

ULUSLARARASI BİLİM KÜLTÜR VE SPOR DERNEĞİ **INTERNATIONAL SCIENCE CULTURE AND SPORT ASSOCIATION**

TAM METİN KİTABI

6. Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Kongresi

PROCEEDINGS BOOK

6th International Conference on Science Culture and Sport

ISCASA_UBİKS

Organized under the patronage of Lviv State University of Physical Culture in Lviv, Ukraine, from the 25th to the 27th of April 2018.

6th International Conference on Science Culture and Sport

“Using sports, culture, and social studies as means to rediscover lost values”

PROCEEDINGS BOOK

6. Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Kongresi

“Spor, kültür ve sosyal araştırmaları kaybedilen değerleri keşfetmek için kullanmak”

BİLDİRİ KİTABI

Opening ceremony of the conference was held in Ivan Franko National State University.

Kongrenin açılış töreni Ivan Franko Ulusal Devlet Üniversitesi’nde yapıldı.

Publisher: © International Science Culture and Sport Association

Yayımcı: © Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Derneği

Editor / Editör: Dr. Mutlu TÜRKMEN

Assistant Editors / Yayına Hazırlık: Dr. Fatih YAŞARTÜRK, Hayri AKYÜZ, Sercan KURAL

Graphic Design / Grafik Tasarım: Güngör DOğANAY

ISBN 978-605-83344-6-5

October / Ekim, 2018, Ankara

Web: www.iscs-a.org

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

- 1- Animasyon: Lisansüstü Tezlere Yönelik Bir İçerik Analizi Çalışması
Animation: A Content Analysis for the Postgraduate Theses
Armağan GÖKÇEARSLAN1-10
- 2- Comparison of Clothing Elements in Chinas at the Kubadâbad Palaca with the Great Seljuk Period Examples of Chinas
Arzu BOR KOCAMAN, Nurgül KILINÇ11-29
- 3- Bursa İlinde Bulunan Türk İşi İşlemeli Ürünlerin Özellikleri
The Features of Turkish Embroidered Products in the City of Bursa
Serap ÖZŞAHİN, Fatma YETİM30-50
- 4- Moda Pazarlama' sında Yeni Bir Yaklaşım: Influencer Marketing
A New Approach in Fashion Marketing: Influencer Marketing
Gökçe CEBECİ, Emel YILDIRIM51-58
- 5- Meslek Yüksekokullarında (Türkiye) Moda Tasarımı Eğitim Sürecini Geliştirmek Amacıyla Escola Superior De Artes E Design Eğitim Sürecinin İncelenmesi
Investigation of the Escola Superior De Artes E Design Education Process In Order To Develop the Fashion Design Education Process of Professional Vocational Schools in Turkey
İlhami İLHAN, Figen ÖZEREN59-68
- 6- Tabaklık ve İzmir İli Tire İlçesinde Bulunan Bir Tabakhane
Tanning and a Tannery in Izmir Province of Tire
Vedat ÜNALDI, Melda ÖZDEMİR69-78
- 7- Kitre Bebek Sanatı
Tragacanth Doll Art
Melda ÖZDEMİR79-96
- 8- Güncel Sanatta Figüre Yeni Yaklaşımlar
New Approaches to the Figure in Contemporary Art
Selda MANT MENAY97-105
- 9- Türk Kültürüne Işık Tutan Giysiler; "Altın Elbiseli Adam"
The Clothes that Cast Light on the Turkish Culture; "Golden Man"
Kevser GÜRCANYARDIMCI106-114
- 10- Kariyer Uyum Yeteneğinin Çalışanların Performansına Etkisi
The Effect of Career Adaptability to Employee Performance
Yaşar AKÇA, Gökhan ÖZER, Esat KALAYCIOĞLU115-124
- 11- Örgüt Kültürü ve Liderliğin Firma Performansı Üzerine Etkileri
The Effects of Organizational Culture and Leadership on Firm Performance
Yaşar AKÇA, Gökhan ÖZER, Hakan KIRKAN125-135
- 12- Polis İmajı: İmaj Bileşenleri Üzerine Erzurum İlinde Bir Uygulama
Police Image: A Study on Parameters of Image in Erzurum
Fatma GEÇİKLİ, Özkan AVCI136-152

- 13-** Ekonomide Spor Girişimciliğinin Önemi
The Importance of Sports Entrepreneurship in Economy
Çetin TAN, İsa ÇİFTÇİ, Mikail TEL**153-163**
- 14-** Eğitim Sektöründe Çalışan Kadınların Giyim Alışveriş Alışkanlıkları ve Marka Tercihleri
Clothing Shopping Habits and Brand Preferences of Women Working in the Education Sector
Tuğçe İŞGÖREN, Candan AYLA, Erkan İŞGÖREN**164-174**
- 15-** Türkçe Öğretimi Üzerine Hazırlanmış "Turetskiy Yazık" Ders Kitabında Yer Alan Okuma Metinlerinin Değerlendirilmesi
Assessment of Reading Texts in "Turetskiy Yazık" Textbook Prepared on Turkish Teaching
Fatma AÇIK**175-182**
- 16-** 10-12 Yaş Grubu Erkek Çocuklara Uygulanan Yüzme Antrenman Programının Bazı Motorik Özelliklere Etkisi
Impact of Swimming Training Program on Some Motoric Skills Features of Boys Between Age 10-12
Okan Serhat TUNCİL, Betül BAYAZIT, Ozan YILMAZ, Aydın TURHAN, Selami UÇAR**183-194**
- 17-** 2016 Avrupa Futbol Şampiyonasında Renklerin Başarıya Yansıması
Reflection of Colors to Success in 2016 European Football Championship
Osman İMAMOĞLU, Alperen ERKİN, Alaaddin AYDOĞAN**195-204**
- 18-** Ak Parti ve 19 Mayıs Atatürkü Anma Gençlik ve Spor Bayramı
Justice and Development Party and May 19 the Commemoration of Atatürk, Youth and Sports Day
Ünsal TAZEGÜL**205-220**
- 19-** Spor ve Güzel Sanatlar Eğitimli Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Özgürlük Düzeyleri
Comparison of Perceived Freedom Level of Sport Science and Fine Arts Faculty Students
Gülten İMAMOĞLU, Mehmet GÜL, H. Fatih KÜÇÜKİBİŞ**221-229**
- 20-** Spor Yapan ve Yapmayan RTEÜ Öğrencilerinin Atılganlık Düzeylerinin Araştırılması
An Investigation of Assertiveness Levels of Rteu Students Who Participating and No Participating to Sport
Şöhret KÖSE, Arslan KALKAVAN, Halil İbrahim ÇAKIR**230-239**
- 21-** Kamu Kurumlarına ve Özel Sektöre Bağlı Spor Tesislerinin Kullanılmasına Yönelik Müşteri Memnuniyetinin Araştırılması
Research for Customer Satisfaction to the Use of Public Corporations and Special Sector-Related Sports Facilities
Nihal AKOĞUZ YAZICI, Cengiz BAYRAKTAR, Arslan KALKAVAN**240-255**
- 22-** Bocce Antrenörlerinin Sporcu Performansı Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması
Examination of the Effects of Bocce Trainers on the Performance of Their Athletes
Öznur BİLGİLİ, Gürkan ELÇİ**256-264**

- 23-** The Relationship between Undergraduate Students' Metacognitive Learning Strategies and Their Grade Point Average
Emotional Responses of Smart Fashion Designs
Bülent AĞBUĞA**265-271**
- 24-** Contribution of Physical Education in the Rediscovering Of Lost Values
Eva Sara JACOB**272-275**
- 25-** Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeyi ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının İncelenmesi
Determination of Physical Activity Levels and Healthy Lifestyle Behaviors of Health Services Vocational School Students
Büşra Buse GÜLDÜR, Meral MİYAÇ GÖKTEPE, Ali ÖZKAN**276-288**
- 26-** Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklara Uygulanan Sportif Rekreatif Etkinliklerin Sosyal Gelişime Etkisi
Impact of Social Development on Sportive Recreational Activities to Trained Mentally Handicapped Children
Aliçin OZAN, Betül BAYAZIT, Okan Serhat TUNCİL**289-297**
- 27-** The Contribution of Some Kinematic Values in Free Throw Shooting Accuracy for Basketball Players
İbtehal AL-KHAWALDEH, Mutasem ALSOUB**298-302**
- 28-** Erkek Hentbolcuların Beslenme Alışkanlıkları ile Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının İlişkilendirilmesi
The Relationship between Nutritional Habits and Healthy Lifestyle Behaviors of Male Handball Players
Ali Ozan ERKILIÇ, Tuğçe ORKUN ERKILIÇ, Ümit ÖZ, Recep AYDIN, Ali Ozan SARIGÖZ**303-312**
- 29-** Futbol ve Güreş Branşındaki Öğrencilerin Bazı Değişkenlere Göre Çoklu Zekâlarının Karşılaştırılması
Comparison of Multiple Intelligences of Students in Football and Wrestling Branches in terms of some Variables
Arif SATICI, Osman İMAMOĞLU, Egemen ERMİŞ, Necati Alp ERİLLİ**313-322**
- 30-** Güreşte Ortaya Çıkan Etik Problemlerin Medyadaki Görünümünün İncelenmesi
Mehmet COŞGUNGÖNÜL, Faruk Salih ŞEKER, Mehmet ŞAHİN**323-330**
- 31-** Factors that Motivate Individuals who Participate in Nature Walks as a Recreational Activity
Ahmet YILGIN, Hüseyin ÖZTÜRK, Zeynep YILMAZ ÖZTÜRK**331-343**
- 32-** Üniversiteli Spor Eğitimli Öğrencilerde Vücut İmajı, Stres ve Umutsuzluk Düzeyi
The Body Image, the Level of Stress and Despair in the Sports Educated University Students
Osman İMAMOĞLU, Ahmet Naci DİLEK, Mutlu TÜRKMEN, Hasan TAT**344-352**

- 33-** Farklı Spor Dallarında Görev Yapan Hakemlerin Öfke Düzeylerinin Araştırılması (Rize İli Örneği)
Investigation on Anger Levels of Referees in Different Sports Branches (Rize Sample)
İmdat ÇAKIR, Arslan KALKAVAN, Cengiz BAYRAKTAR, Utku IŞIK, Nihal Akoğuz YAZICI, Halil İbrahim ÇAKIR**353-374**
- 34-** Farklı Alan Lise Öğrencilerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması
Comparison of Students' Opinions on Teachers' Methods Used Against Student Misbehaviors in Different Types of High Schools
Bülent AĞBUĞA, Gül DOĞAN**375-382**
- 35-** Üniversite Futsal Takımlarında Yer Alan Sporcuların Fair Play Anlayışlarının Araştırılması
Investigation of Fairplay Levels of Sportsmen who Placed in University Futsal Team
İsa KAVALCI, Arslan KALKAVAN, Halil İbrahim ÇAKIR, Utku IŞIK, Recep Fatih KAYHAN**383-391**
- 36-** The Optimum Release Height for Javelin Throwers Proportion to Their Lengths
Jamal S.M.ABUBSHARA, Osama "Abdul FATTAH, Ayed Ali Adulmajeed ZUREIGAT, Assefa TARAWNEH**392-397**
- 37-** Doğa Sporlarına Katılan Antrenörlerin Liderlik Davranışlarının Araştırılması
Investigation of Leadership Behaviors of Trainers in Nature Sports
Arslan KALKAVAN, Utku IŞIK, Cengiz BAYRAKTAR, Nihal Akoğuz YAZICI, Merve ÇELİK**398-408**
- 38-** Türkiye Grekoromen Şampiyonasına Katılan Güreşçilerin Mental Dayanıklılıklarının Araştırılması
Investigation of Mental Toughness of Wrestlers Who Participated at Grekoromen Championship of Turkey
Arslan KALKAVAN, Halil İbrahim ÇAKIR, Recep Fatih KAYHAN, İsa KAVALCI, Gökhan ÇAKIR**409-419**
- 39-** Bocce Sporcularının Kişilik Özellikleri ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Araştırılması
Examination of Bocce Athletes Personal Characteristic and Emotional Intelligence Levels
Murat SARIKABAK, Ender EYUBOĞLU, Ali Asker RECEP, İsmail KARATAŞ, Mert AYRANCI**420-428**
- 40-** Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüklerinde Çalışan Antrenörlerin Örgütsel Bağlılıklarının İncelenmesi
Analysis of Organizational Commitment of Coaches Working in Government
Onur Mutlu YAŞAR, Murat TURĞUT, Özkan SUKAS**429-436**
- 41-** 2. Mersin Uluslararası Maratonuna Katılanların Organizasyon Memnuniyet Düzeylerinin Araştırılması
Investigation of the Organization Satisfaction Levels of 2nd Mersin International Marathon's Participants
Mehmet KUMARTAŞLI, Ali ÖZERDİNCİ, Olcay SALİCİ**437-442**

- 42-** Theoretical Framework of Motivation in Labour Productivity
Yulia KRET**443-447**
- 43-** The Impact of the High-Intensity Interval Training on the Speed Power and the Performance of Shooting from Jump Skill in Handball
Serbout ABDELMALEK, Brahimi MABROUK, Baouche KHALED**448-456**
- 44-** Rize'de Doğa Sporlarına Katılan Sporcuların Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi
An Investigation of Leadership Features of Sporsman who Participated the Nature Sports at Rize
Merve ÇELİK, Arslan KALKAVAN, Cengiz BAYRAKTAR, Nihal Akoğuz YAZICI**457-475**
- 45-** Spor Eğitimi Öğrencilerde Serbest Zaman Tatmini
Evaluation of Leisure Time Satisfaction Level of Sport Science Faculty Students
Mehmet GÜL, Osman İMAMOĞLU, Mehmet TÜRKMEN, Levent CEYLAN**476-486**
- 46-** Halk Oyunları Aktivitelerinin Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecindeki Katkısının İncelenmesi
Investigation of Contribution of Folklore Activities to Socialization Process of University Students
Serkan HACICAFEROĞLU, Burhanettin HACICAFEROĞLU, Recep Fatih KAYHAN**487-496**
- 47-** Salon Sporları Hakemlerinin Uğradıkları Yıldırma Davranışlarının Bazı Değişkenlerle İncelenmesi
Examination of the Illumination Behaviors of the Hall Sports Referees by Some Variables
Serkan HACICAFEROĞLU**497-506**
- 48-** Spor Bilimleri Fakültesinde Seçmeli Buz Pateni Dersi Alan Öğrencilerin Hareket Gelişimlerinin İncelenmesi (Kocaeli Üniversitesi Örneği)
Examination of The Moment Development of Students Who Take Elective Ice-Skate Course at Sport Sciences Faculty (Kocaeli University Example)
Sinem Didem ŞİMŞEK, Betül BAYAZIT, Hakan AKDENİZ**507-517**
- 49-** Some Peculiarities of Student's Independent English Language Learning
Natalia BAZYLIAK, Olha MATVIYAS**518-524**
- 50-** Spor Fakültesi, Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinde Sosyal Görünüş Kaygısı
Social Appearance Anxiety in Students of the Faculties of Sport Sciences, Fine Arts and Education
Gülten İMAMOĞLU, Arif SATICI, Egemen ERMİŞ, Aydan ERMİŞ**525-534**
- 51-** Spor Merkezlerine Devam Eden Kişilerin Spordan ve Spor Merkezlerinden Beklentilerinin Araştırılması
Osman İMAMOĞLU, Alperen ERKİN, İsmail POLATCAN, M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL**535-542**

- 52-** Şişmanlığın Tarihi ve Felsefesi
History and Philosophy of Obesity
Çetin YAMAN, Zeki TAŞ, Merve Nur YAŞAR,
Turgay Semih YAŞAR**543-553**
- 53-** Egzersiz Engelleri: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Pilot Çalışma
Exercise Obstacles a pilot Study on University Students
Emrah ATAY, Mehmet KUMARTAŞLI, Olcay SALICI**554-558**
- 54-** Spor Organizasyonları Hizmet Kalitesi Algısının İncelenmesi: Taekwon-Do Türkiye Şampiyonası Örneği
Sports Organizations Evaluation of Service Quality Perception: The Sample of Turkey Championship
Olcay SALICI, Mehmet KUMARTAŞLI**559-564**
- 55-** Technological Innovations Improving Sports Performance
Iryna STYFANYSHYN, Nadiya YURKO, Andriana LYTVYN**565-569**
- 56-** Problems of Using Informational Technologies in the Process of Teaching Foreign Language for Sportsmen
Mariya TELYCHKO, Olga ABRAMIV, Martha HAIDUK**570-574**
- 57-** Historical Review of Future Specialists' in Physical Education and Sports Professional Training for Recreational and Health-Related Activities
Myroslava DANYLEVYCH, Olha ROMANCHUK,
Victoriia HUTSULIAK**575-583**
- 58-** Türkiye'deki Dart Sporcularının Dart Branşına Yönelme Nedenleri ve Beklentileri
The Tendency Reasons and Expectations of Dart Players in Turkey to Darts
İrem TÜRKMEN, Gürkan ELÇİ**584-597**
- 59-** Olympic Tourism as a Possible Direction of Olympic Education
Yaroslav TYMCHAK, Orysya YARMOLIUK**598-602**
- 60-** Yabancı Uyruklu Öğrencilerin; Memnuniyet Durumları, Beden Eğitimi Dersine ve Spora Yönelik Tutumlarının İncelenmesi
Faruk Salih ŞEKER, Büşra SÜNGÜ**603-608**
- 61-** Yüksek İrtifa Antrenmanlarında Biyoiklimsel Konforun Önemi
The Importance of Bioclimatic Comfort in High Quality Training
Fatih KILINÇ, Fahriye Esra BAŞYİĞİT, Cumhuriyet BOYRAZ**609-616**
- 62-** Bisikletçilerin ve Doğa Sporları Yapan Sporcuların Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin Karşılaştırılması
The Comparison of the Mental Toughness Levels of Bicycler and Outdoor Sports Attendance
Ayşe KANSIZ, Arslan KALKAVAN, Utku IŞIK,
Halil İbrahim ÇAKIR**617-624**

- 63-** Abbasi Sarayında Nedim Olmak: Ebu Bekir Sûlî Örneği
Being Courtier in Abbasi Palace: Ebu Bekir Sûlî Example
Mustafa HİZMETLİ**625-634**
- 64-** Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma
A Study on Social Media Usage of University Students
Özkan AVCI, Çağrı SÜRÜCÜ**635-644**
- 65-** Mobilya Alımında Geleneksel Mağaza ile Sanal Mağaza Tercihinin Veri Madenciliğine Dayalı Analizi
Data Mining Based Analysis of Traditional Store and Virtual Store Preference in the Purchase of Furniture
Timuçin BARDAK, Özkan AVCI, Kadir KAYAHAN, Selahattin BARDAK**645-652**
- 66-** Federasyonların Özerkleşmesi Sürecinde Ne Değişti? İdari, Hukuki ve Pratik Sonuçların Eleştirilmesi
What Has Changed after the Federations Gained Autonomy? Evaluation of Administrative, Legal, and Practical Results
Mutlu TÜRKMEN**653-658**
- 67-** Türkiye ile AB Ülkelerindeki Spor Yönetimi Yüksek Lisans Programlarının Karşılaştırılması
Comparison of Sport Management Graduate Programs in EU Countries and Turkey
Esra ÇETİN, Elif BOZYİĞİT, Ömür DUĞAN**659-665**
- 68-** Voleybol Hakemlerinin Kendi Kendine Liderlik Düzeylerinin İncelenmesi
Examination of Self-Leadership Levels of Volleyball Referees
Elif BOZYİĞİT, Ömür DUĞAN**666-675**
- 69-** Sporda Kariyer Planlamasına İlişkin Kavram Analizi
Concept Analysis of Career Planning in Sport
İsa ÇİFTÇİ, Çetin TAN, Mikail TEL**676-688**
- 70-** Futbol Taraftarlarının Renkleri Kullanımı
Colors Used by Football Fans
Gülten İMAMOĞLU, Özlem DEMİRTAŞ**689-695**
- 71-** Spor ve Güzel Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi
Investigation of Aggressiveness Levels of Students Who Sports and Fine Arts Faculty
Özlem DEMİRTAŞ, Gülten İMAMOĞLU, Faruk YAMANER**696-706**
- 72-** 6 Haftalık Core Antrenmanın Futbolda Şut Performansına Etkisi
The Effect of 6 Weekly Core Training on Shooting Performance on Soccer
Tevfik AKOL, Ayşegül YAPICI, Engin Güneş ATABAŞ**707-711**
- 73-** 12-14 Yaş Basketbolcularda Denge İle Çeviklik İlişkisinin İncelenmesi
Investigation of the Relationship between Balance and Agility in 12-14 Year Basketball Players
Eylem ÇELİK, Ayşegül YAPICI, Müşerref DORUK**712-716**

- 74-** 120°/Sn Hızda Yapılan İzokinetik Güçlendirme Egzersizinin Kalp Hızı Değişkenliği Üzerine Etkisi
The Effect of Strengthening Isokinetic Exercise At 120°/Sec On Heart Rate Variability
Gülin FINDIKOĞLU, Ömer ZAMBAK, Özkan BURAK, Ayşegül YAPICI, Engin Güneş ATABAŞ**717-720**
- 75-** Basketbolcularda Bazı Fiziksel Ve Fizyolojik Parametrelerin Farklı Liglere Göre İncelenmesi
Examination of the Some Physical and Physiological Parameters on Basketball Players According to Different Leagues
Meryem İMER, Ayşegül YAPICI**721-725**
- 76-** Basketbolcularda Farklı Çeviklik Testleri ve Sürat Performansları Arasındaki İlişki
The Relationship between Different Agility Tests and Sprint Performance in Basketball Players
Ayşegül YAPICI**726-730**
- 77-** Farklı İzokinetik Hızlarda Yapılan Güçlendirme Antrenmanının Zamana Bağlı Olarak Kan Basıncı ve Damar Sertliği Üzerine Etkisi
Temporal Effect of Isokinetic Strengthening Training at Different Angular Velocities on Blood Pressures and Arterial Stiffness
Gülin FINDIKOĞLU, Ömer ZAMBAK, Özkan BURAK, Ayşegül YAPICI**731-735**
- 78-** Futbolculara Uygulanan Farklı Kombine Antrenman Metotlarının Kan Laktat Düzeyleri Üzerine Etkisi
The Effects of Different Combined Training Methods on Blood Lactate Level in Soccer Players
Sibel DÜNDAR, Ayşegül YAPICI, Engin Güneş ATABAŞ, Müşerref DORUK**736-741**
- 79-** Futbolculara Uygulanan Farklı Sıçrama ve Sürat Antrenmanlarının Şut Hızına Ve İsbetlilik Performansına Etkisi
The Acute Effects of Different Jump and Speed Training on the Shooting Velocity and Accuracy Performance in Soccer Players
Engin Güneş ATABAŞ, Çiğdem BACAĞ, Ayşegül YAPICI**742-748**
- 80-** Genç Erkek Futbolcuların Fizyolojik Ve Motorik Özelliklerinin Mevkilerine Göre Karşılaştırılması
The Comprasion of Physiologic and Motoric Characteristics of Young Male Soccer Players According to Their Playing Positions
Meryem İMER, Ayşegül YAPICI, E.Güneş ATABAŞ, Tevfik AKOL**749-754**
- 81-** Genç Futbolcularda 6 Haftalık Core Antrenmanın Bazı Motorik Özelliklere Etkisi
The Effects of 6 Weekly Core Training on Some Motoric Characteristics in Young Soccer Players
Tevfik AKOL, Ayşegül YAPICI, E. Güneş ATABAŞ**755-762**

- 82-** Takım ve Bireysel Sporlar İle Uğraşan Sporcuların Relatif Kuvvetlerinin Karşılaştırılması
The Comprasion of Relative Strength of Team and Individual Sports Player
Eylem ÇELİK, Ayşegül YAPICI, Müşerref DORUK763-767
- 83-** Takım ve Bireysel Sporlar İle Uğraşan Sporcuların Relatif Kuvvetlerinin Karşılaştırılması
The Comprasion of Relative Strength of Team and Individual Sports Player
Eylem ÇELİK, Ayşegül YAPICI, Müşerref DORUK768-772
- 84-** Sınıf Öğretmenlerinin ve Adaylarının Enerji ve Besin Ögesi Alımları (Beslenme Alışkanlıkları) İle Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının ve Fiziksel Aktivite Düzeylerinin Belirlenmesi
Determination of Energy and Nutritional Habits with Physical Activity Levels and Healthy Lifestyle Behaviors of Primary Education Teacher and Pre-service Teachers'
Arzu ÖZKAN, Taner BOZKUŞ, Ali ÖZKAN773-781
- 85-** Beden Eğitimi ve Sporda Liderlik ve Grup Dinamiği İle İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi
Examination of the Studies on Leadership and Group Dynamics in Physical Education and Sports
Handan YILMAZ, Murat KUL, Fatih YAŞARTÜRK782-791
- 86-** Futbol Hakemlerinin Stres Kaynaklarına İlişkin Bir Araştırma: İzmir İli Futbol Hakemleri Örneği
An Investigation into the Stress Sources of Football Referees: The Case of İzmir Province Football Referees
Kadir YILDIZ, Ercan POLAT, Yavuz YILDIZ792-801
- 87-** Muay-Thai Antrenörlerinin Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi
Investigation of Decision Making Strategies of Muay-Thai Coaches
Korkmaz ATALAY, Ender EYUBOĞLU, Aydın ŞENTÜRK802-814
- 88-** Spor Etkinliklerinde Sinsi (Tuzak) Pazarlama Uygulamaları
Ambush Marketing Applications in Sport Events
Yavuz YILDIZ815-819
- 89-** Elit Düzey Kadın Boksörlerin Serbest Zaman Tutumu ve Sosyal Fiziki Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
An Analysis of the Relationship between Elite Level Female Boxers' Leisure Time Attitudes and Social Physique Anxiety Levels
Fatih YAŞARTÜRK, Betül AYHAN, Hayri AKYÜZ, Şennur DEMİR820-829
- 90-** Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Tutumu ile Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
The Investigation of the Relationship between University Students' Levels of Happiness and Free Time Attitude
Hayri AKYÜZ, İsmail KARATAŞ, Süleyman GÖNÜLATEŞ.....830-838

- 91-** Spor Kulüpleri Çalışanlarının İnförmel İlişkiler ve İnförmel İletişim Algılarının İncelenmesi
An Investigation of Perceptions of Informel Communication and Informel Relations of Sport Clubs Employees
Kadir YILDIZ, Selami ÖZSOY**839-847**
- 92-** Dart Sporcularının Spor Karakterlerinin İncelenmesi
Examination of Sport Characters of Darts Athletes
Suphi Eren ÖZTÜRK, Mutlu TÜRKMEN**848-861**
- 93-** Atletizm Sporcularının İlgilendikleri Alt Dallara Göre Beslenme Bilgi ve Alışkanlıklarının Karşılaştırılması
Comparison of Nutrition Knowledge and Habits According to Lower Branches of Athletics Sportsmen
Hande YAZICIOĞLU, Taner BOZKUŞ, Gürkan ELÇİ, Ayşegül YAPICI**862-869**
- 94-** Disiplinler Arası Köprüler Kurmak - "Bilimsel Araştırmalarda Köprüler Kurmak"
Erdal ZORBA, Akan BAYRAKDAR**870-872**
- 95-** Gebelik Dönemindeki Kadınların Egzersiz ve Farklı Değişkenler Açısından Durumluk Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi
Research of the Women's State Anxiety Levels in terms of Sports and Different Variables during Pregnancy
Erdoğan TOZOĞLU, Mücahit DURSUN, Yunus Emre ÇİNGÖZ, Gökhan BAYRAKTAR, Arzu GÜLBAHÇE**873-877**

Animasyon: Lisansüstü Tezlere Yönelik Bir İçerik Analizi Çalışması

Armağan GÖKÇEARSLAN

Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü, Ankara, TÜRKİYE

E-Posta: amagangokce778@gmail.com

Öz

Yaklaşık olarak yüz yıllık geçmişe sahip olan animasyon, gerek teknik gerekse üslup bakımından oldukça hızlı bir gelişme kaydetmiştir. Animasyonu sadece çocuklar için üretilen çizgi filmlerle sınırlamamak gerekir. Animasyon reklamcılıktan, oyuna ve eğitime kadar birçok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde üniversitelerin Grafik Tasarım ve Çizgi Film (Animasyon) Bölümlerinde bu konuda lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim verilmektedir. Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesinin ileriki yıllarda yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de animasyon ile ilgili yüksek lisans, sanatta yeterlik ve doktora tezlerinin çeşitli yönlerden incelenmesi ve içerik analizinin yapılmasıdır. 2008-2017 yılları arasında animasyon konusunda üretilen tezlere, Yüksek Öğretim Kurulu’nun “Ulusal Tez Merkezi” web sayfasından ulaşılmıştır. İçerik analizinde araştırmalar; tez türü, yılı, anabilim dalı, kullanılan teknik yaklaşım ve konu bakımından ele alınmış, elde edilen bulgular ışığında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İçerik Analizi, Animasyon, Lisansüstü Tez

Animation: A Content Analysis for the Postgraduate Theses

Abstract

Animation, which has a background of about one hundred years, has made a rapid development in terms of technique and style. Animation should not be limited to cartoons produced only for children. Animation is widely used in many areas ranging from advertising to game and education. In our country, undergraduate and graduate studies on this topic are provided in the Department of Graphic Design and Animation in the universities. It is thought that reviewing the postgraduate theses in Turkey will contribute to the researches to be performed in the future. The aim of the study is to examine the postgraduate, proficiency in art and doctoral theses about animation in Turkey from various aspects and to perform a content analysis. The theses about animation which were done between 2008 and 2017 were reached from the web page of the "National Thesis Center" of the Council of Higher Education. During the content analysis, the researches were analyzed for the type of thesis, department, technical approach used and the topic, and evaluated in consideration of the results obtained.

Keywords: Content Analysis, Animation, Postgraduate Thesis

Giriş

Saniyede 24 kare resmin arka arkaya sıralanması temeline dayanan animasyonun popüleritesi her geçen gün artmakta, çocuk ve hatta yetişkinleri de içine alan geniş bir izleyici kitlesi tarafından ilgiyle takip edilmektedir.

Animasyonun bugüne kadar birçok farklı tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan biri Seldes'e aittir. Animasyon "...cansız şeylerin canlı gibi görünmesini sağlar..."(Seldes'den aktaran Samancı, 2004, s. 3). Selçuk Hünerli animasyon yerine canlandırma sözcüğünü kullanmakta ve konuyu şu biçimde açıklamaktadır: "...gerçekte devinimi olmayan nesne ya da görüntülerin devinimliymiş izlenimi verecek biçimde düzenlenmesi ve kaydedilmesi yoluyla elde edilen görüntüdür" (Hünerli, 2005, s.69).

İlk yıllarda bir çeşit sihirbazlık gibi algılanan animasyonun en temel amacı insanları eğlendirmektir. Günümüzde eğlence amaçlı yönünü korumakla birlikte, sahip olduğu birçok özellik animasyonun farklı amaçlar için de kullanılmasına neden olmuştur. Furniss'e göre animasyon, "tıp, eğlence, güzel sanatlar, eğitim gibi birbirinden farklı alanlarda kullanılmaktadır" (Furniss, 2013, s. 9).

Ülkemizde Grafik Tasarım ve Çizgi Film (Animasyon) Bölümlerinde lisans ve lisansüstü düzeyde animasyon eğitimi verilmektedir ve bugüne kadar animasyonla ilgili çok sayıda lisansüstü tez çalışması yapılmıştır. Furniss'in de değindiği gibi, animasyonun birbirinden farklı alanlarda kullanılması, lisansüstü tez çalışmalarına da yansımış, farklı anabilim dallarının lisansüstü tez çalışmalarında animasyon konusu ele alınmıştır.

İçerik analizinde araştırmalar; tez türü, yılı, anabilim dalı, kullanılan teknik yaklaşım ve konu bakımından ele alınmış, elde edilen bulgular ışığında incelenmiştir. Animasyon konusunda lisansüstü tezlere yönelik yapılan bu tür bir araştırmanın, tez danışmanı ve tez öğrencileri için yararlı olacağı, ayrıca ileride yapılacak diğer çalışmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir.

Yöntem

"Ulusal Tez Merkezi" web sayfasından tam metnine erişilen, animasyon konulu lisansüstü tez çalışmalarının incelendiği çalışmada, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. "İçerik analizi çeşitli kaynaklardan elde edilen nitel verilerin analiz edilerek, niceliksel değerlendirmeler yapılması ve verilerden anlam çıkarılması sürecidir" (Bauer ve Salanda'dan aktaran Solmaz ve Gökçearslan, 2016, s. 555).

Araştırma kapsamında toplam 77 yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezine ulaşılmıştır. Bu tezlere animasyon, canlandırma ve canlandırma sineması anahtar kelimeleri taratılarak ulaşılmıştır.

Veri Analizi

Çalışmalar; tez türü, yılı, anabilim dalı, anahtar kelimeler ve kullanılan teknikler bakımından incelenmiştir. Lisansüstü tez çalışmalarında elde edilen bulgular temalara ait frekans değerleri verilerek sunulmuştur.

BULGULAR

Lisansüstü tez çalışmalarının türleri Tablo 1’de verilmiştir.

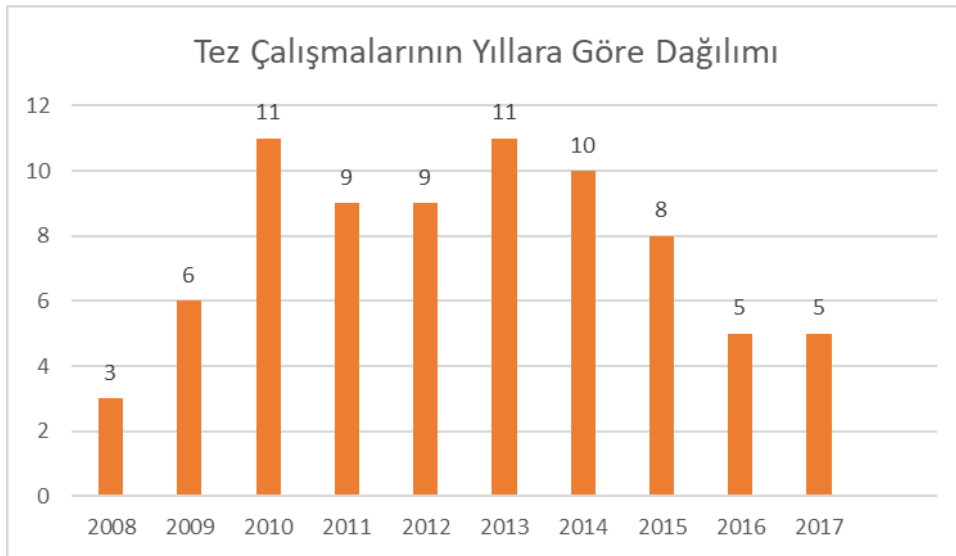
Tablo 1. Lisansüstü Tez Çalışmalarının Türleri

Türü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yüksek Lisans Tezi	64	%83,12
Doktora	10	%12,99
Sanatta Yeterlik	3	% 3,90
Toplam	77	% 100

Yüksek Öğretim Kurulu’nun “Ulusal Tez Merkezi” web sayfasında yapılan araştırma sonucunda, 2008-2017 yıllarını kapsayan 10 yıllık zaman diliminde toplam 77 tane tez çalışmasının yapıldığı görülmüştür. Bu tezlerden % 83,12’si yüksek lisans, % 12,99 doktora, % 3,90 sanatta yeterlik tezidir. Bu durumda doktora ve sanatta yeterlik tez çalışmasının daha az olduğu, animasyon konusunun genellikle yüksek lisans tezlerinde daha fazla tercih edildiği söylenebilir.

Lisansüstü Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Lisansüstü tez çalışmalarının yıllara göre dağılımı Grafik 1’de verilmiştir.

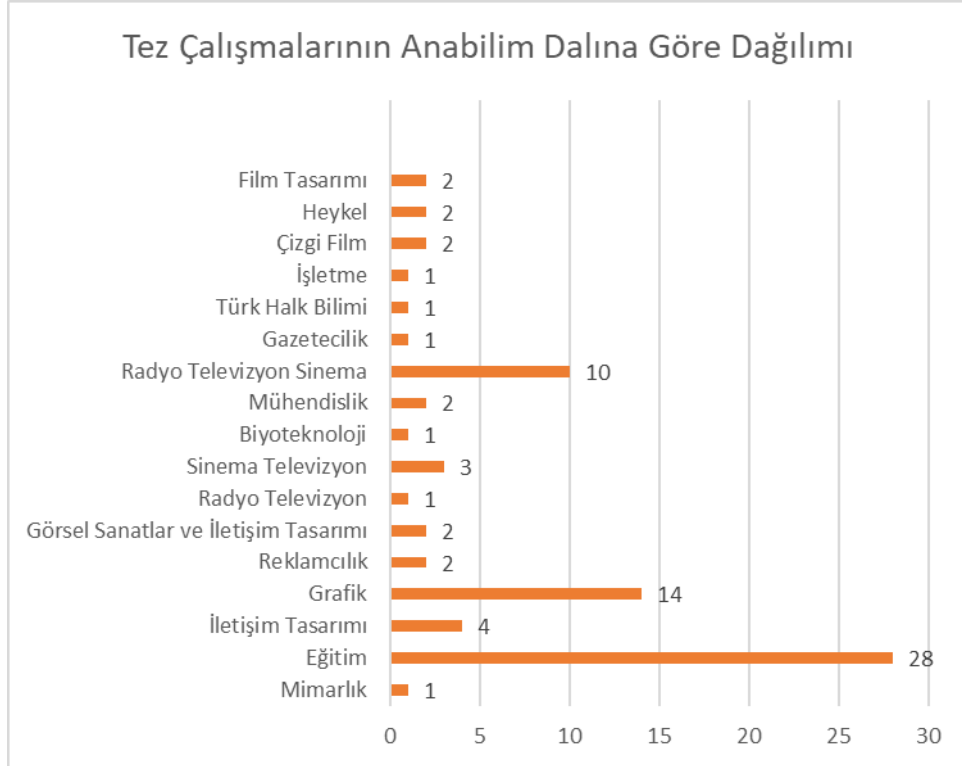

Grafik 1. Tez Çalışmasının Yıllara Göre Dağılımını Gösteren Grafik

Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde animasyonla ilgili tez çalışmasının en yoğun olduğu yıllar 2010 ve 2013, en az olduğu yıl ise 2008’dir.

Lisansüstü Tez Çalışmalarının Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Lisansüstü tez çalışmalarının anabilim dallarına göre dağılımı Grafik 2’de verilmiştir.

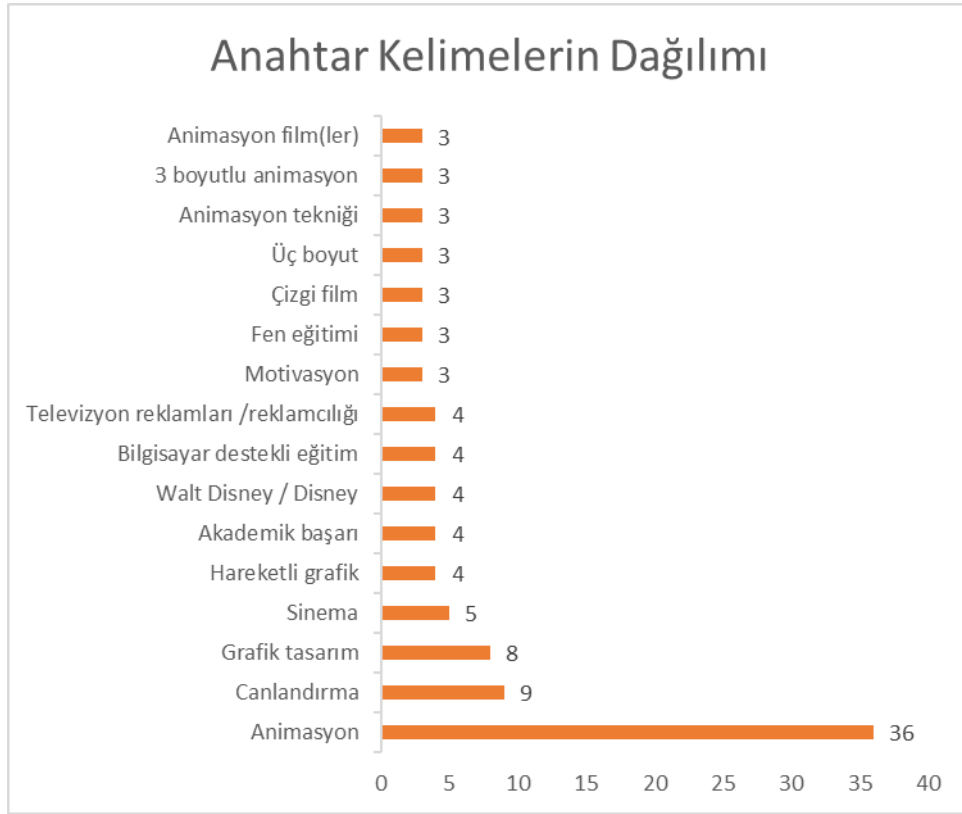

Grafik 2. Tez Çalışmalarının Anabilim Dalına Göre Dağılımını Gösteren Grafik

Lisansüstü tezler anabilim dalı bazında incelendiğinde; ilk sırada Eğitim anabilim dalı, ikinci sırada Grafik anasanat dalı bulunmakta, Grafik anasanat dalını Radyo Televizyon Sinema anabilim dalı takip etmektedir. Animasyonun konu anlatımında sahip olduğu üstünlük, Eğitim anabilim dalı lisansüstü tez çalışmalarına yansımıştır. Eğitim anabilim dalında animasyon konusunda lisansüstü tez çalışmasının diğer anabilim dallarına göre daha fazla olmasının nedeni, gerçek hayatta görülmesi mümkün olmayan olayların animasyonla daha etkili bir biçimde öğretilmesidir.

Lisansüstü Tez Çalışmalarının Kapsamı

Anahtar kelimeler incelendiğinde: animasyonun 36 defa kullanıldığı, animasyonu 9 ile canlandırma ve 8 ile grafik tasarımı anahtar kelimelerinin takip ettiği görülmüştür. Sinema 5; hareketli grafik, akademik başarı, Walt Disney / Disney, bilgisayar destekli (tabanlı) eğitim-öğretim ve televizyon reklamları / reklamcılığı 4 defa kullanılmıştır. 3 defa karşılaşılan anahtar kelimeler ise motivasyon, fen eğitimi, çizgi film, üç boyut, animasyon tekniği, 3 boyutlu animasyon, animasyon filmler olarak sıralanabilir (bkz. Grafik 3).

Grafik 3. Tez Çalışmalarının Anahtar Kelimelere Göre Dağılımını Gösteren Grafik

Animasyon sözcüğü 68 anahtar kelimenin içinde geçmiştir. Tablo 2’de animasyon sözcüğünün geçtiği anahtar kelimeler ve kullanım sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 2. Animasyon Sözcüğünün Geçtiği Anahtar Kelimeler

Animasyon	36
Animasyon tekniği	3
3-B (Boyutlu) animasyon	3
Animasyon film (ler)	3
Animasyon tarihi	2
3B animasyon filmler	1
Animasyon karakterler	1
Animasyonla öğretim	1
Özgün animasyon hikayeler	1
Bilgisayar ortamında üretilen animasyon	1
Animasyon kullanımı	1
Animasyon görüş ölçeği	1
Animasyonlu ders anlatım yöntemi	1
Animasyon sineması	1
Animasyon kavramı	1
Animasyon eğitimi	1
Animasyon prensipleri	1
Animasyonda beden dili ve oyunculuk	1

Trafik eğitiminde animasyon	1
Video ve animasyon	1
Yavaş geçişli animasyon	1
Yavaş geçişli animasyon tekniği	1
Animasyon destekli öğretim	1
Animasyon reklamları	1
Altyazılı animasyon filmleri	1

Canlandırma sözcüğü 24 anahtar kelimenin içinde geçmiştir. Aşağıdaki tabloda canlandırma sözcüğünün geçtiği anahtar kelimeler ve kullanım sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 3. Canlandırma Sözcüğünün Geçtiği Anahtar Kelimeler

Canlandırma	9
Canlandırma sineması	4
Canlandırma türleri	2
Özgün canlandırma hikâyeler	1
Canlandırma kavramı	1
Canlandırma yöntemleri	1
Canlandırmanın kullanım alanları	1
Canlandırma ve heykel	1
Canlandırma tarihi	1
Uzamsal canlandırma	1
Canlandırma tekniği	1
Canlandırma filmleri	1

Grafik sözcüğü 15 anahtar kelimenin içinde geçmiştir. Tablo 4’de grafik sözcüğünün geçtiği anahtar kelimeler ve kullanım sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 4. Grafik Sözcüğünün Geçtiği Anahtar Kelimeler

Grafik tasarım	8
Hareketli grafik	4
Grafik	1
Grafik iletişim süreci	1
Grafik eğitimi	1

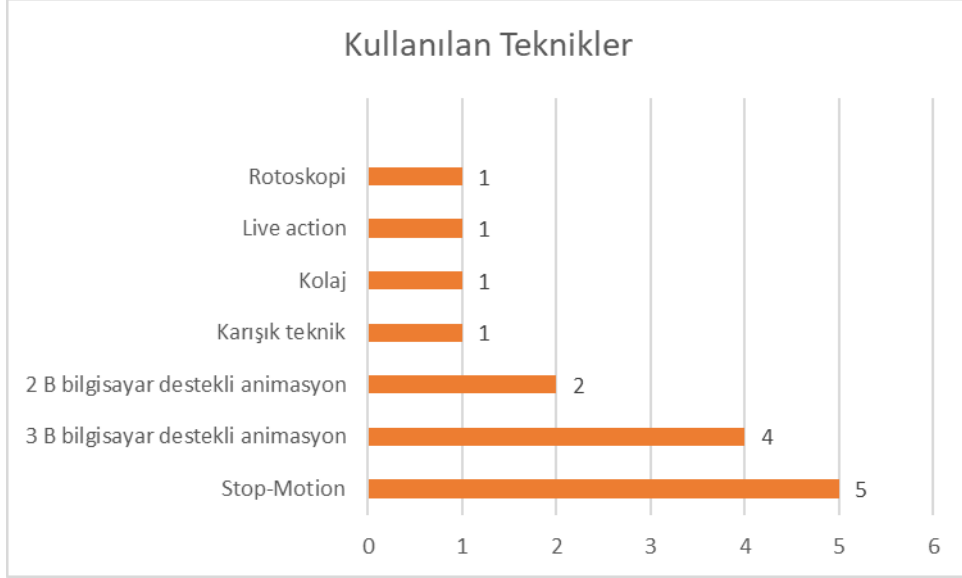
Sinema sözcüğü 12 anahtar kelimenin içinde geçmiştir. Aşağıdaki tabloda sinema sözcüğünün geçtiği anahtar kelimeler ve kullanım sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 5. Sinema Sözcüğünün Geçtiği Anahtar Kelimeler

Sinema	5
Canlandırma sineması	4
Sinema tarihi	1
Sinema türleri	1
Animasyon sineması	1

Güzel Sanatlar Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmaları

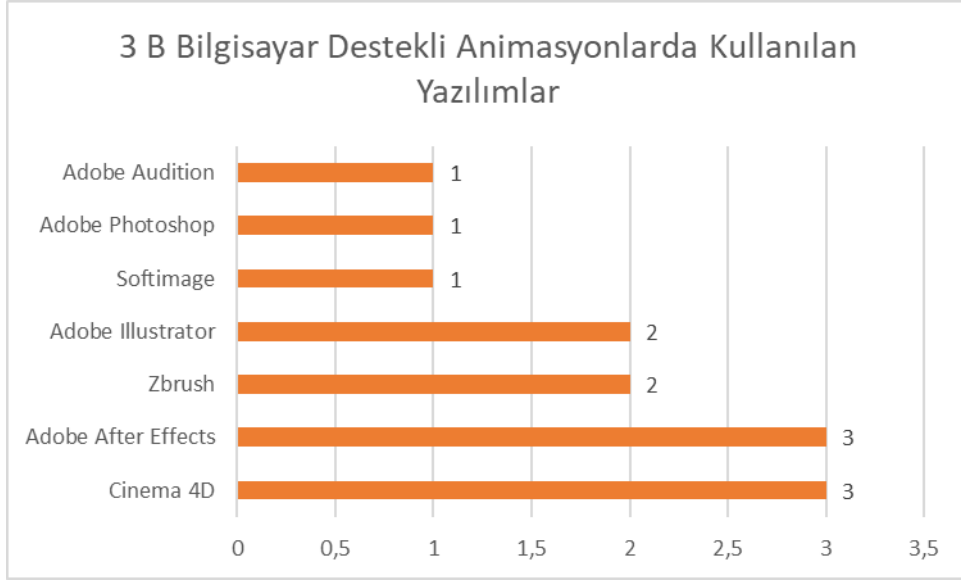
Güzel Sanatlar alanında (Grafik, Çizgi Film, Film Tasarımı ve Heykel anabilim dalı) yapılmış tezler incelendiğinde 15 tezde uygulama çalışmasının yapıldığı görülmüştür. Grafik 4’de uygulama çalışmaları kullanılan teknikler ve bu tekniklerin kullanım sıklığına yer verilmiştir.

Grafik 4. Güzel Sanatlar Alanında Yapılmış Tezlerin Uygulama Çalışmalarında Kullanılan Teknikler

Stop-Motion tekniğinin kullanıldığı 5 tez çalışması incelendiğinde; kukla, kil ve live action-kağıt kukla birleşiminden oluşan birer tane film yapıldığı görülmektedir. Bu filmlerin dışında Heykel Anasanat Dalında iki tez çalışması yapılmış, birinde malzeme olarak metal, polyester, kağıt ve atık teneke kutu kullanılmış, bir diğerinde ise heykel ile animasyon birleştirilmiştir.

3 boyutlu bilgisayar destekli animasyonla ilgili tezler incelendiğinde uygulama çalışması için çeşitli bilgisayar programlarının kullanıldığı görülmüştür. Bu programlar incelendiğinde; 3 boyutlu tasarım programı olan Cinema 4D ve kurgu programı olan Adobe After Effects’in en fazla kullanılan bilgisayar programları olduğu görülmektedir. Animasyon yapım sürecinde özellikle sektörde yoğun olarak tercih edilen ve oldukça kapsamlı bir 3 boyutlu bilgisayar programı olan Autodesk Maya ile karşılaşılmanış, yanı sıra bir diğer önemli 3 boyutlu tasarım programı 3D Studio Max’in de lisansüstü tez çalışmalarında tercih edilmediği görülmüştür. Film yapım sürecinde kullanılan yazılımlar ve yazılımların kullanım sıklığıyla ilgili bilgi Grafik 5’de verilmiştir.

Grafik 5. 3 Boyutlu Bilgisayar Destekli Animasyonlarda Kullanılan Yazılımlar

2 boyutlu bilgisayar destekli animasyonla ilgili lisansüstü tezler incelendiğinde; Adobe Illustrator, Adobe After Effects, Adobe Flash, Adobe Audition ve Macromedia Freehand MX isimli bilgisayar programlarının birer kez kullanıldığı görülmüştür. Lisansüstü tezlerin uygulama çalışmasında, 2 boyutlu bilgisayar destekli animasyon konusunda oldukça kapsamlı bir programı olan Toon Boom tercih edilmemiştir.

Lisansüstü tezler konu bakımından incelendiğinde 11 tane metne dayalı kısa film, 2 müzik videosu, 2 eğitim, 2 jenerik çalışmasının yapıldığı görülmüştür. Metne dayalı kısa filmlerden 8 tanesi araştırmacının yazdığı metin, 3 tanesi de edebi metindir.

Sonuç

Animasyonla ilgili 2008-2017 yılları arasında ülkemizde yapılan tezler incelendiğinde, gazetecilikten işletmeye kadar çok geniş bir yelpazede farklı perspektiflerden konun ele alındığı görülmektedir. Özellikle eğitim alanında animasyonla ilgili daha fazla lisansüstü tez çalışmasının yapılmasının nedeni, konuların öğretilmesinde animasyonun oldukça etkili bir eğitim materyali olmasıdır. Yoktan var eden, var olanı yok eden, fizik kurallarını ihlal eden, abartı ve dönüşüme olanak sağlayan yapısıyla; gerçek hayatta görülmesi mümkün olmayan bir çok konu animasyonun sahip olduğu bu özelliklerle daha etkili bir biçimde öğretilmektedir.

Eğitim Anabilim Dalında yapılan lisansüstü tezlerin uygulama çalışmalarında kullanılan animasyon içerikli ders materyallerinin bir kısmı araştırmacı tarafından geliştirilmiş, bir kısmı çeşitli web sayfalarından temin edilmiş, bir kısmı da Milli Eğitim Bakanlığı ve bazı özel kuruluşlar tarafından geliştirmiştir. Tezlerden birinde animasyon içerikli ders materyali bilgisayar uzmanı tarafından geliştirilmiş, tezlerden sadece birinde de görsel yönetmen tarafından organize edilmiştir.

Tez çalışmasının amacına ulaşabilmesi için konu öğretiminde kullanılan animasyonların görsel ve teknik bakımdan hatasız olması gerekir. Bu da ancak tez kapsamında kullanılan animasyonların, grafik ya da animasyon eğitimi almış uzman kişiler tarafından hazırlanmasıyla mümkün olabilir. Yapılan araştırmada sadece bir tez çalışmasında görsel

yönetmenden yararlanılmış, diğerleri araştırmacı ya da bilgisayar uzmanı tarafından geliştirilmiştir. Animasyonların grafik ya da animasyon alanında eğitim almış uzman kişiler tarafından hazırlanması, tezin amacına uygun bir biçimde sonuçlanması bakımından oldukça önemlidir.

Web sayfalarından seçilen, kamu ya da özel kuruluşların hazırladığı animasyon içerikli ders materyallerinin tez çalışması için uygun olup olmadığı konusunda, alan uzmanlarının ve eğitimcilerin görüşleri alınmış, kullanım ve teknik özellikleri için de bilgisayar ve öğretim teknolojileri bölümünde görevli uzmanların görüşleri alınmıştır. Animasyon içerikli ders materyallerinin görsellik bakımından uygun olup olmadığı konusunda da grafik ya da animasyon alanından uzman görüşü alınması gerekir, ancak görsellikle ilgili alan uzmanından görüş alınan bir tezle karşılaşılmamıştır.

Yapılan araştırmada yüksek lisans tezlerinin daha fazla olduğu, doktora ve sanatta yeterlik tezlerinin ise sayıca daha az olduğu görülmektedir. İleriki yıllarda doktora ve sanatta yeterlik tez çalışmalarında da animasyon konusuna ağırlık verilmesinin alana katkı bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Güzel Sanatlar alanında yapılan lisansüstü tezler incelendiğinde, en fazla lisans üstü tez çalışmasının Grafik Tasarımı Anasanat Dalında yapıldığı görülmektedir. Çizgi Film ve Film Tasarımı gibi bölümlerde sayıca daha az tez çalışması yapılmasının nedeni, Türkiye’de Grafik Tasarımı Bölümlerinin kuruluş tarihinin daha eski olması ve farklı şehirlerde, devlet ve özel üniversitelerde çok sayıda Grafik Tasarımı Bölümünün açılmasıdır.

Güzel Sanatlar alanında yapılan tezler incelendiğinde az sayıda uygulama çalışması yapıldığı, bu uygulama çalışmalarında ise animasyon tekniklerinin sınırlı sayıda kullanıldığı görülmektedir. Stop-Motion en fazla tercih edilen teknik olmakla birlikte, stop-motionun alt dalı olan kes çıkar / cut-out, nesne animasyon / object animation, cam üzerine kum ve boya animasyon / sand and paint on glass animation ve pixilation animation gibi bazı tekniklere ise hiç yer verilmediği görülmektedir. Daha fazla uygulama çalışması yapılmasının ve hiç ele alınmayan tekniklerin de animasyonla ilgili lisansüstü tezlerde çalışılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Güzel Sanatlar alanında yapılan lisansüstü tezler incelendiğinde, 3 boyutlu bilgisayar destekli animasyon tekniğinin stop-motiondan sonra en fazla tercih edilen teknik olduğu görülmüştür. Bunun bir nedeni bilgisayarların gerek donanım gerekse yazılım bakımından gelişmesidir. Bu durumda bilgisayar donanım ve yazılımına sahip olmak, kısa metrajlı 3 boyutlu bilgisayar destekli film yapımını kolaylaştırmaktadır. Bir diğer nedeni ise Oscar ödülü alan, gişe hasılatı yapan uzun metrajlı oldukça etkileyici 3 boyutlu animasyonların üretilmesi ve geniş bir izleyici kitlesiyle buluşmasıdır. Tüm bu gelişmeler ilginç 3 boyutlu bilgisayar destekli animasyona kaymasına neden olmuştur.

2 boyutlu ve 3 boyutlu bilgisayar destekli tezler incelendiğinde, sektörde animasyon yapım sürecinde kullanılan Autodesk Maya, 3D Studio Max, Toon Boom gibi bilgisayar programlarının hiç kullanılmadığı görülmüştür. Film yapım sürecinde bu yazılımlar da kullanılmalı ve karşılaşılan sorunlar tez kapsamında aktarılmalıdır.

Sonuç olarak ülkemizde 2008-2017 yılları arasında animasyon konusunda yapılmış lisansüstü tez çalışmaları çeşitli yönlerden ele alınmıştır. Çalışmada elde edilen bulguların bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇ A

Furniss, M. (2013). Animasyonun Kutsal Kitabı. Karakalem Kitabevi 9s., İzmir

Hünerli, S. (2005). Canlandırma Sineması Üzerine. Es Yayınları 69s., İstanbul:

Samancı, Ö. (2004). Animasyonun Önlenebilir Yükselişi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 3s., İstanbul

Solmaz, E. ve Gökçearsan, Ş. (2016). Mobil Öğrenme: Lisansüstü Tezlere Yönelik Bir İçerik Analizi Çalışması 555s., 10th International Computer and Instructional Technologies Symposium (ICITS), Rize

Comparison of Clothing Elements in Chinas at the Kubadâbad Palaca with the Great Seljuk Period Examples of Chinas

Arzu BOR KOCAMAN, Nurgül KILINÇ

Selcuk University, Art and Design Faculty, Konya, TURKEY

E-Mail: nkilinc@selcuk.edu.tr

Abstract

Kubadâbad, a palace of Anatolian Seljuks, is important for showing the richness of the examples in the Turkish arts. In these chinas, as well as compositions such as throne, hunt, entertainment and service, animals living in around Beysehir and the plants growing are also seen. The scope and limitations of the subject are the clothing elements in the human figures depicted on these wall panels. In this study, Kubadabad Palace was found as a result of excavation works and today 42 of the chinas exhibited in the Konya Karatay Madrasah chinas Museum were exhibited. These chinas were studied and show the properties of the clothing in the depicted human description. At this stage, prepared according to the observation has been utilized in the form of content. Findings and evaluation under the field of clothing elements were compared in their 42 ceramics. Later, the clothes in these chinas were compared with the elements of clothing of many works of human figurines belonging to the Great Seljuk Period, found in written and visual sources such as catalogs and articles in the world. Similar and prominent example 55 with different specifications were included in this study. Great Seljuk Period of clothing elements the china belonging to the Anatolian Seljuk Period it was determined that the comparison results show very similar characteristics of clothing. This situation is evidence that the Anatolian-Great Seljuk interaction also exists on clothing preferences.

Keywords: Anatolian Seljuks, Kubadâbad Palace, Chinas with People Describing, Great Seljuk Period, Clothes

Introduction

The Turks who settled in Anatolia the effects of long carry Central Asian people who shared the same geography for a long time. This has been the synthesis of different regions in Seljuk culture. The excavations characteristics consisting of these effects are seen in chinas.

The aim of this study is to evaluation and compare the clothing elements in human depictions of Anatolian and Great Seljuk chinas in the study of "Comparison of Clothing Elements in Chinas at the Kubadâbad Palaca with the Great Seljuk Period Examples of Chinas".

When searching the literature on this subject; Atasoy's article "Selçuklu Kıyafetleri Üzerine Bir Deneme" published in 1971 is in the first place. In the study, the clothes were made on the miniature, china, stucco, fresco, stone relief works starting from the Great Seljuks and examined until the end of the Anatolian Seljuks. The result is that, there is no big difference between Anatolian Seljuk Period women's and men's clothes and it is pointed out that it is remarkable to depict female figures in loose clothes in the works belonging to the Seljuk Period. It was stressed that the Seljuks were influenced by the Islamic world and the result was emphasized.

Süslü, which was published in 1989; Anatolian Seljuk clothes in the book titled "Tasvirlere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri" miniature, china-ceramic, stucco, fresco, stone relief and metal objects according to the descriptions contained in it. After the Turks came from Central Asia to the West and took part in the Islamic world the innovations they get from synthesis, they have fused with old traditions and introduced a unique style of clothing in the result section.

Arık, published in 2000, "Kubadâbad Selçuklu Saray ve Çinileri" in the book titled to give information about Seljuk palaces in general, Beyşehir the discovery of Kubadâbad Palace, surface survey, drilling and the first scientific excavations aimed to introduce the things in the palace community. As a result, Konya has been proved along with the excavations that gave way to the Seljuk china art, as the center of the china where many techniques are used. The richness of the motifs of the Seljuk chinas, the origin of the shape, especially the origin of the figurative examples based on Uighurs, it is stated that thanks to these figures, a heritage has been left to the Seljuk ethnographer in terms of clothing.

Salman, finished in 2005, "Başlangıcından Anadolu Selçukluları Sonuna Kadar Türklerde Kıyafet Biçimleri" named doctorate thesis determining the common information by going out of the related works, correcting the mistakes was done in order to determine new kinds of information and traditional Turkish clothes. As a result of the thesis being studied through observation, it was given a general evaluation according to the Turkish clothing periods. The Great Seljuk Period clothing culture, changed by the influence of Islam, but they still reached the conclusion that they did not abandon the clothing concept that is unique to the Turks. It also stated that the features of the Great Seljuk Period and Anatolian Seljuk Period clothing were similar.

In this first part of the study, the purpose and method is specified, the Anatolian Seljuk art, the Kubadâbâd Palace and the People's Description of China. In the findings and evaluation section, the clothes of the Kubadâbâd Palace 42 depicted in human figures are compared within themselves. Later, the clothes in these china were compared with many other clothing elements of the human figures belonging to the Great Seljuk Period, found in written and visual sources such as catalogs and articles in the world museum.

In the result section, it was determined that the characteristics of clothing in chinas of the Anatolian Seljuk Period were very similar to those of the Great Seljuk Period.

Purpose and Method of the Study

Purpose of the Study

This research was carried out during the excavations of the Kubadâbad palace and today the determination of the clothes on Chinas exhibited in Konya Karatay Madrasah China Works Museum¹ and the Great Seljuk Period was conducted in order to reveal similar and different aspects between chinas.

In accordance with the general aim, the below questions are tried to be answered;

1. What types of clothes are depicted in the Kubadâbad Palace china, the pattern and cutting characteristics of the clothes, the fabric pattern features depicted and the things that complement the clothes?
2. What are the similar and different characteristics between the clothes depicted in the human figures at the Kubadâbad Palace china and the clothing elements seen in the chinas of the Great Seljuk Period?

Method of the Study

In this study, a descriptive method was used in order to reveal similar and different characteristics between the clothes depicted in the human figures at the Kubadâbad Palace china and the clothing elements seen in the chinas of the Great Seljuk period.

The universe of the study is composed of chinas with human representations belonging to the Great Seljuk Period and chinas with human representations belonging of the Anatolian Seljuk Period. Selected during the excavations at the Kubadâbad Palace, chosen to represent the universe and 42 pieces of chinas with human representations exhibited today in Karatay Madrasah China Works Museum constitute the sample group of the study.

The museum catalog belonging to the Great Seljuk Period and 55 pieces among the various sources of chinas bring the sample group of the study. The works that make up this sample group are based on non-random sampling methods², judicial sampling method.

In the study, literature information was obtained through various publications and sources. Great Seljuk and Anatolian Seljuk history, Anatolian Seljuk art, Kubadâbad Palace, chinas with human depictions in the palace, china art, Anatolia and Great Seljuk related written sources have been compiled. After these studies, permission was given to go to Konya Karatay Madrasah China Works Museum to obtain research and visual data. After this stage, determination of Chinas and data were gathered through observation. The gathered Kubadâbad Palace was described by creating an observation form of clothing elements in the china with human depiction. The gathering of the clothes of the Kubadâbad Palace was explained by forming a observation form.

The examination of the clothing elements of the Chinas in the catalog, which was formed by the observation form, was made from the beginning to the foot, from the inside to the outside. If there is a figure, the head, the state of the hair is mentioned. Ongoing information includes pattern and cutting characteristics of clothing, accessories and ornaments, fabric pattern features. Finally, if it is identifiable, the shoes are mentioned.

¹Yaşar Erdemir, "Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi" while introducing madrasah in his book, the china exhibited here is given in particular to the Kubadâbad Palace china. For details, see Erdemir, 2009: 137-150.

²Judicial sampling involves sampling the elements that best provide the necessary information. Judicial examples come from the selection of the elements that are considered to represent the best of the mainstream interested For details, see Özdemir, 2010: 96.

According to the literature information, it is known that the sultan and his surroundings are told in the tribes with human representations in Kubadâbad Palace (Önder, 1977: 10).

This knowledge of the movement of the Kubadabad Palace sultan and the surroundings of the characteristics of clothing, from here to the way out of the Anatolian Seljuk Period clothing elements was evaluated.

The Kubadâbad Palace belonging to the Anatolian Seljuk Period, which is included in the study, has been made with drawings, pattern and cutting characteristics, which are the most common types of clothes, depending on the fabric pattern characteristics. These drawings are prepared in accordance with the style depicted in chinas [Drawing 1].

In comparison, the characteristics of clothing in chinas artifacts of human depictions belonging to the Great Seljuk Period (1037- 1194), which are located in the catalogs and sources of the world, are examined. A general evaluation was made with a table showing similar and different characteristics [Table 1].

Anatolian Seljuk Art, Kubadâbad Palace, Chinas with People Describing

The sense of tolerance in the management and cultural arts of the Seljuk Period was influential in the harmonious life of the cosmopolitan cultures and the formation of a common culture. The Seljuk culture is a blend of three different geographies, such as Asia, Iran and Anatolia (Turan, 1965: 285). In short, the Anatolian art in the eclectic structure is the continuation of the Great Seljuk art (Ağatekin, 2003: 18).

During the Anatolian Seljuk Period, a important breakthrough took place in the art of painting and china. The depictions of the palace were open to the outside world with Seljuks (Tekin, 2012: 27). The use of China in connection with architecture in an ornamentation program started with the Great Seljuks in Iran and its development took place in Anatolian architecture (Sevim and Merçil, 2014: 524).

It is known that Konya and its vicinity is an important center with its china works during the Anatolian Seljuk Period. China, became the main source of Seljuk palace ornamentation in Anatolia. At the beginning of these structures palaces come and the most important example of this is Kubadâbâd Palace. This palace is one of the most informed buildings about the Anatolian Seljuk Period (Arik, 2006: 631).

Research and excavations were carried out in the Kubadâbâd Palace. During the excavations, chinas belonging to the Seljuk Period were found. An important part of these chinas was found in inscriptions in the Great Palace (Arik, 2000: 53). There are also people with human representations in the finds.

In terms of clothing elements, these figurative china, which is accepted as the source for the Seljuk ethnography caftans,

loose robe and various headings attract attention. In addition to these, the striking features of the Chinas are that the depictions are different from each other. In the 12th and 13th centuries, 36 artist names were found in Anatolia. Stone and china masters worked on traveling groups and the formation of a homogeneous art between the regions was effective (Süslü, 1989: 203). If each master is considered to have a unique mark and interpretation, these differences in descriptions can be considered ordinary.

Today, the Kubadâbâd Palace china exhibiting the majority in the Karatay Madrasah China Works Museum Seljuk Period is a quality to provide information on the characteristics of clothing. In this direction, the clothing elements found in china were included in the findings and evaluation section.

Findings and Evaluation

While giving information about the composition depicted in the Kubadâbad Palace china in this part of the work, a study of the clothes elements depicted in the figures was made. The elements of clothing examined were compared with those of the Great Seljuk Period to reveal similar and different aspects.

Heading Styles

The figures found in the Kubadâbad Palace china the heading styles can be listed as follows. Cap³, head scarf, turban, coif, yashmak. While 6 of the figures in these chinas are not used heading, no comments can be made about the heads of the figures since 9 is broken or damaged.

It is seen that 5 of the head examined are three-slice crown-shaped cap. Süslü, classifies these crowns as one-sided, two-sided, and three-sided and describes details the use of these crowns by women. The edges of these hoods are decorated with precious stones and lace.⁴ According to this information, it is possible to make a comment that the figures in which the cap examples are included are women. Only 1 examples of the Great Seljuk are encountering caps.

It is seen that 11 of the Chinese were used for head scarf. Among these examples, 8 are decorated with diadem. Head scarf, it is defined as a kind of cone made from broadcloth and it is known that there are varieties such as high head scarf, fur head scarf, daidem-decorated head scarf.⁵ In the Great Seljuk chinas taken to work there is no head scarf of the head styles.

Turban is encountered in one of the figures in the Chinas. There are two different views on the head in this china. One of these belongs to Süslü. In the researcher's book, indicating that Önder, in the article titled "*Selçuklularda Kadın Başlıkları*" while introducing the same heading as a "*üsküf*"⁶, some kind of head, the figurine on the ground is a woman. From these explanations, the heading is defined in general terms and indicated as turban. There is no interpretation because the figure does not have a decisive feature on gender. Turban in the Great Seljuk chinas constitute an important place. There are 15 examples of turban in China.

Coif is seen in 2 of the examples. Süslü, describes the coif in her book as a small head type. Those with a conical shape, those in the shape of a pointed cone, made with precious stones, over buttoned or corded, exemplifies them by mentioning heading (Süslü, 1989: 154-155). While one of the figures in the Kubadâbad Palace china is flattened and the corded coif is used, in the other example, the boat-shaped coif is depicted. From the examples presented, it can be said that coif is a frequently used head during the Great Seljuk Period. Coif is located almost entirely in the Great Seljuk chinas. In 43 examples, coif is encountered.

³ Bağaltak.

⁴ Önder, in his article titled "*Selçuklularda Kadın Başlıkları*" Ibn al-Batuta gave a knowledge of "Ornamented with a jewellery per lady, he had put a crown on the top of it with a peacock feather" For details, see Önder, 1973: 1-8.

⁵ Özden Süslü, published in 1989 in his book "*Tasvirilere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri*", they are classified according to their heights, hairy, furred and stony. From ceramic to china, from mine to ceramics, Turkestan examples to Seljuk examples, as well as many kinds of head scarf examples with detailed descriptions. For details, see Süslü, 1989, 155-156.

⁶ In the article; heading in the title "*üsküf*" is defined as a cone-shaped head that hangs backwards and that the headers of women are decorated with gold and silver. For details, see Önder, 1973, 1-8.

The last kind that is evaluated within the scope of headline varieties is yashmak. It was used in 6 of the figures in China. Yashmak, is the fabric that covers the head, neck and shoulders of women. Yashmak made from cheesecloth or silk fabrics, yashmak that is worn when you go out to the street is called "*Süre mahrama*".⁷ It is not seen among the examples of Great Seljuks.

Wearing Clothes in Body

The clothes seen in the depicted figures are divided into two groups as upper body wearers and lower body wearers. Among the clothes worn on the upper body, caftans, loose robe and shirts are found while in the lower body cloth only salwar is seen.

Upper Body Wear

In the Kubadâbad Palace china, the neck, arm model, ornament and fabric pattern features of the upper body clothes are as follows: of the clothes depicted in the figures, there are 25 scoop neck, 5 shawl neck, 1 dog-neck are depicted. 8 piece neck model feature could not be detected due to the yashmak of closing the neck. There is no comment on the neck model feature of the 3 garment because china is damaged. Just as it is in Anatolian Seljuk examples in the clothes of the figures in the Great Seljuk chinas, there are 46 examples and scoop neck is in the first place. While following the shawl neck with 7 examples, only 1 example depicts a dog-neck.

In 34 figurines depicted in the Chinas, the clothes arms are long and wide enough to hold the wrist. In 1 sample, the arm is wide and the arms are quite long, in 1 sample the garment is depicted with a wide cuff at the wrist length. While there is no comment on the arm model feature due to the damage of the 2 chinas, in 4 examples the arm model feature can not be detected due to the way the figure is depicted. Likewise, the vast majority of the Great Seljuk examples appear to be made up of long, wig-width models of clothes arms. This arm model feature is encountered in 40 examples. There are also models with arm wide wrist and wide arm wide in 5 examples.

When the decorative features depicted in the clothes are examined, it is seen that the 32 clothes has in front of clothes, hemline, trouser hem, strips on the cuff. 5 garment is not decorated, 5 examples there is no comment on whether or not the cloth is decorate. When the clothes of the figures of the Great Seljuk chinas were examined; it is seen that the clothes depicted in 17 chinas are the necks, the front of clothes, hemline, strips on the cuff, and the clothes are decorated in this way.

When the fabric pattern features depicted in the figures are evaluated; while the 19 clothes circle is pictured in motif, 9 clothes is depicted as striped longitudinal. While 6 of the clothes are depicted with plain fabric, 4 of the clothes only circle motifs in the direction of the knee, 1 of the cloth only flower motif in the direction of the knee. While the fabric of 2 of the cloth is depicted with three speckle motifs, 8 patterned clothes drop, spiral, rumi, diamond and abstract motifs are used. When the fabric pattern features depicted in the Great Seljuk chinas are evaluated; in the 17 examples, clothes depicted with circle motif are seen. There are clothes depicted in 9 examples with longitudinal stripes, while 10 examples are also depicted with plain cloth. There are 17 examples of three speckle motifs. In the 31 examples, fabric patterns are composed of spiral, rumi, diamond, geometric and abstract motifs.

⁷ *Examples of yashmak figures and in the miniature writings of Varka and Gulsah, attributed to the Seljuk period, it was included in the scenes depicting the palace life of the Kitab-el Tiryak manuscript, which was made in Mosul in the middle of the 13th century. For details, see Süssli, 1989, 151-157.*

It is observed that most of the clothes worn on the upper body in Kubadâbad Palace china are depicted as the caftan. Süslü for this type of cloth seen in 26 of the Chinas, the book mentions that the caftans of men and women divide in one direction. While the female caftans are decorated with motifs, it is stated that the caftan that men wear is quite plain.⁸ Of the caftans depicted in the Chinese, only 3 are depicted with plain fabric, others are depicted as fabric patterns. It is difficult to classify the figures inspected by this interpretation of Süslü as clearly male and female. There are 16 examples of caftans among the clothes worn by the upper body in the Great Seljuk chinas, while there are figures depicted by the loose robe in 45 of the examples.

From the caftans depicted, 11 scoop neck and 5 shawl neck were depicted. 2 caftans are no neck. In the 4 examples, there is no comment on the neck model feature because of the damage. When the closing feature of the caftans is examined; 12 examples appear to have been closed with the buttonhole button in the front cloth. While closure of cloth 3 of the chinas is shown from left to right in the front cloth, 5 examples were depicted in double-breasted. One of these examples shows closure from left to right while closure in other caftans is from right to left. In the 2 examples of the depictions, the front of the caftan is depicted as open, uncovered. 4 comments on the closure feature of figurine garment can not be interpreted due to the destruction in china.

When the arm model characteristics of the caftans were examined, the arm length was depicted as 22 and the sleeve hem was wider. In 1 example, the arm is wide and the arms are depicted quite long. 2 examples can not be interpreted because of the damage of the arm model feature on the model.

When looking at the fabric patterns of the caftans depicted, 11 examples were depicted with circle motifs. It is seen that only 1 of the examples used longitudinal lines. While 8 of the caftans were depicted with plain fabric, the circle motifs were used only at the knees of the 4 caftans. 1 flower motif applied to the next part of the caftan to knee alignment. For 8 caftans, drops, spirals, rumi, circles, abstract and three speckle motifs were applied.

The other upper body cloth type among the depictions is loose robe and it is seen in 16 examples. When the neck model feature of 11 of these loose robes was determined as scoop neck, 4 figurines, neck and shoulders because of the cover of the region because of the characteristics of the neck can not be given information.

When the arm model characteristic is examined, 6 arms are encountered with a long arm extending in width to wrap the wrist. 7 loose robes are arm model feature can not be determined.

There are also 16 models in which the loose robes are depicted with motifs of flats, circles, diamond and three speckle. 8 of these examples are depicted with longitudinal lines, while 5 patterns have circle motifs. 1 loose robe diamond, 1 example three speckle motif, while two

⁸ In the book titled "Tasvirlerle Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri" the body part of the caftans was absorbed by the body, the button is used or without button, as long as the sleeves are short or long, it is mentioned that the long arms covering the hands are called "yen kapağı". It is also given information that the caftans, which are designed to be filled with cotton or without wool, are worn by slaves and servants and that they are called "çekrek kapa". The body part of the caftans is the information given that the body was shed, the button was hooked up to the waist or the button was not used, and the waistband was absolutely used as a belt or belt. For details, see Süslü, 1989, 159-163.

of the figures are depicted with plain fabric. While 2 clothes of belt with fabric are depicted, 2 of them are depicted without a belt and it is not possible to determine belt whether there are 14 clothes.

The last kind among the upper body worn is the shirt. While it is clear that 2 of the examples are clothes type shirts, it is possible that the other clothing type is shirt or loose robe. The examples are depicted as scoop neck, long-sleeved and circle-shaped with a widening width. The second example is that the neck model feature is damaged due to damage to the information. The fabric of the same cloth is depicted with circle motifs while the wrist is depicted long in the width of the wing. It is seen that the other cloth type is depicted with a scoop neck, circle motif, while the other is depicted with a scoop neck and a flat fabric. In the last example, there is a scoop neck and a type of cloth depicted with a flat fabric with long sleeves. There are no shirts in the Great Seljuk tiles which are taken into the study.

Lower Body Wear

Kubadabad Palace is the only type of salwar that is worn on the lower body of the china. The salwar, which is defined as frost, which is loose, shaggy, with wide legs (Süslü, 1989: 164). There is no clear information about the use of the salwar by men or women in the sources. In the study, 2 examples are encountered with salwar. While it is not possible to give a definite information about the figurine cloth because the plaque is broken in one of the Chinas, it is thought that the underwear-wearing cloth may be a salwar. On both sides, fabric patterns depicted with circle motifs are encountered. When the Great Seljuk chinas are examined, 1 example is encountered with a salwar.

Footwear

When the boots and cutting curb depicted in the china in the study are evaluated, 9 examples are encountered. It seems that there are 6 boots from these. One of the important sources pointing to the existence of the drawing in the Seljuks is Mesnevi Şeriftir. Here Mevlana mentions that the plot is among the portents of reign (Transporter: Erdogan, 2014: 64). Another source is Selçukname. In the book "*Akşehir is the result of the death of the ruler in the war they pulled out on the boot*" an example of a written source from the use of boots during

the Seljuk Period (Oral, 1962: 14). Çaycı, mentions that the drawing is the symbol of reign and that the color is red (Çaycı, 2008: 299). It seems that 26 of the Great Seljuk chinas in the study were boots.

In the 4 examples among the depictions, there are cutting curb. Cutting curb is a shoe that is unique to the Turks, the nose part is generally pointed, the heel and its side parts are shaped according to the leg by threading them (Transporter: Erdoğan, 2014: 64).

4 of the Great Seljuk examples were depicted in the cutting curb. China is broken, figurine sitting, drawing the silhouette of the foot, because the figurative is describe as a portrait, there are 33 chinas on the shoe that can not be commented on.

Accessory and Ornament

When examining the examples of chinas found in Kubadâbad Palace, accessories and ornaments can be listed as follows: arm belts, belts, belts with fabric jewelery, rings, necklaces and diadems.

Arm belts, Anatolian Seljuk Period, indicating that the Kubadâbad Palace was used in 11 of the china in the plain and thin strips, 9 plain and thick striped, 5 of them are ornate and showy. No arm belts was used in 11 of the examples and it was not determined whether there were

arm belts in 6 examples. Arm belts are used frequently, especially in Great Seljuk and Anatolian Seljuk. It is a dominance. The use of these arm belt was seen in Central Asian Buddhist art, spreading to East and West Turkestan and the Near East (Arab countries). The earliest example is in the 6th century, in the form of rows on both sides of a line (Süslü, 1989: 466). In the Seljuk Period these belts indicate the position of the person in society according to their plain and ostentatious appearance (Süslü, 1989: 171). It is known that the names, titles and nicknames of the sultans were written in the circles of the clothes between the elbows and the shoulders. At the same time, when given to the caliph, sultan and ambassador, it takes the name "hil'at" (Çaycı, 2008: 142).⁹ It can be said that the arm belt in china was used not only in the sultan but also in the palace officials. When it comes to the examples of Great Seljuks, arm belt is seen that the examples are completely chinas.

Belts and belts with fabric examples are encountered in Kubadâbad Palace china in the study. Belts with fabric is seen that 17 generations are used in these examples. There are references to the use of the belts and belts with fabric in the Seljuk Period. Selçuk namede, one of these; *"Emir Çaşnigir has put his command skirts in his bel, Keykubadi has worn the heading"*. In the same source, the cloth of I. Alaeddin Keykubad is described as follows *"His head was wearing a crown dedicated to the sultans, wearing belts such as Keykavus and wearing cloth decorated with magnificent ores"* (Transporter: Oral, 1962: 16). In 3 of the examples, a fancy belt is encountered. Belt, besides being an accessory that completes the clothes in the Seljuks are among the symbols of reign (Çaycı, 2008: 237). Belt was given a similar description in the book of Ibn Bibi. This accessory that completes the cloth is a symbol of dominance, it is stated that the person shows social status. In the book there is an expression with I. Gıyaseddin Keyhüsrev's throne; *"... The elders of the country and their brave men took their servants' hands to their copliance belts ..."*. This emphasizes that the belt is a sign of obedience and devotion (Ibn Bibi, 1196: 39). Atasoy also mentions that it is a golden belt in the description of a prince in the 'Makamat' dated 1334 in her article titled *"Selçuklu Kıyafetleri Üzerine Bir Deneme"*. It also mentions that this is a sign of Turkish military aristocracy (Atasoy, 1971: 116). With this information, it is possible to emphasize the possibility that the belts interpreted as ornamental slices are gold. There are also examples in the study where there are no belts and belts with fabric and can not be determined. In 12 examples no belt or belt with fabric was used, but in 10 examples it was not detected. While the belt is not seen in the Great Seljuk chinas which are taken into study, 6 examples of chinas belt with fabric are encountered.

The ornament depicted in the figures of the Chinas inspected are diadem, earrings, necklaces and rings. Diadem, an accessory used in the middle of the forehead, made of precious stone, is encountered in 12 examples. Süslü, the diadem mentions that since it is surrounded by a pearl line, it comes from round, precious stones placed in the middle of the forehead. It is stated that this accessory is frequently seen in Ghaznevid and Great Seljuk depictions in the same source (Süslü, 1989: 153). The article *"Kaşbastı"* mentions that diadem, is a band used to hold the hair in both men and women in other words for the *"didim"* or *"kaşbastı"*. It is also stated that many civilizations use the diadem as dignity, monarchy and a religious symbol (Berker, 1973: 9). Diadem is also encountered in the figures of the Great Seljuks. Diadem is depicted at the beginning of the figures heading in 12 examples.

⁹Ahmet Çaycı, in his book published in 2008, notes that the appeals are usually cited by two types. The examples in which the ruler's names are used are shown with adjectives such as *"el-adil"*, *"el-alim"*, *"el-akil"*. They are the symbol of reign. The ruling body, which is the representative of divine justice on earth, because it is located at the center of this phenomenon. For details, see Çaycı, 2008, 135-149.

1 of the chinas figurines examined was necklace, 4 pieces earring, in the case of 1, it is seen that the ring is used. The article titled "*Selçuklularda Kadın Başlıkları*" mentions that this tradition is based on ancient times when men and women use earrings in the Seljuks (Önder, 1973: 2). Atasoy supports this knowledge by stating that both men and women use earrings, necklaces and bracelets (Atasoy, 1971: 148). Mevlana for earrings pearl, gold, silver, such as precious metals are made, for the ring, precious stones used garnet and pearl (Erdoğan, 2014: 66). However, diadem, earrings, necklaces and rings are used as examples of these women are only 1 of the female is open because of the first use of yashmak. In general, the difficulty of determining the sex of the human figures in the Kubadâbad Palace is mentioned in her book "*Kubadâbad*". It is mentioned that figures are long hair and beardless.¹⁰

There are 26 examples in the study that have no accessories or ornaments. If there are no accessories and ornaments, 4 examples are available. In the Great Seljuk chinas, no necklaces, earrings and rings were depicted.

Results

The Turks who settled in Anatolia carried the influence of the Central Asian people who shared the same geography for a long time. This interaction formed the synthesis of different geographies in Seljuk culture, this has also caused changes in the traditions of the clothing elements as well as in many areas. The characteristics of these influences are clearly seen in the china artifacts recovered from the excavations.

In the study named "*Comparison of Clothing Elements in Chinas at the Kubadâbad Palace with the Great Seljuk Period Examples of Chinas*" which constitutes the source of the Anatolian Seljuk palace ornament, the elements of the clothing were tried to be studied in detail. The study was designed to emphasize the characteristics of the clothing, especially depicted in the Chinas. When it is assumed that the composition in the palace in the palace tells the life style, aesthetic direction, beauty concept of that Period, it is also the opinion about the lifestyle of the palace and its surroundings and the style of clothing as well as the depictions in these china. The examples of Great Seljuks at the end of the work are evidence of how the Anatolian Seljuks carried the Great Seljuk culture and artistic traces in terms of their technical, subject, composition, ikonography arrangement and even clothing characteristics in Kubadâbâd.

The majority of the octagonal formed by the Chinas in terms of composition characteristics of the Great Seljuk chinas are influenced. In addition to these effects, there are a number of different features that draw attention to the decorative details of the Chinas. These differences in the descriptions can be explained by many variables such as the master mobility (traveling masters) and the visual approaches of the artists (masters), art teachings, technical and material equipment.

In addition to physical characteristics such as hair style, face shape, expression, sitting style in the human figures depicted in the Chinese, the features of clothing, all the objects found in the composition, the manner of ornamentation are the continuation of a tradition originating in

¹⁰ Arik, in Central Asia, also reports that the brave Turkish men have long hair, Uyghur and Abbasid in the pictures of this long hair fashions later emerged in the Seljuks. Since both the female and male figures are depicted with long hair in the Varka and Gülşah miniatures of the 13th century writing, like Konya Pavilion and Kubadabad Palace are seen in the figures of the china, long hair, who is the woman, who is talking about men. For details, see Arik, 2000, 139.

Central Asia. The male and female figures in the depictions have long hair and it is difficult to discriminate between sexes because the beard is not depicted in men. It is seen that women are distinguished from men by some features when they are looked at clothing characteristics. At first, the female figures of the yashmak and the three-sliced crowns distinguish themselves from the male figures clearly and distinctly. It is seen that the head scarf, turban and coif from the head styles seen in the male figures have been used for centuries without change.

Among the chinas examined, it was determined that there is a caftan, loose robe and shirt among the clothes worn on the upper body. Common features in the caftan cloth variety that make up the majority; arm belt, neck, the front of cloth, hemline and the closing is from right to left. Loose robe, common features of other types of clothing that are often depicted are scoop neck, long-sleeved, arm belts and belt with fabric.

In china, only the salwar is encountered from the clothes worn on the lower body. The use of the salwar depends on the tribes of warriors, horsemen and nomads. The examples come out with the same characteristics when compared to the examples of Great Seljuks. The circles, longitudinal stripes, drops, spirals, rumi and abstract motifs bringing the fabric patterns seen in the patterns is a source for the period fabrics and carries the traces of the Great Seljuks. The most used of these motifs is the circle.

It is seen that there are boots and cutting curb between the footwear. With the knowledge that Kubadâbâd Palace china draws the majority of the boats, it is impossible to say that it is used as a shoe for men and women.

Accessories and ornaments are seen to be used by men as well as women. There are male figurines depicted with earrings as well as male figurines depicted with diadem used in female heading.

The first order among accessories is arm belt. It shows that the arm belt, which are moved from Central Asia to the Islamic world by the Turkish influence, are used for sultans and palace officials.

As a result, at the Kubadâbâd Palace china there is not only a human body on the basis of aesthetic understanding, anatomical features, it is seen that the cultural transfer of the centuries-old tradition is kept in the foreground.

Through these cultural transfers, the sultan and his surroundings are described in terms of the features of the clothing in Anatolia Seljuk Period, with similar and common features, proves the communication and interaction with the Great Seljuks.

Drawing 1: Clothing elements seen in Kubadâbâd Palace china

Table 1: Anatolian Seljuk Period - Kubadabad Palace and Clothing Elements of the Great Seljuk Period

ANATOLIAN SELJUK PERIOD (1075-1318)	GREAT SELJUK PERIOD (1037-1194)
HEADING STYLES	
CAP (THREE SLICED)	
5 Examples	1 Example
HEAD SCARF	
11 Examples	There are no examples
TURBAN	
1 Example	15 Examples
COIF	
2 Example	43 Examples
YASHMAK	
6 Examples	There are no examples
WEARING CLOTHES IN BODY	
CAFTAN	
26 Examples	16 Examples
LOOSE ROBE	
16 Examples	45 Examples
SHIRT	
2 Example	There are no examples
SALWAR	
2 Example	1 Example
PATTERN AND CUTTING PROPERTIES	
SCOOP NECK	
25 Sample	46 Sample
ARM LENGTH - SLEEVE HEM WIDER SAPMLES	
34 Sample	40 Sample
EXAMPLES OF DECORATION ON NECK, HEMLINE, TROUSER HEM	
32 Examples	17 Examples
FABRIC PATTERN FEATURES	
CIRCLES	
19 Examples	17 Examples
STRIPED	
9 Examples	9 Examples
FLAT FABRIC	
10 Examples	10 Examples
THREE SPECKLE MOTIF	
2 Examples	17 Examples
DROP-SPIRAL-RUMI-DIAMOND-ABSTRACT	
8 Examples	31 Examples
FOOTWEAR	
CUTTING CURB	
4 Examples	4 Examples
BOOT	
6 Examples	26 Examples
ACCESSORY AND ORNAMENT	
ARM BELT	
25 Examples	55 Examples

BELT	
3 Examples	There are no examples
BELT WITH FABRIC	
17 Examples	6 Examples
DIADEM	
12 Examples	12 Examples
NECKLACE-EARRINGS-RING	
6 Examples	There are no examples

ANATOLIAN SELJUK PERIOD (1075 - 1318)

GREAT SELJUK PERIOD (1037 - 1194)

HEADING STYLES

CAP (THREE SLICED)

Photo No-1: Kubadâbâd Palace
China-13. century

Photo No-2: Ceramic bowl with inventory number
57.61.16 at the Metropolitan Museum Iran - 12th
Century

HEAD SCARF

Photo No-3: Kubadâbâd Palace
China-13. Century

TURBAN

Photo No-4: Kubadâbâd Palace
China-13. century

Photo No- 5: Ceramic bowl with inventory number
17.120.24 at the Metropolitan Museum Iran - 12th
Century

COÏF

Photo No-6: Kubadâbâd Palace
China-13. century

Photo No-7: Ceramic bowl with inventory number
57.36.5 at the Metropolitan Museum
Iran - 12th Century

YASHMAK

Photo No-8: Kubadâbâd Palace
China-13. Century

WEARING CLOTHES IN BODY

CAFTAN

Photo No-9: Kubadâbâd Palace
China-13. century

Photo No-10: Bowl number 20,120,131 in the
Metropolitan Museum
Iran / Rey - 12th Century

LOOSE ROBE

Photo No-11: Kubadâbâd Palace
China-13. century

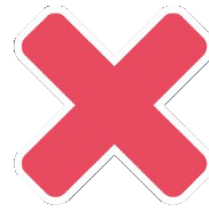

Photo No-12: Bowl shatter with inventory number
20.120.118 at the Metropolitan Museum
Iran / Rey - 12th Century

SHIRT

Photo No-13: Kubadâbâd Palace
China-13. Century

FOOTWEAR

BOOT

Photo No-14: Kubadâbâd Palace
China-13. century

Photo No-15: Ceramic bowl at the Metropolitan Museum - Iran - 12th century (1187) (Erayşar vd., 2013a: 131).

CUTTING CURB

Photo No-16: Kubadâbâd Palace
China-13. century

Photo No-17: Ceramic bowl with inventory number 57.36.7 at the Metropolitan Museum Iran - 12th Century

ACCESSORY AND ORNAMENT

ARM BELT

Photo No-18: Kubadâbâd Palace
China-13. century

Photo No-19: Ceramic bowl with inventory number 20.120.97 at the Metropolitan Museum Iran - 12th Century

BELT

Photo No-20: Kubadâbâd Palace
China-13. century

BELT WITH FABRIC

Photo No-21: Kubadâbâd Palace
China-13. century

Photo No-22: Ceramic bowl with inventory number
1975.1.1640 at the Metropolitan Museum
Iran - 12th Century

DIADEM

Photo No-22: Kubadâbâd Palace
China-13. century

Photo No-24: Ceramic pottery at the Washington
Freer Gallery of Fine Arts - Iran - 12th Century
(Öney, 2008: 70).

NECKLACE-EARRINGS-RING

Photo No-23: Kubadâbâd Palace
Chinas-13. century

REFERENCES

- Ağatekin, M. (2003). *Selçuklu Dönemi Seramik Yüzeylerde İnsan Betimlemeleri*. Seramik Anasanat Dalı, Anadolu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Arık, R. (2000). *Kubadâbâd Selçuklu Saray ve Çinileri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- (2006). Kubadâbâd Selçuklu Sarayı'nın Türk Sanatındaki Yeri. *T.C. Selçuk Üniversitesi Beyşehir Meslek Yüksekokulu I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. 11-13 Mayıs. Konya, 631-633.
- Atasoy, N. (1971). Selçuklu Kıyafetleri Üzerine Bir Deneme. *Sanat Tarihi Yıllığı*, Cilt: IV, 111-152.
- Berker, N. (1973). Kaşbastı. *Türk Etnografya Dergisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, Sayı: XIII, 9-22.
- Bibi, İ. (1196). *El Evamirül Alaiye Fil Umuril-Alaiye (Selçukname I-II)*. çev. Mürsel Öztürk, Ankara, 1000
- Çaycı, A. (2008). *Selçuklularda Egemenlik Sembolleri*. İz Yayıncılık.
- Eraşar, O. vd., (2013). *Büyük Selçuklu Mirası: Müzeler*. İstanbul: T.C. Cumhurbaşkanlığı.
- Erdemir, Y. (2009). *Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi*. Konya: Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Erdoğan, E. (2014). *Mevlana'ya Göre Türkiye Selçuklularında Sosyo-Kültürel Hayat*. Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İskenderzade, L. (2010). *Anadolu Selçuklu Saray Çinilerinde İnsan Figürü*. Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Oral, Z (1962). Selçukilerde Giyim Eşyası. *Türk Etnografya Dergisi*. Sayı: V, 14-20.

- Önder, M. (1973). Selçuklularda Kadın Başlıkları. *Türk Etnografya Dergisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, Sayı: XIII, 1-8.
- (1977). Selçuklu Devri Kubadâbâd Sarayı Çini Süslemeleri. *Türkiyemiz*. Sayı: 5, 104-107.
- Öney, G. (2008). Tarihten Yansımalarla Büyük Selçuklu Seramiklerinde Kadın. *Sanat Tarihi Dergisi*, 17(1).
- Özdemir, A. (2010). Yönetim Biliminde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamalar. İstanbul: İşletme Ekonomisi Dizisi: 410.
- Sevim, A., Merçil E (2014). *Selçuklu Devletleri Tarihi, Siyaset, Teşkilât ve Kültür*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, XXIV. Dizi, Sayı: 19.
- Süslü, Ö. (1989). *Tasvirilere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Şahin, S. (2015). Selçuklu Sarayları ve Toplum Yaşamı. *İhtişamlı Bir İmparatorluk Görkemli Bir Miras Selçuklular*. İstanbul: Mas Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş., 118-138.
- Turan, O. (1965). *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Bursa İlinde Bulunan Türk İşi İşlemeli Ürünlerin Özellikleri*

Serap ÖZŞAHİN¹, Fatma YETİM²

¹T.C. MEB Havva Aslanoba Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Bursa, TÜRKİYE

²Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, Ankara, TÜRKİYE

E-Posta: fatma.yetim@gmail.com

Öz

Türk işi, kasnak ve gergefe gerilen kumaşlar üzerine iplik, sim vb. ile işlenen, mürver tekniği dışında tersi ve yüzü aynı görünüşte olan işleme tekniği çeşididir. Bu araştırmada, Bursa ilinde bulunan geleneksel işlemeli ürünlerden Türk işi tekniği ile işlenmiş ürün örneklerinin özelliklerinin tespit edilip incelenmesi ve belgelenecek gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır. Bursa ilinde bulunan Türk işi ürün örneklerinin fotoğrafları çekilerek türü, boyutları, bugünkü durumları, kullanılan gereçler, işleme teknikleri, renkler, bezeme konuları ve kompozisyon özellikleri incelenmiş, Türk işi ürünlerin özellikleri bilgi formlarına kaydedilerek belgelenmiş, desen çizimleri yapılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda Türk işi işlemeli ürünler kullanım yerine göre peşkir, çevre, uçkur, havlu, çarşaf, beşikörtüsü ve örtü olarak belirlenmiştir. Ürün boyutlarının kullanım amacına ve türüne göre değiştiği görülmüştür. Ürünlerin çoğunluğunda sandık lekesine rastlanmıştır. Türk işi işlemeli ürün örnekleri keten, pamuk ve ipek dokuma üzerine uygulanmıştır. İşlemelerde sim, ipek iplik ve yassı tel; kenar temizlemede ise ipek iplik, pamuk iplik ve sim kullanılmıştır. Ürünlerin işlemede; en çok düz pesent, vev pesent, sarma, muşabak, tahrirli pesent iğne teknikleri uygulanmış, kenar temizlemede ise; saçak bükme, çırpma dikisi, iğne oyası yapılmıştır. Türk işi ürün örneklerinin zemininde, krem ve bej rengi; işlemede yeşil, mavi, pembe, krem, kahverengi, yavruağzı; kenar temizlemede, krem, sim, bej kullanılmıştır. Çok renkli işlenmiş olan Türk işi ürün örneklerinde yoğun olarak yeşil, çiçek ve tomurcukların renklendirilmesinde ise yoğun olarak mavi, pembe, krem, yavruağzı tonları uygulanmıştır. Türk işi işlemeli örneklerin çoğunluğunda bitkisel motiflerde yaprak, çiçek ve tomurcuk, kıvrımlı dal, nesneli motiflerde vazo, saksı, fiyonk, sepet görülmüştür. Mimari bezemelerde çadır, şadırvan, cami motifleri yer almış, dikdörtgen, kare, baklava dilimi geometrik motifler, kuş motifi ve yazı işlemlerde uygulanmıştır. İşlemlerde yoğun olarak bitkisel ve nesneli motiflerle birlikte mimari, geometrik, hayvan figürlü motiflere yer verilmiştir. Türk işi işlemlerde düz gün, yatay, bağlantılı sıralamalardan oluşan kompozisyonlar kullanılmış olup kenar suyu ise, bağlantılı, atlamalı ve düz gün sıralamalardan oluşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bursa, el sanatı, işleme, nakış, Türk işi

* Bu çalışma "Bursa İlinde Bulunan Türk İşi İşlemeli Ürünler Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

The Features of Turkish Embroidered Products in the City of Bursa

Abstract

Turkish embroidery is a kind of embroidery that is made using thread, tinsel and needle on fabrics stretched on frame and hoop and looks the same on the front and on the back side except for the mürver technique. This research aims at detecting and analyzing the technical properties of product samples in Bursa that are made using Turkish embroidery technique and passing on to the future generations by authenticating them. Turkish embroidery sample products found in Bursa makes up the population of the research. The type, sizes, condition of the samples, equipments used, technical properties, colors, ornament themes and properties of composition are analyzed, the record of the properties of Turkish sample products are kept on the information forms and their pattern drawings are made. As the result of the research forty-two napkins, six pieces, six waistbands, two towels, one cradle cover and one cover. It is detected that the sizes of the products change for intended purpose and type. More than half of the products are in good condition and coffer smear is detected on most of them. Linen and cotton material are used for the base of the Turkish product samples. Tinsel, silk thread and flat-wire are used for ornament and silk thread, cotton thread and tinsel are used for edge decoration. While for ornamenting the products most of the time flat pesent, biased pesent, wrap, treillage, tahrirli pesent point techniques are applied, for edge decoration fringe twisting, hemming stitch, point lace techniques are applied. Cream and beige are the colors used for the base, green, blue, pink, cream, brown, light pink colors are used for ornament and cream, tinsel and beige colors are used for edge decoration of the Turkish embroidery product samples. On the multi-colored Turkish embroidery product samples color green is applied densely, and while coloring flowers and buds blue, pink, cream and light pink tones are applied densely. As vegetal embellishment; leave images are used on all of the samples, flower and branch images are used on most of the samples and bud and crooked branch images are used on the rest of the samples. On embroideries with a subject; vase, pot, bow tie and basket images are ornamented. For architectural ornaments; tent, fountain and mosque images are used. As geometrical ornaments rectangle, square and diamond images are used. For embroidery with figures, bird image is ornamented and for calligraphic ornaments, Arabic calligraphy is used. Most of the time herbal ornaments and embroideries with a subject are preferred to the others as they express feelings and thoughts better, but besides these preferred ones architectural, geometric, embroidery with figures and calligraphic ornaments are also produced. On Turkish embroidery; while compositions are made up of smooth, horizontal and linked arrangements, edge decoration are made of linked, skipped and smooth arrangements.

Keywords: Bursa, handicraft, embroidery, Turkish embroidery

Giriş

Çeşitli uygarlıkların hüküm sürdüğü, zengin kültürel bir yapıya sahip olan Anadolu, üzerinde yaşayan kültürlerin özelliklerini taşıyan el sanatlarına sahiptir. Anadolu'nun her yöresinde, en küçük yerleşim birimlerinde el sanatları konusundaki zenginliği, çeşitliliği görmek mümkündür.

El sanatları; genellikle doğal hammaddelerin kullanıldığı, el ve basit aletler ile yapılan, toplumun kültürünü, gelenek ve göreneklerini, folklorik özelliklerini taşıyan, yapan kişinin bilgi ve becerisini yansıtan, gelir sağlayıcı üretime yönelik etkinliklerdir (Yetim ve Özdemir, 1997: 191).

Türk insanı ince sanat zevkini, estetiğini, duygusallığını, üretmiş olduğu el sanatları ürünlerine yansıtmıştır. Türk kadınları yaşadığı ortam, iklim, dil, din, örf ve adetleriyle zengin bir kültür meydana getirmişler, zevk ve el becerileriyle güzel sanatlar içinde önemli bir yer tutan Türk El Sanatlarının yaşamasını ve zenginleşmesini sağlamışlardır. İşlemelerin el sanatları içinde özel bir yer tuttuğu görülmüştür (Yılmazkurt, 2002: 4).

İnsanların giydiği ve çevresinde kullandığı eşyalarını, kendi yaratıcı gücünü ve el emeğini kullanarak süslemeler yapması işlemenin ortaya çıkmasına, giderek gelişmesine ve yaygınlaşmasına neden olmuştur (Markaloğlu, 1996: 5).

Köklü bir geçmişin tarihi uzantısı olan işlemler, estetik değerleri yanı sıra toplumun duygu, düşünce ve yaşama biçimini yansıtır (Barışta, 1984: 1).

İşleme; çeşitli bezeme teknikleri arasında, iğne ya da tığ ile, beyaz ve renkli iplik, ipek iplik ve altın, gümüş teller ve iplikler kullanılarak yün, keten, pamuk kumaşlar, deri üzerine yapılan ve çeşitli özellikleri bulunan bir süsleme sanatıdır (Sürür, 1976: 7).

Bölgesel özellikler taşıyan ve geçmişten günümüze kültür akışını sağlayan, karakteristik özellikleri olan yüzyıllardır yapılan işleme tekniklerinden biri de Türk işidir.

Geleneksel el işlemlerinin eşsiz bir tekniği olan, kumaşa desen çizilerek geçirilen, kasnak ve gergefe gerilen kumaşlar üzerine; iplik ve sim kullanılarak iğne ile işlenen, mürver tekniği dışında tersi ve yüzü aynı görünüşte olan işleme tekniği "Türk işi" olarak adlandırılmaktadır (Sain, 1995: 17).

Türk işi iğne teknikleri, kumaşa çizilerek işlenebildiği gibi sayılarak da işlenir. Türk işinde, en uygun kumaşlar, atkı ve çözgü ipliklerinin bez ayağı dokuma örgüsüyle (bir alt bir üst) sık dokunan kumaşlardır. Türk işi ipliği sayılmayan kumaşlara da uygulanabilir (ipek, saten, tafta, yün ve pamuk vb. kumaşlar). Bu tür kumaşlarda iplik sayılarak yapılan teknikler yerine, şekline göre yapılan teknikler tercih edilir (Sain, 1995: 20).

Türk işi işlemlerinde; pamuk, ipek, yün, madensel ve yassı tel gibi iplik çeşitleri kullanılmaktadır (Sain, 1987: 7).

Bursa'da el sanatlarının zengin bir geçmişi vardır. Eski bir tekstil merkezi olarak tanınan Bursa, ipekçilik, dokumacılık, terzilik, boya ve boyamacılık gibi mesleklerin geliştiği eski tarihi bir kent değil, aynı zamanda ünlü kadifeleri, ipekleri ve işlemleri ile de tanınmıştır (Sürür, 1997: 63).

Bursa, çok eski yıllardan beri çeşitli kültürlerin beşiği olmuş, Hitit, Lidya, Frigya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürleri Bursa'da iz bırakmıştır.

1326 yılında Orhan Gazi tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. İpek yolu üzerinde bulunması ve Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerine başkentlik yapması Bursa'nın önemli bir ticaret ve kültür merkezi olmasında etkili olmuştur.

Bursa'nın Osmanlılar tarafından fethinden önce Bursa'da dokumacılık sanatının varlığı bilinmektedir. VI. yüzyıldan sonra halk arasında Bizans'ta ipekli kumaşlar giyildiği (ancak belirli renk ve desendeki ipekli kumaşların İmparatorluğa ayrıldığı) bilinmektedir. Bunun devamı olarak VIII. ve IX. yüzyıllarda ipekli dokumalardan sonra, X. yüzyıldan itibaren altınla dokunmuş ipekli görülmüştür (Sürür, 1997: 63).

Bursa, 1335 yılında Osmanlı döneminde ilk başkentlik yapmıştır (BİL, 1967: 92). Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk 200 yıllık döneminde diğer kentlere göre büyük gelişme göstermiş, birçok mimari yapı ile süslenmiş, devrinin tanınmış medreseleri ile bilim âleminin merkezi, canlı bir ticaret şehri olmuştur.

Bursa'da ipekli kumaşların oldukça gelişmiş olduğu bilinmektedir. İpek dokumacılığı XVI. yüzyılda en iyi örneklerini vermiş, bu tarihlerde Bursa kumaşları dünya tarihinde ün kazanmıştır.

Bursa yöresi ipek ve pamuktan dokunmuş kumaşları, özellikle kadın giysileri, kumaşları ve işlemeleri ile dikkat çektiği, Bursa tezgâhlarında dokunan ipekler, bürümcükler, kadifeler ve giysilere özellik kattığı bilinmektedir (Taş, 2002: 32).

Bursa, tarihteki önemi ile olduğu kadar, eşsiz doğası ile de dikkati çekmiş, "yeşil" rengi adeta bu şehir ile özdeşleşmiş, simgesi olmuştur. Yeşil Bursa'nın il sınırları içinde pek çok doğal güzellik yer almaktadır.

Marmara bölgesinde yer alan Bursa ili, kuzeyinde Marmara denizi ve Yalova, kuzeydoğu da Kocaeli ve Sakarya, doğuda Bilecik, güneyde Kütahya ve Balıkesir illeri ile çevrilidir.

Bursa'da örgü çoraplar, para, mühür keseleri geleneksel halk sanatlarının bir bölümünü oluşturur. Yörede örülen Pazarcık ve Yürük adını taşıyan çoraplar desen ve motifleriyle dikkat çekmektedir (Taş, 2002: 46). Bıçakçılık, çarıkçılık, köfüncülük (sepetçilik), saraçlık (koşum takımı yapım ve onarım), semercilik ve en önemlilerinden çinicilik ve ipekçilik Bursa'da yaşatılan el sanatlarındanır.

Geleneklerdeki hızlı değişim, endüstrileşme, kadınların yaşam şartları içinde kullanımı kolay ürünlere yönelmesi, el sanatlarında emek ve maliyet gibi etkenler ile bu sanat biçimi değer kaybetmektedir.

Türk işlemleri de önemli olmasına karşın zaman aşımı ile gün geçtikçe azalmakta ve motifleri yok olmaktadır. Bunun yanı sıra kadınlar ve genç kızların ailesine destek olmak amacı ve çeyiz geleneği ile işlemler devam etmektedir. Son dönemde teknolojinin gelişmesi üzerine işlemlerin bilgisayarlı makinelerde yapılmaya başlanmasıyla, el işlemleri kaybolma ve değişerek yozlaşma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır.

Bu nedenle yok olmaya yüz tutmuş işlemleri yaşatmak ve geliştirmek için Bursa ilinde bulunan Türk işi ile yapılmış ürünlerin geleneksel özelliklerini bozmadan gelecek nesillere aktarmak ve bu alanda kaynak belge ortaya çıkarmak bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın genel amacı; Bursa ilinde bulunan geleneksel işlemeli ürünlerden Türk işi tekniği ile işlenmiş ürünlerin çeşit, teknik, iplik, kumaş, renk, motif ve kompozisyon özelliklerinin incelenerek belirlenmesi ve belgelenerek gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır.

Bursa ilinde bulunan Türk işi ürün özellikleri üzerinde yapılan bu çalışma, el sanatlarımıza sahip çıkarak Türk işi işlemeli ürünlerin tanıtılması, araştırılan ürünlerin değerlendirilmesi, geleneksel kültür değerlerimizin belgelenerek gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önem taşımaktadır.

Materyal ve Yöntem

Bu araştırmanın evrenini Bursa ilinde bulunan ve ulaşılabilen 59 adet Türk işi işlemeli ürün oluşturmuştur. Araştırmada öncelikle kaynak oluşturacak verilerin toplanması amacı ile literatür taraması yapılmıştır. Bursa ilinde bulunan Türk işi işlemeli ürün örneklerinin genel ve detay fotoğrafları çekilmiş, ürünler bizzat incelenerek bilgi formları hazırlanmış, desen çizimleri yapılmıştır. İnceleme sonuçları bulgular bölümünde uygulama alanları, kullanılan iplik ve kumaş özellikleri, teknik ve renk özellikleri, bezeme konuları, kompozisyon özellikleri ve kenar temizlemede kullanılan araç gereçler tablolar halinde sunulmuştur.

Bulgular ve Yorum

Bursa İlinde Bulunan Türk İşi İşlemeli Ürün Örneklerine Ait Bilgi Formları

Bursa ilinde bulunan Türk işi işlemeli ürün örneklerinin özellikleri üzerinde yapılan gözlem ve incelemeler doğrultusunda hazırlanan bilgi formlarından örnekler ve desen çizimleri Ek 1’de verilmiştir.

Bursa İlinde Bulunan Türk İşi İşlemeli Ürün Örneklerinin Özellikleri

Bursa ilinde bulunan ve araştırma kapsamına alınan Türk işi işlemeli ürün örnekleri ile ilgili bilgiler değerlendirilerek elde edilen veriler tablolar şeklinde sunulmuştur.

Türk İşi Ürün Örneklerinin Türü

Türk işi işlemeli ürün örnekleri ile ilgili bilgilerin değerlendirilmesinden elde edilen veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Türk İşi İşlemeli Ürün Örneklerinin Türlerine Göre Dağılımı

Ürün Türleri	Türk İşi	
	f	%
Peşkir	42	71
Çevre	6	10
Uçkur	6	10
Havlu	2	3
Beşikörtüsü	1	2
Çarşaf	1	2
Örtü	1	2
TOPLAM	59	100

Tablo 1 incelendiğinde Bursa ilinde bulunan Türk işi işlemeli ürün örneklerinin % 71’inin peşkir, %10’unun çevre ve uçkur, % 3’ünün havlu, % 2’si oranlarında beşikörtüsü, çarşaf ve örtü olduğu görülmektedir. Bu verilere göre Türk işi, ürün örneklerinde yoğun olarak peşkirler üzerinde uygulanmıştır. Az da olsa çevre, uçkur, çarşaf ve örtü görülmektedir.

Türk İşi Ürün Örneklerinin Boyutları

Türk işi işlemeli ürün örnekleri ile ilgili bilgilerin değerlendirilmesinden elde edilen veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Türk İşi İşlemeli Ürün Örneklerinin Boyutlarına Göre Dağılımı

Ürün Türleri	Eni (cm)	Adet	Boyu (cm)	Adet
Peşkir	43-50 cm arası	23	50-100 cm arası	5
	50-64 cm arası	14	100-149 cm arası	32
	48-54 cm arası	5	150-164 arası	5
Havlu	81-91 cm arası	2	171-183 cm arası	2
	83-97 cm arası	3	84-93 cm arası	3
Çevre	100-104 cm arası	3	100-108 cm arası	3
Uçkur	25-45 cm arası	6	170-205 cm arası	6
Beşik örtüsü	94 cm	1	155 cm	1
Çarşaf	220 cm	1	155 cm	1
Örtü	31 cm	1	51 cm	1
TOPLAM		59		59

Tablo 2 incelendiğinde Türk işi peşkirlerin boyutları; küçük boy peşkirlerin enlerinde; 43 cm - 50 cm arası 23 adet, boylarında ise 50 cm - 100 cm arasında 5 adet peşkir bulunmaktadır. Büyük boy peşkirlerde; eni 50 cm - 64 cm arası 18 adet, boylarında ise 100 cm - 149 cm arası 32 adet ile 150 cm - 164 cm arası 5 adet olarak değiştiği görülmektedir. Türk işi işlemeli havlu boylarının 171 cm - 183 cm, enleri ise; 81 cm - 91 cm olduğu görülmektedir.

Türk işi çevrelerin enlerinde; 83 cm - 97 cm arası 3 adet, 100 cm-104 cm arası 3 adet, boylarında ise 84 cm-93 cm arasında 3 adet, 100 cm-108 cm arası 3 adet olarak değiştiği görülmektedir. Uçkur örneklerinin enleri 25 cm - 45 cm, boyları ise; 170 cm - 205 cm arasında değişmektedir. Türk işi işlemeli beşik örtüsünün boyu 155 cm, eni ise 94 cm olduğu, çarşafın boyu 155 cm, eni ise 220 cm olduğu, örtünün boyu 51 cm, eni ise 31 cm olduğu görülmektedir.

Türk İşi Ürün Örneklerinin Bugünkü Durumu

Türk İşi ürün örneklerinin bugünkü durumlarıyla ilgili bilgiler Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Türk İşi İşlemeli Ürün Örneklerinin Bugünkü Durumu

Ürün Türleri	Türk İşi	
	f	%
Sandık Lekeli	20	34
Yıpranmış	4	7
Onarım Görmüş	1	2
İyi	34	58
TOPLAM	59	100

Tablo 3 incelendiğinde Bursa ilinde bulunan Türk işi işlemeli ürün örneklerinin %58 inin iyi, %34’nün sandık lekeli, %7’sinin yıpranmış, %2’sinin onarım görmüş olduğu görülmektedir.

Tablodan elde edilen verilere göre, Türk işi işlemeli ürün örneklerinin yarısından fazlasının iyi olduğu bunun yanı sıra ürünlerdeki sandık lekelerinin bulunulan yerdeki nemin fazla olması ile bekleme süresinde lekeye dönüştüğü, dolayısıyla saklama koşullarına uygun olmadığı düşünülebilir.

Türk İş Ürün Örneklerinde Kullanılan Gereçler

Türk işi ürün örneklerinin zemininde, işlemede ve kenar temizlemede kullanılan gereçler ile ilgili bilgiler Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Türk İş İşlemeli Ürün Örneklerinde Kullanılan Gereçlerin Dağılımı

Kullanılan Gereçler	Zeminde		İşlemede		Kenar Temizlemede	
	f	%	f	%	f	%
Pamuk dokuma	19	32	-	-	-	-
Keten dokuma	26	44	-	-	-	-
İpek dokuma	14	24	-	-	-	-
İpek İplik	-	-	41	69	40	68
Pamuk İplik	-	-	18	31	18	31
Sim	-	-	54	92	6	10
Yassı Tel	-	-	23	39	-	-
Metal Pul	-	-	-	-	1	2

- Birden fazla şık işaretlendiği için toplam alınmamıştır.

Tablo 4 incelendiğinde Bursa ilinde bulunan Türk işi işlemeli ürün örneklerinin zemininde; % 44’ünün keten dokuma, % 32’sinin pamuklu dokuma, % 24’ünün ipekli dokuma kullanıldığı görülmektedir. Ürünlerin yarısının zemininde keten dokumanın kullanıldığını, bununla birlikte pamuklu ve ipek dokumanın, işlemede sim, ipek iplik, yassı tel, pamuk iplik kullanıldığı görülmektedir.

Türk İş Ürün Örneklerinin İşlemede Kullanılan Teknik Özellikler

Türk işi ürün örneklerinin işlemede ve kenar temizlemede kullanılan teknik özellikler ile ilgili bilgiler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Türk İş İşlemede Kullanılan Teknik Özelliklerin Dağılımı

Kullanılan Teknikler	İşlemede	
	f	%
Düz Pesent	49	83
Verev Pesent	51	86
Tahrirli Pesent	32	54
Dönerek Pesent	12	20
Sarma	58	98
Susma	28	47
Muşabak	16	27

Hasır İğne	4	7
Gözeme	57	97
Balıksırtı	35	59
Verev Hesap İğnesi	3	5
Zincir İşi	1	2
Sap İşi	6	10
Puan	2	3

- Birden fazla şık işaretlendiği için toplam alınmamıştır.

Tablo 5. incelendiğinde Türk işi ürün örneklerinin işleminde % 98'sinde sarma,% 97'sinde gözeme, % 86'sında verev pesent, % 83'ünde düz pesent,% 59'ununda balıksırtı, % 54'ünde tahrirli pesent, % 47'sinde susma, % 27'sinde muşabak, % 20'sinde dönerek pesent,% 10'unda sap işi, % 7'sinde hasır iğne, % 5'inde verev hesap iğnesi, % 3'ünde puan, % 2'sinde zincir işinin kullanıldığı görülmüştür.

Bu incelemelere göre çeşitli pesent tekniklerinin işlemler içinde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Verev pesent, düz pesent, sarma, balıksırtı ve gözeme iğne tekniklerinin yoğun olarak birçok örnekte yer aldığı söylenebilir. Tahrirli pesent, dönerek pesent, şekline göre pesent, zincir işi, sap işi, puan, hasır iğne teknikleri tercih edilmiştir.

Türk İşi Ürün Örneklerinin Kenar Temizlemede Kullanılan Teknik Özellikler

Tablo 6. Türk İşi İşlemeli Ürün Örneklerinde Kenar Temizlemede Kullanılan Teknik Özelliklerin Dağılımı

Kullanılan Teknikler	Kenar Temizlemede	
	f	%
İplik Çekme	1	2
Hazır Harç	3	5
Saçak Bükülerek Püskül	1	2
Saçak Bükme	19	32
Çırpma Dikişi	17	29
Tığ Oyası	7	12
Kıvrılarak Sürfile	1	2
Pullu Püskül	1	2
İğne Oyası (zürafa tekniği)	9	15

- Birden fazla şık işaretlendiği için toplam alınmamıştır.

Tablo 6'da incelenen Türk işi ürün örneklerinin kenar temizlemelerinde kullanılan tekniklerin % 32'sini saçak bükme, % 29'unu çırpma dikişi, % 15'ini iğne oyasının ilk tekniği olan zürafa tekniği, % 12'sini tığ oyası, % 5'nin hazır harç, % 2'sini kıvrılarak sürfile, pullu püskül, saçak bükülerek püskül ve iplik çekme kullanıldığı görülmektedir.

Tablodan elde edilen sonuçlara göre, kenar temizlemede saçak bükme ve çırpma dikişi tekniğinin diğer tekniklere oranla çok tercih edildiği söylenebilir. Bunların yanı sıra; iğne

oyası, tiğ oyası, hazır harç, kıvrarak sürfile, iplik çekme, pullu püskül, saçak bükülerek püskül az da olsa uygulanmıştır.

Türk İşi Ürün Örneklerinde Kullanılan Renkler

Türk işi ürün örneklerinin zeminde, işlemede ve kenar temizlemede kullanılan renkler ile ilgili bilgiler Tablo 7’ de verilmiştir.

Tablo 7. Türk İşi İşlemeli Ürün Örneklerinin Zeminde, İşlemede ve Kenar Temizlemede Kullanılan Renklerin Dağılımı

Kullanılan Renkler	Zeminde		İşlemede		Kenar Temizlemede	
	f	%	f	%	f	%
Krem	48	81	37	63	42	71
Bej	11	19	18	31	6	10
Pembe	45	76	45	76	-	-
Altın Sarısı	-	-	9	15	1	2
Yavruağzı	-	-	29	49	-	-
Gümüş Beyazı	-	-	6	10	-	-
Mavi	-	-	48	81	1	2
Turuncu	-	-	12	20	-	-
Yeşil	-	-	56	95	-	-
Hardal Sarısı	-	-	9	15	-	-
Yağ yeşili	-	-	13	22	-	-
Sarı	-	-	20	34	-	-
Kahverengi	-	-	32	54	-	-
Gri	-	-	2	3	-	-
Siyah	-	-	10	17	-	-
Beyaz	-	-	9	15	1	2
Gül Kuruşu	-	-	15	25	-	-
Eflatun	-	-	3	5	-	-
Kırmızı	-	-	14	24	1	2
Lila	-	-	3	5	-	-
Lacivert	-	-	5	8	-	-
Bordo	-	-	7	12	1	2
Mor	-	-	5	8	-	-
Sarı Sim	-	-	-	-	7	12

- Birden fazla şık işaretlendiği için toplam alınmamıştır.

Tablo 7 incelendiğinde Türk işi ürün örneklerinin zeminde % 81’inde krem rengi, % 19’unda bej rengi kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablodan elde edilen sonuçlara göre, Türk işi ürün örneklerinde dokumanın doğal rengi krem renginin ağırlıkta kullanıldığı görülmektedir. İşlemenin daha güzel görünmesi ve ön plana çıkması için zeminde açık renklerin tercih edildiği düşünülebilir.

Tablo 7'deki bilgilere göre; Türk işi ürün örneklerinin işleminin % 95'inde yeşil, % 81'inde mavi, % 76'sında pembe, % 63'ünde krem, % 54'ünde kahverengi, % 49'unda yavruağzı, % 34'ünde sarı, % 31'inde bej, % 25'inde gül kurusu, % 24'ünde kırmızı, % 22'sinde yağ yeşili, % 20'sinde turuncu, % 17'sinde siyah, % 15'inde altın sarısı, beyaz, hardal sarısı, % 12'sinde bordo, %10'unda gümüş beyazı, % 8'inde mor ve lacivert kullanıldığı görülmektedir.

Çok renkli işlenmiş olan Türk işi ürün örneklerinde en yoğun olarak yeşil rengi dikkati çekmektedir. Yapraklarda ve ağaçlarda yeşilin birçok tonu bir arada kullanılmıştır. Yağ yeşili de kullanılan yeşil renklerdenir.

İncelenen Türk işi ürün işlemlerinde büyük bir yer tutan renklendirme de çiçeklerde kullanılan renklerdir. Çiçek ve tomurcukların renklendirilmesinde yoğun olarak mavi, pembe, krem, yavruağzı tonlarının tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca işlemede kahverengi, sarı, beyaz, gülkurusu, kırmızı, turuncu ve siyah uyum içerisinde uygulanmıştır. Altın sarısı, gümüş beyazı, hardal sarısı, beyaz, bordo, lila, mor ve lacivert ise az da olsa kullanılmıştır.

Türk İşi Ürün Örneklerinde Kullanılan Bezeme Konuları

Türk işi ürün örneklerinin işleminde ve kenar temizlemede kullanılan bezeme konuları ile ilgili bilgiler Tablo 8' de verilmiştir.

Tablo 8. Türk İşi İşlemeli Ürün Örneklerinde Bezeme Konularının Dağılımı

Bezeme Konuları	f	%	
BİTKİSEL	Çiçek	46	78
	Diğer çiçekler	37	63
	Yaprak	59	100
	Dal	59	100
	Tomurcuk	27	46
	Ağaç	9	15
	Meyveler	13	22
	Kurdela	1	2
NESNELİ	Yelpaze	1	2
	Bahçe	1	2
	Fiyonk	3	5
	Tabak	1	2
	Vazo	4	7
	Hançer Yaprığı	1	2
	Kayık	1	2
	Saksı	4	7
	Sepet	2	3
	Şadırvan	1	2
MİMARİ	Havuz	1	2
	Cami	1	2
	Çadır	3	5
	GEOMETRİK	Dikdörtgen	7
Kare		3	5

	Baklava Dilimi	2	3
FIGÜRLÜ	Kuş	1	2
YAZILI	Maşallah	3	5

- Birden fazla şık işaretlendiği için toplam alınmamıştır.

Tablo 8 incelendiğinde Bursa ilinde bulunan Türk işi ürün örneklerinde bitkisel bezeme olarak; tamamında yaprak ve dal, % 78’inde çiçek, % 46’sında tomurcuk, % 22’ sinde meyveler yoğun olarak kullanılmıştır. Türk işi işlemlerde nesneli, mimari, geometrik, figürlü ve yazılı bezemeler az oranlarda yer aldığı görülmektedir.

Tablodan elde edilen sonuçlara göre, yoğun olarak bitkisel ve nesneli bezemenin duygu ve düşüncelerini daha iyi ifade ettiği için tercih edildiği düşünülebilir. Bitkisel bezemenin tamamında yaprak, çiçek motiflerinden ise; nar, gül, yıldız çiçeği, diğerlerine oranla az da olsa sümbül, lale, üzüm salkımı, karanfil, papatya, armut kullanıldığı örneklerde görülmektedir.

Nesneli bezemenin de yer aldığı tabloda en çok vazvo ve saksı kullanıldığı dikkat çekmektedir. Vazvo ve saksının dışında, fiyonk ve sepet, az da olsa kurdele, yelpaze, bahçe, tabak, hançer yaprağı kullanılmıştır.

Türk İşi Ürün Örneklerinin İşleminde Kullanılan Kompozisyon Çeşitleri

Türk İşi ürün örneklerinin işleminde ve kenar suyunda kullanılan kompozisyon çeşitleri ile ilgili bilgiler Tablo 9’ de verilmiştir.

Tablo 9. Türk İşi İşlemeli Ürün Örneklerinin İşleminde ve Kenar Suyunda Kullanılan Kompozisyon Çeşitlerinin Dağılımı

Kompozisyon Çeşitleri	İşlemede		Kenar Suyunda	
	f	%	f	%
Merkeze doğru yönlendirilerek yapılan düzenlemeler	6	10	2	3
Düzenli sıralamalar ile yapılan düzenlemeler	25	42	-	-
Bağlantılı sıralamalar ile yapılan düzenlemeler	10	17	56	95
Simetrik sıralamalar ile yapılan düzenlemeler	5	8	-	-
Yatay olarak yapılan düzenlemeler	13	22	-	-
Atlamalı sıralamalar ile yapılan düzenlemeler	-	-	1	2

- Birden fazla şık işaretlendiği için toplam alınmamıştır.

Tablo 9. incelendiğinde Türk işi ürün örneklerinde kullanılan kompozisyonlarda işlemede; % 42’sinin düzenli sıralamalarla, % 22’sinin yatay sıralamalarla, % 17’sinin bağlantılı sıralamalar,%10 unun merkeze doğru yönlendirilerek, % 8’inin simetrik sıralamalar, kenar suyunda ise; % 95 inin bağlantılı sıralamalar, % 2’sinin atlamalı sıralamalar, % 3’ünün merkeze doğru yönlendirmelerden oluştuğu görülmektedir.

Tablodan elde edilen sonuçlara göre, işlemede; düzenli sıralamalar ile oluşan motiflerin tercih edildiğini, bunun yanı sıra yoğun olmamakla birlikte yatay, bağlantılı ve simetrik olarak yapılan düzenlemeler ile merkeze doğru yönlendirmelerin kullanıldığını; kenar suyunda ise tamamına yakınının bağlantılı sıralamalardan oluştuğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma Bursa ilinde bulunan Türk işi işlemeli 42 adet peşkir, 6 adet çevre, 6 adet uçkur, 2 adet havlu, beşikörtüsü ve örtü üzerinde araştırma yapılmıştır. Ürünlerin çoğu iyi durumda olup, sandık lekeli, yıpranmış ve onarım görmüş olanları bulunmaktadır. Türk işi işlemler keten, pamuk ve ipekli dokumalar üzerine uygulanmıştır. Ürünlerin işlemlerinde çoğunlukla sim, ipek iplik, yassı tel, pamuk iplik kullanılmıştır.

Türk işi işlemlerde sarma, gözeme, verev pesent, düz pesent, balıksırtı, tahrirli pesent susma, muşabak, dönerek pesent, hasır iğne, puan kullanıldığı görülmüştür. İncelenen ürünlerin kenar temizlemelerinde kullanılan teknikleri, saçak bükme, çırpma dikışı, zürafa tekniği, tığ oyası, hazır harç, kıvrarak sürfile, pullu püskül, saçak bükülerek püskül ve iplik çekme oluşturmuştur.

Ürünlerin zemininde krem rengi ve bej rengi kullanıldığı görülmektedir. Çok renkli işlenmiş olan Türk işi ürün örneklerinde en yoğun olarak yeşil rengi dikkati çekmektedir. Yapraklarda ve ağaçlarda yeşilin birçok tonu bir arada kullanılmıştır. Çiçek ve tomurcukların renklendirilmesinde yoğun olarak mavi, pembe, krem, yavruağzı tonlarının tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca işlemede kahverengi, sarı, beyaz, gülkurusu, kırmızı, turuncu ve siyah uyum içerisinde uygulanmıştır.

Türk işi işlemlerde bitkisel bezeme yoğun olarak, nesneli bezeme, mimari bezeme, geometrik bezeme, figürlü ve yazılı bezeme kullanıldığı görülmektedir.

Türk işi işlemlerde motiflerin kompozisyon düzeni, düzgün sıralama, yatay sıralama, bağlantılı sıralama, merkeze doğru yönlendirilerek ve simetrik sıralamalardan oluştuğu görülmektedir.

Öneriler

El işlemleri, kültür ve yaşam biçimlerinin somut örnekleridir. Geleneksel el işlemlerimizi korumak, taşıdığı anlamları öğrenmek, yozlaşmalarını önlemek, geleceğe kültür aktarma ve devamlılık işlevinin doğal gereği olmalıdır.

Geçmişe ait Türk işleme sanatı eserlerini, bugünü değerlendirilmede, geleceğe yön vermede kullanmak amacı ile bütün özellikleri ile araştırılmalıdır. Geleneksel Türk işlemlerinin kumaş, iplik, motif, renk vb. özellikleri ile ilgili eğitim seminerleri düzenlenebilir.

Bursa ilinde bulunan Türk işi işlemeli ürünler öncelikle müzelere kazandırılmalıdır. İşlemlerin teknik, desen ve renkleri incelenerek belgelenmelidir. Türk işleme desenleri gelenekselliği bozulmadan el ve bilgisayarlı nakış programlarında işlemler yapılmalıdır.

Türk işi işlemeli ürünlerin modernize edilerek günümüz kullanımına uygun ev ve giyim süslemelerinde farklı tasarımlarda kullanılması ve modanın içinde yer alması sağlanabilir. Yörede bulunan işlemler ulusal ve uluslararası çeşitli organizasyonlar ile tanıtılmaya çalışılabilir.

El sanatlarını ve işlemleri korumak amacıyla, geniş kitlelere ulaşabilen özel ve tüzel televizyon kuruluşlarına Türk Sanatı içerikli programlar hazırlatılıp, tanıtımlarının yapılarak yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

Bir toplumun kültürünü yansıtan el işlemleri üretimi geliştirilerek, günümüzde ucuz ve kolay taşınabilir çağdaş ürünler tasarlanarak ülkemiz ve Bursa ilinde turistik eşya üretimi ile kazanç elde etme aşamasında etkili olabilir.

KAYNAKÇA

Barışta, HÖ. (1984). *Türk işleme sanatı tarihi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayın No: 5, (Gazi Üniversitesi Yayın No: 45).

BİL (1967). *Bursa il yillığı*.

Markaloğlu, Ş. (1996). *Dival işleme*. Ankara: Özkan Matbaacılık Ltd. Şti.

Sain, B. (1995). *Türk işi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayın No: 20.

Sain, B. (1987). *Hesap işi el işlemleri*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Sürür, A. (1976). *Türk işleme sanatı*. İstanbul: Ak Yayınları Apa Ofset Basımevi.

Sürür, A. (1997). Bursa işlemleri. Bursa: *Kültür Sanat Dergisi* Eylül Sayı: 35.

Taş, H. (2002). *Bursa folkloru, Bursa ili gelenek ve göreneklere üzerine karşılaştırmalı bir araştırma*. Bursa: Gaye Kitabevi.

Yetim, F., Özdemir, M. (1997). *Türkiye’ de el sanatları gelen eği ve çağdaş sanatlar içindeki yeri sempozyumu bildirileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları 1861. Hagem Yayınları: 237.

Yılmazkurt, G. (2002). *Makine nakışı*. Ankara: Kazan Ofset Matbaacılık.

Ek 1. Bilgi Formu Örnekleri

BİLGİ FORMU 1

Fotoğraf No

: 1

Ürün Türü

: Peşkir

Bulunduğu Yer

: Bursa

İncelenme Tarihi

: 2012

Ürünün Bugünkü Durumu

: Sandık lekeli

Ürün Boyutları

Eni

: 48 cm

Boy

: 158 cm

Kullanılan Gereçler

Zeminde

: Keten dokuma

İşlemede

: İpek iplik, sim, yassı tel

Kenar Temizleme

: İpek iplik

Kullanılan Teknikler

İşlemede

:Gözeme, balıksırtı, düz pesent, susma, verev hesap iğnesi, sarma, verev pesent

Kenar Temizlemede

: Saçak bükme

Kullanılan Renkler

Zeminde

: Krem rengi

İşlemede

:Pembe, sarı, gümüş beyazı, altın sarısı, kahverengi, yağ yeşili

Kenar Temizlemede

: Krem rengi

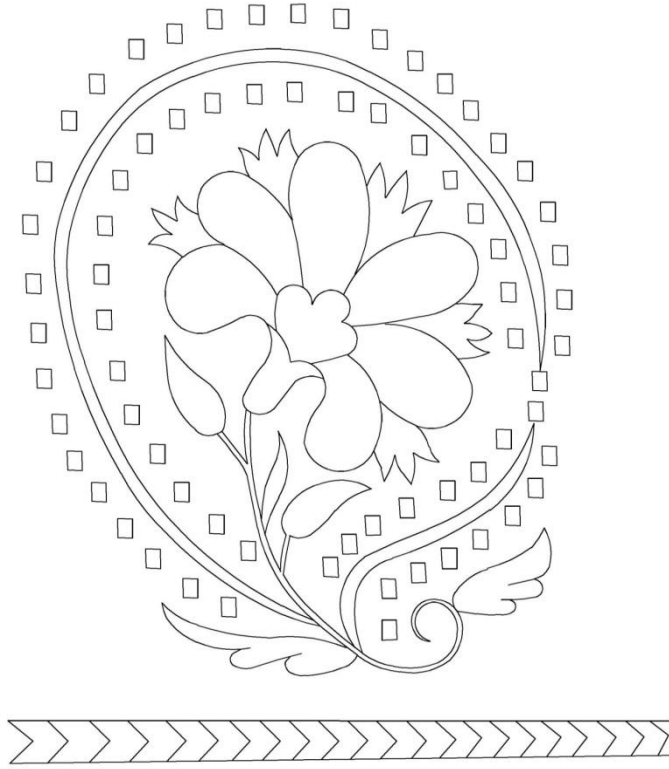
İşlemede Bezeme Konulan

Bitkisel Bezeme

:Çiçek, yaprak, dal, 'C' kıvrımlı dal

Kompozisyon Özellikleri

:Dikdörtgen formun kısa kenarlarına ince bordür kullanılmış olup, bordür üzerine büyük damla şekilleri düz gün sıralanmıştır. Damla şekli içine büyük çiçek motifleri kullanılmış, çiçeğin ve damla şekli etrafına iki sıra halinde puan yapılmıştır. Kenar suyu bordürü bağlantılı sıralamalarla renklendirilmiştir. Kenar temizliği kumaşın iki kenar ucundaki iplikler çekilip saçak bükülerek tamamlanmıştır.

Çizim No: 1

BİLGİ FORMU 2

Fotoğraf No	: 2
Ürün Türü	: Peşkir
Bulunduğu Yer	: Bursa
İncelenme Tarihi	: 2012
Ürünün Bugünkü Durumu	: Sandık lekeli ve yıpranmış
Ürün Boyutları	
Eni	: 54 cm
Boy	: 110 cm
Kullanılan Gereçler	
Zeminde	: Pamuk dokuma
İşlemede	: İpek iplik, sim, yassı tel
Kenar Temizleme	: İpek iplik
Kullanılan Teknikler	
İşlemede	:Gözeme, düz-verev pesent, sarma, balıksırtı, tahrirli pesent, dönerek pesent, susma
Kenar Temizlemede	: Çırpma dikişi
Kullanılan Renkler	
Zeminde	: Krem ren gi
İşlemede	:Pembe, sarı, beyaz, krem, kahverengi, yeşil, mavi
Kenar Temizlemede	: Krem ren gi

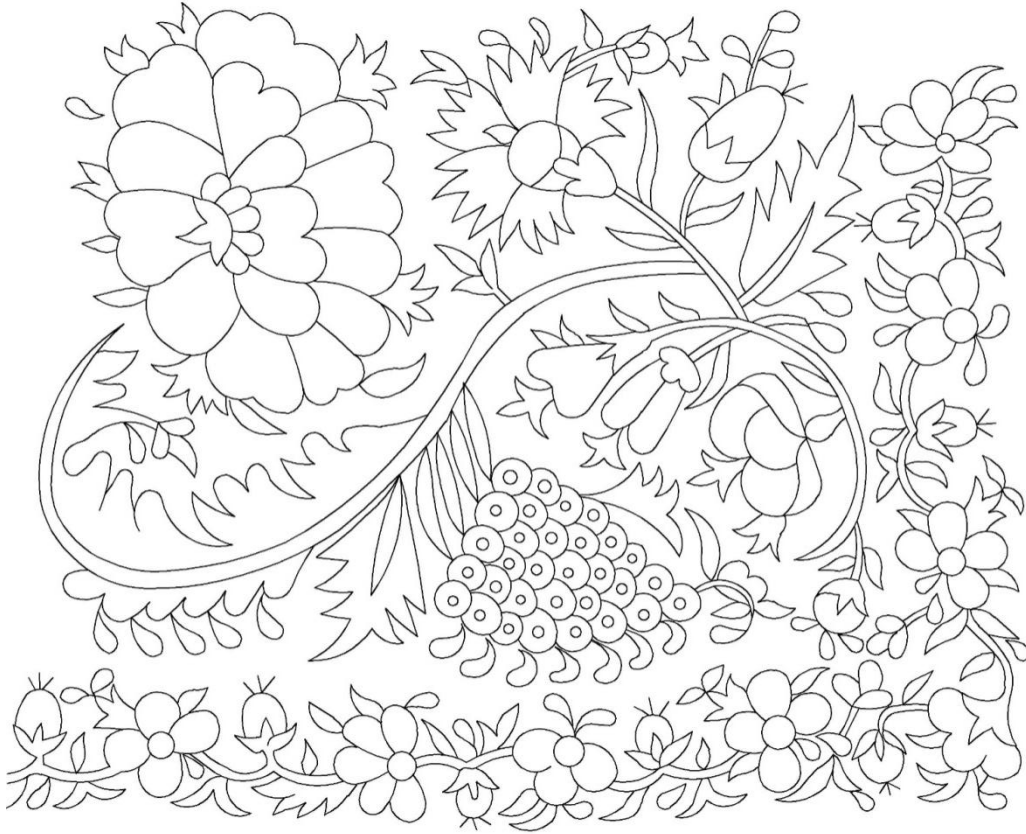
İşlemede Bezeme Konuları

Bitkisel Bezeme

Kompozisyon Özellikleri

:Dal, yaprak, çiçek, tomurcuk, üzüm salkımı, karanfil

:Dikdörtgen formun kısa kenarına yatay bağlantılı sıralamalarla düzenlenen kıvrımlı dal ve çiçek motifleri ile üzüm salkımının yer aldığı motif, içe ve dışa dönük olarak yerleştirilmiştir. Kenar suyunda bağlantılı sıralamalar ile çiçek, tomurcuk motifi içe ve dışa dönük olarak üç tarafı ince bordür yapılmıştır. Kenar temizliğinde kumaşın iki kenarı kıvrılarak çırpma dikişi ile yapılmıştır.

Çizim No: 2

BİLGİ FORMU 3

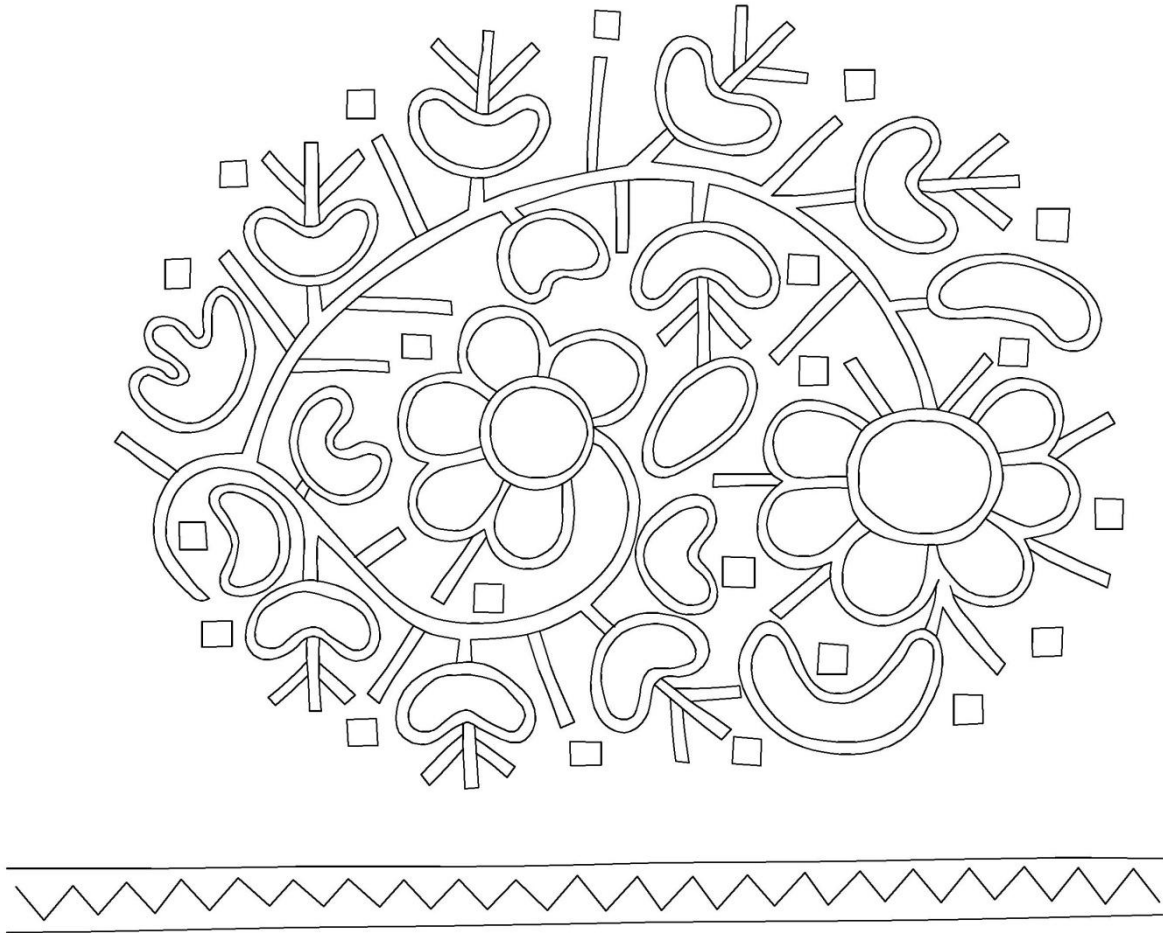
Fotoğraf No	: 3
Ürün Türü	: Peşkir
Bulunduğu Yer	: Bursa
İncelenme Tarihi	: 2012
Ürünün Bugünkü Durumu	: İyi
Ürün Boyutları	
Eni	: 47 cm
Boyu	: 120 cm
Kullanılan Gereçler	
Zeminde	: Keten dokuma
İşlemede	: İpek iplik, sim
Kenar Temizleme	: İpek iplik
Kullanılan Teknikler	
İşlemede	:Gözeme, düz pesent, susma, sarma, tahrirli pesent, verev pesent, muşabak
Kenar Temizlemede	: Saçak bükme
Kullanılan Renkler	
Zeminde	: Krem ren gi
İşlemede	: Pembe, bordo, mavi, yeşil
Kenar Temizlemede	: Krem ren gi
İşlemede Bezeme Konulan	
Bitkisel Bezeme	: Çiçek, yaprak, kıvrımlı dal

Geometrik Bezeme

Kompozisyon Özellikleri

: Dikdörtgen

:Dikdörtgen formun karşılıklı iki kısa kenarına 'C' kıvrımlı dalın içerisine geometrik formda dal, çiçek ve yaprak motifleri düzgün sıralanmıştır. Kenar suyunda bağlantılı sıralamalar ile ince geometrik bordür oluşturulmuştur. Kumaşın kısa kenarlarındaki iplikler çekilmiş, çekilen ipliklerle saçak bükülerek kenar temizliği yapılmıştır.

Çizim No: 3

BİLGİ FORMU 4

Fotoğraf No	: 4
Ürün Türü	: Çevre
Bulunduğu Yer	: Bursa
İncelenme Tarihi	: 2012
Ürünün Bugünkü Durumu	: İyi
Ürün Boyutları	
Eni	: 100 cm
Boy u	: 100 cm
Kullanılan Gereçler	
Zeminde	: İpek dokuma
İşlemede	: İpek iplik, sim, yassı tel
Kenar Temizleme	: İpek iplik, sim
Kullanılan Teknikler	
İşlemede	:Gözeme, düz - verev pesent, sarma, dönerek pesent
Kenar Temizlemede	: Çırpma dikişi
Kullanılan Renkler	
Zeminde	: Bej rengi
İşlemede	:Pembe, yavruağzı, mavi, eflatun, krem, yeşil, gül kurusu
Kenar Temizlemede	: Bej rengi

İşlemede Bezeme Konuları

Bitkisel Bezeme

: Çiçek, yaprak, dal, tomurcuk

Nesneli Bezeme

: Yelpaze

Kompozisyon Özellikleri

: Kare formun dört kenarında motiflerin bağlantılı sıralamalı olarak yer aldığı bordür kullanılmış olup, çiçek, tomurcuk ve dal motifleri ile oluşturulan formlar köşelerden merkeze doğru yönlendirilerek kompozisyon oluşturulmuştur. Kenar suyunda bağlantılı sıralamalar ile düzenlenen kıvrımlı dalların iç ve dış kısımlarına yerleştirilen dal, yaprak formları ile kalın bordür etrafı çevrelemiştir. Çarpma dikişi ile kenar temizliği yapılmıştır.

Çizim No: 4

Moda Pazarlamasında Yeni Bir Yaklaşım: Influencer Marketing

Gökçe CEBECİ¹, Emel YILDIRIM²

İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, TÜRKİYE

Ataşehir Adıgüzel Müslek Yüksekokulu, İstanbul, TÜRKİYE

E-Posta: gokcebeci@arel.edu.tr, emelyildirim@adiguzel.edu.tr

Öz

Teknolojinin hızlı gelişimi sosyal mecraların güncellenmesine ve yeni özellikler sunmasına zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda sosyal medya kullanımının, takip etme eyleminin ve izlenme oranlarının da her geçen gün arttığı görülmektedir. Aynı özellik de ki farklı markaların ürünlerini sosyal mecralar (instagram-youtube) vasıtasıyla tüketicilerle buluşması hem kolay hem de artık çok etkileyici. Instagram, facebook, twitter derken youtube' un son zamanlarda içerik üretilme konusunda önemli bir mecra haline geldiği görülmüyor. İçerikler belli bir kitleye sahip fenomen (influencer) dediğimiz kişiler tarafından oluşturulmakta ve bu içeriklerin daha çok moda, güzellik, seyahat gibi konular üzerine olduğu görülmektedir. Fenomenlerin oluşturduğu bu içerikler sıklıkla ve merakla takip edilmektedir. Bu durum markaları önemli ölçüde etkilemektedir. Çünkü; marka sahipleri, ürünlerinin reklamlarını önemli bir sosyal medya mecrası olan youtube sayesinde hem kolay, hızlı hem de fenomen olmuş tanınmış kişiler tarafından kendi youtube kanallarında hedef kitle ile buluşturulmaktadır. Bu durum pazarlamaya influencer marketing'i getirmektedir. Sosyal medyanın evrensel platform olması dolayısıyla son yıllarda ki instagram ve youtube kullanım artışı tüketicilerin markalarla konuşma, markaları tanıma ve etkileşim kurma imkanı tanımaktadır. Fenomenler tarafından deneyimlerin paylaşılması ve hatta fenomenlerin kendi sayfalarında ki kişisel paylaşımlarında giymiş oldukları kıyafetlerin hangi markaya ait olduğu bile merak edilmekte ve markaları tanıyıp etkileşim kurma imkanı tanımaktadır. Çalışmanın amacı/hedefi, içerik üreticilerinin sahip oldukları youtube kanalları sayesinde, marka işbirliği bazında oluşturulan strateji ve hedef kitlenin bu içerikleri nasıl karşıladığının pazarlama üzerinde etkisinin önemi üzerinde durmak. Moda ürünlerin, instagram ve youtube fenomenleri tarafından tüketicilerle paylaşımlarda ya da story'ler de buluşturması merak, satın alma ve markayı tanıma açısından önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Marka sahiplerinin influencer marketing stratejileri neler olabilir nelere dikkat edebilirler bu hususlar üzerinde durarak pazarlamaya yeni bir yaklaşım olan influencer marketinge genel bir bakış açısında bulunmak ve teknolojik gelişimi, tüketici istek ve değişimleri göz önünde bulundurarak pazarlama ve marka sahiplerine öneriler sunmak.

Anahtar Kelimeler: Fenomen pazarlaması, influencer marketing, youtube, moda endüstrisinde influencer marketing, sosyal medya, moda pazarlaması

A New Approach in Fashion Marketing: Influencer Marketing

Abstract

The rapid development of technology provides the basis for the updating of social media and new features. In this context, it is seen that the use of social media, follow-up action and watching rates are increasing day by day. It is both easy and now very impressive that the products of different brands meet the consumers through social media (Instagram-YouTube). In addition to Instagram, Facebook, Twitter; YouTube has recently become an important channel for content creation. The contents are created by the people we call influencers who have a certain fan base and it seems that these contents are mostly about the subjects like fashion, beauty and travel. These influencers' content is followed with curiosity. This has a significant influence on brands. This way; brand owners can easily and quickly reach their target audience on the influencers' YouTube channels, thanks to YouTube, an important social media channel, and can advertise their products. This brings influencer marketing into marketing. As social media is a universal platform, Instagram and YouTube usage increase in recent years allows consumers to talk to brands, to recognize brands and to interact with them. People are curious about the experiences shared by the influencers and even which brand of clothing they wear in the photographs they share on their pages; and that allows them to recognize and interact with brands. The aim of the study is to highlight the importance of the effect on marketing created by the strategy created on the basis of brand collaboration through the YouTube channels that content producers have and how the target audience reacts to these contents. It is a crucial matter that fashion products are introduced to the consumers by Instagram and YouTube celebrities via shares or stories in terms of curiosity, purchasing and getting to know the brand. What might be the influencer marketing strategies of brand owners, what they can pay attention to; by focusing on these issues, taking a general view of influencer marketing, a new approach to marketing, and offering suggestions to marketing and brand owners considering technological development, consumer desires and changes.

Keywords: Phenomenon marketing, influencer marketing, youtube, influencer marketing in fashion industry, social media, fashion marketing

Giriş

Teknolojinin hızlı gelişimi sosyal mecraların güncellenmesine ve yeni özellikler sunmasına zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda sosyal medya kullanımının, içerikleri takip edebilme eyleminin ve izlenme oranlarının her geçen gün artış gösterdiği gerçeğini de gözler önüne seriyor. Yapılan istatistiklere bakıldığında da bu artışın gerçekliğini gösterdiğini söyleyebiliriz.

2017 sosyal medya istatistiklerine bakıldığında (<http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2017/>, erişim tarihi: 27.05.2018)

- Dünyanın yarısından fazlası en az 1 adet telefon kullanmaktadır.
- Dünya genelinde web trafiği cep telefonlarından geliyor.
- Dünya nüfusunun beşte birinden fazlası son 3 gün içinde alışveriş yaptı.
- Türkiye’de mobil kullanıcı sayısı 71 milyon
- Sosyal medyaya mobilden bağlanan kullanıcı sayısı 42 milyon
- 3.77 milyar insan global internet kullanıcısı. Bu nüfusun 2.80 milyarı aktif sosyal medya kullanıyor. Kullanıcıların 2.56 milyarı sosyal medyaya mobilden bağlanırken, toplam mobil kullanıcı sayısı 4.92 milyar.
- Youtube istatistikleri ise (<https://sibelhos.com/youtube-istatistikleri-ocak-2018> , erişim tarihi: 27.05.2018);
- Aylık oturum açan 1.5 milyar kullanıcı var
- YouTube kullanıcıları yılda 46.000 yıl değerinde içerik tüketiyor
- Instagram istatistiklerine bakacak olursak (<https://sibelhos.com/instagram-kullanici-istatistikleri-2017> , erişim tarihi: 27.05.2018);
- 800 milyondan fazla aktif kullanıcı sayısına sahip
- Günlük ise aktif 500 milyon kullanıcı sayısı var
- Instagrama her gün 80 milyondan fazla fotoğraf yükleniyor
- Instagram’da harcanan süre, hikaye (story) başlamasıyla bir tık daha yükseldi. 25 yaşın altındaki kullanıcılar günde ortalama 32 dakika Instagram kullanırken, 25 ve 25+ 24 dakikadan fazla zaman harcıyor.

İstatistikler gösteriyor ki sosyal mecraların bu derece kullanılabilir olması özellikle de instagram ve youtube gibi kanalların günlük kullanımı, fotoğraf yükleme oranı, hikaye (story) paylaşımı gibi verilerin 2017 yılında artışını görmekteyiz. Bilgiler gösteriyor ki Veriye ulaşabilmenin artık çok kolay olduğu zamanlardayız. Her şey için internetten araştırma yapabileme, bilgi alabilme imkanımız var.

Yüksek oranda kullanıcısı bulunan ve birbirinden fazla özellikleri bulunan sosyal mecraların hedef kitleye ulaşabilmek reklamverenler ve markalar için büyük önem arz etmektedir. Markalar kendilerini sosyal mecralarda görmek isterler. Marka bilinirliği ve marka imajı açısından önem arz eder. Markaların söz konusu olan bu ağlarda yer alabilmeleri amacıyla birbirinden farklı pazarlama stratejilerinden yararlanmaktadır.

Markalar daha az maliyetle daha fazla kişiye ulaşabilme amacındalar Bu sebeple sosyal mecraların gücünü fark eden markalar ünlü ya da fenomen dediğimiz yani “influencerlar” ile çalışmaktadır. Hedef kitlelerini bu sayede arttırma hedefindedirler. Çünkü sosyal mecraların kullanım oranında ki artış, bu mecralarda içerik üretilmesini beraberinde getirmektedir.

Moda ve Influencer

Moda kelime anlamı ile belirli bir süre bir şeye karşı gösterilen aşırı, yaygın düşkünlük olarak tanımlanmaktadır. Brenninkmeyer (1963, s.4) modayı, toplum içinde belirli bir zamanda benimsenen giysinin hakim kullanımını olarak tanımlamaktadır. Belirli zamanda yaygınlaşan her kesimi değişik biçimlerde etkileyen ve güçlü bir yapıya sahip olan moda, günümüzde en büyük ekonomik güçlerden oluşan büyük bir sektör haline gelmiştir. Ekonomik güç beraberinde yoğun bir rekabet ortamını oluşturmuştur (Avcılar, 2005, s. 333). Araştırmalar, bir insanın bir gün boyunca ortalama 140 kez telefonuna baktığını göstermektedir. Bu durumda markalar bu sonuçtan yararlanmak istemektedirler. Özellikle Y kuşağı olarak adlandırılan grup, (1977-1999 yılları arasında doğan ve interneti sürekli kullanan nesil) potansiyel müşteri kitlesini oluşturmaktadır ki bu potansiyel müşteri kitlesinden sonuna kadar yararlanmayı isteyen markalar hedef tüketicilerine gönderecekleri mesajlar için internet fenomenlerini (influencer) kullanmayı tercih etmektedirler.

Sproles, (1985, s.56) modayı, belirli bir sosyal grubun, büyük bir bölümü tarafından kabul edilmiş bir davranış şekli olarak tanımlamaktadır. İnsanlar toplumun geneli tarafından kabul edilmek, benimsenmek ve aynı zamanda da farklı olmak istemektedir. Moda, günümüzde insanların sosyalleşmek için kullandıkları twitter, instagram gibi sosyal medya araçları ile her an ulaşabileceğimiz telefonlarımızda kendine yer edinmiştir. Fenomenler katıldıkları davetlere, gittikleri ortamlara uygun giyimleri veya günün kombinleri ile her anlarını paylaşarak hem toplumun bir kesiminin tarzını yansıtmakta hem de diğer kesimden farklı hissettirmektedir.

Başkaları ile iletişim sonucu kişinin tutumlarında ya da davranışlarında meydana gelen etki ya da değişim olarak tanımlanan kişisel etki kavramı (Odabaşı ve Barış, 2012, s.269) tüketicilerin satın alma kararlarında reklam, kişisel satış, satış geliştirme çabaları, halkla ilişkiler ve doğrudan pazarlama faaliyetleri gibi tutundurma araçlarından daha güçlü bir etkiye sahiptir (Avcılar, 2005, s. 333). 17. ve 18. Yy da Avrupa aristokratik toplumunda moda önderleri kraliyet ailesi bireyleri, vitrinleri ise kraliyet törenleri idi. Soyluların olmadığı demokratik toplumlarda ise politikacı eşleri ve Madonna gibi yıldızlar moda önderleriydiler (Kawamura, 2016, s.142). Günümüzde ise bu etkiyi internet fenomenlerinin devraldığı görülmektedir. Fenomenler, katıldıkları davetlerdeki giyim tarz ve yaşam stillerinin görsellerini paylaşarak kendilerine takipçi kazandırmaktadırlar.

Moda pazarlaması çalışmalarına bakıldığında, moda pazar bölümleri arasında önemli bir yeri olan kadın moda fikir liderlerinin özelliklerini tespit etmeye yönelik yapılan Summers (1970: 178)'in çalışması, bu konuda ilk ve önemli çalışmalar arasında yer almaktadır. Moda fikir liderleri, moda konusunda diğer insanlar üzerinde etkisi olan ve modanın yayılmasını sağlayan kişilerdir. Yazarın (1970: 180) çalışmasının sonuçlarına göre moda fikir liderleri demografik özellikler açısından daha genç, yüksek eğitim, gelir düzeyi ve mesleki statüye sahip olan kişilerdir. Moda fikir liderlerinin sosyal aktiviteler içerisinde daha aktif olarak yer almaları ve bu sayede yeni moda trendlerini çevrelerine yaymaları; onların birer moda değişim elçisi olarak gerekli kılınmaktadır (Kocatürk: 2017:75).

Beaudoin, Moore ve Goldsmith (2000:56) çalışmalarında moda liderleri ile moda takipçilerini, onların satın alma kararlarında etkili olan çeşitli özelliklerine göre karşılaştırarak incelemişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre her iki grup ta giyside dayanıklılık, fiyat, konfor, kalite, kullanım kolaylığı ve yakışma özelliklerine önem vermekte ve yerel ürünlere karşı olumlu tutum sergilemektedir. Ancak moda liderleri renk, çekicilik, moda uygunluk, marka ismi, duruma uygunluk ve stil özelliklerine göre, moda takipçilerine göre daha fazla önem vermekte ve ithal ürünlere karşı daha olumlu tutuma sahip olmaktadır (Kocatürk:2017:76).

Moda pazarlaması literatüründe moda pazarları genellikle ele aldığımız bazı çalışmalarda açıklandığı gibi moda değişim elçileri (moda liderleri, moda yenilikçileri, yenilik iletişimcileri) ve moda takipçileri olarak sınıflandırılmış ve bu bölümlerin ayırt edici özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ancak bu çalışmaların yanı sıra moda tüketicilerinin farklı ölçütlere göre farklı pazar bölümlerine ayrıldığı çalışmalara da rastlanmaktadır (Kocatürk:2017:76-77).

Influencer Marketing (Fenomen pazarlaması)

Günümüz internet kullanımının yaygınlaşması ile beraber moda pazarlarının bölümlendirilmesi farklı stratejileri de beraberinde getirmektedir.

Dijital dünyanın rekabet ortamı içinde influencer marketing önemli bir tüketici trendi olarak belirlenmiştir. Influencer marketing tanımından önce influencer kavramına bakacak olursak; kendi tercihleri, hayata bakışı felsefesi ve dünyaya mesajı ile takip edilen ve etki yaratabilen kişi demektir. Bu kişiler ilgi alanları ne olursa olsun hem bilgi hem ilham kaynağı olarak kendilerini konumlandırmışlardır ve kitle edinebilmişlerdir.

Tutundurma araçlarının maliyetlerinin fazla olması reklamlarda ünlü kullanımının azalması, geleneksel pazarlama araçlarına güvenin azalması, yeni pazarlama araçlarını doğurması beraberinde yeni pazarlama stratejilerinden en çok kullanılan influencer marketingi doğurması.

Yeni pazarlama trendlerinden olan “influencer marketing pek çok reklamveren tarafından tercih edilmektedir. Bunun sebepleri arasında kolay ölçümlenebiliyor olması, etki alanının yüksek olması gibi sebepleri sayabiliriz. Influencer marketingin amacı ufak bütçelerle daha büyük kitlelere ulaşabilmek. Influencerlar bu bağlamda markalar için çok önemli.Çünkü; onlara hızlı, direkt ve organik reklam imkanı verdiği için. Bunları yerine getirirken yanlış stratejilerden kaçınılmalıdır. Çünkü marka imajına zarar verebilir. Mesela aynı an da pekçok kişi ile çalışmamak ya da bir fenomenin marka ile yaptığı işbirliğine kendi instagram sayfasında sadık kalması başka objeleri ön plana çıkarmaması. Aynı zamanda fenomenler markaların ürünlerini deneyimlemiş veya denemeden hedef kitle ile o an videoyu çekerken deneyimlemesi hedef kitleyi, ürünlerin özelliklerini tanıma ve satın alma konusunda daha çok etkilemektedir.

Çalışmanın amacı influencer marketing alanını daha geniş kapsamlı açıklayabilmek ve literatüre sonraki çalışmalar için kaynaklık edebilmek olup çalışma derlemeden oluşmaktadır. Influencer pazarlama çalışmalarının %18’i moda alanında gerçekleşmektedir. Bu çalışmada da Influencer marketing’e, moda pazarlaması kapsamında değinilmiştir. Moda pazarlamasında hedef kitleyi en fazla kadınların oluşturduğu görülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Çalışmanın amacı/hedefi, içerik üreticilerinin sahip oldukları youtube kanalları sayesinde, marka işbirliği bazında oluşturulan strateji ve hedef kitlenin bu içerikleri nasıl karşıladığının pazarlama üzerinde etkisinin önemi üzerinde durmak. Marka sahiplerinin influencer marketing stratejileri neler olabilir nelere dikkat edebilirler bu hususlar üzerinde durarak pazarlamaya yeni bir yaklaşım olan influencer marketinge genel bir bakış açısında bulunmak ve teknolojik gelişimi, tüketici istek ve değişimleri göz önünde bulundurarak pazarlama ve marka sahiplerine öneriler sunmak amacıyla 5 kişi ile görüşülmüştür. Bu kişiler instagram kullanıcısı(influencer), içerik editörü ve modakariyeri.com’ un kurucusu ile Ekim 2017- Mart

2018 tarihleri arasında yüz yüze görüşme yapılmıştır. Görüşülen her kişinin yaklaşık olarak 1K ile 40K arasında takipçisi bulunmaktadır. Araştırma kapsamında Ecem Bayer, Eda Binark, Aslı Özbek, Yonca Ergüner ve Özge Vural ile görüşülmüştür. Özge Vural 16K, Yonca Ergüner 39.4K, Ecem Bayer 38.4K, Aslı Özbek 2176 ve Eda Binark 1574 takipçi sayısına sahiptir.

BULGULAR

Ecem Bayer görüşmesi

Bayar, markaların fenomenler ile iletişim kurarken öncelikle ‘samimiyet’ kavramına dikkat ettiklerini, blogger-youtuber(fenomen-takipçi) samimiyetinin markalar için önemli olduğunu belirtmektedir. Samimiyet derken bir parantez açarak aslında Samimiyet=‘gerçek tavır’... Burada Fenomenin takipçisi ile kurduğu samimiyetin sonrasında da devam etmesi şeklinde açıklamaktadır. Samimiyeti takiben ‘takipçi sayısı’ ve bu sayının artışı, fotoğrafın ne kadar kişi tarafından görüldüğü ve beğeni sayısı gibi istatistiki bilgiler markaların fenomenleri tercih etmelerinde dikkat ettikleri önemli noktalar. Ayrıca markalar fenomenlerin markalarını temsil etme konusunda seçici davranmaktadırlar. Bayar, şu sıralar yurt dışında ‘micro blogger’ ın daha çok tercih edildiğini dile getirmektedir. Burada amacın daha az takipçi ile yola çıkarak takipçilere (potansiyel müşteriler) daha çabuk ulaşabilmeyi ve markanın daha kalıcı bir etki bırakabilmeyi istemesi olduğunu belirtmektedir. Burada markanın daha kalıcı bir birlik ve sadakat oluşturmayı hedeflediğini söyleyebiliriz. Ayrıca takipçilerin içerik konusuna önem verdiklerini ve instagram- youtube’a gelen güncellemeler ile hikayelerin daha çok izlendiğini, video paylaşımların daha çok sevildiğini belirtmektedir.

Yonca Ergüner görüşmesi

Ergüner, youtuber ve blogger işini çok sevebilmek için kişinin bir yaşam stili olması gerektiğini vurguluyor. Çünkü kişiye ait yaşam tarzının kendin olmakla doğru orantılı olduğunu belirtiyor. Yine Ergüner, “samimiyet” kavramı üzerinde duruyor. Bir marka ile işbirliğinin ilk şartının samimiyet olduğunu belirtiyor. Bu samimiyetin, takipçiler ile kurulan ‘dialog’ olduğunu belirtmektedir. Onlara cevap verebilmesi, sorularını yanıtlıyor olabilmesi, yorumlarını beğeniyor olması diyebiliriz. Her influencer’ın kendi alanı ile ilgili paylaşımlarda bulunması gerektiğini vurguluyor. Bir marka ile çalışırken influencerın koleksiyon tercihinde bulunması gerektiğini vurguluyor çünkü takipçilerin tarzına uygun olduğu için bir bütünlük taşınması gerektiğini belirtiyor. Bir influencer’ın instagram ya da youtube da paylaşım yaparken dikkat etmesi gereken husus olarak, markanın kendi ürünleri dışında başka bir ürün ya da objeyi ön plana çıkarmaması gerektiğini ekliyor. Çünkü takipçiler koleksiyon dışındaki başka ürünün markasını sorması o işbirliğine zarar verebilir. Markaların çalışma sonuçlarını görebilmeleri için birtakım ölçümlenelerde bulunmaları gerekiyor. Mesela her influencer kendi işletme hesaplarından istatistiklere bakarak bu verileri markalarla paylaşması sonucun ne yönde gittiğini göstermede önemli bir kıstas oluşturmaktadır.

Eda Binark görüşmesi

Binark, influencer marketing konusunda “micro influencer” kavramına değinmektedir. Daha az takipçi ile daha şeffaf daha samimi ve gerçek bir kitleyi yakalayabilmek. Daha kısa sürede daha çok takipçiye seslenerek satışlar anlamında hedefi yakalayabilmenin üzerinde durmaktadır. Doğru zamanda doğru kişi doğru strateji ile doğru hedef kitleyi yakalamanın önemli olduğunu vurgulamaktadır. Markalar artık teknolojinin getirdiği yenilikleri de kullanmakta. Şöyle ki; kodlar üretmekte. Örneğin; birçok marka çalıştıkları influencerlarla

onlara ürün-ürünler ile ilgili (isimlerden oluşan) kodlar vermektedir. Böylece markaların satışlarının gidişatı anlamında sonuçları görmek için önemli bir ölçüm oluşturabilmektedir. Yine bir diğer husus ağzdan ağza iletişim ile takipçiler instagram da bulunan bir özellik olan DM dediğimiz direk mesaj özelliğini kullanarak ürünler hakkında bilgi sahibi olabiliyor böylece birçok arkadaşı ile takipçiler paylaşabiliyor.

Aslı özbek görüşmesi

Aslı Özbek, influencer marketingin günümüzde çok önemli bir tüketici trendi olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle markalar için büyük önem taşıdığını belirtmektedir. Daha az bütçe ile bir influencer ile iş birliği yaparak markanın bilinirliğinin, imajının ve satışlarının artacağını belirtmektedir. Yalnız markaların doğru kişi ve doğru strateji ile bunu gerçekleştirebileceklerinin üzerinde durmaktadır.

Özge Vural görüşmesi

Vural, pazarlamada teknolojinin geldiği son noktanın dijital pazarlama olduğunu, insanların sosyal mecralar ile çok fazla vakit geçirdiklerini ve yaşam stillerine uygun insanları takip etmekten hoşlandıklarını belirtmektedir. Takipçiler, takip ettikleri kişilerin ne giydiklerini, nereye gittiklerini merak etmekte ve influencerler ile 'dm' den diyalog sayesinde hangi markaları tercih ettiklerini öğrenmektedirler. Bu durum markalar için önemli bir veri oluşturmaktadır. Takipçi sayısının fazla olduğu, samimi, takipçileri ile gerçek bir diyaloga sahip olan influencerların markalar için önemi üzerinde durmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Teknolojinin son derece hızlı ilerlediği günümüzde sosyal mecraların gelişimi de yadsınamayacak bir gerçektir. Her geçen gün sosyal medya kullanımı artış göstermektedir. Ayrıca sosyal mecraların uygulamalara getirdiği güncellemeler ile daha çok kullanıcı kazanılmaktadır. Günümüzde çok fazla instagram ve facebook kullanıcısı bulunmaktadır. Son günlerde instagram en çok sevilen ve takip edilen bir platform olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanıcıların instagrama neredeyse her gün bir içerik yüklemesi ya da instagramın özelliklerinden biri olan hikaye kısmına içerik bırakmaları, instagramı ne kadar aktif kullandıklarının ve sevdiklerinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal mecraların bu denli aktif kullanıldığını fark eden markalar harekete geçerek teknolojiyi de kullanarak nasıl bir strateji uygulayıp kendi imajlarını, bilinirliklerini ve satışlarını arttırabileceklerini sormaktadırlar. Bu nokta da takipçi sayılarının önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü bir kişiyi en fazla takip eden demek onun tüm yaşam stilini merak edip hayatına yansıtın kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknolojinin ilerleyişi ve günümüz trendlerinin çeşitliliği insanları, modayı sosyal mecralardan takip etmelerine, kendi yaşam stillerine uygun olan fenomenleri benimseyerek onların yaşam stillerini kendilerine uygun görür ve takip ederler. Böylece markaları daha çabuk takip edebilme, onların ürünlerinden haberdar olabilme imkanı bulunabilecektir. İşte bu noktada fazla takipçi sayısına sahip olan, kendi yaşam stilleri olan kişiler dediğimiz fenomenler karşımıza çıkmaktadır. Fenomen ya da influencer olarak da isimlendirdiğimiz bu sosyal mecra önderleri birçok kişiye seslenebilmektedir. Markalar için bu durum önemli bir ölçümleme olarak kullanılmaktadır. Marka kişiliğine uygun ve markanın kendi koleksiyonuna uygun bir influencer seçilerek işbirliği yapılır. Burada önemli olan doğru zamanda doğru strateji ile doğru kişinin seçiliyor olmasıdır. Çalışmanın amacı moda pazarlamasında yeni bir yaklaşım olan influencer marketingin farkındalığını ve önemini vurgulamak olup bundan sonra ki çalışmalara kaynak oluşturabilmektir. Bu bağlamda influencer marketing kavramı, marka çalışmaları hakkında, influencer marketing stratejileri bağlamında yaptığımız görüşmeler pazarlama kavramına yeni bir bakış açısını

kazandırabilmek ve tutundurma aracı olarak artık “influencer marketingi” söyleyebilmemizdir. Ayrıca markalar için micro influencer’ın önemini vurgulamak ve bundan sonra ki çalışmalarda nelere dikkat edilmesi gerektiğini vurgulayabilmek amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

Avcılar, YM. (2005). Kişisel Etki Kaynakları ve Ağızdan Ağıza İletişim Ağı. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt (19) Sayı (2), Eylül 2005, 333- 347.

Brennkmeier, I. (1963). The Sociology of Fashion, Köln-op-laden: Westeutscher Verlag.

Kawamura, Y. (2016) Moda-loji: Moda Çalışmalarına Giriş. Ayrıntı

Odabaşı, Y. ve Barış, G. (2012). Tüketici Davranışı. İstanbul: MediCat Kitapları.

Sproles, GB. (1985) Behavioral Science Theories of Fashion. The Psychology of Fashion, Ed. Solomon, M. R., Lexington Boks.

Tek, ÖB. (1997). Pazarlama İlkeleri Türkiye Uygulamaları, Beta Basım, Yayın Dağıtım, 7. Baskı. İzmir.

<https://sibelhos.com/instagram-kullanici-istatistikleri-2017> , erişim tarihi: 27.05.2018

<https://sibelhos.com/youtube-istatistikleri-ocak-2018> , erişim tarihi: 27.05.2018

<http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2017/>, erişim tarihi: 27.05.2018

Meslek Yüksekokullarında (Türkiye) Moda Tasarımı Eğitim Sürecini Geliştirmek Amacıyla Escola Superior De Artes E Design Eğitim Sürecinin İncelenmesi

İlhami İLHAN¹, Figen ÖZEREN²

¹Çukurova Üniversitesi Tekstil Mühendisliği Bölümü, Adana, TÜRKİYE

²Çukurova Üniversitesi Adana Meslek Yüksekokulu, Adana, TÜRKİYE

E-Posta: iilhan@cu.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı; Çukurova Üniversitesi Adana Meslek Yüksekokulu Moda Tasarımı Bölümü'ndeki eğitim-öğretim yöntemlerini ve sürecini küresel gelişmelere uygun olarak yenilemek, geliştirmek ve kalitesini uluslararası düzeye yükseltmek yönünde katkı sağlamaktır. Bu kapsamda; Portekiz'de eğitim-öğretim veren Escola Superior de Artes e Design okulunun eğitim süreçleri ve uygulamaları yerinde incelenmiş, buradan elde edilen bilgi ve yöntemlerin Adana Meslek Yüksekokulu programına uygulanabilirliği araştırılmış ve yapılabilecekler için ileriye dönük bir perspektif ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Moda, Tasarım, Mesleki Eğitim, Adana Meslek Yüksekokulu

Investigation of the Escola Superior De Artes E Design Education Process In Order To Develop the Fashion Design Education Process of Professional Vocational Schools in Turkey

Abstract

The purpose of this study is to contribute to improving the education-teaching processes of the Fashion and Design Department of Adana Vocational School in Çukurova University and to raise its quality to international level in accordance with global developments. To achieve this goal, a site investigation was performed in this study for the training processes and education practice in the school of Escola Superior de Artes e Design that provides training in Portugal and it is tried to put out a forward-looking perspective to what can be done for the applicability of the obtained information and methods in the curriculum program of Adana Vocational School.

Keywords: Art, Fashion, Design, Vocational Education, Vocational School of Adana

Giriş

Evrensel özellikler gösteren moda, hızla değişen, geçici yenilik özelliği taşıyan ve çok geniş tanımlamaları içinde barındıran toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir parçasıdır. Moda endüstrisinin etkileşim alanlarını çevreleyen teknolojik gelişmeler, küresel değişimler, sağlıklı yaşam ve bunun gibi birçok alanda moda, güçlü etkisini göstermektedir. Moda tasarımcıları, ilk moda tasarımcısı olarak kabul edilen Charles Frederick Worth'dan bu yana kendilerini birer sanatçı olarak, ürünlerini de birer sanat nesnesi olarak sunma eğiliminde olmuşlardır (Özüdoğru, 2013). Bu bağlamda, son teknolojik gelişmeler göz önüne alındığında moda tasarımı kavramının sanat ile birlikte teknolojiyi de içermesi gerektiği kanısına varılabilir. Bununla birlikte, modanın toplumsal ve ekonomik olaylardan etkilendiği, kültürel öğelerden beslendiği bilinmektedir. Dolayısıyla ile moda tasarımının, toplumbilimi ve psikoloji biliminden de yararlanması gerekmektedir. Çeşitli alanlarla iç içe olan moda tasarımı, dünyada yükselen rekabet koşullarında, küresel, çok kültürlü bir endüstriye yönelik olarak yeni ve özgün çözümler oluşturmak için teknoloji, bilim ve yaratıcılık arasındaki bağlantıyı anlamak zorundadır (Rituraj, Shukla ve Mishra, 2012; Gürcüm ve Yalçın, 2016).

Dünyada 20. yüzyılın son çeyreğinde hızlanan, bilgiye dayalı küresel ekonomik yarış ile birlikte bilişim ve iletişim teknolojilerinde yaşanan önemli gelişmeler, ülkelerin her alanda olduğu gibi yükseköğretim alanında da sistemlerini yeniden değerlendirmelerini ve gelişmeler ışığında yeniden yapılandırmalarını beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler tasarım ve üretim sistemlerini etkilediği gibi eğitim-öğretim yöntemleri ve olanaklarını da etkilemektedir. Dolayısıyla, 21. Yüzyıl insanının bu gelişmelere uyum sağlaması, toplumların gelişimine katkıda bulunmasında eğitime ve eğitim kurumlarına önemli görevler düşmektedir.

Ülkemiz tekstil sektörünün rekabet gücünü arttırması, dünya ölçeğinde moda yapıcı, organizatör konumuna gelmesi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu nedenle moda ve tekstil tasarımı eğitiminde uluslararası standartlara ulaşmak ve sektörün içine girdiği yapısal değişime katkı sağlayarak ülke ekonomisine ve ülkenin uluslararası imajını güçlendirmeye yönelik faaliyetlere katkı sunmak için moda ve tekstil tasarımı eğitimi gözden geçirilmelidir (Faerm, 2012).

Moda ve tekstil tasarımı eğitiminin girdisi kadar çıktısı da önemlidir. Verimli bir eğitim anlayışı temel ilke olmalıdır. Bugün yurtiçinde ve yurtdışında moda ve tekstil tasarımı eğitimi popüler bir kariyer seçeneği haline gelmiştir. Pek çok alanın iç içe geçtiği ve birçok yeterliliğin bir arada bulunması gerektiği moda ve tekstil tasarımı eğitimi çok yönlü olmak zorundadır (Koç ve ark., 2017). Ülkemizde hâlâ, yenilikçi ve özgün tasarım ruhu ve sanatsal estetik görüş geliştiremedikleri için sanayide yapılan üretim taklit ve fasondan pek öteye gidememiştir. Bu yüzden, daha çok markalara fason üretim yapan Türk işletmeleri, neredeyse sadece işçilik ve maliyeti kurtarmak için az bir kârla çalışırken, marka sahipleri olan yabancı girişimciler kârın çoğunu kazanmaktadır. Türkiye'nin de dünya pazarındaki markalaşmada yerini alması için öncelikle tasarım ve tasarımcı sorununu çözmesi gerekmektedir. Bu ihtiyacı en etkili şekilde giderecek kurumlar elbette ki bu alanda eğitim verecek olan üniversitelerdir (Başaran ve Şirin, 2013).

Günümüzde eğitimin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya katkıda bulunma amacına yönelik olarak plânlanması, eğitim kurumlarında özellikle üniversitelerde uygulanan öğretim programlarının da bu amaçlar doğrultusunda yeniden yapılması gerekmektedir. Bu yapılanma, kalkınma çabasının başarıya ulaşması ve toplumun çağdaşlaşması açısından son derece önemlidir. Özellikle, gittikçe hızlanan teknolojik ve sosyo-ekonomik gelişmelerin etkisi altında değişen insan gereksinimleri ve talepleri moda tasarım sektörünü değişime zorlamaktadır. Bu durum moda tasarım eğitimi veren meslek okullarının da bu değişime ayak uydurmaları ve kendilerini yenilemelerini gerektirmektedir. Günümüzde mevcut olan

yüksek rekabet şartlarında ülke ekonomisi açısından büyük önem taşıyan moda tasarım sektörünün temel gereksinimi olan yüksek nitelikli ve yaratıcı tasarımcıları yetiştirmek için meslek okullarındaki eğitim-öğretim şartlarının ve kalitesinin iyileştirilerek dünya standartlarına çıkarılması gerekmektedir (Başaran ve Şirin, 2013).

Bu çalışma kapsamında; Çukurova Üniversitesi Adana Meslek Yüksekokulu Moda Tasarımı Bölümü'ndeki eğitim-öğretim yöntemleri ve sürecini küresel gelişmelere uygun olarak yenilemek, geliştirmek ve kalitesini uluslararası düzeye yükseltmeye katkı sağlamak amacıyla, Portekiz'de eğitim-öğretim veren Escola Superior de Artes e Design okulundaki eğitim-öğretim süreçleri ve uygulamaları yerinde incelenmiş, buradan elde edilen bilgi ve yöntemlerin Adana Meslek Yüksekokulu programına uygulanabilirliği araştırılmış ve yapılabilecekler için ileriye dönük bir perspektif ortaya koymaya çalışılmıştır.

Yöntem

Moda Tasarım Bölümü eğitim-öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında; moda ve tasarım alanında faaliyet gösteren saygın kurumlardan biri olup Portekiz'de faaliyet gösteren Escola Superior de Artes e Design (ESAD) okulunun eğitim-öğretim süreçleri ve uygulamaları, araştırmacı tarafından katılımlı gözlem yöntemi kullanılarak incelenmiş ve veriler elde edilmiştir. Ayrıca, görsel ve yazılı kaynaklar taranmış, doküman incelemesi ve görüşme yöntemleri de kullanılmıştır. İki okulun karşılaştırılması yapılmış ve elde edilen veriler analiz edilerek Adana Meslek Yüksekokulu (Türkiye) programının hedeflere uygun olarak geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için uygulanabilir öneriler geliştirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Proje kapsamında; sanat ve tasarım eğitimi veren Çukurova Üniversitesi Adana Meslek Yüksekokulu Moda Tasarım Bölümü'ndeki eğitim-öğretim yöntem ve sürecini küresel gelişmelere ve taleplere uygun olarak kalite düzeyini yükseltmek için öneriler geliştirmek amaçlanmıştır. Bunun için, Portekiz'de eğitim-öğretim veren Escola Superior de Artes e Design okulunun eğitim süreçleri ve eğitim uygulamaları yerinde incelenerek AMYO Moda Tasarım Bölümü ile karşılaştırması yapılmış, sonuçlar değerlendirilmiştir. Gözlem ve incelemeler sonucu elde edilen bulgular ve değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

Moda Tasarımı Eğitimi Açısından ESAD-AMYO Okullarının Eğitim Öğretim ve Fiziksel olanaklarının İncelenmesi

Escola Superior de Artes e Design Okulunun Eğitim-Öğretim Planı Açısından İncelenmesi

Özel okul statüsünde faaliyet gösteren Escola Superior de Artes e Design okulunda Lisans (Degree), Master (Master's) ve İleri Çalışmalar (Advanced Studies) olmak üzere üç program tipi altında eğitim-öğretim yapılmaktadır. Lisans programı altında altı dal, master programı altında 3 dal, ileri çalışmalar programı altında ise 6 dal bulunmaktadır (Çizelge 1). Moda tasarım dalı, lisans programı altında bulunmakta olup 3 yıl süre ile eğitim-öğretim verilmektedir. Okul ücretlerinin Portekiz standartlarına göre oldukça makul düzeyde olduğu ifade edilmiştir. Çalışma kapsamında, moda tasarımı dalı ele alınmış ve inceleme konusu yapılmıştır.

Çizelge 1. ESAD Okulunda Bulunan Eğitim-Öğretim Programları

Programlar	Lisans (3 yıl)	Master (2 yıl)	İleri Çalışmalar
Dijital sanat ve multimedya	+	-	<ul style="list-style-type: none">• Otomotiv ve taşımacılık tasarımı• Yayımcılık ve elektronik yayımcılık tasarımı• Mobilya tasarımı• Çizim ve dijital animasyon• Hareketli grafik tasarımı• Ambalaj tasarımı• Yazı ögesi tasarımı
Mücevher tasarımı	+	-	
Ürün tasarımı	+	+	
İletişim tasarımı	+	+	
İç tasarım	+	+	
Moda tasarımı	+	-	

Escola Superior de Artes e Design okulunda yapılan yerinde inceleme sonuçları ve gözlemler aşağıda özetlenmiştir:

1. Çizelge 2’de verilen ESAD okulunun ders planı göz önüne alınarak, toplam ders saati yükü 77, ECTS toplamı 180 ve yıllık ders saati yükü ise 25,67 saat/yıl olarak hesaplanmıştır.
2. ESAD okulunun ders planı incelendiğinde, laboratuvar ağırlıklı ders sayısının ve proje ders saatlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre toplam ECTS kredilerinin 1/3’ünü proje ve laboratuvar dersleri oluşturmaktadır. Bu durum, öğrencilerin daha fazla uygulama yaparak öğrenme olanağına sahip olduklarına işaret etmektedir.
3. Okulun eğitim planına göre, toplam ECTS kredisinin yaklaşık %65’inin tasarım ve çizim ile ilişki konuları kapsadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ESAD okulunda yaratıcılık, tasarlama ve tasarımın görselleştirilmesi konularına ağırlık ve önem verildiği söylenebilir.

Çukurova Üniversitesi Adana Meslek Yüksekokulu Moda Tasarım Bölümünün Eğitim-Öğretim Planı Açısından İncelenmesi

Adana Meslek Yüksekokulu 1989 yılında kurulmuştur. Yüksekokula bağlı 16 bölüm (19 Program) mevcuttur. Yüksekokul 2 yıl 4 dönem olarak ön lisans eğitim vermektedir. Adana Meslek Yüksekokulu Moda Tasarım bölümünde yapılan inceleme sonuçları ve gözlemler aşağıda özetlenmiştir:

1. Çizelge 2’de sunulan, AMYO’na ait ders planı göz önüne alınarak, toplam ders saati yükü 84, ECTS toplamı 180 ve yıllık ders saati yükü ise 47 saat/yıl olarak hesaplanmıştır. Buna göre, AMYO moda tasarımı bölümü programında bulunan aşırı ders yükünün, öğrencilerin öğrenme verimliliğinde düşüşe yol açması beklenebilir. Aşırı ders yükü ve çeşitliliği öğrencinin bir konuyu derinlemesine öğrenme, araştırma ve uygulama yapma dolayısıyla o konuda yetkinleşmesi önünde engel teşkil edecektir.
2. AMYO’nda, laboratuvar ağırlıklı ders sayısı ve proje ders saatleri incelendiğinde, Toplam ECTS kredilerinin 1/4’ünü proje ve laboratuvar dersleri oluşturmakta olduğu görülmüştür.
3. AMYO’ndaki dersler incelendiğinde, toplam ECTS kredisinin yaklaşık %36,67’inin tasarım ve çizim ile ilişki konuları kapsadığı anlaşılmaktadır. Tasarım ve çizim ile ilişkili mevcut derslerin, içerik açısından sözü edilen kavramlara yeterli düzeyde odaklanmadığı söylenebilir.

Çizelge 2. ESAD ve Adana MYO Moda Tasarım Bölümleri Müfredat Karşılaştırması

ESDA (Toplam: 180 ECTS)			ADANA MESLEK YÜKSEKOKULU (Toplam: 120 ECTS)		
I. Yıl (Saat: 24, ECTS: 60)			I. Yıl (Saat: 50, ECTS: 60)		
Ders Adı	Saat	ECTS	Ders Adı	Saat	ECTS
Tasarım Giriş	6	15	Türk Dili -I	2	2
Çizim I	4	9	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi -I	2	2
Sayısal Laboratuvar I	4	9	İngilizce -I	2	2
Görsel Laboratuvar	3	9	Tekstil Teknolojisi	2	3
Geometri ve Tasarım	3	6	Temel Sanat Eğitimi	4	4
Sanat ve Tasarım Tarihi	2	6	Konfeksiyon Üretim Teknolojisi	4	4
Algı Kuramı	2	6	Moda Teknolojisi I	3	4
			Bilgi ve İletişim Teknolojisi*	2	3
			Moda Pazarlama*	2	3
			Moda ve Giysi Tarihi*	2	3
			Türk Dili - II	2	2
			Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi-II	2	2
II. Yıl (Saat: 23, ECTS: 60)			İngilizce -II	2	2
Ders Adı	Saat	ECTS	Desen	2	2
Proje I (Moda Tasarımı)	6	15	Moda Resmi ve İllüstrasyonu	4	5
Çizim II	4	9	Deney sel Giysi Tasarımı	3	4
Moda Çizimi I	4	9	Moda Eğilimleri	2	2
Üretim Teknikleri	3	9	Moda Teknolojisi-II	4	5
Moda ve Taki Tarihi	2	6	Moda Eğilimleri Moda Stilizliği*	2	3
Malzeme Laboratuvarı	2	6	Konfeksiyon Yardımcı Malzemeleri*	2	3
Tasarım Yöntemleri	2	6	II. Yıl (Saat: 44, ECTS: 60)		
III. Yıl (Saat: 18, ECTS: 42)			Ders Adı	Saat	ECTS
Ders Adı	Saat	ECTS	Giysi Tasarımı I	4	4
Proje II (Moda Tasarımı)	8	15	Giysi Üretim Teknikleri I	4	4
Moda Çizimi II	4	9	Konfeksiyonda Kalite Kontrol	2	2
Çağdaş Moda Akımları	2	6	Kalıp Tasarımı-I	4	4
Sayısal Moda Laboratuvarı	2	6	Kostüm Tasarımı	2	3
Tasarım Kuramları	2	6	Bilgisayar Destekli Kalıp Hazırlama	4	4
SEÇMELİ DERSLER			Mesleki İngilizce*	2	3
			Mesleki Teknik Çizim *	2	3
			İş Güvenliği Ve İşçi Sağlığı*	2	3
Ders Adı	Saat	ECTS	Giysi Tasarımı-II	3	4
Giysi Kalıbı ve Üretim	3	9	Giysi Üretim Teknikleri-II	3	4
Moda Fotoğrafçılığı ve Üretim	3	4,5	Moda Sunum Teknikleri	2	2
Moda Pazarlama ve Tanıtım	3	4,5	Süsleme Teknikleri	2	2
Desen- Baska	3	4,5	Bitirme Projesi	2	2
Çizim ve Yaratıcı İfade	3	4,5	Kalıp Tasarımı-II	2	2
Fotoğrafçılık	3	4,5	Moda Aksesuar Tasarımı*	2	3
Toplam: 77 saat, 180 ECTS			Bilgisayar Destekli Giysi Tasarımı*	2	3
			Endüstriyel Eğitimi	0	8
			Toplam: 94 saat, 120 ECTS		

Escola Superior de Artes e Design Okulunun Fiziksel Şartlarının İncelenmesi

Escola Superior de Artes e Design okulunda yapılan yerinde inceleme sonuçları ve gözlemler aşağıda özetlenmiştir:

1. ESAD okulunda tüm dersler için gerekli teknolojik alt yapı oluşturulmuş durumdadır. Ders planında bulunan her bir laboratuvar dersi için ayrı bir laboratuvar mevcuttur. Öğrenciler, laboratuvardaki çalışmalarını öğretim elemanı danışmanlığında yapmaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin tasarladıkları ürünlerin sunumu için gerekli olan çıktıları alabilecekleri bir basım ünitesi de mevcuttur (Şekil 1).

2. Okul ile sektör arasında oldukça gelişmiş ilişkilerin mevcut olduğu gözlenmiştir. Sektör okula düzenli olarak malzeme temin etmekte ve okulun düzenlediği etkinliklere katılmaktadırlar.
3. Okulda tasarım alanına odaklanmış oldukça kapsamlı bir kütüphane mevcuttur. Okul, bu kütüphaneye tasarım alanındaki ücretli süreli yayımları temin etmekte ve öğrencinin kullanımına sunmaktadır.
4. Okul binası içerisinde öğrencinin internete erişerek çalışabildiği uygun alanlar oluşturulmuştur. Öğrenciler boş zamanlarında bu alanlarda kendi bilgisayarları ile rahatça çalışmalarını yapabilmektedirler.
5. Öğrenciler, okulda almış oldukları eğitim öğretim kapsamında tasarladıkları ürünlerin üretimini, okulun anlaşmalı olduğu atölyelerde gerçekleştirmektedirler. Bu uygulama sayesinde; okul bünyesinde üretim hattı kurmanın getireceği ekonomik ve uygulama sorunları giderilmiş olmakta, öğrenciler tasarımlarını gerçek iş ortamında üretirken atölye ortamına uyum sağlamakta, tasarımlarının gerçek bir ürüne dönüşme sürecini izleyebilmekte ve yönetebilmekte, mesleki özgüvenleri ve motivasyonları artmaktadır. Bu durumun hem öğrencilerin üretim bilgisine hem de ürünlerin kalitesine oldukça önemli katkılar sağladığı düşünülmektedir.

Şekil 1. Escola Superior de Artes e Design okulunda tasarım çıktılarının alındığı birim ve bir tasarım örneği

Çukurova Üniversitesi Adana Meslek Yüksekokulu Moda Tasarım Bölümünün Fiziksel Şartlarının İncelenmesi

Adana Meslek Yüksekokulu Moda Tasarımı bölümünde yapılan inceleme sonuçları ve gözlemler aşağıda özetlenmiştir:

1. AMYO Moda Tasarımı Bölümünün bilgisayarlı kalıp laboratuvarı (sadece yazılımı mevcut olup diğer ekipmanları bulunmamaktadır) ve konfeksiyon atölyesi mevcut olup etkin olarak kullanılmaktadır. Öğrenciler, tasarladıkları ürünlerin üretimini bu atölyede öğretim elemanı desteği ile gerçekleştirmektedirler. Ancak makinelerin eski olması nedeniyle sık sık tamiri gerekmekte ve bakım onarım açısından sorunlar yaşanmaktadır.
2. Öğrenciler, uygulamalar için kullandıkları malzemelerin (iplik, kumaş, aksesuar vb.) bedelini kendi bütçelerinden karşılamaktadırlar. Okuldaki öğretim elemanlarının tüm

çaba ve girişimlerine karşın bölgedeki hiçbir firmadan malzeme yardımı yapılması sağlanamamıştır.

3. Öğrenciler yaptıkları tasarım çalışmalarının çıktılarını (basılı belgeler) kendi bütçelerinden ödeyerek okul dışında almaktadırlar. Bu durum öğrenciye maddi külfet yüklemektedir.
4. Yüksekokul öğrencileri, Çukurova Üniversitesi merkez kütüphanesini kullanmaktadırlar. Bu kütüphanede tasarım ile ilgili yayınlar kısıtlı olarak bulunmakta ve süreli yayınlar bulunmamaktadır. AMYO okulunda ise öğrencilerin yararlanabileceği aktif bir kütüphane bulunmamakta ve gerek öğretim elemanları gerekse de öğrencilerin kullanımını için kitap, süreli yayın vb. eğitim dokümanlarının temininde kaynak sıkıntısı çekilmektedir.
5. Öğrencilerin, ders dışı zamanlarda verilen teorik ve pratik bilgileri pekiştirmesi, takım çalışması kültürünü geliştirecek ortak çalışmalar yapması, araştırma ve bilgiye ulaşma, problem çözme becerilerini geliştirmesi gerekmektedir. Ancak böylesi çalışmaları yapmak için kullanabilecekleri bir ortam/atölye mevcut değildir. Öğrencilerin, okul içinde bireysel veya toplu olarak kullanımlarına açık internet erişim olanakları ve ortamı mevcut değildir.

Genel Değerlendirme ve Öneriler

Escola Superior de Artes e Design okulunun eğitim-öğretim süreçleri ve uygulamalarının Adana Meslek Yüksekokulu Moda Tasarımı Bölümü ile karşılaştırılması Çizelge 3'te özetlenmiştir.

Çizelge 3. Eğitim-Öğretim Süreçleri Açısından ESAD ve AMYO Okullarının Karşılaştırılması

<i>Escola Superior de Artes e Design</i>	<i>Çukurova Üniversitesi Adana Meslek Yüksekokulu Moda Tasarım Bölümü</i>
Eğitim süresi 3 yıl,	Eğitim süresi 2 yıl,
Toplam ders saati 77, toplam ECTS 180,	Toplam ders saati 94, toplam ECTS 120,
Ders yoğunluğu 25,67 saat/yıl, ECTS yoğunluğu 60 ECTS/yıl,	Ders yoğunluğu 47 saat/yıl, ECTS yoğunluğu 60 ECTS/yıl,
Eğitim planında tasarım laboratuvarı ve proje dersleri ağırlıklı ve süreleri fazla (Toplam ECTS'nin 1/3'ü),	Eğitim planında tasarım laboratuvarı ve proje derslerinin çeşidi ve süreleri çok az (Toplam ECTS'nin 1/4'ü),
ECTS kredisinin yaklaşık %65'ini tasarım ve çizim ile ilişki konular oluşturmaktadır,	ECTS kredisinin yaklaşık %36,67'sini tasarım ve çizim ile ilişki konular oluşturmaktadır,
Her uygulamalı dersin laboratuvarı var, teknolojik alt yapı ve laboratuvarlar gelişmiş,	Teknolojik alt yapı ve laboratuvarlar yetersiz, mevcutların da kullanımında sorunlar var,
Okul – Sektör ilişkisi kurulmuş ve sektör malzeme desteği sağlamakta,	Okul – Sektör ilişkisi kurulamamış, sektör malzeme desteği sağlamamakta,
Okulun bünyesinde, tasarım ve tasarıma ait güncel süreli yayınların takip edilebileceği bir kütüphane mevcut,	Okulun bünyesinde kütüphanesi bulunmamaktadır. AMYO'na uzak mesafede bulunan üniversite merkez kütüphanesinde ise tasarım ve tasarıma ait güncel süreli yayınlar takip edilememektedir,
Okulun binası içinde öğrencilerin ders aralarında ve boş zamanlarında kullanabilecekleri internet erişimine açık alanlar mevcut,	Okulun binası içinde öğrencilerin ders aralarında ve boş zamanlarında kullanabilecekleri internet erişimine açık alanlar mevcut değildir,
Okul bünyesinde küçük bir konfeksiyon atölyesi mevcut olmakla birlikte tasarlanan ürünler sektördeki anlaşmalı üretim birimlerinde ürüne dönüştürülmektedir.	Tasarlanan ürünlerin üretimi için yeterli bir konfeksiyon atölyesi mevcut olmakla birlikte atölyenin bakım ve onarımının yapılmasında ve masraflarının karşılanmasında sıkıntı çekilmektedir.

Çizelge 3'ün incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara göre; ESAD moda tasarımı öğrencilerinin ders yükünün 77 saat, ders yoğunluğu 25,67 saat/yıl iken AMYO Moda Tasarımı öğrencilerinin 94 saat, ders yoğunluğu 47 saat/yıl olduğu belirlenmiştir. Bu durum AMYO öğrencilerinin ders yükünün ESAD'a göre yaklaşık olarak iki kat fazla olduğunu göstermektedir. Aşırı ders yükünün öğrenme verimliliğini, araştırma ve uygulama olanaklarını, temel konulara odaklanma ve yoğunlaşmayı azaltacağı açıktır. Elde edilen bu bulgu, literatürde yer alan “öğrencilerin kabiliyet ve becerilerini artırma yönünde katkısının düşük olduğu düşünülen derslerin kaldırılarak eğitim sisteminin daha az, öz ve anlaşılır hale getirilmesi” önerisi ile uyumludur (Sevingen, 2017).

Karşılaştırmalı tabloya göre (Çizelge 3), ESAD okulunda laboratuvar ağırlıklı derslerin toplam ECTS kredilerinin 1/3'ünü oluşturduğu, bu oranın AMYO'nda ise 1/4 olduğu görülmüştür. Bu oranlar, AMYO'nda laboratuvar ve proje yani uygulamalı öğrenme olanaklarının ESAD okuluna göre daha az olduğunu göstermektedir. Mevcut laboratuvar ve proje olanaklarındaki eksiklikler de göze alındığında bu konuda oldukça fazla iyileştirmelere gereksinim olduğu söylenebilir.

ESAD okulunda teknolojik içerikli laboratuvar derslerinin ve mevcut laboratuvarların derslere özel olması ve sayıca fazlalığı dikkat çekerken, AMYO'da teknoloji anlamında sadece bilgisayarlı kalıp hazırlama sisteminin (sadece yazılım) mevcut olduğu görülmektedir. Teknoloji ve moda kavramlarının birlikte anıldığı günümüz koşullarında hem teknolojik hem de estetik ve görsel özellikleri zenginleştirilmiş tekstil ürünlerinin elde edilmesi ancak teknoloji yardımı ile olanaklı olmaktadır. Tarayıcı ile ölçü alma ve üç boyutlu beden modelleme, sayısal grafik tasarım tableti kullanarak tasarım, üç boyutlu giysi benzetimi, bilgisayarlı kalıp ve pastal hazırlama, bilgisayar kontrollü kesim vb. birçok teknoloji yoğun faaliyetler moda eğitiminde teknolojinin önemini göstermektedir. Dolayısıyla moda tasarımı alanında eğitim veren bir okuldaki laboratuvar alt yapısının, öğrencilerin bu teknolojileri öğrenerek kullanabilmesine olanak verecek düzeyde yeterli ve gelişmiş olması zorunludur. Böylece, öğrenciler sektörün gereksinmelerini karşılayacak nitelikte eğitilebilecek ve istihdam sorunu da yaşamayacaklardır. Gittikçe yaygınlaşan ileri teknoloji kullanımının eğitim-öğretim süreçlerine de yansıtılması, yenilikçi, katma değeri yüksek moda ve marka ürünlerin üretimi konusunda yetkinleşmiş tasarımcıların yetiştirilmesini sağlayarak ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır.

ESAD okulunda ECTS kredisinin % 65'i tasarım ve çizim ile ilgili dersler oluştururken AMYO da bu oran % 36,67 olarak belirlenmiştir. ESAD okulunda; eğitim öğretim felsefesinin, yaratıcılık, tasarım ve yapılan tasarımların gerek elle gerekse sayısal araçlarla çizilerek görselleştirilmesi konusunda öğrencilerin teorik ve uygulamalı olarak yetkin hale gelmesinin merkeze alındığı anlaşılmaktadır. Bu yaklaşımın özgün tasarımlar yapmak, moda ve marka yaratmak açısından doğru ve gerekli olduğu düşünülmektedir. Genel olarak; daha az sayıdaki temel derslerin daha yoğun, uygulamalı ve öğrencinin üretim gerçekleştirebilir düzeyde beceri kazanmasını yani tam öğrenmenin gerçekleşmesi yaklaşımının izlendiği söylenebilir. Kısaca, ESAD “tasarım” becerilerini öne çıkarırken, AMYO Moda Tasarımı Bölümü “üretim” becerilerini öne çıkardığı gözlemlenmektedir.

İnceleme konusu olan iki okul arasındaki önemli farklardan biri de; ESAD okulunun sanayi ile gelişmiş ilişkilere sahip olup sanayiden malzeme vb. destekler almasına karşın AMYO'nun böylesi ilişkiler ve desteklerden yoksun olmasıdır. Bu durum aslında şaşırtıcı olmayıp, ülkemiz için genel bir sorundur. Nitekim, ülkemiz mesleki eğitim sisteminin en büyük eksikliklerinden birinin, özellikle lisans düzeyinde moda ve tekstil tasarımı eğitimi veren kurumlarda üniversite-sanayi işbirliğinin yeteri kadar gelişmemiş olması olduğu literatürde vurgulanmıştır (Aygül ve Özudoğru, 2014). Bu durum, eğitim-öğretim kurumlarında ihtiyacı

olan niteliklere sahip iş gücünün yetiştirilmemesinden şikayet eden sanayi kesiminin tutumundan olduğu kadar üniversitelerin tutumundan da kaynaklanmaktadır. Burada, unutulmaması gerek bir nokta, üniversitelerin görevi sadece sanayide çalışacak elemanlar yetiştirmek değil yenilikçi ve girişimci özelliklere sahip, kendi işini kurabilecek, disiplinler arası çalışabilen, bilimsel yöntemleri özümsemiş yetkin meslek uzmanları yetiştirmektir.

Sonuç

Bu çalışma kapsamında; moda tasarımı alanında eğitim-öğretim veren Escola Superior de Artes e Design (Portekiz) okulunun eğitim süreçleri ve yöntemleri yerinde incelenmiş, buradan elde edilen gözlem ve bilgiler ışığında Adana Meslek Yüksekokulu Moda Tasarımı Bölümü'nün eğitim-öğretim süreç ve yöntemleri değerlendirilmiş, ülkemizde moda tasarımı eğitiminin geliştirilmesi için yapılabilecekler hakkında ileriye dönük bir perspektif ortaya konmaya çalışılmıştır. Yapılan gözlem, inceleme ve değerlendirmeler sonunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- 2 yıl süreli eğitim-öğretim veren bir okul olmasına karşın AMYO Moda Tasarımı Bölümü'nde öğrencilerin ders yükü, 3 yıl süreli eğitim-öğretim veren ESAD okuluna göre yaklaşık iki kat daha fazladır. Bu da eğitim-öğretim verimliliğini düşürmektedir. AMYO'da ders yükünün makul seviyeye indirilmesi, böylece öğrencilerin daha verimli ve derinlemesine öğrenmesi, araştırma, uygulama ve deneyimlemeye daha fazla zaman ayırmaları sağlanmalıdır.
- ESAD okulunda tasarım ve çizim konularına daha fazla yer verilmektedir. AMYO'da bu konulara daha az yer verildiği anlaşıldığından, özgün, katma değerli, moda ve marka yaratıcı çalışmalar yapmayı destekleyecek tasarım ve çizim (elle ve dijital birlikte) derslere (teorik ve uygulamalı) daha fazla yer verilmelidir.
- ESAD okulundaki teorik derslerin kendine özgü gelişmiş laboratuvarlarda yapılan uygulamalar ile pekiştirilerek, tam öğrenmenin gerçekleştirilebildiği saptanmıştır. AMYO'da ise uygulama olanaklarının ders saati bakımından yetersiz olmasının yanı sıra laboratuvarların fiziki şartlarının yetersizliği dikkat çekmektedir. Bu konuda gerekli önlemlerin alınarak iyileştirme yapılması elzemdir.
- ESAD okulunda tasarım ile ilgili güncel süreli yayınların takip edildiği bir kütüphane vardır. AMYO öğrencileri, merkez kütüphaneyi kullanmakta ve burada da tasarım ile ilgili yayınlar kısıtlı olarak bulunmaktadır. AMYO'da öğrencilerin mesleki ve kültürel anlamda yararlanacağı bir kütüphanenin oluşturulması, özellikle mesleki süreli yayınların takibinin sağlanması eğitim-öğretim kalitesinin artması için gereklidir.
- ESAD okul binası içerisinde öğrencilerin internet erişimi mevcut iken bu olanak AMYO da yoktur. AMYO'da öğrencilerin ders dışındaki zamanlarda araştırma yapmak ve ortak çalışmalar yapmak amaçlı kullanabilecekleri internet erişimli alanlar oluşturulması gerekli görülmektedir.
- ESAD okulu ile bölge sektörü arasında oldukça gelişmiş ilişkiler mevcuttur. AMYO'da ise sektör ile ilişki kurulamamıştır. Bu ilişkilerin geliştirilmesi için çalışmalar yapılması, gerekli iletişim ve ortak çalışma mekanizmalarının kurulması gereklidir.
- ESAD okulunda öğrenciler üretimlerini anlaşmalı atölyelerde yapabilmektedirler. AMYO'da ise üretimler okul bünyesindeki atölyede yapılmakta, bu da makine bakım/onarım sorunları nedeniyle aksayabilmektedir. Üretim çalışmalarını için yeterli

düzeyde olan mevcut atölyenin bakım/onarımının yapılması konusunun çözüme kavuşturulması eğitim-öğretimin sürdürülebilirliği için zorunludur. Bu sorunun çözümüne, bölge sanayisi ile ilişkilerin geliştirilmesinin katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak; AMYO Moda Tasarımı Bölümü'nün çağın gereksinmelerine karşılık verecek moda tasarımcıları mezun edebilmesi için eğitim planı, eğitim-öğretim fiziki ortamı ve olanakları açısından önemli değişiklikler ve iyileştirmelere ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir.

Teşekkür

Bu çalışma, Çukurova Üniversitesi BAP Koordinasyon Birimi tarafından SBA-2015-4655 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

KAYNAKÇA

Aygül, Z. ve Özüdoğru, Ş. (2014). “Moda Tasarımcısı Olmak: ‘Yeni Mezun Moda Tasarımcıları Üzerine Söylemsel Bir Araştırma’”. *Mediterranean Journal of Humanities*, Sayı: 4(2), Sayfa:35/49.

Başaran, B. ve Şirin, N. (2013). “Moda ve Tekstil Tasarımı Öğretim Programında Görsel Sanatlar Eğitimi”, *İdil Sanat Dergisi*, Cilt:2, Sayı:6, Sayfa:71-99.

Gürcüm, BH. ve Yalçın, M. (2016). Geleneksel Tekstil Tasarımı İçin Tasarım Algoritması Önerisi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:9, Sayı:47, Sayfa:383-395.

Faerm, S. (2012). “Towards a future pedagogy: The evolution of fashion design education”, *International Journal of Humanities and Social Sciences*, Sayı:2(23), Sayfa:210-219.

Koç, F., Göklüberk, ÖP. ve Koca, E. (2007). “Moda Tasarım Eğitiminde Farklı Yaklaşımlar”, *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2(2), Sayfa: 230-249.

Kozaman, SZ. (2010). “İstanbul’da Moda Tasarımı Sektörü, Temel Yapısal Özellikler, Fırsat ve Tehditler, Politika Önerileri”, Sektörel Araştırma Raporu, İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Envanteri 2010, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, İstanbul. <https://tr.scribd.com/document/216365679/Istanbulda-Moda-Tasarim> /23.03.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.

Özüdoğru, Ş. (2013). Bir Sanat Biçimi Olarak Moda: Moda Sergileri Ve Galeri Estetiği, *Sanat Tasarım ve Manipülasyon Sempozyumu, Sempozyum Bildiri Kitabı*, Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Sakarya, 21-23 Kasım 2013, Sayfa:41-46.

Rituraj, V., Shukla, AK. ve Mishra, J. (2012). “A New Era in Textile Design Using Fractal Images”, *International Journal of Emerging Trends & Technology in Computer Science*, Sayı: 1(3), Sayfa: 23-25.

Sevigen, Y. (2017). “Ders Saati Süresi, ElbetteKısaltılmalı”.<http://www.kamuajans.com/ders-saati-suresi-elbette-kisaltilmali-makale,470310.html> /25.03.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.

Tabaklık ve İzmir İli Tire İlçesinde Bulunan Bir Tabakhane

Vedat ÜNALDI, Melda ÖZDEMİR

Gazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi El Sanatları Bölümü, Ankara, TÜRKİYE

E-Posta: vedatunaldi@gmail.com

Öz

İnsanlık tarihinin başladığı noktadan beri yaşantımızda olan deri, Türkiye'nin en köklü geçmişe sahip sektörlerinden biridir. Bugünkü Türk deri ürünleri sektörün temellerinin atıldığı Anadolu dericiliği, geniş bir coğrafya ile farklı kültürlerin etkileşimi içinde gelişmiştir. Anadolu'da yaşayan çeşitli uygarlıklar yüzyıllar boyu deriyi, giyim, ev gereci, müzik aleti gibi pek çok ürüne maharetle çevirerek kullanmışlardır. Hayvanların evcilleştirilmeye başlanması ve tabiat şartlarına karşı koymak amacı ile deri ve deri işlemeciliği ilk çağlardan günümüze insanın ve teknolojinin değişimi ve gelişimi ile şekillenmiş, örtünme-barınma ihtiyaçlarına cevap vermiş ve günümüze kadar ulaşmış sanatsal ve kültürel bir değer taşıyan bir meslek olarak varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Deri, tamamen organik bir ürün olması nedeni ile taş ve ağaçtan sonra en çok kullanılan doğal malzeme olmuştur. Deri, taş, çakmaktaşı, kemik, hatta ağaç kadar dayanıklı olmayan, çabuk bozulabilen doğal bir malzeme olduğu için, ilk çağlardan beri çeşitli teknikler ile insanlar deriyi yağlayarak bozulmaktan korumaya çalışmışlar ve insanların zaman içerisinde deriyi çeşitli tekniklerde işlemeye başlamaları ile dericilik mesleği başlamıştır. Bu tekniklerin kullanılması ile Mısır gibi çok sıcak ve kurak, Sibiryaya gibi çok soğuk bölgelerde ve Orta Asya bozkırlarında deri parçalarının çürümeden kalabilmesi mümkün olmuştur. Bütün hayvanların ham derilerinin fiziksel ve kimyasal özelliklerinin birbirine benzer özellikler taşıması derinin işlenmesini kolaylaştırmıştır. Dünyadaki en eski meslek grupları arasında yer alan dericilik çok çeşitli disiplinlere kaynaklık etmiş ve araştırmalara konu olmuştur. Dericilik mesleğinde birden çok terim kullanılmaktadır. Geçmişte deri üreticilerine meslek terimi olarak “sepici veya debbağ”, hayvan derilerinden meşin, kösele imal etme işine “debagat”, bu işin yapıldığı yerlere “dabbaghane/debbagistan” gibi terimler kullanılırken, bu sözcükler “tabak”, “tabakhane”, “köşker”, “kavaf” örneklerinde olduğu gibi zamanla Türkçeleşmiştir Tabaklık (debbağlık) sanatı geçmişte çok eskilere dayanan geleneksel el sanatlarımızdan biridir. Bu el sanatı türü fabrika işlemeciliğine yenik düşerek tarihe karışmıştır. Buna rağmen birkaç il ve ilçede birkaç tabaklama ustası tarafından yaşatılmaya çalışılmaktadır. Tabaklık deriyi kurumadan ve bozulmadan işleme, terbiye etme sanatıdır. İşlenen derilerden başta giyim kuşam olmak üzere pek çok ürün üretilir. Bu çalışmada Türkiye’de tabaklama tarihi ve gelişimi ile İzmir’in Tire ilçesi, Karacaali semtinde bulunan tabakhane eski usul deri işleme yapan tek işletme ve ilçedeki son derici ustası olan Ergün Daylar ve eşi (Alime Daylar) in deri tabaklama yöntemi açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Deri, Tabaklık, Tabakhane, Deri Tabaklama

Tanning and a Tannery in Izmir Province of Tire

Abstract

Humanity since the start of the history of life on our Leather is one of Turkey's oldest history of the industry. The Anatolian leatherwork of today's Turkish leather products sector has been developed in a wide geography and interaction with different cultures. Various civilizations living in Anatolia have been used for centuries for many products such as clothing, house scrapper, musical instrument. In order to start the domestication of animals and to resist the natural conditions, leather and leather processing has been continuing to exist as a profession with artistic and cultural value that has been shaped by the change and development of day-to-day man and technology and has responded to the needs of covering. Leather has become the most used natural material after stone and wood with the reason that it is a completely organic product. Since it is a natural material that is not as durable as leather, stone, flint, bone or even wood, it has been a natural material that can be quickly broken down and since the earliest times people have tried to protect it from ruining by oiling with various techniques and have started the profession of leather by starting to work in various techniques. With the use of these techniques it is possible for the leather parts to be decayed in very hot and dry regions such as Egypt, very cold regions like Siberia and Central Asian steppes. The physical and chemical properties of all the animals' raw cultivars have facilitated leather deep processing of similar properties. The leather industry, which is among the oldest occupational groups in the world, has been the source of many disciplines and has been the subject of research. More than one term is used in the leather craft. In the past, the terms "plate", "tannery", "corner", etc. were used for leather producers in terms of profession such as "sepici" or "debbag", leather from belly skin, "debagat" for making leathers, and "dabbaghane / debbagistan" , "Kavaf" as in the examples of the Turkish art of the time (Tabbağlık) is a traditional handicrafts based on the ancient history of art. This handcrafted factory has fallen into the tradition of the factory factory. However, a few tanning experts try to survive in several cities and towns. The tannery is art of crafting, finishing without drying and without distortion. Many products are produced from the processed leather, especially clothes. Tire district of Izmir with tanning history and development in Turkey In this study, in Karacaali district tanneries in the old-fashioned leather processing makes one company and last in the district derici master of Ergun Day and his wife (Trade Day) will be explained then the leather tanning process.

Keywords: Leather, Tanning, Tannery, Leather Tanning

Giriş

İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıkan el sanatları, bulunduğu toplumun yaşayış özelliklerine ve doğa koşullarına uygun gelişmeler göstererek belirli bir kültürün özelliklerini yansıtır hale gelmiştir.

El sanatları, tarihi ve turistik değer taşıması, geleneksel özellikler bulundurması, kişinin zevk, duygu, düşünce ve yaratıcılığını yansıtmaya açısından önemli bir kültür ögesi özelliği taşımaktadır. Yüzyıllardır sürdürülen geçmişte ve günümüzde uygulanan el sanatlarından biri de dericiliktir.

Dericilik, ilkağlarda insanların tabiat şartlarına karşı koymak amacıyla, örtünme ve barınma ihtiyaçlarıyla ortaya çıkmıştır. Derinin sanat ürünü olma özelliği ise insanların deriyi işlemeyi keşfiyle başlamıştır. Böylece deri ürünler insanoğlunun evrimine paralel olarak giyimden, çadıra dekorasyondan sanat eserlerine kadar sayısız alanda yerini almıştır (Kanbay 1993).

Dericiliğin ve deri sanatının ilerlemesinde ve yayılmasında Türklerin özel bir yeri olduğu belirtilmektedir. Türkler deriyi işleyip ihtiyaca cevap verebilecek fonksiyonlar kazandırmıştır. Orta Asya'dan çok zengin bir deri teknolojisi ile yayıldıkları tespit edilmiştir. Orta Asya'da Hun Pazırık kurganlarından çıkarılan keçenin yanında aplike hayvan motifleri ile benzeri deriden eğer örtüleri, yaygılar, kap-kacak ve özellikle kımız tulumları, madeni aplike kemerler, deri elbiseler ile kenarları kürklü kaftan ve çizmeler, savaş araç-gereçleri, derinin kullanım alanları ve süslemeleri hakkında bilgi vermektedir (Aslanapa 1974).

Dericilik, ilk çağlardan itibaren insanların doğa şartlarına karşı koymak amacıyla, örtünme ve barınma ihtiyacıyla ortaya çıkmıştır. İlk insanlar avladıkları hayvanların derilerinden yararlanmak için ilkel deri işleme yöntemleri keşfetmişlerdir. Bunun içinde doğal her olanaktan yararlandıkları, yüzebildikleri hayvanların derilerini sularda yıkadıkları, ağaç dallarına ve kazıklar arasına gererek kuruttukları, yaktıkları ateş dumanıyla tütsüledikleri, toprağı, tuzu, şapı da ilkel sepilme yöntemleriyle kullandıkları tahmin edilmektedir. Bu işlemlerinde dericiliğin dolayısıyla sepilme-debagat tarihinin başlangıç noktası olduğu anlaşılmaktadır (Sakaoğlu 2002).

Derinin insanoğlunun yaşama alanı olarak seçtiği her bölgede var olduğu bilinmektedir. Özellikle Anadolu'da ateşin kullanıldığına ve bir takım aletlerin yapıldığına ilişkin sayısız bulgular ortaya çıkarılmıştır. Bu bulgular arasında deri parçalarının az bulunması, derinin organik yapısından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı çok eski devirlere ait deri bulgulara nadiren rastlanmaktadır. Ancak Mısır gibi çok sıcak ve kurak, Sibiryaya gibi soğuk bölgelerde ve bir de Orta Asya bozkırlarında deri parçalarının çürümeden kalabilmesi mümkün olmuştur. Tarihin en eski deri örnekleri; mağara duvarlarındaki resimlerinde, kabartmalarda ve heykellerde görülmektedir.

İspanya'da Altimira mağaralarındaki (M.Ö. 2000) yılında bulunan duvar resimlerinde bizonlar ve onları avlayan avcılar sırtlarında postları ile deri kullanan ilk insanı belgelemektedir (Yıldız 1993).

Çin, Orta Asya, Mezopotamya, Anadolu, Mısır ve Avrupa dericilik ve deri sanatı tarihinin en eski verilerini ve izlerini sunan kültür bölgeleri olarak saptanmaktadır. 1931 yılında Çin'de Kou-Tien'de gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalarda, tarih öncesi devirlere ait odun kömürü, kireçleşmiş kemik ve deri kalıntıları bulunmuştur. Fransa'da Chappelle-aux Saints kasabası civarında, Orta Paleolitik zamanı işaret eden, mağara tabanındaki arkeolojik katmandan, ren geyiği, dağ keçisi, mağara sırtlanı v.b. gibi hayvanların kemikleriyle yontulmuş çakmak taşları, kazıyıcılar ve muhtelif uçlar çıkması insanlığın o dönemden oldukça ileri bir hayvan kültürüne sahip olduğunu göstermektedir.

Yine Mezopotamya Fırat vadisindeki kazılarda ise M.Ö. 4000 yıllarından kalma kırmızı boyalı deri buluntuları bu bölgelerin bir önceliği olduğunu düşündürmektedir (Sakaoğlu 2002).

Birçok kaynak Mısır, Ege ve Anadolu uygarlıklarının dericilikte çok ileri gittiklerini ve Alaca höyükte yapılan kazılarda ortaya çıkan mağara resimlerinin Anadolu'da dericiliğin tarihinin 9000 yıl öncesine dayandığını belirtmektedir. Türklerde dericiliğin gelişmesi göçer topluluk olmalarından dolayı olağandır. Dericilik hayvancılık ile uğraşan kavimlerin ikinci mesleğidir. Orta Asya Türklerinde ve Osmanlıda dericilik günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir. Sibiryada ve Altay dağlarında yapılan kazılarda elde edilen buluntulardan Türklerin dericilikte oldukça ileri oldukları anlaşılmaktadır.

Altay dağlarındaki pazırık kurganlarında(mezarlar) yapılan arkeolojik kazılarda MÖ 5000 yıllarına uzandığı tespit edilen buluntular arasında at koşumları, savaş elbiseleri, deri hurçlar, eğer, çizme, kitap ciltleri bulunmuştur. Bu eşyalar pazırık kurganının buzullar arasında kalmasından dolayı günümüze kadar bozulmadan gelmiştir. Pazırık kurganlarından çıkan eyer örtüsündeki işlemler, deri eşyalar üzerindeki bezemeler hayranlık oluşturacak güzellikte olup Türklerin dericilikte ne kadar ileri safhada olduğunu kanıtıdır. Bunlar bugün Leningrad Müzesinde sergilenmektedir.

Deri işlemeciliği ve işlenmiş derinin günlük yaşamın birçok alanında kullanılması, göçebelikten yerleşim düzenine geçen insanların kendi eşyasını üretmek amacıyla başlamıştır. İnsanoğlu buna bağlı olarak deriyi daha uzun bir süre faydalı şekilde kullanabilme yöntemlerini aramış ve ilk sepilme yöntemlerine ulaşmıştır (Önel 1984).

İnsanların yaşam içinde karşılaştıkları doğa olayları, doğum, hastalıklar, ölüm gibi sorunlara karşı çareler arayarak bitkilerden bir takım ilaçlar hazırlamaları ve bunlardan alınan olumlu sonuçları deri üzerinde denemeye başlamaları büyük bir ihtimalle ilk sepilme yöntemini ortaya çıkarmıştır. Diğer bir ihtimalle de meşe palamutu gibi tanen maddesi içeren bitkilerin, rastlantı sonucu içinde derilerin bulunduğu su birikintilerine düşmesi sonucu tabaklama olayının keşfedildiği belirtilmektedir (Yıldız 1993).

Dericilik ya da eski tabiri ile debbağlık, ham deriyi ihtiyaçlara göre kullanılabilir mamul deri hale getirme işidir. Zaman içinde kullanılan deriden fayda elde etmek ve üretim miktarını arttırmak için debbağlık işi de gelişme göstermiş ve fabrikasyon üretime geçmiştir.

Anadolu topraklarının aliminyum bileşikleri ve bitkisel sepilme ürünleri yönünden çok zengin olması yani dericiliğin hammaddesinin bol ve zengin çeşitlilik göstermesi dericilik mesleğinin gelişmesini sağlamıştır. Bu bakımdan bitkisel tabaklamanın Anadolu da doğduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Grek, Urartu, Hitit, Lidya, Frig, Doğu Roma uygarlığının uzantısı olan Bizanslılar, Persler, Asurlular gibi birçok uygarlığa beşiklik etmiş Anadolu topraklarında var olan dericilik mirasına, 1071 yılından sonra da Orta Asyadan gelen Türk kavimlerinin birikiminde eklenince dericilik Osmanlılar döneminde 16. Yüzyılda doruğa çıkmıştır. Bu zanaatın doğudan batıya geçtiği söylenmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında da yine Anadolu'da yapılan deri eşyaların hammaddesi tabaklar tarafından işlenmekteydi. Teknolojinin gelişmesine koşut endüstrileşme sonucu 1990 lı yıllarda tabaklık mesleğinin hızla yitirildiği, deri işlemenin sanayileşmeye döndüğünü bilinmektedir.

Ham deriyi işlemenin değişik adları vardır. Bu adlar dericilik, debağlık, sepicilik ve tabaklık olarak sıralanır. Çeşitli tanımlarda "tabaklık" şu şekilde geçmektedir; *Dabağ* "Derileri dabağlayan kimse", *Dabbağ*, "tabak, sepici," *Dabağhane* "derilerin dabağlandığı yer, fabrika dabağhane, tabahane", *Dabağalamak* "derileri fiziksel ve kimyasal metotlarla işleyerek

terbiye etmek, tabaklamak, sepilemek”.(Koyunlu 1986:29). *Sepilemek*: Hazırlanmış derilere ıslandığında yumuşak kuruyken esnek kalabilen ıslakken ve kuruyken özelliğini kaybetmeyen bir ürün elde etmek için uygun kimyasal maddelerle yapılan muameledir. (Topbaş 2000: 789) *sepi, sepileme, debagat*: herhangi bir sepileme maddesi ile hazırlanmış tolayı deriye dönüştürmek için yapılan sürece verilen genel isim(Topbaş 2000: 803) *sepici* ham derileri herhangi bir metot ile deriye dönüştüren kimse için kullanılan genel terim (Topbaş 2000: 797) Türk Dil Kurumu Sözlüğüne bakıldığında da “Ham deriyi kullanılabilir hale getirmek için uygulanan işlemlerin tümüne (sepileme) bu işlemi yapana da tabak ustası (sepici) denmektedir.”

Tabaklık derinin kurumadan ve bozulmadan deriyi işleme terbiye etme zanaatının sepiciliğinin bir diğer adıdır. Tabaklama sözcüğünün etimolojik kökenine bakıldığında ise Fransızca *tanin* "deri tabaklamada kullanılan koyu renkli bitkisel madde" sözcüğünden alıntıdır. Fransızca sözcük Fransızca *tan* "deri tabaklama ve boyamada kullanılan meşe palamudu" sözcüğünden türetilmiştir. Bu sözcük Kelt dillerinde *tann* "meşe" sözcüğünden alıntıdır.

Tabak Ustası Ergun Daylar'ın deri işleme yöntemi

Ergun Daylar 1980 yılından günümüze değin İzmir İli Tire İlçesinde bitkisel yöntemlerle deriyi işlemektedir. Bugün Bergama ve Kahramanmaraş'ta bulunan birkaç ustadan biridir.

İzmir'in Tire ilçesi, Karacaali semtinde bulunan tabakhane eski usul deri işlemesi yapan tek işletme ve ilçedeki son derici ustası olan Ergun Daylar ve eşi (Alime Daylar) 38 yıldır dericilik mesleğini sürdürmektedir (Fotoğraf 1).

Günümüzde deri işleme tesisleri organize sanayi bölgelerinde uygun fiziksel mekânlarda modern teknoloji kullanımı ile faaliyet göstermektedir. Bu değerli usta maddi imkânsızlıklardan dolayı mesleğini kendi çabaları ile yaşatmak ve ayakta tutmak için çalışmaktadır.

Keçi derileri; koruma, ıslatma, kireçleme, tüy dökme, deri sıyırma, yarma, kırpma, yağ giderme, ağartma, asitle temizleme aşamalarından geçer. Tabaklama ise, deri çubuklarının bakteri saldırılarından etkilenmesini engellemek ve derinin kararlı duruma geçmesini sağlamak için yapılır. Kısaca derinin içine nüfuz ve sabitleme faaliyetidir.

Tire, özellikle Osmanlı döneminde önemli tabakçılık merkezlerinden biri olmuştur. Osmanlı ordusunun deri ihtiyacının bir bölümünün Tire, Simav, Uşak, Kütahya, Yalvaç, Diyarbakır gibi tabakçılığın ileri olduğu şehirlerden karşılandığı bilinmektedir.

Fotoğraf 1. Tirede derici ustası Ergun Daylar ve eşi

Tire’de hayvanlardan yüzölüp çevre köylerden tabakhaneyeye getirilen keçi derileri (Fotoğraf 2) ilk işlem olarak tuzlanmaktadır. (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 2. Hayvanlardan yüzölüp getirilen işlem görmemiş keçi derileri

Fotoğraf 3. Tuzlanan deriler

Tuzlanan deriler havuzda bulunan suya atılmakta ve 2 gün bekletilmektedir (Fotoğraf 4). Bu işlem derinin tuzunu bırakması için yapılmaktadır.

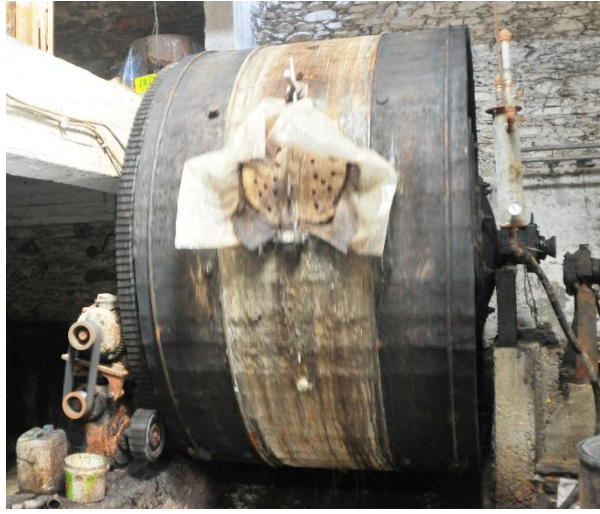
Fotoğraf 4. Derilerin suyunu bırakması için kullanılan su ile dolu havuz

Sudan çıkarılan deriler kireçleniyor ve dolapta bekletiliyor. Bu işlem deri üzerindeki tüylerin yumuşayarak dökülmesini sağlıyor. Derinin arkasındaki etler ve yağlar bıçak yardımıyla sıyrılıyor (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5. Derilerin arkasındaki et ve yağları sıyırmak için kullanılan bıçak

Bu aşamadan sonra ise salamura işlemine geçiliyor. Salamura işlemi hayvan gübresi ile yapılmaktadır. Eskiden köpek gübresi kullanılırken bugün kuş gübresi güvercin kullanılmaktadır. Hayvan pisliğinden su ile arındırılan deriler tuzlanarak sülfirik asit ile salamura yapılıyor. Salamura işleminde sonra pişirme aşamasına geçilmektedir. Pişirme işlemi dolabın içerisinde gerçekleştirilmekte ve 1 hafta sürmektedir (Fotoğraf 6).

Fotoğraf 6. Derilerin kireçleme ve pişirme işlemi yapıldığı dolap

Dolap her gün döndürülmektedir. Bu aşamada meşe palamudu ve su deriye uygulanmaktadır. Palamut meşesi öğütme makinesinde öğütülerek toz haline getirilmekte derinin tabaklanmasında kullanılmaktadır (Fotoğraf 7).

Fotoğraf 7. Meşe palamudu ve öğütülerek toz hale getirilmesi

6-7 gün sonra çıkarılan deriler mermer üzerinde demirle açılarak düzeltilmektedir (Fotoğraf 8)

Fotoğraf 8. Derileri açmada kullanılan demir silindir aleti

Son aşamada ise deriler sünger yardımı ile yağlanmaktadır. (ay çiçek yağı). Bu son işlemde sonra derinin arkasından voltuk denilen el aleti ile deri ütülerek düzeltilir (Fotoğraf 9).

Fotoğraf 9. Derileri ütülemede kullanılan alet “voltuk”

Eğer deri boyanacak ise boyandıktan sonra tekrar yağlanmaktadır. Boyamada tarım gübresi kullanılmaktadır. Demir sülfat kullanılıyor. Krom demir deriyi açmak için kullanılıyor normal demir kararma yapmaktadır. Eğer deride pişirme işlemi uygulanmaz ise davul derisi ya da parşömen olarak kalmaktadır.

Fotoğraf 10. Boyasız tabaklanmış keçi derisi

Fotoğraf 11. Boyanmış tabaklanmış keçi derisi

Fotoğraf 12. Tabakhaneden genel görüntüler

Sonuç

Deri işlemenin sanayi yapılaşmasına dönüşmesi sonucu, büyükbaş ve küçükbaş hayvan derisi bulmanın zorluğu, ham derinin pahalılaşması ve mesleğin ekonomik açıdan güçsüzleşmesinin yanı sıra ağır olması nedeniyle yanında çırak, kalfa düzeyinde çalıştıracak kimse bulamaması nedeniyle bu sanatın son ustalarla birlikte biteceği görülmektedir.

Ergun Daylar ve eşi Alime Daylar artık, derinin post aşamasından, ‘Vaketaya’ dönüşüncüye kadar geçirdiği ‘pervane’, ‘dolaplama’, ‘kurutma’, ‘kıрма’, ‘mantarlama’ ve ‘perdahlama’ gibi tüm aşamalarını yapıyorlar. Deriyi İşleyip, ürettikleri derileri öncelikle Manisa, Giresun, Ordu, Fatsa gibi kentlere pazarlıyorlar. Ergun Daylar, tabaklığın yaşadığı ekonomik çıkmazlara ve zorlu iş gücüne dayanabilen bir çırak bulamadığı için mesleğini devredebileceği kalıcı çırak yetiştirememiştir. Bugün gelen siparişleri yapmaktadır. Ergun ustayı çalışırken görünce yaptığı işe duyduğu sevgiyi halen hissedebiliyorsunuz. Gücü yettikçe ve sipariş aldıkça mesleğini devam ettireceğini belirtmektedir.

KAYNAKÇA

Aslanapa, O. (1974). Türk ve İslam sanatı. Nurgök Matbaacılık, İnkılap kitapevi 182s. İstanbul.

Kanbay, H. (1993). Derinin öyküsü. Art dekor aylık dekorasyon ve sanat dergisi, 7; 82-88.

Koyunlu, A. (1986). Kaybolan el sanatlarından deri ve dericilik. Arkeoloji ve sanat dergisi, (34-35); 26-31.

Önol, G. (1984). İnsanlığın en eski sanatlarından dericilik. Deri dergisi, 17 ; 1-3.

Sakaoğlu, N., Akbayar, N.ve Yelmen, H. (2002). Derinin Anadolu'da bin yıllık öyküsü. Creative yayıncılık, 320s. İstanbul.

Toptaş, A. (2000). Yedi dilde deri, ayakkabı, konfeksiyon, sarraciyeye teknik sözlüğü sade ofset matbaacılık, 1215s. İstanbul.

Yıldız, N. (1993). Eski çağda deri kullanımını ve teknolojisi. Marmara Üniversitesi Yayın no: 540, 495s. İstanbul.

Kitre Bebek Sanatı

Melda ÖZDEMİR

Gazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi El Sanatları Bölümü, Ankara, TÜRKİYE

E-Posta: meldaozdemir@gmail.com

Öz

Folklorik Yapma Bebekler, eldeki artık parçaların değerlendirilmesiyle ortaya çıkmış ve kız çocuklarının oyuncak olarak kullandığı, yetişkinlerin koleksiyonunu yaptığı dünyanın en eski el sanatlarından biridir. Günümüzde yapma bebekler çocukların oyun ve eğitim ihtiyacını karşılamanın yanı sıra giyim-kuşam, takı aksesuarı ve bazı etnografik eşyaların öğrenilmesine ve başka toplumlara tanıtılmasına yardımcı olmak gibi özellikler taşımaktadır. Türkiye’de yapma bebeklerin gerçek üretim ve kullanım alanları genelde büyük kentler dışında kırsal bölgelerdedir. Yapma bebekler, hem zamanlarının halk sanatı nesnelere hem de birçok örnekte geçmiş yaşam biçimleri ve tasarımlarının birer yansıması olarak görülebilir. Türkiye’de yerel yönetimlerin desteği ya da kişisel girişimlerle farklı malzemeler kullanılarak çeşitli yerel giysilerle giydirilen folklorik kıyafetli yapma bebekler yapılmaktadır. Bu bebekler, Anadolu insanının giyim tarzına ait yöresel kumaşlar kullanılarak ve aslına sadık kalınarak oluşturulmaktadır. Dünyanın en eski yerleşim bölgelerinden biri olan Anadolu toprakları, binlerce yıllık geçmişinde birçok farklı kültürün bir arada yaşadığı kültürel zenginliğe ulaşmıştır. Bu zenginlik sanatın her alanına yansyarak günümüze kadar birçok el sanatının temelini oluşturmakla kalmamış, bu sanatlarda çeşitliliğin ve belli bir niteliğin kazanmasını da sağlamıştır. El sanatlarımızdan ‘Kitre Bebek Yapım Sanatı’ da Cumhuriyet’in ilk yıllarında ortaya çıkmış ve giderek önem ve yaygınlık kazanarak varlığını günümüze kadar sürdürmüştür. Oyuncak bir bebekten ziyade daha çok dekoratif amaçlı kullanılan ve etnografik değerlerin kıyafet ve aksesuarlarla yansıtıldığı kitre bebekler, Anadolu’daki kültürel ve sosyal yaşamı üç boyutlu olarak geçmişten geleceğe taşımaktadır. Kitre bebekler taşıdıkları anlam ve özellikler ile yörelerin folklorunu yansıtılmaktadırlar. Bu sanat dalı, geçmişle gelecek arasında köprü oluşturması, turistik eşya olma özelliği ile kültür alışverişine katkısı, yöre insanına ekonomik kazanç sağlaması gibi pek çok yönden önem taşımaktadır. Son derece zahmetli ve uğraş isteyen bir süreçten geçen bebek yapımının ana malzemelerini tel, pamuk, kâğıt ve kitre oluştururken, elde edilen figürün yüzünden kıyafetine kadar en ince detaylarına kadar dikkat edilmektedir. Bu çalışmada amaç maddi kültür öğelerimizden biri olan kitre bebek sanatını günümüzde yapılan örneklerle birlikte tanıtmaktır.

Anahtar Kelimeler: El Sanatı, Yapma Bebek, Kitre, Folklor

Tragacanth Doll Art

Abstract

Folklore Making Dolls are one of the oldest hands of the world that have emerged with the eye in hand, and the girl's children have used it as a toy, yet the collection of adults has emerged. Nowadays, playful dolls have the features necessary to help children learn about clothing and embroidery, jewelry accessories and some ethnographic items, as well as to meet their play and educational needs. Actual production and usage of doll-making in Turkey generally are in rural areas outside the major cities. Dolls can be seen both as objects of public art and as a reflection of past life styles and designs in many instances. In Turkey, no support or clad with a variety of local folkloric dress clothes using different materials with the personal initiative of local governments dolls are made. These dolls are created by using local fabrics of Anatolian people's clothing style and staying true to their original style. One of the oldest settlements in the world, Anatolian land has reached the cultural richness of many cultures in the past thousands of years. This wealth has been reflected in every field of art and has not become the foundation of many handicrafts as much as the day-to-day, and it has also provided diversity and a certain quality in these arts. In our handicrafts, 'the tragacanth dolls making art' emerged in the first years of the Republic and gradually increased its importance and widespread existence until today. Tragacanth dolls, which are mostly used for decorative purposes from a toy doll and whose ethnographic values are reflected by clothes and accessories, are carrying the cultural and social life of Anatolia in three dimensions. Tragacanth dolls reflect the folklore of the regions with the meanings and characteristics they carry. This art scene is important in many ways as a bridge between past and future, as a tourist attraction, contributing to cultural exchange and providing economic gain to local people. While the main ingredients of the doll making through a process that is extremely laborious and demanding are forming the wire, cotton, paper and tragacanth, attention is paid to the finest details from the obtained figure to the clothes. The purpose of this study is to introduce the art of taragacanth dolls, one of our material culture items, together with the examples made today.

Keywords: Handicraft, Handicraft Dolls, Tragacanth, Folklore

Giriş

El sanatları bir milletin kültürünü simgeleyen ve tanıtan en önemli unsurdur. El sanatlarını temsil eden ürünler o ülkenin kültürel kimliğinin en canlı belgeleridir. Bir ülkenin gelenek ve göreneklerinin, yaşam biçiminin kuşaktan kuşağa aktarılmasında bununla birlikte geliştirilip devam ettirilmesinde en büyük rolü oynar. Ülkemizde el sanatları ürünleri çok çeşitlidir ve birçok dalları bulunmaktadır. Bu dalların en önemlilerinden biri de el yapımı bebekçiliktir. El yapımı bebekçiliğin Cumhuriyetten sonra eğitim sistemimize ders olarak girmesi toplumumuza çok şey kazandırmıştır. Evlerinde her tür işlerini yaparak en yorucu işte çalışan kadınlarımız, zaman geçtikçe ailelerine ekonomik yönden yardımcı olmaya başlamışlardır. Yükseköğretim kurumlarındaki teknik eğitim sayesinde bireyler zengin kaynaklı el sanatlarımızı daha bilinçli uygulamaya başlamıştır. Bu kurumlarda öğretilen tekniklerle, aile ekonomisine katkıda bulunan kadının aile içindeki yeri değer kazandıkça, buna paralel olarak toplumdaki yeri değişmekte ve düzelmektedir. Türk kadını eğitici çalışmalarla kendi ihtiyaçlarını giderirken, yaşamakta olduğu toplumun duygu, düşünce, örf ve adetlerini de üretmekte olduğu ürünlere yansıtılmaktadır.

Günümüzde kız çocuklarının oyuncak olarak kullandıkları yetişkinlerin koleksiyonunu yaptıkları yapma bebekler ülkemizde ve dünyanın çeşitli yerlerinde çok eski bir tarihe sahiptirler.

Bebek, dünyanın en eski oyuncacı olarak bilinir. Teknoloji ne kadar ilerlese de çocuk ve çocukluk var olduğu sürece bebeklerinde var olacağı düşünülmektedir. Bu bir bakıma çocukların oyunlarında hatta kurdukları küçücük dünyalarında anne, baba, kardeş, arkadaş veya kendilerine yer verme isteğinden doğmuştur. Psikologlar dahi çocukların oyuncak bebeklerine davranış biçimlerini inceleyerek aile içi şiddete maruz kalıp kalmadıklarını, anne ve babanın ev içindeki davranışlarının çocuğu nasıl etkilediğini ve daha birçok konuyu gözlemledikleri bilinmektedir.

Hitit, Frig, Bronzçağ ve Cilalı taş devri tabakalarında bulunan ve dini törenlerde yer aldığı sanılan heykelticiklerin bir kısmının oyuncak bebek olduğu, bir kısmının da ana tanrıça kültü ile ilgili olduğu anlaşılmıştır. Burdur yakınlarındaki Hacılar höyüğünde yapılan kazılarda kilden yapılmış, yüzleri boyalı, çıplak başlarına sonradan saç kondurulmuş figürlere rastlanılmıştır. Eski Mısır'da ve Amerika yerlilerinin yaşadığı bölgelerde yapılan çalışmalarda da ağaç bebek ve tanrı heykelleri yine yan yana bulunmuştur. Ancak yerlilerin bebek figürlerini büyü yapmak amacıyla kullandıkları da bilinmektedir. Afrika'daki bebekler, genel görünüşleri ile oyulmuş tahta fetişleri andırır. Oranj'da Fingo halkı, bebeği uğur sayar, çocukları olana kadar yanlarında taşırdı, Eski Japonya'da ise bebekler canlı olarak görünüş ve giydirilir, hatta beslenirdi. (İnan, 2000: 26). Çok genç yaşta evlenen Hindistan'da Müslüman ve Mecusilerde bir kız evlenirken itina ile giydirilmiş bebekler hediye edilirdi. Doğunun geri kalmış bazı toplumlarında ise içinde cinlerin bulunduğu inandırıldığı için kız çocuklarına bebek verilmezdi. Türkiye'de bebeğin dini ve sıhhi rolleri vardır. Anadolu köylerinde daha çok yağmur dualarında ve bahar törenlerinde büyüsel özellikler taşıyan bir sembol olarak kullanılırdı. Bunlar Hemecik, Korçak, Çömçe, Gelin, Karaçör oyunu gibi adlar almaktadır. Görüldüğü gibi, tüm dünyada ve Türkiye'de bebek oyun amacıyla olduğu gibi, büyü amacıyla da kullanılan bir sembol olmuştur.

Yapma bebekler, plastik, tahta, cam, seramik, herhangi bir maden, toprak, alçı, deri, bez v.b. gibi maddelerden yapılan insan biçimindeki oyuncaklardır.

Oyuncak bebek yapımı annelerin kız çocuklarına gelecekteki annelik rolünü oyun içinde göstermek amacıyla eldeki artık parçaların değerlendirilmesiyle ortaya çıkmış dünyanın en eski el sanatıdır.

Toplumumuzda yapma bebekler, koleksiyonculara, dekorasyonla uğraşanlara, meslek ayırmaksızın her yaşta insana hitap edilebilen özelliklere sahiptir. Etnografik olarak yapma bebekler, değişik milletlerin giysileri, boyun, kulak, bilek ve parmaklara takılan kolye, küpe, bilezik ve yüzük gibi giyim kuşama tamamlayan süs malzemeleri halk kültürü ve sanatının bütün izlerini taşımaktadır.

Yurdumuzun çeşitli yörelerinde farklı isimler altında değişik malzemelerle üretilen bu bebekler hem yapım hem de kıyafet açısından o yörenin özelliklerini yansıtmaktadır. Bu sanat dalı, günümüzde ülkeler arasında başlayan turizm hareketiyle büyük önem kazanmıştır.

Türkiye’de yerel yönetimlerin desteği ya da kişisel girişimlerle farklı malzemeler kullanılarak çeşitli yöresel giysilerle gydirilen “folklorik kıyafetli yapma bebekler” yapılmaktadır. Folklorik kıyafetli yapma bebekler, el yapımı ya da hazır plastik bebeklere geleneksel giysilerin gydirilmesi ile oluşturulan kültür ürünleridir. Kitre bebek yapımında da bebeklerin kıyafetleri, Anadolu insanının giyim tarzına ait yöresel kumaşlar kullanılarak ve aslına sadık kalmarak oluşturulmaktadır. Bu bebekler yapıldıkları malzemenin veya yapıldığı yörenin adı ile adlandırılırlar. Folklorik kıyafetli yapma bebekler üzerinde Anadolu kadınının geleneksel giysileri olan göynek, şalvar, cepken, yelek, üçetek, entari, bindallı, kuşak, önlük ve bunları tamamlayan, farklılıklar gösteren başlıklar yer almaktadır.

Türk kültürünün en gösterişli dallarından birisi olan Folklorik kıyafetler; Anadolu insanının kültürü, yaşayışı, sosyal durumu ve sanatı hakkında bilgi veren en önemli somut ürünlerdir. Günümüzde halk oyunlarında, kına gecelerinde ve bazı köylerde belli yaş gurubunun giydiği bu kıyafetlerin orijinal örnekleri zamanla yok olmaktadır. Bu giysilerin korunmasında etnografya müzelerine ve araştırmacılara çok iş düşmektedir. Bununla birlikte kıyafetler, farklı kullanım alanları yaratılarak yeni nesille tanıtılmalı ve sevdirmelidir. “Folklorik Kıyafetli Yapma Bebekler” söz konusu farklı kullanım alanlarına güzel bir örnektir. Zira “Folklorik Kıyafetli Yapma Bebekler”; geçmişle gelecek arasında köprü oluşturması, turistik eşya olma özelliği ile kültür alışverişine katkısı, yöre insanına ekonomik kazanç sağlaması gibi pek çok yönden önem taşımaktadır.

Çalışmada Türkiye’nin çeşitli yörelerinde bir kültür ürünü olarak meydana getirilen Folklorik Kıyafetli Kite Bebekler’in tanıtılması amaçlanmıştır. Kitre bebeğin tanımı, tarihçesi, yapım tekniği açıklanmıştır

Kitre Bebek

Kitre bebeğin tanımı ve tarihçesi

Vücudu belli ölçülerde hazırlanmış tel iskelet ve doldurulmuş vücut parçalarından oluşan, yüz, el, ayak bölümleri, insan ölçülerine uygun olarak kitre yardımı ile pamukla çalışılan ve kıyafetleri Türk folklorunu yansıtabilecek şekilde yöresel giysi özelliklerine göre hazırlanan bir bebek türüdür (Bilgin 1997:83). Bu el yapımı bebek; adını yapımında kullanılan kitre malzemesinden almaktadır. Kitre, Anadolu’da hemen hemen her yerde kendiliğinden yetişen Geven adlı dikenli bir çalı olan çok yıllık bir bitkiden elde edilir. Halk arasında geven (köni) adı verilen bitki dikenli çalılar halinde olup, Türkiye’nin dağlık bölgelerinde örneğin: Kayseri, Sivas ve Erzurum gibi illerinde yetişmektedir. Bu zamk başta eczacılık ve boya sanayinde kullanıldığı gibi, Türk sanatında da Geleneksel Türk Ebrû sanatında, rölyef tablolar, el yapımı bebek ve ayrıca el dokumacılığında ipliklerin mukavemetinin artırılmasında kullanılır (Nemlioğlu, 1993:28).(Şekil1.)

Şekil 1. Geven bitkisi ve bitkiden elde edilen kitre

Kitre bebeğin yapım aşamaları tamamen el işçiliği ve zaman gerektirmektedir. Telden oluşturulan iskelet üzerine patiskadan hazırlanan beden kalıbı dikilerek giydirilir, pamukla doldurularak gövdesi oluşturulur. Sonra kitre, sıcak su içerisinde bekletilerek salep kıvamına getirilir. Gövdesi oluşturulan yapma bebeğin kitre sayesinde yapışkanlık özelliği kazanan ince pamuk katları ile baş, boyun, el ve ayaklarındaki her bir ayrıntı titizlikle verilmeye çalışılır. Kitreli pamukla detaylandırılan bebek kurutulur, boyalarla ten rengi oluşturulmuş çiçek tutkalı ile astar boyası yapılır. Astar boyası üzerine bebeğin yüzü guaş boyalar ile boyanarak ifade verilir. Son olarak saçları çift ya da çok örgü şeklinde boyanmış yünden yapılarak Kitre bebek tamamlanır. Çalışılmak istenen yörenin kıyafetleri araştırmalar sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yerel kumaşlarla bire bir çalışılır ve bebeğe giydirilir.

Ressam ve Kitre ve Pamuk ile yapılan daha çok Belgesel Bebek olarak bilinen Temalı Figürlerin Yaratıcısı ve Ustası Olarak Tarihe Geçen Zehra Müfit Saner, Türkiye'nin ilk kadın sanatçıları arasında yer almaktadır. Türkiye'de bir Türk kadını tarafından açılan ilk el işleri, dikiş, nakış, dekorasyon atölyesi de Zehra Müfit'e aittir. Bir diğer kitre bebek sanatçısı olan Nimet Demirbağ Sanlıman da bu sanat dalını 65 yıldır kitre ya da başka bir tabirle Türk belgesel bebek sanatı çalışmalarına aralıksız olarak devam etmektedir. Ayrıca bu sanat dalına gönül vermiş pek çok sanatçı bulunmaktadır. Lütfiye Batukan, Sultanahmet'te açtığı atölyesinde çalışmalarına devam etmektedir. Sibel Radiye Gül kitre bebek yapım tekniğini kullanarak çalışmaktadır. Yaptığı çalışmaları yaklaşık beş yıl önce açtığı Kapadokya Bebek Müzesinde sergilemektedir. Bu müzede ayrıca Dünyanın çeşitli yerlerinden topladığı el yapımı bebek örneklerini sergilemektedir. Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsünden yetişen öğretmenler bugün internet aracılığı ile yaptıklarını pazarlayan kişiler bulunmaktadır.

Bebekçiliğin bir sanat dalı olarak ortaya çıkışı ise 20. yüzyıl başlarına rastlamaktadır. Dünyada ilk bebek sergisi, Kızılay, Kızılhaç, Kızılarslan ve Güneş derneklerinin katılımı ile 1936 yılında Taksim Belediye Bahçesi'nde açılmıştır. Yarışmalı olarak düzenlenen sergiye 20 ülke katılmıştır. Daha sonra Türkiye'de ve yabancı ülkelerde pek çok kez bebek sergileri düzenlenmiştir. Akşam Kız Sanat ve Olgunlaşma Enstitülerinde bebekçilik dersleri konulmuştur. Ayrıca Kızılay Derneği rehabilitasyon çalışmaları programına sakat kimselerle, evlerinde çalışmak zorunda olanlar için sürekli bebekçilik kursları açıldığı ve kurslarda yetişenlerin imal ettikleri bebeklerin satışlarına yardım edildiği belirtilmektedir. İlk serginin gördüğü büyük ilgi Kızılay'a zaman zaman sergi açma cesareti verdi. Türkiye'de bebekçilik sanatının doğmasında bu sergilerin önemli rolü olduğu bildirilmektedir (Özdemir, 2003: 9).

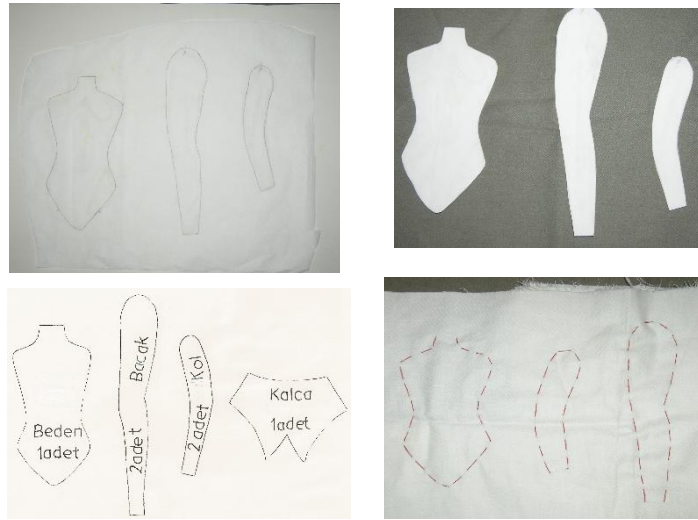
Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı 1986 yılında Folklorik Kıyafetli Bebek yapımlarını teşvik etmek amacıyla Folklorik Kıyafetli Bebekler konusunda yurt çapında bir yarışma düzenlemiştir. Bugün Üniversitelerin konuyla ilgili birimleri tarafından bebek sergileri, çeşitli kamu ve özel kuruluşlar tarafından da sergi ve yarışmalar düzenlenmektedir. Yarışmalarda dereceye giren kişilere para ödülleri ya da hediyeler verilmekte ve böylece katılımcıları teşvik ederek, bu sanat dalının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmaktadır.

Kitre Bebek Yapım Tekniği

Kitre bebek yapımında öncelikle bebek için beden patronu kalıbı çıkarılır. Daha sonra sırasıyla; iskelet hazırlama, bedeni iskelete geçirme ve doldurma, kitre ve pamuk ile bebek yüzü çalışma, omuz, göğüs ve kol çalışma, el hazırlama, eli kol ile birleştirme, ayak hazırlama, bebeği boyama, saç takma, kıyafet hazırlama ve bebeğe giydirme ile tamamlanmaktadır. Bu aşamalar detaylı olarak alt başlıklar şeklinde aşağıda verilmiştir.

Beden patronu çıkarma

Bir bebek için ana gövde, kollar ve bacaklar üç ayrı kalıp kullanılır. Öncelikle beden kalıpları bir kâğıt üzerine çizilir ve kesilir. Kumaştan yapılan dolgu kısmında beyaz patiska kullanımı uygundur. Kalıplar kesildikten sonra çift kat serilmiş patiska kumaş üzerine yerleştirilir ve yarım cm kadar dışardan kesilir. Ana gövdenin kumaşında boyun kısmını boş bırakarak diğer taraflarından dikilir. Kolların ve bacaklarında el ve ayak bağlantılarının yapılacağı tarafları boş bırakarak dikilir. Ardından daha önce hazırlanmış iskelet: dikilen kumaşların içine yerleştirilir.

Şekil 2. Kitre bebek kalıpları

İskelet hazırlama

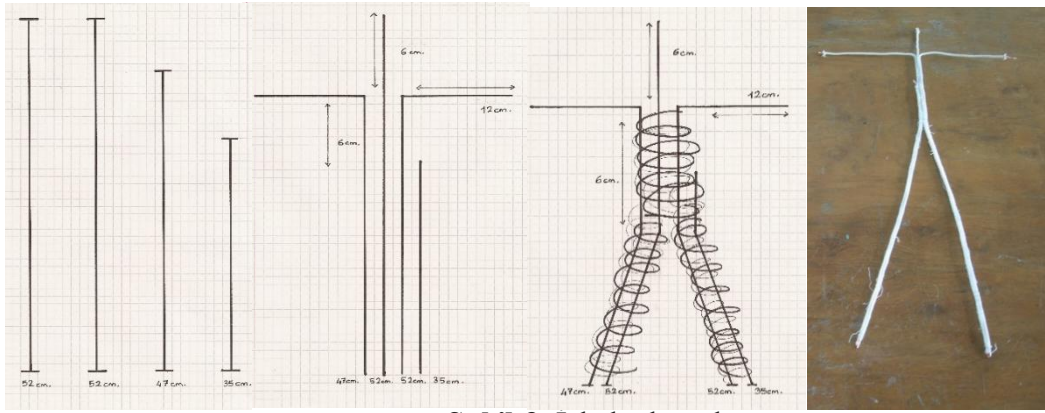
Kitre bebek yapımında oldukça zahmetli olan bir diğer kısımda iskeletin oluşturulması ve dolgusunun yapılmasıdır. İskeleti oluştururken tel uzunluklarını ayarlamak, gövde uzunluğunu kol ve bacak uzunluklarını ile orantılı olarak planlamak gerekmektedir.

Kullanılacak telin kalınlığı ne çok ince ne de çok kalın olmalıdır. Piyasa da 0,18'lik bağ(bağlama) teli olarak satılmakta olan teller bu iş için uygundur. İskeleti oluşturmak için farklı uzunluklarda dört adet tel kullanılır. Yapmak istenilen bebek boyuna göre bu ölçüler değişebilir. Bu dört telden bir tanesi 45 cm, diğeri 60 cm ve kalan iki tanesi de 66 cm olacak

şekilde kesilir. (Şekil 1a). Bu iskelet, daha sonra oluşturulacak dolgulu kısmın içine yerleştirilerek el, ayak ve boyun bağlantılarını sağlamak için gereklidir.

Ölçüleri belli olan bu dört adet telleri dikiş ipliği ile sararak birbirine sabitlenecektir. Öncelikle tüm teller birbirine bağlanır. Şekilde görüldüğü gibi sık bir şekilde telleri birbirine bağlanır. Telleri ipe bağlamadaki amaç; telleri birbirlerine sabitleyerek iskeletin sağlam olmasını sağlamaktır.

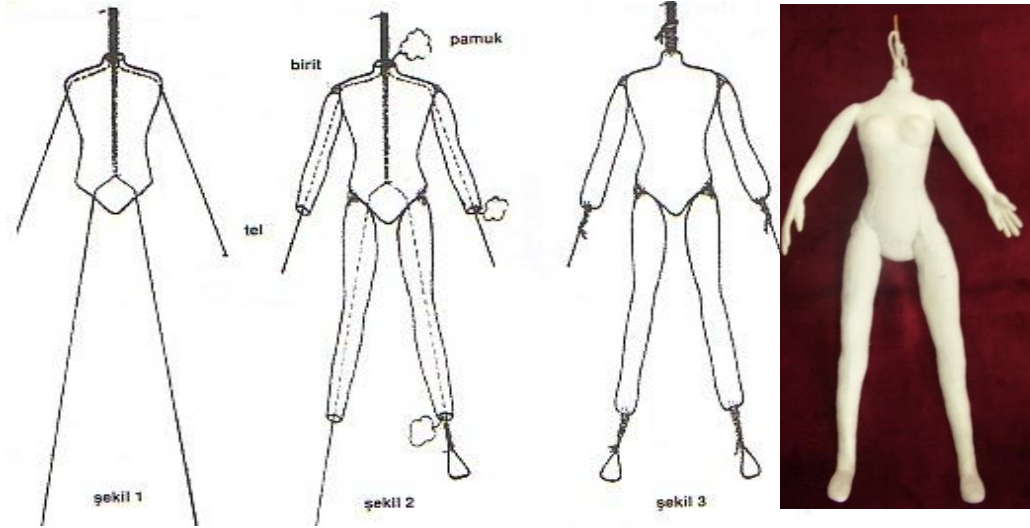
Ardından boyun, kol ve bacak mesafelerini belirledikten sonra bağlantı noktalarından başlayarak teller birbirine sabitlenir. Üst kısımda bırakılan üç telden sağ da ve sol da kalan teller sağ ve sol kolun iskeletini, ortada kalan tel ise boyun bağlantısını oluşturmaktadır. Aşağı kısımda sağ da ve sol da kalan ikili teller de sağ bacak ve sol bacak iskeletini oluşturmaktadır. İskeleti oluşturma aşaması tamamlanan bebek yapımında artık dolgu için kalıpları hazırlamaya geçilebilir (Şekil 1 b,c,d ve Fotoğraf 2).

Şekil 3. İskelet hazırlama

Bedeni İskelete Geçirme ve Doldurma

Daha önce hazırlanan iskelet dikilen kumaşların içine yerleştirilir. İskeleti yerleştirdikten sonra boyun, el ve ayaklar için boş bıraktığınız kısımları kullanarak dikilmiş kumaşların içini pamukla doldurulur. Doldurma işlemini gerçekleştirirken bir örgü şişi yardımı ile pamuğu, aralarda boşluk kalmayacak şekilde iteleyerek yerleştiriniz. Dolgu işlemini tamamladıktan sonra gövde, kol ve bacakların oldukça sert bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Pamuğu az koyarak yumuşak bir beden yapmayınız. Sıkı ve sert bir gövde daha sonraki aşama da figürlerin kıyafeti düzgün taşımalarına olanak sağlayacaktır.

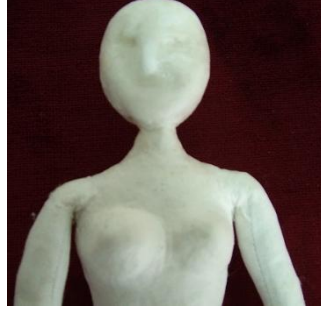
Şekil 4. Bedeni iskelete geçirme ve doldurma

Kitreli pamukla bebek yüzü çalışma

Bir kavanoz içine 1 tatlı kaşığı kitre konup, üzerine 1 bardak ılık su ilave edilir. Kitre şeffaf, gözenekli, muhallebi kıvamına gelinceye kadar karıştırılır ve gerekirse su ilave edilir. Her çalışmada kitre su ile yumuşatılarak yeniden hazırlanır. Eğer fazla hazırlanmışsa buzdolabında saklanır. Kitre pamuk çalışması; bebeğin yaş cinsiyet, karakteristik özelliğinin, ölçü ve oranlarına uygun olarak yapılır. Çok ince pamuk tabakaları, çalışılacak yüzey kitre ile ıslatılarak, el ve pens yardımıyla yapılır. Hazırlanan kitre, şekil verilmiş olan çorap kaplı yüze sürülür. Çok ince alınan tül şeklindeki pamuk tabakalarıyla çorap yüzey kaplanır. Çok ince katlar halinde kitre ve pamuk kullanılarak; sırası ile alın, çene, yanak, burun, göz ve ağız çalışılır ve kurumaya bırakılır.

Omuz ve göğüs hazırlama

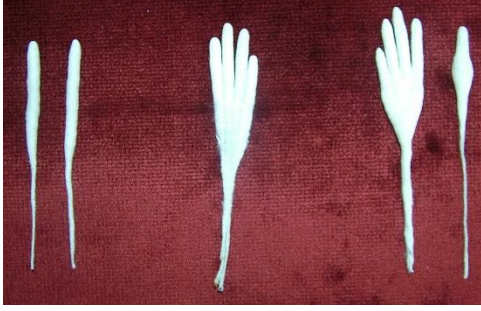
Başın en üst noktasından omuz başına doğru 6cm.'den sonrası omuz yuvarlağı kaybedilmeden kitre pamukla doldurulur. Bel bölgesi ile omuz çizgisi olan bölge arasını 2 eşit parçaya bölerek kurşun kalemle işaretlenir. İşaretlenen bölgenin üstüne göğüs yuvarlağı verilecek şekilde pamuk kitre çalışılır.

Şekil 5. Kitre- pamuk ile çalışılmış bebek yüzü Şekil 6. Kitre- pamuk ile çalışılmış omuz ve göğüs

El hazırlama

10cm.boyunda 10 adet anten teli kesilir. Kesilen teller 4cm. Kitre-pamuk ile sarılır. Dört parmak el ölçülerine göre yan yana getirilip sarılır, kitrelenir. Başparmağın alt kısmı kalınlaştırılır. Başparmak elin dış kısmına görünmeyecek şekilde bağlanır.

Şekil 7. Kitre- pamuk ile parmak ve el çalışması

Eli kol ile birleştirme

Elin kol ile birleştiği yerden parmak ucuna kadar olan uzunluğunu 13.5 cm. olarak ayarlayıp ipe sıkıca bağlanır. Elin kolla birleştiği yeri ince tabakalar halinde kitre pamukla doldurulur. Bileğin inceliğine dikkat ederek kitre ile çalışılır.

Ayak hazırlama

Bacak boyunu 17cm. olarak belirleyip arta kalan tel ayak şekli verilerek oval biçime dönüştürülür. Ayak boyu 3-3.5cm. olarak çalışılır. Taban şekli verilmiş telin üzerine kitre pamuk ile ince tabakalar yapıştırarak ayak şekli verilir.

Bebeği boyama

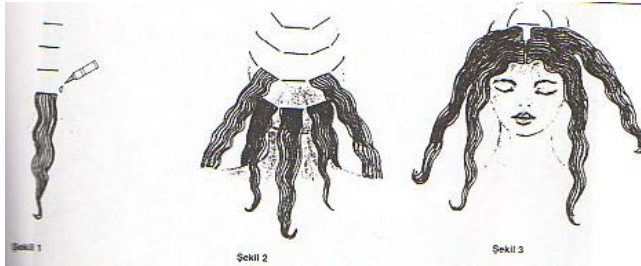
Bir cam kâse içine eşit miktarda kahverengi, sarı, kırmızı ve beyaz guaj boya koyup soğan kabuğu rengi elde edilir. İçerisine 3 kahve fincanı beyaz tutkal ve 1 kahve fincanı su ilave edilip karıştırılır. Elde edilen renk Kitreli yüzeye hava kabarcığı bırakmadan kalın bir fırça ile sürülür. Not: Tutkal ile boya hazırlamadan astar tutkal sürmek daha iyi sonuç verir. (astar tutkal: 1 ölçü beyaz tutkal, 1/3 ölçü su ile hazırlanır.)Ten boyası kuruduktan sonra üzerine vernik sürülür.

Şekil 8. Kitre ile çalışılmış boyanmış bebek yüzü

Saç takma

Başın arkası kurşun kalemle 0.5cm. aralıklarla bölünerek çizilir. Saçlar yan yana fazla kalınlık yapmayacak şekilde üzerine yapıştırıcı sürülerek yapıştırılır. Makasla yapıştırılan saçlar muntazam olarak kesilir. Saç yapıştırmaya başın en yüksek yerine kadar devam edilir. Yörenin özelliğine göre saçlar istenilen sayıda ya da gruplara ayrılarak (tek, çift ya da kırk örgü) dikkatlice örülüp uçları siyah iplikle sıkıca bağlanır.

Şekil 9. Saç hazırlama

Şekil 10. Saç takılmış bebek

Kıyafet Hazırlama

İstenilen yörenin özelliğine göre hazırlanan kalıplar kumaşa uygulanır. Parçalar pay bırakılarak kesilir ve makinada dikilerek birleştirilir. Kıyafet seçiminde Ülkemizin yöresel kıyafetleri zengin bir kaynak oluşturmaktadır. Yörenin özelliğine göre çeşitli kumaşlar kullanılmaktadır. Aslına uygun olarak pul, boncuk işleme ve takılarla süslenmektedir.

Örnek olarak Bolu Kıbrısçık ilçesinde yapılan araştırma ile aslına sadık kalınarak hazırlanmış bire bir ölçülerde kitre bebek yöresel kıyafeti ve parçaları kalıpları ile aşağıda verilmiştir.

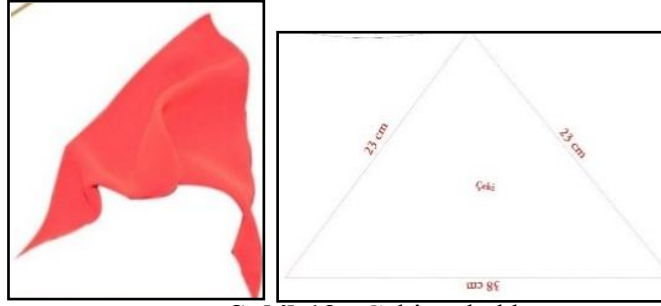
Şekil 11. Kıbrısçık İlçesi Gelin kıyafeti

Fes: Kırmızı pamuklu fes çalışılmıştır. Fesin üzerine gümüş kare formunda tepelik oturtulup ön tarafında beyaz inciler ve altın rengi zincir yerleştirilmiştir.

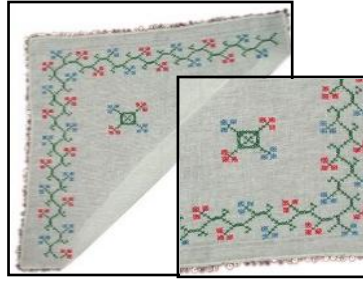
Şekil 12. Fes ve kalıpları

Ceki: Üçgen formundaki ceki ipeklî saten kumastan yapılmıştır. Ceki kendi etrafında katlandıktan sonra önde alından enseve kadar besin etrafından dolandırılarak arkadan çapraz olarak geçirilmekte ve önde çene altında bağlanmaktadır.

Şekil 13. Çeki ve kalıbı

Başörtüsü: Kare formundaki başörtüsünün iki kenarı soldan sağa doğru yönlendirilen ve bağlantılı sırlamalarla düzenlenen bitkisel bezemelerim yer aldığı kenar suyu ile süslenmiştir. Kenar suyunun köşesinde ise bitkisel bezemelerin yer aldığı bir motif yerleştirilmiştir. Kanaviçe tekniği uygulanmış kenarlarına pullu firkete oyaası yapılmıştır.

Şekil 14. Çeki ve kalıbı

Şalvar: Kırmızı kumaş üzerine mavi çiçekli sentetik kumaştan dikilen şalvarın bel kısmı ve paçalarına lastik geçirilerek toplanmıştır.

Göynek: Pamuklu kumaşlar üzerine geometrik desenlerin yer aldığı göynek tek parça olup bel kısmı dikilidir. Yaka kısmına birit yapılmış ve düğme dikilmiş ve kanaviçe tekniği ile işlenmiştir.

Şekil 15. Şalvar ve kalıbı

Şekil 16. Göynek ve kalıpları

İçlik (İşlik) : Kırmızı pamuklu kumaştan uygulanan içliğin ön ortalarına figüratif bezemelerin yer aldığı koçboynuzu motifi kordon tutturma ve zincir işi tekniği ile işlenmiştir. Kenar

süslemesi ise tığ oyası yapılarak tamamlanmıştır. Tığ oyası ile bel kısmına 4 adet brit yapılmış ve düğme ile tutturulmuştur. İçliğin içi pamuklu kumaş ile astarlanmıştır.

Şekil 17. İçlik ve kalıbı

Kemer: Gümüş rengi aparatlar ile kemer uygulaması yapılmıştır. Kemer zarar görmesin diye altına pamuklu bez dikilmiştir.

Çorap: Burun, taban ve topuk kısmı düz örülen çorabın bütün yüzeyi geometrik motiflerle süslenmiş ve lastikle toplanmıştır.

Şekil 18. Kemer

Şekil 19. Çorap

Şekil 20. Çarık kalıbı

Şekil 21. Tubitak Projesi kapsamında yapılan kitre bebekler

Şekil 22. Tubitak Projesi kapsamında yapılan kitre bebekler

Şekil 23. Kitre-bebek sanatçısı Nimet Sanlıman koleksiyonu

Şekil 24. Kitre-bebek sanatçısı Lütfiye Batukan koleksiyonu

Sonuç

Yapma bebek üretimi, hammadde ve artık parçaların ufak bir el emeği ile ürüne dönüştürüldüğü, her yaşta, cinsiyette, öğrenim seviyesinde, sağlam veya özürlü kişilerce, yılın her mevsiminde, günün her saatinde, özel bir mekân gerektirmeyen, evde yapılabilen ve ev ekonomisine bazen temel meslek bazen de ek meslek olarak katkı sağlayan, kültürel ve ekonomik bir faaliyettir. Ayrıca Anadolu kadınının geleneksel kıyafetlerini yansıtan yapma bebekler hem ülke turizm gelirlerini artırması hem de ülke tanıtımı açısından önemli el sanatı ürünlerindedir.

Sonuç olarak el yapımı bebek sanatının gelişmesi için eğitim faaliyetleri yanında, amatör çalışmalarını devlet ve mahalli yönetimler sürekli desteklemeli, ödüllü yarışmalarla amatörler ödüllendirilmelidir. El yapımı bebek sanatçıları dernekler vasıtasıyla bir araya gelmeli, birbirlerinden bilgi ve beceri bakımından yararlanmalıdır. Bir diğer konuda Yapma bebeklerin hediyelik ve turistik eşya kapsamında ele alınarak değerlendirilmesi gerektiğidir. Bunun için konu ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının birbiri ile koordineli biçimde çalışmalarını, yöresel araştırmalar yaparak geleneksel özelliğini bozmadan aslına uygun olarak üretime yönelik faaliyetleri gerçekleştirmeleri, hem varolan kültür değerlerimizi yaşatmak hem de ülke tanıtımı ve kalkınması açısından yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Anonim. (1988). Bebek. Turing Dergisi. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni. Sayı: 77/ 356
- Bilgin, N. (1997). Folklorik Yapma Bebekçilik. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
- Çil, S. (2005). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Kız Meslek Liselerinde Uygulanan Yapma Bebek Eğitimi ve Bu Bebeklerin Turizmde Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İnan, A. (2000). Tarihte ve Bugün Şamanizm. Ankara: Türk tarih Kurumu Yayınları
- Özdemir, M. (2003). Yapma Bebek Teknikleri. İstanbul: Yapa Yayınları
- Toygar, K. (1987). Ülkemizde Folklorik Yapma Bebekçilik. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

Güncel Sanatta Figüre Yeni Yaklaşımlar

Selda MANT MENAY

Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, Kütahya, TÜRKİYE

E-Posta: selda.mant@dpu.edu.tr

Öz

Çağımızda teknolojiye yaşanan hızlı değişim, plastik sanatların da değişen dünyaya göre yenilenmesini sağlamaktadır. Bu araştırmanın amacı, 1980 sonrası sanat oluşumlarının ve güncel sanatta figüre yeni yaklaşımlarının incelenmesidir. Postmodern tabir edilen bu dönemde birçok uygulama sanat olarak görülmüş ve sanatın sınırları genişlemiştir. Araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırmada günümüz sanatında öne çıkan akımlara ve çalışmaları ile dikkat çeken sanatçılara ve eserlerine yer verilmiştir. Araştırmanın sınırlılığını, Avangard Ötesi, Özgür Figürasyon, Yeni Figürasyon, Pittura Colta, Yeni Dışavurumculuk ve Yeni Kitsch sanat anlayışları oluşturmaktadır. 1980 sonrası sanat akımı ve anlayışlarında kimi zaman çok etkili, kimi ise kenarda kalmış sayısız çıkış göze çarpar. Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre, üslup ve anlayış farkları olduğu kadar teknik ve malzemede de büyük dönüşümler yaşanmıştır. Günümüzde figüratif sanat, yeni sanatsal çeşitliliklerin, sıkça değişen sanat yönelimlerinin olduğu bir yaklaşım göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Güncel Sanat, Postmodern, Figür

New Approaches to the Figure in Contemporary Art

Abstract

The rapid change in technology in our age ensures that plastic arts to be renewed according to the changing world. The aim of this research is to examine the art formations after 1980 and new approaches to the figure in contemporary art. In this postmodern period, many applications were seen as art and the boundaries of art expanded. The research was done in a screening model. The research includes artists and works that draw attention with current trends and works in contemporary art. The limitations of the research are the art movements of Beyond Avangard, Free Figuration, Neo Figuration, Pittura Colta, Neo Expressionism and Neo Kitsch. In the post-1980 artistic trends and insights, sometimes very influential and stranded countless risings stands out. According to the results reached in the research, there have been great transformations in techniques and materials as well as differences in style and understanding. Today figurative art represents an approach in which frequently changing art tendencies and new artistic diversities do exit.

Keywords: Contemporary Art, Postmodern, Figure

Giriş

Sanatta 1980'ler karmaşık bir bütünlüğü yansıtmaktadır. Farklı akımların yan yana geldiği bu dönem birbirinden bağımsız özellikler gösterir. Çoğulcu bir sanat anlayışı gösteren 1980'li yıllar; modernizmin devamı niteliğindeki sanat anlayışını, teknoloji alanındaki gelişmelerin yön verdiği, fotoğraf ve video sanatını, geleneksel olanı döneme taşıyan eklektik, figüratif bir yaklaşımı benimser.

Peter Halley'in geometrik soyutlamaları, Anselm Kiefer'in tarihle yüklü ağır ve kanamalı tuvaleri, Keith Haring'in çizgi adamları (Resim 1), Jenny Holzer'in elektronik graffitis, Cindy Sherman'ın fotoğrafları (Resim 2), Bruce Nauman'ın videoları, Allan Mc Collum'un nesnelere donatılmış mekan düzenlemeleri, Igor Koptiansky'nin dekor, tuval, mekan anlayışlarını birleştiren çağdaş neoklasik işleri ve daha sayabileceğimiz binlerce sanatçının işlerinin her biri aynı dönemde ayrı telden çalmaktadır (Şahiner, 2008:169).

Resim1.Keith Haring, İsimli, 1985, Tuval Üzerine Yağlıboya ve Akrilik

Kaynak: http://www.haring.com/!/art-work/18#.Wo59Qa5l_cc

Geleneksel dönemin form ve figür anlayışından farklı olarak “sadelik, indirgeme, geometri” gibi unsurları kullanan modern sanatın, kuralcı ve kısıtlayıcı hale gelmesini, sanatın metalaşmasını, özgünlüğünü sorgulayarak başlayan arayışı, postmodern sanatı ortaya çıkarmıştır. Modern sanatı sorgulayarak kendini gösteren postmodern resim ise, belli bir biçim özelliği taşımamaktadır. İçinde farklı, karşıt akımların yer aldığı Postmodernizm, teknolojiyi de kullanarak, geleneksel yinelemelerle belli bir sanat anlayışı oluşturmuştur. Postmodernizm, resim ve heykelde 1970 sonrasında bireyci, özgün, çeşitli kaynaklardan ayırım yapmadan etkilenmeye açık, genelde çarpıcı niteliklere sahip ve biçimsel bütünlüğü amaç gütmeyen çalışmaların sınıflandırıldığı genel bir yaklaşımdır.

Resim 2. Cindy Sherman, İsimli #228, Tarihi portreler eserinden, 1990, kromojenik renkli baskı, 6' 10 1/16" x 48" (208,4 x 122 cm) (Modern Sanat Müzesi (MoMA))

Kaynak:<https://tr.khanacademy.org/humanities/ap-art-history/globalcontemporary/a/sherman-untitled>

Postmodernizm'in karmaşık yapısı günümüz yaşamına tam olarak uymaktadır. Modernizmden daha çağdaş ve daha modern bir şey ortaya koymak ister. Evrenselliği reddeder, günümüz teknolojisinin sağladığı her türlü olanaklardan ve değişik malzemelerden yararlanır. Form karşıtı, anarşik, değişebilir, yüzeysel yoruma karşı ve belirsizlik özellikleri gösterir. Postmodernizm bir yandan geçmişi yeniden canlandırmayı savunurken diğer yandan günümüz sanatının öğelerini benimser (Ersoy, 2002:130).

Postmodern resim bir üslup olmaktan çok eskinin tekrarını yapmakta, ortaya özgün bir şey koymuş olmamaktadır.

1980'li yıllardaki en iyi sanat yapıtlarının belirgin özellikleri renk ve biçim olgunluğu, sunuş zenginliği, bazı durumlarda da dramatik etki sağlamak için başvurulan anlatım yalınlığıdır. Bazen bu özellik sanatla ilgili önemsiz, kendine dönük düşünceleri, bazen de çok karmaşık ve önemli insan sorunlarını dile getirmek için kullanılır. Bu yapıtların birçoğu büyüktür. Bir çok yapıt da belli bir mekan düzenlemesinin bir parçasıdır (Lynton, 1991. 351-353).

Bugünün Postmodernist sanatçısı her türlü elitizme karşı gelmekte, tümüyle demokratik bir yaratıma inanmaktadır. Modernizme karşı, Postmodernist anlayış her türlü anlatım biçiminden yararlanmakta, bezemesel nitelikleri rahatça kullanmaktadır. ABD'li sanatçı Grooms karikatüre kaçan nitelikler içeren yapıtlarında kent halkını kendi çevresi içinde, sokakta yürürken, süpermarkette alışveriş ederken, metroda otururken gruplar halinde betimlemekte, bu insan grupları arasında süpermen gibi popüler kahramanlara ve Empire State Binası gibi ünlü yapı ve gökdelenlere de yer vermektedir. ABD'li postmodern resimcilerden Scharf, resimli roman, güldürü ve sigrafitto sanatından esinlenerek, son derece renkli, çarpıcı ve öykü dolu resimler yapar. Guston ise, anlatımcı ve bazen de mizahi bir tavırdadır, uyum ve kompozisyon özelliklerinden çok, kişisel bir üslup ve içerik bütünlüğü gözeterek resimlerini düzenler. Susan Rothenberg, çok büyük tuvaler üstünde yalın renklerle silüetimsi figürler işler (Erzen,1997:1508).

Bu sanatçıların ürünlerine bakıldığında Post-Modernist sanat uygulamaları arasında ortak biçimler bulunmadığı, buna karşılık çok çeşitli uçlanmalar ve çok çeşitli değerler içinde çalışıldığı görülmektedir. Bu dönemin öne çıkmış sanat akımları ise şöyledir:

Avangard Ötesi

1980'li yıllarda İtalya'da etkisini gösteren bir akımdır. Terim, geleneksel anlatım biçimlerine ayrıcalık tanıyan, her türlü siyasi angajmandan uzak duran ve eklektik bir tavrı benimsemiş olan bir sanatı tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Avangard Ötesi sanatçılar özellikle Sandro Chia, Francesco Clamente, Enzo Cucchi (Resim 3) Nicola De Maria, Mimmo Paladino, Remo Salvadori imajlarını sanat tarihinden, popüler kültürden ve primitif kültürlerden alırlar (Sanat Dünyamız, 1995:128) .

Resim 3. Enzo Cucchi- Arthur Rimbaud au Harrar, 1985 tuval üzerine yağlıboya 270 x320 cm

Kaynak: https://www.templon.com/new/artist.php?la=en&artist_id=132

Özgür Figürasyon

1980 'li yıllardan başlayarak Fransa ve New York'ta Jean Michel Alberola, Jean Michel Basquiat, Jean-Charles Blais, Remy Blanchard, François Boisrond (Resim 4), Freddie Brathwaite, Robert Combas, Crash, Daze, Herve Di Rosa, Dondia, Futura 2000, Keith Haring, Lady Pink, Jean-François Maurige, Lee Quinones, Ramellzee, Kenny Sharf, Alex Vallauri, Catherine Viollet, Andrew Witten tarafından geliştirilen Özgür Figürasyon tamamıyla kent alt kültürlerinin bir ürünüdür. Yaratımın ve sanatın demokratikleşmesinin kendiliğindenliği ilkelerine dayanır. Resimli romandan kurgu bilimden reklamdan televizyon dizilerinden rovk'tan, punk'tan büyük modern kent çevreciliklerinden esinlenir. Gerçek anlamda sanatçı yerlerinin çoğalmasına bağlı bir Fransız olgusudur bu hareket. Özgür Figürasyon kültür ve burjuva uzlaşmalarıyla ilgili her şeye karşı çocuksu bir masumiyetle yaklaşır. Her sanatçı kendi günlük deneyimleriyle gösterir yaratıcılığını. Fransız eğilimi kısa zamanda Graffiti ve Yeni Kitsch'e bağlı New York hareketiyle birleşir. Bu akıma bağlı tüm sanatçılar canlı renkler kullanırlar, çok kısa süreli çalışmalarla ürettikleri yapıtları spontane ürünler olarak kabul edilir. Resimde her türlü uzlaşmaya karşıdırlar ve Paris ve New York'ta yaşanan biçimiyle çağdaşlığa tepki gösterirler (Sanat Dünyamız, 1995: 131-132).

Resim 4. François Boisrond, Tur 93 , Kağıt üzerine guaj, 22,5 x 30,5 cm.1995

Kaynak:http://www.artnet.fr/artistes/fran%C3%A7ois-boisrond/tour-93-LJWoRAGF5-ahFYFrJm_7xQ2

Keith Haring'ın Parlak Çocuk (Resim 5) adlı eseri üzerine yazan Rene Richard şunları söyler: “Bizler parlak çocuklarız, tüm hayatımızı da o küçük bebeği savunmakla geçirdik ve onu korumak için etrafına bir yetişkin inşa ettik” (Kuspit, 2006: 151).

Resim 5. Keith Haring, Parlak Çocuklar

Kaynak: <https://blog.lofty.com/top-10/top-10-things-to-know-about-keith-haring/>

Yeni Figürasyon

Belirgin özelliği anlatı sanatının eğilimlerinden bir olmasıdır. Bu hareket içinde yer alan sanatçılar burjuva toplumuna, sanatın fetişleştirilmesine, uyuşturucu üretim biçimlerine, büyük sanayi kuruluşlarının gücüne, toplumsal eşitsizliklere tepki gösterirler. Yeni figürasyon tanıklık eder ve tavır alır. Plastik açıdan anlatı sanatının öteki birçok biçiminin tersine klasik resme öncelik tanır (Sanat Dünyamız, 1995: 133). Sanatçıları arasında Eduardo Arroya, Antonia Recalcati, Jacques Monory, Odd Nerdrum (Resim 6) ve Dubuffet sayılabilir.

Resim 6. Odd Nerdrum, Su Koruyucuları

Pittura Colta

Pittura Colta ya da kültür resmi 1980 'e doğru ortaya çıkan postmodern bir İtalyan hareketidir. “Kültür ressamları” müzelerde referanslarını arayarak geçmişteki yapıtlardan alıntı yaparlar. Bir resimde farklı dönemlerin üslup ya da motiflerini bağdaştırabilirler. Temalarıysa çoğu zaman otobiyografiktir. Bu eğilimi ilk kez tanımlamış olan eleştirmen Maurizio Calvesi söz konusu sanatçıları anakronist diye nitelerken bir başka eleştirmen İtalo Tommassoni “hipermaniyerist” olarak niteler. Bu akım içinde yer alan sanatçılar arasında Alberto Abate, Ubaldo Bartolini, Stefano Di Stasio, Omar Galliani, Carlo Maria Mariani (Resim 7), Franco Piruca sayılabilir (Sanat Dünyamız, 1995: 136).

Resim 7. Carlo Maria Mariani, Due Ritrati, 1989

Kaynak: <http://www.artnet.com/artists/carlo-maria-mariani/>

Yeni Dışavurumculuk

Avrupada kendini güçlü biçimde hissettiren bir İtalyan-Alman eğilimini yansıtan bu terim 1982'den bu yana kullanılmaktadır. Yeni Dışavurumculuk, geniş bir biçim ve içerik bağımsızlığı içinde 20. yy.'ın son döneminde ard endüstriyel çağın bunalımları, karmaşası ve baskıları altında insanın kendi benliğini, tarih ve gelecekle olan bağlarını aramaya yönelik bir tavır olarak yorumlanabilir (Erzen,1997:1931). Luis Cruz Azaceta, Georg Baselitz, Jean Michel Basquiat, Jonathan Borofsky, Sandro Chia, Francesco Clemente, Chema Cobo, Sue Coe, Robert Colescott, Enzo Cuchi, Rainer Fetting, Eric Fischl, Gerard Garouste, Nancy

Graves, Jörg Immendorff, Oliver Jackson, Roberto Juarez, Anselm Kiefer (Resim 8) Per Kirkeby, Christopher Le Brun, Robert Longo, Markus Lüpertz, Helmut Middendorf, Malcolm Morley, Robert Morris, Mike Parr, Mimmo Paladino, Ed Paschke, A.R. Penck, David Salle, Salome, Julian Schnabel, Jose Maria Sicilia, Early Staley tarafından uygulanan Yeni Dışavurumculuk kavramsal sanata ve modernizmin tarihten kopuşuna bir tepki olarak gelişmiştir. Bu akımın yandaşları resim ve heykelde geleneksel biçimlere geri dönülmesini savunurlar (Sanat Dünyamız, 1995: 139).

Resim 8. Anselm Kiefer, Die Meistersinger, 1981–1982, London

Kaynak : <http://www.artnet.com/artists/anselm-kiefer/>

Bu sanatçılardan New York'ta çalışan Julian Schnabel, bugün dünyanın en ünlü sanatçılarından başında gelmektedir. Schnabel'in üstü kırık tabak artıkları ve başka doğa parçalarıyla örtülü resimlerindeki dışavurumcu imgeler, karşıtlıklarla dolu biçimler, hırçın fırça vuruşları, buna karşılık çok ince farklılıkların duyu dolu renk uyumlarıyla bütünleşmesi gibi özellikler, onun sanatının belirleyici özellikleridir. Resimleri, 3x6 m gibi büyük boyutlarda olup kolaj ve birçok tekniği bir arada içerirler. Bir diğer sanatçı David Salle'nin resimlerinde ise fotoğraf ve resim birleşir.

Yeni Kitsch

Kitsch, yalancı bir ışıltısı ya da parlaklığı olan, bayağı ve düşük zevk anlamında bir sözcüktür. Avant-Garde sanatta özellikle de kalıplaşmış sanat ve beğeni geleneklerine, ahlak ve yerleşmiş estetik anlayışına karşı çıkmak için kullanılmıştır (Erzen, 1997:1006). İkinci dünya savaşının son bulmasından bu yana birçok sanatçı bir kışkırtma olarak ya da girişimlerinin popüler boyutunun altını çizmek için bu alana başvurmuştur. Sanatların kültürel hiyerarşisini çürüten postmodern anlayış, ortak yanları 1981-1987 arasında East Village 'in yan yana galerilerinde sergi açmak olan bazı New York'lu sanatçıların yapıtlarındaki kent burjuvazisi kitsch'in yeniden ortaya çıkışını desteklemiştir. Bunların çırtlak yapıtları, türleri büyük bir neşe ve sevinç içinde birbirine karıştırır ve çeşitli biçimler altında ortaya çıkan zevksizliği yüceltir. Bu akımın önemli isimleri: Mike Bidlo, Arch Connelly, Jimmy De Sana, John Fekner, Rodney Alan Greenblat (Resim9) , Richard Hambleton, Keith Haring, Marilyn Minter, Nicolas Moufarrege, Peter Nagy, Lee Quinones, Walter Robinson, Kenny Scharf, Peter Schuyff, Huck Snyder, Meyer Vaisman, Andrew Witten David Wojnarowicz, Martin Wong, Rhonda Zwillinger (Sanat Dünyamız, 1995: 143).

Resim 9. Rodney Alan Greenblat, Song of the Sea Hutch, Tuval Üzerine Akrilik, 228.6 x 210.82 cm, 1988

Kaynak : http://rogallery.com/Greenblat/w-1380/greenblat-painting-song_sea_hatch.html

Sonuç

Araştırmada ele alınan sanat yaklaşımlarının tümünde, kent yaşamının bütün teknolojik gelişmişliğine karşın, kent insanının beceriksizliği, mekanik ve fotoğrafik yöntemlerin göz boyamacılığı, tüketim kültürünün ucuzluğu gibi imgelerin biraz alaycı bir biçimde aktarılması ya da kullanılması, Postmodern sanatın tipik özellikleri olarak görülmektedir. Güncel sanatta; dışavurumcu, eklektik, farklı teknik ve malzemenin bir araya geldiği, bunların kolajının yapıldığı, estetik amaçlı olma yerine, tepkiye dayalı bir anlatım gözlemlenir. Eserlerin oluşumunda, kurgusal bir sistem yerine, parçaları, bütünü düşünmeden bir araya getiren bir düzen bulunmaktadır. Bütün bunlar gelişmiş endüstri ötesi dediğimiz ülkelerde 1980'lerin kent ortamında; gençliğin, güncel yaşam ve iç dünya gerçeklerinden kaynaklanan, kitle iletişim imgelerinden esinlenen, atak, hırçın, nükteli ve alaycı öznel tavır yaratma eylemleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

1980 sonrası güncel sanatta, genel olarak bir şey üretme yerine, yapılmış olanları “kendine mal etme” dönemi olarak nitelenir bu yaklaşımların hepsinde de çağı eleştiren ve yeniden gözden geçiren bir tavır gözlemlenmektedir.

Sanatta vurguyu içerikten biçim ya da üsluba kaydıran, tarihsel dönemlerden seçilen üslup öğelerinin bir araya getirilmesi ile öyküleme, alegori ve figüratif anlatım, postmodern resimde kendine yer bulmuştur. Geleneksel dönemin form ve figür anlayışından farklı olarak “sadelik, indirgeme, geometri” gibi unsurları kullanan modern sanatın kuralcı ve kısıtlayıcı hale gelmesi bu sanatı ortaya çıkarmıştır.

KAYNAKÇA

Ersoy, A. (2002). Sanat Kavramlarına Giriş, Yorum Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Erzen, JN. (1997). Sanatta Post-Modernizm, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3. Cilt, İstanbul

Erzen, JN. (1997). Yeni Dışavurumculuk, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3. Cilt, İstanbul

Kuspit, D. (2006). Sanatın Sonu, (Çev: Yasemin tezgiden), Metis Yayıncılık, İstanbul.

Lynton, N. (1991). Modern Sanatın Öyküsü, (Çev: Cevat Çapan, Sadi Öziş), Remzi Kitabevi, İstanbul.

Sanat Dünyamız (1995) Avant-Garde 1945-1995, Sanat Dünyamız Dergisi, Yapı Kredi Yayınları, Sayı:59

Şahiner, R. (2008). Sanatta Postmodern Kırılmalar ya da Modernin Yapıbozumu, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.

Türk Kültürüne Işık Tutan Giysiler; “Altın Elbiseli Adam”

Kevser GÜRCAN YARDIMCI

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi MYO İstanbul, TÜRKİYE

E-Posta: kevser.gurcan@msgsu.edu.tr

Öz

Genetik izleri sürülerek halkların var oldukları ve yaşadıkları coğrafyalara ilişkin saptamalar yapılabilse de kültürlerine ilişkin tespitte bulunabilmek için somut unsurlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bugünkü Kazakistan sınırları içinde bulunan, Issık Kurgan’dan çıkarılan ve bir Türk Prensi olduğu tahmin edilen “Altın Elbiseli Adam” M.Ö. 500’lü yıllara dayanan bir yaşam gerçeğinin parçası olup, üzerindeki detaylarla erken devir Türk tarihine ait pek çok karanlık noktayı aydınlatmaktadır. Döneminin değerli madeni olan altın kullanılarak Türk mitolojisinin ana elemanları ile bezenmiş, estetik açıdan yüksek seviyede bulunan bu giysi, gün yüzüne çıkarıldığı ilk anda yakın döneme ait bir giysi olabileceği yanılgısına uğratacak kadar niteliklidir. Neyse ki beraberinde bulunan diğer parçalar bu eserin tarihlendirilmesi konusunda yardımcı olmaktadır. Üstelik Kurgandan çıkarılan bu değerler; Türk yazı tarihinin Milat öncesine dayandığının, o dönemlerde bile bir Türk Alfabeti’nin var olduğunun açık bir kanıtı durumundadır. Bu çalışmada “Altın Elbiseli Adam”a ait özgün giysi, araştırma raporları ve Astana Devlet Müzesi’nde bulunan rekonstrüksiyonuna ait görseller ile desteklenerek biçim ve ikonografik açıdan değerlendirilmeye ve yorumlanmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Kültürü, Altın Elbiseli Adam, Giysi Kültürü, Sembolizm

The Clothes that Cast Light on the Turkish Culture; “Golden Man”

Abstract

Although definitions may be made in geographical areas where people exist and live by following genetic traces, concrete elements are needed to make definitions about their cultures. “Golden Man” that was discovered in *Issyk, about 70 kilometers from Almaty in 1969*, claimed to belong to a Turkic Prince is a part of a reality dating back to 500 B.C. This costume, enlightened many dark points about the Early Period Turkish History with the details on it. This costume, which was ornamented with the main characters of the Turkish Mythology by using gold that is the precious mine of those periods with high-level aesthetic values, had the quality which made people misjudge that the costume belonged to recent periods when it was first discovered. Fortunately, the other parts near it help specialists date this clothe. What is more that these values discovered in the Kurgan have the quality of being open evidence showing that the history of written history in Turks date as back as those years and there was a Turkish Alphabet even in those periods. In this study, the specific clothes of “Golden Man” will be evaluated and interpreted in terms of shape and iconography by making use of the research reports and with the support of its reconstruction in the National Museum of Kazakhstan, Astana and with the visuals of it.

Keywords: Turkish Culture, Golden Man, Clothing Culture, Symbolism

Giriş

Altın Elbiseli Adam ve Türk Kültürü Açısından Önemi

Altın elbiseli adam, Kazakistan'ın Almatı kentinin 50 km güney doğusunda Issık (Esik) kasabasında 1969 yılında bir kazıda ortaya çıkarılmıştır. Garaj inşaatı çalışmasında işçilerin yolun altındaki yüksekliğin normal olmadığını fark ederek yetkililere haber vermelerinin ardından Kazak Bilimler Akademisi Tarih, Arkeoloji ve Etnografya Enstitüsü Bölüm Başkanı Kemal Akişev başkanlığındaki bir araştırma ekibi tarafından bu bölgede arkeolojik kazılara başlanmış ve sonunda Türklerin Milat öncesine dayanan siyasi, ekonomik ve kültürel tarihlerine ilişkin çok kıymetli ipuçlarını barındıran geleneksel bir Türk mezarına ulaşılmıştır.

Altın arayıcıların gözünden kaçmış ve böylelikle korunmuş olarak günümüze ulaşabilen Esik Kurgan'ın Türklerin geleneksel mezar sistemlerine uyum bir şekilde yapılmış olduğu görülmektedir. Görenleri hayrete düşüren ve gözleri kamaştıran altın objelerle dolu olarak bulunan bu kurganda ilk göze çarpan unsur, araştırmacılar tarafından ortak kanaatle Milattan önce 500 yıllarına tarihlendirilen ve genç bir Türk prensine ait olabileceği düşünülen cesettir (Resim 1). İncelemeler sonucunda bu cesedin 17-18 yaşlarında ölen bir Saka prensine ait olabileceği görüşü ortaya konmuştur.

Resim 1. (sol) Esik (Issık) kurganındaki prens cesedinin *in situ* bulunuşu (K. Akişev, 1978). Çoruhlu Yaşar, *Erken Devir Türk Sanatı İç Asya'da Türk Sanatının Doğuşu ve Gelişmesi*, İstanbul, 2011, s.106.

Resim 2. (sağ) Esik (Issık) kurganında bulunan üzeri yazılı gümüş kase. Alili Elshad, Huseynov Rizwan, *2600-year-old Issyk Inscription. Two lines of Saka inscription that changed view on the history of the Türkic people*, <http://www.rizvanhuseynov.com/2012/12/2600.html>.

Prens üzerinde tören giysisi olabileceği öngörülen ve her tarafı altın unsurlarla dolu zırh görünümünde bir giysi bulunmaktadır. Başlık, ceket, pantolon ve çizmeden oluşan bu giysinin üzerindeki altın unsurların, Türk mitolojisi açısından oldukça önemli öğeleri ortaya koyan sembolizmin yüksek derecede kullanılarak hazırlanmış olduğu görülmektedir.

Bu kazı sırasında, ladin ağacından yapılmış olan kurganın güney ve batı bölümlerinde farklı materyallerden hazırlanmış ve değişik özelliklere sahip çeşitli nesnelere de bulunmuştur. Bunların arasında seramik, gümüş ve bronz kaplar, bronz ayna ve kımızın yanı sıra üzerinde yazı bulunan gümüş bir kase yer almaktadır (Resim 2). Yazılı bir dil, gelişmiş bir sosyo-ekonomik düzeni ve devlet örgütlenmesinin varlığını ifade etmektedir. Bu sebeple altın

elbiseli adamın mezarından çıkarılan bu eşyalar da M.Ö. 500 yıllarında sistemli bir sosyo-kültürel yaşamın olduğunu ispatlayıcı nitelikte unsurlardır.

Kurgandan çıkarılan yazılı gümüş kase ile araştırmacıların dikkati tekrar Türk runik yazısının ortaya çıkması konusuna çekilmiş ve bu konuya duyulan ilgi artmıştır. Araştırmacıların yoğun ilgisi ve çabasına rağmen bu gümüş tabağın üzerinde iki yatay sıra şeklinde bulunan metin halihazırda çözülebilmemiş değildir.

Fridrih, Klyaştorny, Şçerbak gibi araştırmacılar, Runik yazının köken olarak Anglo-sakson ya da İskandinav Runiği'nden, Finike alfabesinden, Parfiyan, Pehlevi, Sogd, Sogd-Harezmi, Sogd-Pehlevi-Baktriya yazısından, boy tamgalarından, piktografik veya ideografik düşüncelerden yola çıkarak, Arami-tamga veya Arami-ideografik yazıdan doğduğu fikrini savunmaktadırlar (Fridrih; 1978: 168, Klyaştorny; 1964: 44-50, Şçerbak; 1970: 133). Tarih araştırmalarında da yeni bir yazı oluşurken mevcut başka kaynaklara ait unsurların yeni yazının oluşumunda etken olduğu görülmektedir (Clauson, 1970: 57).

Amanjalov, Issık kurganından çıkan gümüş kase üzerindeki yazıları Türk runik yazısıyla kıyaslamış ve benzerliklerini ortaya koyan bir yazı kaleme alarak daha önce de bu konuda benzer iddiaları öne süren Süleymanov gibi araştırmacıları da desteklemiştir (Amanjalov, 1971: 64-66). Ancak kesin saptamaların yapılabilmesi için bu konu üzerinde kapsamlı çalışmaların yapılması gerekmektedir. Başka bölgelerden çıkarılan eserlerin ve yazıların karşılaştırılması bazı tahminlere olanak sağlamaktadır. Bu kültürün Sakalar'a ait olduğu en genel kanıyı oluşturmaktadır (Livşits, 1976: 165).

Altın Elbiseli Adam'ın Giysi ve Aksesuarlarındaki Simgesellik

Altın elbiseli adamın giysisi; üzeri tamamen saf altından hazırlanmış unsurlarla kaplı olan başlık, kaftan, pantolon, ve çizmelerden oluşmaktadır (Resim 3). Giysileri yine altından hazırlanmış yahut süslenmiş hançer, kılıç, boyunluk, iki adet yüzük ve küpeler tamamlamaktadır. Giysinin orijinali bugün Almatı Merkez Bankası kasasında muhafaza edilmektedir.

Resim 3. Altın Elbiseli Adam Rekonstrüksiyonu. Kazakistan Milli Tarih Müzesi, Astana, 2016. Fotoğraf: Kevser Gürçan Yardımcı.

Altın elbiseli adamın giysisi oldukça zengin görünümlüdür. Giysi üzerinde 4000 parça altın unsur applike şeklinde tutturulmuş durumdadır. Bu altın

unsurların 2400 tanesini giysinin kaftan ve çizmeleri üzerine tutturulmuş olan yukarı yönlü ok şeklindeki plakalar oluşturmaktadır.

Başlık, yaklaşık 70 cm. uzunluğunda ve konik formdadır. Başlık üzerinde 150 adet altın unsur bulunmaktadır. Bunlar; yukarı doğru işaret eden ok uçları yahut kuş tüyleri, dört yön işareti, uzun yapraklar, dağları sembolize eden kıvrımlar, hayat ağacı figürleri ve çeşitli hayvan figürleridir. Başlık biçim olarak Altay bölgesi Şaman başlıklarına benzemektedir.

Başlığın ön kısmında alnın hemen üzerinde yer alacak ve başlığı ortalayacak şekilde simetrik olarak birbirine ardını dönmüş iki adet keçi boynuzlu ve kanatlı at figürü bulunmaktadır. Hemen üst kısmında da dört yönü işaret eden bir unsur takılıdır. Bu yön işaretinin sağından ve solundan başlayarak başlığı çevreleyen ok uçları aynı zamanda kuş kanatlarını da sembolize edecek şekilde yukarı doğru uzanmaktadır. Başlık, yanlarından itibaren enseyi kapatacak şekilde aşağıya doğru üçgenimsi form oluşturmakta ve kenarları su şeklindeki altın işlemlerle süslenmektedir. Başlığın arka kısmında hayat ağacı figürleri üzerinde kuşlar uçar halde yer almaktadır. Hayat ağacı ve kuş sembolizminin (özellikle de hüma kuşunun) Türk kültüründe ve özellikle Şaman inanç sistemi içerisinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Her türlü iyi talih bu ağaçtan gelmekte ve kuş da insanüstü güçleri temsil etmekle beraber sihirli uçuşu simgelemektedir (Ögel, 2014:108). Başlığın arka orta kısmında bir pars ve dağları ifade eden kıvrımların üzerinde de dağ keçisi figürleri bulunmaktadır. Keçi, Göktürk Hanedanlığının armasıdır ve her hanedan üyesinin mezarının üzerinde bir keçi arması yer almaktadır. Altın Elbiseli Adamın boynunda ayrıca sarmal şekilde altından hazırlanmış bir boyunluk bulunmaktadır. Bu unsurun uçları kaplan başı figürleri ile sonlanmaktadır.

Resim 4. Altın Elbiseli Adam Rekonstrüksiyonu (Başlık ön-arka görünüm). Kazakistan Milli Tarih Müzesi, Astana, 2016. Fotoğraf: Kevser Gürcan Yardımcı.

Giyisi incelendiğinde, kullanıcısının bir soylu olduğunu anlaşılmaktadır. Uzmanlar bu giysinin resmi törenlerde giyildiğini düşünmektedirler. Altından hazırlanmış ok başı şeklindeki üçgen parçaların belli bir açıyla yan yana getirilerek tamamını kapladığı ceketin ön ortasında yakadan etek ucuna kadar sıralı bir şekilde pars figürleri yer almaktadır. Bel hizasında 4-5 cm genişliğinde şerit halinde hazırlanmış bir kemer ve bu kemer üzerine sıralı şekilde bel hattını çevreleyen grifon tasvirleri bulunmaktadır. Ceketin ana bedeni üzerinde de kemer hizasından bir miktar aşağıda kalan ve cekete kemer görüntüsü veren su şeklinde altın unsurlarla süslenmiş kemer formunda bir bölüm yer almaktadır.

Resim 5. Altın Elbiseli Adam Rekonstrüksiyonu (detay). Kazakistan Milli Tarih Müzesi, Astana, 2016. Fotoğraf: Kevser Gürcan Yardımcı.

Ana bedeni altın unsurlarla kaplı olan ceketin kolları da benzer unsurlarla süslenmiştir. Ok başı şeklindeki bu altın unsurların da bedendeki gibi yukarı yönlü olduğu görülmektedir. Kol üstü ve kol ağzı yan yana sıralı pars figürleriyle çevrelenmiştir. Giysinin aynı zamanda bir zırh vazifesi gördüğü ve prensin, altın parçalarıyla tamamen süslenmiş bu giysinin içinde korunduğu anlaşılmaktadır. Cesedin sağ elinin orta ve yüzük parmaklarında ayrıca iki adet altın yüzük bulunmaktadır. Yüzüklerden biri yuvarlak ve dışa doğru bombeli olmakla birlikte üzerinde herhangi bir desen ya da figür yer almamaktadır. Orta parmağındaki diğer yüzük ise oldukça dikkat çekicidir. Profil görüntüsüne yer verilen insan başı figürünün kuş tüyleri ile oluşturulmuş bir başlığı bulunmaktadır. Türk mitolojisinde ve Şaman inanç sisteminde kuş, özellikle de kartal tüyleri sihirli uçuşun ve don değiştiriminin ana elemanı olarak görülmektedir.

Resim 6. Altın Elbiseli Adam Rekonstrüksiyonu (kol ucu, yüzük detayı), Kazakistan Milli Tarih Müzesi, Astana, 2016. Fotoğraf: Kevser Gürcan Yardımcı.

Altın Elbiseli Adam'ın sağ tarafında bulunan hançer de bu özgün ve zengin giysiyi tamamlar niteliktedir. Kabzasının ağız kısmında altından hazırlanmış grifon tasvirleri yer almaktadır. Uç kısmında ise yine kabzanın şekline uygun olarak oluşturulmuş bir formun içerisine örülmüş halde çift kuyruğu bulunan koşar vaziyette bir at tasviri bulunmaktadır. Hançerin sapı da altından yapılmış olup tutma yerinin alt ve üst kısmında hayvan başı figürleri yer almaktadır. Üst kısmındaki bölümde birbirine bakan gagalı kuş figürleri dikkati çekmektedir (Resim 7).

Resim 7. Altın Elbiseli Adam Rekonstrüksiyonu (Hançer detayı), Kazakistan Milli Tarih Müzesi, Astana, 2016. Fotoğraf: Kevser Gürcan Yardımcı.

Altın elbiseli Adam'ın sol tarafında ise bel hizasından bilek hizasına kadar uzanan bir kılıç bulunmaktadır. İki ucu keskin kılıcın sapı altından hazırlanmış olup köşeli formda bulunan alt ve üst bölümlerinin iç kısımları desenlidir (Resim 8).

Resim 8. Altın Elbiseli Adam Rekonstrüksiyonu (Kılıç detayı), Kazakistan Milli Tarih Müzesi, Astana, 2016. Fotoğraf: Kevser Gürcan Yardımcı

Çizmeler de giysinin tamamlayıcısı olarak diğer parçalar gibi altınla bezenmiş halde oldukça sağlam ve estetik görünümlüdür. Uzun çizmeler dize yakın bir noktaya kadar uzanmaktadır. Bilekten itibaren ok başı şeklinde üçgen altın unsurlarla kaplıdır. Üst kenarları, bilek-topuk ve ayaküstü hatlarından geçen sıralı altın unsurlar oldukça şık bir görünüm oluşturmaktadır (Resim 9).

Resim 9. Altın Elbiseli Adam Rekonstrüksiyonu (Çizme), Kazakistan Milli Tarih Müzesi, Astana, 2016. Fotoğraf: Kevser Gürcan Yardımcı.

Sonuç

Giysiler, var oldukları dönemin coğrafi, ekonomik, sosyal ve estetik değerlerini gösterirken, insanların neye inandıkları ve varoluşu nasıl yorumladıklarını da bünyelerinde saklarlar çoğu zaman. Giysiler üzerinden ait olduğu dönemin ve topluluğun kültür öğelerinin eksik olan bölümlerini tamamlamak mümkün olabilmektedir. Yazılı ve sözlü kültür taşıyıcılığının olmadığı durumlarda giysiler kültür aktarımının en etkili araçları haline gelebilirler. Giysiler her zaman kullanıldıkları tarihi ele veremeseler de, kullanıldıkları döneme ait pek çok bilginin açığa çıkmasına ve anlaşılmasına hizmet ederler. Altın Elbiseli Adam'ın giysisi ve aynı kurgandan çıkarılan diğer unsurların yapım ve süsleme uygulamalarının Hun sanatına uygun olarak gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. (Çoruhlu, 2011: 107-108) Gelenekselleşen Türk hayvan üslubu bu eserlerdeki süslemeler üzerinde açıkça görülmektedir.

Giysiler genellikle hammaddelerini oluşturan hayvansal ve bitkisel menşeyli materyaller yüzünden zaman içerisinde çok çabuk yok olabilmektedirler. Ancak Altın Elbiseli Adam'ın giysisi altın gibi kıymetli bir madenle işlenerek desteklenmiş olduğundan ve çıkarıldığı kurgan da saklama koşulları açısından uygun bulunduğu uzun süre korunmuş, bugüne ulaşarak Türk kültürüne ışık yutabilecek önemli bir eser olmuştur.

KAYNAKÇA

Akişev, KA. (1974), Kurgan Issık, Alma-Ata, 61-77.

Akişev, K., Amanjolov., (1971), A.S., "RİInopodopnaya nadpis iz Saksogo zahoroneniya bliz Alma-Atı". Vestnik Akademiyaya Nauk Kazakskoy SSR, No 2. 197 : 64-66.

Alili Elshad, Huseynov Rizwan, (2012), 2600-year-old Issyk Inscription. Two lines of Saka inscription that changed view on the history of the Türkic people, <http://www.rizvanhuseynov.com/2012/12/2600.html>.

Clauson SG., (1970) "The Origin of the Turkish "runic" Alphabet", Aeta Orientalia, Tom. 32: 51-76, Budapest.

Çoruhlu, Y. (2011), Erken Devir Türk Sanatı İç Asya'da Türk Sanatının Doğuşu ve Gelişmesi, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul.

Fridrih, I., (1978) Istoriya Pisma, Moskva.

Golden PB., (2013), Türk Halkları Tarihine Giriş, Ötüken Neşriyat, Çev. Osman Karatay, İstanbul.

Tom. I, (1977), Istoriya Kazakskoy, SSR, Alma-Ata.

Klyashorniy, SG. (1964), "Drevnyurkskiye runičeskiye pamyatniki kak Istočnik po istorii", Sredney Azli, s.44-50, Moskva.

Lewis-Williams D., (2010), Conceiving God the Cognitive Origin and Evolution of Religion, Thames&Hudson, London.

Livşits VA., (1976) "Nadpisi iz Dilberjina", Drevnyaya Baktriya, Moskva, s.165- 166.

Marsadolov, LS., Zaitseva, GI., Lebedeva, LM., (1994), "Correlation of Dendrochronological and Radiocarbon Measurements for Great Kurgans of Sayan-Altai", Russian Academy Of Sciences Institute Of The History Of Material Culture The State Hermitage Museum Project "Scythica-Siberica" Elite kurgans of Eurasian steppe region in Scythian and Sarmatian epoch, St.-Petersburg.

Ögel B. (2014), Türk Mitolojisi, 1. Cilt, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Ögel Bahaeddin, (2014), Türk Mitolojisi, 2. Cilt, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Şçerbak, AM. (1970), "Yeniseyskiye runičeskiye nadpisi", K istorii otkritiya izuçeniya, Tyurkologičeskiy Sbornik, Moskva.

Taşğıl, A. (2015), Kök Tengri'nin Çocukları, Bilge Kültür Sanat, İstanbul.

Kariyer Uyum Yeteneğinin Çalışanların Performansına Etkisi

Yaşar AKÇA², Gökhan ÖZER³, Esat KALAYCIOĞLU⁴

²Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bartın, TÜRKİYE

³Gebze Teknik Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Gebze, TÜRKİYE

⁴Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: yakca@bartin.edu.tr

Öz

Rekabetin yoğun olarak yaşandığı iş dünyasında insan kaynağının önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Bireylerin sergilemiş olduğu performans düzeyleri işletmelerin rekabet gücünü belirleyen faktörlerin başında gelmektedir. Kariyer uyum yeteneği, bireylerin hem eğitim hayatından iş hayatına hem de mesleki geçişlerde yaşayacağı uyum problemlerini azaltan ve onlara karşılaşılabilecekleri değişimlerle mücadele etme gücü kazandıran yeteneklerin bütünüdür. Bu çalışmanın amacı kariyer uyum yeteneğinin iş performansı üzerinde etkisi olup olmadığını belirlemektir. Bu doğrultuda İstanbul il sınırları içinde muhasebe, banka ve sigorta mesleklerinde çalışanlara anket uygulanmıştır. 450 anketten elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre; kariyer uyum yeteneği ile iş performansı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, Kariyer Uyum Yeteneği, İş Performansı

The Effect of Career Adaptability to Employee Performance

Abstract

In the world of business where competition is intense and the importance of human resources is increasing day by day. The level of performance that individuals exhibit is one of the factors determining competitive power of businesses. Career adaptability is the whole of the abilities that give individuals the power to combat change that they will face, as well as reduce compliance problems that they will experience in both career and professional life. The purpose of this study is to determine whether career adaptability is an effect on task and contextual performance from job performance dimensions. In this direction, a survey was conducted on working in the accounting, banking and insurance professions within the provincial borders of Istanbul. The data obtained from 450 questionnaires were analyzed by SPSS program. According to the analysis results; there was a positive relationship between work performance and career adaptability dimension.

Keywords: Career, Career Adaptability, Work Performance

Giriş

İş hayatındaki küreselleşme olgusu ve teknolojik gelişmeler firmalar arasında rekabeti artırmaktadır. Söz konusu rekabet ortamında ayakta kalmak isteyen kurumlar insan kaynağından etkin yararlanmalıdır. Sürekli olarak yenilikçi ve yüksek performansa sahip insan kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer taraftan bireylerde sahip oldukları mesleklerin gerektirdiği yeterliliklere kendilerini hazırlamalıdır. Hızlı sanayileşme, işin gerektirdiği şartlarda önemli değişimlere yol açmaktadır. Çalışanlar işe uygun kariyer uyum yeteneklerini kazanmalı ve geliştirmelidirler. Böylece mesleki görevlerinde verimli olacaklar ve çalışma şartlarından kaynaklanan değişimlerle mücadele gücüne kavuşacaklardır.

Kariyer, bireylerin yaşamları süresince bir veya daha fazla meslek alanında elde ettiği deneyimlerin bütünüdür. Ayrıca kariyer, bireyin meslek öncesi yaşamını, toplumsal, aile ve boş zaman aktivitelerini de içeren dinamik bir süreçtir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kariyer kavramının sadece meslek yaşamı ile sınırlı olmadığı görülmektedir. Her bir birey kariyer hayatı süresince bir ve ya birden fazla meslek alanına ilgi duyar.

Fakat toplumun hemen hemen her kesimini kapsayan ve her geçen gün daha da artan teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve bilgi paylaşımı, mevcut iş tanımlarda, iş gerekliliklerinde ve istihdam şartlarında da önemli değişimleri beraberinde getirmektedir. Bütün bu durumların bir sonucu olarak bireyler artık kariyer geçişlerinde daha fazla zorluk yaşamaktadırlar. Bu zorluklarla baş etmenin temeli ise gerekli olan uyum yeteneklerini kazanmaktan geçmektedir. Kariyer uyum yeteneği, genç bireylerin kariyer gelişimi sürecinde, mesleklerine ve değişen iş yaşamlarına uyum sağlamaları için gerekli olan tutumları, yetkinlikleri ve davranışları içeren temel bir yapı olarak kabul edilmektedir (Yousefi vd., 2011: 264). Mesleki geçişlere ve beklenmedik değişimlere kolay uyum sağlayabilen bireylerin örgütsel bağlılık düzeyleri, iş tatmini, iş performansı ve benzer örgütsel davranış alanlarında pozitif yönlü bir tutum sergileyeceği düşünülmektedir.

Kariyer Kavramı

Latince carrus (at arabası) ve Carrera (yol) kelimelerinden türemiştir (Geçikli, 2002: 339). Kariyer kavramıyla bireylerin bir işte sürekli ilerlemesi, statü oluşturması ve iş doyumunu sağlaması ifade edilmektedir (Aytaç, 2005: 5). Kariyer sahibi kişiler aynı zamanda bilgili ve eğitimlidirler. Kişinin iş dışında katıldığı faaliyetler ve işyerinde edindiği tecrübe de kariyere katkı sağlamaktadır. Böylece kişi daha fazla sorumluluk sahibi olmakta, daha fazla ücret, statü ve saygınlık elde etmektedir. kariyer hayat boyu devam eden bir süreçtir. Meslek seçimekte ve kariyer oluşturulmaktadır.

Kariyer Aşamaları

Kariyer aşamaları, kişilerin belirli bir işe başlamasından bitimine kadar geçen süreçleri ifade eder. Bu nedenle kişilerin işe başlama yaşları, kariyer başlangıcı için çok büyük bir önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, kişilerin belirli bir işi belirli bir süre yaptıktan sonra yeni bir işe başlamaları durumunda kariyer aşamalarını da tekrar sırasıyla yaşayacaklardır. Kariyer süreci içindeki bu aşamaların her biri farklı motivasyonu, farklı görevleri ve farklı ihtiyaçları içermektedir. Bahsi geçen bu ihtiyaç ve beklentiler kişiden kişiye farklılık göstermektedir (Çalık ve Ereş, 2006: 52-23). Bazı durumlarda emeklilik kariyer sonu olarak görülse de aslında yeni bir kariyerin başlangıcı olabilir. Ayrıca bireyler kariyer evrelerinin belirli dönemlerinde, mesleki ihtiyaçlarını ertelemek veya kesmek durumunda kalabilirler. Örneğin kadınlar ailevi sebeplerden veya çocuk yetiştirmek için kariyerlerine ara vermek zorunda kalabilirler. Bu gibi dönemlerde kişilerin kariyer safhaları ile yaşam safhaları arasında bir bağ yoktur (Aytaç, 1997; Koca, 2009). Bireyin etkileşimde olduğu öğretmen, arkadaş ve ailesinden duyduğu, televizyon vb. sosyal medyadan gördüğü ve kendine yakın hissettiği

kariyer seçeneklerini değerlendirir. Kişisel izlenimleri doğrultusunda meslek seçimine karar verdiğinde, kariyer aşamaları beş basamaktan oluşmaktadır (Aytaç, 2005: 64):

- 1) Keşif aşaması: 20'li yaşlara kadar meslek seçimine karar verilen dönemdir.
- 2) Kariyer kurulma aşaması: İş arama, iş bulma ve işe başlama sürecidir.
- 3) Kariyer ortamı aşaması: Bireyin işinde uzmanlaştığı dönemdir.
- 4) Kariyer sonu aşaması: Bu evrede kariyerde durgunluk ve gerileme içine girilir.
- 5) Emeklilik aşaması: Birey kariyerini tamamlar. Çalışma hayatı boyunca yapmaya fırsat bulamadığı hobilerini bu dönemde gerçekleştirir.

Kariyer Uyum Yeteneği

Bireyin bir mesleğe girmesi veya iş değiştirmesinden kaynaklanan olumsuzluklara karşı mücadele gücüne sahip olmasına kariyer uyum yeteneği denir (Kalafat, 2012: 170; Hamtiaux, Houssemand ve Vriгдаud, 2013: 130). Söz konusu yetenek sayesinde kişi tutumlarını planlar, çevreyi gözden geçirir ve seçim tercihlerinde doğru kararlar alır. Bireyin sahip olduğu özelliklerin farkında olması ve iş dünyasındaki gelişmeleri takip etmesi onu mesleki görevlerinde değişime açık hale getirir. Elde ettiği yeni bilgiler ve beceriler sayesinde kendine güven geliştirir. Gelecekte karşılaşacağı muhtemel problemler ile olaylara hazırlık yapar. Bireysel ve çevresel fırsatları değerlendirir. Gerçekleştirmek istediği hedefler ulaşılmaz olduğunda onları değiştirir ve tekrar düzenler. Kariyer uyum yeteneği, mevcut ve yakın gelecekteki iş görevleri, iş değişimleri ve bireysel stresin üstesinden gelmek için bireylerin gerekli yetenekleri kazanması ve hazır olmasını ifade eden psikolojik bir yapıdır (Yousefi vd., 2011: 264).

Savickas ve Porfelli (2012) tarafından kariyer uyum yeteneği kaynakları olarak kaygı, kontrol, merak ve güven boyutları ele alınmıştır. Bunlar;

- Kaygı, bireylerin mesleki gelecekleri için yeteneklerinin farkında olması ve bu doğrultuda planlama yapmasını kapsamaktadır.
- Kontrol, bireylerin mesleki gelecekleri hakkında karar verebilmesidir. Bireyler kendi gelecekleri hakkında esas belirleyicilerdir.
- Merak boyutu, bireylerin çevresini araştırma girişimidir. Bireyin kendisi ile iş dünyası arasındaki uygunluğu araştırması ve kendine uygun seçenekleri bulmasını ifade eder. Bireylerin yapmış oldukları araştırma sonucunda yeni bilgi ve beceriler elde etmeleri, onların merak boyutunu yansıtmaktadır.
- Güven boyutunda, gelecekte karşılaşılacak problemlerin çözümünde bireylerin kendilerine olan inancını ifade etmektedir (Savickas ve Porfelli, 2012: 663; Kalafat, 2012: 170).

Bu boyutlar bireylerin hayat süreleri boyunca karşılarına çıkan kritik anlar, dönemler, olaylar gibi geçişlere uyum sağlamak için kullanacakları kaynak ve stratejileri sunmaktadır (Owen ve Niles, 2014: 290). Gençlikte başarılı bir kariyer hazırlığının temel bileşeni kariyer uyum yeteneğinin geliştirilmesidir. Bireysel ve çevresel fırsatlar ile kısıtlara göre adapte edilen kariyer hazırlığı, çoğunlukla gençlerin kariyer uyum yeteneğinin merkezi yönünü oluşturmaktadır (Hirschi ve Vondracek, 2009: 120). Kariyer uyum yeteneği aynı zamanda hedefleri gerçekleştirmenin ulaşılmaz olduğu yada çekiciliğini kaybettiği durumda hedeflerin değiştirildiği dinamik bir süreç olarak görülmektedir (Lerner vd., 2001; Hirschi ve Vondracek, 2009).

İş Performansı

Yönetim bakımından önemli bir kavram olan performans, bireylerin faaliyetlerinin bir sonucudur. Performans, 'başarılı iş' olarak tanımlanabilir. Örgütlerin başarısında önemli rol oynayan etkenlerden biri, çalışanların sergiledikleri performans düzeyleridir. Belirli bir dönemde yapılan faaliyetlerin, belirlenen hedeflerle karşılaştırılarak gerçekleşme derecesinin tespit edilmesine iş performansı denir (Schermehon vd., 1985: 432). Elde edilen çıktı miktarı iş performansını göstermektedir. Kısacası iş performansı denildiğinde başarılı iş anlaşılır. Bireyin örgütün amaçlarına yaptığı katkısıdır. Örgütün bireyden beklediği görevler vardır. Bunlar: yazılı ve sözlü iletişim, işe özgü çabanın gösterilmesi, bireysel disiplin, takım performansına katkı, iş arkadaşlarına yardımcı olma, yönetim ve liderliktir. Birey, sorumluluğunda olan söz konusu faaliyetleri iş performansı sayesinde yerine getirir. Organizasyon içinde karşılaşılan sorunları çözme, belirlenen amaçlara yönelik motivasyon, inisiyatif alma ve çok çalışma davranışlarını gerçekleştirir. Birey sahip olduğu teknik bilgi, beceri ve yeteneklerini işinde kullandığında iş performansını sergilemiş olur. Yöneticiler örgüt performansını yükseltme sorumluluğunun yanında, bireysel performansı artırma sorumluluğu da taşımaktadır (Tercan, 2017: 39).

Araştırma Yöntemi

Bu bölümde kariyer uyum yeteneğinin çalışanların iş performansı üzerindeki etkilerini tespit etmeye yönelik oluşturulan anket soruları, hipotezler, yapılan analizler ve elde edilen sonuçlar açıklanmıştır.

Örnekleme ve Veri Toplama

İstanbul'da faaliyet gösteren banka ve sigorta şirketlerinde çalışanlar ile serbest muhasebecilerden oluşan 450 kişilik örneklem seçilmiştir. Katılımcıların 235 (%52,2)'i erkek çalışanlardan oluşurken 215 (%47,8)'i ise kadın çalışanlardan oluşmaktadır. Katılımcılardan 80'i (%17,8) 18-24 yaş aralığında, 270'i (%60) 25-35 yaş aralığında, 81'i (%18) 36-49 yaş aralığında ve 19'u (%4,2) ise 50 ve üstü yaş aralığında olduğu görülmektedir. Çalışanların üç meslek grubunda faaliyet gösterdiği ve meslek gruplarına göre dağılımlarının eşit (n=150, %33,3) olduğu görülmektedir. Örneklem büyüklüğünün yeterliliğine işaret eden Kaiser Meyer Olkin (KMO) test değeri 0,80 bulunmuştur. Bu sonuç örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu göstermektedir.

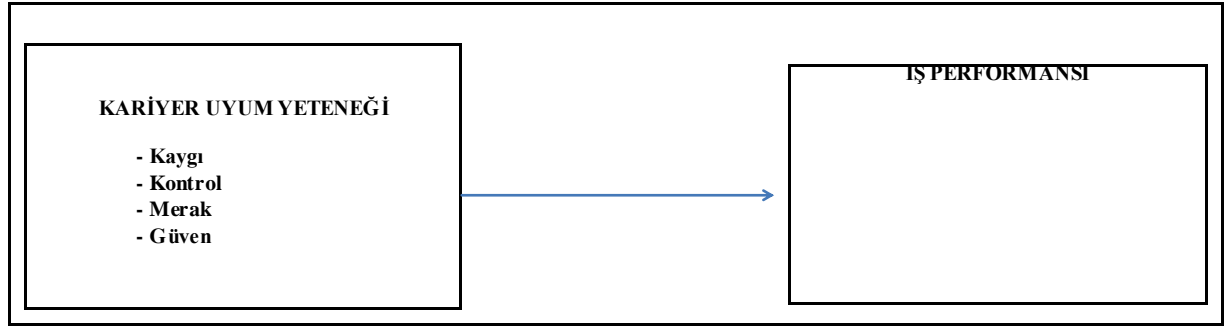
Anket Sorularının Hazırlanması

Kariyer uyum yeteneği ölçeği, Savickas ve Porfelli'nin 2012 yılındaki çalışmasından uyarlanmıştır (Savickas ve Porfelli, 2012). Ölçek toplamda 24 sorudan oluşmaktadır. Ölçek içinde kariyer uyum yeteneğinin alt boyutları olan kaygı, kontrol, merak ve güven boyutlarına yönelik 6'şar soru yer almaktadır.

İş Performansı Ölçeği, katılımcıların iş performansını ölçmek amacıyla, Eisenberger ve arkadaşları (1986) tarafından hazırlanıp kullanılan çalışmadan uyarlanmıştır.

Araştırma Modeli ve Hipotezler

Araştırma kapsamında kariyer uyum yeteneğinin iş performansı üzerinde etkisinin bulunduğu varsayımından yola çıkılarak şu model ve hipotezler oluşturulmuştur.

Şekil 1. Araştırma Modeli

H1. Kariyer uyum yeteneğinin alt boyutunu oluşturan kaygının iş performansı üzerinde olumlu yönde etkisi vardır.

H2. Kariyer uyum yeteneğinin alt boyutunu oluşturan kontrolün iş performansı üzerinde olumlu yönde etkisi vardır.

H3. Kariyer uyum yeteneğinin alt boyutunu oluşturan merakın iş performansı üzerinde olumlu yönde etkisi vardır.

H4. Kariyer uyum yeteneğinin alt boyutunu oluşturan güvenin iş performansı üzerinde olumlu yönde etkisi vardır.

Regresyon Analizi

Katılımcıların iş performansı üzerinde etkisinin olduğu düşünülen kariyer uyum yeteneği boyutlarının (kaygı, kontrol, merak, güven), katılımcıların iş performansını ne şekilde etkilediğini anlamak için çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda bağımsız değişkenlerin birlikte bağımlı değişkendeki değişimin ne kadarını açıkladığını gösteren R^2 değeri 0,78 olarak bulunmuştur. Yani modele dâhil edilen kariyer uyum yeteneği boyutları (kaygı, kontrol, merak, güven) birlikte, bağımsız değişkendeki (iş performansı) değişimin %78'ini açıklamaktadır. Ayrıca regresyon modelinin bir bütün olarak anlamlı olup olmadığını anlamak için ANOVA (Analysis of Variance) testi uygulanmıştır. ANOVA testi sonuçlarına göre sig. ,000 olarak bulunmuştur. Bu değer 0,05'ten küçük olduğu için (sig.<0,05) modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Kariyer uyum yeteneğinin iş performansı üzerinde pozitif yönde anlamlı etkisi bulunmuştur.

Tablo 1. Kariyer Uyum Yeteneği Boyutları (Kaygı, Kontrol, Merak, Güven) ile Çalışanların İş Performansı Üzerindeki Regresyon Analizi Bulguları

Bağımsız Değişken	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar	t	Sig.
	B	Standart Hata	Beta		
(Sabit)	,223	,202		1,103	,271
Güven	,394	,046	,354	8,569	,000
Merak	,326	,045	,289	7,248	,000
Kaygı	,156	,022	,249	7,050	,000
Kontrol	,103	,032	,116	3,198	,001
Bağımlı Değişken: İş Performansı					

Tablo 1'de görüldüğü gibi, regresyon analizi sonucunda elde edilen katsayıların anlamlılık testleri göz önüne alındığında, bağımsız değişkenlerden güven boyutunun sig. (,000) < 0.05,

merak boyutunun sig. (.000) < 0.05, kaygı boyutunun sig. (.000) < 0.05 ve kontrol boyutunun sig. (.001) < 0.05 olarak bulunmuştur. Bu bilgiler doğrultusunda H1, H2, H3 ve H4 hipotezleri kabul edilmiştir. Yani kariyer uyum yeteneği boyutları olan güven, merak, kaygı ve kontrol boyutlarının iş performansı üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etkisi olduğu söylenebilir.

Sonuç

Teknolojinin sürekli gelişimi iş hayatında yaşanan hızlı değişimleri beraberinde getirmektedir. İş hayatında yaşanan bu değişimler mevcut iş tanımlarını değiştirmekte, temel yeteneklerin taklit edilmesini kolaylaştırmakta ve işletmeleri daha yoğun bir rekabet ortamına sürüklemektedir. Bu rekabet ortamında işletmeleri ayakta tutan, onlara rekabet avantajı sağlayan en önemli güç sahip oldukları insan kaynağıdır. Bu nedenle işletmeler açısından, yaşanan değişimlerin farkında olan ve bu değişimlere uyum sağlayabilen bireylerin işletmeye kazandırılması, performans düzeylerine etki eden faktörlerin belirlenmesi ve gerekli olan eğitim ve destekler verilerek performans düzeylerinin artırılması büyük önem taşımaktadır.

Kariyer uyum yeteneğinin çalışanların performansı üzerindeki etkisini anlamaya yönelik yürütülen bu çalışma, İstanbul il sınırları içinde muhasebe, banka ve sigorta meslek grubunda çalışan toplam 450 kişiden, anket yöntemi ile toplanan verilerin analizi yapılarak gerçekleştirilmiştir.

Kariyer uyum yeteneklerinin iş performansı üzerindeki etkisini ölçen analiz sonuçlarına göre; kariyer uyum yeteneğinin dört boyutunun (kaygı, kontrol, merak, güven) çalışanların iş performansları üzerinde olumlu yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sahip olduğu yeteneklerin farkında olan bireyler, işin gerektirdiği temel görevleri yerine getirme açısından daha etkili bir performans düzeyi sergilemektedirler. Yapılan analizler sonucunda kariyer uyum yeteneği boyutlarından olan merak ve kaygı boyutlarının bireylerin sergilediği iş performansı düzeyini arttırdığı tespit edilmiştir. İş hayatında bireylerin edindiği bilgiler doğrultusunda, iş arkadaşlarına daha verimli yollar izlemesi konusunda yapıcı önerilerde bulunacaktır. Bunun yanı sıra gelecekte karşılaşılabileceği değişimler hakkında endişe duyan ve bu doğrultuda yeteneklerini geliştiren bireyler de, çalışma arkadaşlarını bilgilendirerek, işletme performansına katkıda bulunacaktır.

Başarı hedefleyen işletmeler, işe alım süreçlerinde bireylerin sahip oldukları kariyer uyum yeteneği düzeylerini dikkate almaları, işletmelerin hedeflediği performans düzeyine ulaşmaları açısından önemlidir. Ayrıca işletmelerin sahip olduğu insan kaynağının uyum yeteneklerini geliştirmeleri gerekmektedir. Çalışanların performans düzeylerinin artırılmasına yönelik sürekli eğitimler verilmelidir. Sahip olduğu yeteneklerin farkında olan bireylerin, işin gerektirdiği görevleri yerine getirme açısından daha etkili oldukları görülmektedir. İş hayatındaki değişimlere paralel olarak çalışanlar da yeteneklerini geliştirmelidir. Böylece çalışma arkadaşlarını motive edebilir, işlerin yürütülmesini hızlandırabilir ve verimliliğe katkıda bulunabilirler. İşletmelerin de bireylerin sahip oldukları kariyer uyum yeteneklerini dikkate almaları önemlidir.

İlerideki çalışmalara yol göstermek üzere kariyer uyum yeteneği ile ilgili literatürün geliştirilmesi, kavramın diğer örgütsel davranış alanları üzerindeki etkisi ortaya konulmalıdır. Bu nedenle farklı iş alanlarında farklı örneklem gruplarıyla çalışılarak, kavramın farklı örgütsel davranış alanlarındaki etkisi araştırılabilir. Ayrıca bireylerin kariyer uyum yeteneğinin geliştirilmesine imkân sağlayacak faktörler de araştırma konuları arasına dahil edilebilir.

KAYNAKÇA

- Aytaç, S. (1997). *Bilgi yaşamında kariyer yönetimi, planlaması, geliştirilmesi, sorunları*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Çalık, T., Ereş, F. (2006). *Kariyer Yönetimi: Tanımlar, Kavramlar, İlkeler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., Sowa, D. (1986). Perceived Organizational Support, *Journal of Applied Psychology*, 71(3): 500-507.
- Geçikli, F. (2002). Bireysel kariyer planlama ve geliştirmede imajın rolü. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (15): 337-354.
- Hamtiaux, A., Houssemand, C., Vrignaud, P. (2013). Individual and career adaptability: comparing models and measures. *Journal of Vocational Behavior*, 83(2): 130-141.
- Hirschi, A., Vondracek, FW. (2009). Adaptation of career goals to self and opportunities in early adolescence. *Journal of Vocational Behavior*, 75(2): 120-128.
- Kalafat, T. (2012). Kariyer geleceği ölçeği (KARGEL): Türk örnekleme için psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38): 169-179.
- Koca, Aİ. (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Değerleri ve Bireysel Özellikleri İle Kariyer Tercihleri Arasındaki İlişki: Çukurova Üniversitesi'nde Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lerner, RM., Freund, AM., Stefanis, ID., Habermas, T. (2001). Understanding developmental regulation in adolescence: the use of the selection, optimization and compensation model. *Human Development*, 44(1): 29-50.
- Owen, FK. ve Niles, SG. (2014). Yeni Yaklaşım ve Modeller. B. Yeşilyaprak (Ed.). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya (5. Baskı) İçinde* (274-305). Ankara: Pegem Akademi.
- Savickas, ML., Porfeli, EJ. (2012). Career adapt-abilities scale: construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries. *Journal of Vocational Behavior*, 80(1): 661-673.
- Schermerhon, JR., Hunt, JG., Osborn, RN. (1985). *Managing Organizational Behaviour*, New York: John Wiley & Sons.
- Tercan, S. (2017). *Otantik Liderliğin Çalışan Motivasyonu ve İş Performansına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yousefi, Z., Abedi, M., Baghban, I., Eatemadi, O., Abedi, A. (2011). Personal and Situational Variables, and Career Concerns: Predicting Career Adaptability in Young Adults. *The Spanish Journal of Psychology*, 14(1): 263-271.

EK:

KARİYER UYUM YETENEĞİNİN ÇALIŞANLARIN PERFORMANSINA ETKİSİ

Bu anket çalışması Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı alanında Yrd. Doç. Dr. Yaşar AKÇA danışmanlığında yürütülen ve yüksek lisans öğrencisi Esat KALAYCIOĞLU tarafından hazırlanan “**kariyer uyum yeteneğinin çalışanların performansına etkisi**” isimli tezde kullanılmak üzere veri toplamak amacıyla yapılmaktadır. Anketten elde edilen bilgiler sadece bu çalışma kapsamında bilimsel sonuçlar elde edilmek amacıyla kullanılacak ve katılımcılardan isim, telefon numarası, adres gibi kişisel bilgiler istenmeyecektir. Araştırma sonuçlarının bilimsel açıdan gerçekliği ifade etmesi ve araştırma güvenirliliği için anket sorularına vereceğiniz samimi cevaplar çok önemlidir. Ankete yaptığınız katılım ve göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ederiz.

Bölüm I KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ İLE İLGİLİ SORULAR (Lütfen aşağıdaki sorulara uygun gördüğünüz şıkkı işaretleyiniz)

1. Cinsiyetiniz?

Bay () Kadın ()

2. Yaşınız?

18-24 () 25-35 () 36-49 () 50 ve üstü ()

3. Mesleğiniz?

Bölüm II KATILIMCILARIN KARİYER UYUM YETENEĞİ VE İŞ PERFORMANSINI ÖLÇMEYE YÖNELİK SORULAR

Aşağıdaki soruların karşısına, 1 (kesinlikle katılmıyorum) 2 (katılmıyorum) 3 (kararsızım) 4 (katılıyorum) 5 (kesinlikle katılıyorum) seçeneklerinden sizin için en uygun olan 1 tanesini işaretleyiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
ÖNEMLİ: KARİYER UYUM YETENEĞİ (KAYGI, KONTROL, MERAK, GÜVEN) İLE İLGİLİ SORULARI CEVAPLARKEN EĞİTİM DÖNEMİNİZDE (ŞU ANKI İŞİNİZE BAŞLAMADAN ÖNCEKİ DÖNEMİNİZDE) SAHİP OLDUĞUNUZ DÜŞÜNCELERİNİZİ DE DİKKATE ALINIZ!					
KARİYER UYUM YETENEĞİ İLE İLGİLİ ANKET SORULARI	1	2	3	4	5
KAYGI					
KU1. Geleceğimin nasıl olacağını sıklıkla düşünüyorum					
KU2. Hayatımın bu evresinde verdiğim kararların, geleceğimi belirlediğimin farkındayım					
KU3. Geleceğim için hazırlık yapıyorum					
KU4. Kariyerim ile ilgili seçim yapmak zorunda olduğumun farkındayım					

KU5. Amaçlarımı nasıl başarabileceğimi planlıyorum					
KU6. Kariyerime katkı sağlayacak faaliyetlerle ilgileniyorum					
KONTROL					
KU7. Geleceğim hakkında iyimserim					
KU8. Kararlarımı kendim veririm					
KU9. Verdiğim kararların sorumluluğu bana aittir					
KU10.İnandığım değerleri savunurum					
KU11.Kendime güvenirim					
KU12.Kendim için doğru olan şeyi yaparım					
MERAK					
KU13.Kariyerim ile ilgili her şeyi (sektör, işletmeler, işler, gereken beceriler vb.) araştırıyorum					
KU14.Kişisel gelişimime katkı sağlayacak fırsatları (staj, kurs, kongre, eğitim vb.) araştırıyorum					
KU15.Bir karar vermeden önce seçenekleri araştırıyorum					
KU16.Bir şeyi yapmanın farklı yollarını da inceliyorum					
KU17.Zihnimdeki soruları derinlemesine araştırıyorum					
KU18.G decede karşıma çıkacak fırsatları merak ediyorum					
GÜVEN					
KU19.Bana verilen görevleri layıkıyla yerine getiririm					
KU20.En iyisini yapmak için dikkat ederim					
KU21.Yeni beceriler öğrenebilirim					
KU22.Yeteneklerimi geliştirebilirim					
KU23.Engellerin üstesinden gelebilirim					
KU24.Problemlerimi çözebilirim					
İŞ PERFORMANSINA İLİŞKİN SORULAR					
İG1. İşletmemin benden beklediği görevleri aksatmadan yerine getiririm.					
İG2. Verilen aralardan(moladan) sonra işime zamanında dönmeye özen gösteririm.					
İG3. İşin gerekirdiği sorumlulukları yeterli düzeyde yerine getiririm.					
İG4. Görevlerimi yerine getirirken arkadaşlarımla iş dışı konularda çok fazla konuşurum.					
İG5. Sorumluluğumdaki görevleri fazlasıyla yerine getiririm.					

İG6. İşletmemin benden beklediğini fazlasıyla karşıladığımı düşünüyorum.					
İG7. Bana verilen görevlerden daha fazla sorumluluk üstlenirim.					
İG8. İşimin gerektirdiği performans standartlarını karşılarım.					
İG9. İş görevlerimi zamanında tamamlarım					
İB10. Sunduğum hizmet kalitesinde, belirlenen standartlara fazlasıyla ulaşınm.					
İB11. İşe yeni başlayan personele görevim dışında olsa bile yardım ederim.					
İB12. Diğer çalışanları işlerini yaparken daha etkili yolları denemeleri konusunda cesaretlendiririm.					
İB13 Çalışma grubumun genel işleyişini geliştirmek için yapıcı önerilerde bulunurum.					
İB14. Bulduğum Kurumu potansiyel sorunlara karşı koruma sorumluluğu taşınm.					
İB15. Yapma zorunluluğum olmayan işleri gönüllü olarak yerine getiririm.					
İ16. İşletmemin yararına olan görüş ve fikirlere sahibim.					
İ17. İşimle ilgili konularda kendimi sürekli olarak geliştiririm.					

Örgüt Kültürü ve Liderliğin Firma Performansı Üzerine Etkileri

Yaşar AKÇA², Gökhan ÖZER³, Hakan KIRKAN⁴

²Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bartın, TÜRKİYE

³Gebze Teknik Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Gebze, TÜRKİYE

⁴Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: yakca@bartin.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı, örgüt kültürü ve liderliğin performans üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır. Yapılan literatür taramasında söz konusu üç konunun genellikle tek başına ele alındığı görülmüştür. Örgüt kültürü, liderlik ve performans konularının birbirleri üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmaların ise olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada örgüt kültürü ve liderliğin performans üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Örgüt kültürü ve liderliğin performans etkisi, anket çalışmasıyla incelenmiştir. Uygulanan anketin ana kütesini bir alışveriş merkezinin yöneticileri teşkil etmektedir. Yapılan analizler sonucunda: örgüt kültürü ile liderlik, örgüt kültürü ile performans ve liderlik ile performans arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş, örgüt kültürü ile liderliğinde performans üzerinde etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Örgüt Kültürü, Liderlik, Firma Performansı

The Effects of Organizational Culture and Leadership on Firm Performance

Abstract

The aim of this study is to investigate whether the organizational culture and leadership have an effect on performance. The literature search displays that these three subjects are usually studied on their own. The effects of organizational culture, leadership and performance on each other are not sufficiently tackled. Thus, this study intends to help filling this gap. The impact of organizational culture and leadership over performance is examined with the assistance of survey data. The main mass of the survey is represented by the managers of a shopping mall. As a result of these analyzes; organizational culture and leadership, organizational culture and performance, leadership and performance were found to have a meaningful relationship. It was found that organizational culture and leadership had effects on firm performance.

Keywords: Organizational Culture, Leadership, Firm Performance

Giriş

İşletmelerin paydalarında genellikle ortak bir sorun vardır, süreklilik. Yapılması gereken işlerin herkes tarafından bilinmesi ve aynı standartlarda yapılması için temel kuralların oluşturulması gerekmektedir. Bu durum örgüt kültürü kavramını oluşturmuştur. Mevcut sistemin devamı için sistemin güçlendirilmesi, değişen şartlara uyum sağlanması gerekmektedir. Böylece yetenekli, bilgili ve tecrübeli yöneticilere ihtiyaç duyulmuş, beraberinde liderlik kavramı ortaya çıkmıştır. İşletmelerin sürekliliği açısından önem arz eden bir diğer konu da verimliliktir. İşletme kaynaklarının kullanımı, atıl kapasitenin varlığı, çalışanların tam istihdamı gibi konular işletmeler için önem taşımaktadır. Bu ve benzeri durumlar da işletmelerde performans kavramını meydana getirmiştir.

Söz konusu kavramların birbirleri üzerindeki etkilerin araştırılması bu çalışmanın temel amacıdır. Çalışmaya öncelikle örgüt kültürü, liderlik ve performans konularının literatür taramasıyla başlanmıştır. Yapılan araştırmalarda bu üç konunun tek başlarına ya da örgüt kültürü ile performans arasındaki etkileşimin, liderlik ile performans arasındaki etkileşimin ya da örgüt kültürü ile liderlik arasındaki etkileşimin ele alındığı gözlemlenmiştir. Örgüt kültürü, liderlik ve performans konularının birbirleri üzerine etkilerinin birlikte ele alındığı çalışmalara rastlanmamıştır. Bu eksikliği tamamlama noktasından hareketle örgüt kültürü ve liderliğin performans üzerindeki etkilerinin neler olduğu ortaya konulmuştur.

Makalenin ilk bölümünde örgüt kültürü kavramı açıklanmış ve örgüt kültürünü oluşturan boyutlar tespit edilmiştir. İkinci bölümde liderlik kavramı ve liderliği oluşturan boyutlara işaret edilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise örgüt kültürü ve liderliğin performans üzerindeki etkileri anket çalışmasıyla realize edilmiştir.

Örgüt Kültürü

Kültür kelimesi Latince ekip-biçmek anlamına gelen “colere” sözcüğünden gelmektedir. Sözcük buradan Almancaya geçmiş, Alman Dil Sözlüğü’nde “cultur” olarak kullanılmış ve zamanla “kültür” halini almıştır (Kaya, 2009: 91). Kültür denildiğinde “Toplumun, varlığını sürdürmesi sırasında öğrendiği tecrübeler, yeni üyelerine aktardığı alışkanlıklar, tutumlar, din, dil, hukuk, sanat, ahlak, beceri, deneyim, gelenek, görenek, maddi ve manevi değerler bütünü” anlaşılır (Kurt, 2010: 8). Örgüt kültürü kavramı ise literatüre yirminci yüzyılın sonlarına doğru girmiştir. Özellikle örgütsel performans, yönetimde etkinlik, verimlilik ve örgütsel davranış gibi konularla birlikte örgüt kültürü popülerlik kazanmıştır (Karadağ, 2009: 1394). Pettigrew tarafından 1979 yılında yayımlanan “On Studying Organizational Cultures” adlı makalede “örgüt kültürü” kavramı ilk kez işlenmiştir. Pettigrew örgüt kültürünü, “topluluk içinde ortaklaşa paylaşılan değerler, semboller, eylem, dil, ideoloji ve inançlar bütünü” olarak tanımlamıştır (Pettigrew, 1979: 574). Örgütün politikaları, stratejileri, işleyiş şekli ve çalışanların rollerine yönelik tutumları, uygulanan davranış kalıpları örgüt kültürü içinde ortaya çıkmaktadır. Örgüt kültürü aynı zamanda örgütün yazıya dökülmemiş kurallarını oluşturur (Erkmen, 2010: 5). Örgüt kültürü grup üyeleri arasında sürekli paylaşıldığından örgüte ait olma özelliğindedir ve örgütü diğer örgütlerden ayırır. Bunlardan bazılarını misyon ve vizyon ifadeleri, ödüller ve cezalar, değerler, normlar, süreçler, törenler, giyim-kuşam gibi unsurlar meydana getirmektedir.

Örgüt Kültürünün İşlevleri

Örgütlerin hedeflerine ulaşmasında ve devamlılığını sürdürmesinde önemli bir yer teşkil eden örgüt kültürünün işlevleri şunlardır (Hasanoğlu, 2004: 53; Sarıkamış, 2006: 24; Acılar, 2009: 28; Şahin, 2010: 25; Aliyev, 2010: 28):

- Örgüt kültürü, çalışanların bir kimlik duygusu kazanmasını sağlar.

- Örgüt kültürü, çalışanların ortak değerlere bağlanmasını kolaylaştırır.
- Örgüt kültürü, çalışanların davranışlarını yönlendirerek örgütsel kontrol ve koordinasyonu gerçekleştirir.
- Örgüt kültürü, çalışanlar için bir sosyalleşme süreci ve hareketidir.
- Örgüt kültürü, yaşanan örgütsel sorunlara çözüm arama noktasıdır.
- Örgüt kültürü, örgütün sınırlarını belirler, diğer örgütlerden ayrılmasını sağlar.
- Örgüt kültürü, örgütsel verimlilik, etkinlik ve istikrarın göstergesidir.
- Örgüt kültürü, çalışanlar arasındaki çatışmaları azaltır, onlara rehberlik eder.
- Örgüt kültürü, paylaşılan değerlerin sonraki kuşaklara aktarılmasına yardımcı olur.
- Örgüt kültürü, performans kalite ve iş tatminini olumlu yönde etkiler, rekabet üstünlüğü sağlar.
- Örgüt kültürü, örgüt içindeki çalışma standartlarını belirler.

Örgüt Kültürünün Yararları

Örgüt kültürü, rekabet avantajı sağladığından işletmeler için hayati önem taşımaktadır. Yöneticiler tarafından geliştirilen stratejilerin uygulanmasında önemlidir. Örgüt kültürü aynı zamanda işletmenin amaç ve politikalarını da oluşturur. Örgüt kültürünün yararlarından bazıları şöyledir (Tozkoparan ve Susmuş, 2001: 209; Kantek, 2005: 18-19; Şahin, 2010: 25-26; Turan, 2011: 58-59; Tunçer, 2012: 711-712):

- Örgüt kültürü, yönetici adaylarının yetişmesi ve kendilerini geliştirmelerine olumlu katkı sağlar. Onların bilgi beceri ve tecrübe kazanmalarına yardımcı olur.
- Örgüt kültürü, bir işin yapımında ortaya çıkan belirsizlik, çatışma ve problemleri azaltır yada ortadan kaldırır.
- Örgüt kültürü, personel devir hızını azaltır, yeniliklerin kullanılmasını teşvik eder.
- Örgüt kültürü, tutum ve davranışların oluşmasına, örgüt içi ve örgüt dışı ilişkilerin bir düzen çerçevesinde gerçekleşmesine rehberlik eder.

Lider ve Liderlik

Liderlik kavramı din, dil ve kültür gibi faktörlerin etkisi altında kalmadan insanlık tarihi boyunca tüm toplumlarda ortaya çıkmıştır ve güncelliğini hep korumuştur. Liderlik, aslen İngilizce “leadership” kelimesinin kökü “lead” fiilinden gelmektedir. Bu fiil öncülük etmek, yol göstermek, yön vermek gibi anlamları içermektedir. “Leader” kelimesi ise önder, baş, reis, rehber gibi anlamlar taşımaktadır. Oxford sözlüğünde, lider kelimesi tarih olarak 1300’lü yıllara kadar dayandırılır. Liderlik kelimesi ise 1900’lü yılların başlarında ortaya atılan bir kavramdır (Turan, 2011: 94). Liderlikle birlikte kullanılan güç sayesinde belirli hedeflere yönelik toplanan grubun faaliyetleri etkilenmektedir. Liderlik kavramı içinde dört öge vardır (Pazarbaş, 2012: 11):

Amaç: Grup üyelerinin birlik olmasını sağlayan hedef ve ihtiyaçlardan oluşan ögedir.

Üye (izleyenler): Lideri benimseyen kişilerdir.

Lider: Grubun oluşmasını sağlayan grup üyesidir. Hedefleri gerçekleştirirken takip edilen kişidir.

Ortam: Üyelerin ilişki düzeyi, hedeflerin gerçekleştirilmesi, motivasyon ve güdülenme gibi değerlerden meydana gelir.

Liderin Taşması Gereken Özellikler

Liderlik ileriye yönelik bir yapıdır. Liderler buldukları örgüt içerisinde vizyon oluşturmak ve bu vizyonu tüm çalışanlara aşılardan sorumludurlar. Liderler benimsemiş oldukları hedefleri gerçekleştirmek için mücadele eder. Hedefleri doğrultusunda verilen çabanın karşılığı olan; kârlılıkta artış, operasyon maliyetlerinde düşme, pazar payında büyüme, coğrafi genişleme, hisse fiyatlarında yükselme gibi göstergelerde değişim için çaba göstermektedir. İşte bu döngüyü gerçekleştirecek liderin sahip olması gereken bazı özellikler bulunmaktadır (Aydoğan, 2014: 7). Bu özellikler şunlardır (Taksim, 2014: 46);

- Vizyon sahibi olmak ve bu vizyonu çalışanlarla paylaşmak,
- Değişime direnç göstermemek ve yeni projelere açık olmak,
- Çalışmaları müşteri ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleştirmek,
- Ekip çalışmalarını desteklemek,
- Bilgi paylaşımına açık olmak,
- Sorunların üstesinden gelmek ve doğru karar vermek,
- İş akışını sağlamak,
- Var olan projeleri etkin bir şekilde yönetebilmek,
- Teknik becerileri sergileyebilmek,
- Zaman ve kaynak yönetimini etkili yapabilmek,
- Sorumluluktan kaçmamak,
- Duygularını kontrol altında tutmak,
- Şefkatli, merhametli, dürüst ve güvenilir olmak.

Yapılan bir başka çalışmada etkili bir liderin şu 7 altın anahtara sahip olması gerektiği vurgulanmıştır (Şimşek, Akgemci ve Çelik, 2008: 272);

- **Astlara güven vermek:** Lider, astlarına güvendiğini onlara hissettirmelidir.
- **Vizyon geliştirmek:** İnsanlar doğruyu bilen insanların izinden ilerlemeyi tercih eder.
- **Soğukkanlı olmak:** Lider çok zor şartlar altında bile sakinidir. Mantıklı hareket eder.
- **Riske girmek:** Lider başarısızlıktan korkmaz, yüksek riskli ve farklı işlere girmekten kaçınmaz.
- **Uzman olmak:** Grup üyeleri, liderin yapılan işin uzmanı olduğuna inanırlarsa lidere bağlılıkları da o oranda artar.
- **Eleştirilere açık olmak:** Grup üyeleri, kendi düşüncelerini çok rahat ifade edebilmelidir.
- **Basitleştirmek:** Başkalarına çok zor ve karmaşık gelen problemleri lider kolaylıkla çözebilir.

Liderlik Fonksiyonları

İşletmelerin yapıları, çalışma şekilleri, personel sayıları ve büyüklükleri ne olursa olsun liderlerin işletmelerde üstlendikleri bir dizi fonksiyonlar bulunmaktadır. Bu fonksiyonlar aşağıdaki gibi özetlenebilir (Şimşek, Akgeçici ve Çelik, 2008: 270-271).

- **Koordine etmek:** Grup çalışmalarını koordine eder. Yapılacak işleri grup üyelerine yönlendirir.
- **Planlayıcılık:** Kurum çalışanlarının verilen hedeflere ulaşabilmesi için gereken davranışları lider planlar.
- **Uzmanlık:** Lider, grup içerisinde oluşan bilgi ve uygulamaların kaynağı konumundadır.
- **Sözcülük etmek:** Gruplar arasındaki iletişimi sağlar. Lider grubun sözcüsü konumundadır.
- **Kontrol etmek:** Grup üyelerinin etkinliklerini ve grubun amaçlara uyumluluğunu liderin kontrol etme yetkisi vardır.
- **Ödüllendirmek ve cezalandırmak:** Bireylerin grup amaçları doğrultusunda hareket etmelerine veya grup kurallarına uymalarına göre lider, grup üyelerine ödül veya ceza verir.
- **Hakem ve aracı olarak lider:** Grup içerisindeki bireylerin aralarının bozulması ya da herhangi bir çatışma ortamının yaşandığı durumlarda lider aracılık rolü üstlenir.
- **Örnek olmak:** Lider sergilediği tüm davranışlarla astlarına örnek oluşturmaktadır.
- **Öğretmen olmak:** Liderler arkasından gelenleri eğitir, onların eksikliklerini giderir ve tecrübelerini onlara aktararak geleceğin liderlerini yetiştirir.

Araştırma Yöntemi

Bu bölümde örgüt kültürü ve liderliğin performans üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik yürütülen çalışmanın amacına, kapsamına ve yapılan analizlere yer verilmiştir.

Anket Ölçeklerinin Hazırlanması

Uygulanan anketlerin cevaplandırılmasında 5'li Likert ölçeğinden faydalanılmıştır. Araştırmada kullanılan soruların seçiminde uluslararası alanda kabul görmüş ölçekler tercih edilmiştir. Örgüt kültürüyle ilgili sorularda Cameron ve Quinn (2005) tarafından hazırlanan ve Öznur Tunçer'in Türkçeye çevirdiği, Örgütsel Kültür Değerlendirme Ölçeği'nden faydalanılmıştır (Tunçer, 2009: 205). Liderlikle ilgili sorularda Serkan Çakmakyapan'ın hazırladığı Çok Boyutlu Liderlik Ölçeği'nden faydalanılmıştır (Çakmakyapan, 2009: 89-90). Performansla ilgili sorular da Engin Karayağcı'nın hazırladığı performans ölçeğinden faydalanılmıştır (Karayağcı, 2009: 106-107).

Veri Toplama

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmanın ana kütlesini Bolu da yer alan ve bünyesinde çeşitli alanlarda hizmet veren firmaların bulunduğu bir alışveriş merkezi oluşturmaktadır. Anketler mağaza yöneticilerine uygulanmıştır. Toplanan 112 anketten 9 tanesi eksik doldurulduğundan çıkartılmış ve 103 tane anket analiz edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 18 programı kullanılmıştır. Yapılan analizlerde ankete katılanların demografik özelliklerine ait frekans dağılımlarına, faktör analizine, güvenilirlik analizine, korelasyon analizine, regresyon analizine ve hipotez testlerine bakılmıştır.

Araştırma Modeli ve Hipotezler

Çalışmada, örgüt kültürü ve liderliğin performans üzerindeki etkilerini test edebilmek için Şekil 1’de gösterildiği üzere örnek bir model oluşturulmuştur.

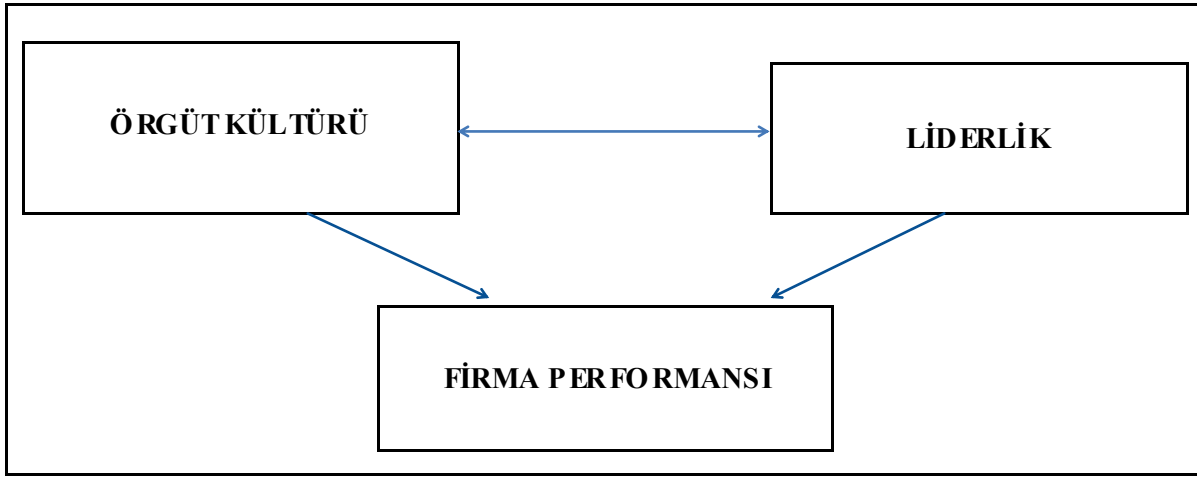
Örgüt kültürü ve liderliğin performans üzerindeki etkilerini test etmek için şu hipotezler oluşturulmuştur:

H1: Örgüt kültürü ile liderlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Örgüt kültürü ile performans arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Liderlik ile performans arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Örgüt kültürü ve liderlik ile performans arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Demografik Özellikler

Katılımcıların 53’ü (%51,5) kadın, 50’si (% 48,5) ise erkektir. Katılımcıların 79’u (% 77) 30 yaşın altındadır. 20’si (% 19,4) 31-40 yaş arası, 4’ü (%3,8) 41 yaş ve üstüdür. Çalışma saatleri uzun olduğundan mağazacılık sektörünü, daha çok gençlerin tercih ettiği görülmektedir. Ankete katılanların 52’si (%50,5) orta öğretim, 23’ü (%22,3) ön lisans, 25’i (%24,3) lisans ve 3’ü (%2,9) lisansüstü eğitime sahiptir. Katılımcıların 55’i (% 53,4) 1-5 yıl arası, 30’u (% 29,1) 6-10 yıl arası, 13’ü (% 12,6) 11-15 yıl arası ve 5’i (%4,9) 16 yıl ve üstü senedir çalışmaktadır. Mağaza yöneticilerinin büyük bir çoğunluğu genç kişilerden oluştuğu için en fazla çalışma süresi 1-5 yıl aralığında toplanmıştır.

Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik analizi, bir ölçekte yer alan maddeler arasındaki tutarlılığın ölçülmesi ve bu maddelerin birbirleriyle ilişkilerinin açıklanması işlemidir. Hesaplanan Cronbach alfa değerinin 0,92 çıkması, incelenen değişkenlerin güvenilir bir şekilde analizlerinin yapıldığını göstermektedir (Karayalçın, 2009; 66).

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda soruların kendi faktörleri altında toplandığı görülmüştür. Kullanılan ölçeklerin uluslararası geçerliliği olduğundan ve daha önce yapılan anket çalışmalarında da kullanıldığı için doğrulayıcı faktör analizinin yapılması yeterli bulunmuştur.

Tablo 1. Faktörlere Ait Güvenilirlik Analizi

Faktörler	Cronbach Alfa değeri	Soru sayısı
Örgüt Kültürü	0.948	21
Liderlik	0,904	23
Performans	0.838	10

Korelasyon Analizi

Faktörler arasındaki ilişkinin anlamlılık durumunu ortaya koymak amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Bu analizde korelasyon katsayılarının -1 ile +1 arasında aldığı değerler incelenir. Sonucun -1 çıkması durumunda değişkenler arasındaki ilişkinin yüksek derecede negatif yönlü olduğu +1 çıkması durumunda ise ilişkinin yüksek derecede pozitif yönlü olduğu anlaşılır (Durmaz, 2007: 70). Yapılan analiz sonucunda örgüt kültürü, liderlik ve performans arasındaki korelasyon değerlerine (Bakınız Tablo 2) ulaşılmıştır. Korelasyon katsayılarının liderlik ile örgüt kültürü arasında (r: 0,664), liderlik ile performans arasında (r: 0,538) ve örgüt kültürü ile performans arasında (r: 0,683) olduğu görülmektedir. Bu durum sonucunda 0.01 anlamlılık seviyesinde her 3 değişken arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.

Tablo 2. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

		Liderlik	Örgüt kül.	Performans
Liderlik	Korelasyon katsayısı anlamlılık düzeyi	1		
Örgüt kültürü	Korelasyon katsayısı anlamlılık düzeyi	,664** ,000	1	
Performans	Korelasyon katsayısı anlamlılık düzeyi	,538** ,000	,683** ,000	1

Regresyon Analizleri ve Hipotez Testleri

Yapılan korelasyon analizinden sonra hipotezleri test edebilmek için regresyon analizleri yapılmıştır. Amacı regresyon denkleminin parametrik değerlerini saptamak olan bu analizde iki veya daha fazla tahmin değişkeni kullanılmaktadır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar ve hipotez testleri aşağıda açıklanmıştır.

H1: Örgüt kültürü ile liderlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3. Örgüt Kültürü ile Liderlik Arasındaki İlişki

	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	Sig	F
	B	Standart hata	Beta			
(sabit)	1,613	,262		6,156	,000	79,50
Liderlik	,581	,065	,664	8,916	,000	

Bağımlı Değişken: Örgüt Kültürü

Liderliğin bağımsız değişken ve örgüt kültürünün bağımlı değişken olarak kabul edildiği Tablo 3 incelendiğinde önem derecesi %5'ten küçük olduğu için değişkenler arasında var olan ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir (F=79,50; sig=0,000), ($\beta=0,664$;

sig=0.000). Bu bulgudan hareketle H1 hipotezi kabul edilerek liderliğin örgüt kültürü üzerinde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

H2: Örgüt kültürü ile performans arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4. Örgüt Kültürü ile Performans Arasındaki İlişki

	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	Sig	F
	B	Standart hata	Beta			
(sabit)	1,328	,265		5,011	,000	88,320
Örgüt kültürü	,628	,067	,683	9,398	,000	

Bağımlı Değişken: Performans

Örgüt kültürünün bağımsız değişken ve performansın bağımlı değişken olarak kabul edildiği Tablo 4'ün anlamlılık sütunundaki değerleri incelendiğinde önem derecesi 0,05'ten küçük olduğu için değişkenler arasında var olan ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir (F=88,320; sig=0,000), ($\beta=0,683$; sig=0,000). Bu bulgudan hareketle H2 hipotezi kabul edilerek örgüt kültürü ile performans arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

H3: Liderlik ile performans arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5. Liderlik ile Performans Arasındaki İlişki

	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	Sig	F
	B	Standart hata	Beta			
(sabit)	2,072	,271		7,632	,000	41,197
Liderlik	,433	,068	,538	6,419	,000	

Bağımlı Değişken: Performans

Liderliğin bağımsız değişken ve performansın bağımlı değişken olarak kabul edildiği Tablo 5'in anlamlılık sütunundaki değerleri incelendiğinde önem derecesi $< 0,05$ olduğu için değişkenler arasında var olan ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir (F=41,197; sig=0,000), ($\beta=0,538$; sig=0,000). Bu bulgudan hareketle H3 hipotezi kabul edilerek liderlik ile performans arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

H4: Örgüt kültürü ve liderlik ile performans arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 6. Örgüt Kültürü, Liderlik ve Performans Arasındaki İlişki

	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	Sig	F
	B	Standart hata	Beta			
(sabit)	1,208	,274		4,411	,000	46,045
Örgüt kültürü	,535	,089	,582	6,036	,000	
Liderlik	,122	,078	,152	1,574	,119	

Bağımlı Değişken: PERFORMANS

Örgüt kültürü ve liderliğin bağımsız değişken ve performansın bağımlı değişken olarak kabul edildiği Tablo 6 incelendiğinde, örgüt kültürünün bağımlı değişkeni açıklama düzeyi istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($\beta=0,582$; $\text{sig}=0.000$). Liderliğin bağımlı değişkeni açıklama düzeyi istatistiksel açıdan anlamsız bulunmuştur ($\beta=0,152$; $\text{sig}=0.119$). Yani örgüt kültürü ve liderlik aynı anda performans üzerinde etki göstermemektedir. Bu bulgudan hareketle H4 hipotezi reddedilerek örgüt kültürü ve liderliğin aynı anda performans üzerinde etkili olmadığı sonucuna varılmıştır.

Sonuç

Bu çalışmanın ilk bölümünde örgüt kültürü kavramı açıklanmış ve örgüt kültürünü oluşturan boyutlar detaylı bir biçimde anlatılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde liderlik kavramı açıklanmış ve liderliği oluşturan boyutlar anlatılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise örgüt kültürü ve liderliğin performans üzerindeki etkileri anket çalışmasıyla incelenmiştir. Yapılan anketin ana kütesini bir alışveriş merkezi oluşturmuştur. Söz konusu alışveriş merkezinde yer alan firmaların sahip oldukları örgüt kültürü ve liderliğin performans üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde korelasyon katsayılarının liderlik ile örgüt kültürü arasında ($r: 0,664$), liderlik ile performans arasında ($r: 0,538$) ve örgüt kültürü ile performans arasında ($r: 0,683$) ilişkili olduğu görülmektedir. $0,01$ anlamlılık seviyesinde her 3 değişken arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğuna karar verilmiştir. Son olarak hipotezleri test edebilmek için regresyon analizi yapılmıştır.

Yapılan analizde örgüt kültürü ile liderlik arasında anlamlı bir ilişki olduğu, örgüt kültürünün liderliği yaklaşık % 44 oranında açıkladığı görülmüştür. Yapılan daha önceki araştırmalarda da örgüt kültürü ile liderlik arasında benzer ilişkinin olduğu saptanmıştır (Şahal, 2005: 42; Bakan, 2009: 146-147; Acar, 2013: 12-13). Çünkü kültür, örgüt içerisinde liderin kendini ön plana çıkarabilmesi için uygun ortamı oluştururken, lider de örgüt içerisindeki kültürün güçlenmesinde ve çalışanların kültürü benimsemesinde büyük önem taşımaktadır. Bu durumla ilgili Schein'in "Liderlik ve kültür bir madalyonun iki yüzü gibidir" ifadesi konuyu tam olarak özetlemektedir (Schein, 2004: 1). Yapılan bir sonraki analizde örgüt kültürü ile performans arasında anlamlı bir ilişki olduğu, örgüt kültürünün performansı yaklaşık % 47 oranında açıkladığı görülmüştür. Yapılan önceki araştırmalarda da örgüt kültürü ile performans arasındaki ilişkinin benzer yönde olduğu görülmektedir (Açık göz, 2006: 87; Kılıç, 2006: 189; Karayalçın, 2009: 47-48). Çünkü güçlü bir örgüt kültürü çalışanları olumlu yönde etkileyerek motivasyonlarının ve kuruma bağlılıklarının artmasına yardımcı olmaktadır. Örgüt içerisinde oluşan bu atmosferde çalışanın performansına dolayısıyla işletmenin performansına katkı sağlamaktadır. Yapılan bir sonraki analizde ise liderlik ile performans arasında anlamlı bir ilişki olduğu, liderliğin performansı yaklaşık % 29 oranında açıkladığı görülmektedir. Literatürde liderlik ile performans arasında benzer bir ilişkinin varlığına işaret edilmektedir (Karayalçın, 2009: 46; Özşahin, 2011: 78). Çünkü lider göstermiş olduğu davranışlarla bir grubun ya da bir kurumun başarısında veya başarısızlığında belirleyici rol oynamaktadır. Liderleriyle etkili bir ilişki içinde olan çalışanların verimlilikleri artmakta ve kendilerinden beklenen hedeflerin üzerine çıkarak işletme performansına katkı sağlamaktadırlar.

KAYNAKÇA

- Acar, AZ. (2013). Farklı örgüt kültürü tipleri ve liderlik tarzları ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki: Lojistik işletmelerinde bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(2): 5-31.
- Acılar, A. (2009). İşletmelerde bilgi güvenliği ve örgüt kültürü. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1): 25-33.
- Açıkgöz, B. (2006). *Rekabetçi değerler yaklaşımı açısından yöneticilerin örgüt kültürüne ilişkin algılamaları: Zonguldak karaelmas üniversitesi örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Aliyev, R. (2010). *Örgüt kültürü ve iş etiği arasındaki ilişkiye yönelik bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Aydoğan, A. (2014). *Liderlik tarzlarının çalışanların bağlılık seviyesi ve performansına etkisi: Başakşehir belediyesi'nde bir uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bakan, İ. (2008). "Örgüt kültürü ve liderlik türlerine ilişkin algılamalar ile yöneticilerin demografik özellikleri arasındaki ilişki: Bir alan araştırması. *KMU İİBF Dergisi*, (14): 13-40.
- Bakan, İ. (2009). Liderlik tarzları ile örgüt kültürü türleri arasındaki ilişkiler: Bir alan çalışması. *TISK Academy*, 4(7): 138-172.
- Cameron, K.S., Quinn, RE. (2006). *Diagnosing and changing organizational culture, based on the competing values framework* (Revised Edition). San Francisco: The Jossey-Bass Business & Management Series.
- Çakmakyapan, S. (2009). *Dönüşümsel ve etkileşimsel liderlik davranışlarının örgütsel öğrenme üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Durmaz, HO. (2007). *Likert'in Sistem 4 Yaklaşımına Göre Özel Dersanelerdeki Yöneticilerin Liderlik Özelliklerinin Örgüt Kültürü İle Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erkmen, T. (2010). *Örgüt kültürü*. İstanbul: Beta Basım Dağıtım.
- Hasanoğlu M (2004). Türk kamu yönetiminde örgüt kültürü ve önemi. *Sayıştay Dergisi*, 52: 43-60.
- Kantek, F. (2005). *Hemşirelik yüksekokulları için örgüt kültürü ölçeğinin geliştirilmesi ve uygulanması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karadağ, E. (2009). Spiritual leadership and organizational culture: a study of structural equation modeling. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(3): 1391-1405.
- Karayalçın, E. (2009). *Bankacılık sektöründe örgüt kültürü, liderlik ve firma (şube) performansı ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, EÜ. (2009). İşletmelerde toplam kalite yönetim uygulamalarının başarısında örgüt kültürü ve ikliminin önemi: kuramsal bir çerçeve. *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 11(1): 90-112.

- Kılıç, G. (2006). *Eğitim kurumlarında liderlik tarzları ve örgüt kültürünün performans üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kurt, T. (2010). *Örgüt kültürünün yenilikçilik (inovasyon) performansı üzerindeki etkileri: Kayseri imalat sektöründe uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Özmutaf, NM. (2007). Liderliğin örgüt kültürü içinde değişimsel boyutta değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6): 83-98.
- Özşahin, M. (2011). *Yüksek performanslı işletmelerde liderlik, rekabetçi kültür ve performans ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze/Kocaeli.
- Pazarbaş, M. (2012). *Liderlik ve otorite: lise öğrencilerinin liderlik ve otorite algısı üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Pettigrew, AM. (1979). On studying organizational cultures. *Administrative Science Quarterly*, 24(4): 570-581.
- Sarıkaş, Ç. (2006). *Örgüt kültürü ve örgütsel iletişim arasındaki ilişkinin örgüte bağlılık ve iş tatminine etkisi ve başarı teknik servis a.ş.'de bir uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Schein, EH. (2004). *Organizational culture and leadership* (13.edition). San Francisco: Jossey-Bass.
- Şahal, E. (2005). *Akademik örgütlerde örgüt kültürü ve iş tatmini arasındaki ilişki: Akdeniz Üniversitesi'nde doktora yapan araştırma görevlilerinin örgüt kültürüne ve iş tatminine yönelik algı ve kanaatleri*", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Şahin, A. (2010). Örgüt kültürü-yönetim ilişkisi ve yönetsel etkinlik. *Maliye Dergisi*, (159): 21-35.
- Şimşek, MŞ., Akgemci, T., Çelik, A. (2008). *Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış* (6.baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Taksim, B. (2014). *Liderlik davranışları, örgütsel bağlılık ve iş tatmini ile firma performansı arasındaki ilişki: kamu personeli üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tozkoparan, G., Susmuş, T. (2001). Üretim ve hizmet sektörü işletmelerinde örgüt kültürüne ilişkin karşılaştırmalı bir uygulama. *Ege Akademik Bakış*, 1(1): 202-223.
- Tunçer, Ö. (2009). *Kişilik ve örgüt kültürü bağlamında yıldırma davranışının örgütsel bağlılık üzerine etkisi: Ampirik bir çalışma*. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Tunçer, P. (2012). Örgütlerde cinsel taciz ve örgüt kültürü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7): 707-723.
- Turan, A. (2011). *Yeni kamu yönetimi anlayışı bağlamında örgüt kültürü ve liderliğin etkileşimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Polis İmajı: İmaj Bileşenleri Üzerine Erzurum İlinde Bir Uygulama

Fatma GEÇİKLİ¹, Özkan AVCI²

¹Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Erzurum, TÜRKİYE

²Bartın Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: fgecikli@atauni.edu.tr

Öz

Bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması ve toplumun düzen içerisinde yaşamını sürdürmesi için hukuk ilkeleri çerçevesinde güvenlik hizmeti sunmakla görevli olan polis, yaptığı görev itibarıyla büyük ölçüde halkın desteğine ihtiyaç duymakta ve halkın gözünde olumlu bir imaja sahip olmak zorundadır. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı halkın polis ile etkileşim içinde bulunduğu belirli anları üzerinden, halkın gözünden polis imajını ölçmektir. Bu amaçla, nicel araştırma desenlerinden basit betimsel model kullanılarak, demografik bilgiler dahil olmak üzere toplam 42 sorudan oluşan bir likert tipi ölçek, Erzurum ilinde farklı demografik özelliklere sahip halk içerisinde seçilmiş olan 600 kişiye uygulanmıştır. Olumlu imaj değerlendirilmesi için 3,41 oranı (%68) eşik düzey olarak baz alındığı çalışmada, analiz sonuçları Erzurum İlinde algılanan genel polis imajının 3,75 (%75) düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bu sonuçtan hareketle, halkın Erzurum İlinde görev yapan polisler hakkında genel anlamda olumlu bir izlenime sahip olduğu yargısına varılabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İmaj, Polis, Polis İmajı

Police Image: A Study on Parameters of Image in Erzurum

Abstract

Police, whose task is to provide security guarding services following the rules of legal system in order to protect the fundamental rights and freedoms of individuals and to maintain stability in social life, seemingly needs the support of community to great extent because of job requirements and have a positive image in the public eye. In this regard, the aim of this study is to measure police image in the eye of public on the basis of conditions in which there is active public-police interaction. To this aim, through descriptive design within quantitative paradigm, a likert-scale, which covers 42 items in total, was applied to 600 people living in Erzurum, randomly selected according to demographic variation. The results of the study, in which the threshold level required to be exceeded for positive image was 3,41 (68%), showed that general police image perceived in Erzurum was 3.75 (75%). On this basis, it is apparently assumed that people's impression of police in Erzurum is very positive.

Keywords: Image, Police, Police Image

Giriş

Genel olarak imaj; kişiler, kurumlar, markalar veya objeler hakkında zihinlerde oluşan imgeler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Alt kavramı olarak kurum imajı ise (Geçikli, 2012:4) insanların bir kurum hakkındaki inançları, ilişkileri ve kurumun özellikleri, yetenekleri, ürünleri, hizmetleri ile ilgili yaşanmışlıklara dayanarak oluşan izlenimler, algılar bütünüdür.

Kurum imajı; vizyon, misyon, amaç, politika gibi örgütsel unsurları tüm paydaşlara iletme konusunda bir köprü görevi görmektedir. Bu köprüye ilişkin süreçler ne kadar sağlıklı ve doğru olursa, kuruma ilişkin güvenin artması ve kurumun desteklenmesi düzeyinin de o doğrultuda artması beklenmektedir. Ayrıca doğru oluşturulmuş ve etkin yönetilen bir kurum imajı sayesinde kurumun hedef kitlelerine ulaşması kolay olmakta ve bu sayede halkla ilişkiler çalışmalarını sağlıklı yürütmenin önü açılmaktadır (Lokmanoğlu, 2015:99). Bu nedenle kurumların ana çabası, bireylerin zihninde olumlu bir imaj yaratabilmek ve bunu yükseltebilmek olmalıdır. Kurumların iyi bir imaj oluşturabilmeleri, hizmet götürdükleri vatandaşlarla iyi bir ilişki ve iletişim kurabilmelerine doğrudan yardımcı olmaktadır (İnal vd., 2006:71). Polis imajı, doğrudan kurum imajını etkilemektedir. Bu bağlamda halkın algılarından oluşan polis imajı ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü halkın güvenliğinin sağlanması için görev yapan polise önce halkın güvenmesi gerekmektedir. Polis imajı kapsamında; mesleki ve iletişim, tatmin, hizmet, güven ve empati imajı dış hedef kitlenin değerlendirdiği imaj bileşenleri içerisinde yer almaktadır.

Polis teşkilatları ile ilgili uluslararası literatür tarandığında yapılan imaj çalışmalarının 1930'lu yıllarda başladığı görülmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmalarda genel olarak halkın polise yönelik memnuniyet düzeyine odaklanılmış ve polisin toplumsal güvene olan etkileri araştırılmıştır. Örneğin Kolombiya polisine yönelik olarak yapılan bir çalışmada polisin etkili bir denetim altında olmamasının etkisi ile yolsuzluklarla ön plana çıktığı ve bu yüzden de imajının uç noktalarda olduğu tespit edilmiştir (Ruiz Vásquez, 2012). Rusya'da yapılan bir çalışmada Sovyet Rusya dönemi sonrasındaki çağdaş polisliğe yönelik Rus halkının tutumları inceleme altına alınmış ve polisin vatandaş ile iş birliği eksikliğinden kaynaklanan bir kamu güvensizliğinin olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Rus polisine yönelik sadece kurumsal görüntü değişikliği çalışmalarının (yeni bir isim ve üniforma, kurum içi yer değişiklikleri gibi) olumlu polis imajı için yetersiz kaldığına değinilmiştir (Zernova, 2012). Hint polisi üzerine yapılan bir çalışmada polisin farklı birçok görevi yerine getirmesinin polis imajının ölçülmesini zorlaştırdığına değinilmiştir. Bu kapsamda polisin imajını etkileyen unsurlar olarak medyanın olumsuz tasvirleri, hükümetin polis müdahaleleri üzerindeki kontrolü, mahkemelerin ve ceza adalet sisteminin durumu, kültürel ve etik sorunlar ile kamuoyunun ve polisin bilgi düzeyinin ana rol oynadığına değinilmiştir (Sharraf, 2014). Kuzey İrlanda'nın bir bölgesinde yapılan polis imajı çalışmasında bölge sakinlerinin kendilerini polisin destekleyicisi olarak değil, aksine mağduru olarak hissettikleri ve bu durumda öncelikli olarak adil ve etkili polislik hizmetlerini gerekli gördükleri ortaya çıkmıştır (Ellison vd., 2013). Son olarak Hong Kong'da görevli polislerin medyada yer alma biçimleri üzerine yapılan bir çalışmada olumlu genel polis imajının %33,7 seviyelerinde kaldığı görülmüştür (Chan, 2015).

Türkiye ölçeğinde yapılan çalışmalar incelendiğinde ise örneğin 155 polis imdat hattı örneğinde yapılan bir polis imajı çalışmasında katılımcıların polis hizmetlerinden memnun oldukları ve polis imdat hattı ile ilgili genel izlenimlerin olumlu olduğu görülmüştür (Başarı, 2008). Kütahya İl merkezinde güvenlik hizmetlerinden yararlanan vatandaşlar arasında tesadüfi örnekleme yöntemi ile yapılan bir çalışmada polis teşkilatının mevcut yapısıyla değişime ihtiyaç duyduğu ve halkla iletişim konusunda yetersiz olduğu

değerlendirilmiştir (Yılmaz vd., 2004). Yozgat İli kapsamında yürütülen ve polisin örgüt imajının değerlendirildiği bir araştırmada mesleki, görsel ve davranışsal imajlar incelenmiş ve elde edilen ortalama sonuçlara göre genel polis imajı yüz üzerinden 61,64 olarak tespit edilmiştir (Taslak vd., 2005). Niğde’de yüz yüze görüşmek suretiyle yapılan bir çalışmada ise ankete katılanların %46’sının polise güvenmediği, polisin vatandaşa davranış biçiminin likert ölçeğine dayanan değerlendirmeye göre 2,55 değeri ile düşük olduğu ve deneklerin emniyet teşkilatını 3,06 değer ile orta düzeyde başarılı bulduğu görülmüştür (İnal vd., 2006). Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde toplam 980 kişi üzerinde yapılan bir çalışmada, polis imajı üzerinde etkili olan unsurlar olarak etnik aidiyet, kişisel faktörler, polislerin kötü muamele ve hatalı davranışları gösterilmiş ve genel imajının 3,14 olarak orta seviyede olduğu tespit edilmiştir (Oğuzhan, 2011). Kayseri Erciyes Üniversitesi öğretim elemanlarının ve öğrencilerinin polis ve polislik mesleği ile ilgili algılamalarını ölçmek amacıyla yapılan bir çalışmada öğretim elemanlarının polisin tarafsız olduğuna ve görevini yaparken kendi dünya görüşünü ön plana çıkarmadığına inandığı, öğrencilerin ise polisin tarafsız olduğuna inanmadığı ve kendi dünya görüşünü görevi esnasında ön plana çıkardığını düşündüğü değerlendirilmiştir (Arslan vd., 2012:122). Erzurum İlinde yapılan bir çalışmada toplum destekli polislik kapsamında halkın polis algısının genel olarak olumlu olduğu, halkın suça karşı duyarlı olduğu ve polisle işbirliği yapmak için gönüllü olduğu tespit edilmiştir (Delice vd., 2012). İstanbul ve Rize illerinde 1508 kişi üzerinde yapılan bir polis imajı çalışmasında ise iki il arasında algısal bir farklılığın olmadığı ve emniyet teşkilatı kurum imajının yüksek düzeyde olumlu olduğu tespit edilmiştir (Lokmanoğlu, 2015:98). Bu kapsamda yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere polis algısı ilden ilden ve yapıldığı dönemden döneme çeşitli etkenler kapsamında değişiklik göstermiştir.

Dolayısıyla günümüz polislik anlayışında halkın destek ve yardımını almadan polis birimlerinin başarılı olamayacağı görülmekte ve bu noktada polis ile halk arasında sağlıklı ilişkiler kurulmasının ve hedef kitlelerin nezdinde olumlu polis imajının sağlanmasının son derece önemli olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda günümüzde her alanda meydana gelen değişmelerin emniyet teşkilatını da etkilediği, toplumdaki sosyal gelişim ve değişimin farklı boyutlar kazanmasıyla, otorite ve otoritenin sembolü durumundaki polise karşı bakış açısının değiştiği ve klasik polislik anlayışının ötesinde, polisten beklentilerin de arttığı gözlenmektedir. Çağımız koşullarında emniyet teşkilatı, değişen ve kendini pek çok alanda yenilemek zorunda olan bir meslek görünümündedir (Yıldız vd., 2008:16). Bu doğrultuda halkın polis algısı aktif bir süreç içerisinde değişebildiği için imaj bileşenlerinin belirlenmesi ve iyi yönetilmesi gerekmektedir. Bu çalışma ile imaj bileşenleri doğrultusunda halkın genel polis algısı ölçülmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırma kapsamında halkın belli bir andaki polisle etkileşimleri bağlamında, imaj bileşenleri doğrultusunda algılanan polis imajı ölçülmeye çalışıldığı için basit betimsel model kullanılmıştır. Araştırma evreni olarak Erzurum İli seçilmiş ve farklı demografik özelliklere sahip 600 kişi örneklem olarak belirlenmiştir.

Araştırmada polis imajını oluşturan bileşenlerin algılanan önem derecelerinin, katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek gibi demografik özelliklere bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığı ve genel polis imajının polisle etkileşim bağlamında (emniyete gitme durumuna göre, yapılan işleme göre, trafik cezası durumuna göre ve polis yakını olup olmamasına göre) farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu çerçevede aşağıdaki hipotezler geliştirilmiş ve bunların doğruluğu bağımsız gruplar t testi ve varyans analizleriyle sınanmıştır:

Hipotez 1: Polis imajı bileşenlerinin algılanan önem dereceleri, katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 2: Polis imajı bileşenlerinin algılanan önem dereceleri, katılımcıların yaş gruplarına göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 3: Polis imajı bileşenlerinin algılanan önem dereceleri, katılımcıların medeni durumlarına göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 4: Polis imajı bileşenlerinin algılanan önem dereceleri, katılımcıların eğitim durumlarına göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 5: Polis imajı bileşenlerinin algılanan önem dereceleri, katılımcıların meslek durumlarına göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 6: Genel polis imajının algılanan önem derecesi, katılımcıların daha önce emniyete gitme durumuna göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 7: Genel polis imajının algılanan önem derecesi, katılımcıların polisle etkileşim nedenine göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 8: Genel polis imajının algılanan önem derecesi, katılımcılara trafik cezası uygulanma durumuna göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 9: Genel polis imajının algılanan önem derecesi, katılımcıların birinci dereceden polis yakını olması durumuna göre farklılaşmaktadır.

Yukarıda belirtilen hipotezleri test etmek için araştırma verileri, yüz yüze anket yöntemi kullanılarak elde edilmiş ve veriler SPSS 22.0 paket programında analiz edilmiştir. İstatistiksel analizlerde önemlilik seviyesi $p < 0,05$ değeri olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın amacına uygun anket soruları için öncelikle geniş bir literatür taraması yapılmış ve çalışmanın konusuyla ilgili kaynaklardan yararlanılarak anket formu oluşturulmuştur. Araştırmada kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların demografik özellikleri ve polisle kişisel etkileşimleri ile ilgili 10 soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise polis imajının ölçümüne ilişkin 32 soru yer almaktadır. Birinci bölümden 1 soru, ikinci bölümden ise 3 soru analizler sonucunda değerlendirme dışı bırakılmıştır. Ölçekte tüm değişkenler için en olumsuz şık 1 en olumlu şık 5 olarak belirlenen 5 seçenekli Likert kullanılmıştır.

Polis imajının yorumlanmasında kullanılmak üzere ölçekteki maddelere verilebilecek tepkilerin genişliği 1 ile 5 arasında değiştiği için olası tepki genişliği toplam derece sayısına bölünerek ($4/5=0,8$) aralık genişliği kullanılmış ve en alt puandan başlanarak tepki aralıkları (1.00-1.80: Kesinlikle Katılmıyorum, 1.81-2.60: Katılmıyorum, 2.61-3.40: Kararsızım, 3.41-4.20: Katılıyorum, 4.21-5.00: Kesinlikle Katılıyorum) olarak değerlendirildiğinde olumlu imaj için eşik düzey 3,41 (%68) olarak baz alınmıştır (Sever, 2016:103). Dolayısıyla imaj yorumlaması (1.00-1.80: Çok Düşük, 1.81-2.60: Düşük, 2.61-3.40: Orta, 3.41-4.20: Yüksek, 4.21-5.00: Çok Yüksek) olarak değerlendirilmiştir.

Ölçeğin faktör analizine uygunluğunun test edilmesi için, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği testi ve Bartlett küresellik testi uygulanmıştır. Polis imajı ölçeğinin KMO değeri (0,938) ve Bartlett testi ise 0.05 anlamlılık derecesinden düşük olduğundan ($p=0.000$) analize konu olan veri setinin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir. Faktör analizi sürecinde temel bileşenler ve varimax döndürme yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonucunda katılımcılar tarafından anlaşılmadığı değerlendirilen 3 soru ölçekten çıkarılmış ve toplam varyansı %60,35 olan polis imajı ölçeğinde 5 faktör elde edilmiştir. Faktörler “mesleki ve

iletişim imajı (10 soru)”, “tatmin imajı (6 soru)”, “hizmet imajı (6 soru)”, “güven imajı (4 soru)” ve “empati imajı (3 soru)” olarak adlandırılmıştır.

Soruların algılanıp algılanmadığını ve güvenilirliklerini ölçmek için ise Cronbach Alfa katsayısı dikkate alınmıştır. Cronbach Alfa değeri 0,70 ve üstü olduğu durumlarda anketin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Durmuş vd., 2013:89). Faktörlerin içsel tutarlılıklarını ölçmek üzere yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha değeri; “mesleki ve iletişim imajı” için 0,889, “tatmin imajı” için 0,841, “hizmet imajı” için 0,872, “güven imajı” için 0,767, “empati imajı” için 0,844 ve “genel polis imajı” için 0,938 olarak tespit edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan toplam 600 kişinin %39,8’i kadın ve %60,2’i erkektir. Yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde %49,8’inin 18-28 ve %26,8’inin 29-39 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Eğitim durumları bakımından çoğunluğunun önlisans/lisans seviyesinde olduğu (lise %29,5, önlisans/lisans %52,7, lisansüstü %9,7) görülmektedir. Medeni durumları açısından ise %52,2’sinin bekâr ve 41,8’inin evli olduğu belirlenmiştir. Ankete katılanların %33,5’i öğrencilerden, %19,8’i özel sektörde çalışanlardan ve %19,3’ü kamuda çalışanlardan oluşmaktadır. Bu kapsamda ankete katılanların ayrıntılı demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişken	Frekans (f)	Yüzde (%)	Değişken	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet			Mesleki Durum		
Kadın	239	39,8	Kamu	116	19,3
Erkek	361	60,2	Özel Sektör	119	19,8
Yaş			Öğrenci	201	33,5
18 - 28 Yaş Arası	299	49,8	Ev Hanımı	24	4,0
29 - 39 Yaş Arası	161	26,8	Serbest Meslek	51	8,5
40 - 50 Yaş Arası	79	13,2	Emekli	29	4,8
51 Yaş ve Üstü	61	10,2	İşsiz	21	3,5
Medeni Durum			Diğer	39	6,5
Medeni Durum			Eğitim Durumu		
Bekâr	313	52,2	Temel Eğitim	49	8,2
Evli	251	41,8	Lise	177	29,5
Boşanmış	24	4,0	Önlisans/Lisans	316	52,7
Ayrı Yaşıyor	12	2,0	Lisansüstü	58	9,7

Araştırmaya katılanların polisle etkileşimlerine ilişkin bulgular incelendiğinde %59,5’inin daha önce emniyetin herhangi bir birimine gittiği ve etkileşimin en çok hizmet alma (%15,8) ve diğer sebeplerle (%15,5) olduğu, katılımcıların %27,2’sinin ise polisle hiç etkileşime girmediği belirlenmiştir. Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun birinci derece polis yakını olmadığı (%67,8) ve çok azına trafik cezasının uygulandığı (%26,2) görülmüştür. Bu kapsamda ankete katılanların ayrıntılı polisle etkileşimleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Polisle Etkileşimlerine İlişkin Bulgular

		Frekans (f)	Yüzde (%)
Daha Önce Emniyetin Herhangi Bir Birimine Gitme Durumu	Gittim	357	59,5
	Gitmedim	243	40,5
Polisle En Son Hangi Nedenle Etkileşime Girildiği	Hizmet Alma	95	15,8
	Şikâyet	72	12,0
	Gözaltı	33	5,5
	Trafik Kontrolü	39	6,5
	Kimlik Bildirimi	34	5,7
	Bilgi Alma	71	11,8
	Diğer	93	15,5
	Hiç Girmedim	163	27,2
Daha Önce Trafik Cezası Uygulanma Durumu	Uygulandı	157	26,2
	Uygulanmadı	443	73,8
Birinci Derece Polis Yakını Olunup Olunmadığı	Var	193	32,2
	Yok	407	67,8

Araştırmaya katılanların polis imajı ölçeğine verdikleri yanıtlara ilişkin yüzdelik dağılımlar, aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar sunulmuştur. Katılımcıların kurumsal imaj açısından önem verdikleri en önemli husus empati imajı değişkeni içerisinde yer alan “*Polislerin yaptıkları işlerin tehlikeli olduğuna inanıyorum (4,51)*” ifadesidir. Diğer önem verdikleri hususlar ise güven imajı değişkeni için “*Bir suçun mağduru olduğumda çekinmeden polis merkezine giderim (4,25)*” ifadesi, tatmin imajı değişkeni için “*Polis İmdat (155) telefonuna yaptığım ihbarların dikkate alındığına inanıyorum (3,98)*” ifadesi, hizmet imajı değişkeni için “*Polis, insanlara karşı yardımseverdir (3,95)*” ifadesi, mesleki ve iletişim imajı değişkeni için “*Polis, davranışlarıyla toplumda insanlara iyi örnek olmaktadır (3,85)*” ifadesi olarak yer almaktadır. En düşük ortalamaya sahip husus ise mesleki ve iletişim imajı içerisinde yer alan “*Polis, kendi duygularını yönetebilmektedir (3,19)*” olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda ankete katılanların ayrıntılı tanımlayıcı istatistikleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Polis İmajı Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken		Cevapların Yüzdelik Dağılımı					Art.Ort.	Std. Sapma
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		
e	Polis, karşısındakinin duygularını anlama	6,3	14,7	38,5	31,0	9,5	3,23	1,020

	yeteneğine sahiptir.							
	Polis, kendi duygulanım yönetebilmektedir.	6,8	16,7	37,0	29,3	10,2	3,19	1,051
	Polis, dinleme yeteneğine sahiptir.	5,0	10,2	27,2	44,7	13,0	3,51	1,007
	Polis, etkili konuşma yeteneğine sahiptir.	5,8	13,3	31,3	35,2	14,3	3,39	1,069
	Polis, yerine getirdiği görevle ilgili kamuoyunu bilgilendirmektedir.	4,2	16,3	25,5	40,0	14,0	3,43	1,051
	Polis hizmetlerinde, hesap sorumluluk mekanizmasının yeterince çalıştığına inanıyorum.	5,3	11,3	32,8	34,0	16,5	3,45	1,061
	Polis, davranışlarıyla toplumda insanlara iyi örnek olmaktadır.	3,8	6,5	23,3	33,8	32,5	3,85	1,069
	Polis Teşkilatı, her türlü denetime açıktır.	6,2	8,3	28,7	27,8	29,0	3,65	1,160
	Polis Teşkilatı, şeffaf bir teşkilattır.	8,2	11,0	30,3	29,7	20,8	3,44	1,173
	Polisin, mesleki alan bilgisi yeterli düzeydedir.	7,3	12,0	33,3	33,5	13,8	3,35	1,088
Tatmin İmajı	Polise başvurduğumda gereken ilgiyi görüyorum.	3,3	9,5	23,0	43,3	20,8	3,69	1,011
	Polisin, yapılan ihbarlara zamanında müdahale ettiğini düşünüyorum.	5,7	12,7	23,8	40,7	17,2	3,51	1,090
	Polis, halktan kendisine gelen her türlü şikâyeti önemsemektedir.	2,7	15,3	26,5	38,0	17,5	3,52	1,033
	Polis, insanlara karşı güler yüzlüdür.	4,5	14,8	31,7	35,3	13,7	3,39	1,039
	Polisle rahat bir şekilde iletişim kurabilirim.	3,3	6,7	16,8	45,7	27,5	3,87	0,998
	Polis İmdat (155) telefonuna yaptığım ihbarların dikkate alındığına inanıyorum.	3,5	4,3	14,7	45,5	32,0	3,98	0,978
Hizmet İmajı	Polis, görevini yürütürken halka karşı adaletli ve tarafsız davranmaktadır.	6,3	11,3	17,7	35,7	29,0	3,70	1,183
	Polis rüşvet kabul etmez.	5,2	11,5	24,5	28,5	30,3	3,67	1,170
	Polis, yasalara kendine verdiği yetkiler çerçevesinde hareket eder.	2,3	9,0	19,8	42,5	26,3	3,82	1,000
	Polis, insanlara karşı yardımseverdir.	2,3	4,8	17,7	45,5	29,7	3,95	0,936
	Suçların önlenmesi konusunda polise güvenirim.	3,2	7,0	18,0	40,5	31,3	3,90	1,025
	Polis, insanların işlerini mümkün olduğu kadar hızlandırmaya ve kolaylaştırmaya çalışır.	3,7	7,5	24,0	46,3	18,5	3,69	0,978
Güven İmajı	Polisle ilgili şikâyetlerimi hiç çekinmeden bildiririm.	3,2	9,0	15,5	36,5	35,8	3,93	1,075
	Suçla mücadele için polislerle beraber gönüllü olarak çalışırım.	5,0	4,8	12,8	34,3	43,0	4,06	1,096
	Bir suçun mağduru olduğumda	1,8	3,5	10,8	36,0	47,8	4,25	0,913

	çekinmeden polis merkezine giderim.							
	Şahit olduğum suçları çekinmeden polise ihbar ederim.	3,0	3,2	12,5	35,3	46,0	4,18	0,975
Empati İmajı	Polislere ve yaptıkları işlere saygı duyuyorum.	2,0	1,8	5,8	32,0	58,3	4,43	0,844
	Polislerin yaptıkları işlerin zor olduğuna inanıyorum.	2,8	3,2	3,0	25,8	65,2	4,47	0,917
	Polislerin yaptıkları işlerin tehlikeli olduğuna inanıyorum.	2,0	2,3	3,3	27,0	65,3	4,51	0,835

Araştırmaya katılanların polis imajı değişkenlerine ve toplam ölçeğe yönelik ortalama sonuçları incelendiğinde empati imajı (4,47) en yüksek düzeyde değerlendirilirken, mesleki ve iletişim imajı (3,44) ise en düşük düzeyde değerlendirilen polis imajı değişkeni olmuştur. Genel polis imajı (3,75) olarak ise olumlu imaj için belirlenen eşik düzeyin üzerinde değerlendirme yapılmıştır. Bu kapsamda ankete katılanların ayrıntılı alt değişken ve toplam ölçeğe yönelik ortalamaları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Polis İmajı Ölçeğine İlişkin Alt Değişkenlerin Ortalamaları

	Art.Ort.	Std. Sapma
Mesleki ve İletişim İmajı	3,44	0,761
Tatmin İmajı	3,66	0,765
Hizmet İmajı	3,78	0,821
Güven İmajı	4,10	0,780
Empati İmajı	4,47	0,756
Genel Polis İmajı	3,75	0,623

Araştırmaya katılanların polis imajı ölçeğine ilişkin algılanan önem derecelerinin, demografik özelliklere bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığı t testi ve varyans analizleri ile test edilmiştir. Bu kapsamda cinsiyet değişkenine yönelik yapılan t testi sonuçları Tablo 5’de belirtilmiş ve katılımcıların ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu itibarla polis imajı bileşenlerinin algılanan önem derecelerinin, katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezlerden “**H1**” reddedilmiştir.

Tablo 5. Değişkenlerin Cinsiyete Yönelik Araştırılması

	Cinsiyet	Mevcut	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t değeri	Anlamlılık Değeri (p)
Mesleki ve İletişim İmajı	Kadın	239	3,42	0,72	-0,621	0,53
	Erkek	361	3,46	0,78		
Tatmin İmajı	Kadın	239	3,60	0,76	-1,538	0,12
	Erkek	361	3,69	0,76		
Hizmet İmajı	Kadın	239	3,73	0,82	-1,159	0,24
	Erkek	361	3,81	0,81		

Güven İmajı	Kadın	239	4,06	0,82	-0,881	0,37
	Erkek	361	4,12	0,75		
Empati İmajı	Kadın	239	4,44	0,81	-0,742	0,45
	Erkek	361	4,49	0,71		
Genel Polis İmajı	Kadın	239	3,72	0,64	-1,213	0,22
	Erkek	361	3,78	0,61		

Araştırmaya katılanların yaş gruplarına göre, polis imajı bileşenlerinin önem derecelerine verdikleri yanıtlar arasında bir farklılık olup olmadığını görebilmek için Post Hoc çoklu karşılaştırma kriterleri kullanılarak yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarından Tablo 6’da belirtilen istatistiklere bakıldığında grup ortalamaları arasındaki fark; tatmin imajı, hizmet imajı ve genel polis imajı açısından anlamlı bulunmuştur. Bu kapsamda 18-28 yaş aralığında bulunan katılımcıların 40 yaş ve üstü katılımcılara nazaran tatmin imajı değerlendirmelerinin kısmen daha düşük olduğu ve ayrıca 18-28 yaş aralığında bulunan katılımcıların 40-50 yaş aralığında olan katılımcılara nazaran hizmet imajı ve genel polis imajı değerlendirmelerinin de daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu itibarla polis imajı bileşenlerinin algılanan önem derecelerinin, katılımcıların yaş gruplarına göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezlerden “H2” kısmen doğrulanmıştır.

Tablo 6. Değişkenlerin Yaş Gruplarına Yönelik Araştırılması

	Yaş	Mevcut (N)	Aritmetik Ortalama	Levene Değeri (p)	Welch Değeri (p)	F değeri	Anlamlılık değeri (p)
Mesleki ve İletişim İmajı	(1) 18-28	299	3,36	0,10	-	2,520	0,05
	(2) 29-39	161	3,51				
	(3) 40-50	79	3,55				
	(4) 51+	61	3,53				
Tatmin İmajı	(1) 18-28	299	3,54	0,15	-	6,091 (1-3,4)	0,00*
	(2) 29-39	161	3,70				
	(3) 40-50	79	3,84				
	(4) 51+...	61	3,88				
Hizmet İmajı	(1) 18-28	299	3,70	0,67	-	2,802 (1-3)	0,03*
	(2) 29-39	161	3,80				
	(3) 40-50	79	3,97				
	(4) 51+...	61	3,89				
Güven İmajı	(1) 18-28	299	4,12	0,03	0,68	-	-
	(2) 29-39	161	4,04				
	(3) 40-50	79	4,15				
	(4) 51+...	61	4,09				
Empati İmajı	(1) 18-28	299	4,43	0,50	-	0,855	0,46
	(2) 29-39	161	4,45				
	(3) 40-50	79	4,56				
	(4) 51+...	61	4,54				
Genel Polis	(1) 18-28	299	3,68	0,13	-	3,208	0,02*

İmajı	(2) 29-39	161	3,78			(1-3)	
	(3) 40-50	79	3,89				
	(4) 51+...	61	3,86				

*p<0,05

Araştırmaya katılanların medeni durum gruplarına göre, polis imajı bileşenlerinin önem derecelerine verdikleri yanıtlar arasında bir farklılık olup olmadığını görebilmek için Post Hoc çoklu karşılaştırma kriterleri kullanılarak yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarından Tablo 7’de belirtilen istatistiklere bakıldığında grup ortalamaları arasındaki fark mesleki ve iletişim imajı, tatmin imajı, hizmet imajı ve genel polis imajı açısından anlamlı bulunmuştur. Bu kapsamda bekâr katılımcıların evli katılımcılara nazaran mesleki ve iletişim imajı, tatmin imajı, hizmet imajı ve genel polis imajı değerlendirmelerinin kısmen daha düşük olduğu ve ayrıca eşlerinden boşanmış olan katılımcıların bekâr katılımcılara nazaran tatmin imajı değerlendirmelerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu itibarla polis imajı bileşenlerinin algılanan önem derecelerinin, katılımcıların medeni durumlarına göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezlerden “H3” kısmen doğrulanmıştır.

Tablo 7. Değişkenlerin Medeni Durumlara Yönelik Araştırılması

	Medeni Durum	Mevcut (N)	Aritmetik Ortalama	Levene Değeri (p)	Welch Değeri (p)	F değeri	Anlamlılık değeri (p)
Mesleki ve İletişim İmajı	(1) Bekâr	313	3,34	0,53	-	4,553 (1-2)	0,04*
	(2) Evli	251	3,56				
	(3) Boşanmış	24	3,65				
	(4) Ayn Yaşıyor	12	3,47				
Tatmin İmajı	(1) Bekâr	313	3,50	0,35	-	9,557 (1-2,3)	0,00*
	(2) Evli	251	3,81				
	(3) Boşanmış	24	3,99				
	(4) Ayn Yaşıyor	12	3,65				
Hizmet İmajı	(1) Bekâr	313	3,67	0,78	-	4,857 (1-2)	0,00*
	(2) Evli	251	3,89				
	(3) Boşanmış	24	4,13				
	(4) Ayn Yaşıyor	12	3,75				
Güven İmajı	(1) Bekâr	313	4,07	0,56	-	0,910	0,43
	(2) Evli	251	4,11				
	(3) Boşanmış	24	4,33				
	(4) Ayn Yaşıyor	12	4,16				
Empati İmajı	(1) Bekâr	313	4,39	0,03	0,07	-	-
	(2) Evli	251	4,54				
	(3) Boşanmış	24	4,61				
	(4) Ayn Yaşıyor	12	4,44				
Genel Polis İmajı	(1) Bekâr	313	3,65	0,77	-	6,695 (1-2)	0,00*
	(2) Evli	251	3,86				
	(3) Boşanmış	24	4,01				
	(4) Ayn Yaşıyor	12	3,76				

*p<0,05

Araştırmaya katılanların eğitim gruplarına göre, polis imajı bileşenlerinin önem derecelerine verdikleri yanıtlar arasında bir farklılık olup olmadığını görebilmek için Post Hoc çoklu karşılaştırma kriterleri kullanılarak yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarından Tablo 8’de belirtilen istatistiklere bakıldığında grup ortalamaları arasındaki fark tüm değişkenler ve genel polis imajı açısından anlamlı bulunmuştur. Bu kapsamda *üniversite eğitimi alan katılımcıların*; lise eğitimi alanlara nazaran mesleki ve iletişim imaj değerlendirmelerinin, temel eğitim alanlara nazaran tatmin imajı değerlendirmelerinin hem temel eğitim hem de lise eğitimi alanlara nazaran hizmet imajı değerlendirmelerinin ve genel anlamda temel eğitim alanlara nazaran polis imajı değerlendirmelerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca *temel eğitim alan katılımcıların*; lise ve lisansüstü eğitim alanlara nazaran güven imajı değerlendirmelerinin, lise ve üniversite eğitimi alanlara nazaran ise empati imajı değerlendirmelerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu itibarla polis imajı bileşenlerinin algılanan önem derecelerinin, katılımcıların eğitim durumlarına göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezlerden “*H4*” kabul edilmiştir.

Tablo 8. Değişkenlerin Eğitim Durumlarına Yönelik Araştırılması

	Eğitim Durumu	Mevcut (N)	Aritmetik Ortalama	Levene Değeri (p)	Welch Değeri (p)	F değeri	Anlamlılık değeri (p)
Mesleki ve İletişim İmajı	(1) Temel Eğitim	49	3,55	0,95	-	3,575 (2-3)	0,01*
	(2) Lise	177	3,58				
	(3) Üniversite	316	3,36				
	(4) Lisansüstü	58	3,37				
Tatmin İmajı	(1) Temel Eğitim	49	3,96	0,85	-	3,962 (1-3)	0,00*
	(2) Lise	177	3,71				
	(3) Üniversite	316	3,58				
	(4) Lisansüstü	58	3,65				
Hizmet İmajı	(1) Temel Eğitim	49	3,97	0,64	-	3,034 (3-1,2)	0,02*
	(2) Lise	177	3,87				
	(3) Üniversite	316	3,69				
	(4) Lisansüstü	58	3,84				
Güven İmajı	(1) Temel Eğitim	49	4,39	0,06	-	3,828 (1-2,4)	0,01*
	(2) Lise	177	4,05				
	(3) Üniversite	316	4,11				
	(4) Lisansüstü	58	3,90				
Empati İmajı	(1) Temel Eğitim	49	4,69	0,02	0,01*	(1-2,3)	(Tamhane’s T2)
	(2) Lise	177	4,42				
	(3) Üniversite	316	4,47				
	(4) Lisansüstü	58	4,40				
Genel Polis İmajı	(1) Temel Eğitim	49	3,96	0,87	-	3,516 (1-3)	0,01*
	(2) Lise	177	3,82				
	(3) Üniversite	316	3,69				
	(4) Lisansüstü	58	3,70				

*p<0,05

Araştırmaya katılanların meslek gruplarına göre, polis imajı bileşenlerinin önem derecelerine verdikleri yanıtlar arasında bir farklılık olup olmadığını görebilmek için Post Hoc çoklu karşılaştırma kriterleri kullanılarak yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarından Tablo 9’da belirtilen istatistiklere bakıldığında grup ortalamaları arasındaki fark empati değişkeni hariç diğer değişkenler ve genel polis imajı açısından anlamlı bulunmuştur. Bu kapsamda *ev hanımı olan katılımcıların*; kamuda ve özel sektörde çalışanlar ile öğrenci olanlara nazaran mesleki ve iletişim imajı, tatmin imajı ve hizmet imajı değerlendirmelerinin daha yüksek olduğu, güven imajı açısından da kamu ve serbest meslek alanlarında çalışanlar ile öğrenci ve işsiz olanlara nazaran değerlendirmelerinin yüksek olduğu ve son olarak ev hanımlarının genel polis imajı değerlendirmelerinin de kamu, özel sektör ve serbest meslek çalışanları ile öğrenci olanlara nazaran daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu itibarla polis imajı bileşenlerinin algılanan önem derecelerinin, katılımcıların meslek durumlarına göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezlerden **“H5”** kısmen doğrulanmıştır.

Tablo 9. Değişkenlerin Meslek Durumlarına Yönelik Araştırılması

	Meslek	Mevcut (N)	Aritmetik Ortalama	Levene Değeri (p)	Welch Değeri (p)	F değeri	Anlamlılık değeri (p)
Mesleki ve İletişim İmajı	(1) Kamu	116	3,41	0,01	0,00*	(4-1,2,3)	(Tamhane’s T2)
	(2) Özel Sektör	119	3,49				
	(3) Öğrenci	201	3,28				
	(4) Ev Hanımı	24	3,86				
	(5) Serbest Meslek	51	3,52				
	(6) Emekli	29	3,62				
	(7) İşsiz	21	3,61				
	(8) Diğer	39	3,66				
Tatmin İmajı	(1) Kamu	116	3,67	0,02	0,00*	(4-1,2,3)	(Tamhane’s T2)
	(2) Özel Sektör	119	3,64				
	(3) Öğrenci	201	3,45				
	(4) Ev Hanımı	24	4,18				
	(5) Serbest Meslek	51	3,77				
	(6) Emekli	29	3,99				
	(7) İşsiz	21	3,84				
	(8) Diğer	39	3,87				
Hizmet İmajı	(1) Kamu	116	3,75	0,01	0,00*	(4-1,2,3)	(Tamhane’s T2)
	(2) Özel Sektör	119	3,77				
	(3) Öğrenci	201	3,58				
	(4) Ev Hanımı	24	4,29				
	(5) Serbest Meslek	51	4,06				
	(6) Emekli	29	3,87				
	(7) İşsiz	21	3,99				
	(8) Diğer	39	4,14				
Güven İmajı	(1) Kamu	116	4,01	0,05	-	2,729 (4-	0,00*
	(2) Özel Sektör	119	4,29				

	(3) Öğrenci	201	4,05			1,3,5,7)	
	(4) Ev Hanımı	24	4,38				
	(5) Serbest Meslek	51	3,94				
	(6) Emekli	29	4,17				
	(7) İşsiz	21	3,80				
	(8) Diğer	39	4,18				
Empati İmajı	(1) Kamu	116	4,41	0,14	-	0,898	0,50
	(2) Özel Sektör	119	4,46				
	(3) Öğrenci	201	4,43				
	(4) Ev Hanımı	24	4,69				
	(5) Serbest Meslek	51	4,43				
	(6) Emekli	29	4,60				
	(7) İşsiz	21	4,61				
	(8) Diğer	39	4,59				
Genel Polis İmajı	(1) Kamu	116	3,72	0,00	0,00*	(4-1,2,3,5)	(Tamhane's T2)
	(2) Özel Sektör	119	3,79				
	(3) Öğrenci	201	3,60				
	(4) Ev Hanımı	24	4,17				
	(5) Serbest Meslek	51	3,84				
	(6) Emekli	29	3,93				
	(7) İşsiz	21	3,87				
	(8) Diğer	39	3,97				

*p<0,05

Araştırmaya katılanların polis imajı ölçeğine ilişkin algılanan önem derecelerinin, polisle etkileşimlerine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı varyans analizleri ile test edilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların daha önce emniyetin herhangi bir birimine gitme durumlarına yönelik olarak yapılan t testi sonucu Tablo 10'da belirtilmiş ve katılımcıların genel polis imajı ortalamaları arasındaki fark ($p=0,10>0,05$) istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu itibarla genel polis imajının algılanan önem derecesinin, katılımcıların daha önce emniyete gitme durumlarına göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezlerden "**H6**" reddedilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların Emniyete Gitme Durumlarına Göre Polis İmajının Araştırılması

	Cevap	Mevcut	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t değeri	Anlamlılık Değeri (p)
Genel Polis İmajı	Gittim	357	3,72	0,66	-1,622	0,10
	Gitmedim	243	3,80	0,55		

Araştırmaya katılanların polisle etkileşim nedenlerine göre, genel polis imajının önem derecesine yönelik verdikleri yanıtlar arasında bir farklılık olup olmadığını görebilmek için Post Hoc çoklu karşılaştırma kriterleri kullanılarak yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarından Tablo 11'de belirtilen istatistiklere bakıldığında grup ortalamaları arasındaki fark ($p=0,00<0,05$) anlamlı bulunmuştur. Bu kapsamda daha önce gözaltına alınan katılımcıların, bilgi almak için polisle etkileşim kuranlara nazaran genel polis imajı değerlendirmelerinin

düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu itibarla genel polis imajının algılanan önem derecesinin, katılımcıların polisle etkileşim nedenine göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezlerden “H7” kabul edilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların Polisle Etkileşim Nedenlerine Göre Polis İmajının Araştırılması

	Etkileşim	Mevcut (N)	Aritmetik Ortalama	Levene Değeri (p)	F değeri	Anlamlılık değeri (p)
Genel Polis İmajı	(1) Hizmet Alma	95	3,79	0,15	4,019 (3-6)	0,00*
	(2) Şikâyet	72	3,62			
	(3) Gözaltı	33	3,42			
	(4) Trafik Kontrolü	39	3,54			
	(5) Kimlik Bildirim	34	3,71			
	(6) Bilgi Alma	71	3,93			
	(7) Diğer	93	3,74			
	(8) Hiç Girmedim	163	3,85			

*p<0,05

Araştırmaya katılanlara trafik cezası uygulanıp uygulanmamasına göre genel polis imajının önem derecesine yönelik verilen yanıtlar arasında bir farklılık olup olmadığını görebilmek için yapılan t testi sonucu Tablo 12’de belirtilmiş ve katılımcıların genel polis imajı ortalamaları arasındaki fark ($p=0,10>0,05$) istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu itibarla genel polis imajının algılanan önem derecesinin, katılımcılara trafik cezası uygulanma durumuna göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezlerden “H8” reddedilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Trafik Cezası Durumlarına Göre Polis İmajının Araştırılması

	Cevap	Mevcut	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t değeri	Anlamlılık Değeri (p)
Genel Polis İmajı	Uygulandı	157	3,68	0,61	-1,634	0,10
	Uygulanmadı	443	3,78	0,62		

Araştırmaya katılanların birinci derecen polis yakını olup olmasına göre genel polis imajının önem derecesine yönelik verilen yanıtlar arasında bir farklılık olup olmadığını görebilmek için yapılan t testi sonucu Tablo 13’de belirtilmiş ve katılımcıların genel polis imajı ortalamaları arasındaki fark ($p=0,28>0,05$) istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu itibarla genel polis imajının algılanan önem derecesinin, katılımcıların birinci dereceden polis yakını olması durumuna göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezlerden “H9” reddedilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların Polis Yakını Durumlarına Göre Polis İmajının Araştırılması

	Cevap	Mevcut	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t değeri	Anlamlılık Değeri (p)
Genel Polis İmajı	Var	193	3,79	0,63	1,081	0,28
	Yok	407	3,73	0,61		

Sonuç ve Tartışma

Halkın belli bir andaki polisle etkileşimleri bağlamında, algılanan polis imajının ölçülmeye çalışıldığı bu çalışmada, polis imajı bileşenlerinin önem derecelerinin neler olduğu ve bu önem derecelerinin katılımcıların demografik özelliklerine ve polisle etkileşimlerine göre değişip değişmediği incelenmiştir. Bu kapsamda araştırma hipotezlerinden *H4* ve *H7* kabul edilmiş; *H2*, *H3* ve *H5* kısmen doğrulanmış; *H1*, *H6*, *H8* ve *H9* ise reddedilmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda polis imajı ölçeğine ilişkin 5 değişken belirlenmiş ve değişkenlerin algılanan önem dereceleri üzerinde yapılan analizlerde, iyi bir polis imajı için katılımcıların dikkat ettiği en önemli bileşenin; polisler için saygı duyulması ve polislerin yaptıkları işlerin zor ve tehlikeli olduğunun bilinmesinden oluşan “*empati imajı*” olduğu görülmüştür. Ayrıca tüm alt değişkenlerin ve genel polis imajı ortalamasının belirlenen 3,41 eşik düzeyinden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Erzurum İlinde görev yapan polislerin halk tarafından olumlu olarak algılandığını göstermektedir. Ayrıca araştırma sonuçları daha önce Delice ve Duman (2012) tarafından Erzurum İlinde yapılan araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Ancak çalışmada elde edilen sonuçlar farklı zaman dilimlerinde değişime uğrayabileceğinden dolayı çalışmanın bulguları uygulandığı zaman dilimi ile sınırlı kalmaktadır.

Polis imajı ölçeğine ilişkin algılanan önem derecelerinin, demografik özelliklere bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde cinsiyete göre bir farklılığın olmadığı, en olumlu polis imajı değerlendirmesini ev hanımlarının yaptığı, yaşa göre ise 40 yaş üstü katılımcıların daha olumlu polis imajı değerlendirmesi yaptığı, medeni duruma göre bekârların ve eğitim durumuna göre de üniversite eğitimi alanların diğerlerine nazaran daha düşük polis imajı değerlendirmesi yaptıkları tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların genel polis imajına ilişkin algılanan önem derecelerinin, polisle etkileşimlerine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde ise emniyete gidilip gidilmemesinin, trafik cezası uygulanma durumunun veya polis yakınının olup olmasının yapılan imaj değerlendirmesinde herhangi bir farklılık oluşturmadığı, sadece polisle etkileşim bağlamında daha önce gözaltına alınmış olanların daha düşük polis imajı değerlendirmesi yaptıkları tespit edilmiştir.

Bu kapsamda emniyet teşkilatı personelinin, toplumun hizmetinde olması ve vatandaşın memnuniyetini temel hedef olarak görmesi, halktan aldığı destek ile toplum düzenini bozan tüm olumsuzluklara karşı mücadeleyi amaçlayan, insan merkezli çağdaş güvenlik hizmeti sunması gerekmektedir (Avcı, 2016:124). Çünkü dünyanın hiçbir yerinde, halkın güvenmediği veya desteklemediği bir kurumun sağlıklı olarak iş ve işlemlerini sürdürmesi mümkün değildir. İmaj, bireyler için olduğu gibi kurumlar için de oldukça önemli bir değerdir. Kurumların başarılı olabilmeleri, yaptıkları hizmetle toplum nezdinde kabul görmeleri ancak olumlu ve güçlü bir imaja sahip olmaları ile mümkündür. Adalet ve güvenlik olgusunun tesisine katkıda bulunan polisin, toplumsal yaşamın her kesimindeki insanlar ile iletişim içerisinde olması halkın gözündeki imajını önemli hale getirmektedir.

Sonuç olarak günlük yaşamında polis her an diğer bireylerle iletişim halinde olmaktadır. Çok farklı yaşam tarzlarından, kültürlerden, mesleklerden, cinsiyet ve yaş gruplarından bireylerle iç içedir ve bu bireyleri, grupları, toplulukları anlamaya çalışmakta, onların da kendisini anlamasını istemektedir. Evde aile fertleriyle, sokakta vatandaşla ve iş yaşamında çalıştığı arkadaşları ile çeşitli bağlam ve tarzlarda iletişim kurmaktadır. Dolayısıyla tüm bu ilişkilerinde, içinde var olduğu toplumdan bağımsız değildir (Avcı, 2016:5). Bu bağlamda kurumsal imaj kapsamında emniyet teşkilatının kapıdaki nöbetçisinden, sokaktaki devriyesine, trafik biriminden terör birimine her bir personeli kendi alanları içerisinde farklı

farklı hedef kitlelere hitap etmekte ve bu kapsamda her biriminin polis imajının korunması ve halkla ilişkilerin geliştirilmesi hususunda gayret göstermesi gerekmektedir. Dolayısıyla olumlu kurumsal imajın korunması önce polisin sunduğu hizmetin imaj bileşenleri kapsamındaki etkinliği ve verimliliği ile mümkün olmaktadır.

KAYNAKÇA

Arslan, M. ve Olgun, A. (2012). Üniversite Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Polis ve Polislik Mesleği ile İlgili Algılamaları: Erciyes Üniversitesi Örnekleme. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(2), 107–134.

Avcı, Ö. (2016). Duygusal Zeka ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişki: Erzurum Polis Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Başarır, A. (2008). 155 Polis İmdat Servisinin Kamuoyunda Polis İmajı Açısından Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Chan, WWL. (2015). The Media Representations of Police Image: Research Notes on the Hong Kong's Occupy Movement. *SAGE Open*, 5(3).

Delice, M. ve Duman, A. (2012). Toplum Destekli Polislik Kapsamında Halkın Polis Algısının Ölçülmesi: Erzurum İli Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(4), 113–132.

Durmuş, B., Yurtkoru, ES. ve Çinko, M. (2013). Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi. İstanbul: Beta Yayınevi.

Ellison, G., Pino, NW. ve Shirlow, P. (2013). Assessing the determinants of public confidence in the police: A case study of a post-conflict community in Northern Ireland. *Criminology and Criminal Justice*, 13(5), 552–576.

Geçikli, F. (2012). Kurum İmajı. Erzurum: Fenomen Yayınları.

İnal, ME., Gürbüz, E. ve Peşmen, M. (2006). Polis Güçlerine ve Polis Hizmetlerine Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma: Niğde Örneği. *Amme İdaresi Dergisi*, 39(3), 71–93.

Lokmanoğlu, E. (2015). Halkla İlişkiler Bağlamında Emniyet Teşkilatı Üzerine Bir Uygulama. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (RTEÜ Journal of Social Sciences)*, 2, 98–111.

Oğuzhan, Y. (2011). Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Polis İmajı ve Bu İmaja Etki Eden Faktörler: Uygulamalı Bir Çalışma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ruiz Vásquez, JC. (2012). Colombian police under fire: image, corruption and controls. *An International Journal of Police Strategies & Management An International Journal Iss*, 36(3), 399–420.

Sever, NS. (2016). Ölçemediğin İtibar Senin Değildir: Bir Kurumsal İtibar Ölçüm Önerisi. Konya: Litaratürk Academia.

Sharraf, U. (2014). Improving Indian Police Image -Views from the field. *ASCI Journal of Management*, 43(2), 79–86.

Taslak, S. ve Akın, M. (2005). Örgüt İmajı Üzerinde Etkili Olan Faktörlere Yönelik Bir Araştırma: Yozgat İli Emniyet Müdürlüğü Örneği. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(19), 263–294.

Yıldız, E., Karaaslan Aydoğdu, İ. ve Gültekin, B. (2008). Polis Adaylarının Duygusal Zekalarıyla Polislik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Rüştü Ünsal PMYO Örneği. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 9, 15–29.

Yılmaz, A. ve Demirci, M. K. (2004). Polis-Halk İlişkilerini Vatandaşların Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11.

Zernova, M. (2012). The public image of the contemporary Russian police. An International Journal of Police Strategies & Management An International Journal Iss Policing: An International Journal, 35(2), 216–230.

Ekonomide Spor Girişimciliğinin Önemi

Çetin TAN, İsa ÇİFTÇİ, Mikail TEL

Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Elazığ, TÜRKİYE

E-Posta: ctan@firat.edu.tr

Öz

Özellikle son yıllardan beri girişimciliğin sürdürülebilir rekabet üstünlüğü yaratma, ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan gelişmesine katkı sağlama ve yeni iş fırsatlarının doğmasına yol açma gibi faydalarının olduğu vurgulanmaktadır. Dünya çapında büyük bir pazar olan spor sektöründe girişimciliğin önemi artış göstermektedir. Bilim dalı olan sporun, felsefe, sosyoloji, psikoloji, pazarlama, yönetim gibi alanlarda sporun girişimcilik boyutunda eksiklikler bulunmaktadır. Oysaki spor pazarlamacıları, girişimciliğe yönelerek organizasyonları ve müşterileri değerli konumda tutabilirler. Spor teşkilatlarının gelişmesinde spor girişimciliği büyük öneme sahiptir. Spor sektöründe bilet satışları, bağışları, tesisler, organizasyonlar, medya yayın organları, localar, TV yayınları, sponsorlar, avukatlar, muhasebeciler, koçlar gibi girişimci uygulama alanları bulunmaktadır. Schumpeter girişimciyi, yeni alternatifler yaratan, benzer ya da farklı şeyleri yeni metotlarla ortaya koyan birey olarak görmekteyken, Kuratko, fırsatları yakalayan ve bu fırsatları pazarlanabilir fikirler haline getirebilen yeniliğe ve gelişime açık kişi olarak tanımlamaktadır. Girişimciliğin ülke ekonomisine, kalkınmasına ve refahına katkısının fark edilmesi günümüzde, spor sektöründe bulunan eğlence, yeme-içme, konaklama gibi hizmetlerin hızlı bir şekilde büyümesi spor girişimciliğini çekici hale getirmiştir. Burada sporun rolü, küresel ekonomi de sosyal ağlar yaratması, özellikle uluslararası organizasyonlara aracılık yapması, toplulukları etkilemesi ve diğer bilimlerle bağlantılı olması girişimciliğin cazip hale gelmesini sağlamaktadır.

Literatür tarama yöntemi kullanılarak hazırlanan bu araştırma ile, spor da girişimciliğin ekonomideki öneminin açıklanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Girişimcilik, Ekonomi

The Importance of Sports Entrepreneurship in Economy

Abstract

It is emphasized that especially since the last years, entrepreneurship has benefits such as creating sustainable competitive advantage, contributing to economic and social development of countries and leading to arise new business opportunities. Importance of the entrepreneurship in the sports sector, which is a big market worldwide, is showing an increase. There are shortcomings in sports entrepreneurship in fields such as sports, philosophy, sociology, psychology, marketing, management. On the other hand, sports marketers can position organizations and customers in a valuable position by heading for entrepreneurship. Sport entrepreneurship has a great importance in the development of sports organizations. The sports sector has entrepreneurial application areas such as ticket sales, donations, facilities, organizations, media organs, sky-boxes, TV broadcasts, sponsors, lawyers, accountants, coaches. Schumpeter defines an entrepreneur as a person who creates new alternatives and who introduces similar or different things with new methods whereas Kuratko describes him/her as a person open to innovation and development who captures opportunities and makes those opportunities into marketable ideas. The awareness of entrepreneurship's contribution in the country's economy, development and prosperity has made sporting entrepreneurship attractive to the fast-growing in services such as entertainment, eating and drinking, accommodation in the sports sector. The role of the sport here is to create social networks in the global economy, especially to intervene in international organizations, to influence communities and to be connected with other sciences, making entrepreneurship attractive.

With this research, which is prepared by using the literature review method, it is aimed to explain the economic theme of entrepreneurship in sport.

Keywords: Sport, Entrepreneurship, Economy

Giriş

Girişimcilik ülkeler için üzerinde durulması gereken bir alan haline gelmelidir. Kapitalizmi benimseyen ülkelerin temel gücünü oluşturan girişimcilik, ilk zamanlarda iktisat alanında ilgi görünürken, daha sonra küreselleşen dünyanın diğer bilimlerinde girişimciliğin etkisi artış göstermiştir. Artış göstermesini sağlayan birçok neden sayabiliriz. Özellikle, küresel rekabetin artması, piyasada kısıtlamaların olması, teşvik ve özendirilmelerin değişim göstermesi, yeni iş pazarların oluşması girişimcilik üzerinde gerekli araştırmaların yapılmasını sağlamıştır.

Girişimcilik ülkelerin ekonomik yerini gösteren bir unsur haline gelmiştir. Geri kalan toplumların en büyük sorunları, girişimci kişilerin az olması ya da olan girişimcilerin yeterince desteklenmemesidir. Ülkelerin gelişmesi ve kalkınması; değişen şartlara uyum sağlamak ve ekonomik büyümeye katkı sunacak girişimcilere sahip olmasıyla doğru orantılıdır. Girişimcilerin değeri, kazanılan büyük miktarlardaki paralarla değil oluşturdukları ekonomik değerlerle ölçülmektedir (Durukan, 2006).

Ekonomiye kazandırdığı katkılardan biri de yenilik kazandırmasıdır. Sürekli fırsatları takip eden, hizmet ve ürün için çaba gösteren girişimciler, ülkenin ekonomik yapısının hareketliliği açısından önemli yere sahip olur. Girişimciliğin yenilikçi yönü ile iş imkanı, verimlilik ve büyüme hızlanmaktadır (Erkan, 2012).

Girişimcilik

Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi

Girişimcilik kavramı 1980'lerden sonra ön plana çıkmaya başlamıştır. Amerika siyasi yapısında muhafazakar toplumun hakim olmaya başlaması, Avrupa da kendine güven, sorumluluk duyguların gelişmesi ile özel sektör üzerine güçlü vurgular yapılmaya başlanmıştır. Bu durum "büyümenin motoru" olarak küçük işletmelerin etkisini arttırmıştır. Bu eğilimle girişimciliğe duyulan ilgi de yaygınlık kazanmıştır. Girişim konusunda özellikle Amerika ve Avrupa çeşitli teşvik mekanizmaları oluşturmuş ve girişim geniş alanlara yayılmaya başlamıştır (İraz, 2010:145).

Girişimcilik, genelde toplum özelde insan odaklı olması, aynı zamanda ekonomiye yön verdiğinden literatürde önemli bir yere sahiptir (Onay ve Çavuşoğlu, 2010:48).

Girişimcilik kavramı

Girişimcilik kavramı, Fransızca'da 'entreprende' ve Almanca'da 'unternehmen' kelimelerinden oluşturulmuştur. Türkçe'de 'üstlenmek' manasına gelir. Girişimci, bir işyerini organize etme, yönetme ve risk alma biçimindeki mesuliyetleri alan bireyi tanımlamaktadır (Ballı ve Koca Ballı, 2014: 101-121).

Schumpeter girişimciyi, yeni alternatifler yaratan, benzer ya da farklı şeyleri yeni metotlarla ortaya koyan birey olarak görmekteyken, Kuratko, fırsatları yakalayan ve bu fırsatları pazarlanabilir fikirler haline getirebilen yeniliğe ve gelişime açık kişi olarak tanımlamaktadır (Köksal ve Penez, 2015:155-167).

Girişimci, hayalini gerçeğe dönüştüren aynı zamanda farklı fikirleriyle topluma yararı olan, yeni iş alanı yaratan ve hayatın her noktasında yer alan kişidir (Yüzüak, 2010).

Girişimci Kişilik Yapısı

Başarma isteği kişilerin amaçlarına ulaşmadaki dengeyi vurgulayan kişiliğin bir parçasıdır. Ebeveynlerin eğitim seviyesi özellikle babanın rolü kişilerin başarılı olmasında önemli bir etkidir. Kendi tecrübelerine güvenen girişimciler, başarıyı daha fazla istemekte ve bütün sorumluluğu üzerine almaktadır. Başarma hırsıyla yeni yatırımlar yaparak değer üretmeyi

hedefleyen girişimciler, planlamayı güzel yaparak, özgüvenleriyle birlikte hep daha iyisini yapmaya uğraşırlar. Aynı zamanda başarı isteği tam olan girişimciler, performanslarını pozitif yönde etkileyecek, geri bildirim hızı ve daha net olan işlere ilgi duymaktadır (Erdurur, 2012).

Girişimci karakter özellikleri şunlardır; tam adanmışlık, kararlılık ve azim, başarıya ve gelişme dürtüsü, hedef ve fırsatlara uyum sağlayabilme, inisiyatif ve kişisel sorumluluk alma, sorun çözmeye kararlılık, gerçekçi farkındalık ve mizah anlayışı, dönüt alma ve değerlendirme, içsel kontrol odağı yani ödül ve cezaların kişinin kendisi tarafından denetlendiğine inanmasıdır (Küçükarağöz vd., 2013:1-12).

Girişimciliğin Önemi

Ülke kalkınmasındaki en önemli faktörlerden biride girişimci bireylerin varlığıdır. Girişimci birey yeni fikirlerin oluşması, yayılması ve uygulamasını hızlandırır, ayrıca yeni endüstrilerin ortaya çıkmasını sağlar; sektörde verimliliği arttırdığı için ekonomik büyümeyi hızlandırır (Berk, 2009).

İlhan (2005), girişimciliğin önemini şu alt başlıklarla açıklamıştır:

- Atıl durumda olan kaynakların ekonomiye kazandırılarak etkin ve verimli kullanılmasında ve yeni teknoloji üretiminde olduğu gibi istihdam hacminin genişletilerek işsizliğin azalmasında,
- Refah düzeyi yükseltmek ve orta sınıfı güçlendirmek,
- Bölgeler arasında gelişme farklarının ortadan kaldırılması ya da minimum düzeye düşürülmesi (İlhan, 2005:217–248).

Böylelikle ülke ekonomisine toplumun refahına katkı sağlar. Çünkü ülkenin gelişmişliği o ülkedeki girişimci insan gücüne bağlıdır. Bu potansiyelinde iş hayatına ve toplumun ihtiyacına göre eğitilmeleri, kendi iş alanı yaratmaları ülke ekonomisi açısından kritik önemdedir. Çünkü mevcut sektörlerle yenilik getirmeleri, doğru donanım ve yenilikçi fikirlerle istihdam alanları yaratmaları için girişimci adayların bu konuda eğitim almasına bağlıdır.

Araştırmacılar son on yıllardan beri girişimciliğin sürdürülebilir rekabet üstünlüğü yaratma, ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan gelişmesine katkı sağlama ve yeni iş fırsatlarının doğmasına yol açma gibi faydalarının olduğunu vurgulamaktadırlar (Seçkin Halaç ve Bulut, 2012).

Böylece girişimcilik faaliyetleri ile yeni firmaların doğmasına yol açmaktadır. Yeni kurulan firmalar ile birlikte yerel ekonominin kalkınması, işsizliğin azalması, vergi gelir artışı, bölgesel faaliyet etkinliğinin artması ile birlikte bölgesel gelirin bölge içinde kalmasını sağlayacak stratejiler geliştirilmiş olacak (Özkul ve Dulupçu, 2007:67-92).

Girişimciliğin Fonksiyonları

Orijinal girişimcilik

Girişimcilerin ilk önce kendi kuvvet, kabiliyet, algı, sezgi, ustalık, tecrübe, bilgi gibi özelliklerine dayanarak hayallerini meydana getirmek maksadıyla harekete geçtikleri ve temelden başlayarak oluşturdukları girişimlerdir (Cin ve Günay, 2013).

İç Girişimcilik

En genel ifadeyle “iş yapısı içinde var olan girişimcilik” olarak tanımlanır (Müftüoğlu vd., 2005:65).

Kurumsal Girişimcilik

Pazardaki yoğun talep değişimlerine karşın fırsatları aynı hızla bir değere dönüştürebilen, sektörde daha önce olmayan rekabet alanları oluşturabilen, aktif, esnekliği olan ve inovasyon merkezli bir işletme davranışı sunmaktır (Bulut vd., 2008:1389-1416) .

Profesyonel (Yönetici) Girişimcilik

Girişimcilik dünyasında bir diğer girişimcilik de profesyonel girişimciliktir. Kaçınılmaz olarak bir gün işi ilk kuran girişimcinin yaşlılık, emeklilik, yetenek kaybı, ölüm veya neslin son bulması veya hayırsız evlat gibi nedenlerle işi terk etmek zorunda kalma olasılığı mevcuttur. Bin bir zahmetle kurulan bu işletmelerin işletme içinde bulunan ehil birine veya işletme dışından ehil birine devredilmesidir (Top, 2006).

Teknik Girişimcilik

Ülkemizde yeni gelişmeye başlayan bu girişimcilik türü ileri teknoloji içeren yenilikçi ürünlerin geliştirilmesi suretiyle iş kurma sürecini ifade etmektedir. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından Tekno-girişim kavramı uluslararası rekabet gücü olan, yenilikçi teknoloji düzeyi yüksek ürün ve süreçleri geliştirebilen işletmelerin kurulması olarak tanımlanır (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2014).

Girişimci Girişimciliği

Girişimcilik sürecinin peşinden belli bir alanda işletmelerini oluşturmuş, ayakta tutmuş ve daha sonra başka kişilere bırakmış ya da satmış müteşebbislerin, yeni fırsatlara, yeni düşüncelere yatırımda bulunmasını içine alan girişimciliktir (Cin ve Günay, 2013).

Çevreci Girişimcilik

Çevreci girişimcilik; genelde çevresel problemlere değinen ve bu problemlerin imkân sağladığı fırsatları ve yenilikleri çevre bilinci ile ele alan girişimcilik çeşididir (Cin ve Günay, 2013).

Günümüze bakıldığı zaman pek çok sıkıntıya sahibiz. Bu sıkıntılara çözüm yolu ararken, Çevreci girişimcilik bu problemlerin içinde saklı muhtemel fırsatların meydana çıkabilmesini sağlayacak bir girişimcilik çeşididir. Aynı zamanda yeşil girişimcilik olarak da isimlendirilen bu tür, bilhassa üretim yöntemlerinde yapılan değişikliklerle meydana çıkabilmektedir (Ersoy vd., 2006:9).

Fırsat Girişimciliği

Fırsat girişimciliği, girişimcilik türleri içerisinde en yaygın denebilir. Çünkü girişimci fırsatları ve pazardaki ihtiyaçları doğru tespit ederek kar sağlayacak alanlara yatırım yapar. Kârlı olabilecek alanlara yatırım yapılması, potansiyel fırsatların görülmesi olarak tanımlanabilir (Korkmaz, 2012:211).

Kamu Girişimciliği

Kamu girişimcileri, siyasi otoriteye bağlı olarak ve sıkı bir bütçe disiplini içerisinde çalışırlar. Bu ifade daha açılacak olursa; bazen ekonomik sınırlamaların ağırlıkta olduğu alanlarda, dış kaynaklı dürtülerde, bazen de kendi oluşturduğu kaynakları değil, hazır kaynakları veya kamunun ürettiği kaynakları kullanan kişilerdir. Bütçe kısıtlamaları kamu girişimcilerine dar anlamda, bürokrat denilmesine de yol açmıştır. Uygulamada; siyasi otoritelerin fırsat verdiği durumlarda bürokratik sınırların aşıldığı kaynak kullanımının esnetildiği, rasyonellik ve piyasa ekonomisi çerçevesinde çalışan yöneticilerin sayısı azımsanamayacak kadar çoktur (Tikici ve Aksoy, 2009:17).

Yaratıcı Girişimcilik

Bir fikrin pazara sunulması ya da mevcut olan bir mal veya hizmetin tasarım, fiyat, kalite gibi yönlerden iyileştirilerek pazara sunulması olarak tanımlanmaktadır (Ulaş, 2006:133-151).

Sosyal Girişimcilik

Girişimcilik ekonomik alanda olduğu gibi sosyal alanlarda da varlığını kabul ettirmiş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal alanlardaki girişimcilik ekonomik alanlardaki girişimciliği tamamlayan bir nitelik göstermektedir.

Girişimciliğin bir türü olarak oldukça yeni bir kavram olan sosyal girişimcilik, kâr elde etmekten ziyade sosyal fayda oluşturma, sosyal bir soruna çözüm üretme olarak tanımlanmaktadır (Ürper vd., 2012:11-12).

Girişimcinin Özellikleri

Girişimciliğe sahip bireylerin, en ayırt edici yapıları, başarı motivasyonlarının en üst düzeyde olmalarıdır. Bu tür bireyler, aynı işleri yapmaktan hoşlanmazlar, farklı düşünceleri uygulamaya çalışırlar. Ayrıca, girişimci kişiler kendi hayatlarının gidişatlarını kendileri kontrol edebildikleri duygusuna; yani içsel kontrol hissine sahiptirler. Girişimcilikte risk almaya yatkın olmak, finansal açıdan zarar tehlikesini ve sosyal açıdan da başarısızlığı göze almaktır. Girişimcilerin belirsizliğe karşı toleransları daha yüksektir. Girişimcilik için bu önemli bir özelliktir. Çünkü çok az durum yeni bir işe başlamaktan daha fazla belirsizlik içerebilir. Kararlar hangi seçeneğin başarılı olacağı konusunda açıklık ve belirginlik olmadan alınır. Bu özelliklere sahip girişimciler birçok kişinin cesaret edemeyeceği belirsizlik düzeylerinde risk alarak işlerini sürdürmeye devam etmektedirler (Bozkurt, 2011).

Girişimcilerin en önemli özelliklerinden bir tanesi de başkalarının en karışık, çetrefilli, çelişkili buldukları alanları fırsata çevirirler. Zaten onları diğerlerinden farklı kılan da bir bakıma budur. Başkalarının çözemedikleri veya çözmekte problem yaşadıkları sorunları gidermek için farklı çözüm ve önerileri kullanırlar. Çünkü girişimci akla gelmeyen metotları, fikirleri, kaynakları bulur ve pratiğe dönüştürür. Önünü görür ve sonraki adımını ona göre atar. Ayrıca önyargılardan kaçınır, çözüm odaklı düşünür fakat hayal dünyalarını da geniş tutmayı eksik etmezler (Yalçıntaş, 2010:95-98).

Girişimcilik Eğilimi

Girişimcilik eğilimi, bireyin kendi işini yapmak amacıyla girişimci çaba göstermesi ve eylemlere bağlılığı olarak ifade edilir. Girişimcilik faaliyeti genel olarak kişinin arzu ve isteğine göre oluşur. Bu açıdan, girişimcilik faaliyeti niyet edilerek oluşturulan planlı bir davranıştır (Timuroğlu ve Çakır, 2014).

Girişimcilik eğilimi kişisel etkenlerle çevresel etkenlerin birleşerek kişilerin kendi işini kurma fikrindeki arzu ve kararlılığını belirtmektedir. Kişinin bir davranışı ne ölçekte istediğini, göstereceği çaba oranını ve iş kurma aşamalarındaki ilk adımı eğilimler oluşturmaktadır. Girişimcilik eğilimi, girişimcilik konusunun en önemli unsuru olup; özerklik, yenilik yapma, risk alma, proaktiflik ve rekabetçi bir yapı gibi temel süreçler ile bütünü oluşturulmaktadır (Karakaş, 2012: 49).

Yapılan bazı çalışmalar yetenek olarak girişimcilik eğiliminin doğuştan geldiğini belirtmekte olsa da, bu yeteneğin ortaya çıkartılması, geliştirilmesi ve yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda bireyde bu eğilimi ortaya çıkaran, geliştiren ve birbirini tamamlayan bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerden bazıları; ülkenin genel ekonomik durumu, sosyo-kültürel yapı, bölgesel/çevresel faktörler, kişinin kendi özellikleri, genel ve mesleki eğitim düzeyidir (Güreşçi, 2014).

Girişimcilik Eğitimi

Eğitim, ilk olarak bireylerde bağımsızlık, otonomi (özyönetim) ve özgüven duygusunu geliştirir. İkinci olarak, bireylerin kariyer seçimlerinde alternatif oluşturacak şekilde farkındalık yaratır. Üçüncü olarak eğitim, insanların ufkunu genişletir ve fırsatları daha iyi algılayabilmesini sağlar. Bireyler, yeni bir işi başlatma ve geliştirme için gereken bilgi ve yeteneği uygun girişimcilik eğitimiyle elde edebilirler (Do Paço vd., 2015:57-75).

Hayata geçirilen eğitim programları sayesinde girişimcilik yeteneği olan kişilerde bu yeteneğin ortaya çıkması ve gelişmesi, girişimcilik yeteneği olmayan kişilere ise böyle bir yeteneğin kısmen de olsa kazandırılması sağlanabilir. Kısaca her iki durumda da girişimcilik eğitimi, kişide girişimcilik bilincinin oluşmasına katkı sağlayacaktır (Güreşçi, 2014).

Girişimcilik eğitiminin yaygınlaştırılması, girişimciliğin gelişmesinde en önemli faktördür. Üniversiteler; gerçeğin özgür bir şekilde arandığı, tartışmanın, sorgulamanın ve eleştirel düşünmenin öğretildiği, bilimsel düşünmenin önemini ortaya konduğu eğitim kurumlarıdır (İlham, 2008:18-19). Üniversitelerdeki girişimcilik eğitimleri, öğrencilerin sadece girişimcilik eğilimlerini ortaya çıkarmakla kalmayıp aynı zamanda iyi bir girişimci olmaları için gerekli olan davranış kuralları hakkında da bilgi sahibi olmalarına yardım etmektedir (Liñán & Moriano, 2008). Girişimcilik eğitimi ve üniversite bu nedenle çok önemlidir. Üniversiteler teorik bilgilerin yanında öğrencileri hayata hazırlayan başarısız olduğunda neler yapabileceklerini gösteren ayrıca başarılı olmalarını sağlamada etkin rol oynayan en önemli eğitim kurumudur.

Sporla Girişimcilik

Dünya çapında büyük bir pazar olan spor sektöründe girişimciliğin önemi artış göstermektedir. Bilim dalı olan sporun, felsefe, sosyoloji, psikoloji, pazarlama, yönetim gibi alanlarda sporun girişimcilik boyutunda eksiklikler bulunmaktadır. Oysaki spor pazarlamacıları, girişimciliğe yönelerek organizasyonları ve müşterileri değerli konumda tutabilirler. Spor teşkilatlarının gelişmesinde spor girişimciliği büyük öneme sahiptir. Spor sektöründe bilet satışları, bağışları, tesisler, organizasyonlar, medya yayın organları, localar, TV yayımları, sponsorlar, avukatlar, muhasebeciler, koçlar gibi girişimci uygulama alanları bulunmaktadır (Geri, 2013:50-60). Spor da girişimci, planlama, örgütlenme, yöneltme ve risk faktörlerini dikkate alan kişidir (Ratten, 2011:57-69).

Sporla Girişimcilik ve Eğitim

Spor girişimciliğinin ekonomik hayatımıza gerekli katkıyı sağlaması için eğitim seviyesi iyi ve başarılı bireylere gereksinim duyduğu aşikârdır. Eğitim ve girişimcilik arasında pozitif bir şekilde etkileşim vardır (Van Der vd., 2008; Unger vd., 2011)

Sporla Girişimciliğin Önemi

Mevcut iş ve kamu alanları eğitilmiş ve genç nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamaması, bu gibi sorunlara kalıcı çözüm oluşturmak birey ve toplumları girişimciliğe yöneltmiştir. Daha kapsamlı ve yeni iş alanlarının açılması, işsizlik sorununu azaltması ve ekonomik düzeyi arttırması açısından spor girişimciliği önemli bir yere sahiptir. Ekonomiye olan etkisi, özellikle Dünya kupası ve Olimpiyatlar gibi büyük çaplı organizasyonlara aracılık etmesi ve bunun dışında birçok aktiviteyle bağlantılı olması sporun girişimcilik için de önemli bir alan olarak karşımıza çıkmasını sağlamaktadır.

Spor ve Girişimcilik

Spor kültür, fiziksel aynı zaman da yarışma halidir (Kılcıgil, 1998:8-9). Başka tanıma göre ise spor bireyin yeteneklerini geliştiren, belirli kurallar dahilinde ferdi/toplu, araçlı/araçsız olarak

boş zaman etkinlikleri dahilinde birleştirici, ruhumuzu ve fiziğimizi geliştiren rekabet içerikli, dayanışma, yardımlaşma ve kültürel alanları kapsayan bir olgudur (Erkal, 1982:119-120). Spor, ilk insanlığın olduğu dönemde temel ihtiyaçlar için yapılırken, şuan da sosyal katılım ve sağlıklı olma aracı, eğlence ya da iş olarak görülmektedir (Basım, 2009:4-5).

Spor tüketici kitlesinin gittikçe değişen istek ve arzuları, girişimcilikte önemli olan yenilik olgusunun bulunması sporun girişimcilik açısından değerini ortaya çıkarmaktadır. Spor eksenli düşündüğümüzde, uzun vadeli kazançlar için kısa vadeli kazançları ikinci planda tutulmakta, sosyal ve kültürel sermayenin imkân çerçevesinde girişimcilik söz konusudur. Girişimcilik ardı sıra devam eden sosyal ilişkilerden doğar ve spor; işletmeleri, tüketicileri ve takımları ile yeni fırsatlar oluşturmak için girişimcilikle beraber hareket eder (Ratten, 2010:557-565).

Profesyonel liglerin, çok büyük miktarlarda gelirlere sahip oldukları bilinmektedir. Bunlar imza organizasyonları, müsabakalar/organizasyonlar, medya ilişkileri, tedarikçiler, locaların tutulması, tesisler, sponsorlar, bilet bağışları, profesyonel yöneticiler'dir. Ayrıca, Profesyonel liglerin koçlar, gişe gelirlerinden, reklamlardan, üyelik aidatlarından ve bağışlardan kaynaklı gelirlere de sahiptirler (Sheth & Babiak Kathy, 2010:433-450).

Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada, nitel araştırmada veri toplama yöntemlerinden biri olan derleme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla, araştırmaya ilişkin literatür bilgileri, internet, kitap, makale, tez, vb. kaynaklar taranarak doküman analizleri yapılmış ve elde edilen veriler araştırma konusu kapsamına yönelik bilgiler derleme yöntemi ile düzen ve uyum içinde sıralanmıştır.

Bulgular ve Sonuç

Sporun bir sektör olduğu ve bu sektöründe çeşitliliği açısından ekonomik kalkınmaya büyük katkı sağladığı bundan ötürü de spor ve girişimciliğin önemli bir bütünlük oluşturduğu görülmektedir.

Girişimciliğin ülke ekonomisine, kalkınmasına ve refahına katkısının fark edilmesi günümüzde, spor sektöründe bulunan eğlence, yeme-içme, konaklama gibi hizmetlerin hızlı bir şekilde büyümesi spor girişimciliğini çekici hale getirmiştir. Burada sporun rolü, küresel ekonomi de sosyal ağlar yaratması, özellikle uluslararası organizasyonlara aracılık yapması, toplulukları etkilemesi ve diğer bilimlerle bağlantılı olması girişimciliğin cazip hale gelmesini sağlamaktadır.

Yenilik yapma, üretme, risk alma, fırsatları görme ve uygulamaya geçme faaliyetlerinin geneli olarak tanımlanan girişimciliğin davranışsal göstergeleri pazara yeni bir ürün/hizmet sunmak, üretimde yeni bir yöntem geliştirmek, henüz keşfedilmemiş bir talep boşluğu yakalamak ve bir sanayi dalında yeni bir firma kurmak şeklinde belirtilmektedir. Ülke ekonomisine üründe, üretimde, teknolojiye yenilikler yaparak veya mevcut durumun devamlılığını sağlayarak, istihdam imkânları oluşturarak, sermayeyi tabana yayarak ve bütün bunlar sonucunda değer yaratarak katkıda bulunmaktadır. Bu katkıların sağlanmasında sporun rolü ise, küreselleşen dünyada sosyal ağlar yaratması, özellikle büyük çaplı uluslararası organizasyonlara aracılı olması, kitleleri peşinden sürüklemesi ve birçok disiplinle ilişkili olmasıdır. Bu nedenlerle kariyer ve girişimcilik özelliklerinin gelişmesi beklenen faydalarının sağlanmasında sporun rolü ve önemi göz ardı edilmemelidir.

Spor sektörünün her geçen gün büyüyen yapısı, sporun yönetiminde profesyonellik ve kurumsallaşmayı da beraberinde getirmekte, spor örgütleri de bu açıdan diğer örgütlerle rekabet edebilir konuma gelmektedir.

Tüm bu anlatılan nedenlerden dolayı sporda girişimciliği son yıllarda bir bilim olarak değerlendirmeye başlanmıştır. Spor yöneticiliği alanında eğitim veren kurumlar sporda girişimciliği ders olarak vermekte ve bu alanda bilimsel çalışmaların sayısı zamanla artmaktadır.

Araştırma sonucunda Amerika ve Avrupa ülkelerinin spor sektörünün büyüklüğünden ve çeşitliliğinden yararlanarak girişimcilik örneği olarak gösterilebilecek birçok faaliyetler gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmalarına katkı sağlaması açısından spor sektörünün büyüklüğünü ve çeşitliliğini göz ardı etmemeleri gerekmektedir. Sporda girişimcilik konusunun, yoğun genç nüfusa ve buna bağlı olarak sporda yoğun talebe sahip olan ülkemize sağlayacağı katkıların daha net ortaya konulmasını sağlayacak araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bugüne baktığımızda ise üniversitelerin sadece işletme ya da ekonomi bölümlerinde değil; diğer fakültelerinde ve özellikle spor bilimlerinde yetişen öğrencilerin girişimci özellikler taşıdıkları gözlenmiştir. Spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerinin de girişimci özelliklerinin geliştirilmesi, girişimcilik eğitimiyle desteklenmesini ve yönlendirilmesi son derece önemlidir. Böylelikle üniversitemiz yeniliklerin üretildiği, yaratıcı fikirlerin desteklendiği, arge çalışmalarının yapıldığı, aldığı eğitimle işini kurması arasında geçişin sağlandığı ve girişimcilerin yeşerdiği yerler olmalıdır. En önemlisi ise özellikle işletme, iktisat, mühendislik gibi bölümlere girişimcilik dersleri kısıtlı kalmamalı özellikle spor bilimleri fakülteleri başta olmak üzere tüm bölümlere girişimcilik eğitiminin yanında arge çalışması yapılmalı ayrıca spor dersleri de tüm bölümlerde okutulmalıdır.

Üniversitelerde Spor Bilimleri alanında okuyan öğrencilerinin girişimcilik eğitiminin verilmesi saat ve içerik yönünden daha kapsamlı hale gelmesi ve yenilikçi fikirlerin üniversite tarafından değerlendirilmesi ve desteklenmesi son derece önemlidir. Ayrıca girişimcilik düzeyi yüksek olan özel yetenek bölümü ve spor bölümü öğrencilerine girişimcilik eğitimi verilip diğer bölümlere ise beden eğitimi ve spor faaliyetleri yapılmasının girişimcilik düzeyine katkı sağlayabilir.

Girişimcilik potansiyeline sahip öğrencilerin üniversite tarafından desteklenmesi ülkenin ekonomik kalkınmasını hızlandırmak için büyük önem taşımaktadır. Her geçen gün istihdam olanaklarının kısıtlanması yeni sektörlere ihtiyaç duyulması ayrıca üniversite mezunlarının hepsinin kamuda çalışma imkanı olmaması girişimci yetiştirme ve desteklemenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Girişimcilik ve iş kurmak için üniversitelerin bilgi, eğitim ve yönlendirme yapmasını, kendi alanlarıyla alakalı girişimcilik imkânlarından bilgi sahibi olmak istedikleri, şirketin ilk kuruluşunda finansal destek /teşvik sağlayabilecek kurum ve kuruluşlar hakkında üniversitenin bilgilendirme ve yönlendirme yapmasını yüksek oranda istemektedir.

Girişimciliğin büyük önem kazandığı günümüzde yenilikçi ve yaratıcı girişimcilerin yetiştirilmesi oldukça önemlidir. Özellikle üniversitede okuyan gençlerin girişimcilik konusunda teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Dünyadaki girişimcilik eğitimi araştırmaları Türkiye'deki girişimcilik eğitiminde eksiklikler giderilmeli ve daha başarılı girişimci yetiştirmek için üniversitedeki girişimcilik eğitimi işlevsel yapıya kavuşturulmalıdır.

Spor ve girişimciliğin önem arz ettiği bu çalışmada örnek araştırmalara pek rastlanmamıştır. Bu konu üzerinde araştırma yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ballı E, Koca Ballı Aİ (2014). Üniversite Öğrencilerinin Bireysel Değerleri ve Girişimcilik Eğilimleri. Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1): 101-121.
- Basım N, Argan M (2009). Spor Yönetimi, 1. Basım, Ankara, Detay Yayıncılık, s. 4-5.
- Berk E (2009). Girişimcilik Dersinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara, [http://earged.meb.gov.tr/tamamlanan/ Girisimcilik dersinin değerlendirilmesi .pdf](http://earged.meb.gov.tr/tamamlanan/Girisimcilik_dersinin_degerlendirilmesi.pdf) 10.01.2011].
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı <https://biltek.sanayi.gov.tr/Sayfalar/tgsdDetay.aspx> adresinden 01.10.2014.
- Bozkurt ÖÇ (2011). Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bulut Ç, Fiş AM, Aktan B, Yılmaz S (2008). “Kurumsal Girişimcilik”. Journal of Yasar University, 3(10):1389-1416, file:///C:/Users/user/Downloads/5000066015-5000084447-1-PB.pdf (Erişim tarihi:07.03.2014).
- Cin H, Günay G (2013). Girişimcilerin Girişimcilik Tipleri ile Duyusal Zekaları Arasındaki İlişki: Edirne Örneği. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 8(2).
- Do Paço A, Ferreria JM, Raposo M, Rodrigues RG, Dinis A (2015). Entrepreneurial Intentions: Is education enough? International Entrepreneurship and Management Journal, p. 1157-75.
- Durukan T (2006). Düünden bugüne girişimcilik ve 21. yüzyılda girişimciliğin önemi. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 1(2): 25-37.
- Erdurur K (2012). Turizm Lisansüstü Eğitim Alan Öğrencilerin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi.
- Erkal ME (1982). Sosyolojik Açından Spor. İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 119-120.
- Erkan İ (2012). Pazarlama Zekâsı ve Girişimcilik. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ersoy AF, Parlı N, Okur A (2006). Girişimcilik. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, s.9.
- Geri S (2013). Research on Entrepreneurial Characteristics of Students in School of Physical Education and Sports. Turkish Journal of Education, 2(3): 50-60.
- Güreşçi E (2014). "Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: İspir Hamza Polat Myo Örneği". Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1.
- İlham Ç (2008). Üniversite ve Bazı Sorunları. Eğitim Dergisi, s. 18-19.
- İlhan S (2005). Bazı Değişkenler Açısından Elazığ’da Girişimci Profili, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(1) :217–248.
- İraz R (2010). Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında: Girişimcilik ve KOBİ’ler. Konya: Çizgi Kitabevi, s. 145-146.
- Karakaş AF (2012). İşletme Ve Mühendislik Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğiliminin Karşılaştırılması: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, s. 49.
- Kılıçgil E (1998). Spor Ve Sosyal Çevre. Ankara, Bağrgan Yayınevi, s. 8-9.
- Korkmaz O (2012). “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği”. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, s.211.

- Köksal Y, Penez S (2015). Yüksek Girişimcilik Eğilimli Üniversiteli Gençlerin Demografik Özellikleri ve Sektör Tercihleri Üzerine Bir İnceleme. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(1): 155-167.
- Küçükkaragöz H, Akay Y, Canbulat T (2013). Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeğinin Öğretmen Adaylarında Geçerlik Ve Güvenilirlik Çalışması. Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 35, s. 1-12.
- Llñán F, Moriano J A, Zarnowska A (2008). Stimulating entrepreneurial intentions through education, teaching psychology of entrepreneurship perspective from six european countries, Editors: J. A. Moriano, L. M. Gorgievski And M. Lukes, Universidad Nacional de Ed.
- Müftüoğlu T, Üper Y, Başar M, Tosunoğlu BT (2005). Girişimcilik. Yavuz Odabaşı (Ed.), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, s.65.
- Onay M, Çavuşoğlu S (2010). İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Etkileyen Faktörler: İç Girişimcilik. Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 17(1): 48.
- Özkul G, Dulupçu MA (2007). Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya-Isparta İllerinde Bir İnceleme. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 2(2): 67-92.
- Ratten V (2011). Sport-based entrepreneurship: towards a new theory of entrepreneurship and sport management. International Entrepreneurship and Management Journal, 7(1): 57-69.
- Ratten V (2010). “Developing a Theory of Sport -based Entrepreneurship”. Journal of Management and Organization, Vol. 16: 557-565.
- Seçkin Halaç D, Bulut Ç (2012). Entrepreneurial Education at Universities: A Conceptual Framework, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, (7:1).
- Sheth H, Babiak Kathy M (2010). “Beyond the Game: Perceptions and Practices of Corporate Social Responsibility in the Professional Sport Industry”. Journal of Business Ethics, 91:433-450 DOI 10.1007/s10551-009-0094-0.
- Tikici M, Aksoy A (2009). Girişimcilik ve Küçük İşletmeler. 1.basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s.17.
- Timuroğlu MK, Çakır S (2014). Girişimcilerin Yeni Bir Girişim Yapma Niyetlerinin Risk Alma Eğilimi ile İlişkisi. Journal of Economics and Administrative Sciences, Vol:16 , Issue:2.
- Top S (2006). Girişimcilik Keşif Süreci. İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Ulaş D (2006). Franchising Sisteminin Girişimcilik Açısından Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8 (3): 133-151.
- Unger J, Rauch A, Frese M, Rosenbusch N (2011). Human Capital And Entrepreneurial Success: A Meta-Analytical Review. J. Firm Ventur, 26 (3): 341-358.
- Üper Y, Tosunoğlu BT, Kağnıcıoğlu CH, & ark. (2012). Girişimcilik ve İş Kurma. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, s. 11-12.
- Van Der Sluis J, Van Praag CM, Vijverberg W (2008). Education And Entrepreneurship Selection And Performance: A Review Of The Empirical Literature. J.Econ. Surv, 22 (5): 795-841.
- Yalçıntaş M (2010). “Çağımızda Girişimcilik”. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 5(1): 95-98.
- Yüzüak E (2010). Üniversitede Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerini Etkileyen Faktörler, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Örneği. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, Yüksek Lisans Tezi.

Eğitim Sektöründe Çalışan Kadınların Giyim Alışveriş Alışkanlıkları ve Marka Tercihleri

Tuğçe İŞGÖREN¹, Candan AYLAK², Erkan İŞGÖREN³

¹Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, TÜRKİYE

²Gedik Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, İstanbul, TÜRKİYE

³Marmara Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, İstanbul, TÜRKİYE

E-Posta: tugceisgoren@gmail.com

Öz

Giyinme ihtiyacı, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde en alt basamakta fizyolojik ihtiyaç olarak yer almaktadır. Günümüzde bu ihtiyaç özellikle çalışan insanların, modanın etkisi altında olma ve sosyal yaşam içerisinde bir sınıfa ait olmanın yanı sıra, toplum tarafından kabul görme, saygınlık kazanma ve değer verilme arzusu ile ihtiyaçlar hiyerarşisinde üst basamaklara çıktığı görülmektedir. Günümüzde moda olgusunun etkin olarak yaşantımızda yer alması ve hızlı bir şekilde değişmesi giyim alışverişlerinin de önemini vurgulamaktadır. İnsanlar giyim alışverişlerini modanın etkisi altında genellikle marka kişilikleri ile kendilerini özdeşleştirerek yapmaktadırlar. Çünkü markalar insanlara bir yaşam tarzı da sunmaktadırlar. Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir ve meslek gibi demografik faktörler insanların giysi alışverişlerinde ve marka tercihlerinde etkili olsa da moda olan marka imajı, marka bilinirliği, marka güvenilirliği, ürün tasarımı ve ürün kalitesi gibi faktörler de etkili olmaktadır. Bu çalışmada 25-55 yaş aralığında kamu ve özel sektörde eğitmen olarak görev yapan kadınların; giyim alışveriş alışkanlıkları ve marka tercihleri irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Moda, Marka, Tasarım, Giyim, Alışveriş, Eğitim, Çalışan Kadın

Clothing Shopping Habits and Brand Preferences of Women Working in the Education Sector

Abstract

Need for dressing is at the lowest level in the Maslow's hierarchy of needs and it is accepted as a physiological need. Nowadays, this need is seen especially by working people, who are under the influence of fashion and belonging to a class in social life, as well as in the hierarchy of needs with the desire to be accepted, respected and appreciated by the society. Today, the fact that the fashion scene is actively involved in our lives and that it changes quickly is also emphasizing the importance of clothing shopping. People make their clothing shopping under the influence of fashion, usually by identifying themselves with brand personalities. Because brands also offer people a lifestyle. While demographic factors such as age, gender, education, income and occupation are influential on people's clothing purchases and brand preferences, factors such as fashionable brand image, brand awareness, brand credibility product design and product quality are also influential. In this study, women who work as educators in the public and private sectors between the ages of 25-55, were examined in terms of their clothes shopping habits and brand preferences.

Keywords: Fashion, Brand, Design, Clothing, Shopping, Education Working Women

Giriş

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Piramidi (1943) günümüzde moda ve moda markalarının etkisi altında giyim alışverişi açısından incelendiğinde giyinme fizyolojik ihtiyaç olmaktan öte daha üst sıralarda bulunan sosyal ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğu görülmektedir. Giyinmenin günümüzde ait olma ihtiyacı (bir gruba mensup olma, başkaları ile ilişki kurma, kabul edilme), saygı ihtiyacı (tanınma, kendine değer verme, sosyal statü ya da prestij sahibi olma, başarı elde etme, takdir edilme) ve hiyerarşinin en üst aşamasında yer alan kendini gerçekleştirme ihtiyacında insan ideallerini ve yeteneklerini gerçekleştirme (kişisel tatmin, yaratıcılık, gelişim, kişisel başarı) ihtiyacına karşılık gelmektedir. Bu modele göre insan kendisinde olmayan ve hayat kalitesini yükselteceğini düşündüğü şeylerle güdülenir. Maslow, birbirini izleyen beş basamakta bulunan ihtiyaçları hiyerarşik olarak insan davranışını açıklamakta kullanılabileceğini söylemektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli (Maslow, 1943)

Toplumsal yaşam içerisinde fark edilmek veya farklı olmak kaygısı insanlar tarafından tarih boyunca taşınmıştır. Bu amaçla moda insanlara bu olanağı sağlamıştır. Moda belirli bir insan topluluğu tarafından belirli bir zaman dilimi için benimsenen bir yaklaşım, değer, hareket, stil veya biçimdir. Bu yaklaşım çerçevesinde moda belirli bir yaşam döngüsüne sahip, geçici, popüler, görünür, güncel ve yeni bir karaktere sahip olan bir olgudur. (Curaoglu, 2013)

Popüler anlayışa göre moda; kişinin karşı tarafı etkileme arzusu, etki yaratma ihtiyacı, imaj yaratması veya kişinin kendi tarzını oluşturması anlamına da gelmektedir. Sosyolojik açıdan bakıldığında modada statü kazanma, kendini kabul ettirme ve kişilik kazanma gibi faktörler esastır. Psikolojik açıdan bakıldığında ise moda toplumda üstünlük duygularının tatmini olarak görülmektedir. Modayı yakından izleyen ve uygulayan kişi, kendisini sıradan insanlardan ayırmış ve farklılaştırmıştır. Moda herkes tarafından farklı algılanan ve bireysel bir olgu olduğu için psikolojik temellere dayanır. Fakat geniş kitlelere yayılması ve bireyler arasında popüler hale gelmesi ise sosyolojik bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Sosyal gruplar arasındaki uyum ve benzeşme isteği, modanın aslında sosyo-psikolojik bir olay olduğunu açıklamaktadır. (Gürsoy, 2010)

Günümüzde moda, tüketim kültürünü de etkileyen faktörlerden biridir. Tüketim üzerine yapılan bir takım sosyolojik, psikolojik ve kültürel araştırmalar insanların tüketim alışkanlıklarının zamanla değiştiğini vurgulamaktadır. Modern dönemin kapanıp post modern dönemin başladığı 21. yüzyılda post modern tüketiciler de varlık göstermeye başlamıştır. Post modern tüketicilerin ürün yerine imaj tüketimi yaptığı, fiyat konusundaki duyarlılıklarının

azaldığı ve ürünün fiyatından çok ürünün sağladığı değerleri önemseydiği belirtilmektedir. (Yıldırım, 2015)

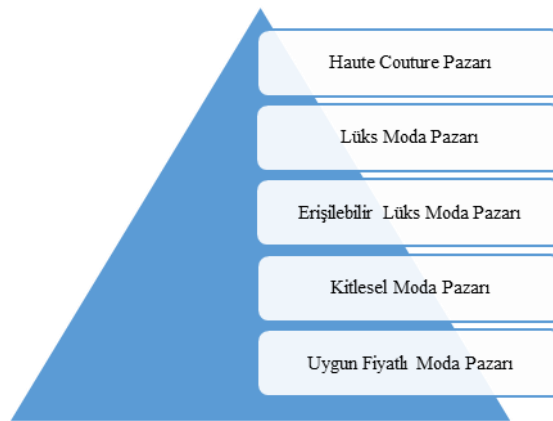
Marka kavramı, tüketicilerin satın alma davranışlarında önemli etkenlerden biridir. Markalar tüketiciler açısından somut-fiziki ürün özellikleri gibi elle tutulur ihtiyaçların giderilmesine katkıda bulunmalarının yanı sıra psikolojik ihtiyaçların giderilmesi açısından da önemli işlevlere sahiptir. (Aaker, Measuring Brand Equity Across Products and Markets, 1996) Tüketiciler için marka, ürünün işlevsel ve duygusal özelliklerini özetlemekle birlikte, bellekteki bilgilerin hatırlanmasına ve satın alma kararına da yardımcı olmaktadır. (Borça, 2013)

Kişiler genellikle giyim alışverişlerinde kendilerine bir statü ya da kimlik kazandıracağı inancıyla hareket ederek belirli bir markayı tercih etmektedir. Markalı ürünleri giymek hem bireyin iyi görüldüğü için kendini iyi hissetmesine hem de toplum ve grup içinde saygınlık ve prestij kazanmasına sebep olabilmektedir.

İnsanlar moda markalarının imajı, bilinirliği, güvenilirliği kişilik özellikleriyle özdeşleştirmektedirler. Bununla birlikte insanlar ideal kimliklerini genel olarak iş seçimleri, arkadaşları, tavırları, fikirleri, aktiviteleri ve yaşam tarzları gibi çeşitli yollarla ifade etmektedirler. Kişiler beğendikleri, takdir ettikleri, tartıştıkları, satın aldıkları ve kullandıkları markaları benliklerinin ifade etme aracı olarak kullanmaktadır. Kişiler pahalı bir marka satın alarak güçlü bir kimliğe sahip olduklarını ifade ederken, ucuz hatta zayıf karakterli bir marka satın alarak da tutumlu olduklarını ifade edebilir.

Markalanmış bir ürünün satın alınması ve kullanılması kişiliği ve yaşam tarzını ifade etmek için kullanılan bir araç olarak görülmektedir. Bazı insanlar, gerçek veya ideal benliklerine uygun olmayan bir aktivitede bulduklarında veya bir marka kullandıklarında rahatsız olmaktadır. Bunun tam tersine, insanların benliklerine uygun olan bir aktivite veya bir marka, konfor ve tatmin duygusu yaratabilmekte ve arzu duyulan hislere erişmiş hissetmelerini sağlayabilmektedir. (Aaker, Güçlü Markalar Yaratmak, 1996).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi modeline benzer moda pazarı segmentasyon piramidi Şekil 2'de gösterilmiştir

Şekil 2: Moda Pazar Segmentasyon Piramidi

Haute Couture Pazarı

Bu gruptaki markalar genellikle pahalı ürünler satmaktadır. Bir ürünün fiyatı pazardaki ortalama fiyatların yaklaşık 10 katı üzerinde olabilmektedir. Yüksek seviye yaratıcılıkla üretilen bu ürünler her zaman kişiye özel olarak ölçülüp dikilmekte ve çoğu zaman bir sanat

eseri olarak görülmektedir. Tüm detaylarına son derece önem verilen ve yüksek seviye işçilikle üretilen ürünler oldukça kalitelidir. Bu ürünlerin kullanım alanları ağırlıklı olarak genellikle geceleri olan özel davetlerdir. Bu gruba dâhil olan markaların müşterileri çok azdır ve çoğunlukla ünlü kişiler ve uluslararası müşterilerden oluşmaktadır. Kişiyeye özel tasarım hizmeti veren markaların amacı marka imajı oluşturmak ve müşterilere hayal ettikleri rüyaları satmaktır. Kişiyeye özel tasarım yapan markalara örnek olarak Chanel, Dior, Givenchy, Ellie Saab gibi markalar verilebilir.

Lüks Moda Pazarı

Bu gruptaki markalar yüksek fiyatlı ürünler satmaktadır. Ürünlerin fiyatları pazar ortalamalarının 3 ila 5 katı üzerinde olabilmektedir. Yüksek yaratıcılıkta olan ürünler genellikle moda haftalarında ve defilelerde tasarımcıların kendilerini özgürce ifade ettikleri ortamlarda sergilenmektedir. Kalitede detaylara önem veren markalar sanayileşmenin de etkisiyle genellikle farklı ülkelerde üretim yaptırmaktadır. Bu marka grubuna ait ürünlerin kullanım alanları oldukça geniştir. Ürünler hem günlük hayatta giyilebilecek hem de önemli davetlere katılırken giyilebilecek türdendir. Bu markaların müşterileri oldukça geniş bir insan kitlesinden oluşmaktadır. Ünlüler ve uluslararası müşteriler bu markalardan satın alım yapmayı en çok tercih eden kişilerdir. Bu gruptaki markaların amacı marka imajı geliştirmektir. High-End Fashion markalara örnek olarak Ralph Lauren, Laura Biagiotti, Saint Laurent gibi markalar verilebilir.

Erişilebilir Lüks Moda Pazarı

Bu gruptaki markaların ürünleri pazar ortalamalarının 2 ila 3 katı üzerinde fiyatlara satılmaktadır. Ürünler genellikle lüks moda markalardan esinlenilmiş tasarımlardan oluşmaktadır. Yüksek hacimlerde üretim yapan markaların üretimleri çoğunlukla dışarıda yapılmaktadır ve menşe ülkenin neresi olduğu önemli bir başarı faktörü olarak görülmemektedir. Ürünler günlük ve spor giyime daha uygun olan denim pantolon, tişört, blazer ceket gibi parçalardan oluşmaktadır. Genç bir kitleye hitap eden erişilebilir lüks moda markaların hedef kitlesi lüks moda markalardan daha geniştir. Bu markalar perakende ve toptan karışımı bir dağıtım ağına sahiptir. Bu gruptaki markaların amacı hedef kitlelerini olabildiğince genişletmektir. Erişilebilir lüks moda pazarı, lüks moda pazarı ile kitlesel moda pazarı arasında köprü görevi görmektedir. Örnek olarak Chloe, Coach, Versus for Versace, DKNY for Donna Karan, Marc for Marc Jacobs gibi markalar verilebilir.

Kitlesel Moda Pazarı

Amerika'daki departman mağazalardan doğan kitlesel moda grubuna mensup markaların ürünleri fiyatlarının tam karşılığını vermektedir ve pazar ortalamalarının 1,5 ila 2 katı üzerinde fiyatlara satılmaktadır. Trend olan hemen hemen bütün tasarımlar bu markalarda görülmektedir. Abartılı veya aşırı gösterişli ürünler bu markalarda yoktur. Ürün imalatları fason yaptırılmaktadır ve ürünler doğrudan mağazalara teslim edilmektedir. Bu markaların ürünleri ağırlıklı olarak günlük etkinliklerde kullanılmaktadır. Perakende ve toptan karışımı bir dağıtım ağına sahip bu markalar bölgesel müşteri kitlesine sahiptir. Kitlesel moda pazarı markalarının amacı doğru bir pazarlama karması (ürün, iletişim, hizmet) kurarak daha geniş kitlelere kaliteli ürünler sunmaktır. Bu markalara örnek olarak; Diesel, Massimo Dutti, Zara, Mango, H&M, Stradivarius, Pull and Bear gibi markalar verilebilir.

Uygun Fiyatlı Moda Pazarı

Bu gruptaki markaların ürün fiyatları pazar ortalamalarının altındadır. Ürünlerin kalitesinde fiyat kontrolü önemli rol oynamaktadır. Ürünler günlük hayattaki farklı kullanımlara uygundur. Markaların hedef kitlesi gençlerden sofistike kadınlara kadar farklı bir dağılım

göstermektedir. Value market markalardaki ana fikir doğru tedarik zinciri yönetimi, yeni trendlere göre segmentasyon, doğru müşteri iletişimi, mağazanın rolü, müşterilere eğlenceli alışveriş deneyimi sunmak, düşük fiyat ve verimdir. Bu gruptaki markalara örnek olarak Primark, C&A gibi markalar verilebilir. (Marino, 2016)

İnsanların giyim alışveriş alışkanlıklarında, satın alacakları ürünün tasarımı ve ürünün kalitesi büyük önem taşımaktadır. Tüm bunların yanı sıra kişilerin yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, eğitim durumu ve gelir düzeyi gibi demografik özellikleri de giyim alışverişlerini etkileyen faktörlerdir.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada 25-55 yaş aralığında eğitim sektöründe çalışan kadınların giyim alışveriş alışkanlıkları ve marka tercihleri irdelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 117 kamu ve özel sektörde çalışan kadın eğitimciler oluşturmuştur. Kamu ve özel sektörde çalışan kadın eğitimcilerle yönelik hazırlanan anketin verileri IBM SPSS Statistics 24.0 programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Chronbach's Alpha değeri 0,917'dir. Bu değer 0,7'nin üzerinde çıktığı için anket soruları güvenilirdir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan eğitimcilerin % 61,4'ünü kamu sektöründe % 38,6'sını ise özel sektörde çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Çalışmada yer alan eğitimcilerle ait demografik veriler tablo 1'de verilmiştir. Ankete katılan 25-35 yaş arasındaki eğitimcilerin eğitim durumları incelendiğinde kamu sektöründe çalışanların % 32,9'unun Lisans mezunu, % 2,7'si Yüksek Lisans mezunu, % 5,5'i Yüksek Lisans öğrencisi, % 2,7'si Doktora mezunu ve % 5,5'i Doktora öğrencisi, özel sektörde çalışanların ise % 40,9'unun Lisans mezunu, % 18,2'si Yüksek Lisans mezunu, % 11,4'ü Yüksek Lisans öğrencisi ve % 6,8'i Doktora öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Çalışılan Sektöre Göre Yaş ve Eğitim Durumu

Çalışılan Sektör		Eğitim Durumu					Total
		Lisans Mezunu	Yüksek Lisans Mezunu	Yüksek Lisans Öğrencisi	Doktora Mezunu	Doktora Öğrencisi	
Kamu Sektörü	25-35 Yaş	32,9%	2,7%	5,5%	2,7%	5,5%	49,3%
	36-45 Yaş	23,3%	5,5%		4,1%	1,4%	34,2%
	46-55 Yaş	8,2%	2,7%		5,5%		16,4%
Özel Sektör	25-35 Yaş	40,9%	18,2%	11,4%		6,8%	77,3%
	36-45 Yaş	4,5%	6,8%		2,3%		13,6%
	46-55 Yaş	2,3%	2,3%		4,5%		9,1%

Ankete katılan 36-45 yaş arasındaki eğitimcilerin eğitim durumları incelendiğinde kamu sektöründe çalışanların; % 23,3'ünün Lisans mezunu, % 5,5'inin Yüksek Lisans mezunu, % 4,1'inin Doktora mezunu ve % 1,4'ünün Doktora öğrencisi olduğu görülmektedir. Özel sektörde çalışanların ise % 4,5'i Lisans mezunu, % 6,8'i Yüksek Lisans mezunu ve % 2,3'ü Doktora mezunudur.

Ankete katılan 46-55 yaş arasındaki eğitimcilerin eğitim durumları incelendiğinde kamu sektöründe çalışanların % 8,2'si Lisans mezunu, % 2,7'si Yüksek Lisans mezunu, % 5,5'i Doktora mezunu, özel sektörde çalışanların ise % 2,3'ü Lisans mezunu, % 2,3'ü Yüksek Lisans mezunu ve % 4,5'inin Doktora mezunu olduğu görülmektedir. Veriler doğrultusunda kamu sektöründe Doktora mezunu % 12,3 iken özel sektörde bu oran % 6,8 dir.

Tablo 2. Giyim Alışverişi Yapma Sıklığı

Giyim Alışverişi Yapma Sıklığı	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman	Toplam
Sezon Başlarında	17,71%	65,63%	16,67%	100,00%
Sezon Sonu İndirimlerinde	47,06%	51,96%	0,98%	100,00%
İhtiyacım Olduğunda	68,52%	29,63%	1,85%	100,00%
Bütçem Uygun Olduğunda	57,00%	42,00%	1,00%	100,00%
Beğendiğim Giysi Olduğunda	70,27%	28,83%	0,90%	100,00%

Eğitim sektöründe çalışan kadınların giyim alışverişi yapmak sıklığı incelendiğinde; sezon başlarından (%65,63) “bazen”, ihtiyaçları olduğunda (%68,52) veya beğendikleri giysi olduğunda (%70,27) ise “her zaman” giyim alışverişi yaptıkları görülmektedir.

Tablo 3. Giyim Alışverişi Yaparken Tercih Edilen Mekanlar

Giyim Alışverişi Yaparken Tercih Edilen Mekanlar	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman	Toplam
Sezon Mağazaları	43,93%	50,47%	5,61%	100,00%
Fabrika Satış Mağazaları	19,59%	71,13%	9,28%	100,00%
Outlet Mağazalar	29,13%	66,02%	4,85%	100,00%
Butik	16,16%	57,58%	26,26%	100,00%
Haute Couture (Kişiy e Özel Dikim)	2,17%	31,52%	66,30%	100,00%
İnternet Mağazacılığı	19,00%	51,00%	30,00%	100,00%
Online Butikler	12,50%	34,38%	53,13%	100,00%
Semt Pazarları	14,58%	54,17%	31,25%	100,00%

Eğitimci kadınların giyim alışverişi yaparken tercih ettikleri mekanlara ait veriler incelendiğinde; %43,93'nün “her zaman”, %50,47'sinin “bazen”, %5,61'inin ise “hiçbir zaman” sezon mağazalarında alışveriş yaptığı görülmektedir. Fabrika satış mağazaları (%71,13), outlet mağazalar (%66,02), butikler (%57,58), semt pazarları (%54,17) ve internet mağazacılığı (%51,00) ise giyim alışverişi yaparken “bazen” tercih edilen mekanlardır. Haute Couture mağazalar ise %66,30 oranı ile “hiçbir zaman” tercih edilmemektedir.

Tablo 4. Giysi Seçerken Dikkat Edilen Kriterler

Giysi Seçerken Dikkat Edilen Kriterler	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman	Toplam
Giysinin Markası	19,81%	64,15%	16,04%	100,00%
Giysinin Kumaş ve Dikim Kalitesi	85,09%	14,04%	0,88%	100,00%
Giysinin Rengi	78,85%	20,19%	0,96%	100,00%
Giysinin Rahatlık ve Konforu	90,00%	9,09%	0,91%	100,00%
Giysinin Sezon Trendi Olması	16,16%	70,71%	13,13%	100,00%
Giysinin Fiyatı	64,81%	35,19%	0,00%	100,00%

Giysi seçerken dikkat edilen kriterler açısından bakıldığında frekans analizi sonuçlarına göre; giysinin rahatlık ve konforu (%90,00), giysinin kumaş ve dikim kalitesi (%85,09), giysinin rengi (%78,85) ve giysinin fiyatı (%64,81) gibi kriterler “her zaman” dikkat alınmaktadır. %70,71 oranıyla giysinin trend olması ve %64,15 oranıyla giysinin markası eğitimci kadınlar için “bazen” giysi seçim kriterleri arasındadır.

Tablo 5. Markalı Ürün Tercih Faktörleri

Markalı Ürün Tercih Faktörleri	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman	Toplam
Marka İmajı	39,80%	45,92%	14,29%	100,00%
Marka Güvenilirliği	72,38%	22,86%	4,76%	100,00%
Marka Bilinirliği	40,82%	44,90%	14,29%	100,00%
Ürün Tasarımı	81,13%	18,87%	0,00%	100,00%
Ürün Kalitesi	89,91%	7,34%	2,75%	100,00%
Trend Olması	18,75%	60,42%	20,83%	100,00%
Satış Sonrası Hizmetler	64,29%	26,53%	9,18%	100,00%

Ürünün kalitesi (%89,91) ve ürün tasarımı (%81,13) “her zaman” markalı ürün tercih faktörleri arasındadır. Marka güvenilirliği (%72,38) ve satış sonrası hizmetler (%64,29) ise “her zaman” önde gelen markalı ürün tercih faktörlerindedir. Ürünün trend olması %60,42, marka imajı %45,92 ve marka bilinirliği %44,90 oranlarında “bazen” tercih faktörleridir.

Tablo 6. Çalışılan Sektöre Göre Markalı Ürün Grubu Tercih

Hangi sektörde çalışıyorsunuz	Kamu Sektörü	Count	Markalı Ürün							Total
			Dış Giyim	Üst Giyim	Ceket ve Blazer	Elbise ve Tulum	Takım Elbise	Alt Giyim	Ayakkabı ve Çanta	
Kamu Sektörü	Count	62	21	27	11	37	24	61	7	72
	% of Total	54,4%	18,4%	23,7%	9,6%	32,5%	21,1%	53,5%	6,1%	63,2%
Özel Sektör	Count	31	10	16	8	19	14	38	6	42
	% of Total	27,2%	8,8%	14,0%	7,0%	16,7%	12,3%	33,3%	5,3%	36,8%
Total	Count	93	31	43	19	56	38	99	13	114
	% of Total	81,6%	27,2%	37,7%	16,7%	49,1%	33,3%	86,8%	11,4%	100,0%

Kamu ve özel sektör çalışanlarının tercih ettikleri markalı ürün grupları benzerlik göstermektedir. Genele bakıldığında; hem kamu hem de özel sektörde çalışan eğitimci kadınlar %86,8 oranıyla “Ayakkabı ve Çanta” ve %81,6 oranıyla “Dış Giyim” gruplarının markalı ürün olmasını tercih etmektedirler. Her iki sektör çalışanlarının da markalı ürünleri arasında “Aksesuar”lar en düşük oranlarda görülmektedir.

Tablo 7. Yaşa Göre Markalı Ürün Grubu Tercih

Yaşınız	25-35 Yaş	Count	Markalı Ürün							Total
			Dış Giyim	Üst Giyim	Ceket ve Blazer	Elbise ve Tulum	Takım Elbise	Alt Giyim	Ayakkabı ve Çanta	
25-35 Yaş	Count	55	16	30	13	37	22	62	9	69
	% of Total	48,2%	14,0%	26,3%	11,4%	32,5%	19,3%	54,4%	7,9%	60,5%
36-45 Yaş	Count	26	8	8	4	16	12	26	3	30
	% of Total	22,8%	7,0%	7,0%	3,5%	14,0%	10,5%	22,8%	2,6%	26,3%
46-55 Yaş	Count	12	7	5	2	3	4	11	1	15
	% of Total	10,5%	6,1%	4,4%	1,8%	2,6%	3,5%	9,6%	,9%	13,2%
Total	Count	93	31	43	19	56	38	99	13	114
	% of Total	81,6%	27,2%	37,7%	16,7%	49,1%	33,3%	86,8%	11,4%	100,0%

Yaş grupları arasında markalı ürün tercihlerine bakıldığında, eğitimci kadınların “Dış Giyim” ve “Ayakkabı ve Çanta” ürünlerinin markalı ürün olmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 8. Eğitim Durumuna Göre Markalı Ürün Grubu Tercihi

			Markalı Ürün							Total	
			Dış Giyim	Üst Giyim	Ceket ve Blazer	Elbise ve Tulum	Takım Elbise	Alt Giyim	Ayakkabı ve Çanta		Aksesuar
Eğitim Durumunuz	Lisans Mezunu	Count	53	17	27	11	34	23	57	9	67
		% of Total	46,5%	14,9%	23,7%	9,6%	29,8%	20,2%	50,0%	7,9%	58,8%
	Yüksek Lisans Mezunu	Count	17	5	5	2	9	5	18	0	19
		% of Total	14,9%	4,4%	4,4%	1,8%	7,9%	4,4%	15,8%	0,0%	16,7%
	Yüksek Lisans Öğrencisi	Count	8	3	7	3	6	6	8	2	9
		% of Total	7,0%	2,6%	6,1%	2,6%	5,3%	5,3%	7,0%	1,8%	7,9%
	Doktora Mezunu	Count	10	4	4	2	5	2	9	2	12
		% of Total	8,8%	3,5%	3,5%	1,8%	4,4%	1,8%	7,9%	1,8%	10,5%
	Doktora Öğrencisi	Count	5	2	0	1	2	2	7	0	7
		% of Total	4,4%	1,8%	0,0%	,9%	1,8%	1,8%	6,1%	0,0%	6,1%
Total	Count	93	31	43	19	56	38	99	13	114	
	% of Total	81,6%	27,2%	37,7%	16,7%	49,1%	33,3%	86,8%	11,4%	100,0%	

Lisans mezunları (%50,0) ve yüksek lisans mezunları (%15,8) “Ayakkabı ve Çanta” ürünlerinin markalı ürün olmasını tercih ederken, yüksek lisans öğrencileri hem “Dış Giyim” hem de “Ayakkabı ve Çanta” ürünlerini %7,0 oranı ile tercih etmektedir. Doktora mezunları (%8,8) “Dış Giyim” ürünlerini tercih ederken doktora öğrencileri ise (%6,1) “Ayakkabı ve Çanta” ürünlerinde markalı olmasını tercih etmektedir.

Tablo 9. Çalışılan Sektöre Göre Yerli Marka Tercihi

			Yerli Marka										Total		
			Network	Beymen	Vakko	İpekyol	Polo Garage	Adışık	Faik Sönmez	Koton	LC Waikiki	Mudo		Mavi	Defacto
Hangi sektörde çalışıyorsunuz	Kamu Sektörü	Count	10	4	4	19	17	24	3	45	23	11	21	3	71
		% of Total	8,9%	3,6%	3,6%	17,0%	15,2%	21,4%	2,7%	40,2%	20,5%	9,8%	18,8%	2,7%	63,4%
	Özel Sektör	Count	8	9	5	21	7	10	1	20	8	11	11	0	41
		% of Total	7,1%	8,0%	4,5%	18,8%	6,3%	8,9%	,9%	17,9%	7,1%	9,8%	9,8%	0,0%	36,6%
Total	Count	18	13	9	40	24	34	4	65	31	22	32	3	112	
	% of Total	16,1%	11,6%	8,0%	35,7%	21,4%	30,4%	3,6%	58,0%	27,7%	19,6%	28,6%	2,7%	100,0%	

Kamu sektöründe çalışan eğitimci kadınlar yerli giyim markaları arasından “Koton” markasını (%40,2) seçerken, özel sektörde çalışanlar ise İpekyol markasını (%18,8) tercih etmektedir. Her iki sektörde de hem “Faik Sönmez” hem de “Defacto” markaları tercihlerde en son sıralarda yer almaktadır.

Tablo 10. Yaşa Göre Yerli Marka Tercihi

			Yerli Marka										Total		
			Network	Beymen	Vakko	İpekyol	Polo Garage	Adışık	Faik Sönmez	Koton	LC Waikiki	Mudo		Mavi	Defacto
Yaşınız	25-35 Yaş	Count	7	8	5	24	12	21	3	46	22	12	18	2	68
		% of Total	6,3%	7,1%	4,5%	21,4%	10,7%	18,8%	2,7%	41,1%	19,6%	10,7%	16,1%	1,8%	60,7%
	36-45 Yaş	Count	7	4	2	12	8	10	1	17	7	6	7	1	31
		% of Total	6,3%	3,6%	1,8%	10,7%	7,1%	8,9%	,9%	15,2%	6,3%	5,4%	6,3%	,9%	27,7%
	46-55 Yaş	Count	4	1	2	4	4	3	0	2	2	4	7	0	13
		% of Total	3,6%	,9%	1,8%	3,6%	3,6%	2,7%	0,0%	1,8%	1,8%	3,6%	6,3%	0,0%	11,6%
Total	Count	18	13	9	40	24	34	4	65	31	22	32	3	112	
	% of Total	16,1%	11,6%	8,0%	35,7%	21,4%	30,4%	3,6%	58,0%	27,7%	19,6%	28,6%	2,7%	100,0%	

25-35 yaş ve 36-45 yaş arası katılımcılar en çok “Koton” markasını tercih ederken, “Defacto” ve “Faik Sönmez” markaları en az tercih edilmektedir. 46-55 yaş arası eğitimci kadınlar ise en fazla “Mavi” markasını tercih etmektedir.

Tablo 11. Eğitim Durumuna Göre Yerli Marka Tercihii

			Yerli Marka											Total	
			Network	Beymen	Vakko	İpekyol	Polo Garage	Adışık	Faik Sönmez	Koton	LC Waikiki	Mudo	Mavi		Defacto
Eğitim Durumunuz	Lisans Mezunu	Count	7	5	2	22	14	22	3	42	24	8	23	2	67
		% of Total	6,3%	4,5%	1,8%	19,6%	12,5%	19,6%	2,7%	37,5%	21,4%	7,1%	20,5%	1,8%	59,8%
	Yüksek Lisans	Count	4	2	2	10	4	7	1	13	4	3	3	0	19
		% of Total	3,6%	1,8%	1,8%	8,9%	3,6%	6,3%	,9%	11,6%	3,6%	2,7%	2,7%	0,0%	17,0%
	Yüksek Lisans Öğrencisi	Count	0	3	2	4	1	2	0	4	1	4	3	0	9
		% of Total	0,0%	2,7%	1,8%	3,6%	,9%	1,8%	0,0%	3,6%	,9%	3,6%	2,7%	0,0%	8,0%
	Doktora Öğrencisi	Count	5	2	3	2	3	2	0	2	1	4	3	0	10
		% of Total	4,5%	1,8%	2,7%	1,8%	2,7%	1,8%	0,0%	1,8%	,9%	3,6%	2,7%	0,0%	8,9%
	Doktora Öğrencisi	Count	2	1	0	2	2	1	0	4	1	3	0	1	7
		% of Total	1,8%	,9%	0,0%	1,8%	1,8%	,9%	0,0%	3,6%	,9%	2,7%	0,0%	,9%	6,3%
	Total	Count	18	13	9	40	24	34	4	65	31	22	32	3	112
		% of Total	16,1%	11,6%	8,0%	35,7%	21,4%	30,4%	3,6%	58,0%	27,7%	19,6%	28,6%	2,7%	100,0%

Eğitim durumuna göre tercih edilen yerli giyim marka tercihleri karşılaştırıldığında “Lisans Mezunu”, “Yüksek Lisans Mezunu”, “Yüksek Lisans Öğrencisi” ve “Doktora Öğrencisi” olan eğitimci kadınların en çok Koton markasını tercih ettikleri görülmüştür. “Doktora Mezunları” ise “Network” markasını tercih etmektedir. Tüm eğitim seviyelerinde, “Defacto” ve “Faik Sönmez” markası en az tercih edilen markalar arasındadır.

Tablo 12. Çalışılan Sektöre Göre Yabancı Marka Tercihii

			Yabancı Marka												Total	
			Zara	Massimo Dutti	GAP	Banana Republic	Mango	H&M	COS	Marks & Spencer	Lacoste	Calvin Klein	Guess	Tommy Hilfiger		Debenhams
Hangi sektörde çalışıyorsunuz	Kamu Sektörü	Count	44	4	4	2	40	36	1	9	12	1	2	6	0	67
		% of Total	40,0%	3,6%	3,6%	1,8%	36,4%	32,7%	,9%	8,2%	10,9%	,9%	1,8%	5,5%	0,0%	60,9%
	Özel Sektör	Count	28	5	7	3	23	25	1	7	7	4	4	5	1	43
		% of Total	25,5%	4,5%	6,4%	2,7%	20,9%	22,7%	,9%	6,4%	6,4%	3,6%	3,6%	4,5%	,9%	39,1%
Total	Count	72	9	11	5	63	61	2	16	19	5	6	11	1	110	
	% of Total	65,5%	8,2%	10,0%	4,5%	57,3%	55,5%	1,8%	14,5%	17,3%	4,5%	5,5%	10,0%	,9%	100,0%	

Her iki sektörde de çalışan eğitimci kadınlar yabancı giyim markaları arasından “Zara” markasını seçerken, “COS” ve “Debenhams” markalarını en az tercih etmektedir.

Tablo 13. Yaşa Göre Yabancı Marka Tercihii

			Yabancı Marka												Total	
			Zara	Massimo Dutti	GAP	Banana Republic	Mango	H&M	COS	Marks & Spencer	Lacoste	Calvin Klein	Guess	Tommy Hilfiger		Debenhams
Yaşınız	25-35 Yaş	Count	44	5	5	0	40	43	1	6	15	3	5	9	1	69
		% of Total	40,0%	4,5%	4,5%	0,0%	36,4%	39,1%	,9%	5,5%	13,6%	2,7%	4,5%	8,2%	,9%	62,7%
	36-45 Yaş	Count	21	0	3	3	18	15	0	5	3	2	1	2	0	29
		% of Total	19,1%	0,0%	2,7%	2,7%	16,4%	13,6%	0,0%	4,5%	2,7%	1,8%	,9%	1,8%	0,0%	26,4%
	46-55 Yaş	Count	7	4	3	2	5	3	1	5	1	0	0	0	0	12
		% of Total	6,4%	3,6%	2,7%	1,8%	4,5%	2,7%	,9%	4,5%	,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	10,9%
Total	Count	72	9	11	5	63	61	2	16	19	5	6	11	1	110	
	% of Total	65,5%	8,2%	10,0%	4,5%	57,3%	55,5%	1,8%	14,5%	17,3%	4,5%	5,5%	10,0%	,9%	100,0%	

36-45 yaş ve 46-55 yaş arası katılımcılar en çok “Zara” markasını tercih ederken, 25-35 yaş arası katılımcıların ise hem “Zara” markasını hem de “H&M” markasını en çok tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 14. Eğitim Durumuna Göre Yabancı Marka Tercihleri

			Yabancı Marka													Total
			Zara	Massimo Dutti	GAP	Banana Republic	Mango	H&M	COS	Marks & Spencer	Lacoste	Calvin Klein	Guess	Tommy Hilfiger	Debenhams	
Eğitim Durumunuz	Lisans Mezunları	Count	42	5	5	3	39	35	0	9	11	2	4	4	0	64
		% of Total	38,2%	4,5%	4,5%	2,7%	35,5%	31,8%	0,0%	8,2%	10,0%	1,8%	3,6%	3,6%	0,0%	58,2%
	Yüksek Lisans	Count	12	0	2	0	12	10	0	3	4	2	1	4	0	19
		% of Total	10,9%	0,0%	1,8%	0,0%	10,9%	9,1%	0,0%	2,7%	3,6%	1,8%	,9%	3,6%	0,0%	17,3%
	Yüksek Lisans Öğrencisi	Count	5	1	1	0	3	5	1	1	3	1	1	2	0	9
		% of Total	4,5%	,9%	,9%	0,0%	2,7%	4,5%	,9%	,9%	2,7%	,9%	,9%	1,8%	0,0%	8,2%
	Doktora Mezunları	Count	8	2	3	2	5	5	1	1	1	0	0	1	0	10
		% of Total	7,3%	1,8%	2,7%	1,8%	4,5%	4,5%	,9%	,9%	,9%	0,0%	0,0%	,9%	0,0%	9,1%
	Doktora Öğrencisi	Count	5	1	0	0	4	6	0	2	0	0	0	0	1	8
		% of Total	4,5%	,9%	0,0%	0,0%	3,6%	5,5%	0,0%	1,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	,9%	7,3%
	Total	Count	72	9	11	5	63	61	2	16	19	5	6	11	1	110
		% of Total	65,5%	8,2%	10,0%	4,5%	57,3%	55,5%	1,8%	14,5%	17,3%	4,5%	5,5%	10,0%	,9%	100,0%

Eğitim durumlarına göre yabancı marka tercihleri karşılaştırıldığı zaman; lisans mezunları “Zara” markasını (%38,2), yüksek lisans mezunları hem “Zara” (%10,9) hem de “Mango” (%10,9) markalarını, yüksek lisans öğrencileri hem “Zara” (%4,5) hem de “Mango” (%4,5) markalarını, doktora mezunları “Zara” (%7,3) markasını ve doktora öğrencileri H&M (%5,5) markasını en çok tercih etmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, eğitim sektöründe çalışan kadınların giyim alışveriş alışkanlıkları ve marka tercihleri incelenmiştir. Eğitimci kadınların giyim alışverişi alışkanlıkları değerlendirildiğinde, alışveriş sıklığı açısından beğendikleri giysi olduğunda her zaman alışveriş yapmayı tercih ettikleri görülmüştür. Araştırmada alışveriş mekanlarına ait veriler incelendiğinde fabrika satış mağazaları ve outlet mağazalar en yüksek oranlarda tercih edilmiştir. Haute Couture ürün sunan mağazaları hiçbir zaman tercih edilmediği ifade edilmiştir. Eğitimci kadınların giysi seçerken dikkat ettikleri kriterlerin başında giysinin rahatlık ve konforu gelmektedir. Giysinin markası ise giysi seçim kriterleri arasında yüksek oranda “bazen” olarak belirtilmiştir. Eğitimci kadınların giyim alışverişi alışkanlıkları yaşa, çalışılan sektöre ve eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde, ayakkabı ve çanta ile dış giyim ürünlerinin markalı olmasını tercih ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra kullandıkları aksesuar ürünlerinin markalı olması onlar için önem taşımamaktadır. Araştırmaya katılan eğitimci kadınların yerli giyim markası tercihleri sektöre, yaşa ve eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde, Faik Sönmez ve Defacto markalarının en az tercih edilen markalar olduğu saptanmıştır. Eğitimci kadınların en çok tercih ettikleri yerli giyim markaları kamu sektöründe Koton ve özel sektörde İpekyol olarak farklılık göstermektedir. En çok tercih edilen yerli giyim markaları 25-35 ve 36-45 yaşlar arası Koton ve 46-55 yaşlar arası Mavi olarak farklılık göstermektedir. Araştırmaya katılan eğitimci kadınların yerli giyim markası tercihleri lisans mezunu, yüksek lisans mezunu, yüksek lisans öğrencisi ve doktora öğrencisi seviyelerinde Koton, doktora mezunu seviyesinde ise Network olarak farklılaşmaktadır. Eğitimci kadınların yabancı giyim markası tercihleri sektöre, yaşa ve eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde, COS ve Debenhams markalarının en az tercih edilen markalar olduğu saptanmıştır. Kamu sektöründe ve özel sektörde çalışan eğitimci kadınlar Zara’yı en çok tercih ettikleri yabancı giyim markası olarak belirtmişlerdir. En çok tercih edilen yabancı giyim markaları 36-45 yaş ve 46-55 yaşlar arası Zara ve 25-35 yaşlar arası Zara’nın yanı sıra H&M olarak da farklılık göstermektedir. Araştırmaya katılan eğitimci kadınların yabancı giyim markası tercihleri; lisans mezunu, yüksek lisans mezunu, yüksek lisans öğrencisi ve doktora mezunları seviyelerinde Zara markası, doktora öğrencileri seviyesinde ise H&M markası olarak farklılaşmaktadır. Yüksek lisans öğrencileri ve mezunlarının Zara markasının yanı sıra Mango markasını da eşit oranlarda tercih ettikleri görülmüştür. Yapılan çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda 25-55 yaş aralığında kamu

ve özel sektörde eğitimci olarak görev yapan kadınların giyim alışveriş alışkanlıkları ve marka tercihleri değerlendirildiğinde hem yerli markalarda hem de yabancı markalarda kitlesel moda pazarı segmentinden giyim alışverişini yapmayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Aaker, DA. (1996). Güçlü Markalar Yaratmak. İstanbul: MediaCat Kitapları.

Aaker, DA. (1996). Measuring Brand Equity Across Products and Markets. California Management Review, 38(3): 102-120.

Borça, G. (2013). Marka ve Yönetimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1993.

Curaoğlu, F. (2013). Moda Tasarım. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3014.

Gürsoy, AT. (2010). Giyim Kültürü ve Moda. İstanbul: Türkiye Tekstil Sanayii ve İşverenleri Sendikası.

Marino, A. (2016). Fashion Market Segmentation. Fashion Thoughts Web: <https://fashionthoughtsweb.wordpress.com/2016/11/23/fashion-market-segmentation/> adresinden alındı

Maslow, AH. (1943). A Theory of Human Motivation. Psychological Review: 370-396.

Yıldırım, Y. (2015). Tüketici Davranışları Bağlamında Maslow'un İhtiyaçları Hiyerarşisinin Yeniden İncelenmesi ve Gösterişçi Tüketim. The Journal of Academic Social Science Studies (40): 403-428.

Türkçe Öğretimi Üzerine Hazırlanmış “Turetskiy Yazık” Ders Kitabında Yer Alan Okuma Metinlerinin Değerlendirilmesi

Fatma AÇIK

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Ankara, TÜRKİYE
E-Posta: fatmaacik1@gazi.edu.tr

Öz

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında son yirmi yılda birçok kitap hazırlanmıştır. Söz konusu kitaplar incelendiğinde, kitapların dil bilgisi esasında metin temelli bir anlayışla hazırlandığı ve okuma becerisine ağırlıklı olarak yer verildiği görülmektedir. İyi bir Türkçe öğretimi için hâlihazırda en önemli malzeme niteliği taşıyan kitaplarda okuma becerisine ait bölümler oldukça önemlidir. Bu amaç doğrultusunda 1993 yılında Azerbaycan’da hazırlanan, Moskova ve Bakü’de Türkçe öğretiminde kullanılan “Turetskiy Yazık” adlı kitabın okuma becerisine ilişkin bölümleri incelenecektir. Çalışmada öncelikle bu kitapta yer alan metinlerin yazınsal tür, özgünlük, bağlamsal yapılar ve içerik özellikleri tespit edilecektir. Çalışmada, Doküman analizi yöntemi kullanılarak öncelikle okuma bölümlerinde yer alan tüm metinlerin tür ve özgünlük açısından özellikleri incelenecektir. Akabinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili ders kitaplarının okuma becerisine ilişkin kısımların nasıl olması gerektiği hakkında önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil, Türkçe, Turetskiy Yazık, Metin

Assessment of Reading Texts in "Turetskiy Yazık" Textbook Prepared on Turkish Teaching

Abstract

In the field of teaching Turkish as a foreign language many books have been prepared in the last twenty years. When these books are examined, it is seen that the books are prepared with a text-based understanding on the basis of linguistic information and are mainly given to the reading ability. For good Turkish teaching, the parts of reading skill are very important in the books that are currently the most important material. For this purpose, the sections of the book "Turetskiy Yazık", which was prepared in Azerbaijan in 1993 and used in teaching Turkish in Moscow and Baku, will be examined. In the study, firstly the literary genre, originality, contextual structure and content features of the texts in this book will be determined. In the study, using the document analysis method, all the texts in the reading sections will be examined in terms of genre and originality. Subsequently, proposals will be made about how parts of textbooks related to teaching Turkish as a foreign language should be related to reading skills.

Keywords: As a Foreign Language, Turkish, Turetskiy Yazık, Texts Books

Giriş

Ders kitabı olmadan tam anlamıyla bir öğrenme ve öğretme ortamından bahsedemeyiz. Kitap öğreticiye; hangi konuları vereceğini, hangi sırayı takip edeceğini, ne gibi yöntem, strateji ve etkinlikler uygulayabileceğini göstermesi açısından kılavuz niteliği taşır. Böylece öğreticinin yükü hafifler. Cunningsworth (1995) ders kitaplarını “bir sunum, fikir, etkinlik ve öğrenciler için bir referans kaynağı, önceden kararlaştırılmış öğrenme hedeflerini yansıtan bir müfredat ve az tecrübeli öğretmenler için bir destek” olarak görür.

Yabancı dil ders kitapları da metinler, uygulamalar, dilbilgisi kuralları, kelimeler gibi öğretme ve öğrenme için gerekli bilgi ve malzemelerin bir arada bulundurulması itibarıyla dil öğretiminde oldukça önemlidir. Bu önemine binaen yabancı dil ders kitaplarının fiziksel özellikleri, tasarımı, taslağı ve içerik itibarıyla belirli ölçütlere uygun hazırlanması gerekir. Bu ölçütlere ders kitabının öğretim tekniği, amaçları, yaklaşımları, dilbilgisi, kelime ve becerilerinin yanında bireysel öğretmen yöntemleri, kurumun genel müfredatına uygunluğu da eklenmelidir. (Cunningsworth,1995; Ersöz, 1990; Solak, 2011)

Bu çalışmada söz konusu unsurlardan metin kısmı ele alınacaktır. Yabancı dil ders kitaplarındaki kurmaca (kurgu) ve otantik (özgün) metin çeşitliliği okuma becerisi ile birlikte dilbilgisi, kelime dağarcığı ve yazma becerisinin geliştirilmesi etkin rol oynamaktadır.

Ders kitabı yazarları tarafından konuşma becerisini geliştirmek ve dil bilgisi kurallarını öğretmek amacıyla kaleme alınan kurmaca metinler ile yabancı dili ve kültürü anlama sürecine katkı sağlayan (Cools ve Sercu, 2006) ve okuma becerisini geliştirmeye yönelik otantik metinlerin dağılımı kitaptan kitaba farklılık göstermektedir. “Turetskiy Yazık” isimli ders kitabında bu dağılım tespit edilmeye çalışılmıştır.

Metin Türleri

Yabancı dil olarak Türkçe öğretim sürecinde yer alan etkinliklere baktığımızda büyük ölçüde yazılı kaynaklardan yararlandığımızı görüyoruz. Eğitim-öğretimde hâlihazırda mevcut yazılı kaynaklar işitsel ve görsel kaynaklara oranla daha geniş bir yer tutmaktadır. Yabancı bir dilde etkili ve akıcı bir okur olmanın, okuduğunu anlamının gerekliliği ve sağladığı sayısız yararlarından dolayı, dil öğretim sürecinde yazılı kaynaklara dayalı etkinlikler birçok öğretim yöntemi ve yaklaşımının çıkış noktasıdır.

Okuma-anlama süreci, yazar-metin-okur, iletişim, anlam vb. gibi olguları beraberinde getirmektedir. Dilin işlevlerine ilişkin tanımların ortak noktası dilin bir ‘kullanım’ olduğudur. Bir kelime, ancak uygun bağlamda kullanıldığı zaman anlam kazanır. Yani dil, anlamını kullandığı bağlamdan alır; aksi durumda dilin dizgesi tek başına anlamlı olmaz. Dil, ancak kullanıldığı zaman işlev üstlenebilir. Bu işlevler ise, bir bakıma insanların ortak özelliklerinden, yaşamlarından ve gereksinimlerinden çıkarılmış işlevlerdir. (Kılıç, 2002: 31) Dilin işlevlerinin somutlaştığı en büyük dilsel birim ise *metindir*.

Yabancı dil öğretiminin hangi bağlamlara doğru gitmesi gerektiğini gösteren alanlar öncelikle dil kullanıcılarının yaşamlarında buldukları alanlarla ilgilidir. Bu alanlar kişisel, kamusal, mesleki ve eğitim alanlarıdır. Bunlar kişinin bir dil kullanıcısı olarak gerçek hayatta karşılaşabileceği alanlardır ve bu alanlarla ilgili ders kitaplarında özgün ve kurmaca metinlere yer verilmektedir.

Kurmaca metinler: Kurmaca metinler, ünitelerde gözetilen hedefler doğrultusunda genellikle kitapların yazarlarınca kaleme alınmış, birçoğu tanışma, alış-veriş, telefon görüşmeleri vb. konuları içeren diyaloglar ya da bildirim işlevli düz yazılardır. Dilin sözlü kullanımına öncelik tanıyan işitsel- dilsel yöntemin esas aldığı ve dilbilgisi ve kelime hazinesini geliştirmeye yönelik genellikle diyalog şeklinde oluşturulmuş metinlerdir. Gerçek hayatta

kullanım değerleri çok düşüktür. Bu nedenle okuma-anlama becerisini geliştirmek için seçilmeleri uygun değildir. Ayrıca metinler, yapay ürün olmaları nedeniyle üretimleri sırasında herhangi bir dil olgusunu en doğal haliyle yansıtılabilmeleri ve olabildiğince gerçeğe yakın bir bağlam içinde verebilmeleri konusunda endişe duyulur.

Kurmaca metin belirtilen, dile getirilen anlam ya da anlam katmanlarıyla metin dışı gerçek yaşamın somut olguları, olay ve durumları arasında doğrudan doğruya bir özdeşlik ilişkisi kurulmasına elverişli olmayan söylem biçimi olarak tanımlanabilir.

Dil öğretiminin temel aşamasında çıkış noktası olarak kullanılacak, kolay anlaşılabilir okuma metinleri sunma zorunluluğu bu alanda kitap hazırlayanları ister istemez kurma metinlere yönlendirmektedir.

Ancak bu noktada kullanımlık bir dile gereksinim duyan bir kimseye kazandırılacak anlatım becerisi ile kurmaca metin üretecek, çevirecek bir kimseye verilecek bilgilerin ayrı olması gerektiğine dikkat edilmelidir. Sözelimi anlama-üretme becerileri kullanımlık metinlerle geliştirilirken, ileri düzeyde özellikle kurmaca metinlerin anlaşılmasına yönelik bir öğretime gerek duyulabilir. Bu her iki tür metni birbirine karıştırmadan, öğretimde her ikisinden de yararlanılması, özellikle başlangıç ve orta düzeylerde kullanımlık metinlere ağırlık verilmesi zorunludur. (Demircan, 2002:100-101)

Özgün metinler: Erek dili ana dili olarak kullanan kişilerce yazılmış ve yabancı dil derslerinde kullanmaya uygun metinlerdir (tv. radyo haberleri, gazete- dergi yazıları, afiş, ilan vb., edebi eserler, bilimsel makaleler). Özgün metinler daha geniş alanlarda ve belirli bir tür gözetilerek yazılmış belgelerdir.

Özgün metinler iletişimsel edinç kazanmada büyük rol oynamaktadır. Yaşam içindeki durumlara uygun dil davranışları kazanmak için vazgeçilmez malzemelerdir. Dil öğretiminin temel aşamasında çıkış noktası olarak kullanılacak, kolay anlaşılabilir okuma metinleri sunulmalıdır. Bu konuda özgün ürünler en uygun başvuru kaynakları olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, yabancı dil öğretiminde özgün belgelerden yola çıkılarak dilbilgisi alıştırmaları ya da okuma parçaları üretmek sanıldığı kadar zahmetli veya zaman alan bir çalışma da değildir.

Özgün belgenin yabancı dil öğretimine sağladığı en büyük katkının, dildışı bir olay yansıtması nedeniyle, toplumsal-kültürel dayanağının dışında hareket etmemesi olduğunu belirtebiliriz. Bu belgeler, sonuçta eğitimin amaçlarına paralel hedefleri öngörmektedir: ikna etmek, ifade etmek ve dil dışı araçlarla desteklenmiş en küçük dilsel araçlarla belleğe kazımak.

G. Neuner, yabancı dil öğretiminde kullanılan özgün metinleri üç başlıkta sınıflandırmıştır:

1. Kullanım işlevli metinler (gündelik hayata özgü metinler: ilanlar, yemek listeleri, haritalar, çeşitli araçların kullanım kılavuzları, afişler, hava raporları, tv. programları...)
2. Bilgi iletici metinler (bilgi düzeyini yükseltme, kişisel deneyimleri artırma, farklı bakış açıları kazandırmanın yanında dilbilgisi yapılarını göstermek açısından son derece önemlidir.)
3. Edebi metinlere (şiir, hikâye, denemeler ...) yer verilmelidir. (Aktaran Tapan, 1995)

Özellikle son dönemlerde, yabancı dil öğretimine yönelik ders kitapları oluştururken, o dile özgü dilsel yapı ve kurallar genelde özgün metinler aracılığıyla verme yoluna gidilmektedir. Özgün belgelerin dilbilgisi edinim sürecinde; gözlem ve saptama alıştırmaları için destek ve hareket noktası olarak kullanılabilmesi ve belirli dilbilgisel yapıları aktarmada model olarak kullanılabilir.

İletişimsel yaklaşıma göre özgün metinlerin, öğrencilerin gerçekle temasını sağlayarak onları daha dinamik kıldığı ve güdülediği, sıkıcı olmadığı, tersine, zevkli bir öğrenim ortamı sunduğu ve öğrencileri dilin zengin yapısıyla tanıştırmada önemli rol oynadığı farz edilmektedir. Gerçekten de özgün metinler sayesinde öğrenciler Türkiye, Türk kültürü ve güncel hayatıyla ilgili daha sağlıklı bilgiler edinebilecektir.

Doğası ve kendine özgü incelenme tarzı gereği, yabancı dil öğrenen biri için ağır şartlar sunan, karmaşık ve de zengin edebi metinler de özgün metin kavramı içerisinde yer almaktadır.

Özgün metnin yabancı dil öğretimine sağladığı en büyük katkının, dildışı bir olay yansıtması nedeniyle, toplumsal-kültürel dayanağının dışında hareket etmemesi olduğunu belirtebiliriz. Kurmaca kullanımlık metin ile özgün kullanımlık metin türü arasında orijinalite farkı vardır. Dil öğretim kitapları genelde öğretim sürecinin temel, orta ve yüksek aşamaları gözetilerek yazılır. Kurma metinlerin özellikle temel ve orta aşamada yoğunlukla kullanıldıklarını, özgün belgelerin orta ve özellikle de yüksek aşamalarda, özgün belgeler çatısı altında değindiğimiz yazınsal metinlerin ise yoğun olarak yüksek aşamalarda, diğer bir deyişle üçüncü veya dördüncü zamanda kullanıldıklarını görürüz.

Yöntem

Amaç: “Turetskiy Yazık” adlı ders kitabının Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin okuma becerilerinin geliştirilmesini sağlıyor mu? Okuma ünitelerinde eksiklikler var mı? Çalışmada bu problem durumundan hareket edilmiş ve yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili kitapların okuma becerileri ile ilgili bölümlerinin Türkçeyi ikinci dil olarak edinen yabancıların okuma becerilerini istenen düzeye getirip getiremeyeceği tartışılmıştır. Kitaptaki metinlerin tür, özgünlük ve içerik özellikleri de çalışmanın diğer ayağını oluşturmaktadır.

Problem Cümlesi:

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili hazırlanmış “Turetskiy Yazık” adlı ders kitabının okuma becerileri ile ilgili bölümleri, öğrencilerin bu beceri alanlarını yeterli düzeyde geliştirmeye elverişli midir?

Alt Problemler:

1. “Turetskiy Yazık” adlı ders kitabında metin türleri nelerdir?
2. Söz konusu metinler okuma becerisini geliştirmeye uygun mudur?

Sayıtlar:

İncelemeyi yapan araştırmacının objektif davrandığı ve sadece bilimsel verileri göz önünde bulundurarak çalışmayı hazırladığı varsayılmıştır.

Evren ve Örneklem

Nicel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel bir çalışma olan bu araştırmanın evrenini yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için yabancılar tarafından yazılmış ders kitaplarındaki metinler oluşturmaktadır. Örneklem olarak 1993 yılında yayımlanmış L. N. Dudina tarafından hazırlanan “Turetskiy Yazık” kitabı alınmıştır.

Veri Analizi

“Turetskiy Yazık” kitabında tarama yoluyla tespit edilen özgün ve kurmaca metinler tespit edilerek sınıflandırılmış, daha sonra;

- a) özgün metin türünde edebi ve kullanımlık metin,
- b) kurgu metin türünde diyalog,
- c) öğretici ve kullanımlık metin olarak dağılım belirlenmiştir.

Verilerin sınıflandırılmasında masal, hikaye, anekdot, şiir gibi edebi metinler ve atasözü, deyim gibi kültürü yansıtan kısa metinler özgün edebi metin; gündelik yaşamda işlevselliği olan yemek tarifi, davetiyeler, kullanım kılavuzları, ilan, şehir planı, reklamlar gibi kaynakları belirtilen metinler özgün kullanımlık metin olarak değerlendirilmiştir.

Dilbilgisi öğretimi ve sözlü iletişim için yazılan diyaloglar kurmaca metinler olarak değerlendirilmiştir. Öğretici metinler ise dilbilgisi, kelime dağarcığı, hedef kültürü tanıtıcı bilgiler içeren düz yazı şeklindeki metinlerdir.

Bulgular

“Turetskiy Yazık” (Dudina, 1993) Türkçe öğrenen öğrencilerin ilk sınıfı için hazırlanmıştır. Kitap 25 dersten (üniteden) ve her ders dilbilgisi yapılarının anlatımı ve alıştırmaları, Türkçe-Rusça/ Rusça- Türkçe çeviri, kelimeler ve örnek cümleler, metinlerden ibarettir.

Öğrenci, yabancı bir dünyayı tanıırken, kendi kültüründe onunla ilgili bir dayanak noktası bulabilmeli, aynı zamanda yeni bilgiler verebilmelidir. Okuma ilgisi, günlük olayları anlatan metinlerin seçimiyle olanaklı olur (Piepho, 1985:34). Bu konular da amaç dil ülkesindeki toplumsal ilişkilerin gelişim, değişim göstermesiyle farklılaşabilir. Bu nedenle en sağlıklı yol temel yaşam, varoluş deneyim alanlarının geniş tutulmasıdır. Bu çalışmada öncelikle yazarın ne tür metinler kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo 1. Turetskiy Yazık kitabında metin türlerinin dağılımı

Ders kitabı	Özgün Metin		Kurmaca Metin			
	Edebi	Kullanımlık	Diyalog	Öğretici	Kullanımlık	Toplam
	33	-	12	2	23	70

Tablo 1’de görüldüğü üzere Turetskiy Yazık adlı ders kitabında 33 özgün, 37 kurmaca metin mevcuttur. Bu kitabın 1. Sınıf öğrencileri için hazırlandığı göz önüne alındığında kurmaca metin sayısının özgün metinden daha fazla olması anlaşılabilir bir durumdur. Hatta Türkiye’de yazılmış mevcut birçok Türkçe öğretim kitabına göre başlangıç seviyesinde özgün metin kullanımı açısından daha başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

Kitapta yer alan kurmaca metinler başlığı altında verilen bilgi iletici yani öğretici özelliğe sahip 2 metin vardır. Bu metinlerde (“Türkiye” s. 186-188, “Türkiye’nin İklimi” s.206-207) Türkiye’nin coğrafi yapısı, nehirleri, gölleri, dağları ve iklim özellikleri verilmiştir. “Türkiye” metni; “Türkiye’nin yeri”, “Sınırları”, “Dağlar”, “Türkiye’nin kıyıları”, “Nehirleri”, “Gölleri” alt başlıklarına ayrılmıştır. Söz konusu metin ile öğrencilere bir yandan ülkemiz coğrafi bakımdan tanıtılırken öte yandan coğrafya bilim alanına ait 34 terim (kuzey, güney, batı, kuzeybatı, güneybatı, doğu, kuzeydoğu, güneydoğu, ülke, toprak, ada, yarımada, burun, il, sınır, kara, sıra, kol, dağ yükseklik, bölge, kıyılar, ormanlık, körfez, tepe, derinlik, nehir, bataklık, havza, göl, dünya, uzanmak, kaplamak, alçak,) verilmiştir. Bu metinde –dıkça zarffili ve “diye” kalıbının kullanımı da öğretilmektedir.

“Türkiye’nin İklimi” metninde ise bölgelere göre her mevsimde nasıl bir hava olduğu bilgisi verilmiştir. Söz konusu metin ile 19 terim (yaz, kış, sonbahar, ilkbahar, mevsim, derece, serinlik, karlı, rüz garlı, güneşli, gök, bulut, bulutlu, buzlu, yağmur, esmek, donmak, kısalmak, uzamak) verilmekte ayrıca dilbilgisi açısından belgisiz sıfatlarla belgisiz zamir ayrımı

gösterilmekte. Ayrıca fiilden isim yapan (-i,-i,-u,-ü) yapım eki ile - (y)iş eki verilmiştir. “ki” bağlacı da bu metin üzerinden anlatılmıştır.

Tanışma, hal-hatır sorma, derste, okulda, evde, işte, otelede, alışverişte, yemekte, sinemada, terzide, berberde, yolculukta, gümrükte gibi günlük hayatta karşılaşılabileceği durumları işleyen kullanım amacına hizmet eden 23 metin mevcuttur. 12 diyalog da öğrendikleri yeni dilde Kullanım işlevli metinlerin oranı dikkate alındığında birinci sınıflara yönelik hazırlandığı yani temel seviye olması hasebiyle dikkate değerdir.

Turetskiy Yazık adlı ders kitabında Türkiye’de günlük yaşama ait durumları yansıtan ilanlar, yemek tarifleri, şehir planları gibi kullanım işlevli metinlere yer verilmemiştir.

Tablo 2 Turetskiy Yazık kitabında yer alan özgün edebi metinler

Özgün edebi metinler	Mizahi Fıkra	Atasözleri	Hikâye	Masal/ Fabl
	18	58	5	1

Tablo 2’de görüldüğü üzere Turetskiy Yazık adlı ders kitabında 1 fabl, 5 hikâye, 18 fıkra ve 58 atasözü yer almaktadır. Söz konusu metinler de işlenen dilbilgisi konularına uygun yapıları içinde bulundurduklarından dolayı kitaba alınmışlardır.

Bununla beraber bildirişimsel-işlevsel yöntemle yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında edebi metinlere yer verilmesi gerektiği düşüncesi benimsenmiştir. Kısaltılarak verilmiş beş hikâyenin de yazarı Aziz Nesin’dir. Aziz Nesin’in “Yerli Mallardan Pazen Aldım” (s. 240-242), “Doktorların Hatasını Mezar Örtür” (s. 316-318) ve “Yıllık Kongre” (s. 375-376) isimli hikâyelerinde kahramanların bin bir türlü sıkıntı ile karşılaşması ve çaresizliği dile getirilmektedir. Bu hikâyeleri okuyan yabancı bir öğrenci Türkiye’de bir şey satın almanın ne kadar zor olduğu veya doktora gitmemesi gerektiği gibi sonuçlar çıkarabilir. Bu açıdan bakıldığında dilini öğrendiği ülke hakkında önyargıyla hareket etmesi muhtemeldir. Türk edebiyatında hikâye türünde eser veren birçok yazar mevcutken tek bir yazara bağlı kalınmasında ve bu yazarın Türkiye hakkında olumsuz izlenim bırakan eserlerine yer verilmesine ideolojik bir yaklaşımın sonucudur diyebiliriz. Bu metinler, öğrencilerin kendi alımla durumu ve sınırları içinde yer alan, ancak onlara yeni deneyimler ve yaşantılar kazandırıcı nitelikleri taşımayan metinlerdir.

Yazar, öğrencilerin yoğun dilbilgisi çalışmaları arasında 12. dersten (ünite) itibaren hem biraz gülümsetmek hem de öğrendikleri yapıları pekiştirmek amacıyla fıkralara yer vermiştir.

“Hoca tavuk kızartması yerken adamın biri gelip:

-Efendi, bana da bir parça ver! Demiş.

Hoca:

-Ne yazık ki vermem! Çünkü bu yemek benim değil, karımındır, -demiş.

Adam:

-İyi amma, işte sen yiyorsun,- deyince Hoca:

-ne yapalım. Bana “ye” diye verdi. Başkalarını çağır da yedir demedi, -demiş.” (s.248) veya

“ali cebinden paraları çıkarıp babasına

--Baba, paralarım bak! Sonra oğlum para kazanıyor da bana göstermiyor deme, dedi ve paraları yine cebine koydu.” (s. 259)

Veya

“-Alacağım kadın, hem çok güzel, hem de ev kadını olacak.

-Şimde iki kadınla evlenmezler ki... ” (s. 310)

Fıkralar güldürürken düşündüren aynı zamanda üretildiği toplumun kültürünü yansıtan türlerdendir. Ancak incelediğimiz kitapta yer alan ve yukarıda verilen üç örnekte olduğu gibi fıkraların büyük bir kısmı farklı kültürlerle aittir. Bu fıkralar aracılığıyla kültürümüzle ilgili doğru bilgilere ulaşılması mümkün görülmemektedir.

Bu kitapta dikkati çeken önemli bir konu da 11. dersten (ünite) itibaren başlayan atasözlerinin ayrı bir başlık altında verilmesidir. Herhangi bir bağlam olmaksızın verilen 58 atasözünden bazıları aslında bizim literatürümüzde yer almamaktadır. Mesela; “Geçene geçmiş olsun.” (s. 285), “çalışmayan aç kalır.” (s.s.196), “Mal can düşmanıdır.” (s.285), “Gözümüzü açalım yoksa açarlar.” (s.295), “Bakkala bırakma, satar.” (s.355), “Herkesin geçtiği köprüden sen de geç.” (s.295) gibi.

“Kedi bulunmadığı yerde sıçanlar başkaldırır.” (s.295), “Araba kırılınca yol gösteren çok olur.” (s.370) , “Küçükten al haberi.” (s.173) gibi farklı şekilde ifade edilen atasözleri dışında bir milletin mantalitesini, hayata bakışını özlü bir şekilde ifadesi olan “Ev alma, komşu al.” (s.196), “Sürüden ayrılanı kurt kapar” (s.370), “Topal eşekle kervana karışılmaz.” (s.326), “Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir.” (s.259), “Acele işe şeytan karışır.” (s.234) gibi atasözlerimizin verilmesi kültürümüzü tanıtmaya ve aktarmaya açısından son derece isabetli bir tutum olmuştur.

Turetskiy Yazık adlı ders kitabında gazete, dergi haberleri, makaleler gibi bilgi iletilen metinlere yer verilmemiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın amacı; Türkçenin ikinci dil olarak öğretimi üzerine hazırlanan kitapların okuma becerilerine ilişkin bölümlerini değerlendirmek ve bu değerlendirmeler ışığında öneriler sunmaktır. Bu incelemelerde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Başlangıç ve orta düzeylerde kullanımlık metinlere ağırlık verilmesi zorunludur (Demircan, 2002:100-101). Turetskiy Yazık adlı ders kitabında bilgi aktarma amaçlı, bilgiyi denetleme amaçlı, iletişim kurma ve iletişimi sürdürme amaçlı metinlere yer verildiği tespit edilmiştir.

Türkçeyi anlama ve Türkçe konuşup yazabilme yani üretme becerilerini geliştirmeye yönelik kullanım işlevli metinlere özellikle başlangıç ve orta düzeylerde ağırlık verildiği görülmektedir.

Kitaplarda metin türü olarak en çok diyalog kullanılmaktadır ve farklı türde metinlere yeterince yer verilmemektedir. Kitaplardaki okuma becerilerine ilişkin bölümlerde girdi biçimi olarak en çok benzetilmiş girdiye yer verilmektedir.

Metinlerin konuları gerçek yaşamdaki durumlara kısmen uygundur. Metinlerin konuları genel olarak ilgi çekici değildir. Diyalog biçimindeki metinlerin bağlamsal özellikleri yeterince açık değildir. Metinlerin okunabilirlik düzeyleri genel olarak hedef grubun düzeyine uygundur. Metinlerin içeriksel özellikleri ve sunuluş biçimleri geliştirilebilir niteliktedir. Kitaplarda okuma öncesi ve sırasına ilişkin etkinliklere yer verilmemektedir. Kitaplarda okuma sonrasında ise, metni anlamlandırmaya yönelik kısa yanıtli sorular yer almaktadır. Okuma sonrası etkinliklerde okuma becerilerini geliştirecek nitelikte etkinlikler yeterince yer almamaktadır. Metinleri anlamaya yönelik olarak büyük oranda kısa yanıtli soruların kullanıldığı görülmektedir. Kitapların okuma becerilerine ilişkin bölümlerindeki etkinlikler bilişsel olarak büyük oranda bilgi ve kavrama basamaklarını tetiklemektedir.

Özgün metinlerin sağladığı dil-zengini ortamlar bağımsız ve kendi başına çalışabilen öğrencilerin oluşmasına yardımcı olurlar. Dil edinimi tümevarımsal bir işlemdir ve dolayısıyla insanlar dil girdisinden dilbilimsel kuralların çıkarımını yapar. Bu nedenle, öğretim yöntemlerimiz ve araçlarımızla öğrencilere dil zengini bir ortam sunarak onları tümevarım yollarıyla öğrenebilecekleri şekilde yönlendirmeliyiz. Zaten öğrenciler ancak belirli bir dil olgunluğuna geldikten sonra, yani “hazır” oldukları zaman, dili edinebileceklerdir. Buna, dilbilgisine bilinç-geliştirme yaklaşımı deniyor; öğrenci yeterli fırsat ve dil kullanımına maruz bırakılırsa “yabancı dildeki temel ilkeleri kendisi keşfedecek ve kendi dil sistemi içerisinde anlamlı sonuçlar çıkaracaktır” (Willis, 1998:56). Bu yöntemle öğrenciden hemen dil üretimi beklenmez. Daha çok dil bilinci geliştirilir, pasif bir dil bilgisi alıcısı olmaktan çıkıp yabancı dildeki dil yapılarına karşı bir farkındalık geliştirilir. Dilbilgisi kuralları metin içindeki bağlam içinde incelenir.

Özgün metinlerin kullanılması için en geçerli nedenlerden biri dilin işlenmesi ile ilgilidir. Dilin işlenmesindeki iki belirgin süreç aşağıdan-yukarıya ve yukarıdan aşağıya şeklindedir. Yabancı dilin temel seviyelerinde öğrenciler ağırlıklı olarak bağlamdan ve konu ile ilgili olarak önceki bilgilerinden yararlanırlar. Aynı amaca hizmet eden özgün metinler dilin yukarıdan-aşağıya doğru işlenmesini teşvik eder. Söz konusu Turetskiy Yazık kitabında öğrenciye Türk kültürünü tanıtabilecek, kendi kültürüyle mukayese yapmasını sağlayacak metinler noktasında atasözlerinden yararlandığı; edebi metinlere ise eğitsel amacı gerçekleştirmek amacıyla müracaat edildiği ortaya çıkmıştır. Ancak yabancı bir dilde anlaşılabilirliği ve öğrenmeyi etkin olarak geliştirmek için uyarlamalara ve tekrarlara başvurulurken; yemek tarifleri, biyografiler, biletler, turizm rehberleri ve TV program rehberleri vb. basit yazılmış özgün metinlerin kullanımına da yer verilebilirdi.

KAYNAKÇA

- Cunningsworth, A. (1995). *Choosing your coursebook*. New York: Heinemann.
- Demircan, Ö. (2002). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, İstanbul: Der Yayınları.
- Kılıç, V. (2002). *Dilin İşlevleri ve İletişim*, İstanbul Papatya Yayınları.
- Mishan, F. (2004). *Designing Authenticity into Language Learning Materials*. Intellect Books Bristol, GBR.
- Nunan, D.(1991). *Language Teaching Methodology*. Prentice Hall, Hemel Hempstead.
- Peacock, M. (1997). The Effect of Authentic Materials on The Motivation of EFL Learners, *ELT Journal*, 51(2):144-53.
- Solak, E. (2011). İlköğretim Altı, Yedi Ve Sekizinci Sınıf İngilizce Ders Kitabı Spot On Ders Kitabı Serisinin Değerlendirme Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, (6),1.
- Tapan, N. (1995). *Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yeni Bir Yöneliş: Kültürlerarası- Bildirişim Odaklı Yaklaşım*. dergipark.gov.tr/download/article-file/10816
- Willis, J. (1998). Concordances in the classroom without a computer: Assembling and exploiting concordances on common words. In: B. Tomlinson, ed. *Materials Development in Language Teaching*, Cambridge University Press, Cambridge.

10-12 Yaş Grubu Erkek Çocuklara Uygulanan Yüzme Antrenman Programının Bazı Motorik Özelliklere Etkisi

Okan Serhat TUNCİL¹, Betül BAYAZIT², Ozan YILMAZ¹,
Aydın TURHAN¹, Selami UÇAR¹

¹Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı,
Kocaeli, TÜRKİYE

²Kocaeli Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Kocaeli, TÜRKİYE

E-Posta: betul.bayazit@kocaeli.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı, 10-12 yaş grubu çocuklara uygulanan yüzme antrenman programının bazı motorik özelliklere etkisinin araştırılmasıdır. Araştırma grubunu, Kocaeli ilinde bulunan Derince Belediyesi yüzme havuzunda eğitim gören ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden yaş ortalaması 10.91 ± 0.79 olan 12 deney 12 kontrol grubu olmak üzere toplam 24 erkek çocuk oluşturmaktadır. Araştırma grubuna, esneklik, sürat, dayanıklılık ve kuvvet özelliklerini değerlendiren Eurofit test bataryası uygulanmıştır. Araştırma grubunun, 12 haftalık yüzme antrenman programı öncesi ve sonrasında sağ-sol el pençe kuvveti, esneklik, durarak uzun atlama, şınav, mekik, bükülü kol ile barfıkste asılma ve 20 metre sürat koşusu özelliklerini kapsayan toplam 8 Eurofit test parametresi ölçülerek antrenman programının etkisine bakılmıştır. Elde edilen veriler, SPSS 21.0 paket programında tanımlayıcı istatistiksel işlemler yapıldıktan sonra Shapiro-Wilk sonucuna göre parametrik testlerden Paired Samples Testi ve Independent Samples Testi uygulanmıştır. Anlam düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Deney grubunun otur eriş testi, durarak çift bacak öne sıçrama testi, sağ el kuvvet testi, 30 sn. şınav, 30 sn. mekik, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu ön test-son test parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). Kontrol grubunun ön test-son test değerleri karşılaştırıldığında durarak çift bacak öne sıçrama testi, 30 sn. şınav, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$).

Anahtar Kelimeler: Eurofit Test Bataryası, Motorik Özellikler, Yüzme, Erkek Çocuk

Impact of Swimming Training Program on Some Motoric Skills Features of Boys Between Age 10-12

Abstract

The aim of this study is to investigate the effects of swimming training program for 10-12 years old children's some motor features. The study group consist of a total of 24 participants out of these, 12 belong to the experimental group and the other 12 in the control group with an average age of 10.91 ± 0.79 . The participants are trained in the Derince Municipality swimming pool in Kocaeli province, Turkey. Eurofit test battery, which evaluates flexibility, speed, durability and strength, was applied to the research group. The team of our study is to assess and evaluate the Eurofit test parameters which includes left-right hands grip strenght, flexibility, forward to jump, push-up, pull-up, twisted arm barbell stiffness and 20-meter speed training parameters were measured before and after the 12-week swimming training program. The obtained data were analyzed by parametric tests, Paired Samples Test and Indepent Sample Test. Accord to Shapiro-Wilk Test description statistical procedures were performed in SPSS 21.0 package program. The findings of this study indicates a significance level of 0.05. The test group had a sit-in test, a double-leg forward to jump test, a left- right strenght hands test and push-up once (30 sec.). Our study shows significant statistically difference between the values of the post test, twisted arm hanging barbell and 20 m sprint pre-test and post-test parameters ($p < 0.05$). When the pre-test and post-test values of the control group were compared, the double-leg forward to jump test, 30 sec push-up, twisted arm barbell and 20 m sprint were statistically significant ($p < 0.05$).

Keywords: Eurofit Test Battery, Motoric Features, Swimming, Boy

Giriş

Sanayileşme ve modern yaşam tarzının sebep olduğu bedensel hareketsizlik her yaş grubundaki bireylerin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Yüksek tansiyon, şişmanlık, kassal zayıflık, postürel bozukluklar ve kalp-damar sistemi ile ilgili sorunlar gibi birçok problem çocukluk, ergenlik dönemindeki beslenme, egzersiz yapma alışkanlıkları ve yaşam koşullarının sonucu olarak gelişmektedir (Astrand, 1977).

Hareket bir çocuğun bedensel gelişimi için çok önemlidir. Günümüzde çocukların hareket alanları son derece sınırlıdır (Taşçı, 2010). Çocuklarda hareket denilince akla ilk gelen gelişim unsurlarından birisi motor gelişimdir. Motor gelişim, hareket becerilerinin giderek artmasını sağlayan sinir kas mekanizmasının olgunlaşma biçimi olarak ifade edilmektedir (Gallahue, 1982). Psikomotor gelişim ise fiziksel büyüme ve gelişme ile birlikte beyin omurilik gelişimi sonucu organizmanın isteme bağlı olarak hareketlilik kazanmasıdır. Bu süreç anne karnından itibaren başlamaktadır. Oyun aktivitelerinde motor tepkilerin denenmesi süratli, akıcı ve doğru motor becerilerin kazanılmasına yol açmaktadır. Oyun süresince çocuk, kendi bedeninin dünya üzerindeki etkisini ve kontrolünü öğrenmektedir. Bu bilgilere dayanarak oyun aktivitelerinin çocuğun psikomotor gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ifade edilebilir (Çelik ve Şahin, 2013).

Yüzme, bireyin su içerisinde belli bir mesafeyi kat edebilmesi için yaptığı anlamlı hareketler bütünüdür. Sportif yüzme ise; sıvı içerisinde sporcunun belirli mesafeleri serbest, sırt, kurbağalama, kelebek ve karışık tekniklerle en kısa zamanda kat edebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Pollock, M.L 1978). Yüzme branşı diğer branşlara göre sakatlık riskinin daha düşük olduğu ve motor özelliklerin gelişimde katkısı bulunabilen bir spor branşıdır. Bu branşta sportif verimin elde edilebilmesi için sporcu adayının küçük yaşlarda başlaması, iyi teknik bilgisi olan bir antrenör tarafından çalıştırılması, aile ve okul çevresinden destek alması gerekmektedir (Maglischo, E.W. 2012). Bir yüzücü yüzme sporunda başarılı olmak istiyorsa kaliteli antrenman programı ile düzenli antrenman yapması ve beslenmesine çok dikkat etmesi gerekmektedir (Çifçi, 2012). Yüzme sporu, kalp ve akciğer kapasitelerini üst düzeye çıkarmakta, dayanıklılık ve esnekliği geliştirmekte olan önemli sporlardan biridir (Bozdoğan, 2003). Yüzme tüm yaş gruplarında popüler bir spordur ve kas-iskelet sisteminde stres yaratan ağırlık aktivitelerine gerek kalmadan çok iyi kardiovasküler kondisyon sağlar. Bu sebeple yüzme obez çocuklar için çok iyi bir egzersiz biçimi olarak da kabul edilmektedir. Yüksek ısı ve nem sebebiyle astımı olanlar için de iyi bir seçenektir. Bunun yanı sıra negatif bir özellik olarak fiziksel uygunluğu geliştirmek ve kalori harcamak için yeterli yoğunlukta yüzme belli bir beceri istemektedir (Çelebi, 2008).

Avrupa'da fiziksel uygunluk ve motor beceri testleri, Amerika'da uygulanmaya başlamasından 20 yıl sonra, 1970'lerin sonunda Hollanda'da okul çocuklarına bir dizi testler uygulanmaya başlanmıştır (Jurimae ve Jurimae, 2001). Avrupa konseyi bünyesinde 1977 yılında "Herkes için Spor" ilkesinden hareketle çocuklarda beden yeteneğinin tanımlanması ve değerlendirilmesi için araştırmalarda kullanılacak ve okullarda uygulanabilecek etkin yöntemler geliştirilmesi çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmalar avrupa düzeyinde koordineli bir şekilde yapılmaktadır (Uzunca, 1991). Avrupa ülkelerindeki çocuklarda; fiziksel uygunluk, fizyolojik fonksiyonların ve motorsal performansın belirlenmesi için Eurofit testleri geliştirilmiştir (Koç, 1996). Avrupa Konseyinin amacı olan beden yeteneğinin bütün Avrupa'da aynı şekilde değerlendirilebilmesi için Euro-fit (European Test of Physical Fitness) ortaya konmuştur (Uzunca, 1991).

Euro-fit çocuklarda bedensel yeteneğin tanımlanması ve değerlendirilmesi için araştırmalarda yararlanılabilecek ve okullarda uygulanılabilecek etkin yöntemler geliştirmesi şeklinde yaklaşım gerektiren bir alanda uluslararası düzeyde koordineli pek çok araştırmanın

meyvesidir (Çalı, 1992). Bu bağlamda, yapılan çalışmada 10-12 yaş erkek çocuklarda yüzme antrenman uygulamasının Euro-fit test bataryası ile bazı motorik özelliklerin gelişimine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Araştırma grubunu, Kocaeli ilinde bulunan Derince Belediyesi yüzme havuzunda eğitim gören ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden yaş ortalaması 10.91 ± 0.79 olan 12 deney 12 kontrol grubu olmak üzere toplam 24 erkek çocuk oluşturmaktadır. Araştırma grubuna, esneklik, sürat, dayanıklılık ve kuvvet özelliklerini değerlendiren Eurofit test bataryası uygulanmıştır. Araştırma grubunun, 12 haftalık yüzme antrenman programı öncesi ve sonrasında sağ-sol el pençe kuvveti, esneklik, durarak uzun atlama, şnav, mekik, bükülü kol ile barfikste asılma ve 20 metre sürat koşusu özelliklerini kapsayan toplam 8 Eurofit test parametresi ölçülerek antrenman programının etkisine bakılmıştır.

Sürat koşusu testi için 20 m uzunlukta uygun düz bir alan belirlenmiştir. Denek başlangıç çizgisinde ayakta çıkış pozisyonunda durdurulmuş ve başlangıç çizgisinde duran test yöneticisinin “Hazır? Çık!” komutuyla birlikte mümkün olan en yüksek hızda bitiş noktasını geçene kadar düz bir hat üzerinde koşurulmuştur. Bitiş çizgisindeki diğer test yöneticisi başlangıç ve bitiş noktası arasındaki koşu süresini casio marka el kronometresi ile saniye ve salise cinsinden kaydetmiştir. Deneklere 2 dakikalık dinlenme verilerek 2 tekrar yaptırılmış ve iyi olan derece sonuç olarak alınmıştır (Mackenzie, 2005). Otur-eriş test protokolü kullanıldı. Buna göre sporcu ilk olarak yere oturdu ve ayak ile dizleri gergin olacak biçimde otur-eriş sehpasına temas ettirdi. Daha sonra sporcu iki eliyle beraber sehpanın üzerinde bulunan düz çubuğa temas ederek ileriye doğru esneme hareketi yaptı. Sporcuya ilk olarak ısınma amacıyla bir deneme hakkı verildi. Denemeden sonra verilen ikinci hak ise sporcunun test skoru olarak kaydedildi (Mackenzie, 2005). Sağ-sol el pençe kuvveti için, Takkei marka el dinamometresi (Hand Grip) ile ölçüm gerçekleştirildi. Beş dakika ısınmadan sonra, denek ayakta iken ölçüm yapılan kolu bükmeden ve vücuda temas etmeden kol vücuda 45°lik açı yaparken ölçüm alındı. Bu durum sağ ve sol el için üçer defa tekrar edildi ve en yüksek olan değer kullanıldı (Saygn ve ark., 2005).

Mekik testi için, sporcu yerde bulunan cimmastik minderinin üzerine sırt üstü pozisyonda uzandı. Kollar göğüs üzerinde, dizler ise 45 derece olacak biçimde teste başlama pozisyonu alındı. Başla komutu ile birlikte sporcu gövdesini yerden 90 derece yukarıya kaldırdı ve tekrar başlangıç pozisyonundaki gibi sırtını yere temas ettirdi. Bu şekilde test 30 saniye boyunca devam etti ve sürenin bitiminde sporcunun yaptığı derece test skoru olarak kaydedildi (Mackenzie, 2005).

Durarak uzun atlama testi için, sporcu kum havuzunun başlangıç noktasına geldi ve dizler 45 derece bükülü, kollar geride, ayaklar omuz genişliğinde açık olacak şekilde teste başlama pozisyonunu aldı. İkinci aşamada ise sporcu horizontal düzlemde ileriye doğru atlama yaptı. Atlama sonunda sporcunun atlama öncesinde bulunduğu başlangıç noktası ile atlama sonrası bu noktaya en yakın iz bıraktığı yer arasındaki mesafe ölçüldü. 2 kez ölçüm alınıp en iyi değer cm olarak kaydedildi (Mackenzie, 2005).

Araştırmaya katılan çocukların boy uzunlukları, 0,5 cm duyarlılıkta olan boy skalası ile ölçülmüştür. Boy uzunlukları; anatomik duruşta, çıplak ayak, ayak topukları birleşik, nefesini tutmuş, baş frontal düzlemde, baş üstü tablası verteks noktasına değecek şekilde pozisyon aldıktan sonra ölçülmüştür. Elde edilen değer cm cinsinden kaydedilmiştir. Vücut ağırlığı ölçümünde de 0,05 kg hassasiyetli elektronik baskül kullanılmıştır. Denekler üzerinde ağırlık yapmayacak giysi ile çıplak ayakla tartının üzerine çıkmışlar ve test değeri kg cinsinden

kaydedilmiştir (Mackenzie, 2005). Elde edilen veriler, SPSS 21.0 paket programında tanımlayıcı istatistiksel işlemler yapıldıktan sonra Shapiro-Wilk sonucuna göre parametrik testlerden Paired Samples Testi ve Independent Samples Testi uygulanmıştır. Anlam düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test Değerlerinin Independent Samples Test Sonuçları

PARAMETRELER	DEĞİŞKENLER	$\bar{X}\pm SS$	t	p
Yaş (yıl)	Deney Grubu	10.91±0.79	0.000	1.000
	Kontrol Grubu	10.91±0.79		
Boy (cm)	Deney Grubu	145.33±6.18	1.327	0.198
	Kontrol Grubu	141.91±6.43		
Vücut Ağırlığı (kg)	Deney Grubu	37.50±5.56	-0.663	0.514
	Kontrol Grubu	39.16±6.69		
Kol Uzunluğu (cm)	Deney Grubu	147.33±4.92	2.117	0.046*
	Kontrol Grubu	142.25±6.70		
Otur Eriş Testi (cm)	Deney Grubu	23.13±1.54	4.161	0.000*
	Kontrol Grubu	19.90±2.20		
Durarak Çift Bacak Öne Sıçrama Testi (cm)	Deney Grubu	141.41±6.57	1.121	0.274
	Kontrol Grubu	138.25±7.25		
Sağ El Kuvvet Testi (kg)	Deney Grubu	15.80±1.55	2.859	0.009*
	Kontrol Grubu	14.03±1.46		
Sol El Kuvvet Testi (kg)	Deney Grubu	15.40±1.67	3.192	0.004*
	Kontrol Grubu	13.13±1.81		
30 sn Şınav (adet)	Deney Grubu	16.58±3.36	2.304	0.031*
	Kontrol Grubu	13.58±2.99		
30 sn Mekik (adet)	Deney Grubu	20.75±2.17	4.415	0.000*
	Kontrol Grubu	16.41±2.60		
Bükülü Kol ile Asılma (sn)	Deney Grubu	23.86±3.37	7.603	0.000*
	Kontrol Grubu	14.83±2.36		
20 m Sürat Koşusu (sn)	Deney Grubu	4.20±0.08	-3.352	0.003*
	Kontrol Grubu	4.34±0.11		

Tablo 1’de görüldüğü üzere, deney ve kontrol grubunun otur eriş testi, sağ el kuvvet testi, sol el kuvvet testi, 30 sn. şınav, 30 sn. mekik, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 2. Deney ve Kontrol Grubunun Son Test Değerlerinin Independent Samples Test Sonuçları

PARAMETRELER	DEĞİŞKENLER	$\bar{X} \pm SS$	t	p
Yaş (yıl)	Deney Grubu	10.91±0.79	0.000	1.000
	Kontrol Grubu	10.91±0.79		
Boy (cm)	Deney Grubu	145.33±6.18	1.327	0.198
	Kontrol Grubu	141.91±6.43		
Vücut Ağırlığı (kg)	Deney Grubu	39.02±5.15	-0.931	0.362
	Kontrol Grubu	41,21±6.32		
Kol Uzunluğu (cm)	Deney Grubu	147.58±5.33	2.247	0.035*
	Kontrol Grubu	141.91±6.92		
Otur Eriş Testi (cm)	Deney Grubu	27.05±1.51	9.166	0.000*
	Kontrol Grubu	19.99±2.19		
Durarak Çift Bacak Öne Sıçrama Testi (cm)	Deney Grubu	147.91±7.56	2.954	0.007*
	Kontrol Grubu	139.50±6.34		
Sağ El Kuvvet Testi (kg)	Deney Grubu	16.65±1.63	3.926	0.001*
	Kontrol Grubu	14.10±1.54		
Sol El Kuvvet Testi (kg)	Deney Grubu	15.90±1.78	3.702	0.001*
	Kontrol Grubu	13.31±1.64		
30 sn. Şınav (adet)	Deney Grubu	20.00±3.97	4.193	0.000*
	Kontrol Grubu	14.25±2.59		
30 sn. Mekik (adet)	Deney Grubu	24.41±2.60	7.976	0.000*
	Kontrol Grubu	16.33±2.34		
Bükülü Kol ile Asılma (sn.)	Deney Grubu	29.06±4.16	10.207	0.000*
	Kontrol Grubu	15.38±2.05		
20 m Sürat Koşusu (sn.)	Deney Grubu	4.13±0.08	-4.636	0.000*
	Kontrol Grubu	4.30±0.09		

Tablo 2’de görüldüğü üzere, deney ve kontrol grubunun son test değerleri karşılaştırıldığında otur eriş testi, durarak çift bacak öne sıçrama testi, sağ el kuvvet testi, sol el kuvvet testi, 30

sn. şınav, 30 sn. mekik, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3. Kontrol Grubunun Ön Test- Son Test Değerlerinin Paired Samples Test Sonuçları

PARAMETRELER	ÖN-SON TEST	$\bar{X}\pm SS$	t	p
Yaş (yıl)	Ön test	10.91±0.79	0.000	1.000
	Son test	10.91±0.79		
Boy (cm)	Ön test	141.91±6.43	0.000	1.000
	Son test	141.91±6.43		
Vücut Ağırlığı (kg)	Ön test	39.16±6.69	-1.212	0.251
	Son test	41,21±6.32		
Kol Uzunluğu (cm)	Ön test	142.25±6.70	1.000	0.339
	Son test	141.91±6.92		
Otur Eriş Testi (cm)	Ön test	19.90±2.20	-1.836	0.094
	Son test	19.99±2.19		
Durarak Çift Bacak Öne Sıçrama Testi (cm)	Ön test	138.25±7.25	-2.803	0.017*
	Son test	139.50±6.34		
Sağ El Kuvvet Testi (kg)	Ön test	14.03±1.46	-1.028	0.326
	Son test	14.10±1.54		
Sol El Kuvvet Testi (kg)	Ön test	13.13±1.81	-1.894	0.085
	Son test	13.31±1.64		
30 sn. Şınav (adet)	Ön test	13.58±2.99	-2.966	0.013*
	Son test	14.25±2.59		
30 sn. Mekik (adet)	Ön test	16.41±2.60	0.290	0.777
	Son test	16.33±2.34		
Bükülü Kol ile Asılma (sn.)	Ön test	14.83±2.36	-2.996	0.012*
	Son test	15.38±2.05		
20 m Sürat Koşusu (sn.)	Ön test	4.34±0.11	2.770	0.018*
	Son test	4.30±0.09		

Tablo 3’de görüldüğü üzere, kontrol grubunun ön test- son test değerleri karşılaştırıldığında, otur eriş testi, sağ el kuvvet testi, sol el kuvvet testi ve 30 sn. mekik parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$). Durarak çift bacak öne sıçrama testi, 30 sn. şınav, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 4. Deney Grubunun Ön Test- Son Test Değerlerinin Paired Samples Test Sonuçları

PARAMETRELER	DEĞİKENLER	$\bar{X}\pm SS$	t	P
Yaş (yıl)	Ön test	10.91±0.79	0.000	1.000
	Son test	10.91±0.79		
Boy (cm)	Ön test	145.33±6.18	0.000	1.000
	Son test	145.33±6.18		
Vücut Ağırlığı (kg)	Ön test	37.50±5.56	-4.345	0.001*
	Son test	39.02±5.15		
Kol Uzunluğu (cm)	Ön test	147.33±4.92	-1.149	0.275
	Son test	147.58±5.33		
Otur Eriş Testi (cm)	Ön test	23.13±1.54	-17.415	0.000*
	Son test	27.05±1.51		
Durarak Çift Bacak Öne Sıçrama Testi (cm)	Ön test	141.41±6.57	-12.277	0.000*
	Son test	147.91±7.56		
Sağ El Kuvvet Testi (kg)	Ön test	15.80±1.55	-13.071	0.000*
	Son test	16.65±1.63		
Sol El Kuvvet Testi (kg)	Ön test	15.40±1.67	-1.709	0.115
	Son test	15.90±1.78		
30 sn. Şınav (adet)	Ön test	16.58±3.36	-13.146	0.000*
	Son test	20.00±3.97		
30 sn. Mekik (adet)	Ön test	20.75±2.17	-14.310	0.000*
	Son test	24.41±2.60		
Bükülü Kol ile Asılma (sn.)	Ön test	23.86±3.37	-12.414	0.000*
	Son test	29.06±4.16		
20 m Sürat Koşusu (sn.)	Ön test	4.20±0.08	5.833	0.000*
	Son test	4.13±0.08		

Tablo 4'te görüldüğü üzere, deney grubunun ön test- son test değerleri karşılaştırıldığında, sol el kuvvet testi parametresinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$). Otur eriş testi, durarak çift bacak öne sıçrama testi, sağ el kuvvet testi, 30 sn. şınav, 30 sn. mekik, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler

Eurofit testleri ile antrenörler sporcularının gelişim ve performans düzeyleri hakkında fikir sahibi olabilecek ve belirli spor dallarında uygunluk araştırması ve yeteneklerin belirlenmesinde de bu testlerden geniş ölçüde faydalanılabilecektir (Demir, 2001).

10-12 yaş grubu çocuklara uygulanan yüzme antrenman programının bazı motorik özelliklere etkisinin araştırılması amacıyla yapılan çalışmada, Tablo 1'de görüldüğü üzere, deney ve kontrol grubunun otur eriş testi, sağ el kuvvet testi, sol el kuvvet testi, 30 sn. şnav, 30 sn. mekik, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bunun nedeni spor branşı ile ilgilenen çocukların gelişimine bakıldığında, spor yapmayan çocuklara göre motorik özelliklerinde daha etkin bir gelişim gözlenmektedir. Tablo 2 incelendiğinde, deney ve kontrol grubunun son test değerleri karşılaştırıldığında otur eriş testi, durarak çift bacak öne sıçrama testi, sağ el kuvvet testi, sol el kuvvet testi, 30 sn. şnav, 30 sn. mekik, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bunun nedeni yüzme antrenman programını uygulayan deney grubu, kontrol grubuna kıyasla daha fazla geliştirdiklerini gösteren bir sonuç olarak kabul edilebilir. Tablo 3 incelendiğinde, kontrol grubunun ön test- son test değerleri karşılaştırıldığında, otur eriş testi, sağ el kuvvet testi, sol el kuvvet testi ve 30 sn. mekik parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Bunun nedeni kontrol grubunun spor branşına aktif olarak katılım sağlamamaktadır. Diğer bir açıdan baktığımızda ise çocukların ergenlik dönemindeki gelişimlerine bağlı olarak, durarak çift bacak öne sıçrama testi, 30 sn. şnav, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Tablo 4 incelendiğinde, deney grubunun ön test-son test değerleri karşılaştırıldığında otur eriş testi, durarak çift bacak öne sıçrama testi, sağ el kuvvet testi, 30 sn. şnav, 30 sn. mekik, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu parametrelerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bunun nedeni 12 Haftalık antrenman metodunun, büyüme dönemlerinin, spor yaşının, spor branşının ve antrenman periyodunu yüzme sporunda uygulayan çocukların birçok motorik özelliklerinde anlamlı bir gelişme olduğu gözlenmektedir.

Selçuk (2013) yapmış olduğu çalışmada, 30 saniye mekik çekme değerlerinde kontrol grubunda anlamlı farklılık bulunmamışken ($p>0.05$), deney grubunda anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Yapılan bu çalışma ile bizim çalışmamız paralellik göstermektedir. Yaptığımız çalışmada; deney grubu sporcuların mekik testinde 20.75 ± 2.17 ön test, 24.41 ± 2.60 son test olarak tespit edilmiştir. Gerime (2003), 9-12 yaş öğrencilerin fiziksel uygunluklarının Eurofit test bataryasıyla ölçülmesiyle ilgili tez çalışmasında, mekik çekme ortalamasını 20,12 tekrar olarak ölçmüşlerdir (Gerime, 2003). Bu değer bizim çalışmamızın ön test ortalamasıyla uygunluk göstermektedir. Yaptığımız çalışmada; deney grubu sporcuların durarak çift bacak uzun atlama ön testinde 16.58 ± 3.36 cm son teste ise 147.91 ± 7.56 cm olarak tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer bulguların olduğu kadar farklı bulguların olduğu görülmektedir. Piliandis ve ark. (2004), uzun atlama testi sonuçlarının 8-11 yaş grubu çocuklarda $140\pm 0,23$ cm olduğunu bildirmektedir (Piliandis ve ark. 2004). Diker ve Müniroğlu (2016) 10-12 yaşındaki 77 erkek futbol oyuncusuyla yaptığı çalışmada uzun atlama testi sonucunun $160,1\pm 17,1$ cm olduğunu bildirmiştir (Diker ve Müniroğlu, 2016). Başka bir çalışmada Akşit ve arkadaşları (2006), yaşları 10 olan erkek tenisçilerin durarak uzun atlama ortalamaları $154\pm 0,13$ cm olarak bildirmişlerdir. Dinçer ve ark. (2017) takım antrenmanlarıyla birlikte 8 haftalık sağlık topu egzersizleri yaptırılan 10-12 yaş grubu yüzme sporcularının mekik ve durarak atlama test sonuçlarına göre kuvvet özelliklerinde gelişme olduğu bildirmiştir. Deney grubumuzun durarak çift bacak öne sıçrama testi ve 30 sn. mekik

testinde olumlu yönde gelişmesi, Dinçer ve ark. (2017) çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çalışmamızda; 30 saniye şınav testinde kontrol grubu 14.25 ± 2.59 adet, deney grubu ise 20.00 ± 3.97 adet olarak tespit edilmiştir. Welk ve arkadaşları (2005), yaşları 8 ile 12 yaş arasında olan toplam 754 çocuk üzerinde yapmış oldukları çalışmada şınav testi ortalamalarının 18,8 tekrar olduğu bildirilmiştir (Welk ve Eklund, 2005). Kılıç (2007), yapmış olduğu çalışmada 10 yaşındaki öğrencilerinin şınav testi değerlerinin ortalaması $16,88 \pm 6,62$ tekrar ve 11 yaşındaki öğrencilerinin şınav testi değerlerinin ortalaması $16,74 \pm 6,33$ tekrar olduğu bildirilmiştir (Kılıç, 2007). Yine bir başka çalışmada Diker (2016), 10-12 yaşındaki 77 erkek futbol oyuncusuyla yaptığı çalışmada şınav testi sonucunu $21,1 \pm 10,7$ tekrar olduğunu bildirmiştir (Diker ve Müniroğlu, 2016). Yaptığımız çalışmada; bükülü kol ile asılmada kontrol grubu ve deney grubu değerlerinde anlamda farklılık tespit edilmiştir. Mehmet ve ark. (2014) 10-12 Yaş Grubu Futbolcuların Motorik Performansının Değerlendirilmesi çalışmasında 22 deney, kontrol grubunun olduğu çalışmada bükülü kol asılma testinde deney ve kontrol grubunda anlamda farklılık göstermiş olup, bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir. Durarak çift bacak öne sıçrama testi, 30 sn. şınav, bükülü kol ile asılma ve 20 m sürat koşusu parametrelerinde istatistiksel anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu çalışmanın sonuçları göstermiştir ki boy ve ağırlık yaşa bağlı olarak artış gösterebilmektedir. Bu değerler Kragman (1972), Boreham ve ark. (1986), Akgün ve ark. (1986) Demirel ve ark. (1990) tarafından bildirilen değerlerden düşüktür. Pençe kuvveti ve fiziksel çalışma kapasitesi de yaşa bağlı olarak artmakla birlikte, bu çalışmadaki değerler, Boreham ve ark. (1986), Van Praagh ve ark. (1986), Demirel ve ark. (1990) tarafından bildirilen değerlerden düşüktür. Esneklik ve durarak uzun atlama testlerinde ortalama değerler yaşa bağlı değişim göstermemektedir. Bu çalışmanın otur eriş testi ortalama değerleri Boreham ve ark. (1986), Seamudsen (1986), Akgün ve ark. (1986) tarafından bildirilen değerlerden yüksektir. Durarak uzun atlama testinde yaşa bağlı değişim gözlenmezken, bu çalışmanın sonuçları Seamudsen (1986), Akgün ve ark. (1986), Boreham ve ark. (1986) tarafından bildirilen değerlerden daha yüksektir.

Sonuç olarak; yüzme branşında yararlı bir bilgi kaynağı olarak kullanılabilmesi düşünülen bu araştırmanın diğer branşlarda da antrenman programlarının yanı sıra her branşın özelliğine göre test bataryalarının uygulanmasının başarının elde edilmesinde etkili olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akandere, M. (2003). Eğitici Okul Oyunları. Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Akşit, T., Özkol, ZM. (2006). 8-10 yaş tenis oyuncularında maç performansı ile saha testleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.
- Astrand, PO. (1977). Health and Fitness. New York, Barron's Woodbury.
- Boreham, C., AG. Policska, A. and Nichols, K. (1986). Fitness Testing of Belfast School Children. Fifth European Research Seminar on Testing Physical Fitness Formia.
- Bozdoğan, A. (2003). Yüzme Fizyoloji, Mekanik, Metot. İlpres Basım ve Yayın, İstanbul. 23-132.
- Çalış, M. (1992). Beden Eğitimi Dersine Katılan Katılmayan ve Spor Yapan 15-16 Yaş Grubu Erkek Öğrencilerin Fizyolojik Parametrelerinin Euro-fit Test Bataryasıyla Mukayesesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Çelebi, Ş. (2008). Yüzme Antrenmanı Yaptırılan 9-13 Yaş Grubu İlköğretim Öğrencilerinde Vücut Yapısal ve Fonksiyonel Özelliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kayseri.
- Çifçi, Ç. (2012). 8-10 Yaş Grubu Çocuklarda 12 Haftalık Yüzme ve Tenis Eğitiminin Yetenek ve Beceri Geliştirmelerine Etkisi. Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Lisans Bitirme Tezi.
- Demir, İ. (2001). Beden Eğitimi ve Sporun Beceri, Yetenek Gelişimlerine Etkisi (11-13 yaş grubunda Eurofit test değerlendirmesi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya.
- Diker, G., Müniroğlu, S. (2016). 8-14 yaş grubu futbolcuların seçilmiş fiziksel özelliklerinin yaş gruplarına göre incelenmesi. Spormetre Dergisi, 14 (1): 45-52.
- Dinçer, Ö., Çolak, E., Son, M., Barut, E. (2017). Thera-Band ve Sağlık Topu İle Yapılan Egzersizlerin 25 Metre Serbest Stil Yüzme Performansı Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. (Poster Bildiri). 9. Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Kongresi Özet Kitapçığı. 19-22 Ekim 2017, Antalya
- Gallahue LD. (1982). Understanding Motor Development in Children. John Willey and Sons Publishing New York/ USA.
- Gerime, G. (2003). 9–12 yaşlar arası spor yapan ve yapmayan kız – erkek öğrencilerin fiziksel uygunluklarının eurofit test bataryasıyla ölçülmesi. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sağlık Bilimleri, Muğla.
- Jurimae, T., Jurimae, J. (2001). Growth, Physical Activity, and Motor Development in Prepubertal Children. Informal Health Care.
- Kılıç, C. (2007). İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin bazı fiziksel uygunluk seviyelerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri, Ankara
- Kragmen, MW. (1972). Child Growth. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Koç, H. (1996). 14-16 Yaş Grubu Hentbolcu ve Beden Eğitimi Dersi Alan Öğrencilerin Bazı Fiziksel ve Fizyolojik Parametrelerinin Eurofit Test Bataryasında Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Mackenzie, B. (2005). Performance Evaluation Tests. London: Electric World plc.
- Maglischo EW. (2012). Swimming Fastest. Yarıcan M (Çev.). 1. Baskı. S.43-45, İstanbul: Ekin Grubu.
- Mehmet K. Ramazan T. Serkan D. (2014). 10-12 Yaş Grubu Futbolcuların Motorik Performansının Değerlendirilmesi International Journal of Science Culture and Sport August 2014: Special Issue 2 ISSN: 2148-1148, Doi: 10.14486/IJSCS181
- Pollock ML., Wilmore, JH. (1978). Health and fitness through physical activity, John Wiley and Sons, Newyork.
- Pilianidis, TH. (2004). İlkokullarda 8-11 yaş çocukların eurofit uygulamaları. İrakliyo Beden Eğitimi Mezunları Derneği Periyodik Yayını. 16-17: 21-32.
- Saygın, Ö., Polat, Y., Karacabey, K. (2005). Çocuklarda Hareket Eğitiminin Fiziksel Uygunluk Özelliklerine Etkisi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 19 (3), 205-212.

Seamudsen, G. (1986). Report on Icelandic Experimentation 5th European Research Seminar on Testing Physical Fitness formia.

Selçuk, H. (2013). 11-13 Yaş Grubu Erkek Yüzücülerde 12 Haftalık Tera-bant Antrenmanın Bazı Motorik Özellikler ile Yüzme Performansına Etkileri. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antrenörlük Eğitim Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Konya.

Tamer, K. (1987). Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, No: 101

Tamer, K. (1995). Sporda Fiziksel Fizyolojik Performansın Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi. Ankara. Türkerler Yayınevi.

Taşçı, B. (2010). Sokağın Günümüz Koşullarında Çocuk Oyun Alanı Olarak Ele Alınması ve Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Uzuncan, H. (1991). Euro-fit Testleri ile 10-12 Yaşları Arasındaki Erkek Öğrencilerin Aerobik Güç ve Fiziksel Uygunlukların Ölçülmesi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya.

Van Paraagh, E. (1986). Evulation of Eurofit Battery in French Schools. 5th European Research Seminar on Testing Physical Fitness Formia.

Welk, GJ, Eklund, R. (2005). Validation of the children and youth physical self-perceptions profile for young children. Psychology of Sport and Exercise, 6: 51-65.

2016 Avrupa Futbol Şampiyonasında Renklerin Başarıya Yansıması

Osman İMAMOĞLU¹, Alperen ERKİN¹, Alaaddin AYDOĞAN²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, TÜRKİYE

²Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, TÜRKİYE

E-Posta: osmani@omu.edu.tr

Öz

Bu çalışmada; 2016 Avrupa futbol şampiyonasında takımların forma renklerinin, sportif başarıya yansımaları araştırılmaya çalışılmıştır. Literatür taraması yapılmış ve maçlar videodan izlenmiştir. Bazı veriler yüzde olarak değerlendirilmiştir. Futbol branşında galibiyet veya yenilgi için tek başına bedensel, ruhsal durum ve teknik kapasitesi değil, çevresel uyaranlar ve mücadele isteği de etkin olabilmektedir. Renklerin futbolcular üzerindeki etki durumuna göre motivasyon ve mücadele isteği değişebilir. Futbol maçlarında takımların kullandığı forma renklerinin maçlarının sonucunu etkileyebildiği düşünülmüştür. Beyaz tişört ve mavi şort giyen takımlar oranı % 18,6 ile ilk sıradadır. İkinci sırayı %14,7 ile tişört ve şort mavi giyilen maçlar almıştır. Üçüncü sırada tişört beyaz ve şort mavi (%9,86) iken 4. Sırada tişört kırmızı ve şort beyaz giyilen (%8,86) maçlar almıştır. Takımların giydiği beyaz tişörtler üzerinde mavi, kırmızı, yeşil ve siyah renklerde çizgiler veya semboller yer almaktadır. Kalecilerin giydiği forma renklerinde ise %31,37 ile sarı renk ve türevleri yer alırken, %22,54 ile siyah renk ve %18,62 ile yeşil renk yer almıştır. Futbol maçlarında renk seçimi futbolcuları olumlu yönde etkilemesi sonuca olumlu yansiyabilir. Futbol şampiyonalarında canlı renklerin futbolcular ve seyirciler üzerinde olumlu etkisinin, takımlar arasında kondisyon ve teknik gibi parametreler benzer olduğunda sonuca daha fazla yansıtacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Renk ve Başarı

Reflection of Colors to Success in 2016 European Football Championship

Abstract

The aim of this study was to investigate the effect of the colors of sportswear in Euro 2016. Literature search was done and videos were watched. Some data were evaluated as a percentage. Not only physical, mental and technical capacity, but also environmental stimuli and desire for struggle can be effective for victory or defeat in the football field. The motivation and the desire for struggle may change according to the influence status of the colors on the football players. In soccer matches, it is thought that the matches of colors of the teams can affect the result. The percentage of teams wearing white t-shirts and blue shorts is the first with 18.6%. The second order was 14.7% with t-shirts and shorts in blue. In the third place, the T-shirt was white and shorts blue (9.86%), followed by t-shirts (8.86%) in red and shorts white. White t-shirts worn by the teams have lines or symbols in blue, red, green and black colors. The color of the shirts worn by goalkeepers was 31.37% with yellow color and its derivatives, 22.54% with black color and 18.62% with green color. The choice of colors in football matches can be positively reflected as a result of influencing the football players positively. The positive effect of colors on football players and spectators in soccer championship is thought to be reflected more when the parameters such as condition and technique are similar among the teams.

Keywords: Color and Success, Sport

Giriş

Olimpiyat bayrağında kullanılan renklerin genel bir anlamı vardır. Olimpiyat halkalarından; mavi daire Avrupa'yı, sarı Asya'yı, siyah Afrika'yı, kırmızı Amerika'yı, yeşil de Avustralya'yı belirtir. Renklerin, insanlar için çok uzun zamandır spor dünyasında da ciddi bir öneme sahip olduğu bilinmektedir (İmamoğlu,2011).

Literatür araştırmaları, renklerin insan psikolojisi ve performansı üzerine etkileri olduğunu göstermiştir (Matsumoto ve ark,2005;İmamoğlu ve Demirtaş, 2017). Araştırmalara göre mavi yaratıcılığı uyandırıyor. Buna karşılık kırmızı dikkat ve algılama yeteneğini yükseltiyor (<http://www.stern.de/wissen/mensch>). İngiltere'de futbolda lig çapında tüm kümelerde kırmızılı takımların daha başarılı olduğu tespit edilmiştir (İmamoğlu,2011). İngiltere Durham üniversitesinde özellikle futbol-forma renk psikolojisi üzerinde çalışmalar yapılmıştır (Heibel M,2010). Hill ve Barton (2005) araştırmalarında maçların bazılarında kırmızı forma giyen ve diğer maçlarında ise başka renk giyen takımlar çok daha iyi sonuçlar almışlardır.

Renkler bir kulübün sahip olduğu enerji potansiyelleri olarak görülür (Üster,2010). İnsanda sıcaklık ve canlılık hissi uyandıran kırmızı, turuncu ve sarı renkler sıcak renklerdir. Turuncu renk dayanıklılık, güç, pozitiflik ve değişimi simgeler. Mercan renginin sıcak, güçlü ve enerjik olduğundan futbolculara da güç vereceği düşünülerek tercih edilmektedir. Beyaz forma; koruyucu, kollayıcı ve birleştiriciliği, mavi ise kulübün gücünü ve aydınlığı, yeşil forma kuvvet ve kudreti simgelemektedir (Akın,2010; Barlas,2010; İmamoğlu,2010).

Dünyadaki önemli futbol takımlarının maskotlarında çeşitli renkler yer almaktadır. Renklerin gücünden faydalanma vardır. Çünkü renklerin insan psikolojisi ve performansı üzerine etkileri vardır. Sporda ve özellikle takım sporlarındaki renk seçimi sportif performansı duruma göre azda olsa etkileyebilir (İmamoğlu 2017a ve İmamoğlu ,2017 b).

Renk psikolojisi konusunda birçok çalışmaya inanılırsa 2010 dünya şampiyonasını Almanya'nın kazanmasına imkân yoktu. Çünkü kırmızı ve mavi renk forma giyenler çok başarılı olmalı idi. 2007-2010 yılları arasında şampiyonlar ligi yarı finale çıkan ve şampiyon olan takımların renkleri kırmızı ve mavi ağırlıkta idi. Özellikle futbol sporunda kırmızı ve mavi renklerde forma giymenin başarıda etkili olabileceği düşünülmektedir. Futbol süratli olmayı gerektiren bir spor olduğu için frekansı yüksek renklerde forma giymenin takımlara sağlayacağı avantajlar olduğu düşünülebilir. Renkler konusunda yayınlanmış araştırmalar, ilgili kitaplar, internetteki yazılar okunduğu zaman pek çok çelişkili, net olmayan, anlaşılması güç yorumlar, tanımlar ve kavramlarla karşılaşabiliyoruz (İmamoğlu,2010).

Bu çalışmada Euro 2016 futbol şampiyonasında takımların forma renklerinin, sportif başarıya yansımaları araştırılmaya çalışılmıştır.

Yöntem

2016 EURO futbol şampiyonasında takımların maçları videodan izlenerek analiz edilmiştir. Bazı veriler yüzde olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

EURO 2016 futbol şampiyonasında takımların giydikleri tişörtler tablo 1-7 ve tişört ve şortlar tablo 8 ve kalecilerin forma renkleri tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 1. 3 maç yapan takımların EURO 2016 şampiyonasında kullandığı forma renkleri

Takım, bayrak, forma	Takım, bayrak, forma
Arnavutluk 	Rusya
Türkiye 	Ukrayna
Avusturya 	İsveç
Çek cumhuriyeti 	-

Tablo 2. 4 maç yapan takımların EURO 2016 şampiyonasında kullandığı forma renkleri

Takım, bayrak, forma	Takım, bayrak, forma
İspanya 	Romanya
İsviçre 	Hırvatistan
İrlanda 	İngiltere
Slovakya 	Macaristan
Kuzey İrlanda 	

Tablo 3. 5 maç yapan takımların EURO 2016 şampiyonasında kullandığı forma renkleri

Takım, bayrak, forma
Almanya
Polonya
İzlanda

Tablo 4. 6 maç yapan takımların EURO 2016 şampiyonasında kullandığı forma renkleri

Takım, bayrak, forma	
İtalya	
Galler	
Belçika	

Tablo 5. 7 maç yapan takımların EURO 2016 şampiyonasında kullandığı forma renkleri

Takım, bayrak, forma	
Portekiz	
Fransa	

Tablo 6. Euro 2016'da mücadele eden takımların maçlarda kullandıkları forma ve şortlardaki ağırlıklı renk dağılımı

Tişört-Şort rengi	Sayı	%
Beyaz-beyaz	19	18,6
Mavi-mavi	15	14,7
Beyaz-siyah	10	9,86
Kırmızı-beyaz	9	8,86
Sarı-sarı	6	5,96
Kırmızı-siyah	5	4,96
Bordo-bordo	5	4,96
Kırmızı-kırmızı	5	4,96
Yeşil-beyaz	4	3,96
Beyaz-yeşil	4	3,96
Sarı-mavi	3	2,96
Beyaz-mavi	3	2,96
Mavi-beyaz	3	2,96
Yeşil-yeşil	3	2,96
Beyaz-kırmızı	2	1,96
Kırmızı-mavi	2	1,96
Füme-füme	2	1,96
Siyah-siyah	1	0,98
Beyaz-turkuaz	1	0,98
Toplam	102	100

Tablo 7. Euro 2016’da Kalecilerin maçlarda giydiği forma rengine göre dağılımı

Ağırlıklı renk	Sayı	%
Sarı	32	31,37
Siyah	23	22,54
Yeşil	19	18,62
Mavi	8	7,84
Pembe	6	5,88
Gri	6	5,88
Kırmızı	6	5,88
Mor	2	1,96
Toplam	102	100

Tartışma ve Sonuç

2010 Dünya kupasında şampiyon olan İspanya maçlarında kırmızı ağırlıklı tişört ve mavi ağırlıklı şort giymiştir. İspanya amblemi sarı kırmızı iken maçlarda kullandıkları forma renkleri mavi ağırlıktadır. Her maçta mavi rengi kullanmıştır. Mavi tişört ve beyaz şort’u rakibi (Şili) kırmızı mavi forma giydiğinde kullanmıştır. Hollanda amblemi mavi-beyaz-kırmızı iken müsabakalarda kullandıkları forma renkleri turuncudur. Bir maçta beyaz ve mavi ile çıkmıştır. Rakibin forma rengine göre iki maçta siyah ve mavi şort giymiştir. İki maçta tozluklar dahil turuncu forma giymiştir. Almanya amblemi Sarı- kırmızı -siyah iken müsabakalarda kullandıkları forma renkleri beyaz-siyah ağırlıklıdır. Tüm maçlarda şortlar siyah ve tozluklar genelde beyazdır. Uruguay amblemi mavi-beyaz-sarı iken müsabakalarda kullandıkları forma renkleri açık mavi ağırlıklıdır. Tüm maçlarında açık mavi tişört ve bir maç hariç siyah şort kullanmışlardır. Tüm maçlarında tozluklar şort rengindedir. Arjantin tişört açık mavi-beyaz çizgili iken şortlar 3 maç siyah, 2 maç mavidir. Brezilya bir maç hariç sarı tişört ve mavi şort ile mücadele etmiştir. Paraguay kırmızı-beyaz tişört, şort 3 maç mavi ve 2 maç beyaz, tozluklar bir maç hariç kırmızı beyazdır. Gana 3 maçta tamamen beyaz, 2 maçta sarı kırmızı renkleri kullanmıştır. İngiltere 2 maç tamamen kırmızı ve 2 maç tamamen beyaz forma giymişlerdir (İmamoğlu,2011).

2016 şampiyonasında maçlarda beyaz ağırlıklı tişört en çok kullanılmıştır. Beyaz ağırlıklı renk % olarak ilk sırada görülse de beyazın üzerinde kırmızı, mavi ve yeşil çizgiler ve motifler bulunmaktadır. Çünkü Beyaz forma uzun yıllardır İngiltere’ye pek uğurlu gelmediği belirtilmektedir (<http://www.yardimx.com/haber/football/2010>).

Slovakya 2010 dünya şampiyonasında tüm maçlarda tamamen beyaz şort, tişört ve tozluk kullanmıştır. Bu şampiyonada mavi ve beyaz ağırlıklı tişörtleri kullanmıştır. İsviçre takımı 2010 dünya şampiyonasında beyaz- kırmızıyı değiştirmemiştir. Bu şampiyonada da bir maçta beyaz ve diğerlerinde kırmızı tişört giymiştir. Dünya üzerinde yapılan bir araştırmaya göre ise klasik milli formalarını giyen takımlar dünya kupalarında hep çeyrek finallere ve ileriki seviyelere geçebilmişler (<http://www.yardimx.com/haber/football/2010>). Bu şampiyonada çeyrek final oynayan ülkeler, İtalya, Galler ve Belçika takımlarıdır. İtalya 2010 dünya şampiyonasında mavi renklerle oynamıştır. Sadece bir maç şort beyaz renktedir. Bayrağında mavi yok ama forma rengi mavidir. İtalya bu şampiyonada da bir maç hariç yine mavi tişörtleri kullanmıştır. Bu şampiyonada Galler takımı 2 maçta yeşil içeren siyah ve 4 maçta kırmızı tişört giymiştir. Belçika ise 3 maçta kırmızı üzerinde siyah çizgili ve 3 maçta krem (beyaz) renk üzerine siyah, sarı ve kırmızı renk çizgileri taşıyan (aynı zamanda bu renkler bayraklarının rengidir) tişörtler giymiştir. Bu şampiyonada final oynayan Fransa ve

Portekiz'dir. Portekiz 2010 dünya şampiyonasında yeşil, kırmızı ve beyaz renkleri kullanmış iken bu şampiyonada finalist olan Portekiz bordo ve yeşil tişörtleri kullanmıştır.

Fransa 2010 şampiyonasında üç maçın ikisinde üst forma koyu mavi birinde beyaz, şort ikisinde mavi birinde beyaz, tozluklar beyaz, mavi ve kırmızıdır. Bu şampiyonada finalist Fransa bir maç kolları mavi olan beyaz forma ve diğer 6 maçını mavi tişörtle oynamıştır.

Bu şampiyonada genel sıralamalarda üst sıralarda olan takımların kendi renkleri dışında renkli formalarla da oynadıkları görülmüştür. Küçük takımlar genellikle kendi klasik forma renkleri ile oynama yolunu seçmişlerdir. Renk seçiminde kültürel etkenler de karar vericidir. Bilimcilerin görüşüne göre kırmızı renkli tişört sporculara daha iyi performans sağlar. Kırmızı tişört veya kafa bandı Durham üniversitesinden Hill Russell'e göre rakibi yıldırıcı olabilir. Hayvan deneylerinde kırmızının testosteron seviyesini yükselttiği ve fiziksel fitnessi artırdığı bulunmuştur. Portekiz'deki 2004 yılı Avrupa futbol şampiyonasında değişik tişört rengi taşıyan beş takımdan birinin forma rengi kırmızı idi. Kırmızı tişört ile oynayan takımlar daha iyi olma eğiliminde idiler. Brezilya futbol takımı ve onun şimdiye kadarki başarıları sarı renk olarak istisnadır. Durham Üniversitesinde 2008 yılında kırmızı renk giyen futbol takımlarının daha sık kazandıkları bulunmuştur. FC Bayern München ve Manchester United iki rekor şampiyon takım en büyük 4 ligi kırmızı renkli formaları kazanıyorlardı. Renk psikologlarına göre başarı için ikinci derecede en iyi rengin mavi olduğuna inanılır. Renk psikologlarına göre beyaz renk pasifliği, geri durmayı hatta endişe içinde olmayı ortaya çıkarır. 2004 Avrupa şampiyonası açılış maçında ve finalinde kırmızı ağırlıklı tişört yeşil şort giyen Portekiz'i mavi beyaz forma giyen Yunanistan yenerek şampiyon olmuştur. Avrupa'da ve Türkiye liglerinde kulüplerin en çok tercih ettiği forma renklerinin mavi-beyaz olduğu ortaya çıkmıştır. Futbol takımlarının ikinci tercihi kırmızı-beyaz iken üçüncü sırada ise kırmızı-mavi olmuştur. 2010 Dünya kupasında mücadele eden takımlar en çok beyaz forma ve şort ile maç yapmışlardır(%19,53). İkinci olarak mavi forma ve şort, üçüncü olarak kırmızı forma ve mavi şortla maç yapılmıştır (İmamoğlu,2011). Avrupa'da 729 futbol kulübü üzerinde yapılan çalışmada en çok tercih edilen üç renk, mavi, kırmızı ve beyazdır. Bunlar arasında en popüler kombinasyon ise mavi beyazdır. Hemen ardından kırmızı beyaz geliyor. Avrupa'da 169 kulüp mavi beyaz renklere sahip iken 123 kulüp kırmızı beyazı tercih etmiştir. 58 kulüp ise kırmızı ile maviyi birlikte kullanmıştır. Son sırada ise 56 kulüp ile siyah beyaz kombinasyon gelmektedir (İmamoğlu ve Demirtaş,2017c).

Bu şampiyonada beyaz, kırmızı, mavi ve siyah renklerin ortalamada çok olmasında bu renkleri taşıyan takımların çeyrek finale kalması ve daha fazla maç yapmasının da etkisi vardır. Kırmızı renk çabukluk, saldırganlık, dominantlık ve kararlılığı ifade eder. Bu özellikler sadece taşıyanlar üzerindeki olumluluğu ile değil aynı zamanda rakip üzerinde de yıldırıcı etki yapabilirler. Futbol forma renkleri sadece takımların farklılığını ortaya çıkarmak için değildir. O renkler ruhsal durum üzerinde etkilidirler. Kırmızı daha agresif bir etki yaratır. Renkler rakipler üzerine yıldırıcı bir etki yapar. Kırmızı kazanır kuralı doğru olursa o zaman sadece kulüpler değil aynı zamanda milli takımlar içinde geçerli olurdu. O zaman İsviçre, Avusturya ve Polonya bu yüzden daima kendi sahalarında galip gelmeliydi. Ama Avrupa şampiyonasında bu şimdiye kadar bu şekilde olmadı. O halde kırmızı giyen takımlar otomatik olarak kazanamıyordu. 2006'da İtalya mavi renkli formaları ile şampiyon oldu(<http://www.yardimx.com/haber/football/2010>). Araştırmacılar, kırmızı rengin, doğada erkek saldırganlığı ve gözleri üzerine çekme ihtiyacı ile bağdaştığını belirtiyor. Kırmızı renk kan basıncını ve solunumu hızlandırabilir ve adrenalini salgılamayı artırabilir. Kırmızı renkteki nesnelere, kelimelere ve objelere insanların dikkatini hemen çeker. Kırmızı renkli kıyafetler de ruhu canlandırıcı etki yapabilir, psikolojik olarak uyanık ve tetikte olmayı teşvik edebilir.

2006 şampiyonu İtalya'nın ve 1998 Avrupa şampiyonu Fransa'nın forma rengi mavi idi. Her iki takımda mavi renkte formalarla kazanıyordu. Almanya takımları genelde beyaz formalar ile oynar. Bu şampiyonada da Almanya'nın tüm maçlarında beyaz tişört giydiği görülmüştür. Profesör Braem beyaz rengi sönük ve güçsüz bulmuştur. Onlar için pasif renkler duygusuz ve halsizlikle ilgili bütün duyguları hissettirdiğinden müsabaka rengi olarak kötü bir seçimdi. Beyaz demode ve defansif etkideydi, dinamik değildi. Buna rağmen Alman takımı kendi beyaz renkleriyle 3 dünya şampiyonasını ve sıklıkla Avrupa şampiyonasını kazanmıştı. O halde bu yalnızca beyaz formaları müsabaka rengi olarak kötü görmek için neden değildir (<http://www.br-online.de/wissen>). İngiliz araştırmacılara göre, kırmızı formalı futbol takımları, diğer takımlara göre daha çok maç kazanmaktadır. Durham ve Plymouth üniversitelerinin bilim adamları, İngiliz takımları Manchester United, Liverpool ve Arsenal'in son yıllardaki, Nottingham Forest'in da geçmişte elde ettiği başarıların ve çok sayıda kupa kazanmasının forma renkleriyle de ilgisi bulunduğu görüşünde birleşiyor (İmamoğlu,2011).

Kırmızı, enerji verici ve tahrik edicidir, Enerji seviyesini, bedensel, ruhsal kuvveti yükseltir, metabolizma aktivitesini uyarır ve vejetatif sinir sistemini olumlu etkileyip bütün vücuttaki olayları harekete geçirir. Kırmızı, psikolojik olarak etkileyici olmakla beraber yorgunluğu artırıp sinirlerin daha fazla gerilmesine sebep olabilir. Diğer yandan pozitif etkisi ise yaratıcı düşüncüyü kuvvetlendirebilmektedir. Mavi, dinlendirici ve gevşeticidir. Bedensel ve ruhsal canlandırıcı etki yapar. Bu renk optimal olmak için, iç ve dış dostluklar bulmak, telaş ve stresi uzaklaştırmak için uygundur. Günlük telaş ve stresler karşısında organizmayı sakinleştirmek ve dengelemek için gereklidir. Migren, ateşli hastalık ve sırt ağrılarını azaltabilir. Spordan sonra kasları gevşetici olarak etkilidir(<http://www.farbtherapiebrille.de>). Mavinin en önemli özelliklerinden birisi de çok uzaklardan fark edilebilmesidir. Kırmızı ise en dikkat çekici renklerden birisi olmasına rağmen yakından kolaylıkla fark edilirken, uzaktan daha zor ayırt edilmektedir. 1974 Dünya Kupası'nda Hollanda milli takımının başında olan Ernst Happell "Bu turuncu formalarla biz sahada rakip takımdan daha fazla sayıda görünüyoruz." demiştir(Bingol,2008). Turuncu renk canlı ve neşeli yapar. Bedensel ve ruhsal yorgunluktan sonra kuvvet verici olarak tanımlanır. Bağışıklık sistemini kuvvetlendirme ve savunma sistemini harekete geçirme etkisi vardır (<http://www.farbtherapiebrille>).

Beyaz, istikrarı, devamlılığı ve temizliği simgeler. Gözleri dinlendiren ve mekânı gerçek boyutlarından daha büyük gösteren bir renktir (Bingol,2008). Spor alanında beyaz renklerin payı yüksektir. Spor ve ideal sporcular moral bakımından saflık, temizlik (dürüstlük) ile bağlantılı olarak beyaz renkler tarafından sembol olur.

Forma renkleri kalıcı etki yaratabilir. Örneğin bireyler, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin ise %60'ını hatırlama eğilimi göstermektedir (İmamoğlu ve Demirtaş,2017d).

Hill und Barton 2004 Avrupa şampiyonasında analizlerinden kim kırmızı renk taşırsa daha sık kazanır sonucunu ortaya çıkardılar. Bu durumu onların ruh hali ve saldırganlık üzerine renklerin etkisine bağlamışlardır. Bu şampiyonada Beyaz tişört ve mavi şort giyen takımlar oranı % 18,6 ile ilk sıradadır. İkinci sırayı %14,7 ile tişört ve şort mavi giyilen maçlar almıştır. Üçüncü sırada tişört beyaz ve şort mavi (%9,86) iken 4. Sırada tişört kırmızı ve şort beyaz giyilen (%8,86) maçlar almıştır. Takımların giydiği beyaz tişörtler üzerinde mavi, kırmızı, yeşil ve siyah renklerde çizgiler veya semboller yer almaktadır. O halde spor formaları maç esnasında önemli bir uyaran olabilir. İki yeni çalışmaya göre oyunun başlangıcında ev sahibi takımı stadyum rengi ve formaların rengi bizzat karar verici şekilde etkileyebilir(Stöcker). 2010 Dünya kupasında Kalecilerin maçlarda giydiği forma rengine göre dağılımı ağırlıklı olarak gri-siyah renklere. Beyaz renk futbolcuların aksine en az giyilenler arasındadır. 1972-1988 arasında 112 kez milli olmuş Rus kaleci Dassaev'in genelde tercih ettiği renkler sarı ve mavi idi. Büyük milli takımlarda kalecilerin bile istisnalar dışında forma renkleri

bellidir. İtalyan kaleciler genelde gri giyer. İngiliz kaleciler sarı, Alman kaleciler de çoğu turnuvada yeşil ve gri giymişlerdir. Bir FIFA Dünya Kupasında forma rengine göre gol kurtarma oranı renklere göre şu şekildedir: Yeşil renkli kaleci forması giyen kaleciler %38, siyah formalı kaleciler %35, mavi formalı kaleciler % 31, gri formalı kaleciler %28, sarı formalı kaleciler %24, mor formalı kaleciler%18, turuncu renk formalı kaleciler %14 penaltı başarısı yakalamışlardır. Kırmızı renk forma giyen kalecilerin penaltı başarısı ise %0'dır. Kırmızı formalı kaleciler Dünya Kupaları'nda henüz penaltı kurtaramamıştır (Stöcker,2010). En çok kurtarışı yeşil giyenler yapmıştır (<http://sporx.com/haber/>). Alman kaleciler Güney Afrika'da futbol dünya şampiyonasında maçlarda kırmızı giydiler. İngiliz spor psikoloğu test sonuçlarına göre iyi bir renk seçimi olmuştur. Şayet rakip kaleci uyarıcı bir renk taşırsa penaltı atışında başarı şansı daha azdır. Rene Adler güney Afrika'da çok parlak kırmızı tişört taşıyordu. Bu şampiyonada kalecilerin giydiği tişörtlerde en çok %31,37 ile sarı renk ve türevleri yer alırken, %22,54 ile siyah renk ve %18,62 ile yeşil renk yer almıştır. Chichester üniversitesinde araştırmacılar yeni bir çalışma ile bunun gerçeğe biraz yakın olduğunu tespit ettiler. Bilimciler verilerini sadece uluslararası müsabaka alanından değil deneysel olarak topladılar.11 metreden 40 gol atışı yaptırıldılar. Atışların yarısında kaleciler siyah tişört taşıırken yarısında diğer renkler, sarı, mavi, yeşil veya kırmızı tişört giyiyorlardı. Kaleci kırmızı tişört giyiyorsa gol olma oranı en az çıktı. Test sonuçlarına göre atışların kırmızıda sadece %54'ü başarılı oldu. Sarıda oran %69 idi. Mavide %72,yeşilde %75 idi. Spor psikologu Iain Greenlees ve Michael Eynon çalışmalarında kırmızı renkte bilinçsiz bir şekilde korku ve tehlike ortaya çıktığı için kötü performans ortaya çıktığını açıkladılar. İkinci açıklamaları ise kırmızı renk giyen kaleciler kendilerini daha kuvvetli hissediyorlar ve bu yüzden topları daha iyi yakalıyorlar. Bilimcilerin ortak görüşü kırmızı kıyafet takımında veya sporda küçük bir fayda sağlar şeklindedir. Bir rakip le direk karşı karşıya gelen boks ve diğer bütün spor türlerinde etki olabilir (www.farbimpulse.de). Siyah, gücü ve tutkuyu tercih eder. Hırsın da bir ifadesidir. Güçlü ve ihtişamlı görünmeyi sağlar. Siyah renk ölüm ve kederi sembolize eder. Bu renk ışığı reddeder. Bu rengin insanları, ruhlarındaki ışığı söndürmeye çalışırlar ve ışık enerjisini vücutlarına sokmazlar. Siyah renk canlılığın ve diğer renklerin reddini ifade eder. Kişiliğin karanlık yönlerini ifade eder. İnsanlar bu rengi saklanmak ve bir takım şeyleri saklamak için giyinirler. Gri, diplomatik ve ağır bir renktir ama hareketsizliği, yavaşlığı ve ciddiyeti temsil eder. Ayrıca yaratıcılığı öldürdüğü öne sürülür. Sarı, konsantrasyon yükseltir. Sinirler kuvvetlenir ve kavrama yeteneğini geliştirir. Sadece bedensel gelişim ve motorik kabiliyeti artırmaz aynı zamanda iştahı da artırır. Yeşil; denge, uyum, tolerans ve dayanıklılığı geliştirir. Dinlenmeyi artırır ve güven verir, sportif çalışmalardan sonra yenilenmeyi, bilinçli olmayı artırma yanında her sportif olaya göre zihinsel düşünme olaylarını destekler. Spordan sonra mor renkli yerlerde akşamları uykuyu geliştirebilir. Turkuaz rengi, dikkat çekmenizi sağlar. Bu renkten hoşlananların duygu ve düşüncelerinin saf ve insanlara açık olduğu görülür. Futbol maçlarında sarı, kırmızı ve turuncu renk ile kimyasalında fosforlu renk barındıran forma giyen takım elemanlarının maç esnasında birbirlerini algılama hızı çok yükselebilir (İmamoğlu, 2011).

Sonuç

Futbolcuların giydikleri tişört ve şortlar eğer görsel olarak onları tatmin ediyorsa, seyircileri coşturabilecek canlı renkler yanında geniş ve rahat ise performans üzerine olumlu etki yansıtabilir. Frekans yüksek renklerde forma giyen takım elemanları birbirlerini çok hızlı algıladıkları için oyun akışına paralel olarak takım içi pas varyasyonlarını daha iyi yapabilir ve takım elemanları rakip takımın üzerinde görsel baskı oluşturabilir, rakibi yıldırıcı etki oluşturabilir. Futbol maçlarında canlı renklerden oluşan tişört ve şort hatta tozluk giymenin performansla olumlu yansıtacağı sonucuna varılmıştır. Bu etkinin kondisyon ve teknik gibi diğer parametrelerin benzer olduğunda daha fazla olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın E., (2010). http://www.isteinsan.com.tr/isteinsan_gazete/ligde_renk_cumbusu_var.html,
- Barlas H.,C., (2010). Taraftarın göğsü kabarıyor, <http://www.stargazete.com/pazar/>,
- Bingöl,A.,(2008). Renklerin Hayatımıza Etkileri, www.dusunenadam.org/tag/renk/
<http://www.yardimx.com/haber/football/2010-dunya-kupasinin-en-guzel-formalari.html>,2010
<http://sporx.com/haber/198638.php>,2010
<http://www.farbtherapiebrille.de/informationen/farben/sport/index.php>,2010
<http://www.stern.de/wissen/mensch/psychologie-farben-beeinflussen-leistung>,2010
- Heibel M., (2010).<http://www.netzathleten.de/Sportmagazin/Macht-die-Farbe-den-Sieger-Die-Farbpsychologie>
<http://www.br-online.de/wissen/forschung/fussball-forschung>,2010
- İmamoğlu G., (2010). Renklerin Sportif Performansa Etkisi, Mustafa Kemal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,Cilt 1, Sayı 2, S.40-52,
- İmamoğlu G., (2011).Futbolda Renklerin Sportif Performansa Etkisi, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 7, 2, 1
- İmamoğlu G., Yamaner E., Berk Y.,(2017 a). Characteristics and Effects Of Maskots In Organizations Of Olympic Games and Some World Champions, The 9th Conference of the International Society for the Social Science, Abstract Book, www.issss2017.org.s.80
- İmamoğlu G., Yamaner E., Kaplan A.,(2017 b). Logos and Mascots of The Selected Football Teams, The 9th Conference of the International Society for the Social Science, Abstract Book, www.issss2017.org.s.81
- İmamoğlu G., Demirtaş Ö. (2017d)."Minder Güreşinde Sembol Logo ve Maskot Kullanımı/ Symbol, logo and mascot use in modern wrestling, . Uluslararası Türk Halkları Geleneksel Oyunlar - Spolar Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Kahramanmaraş, s. 512-518
- İmamoğlu G., Demirtaş Ö., (2017c). "Geleneksel Güreşlerde Kullanılan Kıyafetler ve Renkler/ Clothes and colors used in traditional wrestling, 6. Uluslararası Türk Halkları Geleneksel Oyunlar - Spolar Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Kahramanmaraş,s.474-480
- Karaman A,; Schmeichel: "Castrol Penaltı Analizi kalecilerin işine yarayacak"
www.goal.com/tr/news/2985/castrol-özel/archive/1,2010
- Matsumoto D.,Jun Konno,Stephanie Hata, Masayuki Takeuchi, (2005). Blue Judogis may Bias Competition Outcomes, Research Journal of Budo,1-10.
- Stöcker Christian, (2010). <http://www.spiegel.de/wissenschaft/mensch/>
- Üster M. Y.,(2010).<http://www.forumlev.net/galatasaray/31345-renklerin-sifresi>.
www.farbimpulse.de/artikel/titel/Starker_Gegner_in_Rot/;Starker Gegner in Rot, Das onlinemagazin für Farbe in Wissenschaft und Praxis,2010

Ak Parti ve 19 Mayıs Atatürkü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Ünsal TAZEGÜL

Artuklu Üniversitesi, Mardin, TÜRKİYE

E-Posta: unsaltazegul@gmail.com

Öz

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nın geçmişi 2. Meşrutiyet'e, Selim Sırrı Tarcan'a kadar uzanır. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde ilk İdman Bayramı Selim Sırrı Tarcan'ın kişisel girişimi ile 29 Nisan 1916 Yılında Cuma günü Kadıköy'de, İttihat ve Spor Kulübü'nün çayırında yapılır. İkinci İdman Bayramı, İttihat Spor Kulübü'nün sahasında 11 Mayıs 1917'de yapılır. Savaş nedeni ile 1928 yılına kadar idman bayramı kutlanmaz. 1928 yılında, jimnastik şenlikleri kutlanmaya başlar. 1935 Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nün katkılarıyla, İdman Bayramı ilk defa "Atatürk Günü" adı altında tasarlanır. 1935 yılında da 24 Mayıs Cuma günü "Atatürk Spor Günü" olarak kutlanacağı bildirilir (Cumhuriyet, 20 Mayıs 1935). 1936 yılına kadar farklı tarihlerde kutlanan jimnastik şenlikleri 1936 yılından başlayarak 19 Mayıs günü kutlanacağı bildirilir (Cumhuriyet Gazetesi 17.05.1936:2). Yapılan bu çalışmanın amacı, Ak Parti Hükümeti dönemi içerisinde 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramında yapılan değişimleri ortaya koyarak, bu değişimlerin halk üzerindeki etkisini ortaya çıkarmaktır. Yapılan bu çalışmada, tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, farklı kütüphanelerden ve elektronik ortamda konuyla ilgili; dergi, kitap ve tezlere ulaşılmış ve konuyla ilişkisi olanlar seçilerek çalışmada kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda; Ak Parti Hükümeti dönemlerinde, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarında olumsuz gelişmeler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Türk halkının her türlü olumsuzluklara rağmen 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramına sahip çıktığı ve görkemli şekilde kutlamak için büyük mücadeleler verdikleri de belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ak Parti, Spor, Bayram

Justice and Development Party and May 19 the Commemoration of Atatürk, Youth and Sports Day

Abstract

The history of the 19th May Youth and Sports Day extends to the 2nd Constitutional Monarchy, to Selim Sir Tarcan. During the Ottoman Empire period, the first Training Feast was held on April 29 1916, on Friday in Kadıköy, with Selim Sırrı Tarcan's personal initiative, on the meadow of the Ittihat and Sports Club. The Second Training Feast is held on May 11, 1917 at the area of the Ittihat Sports Club. With the cause of war, the training feast was not celebrated until 1928. In 1928, gymnastics festivities began to be celebrated. With the contributions of Beşiktaş Gymnastics Club in 1935, the Training Feast is designed for the first time under the name of "Atatürk Day". It is reported in 1935 that, it will be celebrated as "Atatürk Sports Day" on 24 May on Friday (Cumhuriyet, 20 May 1935). The gymnastics festivals celebrated on different dates until 1936 was reported that, it would be celebrated on 19 May starting from 1936 (Cumhuriyet Newspaper 17.05.1936:2). The purpose of this work is to demonstrate the changes made during the Justice and Development Party government period regarding 19 May Commemoration of Atatürk and the Youth and Sports Feast and to reveal the effects of these changes on the public people. The screening method was used in this study. In accordance with this purpose, magazines, newspaper, books and dissertations on the issue from different libraries and electronic media have been reached and those related to the topic have been selected and used in the study. At the end of the study; some negative developments, during the Justice and Development Party government periods, in the celebrations of May 19 the commemoration of Atatürk, Youth and Sports Day was determined. In addition, it was also determined that, despite of all kind of negativities, the Turkish people have staked a claim on May 19 the commemoration of Atatürk, Youth and Sports Day and have given great struggles to celebrate it with splendor.

Keywords: Justice and Development Party, Sports, Feast

Giriş

19 Mayıs gençlik ve Spor Bayramı, Türk Milleti için ayrı bir önemi olan milli bir bayramdır. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, Türkler için bir bayramdan ötedir. Çünkü bu Milli Bayramımız, Ülkemizin işgalden kurtuluşunu temsil ettiği gibi; Türk Ulusunun özgürlüğünü de temsil etmektedir. 19 Mayıs Türkler için sıradan bir gün değildir. Bu gün Gazi Mustafa Kemal Samsuna ayak basarak milli mücadelenin ilk tohumlarını atarak, karanlıkta yolunu kaybederek kaybolan Türk Ulusunu aydınlığa taşımıştır. İşte bu nedenlerden dolayı 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı Türk Ulusu için manevi anlamlar taşımaktadır. Bu manevi anlamlardan dolayı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı Türk halkı tarafından yıllarca büyük bir coşku ve sevinç içerisinde kutlanmıştır. Türk gençleri aylar öncesinden bu bayram için hazırlıklar yapmaya başlardı. Aylarca süren hazırlıkların ardından Türk gençleri gösterilerini on binlerce seyirci önünde sergilerlerdi ve bu gösteriler televizyonlarda canlı olarak yayınlanırdı. Ak Parti Hükümeti döneminde Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı kutlama yönetmeliğinde yapılan değişikliklerden dolayı, kutlamalar sönük bir mum ışığı edasında yapılır. Yapılan bu çalışmanın amacı, 2002-2013 yılları arasındaki Ak parti Hükümeti döneminde Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarında yapılan değişimleri ortaya koymaktır. Yapılan bu çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, farklı kütüphanelerden ve elektronik ortamda konuyla ilgili Türkçe ve İngilizce yazılmış; dergi, kitap, tezler ve gazetelere ulaşılarak konuyla ilişkisi olanlar seçilip çalışmada kullanılmıştır.

Ak Partinin Kuruluş Süreci

Ak Parti'nin kuruluşu; Fazilet Partisinin 1999 seçimlerinde % 15,4 oranında oy alarak, TBMM'de 111 milletvekili ile temsil hakkı kazanması ile başlar. Fazilet Partisi, 28 Şubat Askeri Muhtırası döneminde oluşturulan, DSP-MHP ve ANAP hükümetine karşı, temkinli bir ana muhalefet partisi profili çizmeye çalışsa da Refah Partisinin devamı olduğu gerekçesiyle 22 Haziran 2001 de kapatılır. Bu durum; başta kendisini demokrat, muhafazakâr ve liberal olarak tanımlayan vatandaşlar olmak üzere geniş bir kitleyi içten içe rahatsız eder. Esasen AK Parti'nin, girdiği ilk seçimlerde, (3 Kasım 2002 - % 34,28) iktidar olacak oranda oy alarak önemli bir başarıya imza atmasının arka planında, sırasıyla; 28 Şubat Askeri Muhtırası, RP'nin kapatılması, FP'nin kapatılması, ekonomik krizler ve özellikle ordu, medya ve siyasa üreticileri üçgeninde yürütülen bir dizi kampanyanın olduğu söylenebilir. Bu durum da AK Parti'nin mağdur edilmiş siyasi parti profilini canlı tutmasına ve bu duruma tepki gösteren kitlelerin desteğini alarak oy oranını artırmasına temel oluşturmuştur (Ateş, 2013: 59). Recep Tayyip Erdoğan, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu dönemde okuduğu bir şiir sonrası aldığı ceza sonrası partisi ile yollarını ayırmıştır. 14 Ağustos 2001 tarihinde yeni bir parti ve yeni siyasi anlayış ile Erdoğan siyasete geri dönmüş ve Ak Parti kimliğini "muhafazakâr demokrat" olarak ilan etmiştir. (Bingöl ve Akgün, 2005: 4-5).

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramının Kısa Geçmişi

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nın geçmişi 2. Meşrutiyet'e, Selim Sırrı Tarcan'a kadar uzanır. Jimnastik eğitimi almak için İsveç'e giden Selim Sırrı Tarcan orada sporun bilimsel yöntemlerle yapılması gerektiğinin farkına varır. İsveç'teki eğitimini tamamladıktan sonra ülkesine geri döner ve "Terbiye-i Bedeniye" müfettişliğine atanır. İlk İdman Bayramı Selim Sırrı Tarcan'ın kişisel girişimi ile 29 Nisan 1916 Yılında Cuma günü Kadıköy'de, İttihat ve Spor Kulübü'nün çayırında yapılır. 29 Nisan 1916'da yapılan Birinci İdman Bayramı'nda öğrenciler jimnastik gösterilerini sergiler ve spor yarışmaları yaparlar. Selim Sırrı Tarcan'ın denetiminde yapılan gösterilerde önce bir resmigeçit töreni yapılır. "Darülmualim Mektebi, Galatasaray Sultanisi, İstanbul, Üsküdar, Davutpaşa, Kadıköy, Kabataş, Vefa ve Gelenbevi Sultanileri" sırasıyla geçit töreni yaparlar. Geçit töreninde Selim Sırrı Bey ve Ruşen Eşref

Bey dikkat çekerler. Ruşen Eşref Bey'in "Darülmüallimin Bayrağını taşıdığı görülür. Törene katılan Öğrencilerin başları açık, üzerlerinde beyaz gömlek, siyah pantolon ve kırmızı kuşak vardı. Selim Sırrı Bey'in denetiminde yapılan jimnastik gösterilerinde, önce küçüklerin terbiye-i jimnastikleri kol ve bacak hareketleri yapılır. Öğrenciler jimnastik hareketlerini düzgün ve ahenkli bir şekilde yaparlar. Darülmüallimin-i Aliye 'den 200 talebe, İsveç jimnastiklerinden örnekler sergiler. Daha sonra aletli jimnastik gösterileri yapılır. Talebeler kasadan atlama hareketleri ve takla hareketlerini sergiler. Ayrıca 100 metre sürat yarışı, halat yarışı, futbol oyunu yapılır ve kazananlara çeşitli ödüller verilir (Bolat, 2007). İkinci İdman Bayramı, İttihat Spor Kulübü'nün sahasında 11 Mayıs 1917'de yapılır. İlk yıl yapılan etkinliklere ilaveten; bu yıl, çeşitli idman gösterileri ve sakatlanan, yaralanan ve bayılanlara ne şekilde yardımda bulunulacağını gösteren uygulamalar da yapılır. Bunun ardından, yüksek atlama, uzun atlama, sılıkla yüksek atlama, cirit atma, halat çekme, 100 m koşusu, 800 metre koşusu ve bisiklet yarışları yapılır. Yarışmalarda kazananlara çeşitli ödüller verilir. Bu İkinci İdman Bayramı'nı Gazi Mustafa Kemal İttihat ve Spor Kulübü'nün şeref tribününde izler (Güven, 1999). Yapılan bu ikinci bayramdan sonra çıkan savaşlardan dolayı 1928 yılına kadar İdman Bayramı kutlanmaz. 1928 yılında Jimnastik Şenlikleri resmi bir şekilde kutlanmaya başlar. 1935 yılında geçen yıllardan farklı olarak Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nün katkılarıyla, İdman Bayramı ilk defa "Atatürk Günü" adı altında tasarlanır. 1935 yılında da 24 Mayıs Cuma günü "Atatürk Spor Günü" olarak kutlanacağı bildirilir (Cumhuriyet, 20 Mayıs 1935). 1936 yılına kadar farklı tarihlerde kutlanan jimnastik şenlikleri 1936 yılından başlayarak 19 Mayıs günü kutlanacağı bildirilir (Cumhuriyet Gazetesi 17.05.1936:2).

2002 Yılındaki 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı kapsamında yurdun dört bir köşesinde kutlamalar yapılır ve günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapılır. Bu yıl yapılan kutlamalar, Ankara'da sabah saat 07:00' top atışıyla başlar. Kutlamalar kapsamında Anıtkabir'de Cumhurbaşkanı Sezer ile diğer askeri ve sivil erkânın katıldığı bir Devlet töreni yapılır. 19 Mayıs Stadyumu'nda gerçekleştirilecek tören ise Milli Eğitim Bakanı Bostancıoğlu'nun konuşmasıyla saat 10:00'da başlar (Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2002:1). Anıtkabir'de düzenlenen devlet töreninde Cumhurbaşkanlığı Sezer Anıtkabir Özel Defteri'ne şunları yazar: "*Ulusumuzla bütünleşerek, yüksek öngörülerinizle kurmuş olduğunuz Türkiye Cumhuriyeti'nin her alanda evrensel ölçülere ulaşması, gelişip güçlenerek çağdaş dünyanın saygın bir üyesi durumuna gelmesi için çabalarımızı yılmadan sürdüreceğiz.*" (Hürriyet Gazetesi, 19.05.2002; Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 2002:7).

Bu yıl yapılan kutlamalarda dikkat çeken önemli olaylardan birisi, Zonguldak ta yaşanır. Bu şehrimizde Ataya saygı yürüyüşü yapılmak istenir. Ancak bu yürüyüşe valilikçe izin verilmez. Bu olay 18 Mayıs 2002 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde şu şekilde yer alır:

Zonguldak da 19 Mayıs Spor bayramı kapsamında yapılacak olan Ataya saygı yürüyüşüne Zonguldak valiliği tarafından izin verilmez. Atatürkçü Düşünce Derneğinin düzenlediği basın toplantısında "19 Mayıs gününün ADD'den esirgenmesi bizlerde şok etkisi yaratmıştır" dedi. Valilikten yapılan açıklamada 17 Mayıs'ta yürüyüş düzenlemek yerine 21 Mayıs'ta Gençlik haftası kutlamalarındaki Ata'ya Saygı yürüyüşüne katılmalarına izin verilir. Ata'ya saygı duruşunda bulunulamayacak üç günlük şenlik programında 16:00-20:00 arasında sergileyecekleri bildirilir (Cumhuriyet Gazetesi, 18 Mayıs 2002:8).

Bu yıl yapılan kutlamalar da CHP'li gençlerden "tam bağımsızlık yürüyüşü" düzenlenir.

CHP Gençlik Kolları tarafından düzenlenen "Tam Bağımsızlık Yürüyüşü", Samsun'dan başları. 19 Mayıs Bayramı kapsamında düzenlenen etkinlik için çeşitli illerden gelen çok

sayıda CHP'li genç, Anıt Park'taki Atatürk Anıtı'na çelenk koyup saygı duruşunda bulduktan sonra Cumhuriyet Meydanı'na yürür (Hürriyet Gazetesi, 19.05.2002).

2003 Yılındaki 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Tüm yıllarda olduğu gibi bu yılda yurdun her yerinde 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı bir şenlik edası ile kutlanmaya çalışılır.

Başkent'teki kutlamalar, Anıtkabir'de Cumhurbaşkanı Sezer'in başkanlık ettiği devlet töreni ile başlar. Anıtkabir Özel Defteri'ni imzalayan Cumhurbaşkanı Sezer, özel deftere şunları yazar:

“Yüce Atatürk,

Umudumuz ve yarınlarımız olan Türk gençliğine armağan ettiğiniz bu büyük bayram gününde özlemimizi, bağlılığımızı ve saygımızı yinelemek için Ulusça huzurunuzdayız. 19 Mayıs günü Samsun'da yaktığınız bağımsızlık ateşi dalga dalga yayılarak tüm yurdu aydınlatmış, Ulusumuzu yeni bir devlete, çağdaş bir yönetim biçimine kavuşturmuştur. Cumhuriyetimizin niteliklerinden ödün vermeden sonsuza değin yaşatmak, ülkemizin dünyanın güçlü ve demokratik ülkeleri arasında yer almasını sağlamak için çabalarımızı kararlılıkla sürdüreceğiz İlke ve devrimlerinize, ulusal değerlerimize yürekten bağlı Türk gençliği bu konudaki en büyük güvencemizdir. Çağdaşlaşma ülküsüne inanan, manevi varlığınızdan ve düşüncelerinizden güç alan Türk gençliği, aydınlık yarınlara ulaşmak için sorumluluklarını yerine getirmeye, emanetiniz olan Cumhuriyeti yüceltmeye ve geleceğe taşımaya ant içmiştir. Türk Ulusu olarak, yüksek anınız önünde gönül borcu duyarak saygı ile eğiliyoruz.” (Hürriyet Gazetesi, 19.05.2003). Cumhurbaşkanı Sezer Ankara'daki törene eşiyile birlikte katılırken Meclis Başkanı Arınç ile Başbakan Erdoğan eşlerini getirmezler. Gösteriler sırasında “Biz de varız.” Yazılı pankartlarıyla geçen engelli öğrencileri ayakta alkışlanır. Bu sırada tekerlekli sandalyedeki iki öğrencinin türbanlı yardımcıları dikkat çeker. AKP iktidarıyla türban, geçit törenine de girmiş olur (Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 2003:1).

19 Mayıs Bayramı kutlamaları nedeniyle Anıtkabir'de güvenlik önlemleri alınır. Bu çerçevede Anıtkabir 18 Mayıs günü saat 13.00'ten 19 Mayıs günü saat 11.00'e kadar halkın ziyaretine kapatılır. Akdeniz Caddesi ile Gençlik Caddesi de yarınki törenler boyunca trafiğe kapalı tutulur. 19 Mayıs Stadyumu üzerinde 08.00-13.00 saatleri arasında uçuş yasağı uygulanır (Cumhuriyet Gazetesi, 18 Mayıs 2003:8; Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2003:9).

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 19 Mayıs kutlamaları dolayısıyla başbakanlık yeni binada 81 ilden, KKTC'den ve Irak'tan gelen Türkmen öğrencileri kabul eder. Erdoğan, kabulde yaptığı konuşmada, Türk gençliğinin yeşeren yeni umutlarla ve önlerinin açılacağı büyük değişimlerle, yakın zamanda çağdaş dünyayı peşinden koşturacak gelişmelere adını yazdıracağına inandığını söyler. Öğrenciler de geldikleri bölgelere özgü hediyeleri Erdoğan'a verirler (Hürriyet Gazetesi, 19.05.2003).

Samsun'a giden Başbakan Erdoğan, Atatürk'ün Samsun'a çıktığı Bandırma Vapurunun gerçek ölçülerinde yaptırılan benzeri ile "İlk Adım" anıtının açılışını yapar. 84 yıl önce Türkiye Cumhuriyeti'nin varoluşunun ilk adımının bu noktada atıldığını vurgulayan Erdoğan, başta Atatürk olmak üzere kurtuluşa inanmış 19 insanın Samsun'da kurtuluş mücadelesini başlattıklarını, bu mücadelenin Türk milletini bugünlere getirdiğini belirtir. Erdoğan, şöyle konuşur: "Çağdaş ve modern Türkiye'yi kurmak hepimizin boynunun ortak borcudur. Bunu başaracağız. Unutmayın, 19 Mayıs 1919 bugünlerden daha kötüydü. Bugün daha iyi noktadayız ve biz başarmak zorundayız. Tüm ekonomik parametreler lehte gelişmeye başlamıştır. Yolsuzlukların müsebbibi olan hortumlar kesilmiştir. 19 Mayıs 1919'da çileye katlanarak o kurtuluş mücadelesinin yolculuğuna çıkanlar, hangi inanca ve idrake sahipse bugünün insanları da aynı inanca ve idrake sahiptir. Nasıl ki, 19 Mayıs 1919'da bu millet,

işgal ordularının var olduğu bir dönemde ayağa kalkmışsa inanıyorum ki, Türkiye bugün de ayağa kalkacaktır."(Yeni Şafak Gazetesi, 20.05.2003).

2004 Yılındaki 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Bu yıl yapılan kutlamalar günler öncesinde basında yer almaya başlar.19 Mayıs Bayramı nedeniyle düzenlenen gençlik haftası etkinlikleri kapsamında yurdun çeşitli yerlerinde düzenlenen halk yürüyüşlerine binlerce yurttaş katılır. Şişli Belediyesi'nin katkılarıyla düzenlenen yürüyüşte Başkan Sarıgül 3,5 kilometrelik Türk Bayrağı'nı bu yıl Samsun'da açacağını söyler (Cumhuriyet Gazetesi, 11 Mayıs 2004:8; Cumhuriyet Gazetesi, 12 Mayıs 2004:3; Cumhuriyet Gazetesi, 11 Mayıs 2004:3; Cumhuriyet Gazetesi, 17 Mayıs 2004:1).

Anıtkabir'de yapılacak olan ilk törende Samsun'a çıkış saati olan 07.00'de top atışıyla başlar (Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2004:1). Anıt kabirde düzenlenen törenin ardından kutlamalar 19 Mayıs Stadyumunda devam eder. 19 Mayıs Stadyumu'ndaki coşkulu törene Başbakan ve bazı kabile üyeleri devlet erkanı eşleriyle katılır. Samsun'dan getirilen bayrak ile Selanik'ten getirilen bayrak ve toprağı öperek Sezer'e sunulur (Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 2004:7).

2003 yılında olduğu gibi bu yılda, CHP Gençlik Kolları "Tam bağımsız Türkiye" yürünüşü düzenler. Yapılan bu yürüyüşün ilk durağı CHP Genel Merkez önü olur. Burada toplanan Gençler genel merkez önünde adeta AKP karşıtı miting gerçekleştirir. "Devrimlerinin bekçisiyiz", "Tek yol tam bağımsız Türkiye", "Powell'in sevdası, Tayyip'in rüyası, İmam Hatip yasası", "Mağrurlanma Tayyip, senden büyük halk var", "Gençiz, geleceğiz, karanlığı ezeceğiz", "İmam hatip yasasına geçit yok" şeklinde yazılı pankart ve dövizler taşıyan partili gençler sık sık, "Katil ABD, işbirlikçi AKP", "Türkiye laikdir, laik kalacak", "Genciz, güçlüyüz, Atatürkçüyüz" şeklinde sloganlar atar (Hürriyet Gazetesi, 19.05.2004).

2005 Yılı Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Ankara'da yapılacak olan 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı törenleri saat 07.00'de top atışıyla başlar, Anıtkabir'de saat 09.00'da Cumhurbaşkanlığı'nda devlet töreni gerçekleştirilir. Daha sonra 19 Mayıs Stadyumu'ndaki törene geçilir (Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2005:1).

İstanbul'daki resmi kutlama töreni saat 09.30'da Taksim Anıtı'na çelenk bırakılmasıyla başlar (Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2005:1; Cumhuriyet Gazetesi, 16 Mayıs 2005:8). İstanbul İnönü Stadi'nda düzenlenen tören renkli görüntülere sahne olur. Özel ve resmi liselilerden seçilen yaklaşık 2000 kişilik öğrenci gösteri grupları birçok gösteri yaparlar. Törende kompozisyon ve şiir yarışması yapılır (Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 2005:1). 10.000'e yakın öğrenci Türk bayrakları ve Atatürk posterleri ile Taksim'de bulunurlar. Ata'ya saygı ve gençlik yürüyüşü gerçekleştirilir (Cumhuriyet Gazetesi, 23 Mayıs 2005:5).

2006 Yılı Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Geçen yıllarda olduğu gibi bu yıl yine CHP Gençlik Kolları "Tam bağımsız Türkiye" yürünüşü düzenler. Yapılan bu yürüyüşün ilk durağı CHP Genel Merkez önü olur. Burada toplanan Gençler genel merkez önünde adeta AKP karşıtı miting gerçekleştirir. "Devrimlerinin bekçisiyiz", "Tek yol tam bağımsız Türkiye", "Powell'in sevdası, Tayyip'in rüyası, İmam Hatip yasası", "Mağrurlanma Tayyip, senden büyük halk var", "Gençiz, geleceğiz, karanlığı ezeceğiz", "İmam hatip yasasına geçit yok" şeklinde yazılı pankart ve dövizler taşıyan partili gençler sık sık, "Katil ABD, işbirlikçi AKP", "Türkiye laikdir, laik kalacak", "Genciz, güçlüyüz, Atatürkçüyüz" şeklinde sloganlar atar (Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 2006:1; Cumhuriyet Gazetesi, 21 Mayıs 2006:9; Cumhuriyet Gazetesi, 22 Mayıs 2006:8).

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer 19 Mayıs törenleri nedeniyle imzaladığı Anıtkabir özel defterine, “Ülkedeki huzur ve güvenin en önemli dayanağı olan laik ve demokratik cumhuriyettir” “Laik ve demokratik cumhuriyet hedeflerine ulaşacaktır” “Ulusumuzla bütünleşerek kurduğunuz cumhuriyet, yeni kuşakların çabalarıyla her zaman genç ve diri kalacaktır. Türk gençliği, laik ve demokratik cumhuriyetimizin sonsuza kadar korunması ve yaşatılması için hiçbir özveriden kaçınmayacaktır.” mesajını yazar.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı çerçevesinde kabul ettiği gençlere gerilimden uzak bir şekilde el ele yaşamının önemini vurgular. Başbakan Erdoğan, ülkede eleştiriye açık olduklarını, ancak hakaretin Türk milleti evladına yakışmadığını söyler. Erdoğan, Türkiye'nin enerjisinin büyük bir bölümünü içe dönük gerilimlerle heba ettiğini ifade ederek, "Biz gençlerimizin okullarda, kasaturalarla, bıçaklarla, döner bıçaklarıyla, taşla, sopayla birbirlerinin üzerine yürüyen gençler olarak görmek istemiyoruz. Biz gençlerimizi kalemiyle, düşüncesiyle ortaya çıkan ve masada neticeye giden gençler olarak görmek istiyoruz" diye konuşur. Atatürk'ün, kurmuş olduğu modern Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk adımını Samsun'da attığını hatırlatan Erdoğan, Türkiye'nin medeniyet yolundaki yürüyüşünü sürdürdüğünü ifade etti. Gençliğin omuzladığı bu ulvi emaneti en zor şartlarda bile sadakatle koruyacağına ve geliştireceğine inandığını anlatan Erdoğan, Türk gençliğinin gelinen noktada tek adım bile geri gidilmesine müsaade etmeyeceğini belirtir. Erdoğan, "Bugün muhafaza, yarın da müdafaa edeceğimiz bu kazanımlar bizim en önemli ortak paydalarımızdır. Bu ortak paydalarımıza sahip çıkarak varlığımızı, istiklalimizi, onurumuzu özellikle korumak en temel şarttır" diye konuşur. Başbakan, cumhuriyete sahip çıkmanın laf üretmek değil, iş, emek ve değer üretmek olduğunu vurgular (Yeni Şafak Gazetesi, 19.05.2006).

2007 Yılı Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Bu yılki Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı ile ilgili önemli olaylardan birisi, 19 Mayıs kutlamalarında öğrencilerine Atatürk tişörtü giydiren Isparta'da Beden Eğitimi Öğretmenliği yapan Halil İbrahim Özçimen'e ceza verilmesidir. Bu konu ile ilgili belgeler aşağıda verilmiştir.

7/1065

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : B.08.0.SGB.0.03.06.03-11/

/ /2007

Konu : Soru Önergesi

doğrulanmadığı,

b) Halil İbrahim OZÇİMEN hakkında Isparta Valiliğince yapılan soruşturma sonucu getirilen disiplin cezası teklifinin ilgilinin savunması alındıktan sonra tebliğ edildiği ve disiplin cezasına itiraz edilmemesi sonucu kesinleştiği, bu nedenle; Danıştay tarafından verilen kararlar çerçevesinde verilen disiplin cezası yeni bir idari işlemle ortadan kaldırılamayacağından ve soruşturma onayı veren Isparta Valiliği dışında hiçbir merci tarafından tevsi-i tahkikat talebinde bulunulamayacağından bu süreçte yapılacak idari bir işlem bulunmadığı, kanaatine ulaşıldığından, soruşturma yapılmasına gerek olmadığı sonucuna varıldığı

anlaşılmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK
Millî Eğitim Bakanı

DAĞITIM :

Gereği :
TBMM Başkanlığına

Bilgi :
Başbakanlığa

OCRETİZ
444 0 632
BAKİPİKA NATH

Atatürk Bulvarı No: 98 Kızılay 06648 ANKARA
Telefon: 413 14 66 - 425 00 86 Faks: 418 64 01
e - posta : sgb @ meb.gov.tr Elektronik ağ : www.meb.gov.tr

2/2

7/1065

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : B.08.0.SGB.0.03.06.03-11/ 06
Konu : Soru Önergesi

02.01/2008

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 10.12.2007 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-2130 sayılı yazı.

Mersin Milletvekili Sayın İsa GÖK'ün, "İsparta'da görev yapan bir öğretmen hakkındaki soruşturmaya ilişkin" ilgili yazı eki 7/1065 esas numaralı yazılı soru önergesi incelenmiştir.

1-2-3. 29.11.2007 tarihinde, basında, İzmir'de Cumhuriyet Mitingine katıldığı ve 19 Mayıs'ta öğrencilerine Atatürk portreli tişört giyirdiği gerekçesiyle İsparta Merkez İYİŞ Selçuklu İlköğretim Okulunda Beden Eğitimi Öğretmeni olan Halil İbrahim ÖZÇİMEN hakkında soruşturma açıldığı ve öğretmene 1/30 oranında maaş kesme cezası verildiğine ve Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından ilgili öğretmene gönderilen yazıda; "...Okul idaresinin kurşu çıkmasına rağmen ve yapılan uyarıyı hiçe sayarak, ön yüzünde Atatürk, arka yüzünde 'Cumhuriyete Sahip Çık' yazılı 12 tişörtten 11 tanesini üzerindeki yazının kapatılarak, okulda kutlanan 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarında spor kulübü öğrencilerine giyirdiğiniz sübut bulunmuştur..." ifadesinin yer aldığına ilişkin haberler üzerine görevlendirilen Bakanlık müfettişlerince inceleme-soruşturma yapılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda düzenlenen rapordan;

a) - İsparta Merkez İYİŞ Selçuklu İlköğretim Okulunda Beden Eğitimi Öğretmeni olan Halil İbrahim ÖZÇİMEN'e "1/30 oranında aylaktan kesme" cezasının, 657 sayılı Devlet Memurları Kanun'unun 125/C-g maddesi uyarınca "ikamet ettiği ilin hudutlarını izinsiz terk etmek" kapsamında değerlendirilerek verildiği, öğretmenin Cumhuriyet Mitingine katılmasının bir kusur oluşturmadığının ve il dışına izinsiz çıkma eyleminin 657 sayılı Devlet Memurları Kanun'una göre kusur oluşturduğunun cezaya esas alınan raporda belirtildiği, cezanın "Öğrencilerine Atatürk tişörtü giyirdiği, maaş kesme cezası aldığı" şeklindeki iddiaya dayalı olarak teklif edilmediği ve verilmediği,

- Halil İbrahim ÖZÇİMEN'e 125/B-a maddesi gereğince "Kınama" cezasının ise "okul idaresinin karşı çıkmasına ve yapılan uyarıyı hiçe sayarak, ön yüzünde Atatürk, arka yüzünde 'Cumhuriyete Sahip Çık' yazılı 12 tişörtten 11 tanesinin üzerindeki yazının kapatılarak, okulda kutlanan 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarında spor kulübü öğrencilerine giyirdiği" iddiasının, okul idaresinden izin alınmaması eylemi nedeniyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanun'unun 125/B-a maddesi dahilinde "verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde kusurlu davranmak" olarak değerlendirilerek verildiği, cezaya esas olan raporda, söz konusu tişörtlerin öğrenciler tarafından giyilmesinin bir kusur ve sıkınca olmadığının belirtildiği,

- Böylece; "Öğrencilerine Atatürk tişörtü giyirdi, maaş kesme cezası aldı" iddiasının

ÖĞRETİM
444 0 632
06500

Atatürk Bulvarı No: 98 Kuruluş: 06648 ANKARA
Telefon: 413 14 66 - 425 00 86 Faks: 418 64 01
e-posta: sgbb@meb.gov.tr Elektronik ağ: www.meb.gov.tr

1/2

2008 Yılı Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Bu yılki 19 Mayıs kutlamaları ile ilgili dikkate çeken en büyük olaylardan birisi Manisa da yaşanır, Manisa'da Celal Bayar Üniversitesinin öğrencilerinin yaptığı gösterilerdeki kıyafetler AKP'yi rahatsız eder. AKP'li Belediye Başkanı kıyafetlerinin huzursuzluk yarattığını söyler (Cumhuriyet Gazetesi, 24 Mayıs 2008:1).

Aydın Doğan Anadolu İletişim Meslek Lisesi öğrencileri, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı'nda, Atatürk'ün manevi kızı Ülkü Adatepe'yi dinledi. Genç iletişimcilere "Atatürk'ü çok yanlış tanıtıyorlar" diyen Adatepe şunları anlatır: "Yediğimiz ekmekten, içtiğimiz suya kadar her şeyi Atatürk'e borçluyuz. Onun bizlere bıraktığı mirasa sahip çıkmalıyız." (Hürriyet Gazetesi, 19.05.2008).

Bolu'da 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarını, AKP'li Bolu Belediye Başkanı Alaaddin Yılmaz'ın türbanlı eşi Güler Yılmaz ile yanındaki bir türbanlı kadın da protokol tribününden izler. Manisa'daki törenlerde gözler Celal Bayar Üniversitesi (CBÜ) Step ve Aerobik Dans Grubu'nda toplandı. Geçen yıl AKP il yöneticilerinin giysilerini eleştirdiği kız öğrenciler, bu yıl 19 Mayıs Stadyumu'ndaki törenlere yine mini etekli katılır. Geçen yıl dokuz kızın sunduğu gösterilerin kapsamı bu yıl genişletilir. Dokuz ve altışar kişilik

iki grup kız, aerobiğin yanı sıra hip hop gösterisi de sergilenir. Törenlerde, 560 üniversitelinin yanı sıra, bin 24 liseli de çeşitli gösteriler sunarlar Askeri bando da mini bir konser verir (Hürriyet Gazetesi, 20.05.2008).

2009 Yılı Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Aydın'da vatandaşların büyük ilgi gösterdiği törenlerde gençler birbirinden renkli gösteriler sunar. Adnan Menderes Stadı'ndaki törene Vali Vekili Celal Ulusoy, Jandarma Bölge Komutanı Tuğgeneral Faik Canbolat, Belediye Başkanı Özlem Çerçioğlu da katılır. Hava sıcaklığının mevsim normallerinin üzerinde olması nedeniyle acil servis ekipleri tören alanında hazır bekletilirken, sıcaktan korunmaları için vatandaşlara su dağıtılır. Öğrencilerin oluşturduğu "Laik Türkiye" yazısı ise dikkati çeker.(Hürriyet Gazetesi, 19.05.2009).

2010 Yılı Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Bu yıl yapılan kutlamaları birçok gazete ilk sayfada manşetinden verir ve resmi kutlamalar dışında yapılan kutlamalar gazetelerde büyük bir yer tutar (Akşam Gazetesi, 19.05.2010; Güneş Gazetesi, 19.05.2010; Haber Türk Gazetesi; Milliyet Gazetesi, 19.05.2010; Sabah Gazetesi, 19.05.2010; Sözcü Gazetesi, 19.05.2010; Star Gazetesi, 19.05.2010; Takvim Gazetesi, 19.05.2010; Vatan Gazetesi, 19.05.2010; Yeniçağ Gazetesi, 19.05.2010).

19 Mayıs Bayramı kapsamındaki ilk tören saat 09.00'da Anıtkabir'de yapılır. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Devlet erkânının katılacağı devlet töreninde, Abdullah Gül Ata'nın mozolesine çelenk koyar ve Anıtkabir'de Özel Defteri imzalar (Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2010:5; Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 2010).

Bu yıl yapılan kutlamalarda dikkat çeken önemli olaylardan birisi, Balıkesir'de yaşanır. Balıkesir'deki tören gençlerimizin Başına fes giydirilir. Bu durum çağdaş Cumhuriyet gencinin başına Fes! Diye eleştirilir (Cumhuriyet Gazetesi, 21 Mayıs 2010:1). Balıkesir'de bazı öğrenciler fes giydi. Gazete ve televizyon bürolarına tepki yağdı. Atatürkçü Düşünce Derneği devrimlere aykırı buldukları uygulamayı kınar. Balıkesir Valisi Yılmaz Arslan, Atatürk Anıtı'nda fesli gençleri görmediğini, statta yapılan etkinlikte ise gençlerin Kurtuluş Savaşı'ndan günümüze canlandırma yaptıklarını belirtir. Kutlamaları yöneten Beden Eğitimi Öğretmeni Murat Saçkırk ise "Bunlar fes değil, Ege'nin otantik efe giysileri" der. (Hürriyet Gazetesi, 19.05.2010).

2012 Yılı Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

2012 yılında Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı ile ilgili şüphesiz ki en önemli gelişme kutlama yönetmeliğinde yapılan değişiklikler olur. Yapılan bu değişiklikler ülkenin birçok yerinde çeşitli sorunlara yol açar.

Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı törenleri

MADDE 6 (1) Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı 19 Mayıs günü, Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'da karaya çıktığı saat olan 07.00'de başlar ve saat 24.00'te son bulur.

(2) Gençlik ve Spor Bakanı, günün anlam ve önemini belirten mesajını medya aracılığıyla bildirir.

(3) Gençlik ve Spor Bakanı bir il törenine katılır.

(4) Atatürk anıt veya büstüne gençlik hizmetleri ve spor müdürlüğü, bulunmaması halinde mülki amirin görevlendireceği bir müdürlük tarafından çelenk konulur. Çelenk konulduktan sonra İstiklal Marşı ile birlikte bayrak göndere çekilir.

(5) Kutlama komitelerince hazırlanan programda yer alan diğer faaliyetler uygulanır. Programda tören geçişi ve tebrikata yer verilmez (Resmi Gazete, 05.05.2012).

19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarının merkezi bu yıl İzmir olur. İlk olarak 15 Mayıs'ta Tarihi Havagazı Fabrikası'nda geniş kapsamlı katılımlı bir 'Gençlik Resepsiyonu' düzenlenmesi planlanır. Göztepe İskelesi'nden Konak İskelesi'ne kadar 'Ödüllü Yol Koşusu' düzenlenir. Ve birçok aktivite yapılır (Cumhuriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2012:9). İzmir'de 19 Mayıs Bayramı her türlü yasaklamaya karşı coşkuyla kutlanır. İzmir Büyük Şehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu 19 Mayıs ateşini yakarak etkinliği resmen başlatır (Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2012:8). 19 Mayıs Bayramı kutlamalarına getirilen sınırlamaya karşı çıkan halk, 19 Mayıs günü alanları doldurarak, ellerinde bayraklarla, marşlar söyleyerek yürürler (Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 2012:1). Konak'tan bayraklarla Cumhuriyet Meydanı'na yürüyenler, yeni yönetmeliğe tepki gösterir (Hürriyet Gazetesi, 20.05.2012). İzmir'de, çok sayıda sivil toplum kuruluşu, parti ve sendika üyelerinin aralarında bulunduğu yaklaşık 20 bin kişi, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı'nı alternatif törenle kutlar. Kortej halinde yürüdükleri Cumhuriyet Meydanı'nı Türk bayraklarıyla donatan kalabalık, resmi törenlerdeki yeni yönetmeliğe "Yuh" sesleri ile tepki gösterir. Kalabalık "19 Mayıs Yasaklanamaz", "Mustafa Kemal'in askerleriyiz", "Türkiye laikdir, laik kalacak", "Yaşasın tam bağımsız Türkiye", "Cemaat, İzmir'le başa çıkamaz", "Cumhuriyet değil, AKP yıkılacak", "Yaşasın 19 Mayıs" sloganları atar (Hürriyet Gazetesi, 20.05.2012).

Bu yıl yapılan 19 Mayıs kutlamaları ile ilgili önemli sayılan bir olay dönemin Cumhurbaşkanı'nın 19 Mayıs'ta ABD'de olmuş olmasıydı.

Bağdat Caddesi'nde büyük coşku

Kadıköy Belediyesi'nin düzenlediği etkinlikte binlerce insan bir araya gelir. Binlerce insan, hep bir ağızdan Onuncu Yıl marşı ve Atatürk'ün sevdiği türküleri birlikte söylerler. Etkinliğe Kadıköy Belediye Başkanı Selami Öztürk'ün yanı sıra CHP İstanbul Milletvekili Gürsel Tekin ve coşkulu binlerce Kadıköylü katılır Türk bayraklarıyla yürüyüşe katılan kadın ve çocukların çoğunluğunu oluşturduğu kalabalık Suadiye Işıklardan Göztepe Parkı'na kadar yürür (Hürriyet Gazetesi, 20.05.2012).

Bağdat caddesindeki gösterilerden kareler

Şişli'de 19 Mayıs kutlaması

İstanbul'da kutlamaların yapıldığı adreslerden biri de Şişli'dir. Şişli Belediyesi, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı nedeniyle Mecidiyeköy'den Taksim'e kadar uzanan Halaskargazi Bulvarı'nı dev Türk bayrağı ve Atatürk posterleriyle süsler. Belediyenin, "Bayrağını al, bayramına gel" sloganıyla duyurduğu etkinliğe İstanbul'un ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden binlerce kişi katılır. Vatandaşlar ellerinde bayraklar ve Atatürk resimleriyle, sabahın erken saatlerinden itibaren Şişli'deki Atatürk Evi'nin önünde toplanır. Halaskargazi Caddesi, yoğunluk nedeniyle araç trafiğine kapatılır. Daha sonra buradan 10. Yıl Marşı eşliğinde yürüyüşe geçen vatandaşlar yaklaşık 2 kilometrelik bir mesafeyi yaklaşık 1 buçuk saatte kat ederek Mecidiyeköy Cevahir Alışveriş Merkezi önündeki meydana kadar yürüdüler. Yürüyüşte Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül de yer alır. Kutlamalarda daha sonra Şişli Belediyesi tarafından oluşturulan 500 kişilik kadın korusu, Atatürk'ün sevdiği şarkıları seslendirir. Ardından Kenan Doğulu, Şişli Meydanı'nda kurulan sahnede konser verir.

Taksim'de 19 Mayıs kutlamalarında gerginlik

CHP tarafından büyük bir Atatürk Yürüyüşü düzenlenir. Tünelden başlayan yürüyüş, Taksim Meydanı'ndaki Cumhuriyet Anıtı'na çelenk bırakılması ile son bulur (Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 2012:8; Hürriyet Gazetesi, 20.05.2012).

İstanbul'daki 19 Mayıs kutlamalarının ilk adresi Taksim Cumhuriyet Anıtı olur. Törende, anıta çelenk konulması sırasında gerginlik çıkar. Anıtına çelenk koymasıyla başlar. Ardından İstiklal Marşı okunur. Bu sırada bazı DSP'liler "Atatürk'e saygı istiyoruz, saygı duruşu istiyoruz" diyerek bağırmağa başlar. İstiklal Marşı'nın okunmasının ardından DSP'liler bu kez ellerindeki Türk bayrakları ve karanfillerle görevlilerin üzerine yürür. Bir DSP'li kadın Atamıza saygı gösterin diye bağırarak elindeki karanfilleri kürsüye vurur. Bu sırada yaşanan gerginliğe törende bulunan sivil polisler müdahale eder. Yaşanan gerginlik sırasında bazı DSP'liler ellerindeki Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi ve karanfillerle bir süre Taksim Cumhuriyet Anıtı önünde bekler. Ardından bazı DSP'liler diğer vatandaşları da saygı duruşunda bulunmaya davet eder. Bunun üzerine törene katılan gaziler, DSP'liler ve bazı vatandaşlar Taksim Cumhuriyet Anıtı önünde saygı duruşunda bulunur. Saygı duruşundan sonra DSP'li grup ellerindeki Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'ni ve ellerindeki karanfilleri Cumhuriyet Anıtı önüne koyar. Bu sırada bazı DSP'liler 'Bizden korksunlar ' diye bağırır. Düzenlenen törenin ardından grup dağılır (Hürriyet Gazetesi, 20.05.2012; Yeni Asya Gazetesi, 20.05.2012).

Antalya'daki kutlamalarda Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay tören alanına girerken vatandaşlar arasından “yuh” sesleri yükselir.

“Türkiye laiktir laik kalacak” sloganı, Günay protokoldeki yerine oturuncaya kadar devam eder. Tören sırasında bir anda bastıran sağanak yağış nedeniyle Cumhuriyet Meydanı'nda gerçekleşen kutlamalar Atatürk Spor Salonu'na alınır. Günay, alandan ayrılmak üzereyken yolunu değiştirip kendisini protesto edenlere doğru yönelir, ancak daha sonra vazgeçer. Günay, alandan ayrılırken korumalarına dönüp protestocular arasında posbıyıklı birinin olduğunu belirterek, “Kamu görevlisi olabilir. Adımı öğrenin bana bildirin” der (Hürriyet Gazetesi, 20.05.2012).

Zonguldak'ta yaklaşık 150 kişi, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarıyla ilgili yönetmelik değişikliğini protesto eder. Eğitim-İş Sendikası'nın düzenlediği eyleme, bazı siyasi partiler ile sivil toplum örgütlerinin temsilcileri de destek verir. “Türkiye laiktir laik kalacak”, “Mustafa Kemal'in askerleriyiz”, “19 Mayıs onurumuzdur” sloganları atan grup, valilik önündeki Atatürk Anıtı'na çelenk koyar (Hürriyet Gazetesi, 20.05.2012).

Isparta Valiliği Atatürkçü Düşünce Derneğinin Yürüyüş ve Atatürk Anıtına çelenk bırakma isteğini yeni yönetmeliği gerekçe göstererek ret eder (Cumhuriyet Gazetesi, 19 Mayıs 2012:4). Törene katılan bir grup CHP'li ve ADD'li, Atatürk Anıtı'na çelenk koymak ister. Yeni yönetmelik gerekçe göstererek çelenk koymalarına izin verilmez. CHP ve ADD'liler, bu duruma tepki gösterir. Valilik binasının karşısında toplanan grup, 'Türkiye laiktir laik kalacak' sloganı atmaya başlar. Sonrasında da protestocu grup CHP ve ADD çelenkleriyle birlikte Hükümet Caddesi'nden yürüyerek Isparta Belediyesi'ne kadar yürür. Zaman zaman trafiğin durmasına neden olan grup, 'Türkiye laiktir laik kalacak', 'Ne AB, Ne ABD Tam Bağımsız Türkiye', 'Vali İstifa', 'Susma Sustukça Sıra Sana Gelecek', 'Yılgınlık Yok Direnişe Devam', 'Kahrolsun Faşizm', 'Gün Gelecek Devran Dönecek AKP Halka Hesap Verecek' sloganları atar. Grup, daha sona Isparta Belediyesi önündeki Atatürk Anıtı'na çelenk koyar (Hürriyet Gazetesi, 20.05.2012).

19 Mayıs stadyum kutlamalarının yerine Gençlik Şurası'nda ilköğretim öğrencileri salonun koridorlarında Akşam namazı kılarak kutlar (Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 2012:7).

Türkiye'nin dört bir yanından gelen gençleri kabul eden Başbakan Erdoğan, yeni 19 Mayıs kutlamaları için “Gerçek bayrama çevirdik. Bayram böyle olur. Öbürü, demir perde ülkelerine ait bayramlardı” der. Başbakan Tayyip Erdoğan, bayram kutlama yönetmeliğinde yapılan değişikliklerle ilgili, “Gerçek bayrama çevirdik. Bayram böyle olur. Öbürü, demir perde ülkelerine ait bayramlardı. Artık tanklar, toplar, belediye araçları yürümüyor” dedi. Erdoğan, gençlere, “Demokrasiye sahip çıkın. Milli irade zafiyet kabul etmez. Demokrasi ihmal kaldırmaz” mesajı verir. 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı dolayısıyla Türkiye'nin dört bir yanından ve KKTC'den gelen gençleri Başbakanlık'ta kabul eden Erdoğan, konuşmasında şu mesajları verir:

“19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı Bakın burada Atatürk'ü anma var, gençlik var, sportif etkinlikler var. Bakın artık tanklar toplar yürümüyor, belediyenin araçları, gereçleri yürümüyor. Artık bir şenlik var; ortada gençlik var, sportif etkinlikler var. Ve bunu neye çevirdik? Gerçek bayrama çevirdik. Bayram böyle olur. Öbürü demir perde ülkelerine ait bayramlardı. Bunu başarmanın coşkusuyla sizlerle bir aradayız. 19 Mayıs bir değişimin, dönüşümün Türkiye'de tarihi oldu.” Bingöl'den gelen bir öğrenci, Başbakan Erdoğan'a üzerinde, “Muhafazakar Bingöl'ün Dindar Gençliği” yazan bir tablo hediye eder. Toplu fotoğraf çekiminden sonra Başbakan Erdoğan, öğrencilere, “Başarılı ekonomi için genç nüfusa ihtiyaç var. En az 3 çocuk” tavsiyesinde bulunur. Erdoğan'a öğrenciler çeşitli hediyeler

verirken, Erdoğan da öğrencilere kol saati hediye eder. Gençlik ve Spor Bakanı Suat Kılıç, etkinlikler öncesinde gazetecilere yaptığı açıklamada, bayramın tam adının Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı olduğunu vurgulayarak, “Hiçbiri birbirinin gölgesinde kalmamalı, hepsi çok iyi kutlanmalı” der (Hürriyet Gazetesi, 20.05.2012).

2013 Yılı Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Bu yıl yapılan kutlamaları birçok gazete ilk sayfada manşetinden verir ve resmi kutlamalar dışında yapılan kutlamalar gazetelerde büyük bir yer tutar (Akşam Gazetesi, 19.05.2013; Güneş Gazetesi, 19.05.2013; Haber Türk Gazetesi; Milliyet Gazetesi, 19.05.2013; Sabah Gazetesi, 19.05.2013; Takvim Gazetesi, 19.05.2013; Vatan Gazetesi, 19.05.2013; Yeniçağ Gazetesi, 19.05.2013).

Ortadoğu gazetesi manşetinde, “Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramını şu şekilde gündeme getirir; Cumhuriyetin tüm kazanımlarına ve Atatürk ilkelerine savaş açılmış olsa da Türk gençliği Ulu Önder'in açtığı yolda yürümeye devam edeceğini tüm dünyaya bir kez daha haykırarak.” Şeklinde gündeme taşır (Ortadoğu Gazetesi, 19.05.2013).

CHP Ankara İl Başkanı Zeki Alçın, iktidarın 19 Mayıs kutlamalarını engellemek istemesine karşın 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı'nda Doğan meydanı üzerinden Anıtkabir'e yürüyeceklerini belirtir (Cumhuriyet Gazetesi, 18.05.2013:1). Başkentte iki koldan Anıtkabir'e yürüyüş yapılacaktır. CHP ve çok sayıda sendika sivil toplum kuruluşlarının da katılacağı yürüyüşe çok sayıda kişinin katılacağı belirtilir (Cumhuriyet Gazetesi, 19.05.2013:1). 19 Mayıs Bayramı'nda yurttaşlar meydanları ve caddeleri coşkuyla doldururlar. Birçok sivil toplum örgütü on binlerle birlikte Anıtkabir'de buluşur. Resmi kutlamalar çelenk sunma töreniyle son bulur (Cumhuriyet Gazetesi 20.05.2013:1). 19 Mayıs Bayramı kutlamaları kapsamında Hacettepe Üniversitesi ile Ankara Üniversitesi Konservatuarlarının öğrencileri ortaklaşa bale ve dans gösterisi sergiler (Cumhuriyet Gazetesi 25.05.2013:2).

Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın Ankara'da olmadığı 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarında devleti Gençlik ve Spor Bakanı Suat Kılıç temsil eder. “Vatan, Cumhuriyet ve Emek” birlikteliğinin Sıhhiye Meydanı'ndaki alternatif kutlamasına on binlerce vatandaş katılır. Stadyum kutlamalarının kaldırıldığı 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları başkentte sönük geçer (Hürriyet Gazetesi, 19.05.2013).

Okullarda okutulan Andımız'ın kaldırılması için daha önce kampanya başlatan Mazlum Der Diyarbakır şubesi, bu kez 'Gençliğe Hitabe'nin kaldırılmasını ister. Mazlum Der Diyarbakır şubesinden yapılan açıklamada, her yıl 19 Mayıs'ta, 'Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı' adı altında icra edilen tören ve etkinliklerin, ideolojik eğitimin öğrencilere benimsetilmesinin bir başka aracı olduğunu iddia edilerek, kendilerince hazırlanan alternatif gençliğe hitabe' açıklanır. Mazlum Der Diyarbakır şubesinden 19 Mayıs ile ilgili yapılan açıklamada, 19 Mayıs kutlamalarının statlardan meydanlara taşınmış olmasının, meselenin özünde bir değişiklik değil, aksine bu sürece okullu olmayanları da dahil etme işlevi gördüğü ileri sürüldü. Mazlum Der olarak eğitim sürecinde herhangi bir ideolojinin dayatılması yerine,

"Bireyi insanlık onuruna bağlı doğal hak ve özgürlüklere sahip bir varlık" olarak kabul eden bir eğitim anlayışının benimsenmesi gerektiği savunulan Açıklamada şunlar söylenir:

"Bu anlayışın benimsenmesine okullardan başlanmalı ve başta 'Andımız' ile 'Gençliğe hitabe' gibi tek tipçi, ötekileştirici metinler olmak üzere, her türlü sembol, ritüel ve etkinlik eğitim sisteminin dışına çıkarılmalıdır. Beş yıldır sürdürdüğümüz, 'Andımız Kaldırılsın' kampanyasının devamı olarak 'Gençliğe Hitabe'nin de kaldırılması çağrısını yapıyoruz."

Açıklama ile birlikte duyurulan ve "Ey Türk, Kürt, Laz, Çerkes, Boşnak, Arap, Arnavut, Ermeni, Yahudi, Rum, Süryani, Hemşin, Pomak, Çingene ve sayamadığımız kültür, din ya da etnisitenin gençliği!" diye başlayan 'alternatif gençliğe hitabe, "Birinci vazifen, herhangi bir milletin diğerinden üstün olmayacağı gerçeğinin gereği olarak herkesin eşit birer insan olduğunu kabul etmek olmalıdır" diye devam ediyor ve "Muhtaç olduğun kudret kan grubunda değil vicdanında mevcuttur!" sözleriyle son buluyor (Hürriyet Gazetesi,19.05.2013).

Sonuç

Yapılan okumalar sonunda; Ak Parti Hükümetinin ilk döneminde, Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarında büyük olumsuzluklar yaşanmadığı belirlenmiştir. Ancak dönemin Cumhurbaşkanlığı Ahmet Necdet Sezer Anıtkabir özel defterine yazdığı yazılarda, genel olarak laiklik vurgusu yaptığı ve Türk gençliğinin Atatürk ilkelerine bağlılığını vurguladığı belirlenmiştir. Ayrıca Ahmet Necdet Sezer hiçbir gücün bu değerleri yok edemeyeceğini belirtir. Ak Parti Hükümeti döneminde genç kızların kutlamalarda giydikleri kıyafetler rahatsızlık yaratır ve gençlerin giydikleri kıyafetleri ahlaki bulmazlar. Ak parti hükümetine karşı en büyük tepki 2012 yılında 19 Mayıs kutlama yönetmeliğinde yapılan değişiklikler olur. Bu değişikliklerle kutlamalar sönük bir mum haline gelir. Bu nedende dolayı da ülkenin birçok yerinde protestolar ve alternatif Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları düzenlenir. Yapılan alternatif kutlamalarda Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) önemli misyonlar üstlenmiştir. Türkiye'nin her bir yanındaki CHP gençlik kolları bu durumu protesto etmiştir. Ayrıca dönemin Cumhurbaşkanı ve Başbakanın kutlamalara katılmamayı tercih etmedikleri yapılan okumalar sonunda anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Ateş, F. (2013), Seçim Sistemleri Bağlamında Türkiye'de İki Binli Yıllarda Genel Seçimler Üzerine Bir Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bingöl ve Akgün (2005). Demokratlıktan muhafazakâr demokrasiye: Demokrat Parti ile Adalet ve Kalkınma Partisinin karşılaştırmalı bir analizi.

Bolat, BS. (2007). Milli Bayram Olgusu ve Türkiye'de yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923- 1960), (Yayınlanmış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Güven, Ö. (1999). "19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı'nın Tarihsel Arka Planı Osman-lı'dan Cumhuriyet'e Gençlik ve Spor Bayramları", Toplumsal Tarih, Cilt: 11, Sayı: 65, Mayıs, s. 33.

Akşam Gazetesi, 19.05.2010; 19.05.2013

Güneş Gazetesi, 19.05.2010; 19.05.2013

Cumhuriyet Gazetesi, 20.05.1935; 17.05.1936; 18.05.2002; 19.05.2002; 20.05.2002; 18.05.2003; 19.05.2003; 20.05.2003; 11.05.2004; 12.05.2004; 17.05.2004; 19.05.2004; 20.05.2004; 16.05.2005; 19.05.2005; 20.05.2005; 23.05.2005; 20.05.2006; 21.05.2006; 22.05.2006; 24.05.2008; 19.05.2010; 20.05.2010; 20.05.2010; 21.05.2010; 21.05.2010; 1.05.2012; 19.05.2012; 20.05.2012; 18.05.2013; 19.05.2013; 20.05.2013; 25.05.2013

Haber Türk Gazetesi; 19.05.2010; 19.05.2013

Hürriyet Gazetesi, 19.05.2002; 19.05.2003; 19.05.2004; 19.05.2008; 19.05.2008; 20.05.2008; 19.05.2009; 19.05.2010; 20.05.2012

Milliyet Gazetesi, 19.05.2010; 19.05.2013

Ortadoğu Gazetesi, 19.05.2013

Resmi Gazete, 05.05.2012

Sabah Gazetesi, 19.05.2010; 19.05.2013

Sözcü Gazetesi, 19.05.2010

Star Gazetesi, 19.05.2010

Takvim Gazetesi, 19.05.2010; 19.05.2013

Vatan Gazetesi, 19.05.2010; 19.05.2013

Yeni Şafak Gazetesi, 20.05.2003; 19.05.2006

Yeniçağ Gazetesi, 19.05.2010; 19.05.2013

Spor ve Güzel Sanatlar Eğitimli Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Özgürlük Düzeyleri

Gülten İMAMOĞLU¹, Mehmet GÜL², H. Fatih KÜÇÜKİBİŞ²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Anasanat Dalı, Samsun, TÜRKİYE

²Cumhuriyet Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Sivas, TÜRKİYE

E-Posta: mgulsivas@gmail.com

Öz

Bu çalışmada spor ve güzel sanatlar eğitimli üniversite öğrencilerinde algılanan özgürlük düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. 123 spor ve 124 güzel sanatlar eğitimi alan üniversite öğrencilerine kişisel bilgi formu ve “serbest zamanda algılanan özgürlük” ölçeği uygulanmıştır. İstatistiksel işlemlerde t-test, tek yönlü varyans analizi ve LSD testleri kullanılmıştır. Cinsiyete göre erkek ve kadın katılımcıların serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri ile heyecan ve eğlence arasında istatistiksel olarak anlamı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Öğrenim görülen fakülteye göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmazken ($p>0,05$) heyecan ve eğlence boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Sınıf düzeyine göre, sahip olunan serbest zaman süresine göre ve gelir düzeyine göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri, heyecan ve eğlence boyutunda anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Serbest zamanda alınan özgürlük puanları aktif olan katılımcılarda pasif olan katılımcılara göre anlamlı şekilde yüksektir ($p<0,05$ ve $p<0,001$). Sonuç: Spor ve güzel sanatlar eğitimi alan üniversite öğrencilerinin serbest zamanda algılanan özgürlük puanlarında heyecan ve eğlence alt boyutta anlamlı farklılık bulunmuştur. Cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı, serbest zaman etkinliklerine aktif katılımı tercih eden öğrencilerde algılanan özgürlük puanlarının pasif katılımı tercih edenlere göre daha yüksek olduğu, serbest zaman etkinliklerine katılım arttıkça da algılanan özgürlük düzeyinin arttığını söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Serbest Zaman, Algılanan Özgürlük

Comparison of Perceived Freedom Level of Sport Science and Fine Arts Faculty Students

Abstract

This study investigated whether such factors had differences and similarities for sport science and fine arts students. Thus, the purpose is to compare perceived freedom levels of these students. Participants were 123 students from Sport Science and 124 students from Fine Arts Faculty of Ondokuz Mayıs University. “Perceived Freedom in Free Time” scale adopted to Turkish by Yerlisu and Ağyar was used. Kolmogorov Smirnov Test, independent t-test, one-way variance analysis, and LSD test were used for data analysis. Based on gender, there was no statistically significant difference between male and female participants for information and skill and excitement and fun sub-dimensions of perceived leisure time freedom ($p > 0.05$). Based on faculty, there was no statistically significant difference between information and skill sub-dimensions of perceived leisure time freedom ($p > 0.05$), while there was statistically significant difference between excitement and fun ($p < 0.05$). Based on class, there was no statistically significant difference between male and female participants for information and skill and excitement and fun sub-dimensions for duration and income level ($p > 0.05$). Active participants had significantly higher freedom points in leisure time compared to passive participants ($p < 0.05$ and $p < 0.001$). Results: There was significant difference for excitement and fun sub-dimensions of perceived leisure time freedom points of sport science and fine arts students. It could be stated that there is no significant difference between genders, active participant had higher perceived freedom points than passive participants, and perceived freedom level increased as leisure time participation increased.

Keywords: Leisure Time, Perceived Freedom

Giriş

Zaman, insanların kendilerini tahayyül etmek, hayatlarını teşkil etmek ya da teşkil edilen planlara uyum sağlamak için kullanılan yaşamdaki en önemli tasvir olarak açıklanmaktadır (Özbey ve Çelebi, 2003). İnsan boş zamanında sosyal yaşantısına, ailevi ve toplumsal sorunlarına, dinlenme ve eğlenmesine ve diğer ihtiyaçların karşılanmasına da vakit ayırabilmeli ve hayatın her alanın da bu dengeyi sağlamalıdır (Arslan, 2013).

Serbest zaman; bireyin hayatını sürdürebilmesi için yerine getirmek zorunda olduğu işlerden geriye kalan vakit dilimidir (Mull ve Bayless, 1997). Farklı bir ifadeyle; serbest zaman; yaşamın bazı gerekli ihtiyaçlarını (çalışma saatleri, yeme ve uyuma gibi fizyolojik ihtiyaçlarını) yerine getirdikten sonra geriye kalan vakit dilimidir (Torkildson, 1999: 96). Günümüzde serbest zaman en geniş ifadeyle rahatlatma, dinlenme, zorunlu ihtiyaçların dışında kullanılan ve yine o gerekli zamanlar için yeniden yapılanma olarak ifade edilmektedir. Bu manada serbest zaman içinde doğaçlama, rutin hayatın stresinden kaçış ve özgürlüğü bulundurur (Uygurtaş, 2011). Serbest zaman yerinde ve değerli kullanılabilirse insana sorumluluğunu ve özgürlüğünü yaşama, zamanını kullanma, iş ve çalışmada kendi isteğine göre bir seçim yapma ve böylece kendi kendini bulma fırsatı vermektedir (Kırkpınar, 2004). Serbest zaman etkinliklerine katılan bireylerin tek bir ana hedefi vardır: tatmin edici ya da doyurucu bir deneyim yaşamak (Mannell, 1999). Buna ek olarak, bu tür faaliyetlerde karşılaşılan doyum seviyesine göre şahıslar bu tür etkinliklere katılımlarını iyi ya da kötü olarak değer biçmektedir (Stebbins, 2012). Günlük hayatımız içinde, çalışma ve diğer faaliyetlerimizin sıkıcı ve kendini yenileyen uğraşlara dönüşmesi, serbest zaman değerlendirme etkinliklerini hayatımızın değerli bir parçası haline getirmiştir (Özşaker, 2012).

Serbest zaman etkinliklerine insanlar arzularıyla katılır. Etkinliğin gayesi ve değeri bireylere göre değişir. Bazıları serbest vaktini doyasıya ve zevk alarak yaşamak için, farklı şeyler yapmayı arzuladığı için, kimisi arkadaşlarıyla iletişimde bulunmak, yeni tecrübeler yaşamak, yaratıcılık hissini tatmak, toplumsal kıymet elde etmek için serbest zaman etkinliklerine iştirak gösterirler. Tekdüzelikten uzaklaşmak, dinlenmek, heyecan yaşamak, gezmek, görmek, farklı yaşantılar elde etmek gibi pek çok nedenden dolayı serbest zaman faaliyetlerine katılımı tercih ederler (Tekin, 2007; Serdar ve Ay,2016).

Rekreasyonel aktivite, bilişsel faaliyet, sosyal faaliyet ve üretici faaliyet serbest zaman katılımının alt boyutlarını oluşturmaktadır. Rekreasyonel faaliyet, fiziksel aktiviteleri tanımlamaktadır. Bilişsel aktivite, bilgi işleme süreci kapsayan faaliyetlerden oluşmaktadır. Sosyal aktivite, kişiler arası ilişkilerden oluşan duyguları düzenleyen ve sosyal künyeyi yaratan faaliyetler olmaktadır. Üretici aktivite, zorunlu süreçlerin izlenmesi sonucunda hizmet ve çıktılarının teminini kapsamaktadır (Sevil, 2015; Serdar ve Ay,2016). Bireylerin serbest zaman faaliyetlerine iştiraklarını tesir eden birçok etki; demografik özellikler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, yerleşim yeri), ekonomik etki (gelir, meslek), toplumsal etki (kültür, aile, etkileşim grupları, sosyal sınıflar, değerler) ve teknoloji ve kitle iletişimindeki gelişmeler olarak gruplandırılmaktadır (Tel, 2007). Bu ve benzeri faktörlerde spor eğitimi ve güzel sanatlar eğitimi alanlarda farklılık veya benzerlikler merak edilmiştir.

Bu çalışmada spor ve güzel sanatlar eğitimi üniversite öğrencilerinde algılanan özgürlük düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırma evreni spor ve güzel sanatlar alanında üniversite eğitimi alanları temsil etmektedir. Örneklem ise Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi değişik bölümleri ile Güzel Sanatlar Fakültesi değişik bölümlerinden oluşmuştur. Örneklem evreni temsil ettiği varsayılmıştır. Bu çalışma rastgele örneklem yöntemiyle ölçüğü tam dolduran Yaşar Doğu Spor bilimleri fakültesinden 123 ve Güzel sanatlar Fakültesinden 124 üniversite öğrenci ile sınırlıdır. Öğrencilere kişisel bilgi formu ve “serbest zamanda algılanan özgürlük” ölçüğü uygulanmıştır.

Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük (SZAÖ): Witt ve Ellis (1985) tarafından geliştirilen ve Yerlisu ve Ağyar (2011) tarafından Türkçe’ye uyarlanarak, geçerlilik ve güvenilirliği yapılan “Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük” ölçüğü kullanılmıştır. Ölçeğin orijinali 25 maddeden oluşmaktadır. Fakat yapılan faktör analizi sonrasında 17 maddeye ulaşılmıştır. Ölçek; (1) Bilgi ve Beceri, (2) Heyecan ve Eğlence olmak üzere toplam 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Yerlisu ve Ağyar (2011) tarafından yapılan geçerlilik ve güvenilirlik sonucunda ölçeğin toplam iç tutarlılık kat sayısı. 94’tür. Ölçeğe verilen cevaplar; 1 “Kesinlikle Katılmıyorum”, 5 “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde cevaplanmakta ve 5’likert tipi ölçek üzerinden hesaplanmaktadır (Serdar ve Ay,2016). Ölçeğin alt boyutları şu maddeleri kapsamaktadır; Bilgi ve Beceri alt boyutu için 1,2,3,4,5,8,9,10,15 maddeler ve Heyecan ve Eğlence alt boyutu için 6,7,11,12,13,14,16,17 maddeler.

İstatistiksel işlemler: Verilerin istatistiksel analizlerinin yapılmasında SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Ölçek sonucu elde edilen veriler puanlama yönergesine uygun olarak hesaplanmıştır. Veriler değerlendirilirken “Kolmogorov Smirnov Testi” ile normal dağılıma uygun oldukları görülmüştür. Farklılıklara *Bağımsız grup t -testi* (Independent- Samples t-test), tek yönlü varyans analizi ve LSD testleri ile bakılmıştır. Önem düzeyi $p<0,05$ ve $p<0,001$ düzeyine bakılmıştır. Bu çalışmada ölçek toplam iç tutarlılık katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Çalışmaya katılan ölçümünden elde edilen değerler ile bu değerlerin istatistiksel karşılaştırma sonuçları tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyetlerine Göre Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Düzeyleri

Alt Boyut	Cinsiyet	n	Ortalama	S.s	t-test
Bilgi ve Beceri	Erkek	133	34,35	5,63	1,35
	Kadın	114	33,38	5,63	
Heyecan ve Eğlence	Erkek	133	30,78	5,22	0,88
	Kadın	114	30,18	5,49	

Tablo 1’e göre, cinsiyete göre erkek ve kadın katılımcıların serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri ile heyecan ve eğlence arasında istatistiksel olarak anlamı bir fark bulunmamıştır($p>0,05$).

Tablo 2. Yaşa kategorisine Göre Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Düzeyleri

Alt Boyut	Yaş	n	Ortalama	S.s	t-test
Bilgi ve Beceri	20 yaş ve altı	115	34,60	5,55	1,38
	21 yaş ve üstü	86	33,50	5,64	
Heyecan ve Eğlence	Erkek	115	31,04	5,02	1,13
	Kadın	86	30,17	5,69	

Tablo 2’de yaşa kategorisine göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri ile heyecan ve eğlence arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0,05$).

Tablo 3. Öğrenim Gördükleri Fakülteye Göre Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Düzeyleri

Alt Boyut	Cinsiyet	n	Ortalama	S.s	t-test
Bilgi ve Beceri	Spor	123	34,46	5,39	1,55
	Sanat	124	33,35	5,84	
Heyecan ve Eğlence	Spor	123	31,21	5,51	2,08*
	Sanat	124	29,81	5,10	

Tablo 3’ e göre öğrenim görülen fakülteye göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmazken($p>0,05$), heyecan ve eğlence boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur($p<0,05$).

Tablo 4. Sınıf Düzeyine Göre Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Düzeyleri

	Sınıf	n	Ort.	S.s	Min.	Maks.	F
Bilgi ve Beceri	1	64	33,76	5,70	20,00	45,00	2,12
	2	80	33,81	5,34	16,00	43,00	
	3	55	35,20	5,72	21,00	45,00	
	4	48	31,96	6,17	20,00	44,00	
	Toplam	247	33,90	5,64	16,00	45,00	
Heyecan ve Eğlence	1	64	30,50	4,82	17,00	40,00	1,04
	2	80	30,45	5,58	14,00	40,00	
	3	55	31,33	5,90	11,00	39,00	
	4	48	29,14	4,03	20,00	37,00	
	Toplam	247	30,51	5,35	11,00	40,00	

Tablo 4’de sınıf düzeyine göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri, heyecan ve eğlence boyutunda anlamlı farklılık bulunamamıştır($p>0,05$).

Tablo 5. Gelir Düzeyine Göre Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Düzeyleri

Alt Boyut	Gelir	n	Ortalama	S.s	t-test
Bilgi ve Beceri	900 tl ve altı	167	33,51	5,76	-1,55
	901 tl ve üzeri	80	34,70	5,326	
Heyecan ve Eğlence	900 tl ve altı	167	30,39	5,67	-0,47
	901 tl ve üzeri	80	30,73	4,62	

Tablo 5’de gelir düzeyine göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri, heyecan ve eğlence boyutunda anlamlı farklılık bulunamamıştır($p>0,05$).

Tablo 6. Sahip Olunan Serbest Zaman Süresine Göre Algılanan Özgürlük Düzeyleri

	Süre	n	Ort.	S.s	Min.	Maks.	F
Bilgi ve Beceri	1-1,5 saat	52	34,50	7,32	19,00	44,00	1,41
	6-10 saat	85	34,41	5,37	21,00	45,00	
	11-15 saat	73	33,66	3,87	25,00	43,00	
	16 saat ve üzeri	37	32,35	6,36	16,00	45,00	
	Toplam	247	33,90	5,64	16,00	45,00	
Heyecan ve Eğlence	1-1,5 saat	52	30,31	6,54	17,00	40,00	1,02
	6-10 saat	85	31,08	5,57	11,00	40,00	
	11-15 saat	73	30,60	3,61	21,00	39,00	
	16 saat ve üzeri	37	29,27	5,83	16,00	40,00	
	Toplam	247	30,51	5,35	11,00	40,00	

Tablo 6’ya göre, sahip olunan serbest zaman süresine ve gelir düzeyine göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri, heyecan ve eğlence boyutunda anlamlı farklılık bulunamamıştır($p>0,05$).

Tablo 7. Hane Halkının Sosyo-Ekonomik Düzeyi Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Düzeyleri

		N	Ort.	S.s	Min.	Maks.	F/LSD
Bilgi ve Beceri	Alt	5	31,80	7,66	20,00	37,00	1,79
	Ortanın altı	35	33,74	5,88	20,00	42,00	
	Orta	169	33,57	5,32	16,00	45,00	
	Ortanın üstü	29	35,10	6,40	20,00	43,00	
	Üst	9	37,89	6,09	28,00	44,00	
Heyecan ve Eğlence	Alt	5	30,40	4,16	23,00	33,00	1,29
	Ortanın altı	35	29,29	5,93	16,00	40,00	
	Orta	169	30,43	5,24	14,00	40,00	
	Ortanın üstü	29	31,66	5,48	11,00	39,00	
	Üst	9	33,00	4,64	26,00	39,00	

Tablo 7’ de hane halkının sosyo-ekonomik düzeyine göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri ile heyecan ve eğlence arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0,05$).

Tablo 8. Öğrencilerin Sportif, Sosyal Ve Sanatsal/Kültürel Serbest Zaman Etkinliklerine Aktif/Pasif Katılımlarına Göre Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Ölçeği Puanları Karşılaştırılması

Etkinlik türü	Alt boyut	Aktif		Pasif		t-test
		Ort.	S.s	Ort.	S.s	
Sportif Etkinlikler Aktif:161 Pasif:87	Bilgi ve Beceri	35,46	5,39	32,35	5,82	5,12**
	Heyecan ve Eğlence	31,21	5,51	29,81	5,12	3,26*
Sosyal Etkinlikler Aktif:180 Pasif:67	Bilgi ve Beceri	35,80	5,39	32,25	5,84	6,13**
	Heyecan ve Eğlence	32,91	5,51	28,71	5,13	5,42**
Sanatsal/Kültürel Etkinlikler Aktif:200 Pasif:47	Bilgi ve Beceri	36,46	5,38	31,35	5,84	9,87**
	Heyecan ve Eğlence	32,21	5,50	28,81	5,11	3,28*

Tablo 8' e göre serbest zamanda alınan özgürlük puanları aktif olan katılımcılarda pasif olan katılımcılara göre anlamlı bir şekilde yüksektir($p<0,05$ ve $p<0,001$).

Tartışma ve Sonuç

Spor eğitimi alan öğrenciler ile sanat eğitimi alan öğrencilerin algılanan özgürlük düzeyleri genel olarak benzer bulunmuştur.

Yerlisu Lapa ve Ağyar (2012) tarafından yapılan çalışma sonuçları, Kodaş ve ark.,(2015) ve Serdar ve Ay (2016) çalışmasında cinsiyete göre serbest zaman etkinliklerinden algılanan özgürlük düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Bu çalışmada da cinsiyete göre erkek ve kadın katılımcıların serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri ile heyecan ve eğlence arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Cinsiyet ile serbest zaman etkinliklerinden algılanan özgürlük düzeyleri arasında fark yoktur.

Serdar ve Ay (2016) çalışmalarında cinsiyet ve yaşın serbest zamanda algılanan özgürlük düzeyinde önemli bir faktör olmadığını belirtmişlerdir. Bu çalışmada hiçbir alt boyutta anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Serdar ve Ay (2016) çalışmasında öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelere göre serbest zaman etkinliklerinden algılanan özgürlük düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu çalışmada öğrenim görülen fakülteye göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmazken ($p>0,05$) heyecan ve eğlence boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Spor eğitimi alan öğrencilerin güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilere göre daha fazla heyecan ve eğlence alt boyutundan yüksek puan almışlardır. Serdar ve Ay (2016) çalışmasında öğrencilerin hepsi Beden Eğitimi ve Spor öğrencisidir. Bu çalışmada Bilgi ve beceri konusunda benzerlik varken heyecan ve eğlence boyutunda spor eğitimi alan öğrenciler daha yüksek puan almıştır. Bu durum spor yapmalarından kaynaklanabilir.

Bu çalışmada Sınıf düzeyine göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri, heyecan ve eğlence boyutunda anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Yine sahip olunan serbest zaman süresine göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri, heyecan ve eğlence boyutunda anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Gelir düzeyine göre serbest zamanda algılanan özgürlük alt boyutlarından bilgi ve beceri, heyecan ve eğlence boyutunda anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Lapa ve Ağyar (2012) çalışmalarında katılımcıların etkinlik sayıları arttıkça Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük puanları buna paralel olarak artmaktadır. Bu çalışmada da haftada bir kez etkinliğe katılanların puanı daha fazla katılan gruplardan anlamlı şekilde düşük bulunmuştur ($p<0,001$).

Çebi ve ark. (2018), yaptığı çalışmada bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılımındaki en önemli etkinin ekonomik güçleri olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin yaşlarının ve ekonomik seviyelerinin birbirlerine yakın olmasının rekreasyon faaliyetlerine katılımında benzer davranışlar göstermelerine neden olduğu belirtmişlerdir. Bu çalışmada hane halkının sosyo ekonomik düzeyi Serbest Zamanda Algılanan Özgürlük Düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu durum öğrenci gruplarının genelde aynı kültürden ve birbirine yakın ekonomik gelir düzeylerine sahip olabileceğine bağlanabilir.

Lapa ve Ağyar (2012) çalışmalarında her üç serbest zaman etkinlik türünde de aktif katılan katılımcıların, pasif katılan katılımcılara göre Serbest zamanda alınan özgürlük puanları anlamlı şekilde yüksektir. Bu çalışmada da Serbest zamanda alınan özgürlük puanları aktif olan katılımcılarda pasif olan katılımcılara göre anlamlı şekilde yüksektir ($p<0,05$ ve $p<0,001$).

Sonuç olarak spor ve güzel sanatlar eğitimi alan üniversite öğrencilerinin serbest zamanda algılanan özgürlük puanlarında heyecan ve eğlence alt boyutta anlamlı farklılık bulunmuştur. Cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı, serbest zaman etkinliklerine aktif katılımı tercih eden öğrencilerde algılanan özgürlük puanlarının pasif katılımı tercih edenlere göre daha yüksek olduğu, serbest zaman etkinliklerine katılım arttıkça da algılanan özgürlük düzeyinin arttığını söyleyebiliriz. Bu çalışmanın daha yüksek sayıda ve değişik yaş aralığında üniversiteli öğrencilerde uygulanması tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

Arslan, S. (2013). Serbest zaman-rekreasyon ve serbest zaman eğitimi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Çebi, M. Eliöz, M. Yamak, B. ve Saticı, A. (2018). Spor bilimleri ve diğer fakülte öğrencilerinin boş zaman faaliyetlerine katılım engellerinin incelenmesi. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 3(1), 23-28.

Ellis, GD., Witt, PA., (1994). Perceived freedom in leisure and satisfaction; exploring the factor structure of perceived freedom components of the leisure diagnostic battery. Leisure Sciences, 16, 259-270.

Kırkpınar, M. (2004). Lise son sınıftaki öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine katılım biçimlerinin araştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Kodaş, D., Kodaş, B., Arıca, R., (2015). Yiyecek-içecek çalışanlarının serbest zaman tatmin düzeyleri ile serbest zamanda algılanan özgürlüklerinin incelenmesi. 3. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi.

- Lapa, TY., Ağyar, E., (2012). Üniversite öğrencilerinin serbest zaman katılımlarına göre algılanan özgürlük. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 23(1), 2433.
- Mannell, RC. (1999). Leisure experince and satisfaction. In leisure studies: prospects for the twenty-first centruy. State College PA: Venture, 235-252.
- Mull, RF., Bayless, KG., Ross, CM., Jamieson, LM. (1997). Recreational sport management. (3th Edition) USA: Human Kinetics.
- Özbey, S., Çelebi, M. (2003). Rekreasyon. Spor bilimlerine giriş. Mirzeoğlu, N. (Ed.). Ankara: Bağır gan Yayınevi; s: 230.
- Özşaker, M. (2012). Gençlerin serbest zaman aktivitelerine katılmama nedenleri üzerine bir inceleme. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 14, 126-131.
- Serdar, E., Ay Mungan, S., (2016). Üniversite öğrencilerinin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinden tatmin olma ve algılanan özgürlük düzeylerinin incelenmesi. İÜ Spor Bilimleri Dergisi, 6(2), 34-44.
- Sevil, T. (2015). Terapatik rekreasyonel aktivitelere katılımın yaşlıların algıladıkları boş zaman tatmini, yaşam tatmini ve yaşam kalitesine etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Stebbins, RA. (2016). The ıdea of leisure, first principles . Çeviren: Demirel M. Ekinci NE. Üstün ÜD. Işık U. Gümüşgöl O. 1. Basım, Spor Yayınevi ve Kitabevi. Ankara;
- Tekin, M. (2007). Mehmet akif ersoy üniversitesi meslek yüksekokulu öğrencilerinin serbest zamanlarını değerlendirme anlayış ve alışkanlıkları. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 111-119.
- Tel, M. (2007). Öğretim üyelerinin boş zaman etkinlikleri üzerine sosyolojik bir araştırma. Yayınlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Torkildsen, G., (1999).leisure and recreation management. UK Spon Pres, London.
- Uygurtaş M., (2011). Alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin serbest zaman kullanımları üzerine bir çalışma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Spor Yapan ve Yapmayan RTEÜ Öğrencilerinin Atılganlık Düzeylerinin Araştırılması

Şöhret KÖSE, Arslan KALKAVAN, Halil İbrahim ÇAKIR

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rize, TÜRKİYE

E-Posta: sohrekose@gmail.com

Öz

Bu çalışmada Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi öğrencilerinin spor yapma durumu, spor dalı tercihi, yaş ve fakülte türüne göre atılganlık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Rathus Atılganlık Envanteri kullanılmıştır. Envanter Rathus (1973) tarafından öğrencilerde atılganlık düzeyini ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Bu envanteri kişideki davranış normlarının atılganlık derecesini belirlemektedir. Envanterin Türkçeye çevirisi ve uyarlanması 1980 yılında Voltan tarafından yapılmıştır. Toplam 30 maddeden oluşan Rathus Atılganlık Ölçeğinden alınan toplam puanlar -90 ile +90 arasında değişmektedir. Her madde de 6'lı likert tipinde seçeneğe sahip ve seçenekler -3 ile +3 arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin genelinden alınan puana göre, -90 ile +10 puan arası çekingen, +10 ile +90 puan arası atılgan davranış olarak değerlendirilmektedir. Ölçek 2017 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversite'ne bağlı Fakülte, Yüksekokul ve Meslek Yüksekokul öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulama öncesinde ölçeği uygulayacak olan spor eğitimcilerine çalışmanın amacı kısaca açıklanmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilere veri toplama aracını bireysel olarak yanıtlaması istenmiştir. Çalışmaya gönüllü olarak 416'sı kadın 325'i erkek olmak üzere toplam 741 öğrenci katılmıştır. Elde edilen verilere öncelikli olarak $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde normallik testi uygulandı. Normal dağılıma sahip verilere ikili karşılaştırmalarda bağımsız iki grup için t-testi, üç ve üzeri gruplara tek yönlü anova testi ve tukey testleri uygulandı. Test sonuçları, cinsiyet ($p>0.05$), spor yapma durumu ($p>0.05$), spor dalı türü ($p>0.05$) ve yaş durumuna göre ($p>0.05$) öğrencilerin atılganlık puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi. Öğrencilerin fakülte türüne göre ($p<0.05$) atılganlık puanları arasında önemli farklar olduğunu gösterdi.

Anahtar Kelimeler: Sporcu, Atılganlık, Saldırganlık, Çekingenlik

An Investigation of Assertiveness Levels of Rteu Students Who Participating and No Participating to Sport

Abstract

In this study, it was aimed to determine the assertiveness levels of university students according to their sporting situation, preference of sport, age and faculty. In this study, Rathus Assertiveness Inventory was used as data collection tool. The inventory was developed by Rathus (1973) with the aim of measuring the assertiveness level in the students. This inventory determines the degree of assertiveness of the behavior norms of the person. The translation and adaptation of the inventory to the Turkic was made by Voltan in 1980. The total score of Rathus Assertiveness Scale, which consists of 30 items, ranges from -90 to +90. Each item has a 6 "likert type option and options are scored between -3 and +3. According to the score obtained from the scale, it is evaluated as aggressive behavior between +90 and +10 points, with a passiveness between -90 and +10 points. The scale was applied to the faculty, high school and vocational school students of Recep Tayyip Erdoğan University in 2017. The purpose of studying sports trainers who will apply scales before application is briefly explained. Students who volunteered to participate in the study were asked to respond individually to the data collection vehicle. A total of 741 students, 416 female and 325 male volunteers, participated in the study. Firstly normality test with a significance level of $\alpha = 0.05$ were applied to obtained data. For two independent groups with normal distribution, independent sample t-test were performed. For three groups with normal distribution oneway anova test and tukey test were applied. The test results showed that the difference between the assertiveness scores of students ($p > 0.05$), sport situation ($p > 0.05$), sports program type ($p > 0.05$) and age status ($p > 0.05$) was not significant. Results also showed that there were significant differences between the students' assertiveness scores according to the faculty members ($p < 0.05$).

Keywords: Sportsmen, Assertiveness, Aggressiveness, Passiveness

Giriş

Spor genel anlamıyla, organizmanın bütünlüğü ilkesine dayalı olarak tüm kişiliğin eğitimi, genel eğitimin tamamlayıcısı ve onun ayrılmaz bir parçası olup, amacı insanların fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmaktır (Voltan, 1980). Yalnızca fiziksel yeteneklerin geliştirilmesi ile ilgilenmez aynı zamanda; sosyalleşme, yarışma, kazanma, kaybetme, işbirliği, saygı duyma ve kabullenme gibi değerlerin öğrenilmesini de sağlar (Ağkurt, 2018)

Son zamanlarda çeşitli spor organizasyonları, kültürel paneller, konferanslar, söyleşiler, sinema günleri, sanatsal etkinlikler, üniversiteler arası çeşitli aktiviteler, gençlik şölenleri ve spor karşılaşmaları gibi faaliyetler azımsanamayacak kadar artmıştır. Bu durum günümüzde üniversiteleri adeta sosyal ve kültürel aktivitelerin çıkış noktası durumuna getirmiştir. Üniversite gençlerinin buldukları kentin halkı ile birçok ortak sosyal ve kültürel faaliyetleri birlikte yapmaları, sosyal hayatın ihtiyacı olan kaliteli insan yetiştirilmesinde ve bilginin yayılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Şahan, 2007). Üniversitedeki sportif aktivite çeşitliliği ve bu aktiviteler için gerekli tesislerin elverişliliği öğrencileri spora teşvik edici en önemli unsurlardır (Özdinç, 2005).

Sportif faaliyetlere katılım kişiye başkaları tarafından ihtiyaç duyulma, istenme ve kabul edilme fırsatı sağlar. Ayrıca spor ortamı kişinin kendini iyi hissetmesini ve kişisel özelliklerini geliştirebilecek birçok becerinin öğrenilmesini, arkadaşları ve antrenörü ile iyi ilişkiler kurarak sosyalleşmesini sağlar. Spora katılım kişilerin benlik kavramının gelişiminin yanı sıra atılganlık üzerinde de önemli bir etkisi vardır (Menteş, 2007).

Atılgan olma durumunun çeşitli sosyalleşme süreçlerinden geçerek oluştuğunu ve kendine güvenme duygusuyla birlikte pekiştiğini, birçok çalışmanın da bu savı desteklediğini görmekteyiz (Esen, 2012; Efe vd., 2007; Mollaoğulları vd., 2013).

Atılganlık başkalarını küçük görmeden, onların haklarını da tanıyarak, bireyin kendi haklarını koruyabilme, duygu ve düşüncelerini açıkça anlatabilme yolu olarak geliştirilen, bir çeşit kişiler arası ilişkiler biçimi olarak tanımlanabilir (Kurthan, 1998). Güneş vd., (2014) atılganlığı (Assertiveness) girişken olabilmek, kendini açık olarak ortaya koyabilmek ve etkin davranabilmek şeklinde tanımlamışlardır. Bir başka deyişle atılganlık çevreyle etkili ve sağlıklı bir iletişim kurma, başkalarına zarar vermeden kendi hakkını koruma davranışı olarak tanımlanmaktadır (Whirter vd., 2000).

Örgün (2000)'ün ifade ettiğine göre Smith (1975) atılganlığı, bireyin herhangi bir insan ilişkisine sağlıklı katılımı için temel bir yaklaşım olarak tanımlamıştır. Bu yaklaşım insanlar arasında güven, sıcaklık, yakınlık, sevgi ve içtenlik gibi bağlar oluşmasına ve bireylerin kendilerini ifade edebilmelerine olanak sağlar.

Atılganlık, duygu ve düşüncelerin açık, sade, anlaşılır bir dille ve net olarak ifade edilebilmesi durumudur. Duygu ve düşüncelerin içten bir şekilde dile getirilmesini esas alır (www.vizyonered.com). Atılgan bireyler başkalarını dinlemekte, konuşarak çözüm bulmakta, iletişime ve iş birliğine yatkın olmaktadır (Uzuntarla vd., 2016). Atılganlığı özellikle kişilerarası ilişkinin niteliğinin iyileştirilmesinde önemli bir uyum öğesi olarak değerlendirmek, sosyal beceri bağlamında önem kazanmıştır.

Voltan vd., (2008) atılganlığı yüksek olan bireylerin toplumsal yaşamlarında daha başarılı olduklarını ve daha etkili iletişim becerileri sergilediklerini belirtmişlerdir. Nota vd., (2003) atılganlığı birçok boyutta incelemiş ve elde edilen sonuçlar çerçevesinde atılgan davranış örüntüsünün uygun bir eğitim ile geliştirilebileceğini belirtmişlerdir.

Atılganlık özelliğinin gelişimi için bireylere birbirleriyle yakın ilişki kurma imkanı ve fırsatı yaratan en önemli olgulardan birisi de spor etkinlikleridir (Kaya vd., 2010). Bireylerin spor etkinliklerine katılımlarının beden, ruh ve kişilik yapısını geliştirdiği, iradeyi güçlü kılma, grup çalışmasını kolaylaştırma, karşılıklı dayanışma sağlama, özgüven geliştirme, kendini kontrol etme, başkalarına saygıyı öğrenmede ve kısaca atılgan birey olmada önemli bir rol üstlendiği belirtilmiştir (Kul vd., 2015).

Akande vd., (2000) sporun yaratıcı ifade, özgüven, benlik kavramı ve atılganlığı geliştirdiğini, dolayısıyla okul, iş ve spor başarısını artırdığını belirtmişlerdir. Diğer yandan spor yapma veya belirli bir spor dalına yönelme kişinin atılganlık durumuna göre de şekillenebilir. Çünkü sportif faaliyet içerisinde antrenör, rakip, hakem, seyirci v.b. kişilerle iletişim kurmak bir beceriyi gerektirir. Atılganlıkta bu becerilerden bir tanesidir. Hakkını düzgün şekilde arama, karşındakine saygılı ve ölçülü olma, kendini doğru biçimde ifade edebilme kısaca kullanılan davranış biçiminin atılganca olup olmadığı önem arz etmektedir. Aynı durum bireylerin sosyal hayatlarında da geçerlidir. Sosyal hayatta da birey atılganca davranmak, insanlarla düzgün iletişim kurmak ve kendini iyi şekilde ifade etmek durumundadır.

Literatürde üniversite öğrencilerinin atılganlık durumunu inceleyen çalışmalar bulunmakla birlikte (Uzuntarla vd., 2016; Öztürk vd., 2016; Kaya vd., 2010; Tatar, 2017; Nota vd., 2003; Akpınar vd., 2014) Sporun atılganlığı ne şekilde farklılaştırdığını inceleyen çalışmalarda bulunmaktadır (Reyhan vd., 2017; Mollaoğulları vd., 2013).

Bu çalışmada Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi öğrencilerinin spor yapma durumu, spor dalı tercihi, yaş, cinsiyet ve fakülte türüne göre atılganlık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Evren - Örneklem

Araştırmanın Evrenini; 2017 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversite'ne bağlı Fakülte, Yüksekokul ve Meslek Yüksekokulu öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise çalışmaya gönüllü olarak katılan 416'sı kadın 325'i erkek olmak üzere toplam 741 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin demografik bilgilerini belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve Atılganlık düzeylerini belirlemek için Rathus Atılganlık Envanteri kullanılmıştır.

Ratus Atılganlık Envanteri Rathus (1973) tarafından öğrencilerde atılganlık düzeyini ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Bu envanteri kişideki davranış normlarının atılganlık derecesini belirlemektedir. Envanterin Türkçeye çevirisi ve uyarlanması 1980 yılında Voltan tarafından yapılmıştır. Toplam 30 maddeden oluşan Rathus Atılganlık Ölçeğinden alınan toplam puanlar -90 ile +90 arasında değişmektedir. Her madde de 6'lı likert tipinde seçeneğe sahip ve seçenekler -3 ile +3 arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin genelinden alınan puana göre, -90 ile +10 puan arası çekingen, +10 ile + 90 puan arası atılgan davranış olarak değerlendirilmektedir. Envanterinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması Voltan tarafından yapılmıştır. Güvenirlik katsayısı. 92 olarak geçerlik katsayısı da. 77 olarak bulunmuştur (Voltan, 1980).

Protokol

Uygulama öncesinde ölçeği uygulayacak olan spor eğitimcilerine çalışmanın amacı kısaca açıklanmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilere veri toplama aracını bireysel olarak yanıtlaması istenmiştir. Çalışmaya gönüllü olarak 416'sı kadın 325'i erkek olmak üzere toplam 741 öğrenci katılmıştır.

İstatistik Yöntem

Elde edilen verilere öncelikli olarak $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde normallik testi uygulandı. Normal dağılıma sahip verilere ikili karşılaştırmalarda bağımsız iki grup için t-testi, üç ve üzeri gruplara tek yönlü anova testi ve tukey testleri uygulandı.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde öncelikli olarak çalışmaya katılan öğrencilerin yüzde frekans dağılımlarına yer verilmiş olup, sonrasında ise atılgnalığa ilişkin t testi ve anova tabloları sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Dağılımı

	Gruplar	N	%
Spor Yapma Durumu	Evet	286	61,2%
	Hayır	452	38,8%
	Toplam	738	100,0%
Cinsiyet	Kadın	416	56,1%
	Erkek	325	43,9%
	Toplam	741	100,0%
Yaş	17-19 Yaş	261	35,2%
	20-24 Yaş	378	51,0%
	25 Yaş ve Üstü	102	13,8%
	Toplam	741	100,0%
Spor Dalı	Mücadele Sporü	40	5,4%
	Takım Sporü	164	22,0%
	Spor Dalı Olmayan	451	61,0%
	Bireysel Spor	70	9,5%
	Raket Sporü	16	2,2%
	Toplam	741	100,0%
Fakülte	Meslek Yüksekokulu	327	44,1%
	Fakülte ve Yüksekokul	320	43,2%
	Besyo	94	12,7%
	Toplam	741	100,0%

Tablo 1 de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin %61,2'sinin spor yaptığı, %56,1'inin kadın, %51'inin 20-24 Yaş, %61'inin spor dalı olmadığı, %44,1'inin ise meslek yüksekokullarında okuduğu görüldü.

Tablo 2. Spor Yapma ve Cinsiyete Göre Atılganlık Puanlarının T-Testi Sonuçları

t-testi	Gruplar	n	Ort.	SS	t	p
Spor Yapma	Evet	286	6,87	19,990	1,117	0,264
	Hayır	452	5,22	19,201		
Cinsiyet	Kadın	416	6,28	19,631	0,693	0,488
	Erkek	325	5,27	19,396		

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin Spor Yapma ve Cinsiyete bağlı olarak Atılganlık düzeyleri arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde t-testi uygulandı.

Test sonuçları öğrencilerin spor yapma durumu ($t_{.736}$; 1.117; $P>0.05$) ve cinsiyete göre ($t_{.739}$; 0.693; $P>0.05$) atılganlık düzeyleri arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi.

Spor yapanların (6.87 ± 19.990) spor yapmayanlardan (5.22 ± 19.201), kadınların da (6.28 ± 19.631) erkeklerden (5.27 ± 19.396) daha yüksek atılganlık puanına sahip olmasına rağmen bu farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı.

Tablo 3. Yaş, Spor Dalı ve Okul Türüne Göre Atılganlık Puanlarının Anova Testi Sonuçları

Anova	Gruplar	N	Ort.	SS	Min.	Mak.	F	p	Fark Tukey
Yaş	17_19 Yaş	261	4,18	18,419	-41	71	1,797	0,167	
	20_24 Yaş	378	6,35	20,498	-43	60			
	25 Yaş ve Üstü	102	8,16	18,357	-37	69			
	Total	741	5,84	19,522	-43	71			
Spor Dalı	Spor Dalı Yok	451	5,10	19,170	-42	71	1,546	0,187	
	Bireysel Sporlar	70	3,29	18,198	-37	41			
	Takım Sporları	164	8,41	19,093	-34	69			
	Raket Sporları	16	3,13	29,303	-43	52			
	Mücadele Sporları	40	9,18	22,157	-29	60			
	Total	741	5,84	19,522	-43	71			
Okul Türü	Meslek Yüksek Okulu	327	5,80	19,839	-42	71	3,353	0,036	2 - 3
	Besyo	94	10,44	22,107	-43	69			
	Fakülte ve Yüksekokul	320	4,53	18,204	-37	48			
	Total	741	5,84	19,522	-43	71			

Tablo 3’te görüldüğü üzere Yaşa, Spor Dalına ve Okul Türüne bağlı olarak öğrencilerin Atılganlık düzeyleri arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü anova testi uygulandı.

Test sonuçları yaşa ($f_{2,738}$; 1.797; $P>0.05$) ve spor dalına ($f_{4,736}$; 1.546; $P>0.05$) bağlı olarak öğrencilerin atılganlık puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterirken, Okul Türüne bağlı olarak ($f_{2,738}$; 3.353; $P>0.05$) öğrencilerin atılganlık puanları arasındaki farkın önemli olduğunu gösterdi.

Önemli farklılığı belirlemek için Tukey HSD testi uygulandı. Bu sonuçlara göre Besyo öğrencilerinin atılganlık puanlarının (10.44 ± 22.107) fakülte ve yüksekokul öğrencilerinden (4.53 ± 18.204) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görüldü.

Tartışma

Spor Yapma Durumu: Heybet (2010) Adana ilindeki 14-17 yaş grubu basketbolcular ile sedanterlerin atılganlık düzeylerini araştırdığı tez çalışmasında sporcu olma durumuna göre atılganlık puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulmuştur. Koparan vd., (2009) lise öğrencilerinin sosyal öz yeterlilik ve atılganlık durumlarını incelediği araştırmada sporcuların sporcu olmayan öğrencilerden anlamlı düzeyde daha atılgan olduğunu tespit etmiştir. Bir başka çalışmada ise gençlik merkezine gelen gençlerden spor yapmayanların spor yapanlara göre daha atılgan olduğu ancak bunun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür (Gündoğdu vd., 2016).

Bu araştırmada ise spor yapma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamış olmasına rağmen spor yapanların spor yapmayanlara göre daha atılgan oldukları tespit edilmiştir. Literatürdeki çalışmalar ve yazınlar incelendiğinde spor yapan bireylerin kendilerini daha iyi ifade ettikleri, çekingenliğin aksine atılganlık özelliklerinin olumlu yönde geliştiği görülmektedir. Bununda sporun getirmiş olduğu kişilik gelişimine bağlı özgüven ve kendini kontrol edebilme özelliğinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Cinsiyet: Literatürde farklı örneklem gruplarına bağlı cinsiyet değişkenine göre bireylerin atılganlık düzeylerini inceleyen çok sayıda çalışma mevcuttur. Yapılan çalışmaların bazılarında farklılıklar bulunmuş (Öztürk vd., 2016; Koparan vd., 2009), bazılarında ise bulunmamıştır (Şentürk, 2017; Uzuntarla vd., 2016; Yılmaz vd., 2015; Reyhan vd., 2017). Bu tutarsızlığa neden olarak da atılganlığın sosyo-kültürel etkenlere bağlı olması gösterilebilir.

Küçükkaragöz vd., (2013) “Öğretmen Adaylarında Atılganlık Düzeyi ve İletişim Becerileri” adlı çalışmasında cinsiyet faktörüne bağlı bir farklılık bulunmamıştır. Tekin vd., (2006) yaptıkları çalışmada kadınların erkeklere göre Atılganlık düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Bu araştırmada ise istatistiki olarak anlamlı farklılıklar saptanmasa da kadınların Atılganlık düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durumun kadınlar lehinde çıkmasının yaradılış özelliği gereği erkeklerin daha etken yapıda olmaları, olumsuz durumlara karşı atılgan yapıda kalma yerine saldırgan tavır içerisine daha çok girme eğiliminde bulunmaları kadınların ise saldırgan olma yerine düşüncelerini uygun şekilde ifade etmede daha başarılı olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Yaş: Gacar vd., (2010) güreşçilerin atılganlık düzeylerini araştırdıkları çalışmalarında yaşa bağlı olarak anlamlı farklılıklar tespit etmişlerdir. Kaya (2001) öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada yaşça büyük olan öğrencilerin küçük olan öğrencilere göre atılganlık düzeylerini yüksek bulmuştur. Büyükyazı vd., (2003) sedanter ve veteran atletler üzerine yaptığı araştırmada atılganlığın yaşa göre farklılaşmadığını bulmuştur. Diğer yandan bayan futsal sporcuları üzerine yapılan bir araştırmada ise sporcuların yaşa göre atılganlık puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Gacar vd., 2015).

Bu araştırmada ise yaş değişkenine bağlı olarak öğrencilerin atılganlık düzeylerinde her ne kadar anlamlı bir farklılık bulunamamış ise de yaşça büyük öğrencilerin küçük olan öğrencilere göre atılganlık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Literatürdeki çalışmalar ve elde ettiğimiz bulgulardan hareketle bireylerin duygu ve düşüncelerini karşılardakine direk ve dürüst bir şekilde ifade edebilmesi bireyin tecrübesiyle doğru orantılı olmasından kaynaklanabilir.

Spor Dalı: Çam vd., (2010) besyo öğrencilerinin atılganlık düzeylerini araştırdıkları çalışmada spor dalı türüne göre anlamlı farklılıklar bulunmuş, takım sporu yapanların bireysel spor yapanlardan daha atılgan olduklarını tespit etmiştir. Öztürk vd., (2016) da besyo öğrencileri

üzerine yaptıkları çalışmada takım sporu yapanların bireysel spor yapanlardan anlamsızda olsa daha atılgan olduklarını saptamıştır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular ışığında ise spor dalı türüne göre atılganlığın farklılaşmadığı ancak mücadele ve takım sporu yapanların, diğerlerine göre daha atılgan oldukları tespit edilmiştir. Araştırmamızdan elde edilen bulgularla literatürdeki diğer çalışmaların kısmen örtüştüğü görülmektedir. Takım sporu yapanlarda atılganlığın yüksek çıkması, takım sporlarında daha fazla iletişim, daha fazla mücadele ve daha fazla etkileşim içerisinde bulunulmasından kaynaklı olabileceği söylenebilir.

Okul Türü: Reyhan vd., (2017) üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada besyo öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerinden daha atılgan olduğunu ancak bu farkın önemli olmadığını tespit etmişlerdir. Besyo, Edebiyat ve Fen Bilimleri öğrencileri üzerine yapılan bir araştırmada Besyo öğrencilerinin atılganlık düzeylerinin Edebiyat bölümü öğrencilerinden anlamlı şekilde daha yüksek olduğu ancak Fen bölümü öğrencilerden bunun tam tersi anlamlı şekilde daha düşük olduğu bulunmuştur (Mollaoğulları vd., 2013).

Literatürde farklı sonuçlar bulunmakla birlikte bu çalışmada fakülte türüne bağlı olarak atılganlığın anlamlı şekilde farklılaştığı besyo öğrencilerinin diğer fakülte ve yüksekokul öğrencilerinden daha atılgan oldukları tespit edilmiştir. Bunuda besyo öğrencilerinin sporla gelişen kişilik ve karakter özelliğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca besyo öğrencilerinin üniversitelerde daha fazla sosyal aktivite içerisinde olmaları, okul dönemleri boyunca sportif faaliyetlerde sürekli olarak bulunmalarından kaynaklıda oluşabileceği söylenebilir.

Sonuç olarak; Yaşa, cinsiyete, spor yapma durumuna ve spor dalı türüne göre öğrencilerin atılganlık puanlarında anlamlı bir fark bulunamamış, fakülte türüne göre ise anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Sporun gençlere birçok alanda fayda sağladığı çeşitli araştırmalarla kanıtlanmıştır. Rekabet ortamında yetişen ve karşılaştığı problemlerle baş etmek zorunda kalan gençler için spor en önemli kaynak ve kazançtır.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre besyo öğrencilerinin diğer fakülte öğrencilerine göre atılganlık düzeylerinin daha yüksek çıkması da yukarıda bahsedilen sporun faydaları hususuyla örtüşmektedir.

KAYNAKÇA

Ağkurt, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Spora Katılımın Sosyalleşmeye Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi. Elazığ

Akande, A. De W. Van W.C. Osagie J. (2000). Importance of exercise and nutrition in the prevention of illness. Enhancement of Health Journal. 120.

Akpınar, S. Bay, M. Birol, SŞ. (2014). The Examination Of Students' Self-esteem And Assertiveness Levels Who Study At Physical Education And Sport Academy. Prime Journal of Social Science. 3(3). 648-652

Büyükyazı, G. Saracaloğlu, A.S. Karadeniz, G. Çamlıyer, H. Çamlıyer, H. (2003). Sedanterler İle Veteran Atletlerin Çeşitli Değişkenlere Göre Atılganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması. Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi. 8(4). 13-24

- Çam, İ. Özçelik İY., Çetin, B., Salman, M., Çekin, R. (2010). Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Değişik Demografik Özelliklere Göre Atılganlık Düzeylerinin Araştırılması. BESBD.5(2): 46-51
- Esen, AC. (2012). Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sıtkı Koçman Üniversitesi. Muğla.
- Gacar, A., Coşkun, Z., Güreşçilerin Atılganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. 5(3). 195-203
- Gacar, A., Kırtepe, A., Yalçın, İ. (2015). Examination On The Assertiveness Levels Of Female Futsal Players. The Online Journal Of Recreation And Sport. 4(4). 8-14
- Güler, D., Aydos, L., Koç, H. (2005). Devlet İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Eğitim Düzeylerinin ve Sportif Faaliyetlere Katılımlarının Atılganlıklarına Etkisi. Beden Eğitimi Ve Spor Eğitiminin Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa.
- Gündoğdu, C., Tüfekçi, Ş., Çelebi, E. (2016). Gençlik Merkezlerine Üye Olan Gençlerin Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi. İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi. 3(1). 01-09
- Güneş, F., Arslan, C., Eliüşük, A. (2014). Atılganlık Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Kişiler Arası Problem Çözme, Algılanan Sosyal Destek ve Atılganlık Düzeyleri Üzerine Etkisi. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 3(1). 456 – 474
- Heybet, T. (2010). Adana İlindeki 14-17 Yaş Grubu Basketbolcular ile Sedanterlerin Atılganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Adana. <http://vizyonered.com/genel/atilganlik-nedir/> Erişim: 16.04.2018
- Kaya, AM. İnan, T., Kelleci, M. (2010). Cumhuriyet Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Atılganlık ve Fiziksel Aktivite Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 5(3). 218-226
- Kaya, Z. (2001). Meslek Lisesi Öğrencilerinin Atılganlık ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Koparan, Ş., Öztürk, F., Özkılıç, R., Şenışık, Y. (2009). An Investigation Of Social Self-efficacy Expectations And Assertiveness In Multi-program High School Students. Procedia Social And Behavioral Sciences. 1. 623–629
- Kul, M. Demirel, M. (2015). Lise Öğrencilerinin Spor Değişkenine Göre Sosyal Beceri ve Atılganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması. International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS). 1. 41-54
- Kurthan, F. (1998). Dünyada ve Türkiye’de Spor Yönetimi. Bağırhan Yayınevi. Ankara. 35
- Küçükkaragöz, H., Canbulat, T., Akay, Y. (2013). Öğretmen Adaylarında Atılganlık Düzeyi ve İletişim Becerileri/Assertiveness Level and Communication Skills of Teachers' Candidates.
- Menteş, A. (2007). Lise Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyine Sporun Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara
- Mollaoğulları, H., Alptuğ, EC. (2013). Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 31. 135-143

- Nota, L., Soresi, S. (2003). An Assertive Training Program For Indecisive Students Attending An Italian University. The Career Development Quarterly. 51(4). 322-330.
- Örgün, SK. (2000). Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Özdiñç, Ö. (2005). Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sporun ve Spora Katılımın Sosyalleşmeyle İlişkisi Üzerine Görüşleri. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 3(2). 77-84
- Öztürk, A. Bayazıt B. (2016). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyleri ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi (Kocaeli Üniversitesi Rekreasyon Bölümü Örneği). Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. 4(25). 332-340
- Reyhan, S. Yarayan, YE. (2017). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri İle Diğer Fakülte ve Yüksekokullarda Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Atılganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 10. 665-675
- Smith M.J. (1975). When I Say No, I Feel Guilty. Dial Press. New York
- Şahan H. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya
- Şentürk E. (2017). İstanbul'da Özel Bir Lisede Öğrencilerin Atılganlık Düzeyi İle Öfke Düzeyi Ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul
- Tatar A. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Atılganlık Seviyelerinin Eğitim Düzeyi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. ulakbilge. 6(20). 113-125
- Tekin M. Akandere M. Arslan F. (2006). Spor Yapan ve Yapmayan İlköğretim Okullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Çeşitli Değişkenlere Göre Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi. 9. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi. s 996. Muğla.
- Uzuntarla Y. Cihangiroğlu N. Ceyhan S. Uğrak U. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Atılganlık Düzeylerinin Analizi. TAF Preventive Medicine Bulletin. 15(2). 98-104
- Voltan A.N. Arıcıoğlu A. Gültekin F. Gençtanırım D. (2008). Üniversite öğrencilerinin güvengenlik düzeylerinin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.35. 342-350
- Voltan N. (1980). Rathus Atılganlık Envanteri Geçerlilik Güvenirlik Çalışması. Psikoloji Dergisi.10. 23-25.
- Whirter J.M. Acar N.V. (2000). Ergen ve Çocukla İletişim. US-A Yayıncılık. Ankara
- Yılmaz T. Acet M. Şahin M. Canbaz M. (2015). Türkiye Büyükler Taekwondo Milli Takım Seçmelerine Katılan Sporcuların Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi. International Journal of Science Culture and Sport. Special Issue 3. 489-492.

Kamu Kurumlarına ve Özel Sektöre Bağlı Spor Tesislerinin Kullanılmasına Yönelik Müşteri Memnuniyetinin Araştırılması

Nihal AKOĞUZ YAZICI, Cengiz BAYRAKTAR, Arslan KALKAVAN
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rize, TÜRKİYE
E-Posta: nihal.akoguz@erdogan.edu.tr

Öz

İnsanlar günlük hayatlarında kendilerini iyi hissetmek, daha fit bir görüntüye sahip olmak ve sosyal çevre edinmek gibi sebeplerle serbest zamanlarında bir takım faaliyetlerde bulunmak isterler. Bu faaliyetleri gerçekleştirecekleri “Spor tesislerinden beklentileri bireylerin faaliyetlerini sürdürebilirlikleri ve daha sağlıklı bir yaşam açısından önemlidir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı; Kamu işletmeleri ve Özel işletmelerden yararlanan bireylerin kullandıkları tesislerle ilgili görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın evrenini 2018 yılında Rize ilinde hizmet veren 3 Kamuya bağlı işletme ve 3 Özel işletmeden yararlanan 202 kadın 110 erkek olmak üzere toplam 312 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Yıldırım M. Tarafından geliştirilen ve 32 maddeden oluşan “Spor Tesisleri Müşteri Memnuniyet Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekte 3'lü likert tipi bir ölçeklendirme kullanılarak katılımcıların her bir maddenin kendilerine uygunluk derecesini ((1) hayır, (2) kısmen, (3) evet) belirlemeleri istenmiştir. Veriler SPSS 23 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelde, var olan durumun tanımlanması, var olan durum ile standartların karşılaştırılması ya da belirli olaylar arasındaki ilişkilerin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Memnuniyet, Müşteri, Spor Merkezi, Kamu İşletmesi, Özel İşletme

Research for Customer Satisfaction to the Use of Public Corporations and Special Sector-Related Sports Facilities

Abstract

In their daily lives, people often want to do some activities in their free time, such as feeling good, having a more fit appearance and getting a social environment. "The expectations from sports facilities are important for the sustainability of the activities of individuals and for a healthier life. For this reason, the purpose of this study is to state individuals' opinions about the institutions that they use, which are public enterprises and private enterprises. The research consists of 312 participants, 202 women and 110 men, who benefit from 3 privately owned enterprises and 3 public sector enterprises which serve in Rize in 2018. "Sports Facility Customer Satisfaction Scale", developed by Yıldırım M. and composed of 32 items, was used as data collection tool in the research. Using a scale of 3 likert type on the scale, participants are asked to determine the degree of conformity of each item ((1) no, (2) partially, (3) yes). The data were analyzed using SPSS 23 (Statistical Package for Social Sciences) statistical package program. In his study, a descriptive scanning model was used. In this model, it is aimed to define the existing situation, to compare the existing situation with the standards, or to reveal the relations between specific events.

Keywords: Satisfaction, Customer, Sports Center, Public Administration, Private Business

Giriş

Günümüzde, teknolojik gelişmeler, insanların çalışma saatlerindeki azalma ve serbest zamanlarındaki artış, işten arta kalan zamanlarda, insanlarda bir takım etkinlikler yapma isteği uyandırmaktadır. Tüm bunların sonucunda insanların serbest zamanlarını değerlendirecekleri etkinliklere olan taleplerini artırmıştır. Serbest zamanda yapılabilecek birçok spor ve aktivite olmasına karşın, insanlar son zamanlarda fitness, yüzme vücut geliştirme gibi faaliyetlere daha fazla yoğunlaşmışlardır. Buna bağlı olarak talepleri karşılayabilmek adına tesislerin sayısında artışa gidilmiştir.

Spor tesislerindeki artış, ülkenin spora ulaşımı ve sporu benimsemesi açısından öneme sahiptir. Sporun yapılmasına imkân sağlayan spor tesisi literatürde, her türlü spor faaliyetlerinin kendine has çalışma, müsabaka hazırlık ve antrenmanların yapılmasına uygun, spor faaliyetleri öncesinde, faaliyet sırasında ve faaliyetin sonrasında sporcuların ve seyircilerin ihtiyaçlarına (saha, tribün, tuvalet, duş vb.) cevap verecek üniteleri bulunan yapı, saha ve alanları olarak tanımlanmıştır (Spor İstatistikleri 2007). Bir başka tanımda ise, her yaşta insanın yaşamını sağlıklı sürdürebilmesi için kamu ve özel kuruluşlar tarafından çeşitli spor dallarında hizmet vermek için kullanılan aktivite alanlarıdır. Bu alanlara, stadyum, kapalı spor salonu, yüzme havuzu (açık-kapalı), kayak evi, tenis kortu, atletizm sahası, açık saha (basketbol - voleybol) ve fitness salonları olarak örnek olarak verilebilir (Akdeniz, S. 2004). Bu aktivite alanlarının sağlıklı işleyebilmesi açısından, Yönetici, antrenör ve yardımcı hizmetler gibi birçok meslek grubundan personele gereksinim vardır ve bu alanlar insanların spor ihtiyaçlarını karşılamak için kendine özgü bir yapıdadır (Ekenci ve İmamoğlu, 2002; 146). Bu tesislerin kalitesi müşteri memnuniyeti açısından önemlidir. Spor tesisi müşterileri kaliteyi, hizmeti veren personelin güler yüzlü olarak yapacağı aktivitenin programını hazırlaması olarak tanımlar. Tesis personeli ise Müşteriye sunulmasını istediği tüm hizmeti zamanında ve tam vermeye çalışarak müşterinin memnuniyetini kazanmayı amaçlar. Müşteri için önemli olan kaliteli ürün ve uygun fiyatın dışında başka niteliklerde vardır. Bunlar, Saygı, güven, değer, dostluk, güler yüz ve kaliteli hizmetin devamlılığıdır (Akdeniz, S. 2004). Dolayısıyla tesis yöneticileri Spor müşterilerinin arzu, gereksinim ve beklentilerine cevap verebilecek ve müşterilerini tatmin edecek stratejiler geliştirmelidir. (Yıldırım., M. 2017). Örneğin, bir spor tesisinde yüzme derslerine giden kişiler için spor tesisinin düzenli müşteri memnuniyet anketleri yapması ve alınacak dönütlerle tesislerinin mevcut durumlarında güncelleme yapılması kaliteyi, üye sayısını ve tesiste üyelik süresini artırabilir.

Spor tesisleri açısından müşteri memnuniyetinin en önemli şartı, alınan hizmetin, beklentileri ve olması gerekenleri ne kadar karşıladığıdır. Günümüzde farklı alanlardaki gelişmeler, insanların ihtiyaç ve beklentilerinde de bir takım farklılaşmaya neden olabilir. Bu farklılaşma, doğrultusunda müşteri odaklı çalışan tesisler, araç gereçlerini, tesislerini yenilemeli, personelini gerekli eğitimlerle daha donanımlı hale getirmeli, güncel gelişmeleri takip etmeli ve elemanlarına aktarabilmeli, çalışanlarına etkili iletişim becerileri kazandırabilmeli ve tüm bunların sonucunda her zaman daha iyi hizmet verme ilkesini benimseyerek müşterilerine hizmet vermelidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; spor tesislerinden (fitness merkezi, pilates, vücut geliştirme, yüzme) yararlanan kişilerin tesisler hakkındaki memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Rize ilinde çeşitli spor tesislerinde spor yapan bireylerin spor tesisleri müşteri memnuniyet düzeylerinin araştırıldığı bu çalışma betimsel tarama modeline göre yapılmıştır. Bu modeldeki amaç, var olan durumun tanımlanması, var olan durum ile tanımlanan standartların karşılaştırılması ya da belirli olaylar arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasıdır. (Cohen, Manion ve Morrison 2007, Arlı&Nazik, 2001).

Araştırmada bu yöntemden yararlanarak Rize ilinde spor tesislerini kullanan ve çalışmamıza gönüllü olarak katılan 312 kişiden alınan cevaplar cinsiyet, yaş, tesis kullanım süresi gibi değişkenler açısından incelenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini 2018 yılında Rize ilinde spor tesislerinden (fitness merkezi, pilates, vücut geliştirme ve yüzme) yararlanan kişiler oluşturmaktadır. Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği bütündür. Elde edilen bilginin genellenebilmesi için evrenin olabildiğince geniş tutulması istenir. Ancak soyutlaşan ve büyüyen evrenin maliyet ve kontrol güçlükleri ile etik zorunluluklar evrenin tamamında çalışma imkânını ortadan kaldırmaktadır. Bu durumda örneklem alma yöntemine başvurulmaktadır (Karasar, 2003: 109-111). Araştırma evreninin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise, 2018 yılında Rize ilinde spor tesislerinden (fitness merkezi, pilates, vücut geliştirme ve yüzme) yararlanan 312 kişi oluşturmuştur. Çalışma grubundaki kişilerin 202'si kadın, 110'u erkektir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ekonomik oluşu, uygulanabilirliği, dağınık ve büyük kitlelerden kısa sürede bilgi alma imkânı sağladığı için, birincil kaynak araştırmaları arasında yer alan anket yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın ikinci kısmında ise, demografik bilgilere ait kişisel bilgi formu (cinsiyet, yaş, ekonomik gelir, medeni hal, tesise üyelik süresi, yapılan spor dalı, spor yapma nedeni) kullanılmıştır. Yıldırım (2017) tarafından geliştirilen "Spor Tesisleri Müşteri Memnuniyeti Ölçeği" ile Spor tesislerinden yararlanan kişilerin memnuniyet durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Ölçek 32 madde ve 8 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; antrenör yaklaşımı, destek personeli yaklaşımı, kişisel ve sosyal gelişim, hijyen, kantin hizmetleri, program desteği, atmosfer ve uygunluk/rahatlık boyutlarıdır.

Ölçek 3'lü likert tipi bir ölçeklendirme kullanılmıştır. Katılımcılardan her bir maddenin kendilerine uygunluk derecesini (Hayır ise 1 şikkını, Kısmen ise 2 şikkını, Evet ise 3 şikkını) işaretlemeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 24.0 paket programına aktarılmıştır. Verilere normallik dağılımını belirlemede Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri uygulanmıştır. Verilerin dağılımları ve yüzdeleri tanımlayıcı istatistik ve çapraz tablolama (Descriptive Statistics and Cross Tabulation) ile belirlendi. Cinsiyet, medeni hal, işletme türüne göre; parametrik verilere $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde bağımsız örneklem T-Testi (Independent Sample T Test) uygulandı. Yaş, tesise üyelik süresi, yapılan spor dalı, spor yapma nedenine göre: parametrik test olarak $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde Tek Yönlü Anova (oneway) testleri uygulanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde tanımlayıcı istatistiklere ve farklılık testlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde ölçek formunu yanıtlayan katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve tesis üyelik zamanına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Katılımcıların Memnuniyet ölçeğinin alt boyutların almış oldukları puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde t-testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo1. Cinsiyete göre Müşteri Memnuniyet Ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin t-Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Antrenör Yaklaşımı	Kadın	202	2,76	,37	310	,191	,849
	Erkek	110	2,75	,40			
Destek Personeli Yaklaşımı	Kadın	202	2,62	,61	310	-,333	,739
	Erkek	110	2,65	,47			
Kişisel-Sosyal Gelişim	Kadın	202	2,60	,59	310	-,347	,729
	Erkek	110	2,62	,44			
Hijyen	Kadın	202	2,36	,56	310	-2,218	,027*
	Erkek	110	2,51	,55			
Kantin Hizmetleri	Kadın	202	2,18	,62	310	-1,663	,097
	Erkek	110	2,30	,60			
Program Desteği	Kadın	202	2,48	,50	310	-2,282	,023*
	Erkek	110	2,61	,52			
Atmosfer	Kadın	202	2,49	,59	310	-,141	,888
	Erkek	110	2,50	,50			
Uygunluk Rahatlık	Kadın	201	2,33	,65	309	-1,133	,258
	Erkek	110	2,42	,62			

* $p<.05$

Tablo 1 incelendiğinde, hijyen [$t= -2,218$; $p<.05$] ve program desteği [$t= -2,282$; $p<.05$] alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılığın erkek katılımcıların lehine olduğu görülmektedir. Diğer alt boyutlarda ise medeni duruma göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların Memnuniyet ölçeğinin alt boyutların almış oldukları puanlarının medeni durumlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde t-testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo2. Medeni duruma göre Müşteri Memnuniyet Ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin t-Testi Sonuçları

Boyut	Medeni Durum	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Antrenör Yaklaşımı	Evli	118	2,79	,38	310	,95	,338
	Bekar	194	2,74	,38			
Destek Personeli Yaklaşımı	Evli	118	2,65	,54	310	,41	,680
	Bekar	194	2,62	,58			
Kişisel-Sosyal Gelişim	Evli	118	2,62	,50	310	,36	,713
	Bekar	194	2,60	,56			
Hijyen	Evli	118	2,48	,55	310	1,53	,126
	Bekar	194	2,37	,57			
Kantin Hizmetleri	Evli	118	2,29	,61	310	1,44	,149
	Bekar	194	2,18	,61			
Program Desteği	Evli	118	2,61	,44	310	2,23	,026*
	Bekar	194	2,48	,54			
Atmosfer	Evli	118	2,56	,53	310	1,74	,082
	Bekar	194	2,45	,58			
Uygunluk Rahatlık	Evli	117	2,40	,59	309	,83	,405
	Bekar	194	2,34	,67			

*p<.05

Tablo 2 incelendiğinde, program desteği [t= 2,23; p<.05] alt boyutlarında medeni duruma göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılığın evli olan katılımcıların lehine olduğu görülmektedir. Diğer alt boyutlarda ise medeni duruma göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Katılımcıların Memnuniyet ölçeğinin alt boyutların almış oldukları puanlarının işletme türüne göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için a=0.05 anlamlılık düzeyinde t-testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3’de sunulmuştur:

Tablo 3. İşletme Türüne göre Müşteri Memnuniyet Ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin T-Testi Sonuçları

Boyut	İşletme Türü	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Antrenör Yaklaşımı	Kamu Kurumu	140	2,68	,44	310	-3,34	,001*
	Özel İşletme	172	2,83	,31			
Destek Personeli Yaklaşımı	Kamu Kurumu	140	2,39	,68	310	-7,40	,000*
	Özel İşletme	172	2,83	,34			
Kişisel-Sosyal Gelişim	Kamu Kurumu	140	2,39	,64	310	-6,72	,000*
	Özel İşletme	172	2,78	,36			
Hijyen	Kamu Kurumu	140	2,04	,57	310	-12,89	,000*
	Özel İşletme	172	2,71	,33			
Kantin Hizmetleri	Kamu Kurumu	140	1,90	,63	310	-9,43	,000*
	Özel İşletme	172	2,49	,46			
Program Desteği	Kamu Kurumu	140	2,31	,55	310	-7,24	,000*
	Özel İşletme	172	2,70	,40			
Atmosfer	Kamu Kurumu	140	2,21	,64	310	-8,86	,000*
	Özel İşletme	172	2,72	,35			
Uygunluk Rahatlık	Kamu Kurumu	139	2,06	,72	309	-8,13	,000*
	Özel İşletme	172	2,61	,44			

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde, Antrenör Yaklaşımı [$t= -3,34; p<.05$], Destek Personeli Yaklaşımı [$t=-7,40; p<.05$], Kişisel-Sosyal Gelişim [$t= -6,72; p<.05$], Hijyen [$t= -12,89; p<.05$], Kantin Hizmetleri [$t=-9,43, p<.05$], Program Desteği [$t= -7,24; p<.05$], Atmosfer [$t=-8,86; p<.05$] ve Uygunluk Rahatlık [$t= -8,13; p<.05$] alt boyutlarında işletme türüne göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılığın özel işletmelerin lehine olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Memnuniyet ölçeğinin alt boyutların almış oldukları puanlarının yaşa göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde Anova testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo4’de sunulmuştur:

Tablo 4. Yaşa göre Müşteri Memnuniyet Ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin Anova testi Sonuçları

Boyut	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Antrenör Yaklaşımı	Gruplarası	,955	4	,239	1,615	,170
	Gruplarıçi	45,378	307	,148		
	Toplam	46,333	311			
Destek Personeli Yaklaşımı	Gruplarası	3,162	4	,790	2,481	,044*
	Gruplarıçi	97,805	307	,319		
	Toplam	100,966	311			
Kişisel Sosyal Gelişim	Gruplarası	5,780	4	1,445	5,161	,000*
	Gruplarıçi	85,953	307	,280		
	Toplam	91,733	311			
Hijyen	Gruplarası	1,383	4	,346	1,082	,365
	Gruplarıçi	98,109	307	,320		
	Toplam	99,492	311			
Kantin Hizmetleri	Gruplarası	1,586	4	,396	1,043	,385
	Gruplarıçi	116,678	307	,380		
	Toplam	118,264	311			
Program Desteği	Gruplarası	2,016	4	,504	1,937	,104
	Gruplarıçi	79,889	307	,260		
	Toplam	81,905	311			
Atmosfer	Gruplarası	5,742	4	1,436	4,671	,001*
	Gruplarıçi	94,354	307	,307		
	Toplam	100,096	311			
Uygunluk Rahatlık	Gruplarası	3,219	4	,805	1,947	,103
	Gruplarıçi	126,494	306	,413		
	Toplam	129,712	310			

* $p<.05$

Tablo 4 incelendiğinde, Destek Personeli Yaklaşımı [$F(4,311) = 2,481, p < .05$], Kişisel Sosyal Gelişim [$F(4,311) = 5,161, p < .05$] ve Atmosfer [$F(4,311) = 4,671, p < .05$] alt boyutlarında yaşa göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey Testi sonuçları Tablo 5 ‘te sunulmuştur.

Tablo 5. Yaşa göre Göre Spor Tesisleri Müşteri Memnuniyeti Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Boyut	Yaş	Yaş	Ortalama Farkı	sd	p
Destek Personeli Yaklaşımı	16_20 Yaş	27_30 Yaş	,29012*	,10494	,047*
Kişisel Sosyal Gelişim	16_20 Yaş	27_30 Yaş	,39383*	,09838	,001*
	35 Yaş Üstü	27_30 Yaş	,37288*	,11352	,010*
Atmosfer	16_20 Yaş	27_30 Yaş	,32099*	,10307	,017*
	21_26 Yaş	27_30 Yaş	,30901*	,09810	,015*
	35 Yaş Üstü	27_30 Yaş	,49537*	,11894	,000*

*p<0.5

Tablo 5 incelendiğinde, Destek Personeli Yaklaşımı alt boyutunda, 16-20 yaş aralığındaki bireyler ile 27-30 yaş aralığındaki bireylerin Müşteri Memnuniyeti Ölçeğinden almış olduğu puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu ($F(4,311) = 2,481, p < .05$) ve bu farklılığın 16-20 yaş aralığındaki bireylerin lehine olduğu görülmektedir. Kişisel Sosyal Gelişim alt boyutunda, 16-20 yaş aralığındaki bireyler ile 27-30 yaş aralığındaki bireylerin ölçekten almış olduğu puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu ($F(4,311) = 5,161, p < .05$) ve bu farklılığın 16-20 yaş aralığındaki bireylerin lehine olduğu görülmektedir. Ayrıca 27-30 yaş aralığındaki bireyler 35 Yaş Üstü aralığındaki bireylerin ölçekten almış olduğu puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu ($F(4,311) = 5,161, p < .05$) ve bu farklılığın 35 Yaş Üstü aralığındaki bireylerin lehine olduğu görülmektedir. Atmosfer alt boyutunda ise, 16-20 yaş aralığındaki bireyler ile 27-30 yaş aralığındaki bireylerin ölçekten almış olduğu puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu ($F(4,311) = 4,671, p < .05$) ve bu farklılığın 16-20 yaş aralığındaki bireylerin lehine olduğu görülmektedir. 21-26 Yaş aralığındaki bireyler ile 27-30 Yaş aralığındaki bireylerin ölçekten almış olduğu puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu ($F(4,311) = 4,671, p < .05$) ve bu farklılığın 21-26 yaş aralığındaki bireylerin lehine olduğu görülmektedir. Ayrıca 27-30 yaş aralığındaki bireyler 35 Yaş Üstü aralığındaki bireylerin ölçekten almış olduğu puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu ($F(4,311) = 4,671, p < .05$) ve bu farklılığın 35 Yaş Üstü aralığındaki bireylerin lehine olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Memnuniyet ölçeğinin alt boyutların almış oldukları puanlarının spor dalına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü anova testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo6'da sunulmuştur:

Tablo 6. Spor Dalına göre Müşteri Memnuniyet Ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin Anova testi Sonuçları

Boyut	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark LSD
Antrenör Yaklaşımı	Gruplararası	2,831	3	,944	6,682	,000*	
	Gruplariçi	43,502	308	,141			
	Toplam	46,333	311				
Destek Personeli Yaklaşımı	Gruplararası	19,255	3	6,418	24,194	,000*	
	Gruplariçi	81,711	308	,265			
	Toplam	100,966	311				
Kişisel Sosyal Gelişim	Gruplararası	16,566	3	5,522	22,626	,000*	
	Gruplariçi	75,168	308	,244			
	Toplam	91,733	311				
Hijyen	Gruplararası	8,620	3	2,873	9,739	,000*	2>1 4>1
	Gruplariçi	90,872	308	,295			
	Toplam	99,492	311				
Kantin Hizmetleri	Gruplararası	11,058	3	3,686	10,590	,000*	
	Gruplariçi	107,205	308	,348			
	Toplam	118,264	311				
Program Desteği	Gruplararası	2,733	3	,911	3,544	,015*	2>1 5>1
	Gruplariçi	79,172	308	,257			
	Toplam	81,905	311				
Atmosfer	Gruplararası	16,270	3	5,423	19,927	,000*	
	Gruplariçi	83,826	308	,272			
	Toplam	100,096	311				
Uygunluk Rahatlık	Gruplararası	7,347	3	2,449	6,144	,000*	2>1 4>1
	Gruplariçi	122,366	307				
	Toplam	129,712	310				

(*p<.05)

Tablo 6 incelendiğinde, Antrenör Yaklaşımı [F(3,311) = 6,682, p < .05], Destek Personeli Yaklaşımı [F(3,311) = 24,194, p < .05], Kişisel-Sosyal Gelişim [F(3,311) = 22,626, p < .05], Hijyen [F(3,311) = 9,739, p < .05], Kantin Hizmetleri [F(3,311) = 10,590, p < .05], Program Desteği [F(3,311) = 3,544, p < .05], Atmosfer [F(3,311) = 19,927, p < .05] ve Uygunluk Rahatlık [F(3,310) = 6,144, p < .05] alt boyutlarında spor dalına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey Testi sonuçları Tablo 7 'de sunulmuştur.

Farkın kaynağının hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi yapılmıştır bu testin sonuçları tabloda sunulmuştur.

Tablo 7. Spor dalına Göre Spor Tesisleri Müşteri Memnuniyeti Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Boyut	Spor Dalı	Spor Dalı	Ortalama Farkı	sd	p
Antrenör Yaklaşımı	Fitnes	Yüzme	,16238*	,05564	,020*
	Plates	Yüzme	,27158*	,06138	,000*
Destek Personeli Yaklaşımı	Fitnes	Yüzme	,53214*	,07625	,000*
	Plates	Yüzme	,66883*	,08412	,000*
	Vücut Geliştirme	Yüzme	,43589*	,09877	,000*
Kişisel Sosyal Gelişim	Fitnes	Yüzme	,44382*	,07314	,000*
	Plates	Fitnes	,20154*	,07254	,029*
		Yüzme	,64536*	,08068	,000*
Vücut Geliştirme	Yüzme	,41318*	,09473	,000*	
Hijyen	Fitnes	Yüzme	,28315*	,08041	,003*
	Plates	Yüzme	,46432*	,08871	,000*
	Vücut Geliştirme	Yüzme	,35829*	,10416	,004*
Kantin Hizmetleri	Fitnes	Yüzme	,32843*	,08734	,001*
	Plates	Yüzme	,51096*	,09635	,000*
	Vücut Geliştirme	Yüzme	,44961*	,11313	,001*
Program Desteği	Fitnes	Yüzme	,32843*	,08734	,001*
	Plates	Yüzme	,51096*	,09635	,000*
	Vücut Geliştirme	Yüzme	,44961*	,11313	,001*
Atmosfer	Fitnes	Yüzme	,39537*	,07723	,000*
	Plates	Fitnes	,25775*	,07660	,005*
		Yüzme	,65312*	,08520	,000*
		Vücut Geliştirme	,29858*	,09955	,015*
Vücut Geliştirme	Yüzme	,35455*	,10004	,003*	
Uygunluk Rahatlık	Fitnes	Yüzme	,31323*	,09386	,005*
	Plates	Yüzme	,42358*	,10346	,000*

*p<0.5

Tablo 7 incelendiğinde, ölçeğin tüm alt boyutlarında, Fitnes ve Plates ile ilgilenen bireyler ile Yüzme branşı ile ilgilenen bireylerin ölçekten almış olduğu puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu farklılık ise Fitnes ve Plates ile ilgilenen katılımcılar lehinedir(p<.05). Uygunluk ve rahatlık alt boyutu hariç diğer tüm alt boyutlarda, Vücut Geliştirme ve Yüzme ile ilgilenen bireylerin ölçekten almış olduğu puanlar arasında anlamlı farklılık olduğu ve bu farklılığın vücut geliştirme yapan bireylerin lehine olduğu görülmektedir(p<.05). Ayrıca Kişisel Sosyal Gelişim alt boyutunda Plates ve Fitnes yapan bireyler arasında anlamlı farklılık olduğu ve bu farklılığın Plates yapan katılımcıların lehine olduğu görülmektedir(p<.05). Atmosfer alt boyutunda ise Plates ve Vücut Geliştirme yapan katılımcıların ölçekten almış oldukları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın Plates yapan katılımcılar lehine olduğu görülmektedir(p<.05).

Katılımcıların Memnuniyet ölçeğinin alt boyutların almış oldukları puanlarının üyelik süresine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü anova testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo8'de sunulmuştur:

Tablo 8. Üyelik Süresine göre Müşteri Memnuniyet Ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin Anova testi Sonuçları

Boyut	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Antrenör Yaklaşımı	Gruplararası	1,082	4	,270	1,835	,122
	Gruplarıçi	45,251	307	,147		
	Toplam	46,333	311			
Destek Personeli Yaklaşımı	Gruplararası	1,792	4	,448	1,387	,238
	Gruplarıçi	99,174	307	,323		
	Toplam	100,966	311			
Kişisel Sosyal Gelişim	Gruplararası	2,325	4	,581	1,996	,095
	Gruplarıçi	89,408	307	,291		
	Toplam	91,733	311			
Hijyen	Gruplararası	4,395	4	1,099	3,547	,008*
	Gruplarıçi	95,097	307	,310		
	Toplam	99,492	311			
Kantin Hizmetleri	Gruplararası	3,561	4	,890	2,382	,052
	Gruplarıçi	114,703	307	,374		
	Toplam	118,264	311			
Program Desteği	Gruplararası	2,842	4	,710	2,759	,028*
	Gruplarıçi	79,063	307	,258		
	Toplam	81,905	311			
Atmosfer	Gruplararası	2,296	4	,574	1,802	,128
	Gruplarıçi	97,801	307	,319		
	Toplam	100,096	311			
Uygunluk Rahatlık	Gruplararası	4,579	4		1,145	2,799
	Gruplarıçi	125,133	306			
	Toplam	129,712	310			

*p<.05

Tablo 8 incelendiğinde, Hijyen [F(4,311) =3,547 , p < .05], Program Desteği [F(4,311) =2,759, p < .05], ve Uygunluk Rahatlık [F(4,310) =6, 2,799 p < .05] alt boyutlarında üyelik süresine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey Testi sonuçları Tablo 9 'de sunulmuştur.

Tablo 9. Üyelik süresine Göre Spor Tesisleri Müşteri Memnuniyeti Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Boyut	Üyeliğe göre	Üyeliğe göre	Ortalama Farkı	sd	p
Hijyen	1_2 Yıl	1_3 Ay	,32580*	,09876	,010*

Tablo 9 incelendiğinde hijyen alt boyutunda; 1-3 ay üyeliği olan bireyler ile 1_2 Yıl üyeliği olan bireylerin ölçekten almış olduğu puanlar anlamlı bir fark olduğu (F(3,310) =3,547, p < .05) 1_2 Yıl üyeliği olan bireylerin lehine olduğu görülmektedir. Program desteği ve Uygunluk Rahatlık alt boyutlarında üyelik süresine göre anlamlı farklılık olmasına rağmen, gruplar arası farklılığı incelemek amacıyla yapılan Tukey testinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların Memnuniyet ölçeğinin alt boyutların almış oldukları puanlarının spor yapma nedenine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü anova testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 10'de sunulmuştur.

Tablo 10. Spor Yapma Nedenine Göre Müşteri Memnuniyet Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Anova Testi Sonuçları

Boyut	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Antrenör Yaklaşımı	Gruplararası	1,003	3	,334	2,272	,080
	Gruplariçi	45,330	308	,147		
	Toplam	46,333	311			
Destek Personeli Yaklaşımı	Gruplararası	4,297	3	1,432	4,564	,004*
	Gruplariçi	96,669	308	,314		
	Toplam	100,966	311			
Kişisel Sosyal Gelişim	Gruplararası	7,417	3	2,472	9,031	,000*
	Gruplariçi	84,316	308	,274		
	Toplam	91,733	311			
Hijyen	Gruplararası	1,630	3	,543	1,710	,165
	Gruplariçi	97,862	308	,318		
	Toplam	99,492	311			
Kantin Hizmetleri	Gruplararası	1,842	3	,614	1,624	,184
	Gruplariçi	116,422	308	,378		
	Toplam	118,264	311			
Program Desteği	Gruplararası	2,524	3	,841	3,265	,022*
	Gruplariçi	79,381	308	,258		
	Toplam	81,905	311			
Atmosfer	Gruplararası	6,648	3	2,216	7,304	,000*
	Gruplariçi	93,448	308	,303		
	Toplam	100,096	311			
Uygunluk Rahatlık	Gruplararası	1,212	3	,404	,965	,410
	Gruplariçi	128,501	307			
	Toplam	129,712	310			

* $p < .05$

Tablo 10 incelendiğinde, Destek Personeli Yaklaşımı [$F(3,311) = 4,564$, $p < .05$], Kişisel-Sosyal Gelişim [$F(3,311) = 9,031$, $p < .05$], Program Desteği [$F(3,311) = 3,265$, $p < .05$] ve Atmosfer [$F(3,311) = 7,304$, $p < .05$] alt boyutlarında spor yapma nedenine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey Testi sonuçları Tablo 11 'de sunulmuştur.

Tablo 11. Spor yapma nedenine göre Göre Spor Tesisleri Müşteri Memnuniyeti Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Boyut	Spor Yapma Nedeni	Spor Yapma Nedeni	Ortalama Farkı	sd	p
-------	-------------------	-------------------	----------------	----	---

Destek Personeli Yaklaşımı	Hepsi	Sosyal Çevre ve Estetik	,32843*	,09783	,005*
		Sağlık İçin	,21990*	,08017	,033*
Kişisel Sosyal Gelişim	Hepsi	Sosyal Çevre ve Estetik	,38352*	,09137	,000*
		Sağlık İçin	,33955*	,07487	,000*
Program Desteği	Hepsi	Sosyal Çevre ve Estetik	,27549*	,08865	,011*
Atmosfer	Hepsi	Sosyal Çevre ve Estetik	,39445*	,09619	,000*
		Sağlık İçin	,28916*	,07882	,002*

*p<0.5

Tablo 11 incelendiğinde, Destek Personeli Yaklaşımı, Kişisel Sosyal Gelişim ve Atmosfer alt boyutlarında, Sosyal Çevre ve Estetik ve sağlık nedeni ile spor yapmayı tercih eden katılımcılar ile diğer nedenleri tercih eden bireylerin ölçekten almış oldukları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın tüm nedenleri tercih eden bireylerin lehine olduğu görülmektedir (p<.05). Ayrıca Program Desteği ise Sosyal Çevre ve Estetik için spor yapan bireyler ile tüm nedenleri tercih eden katılımcıların ölçekten almış oldukları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın da diğer nedenleri tercih eden katılımcıların lehine olduğu görülmektedir(p<.05).

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada; spor tesislerinden (fitness merkezi, pilates, vücut geliştirme, yüzme) yararlanan kişilerin tesisler hakkındaki memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, 2018 yılında Rize ilinde spor tesislerinden (fitness merkezi, pilates, vücut geliştirme ve yüzme) yararlanan kişilere Yıldırım (2017) tarafından geliştirilen ‘‘Spor Tesisleri Memnuniyet Ölçeği’’ uygulanmıştır. Çalışma grubundaki kişilerin 202’si (%64.7) kadın, 110’u (%35.3) erkektir. Çalışma grubunun 118’i (%37,5) evli, 194’ü (%62,5) bekar; 140’ı (%44,8) kamu işletmesi, 172’si(%55,2) özel işletme kullanıcısıdır.

Katılımcıların 81’i 16-20 yaş, 110’u 21-26 yaş, 45’i 27-30 yaş, 34’ü 31-35 yaş ve 42’si 35 yaş üstündedir. Katılımcıların yaşlarına bakıldığında, 21-26 yaş grubunun spora daha eğilimli olduğu görülmektedir. Çeto (2016)’nın yaptığı çalışmada Özel spor merkezi üyelerinin yaşa göre dağılımına bakıldığında, katılımcıların çoğunun 16-25 yaş grubu arasındaki bireyler olduğu görülmektedir. Yine aynı çalışmada spor yapma nedenleri ile ilgili verilen cevapların çoğunluğu ‘sağlıklı bir yaşam’ için olduğu tespit edilmiştir. Öztürk (2010)’ün ‘‘Sağlıklı Yaşam ve Spor Merkezi Müşterilerinin Tatmin Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkinin Karşılaştırılması’’ ile ilgili yaptığı araştırmada en yüksek katılımın 18-24 yaş aralığındaki (%38,5) katılımcılar olduğu görülmüştür.

Katılımcıların spor tesislerinden memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizler cinsiyet değişkenine göre ‘‘hijyen’’ ve ‘‘Program desteği’’, alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu ve bu farklılığın erkeklerin lehine olduğunu göstermiştir (p<0.05). Theodorakis, Alexandris, Rodriguez ve Sarmiento (2004)’ün yapmış olduğu Araştırmada da erkek üyelerin tesis ve verilen hizmet yönünden kadın üyelere göre memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Greenwell ve ark. (2004)’e göre bayan müşterilerin spor salonunun fiziksel ortam ve çalışanları ile ilgili kalite algıları erkek müşterilere göre farklılık arz ettiğini belirtmişlerdir. Ancak, Baş, Çelik ve Solak (2017) de yapmış olduğu çalışmada spor salonları ile ilgili beklenen ve algılanan kalitede cinsiyet faktörünün etkin olmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcılarım spor tesislerinden memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizler medeni durum değişkenine göre incelendiğinde, “Program desteği”, alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu ve bu farklılığın evli katılımcıların lehine olduğunu görülmüştür ($p < 0.05$). Benzer şekilde Üzüm, Yeşildağ, Karlı, Ünlü, Parlar, Çokpartal ve Tekin (2016) program kalitesi alt boyutunda evliler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Erginve diğ., (2010) bu çalışmanın bulgularına benzer bir şekilde evli olan katılımcıların aldıkları hizmetten memnuniyet düzeylerinin bekarlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yine Yüzen genç ve Özgül’ün (2014) “Yerel Yönetimlerin Sunduğu Spor Hizmetlerinde Hizmet Kalitesi” adlı çalışmalarında, medeni durum değişkenine göre, çalışanlar, program ve tesis alt boyutlarında evli olan katılımcıların hizmet kalitesi algı düzeylerinin bekâr üyelere göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu durum evli üyelerin sosyal anlamda, bekârlara göre daha rahat ve tecrübeli olmalarıyla ve daha bilinçli ve sorumluluk sahibi oldukları için beklentilerinin de daha az olmasıyla açıklanmışlardır.

Katılımcılarım spor tesislerinden memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizler yaş değişkenine göre incelendiğinde, “ Destek Personeli Yaklaşımı”, “ Kişisel Sosyal Gelişim” ve “ Atmosfer” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p < 0.05$). 16-20 yaş aralığındaki bireylerin 27-30 yaş grubunda olanlara göre “ Destek Personel Yaklaşımı”, “ Kişisel Sosyal Gelişim” ve “ Atmosfer” den daha fazla memnun oldukları tespit edilmiştir. Bu durum genç bireylerin aldığı hizmetin yanında diğer çalışanların iletişimine, spor yaptığı ortamın aydınlatma, havalandırma gibi özelliklerine daha fazla önem verdiği ve daha fazla başarı arzusu, yeni bir şeyler öğrenme isteği içerisinde olduğunu göstermektedir. Hizmet deneyimi algısı üzerine yapılan araştırmada, yaş ilerledikçe müşterilerin tesislerden almış oldukları hizmetlerden beklentilerin düştüğü, genç katılımcıların ise beklentilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Greenweel, Fink ve Pastore, 2004; Liu ve ark. ,2009). Diğer yandan Üzüm, Yeşildağ, Karlı, Ünlü, Parlar, Çokpartal ve Tekin (2016) tarafından özel ve kamu kamu ve özel spor merkezlerinden hizmet alan bireylerin memnuniyet düzeylerini incelediği çalışmasında, yaşın, bireylerin memnuniyet düzeyleri üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Baştaç (2012) ile Yıldız ve Tüfekçi’nin (2010) çalışmalarında, yaş değişkeni ile memnuniyet düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuçlar, yapılan çalışmadan elde edilen bulgularla örtüşmemektedir.

Katılımcılarım spor tesislerinden memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizler tesise üyelik zamanına göre incelendiğinde “Hijyen” “Program Desteği” ve “Uygunluk Rahatlık” alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu durum bireylerin spor işletmelerine devam etmelerinde, spor yaptıkları ortamın temizliği, Soyunma odalarındaki duşlar temiz olması ve egzersiz alanlarının temizliği gibi öğelerin tesise üyelik süresinde önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Sporda uygun ortam ve destek spora devamlılığı sağlayacaktır. Bu ortamda spor yapan katılımcıların üyeliklerini düzenli olarak devam ettirdikleri görülmektedir. Diğer yandan Antrenör Yaklaşımı, Destek Personeli Yaklaşımı, Kişisel Sosyal Gelişim, Kantin Hizmetleri ve Atmosfer alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p > .05$). Benzer şekilde Yüzen genç ve Özgül (2014) tesise üyelik zamanına göre spor hizmetleri kalitesi puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Katılımcılarım spor tesislerinden memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizler İşletme Türüne göre incelendiğinde ölçeğin tüm alt boyutlarda Özel işletmelerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < 0.05$). Özel işletmelerde antrenörlerin

müşterilere karşı daha ilgili olması ve müşterilere bireysel vakit ayırması, destek personelinin nazik, saygılı ve güler yüzlü olması, yardım sever olması, temizliğe ve hijyene daha fazla önem vermesi, bireylerin rahat edebileceği ortamlar sunması açısından özel spor işletmelerinin tercih edilmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Bıyıklı (2007) yaptığı çalışmada özel spor işletmelerdeki müşterilerin hizmet kalitesi algı düzeylerini kamuya göre daha yüksek bulmuş ve bu farkın özel spor işletmelerinden hizmet alan katılımcıların uzman eğitmenler kontrolünde çalıştıkları için kendilerini daha güvende hissetmelerinden kaynaklanabileceği görüşündedir. Bu sonuçlar bizim çalışma bulgularımızı destekler niteliktedir. Ayrıca farkın özel spor işletmelerin lehine çıkmasının sebebinin, özel teşebbüslerin ticari kaygı gütmemesi nedeni ile müşterilerinin ihtiyaçlarına daha fazla önem vermeleri ile açıklanabilir.

Katılımcıların spor tesislerinden memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizler yapılan spor dalına göre incelendiğinde, ölçüğün tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p < .05$). Plates ve Fitnes'i tercih eden müşterilerin memnuniyet düzeyinin Yüzmeyi tercih eden müşterilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, Plates yapan müşterilerin kişisel ve sosyal açıdan memnuniyetlerinin diğer spor dalları ile ilgilenen müşterilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Temizlik, ortamın kaliteli ve huzurlu, havalandırmanın iyi, personelin tavırlarının iyi, spor aktivitelerinin çeşitli, kaliteli spor eğitmenleri, düzenli çalışan aletler ve hizmetin kaliteli olması, kalabalık olmaması, güvenilir, fiyatlarının ucuz olması ve şikayetlerin önemsenip giderilmesi gibi faktörlerin de katılımcıların iyi bir spor merkezinden beklentileri olduğu göze çarpmaktadır.

Katılımcıların spor tesislerinden memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizler spor yapma nedenine göre incelendiğinde, sosyal çevre ve estetik, Sağlık, zayıflamak amaçları ile spor merkezlerini kullanan müşterilerin memnuniyet düzeyinin, tek bir nedene bağlı olarak spor tesislerini kullanan müşterilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. ($p < 0.05$).

Öneriler

Bu doğrultuda yapılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlardan yola çıkarak şu önerilere yer verilmiştir.

- Belediyeler, Gençlik Hizmetleri, Spor Müdürlükleri gibi kamu kurum ve

Kuruluşlarına bağlı olan işletmeler ile özel işletmeler spor tesislerinde müşteri memnuniyetlerini arttırabilmek sağladıkları hizmetlerin kalitesini yükseltebilmek adına belirli dönemlerde müşteri görüşlerini başvurmalıdır.

- Spor merkezleri içerisinde görev yapan antrenör, hizmetli, danışma vb birçok personele müşterilerle olan ilişkilerinde nelere dikkat edecekleri, nasıl iletişim kuracakları ve ne şekilde davranış sergileyecekleri konusunda eğitimler verilmelidir.

- Müşterilerin cinsiyet, yaş, sağlık durumu gibi bireysel farklılıkları dikkate alınarak spor programlarındaki çeşitlilik ve yenilemeler zamanında yapılmalıdır.

- Tesislerin fiziki şartları iyileştirilmeli, aydınlatma, temizlik ve havalandırma yapıları müşterilerin ilgisini çekecek şekilde oluşturulmalıdır.

- Tesislerin güvenlik sorunları çözülerek müşterilerin aileleri ile gelebilecekleri ortamlar oluşturulmalı ve bu konuda araştırmalar yapılmalıdır.

- Ulaşım ve fiyatlandırma konusunda tesislere erişilebilirlik desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Akdeniz, S. (2004), *Özel Spor Merkezlerinde Hizmet Kavramının Önemi Ve Müşteri Memnuniyetine Yönelik Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. Sixth Edition. New York: Routledge. pp:40m50. 8

Çeto, E. (2016). *Kktc Genelinde Faaliyet Gösteren Özel Spor Merkezleri Üyelerinin Hizmet Kalitesine Yönelik Algıları*. (Yüksek Lisans Tezi), Kktc Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Ekenci, G., İmamoğlu, F. (2002). *Spor İşletmeciliği*, Nobel Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (12. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Öztürk, H., (2010). *Sağlıklı Yaşam ve Spor Merkezi Müşterilerinin Tatmin Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkisinin Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Spor İstatistikleri 2007, s.10

Yıldırım., M. (2017). Spor Tesisleri Müşteri Memnuniyeti Ölçeği Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum* Cilt 6 Sayı 16 Bahar 2017.

Theodorakis, N., Alexandris, K., Rodriguez, P., Sarmiento, P.J. (2004). Measuring Customer Satisfaction in the Context of Health Clubs in Portugal, *International Sports Journal, Winter*, 44-53.

Greenwell, TC., Fink, JS., Pastore, DL. (2004). Perceptions of the Service Experience: Using Demographic and Psychographic Variables to Identify Customer Segments, *Sport Marketing Quarterly*, 11(4), 233-241.

Yüzgenç, AA., Özgül, AS. (2014). Yerel Yönetimlerin Sunduğu Spor Hizmetlerinde Hizmet Kalitesi (Gençlik Merkezleri ve Aile Yaşam Gençlik Merkezleri Örneği), *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 79-93.

Ceyhun, S. (2006). *Spor İşletmelerinde Hizmet Kalitesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Baş, M., Çelik, A., & Solak, N. Spor İşletmelerinde Algılanan Hizmet Kalitesi Üzerine Bir Araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* 2(4): 1-11

Yıldız, SM, Tüfekçi, Ö. (2010). "Fitness Merkezi Müşterilerinin Hizmet Kalitesine Yönelik Beklenti Ve Algılarının Değerlendirilmesi". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 14 (24). 1- 11.

Bocce Antrenörlerinin Sporcu Performansı Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması

Öznur BİLGİLİ¹, Gürkan ELÇİ²

¹Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın, TÜRKİYE

²Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: gurkanekli@gmail.com

Öz

Bu araştırmada, Bocce sporcularının antrenörleri ile ilgili kendi performanslarına yönelik etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 23 kadın ve 52 erkek toplam 75 lisanslı, 2016-2017 sezonunda Türkiye Bocce Petank Şampiyonası'na katılan, Bocce sporcusu katılmıştır. Araştırmada Côté ve ark. (1999) tarafından geliştirilen, Türkçe uyarlamasını Yapar ve İnce (2014)'nin yaptığı "Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma grubu basit yansız örneklem seçme yöntemi ile belirlenmiş ve tarama modeli kullanılarak araştırma tasarlanmıştır. Verilerin analizinde frekans ve yüzde dağılımları incelenmiş cinsiyet, yaş, öğrenim durumu gibi demografik bilgilere yönelik sorular yöneltilmiştir. Ayrıca ölçek alt boyutları ile demografik değişkenler arasındaki ilişki düzeyini belirlemek adına Pearson Korelasyon Testi uygulanmıştır. Araştırma bulguları göstermektedir ki, Bocce sporcularının, büyük kısmının antrenörlerine ilişkin görüşlerinin, kişisel hayatıyla ilgili mahremiyeti korur, kişisel problemlerinde güvenebileceği birisidir, bana birey olarak anlayış gösterir şeklinde olduğu betimsel istatistik sonuçlarına göre tespit edilmiştir. Ayrıca antrenörlerine ilişkin görüşlerine göre ise bana fiziksel zorlayıcılığı olan antrenman programları sunar görüşünün etkisinin ise çok az olduğu çıkan sonuçlar arasındadır. Bocce sporcularının, yaş değişkeni ile teknik beceri öğretimi arasında ise istatistiksel olarak negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir ($r=-403$; $p<0.01$). Sonuç olarak, Bocce sporcularının antrenör davranışlarına yönelik değerlendirmelerinin incelendiği bu çalışmada, güven duygusunun yıl bazında daha uzun çalışmayla kazanılabileceği, fakat teknik beceri öğrenimi düzeyinin de zamanla azalabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Bocce, Antrenör, Sporcu, Performans

Examination of the Effects of Bocce Trainers on the Performance of Their Athletes

Abstract

In this study, we aimed to determine the effect of the coach on athletes who participated in the 2016-2017 season in Turkey Bocce Petanque Championship. Research 23 woman and 52 male total of 75 licensed Bocce athlete participated. Research, Côté et al. (1999) developed by, Turkish version of the Yapar and İnce (2014) with his “Coach Behavioral Assessment Scale” was used. The research group determined by simple randomly sampling method for selecting and using the scanning model designed research. In data analysis examined the frequency and percentage distributions of gender, age, education level demographic information such questions were directed towards. Also scale level with sub-dimensions in order to determine the relationship between demographic variables Pearson's Correlation Test was used. The survey shows signs that Bocce athletes, the major part of their view of the coach, protects the confidentiality related to personal life, is someone I can trust my personal problems was me determined based on descriptive statistics conclude that the form displays understanding as individuals. Also according to the opinion of the impact of the opinion on the coach gives me the physical training programs are among the conclusions stringency is too little. Bocce athletes, age variable with technical skills in a meaningful relationship between negative and mid-level education has been determined that there is a statistically ($r=-.403$; $p<0.01$). As a result, bocce athletes in this study where evaluation for the coach behaviors, based on years of trust can be earned by working longer, but also said the level of technical skill learning can decrease over time.

Keywords: Bocce, Coach, Athletes, Performance

Giriş

İnsanlar, birlikte yaşamaya başladıklarından bu yana yöneten ve yönetilenler ayrımı olmuştur. Yöneten ve yönetilenler ayrımına neden olan, bireylerin amaç ve amaca ulaştırıcı yollar hakkındaki düşünce farklılıkları; bireylerin işbirliği yapma zorunlulukları ve işbirliği sonucu ortaya çıkan işbölümü ve uzmanlaşmanın artması söylenebilir. Buna sonuçlarda bireyler

arasında oluşan etkileme ve güç ilişkileri yöneticilik, antrenörlük gibi kavramların da ortaya çıkmasına neden olmuştur (Çalışkan 2001).

Sevim (2010); “Sporda başarıya ulaşmanın temelinde amacına uygun, çağdaş biçimde düzenlenmiş antrenör eğitiminin katkısı tartışılmaz bir gerçektir. Bu nedenle her spor dalında değişik düzeylerde uygulama yapabilecek yetenekli ve bilgili antrenörlerin yetiştirilmesi, eğitilmesi ve sürekli geliştirilmesi ile bilgilerini sporculara yansıtması Türk sporunun başarı garantisi olacaktır.”

Sporcu, belirli kurallar içerisinde, araçlı veya araçsız, bireysel veya toplu olarak kendini spora veren, gelecek evrede sporu meslekleştiren, rekabet, dayanışma içinde, fizik ve moral yanı olan, yaptığı işten maddi ve manevi doyum arayan sporun aktif elemanıdır (Erkal 1981).

“Gerek yüksek başarı seviyesinde idman ve hazırlama ilminin gerektirdiği formasyona sahip, gerekse, beden ve ruh sağlığını sağlayıcı, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinde bulunanları çalıştıracak güce ve bilgiye, aynı zamanda sosyo-psikolojik bilgi ve kabiliyete de sahip olan yetiştirici ve çalıştırıcı kişilere antrenör denir (Keten 1974).”

Sporda performans ve başarı; sadece fizik, teknik ve taktik bir hazırlıkla değil, aynı zamanda psikolojik hazırlık ve sosyal yaşamın düzenlenmesiyle gelmektedir. “Sporda performans bir bütündür ve bu bütünlük içerisinde uyumu yakalamak gerekir” (Konter, 2006).

Sporda başarılı performans için fiziksel-fizyolojik açıdan güçlü olmanın yanı sıra psikolojik (zihinsel ve duygusal) açıdan da güçlü ve sağlam olmak gerekir. Doruk performans başarıları elde etmek sporcuya bütünsel yaklaşımları gerektirir. Bu bütünsellik içerisinde de psikolojik açıdan güçlü olmak önemli yer tutar (Konter 1998).

Sporcu ne kadar yetenekli ve istekli olursa olsun, ne kadar çalışırsa çalışsın kazanabilmek için mutlaka bir antrenörün yardımına ihtiyaç duyar. Sporunun performansında önemli etkenlerden biri de antrenörün performansına doğrudan etkisinin olmasıdır (Alper 1998).

Antrenör sporcu ilişkisi bakımından antrenörün yapacağı uygulamaları; sporcuları övmek, her sporunun aktif katılımını sağlamak, başarının sporunun çabasına bağlı olacağını vurgulamak gibi sıralayabiliriz.(Yücel 2010)

Sporcular için antrenörün görevi yalnızca onları çalıştırması ya da sporda çeşitli hareketlerin nasıl yapıldığını göstermekten ibaret değildir. Sporcu antrenöründen iyi bir çalıştırıcı olmasının yanında iyi bir kişilik özelliğine sahip olmasını ister. Karşılıklı iletişim içerisinde olduğu antrenörünün sadece spor performansında değil her türlü kişisel problemlerinde de yanında bulunmasını isteyebilir (Güzel 2008).

Buradan hareketle bu çalışmanın amacı; Türkiye’deki bocce antrenörlerinin çeşitli değişkenlere göre erkek ve kadın bocce sporcularının performansı üzerindeki etkisinin karşılaştırılmasıdır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli ve Örneklem

Araştırmada bocce sporcularına bir ölçek uygulanmıştır. Nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu anketten elde edilen verilerle araştırmanın problemiye çözüm aranmıştır.

Araştırma grubu basit yansız örneklem seçme yöntemi ile belirlenmiş ve tarama modeli kullanılarak araştırma tasarlanmıştır.

Bu araştırmanın evreni, 2016-2017 sezonu Şehit Halil Kantarcı Türkiye Bocce Petank Şampiyanası'na katılan bocce sporcularından oluşmaktadır.

Örneklem grubu, T.B.B.D.F" ye bağlı 2016-2017 sezonu Şehit Halil Kantarcı Türkiye Bocce Petank Şampiyanası'na katılan en az 1 yıl önce başlamış olan kadın ve erkek 75 lisanslı bocce sporcusundan oluşmaktadır.

Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından bocce sporcularına uygulanan ölçek yoluyla toplanmıştır.

Bunun için önce alan ile ilgili literatür taraması yapılmış ve bu konuda yapılmış çalışmalar gözden geçirilmiştir Ölçek araştırmacı tarafından bocce sporcularına bizzat uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı demografik bilgiler dahil 8 bölümden oluşmaktadır. Veri toplama aracının demografik bilgiler bölümünde 5 soru bulunmaktadır. Araştırmada Côté ve ark. (1999) tarafından geliştirilen, Türkçe uyarlamasını Yapar ve İnce (2014)'nin yaptığı Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma içinde yer alan sporculara toplam 52 soru sorulmuştur. Kişisel bilgiler hariç diğer bölümlerin hepsinde sorulara hiçbir zaman(1), nadiren(2), arasıra(3), sıklıkla(4), her zaman(5) Şeklinde cevaplar verilmiştir. Öğrencilerden her bir soruya tek cevap vermeleri istenmiştir. Ölçeğin öz gün hali 47 madde ve 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin altı alt boyutunu olumlu kişisel anlayış boyutları oluştururken bir alt boyutunu ise olumsuz kişisel anlayış boyutu oluşturmaktadır. 1) antrenman ve kondisyon, 2) teknik beceri öğretimi, 3) zihinsel hazırlık, 4) hedef belirleme, 5) yarışma stratejileri 6) olumlu antrenör davranışları boyutlarını içerirken; 7) olumsuz antrenör davranışları boyutu antrenörün sporcular üzerinde yarattığı olumsuz davranışları içermektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada ölçek yoluyla toplanan verilerin parametrik test varsayımlarını karşıladıkları belirlenmiştir. Ayrıca frekans ve yüzde dağılımları bulunmuş ve bağımsız t testi ve korelasyonları katsayıları alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında ise "SPSS 17.0 For Windows" istatistik paket program kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan sporcuların demografik bilgileri incelendiğinde; bocce sporcularının cinsiyetlerine bakıldığında; erkek sporcular % 69.3" ile en yüksek orandadır. %30.7" si ise kadın bocce sporcularıdır. Bocce sporcularının yaşlarına bakıldığında; "17" yaş % 29.3" ile en yüksek orandadır. En düşük yüzdelik oranlar ise % 2.7 ile "23,26,28" yaşındaki grubu bocce sporcularıdır. Bocce sporcularının öğrenim durumlarına bakıldığında; % 61,3"ü "lise", % 1.3"ü "ilkokul" da öğrenim gören kişilerden oluşmaktadır. Bocce sporcularının ne kadar süredir spor yaptıkları incelendiğinde; % 18.7"sinin "3"yıl, % 1.3"ünün "15"yıldır, spor yaptıkları tespit edilmiştir. Bocce sporcularının şu anki antrenörleriyle ne kadar süredir çalıştıkları incelendiğinde; % 28.0"ının "2"yıl, % 1.3"ünün "9"yıldır şu anki antrenörleriyle çalıştıkları tespit edilmiştir.

Federasyon İl Temsilcilerinin Karşılaştığı İdari Sorunlar

Çalışma Ortamına İlişkin Görüşler

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Sporcuların Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

Ölçek Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p																																																																				
Antrenman ve Kondisyon	Kadın	23	3,37	1,03	73	-,415	,680																																																																				
	Erkek	52	3,47	,96				Teknik Beceri Öğretimi	Kadın	23	4,18	,70	73	1,195	,236	Erkek	52	3,91	,99	Zihinsel Hazırlık	Kadın	23	4,18	,95	73	,950	,345	Erkek	52	3,94	1,06	Hedef Belirleme	Kadın	23	4,00	,96	73	,785	,435	Erkek	52	3,80	1,00	Yarışma Stratejisi	Kadın	23	4,04	1,27	73	,330	,742	Erkek	52	3,95	,94	Olumlu Antrenör Davranışları	Kadın	23	4,42	,79	73	1,409	,163	Erkek	52	4,12	,88	Olumsuz Antrenör Davranışları	Kadın	23	2,84	1,12	73	-,400	,690
Teknik Beceri Öğretimi	Kadın	23	4,18	,70	73	1,195	,236																																																																				
	Erkek	52	3,91	,99				Zihinsel Hazırlık	Kadın	23	4,18	,95	73	,950	,345	Erkek	52	3,94	1,06	Hedef Belirleme	Kadın	23	4,00	,96	73	,785	,435	Erkek	52	3,80	1,00	Yarışma Stratejisi	Kadın	23	4,04	1,27	73	,330	,742	Erkek	52	3,95	,94	Olumlu Antrenör Davranışları	Kadın	23	4,42	,79	73	1,409	,163	Erkek	52	4,12	,88	Olumsuz Antrenör Davranışları	Kadın	23	2,84	1,12	73	-,400	,690	Erkek	52	2,95	1,06								
Zihinsel Hazırlık	Kadın	23	4,18	,95	73	,950	,345																																																																				
	Erkek	52	3,94	1,06				Hedef Belirleme	Kadın	23	4,00	,96	73	,785	,435	Erkek	52	3,80	1,00	Yarışma Stratejisi	Kadın	23	4,04	1,27	73	,330	,742	Erkek	52	3,95	,94	Olumlu Antrenör Davranışları	Kadın	23	4,42	,79	73	1,409	,163	Erkek	52	4,12	,88	Olumsuz Antrenör Davranışları	Kadın	23	2,84	1,12	73	-,400	,690	Erkek	52	2,95	1,06																				
Hedef Belirleme	Kadın	23	4,00	,96	73	,785	,435																																																																				
	Erkek	52	3,80	1,00				Yarışma Stratejisi	Kadın	23	4,04	1,27	73	,330	,742	Erkek	52	3,95	,94	Olumlu Antrenör Davranışları	Kadın	23	4,42	,79	73	1,409	,163	Erkek	52	4,12	,88	Olumsuz Antrenör Davranışları	Kadın	23	2,84	1,12	73	-,400	,690	Erkek	52	2,95	1,06																																
Yarışma Stratejisi	Kadın	23	4,04	1,27	73	,330	,742																																																																				
	Erkek	52	3,95	,94				Olumlu Antrenör Davranışları	Kadın	23	4,42	,79	73	1,409	,163	Erkek	52	4,12	,88	Olumsuz Antrenör Davranışları	Kadın	23	2,84	1,12	73	-,400	,690	Erkek	52	2,95	1,06																																												
Olumlu Antrenör Davranışları	Kadın	23	4,42	,79	73	1,409	,163																																																																				
	Erkek	52	4,12	,88				Olumsuz Antrenör Davranışları	Kadın	23	2,84	1,12	73	-,400	,690	Erkek	52	2,95	1,06																																																								
Olumsuz Antrenör Davranışları	Kadın	23	2,84	1,12	73	-,400	,690																																																																				
	Erkek	52	2,95	1,06																																																																							

Tablo 1’de bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre; bocce sporcularının verdiği cevaplarda, sporcuların cinsiyetlerinin antrenör davranışlarını değerlendirmeleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir ($p>0.05$).

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Sporcuların Yaş, Spor Yılı ve Antrenörü İle Çalışma Yılı Değişkenlerine Göre Korelasyon Analizi Sonuçları

	Yaş	Spor Yapma Yılı	Şu Anki Antrenörü İle Çalışma Yılı
Antrenman ve Kondisyon	r	-,219	-,311(**)
	p	,059	,007
Teknik Beceri Öğretimi	r	-,403(**)	-,254(*)
	p	,000	,028
Zihinsel Hazırlık	r	-,298(**)	-,112
	p	,009	,337
Hedef Belirleme	r	-,289(*)	-,175
	p	,002	,134
Yarışma Stratejisi	r	-,233(**)	-,120
	P	,044	,304
Olumlu Antrenör Davranışları	r	-,107	,006
	p	,361	,961
Olumsuz Antrenör Davranışları	r	,045	-,031
	p	,698	,789

Tablo 2 incelendiğinde, bocce sporcularının spor yapma yılı ve antrenman ve kondisyon arasındaki ilişkiyi incelediğimizde sporcunun spor yapma yılı arttıkça antrenörün antrenman ve kondisyon alt boyutu puan ortalamalarının azaldığı ve aralarında negatif düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür [$r=-0.311$, $p<0,007$].

Bocce sporcularının yaş ve teknik beceri öğretimi arasındaki ilişkiyi incelediğimizde sporcunun yaşı arttıkça antrenörün teknik beceri öğretimi puan ortalamaları azalmaktadır ve aralarında negatif orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür [$r=-0.403$, $p<0,00$].

Bocce sporcularının spor yapma yılı ve teknik beceri öğretimi arasındaki ilişkiyi incelediğimizde spor yapma yılı arttıkça antrenörün teknik beceri öğretimi puan ortalamalarının azaldığı ve aralarında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir [$r=-0.254$, $p<0,028$].

Bocce sporcularının yaş ve zihinsel hazırlık arasındaki ilişkiyi incelediğimizde yaş arttıkça antrenörün sporcular için uyguladığı zihinsel hazırlık süreci negatif yönde azalma göstermiştir ve aralarında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki görülmüştür [$r=-0.298$, $p<0,009$].

Bocce sporcularının yaş ve hedef belirleme arasındaki ilişkiyi incelediğimizde sporcunun yaşı arttıkça antrenörün sporcular için hedef belirlemede negatif yönde bir azalma olmuştur ve aralarında negatif düşük düzeyde bir ilişki görülmüştür [$r=-0.289$, $p<0,002$].

Bocce sporcularının yaş ve yarışma stratejisi arasındaki ilişkiyi incelediğimizde sporcuların yaşı arttıkça antrenörün yarışma stratejileri hakkındaki yönlendirme puan ortalamalarında

azalma olduğu ve aralarında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki görülmüştür [$r=-0.233$, $p<0,044$].

Tartışma ve Sonuç

Sporcusuna olumlu bir atmosfer sağlayan antrenör, sporcunun yeteneklerini en üst düzeye çıkarmada önemli görev üstlenmiştir. Bu yüzden antrenör ile sporcunun arasındaki; uyumlu çalışma, karşılıklı anlayış ve ortak amaç doğrultusunda iletişim sağlayabilme, yakınlık ve güven duygusu etkenleri antrenör-sporcu ilişkisi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Magu ve Vallerand (2003) tarafından yapılan, “Bir Motivasyonel Model: Antrenör-Sporcu İlişkisi” isimli çalışmada, antrenörün sporcularla kurduğu diyalogların, sporcunun motivasyonunda önemli etkileri olduğundan bahsedilmektedir. Bu bağlamda bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Güzel (2008) amatör sporcuların antrenörlerinden beklentileri üzerine yaptığı çalışmada, üniversite eğitimi alan veya almış sporcuların, bireysel gelişimlerinin ve toplumda var olma yeteneklerinin, daha gelişmiş olduğunu tespit etmiş. Güven (1996) 12-16 yaş gurubu sporcuların müsabaka motivasyonu ve antrenör davranışları konusunda karşılaştıkları bazı sorunlar isimli çalışmada, sporcuların büyük çoğunluğunun müsabakaya kendilerini olumlu düşünceler içeren sözlerle motive ettiklerini belirtmiştir. Bu bağlamda çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Bu faktörler doğrultusunda araştırmaya dahil olan sporcuların cinsiyetine, yaşlarına, eğitim düzeylerine, ne kadar süredir spor yaptıklarına, şu anki antrenörleriyle ne kadar süredir çalıştıklarına, antrenman ve kondisyon, teknik beceri öğretimi, zihinsel hazırlık, hedef belirleme, yarışma stratejileri, olumlu antrenör davranışları ve antrenörün sporcular üzerinde yarattığı olumsuz davranışlarına göre antrenörlerin sporcular üzerindeki etkisinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olup olmadığını test edilip elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Türkiye’deki bocce sporcularının demografik bilgileri incelendiğinde; Büyük kısmının cinsiyetinin erkek olduğu ve yaşlarına bakıldığında çoğunun 17 yaşında olduğu, lise öğrencisi olduğu. Spora yapma yılı çoğunlukla 3 yıl olduğu tespit edilmiştir. Yine çoğunluğunun şuan ki antrenörleriyle çalışma yıllarının 2 yıl olduğu tespit edilmiştir.

Bocce sporcularının, antrenman ve kondisyona ilişkin görüşlerinde, imkân ve malzemelerin hazır olduğundan emindir ve kendimi güvende hissedeceğim bir antrenman programı sunar gibi görüşlerin etkisinin her zaman olduğu tespit edilmiştir.

Bocce sporcularının, teknik beceri öğretimine ilişkin görüşlerinde, çalışırken bana tavsiyelerde bulunur ve tekniğimi düzeltmek için beni destekler gibi görüşlerin etkisinin her zaman olduğu tespit edilmiştir.

Bocce sporcularının, zihinsel hazırlık sürecine ilişkin görüşlerinde, yeteneklerim konusunda nasıl güven duymam gerektiğine dair tavsiyelerde bulunur ve nasıl odaklanmam gerektiğine dair tavsiyelerde bulunur gibi görüşlerin etkisinin her zaman olduğu tespit edilmiştir.

Bocce sporcularının, hedef belirleme sürecine ilişkin görüşlerinde, hedeflerime ulaşmak için bana destek verir, hedeflerime ulaşmak için stratejileri belirlememe yardım eder ve hedeflerime ulaşırken gelişmemi değerlendirir gibi görüşlerin etkisinin her zaman olduğu tespit edilmiştir.

Bocce sporcularının, yarışma stratejilerine ilişkin görüşlerinde müsabakalar sırasında yeteneklerime güven duyar ve imkân ve malzemelerin müsabakalar için hazır olduğundan emin olur gibi görüşlerin etkisinin her zaman olduğu tespit edilmiştir.

Bocce sporcularının, olumlu antrenör davranışlarına ilişkin görüşlerinde, kişisel hayatımla ilgili mahremiyeti korur ve bana birey olarak anlayış gösterir gibi görüşlerin etkisinin her zaman olduğu tespit edilmiştir.

Bocce sporcularının, olumsuz antrenör davranışlarına ilişkin görüşlerinde, beni fiziksel olarak korkutur ve ayrımcılık yapar, iltimas geçer görüşlerinin ise etkisinin hiçbir zaman olduğu tespit edilmiştir.

Bocce sporcularının, yaşları ile spora başlama arasında yapılan analize göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir ($p>0.01$). Yaş ile teknik beceri öğretimi arasında ise istatistiksel olarak olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Bocce sporcularının, büyük kısmının antrenörlerine ilişkin görüşlerinin, kişisel hayatla ilgili mahremiyeti koruduğunu, hedeflere ulaşmak için destek verdiği göze çarpmaktadır. Antrenörlerine ilişkin görüşlerinde fiziksel zorlayıcılığı olan antrenman programları sunar görüşünün etkisinin ise çok az olduğu ortaya çıkmıştır. Sporcu yaşı arttıkça spor yapma yaşında artış olmuştur ve aralarında pozitif güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Sporunun yaşı arttıkça antrenörün teknik beceri öğretimi yetersiz kalmıştır ve aralarında negatif güçlü bir ilişki olduğu görülen sonuçlar arasındadır.

Sonuç olarak, Bocce sporcularının antrenör davranışlarına yönelik değerlendirmelerinin incelendiği bu çalışmada, güven duygusunun yıl bazında daha uzun çalışmayla kazanılabileceği, fakat teknik beceri öğrenimi düzeyinin de zamanla azalabileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Abakay, U. (2003). Futbolcu- Antrenör İletişiminin Farklı Statülerdeki Futbolcuların Başarı Motivasyonu İlişkisi. Doktora Tezi Ankara: Gazi Üni;

Mageau, GA., Vallerand RJ. (2010). The coach-athlete relationship: a motivational model. Journal of Sports Sciences (21); 883–904.

Alper, Y. (1998). Voleybolda Antrenör-Sporcu İlişkisi ve Voleybolcuların Müsabaka Öncesi Kaygı Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi

Côté, J., Yardley, J., Hay, J., Sedgwick, W., Baker, J. (1999). An Exploratory Examination of the Coaching Behaviour Scale for Sport.

Çalışkan, G. (2001). Liderlik Açısından Antrenör Davranışlarının Sporcu Performansı Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.

Erkal, ME. (1981). Sosyolojik açıdan spor, Formül Matbaası, Filiz Kitapevi, İstanbul.

Güven, Ö. (1996). 12-16 Yaş Grubu Sporcuların Müsabaka Motivasyonu ve Antrenör Davranışları Konusunda Karşılaştıkları Bazı Sorunlar. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi; 1(1).

Güzel, İİ. (2008). Amatör Sporcuların Antrenörlerinden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Keten, M. (1974). Türkiye'de Spor, Ankara.

Konter, E (1998) Sporda Psikolojik Güç ve Performans, 5. Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Özeti, Ankara.

Konter, E. (2006). Spor Psikolojisi El Kitabı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Sevim, Y. (2010). Antrenör Eğitimi İlkeleri, Fil Kitapevi, İstanbul.

Yapar A., İnce, M.L. (2014). Sporcular İçin Antrenör Davranışlarını Değerlendirme Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması (Saddö): Geçerlik ve Güvenirlik alışması, Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe Journal of Sport Sciences.

Yücel, M.G. (2010). Antrenör-Sporcu İlişkisini Etkileyen Faktörler. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Üniversite Öğrencilerinin Bilişötesi Öğrenme Stratejileri ile Ders Notları Ortalamaları Arasındaki İlişki

Bülent AĞBUĞA

Spor Bilimleri Fakültesi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: bakboga@pau.edu.tr

Öz

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin yılsonu ders notları ortalama puanları ile bilişötesi öğrenme stratejilerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Pamukkale Üniversitesi'nin Farklı Fakültelerinde öğrenim görmekte olan toplam 300 (133 kadın ve 167 erkek) öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin bilişötesi öğrenme stratejilerinin belirlenmesinde Namlu (2004) tarafından geliştirilen Bilişötesi Öğrenme Stratejileri Ölçeği kullanılmıştır. Bilişötesi Öğrenme Stratejileri Ölçeği dördümlü Likert türünde bir ölçek olup, Ölçekte bulunan maddeler (ters ifade edilmiş olan bir, iki ve beş numaralı maddeler hariç) 4 puandan 1 puana doğru “her zaman” “sık sık”, “bazen” ve “hiçbir zaman” biçiminde tasarlanmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları sonunda ölçek “planlama stratejileri” “örgütlenme stratejileri”, “denetleme stratejileri” ve “değerlendirme stratejileri” olarak adlandırılan 4 faktörden ve 21 maddeden meydana gelmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarından biri katılımcıların orta düzeyde bilişötesi öğrenme stratejilerini kullandıklarının tespit edilmesi olmuştur. Korelasyon analizi sonucunda, öğrencilerin yılsonu ders notları ortalama puanları ile bazı bilişötesi öğrenme stratejileri (örgütlenme alt boyutu için $r = .154$; değerlendirme alt boyutu için $r = .158$ ve bilişötesi toplam puanı için $r = .149$) arasında 0,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulgu öğrencilerinin farklı bilişötesi öğrenme stratejilerini yılsonu ders notları ortalama puanlarının yüksek tutulmasında kullandıklarını göstermektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalar farklı fakültelerdeki öğrencilerin yılsonu ders notları ortalama puanları ile bilişötesi öğrenme stratejilerini karşılaştırmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Öğrencileri, Bilişötesi Öğrenme, Yılsonu Ders Notu

The Relationship between Undergraduate Students' Metacognitive Learning Strategies and Their Grade Point Average

Abstract

The purpose of this study is to investigate the relationship between Grade Point Average (GPA) scores of undergraduate students and metacognitive learning strategies in this research. The study group included a total of 300 undergraduate students (133 female and 167 male) in Pamukkale University. For determination of metacognitive learning strategies of university students, Metacognitive Learning Strategies Scale developed by Namlu (2004) was used. The Metacognitive Learning Strategies Scale is a four-likert type scale, in which items on the scale are scored as "always", "often", "sometimes" and "never". At the end of the validity and reliability studies of the scale, the scale consists of 4 factors "planning strategies", "organization strategies", "managing strategies" and "evaluation strategies" and 21 items. It has been found that university students used metacognitive learning strategies at medium level. As a result of the correlation analysis, it was found that there was a meaningful relationship at .01 significant level between the GPA scores and the metacognitive learning strategies ($r = .154$ for the organization sub-dimension, $r = .158$ for the evaluation sub-dimension, and $r = .149$ for the total metacognitive dimension). This finding suggests that students use different cognitive learning strategies to keep GPA scores high. Future research should explore the relationships between GPA scores and metacognitive learning strategies of students in different faculties.

Keywords: University Students, Metacognitive Learning, Grade Point Average

Giriş

Bilgiyi en kısa zamanda, doğru ve tamamen öğrenebilmek insanoğlunun hayattaki amaçlarından biri olmuştur. Çünkü bilgi güçtür. Gücü elde edebilmek ve dolayısıyla diğerlerinden daha iyi yapabilmek ve kazanmak için sadece farkında olmak (bilgi) yeterli

olmamakta hangi öğrenme stratejilerini nasıl kullandığının da (bilisötesi) bilinmesi ve kullanılması zorunluluğu vardır. Öğrenenin neyi, nasıl öğrenebildiği; nasıl hatırlayıp kendini nasıl güdülediği; öğrenmesini nasıl kontrol ettiği ve yönlendirdiği bilisötesi öğrenme olarak da kabul edilebilir (Weinstein ve Mayer, 1983). Kısaca bilisötesi öğrenme “düşünürken düşünme” olarak açıklanabilir (Blakey ve Spence, 1990).

Foster ve ark. (2002) bilisötesi öğrenme stratejilerine sahip olanlar ile olmayanlar arasındaki farkı, “güçlü yönlerin bilinmesi, öğrenme materyallerinin çeşitli seçenekler göz önüne alınarak seçilmesi, kendi seçimlerinin farkında olunması, kendi davranımlarının kontrol edilmesi ve amaçlar belirlenmesi” yönüyle belirtmektedir.

Bilisötesi öğrenme stratejileri öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir (Boekaerts, 1997; Özcan, 2007; Kahyaoğlu ve Daban, 2007). Örneğin, Boekaerts (1997) bilisötesi öğrenme stratejileri ile problem çözme becerileri arasında olumlu yönde anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulmuştur. Bilisötesi öğrenme stratejileri farklı araştırmacılar tarafından farklı sınıflandırmalara ayrılmıştır. Örneğin, Brezin (1980) bilisötesi öğrenme stratejilerini planlama, seçici dikkat, analiz, yeniden gözden geçirme ve değerlendirme olarak beş grupta sınıflamıştır. Öte yandan, Blakey ve Spence (1990) bilisötesi öğrenme stratejilerini planlama, denetleme ve değerlendirme olmak üzere üç grupta toplamıştır. Bir Türk araştırmacı olan Namlu (2004) ise bilisötesi öğrenme stratejilerine yönelik bir ölçme aracı geliştirmiş ve bunun sonucunda bilisötesi stratejilerini dört alt boyuta indirgemıştır: Planlama, örgütlenme, denetleme ve değerlendirme. Planlama stratejileri: ders çalışma programı hazırlama, önceden hazırlık için gerekli koşulları sağlama, işlerini zamanında yapma ve derse yönelik zihinsel hazırlık yapma stratejileri”, “örgütlenme stratejileri: öğrenilecek bilginin zihinde yer alan bilisötesi şemalara göre önceden belirlenerek çalışılmasını”, “denetleme stratejileri: konuları anlayıp anlamadığını kontrol etmesini, bilginin doğruluğunu önceki bilgilerle kıyaslayarak sınamasını, bilginin tutarlılığı ile bilginin hiyerarşik yapısını öğrenme sırasını belirlemesini” “değerlendirme stratejileri: Öğrencinin hangi bilgiyi hangi düzeyde öğrendiğine ilişkin kendisini değerlendirmesi olarak açıklamıştır.

Türkiye’de yapılan araştırmalar genellikle farklı eğitim fakülteleri bölümlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin bilisötesi öğrenme stratejilerine odaklanmıştır. Örneğin, Kahyaoğlu ve Daban (2007) okul öncesi öğretmen adaylarının bilisötesi öğrenme stratejilerinden örgütlenme, denetleme ve değerlendirmenin planlamadan daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Namlu’nun (2004) geliştirdiği bilisötesi öğrenme stratejileri ölçeğini kullanarak yapılan bir araştırmada da müzik öğretmeni adaylarının bilisötesi öğrenme stratejilerini, planlama, örgütlenme, denetleme ve değerlendirme boyutlarında her zaman olmasa da sıklıkla kullandıkları tespit edilmiştir (Deniz, 2015). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalarda da öğrencilerin bilisötesi öğrenme strateji düzeylerinin orta seviyede kullandıkları (Kılıç ve Öncü, 2014; Kılıç, Cihan ve Öncü, 2015) ve öğrenim gördükleri bölümlere göre de farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Çağlayan ve ark., 2008). Son yıllarda yapılan önemli bir araştırma da farklı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin bilisötesi öğrenme stratejileri karşılaştırılmıştır (Ağbuğa, Işıldar & Ağbuğa, 2017). Araştırmacılar yaptıkları araştırmada fakülteler arası bilisötesi toplam, örgütlenme ve denetleme puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık taşıdığı bulunurken, planlama ile değerlendirme puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu anlamlı farklılıkların spor bilimleri fakültesinde eğitim gören öğrencilerin diğer fakülte öğrencilerine göre oldukça düşük sıra ortalaması puanından kaynaklandığı sonucuna ulaşmışlardır. Bütün bu araştırmalara rağmen farklı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin bilisötesi öğrenim stratejilerini ve alt boyutlarını çeşitli değişkenler açısından ilişkilerini inceleyen araştırmaların eksikliğinden söz edilebilir.

Özellikle üniversite öğrencilerinin bilişötesi öğrenme stratejilerini hangi seviyede ve hangi alt boyutlarını kullandıkları ve bu stratejilerin somut sonucu olarak nitelendirilebilecek yıl sonu başarı puanları arasındaki ilişki bir soru işareti olarak ön plana çıkmaktadır. Üniversitelerin çeşitli bölümlerinde okuyan öğrenciler için bir yarış niteliği taşıyan sınavlardan başarılı olup mezun olmak ilk amaçtır. Ancak bu puanın yüksek olması öğrencilerin bilinçli ya da bilinçsiz uyguladıkları çeşitli öğrenim stratejilerine bağlıdır. Bilişötesi öğrenme stratejileri de bunlardan biridir. Bu tür öğrenme stratejilerini uygulayan öğrencilerin daha yüksek puan almaları beklenir. Ancak bu durumun böyle olup olmadığı sorgulanmalıdır. Bu yüzden yapılan bu araştırmada üniversite öğrencilerinin yılsonu ders notları ortalama puanları ile bilişötesi öğrenme stratejilerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini Pamukkale Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Pamukkale Üniversitesi'nde öğrenim gören Spor Bilimleri Fakültesi öğrencisi (133 kadın ve 167 erkek) olmak üzere toplam 300 öğrenciden oluşmuştur ($X_{\text{yaş}} = 20.26 \pm 2.06$).

Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin bilişötesi öğrenme stratejilerinin belirlenmesinde Namlu (2004) tarafından geliştirilen Bilişötesi Öğrenme Stratejileri Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bilişötesi Öğrenme Stratejileri Ölçeği dördümlü Likert türünde bir ölçek olup, Ölçekte bulunan maddeler (ters ifade edilmiş olan bir, iki ve beş numaralı maddeler hariç) 4 puandan 1 puana doğru "her zaman" "sık sık", "bazen" ve "hiçbir zaman" biçiminde tasarlanmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları sonunda ölçek "planlama stratejileri: ders çalışma programı hazırlama, önceden hazırlık için gerekli koşulları sağlama, işlerini zamanında yapma ve derse yönelik zihinsel hazırlık yapma stratejileri", "örgütlenme stratejileri: öğrenilecek bilginin zihinde yer alan biliş ötesi şemalara göre önceden belirlenerek çalışılmasını", "denetleme stratejileri: konuları anlayıp anlamadığını kontrol etmesini, bilginin doğruluğunu önceki bilgilerle kıyaslayarak sınamasını, bilginin tutarlılığı ile bilginin hiyerarşik yapısını öğrenme sırasını belirlemesini" ve "değerlendirme stratejileri: Öğrencinin hangi bilgiyi hangi düzeyde öğrendiğine ilişkin kendisini değerlendirmesi" olarak adlandırılan 4 faktörden ve 21 maddeden meydana gelmiştir. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 21 en yüksek puan ise 84'dür (Demir, 2015; Namlu, 2004).

Verilerin Toplanması

Araştırmacılar tarafından gerekli izinlerin alınmasını takiben araştırmaya katılacak gönüllü öğrencilere ders saatlerinden önce ölçek verilmiştir. Ölçeğin doldurulmasından hemen önce, araştırmanın amacı ile ilgili gerekli açıklamalar yapılarak ölçeğin doldurulması hakkında bilgilere yer verilmiştir. Araştırmacı tarafından toplanan veriler, kontrol edilerek eksik doldurulanlar araştırma dışında tutulmuştur.

Veri Analizi

Ölçek verileri analizini yapmadan önce verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda, verilerin normal dağılıma uygun olduğu tespit edilmiştir. Ders notu ile bilişötesi öğrenme stratejileri arasındaki ilişkiye bakmak için pearson

korelasyon istatistik analizi kullanılmıştır. Yapılan testlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bulgularına göre spor bilimleri fakültesi öğrencileri bilişötesi öğrenme stratejilerini orta seviyede kullanmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırma grubunun betimleyici istatistik analizi sonucu

Değişkenler	X	Ss
Ders ortalaması	2,720	,455
Bilişötesi genel	2,509	,396
Planlama	2,310	,329
Örgütlenme	2,598	,691
Denetleme	2,764	,641
Değerlendirme	2,357	,546

Üniversite öğrencilerinin yılsonu ders notları ortalama puanları ile bilişötesi öğrenme stratejilerinin arasındaki ilişkinin sonucuna bakıldığında yılsonu ders ortalamaları ile bilişötesi öğrenme stratejileri toplamı, örgütlenme ve değerlendirme alt boyutlarında istatistiki anlamda pozitif bir ilişki bulunmuştur (Tablo 2). Hâlbuki yılsonu ders ortalamaları ile planlama ve denetleme alt boyutları arasında istatistiki bir ilişki bulunamamıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Yılsonu ders notu ortalaması ile bilişötesi öğrenme stratejileri alt boyutlarının ilişkisini inceleyen korelasyon analizi sonucu

	Biliş ötesi genel	Planlama	Örgütlenme	Denetleme	Değerlendirme
Ders ortalamaları	,149 [*]	-,038	,154 [*]	,102	,158 [*]
Biliş ötesi genel		,425 ^{**}	,843 ^{**}	,806 ^{**}	,636 ^{**}
Planlama			,156 ^{**}	,208 ^{**}	,111
Örgütlenme				,538 ^{**}	,384 ^{**}
Denetleme					,393 ^{**}

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma literatürdeki bilişötesinin farklı değişkenler ile ilişkisini inceleyen araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Örneğin, Vadhan ve Stander (1994), üniversite öğrencilerinde bilişötesi ve sınav performansı üzerine yaptıkları çalışmada bilişötesi farkındalığı olan

öğrencilerin okuduğunu anlama ve kullanmada başarılarının yüksek olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, bilişötesi öğrenme stratejileri kullanan öğrencilerin akademik başarılarının, kullanmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu da tespit edilmiştir (Ormrod, 2003; Schunk ve Zimmerman, 1998).

Bu araştırmanın sonuçlarından biri katılımcıların orta düzeyde bilişötesi öğrenme stratejilerini kullandıklarının tespit edilmesi olmuştur. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin ders ortalamaları ile biliş ötesi öğrenme stratejilerini kullanma düzeyleri arasında çıkan pozitif ilişki öğrenme stratejilerini kullanmanın ders ortalamalarını yükseltmede önemli olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle örgütlenme ve değerlendirme alt boyutları ile öğrenme stratejileri arasında çıkan pozitif anlamlı ilişkinin nedeni olarak katılımcıların spor bilimleri fakültesinden olmasından kaynaklanabilir. Sonucun önemli olduğu yarışmaya dayanan bir spor ortamından gelen sporcuların kendilerini örgütlemeleri ve sonuçta değerlendirmeleri beklenen davranışlardır. Örneğin «örgütlenme» zihinsel çalışma (imgesel) ile örtüşür. Bu davranışlar eğitim ortamına aktarılabilir.

Bu bulgu öğrencilerinin farklı bilişötesi öğrenme stratejilerini yılsonu ders notları ortalama puanlarının yüksek tutulmasında kullandıklarını göstermektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalar farklı fakültelerdeki öğrencilerin yılsonu ders notları ortalama puanları ile bilişötesi öğrenme stratejilerini karşılaştırmalıdır. Böylece yapılacak yeni araştırmalar bulunan sonucun ne kadar geçerli olduğunu tespit edecektir. Bu araştırmanın sonucunda, spor bilimleri fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin eksik kalan bilişötesi öğrenme stratejilerinin öğretim elemanları tarafından belirlenip, bu eksikleri derslerini kullanarak tamamlamalarına yardım etmeleri gerektiği görülmektedir. Hatta biliş ötesi öğrenme stratejilerinin öğretmen adaylarına ayrı bir ders olarak verilmesi de düşünülebilir. Bu sayede üniversite öğrencileri hem akademik yaşamın içinde hem de dışında yaşamı daha da kolaylaştıracak bilişötesi öğrenme stratejilerine sahip olabileceklerdir.

KAYNAKÇA

Ağbuğa, B., Işıldar, N., Ağbuğa, F. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Bilişötesi Öğrenme Stratejileri ile Yükseköğrenime Geçiş Sınavı Puanları Arasındaki İlişki, Sözel sunum, 15-18 Kasım 2018, 15. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya.

Blakey, E., Spence, S. (1990). *Developing Metacognition*. Syracuse, NY: ERIC Information Center Resources.

Boekaerts, M. (1997). *Self-Regulated Learning: A New Concept Embraced by Researchers, Policy Makers, Educators, Teachers, and Students Learning and Instruction* 28, (2) 161-186.

Brezin, MJ. (1980). Cognitive monitoring: From Learning Theory to Instructional Applications. *Educational Communicatins and Technology Journal*. 28: 227-242.

Çağlayan, HS., Şirin, EF., Yıldız, Ö. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Genel Öğrenme Stratejilerini Kullanma Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *TSA*, 12(2), 45-62.

Demir, Ö. (2013). Öğretmen Adaylarının Ders Çalışma Sırasında Bilişsel Farkındalık Becerilerini Kullanma Düzeylerinin İncelenmesi: Nitel Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 133-148.

Deniz, J. (2015). Müzik Öğretmeni Adaylarının Bilişötesi Öğrenme Stratejilerini Kullanma Düzeyleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 1-14.

- Foster, G., Sawicki, E., Schaeffer, H., Zelinski, V. (2002). *I think therefore I learn*. Canada, Pem breoke publishers.
- Kahyaoğlu, M., Daban, Ş. (2007). *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Biliş ötesi Öğrenme Stratejileri*. 16.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Tokat.
- Kılıç, SK., Öncü, E. (2014). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Bilişötesi Öğrenme Stratejileri ve Akademik Öz-Yeterlilikleri. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 5, 13-22.
- Kılıç, SK., Cihan, H., Öncü, E. (2015). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Bilişötesi Öğrenme Stratejileri, Akademik Öz-Yeterlilikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 26, 77-89.
- Namlu, AG. (2004). Bilişötesi Öğrenme Stratejileri Ölçme Aracının Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 123-136.
- Ormond, C., Luszcz, MA., Mann, L., Beswick, G. (1991). A metacognitive analysis of decision making in adolescence. *Journal of Adolescence*, 14(3), 275-91.
- Özcan, ZÇ. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Derslerinde Biliş Üstü Beceri Geliştiren Stratejileri Kullanma Özelliklerinin İncelenmesi*. Marmara Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. İstanbul.
- Schunk, DH., Zimmerman, BJ. (1998). *Self- Regulated Learning From Teaching to Self Reflective Practice*. New York: Guilford Press.
- Vadhan, V., Stander, P. (1994). Metacognitive ability and test performance among college students, *The Journal of Psychology*, 128(3), 307-309.
- Weinstein, CE., Mayer, RE. (1983). The Teaching of Learning Strategies. *Innovation Abstracts*. 5(32).

Contribution of Physical Education in the Rediscovering of Lost Values

Eeva Sara JACOB

Christ College of Physical Education, Irinjalakuda, University of Calicut, Melebhagam Road,
Edappariyaram P.O. Pathanamthitta 689643, Kerala, INDIA

E-Mail: Eevasara342@gmail.com

Abstract

Physical Education have an immense role in the life of an individual from birth to death. From the time where a person were able to walk without the aid from another person, starts the lessons of physical education. Physical Education as an education through various physical activities socialise a person to the society. The Cultural as well as Religious atmosphere where a person born and brought up adds morals and values to their life. The ways and behaviours that an individual earned during childhood days will continue in the adulthood days also. Physical Education helps to organise the ways and behaviours of an individual into the best. The tools of physical education includes various sports, games, dance forms etc. Along with this, several countries inherited its own tools for Physical Education from their culture. Yoga in India, Tai Chi in China etc are the examples for this. Beyond sports and games, Physical Education teaches lifelong lessons to an individual that helps him to lead an intellectual and prosperous life. Thereby an individual and also society can lead a life bounded with morals and values. Physical Education as a field includes not only athletes, but also coaches, trainers, officials, spectators etc. Contribution of all these persons enrich not only the Physical Education but also the values of a society. Therefore Physical Educationists acts as a stakeholders of values in each and every society. This paper is an outlook to the Contribution of Physical Education in Rediscovering Lost Values.

Keywords: Physical Education, Tools, Values

Introduction

According to Pestalozzi, “education is the harmonious development of head, heart and hand-body, mind and spirit”. From this, we can understand that education doesn’t mean mere book knowledge. Education is beyond the book knowledge. Education is a lifelong experience that

gifts us a variety of values. Education is the process of inculcating values. Education without values is of no use. The cultural as well as religious environment where a child is born and brought up add values in education. Ultimately education aims the overall development of an individual through the paths such as physical, mental, spiritual, emotional, social and intellectual. Among these, the physical aspect has more importance. This aspect brings all other aspects into fulfilment. The role of physical education gains its importance here. Physical education has an immense role in the life of an individual from birth to death. From the time where a person enables to walk without the aid from other persons, his or her lessons on physical education has starts. Physical Education contributes a lot to the rediscovering of lost values through several ways. Physical Education is not only sports or games it involves dance art forms etc.

Physical Education and Socialisation

According to C.C.Cowell, “Physical Education is the social process of change in behaviour of the human organism originating primarily from the stimulates of social-big-muscle-play and related activities”. Man is primarily a social animal. Therefore a lots features resides deeply inside the man. Physical Education minimises the deep animalistic features inside the man and turns him or her into a social being. Thereby it socialises a person into society. The absence of exposure to proper physical activities from childhood leads a child to anti-social activities. These anti-social activities spoil the values in a society. Physical Education is a field which acts as an outlet of aggressiveness resides in the human being. For achieving this, several tools such as sports, games, dance forms, art forms, music etc were used. All these have variety of impacts in the physical as well as psychological attributes of human being. Physical Education through its proper ways of socialisation encourages the values in a society. We are living in a world of industrialisation where materials are replaced for everything. Thereby the rate of crimes has been raised than ever before. In order to get an outlet for the aggressiveness resides in every human being, physical education is a need. Physical education adopts its tools from their culture Several countries had already adopted such means and methods for the purpose of physical education in the years long back time itself. Yoga in India, Tai Chi in China etc are the examples.

Yoga and Tai Chi

Yoga and Tai chi are different in its application and execution. In yoga, holding of the postures for a specific time is one of the key feature. On the other hand, Tai chi never holds a posture. Yoga performs in standing as well as non-standing position. The retention of breathing is also practicing in yoga while tai chi doesn't motivates such kinds of breath holding practices. It also performs in a standing position also. The contrasting nature of yoga and tai chi is that one is nonviolent and other one is a martial art respectively. Anyhow both of them focus on precise movements that allows the slow transition of body from one position to another. It uses controlled breathing and meditation to enhance its practices. Yoga and Tai chi originates in India and china respectively before 5000 years ago. Yoga and Tai chi have medical benefits such as curing pains. It also upgrade the quality of life through its mindful and regular practices. Yoga and Tai chi aids to reduce stress and enhance the balance of the body.

Role of Physical Educationists

The tools of physical education organise the ways and behaviours of an individual. It has specific role in the moulding of the character of an individual. The ways of behaviours and ways that a person develops during his or her childhood days will continue in the adulthood

days also. Character development is one of the main aim of physical education. This shall be possible with the intervention of physical educationists. Physical educationists involves not only athletes but also coaches, trainers, officials, spectators etc. each of them mutually contributes to the development of the person. Athletes gets physically educated as well as earns values through physical activities. Coaches trains the athletes physically as well as based on values also. Physical Educationists through their teaching, coaching and concerned responsibility must be the role models in their societies for practicing values. It not only attracts everyone to the field but also raises the good will of physical education in the particular society too.

Physical Education and Values

Physical Education is an appropriate breeding place to cultivate values. Values along with life lessons develops the character. In a society, there are two sets of values such as Moral values and Social values. Moral Values consists of honesty, fairness, responsibility, compassion, respect etc. On the other hand, Social Values includes team work, loyalty, self-sacrifice, perseverance etc. Physical Activities successfully develops all these values. There are some democratic values also provided by physical education. Such as friendship, enthusiasm, cooperation, self-esteem, moral development, competition etc. Anyhow Competition is an origin of variety of values. Competition arena is a place where the physical educationists such as athletes, coaches, physical education teachers, officials, spectators etc meet under one umbrella. A lots of values are emerging from the aspect of competition itself. It's a needed aspect for cultivating as well as rediscovering values in a modern society where the values are get losing day by day. If physical education is properly provided through right way in the right sense, it enhances the values.

Competition and Values

Competition arena turns to be a place of instilling values through several ways. Competition is an essential value for our today's society. For athletes, they learns the worth of competing and win fairly. For coaches, they teach the athletes or players to compete and win fairly. For officials, they must conduct and judge the competition fairly. For the spectators, they must motivate the athlete to play and compete as well as win fairly. Competitions are essential for the growth and development of children. In the absence of exposure to proper physical activities from childhood itself, leads a child to anti-social activities. Competition arena is a space where equality is promoted irrespective of all divisions. Players individually as well as in a group has been moulded with right values.

Conclusion

Physical Education promotes Social Values, Moral Values and Democratic Values too. It aids to the rediscovering of lost values. Through this right way of socialisation, democracy gets blossomed. It blooms through group experience. It reaches heights through physical education where the self is dedicated wholly to the good of the whole, where a reason is worth fighting for. It satisfies all dimensions of health, fitness and wellness. It leads an individual to an intellectual and prosperous life. Thus our society and life will be bounded through values. Beyond creating winners, physical education fosters social values as well as moral values. Therefore in a society, physical educationists are stake holders of values.

REFERENCES

<http://libguides.hull.ac.uk/sport/articles>

<http://portal.oas.org/LinkClick.aspx?fileticket=CMODgM1Z6cA=&tabid=1227>

<http://www.afpe.org.uk/physical-education/wp-content/uploads/Fundamental-Values-in-PE-April-2016.pdf>

<https://www.journals.elsevier.com/sport-management-review/most-cited-articles>

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeyi ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının İncelenmesi

Büşra Buse GÜLDÜR¹, Meral MİYAC GÖKTEPE², Ali ÖZKAN^{3,4}

¹Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Bartın, TÜRKİYE

²Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, TÜRKİYE

³Bartın Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bartın, TÜRKİYE

⁴Bartın Üniversitesi, Spor Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: buseguldur@gmail.com

Öz

Bu çalışmanın amacı Bartın Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyi ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının incelenmesidir. Bu çalışmaya sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda okuyan toplamda 200 kadın ve erkek öğrenci gönüllü olarak katılmıştır (n_{evde hasta bakımı}: 45, n_{çocuk gelişimi}:32, n_{tıbbi dokümantasyon}: 40, n_{ilk ve acil yardım}: 53, n_{yaşlı bakımı}: 30). Öğrencilerin fiziksel aktivite düzeylerini belirlemede “Uluslararası Fiziksel Aktivite Değerlendirme Anketi (inaktif, minimum aktif ve HEPA aktif grupları olarak MET yöntemiyle belirlenmiştir) kısa formu kullanılırken, sağlıklı yaşam davranışlarının belirlenmesinde “Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği” (kendini gerçekleştirme (KG), sağlık sorumluluğu (SS), egzersiz (E), beslenme (B), kişilerarası destek (KD) ve stres yönetimi (SY)) kullanılarak belirlenmiştir. Öğrencilerin toplam fiziksel aktivite düzeyi açısından sahip orta düzey grupta yer alırken, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışları orta düzeyde bulunmuştur. Sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının öneminin kavranması ve günlük hayatta uygulama çabaları desteklenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel Aktivite Düzeyi, Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları, Sağlık Hizmetleri

Determination of Physical Activity Levels and Healthy Lifestyle Behaviors of Health Services Vocational School Students

Abstract

The purpose of the present study was to determine of physical activity level and healthy lifestyle behaviors in Bartın University health services vocational school students. 200 male and female students from ($n_{\text{patient care at home: 45}}$, $n_{\text{child care development: 32}}$, $n_{\text{medical documentation: 40}}$, $n_{\text{first and emergency: 53}}$, $n_{\text{elderly care: 40}}$) Bartın University participated in this study voluntarily. In the study, the short form of International Physical Activity Questionnaire (Total PA levels are categorised as inactive (low), minimum active and physically active group by using MET method) was used for the determination of physical activity level of students. For the determination of healthy lifestyle behaviors Health Promotion Lifestyle Profile Questionnaire was used with self-actualization (SA), health responsibility (HR), exercise (E), nutrition (N), interpersonal support (IS) and stress management (SM) subscales. While the students were in the middle group with regard to the total level of physical activity, The HLSBs of the students are found to be in moderate level. The significance of HLSBs should be recognized, and attempts to use them during daily life should be encouraged.

Keywords: Physical Activity Levels, Healthy Lifestyle Behaviors, Health Services

Giriş

Gelişen bir toplumda ihtiyaçları karşılamaya yönelik birçok teknolojik ürün ortaya çıkmaktadır. Teknolojik ürünlerin üretimyle beraber insan gücüne duyulan ihtiyacın azaldığı görülmektedir.

İnsanoğlu asırlardır yaptığı buluşlarla her gün yeni ufuklara yelken açmaktadır. Bunların çoğu teknoloji alanında insanın hizmetine sunulan gelişmelerdir. Her geçen gün, yaşam kalitesinin artırılması adına günlük yaşam içerisinde kullandığımız pek çok iş ve aktivitenin daha zahmetsiz ve daha az enerji kullanarak yapılmasını sağlayacak araçlar geliştirilmektedir. Ancak bireylerin aklını, yaratıcılığını, zaman zaman fiziksel gücünü, enerjisini ve reflekslerini kullanarak ortaya çıkardığı davranış modellerinin teknolojik araçlar yardımıyla üstlenilmesi yaşam kalitesini artırıyor gibi görünse de genellikle yaratılan boş zaman ve enerji yine yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik olarak değerlendirilememektedir(Bek, 2008).

Fiziksel aktivite, artan enerji tüketimiyle sonuçlanan, iskelet kasları tarafından üretilen, istemli hareketler olarak tanımlanmaktadır. Fiziksel aktivite günlük yaşamın bir parçası olarak yapılan aktiviteleri içerir. Alışveriş merkezine yürüme, merdiven çıkma gibi. Fiziksel aktivite yaşlı bireylerde yaşam kalitesi ve sağlıkla ilgili değiştirilebilir davranışsal bir risk faktörü olarak da tanımlanmaktadır(Soyuer ve Soyuer, 2008).

Başka bir deyişle; Fiziksel aktivite, iskelet kaslarının kasılması sonucunda üretilen, bazal düzeyin üzerinde enerji harcamayı gerektiren bedensel hareketler olarak tanımlanmaktadır (Özer, 2001).

Çağımızda yaşam koşulları insanları daha az hareket eder duruma getirmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün 2002 raporuna göre, hareketsiz yaşam dünya çapında yılda 1.9 milyon kişinin ölümüne neden olmaktadır. Toplumun büyük bir çoğunluğunda fiziksel aktivite, “spor” kelimesi ile eşanlamlı olarak algılanmaktadır. Oysa fiziksel aktivite, günlük yaşam içinde kas ve eklemlerin kullanılarak enerji harcaması ile gerçekleşen, kalp ve solunum hızını artıran ve farklı şiddetlerde yorgunlukla sonuçlanan aktiviteler olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda spor aktivitelerinin yanı sıra egzersiz, oyun ve gün içinde yapılan çeşitli aktiviteler de fiziksel aktivite olarak kabul edilmektedir. Bireylerin gün içerisinde fiziksel olarak aktif olabilecekleri 4 temel alan vardır. Bunlar; İşyeri, ulaşım (yürüme, bisiklet kullanma, vb.), ev içi işler, boş zaman aktiviteleri (spor ve rekreasyonel aktiviteler) dir (Akyol, Bilgiç ve Ersoy, 2008; Özer ve Baltacı, 2008).

Dünya Sağlık Örgütü 1974 yılında sağlığı “sadece hastalık veya sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, ruhsal, sosyal yönden tam bir iyilik hali” şeklinde tanımlamıştır. Günümüz sağlık anlayışı; birey, aile ve toplumun sağlığını koruyan, sürdüren ve geliştiren sağlık merkezli bakım yaklaşımını öngörmektedir. Bu anlayış; bireyin iyilik halini koruyacak, sürdüreceği ve geliştirecek davranışlar kazanması ve kendi sağlığı ile ilgili doğru kararlar almasını sağlamak üzerine dayandırılmıştır (Ayaz, Tezcan ve Akıncı 2005; Edelman ve Mandle 1998).

Sağlıklı yaşam biçimi, bireyin sağlığını etkileyen tüm davranışlarını kontrol etmesi, günlük aktivitelerini düzenlemede kendi sağlık statüsüne uygun davranışları seçmesi olarak tanımlanmıştır. Sağlığı geliştiren davranışlar, bireyin iyilik düzeyini arttıran, kendini geliştirmeyi sağlayan davranışları içerir. Sağlıklı yaşam biçimi davranışları, yeterli ve düzenli egzersiz yapma, dengeli beslenme, sigara kullanmama, sağlık sorumluluğu, stres yönetimi ve hijyenik önlemleri kapsar (Esin 1999; Stanhope ve Lancaster 1996).

Bu tanımlardan yola çıkılarak aslında fiziksel aktivitenin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına ön ayak olduğunu görmekteyiz. Sağlıklı yaşam biçimi davranışlarımızı belirlerken günlük yaşamın bir parçası olarak nitelendirilen fiziksel aktivite hareketlerini sağlığımıza uygun bir biçimde düzenlenmesi gerekmektedir.

Bu araştırmada, Bartın Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyleri ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni ve Örneklem

Araştırmanın deseni, nicel araştırma yöntemiyle yapılmıştır.

Araştırmanın evreni, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencileri, örneklemi ise, Bartın Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinden gönüllü katılan toplamda 200 öğrenci oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, “Kişisel Bilgi Formu”, Uluslararası “Fiziksel Aktivite Değerlendirme Anketi” (inaktif, minimum aktif ve HEPA aktif grupları olarak MET yöntemiyle belirlenmiştir) ve “Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği” (kendini gerçekleştirme (KG), sağlık sorumluluğu (SS), egzersiz (E), beslenme (B), kişilerarası destek (KD) ve stres yönetimi (SY)) kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bartın Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu bölümünden gerekli izinler alınmıştır. Öğrencilere anketleri doldurmadan önce anket hakkında bilgiler verilmiş ve yönergeler anlatılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada, anket ve ölçek yoluyla toplanan verilerin frekans ve yüzde dağılımları,

Elde edilen fiziksel aktivite düzeyi ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi kullanılarak belirlenmiştir.

Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında ise SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak belirlenmiştir.

Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği

Sağlıklı yaşam biçimi ölçeği 1987 yılında Walker, Sechrist ve Pender tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkiye’de geçerlik ve güvenirlik çalışması 1997 yılında Esin tarafından yapılmıştır. Toplam 48 maddeden oluşan likert tipi, 4 dereceli ölçeğin bütün maddeleri olumludur. Ayrıca ölçeğin 6 alt boyutu vardır. Alt boyutları; kendini gerçekleştirme, sağlık sorumluluğu, egzersiz, beslenme, kişilerarası destek ve stres yönetimi. Her bir alt boyut bağımsız olarak tek başına kullanılabilir. Ölçeğin tümünün puanı sağlıklı yaşam biçimi davranışları puanını verir.

* *Kendini gerçekleştirme alt boyutu*; bireyin yaşam amaçlarını, bireysel olarak kendini geliştirme yeteneğini ve kendini ne derece tanıdığını ve memnun edebildiğini belirler.

* *Sağlık sorumluluğu alt boyutu*; Bireyin kendi sağlığı üzerindeki sorumluluk düzeyini, sağlığına ne düzeyde katıldığını belirler.

* *Egzersiz alt boyutu*; sağlıklı yaşamın değişmez bir ögesi olan egzersiz uygulamalarının birey tarafından ne düzeyde uygulandığını gösterir.

* *Beslenme alt boyutu*; bireyin öğünlerini seçme ve düzenleme, yiyecek seçimlerindeki değerleri belirler.

* *Stres yönetimi alt boyutu*; bireyin stres kaynaklarını tanıma düzeyini ve stres kontrol mekanizmalarını belirler.

Ölçekteki sorular, bireyin sağlıklı yaşam biçimi ile ilişkili olarak, sağlığını geliştiren davranışlarını ölçer. Ölçekten alınan puanların yükselmesi bireyin belirtilen sağlık davranışlarını yüksek düzeyde uyguladığını gösterir. Sağlıklı yaşam biçimi davranışları ölçeğin tüm maddeleri olumludur. Ayrıca yukarıda ifade edildiği gibi işaretleme 4 likert tipli ölçek üzerinde yapılır. 'hiçbir zaman' yanıtı için 1 'bazen' yanıtı için 2 'sık sık' yanıtı için 3 'düzenli olarak' yanıtı için 4 puan verilir. Ölçeğin tamamı için en düşük puan 48, en yüksek puan 192'dir. Ölçeğin alt boyutları farklı madde sayısından oluşmuştur. Alt grupların madde sayıları ve madde numaraları aşağıda gösterilmiştir.

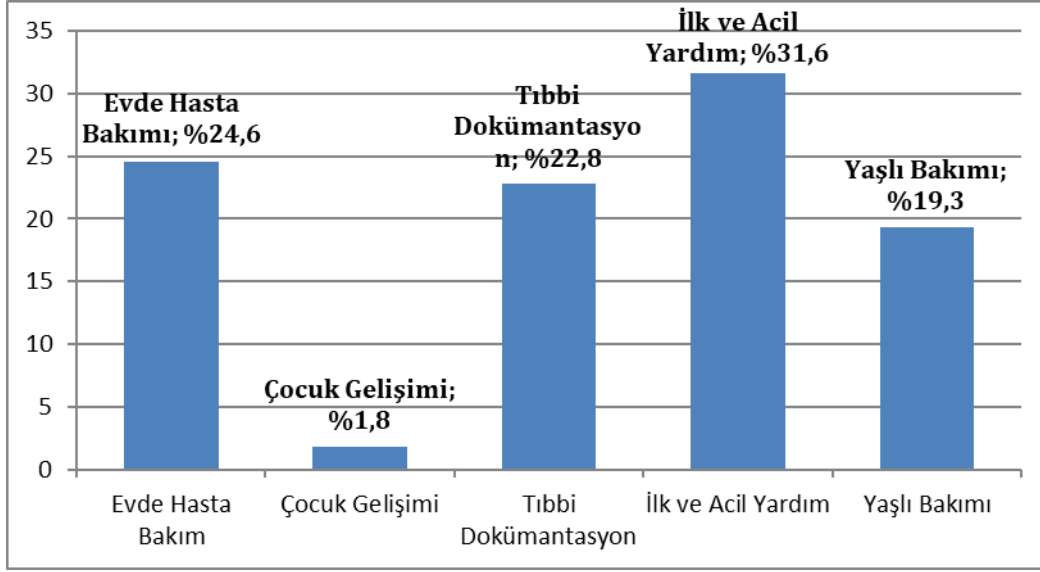
1. Kendini gerçekleştirme alt boyutu 13 maddeden oluşur. En düşük puan 13, en yüksek puan 52'dir (3,8,9,12,16,17,21,23,29,34,37,44 ve 48. maddeler).
2. Sağlık sorumluluğu alt boyutu 10 maddeden oluşur. En düşük puan 10, en yüksek puan 40'tır (2,7,15,20,28,32,33,42,43,46. maddeler).
3. Egzersiz alt boyutu 5 maddeden oluşur. En düşük puan 5, en yüksek puan 20'dir (4,13,22,30,38. maddeler).
4. Beslenme alt boyutu 6 maddeden oluşur. En düşük puan 6, en yüksek puan 24'tür (1,5,14,19,26, 35. Maddeler).
5. Kişiler arası destek ve stres yönetimi alt boyutu 7 maddeden oluşur. En düşük puan 7, en yüksek puan 28'dir (10,18,24,25,31,39,47. maddeler).
6. Stres yönetimi alt boyutu 7 maddeden oluşur. En düşük puan 7, en yüksek puan 28'dir (6,14,27,36,40,41,45. maddeler).

Fiziksel Aktivite Anketi

Uluslararası Fiziksel Aktivite Değerlendirme Anketi (IPAQ) Dr. Micheal Booth (Sidney-Avustralya) tarafından 1996 yılında, toplumun sağlık ve fiziksel aktivite düzeylerini ve bunların arasındaki ilişkisini incelemek için tasarlanmıştır. Bunu takiben Uluslararası Fiziksel Aktivite Değerlendirme Grubu bu ankete dayanarak IPAQ'ı geliştirmişlerdir. IPAQ, yetişkinlerin fiziksel aktivite ve sedanter hayat biçimlerini tespit etmek için kısa ve uzun form şeklinde tasarlanmıştır. 1998-1999, 6 kıtada bulunan toplam 12 ülke ve 14 araştırma merkezinde IPAQ test-retest yöntemiyle güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde IPAQ fiziksel aktiviteyi belirlemek için güvenilir ve geçerli bir yöntem olduğu açıklanmıştır (Atez, 2001). Ölçeğin Türkiye'de geçerlik ve güvenilirlik çalışması 2005 yılında Öztürk tarafından yapılmıştır (Öztürk, 2005). Anket 4 ayrı bölüm ve toplam 7 sorudan oluşmaktadır. Anket, 18-69 yaşları arasındaki yetişkinlere uygulanması tavsiye edilmektedir. Anket son 7 günde en az 10 dk yapılan FA ile ilgili sorular içermektedir. Ankette son haftada kaç gün ve her bir gün için ne kadar süre ile a) Ağır fiziksel aktiviteler (AFA), b) Orta yoğunlukta fiziksel aktiviteler (OFA), c) Yürüyüş yapıldığını belirlenmektedir (Y). Son soruda ise günlük olarak hareket etmeden (oturarak, yatarak vs) harcanan zaman belirlenmektedir. Fiziksel aktivite düzeyini belirlemek için MET yöntemiyle yapılmaktadır. 1 MET=3,5 ml/kg/dk. İstirahat halinde iken her kişi bir kg başına bir dakikada 3,5 ml oksijen tüketmektedir. IPAQ'ta, AFA= 8.0 MET, OFA = 4.0 MET, Y=3.3 MET olarak harcadığını kabul edilmektedir. Her bir kişinin haftada kaç gün ve ne kadar süre ile AFA, OFA ve Y yaptığını tespit ederek bu üç farklı fiziksel aktiviteden harcanan toplam MET miktarı hesaplanmaktadır.

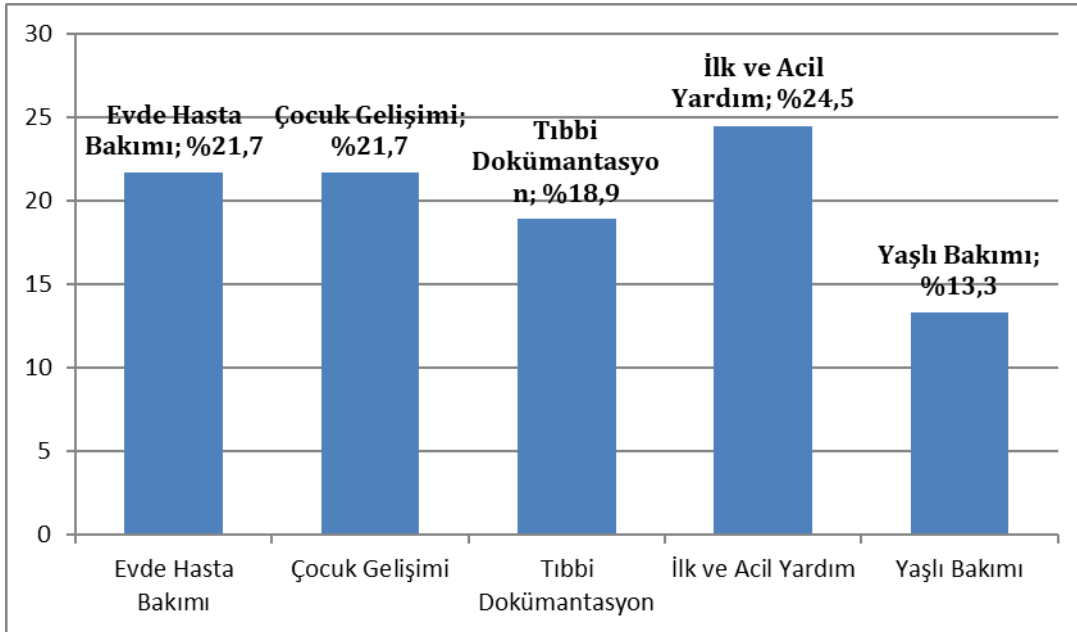
Bulgular

Grafik 1. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu erkek öğrencilerinin frekans tablosu

Grafik 1'e bakıldığında Sağlık Hizmetleri bölümünde; evde hasta bakımı okuyanların %24,6'sını, çocuk gelişimi %1,8'ini, tıbbi dokümantasyon %22,8'ini, ilk ve acil yardım %31,6'sını, yaşlı bakımı %19,3'ünü erkek öğrenciler oluşturuyor.

Grafik 2. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu kadın öğrencilerinin frekans tablosu

Grafik 2'ye bakıldığında Sağlık Hizmetleri bölümünde; evde hasta bakımı okuyanların %21,7'sini, çocuk gelişimi %21,7'sini, tıbbi dokümantasyon %18,9'unu, ilk ve acil yardım %24,5'ini, yaşlı bakımı %13,3'ünü kadın öğrenciler oluşturuyor.

Tablo 1. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin vücut kompozisyonu ortalama ve standart sapma değerleri

		N	Ort.	Ss
Boy	erkek	57	178,72	5,570

	kadın	143	163,01	5,229
Kilo	erkek	57	72,07	9,545
	kadın	143	55,24	7,921
Vücut kitle indeksi (vki)	erkek	57	21,46	2,39
	kadın	143	21,18	2,78

Tablo 1' e bakıldığında sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu erkek öğrencilerin boy ortalaması 178,72 cm olarak bulunurken, kadın öğrencilerin 163,01 cm olarak bulunmuştur. Vücut kitle indekslerine(vki) bakıldığında erkek öğrencilerin 21,46 kg/m² olarak bulunurken, kadın öğrencilerin 21,18 kg/m² olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışı ve fiziksel aktivite düzeylerinin ortalama ve standart sapma değerleri

		N	Ort.	Ss
Kendini gerçekleştirme (kg)	erkek	57	35,98	6,454
	kadın	143	36,60	6,083
Sağlık sorumluluğu (ss)	erkek	57	21,93	4,551
	kadın	143	22,66	15,788
Beslenme (b)	erkek	57	15,47	3,083
	kadın	143	15,73	2,917
Kişilerarası destek (kad)	erkek	57	20,12	3,804
	kadın	143	20,64	3,374
Stres yönetimi(SY)	erkek	57	17,5965	3,79313
	kadın	143	18,2448	5,78392
Sağlıklı yaşam biçimi (SYB)	erkek	57	121,8596	19,54888
	kadın	143	123,1469	29,53035
Ağır fiziksel aktivite (AFA)	erkek	57	755,09	273,57
	kadın	143	365,0350	178,13980
Orta düzey fiziksel	erkek	57	128,42	32,4

aktivite (OFA)	kadın	143	166,15	38,7
Toplam fiziksel aktivite (TFA)	erkek	57	2813,7	346,62
	kadın	143	2148,84	287,73

Tablo 2' ye bakıldığında sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu erkek öğrencilerin ortalama değerlerinden kendini gerçekleştirme(kg) %35,98 olarak bulunurken, kadın öğrencilerin %36,60 olarak bulunmuştur. Sağlık sorumluluğu(ss) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %21,93, kadın öğrencilerin %22,66 olarak bulunmuştur. Beslenme(b) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %15,47, kadın öğrencilerin %15,73 olarak bulunmuştur. Kişilerarası destek(kad) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %20,12, kadın öğrencilerin %20,64 olarak bulunmuştur. Stres yönetimi(sy) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %17,5965, kadın öğrencilerin %18,2448 olarak bulunmuştur. Sağlıklı yaşam biçimi(syb) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %121,8596, kadın öğrencilerin %123,1469 olarak bulunmuştur. Ağır fiziksel aktivite(afa) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %755,09, kadın öğrencilerin %365,0350 olarak bulunmuştur. Orta düzey fiziksel aktivite(ofa) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %128,42, kadın öğrencilerin %166,15 olarak bulunmuştur. Toplam fiziksel aktivite(tfa) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %2813,7, kadın öğrencilerin %2148,84 olarak bulunmuştur.

Tablo 3. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin boy değişkeni ile fiziksel aktivite düzeyleri ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları alt boyutlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi

		Boy
Yaş	r	-,801(**)
	p	0,000
Kilo	r	,764(**)
	p	0,000
Vücut kitle indeksi (VKİ)	r	,575(**)
	p	0,000
Orta düzey fiziksel aktivite(OFA)	r	,195(**)
	p	0,006

Boy değişkeni ile kilo, vücut kitle indeksi ve orta düzey fiziksel aktivite değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Boy değişkeni ile yaş, kendini gerçekleştirme, sağlık sorumluluğu, egzersiz, beslenme, kişilerarası destek, stres yönetimi, sağlıklı yaşam biçimi, ağır fiziksel aktivite, yürüyüş ve oturma süresi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin vücut ağırlığı değişkeni ile fiziksel aktivite düzeyleri ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları alt boyutlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi

		Vücut Ağırlığı
Yaş	r	-,672(**)
	p	0,000
Boy	r	,764(**)
	p	0,000
Vücut kitle indeksi (VKİ)	r	,934(**)
	p	0,000
Orta düzey fiziksel aktivite(OFA)	r	,198(**)
	p	0,005

Vücut ağırlığı değişkeni ile yaş, boy, vücut kitle indeksi ve orta düzey fiziksel aktivite değişkenleri arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Vücut ağırlığı değişkeni ile kendini gerçekleştirme, sağlık sorumluluğu, egzersiz, beslenme, kişilerarası destek, stres yönetimi, sağlıklı yaşam biçimi, ağır fiziksel aktivite, yürüyüş ve oturma süresi değişkenleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p < 0.05$).

Tablo 5. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin vücut kitle indeksi(VKİ) değişkeni ile fiziksel aktivite düzeyleri ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları alt boyutlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi

		VKİ
Yaş	r	-,517(**)
	p	0,000
Boy	r	,575(**)
	p	0,000
Kilo	r	,934(**)
	p	0,000
Orta düzey fiziksel aktivite(ofa)	r	,161(*)
	p	0,023

Vücut kitle indeksi(VKİ) değişkeni ile yaş, boy, kilo ve orta düzey fiziksel aktivite değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Vücut kitle indeksi değişkeni ile kendini gerçekleştirme, sağlık sorumluluğu, egzersiz, beslenme, kişilerarası destek, stres yönetimi, sağlıklı yaşam biçimi, ağır fiziksel aktivite, yürüyüş ve oturma süresi değişkenleri arasında anlamlı ilişki yoktur ($p < 0.05$).

Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyleri ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları alt boyutlar arasındaki herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır ($p > 0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada Bartın Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyi ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını belirlemek amacıyla değişkenler arasındaki ilişkilere bakılmıştır.

Grafik 1’de Sağlık Hizmetleri bölümünde; evde hasta bakımı okuyanların %24,6’sını, çocuk gelişimi %1,8’ini, tıbbi dokümantasyon %22,8’ini, ilk ve acil yardım %31,6’sını, yaşlı bakımı %19,3’ünü erkek öğrencilerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Grafik 2’de Sağlık Hizmetleri bölümünde; evde hasta bakımı okuyanların %21,7’sini, çocuk gelişimi %21,7’sini, tıbbi dokümantasyon %18,9’unu, ilk ve acil yardım %24,5’ini, yaşlı bakımı %13,3’ünü kadın öğrencilerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Tablo 1’ e bakıldığında sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu erkek öğrencilerin boy ortalaması 178,72 cm olarak bulunurken, kadın öğrencilerin 163,01 cm olarak bulunmuştur. Öğrencilerin boyları ve kiloları incelendiğinde erkeklerin kadınlara göre daha uzun ve kilolu olduğu görülmektedir.

Tablo 2’ ye bakıldığında sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu erkek öğrencilerin ortalama değerlerinden kendini gerçekleştirme(kg) %35,98 olarak bulunurken, kadın öğrencilerin %36,60 olarak bulunmuştur. Sağlık sorumluluğu(ss) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %21,93, kadın öğrencilerin %22,66 olarak bulunmuştur. Beslenme(b) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %15,47, kadın öğrencilerin %15,73 olarak bulunmuştur. Kişilerarası destek(kad) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %20,12, kadın öğrencilerin %20,64 olarak bulunmuştur. Stres yönetimi(sy) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %17,5965, kadın öğrencilerin %18,2448 olarak bulunmuştur. Sağlıklı yaşam biçimi(syb) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %121,8596, kadın öğrencilerin %123,1469 olarak bulunmuştur. Ağır fiziksel aktivite(afa) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %755,09, kadın öğrencilerin %365,0350 olarak bulunmuştur. Orta düzey fiziksel aktivite(ofa) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %128,42, kadın öğrencilerin %166,15 olarak bulunmuştur. Toplam fiziksel aktivite(tfa) değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin %2813,7, kadın öğrencilerin %2148,84 olarak tespit edilmiştir.

Tablo3,4,5’de cinsiyete göre boy, kilo, vücut kitle indeksi ve fiziksel aktivite düzeylerinin Orta düzey fiziksel aktivite(ofa) alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur($p < 0.05$).

Yapılan literatür taramasında Şanlı ve Güzel(2009)’in çalışmasıyla paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Yine Genç ve arkadaşları(2011)’nin çalışmasıyla bizim çalışmamızın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Yukarıdaki tablolarda yaş değişkeni ile boy, kilo, vücut kitle indeksi, ve orta düzey fiziksel aktivite değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki vardır($p < 0.05$). Arabacı ve Çankaya(2007)’nin fiziksel aktivite ve yaş arasındaki pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Çalışmamız ile benzerlik göstermektedir.

Tablolarda Vücut kitle indeksi(VKİ) değişkeni ile yaş, boy, kilo ve orta düzey fiziksel aktivite değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur($p<0.05$). Cihangiroğlu ve Deveci(2011)'nin araştırmalarının kapsamında öğrencilerin BKİ'leri ile SYBD ölçeği toplam puan ortalamaları arasında ilişki bulunmamıştır. Bu sonuç çalışmamız ile paralellik göstermektedir.

Sağlıklı bir yaşam tarzı için sağlığın geliştirilmesi, insanların kendi sağlıklarına dikkat ederek, sağlıklı yaşamak adına sigara içme, alkol ve madde kullanımı, beslenme davranışları, fiziksel aktivite, şiddet davranışları, cinsel davranışlar, sağlıksız kilo kontrolü, aile ile iletişim sorunları ve stres yönetimi gibi riskli davranışlardan kaçınılması gerekmektedir (Çimen,2003). Üniversite öğrencilerinin kiloları ve beslenme şekilleri sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını farklı şekillerde etkileyebilir.

Öğrencilerin toplam fiziksel aktivite düzeyleri açısından orta düzey grupta yer alırken, sağlıklı yaşam biçimi davranışları da orta düzeyde bulunmuştur.

Öneri

Sağlıklı yaşam biçimi davranışlarımızı belirlerken günlük yaşamın bir parçası olarak nitelendirilen fiziksel aktivite hareketlerini sağlığımıza uygun bir biçimde düzenlenmesi gerektiği önerilmektedir. Sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının önemini kavranması ve günlük hayatta uygulama çabaları desteklenmelidir.

Üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivitenin önemini kavramaları için spora teşvik edilmesi önerilmektedir. Fiziksel aktivite ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının bireyler için önemi düşünüldüğünde yapılan çalışmaların artırılması önerilmektedir.

Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu öğrencileri üzerine yapılmış bir çalışmadır. Bundan sonra başka bölümler üzerinden bu konu tekrar çalışılabilir.

KAYNAKÇA

Arabacı, R., Çankaya, C. (2007). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin fiziksel aktivite düzeylerinin araştırılması. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, (20), 1-15.

Atenz, AA. (2001).A review of empirically based physical activity program for middle aged to older adults. Journal of Aging and Physical Activity. 9(1), 38-55.

Ayaz, S, Tezcan, S, Akıncı, F. (2005). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin sağlığı geliştirmedavranışları. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 9(2): 26-34.

Batı, H., Tezer, E., Duman, E., Önen, E., Yılmaz, C., Fadıloğlu, Ç. (2003). Üniversite öğrencilerinde sağlıklı yaşam biçimi davranışı değerlendirmesi. 8. Halk Sağlığı Günleri(Kongre Kitabı),Sivas 23-25 Haziran, 227.

Bek, N. (2008). Fiziksel Aktivite ve Sağlığımız. (1. Baskı). Ankara: Klasmat Matbaacılık.

Bozhüyük, A., Özcan, S., Kurdak, H., Akpınar, E., Saatçı, E., Bozdemir, N. (2012). Sağlıklı Yaşam Biçimi ve Aile Hekimliği. Turkish Journal Of Family Medicine and Primary Care, 6 (1):13-21.

Canan, F., Atatoğlu, A. (2010). Anksiyete, Depresyon ve Problem Çözme Becerisi Algısı Üzerine Düzenli Sporun Etkisi. Anatolian Journal of Psychiatry, 11:38-43.

- Cihangiroğlu Z., Deveci SE. (2011). Fırat Üniversitesi Elazığ Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ve Etkileyen Faktörler. Fırat Tıp Dergisi; 16(2): 78-83.
- Çimen, S. (2003). 15-18 Yaş Grubu Gençlerde Riskli Sağlık Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Edelman, CL., Mandle, CL. (1998). Health Promotion throughout the life span,. Philadelphia: Mosby Comp.
- Erdoğan, S., Nahcivan, N., Esin, N. ve İbrikçi, S. (1994). Sağlık Sürdürme, Sağlık Geliştirme ve Hemşirelik. Hemşirelik Bülteni, 3(8), 28-36.
- Esin, N. (1999). Sağlıklı yaşam biçimi davranışları ölçeğinin türkçe' ye uyarlanması. Hemşirelik Bülteni, 12(45): 87-95.
- Esin, MNÖ. (1997). Endüstriyel Alanda Çalışan İşçilerin Sağlık Davranışlarının Saptanması Ve Geliştirilmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ferguson, KJ. (1998). Health Behaviour. Wallace, R.B. Public Health and Preventive Medicine. 14. Edition, Stamford: Appleton and Lange, 811-816.
- Genç, A., Şener, Ü., Karabacak, H., Üçok, K. (2011). Kadın ve erkek genç erişkinler arasında fiziksel aktivite ve yaşam kalitesi farklılıklarının araştırılması. Kocatepe Tıp Dergisi. 12: 145-150.
- Gochman, DS. (1988). Health Behavior Emerging Research Perspectives. New York: Plenum Pres.
- Hekim, M. (2015). Tıp II Diyabet, Hipertansiyon ve Obezitenin Önlenmesinde Fiziksel Aktivitenin Önemi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(8):1081-1086.
- On, B. (2006). Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Sağlığın Geliştirilmesi İle İlgili Görüşleri Ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ölçer, Z., Oskay, U. (2015). Yüksek Riskli Gebelerin Yaşadığı Stresörler ve Stresle Baş Etme Yöntemleri. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 2(2):85-92.
- Özer D., Baltacı G. (2008). İş Yerinde Fiziksel Aktivite. Klasmat Matbaacılık, Ankara.
- Özer, K. (2001). Fiziksel Uygunluk, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Özkan S, Yılmaz E.(2008). Hastanede çalışan hemşirelerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi; 3: 90-105.
- Öztürk, M. (2005).Üniversitede Eğitim-Öğretim Gören Öğrencilerde Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketinin Geçerliliği Ve Güvenirliği ve Fiziksel Aktivite Düzeylerinin Belirlenmesi.(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Rowland, PW., Freedson, P. (1994). "Physical Activity, Fitness and Health in Children: A Close Look", Pediatrics, 93(4): 669-672.
- Sezer, A. (2012). Sağlık Okuryazarlığının Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları İle İlişkisi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Soyuer, F. & Soyuer, A. (2008) Yaşlılık ve Fiziksel Aktivite. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 15(3), 219-224.

Stanhope, M., Lancaster, J. (1996). Community Health Nursing. Promoting Health of Aggregates Families and Individuals. Mosby Year Book.

Şanlı, E., Güzel AN. (2009). Öğretmenlerde Fiziksel Aktivite Düzeyi - Yaş, Cinsiyet ve Beden Kitle İndeksi İlişkisi. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD), XIV, 3:23- 32.

Tuğut, N., Bekar, M. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Sağlığı Algılama Durumları İle Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Arasındaki İlişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 11 (3):17-26.

Walker, SN., Sechrist, KR., Pender, NJ. (1987). The health promoting lifestyle profile: development and psychometric characteristics. Nursing Research,36(2), 76-81.

World Health Organization. WHO Definition of Health. (Erişim tarihi: 03.04.2014). <http://www.who.int/about/definition/en/print.html>.

Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklara Uygulanan Sportif Rekreatif Etkinliklerin Sosyal Gelişime Etkisi

Alçın OZAN¹, Betül BAYAZIT², Okan Serhat TUNCİL³

¹Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kocaeli, TÜRKİYE

²Kocaeli Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Kocaeli, TÜRKİYE

³Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kocaeli, TÜRKİYE

E-Posta: betul.bayazit@kocaeli.edu.tr

Öz

Bu araştırmanın amacı, eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara uygulanan sportif rekreatif etkinliklerin sosyal gelişime etkisinin belirlenmesidir. Araştırma grubunu, Kocaeli ilinde bulunan Özel Eğitim Okulu'nda eğitim gören ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 12-14 yaş arası eğitilebilir zihinsel engelli olan 9 erkek çocuk oluşturmaktadır. Araştırma grubuna haftada 3 gün, günde 60 dakika olmak üzere toplam 10 haftalık sosyal gelişimlerini arttırmaya yönelik çalışma programı uygulanmıştır. Çalışma programı öncesinde ve sonrasında çocuklara araştırmacılar tarafından çocukların cevaplayabilecekleri şekilde ve seviyede hazırlanan 20 soruluk anket, “evet” ve “hayır” seçeneklerinden oluşmaktadır. Elde edilen veriler SPSS 21.0 paket programında frekans ve yüzde değerleri alınarak tablolar haline getirilmiştir. Sonuç olarak, sosyal gelişime yönelik zihinsel engelli bireylere yaptırılan sportif rekreatif aktiviteler, bireylerin sosyalleşmesinde, özgüven kazanmasında, iletişim kurmasında ve sorumluluk bilincinin gelişmesinde büyük katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel Engel, Sosyal Gelişim, Sportif Rekreatif Oyun

Impact of Social Development on Sportive Recreational Activities to Trained Mentally Handicapped Children

Abstract

The aim of this research is to determine the social developmental effect of sportive recreational activities on educated and handicapped children. The research group consists of 9 boys who are educated in the Special Education School in Kocaeli Province. They are educated and mentally disabled. Furthermore, they are between the ages of 12 and 14. Moreover, they participate voluntarily in the study. For the research group, a study program was implemented to increase social development for 10 weeks, 3 days a week and 60 minutes a day. The games and applications selected in the research were determined the development level of the children and they were planned to increase their social development. The children were prepared before and after the programme by researchers in order to they can answer 20 question with, "yes" and "no" or they had to choose between options. The obtained data were converted into tabular form by taking frequency and percentage values in SPSS 21.0 package program. As a result, recreational sports for people with intellectual disabilities that contribute to social development activities, the socialization of individuals, self- confidence, makes a large contribution to the development of communication and responsibility.

Keywords: Sports Manager, Provincial Representative, Managerial Problem

Giriş

Günümüzde içinde bulunduğumuz toplum tarafından kenara itilerek sosyalleşmeleri engellenen bireylerin sayısı oldukça fazladır. Bunların başında da engelli bireyler gelmektedir. Söz konusu engelli bireylerin ise büyük bir kısmını zihinsel engelli bireyler

oluşturmaktadır. Zihinsel engelli bireylerin büyük çoğunluğu eğitilebilir zihinsel engelli çocuklardan oluşmaktadır. Bu çocukların ilköğretim düzeyinde akademik konularda eğitilebilirlik, toplumda bağımsız yaşayabilecek düzeyde sosyal uyum, yetişkin düzeyinde kısmen veya tamamen destek alacak şekilde mesleki yeterlilik alanlarında gelişme potansiyeline sahip oldukları ifade edilmektedir (Özer, D., 2001). Dahası ülkemizde eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara yönelik öğrenim programları bu konular çerçevesinde oluşmaktadır (Eripek, S., 1993).

Yeterli eğitim ve fırsat verildiği takdirde zihinsel engelli çocuklar da normal gelişim gösteren çocuklar birçok spor branşında başarılı olabilirler (Güven, N., 1986). Zihinsel engelli çocuklar kendilerinde mevcut olan gücü, denetimsiz bir süreç içerisinde olumsuz yönde kullandıkları takdirde saldırgan eğilimler ortaya çıkmaktadır. Mevcut olan fiziksel güç çocuğun sportif başarısına aktarılır ise olumlu sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (Kınalı, G., 2003).

Özünde sosyal bir varlık olan insan için, sosyal ilişkiler oldukça büyük öneme sahiptir. Zira bireyler dünyaya geldiği andan itibaren sosyal ilişkilerini kullanarak tüm yaşamı boyunca çevresine uyum sağlama çabası içine girer. Başka bir anlatımla sosyalleşme, kişinin çevresinde geçerli olan norm ve değer yargılarına uygun bir davranış geliştirme sürecidir (Binbaşoğlu, C., 1995). Fakat zihinsel engelli sahip çocukların sosyallik düzeylerinde bazı problemler görülebilmektedir. Bu problemler bazen toplumdaki bireylerin bu çocuklara yönelik tutum ve davranışlarıyla, bazen de çocuğun geçmişte kendisinden beklenen davranışları yerine getirmedeki başarısızlıklarıyla ilişkilidir (Ersoy, Ö., Avcı. N., 2000). Zihinsel engelli çocuklar da normal çocuklar gibi, yeme, içme, sevme, sevilme, kabul edilme, başarılı olma gibi biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimlere sahiptirler. Sosyal çevrede yaşamlarını sürdürebilmeleri için bu gereksinimlerin karşılanması gerekmektedir (İlhan, L. 2008). Uyumsuz davranış birikimi, bireyin topluma uyumunda önemli bir noktadır. Ayrıca zihinsel engelle sahip bireyler bu konuda yetersizlik göstermektedir. Bu yetersizlikleri bireyin topluma sosyal uyumu zorlaştırmakta, gerekli eğitsel ve psikolojik önlemler alınmadığı takdirde imkansız hale gelebilmektedir (Ersoy, Ö., Avcı. N., 2000). Bağımsız hareket etmede güçlük çeken zihinsel engelli çocukların, arkadaşlık kurmaları da zor olmaktadır. Sosyal ilişkileri kısa sürmekte ve kendilerinden daha küçük yaşta çocuklarla arkadaşlığı tercih etmektedirler. İnatçılık gibi birtakım davranışlar sosyal ilişkilerini zedelemektedir. Grup etkinliklerinde lider olmaktan ziyade başkasına uyma ve etkinliği beraber gerçekleştirdiği kişileri taklit etme gibi davranışlar sergilemektedirler (Özer, D., 2001). Sporun zihinsel engelle sahip çocuklarda yeni dostluklar edinme, bu dostlukların pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya destek sağladığı ve özellikle engelli bireylerin topluma kazandırılmasında önemli rol üstlendiği söylenebilir (Yetim, A., 2005).

Bu araştırmanın amacı, düzenli olarak yapılan sportif rekreatif etkinliklerin eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşme düzeylerine etkisini ve bu etkinin ne düzeyde olduğunu belirlemektir.

Materyal ve Metod

Araştırma Grubu

Derince Şefkat Özel Eğitim Okulu'nda Öğrenim gören eğitilebilir zihinsel engelli olan 12-14 yaş grubundaki 9 erkek öğrenciye uygulanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Rekreatif oyunların zihinsel engelli çocukların sosyal gelişimi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve bu etkinin sosyal veri şeklinde gösterilmesi amacıyla 20 soruluk bir anket araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Çalışma yapılmadan önce kurumdan izin alınmıştır. Ailelerine çalışmayla ilgili bilgiler verilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Etkinlik programı öncesinde ve sonrasında olmak üzere anket uygulaması yapılmıştır. Anket, özel eğitimci nezaretinde, öğrencilere tek tek uygulanmıştır. Uygulamalar haftada 3 gün günde 1 saat olmak üzere toplam 10 hafta devam etmiştir. Tüm öğrenciler etkinliklere katılmıştır. Çalışmalar sırasında araştırmacıyla birlikte kurumun beden eğitimi öğretmeni de görev almıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, SPSS 21.0 paket programında frekans ve yüzde değerleri alınarak tablolar haline getirilmiştir.

Bulgular

SORULAR	DEĞİŞKENLER	ETKİNLİK ÖNCESİ		ETKİNLİK SONRASI	
		SAYI	%	SAYI	%
1.Yalnız Kalmayı Sever Misin?	Olumlu (1)	3	33,3	8	88,90
	Olumsuz (0)	6	66,7	1	11,1
	TOPLAM	9	100	9	100
2.Kalabalıktan Hoşlanır Mısın?	Olumlu (1)	7	77,8	8	88,9
	Olumsuz (0)	2	22,2	1	11,1
	TOPLAM	9	100	9	100
3. Yeni Arkadaşlar Edinmekten Hoşlanır Mısın?	Olumlu (1)	9	100	9	100
	Olumsuz (0)	0	0	0	0
	TOPLAM	9	100	9	100
4.Evinde Beslediğin Bir Hayvan Türü Var Mı?	Olumlu (1)	7	77,8	8	88,9
	Olumsuz (0)	2	22,2	1	11,1
	TOPLAM	9	100	9	100
5.Ailen ve Arkadaşların İle Vakit Geçirmeyi Seviyor Musun?	Olumlu (1)	6	66,7	8	88,9
	Olumsuz (0)	3	33,3	1	11,1
	TOPLAM	9	100	9	100
6.Okulda Eşyalarını Arkadaşınla Paylaşıyor Mısın?	Olumlu (1)	7	77,8	8	88,9
	Olumsuz (0)	2	22,2	1	11,1
	TOPLAM	9	100	9	100
7.Arkadaşların Bir Faaliyet İçin Toplandıklarında (Oyun, Gezi vb.) Onlara Uyar Mısın?	Olumlu (1)	9	100	9	100
	Olumsuz (0)	0	0	0	0
	TOPLAM	9	100	9	100
8.Okulda Yeni Bir Arkadaşın Geldiğinde Tanışmak İçin Onunla Konuşur Musun?	Olumlu (1)	9	100	9	100
	Olumsuz (0)	0	0	0	0
	TOPLAM	9	100	9	100
9.Sınıfında Öğrenci Sayısının	Olumlu (1)	9	100	9	100

Artmasını İster Misin?	Olumsuz (0)	0	0	0	0
	TOPLAM	9	100	9	100
10.Bildiğin Şarkıların Okulda Arkadaşına Söylersün?	Olumlu (1)	5	55,6	9	100
	Olumsuz (0)	4	44,4	0	0
	TOPLAM	9	100	9	100
		ETKİNLİK ÖNCESİ		ETKİNLİK SONRASI	
SORULAR	DEĞİŞKENLER	SAYI	%	SAYI	%
11.En Çok Hangi Oyunları Seviyorsun?	Olumlu (1)	7	77,8	8	88,9
	Olumsuz (0)	2	22,2	1	11,1
	TOPLAM	9	100	9	100
12.Öğrendiğin Oyunları Arkadaşlarınla Paylaşıyor Musun?	Olumlu (1)	8	88,9	9	100
	Olumsuz (0)	1	11,1	0	0
	TOPLAM	9	100	9	100
13.Okulda Oynanan Oyunlarda Daha Fazla Oynamak İster Misin?	Olumlu (1)	9	100	9	100
	Olumsuz (0)	0	0	0	0
	TOPLAM	9	100	9	100
14.Oynanan Oyunlarda Sıkılıyor Musun?	Olumlu (1)	1	11,1	8	88,9
	Olumsuz (0)	8	88,9	1	11,1
	TOPLAM	9	100	9	100
15.Okulda Öğrendiğin Oyunları Ailene Anlatıyor Musun?	Olumlu (1)	9	100	8	88,9
	Olumsuz (0)	0	0	1	11,1
	TOPLAM	9	100	9	100
16.Oynanan Oyunlardan Sıkılıyor Musun?	Olumlu (1)	9	100	9	100
	Olumsuz (0)	0	0	0	0
	TOPLAM	9	100	9	100
17.En Sevdiğin Aktivite(Faaliyet) Nedir?	Olumlu (1)	4	44,4	6	66,7
	Olumsuz (0)	5	55,6	3	33,3
	TOPLAM	9	100	9	100
18.Okul İçinde Arkadaşların Olmadan Oyun Oynatabilir Misin?	Olumlu (1)	8	88,9	8	88,9
	Olumsuz (0)	1	11,1	1	11,1
	TOPLAM	9	100	9	100
19.Okulda Arkadaşlarına Oyun Oynatabilir Misin?	Olumlu (1)	9	100	9	100
	Olumsuz (0)	0	0	0	0
	TOPLAM	9	100	9	100
20.Okula Ailen İstedığı İçin Mi, Kendin İstedığın İçin Mi Geliyorsun?	Olumlu (1)	7	77,8	8	88,9
	Olumsuz (0)	2	22,2	1	11,1
	TOPLAM	9	100	9	100

Tartışma

Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda rekreatif etkinliklerin sosyal gelişim üzerine etkisinin, yapılan anket çalışması sonucu elde edilen, etkinlik öncesi ve etkinlik sonrası değerlerin karşılaştırılması ile ilgili elde edilen bulgular ışığında;

Etkinlikler öncesi, sosyal seviyelerinin saptanması ve bu seviyeye rekreatif etkinliklerin katkısının belirlenmesi amacı ile ön anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışma sırasında her öğrenciye 20 soru sorulmuştur ve her soruya ortalama 2 (a) öğrenci olumsuz yanıt vermiştir. Ortalamanın toplamdaki yüzdelik değeri ise %13,42 (b) dir. Etkinlik sonrası uygulanan anket sonrası ise, rekreatif etkinliklerin sosyal gelişime etkisi açıkça görülmüştür. Soru başına olumsuz yanıt veren öğrenci sayısı 2’den 0,65’e yüzdelik değer ise %13,42’ den %7,2 ye düşmüştür. Bu değerlerden a sayısı (ortalama öğrenci sayısı), sorulara olumsuz yanıt veren toplam öğrenci sayısının soru sayısına bölünmesi ile, b sayısı ise toplam olumsuz soru yüzdesinin soru sayısına bölünmesi ile elde edilmiştir.

Eğitim programı süresinin toplam 18 saat olduğu düşünüldüğünde, ortalamadaki bu düzelme, rekreatif etkinliklerin sosyal gelişimi katkı sağladığı görülmektedir. Rekreatif etkinliklerin, sosyal gelişime olumlu etkisi, bu konuda deneyim sahibi uzman kişiler tarafından da onaylanmış mıdır? Eğitim esnasında uygulanan etkinliklerin saptanmasında hangi yollar izlenmelidir? Rekreatif etkinlikler ile zihinsel ve sosyal gelişime olumlu katkı sağladığı da söylenebilir. Çocuklara oynatılan oyunların çocukların seviyesine göre olması gerekmektedir. Çocuğa göre çok zor bir oyun, çocuğu sosyal açıdan geliştirmek yerine, çocuğun kendine olan güvenini de sarsabilmektedir (Chaille, 1978 ve Greenfield-Smitich, 1976).

Aktosun’un 2006’da yaptığı çocuk ve sosyal gelişim adlı çalışmasında, yapılan rekreatif faaliyetlerin sosyal gelişime katkısı şöyle açıklanmıştır; çocuk bir gruba dahil olmayı ve bu grup içinde kendisini ifade etmeyi öğrenecektir. Akranları ile ve yetişkin gruplardan farklı birileriyle ilişki kurabilmeyi öğrenecek ve böylece iletişim becerileri artacak ve kurallara uymayı öğrenecektir (Aktosun, 2006).

Oyunun sosyal gelişime olan etkilerine yönelik yapılan çalışmada, toplum kurallarının çocuk tarafından benimsenmesinde oyun oldukça etkilidir. Oyunlar esnasında çocuklar arasında rol dağılımı yapılır. Herkes aldığı role göre davranır. Böylece çocuklar küçük bir toplumsal yaşantı içine girerler ve karşılıklı ilişkilerin neler olduğunu taklit ederek oyunda yaşayarak öğrenme ve kendilerini doğru ifade edebilme becerisini öğrenmektedirler (Önal, 2005).

Diğer önemli bir nokta ise eğitimin ve eğitim süresinin, eğitilebilir zihinsel engellilerin sosyalleşmesinde hayati önem taşıdığıdır. Kişinin sosyal hayata adaptasyonu ve zihinsel seviyesi ne olursa olsun, bu seviye arttırılabilir ve böylece sosyal hayatla bütünlük sağlanabilir.

Aktif olarak spor yapan zihinsel engelli bireyler ile spor yapmayan akranlarının, sosyalleşme ve aile içi davranış özelliklerini değerlendirmiş ve spor yapanların, yapmayanlara oranla daha fazla sosyal davranış özelliği gösterdiğini ve eğitimlerinde önemli katkılar sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca sportif rekreatif etkinlik olarak drama ve eğitsel oyunlar bireylerin sosyal gelişimi üzerinde pozitif etki sağlamaktadır. (Ulutaş, 2011).

Çakmakçı (2001) hazırladığı “Okullarda Beden Eğitimi Dersinin ve Faaliyetlerinin Öğrencilerin Sosyalleşmesine Etkileri” konulu yüksek lisans tezinde beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin, öğrencilerin sosyalleşmesine büyük ölçüde etken olduğu sonucu, hem kuramsal kısımda hem de anket uygulamasında ortaya çıkmıştır.

İlhan ve arkadaşlarının (2013), 87 zihinsel engelli uygulama ve 57 zihinsel engelli kontrol grubundan oluşan araştırmalarında zihinsel engelli çocuklarda düzenli olarak yapılan beden eğitimi ve spor aktivitelerinin yaşam kalitesine etkisini incelemiş ve deney grubunda yer alan ve düzenli olarak beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılan çocukların yaşam kalitesi genel skorlarında ve tüm alt boyutlarda kontrol grubuna göre artan bir fark olduğunu, Babkes (1999)’in yapmış olduğu çalışmasında düzenli olarak spor aktivitesi yapan zihinsel engelli

bireylerin, sportif aktivitede bulunmayan akranlarına oranla, sosyal ve aile içerisindeki davranış özellikleri bakımında daha fazla sosyal davranış özelliği gösterdiğini, Chiang (2003), yaptığı çalışmada otistik çocuklar için eğlenceli bir ortamda yapılan fiziksel aktivitelerin sonucunda, sosyal doğal etkileşimin arttığı, yalnızlık duygusunun azaldığını ve akranlarıyla arkadaşlıklarını pekiştirdiğini belirtmişlerdir.

Pehlevan (2010)'ın çalışmasında "Türk halk oyunları programı" uygulanan zihinsel engellilerin sosyal, ilişkiyi başlatabilme, ilişkiyi sürdürme, grupla iş yapma, duygusal, kendini kontrol etme, saldırgan davranışlarla başa çıkma vb. becerilerde gösterdikleri olumlu ilerlemeyi anlamlı bulması, Devine (2004)'nin zihinsel engelli bireyler üzerinde yapmış olduğu çalışmada oyun ve serbest zaman aktivitelerinin bu bireylerin birbirleri ile olan sosyal etkileşimlerinin, sosyal kabul derecesine katkı sağlayarak artmasına sebep olduğu ve buna bağlı olarak gelişen olumlu kişilik özelliklerinin sosyal uyumu arttırdığını, McMahon (1998)'in yaptığı araştırmasında engelli bireylere uygulanan rekreatif uygulamaların çevreyle ve toplumla bütünleşme noktasında bu bireylere katkı sağladığı, arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesi ve aynı zamanda sosyal kabulün oluşturulması bakımından da bu tip aktivitelerin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara uygulanan sportif rekreatif etkinlikler yalnızca bu çocukların sosyal alandaki gelişimlerini artırmakla kalmamakta, aynı zamanda içinde bulunduğu sosyal yapı içerisinde bu etkinliklere katılırsa engelli bireylere dair pozitif sonuçlar alınabilmektedir. Çolak ve diğ. (2013)'nin çalışmasında kaynaştırma uygulanan bir ilköğretim sınıfındaki sosyal yeterlik özelliklerinin betimlenmesi ve iyileştirilmesi üzerine 25 ders saati süren bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda, kaynaştırma ortamında uzmanlar ve öğretmenlerin işbirliğiyle çalışmalarının sadece kaynaştırma öğrencisine değil, sınıftaki tüm paydaşlara olumlu etkileri olduğunu göstermiştir. Ayrıca öğretmen, okul rehber öğretmeni, öğrenciler ve velileri uygulanan program hakkında olumlu görüşler bildirmişlerdir.

Sporun tüm toplum üyeleri üzerinde olumlu etkilerde bulunmasının zihinsel engelliler açısından da geçerli olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu çerçevede sporu zihinsel engellilerin yaşamlarına daha etkin bir şekilde yer alması onların toplumla uyumunu arttırılabileceğini belirtmiştir (İlhan, 2008). Ayrıca literatürde özel eğitim farkındalığının eğitimle arttırılabileceği vurgulanmıştır (Gültekin, Yıldız ve Yıldız, 2016; Güzel, Ünlü, Yıldız ve Öztürk, 2016).

Toplumun bir parçası olan zihinsel engelli bireylerin eğitilmeleri ve böylece sosyal hayatla aralarında bir köprüünün kurulması sosyal hayatta bütünlüğü sağlayacaktır. Uzman kadrolar vasıtası ile zihinsel engelli çocuklara uygulanan rekreatif etkinlikler bu bütünlüğü sağlamada son derece önemlidir. Etkinlikler sırasında kendisini bir grubun içinde gören ve bu grup içinde yapılan görev paylaşımında kendisine verilen sorumluluğu yapan ve özgüveni artan birey bu edinimler sayesinde gerçek hayattaki kuralları daha kolay benimseyebilecektir.

KAYNAKÇA

Aktosun, T. (2006) Inverse Scattering to Determine the Shape of a Vocal Tract. In: Dritschel M.A. (eds) The Extended Field of Operator Theory. Operator Theory: Advances and Applications, vol 171. Birkhäuser Basel

Babkes, ML. (1999). Sport and physical activity socialization of youth with moderate cognitive needs: an expectancy-value perspective on parental influence. University of Northern Colorado. p 48-55.

Binbaşıoğlu, C. (1995). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Yargıcı Matbaası, s.7.

Chaille, C. (1978). The child's conceptions of play, pretending, and toys: A developmental study of the concepts of symbolic play of 5- to 11-yr old children. *Dissertation Abstracts International*, 38(12-A), 7220-7221.

Chiang, T. (2003). Effects Of A Therapeutic Recreation Intervention Within A Technology Based Physical Activity Context On The Social Interaction Of Male Youth With Autism Spectrum Disorders, Indiana University.

Çakmakçı, S. (2001). "Okullarda Beden Eğitimi Dersinin ve Faaliyetlerinin Öğrencilerin Sosyalleşmesine Etkileri". Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya.

Çolak, A., Vuran, S., Uzuner, Y. (2013). Kaynaştırma Uygulanan Bir İlköğretim Sınıfındaki Sosyal Yeterlilik Özelliklerinin Betimlenmesi ve İyileştirilmesi Çalışmaları. Özel Eğitim Dergisi. Sayı 14.

Devine, M. (2004). Being a 'doer' instead of a 'viewer': The role of inclusive leisure contexts in determining social acceptance for people with disability, *Journal of Leisure Research*, (36): 137-159.

Eripek, S. (1993). Zihinsel Engelli Çocuklar. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 18.

Ersoy, Ö., Avcı, N. (2000). Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri. Özel Eğitim. İstanbul: YA-PA Yayınları, 158.

Güven, N. (1986). "Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri" (Ed. Şule Bilir). Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü. Ankara.

Gültekin, AM., Yıldız, K., ve Yıldız, Y. (2016). Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyleri üzerine bir araştırma. 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Özet kitapçığı, Antalya, s.652.

Güzel, P., Ünlü, H., Yıldız, K., ve Öztürk, M. (2016). Yerel yönetimlerde antrenör ve yöneticilerin zihinsel engellilerde sporun etkilerine yönelik farkındalığı. 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Özet kitapçığı, Antalya, s.809.

İlhan, EK., Kırımoğlu, H., Filozoğlu, Çokluk, G. (2013). The effect of special and sports program on the quality of life of the children with mental retardation. *Nigde University Journal of Physical Education And Sport Sciences* Vol 7, No 1.

İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (1), 315-324.

Kınalı, G. (2003). Zihin Engellilerde Beden- Resim- Müzik Eğitimi. Farklı Gelişen Çocuklar. (Ed: A. Kulaksızoğlu), İstanbul: Epsilon Yayınları, 244.

McMahon, DJ. (1998). Social acceptance of children with developmental handicaps in integrated day camps. Canada: University of Toronto.

Önal, İ. (2005). "İlköğretim fen bilgisi öğretiminde performans dayanaklı durum belirleme uygulaması üzerine bir çalışma". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Özer, D. (2001). Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor. Ankara: Nobel Yayınları, 25,31.
- Pehlevan, Ş. (2010). Zihinsel engelli çocukların sosyalleşmelerinde Türk halk oyunlarının etkisinin araştırılması. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. s. 51, 55, 131.
- PM. Greenfield and JH. Smith. (1976). The structure of communication in early language development. New York: Academic Press, Pp. 11, 238.
- Ulutaş, A. (2011). Okul Öncesi Dönemde Drama ve Oyunun Önemi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı 6.
- Yetim, A. (2005). Sosyoloji ve Spor. Topkar Matbaacılık, Trabzon, 119.

The Contribution of Some Kinematic Values in Free Throw Shooting Accuracy for Basketball Players

Ibtehal AL-KHAWALDEH, Mutasem ALSOUB

Mutah University, Sport Science Faculty, Physical Education Department, ALkarak, JORDAN

Email: LOUEK91@yahoo.com

Abstract

The study aimed to The contribution of some kinematic values in free throw shooting accuracy for basketball players, researchers used a descriptive method, and they Also used Multiple linear regression analysis (step wise) to Achieve The study aims. The sample consisted of (8) players from Mutah university were selected randomly, the results showed, contribution of elbow angular velocity and shooting angle and the height of shooting angle in the free throw accuracy. Researchers recommended trainer of Mutah University basketball team to attention to kinematics values when they build free throw training programs for their team.

Keywords: Kinematics Values, Shooting Accuracy, Basketball

Introduction

Fawzy, (2004) notes that basketball is one of the group games that maintained its position and progress among the various other individual and group games on the local and international levels. It has become the second popular game in the world. In some countries, it is almost the first game as is the case in the United States of America.

Basketball is a game that contains many skills performed in accordance with the nature of variable and unexpected situations of the game. Shooting is one of the basic and fundamental skills. The match result depends on the ability of team players to score the highest number of points, which primarily depends on the accurate shooting of players (Abbas, 2012)

Whereas shooting in basketball is made from various positions, Hussein (2008) notes that accuracy of shooting in each position of pitch shall depend on some mechanical variables of the player and the ball during performance for the differences that those variables cause in accuracy to make us focus on it in training to reach accuracy of scoring.

Problem of the study

Shooting of free throw is one of the basketball skills. Many games are decided by the players' mastery of this skill, particularly when the team players intentionally commit the mistakes to reduce the time of attack for the advanced team when the team possesses the ball. If the advanced team is not able to score the free throws granted to it and to deepen the difference, this will give opportunity to the retreated team to reduce the difference. In addition, the kinematic analysis based on variables grants the trainer detailed idea of the nature of skill and technical capacities of the players and enable them to enhance and develop those capacities.

Importance of the study

- 1- The importance of this study derives from the skill of free throw that was commanded by the team. It imparts the team much priority over the teams that don't command this game.
- 2- Importance of sports training based on the mechanical bases that enable the trainer to identify the strengths and weaknesses of performance of his players.
- 3- Importance of scientific studies on the university teams which would be great and important resource for the sports clubs and national teams.

Objective of the study

The study aimed at identifying the contribution of some mechanical variables in the accuracy of shooting of free throw in basketball

Questions of the study

- To what extent do some mechanical variables contribute to accuracy of shooting of free throw in basket ball

Methodology of the study

The researchers used the quasi experimental methodology since it is suitable to the nature of this study.

Population and sample of the study

The population of the study consisted of Mutah University Basketball team (15) players. (8) players of them were randomly chosen (lot).

Pilot experimental

Pilot study was conducted on sample of (5) players of the community of the study. They were randomly chosen and were subsequently excluded from the sample of the study.

Scale credibility

Scale credibility was verified using the content credibility. The scale was offered to group of experienced and specialized examiners (appendix 1) who were asked to assure judgment of the validity. They noted that it is valid for application.

Stability of scale: To define the stability of test, the researcher used (Test- Re Test) method to pilot sample of (4) players of the population of the study and out of its sample, then through test of the study. Three days later, the test was re-applied. The results of pilot sample showed that stability of the test of free throw shooting accuracy was (0.835) in accordance with Pearson Correlation Coefficient with significance of (0.05), which is statistically significant and acceptable method for such type of studies.

Results

Questions of the study

- To what extent do some mechanical variables contribute to the accuracy of shooting of free throw in basketball

Effective kinematic variables	R	Partial contribution	Total contribution	F	Sig f	β non-standard	β standard	SE	t	Sig t
Angular speed of elbow	0.960	0.591	0.921	22.05	0.001*	0.29	29.38	0.86	7.31	*0.004
Height of shooting angle		0.201				214.71	0.06	0.80	4.90	*0.002
Shooting angle		0.168				1.18	-3.05	0.42	2.58	*0.040

- Results of multiple linear regression analysis by stepwise system

Results of multiple regression analysis note that three kinematic variables were accepted in the prediction model; namely, angular speed of elbow, height of shooting angle and shooting angle. The value of relation of those variables to the accuracy variable were (0.960). This is statistically significant value because the calculated F value of (22.05) was statistically significant at (0.001) which is less than 0.05. This result indicates that those variables affect the accuracy.

The non-standard (β) coefficient values indicate the effect of each independent variable on the value of dependent variable (accuracy) in the regression model that was reached. The value of elbow angular speed effect at the moment of shooting was (0.29) and the value of shooting angle height was (214.71), while the variable of shooting angle was (1.18).

T- value indicates the linear importance of (β) model coefficient that was reached for each variable. Whereas the values of significance for the variable of shooting angle height is (0.002), the angular value of elbow (0.004) and the shooting angle (0.040). whereas the calculated values of significance were less than 0.05, the values of coefficients that were reached are important in the regression model.

The percentages of partial contribution refer to the percentage of variance of dependent variable that can be interpreted by each independent variable. This percentage was (59.1%) for the variable of angular speed of elbow while it was (20.1%) for the variable of shooting angle. The variable of shooting angle was (16.8%). The total percentage of variance of the interpreting dependent variable through those variables was (96%) (that is, percentage of total

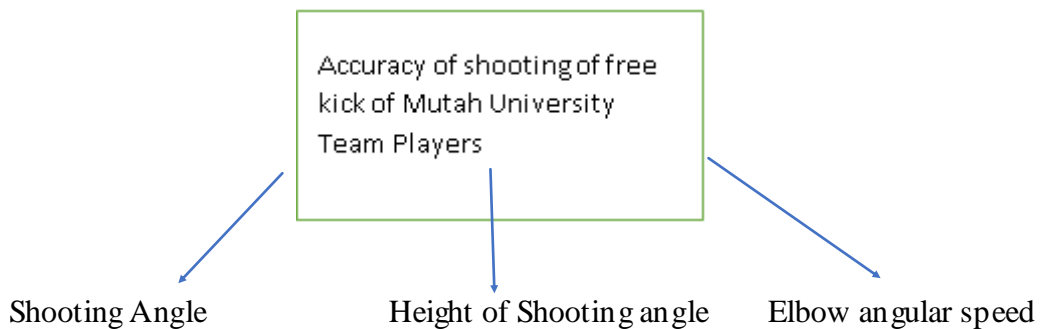
contribution of the three variables). This percentage is high and indicates the ability of those variables to predict the dependent variable (accuracy).

Discussion

Table (1) indicates that the variable of elbow angular speed, height of shooting angle and shooting angle had the most prominent effect on accuracy of the free throw in basketball. By reference of the background studies, we find that Okudo and Hubbard (2015) noted the importance of elbow angular speed on the accuracy of shooting in basketball. The researchers find that the angular elbow speed and through the dynamic transmission works on transmitting the speed to the ball. Therefore, increase or decrease of angular speed of elbow is reflected on the speed of ball, which means necessity for the player to control the elbow speed movement to control the speed of ball to reach the optimum speed.

Concerning the variable of height of shooting angle, the researchers find that movement of ball in shooting represents the movement of projectile subject to the laws of physics on projectiles, including that the height of throwing angle from land that plays role in the distance cut by the projectile which is ball in this research. The player's height forces him to reach certain height from land. Therefore, the remaining variables shall match the height of shooting angle from land so that the player reaches suitable mechanical performance model. This is confirmed by Miller and Bartlett (1996).

By combination with the above law of projectiles with the shooting angle, we find that each shooting distance has angle that matches it with the player's height, so it is logical to find that the shooting angle is reflected on the accuracy of shooting. The shooting angle controls, in conjunction with the above variables, the distance of shooting. This was confirmed by all the above studies such as Zenoun and Seddiq (2015), Alloun et al (2011), Miller and Bartlett (1997), Ferrera et al. According to the foregoing, the researchers propose the following model for accuracy of shooting of free kick of Mutah University Team Players.

REFERENCES

Abbas, K. (2012) Some Kinematic variables are stuck in the accuracy of the correction calculated by the third points of the players of the universities of Kuban Russian and Iraqi Qadisiya Basketball, University of Qadisiyah, Iraq.

Alwan, A., Wissam, AF., Mahasen (2011) A comparative study of the vertical work performed and the angle of the ball between the successful correction and the failure of three points in the basketball, Missan Journal of Physical Education Sciences.

Fawzi, A. (2004) Youngsters Basketball, I 1, Egyptian Library, Cairo, Egypt.

Ferreira , Antonio , Fernandes, Orlando, Abrantes , Joao (1997). KINEMATICS IN BASKETBALL SHOOTING: THE INFLUENCE OF BASKET HEIGHT AND BALL SIZE & WEIGHT, Technical University of Lisbon, Faculty of Human Kinetics, Lisbon, Portugal.

Hussein, Shaker (2008) An analytical study on the values of some kinetic variables to correct the jump calculated by three points between the sides of the basket. Master Thesis, University of Basrah, Iraq.

Miller, S., Bartlett, R. (1996). The relationship between basketball shooting kinematics, distance and playing position, Journal of Sports Sciences.

Okubo, H., Hubbard, M. (2015). Kinematics of arm joint motions in basketball shooting, 7th Asia-Pacific Congress on Sports Technology, APCST 2015.

Thnon ,waled and Sadeq ,Dear (2015) Analytical study of the relationship between some pharmacokinetic variants of cyclone correction, Erbil University.

Erkek Hentbolcuların Beslenme Alışkanlıkları ile Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının İlişkilendirilmesi

Ali Ozan ERKILIÇ¹, Tuğçe ORKUN ERKILIÇ², Ümit ÖZ¹,
Recep AYDIN¹, Ali Ozan SARIGÖZ¹

¹Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Bartın, TÜRKİYE

²Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çankırı, TÜRKİYE

E-Posta: aliozan32@gmail.com

Öz

Bu çalışmanın amacı, erkek hentbolcuların beslenme alışkanlıkları ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Bartın Üniversitesi'nde okuyan toplam 23 erkek hentbolcu gönüllü olarak katılmıştır. Hentbolcuların sağlıklı yaşam davranışlarının belirlenmesinde “Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği” (kendini gerçekleştirme (KG), sağlık sorumluluğu (SS), egzersiz (E), beslenme (B), kişilerarası destek (KD) ve stres yönetimi (SY)) kullanılarak belirlenmiştir. Beslenme alışkanlıkları ise bir günlük fiziksel aktivite kaydı ve 24 saatlik geriye dönük besin tüketim kayıtları ile belirlenmiştir. Korelasyon analizi sonucunda araştırmaya katılan hentbolcuların sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve beslenme alışkanlıkları arasında anlamlı bir ilişkiler belirlenmiştir ($p>0.05$). Sonuç olarak, çalışmadaki bulgular erkek hentbolcuların beslenmenin sağlıklı yaşam davranışının belirlemede etkin olduğu söylenebilir. Ayrıca erkek hentbolcuların enerji ve makro besin ögesi alımlarında dengesizlik ve bazı mikro besin ögesi alımlarında da yetersizlikler olduğu saptanmıştır. Erkek hentbolcuların beslenme hatalarının düzeltilmesi için sağlıklı beslenme eğitimine gereksinim duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlıklı Yaşam Davranışı, Beslenme Alışkanlıkları, Hentbolcular

The Relationship between Nutritional Habits and Healthy Lifestyle Behaviors of Male Handball Players

Abstract

The purpose of the present study was to determine and relationship of nutritional habits and healthy lifestyle behaviors of male handball players in Bartın University. 23 male handball players in Bartın participated in this study voluntarily. In the study, the short form of International Physical Activity Questionnaire (Total PA levels are categorised as inactive (low), minimum active and physically active group by using MET method) was used for the determination of physical activity level of students. For the determination of healthy lifestyle behaviors Health Promotion Lifestyle Profile Questionnaire was used with self-actualization (SA), health responsibility (HR), exercise (E), nutrition (N), interpersonal support (IS) and stress management (SM) subscales. for the determination of nutrition habits was used with one day physical activity record, 24 hour food consumption records. Results of correlation analyses indicated significant correlations between healthy lifestyle behaviors and nutritional habits ($p > 0.05$) in male handball players. As a conclusion, the findings of the present study indicated that nutritional habits were indicator of healthy lifestyle behaviors level of male handball players. On the other hand, In the male handball players' nutrition, energy and micro nutrient imbalance and micro nutrient insufficient was determined. the male handball players needs to to be educated about health nutrition for adjustment of nutrition errors.

Keywords: Health Promotion Lifestyle Profile, Nutritional Habits, Handball Players

Giriş

Sağlığı; "Yalnızca hastalık ya da sakatlığın bulunmaması değil, aynı zamanda bedensel, ruhsal ve sosyal yönlerden tam bir iyilik hali" olarak tanımlayan Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), başka bir tanımda sağlığı; sağlıklı yaşam biçimi, bireyin sağlığını etkileyebilen, tüm davranışlarını kontrol etmesi, günlük aktivitelerini düzenlemede kendi sağlık statüsüne uygun

davranışları seçerek düzenlemesi olarak da tanımlanmıştır (Ocakçı, 2003). Bireyin davranışları içerisindeki tutumlarında, sağlıklı olma halini sürdürebildiği gibi, sağlık durumunu daha iyi bir düzeye getirebilir. Sağlıklı kalma davranışı, bireyin fiziksel ve ruhen sağlıklı kalmak, hastalıklardan korunmak için inandığı ve uyguladığı davranışların bütünüdür (Zaybak ve Fadiloğlu, 2004). Beslenme ise; insanın fizyolojik büyüme ve gelişme süreci için, sağlıklı ve üretken olarak uzun süre yaşayabilmesi için gerekli olan besin öğelerini alıp kullanmasıdır. İnsan organizmasının varlığını sürdürebilmesi, gelişmesi, kaybettiklerini yerine koyması ve yaşamını sürdürebilme gereği olan fizyolojik fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için beslenmesi gerekmektedir (Baysal, 2009).

Sağlığı geliştirmeye, sağlıklı yaşam biçimi davranışları veya aktiviteleri sergilemekle katkıda bulunmaktadır. Kendini gerçekleştirme, sağlık sorumluluğu, egzersiz, beslenme, kişilerarası destek ve stres yönetimi sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını oluşturmaktadır (Altun, 2002). Bu durumda sağlıklı yaşama yönelik, bireylerin sağlıklarını düzeltmek ve sağlık kontrollerini artırmakla mümkündür. Bireyler sadece hastalıklardan korunmakla yetinmemeli, pozitif dinamik bir olgu olarak sağlık kalite ve standartlarını sürekli artırma yönünde çaba göstermelidirler (Edelman, 1999).

Günlük hayattaki aktivitelerle ya da spor içerisindeki egzersizlerle düzenli olarak yapılan fiziksel aktivite ile koroner arter hastalıkları, kardiyovasküler hastalıklar, bazı kanser tipleri, tip 2 diyabet ve osteoporoz gibi sağlık problemlerinin oluşma riskini düşürülebilmektedir (Speck, 2002). Araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen çalışmalar, düzenli egzersiz ve fiziksel aktivitenin, kardiyovasküler hastalıklar ve mortalite üzerinde koruyucu etkiye sahip olduğunu gösterirken (Biçer, 2008), düzenli olarak yapılan fiziksel aktivite; şişmanlık, kalp ve dolaşım sistemi hastalıkları, yüksek tansiyon, kolesterol, çeşitli kas ve eklem rahatsızlıkları gibi pek çok hastalığı önlemede etkili olduğu görülmektedir (Zülal, 2002).

Bu bağlamda çalışmamızın amacı; hentbol takımında yer alan sporcuların beslenme alışkanlıkları ile sağlıklı yaşam biçimlerini belirlenmesi ve ilişkilerini inceleyerek alanyazında yapılmış olan çalışmalar ile irdelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışmanın Amacı

Bartın Üniversitesi'nde okuyan erkek hentbolcuların beslenme alışkanlıklarının ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi ve ilişkilerinin incelenmesidir.

Örneklem Grubu

Çalışmaya Bartın Üniversitesi'nde okuyan toplam 23 (Yaş: 20.22±1.03; vücut ağırlığı: 70.68±16.53; boy: 170.28±11.04) erkek hentbolcu gönüllü olarak katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği

Sağlıklı yaşam biçimi ölçeği 1987 yılında Walker, Sechrist ve Pender tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkiye'de geçerlik ve güvenirlik çalışması 1997 yılında Esin

tarafından yapılmıştır. Toplam 48 maddeden oluşan likert tipi, 4 dereceli ölçeğin bütün maddeleri olumludur. Ayrıca ölçeğin 6 alt boyutu vardır. Alt boyutları; kendini gerçekleştirme, sağlık sorumluluğu, egzersiz, beslenme, kişilerarası destek ve stres yönetimi. Her bir alt boyut bağımsız olarak tek başına kullanılabilir. Ölçeğin tümünün puanı sağlıklı yaşam biçimi davranışları puanını verir.

* *Kendini gerçekleştirme alt boyutu*; bireyin yaşam amaçlarını, bireysel olarak kendini geliştirme yeteneğini ve kendini ne derece tanıdığını ve memnun edebildiğini belirler.

* *Sağlık sorumluluğu alt boyutu*; Bireyin kendi sağlığı üzerindeki sorumluluk düzeyini, sağlığına ne düzeyde katıldığını belirler.

* *Egzersiz alt boyutu*; sağlıklı yaşamın değişmez bir ögesi olan egzersiz uygulamalarının birey tarafından ne düzeyde uygulandığını gösterir.

* *Beslenme alt boyutu*; bireyin öğünlerini seçme ve düzenleme, yiyecek seçimlerindeki değerleri belirler.

* *Stres yönetimi alt boyutu*; bireyin stres kaynaklarını tanıma düzeyini ve stres kontrol mekanizmalarını belirler.

Ölçekteki sorular, bireyin sağlıklı yaşam biçimi ile ilişkili olarak, sağlığını geliştiren davranışlarını ölçer. Ölçekten alınan puanların yükselmesi bireyin belirtilen sağlık davranışlarını yüksek düzeyde uyguladığını gösterir. Sağlıklı yaşam biçimi davranışları ölçeğin tüm maddeleri olumludur. Ayrıca yukarıda ifade edildiği gibi işaretleme 4 likert tipli ölçek üzerinde yapılır. ‘hiçbir zaman’ yanıtı için 1 ‘bazen’ yanıtı için 2 ‘sık sık’ yanıtı için 3 ‘düzenli olarak’ yanıtı için 4 puan verilir. Ölçeğin tamamı için en düşük puan 48, en yüksek puan 192dir. Ölçeğin alt boyutları farklı madde sayısından oluşmuştur. Alt grupların madde sayıları ve madde numaraları aşağıda gösterilmiştir.

- 1) Kendini gerçekleştirme alt boyutu 13 maddeden oluşur. En düşük puan 13, en yüksek puan 52’dir (3,8,9,12,16,17,21,23,29,34,37,44 ve 48. maddeler).
- 2) Sağlık sorumluluğu alt boyutu 10 maddeden oluşur. En düşük puan 10, en yüksek puan 40’tır (2,7,15,20,28,32,33,42,43,46. maddeler).
- 3) Egzersiz alt boyutu 5 maddeden oluşur. En düşük puan 5, en yüksek puan 20’dir (4,13,22,30,38. maddeler).
- 4) Beslenme alt boyutu 6 maddeden oluşur. En düşük puan 6, en yüksek puan 24’tür (1,5,14,19,26, 35. Maddeler).
- 5) Kişiler arası destek ve stres yönetimi alt boyutu 7 maddeden oluşur. En düşük puan 7, en yüksek puan 28’dir (10,18,24,25,31,39,47. maddeler).
- 6) Stres yönetimi alt boyutu 7 maddeden oluşur. En düşük puan 7, en yüksek puan 28’dir (6,14,27,36,40,41,45. maddeler).

Enerji ve Besin Ögesi Alımları (Beslenme Alışkanlıkları) Formu

24 saatlik besin tüketim yöntemi: Sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Bireye son 24 saat içinde veya daha fazla gün içinde tükettiği tüm besinler ve içecekler sorulur. Sıklıkla birbirini izleyen üç gün (iki günü hafta içi, bir günü hafta sonu) süre ile tekrarlanır. Soru kâğıdı bireyin

kendisi tarafından yazılabildiği gibi, besin ve beslenme konusunda öğrenim görmüş diyetisyen/ beslenme ve diyet uzmanı tarafından hazırlanan forma kaydedilir. Hatırlama; besinlerin porsiyon modelleri, ev ölçüleri (su bardağı, çay bardağı, kahve fincanı, kupa, yemek kaşığı (silme, tepeleme), kepe, tatlı kaşığı, küçük, orta boy, büyük boy vb. ile bilinen net miktarları kullanılarak sağlanır. Her besinin sağladığı enerji ve besin öğeleri miktarları Besin Bileşim Cetvelleri kullanılarak hesaplanır. Tüm günlerin toplamı gün sayısına bölünerek ortalama bir günlük besin türlerinin ve besin öğelerinin miktarı bulunur. Bulunan değerler yaş, cinsiyet, fizyolojik duruma göre “günlük tüketilmesi önerilen alım miktarları (RDA-Amerika, DRI-Amerika, RNI-FAO/ WHO, PRI-Avrupa Birliği vb.) ile kıyaslanır. Gereksinmenin ne kadarının karşılandığı bulunur.

Verilerin Analizi

İstatistiksel analizde tüm veriler için betimsel istatistik uygulanmıştır. Elde edilen sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve beslenme alışkanlıkları arasındaki ilişki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi kullanılarak belirlenmiştir. SPSS 20.0 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Hentbolcuların sağlıklı yaşam biçimi davranışı ortalama ve standart sapma değerleri

	Hentbolcular (n=23)
Kendini gerçekleştirme	40.04 ± 6.43
Sağlık sorumluluğu	30.58 ± 7.4
Egzersiz	16.33 ± 2.60
Beslenme	16.33 ± 4.32
Kişiler arası destek	20.66 ± 4.52
Stres yönetimi	22.08 ± 11.05
Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı	145.70 ± 66.04
Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı	145.70 ± 66.04

Tablo 1’i inceldiğimizde, hentbolcular sağlıklı yaşam biçimi davranışı puan ortalaması 145 bulunurken ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 192’dir. Buna istinaden alınan puanın ortalama olarak 47 puan daha düşük olduğu görülmektedir. Kendini gerçekleştirme alt boyutunda en yüksek puan 52 iken bu çalışmaya katılan Hentbolcular 40 puan almıştır. Sağlık sorumluluğu alt boyutunda en yüksek puan 40 iken bu çalışmaya katılan Hentbolcular 30 puan almıştır. Egzersiz alt boyutun da en yüksek puan 20 iken bu çalışmaya katılan Hentbolcular 16 puan almıştır.

Beslenme alt boyutunda en yüksek puan 24 iken bu çalışmaya katılan Hentbolcular 16 puan almıştır. Kişiler arası destek alt boyutunda en yüksek puan 28 iken bu çalışmaya katılan Hentbolcular 20 puan almıştır. Stres yönetimi alt boyutun en yüksek puan 28 iken bu çalışmaya katılan Hentbolcular 22 puan almıştır.

Tablo 2. Hentbolcuların enerji ve besin ögesi alımlarının (beslenme alışkanlıkları ortalama ve standart sapma değerleri)

	Hentbolcular (n=23)
Enerji (kcal)	1853.80 ±394.93
Su (gr)	1048.25 ± 459.79
Karbonhidrat (g)	165.30 ± 53.31
Karbonhidrat (%)	33.93 ± 12.86
Protein (g)	68.91 ± 25.51
Protein (%)	15.12 ± 2.59
Yağ (g)	100.77 ± 36.11
Yağ (%)	48.29 ± 6.57
Lif (g)	14.31±4.65
Çoklu Doymamış Yağ Asitleri	27.07 ± 11.27
A Vitamini (µg)	1128.75 ± 559.50
E Vitamini (µg)	24.98 ±10.05
Kolesterol (mg)	398.23 ± 202.98
Karoten (mg)	1.95 ± 1.07
B₁ Vitamini (mg)	0.54 ± 0.19
B₁₂ Vitamini (mg)	1.09 ± 0.45
B₆ Vitamini (mg)	1.12 ± 0.48
Topl.fol.as. (µg)	213.37 ± 75.71
C Vitamini (mg)	61.68 ± 429.40
Sodyum (mg)	4252.74 ± 1191.78
Potasyum (mg)	1806.98 ± 727.04
Kalsiyum (mg)	582.05 ± 282.56
Magnezyum (mg)	221.97 ± 101.04
Fosfor (mg)	1026.24 ± 414.23
Demir (mg)	8.99 ± 3.60
Çinko (mg)	9.85 ± 3.74

Tablo 2’de hentbolcuların 24 saatlik geriye dönük besin tüketim kayıt yöntemine göre saptanan enerji ve besin ögesi alımlarının TÖBR (Türkiye’ye Özgü Besin ve Beslenme Rehberi) ve RDA (Recommended Dietary Allowance)’ya göre günlük gereksinmeyi karşılama durumları incelendiğinde;

Enerji alımları 1853.80 ±394.93 kkal’dır. Bu alım, günlük almaları gereken enerjinin (2850 kkal – 2900 kkal) %65’ini karşılamaktadır.

Günlük almaları gereken protein miktarı 58-72 g/gün arasında olup, hentbolcuların yeterli düzeyde (68.91 ± 25.51 g/gün) protein alımlarının olduğu saptanmıştır.

Hentbolcuların posa (%49), B1 vit. (%45), B12 vit. (%45), Folik asit (%53), Kalsiyum (%58) ve Magnezyum (%55) alımları günlük gereksinmelerine göre kıyaslandığında yeterli düzeyde (>%67) tüketimin olmadığı belirlenmiştir.

Sporcuların A vit. (%125), E Vit. (%167) ve fosfor (%147) alımlarının günlük gereksinmelerinin üzerinde (>%100) olduğu saptanmıştır.

Hentbolcuların besin öğeleri gereksinimlerini karşılama durumlarına bakıldığında; B6 vitamin alımlarının % 86, C Vitamini alımlarının % 69, Demir ve çinko alımlarının da % 90 oranında gereksinmelerini yeterli oranlarda (%67 - %100) karşıladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 3. Hentbolcuların enerji ve besin ögesi alımlarının ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesi

	EGZERSİZ	BESLENME	STRESS	SAĞLIKLI YAŞAM BİÇİMİ
Protein (gram)	<i>.492*</i> ; <i>p=.015</i>	<i>.430*</i> ; <i>p=.036</i>	<i>.622*</i> ; <i>p=.001</i>	<i>.642*</i> ; <i>p=.001</i>
Protein (%)	<i>NS</i>	<i>NS</i>	<i>NS</i>	<i>NS</i>
Vitamin A	<i>NS</i>	<i>.445*</i> ; <i>p=.029</i>	<i>NS</i>	<i>NS</i>

Tablo 3’de hentbolcularda enerji ve besin ögesi alımlarının (protein ve vitamin A) ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları (egzersiz, beslenme, stres ve sağlıklı yaşam biçimi) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Çalışmadaki bulgular erkek hentbolcuların beslenmenin sağlıklı yaşam davranışının belirlemede etkin olduğu söylenebilir. Özkan ve ark., (2013) halk oyuncular üzerinde yapmış oldukları benzer bir çalışmada; halk oyuncularının (BESYO öğrencileri) kendini gerçekleştirme, egzersiz ve beslenme alanlarında, sosyal programlarda öğrenim görenlere göre daha düşük puan almalarını bir paradoks olarak görmüşler ve bu sonuçtan hareketle, ilgili okullarda olumlu sağlık davranışı bilincinin tam kazandırılmadığı, kazandırılmış olsa bile bunun hayata geçirilmediği kanısına varmışlardır.

Chew ve ark., (2002)’a göre kişilerin egzersizle sağlığı korumaya yönelik davranışları, yeterli ve dengeli beslenme gibi davranışları içermektedir. Araştırmanın kapsamında olan hentbolcuların sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına ait ortalama puanının normale göre düşük düzeyde olduğu ve bu yargıya varamadığı görülmektedir.

Günlük yaşamda fiziksel hareketsizliği içeren bir yaşam tarzı, sakatlık ve mortalite açısından önemli rol oynamaktadır. Düzenli fiziksel aktivitenin farklı kronik hastalıkları önleyebileceği veya geciktirebileceği gerçeği günümüzde iyi anlaşılmıştır (ACSM, 2011). Bu duruma paralel olarak Özkan ve ark., (2018) yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin sağlıklı yaşam tarzı davranışları, fiziksel uygunluk ve kardiyovasküler risk faktörleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Bu nedenle kardiyovasküler risk faktörlerinin temel

nedenlerini tanımlamak ve bu tür risk faktörlerini önlemek için fiziksel uygunluk ve sağlıklı yaşam tarzı davranışlarının önemi hakkında farkındalık yaratmak gerektiğini dile getirmişlerdir.

Sadece spor alanında değil, çeşitli alanlarda eğitim gören öğrencilerin de sağlıklı yaşam tarzları da önem arz etmektedir. Ahmet Yesevi Üniversitesi uzaktan eğitim alan öğrencileri üzerine yapılmış olan bir çalışmada egzersiz alt boyutunda çok düşük bulgulara ulaşılmıştır. Bu da uzaktan eğitim gören öğrencilerin egzersize karşı çelişkili bir tutum sergilediklerini göstermektedir (Özkan, 2015). Türkmen ve ark., (2013)'ün yapmış oldukları çalışmada ise fiziksel aktivite ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasında oldukça güçlü pozitif bir ilişki bulunmuştur. Fiziksel aktivitenin kampüs yaşamına dahil edilmesi, öğrencilerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve psikolojik iyi oluşları üzerinde birçok yararlı etkiye sahip olabileceklerini düşünerek, üniversitelerin fiziksel aktivite olanakları ve öğrencilerin kendileri hakkındaki farkındalık düzeyleri, öğrencilerin her türlü fiziksel aktiviteye katılmaları için önemli bir faktör olarak bulunduğu dikkat çekmiştir. Ayrıca, sağlıklı yaşam biçimleri ve fiziksel aktivite durumları incelendiğinde örnek teşkil edilebilecek üniversitede akademisyenlerin de eğitmen kimlikleri ile öğrencilere aktif yaşamı destekleyici rollere bürünmelidir. Yapılan bir çalışmada Bartın Üniversitesinde görevli akademisyenlerin minimal aktif düzeyde oldukları belirlenmiştir (Türkmen ve ark., 2015). Bu durum ile sağlık yaşam biçimleri etkilenmekte ve beslenme alışkanlıkları da göz önüne alınarak akademisyenler günlük iş yüklerinden kendilerine vakit ayıramamakta fiziksel aktivite yetersizliği, enerji alım eksikliği, dolayısıyla sağlıklı yaşam biçimlerinde düzensizliğin sürdüğü görülmektedir. Gerek fiziksel uygunluk gerekse performans adına beslenme alışkanlıkları ve besin ergojeniği kullanımı sporun ve branşın amacı ve ihtiyaçlarına göre değişmektedir (Dinç ve ark., 2017). Çalışmamızda erkek hentbolcuların enerji ve makro besin ögesi alımlarında dengesizlik ve bazı mikro besin ögesi alımlarında da yetersizlikler olduğu saptanmıştır. Bu durumun öğünler arasındaki dengesizlik veya yeteri kadar öğünlere önem verilmemesinden dolayısıyla öğün atlanmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Hokey sporcuları üzerine yapılan bir çalışmada benzer olarak, hokeycilerin yaklaşık %30 gibi azımsanamayacak bir bölümünün ana öğün tüketimi açısından yetersiz ve dengesiz, yani sağlıklı beslenme alışkanlıklarına sahip olduğunu ortaya koymuştur. Sağlıksız beslenme alışkanlığına sahip olan sporcuların üçte birinde yani tüm sporcuların onda birinde ise durum çok daha kötüdür. Sağlıklı bir beslenme için son derece önemli olan ana öğün tüketimine hokey sporcularının önemli bir bölümü dikkat etmemektedir (Yücel, 2017).

Başka bir çalışmada ise elit sporcuların sporcu beslenmesi konusundaki bilgilerinin istenilen düzeyde olmadığı, kısmen yanlış beslenme alışkanlıklarına sahip oldukları, büyük çoğunluğunun akademik düzeyde eğitim görmüş ve milli sporcu olmalarına rağmen beslenmelerine yeteri kadar önem vermedikleri kanısına varmışlardır (Yarar ve ark., 2011). Benzer olarak Samsun ilinde amatör ve profesyonel sporcular üzerine yapılan bir çalışmada, amatör ve profesyonel futbolcuların beslenme alışkanlıklarının iyi durumda olmadığı; beslenme problemlerinin bulunduğu ortaya çıkarılmışlardır (İlhan ve ark., 2014).

Eğitim gören sporcular üzerine yapılan başka bir çalışmada ise geleceğin öğretmenlerinin ve antrenörlerinin yetiştirildiği beden eğitimi ve spor yüksekokullarında okuyan öğrencilerin, beslenmelerine gereken özeni göstermedikleri, performansına çok önemli katkısı olan beslenmenin öneminin henüz farkında olmadıklarını görmüşlerdir (Özdoğan ve Özçelik, 2010). Sonuç olarak literatürün de diğer spor branşları üzerinde yapılan araştırmalarda olduğu gibi erkek hentbolcuların da beslenme hatalarının düzeltilmesi için “sağlıklı beslenme eğitimi” verilmesi gereksinimi duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Altun, İ. (2002). Kocaeli’nde yaşayan halkın sağlıkla ilgili tutumlarına ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına ilişkin bir çalışma. Sağlık ve Toplum Dergisi, 12(3), 41-51.
- American College of Sports Medicine (ACSM) (2011). There commended quantity and quality of exercise for developing and maintaining cardiorespiratory, musculoskeletal and neurmotorfitness in apparently healthy adults: guidance for prescribing exercise. Medicine and Science in Sports and Exercise: 1334-1359.
- Baysal, A. (2009) Beslenme, Hatipoğlu Yayınları, 100-110, Ankara
- Biçer, M. (2008).Streptozotosin ile diyabet oluşturulmuş akut yüzme egzersizi yaptırılan ratlarda çinko uygulamasının lipid peroksidasyonu ve laktat düzeylerine etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bozkuş, T., Türkmen, M., Kul, M., Özkan, A., Öz, Ü., Cengiz, C. (2014). Determine and relationship of physical activity level and healthy lifestyle behaviors in physical education students. International Journal of Science, Culture, and Sport, 1(3);49-65
- Chew, F., Palmer, S., Slonska, S., Saubbiah, K. (2002). Enhancing Health Knowledge, Health Belief and Health Behaviour in Poland Through a Health Promoting Television Program Series. Journal of Health Communication: 7, 179-196.
- Dinç, N., Gökmen, MH., Ergin, E., Orijinal Ö (2017). Düzenli Egzersiz Yapan Bireylerin Beslenme Alışkanlıklarının İncelenmesi.
- Edelman, CL., Fain, JA. (1999). Healthdefined: objectives for promotion&prevention. In: C. L. Mandle (Editor). Health promotion throughout the life spain. Philadelphia: Mosby Comp FourthEd, 3-24.
- İlhan, A., Tokay, A., Özenoğlu, A. (2014). Samsun İli İçerisindeki Amatör Ve Profesyonel Futbolcuların Beslenme Alışkanlıkları.
- Ocakçı, A. (2003). Sağlıkın korunma ve geliştirilmesinde hemşirelik hizmetlerinin rolü. Sağlık ve Toplum Dergisi. 10(2), 20-27.
- Ozkan, A., Turkmen, M., Bozkus, T., Kul, M., Soslu, R., Yasarturk, F., Aydin, R., Oz, U. (2018). Determination of the Relationship between Healthy Lifestyle Behaviors, Physical Fitness, and Risk Factors of Coronary Heart Diseases in University Students. Education Sciences, 8(2), 51.
- Özdoğan, Y., Ozcelik, AÖ. (2010). Nutrition Habits Of Students Who Attend Sports Academies. Social Sciences, 5(3), 247-258.
- Özkan, A. (2015). The relationship between physical activity levels and healthy lifestyle behaviors of distance education students. Educational Research and Reviews,10(4); 416-422
- Speck, BJ. (2002).From exercise to physical activity.Holistic Nursing Practice, 16 (5), 24-31.
- Turkmen, M., Kul, M., Ocalan, M., Özkan, A., Bozkuş, T. (2013). Determination of the relationship between physical activity levels and healthy lifestyle behaviors of university students. Australian Journal of Basic and Applied Sciences, 8(10); 507-512
- Türkmen, M., Özkan, A., Kul, M., Bozkuş, T. (2015). Investigation of the relationship: between physical activity levels and healthy lifestyle behaviors of academic staff. Educational Research and Reviews,10(5); 577-581

Walker, SN., Sechrist, KR., Pender, NJ. (1987). The health promoting lifestyle profile: development and psychometric characteristics. *Nursing Research*, March-Apr, 36(2),76-81.

Yarar, H., Gökdemir, K., Eroğlu, H.,Özdemir, G. (2011). Elit Seviyedeki Sporcuların Beslenme Bilgi ve Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(3), 368-371.

Yücel, AG. (2017). Hokey Süper Liginde Oynayan Sporcuların Beslenme Alışkanlıkları Ve Beslenme Destek Ürünü Kullanma Durumlarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Zaybak, A., Fadıloğlu, Ç. (2004). Üniversite öğrencilerinin sağlığı geliştirme davranışı ve bu davranışı etkileyen etmenlerin belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 20(1), 77-95.

Zülal, A. (2002). Sağlık İçin Hareket Edin. *Bilim ve Teknik Dergisi*.

Futbol ve Güreş Branşındaki Öğrencilerin Bazı Değişkenlere Göre Çoklu Zekâlarının Karşılaştırılması

Arif SATICI¹, Osman İMAMOĞLU¹, Egemen ERMİŞ¹, Necati Alp ERİLLİ²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun, TÜRKİYE

²Cumhuriyet Üniversitesi, İ.İ.B.F, Ekonometri Bölümü, Sivas, TÜRKİYE

E-Posta: egemen.ermis@omu.edu.tr

Öz

Bu araştırmanın amacı, futbol ve güreş branşında öğrencilerin çoklu zekâ alanları arasındaki farkı ortaya koymaktır. Çalışmaya aktif güreş yapan ve futbol oynayan toplam 198 öğrenci katılmıştır. Araştırmada öğrencilere bir bilgi formu ve “Çoklu Zekâ Envanteri” uygulanmıştır. İstatistiksel analizler için bağımsız iki değişkene ait t testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS. 21 paket programı kullanılmıştır. Branşa göre sözel, mantıksal, görsel ve müziksel, doğacı, sosyal, bedensel, içsel zekâ durumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Futbolcuların zekâ alt ölçeklerinden aldıkları puanlar güreşçilerin aldıkları puanlardan yüksektir. Eğitim durumuna göre sözel, mantıksal, görsel ve müziksel zekâ üniversite öğrencilerinde lise öğrencilerinden anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p<0,05$ ve $p<0,001$). Buna karşılık doğacı, sosyal, bedensel ve içsel zekâ lise öğrenimi seviyesindekilerle üniversite öğrenimi alanlar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sonuç: Futbolcuların yaş seviyesi yüksekliği ve eğitim seviyesinin hepsinin üniversite seviyesinde olması çoklu zekâ alt ölçek puanlarının güreşçilerden daha yüksek olmasında etkili olduğunu düşündürmektedir. Çoklu zekâ alt ölçekleri geliştirici faaliyetlere daha fazla ağırlık verilebilir

Anahtar Kelimeler: Futbolcu, Güreşçi ve Çoklu Zekâ

Comparison of Multiple Intelligences of Students in Football and Wrestling Branches in terms of some Variables

Abstract

The purpose of this study is to show the differences between the multiple intelligences of students in football and wrestling branches. A total of 198 students who were actively involved in wrestling and football sports participated in the study. An information form and “Multiple Intelligence Inventory” were given to students in the study. T test for two different independent variables was used for statistical analyses. SPSS.21 program was used for data analysis. Significant differences were found between verbal, logical, visual and musical, naturalist, social bodily-kinaesthetic and intrapersonal intelligences in terms of branches ($p < 0,001$). Football players’ scores from intelligence sub scales were found to be higher than those of wrestlers. In terms of level of education, university students were found to have significantly higher verbal, logical, visual and musical intelligences than high school students ($p < 0,05$ and $p < 0,001$). On the other hand, no significant difference was found between naturalistic, social, bodily kinaesthetic and intrapersonal intelligences between high school and university students ($p > 0,05$). Conclusion: The fact that football players were older and at university level can have caused them to have higher multiple intelligence sub scales than wrestlers. Activities which develop multiple intelligence subscales can be used more in schools.

Keywords: Football Player, Wrestler, Multiple Intelligences

Giriş

Her geçen gün hızla gelişen ve değişen dünyada, bilgiyi doğru şekilde üretebilecek ve kullanabilecek; sorunlara doğru şekilde farklı çözümler üretebilecek; öğrenme, düşünme, algılama gücü yüksek bireyler yetiştirmenin önemi artık herkes tarafından kabul görmektedir. Aynı zamanda günümüzde çoğunluk tarafından kabul gören bir başka görüş ise bireylerin tek bir zekâ türüne değil, farklı bireylerin farklı zekâ türlerine sahip olduğu ve aynı zamanda bir

bireyin birden fazla zekâ türüne sahip olduğudur. Oysaki günümüzde bireyler halen hangi çeşit zekâlara ne düzeyde sahip oldukları bilinmeden sadece okuldaki başarılarına bakılarak değerlendirilmektedirler. Fakat en geniş anlamda eğitimin amacı, çocuklardaki farklı ilgileri, ihtiyaçları ve yetenekleri ortaya çıkarmak ve onları sınıftaki öğrenme-öğretme sürecinin temelleri olarak kullanmaktır (Saban, 2003).

Geçmişte zekânın sabit olduğu ve değiştirilemeyeceği, doğuştan getirilen bir özellik olduğu, ömür boyu aynı kalacağı görüşü benimsenmekteydi. Günümüzdeki çalışmalar ise insanın hangi yaşta ve zekâ düzeyinde olursa olsun zihinsel kapasitesinin geliştirilmesinin mümkün olduğunu ileri sürmektedir (Küçükahmet, 2006). Bir diğer önemli nokta ise, öğrencilerin bireysel öğrenme farklılıkları ile sınıf ortamına gelmeleridir. Bu farklılığın önemsilmesi gerektiğini vurgulayan kuramlardan biri de Çoklu Zekâ Kuramı'dır.

Çoklu Zekâ Kuramı, Gardner'ın Harvard Üniversitesi projesi "Proje Sıfır" (Project Zero) kapsamında gerçekleştirdiği, normal ve yetenekli çocukların bilişsel potansiyellerinin gelişimi ve beyindeki hasarlardan doğan zekâ bozuklukları konusundaki araştırmasının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Gardner'a göre zekâ, bir kişinin bir veya daha fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme kapasitesi, gerçek hayatta karşılaştığı problemlere etkili ve verimli çözümler üretebilme becerisi ve çözüme kavuşturulması gereken yeni veya karmaşık problemleri keşfetme yeteneğidir (aktaran Saban, 2005). Çoklu zekâ kuramına göre zekâ çok yönlüdür ve doğuştan gelen zekâ geliştirilebilir. Bireysel farklılıklara dikkat çeken Çoklu Zekâ Kuramı, uygulamalarda öğrencilerin tüm yeteneklerini, ilgi ve isteklerini kullanmalarını sağlamayı hedeflemektedir. Öğretimin başarısının artırılması için bireylerin farklılıklarının, becerilerinin ve iyi oldukları alanların belirlenmesi ve değerlendirilmesi gereklidir.

Çoklu Zekâ Kuramı sekiz zekâ gücünün var olduğunu savunur. Gardner'ın ileri sürdüğü zekâ alanları şunlardır: Sözel-Dilsel Zekâ, Mantıksal-Matematiksel Zekâ, Görsel (Şekil)-Uzamsal (Uzaysal, Alansal) Zekâ, Müziksel-Ritmik Zekâ, Bedensel-Kinestetik Zekâ, Kişilerarası-Sosyal Zekâ, Kişiye dönük (İçsel, Özedönük) Zekâ, Doğacı zekâ. Zekâlar her zaman birlikte çalışır, ancak bu çok karmaşık yollarla gerçekleşir. Örneğin, bir futbol oyuncusu bedensel zekâyı koşar, yakalar ve vururken; uzamsal zekâyı sahayı ve görevini tanırken; dil ve sosyal zekâyı oyunun kurallarını öğrenirken ve takımıyla tartışırken, paylaşırken; özedönük zekâyı kendini değerlendirirken kullanmaktadır (Armstrong, 1994).

Sözel dilsel zekâ, bireyin kendi diline ait kavramları sözlü olarak veya yazılı olarak etkili bir biçimde kullanabilme kapasitesidir. Mantıksal-matematiksel zekâ, bireyin sayıları etkili bir şekilde kullanabilmesi ya da sebep-sonuç ilişkisi kurarak olayların oluşumu ve işleyişi hakkında etkili bir şekilde mantık yürütebilme kapasitesidir. Görsel-uzamsal zekâ bireyin görsel ve uzaysal dünyayı doğru bir şekilde algılaması veya dış dünyadan edindiği izlenimler üzerine değişik şekiller uygulaması kapasitesidir. Müziksel-ritmik zekâ, bir bireyin müzik formlarını algılaması, ayırt etmesi ve ifade etmesi yeteneğidir. Bedensel-kinestetik zekâ ile bir bireyin düşünce ve duygularını anlatmak için vücudunu kullanmadaki ustalığı veya ellerini kullanma ve elleriyle yeni şeyler üretme yeteneği kastedilir. Sosyal zekâ, bir bireyin çevresindeki insanların duygularını, isteklerini ve ihtiyaçlarını anlama, ayırt etme ve karşılama kapasitesidir. İçsel zekâ, bir kişinin kendisini tanıması ve kendisi hakkında sahip olduğu bu bilgi ve anlayış ile çevresinde uyumlu davranışlar sergilemesi yeteneğidir. Doğacı zekâ ile ise bir bireyin hayvanlar ve bitkiler gibi yaşayan canlıları tanıma, onları belli karakteristik özelliklerine bağlı olarak sınıflandırma ve diğerlerinden ayırt etme yeteneğidir.

Çoklu zekâ kuramına göre zeki olmanın birden fazla yolu vardır ve farklı öğrencilerin farklı zekâ alanlarında baskın olduklarını fark ederek, bu öğrencilere farklı şekillerde ulaşmayı denemek tüm öğrencileri başarıya ulaştırabilir (Kagan & Kagan, 1998). Çoklu Zekâ Kuramı'na dayalı etkinliklerle öğrencilerin derse aktif olarak katılımlarının sağlandığı,

tutumlarının, motivasyonlarının ve öz yeterliliklerinin olumlu yönde etkilendiği ve zekâ alanlarının geliştiği gözlemlenmiştir (Campbell, 1992; Campbell, Campbell ve Dickinson, 1996; Goodnough, 2000).

Spor kişinin belli düzenlemeler içinde fiziksel aktivitesini, motorik becerilerini, zihinsel, ruhsal ve sosyal davranışlarını geliştiren ve bu özelliklerini belirli kurallar içinde yarıştırmasını amaçlayan biyolojik, pedagojik ve sosyal bir uğraştır (İnal 2000). Sporun kişiliğin oluşumu ve karakter niteliklerinin gelişimde rol oynadığı birçok eğitimci tarafından kabul edilmektedir. Sporun temel amaçları arasında insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek vardır. İnsanların zihni ve fikri gelişimleri ile birlikte bedeni gelişimlerinin uyumlu olması, içinde yaşadıkları toplumda daha sağlıklı, dengeli, verimli ve daha mutlu olmalarında büyük rol oynar. Düzenli yapılan egzersiz, beynin düşünme ve hafızadan sorumlu bölgesi olan hipokampüste nöron üretimine neden olur ve bu da kişinin beyninin daha iyi performans göstermesini sağlar (Hillman ve ark., 2008). Mekanik araştırmalar fiziksel aktivitenin sistemler seviyesinde zihinsel fonksiyonu başlatmada ve moleküler ve hücresele seviyelerde bilişi direkt olarak etkileyip beynin yeni bilgileri işleme potansiyelini en yükseğe çıkarmada bir rolü olduğunu göstermiştir (Ratey ve Hagerman, 2008). Düzenli fiziksel aktivite bilişsel fonksiyonları (Kubesch ve ark., 2009), öğrenmeyi, hafızayı ve konsantrasyonu artırır (Ratey ve Sattelmair, 2009), bunun sonucu olarak da öğrencilerin akademik performansı artar

Çoklu zekâ ile ilgili olarak birçok farklı alanda çalışmalar yapılırken, beden eğitimi ve spor alanında konuyla ilgili çalışmalara pek fazla rastlanmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, futbol ve güreş branşında öğrencilerin çoklu zekâ alanları arasındaki farkı ortaya koymaktır.

Materyal ve Metod

Çalışmaya aktif güreş yapan ve futbol oynayan toplam 198 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerden 102'si aktif olarak güreş yapmakta, 96'sı ise aktif olarak futbol oynamaktadır. Futbol branşındaki öğrencilerin hepsi üniversite öğrencisi iken, güreş branşındaki öğrencilerin 42'si üniversite, 60'ı ise lise öğrencisidir. Araştırmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve araştırmaya katılan öğrencilerin çoklu zekâ alanlarını belirlemek için Howard Gardner tarafından ortaya atılan, Özden (2008) tarafından geliştirilen “Çoklu Zekâ Alanları Envanteri” aracılığıyla toplanmıştır. Çoklu zekâ envanteri ise 5'li Likert tipinde olup, 10 bölümden ve toplam 80 maddeden oluşmaktadır.

İstatistiksel analizler için bağımsız iki değişkene ait t testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS. 21 paket programı kullanılmıştır. Ayrıca, grupların ortalamaları ve standart sapmaları gibi gruplar hakkındaki bilgiler için de tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır.

Bulgular

Öğrencilere uygulanan kişisel bilgi formundan elde edilen sonuçlara göre Tablo 1.'de güreşçi öğrenciler ile futbolcu öğrencilerin antropometrik özellikleri analiz edilmiştir.

Tablo 1. Güreş ve futbol branşı öğrencilerinin Antropometrik özelliklerinin karşılaştırılması

	Branş	N	Ortalama	St. sapma	t
Yaş (Yıl)	Güreş	102	16,49	2,76	-16,13**
	Futbol	96	21,61	1,48	

Boy uzunluğu (cm)	Güreş	102	165,65	11,62	-5,60**
	Futbol	96	174,21	9,72	
Vücut ağırlığı (kg)	Güreş	102	65,84	18,57	-3,51**
	Futbol	96	73,31	9,69	

Araştırmaya katılan futbol ve güreş yapan öğrencilerin antropometrik özellikleri karşılaştırıldığında, öğrencilerin yaş (yıl), boy uzunluğu (cm) ve vücut ağırlığı (kg) parametrelerinin hepsinde güreşçiler ve futbolcular arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür ($p<0,001$) (Tablo 1).

Tablo 2 de öğrencilerin çoklu zekâ puanları yaptıkları spor branşına göre karşılaştırılmıştır.

Tablo 2. Güreşçi ve Futbolcuların Çoklu zeka alt ölçekleri karşılaştırılması

	Branş	N	Ortalama	St. sapma	t
Sözel zeka	Güreş	102	22,51	5,85	-5,85**
	Futbol	96	28,52	8,45	
Mantıksal zeka	Güreş	102	27,29	4,96	-3,48**
	Futbol	96	30,04	6,52	
Görsel zeka	Güreş	102	26,02	3,09	-4,78**
	Futbol	96	29,86	7,47	
Müziksel zeka	Güreş	102	24,98	3,78	-9,08**
	Futbol	96	31,16	5,65	
Doğa zeka	Güreş	102	21,63	5,98	-7,84**
	Futbol	96	28,63	6,57	
Sosyal zeka	Güreş	102	20,45	5,82	-4,54**
	Futbol	96	25,28	8,92	
Bedensel zeka	Güreş	102	22,53	6,47	-5,46**
	Futbol	96	27,67	6,76	
İçsel zeka	Güreş	102	22,62	6,44	-6,08**
	Futbol	96	28,69	7,58	

Araştırmaya katılan futbol ve güreş yapan öğrencilerin çoklu zekâları karşılaştırıldığında, branşa göre sözel, mantıksal, görsel ve müziksel, doğa, sosyal, bedensel, içsel zekâ durumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$) (Tablo 2). Elde edilen sonuçlara göre, futbolcular tüm zekâ alanlarında güreşçilerden daha yüksek puanlar elde etmiştir.

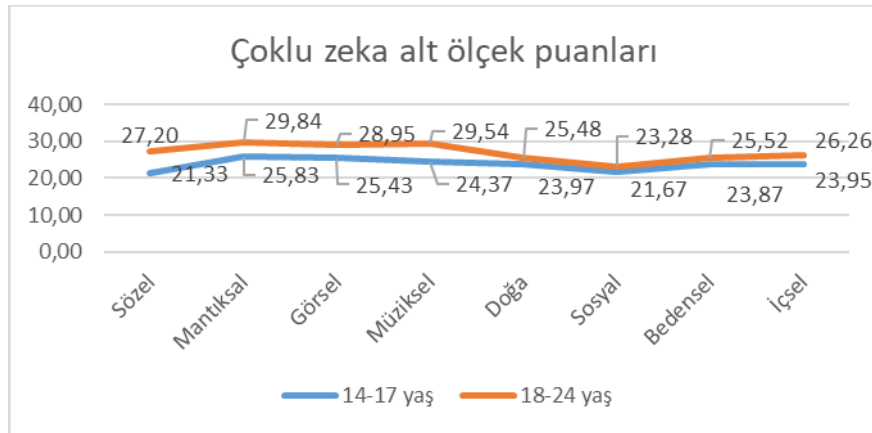
Tablo 3 de öğrencilerin çoklu zekâ puanları eğitim durumuna göre karşılaştırılmıştır.

Tablo 3. Güreşçi ve futbolcuların Eğitim durumuna göre zeka alt ölçeklerinin karşılaştırılması

	Eğitim	N	Ortalama	St. Sapma	t
Sözel zeka	Lise	60	21,33	6,16	-5,16**
	Üniversite	138	27,20	7,81	

Mantıksal zeka	Lise	60	25,83	4,95	-4,59**
	Üniversite	138	29,84	5,91	
Görsel zeka	Lise	60	25,43	3,79	-3,59**
	Üniversite	138	28,95	6,41	
Müziksel zeka	Lise	60	24,37	4,13	-6,47**
	Üniversite	138	29,54	5,56	
Doğa zeka	Lise	60	23,97	4,82	-1,36
	Üniversite	138	25,48	7,96	
Sosyal zeka	Lise	60	21,67	6,22	-1,35
	Üniversite	138	23,28	8,43	
Bedensel zeka	Lise	60	23,87	5,76	-1,51
	Üniversite	138	25,52	7,54	
İçsel zeka	Lise	60	23,95	5,78	-1,97
	Üniversite	138	26,26	8,23	

Araştırmaya katılan futbol ve güreş yapan öğrencilerin çoklu zekâları eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırıldığında, sözel, mantıksal, görsel ve müziksel zekâ durumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$ ve $p<0,001$). Bu alanların hepsinde üniversite öğrencilerinin puanları lise öğrencilerinden anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Buna karşılık doğa, sosyal, bedensel ve içsel zekâ lise öğrenimi seviyesindekilerle üniversite öğrenimi alanlar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 3).

Grafik 1. 14-17 yaş ve 18-24 yaş grubunda çoklu zeka alt ölçek puanları

Çoklu zekâ anketinde 16-23 puan arası orta gelişmişlik düzeyini, 24-31 puan arası gelişmiş ve 32-40 puan arası çok gelişmiş zekâ düzeyi olarak kabul edilir. Bu araştırmada Lise öğrencilerinde bazı alt ölçeklerde zekâ puanı (sözel, doğa, sosyal ve bedensel zekâ) orta gelişmişlik düzeyinde bulunurken Üniversite öğrencilerinde tüm alt ölçekler zekâ puanı gelişmiş düzeyde bulunmuştur (Grafik 1).

Tartışma

Araştırmamızda, futbol ve güreş branşı ile ilgilenen öğrencilerin antropometrik özellikleri karşılaştırıldığında, öğrencilerin yaş (yıl), boy uzunluğu (cm) ve vücut ağırlıkları (kg) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,001$). Araştırmaya katılan güreşçi öğrencilerin ortalama yaşları 16,49 yıl iken, futbolcuların ortalama yaşları ise 21,61 yıl olarak

belirlenmiştir. Öğrencilerin boy uzunlukları karşılaştırıldığında, güreşçilerin ortalama boy uzunluğunun 165,65 cm, futbolcuların ortalama boy uzunluğunun ise 174,21cm olduğu belirlenmiştir. Son olarak, öğrencilerin vücut ağırlıkları karşılaştırıldığında, güreşçilerin ortalama vücut ağırlıkları 65,84 kg, futbolcuların ortalama vücut ağırlıklarının ise 73,31 kg olduğu belirlenmiştir. Futbolcu öğrencilerin yaş ortalamasının güreşçilerden yaklaşık 5 yıl daha fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin boy uzunluğu ve vücut ağırlığı ortalamalarında futbolcular lehine anlamlı farklılık çıkması beklenen bir sonuçtur.

Araştırmamızda, futbol ve güreş branşı ile ilgilenen öğrencilerin çoklu zekâları karşılaştırıldığında öğrencilerin sözel, mantıksal, görsel, müziksel, doğa, sosyal, bedensel, içsel zekâ durumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Futbolcuların zekâ alt ölçeklerinden aldıkları puanlar tüm zekâ alanlarında güreşçilerin aldıkları puanlardan yüksektir. Futbolcuların en yüksek toplam puan aldığı zekâ alanı müziksel zekâdır. Müziksel zekâyı çok az farkla mantıksal zekâ takip etmektedir. Mantıksal zekâyı takip eden zekâ alanları ise sırasıyla görsel, içsel, doğacı, bedensel ve son olarak en düşük puanın alındığı sözel zekâdır. Aktif olarak futbol oynayan sporcuların bedensel zekâlarının diğer zekâlara oranla düşük çıkması beklenmedik bir sonuçtur. Araştırmaya katılan güreş sporu ile ilgilenen öğrencilerin en yüksek toplam puan aldığı zekâ alanı mantıksal zekâdır. Mantıksal zekâyı sırasıyla görsel, müziksel, içsel, bedensel, sözel, doğacı ve son olarak da sosyal zekâ takip etmektedir. Araştırmaya katılan futbol ve güreş branşı ile ilgili sporcuların baskın zekâ alanlarında farklılık olduğu göze çarpmaktadır. Güreşçilerin en baskın zekâsının mantıksal zekâ olmasının sebebi güreşçilerin büyük çoğunluğunun lise öğrencisi olması ve ülkemizde orta öğretimde genel olarak en fazla üzerinde durulan zekâ alanının mantıksal zekâ olması ile ilişkili olabilir. İki grup arasındaki benzerlik ise her iki grupta da en düşük puan alınan zekâ türünün sosyal zekâ olmasıdır.

Kahraman ve Bavlı (2014) BESYO öğrencinin üzerine yaptığı bir araştırmada öğrencilerin en çok puan aldıkları zekâ alanlarını “İçsel, Sosyal ve Bedensel” alanlar olarak, öğrencilerin düşük puan aldıkları zekâ alanlarını ise sırasıyla “ Müzik, Sözel, Doğacı ve Görsel” alanlar olarak bulmuştur. Çinkılıç ve Soyer (2013) Beden Eğitimi Öğretmenliği bölümü öğrencileri ile yaptıkları çalışmada yüksek puanlı zekâ alanını “Bedensel/Kinestetik” alan olarak, düşük puanlı zekâ alanını ise “Görsel” zekâ alanı olarak belirlemiştir. Güllü ve Tekin (2009) ise, spor lisesi öğrencilerinin zekâ alanları sıralamasını bedensel, sosyal, içsel, sözel, doğacı, mantıksal, görsel ve müziksel zekâ olarak belirlemişlerdir.

Araştırmamızda, lise ve üniversiteye devam eden öğrencilerin çoklu zekâları karşılaştırıldığında sözel, mantıksal, görsel ve müziksel zekâ alanlarında lise ve üniversite öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu zekâ alanlarının ortalama puanları üniversite öğrencilerinde lise öğrencilerinden anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p<0,05$ ve $p<0,001$). Buna karşılık doğacı, sosyal, bedensel ve içsel zekâ alanlarında lise öğrencileri ile üniversite öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin en yüksek toplam puan aldığı zekâ alanı mantıksal zekâ alanıdır. Mantıksal zekâyı görsel, müziksel doğacı, içsel, bedensel, sosyal zekâ takip ederken, öğrencilerin en düşük toplam puan aldığı zekâ alanı sözel zekâdır. Lise öğrencilerinin en baskın zekâ sınıfı mantıksal zekâ olmasının sebebi ülkemizde orta öğretimde genel olarak en fazla üzerinde durulan ve kabul gören zekâ alanının mantıksal zekâ olması ile ilişkili olabilir. Lise öğrencilerinin en düşük toplam puanının sözel zekâ alanında olması ise sözel zekânın toplumda genellikle mantıksal zekânın zıttı olarak görülmesi göz önünde bulundurulduğunda beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin en yüksek toplam puan aldığı zekâ alanı yine mantıksal zekâ alanıdır. Mantıksal zekâyı müziksel, görsel, sözel, içsel, bedensel, doğacı zekâ

izlerken, en düşük toplam puan sosyal zekâ alanında karşımıza çıkmaktadır. Araştırmamızdaki üniversite öğrencilerinin en düşük puan aldıkları zekâ alanının sosyal zekâ olması şaşırtıcıdır. Üniversite öğrencilerinin daha fazla sosyalleşme imkânı buldukları için daha fazla sosyal zekâ alanına sahip olmaları beklenir. Araştırmamızda ise tam tersi bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Gürçay ve Eryılmaz (2002), lise birinci sınıf öğrencilerinin zekâ alanlarının belirlenmesi ve bunun fizik eğitimi üzerine etkilerinin belirlenmesini amaçlayan bir çalışma yapmışlardır. Öğrencilerin zekâ alanlarının aritmetik ortalamalarına bakıldığında, bütün zekâ alanlarının hemen hemen aynı oranda eşit dağıldığı görülmüştür. Bizim araştırmamızdaki lise öğrencilerinin ortalama puanlarının da birbirine yakın olduğu söylenebilir. Bayrak ve ark. (2005) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında öğrenim gören öğrenciler üzerine yaptıkları araştırmada öğrencilerin baskın zekâ alanının bedensel zekâ, ikinci sıradaki zekâ alanının ise sosyal zekâ ve üçüncü sıradaki zekâ alanının ise içsel zekâ olduğunu belirlemişlerdir. Akar (2006) tarafından ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada akademik başarı bağımlı değişken olarak ele alındığında çoklu zekâ boyutlarından mantıksal-matematiksel zekâ alanı ile anlamlı ilişki bulunmuştur.

Sonuç

Araştırmadan elde edilen sonuçlar futbol ve güreş branşı ile ilgilenen öğrencilerinin çoklu zekâ alanlarında anlamlı farklılıklar bulunmadığını göstermiştir. Tüm zekâ alanlarında futbolcuların güreşçilerden daha yüksek puanlar elde ettikleri görülmüştür. Bunun sebebi araştırmaya katılan futbolcuların hepsinin üniversite öğrencisi olması olabilir. Çalışmanın başlangıcında beklenti sporcuların Çoklu Zekâ Kuramı içerisinde özellikle baskın zekâ alanı olarak bedensel alana yakın olmaları iken, futbolcuların müziksel zekâ alanı özelliklerine ve güreşçilerin mantıksal zekâ alanı özelliklerine daha fazla sahip oldukları saptanmıştır. Bu durum oldukça ilginç ve dikkat çekici bir sonuçtur.

Araştırmada lise ve üniversite öğrencileri arasında sözel, mantıksal, görsel ve müziksel zekâ alanlarında anlamlı farklılıklar olduğu; doğacı, sosyal, bedensel ve içsel zekâ alanlarında ise anlamlı farklılıklar olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin derslerle daha çok ilgili olan sözel ve mantıksal zekâ alanlarında lise öğrencilerinden yüksek puanlar almış olmaları daha yüksek öğrenim seviyesinde olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bedensel zekâ alanında iki grup arasında anlamlı fark bulunmamasının sebebi ise her iki grubun da sporcu olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun dışında, doğacı, sosyal ve içsel zekâ alanlarında farklılık görülmemesi her iki grubun da doğa ile ilgisinin eşit düzeyde olduğu, sosyal açıdan her iki grubunda birbirine yakın sosyal ve kişilerarası etkileşimlere sahip olduğu ve her iki grubun da benzer kişilik özelliklerine sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç olarak, öğrencilerin bireysel farklılıkların, sahip oldukları zekâ alanlarının farklılığından kaynaklandığı ve etkili öğrenmenin sağlanması için bu zekâ alanlarını dikkate alarak öğrenim hizmetinin verilmesi gerektiği, öğrencilerde daha yüksek olduğu belirlenen zekâ alanları yardımıyla diğer zekâ alanlarının da faaliyete geçirilip güçlendirilmesinin mümkün olabileceği unutulmamalıdır. Hiçbir performans basitçe tek bir zekânın kullanımına dayanmaz. Bireyler çok yönlü zekâlarını kullanırken, bir yandan kendi güçlü zekâlarını ortaya koyarken, öte yandan diğer zekâ alanlarının da gelişimine katkıda bulunmaktadırlar. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde kişilerin zekâ alanları ve ilgi alanları tespit edilerek, yetenekli oldukları ve başarılı olabilecekleri alanlara ve mesleklere yönlendirilmesi hem kişiler hem de eğitim sistemi açısından önemlidir. Eğitim öğretimin ilk basamağından itibaren çoklu zekâ kuramına dayalı öğrenme yaklaşımlarına yer verilmeli ve bütün zekâlara eşit derecede önem

vermeye dikkat edilmelidir. Spor açısından değerlendirildiğinde ise, farklı spor branşlarının çoklu zekâ alanları ile sporsal başarı (teknik- taktik, öğrenme, performans verimi vb.) ilişkisi açısından incelenmesi antrenörler açısından önemli bilgiler ortaya çıkarabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, K. (2006). İlköğretim 6.7.8. Sınıf Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Kuramına Göre Sahip Oldukları Zekâ Alanları ve Akademik Başarılarının Karşılaştırılması. Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa, Yüksek Lisans Tezi
- Armstrong, T. (1994). Multiple Intelligences in the Classroom ASCD, Alexandria, Virginia.
- Bayrak, Ç., Çeliksoy, MA., Çeliksoy, S. (2005). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundaki Öğrencilerin Çoklu Zekâ Kuramına İlişkin Zekâ Profilleri ve Uygulanan Yetenek Giriş Sınavları ile İlişkisi. 4.Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, Bursa, 2005; 66.
- Campbell, B. (1992). Multiple Intelligence in Action. Childhood Education. 68 (4): 197-200.
- Campbell, L., Campbel, B., Dickinson, D. (1996). Teaching and learning through multiple intelligences. Massachusetts USA: A Simon and Schuster Company.
- Çinkılıç, İ., Soyer, F. (2013). Beden eğitimi öğretmen adaylarının çoklu zeka alanları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi,2013, 8:4-16.
- Goodnough, KC. (2000). Exploring multiple intelligences theory in the context of science education: An action research approach. Dissertation Abstracts International, 61 (05), 2164A.
- Güllü, M., Tekin, M. (2009). Spor Lisesi öğrencileri ile genel lise öğrencilerinin çoklu zeka alanlarının karşılaştırılması. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2009, 3:247-258.
- Gürçay, D., Eryılmaz, A. (2002). Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Zekâ Alanlarının Tespiti ve Fizik Eğitimi Üzerine Etkileri. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi (UFBMEK-5), Ankara
- Hillman, CH, Erickson, K., Kramer, AF. (2008). Be smart, exercise your heart: Exercise effects on brain and cognition. Nature Reviews Neuroscience 9:58–64.
- İnal, AN. (2000). Beden Eğitimi ve Spor Bilimine Giriş. Konya: Desen Ofset Matbaacılık. 2000
- Kagan, S., Kagan, M. (1998). Multiple Intelligence, The Complete MI Book., CA:Kagan Cooperative Learning, San Clemente
- Kahraman, Dİ., Bavli, Ö. (2014). Investigation the multiple intelligence areas of university students who study in different departments. International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE), 2014, 3:65-71.
- Kubesch, S., Walk, L., Spitzer, M., Kammer, T., Lainburg, A., Heim, R., Hille, K. (2009). A 30-minute Physical Education Program Improves Students' Executive Attention. Mind, Brain and Education. 3 (4), 235-242.
- Küçükahmet, L. (2006). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara, Nobel Yayınları.
- Özden, Y. (2008). Öğrenme ve Öğretme. Ankara, Pegem A Yayıncılık.

Ratey, JJ, Hagerman, E. (2008). *Spark: The Revolutionary New Science of Exercise and the Brain*. New York: Little, Brown and Company, pp. 35 – 56.

Ratey, JJ., Sattelmair, J. (2009). Physically Active Play and Cognition. *American Journal of Play*, Winter 2009: 369.

Saban, A. (2003) Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Saban A. (2005) Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitimi. 4. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları

Güreşte Ortaya Çıkan Etik Problemlerin Medyadaki Görünümünün İncelenmesi

Mehmet COŞGUNGÖNÜL², Faruk Salih ŞEKER³, Mehmet ŞAHİN⁴

²Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, TÜRKİYE

³Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, TÜRKİYE

⁴Lefke Avrupa Üniversitesi, Kıbrıs, TÜRKİYE

E-Posta: pehlivan19819@gmail.com

Öz

Bu araştırmada, güreş sporunda 2010-2016 yılları arasında ortaya çıkan etik problemlerin medyadaki görünümünün incelenmesiyle güreş sporundaki etik sorunlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu araştırmada var olan durumu belirlemeye çalışan betimsel araştırma modellerinden olan, geniş gruplar üzerinde yürütülen tarama modellerinden kesitsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırma grubunu oluşturan Güreşçilerin etik problemlerine yönelik haber ve federasyon yazılı kaynakları veri toplama aracı ile bir defa anlık olmak üzere uygulanmış, elde edilen veriler ile araştırma bulguları oluşturulmuştur. 2010-2016 yılları arasında federasyon ceza kurulu tarafından 60 sporcu; Uyarı, 3 ay ile 30 ay arasında cezalandırıldı; 23 antrenör; Uyarı, 1 ay ve 3 ay ceza, 4 hakem için 6 ay men, 3 idareci için uyarı, 2 cazır için 1 yıl ceza vermiştir. Medyada haber bulunmayan Milliyet ve Habertürk gazetelerinde 2 haber, Hürriyet, Yeni Şafak, Diken, Aljazeera, Etnofestival, İleri haber ve internet haber sayfalarında birer haber görülmüştür. Güreşte Etik olmayan olayların, medyada yansımalarının güreş sporunda bu sorunları yaşayanlar üzerinde bir caydırıcı etkisi olacağı beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güreş, Etik, Medya

Examination of the Appearance in Media of the Ethical Problems in Wrestling

Abstract

An examination of the appearance of ethical problems in the media during the period of 2013-2016 in wrestling sport. In this study, a cross-sectional scanning model was used for the scanning models carried out on large groups, which are descriptive research models trying to determine the existing situation. In this context, Güreşçiler's written news and federative written sources about ethical problems were applied once in a moment to collect data and research findings were obtained with the obtained data. As a result; Between the years 2010-2016 federation penalty board 60 athletes; The warning was punishable between 3 months and 30 months; 23 trainer; Warning, 1 month and 3 months penalty, 6 months for 4 referees, warning for 3 administrators, penalized for 1 year for 2 cazgılar. Hürriyet, Yeni Safak, Diken, Aljazeera, Etnosfestival, There is news in the news and internet news pages. We believe that non-ethical events are a deterrent to the media.

Keywords: Wrestling, Ethics, Media

Giriş

Ülkemizde Güreş sporunda 2010-2016 yılları arasında ortaya çıkmış etik problemleri medya üzerinden derinlemesine incelemek amaçlanmıştır. Böylelikle etik probleme dönüşmüş olgu ve olayların sebepleri öğrenilerek ve bu problemlerin sonuçları sebepleriyle birlikte incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara, yapılmış bilimsel araştırmalar ışığında çözüm önerileri ortaya konmuştur. Ancak ülkemizde konu ile ilgili yapılan araştırmaların sınırlı olduğu

görülmüştür. Bu amaçla kapsamda yapılan bu araştırmanın konuya ilişkin güncel bulgular ortaya koyacağı, konuyla ilgili araştırma yapan diğer bilim insanları için kaynak teşkil edeceği, güreş sporuna katılımı artırma ve güreş etkinliklerinde etik problemlere ışık tutacağı ve mevcut sorunlara ilişkin çözüm önerileri ortaya koyacağı düşünülmüştür.

Güreş

Türk güreş tarihi ile ilgili bir açıklama yapmak gerekirse, bunu üç kısımda ele almada yarar vardır: I. Devir: 18. yüzyılın başına kadar gelen ve daha çok eski tarih kitaplarında kısaca bahsi geçen devre, II. 18. yüzyılın başından Koca Yusuf'a kadar (1830-1890) geçen ve daha çok söylentiler halinde bilinen devre. III. Devir; Koca Yusuf'tan bu yana belgelere dayanılarak bilinen devredir (<http://www.tgf.gov.tr/tr/index.php/tarihce-2/>).

Tarih, Türkleri çok eski zamandan beri sportmen bir millet olarak kaydeder. Bugün hala, Dünya milletlerince dilden dile dolaşan 'Fort comme un Turc = Türk gibi kuvvetli' cümlesini bir darb-ı mesel gibi söyleten tılsım, uzun asırların anlayışını ifade eden bir vecizedir. Bu söz, üç beş asır gibi nispeten yakın sayılabilecek bir tarihin değil, birkaç bin senelik bir tarihin Türk hayatına mal ettiği bir vasiyettir (Güven, Ö. 1992). İnsanlar arasında silahsız olarak en basit ve doğal bir mücadele şekli olan güreş; insanlık tarihi kadar eski ve uzun yıllara giden bir geçmişe sahiptir (Başaran, M. 1989).

Türklerde spor, belki savaşçı gücün etkisiyle ortaya çıkmıştır denilebilir. Savaşların bedeni güce dayandığı devirlerde, yaptıkları sporlarla bedenlerini ve zihinlerini savaşa hazırlamaktaydılar. Çünkü o zamanlar beden en güçlü askerlere ihtiyaç vardı. Türkler gerek tabiatla mücadelelerinde ve gerekse düşmanla yapılan savaşlarda sporun değerini çok iyi anlamışlardır. Çocuklarının güçlü olmasını temin için spora fevkalade önem vermişlerdir. Her devirde, her Türk topluluğunda bu bariz ve canlı vasfı bulabilmekteyiz (Güven, Ö. 1992) Güreş: iki canlı (insan) arasındaki araç gereçsiz olarak yapılan yakın temas uğraşın en kusursuz olanıdır (İşler, H. 2013). Güreş Türklerde en eski spor türlerinden biri olup, ata sporlarımızdandır (Güven, Ö. 1992)

Güreş, tarihimizin her devrinde, büyük şehirlerden en küçük köye kadar her yerde yapılmıştır. *Yiğitlik oyunu* olarak nitelenen güreş, eğlencelerin, düğünlerin ve bayramların devamlı törenlerinden biri olmuştur. Her Türk genci de mutlaka güreşmiş veya güreşe ilgi göstermiştir. Eskiden ata binmeyen, güreş yapmayan adama kız bile vermezlerdi. Osmanlı Sarayındaki sanatkarlar için tutulmuş defterlerde, pehlivanların da sanatkarlar sınıfına dahil edilip diğer sporculardan ayrıldığı görülür. Osmanlı çağı tarihçileri ve yazarları da aynı şekilde pehlivanları sanatkar olarak tanımlar. Çünkü her sanat türünün Pir'i olduğu gibi, pehlivanların da pir'i vardır. "Hazret-i Hamza ve Hazret-i mahmud pıryar" pehlivanların pir'idir. Cündilik, cirit, güreşbazlık... gibi sporların pir'i olmadığı için bu sporlar sanat olarak kabul edilmemiştir. Bu sebeple pehlivanların da sanatlarda olduğu gibi çıraklık, kalfalık ve ustalık dönemleri vardır. Pehlivan tekkelerinde bu mevkiler: "acemi", "miyander" ve "mürşit" gibi isimlerle belirlenmiştir (Güven, Ö. 1992).

Güreş: rakibe vurmadan, kollar, bacaklar ve gövdeyi kullanarak rakibi alt etmeye dayanan spor dalıdır (İşler, H. 2013) Güreş: oldukça bileşik ve uygulamasında büyük güçlüklerle karşılaşılabilen spor türlerinden biridir (Başaran, M. 1989).

Türk güreşinin yönetiminde en üst basamağı oluşturan Türkiye Güreş Federasyonu, 1922 yılında TİCİ (Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı) bünyesinde kurulmuş, 1923 yılında FILA (Federation Internationale de Lutte Amateur)'ya üye olmuştur. <http://www.tgf.gov.tr/tr/index.php/tarihce-2/>

Günümüz modern minder güreş tanımında ise, Güreş: iki kişinin FILA kuralları dahilinde araç kullanmaksızın belirli boyutlardaki minder üzerinde teknik, beceri, güç ve zekalarını kullanarak birbirlerini yenme mücadelesidir (İşler, H. 2013).

Spor Medyasında Etik

Spor gazeteciliğinde etik denildiğinde ilk aklımıza gelen; halka karşı verilen sözü tutmak, haberleri doğru, kapsamlı dürüst bir şekilde ulaştırmak ve hatalardan ders alarak özeleştirme mekanizmasını çalıştırarak yapılan gazetecilik anlayışıdır. Özünde, dünyada ve Türkiye’de gazeteciliğin etik ilkelerine karşı duyarlı olunması için çalışmalar her zaman olmuştur, hatta bu konuda var olan prensiplerin yerleşik hale gelmesi için bir takım kural ve standartlar getirilmiştir. Gene de bugün dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de spor gazeteciliğine ve genel olarak medyaya güvenmediklerini belirten insanların sayısı bir hayli fazladır. Kanada da yapılan bir araştırmada sporcuların çoğunun medyaya güvenmediği ortaya çıktı. Sporcuların %64,5’i söylediklerinin spor medyası tarafından çarpıtılıp yayımlandığını belirtmiştir (Tükenmez, 2003).

Şimşek’e göre (2009), medya ile toplum arasında var olduğu farz edilen bir sözleşme gereği medya bazı yükümlülüklerin altındadır. Dolayısıyla meydanının etik açıdan uygun faaliyet gösterebilmesinin temel koşulu, insanların hayatını ilgilendiren önemli konuları doğru ve eksiksiz bir biçimde haber yapmasıdır. Medya organlarının uymakla yükümlü olduğu düşünülen en alt seviyedeki etik sınırlamalar, yalnızca haberin gerçeğe uygunluğu, doğru verilmesi ve nesnelliği gibi konuları kapsamak ile kalmayıp, haberin gerçekleştiği bağlamın da doğru ve tam bir biçimde aktarılmasını da kapsamaktadır.

Medya pahalı bir sektördür. Köşe yazarlarının birçoğunun aldığı astronomik transfer ücretleri ve maaşlar, dev medya plazalarını ayakta tutmak, her gün değişen teknolojiye ayak uydurmak, çalışanların sosyal hak ve maaşlarını karşılamak vb. gerçekten medyayı büyük bir ekonomik baskı altına sokmaktadır. Bu ekonomik baskıları azaltmak amacıyla siyasi iktidarlara yakın olma çabası medyayı ister istemez bazı taraflara daha yakın olma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Bazı ülkelerde hükümetler kuran hükümetler yıkan, ekonomik kararlara hükümetmiş gibi karar veren istediğini başa getiren istediğini alaşağı eden medya Türkiye’de de siyasi iktidara bağımlıdır. Bu bağ bir karşılıklı çıkar bağıdır. Fakat bu çıkar bağı sonucunda Ankara’ya güvenerek devlet üzerinden zenginleşme politikası izleyen birçok medya grubu ya zora girmiş ya da batmıştır (Şimşek, 2009).

Ceylan’a göre (2012), etik ilke ve kurallar dâhilinde tarafsız ve dürüst olması gereken basın kuruluşları hem toplum gelişimine hem de kendi gelişimine katkıda bulunması gerekirken etik ilke ve kuralların dışına çıkarak hem kendi gelişimine hem de toplumun gelişimine zarar vermektedir.

İnsanların bağımsız medyadan istediği tek şey kendilerine doğru ve tarafsız haber vermesidir. Ancak demokrasilerde insanların gözü kulağı olan medya organları ister ulusal isterse yerel olsun her zaman siyasilerin baskısı altında olmuştur. Siyasetin ve medyanın birbirinden etkilendiği ya da birbirlerini baskı altında bıraktıkları birçok kişinin kabul ettiği bir gerçektir. Fakat siyaset çemberi her zaman medya çemberinden büyük olmuştur. Bir de siyasi düşünce sahipleri iktidarı ele geçirdiklerinde medyayı içine alan çemberin kırılması daha zor hale gelmektedir (Şimşek, 2009).

Medya; ilkeli davranıp bilgiyi yansız şekilde halkla paylaşıp, haklıyı ve haksızı ayırt etme işini insanlara bırakması gerekirken, Türkiye’de bunun tersine hareket etmiş; birçok olaya müdahil olmuş, kıvılcımın ateşlenmesi için birincil görevi yerine getiren tek eleman konumuna gelmiştir. Türkiye gerçeği olarak bunu her darbe öncesi ve sonrasında basının yapmış olduğu yayınlarda görmek mümkündür (Ceylan, 2012).

Uzun'a göre (2004), medyada etik kodlarının en fazla ihlal edildiği çalışma alanlarından biri de spor basınıdır. Türkiye'de spor basını, meslek ilkelerine aykırı davranışlar etik bir bakış açısıyla tartışılmamakta ve neredeyse etik kodların dışında bir gazetecilik alanı olarak görülmektedir. Oysa etik ilkelere bağlılık, güvenilir bir basın temelinin oluşturur. Basının işlevini yerine getirebilmesi ise ancak okuyucunun güven duymasıyla sağlanabilir. Gazetelerin spor sayfaları da bu olgudan bağımsız değildir.

Gazete haberlerinde etik değerlerin yükseltilmesi için ilgili mesleki kuruluşlar tarafından pek çok etik kod geliştirilmiştir. Fakat bu etik kodlar, varlık ve nitelik olarak tek başına yeterli değildir. Söz konusu etik kodlarda dile getirilen standartların gazete haberlerinde ne ölçüde uygulandığı sürekli bir tartışma konusudur. Gazetelerde kurum dışı ve kurum içi birçok eleman dolaylı olarak ya da doğrudan gazete haberlerinin belirli etik kurallar çerçevesinde yayınlanmasını sağlamaya çalışır. Söz konusu kurum içi unsurlardan biri de okur temsilciliğidir. Gazetelerde özdenetim işlevinde bulunan okur temsilciliğinin, gazete haberlerinde etik kurallara uyulmasını sağlamada nasıl bir güce ve etkiye sahip olduğu araştırılması gereken bir husustur (Atabek, 2006).

Spor basınında etik değerlerin geliştirilmesi için medya yöneticilerinin kamuoyunun bütün kesimlerine karşı sorumluluk taşıması, istihdam politikalarının yeniden gözden geçirilmesi, spor gazetecilerinin futbolun boyunduruğundan kurtulması, meslek örgütlerinin güçlendirilmesi yönünde çaba gösterilmesi gerekmektedir. Spor basınının kendine özgü etik sorunları olsa da bunlar basının genel etik anlayışından ayrı düşünülemez. Basının kendisine yüklenen dördüncü güç görevini yerine getirebilmesi ise uygulamada ifade özgürlüğü üzerindeki yasal kısıtlamalar ve ticari çıkarların kısıtlamalarıyla mücadele edilmesini gerektirmektedir. Bu mücadelenin araçlarından biri de etikdir (Uzun, 2004).

Türkiye'de medyanın herhangi bir alanında çalışmak için hiçbir ölçütün olmaması medyada etik problemlerin önemli bir kaynağı olarak görülmektedir. Bunun en belirgin örnekleri de spor medyasında yaşanmaktadır (İlhan ve Çimen, 2011).

Gazetecilerin intihale başvurmalarının, ajans haberlerini veya sürekli alıntı yaptıkları "referans" gazetede haberini tekrarlamakla yetinmelerinin altında genellikle tembellik, yetenek veya kültür eksikliği ya da mesleklerini hakkıyla yapacak zamanı ayırmamaları yatar. Dolayısıyla haber çarpıtmanın her zaman manipülasyon amacı güttüğü iddia edilemez (Halimi, 1999).

Banar (2006), aslında ister basın mesleğinin okulunda okumuş olsunlar isterse alaylı olsunlar, doğru haber, habercilik ilkelerine uygun haber yapılması durumunda ne kişilik hakları ile ifade özgürlüğü ve etik karşı karşıya kalacak ne de olaylar hukukun ve meslek ilkelerinin çözümünü bekleyen sorunsal adli olaylar haline gelecek demidir. (Belsey ve Chadwick, 1992) Medyada Etik ve Siyaset; Kalite Arayışı konulu yazılarında: Gazetecilik, daha özenli olmaları gereken kişiler, hatta çoğu kez bu mesleğin içindekiler tarafından adına leke sürülse de onurlu bir meslektir. İdeolojik eğilimleri ne olursa olsun hükümetlerin çoğu basına açıkça müdahale etmedikleri zamanlarda bile sansür ve denetim uygulamaya çalışır, bunu da genellikle başarırlar. Gazete sahipleri büyüklük hastalıklarını bir kenara bırakalım, basını kendi iktidar ve zenginlik arayışlarını tatmin edecek bir araç olarak kullanırlar demişlerdir. Belsey ve Chadwick'e göre (1992) yine de gazetecilik onurlu bir meslektir. Çünkü haber, yorum ve görüşleri içeren bilginin dolaşımını sağlamak gibi onurlu bir amacı vardır. Bu onurlu bir amaçtır çünkü toplumun -özellikle de demokratik olma iddiaları olan bir toplumun- sağlıklı olması buna bağlıdır.

Spor yazarı haber, yorum ve yazılarında adil davranmak zorundadır. Fakat adil olmak kişisel düşünceleri yaymamak anlamına gelmiyor. Çünkü kişisel düşünceler her zaman yazıları

etkiler. Adil olmamak basitçe kendi düşüncelerinin herhangi bir nedene bağlı olarak saptırılması olarak ta tanımlanabilir. Başka bir deyişle spor yazarı, bazı yönleriyle spor sosyoloğuna benzer; ikisi de spor çeşitli yönlerden bakabilmelidir. İkisi de sistematik yöntemler kullanmayı denemelidirler ve ele aldıkları sorunları eleştirel düşünce ile çözümlenmelidirler. Bir başka önemli toplumsal konu ise medyanın insanlar üzerinde ki etkisi ile ilgilidir. Gazeteciler, yazılı basında görev yapanlar, yaptıkları iş üzerinde duyarlı olmalıdırlar (Tükenmez, 2003).

Tükenmez (2003) Medya ve Spor çalışmasında Medya, sporcular ve spor organizasyonları arasında istek ve ilgilerdeki tatmin konusunda resmi ahlaki konular ve gayri resmi standartlar tartışılmaktadır. Çünkü spor medyasının her çeşidi gazetecilik için ayrı serbestliği takip ederler. Bu, gazetecilik sorumluluğunun temel prensiplerini daha üst düzeylere çekmek için uygun bir girişimdir. Medya kendilerinin korkulacak derecede güçlü bir pozisyonda olduğunu ve sporda geniş bir etkileri olduğunu itiraf ettiğinde, kadın hakkında titiz olarak görünen konular ve günlük işlemler hakkındaki kararların kabulü için gazeteciler genellikle ahlaki standartları tartışmışlardır.

Yöntem

Yapılan bu araştırmada var olan durumu belirlemeye çalışan betimsel araştırma modellerinden olan, geniş gruplar üzerinde yürütülen tarama modellerinden kesitsel tarama modeli ve doküman incelemesi kullanılmıştır. Kesitsel tarama modeli çalışmalarda ölçümler araştırma grubu üzerinden bir defa ve anlık olarak alınmaktadır (Dönmez ve Azizoğlu, 2010). Bu kapsamda araştırma grubunu oluşturan Güreşçilerin etik problemlerine yönelik haber ve federasyon yazılı kaynakları veri toplama aracı ile bir defa anlık olmak üzere uygulanmış, Literatür taraması ile elde edilen veriler ile araştırma bulguları oluşturulmuştur.

Betimsel tarama modeline göre gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu Ülkemizde yayınlanmakta olan ulusal gazeteler, ulusal televizyonlar ve Güreş Federasyonu bilgileri oluşturmuştur. Araştırma grubunu oluşturan ulusal gazeteler, ulusal televizyonlar ve Güreş Federasyonu belgeleri 2010-2016 yılları arası basit yansız örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Basit yansız örneklem yönteminin -kullanılan araştırmalarda evrende bulunan her bireyin örnekleme katılma şansı eşit konumdadır (Can, 2014). Bu nedenle araştırma grubunun seçiminde basit yansız örneklem belirleme modeline başvurulmuştur.

Araştırma grubunu oluşturan ulusal gazeteler, ulusal televizyonlar ve Güreş Federasyonu belgeleri 2010-2016 olarak hedeflenmesine rağmen kayıtlara ulaşmada yaşanan sıkıntılar nedeniyle 2013-2016 yılları belgeleri taranarak veriler dosyalanmıştır. Elde edilen verilerin, gazeteler, televizyon kanalları ve federasyon belgeleri olarak ayrı ayrı belirlenmiştir. Bunlar üzerinden doping, şiddet ve şike tasnifleri yapılmıştır.

Bulgular

2013 yılında 26 sporcu uyarı, 3 ay ile 30 ay arasında ceza almış iken, 4 antrenör uyarı, 1 ay ve 3 ay arası ceza almış, 2 yağlı güreş hakemi 6 ay ceza ve 2 cazgırın 1 yıl ceza aldığı görülmektedir.

2014 yılında 21 kişinin ceza aldığı görülmektedir. Bu cezaları alanların dağılımına baktığımızda; 15 sporcu uyarı ile başlayıp, 3 ay ile 30 ay arasında ceza almış iken, 5 antrenör uyarı, 1 ay ve 6 ay arası ceza almış, 1 hakemin ise 2 ay ceza aldığı görülmektedir.

2015 yılında 8 sporcu, 45 gün ile 4 yıl arasında ceza almış iken, 4 antrenör 1 ay ile 2 ay arası ceza almış, 1 hakemin ise 1 ay ceza aldığı görülmektedir.

2016 yılında 11 sporcu, 2 ay ile doping kullanımına dayalı ceza almış iken, 10 antrenör uyarı ve 1 ay arası ceza aldığı görülmektedir.

Milliyet ve Habertürk gazetelerinde 2şer haber, Hürriyet, Yeni Şafak, Diken, Aljazeera, Etnosfestivali, İleri haber gazete ve haber sayfalarında 1 haber ile güreşte etik dışı konuların haber olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

2013-2016 yılları arasında Güreş federasyonu cezaları incelendiğinde; 2013 yılında 26 sporcu uyarı, 3 ay ile 30 ay arasında ceza almış iken, 4 antrenör uyarı, 1 ay ve 3 ay arası ceza almış, 2 yağlı güreş hakemi 6 ay ceza ve 2 cazgırın 1 yıl ceza aldığı görülmektedir.

2014 yılında 21 kişinin ceza aldığı görülmektedir. Bu cezaları alanların dağılımına baktığımızda; 15 sporcu uyarı ile başlayıp, 3 ay ile 30 ay arasında ceza almış iken, 5 antrenör uyarı, 1 ay ve 6 ay arası ceza almış, 1 hakemin ise 2 ay ceza aldığı görülmektedir.

2015 yılında 8 sporcu, 45 gün ile 4 yıl arasında ceza almış iken, 4 antrenör 1 ay ile 2 ay arası ceza almış, 1 hakemin ise 1 ay ceza aldığı görülmektedir.

2016 yılında 11 sporcu, 2 ay ile doping kullanımına dayalı ceza almış iken, 10 antrenör uyarı ve 1 ay arası ceza aldığı görülmektedir.

Alınan bu cezaların medya görünümü taradığımızda ise Milliyet ve Habertürk gazetelerinde 2 haber, Hürriyet, Yeni Şafak, Diken, Aljazeera, Etnosfestivali, İleri haber gazete ve internet haber sayfalarında 1 haber ile güreşte etik dışı konuların haber olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; 2013- 2016 yılları arasında federasyon ceza kurulu tarafından 60 sporcu, 23 antrenör; 4 hakem, 3 idareci ve 2 cazgırın ceza aldığı görülmektedir. Alınan cezaların medyada yer bulmadığı Milliyet ve Habertürk gazetelerinde 2 haber, Hürriyet, Yeni Şafak, Diken, Aljazeera, Etnosfestivali, İleri haber gazete ve internet haber sayfalarında 1'er haber ile güreşte etik dışı konuların haber olduğu görülmektedir. Etik dışı olaylar medyada yer aldıkça caydırıcı etkisi olacağı kanaatini taşımaktayız.

Öneriler

Ata sporumuz olarak öne çıkardığımız güreş sporunda yaşanan etik problemleri çözmenin ilk adımı eğitim süreçlerinde teknik- taktik eğitim kadar etik eğitimi öne çıkmalıdır. Eğitimin ilk evreleri olan güreş okullarında antrenör etiği, spor etiği, programa katkı sağlayacak biçimde düzenlenmesi faydalı olabilir.

Yerel güreş organizasyonlarından uluslararası organizasyonlara kadar nerede etik bir problem yaşıyorsa bunu gizlemek yerine bunu ifşa ederek yapanların, sorumlulukların hukuk çerçevesinde suç-ceza karşılığı ortaya çıkarılmalı ki, güreş camiasının ve sporun kirletmesine izin verilmemeli.

Medya ata sporumuz güreşe sayfalarında ve televizyonlarında daha çok yer vermeli.

Araştırmada elde edilen bulgular dikkate alındığı zaman, sporcu, antrenör, hakem, idareci ve hatta cazgırların bile müsabakalarda yanlış tutumları olduğu ve bunun karşılığı olarak

cezalandırıldığı görülmektedir. Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüklerinden, Spor Liselerine ve Güreş kulüplerinden yazılı - görsel medyanın sayfalarına kadar olumlu davranış tohumları ekilmelidir.

KAYNAKÇA

- Atabek, N. (2006). Gazete haberlerinde Etik Standartların Yükseltmesinde Okur Temsilcisinin Rolü. *Selçuk İletişim*, 4,2.
- Banar, S. (2006). Türkiye’de Haber Verme İşlevinin Kişilik Hakları ve Etik Yaklaşımına Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 125-138.
- Başaran, M. (1989). Serbest ve Greko-Romen Güreş, Ankara, Uzman Matbaacılık.
- Belsey, A., R Chadwick (1998), *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar* (1.basım) İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık.
- Ceylan, Y. (2012). Toplumsal Değerler ve Medya Etiği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 45-58.
- Dönmez, F., Azizoğlu, N. (2010). Investigation of The Students’ Science Process Skill Levels in Vocational Schools: A Case of Balıkesir. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 4(2), 79-109.
- Halimi, S. (1999), Düzenin Yeni Bekçileri. (Çev. Y. Aksu-F. Eryılmaz) İstanbul, Evrensel Basım Yayın.
- İşler, H. (2013). Geleneksel Aba-Şalvar Güreşimiz. İstanbul, Turna Yayınları.
- İlhan, E., Çimen, Z. (2011). *Spor Alanlarında Şiddet ve Spor Medyasının Etkileri: Spor Yazarlarının Alguları*. Niğde Ün. Bed. Eğ. Ve Spor Bil. Der, 5, 3, 224.
- Şimşek, S. (2009). Medya-Siyaset-İktidar Üçgeninde Medya Gerçeği. *Selçuk İletişim*, 6,124-143.
- Tükenmez, M. (2003). *Medya ve Spor* (1.Baskı) İstanbul: Etikus Yayınları.
- Uzun, R. (2004). Türkiye’de Spor Basımının Etik Anlayışı, *İletişim*, 19.
- <http://www.tgf.gov.tr/tr/index.php/tarihce-2/> (14 Mayıs 2016 tarihinde erişim sağlanmıştır).

Factors that Motivate Individuals who Participate in Nature Walks as a Recreational Activity

Ahmet YILGIN¹, Hüseyin ÖZTÜRK², Zeynep YILMAZ ÖZTÜRK²

¹Kilis 7 Aralık University, Kilis, TURKEY

²Gaziantep University, Gaziantep, TURKEY

E-Mail: ahmet_yilgin@hotmail.com.tr

Abstract

This study has been prepared with the purpose of identifying the reasons that motivate individuals who participate in nature walking as a recreational activity. The sample of the study consisted of 610 individuals (280 females and 330 males) that participated in nature walks in Gaziantep city between the years 2015-2017. A survey was used as a data collection tool in the study. Survey questions were multiple choice and were evaluated with a Likert type scale. Statistical analyses were performed on the data obtained in the study using the SPSS 22.0 package software. The Kolmogorov-Smirnov test was used in the conformity check of continuous variables to normal distribution. As for the statistical method in evaluating the data, frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test in comparing two independent groups for variables that have a normal distribution, ANOVA and Tukey multiple comparison tests in comparing more than two independent groups for variables that have a normal distribution were used. As a result of the study, it was seen that the majority of the participants were males from the gender aspect, single from the marital status aspect, aged 25-31 from the age aspect and worked in the private sector from the occupation aspect. It was found that there were no significant differences in the sub-dimensions of the scale of motivational factors by gender. It was also found that all scale sub-dimensions exhibited significant differences by marital status and age variables (except for the observation sub-dimension). It was found that the scale of motivational factors by educational status exhibited a significant difference in the observation variable sub-dimension, and no significant differences in other sub-dimensions; whereas, according to occupation there was a significant difference only in the education sub-dimension, and no significant differences in other sub-dimensions.

Keywords: Recreation, Nature Walking, Motivation

Introduction

The will to live in nature is a physiological, cognitive and behavioral characteristic of all living beings. This expectation that manifests in different ways in plants, animals and humans is important for the continuity of species. According to Taslaman (2015), knowledge of

existence and ethical values influence the personal life decisions of the individual. Although various theories are known regarding the definition of human existence, just like other living beings, humans maintain the will to live as long as they continue to exist. Humans desire to have a high-quality life by always comparing this will to live within the course of life with others. Leisure activities of individuals in society such as searching for information, caring for their health, resting, socializing and having fun are the results of this effort.

Nature is a structure formed by entities spontaneously and it can be defined as the environment that is formed as a result of the interaction between insentient and sentient beings. In fact, everything can be referred to as nature. However, humans desire to dominate nature to increase their living space and enhance their quality of life. Redesigning and changing the environment is the consequence of this desire and it leads to the destruction of naturality. Industry and technology that are in constant development, make life easier, but their negative effects estrange humans from nature and contradict the nature of all living beings. This is because we have moved away from our genetic inheritance as our living conditions move away from nature.

The most important rule of the universe is action and reaction. Energy consumption arising from industrial and technological activities, rapid concretisation, destruction of some plant species, especially forests, and some animal species by ignoring nature in fact paves the way for the destruction of the earth. Aliusta and Kıriloğlu (2016) stated that a change primarily in the atmosphere was being experienced due to the unconscious disruption of the natural balance, and as a result of nature's reaction to this change, the lives of living beings on earth were negatively affected.

It is stated that the most suitable therapy for stress, which is more frequently seen in the urban population and known as the cause of many diseases, is nature walking. Ekinci, Okanlı and Gözüağca (2005) said that walking, jogging and exposure to sunlight soothes negative feelings in mild cases of depression. In addition, Kasapoğlu and Enç (2017) recommended nature walking as a sports activity for patients with coronary artery disease. In the literature, Tütüncü (2008) approaches recreation in terms of health in two ways. The first is providing preventive healthcare services for healthy individuals, and the second is providing treatment and wellbeing services for individuals with health problems and for disabled individuals. In a study conducted by Alpullu (2013), it was stated that individuals who participated in such activities would improve themselves in terms of emotional intelligence according to their happiness status and enjoyment variable and this would have positive consequences in making instant decisions in daily life. It was found that for individuals who participated in a recreational activity, the positive decision-making status of managers in daily work life was affected as a result of the active recreational activity they participated in, depending on a certain enjoyment and happiness status.

In literature, Ardahan and Mert (2013) stated that nature walking was different than other sports and recreational activities in that it involved excitement, adventure and the need to be more careful against various risk factors.

Nature walking differs according to each season and condition, as well as the equipment utilized. Nature walking includes:

Trekking: The most basic nature walk

Day hiking: Walking on the trails in the woods

Hiking: Walking in natural areas such as trails, forests, valleys and highlands on a pre-determined route

Backpacking: Walking as a sports activity with a rucksack in mountaineering

Trekking in the Woods: Walks in valleys and forests

Trekking in the Desert: Desert walk

Trekking in the Canyon: Walks in canyons with water passages

Walking in routes: Walks in marked walking tracks

Walking without routes: Walks to discover new places

Walking in the snow: Walks in open spaces covered with snow

Nature walks can have various purposes such as military activity, migration, animal breeding and scientific research, besides being a leisure activity when performed for purposes other than obligation. Leisure activities contribute to human health as well as to raising environmental awareness, and to sports tourism. In natural environments, humans question the meaning of life, reshape previously known information with new experiences at each step they take, everything they see, hear and feel by means of the mental processes that we call self-talk. And a person experiences the feeling “I exist” with other living beings, risks, beauties and excitement at each moment.

Recreational activities have the utmost importance in experiencing such feelings. All sorts of behavior determined by a person on which they spend their leisure time is called a recreational activity. This behavior is the conscious consumption of leisure time. In other words, entertaining, relaxing and developing individual and group activities that provide information and experience and performed free from any obligations originating from the nature and society are recreational activities. Recreation is defined as leisure time or spare time activities in the literature. Karaküçük (1999) defined recreation as an activity performed in the spare time. Spare time traditionally refers to the time interval when individuals are free. From a sociological perspective, Metin, Kesici and Kodaş (2013) indicated that Bucher and Bucher (1974) stated recreation was an interaction process, in which humans participate in social, cultural and sports activities that are suitable for themselves and when they enjoy being freed from the monotony of daily life and to gain a social personality by interacting with other people. Furthermore, Sevil, Şimşek, Katırcı, Çelik, Çeliksoy and Kocaekşi (2012) stated that Slavson described recreation as an experience that meets the needs and thus, individuals fulfill what they yearn for and the need associated with this.

Recreation encompasses many activities in terms of its meaning, content and scope. As a result, there are many definitions and descriptions of recreation. Sevil et al. (2012) described recreation as leisure activities that affect the physical behavior, cognitive structure and emotional perception of an individual, and in the meantime, require social behavior. According to Tektaş, Tektaş and İncenaz (2017), leisure time behavior is described as previously planned behaviors by an individual according to the norms accepted by him/her and control beliefs, wherein the individuals themselves determine their own behavior. Recreational activities are motivational acts that emerge with internal and external factors which affect individuals through curiosity as well as resting and having fun. In the literature, the motivation concept was described by Ünsar (2010), İnan and Yürük (2010) as behaviors of an individual performed for a certain purpose with the impulses that the individual feels. The most important characteristic of motivation is interpreted as the behaviors and actions being observable and the individual acting in accordance with their own wishes and desires besides being personal. Although development and change continues in humans, similarities of and differences between individuals is a fact that always remains. Therefore, there are several factors that facilitate motivation in individuals and these factors

vary from one person to another. Some of these factors are innate genetic traits, whereas others are acquired behaviors that are formed as a result of feelings.

Ardahan and Lapa (2011) stated that motivation was caused by needs; Ibn Khaldun was the first defender of this opinion in the historical process, and in addition stated that the primary and secondary needs dimension described by Maslow was the cause of motivation. In another study conducted by Kaplan and Ardahan (2015), it was stated that positive effects and personal benefits obtained from nature sports were among the reasons that motivated individuals to participate in such activities.

Personal needs play an important role in individuals' participation in nature walks. Although each person has different needs, these expectations usually highlight self-knowledge and the phenomenon of self as a being. Ağaoğlu and Boyacı (2013) explained that different philosophical movements have been seeking a solution on how individuals and society should make their leisure time meaningful in organizing recreational activities. Tütüncü (2012) states that quality of life is the state of being satisfied with life, and individuals achieve satisfaction with life through feelings of well-being, enjoyment and success from participating in a recreational activity. It was also indicated that a person does not necessarily need to have an illness to participate in recreational activities and the will to preserve the continuity of physical, mental and social wellbeing is an important motivational factor for participation. Ekinci (2012) stated that humans can recognize the balance in the environment and perceive their own role when they integrate with the natural environment through nature education, and also mentioned the importance of recreational activity in a person's integration with the social culture, since the person is within the socializing process in the meantime.

This study was prepared for the purpose of identifying the reasons that motivate individuals who participate in nature walks as a recreational activity in the city of Gaziantep, which has a significant place in Turkey in terms of industry and population.

Method

The study was based on individuals who live in Gaziantep city center. It was conducted for the purpose of identifying the reasons that motivate individuals who participate in nature walking as a recreational activity. The study was based on the "Participation in Nature Walks Motivation Scale" that was used by Ekinci (2012) before. For the reliability of the scale, Cronbach alpha internal consistency coefficient was found to be $\alpha:0.935$ for five (5) sub-dimensions in total. ($p>0.05$)

The sample of the study consisted of 610 individuals that participated in nature walks in Gaziantep city between the years 2015-2017. From the demographic aspect, 280 participants were females and 330 were males; from the marital status aspect, 128 participants were married and 482 single; from the age aspect, 350 participants were between the ages 25-31, 158 between the ages 32-38 and 102 were 39 and above. From the educational status aspect, 150 participants were at primary school level, 200 at high school level and 260 at graduate level and above and from the occupational status aspect, 246 participants worked in the private sector, 132 were civil servants, 126 were students and 106 were housewives.

A survey was used as a data collection tool in the study and evaluation was performed using a Likert type scale. The Kolmogorov-Smirnov test was used in the conformity check of continuous variables to normal distribution. Levene's test was performed for the homogenous distribution of variances. It was found that the probability (p) results of scale sub-dimensions had normal distribution (between $p=0.120$ and $p=0.827$).

After confirming that the parametric method assumptions are met, a t-test was conducted to compare two independent groups, ANOVA and Tukey multiple comparison tests were conducted for the comparison of more than two independent groups. Data analysis was conducted using SPSS 22.0 statistics package software with percentage, frequency, mean, standard deviation, t-test and ANOVA-Tukey comparison tests.

Results

In this study, SPSS package software was utilized for social, health, education, time and observation sub-dimensions that were included in the scale previously used by Ekinçi (2012). Percentage (%) and frequency (f) values were taken into account for demographic data, t-test and mean values were taken into account for the difference between two independent variables, and for multiple variables Tukey test was applied in ANOVA analysis. For significant differences, group mean values were taken into account to identify the difference in post-hoc analysis. Kayri (2009) stated that post-hoc tests should be used in order to see which group causes the difference for the difference between groups in statistics.

Table 1. Demographic Information of the Participants

Variables		F	%
Gender	Female	280	45.9
	Male	330	54.1
Marital Status	Married	128	21.0
	Single	482	79.0
Age	Aged 25-31	350	57.4
	Aged 32-38	158	25.9
	39 and above	102	16.7
Education Status	Primary education	150	24.6
	High School	200	32.8
	Graduate and above	260	42.6
Occupation	Student	126	20.7
	Civil servant	132	21.6
	Private Sector	246	40.3
	Housewife	106	17.4

In table 1, the descriptive statistical data of the participants were identified and according to the gender factor, it was found that the frequency of males was (f=330), percentage of males was (%=54.1), frequency of females was (f=280) and percentage of females was (%=45.9). According to these results, the number of male participants is higher.

Analyzing the marital status of the participants, it was found that the frequency of singles was (f=482), percentage of singles was (%=79.0), frequency of married participants was (f=128)

and percentage of married participants was (%=21.0). According to these results, the number of single participants is higher.

By age, the frequency and percentage of the participants aged 25-31 were (f=350) and (%=57.4), the frequency and percentage of the participants aged 32-38 were (f=158) and (%=25.9), the frequency and percentage of the participants aged 39 and above were (f=102) and (%=16.7), respectively. According to these results, the number of participants aged 25-31 was higher than the number of participants in other age groups.

By education, the frequency and percentage of the participants at primary school level were (f=150) and (%=24.6), the frequency and percentage of the participants at high school level were (f=200) and (%=32.8), the frequency and percentage of the participants at graduate level and above were (f=260) and (%=42.6), respectively. According to these results, the number of participants at graduate level and above was higher than the number of participants at other education levels.

According to occupation, the frequency and percentage of the participants in the private sector were (f=246) and (%=40.3), the frequency and percentage of the civil servants were (f=132) and (%=21.6), the frequency and percentage of the students were (f=126) and (%=20.7), respectively. According to these results, the number of participants in the private sector was higher than the number of participants in other occupations.

Table 2. Comparison of Scale Sub-dimensions with Gender Variable

Dimension	Gender	N	Mean	S.D.	T	P
Social	Female	280	4.0939	.71142	-1.483	.138
	Male	330	4.1784	.68885		
Health	Female	280	4.1786	.85393	-1.836	.061
	Male	330	4.2939	.66556		
Education	Female	280	4.2429	.81220	.046	.964
	Male	330	4.2400	.73677		
Time	Female	280	4.1464	.75342	-1.850	.066
	Male	330	4.2621	.78879		
Observation	Female	280	4.2583	.74584	.028	.978
	Male	330	4.2566	.81411		

P<0.05

In table 2, the difference between genders in individuals that participate in nature walks for recreational purposes was analyzed using t-test and no significant difference was found.

Table 3. Comparison of Scale Sub-dimensions with Marital Status Variable

Dimension	Gender	N	Mean	S.D.	T	P
Social	Married	128	4.4933	.56403	6.656	.000*

	Single	482	4.0456	.70302		
Health	Married	128	4.4531	.62411	3.590	.000*
	Single	482	4.1846	.78240		
Education	Married	128	4.5313	.61705	4.871	.000*
	Single	482	4.1643	.79062		
Time	Married	128	4.5000	.65658	4.872	.000*
	Single	482	4.1317	.78530		
Observation	Married	128	4.4896	.69234	3.817	.000*
	Single	482	4.1957	.79454		

Table 3 shows that the people who participated in nature walks for recreational purposes consisted of 128 married and 482 single individuals. Considering the aspect of married and single status of the individuals that participated in the nature walk for recreational purposes:

- It was found that there was significant difference in the social sub-dimension ($p=0.00<0.05$) and the difference was higher in married individuals (mean=4.4933) as compared to single individuals (mean=4.0456).
- It was found that there was significant difference in the health sub-dimension ($p=0.00<0.05$) and the difference was higher in married individuals (mean=4.4531) as compared to single individuals (mean=4.1846).
- It was found that there was significant difference in the education sub-dimension ($p=0.00<0.05$) and the difference was higher in married individuals (mean=4.5313) as compared to single individuals (mean=4.1643).
- It was found that there was significant difference in the time sub-dimension ($p=0.00<0.05$) and the difference was higher in married individuals (mean=4.5000) as compared to single individuals (mean=4.1317).
- It was found that there was significant difference in the observation sub-dimension ($p=0.00<0.05$) and the difference was higher in married individuals (mean=4.4896) as compared to single individuals (mean=4.1957).

Table 4. Comparison of Scale Sub-dimensions with Age Variable

Dimension	Variance	SS	Sd	MS	F	P	Significant Difference
Social	Intragroup	20.341	2	10.170	22.201	.000*	-Aged 25-31 and 32-38 and 39 and
	Intergroup	278.061	607	.458			

	Total	298.402	609				above -Aged 32-38 and 39 and above significant difference
Health	Intragroup	5.451	2	2.726	4.785	.009*	-Aged 25-31 and 39 and above significant difference -Aged 32-38 and 39 and above significant difference
	Intergroup	345.749	607	.570			
	Total	351.200	609				
Education	Intragroup	21.824	2	10.912	19.435	.000*	-Aged 25-31 and 32-38 and 39 and above
	Intergroup	340.814	607	.561			
	Total	362.639	609				
Time	Intragroup	11.304	2	5.652	9.697	.000*	-Aged 25-31 and 32-38 and 39 and above
	Intergroup	353.796	607	.583			
	Total	365.100	609				
Observation	Intragroup	2.827	2	1.413	2.316	.100	
	Intergroup	370.432	607	.610			
	Total	373.258	609				

*p<0.05

In Table 4, scale sub-dimensions were compared with the participants' age variable and in the difference between age groups for participation in nature walks for recreational purposes; significant differences were found in social ($p=0.00<0.05$), health ($p=0.09<0.05$), education ($p=0.00<0.05$) and time ($p=0.00<0.05$) sub-dimensions. According to the descriptive statistics and intergroup Tukey analysis results of this difference:

a) In the social sub-dimension:

Between the individuals aged 25-31 (n: 350 individuals and mean:3.9947) and individuals aged 32-38 (n: 158 individuals and mean:4.2468), those aged 32-38, between the individuals aged 32-38 (n: 158 individuals and mean:4.2468) and individuals aged 39 and above (n:102 and mean:4.4706), those aged 39 and above,

b) In the health sub-dimension:

Between the individuals aged 25-31 (n: 350 individuals and mean:4.1921) and individuals aged 39 and above (n:102 and mean: 4.4510), those aged 39 and above, between the

individuals aged 32-38 (n: 158 individuals and mean:4.2136) and individuals aged 39 and above (n:102 and mean:4.4510), those aged 39 and above,

c) In the education sub-dimension:

Between the individuals aged 25-31 (n: 350 individuals and mean: 4.0789) and individuals aged 32-38 (n: 158 individuals and mean: 4.4405), those aged 32-38, between the individuals aged 25-31 (n: 350 individuals and mean: 4.0789) and individuals aged 39 and above (n:102 and mean 4.4902), those aged 39 and above,

d) In the time sub-dimension:

Between the individuals aged 25-31 (n: 350 individuals and mean: 4.0929) and individuals aged 32-38 (n: 158 individuals and mean: 4.3418), those aged 32-38,

Between the individuals aged 25-31 (n: 350 individuals and mean: 4.0929) and individuals aged 39 and above (n:102 and mean: 4.4020), those aged 39 and above wanted to participate in nature walks for recreational purposes more than the others.

Table 5. Comparison of Scale Sub-dimensions with Educational Status Variable

Dimension	Variance	SS	Sd	MS	F	P	Significant Difference
Social	Intragroup	.457	2	.229	.466	.628	
	Intergroup	297.945	607	.491			
	Total	298.402					
Health	Intragroup	.215	2	.108	.186	.830	
	Intergroup	350.985	607	.578			
	Total	351.200					
Education	Intragroup	1.766	2	.883	1.485	.227	
	Intergroup	360.873	607	.595			
	Total	362.639					
Time	Intragroup	2.596	2	1.298	2.174	.115	
	Intergroup	362.504	607	.597			
	Total	365.100					
Observation	Intragroup	4.001	2	2.001	3.289	.038*	-High school primary school and graduate and above
	Intergroup	369.257	607	.608			
	Total	373.258					

*p<0.05

In Table 5, scale sub-dimensions were compared with the participants' education variable and for the difference between education levels in participation in nature walks for recreational purposes; significant difference was only found in the observation sub-dimension (p=0.038<0.05). The difference was analyzed using Tukey HSD post-hoc test in order to identify between which groups there was a difference, and it was found to be between high

school-graduate and post graduate groups (-.17333^{*}). The mean values of high school (200 individuals) and graduate, post graduate (260 individuals) groups were found as high school level (mean=4.3733), graduate and post-graduate level (mean=4.2000). According to these results, among those who participated in nature walks for recreational purposes, individuals at high school level had more expectations than individuals at graduate and post-graduate level.

Table 6. Comparison of Scale Sub-dimensions with Occupation Variable

Dimension	Variance	SS	Sd	MS	F	P	Significant Difference
Social	Intragroup	3.577	3	1.192	2.451	.063	
	Intergroup	294.825	606	.487			
	Total	298.402	609				
Health	Intragroup	3.300	3	1.100	1.916	.126	
	Intergroup	347.901	606	.574			
	Total	351.200	609				
Education	Intragroup	6.239	3	2.080	3.536	.015*	Private Sector – Students
	Intergroup	356.400	606	.588			
	Total	362.639	609				
Time	Intragroup	3.497	3	1.166	1.953	.120	
	Intergroup	361.604	606	.597			
	Total	365.100	609				
Observation	Intragroup	1.522	3	.507	.827	.479	
	Intergroup	371.737	606	.613	2.451		
	Total	373.258	609				

In Table 6, scale sub-dimensions were compared with the participants' occupation variable and for the difference between occupations in participation in nature walks for recreational purposes; significant difference was only found in the education sub-dimension ($p=0.015<0.05$). According to the descriptive statistics and intragroup Tukey analysis results of this difference, there was a significant difference between private sector (n: 246 individuals and mean:4.3447) and students (n:126 individuals and mean:4.0746) in terms of their occupations. In conclusion, it can be stated that individuals working in the private sector feel the need to participate in nature walks for recreational purposes more than students.

Conclusion

Ekinci (2012) thinks the reason why people choose nature walks is the fact that participating in this activity does not require any special equipment and it can be performed almost in daily clothes, and this is considered to be an important factor in motivating people for nature sports.

According to study results, it was found that males and especially single individuals were more interested in joining nature walks for recreational purposes and also the number of participants aged 25-31 was higher. In terms of education, individuals at graduate level and above were higher in number as compared to other educational groups, and in terms of occupation, private sector employees had higher attendance. In the study conducted by Ekinçi (2012), it was found that individuals mostly found out about nature walks from their friends, and the majority of participants were males and high school graduates, which all show similarity to the findings in our study. However, the results of the afore-mentioned study indicated that individuals aged 41 and above had higher attendance, which is different from our findings. In the study conducted by Kaplan and Ardahan (2015), it was found that individuals aged 45 and higher had more attendance, which is again different from the findings of our study.

The result indicating that there is no significant relationship between the factors that motivate individuals to participate in nature walks for recreational purposes and the scale sub-dimensions according to gender independent variable is similar to the results of Ekinçi (2012). According to another study about gender conducted by Yüksel (2014), women's desire to lose weight and be healthy was higher than men's, whereas for men having fun, experiencing group feeling and recognition were more important than they were to women as motivating factors for exercising.

For the marital status variable, it was found that there were significant differences between married and single individuals in all scale sub-dimensions among the reasons that motivate for participating in nature walks for recreational purposes, and that married individuals needed to participate in nature walks for recreational purposes for more reasons than single individuals. As a result, it is thought that married individuals participate in nature walks for recreational purposes because they are affected by their work and they have taken over the responsibility of their family. The fact that married individuals want to maintain their mental and physical wellbeing, need to socialize, learn new things and continue their mental development and thus feel strong at work and in the family, can be listed among the reasons for the difference.

It was found that in the age status variable, all of the scale sub-dimensions had significant differences and in terms of significance between groups: in the social, health, education and time sub-dimension: individuals aged 32-38 had more motivational reasons than those aged 25-31 and individuals aged 39 and above had more motivational reasons than those aged 32-38 for participating in the nature walks for recreational purposes. In the social and observation sub-dimension according to age factor, the study conducted by Ekinçi (2012) revealed that individuals aged 21-30 had less interest and did not have a high participation in nature walks, which is similar to the results of our study.

In the education level variable, it was found that there was a significant difference in the observation sub-dimension between individuals at high school level and those at graduate and post-graduate level, and that high school graduates needed to participate in nature walks for recreational purposes for more reasons than the others. Garipağaoğlu (2001) states that travelling and observation have educational aspects as well as informative aspects, and they improve the will to do research and observation as well as making connections with other events in understanding the events.

In the education sub-dimension with the occupation variable, it was found that there was a significant difference between private sector employees and students, and as a result, individuals working in the private sector needed to participate in nature walks for recreational purposes more than students. According to a similar study conducted by Sabbağ and Aksoy (2011), it was observed that private sector employees participated in recreational activities

because they felt happy, met new people, improved their skills, prevented monotony and felt refreshed etc. in comparison to students.

According to this study, it can be stated that nature walks leave positive impressions on people, that alternative organizations for recreational purposes should be held for married individuals and private sector employees, that recreational activities in the public and private sector would enhance corporate performance due to the socializing and refreshing effects, and that especially health and educational institutions should be encouraging such activities with nature walks. It is thought that developing sustainable programs within this scope will bring important contributions.

REFERENCES

- Ağaoğlu, YS. ve Boyacı, M. (2013). Rekreasyon Kavramına Felsefi Yaklaşım, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Güz 2013, Cilt:13, Yıl:13, Sayı:2, 13:1-9.
- Aliusta, H., Yılmaz, B. ve Kırlioğlu, H. (2016). Küresel Isınmayı Önleme Sürecinde Uygulanan Piyasa Temelli İktisadi Araçlar: Karbon Ticareti ve Karbon Vergisi, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı.
- Alpullu, A. (2013). Examination Of Emotional Intelligence Awareness Of Managers Working In Sports Institution, International Journal of Academic Research . Nov2013, Vol. 5 Issue 6, p79-82. 4p.
- Ardahan, F., & Lapa, TY. (2011). Açıkalan rekreasyonu: bisiklet kullanıcıları ve yürüyüşçülerin doğa sporu yapma nedenleri ve elde ettikleri faydalar. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8(1), 1327-1341.
- Ardahan, F., Mert, M. (2013). Bireyleri doğa yürüyüşü yapmaya motive eden faktörler ölçeği ve bu faaliyetlere katılarak elde edilen faydalar ölçeğinin Türk popülasyonu için geçerlilik güvenilirlik çalışması. International Journal of Human Sciences, 10(2), 338-355.
- Ekinci, E. 2012. Bireyleri Doğa Yürüyüşlerine Katılıma Motive Eden Nedenlerin belirlenmesi: Ankara Örneği, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Spor Yönetim Bilimleri Programı, Ankara, 2012.
- Ekinci, Okanlı ve Gözüağca. 2005. Mevsimsel Depresyonlar ve Başetme Yolları, Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, 2005.
- Garipağaoğlu, N. (2001). Gezi -Gözlem Metodunun Coğrafya Eğitimi ve Öğretimindeki Yeri, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 3, Cilt: 2, s. 13-30, İstanbul
- Kaplan, A., & Ardahan, F. (2015). Doğa Sporları Yapan Bireylerin Profilleri, Doğa Sporları Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar: Antalya Örneği. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), 93-114.
- Karaküçük, S. (1999). Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme, Bağırhan Yayın Evi, 3. Baskı, Ankara
- Kasapoğlu E.S ve Enç, N. (2017). Koroner Arter Hastaları için Bir Rehber, Journal of Cardiovascular Nursing 2017;8(15):1-7.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda Gruplar Arası Farkın Belirlenmesine Yönelik Çoklu Karşılaştırma (post-hoc) Teknikleri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 19, Sayı: 1, Sayfa: 51-64, ELAZIĞ.

- Metin, T.C., Kesici, M. ve Kodaş, D. (2013). Rekreasyon Olgusuna Akademisyenlerin Yaklaşımları, Journal of Yaşar University 2013 30(8) 5021-5048.
- Sabbağ, C.Ç. ve Aksoy, E. (2011). Üniversite Öğrencileri ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 3 Sayı: 4 2011-Bahar (s. 10-23)
- Sevil, T., Şimşek, K. Y., Katırcı, H., Çelik, O., Çeliksoy, M. A., &Kocaekşi, S. (2012). Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2497, Açıköğretim fakültesi Yayını No: 1468, 1. Baskı, ISBN 978-975-06-1169-8, Mayıs 2012, Eskişehir.
- Taslaman, C. (2015). “Evrin Teorisi Felsefe ve Tanrı”, İstanbul Yayın Evi, Baskı 13, Sf 12, İstanbul, 2015.
- Tektaş, N., Tektaş, M. ve İncenaz, S. (2017). ÜniversiteÖğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Örneği. Journal of Current Researches on Social Sciences, 7(4), 323-336.
- Tütüncü, Ö. (2012). Rekreasyon ve Rekreasyon Terapisinin Yaşam Kalitesindeki Rolü, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 23, Sayı 2, Güz: 248 - 252, 2012.
- Tütüncü, Ö. (2012). Rekreasyon ve Rekreasyon Terapisinin Yaşam Kalitesindeki Rolü, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 23, Sayı 2, Güz: 248 - 252, 2012
- Ünsar, A.S, İnan, A. ve Yürük, P. (2010). Çalışma Hayatında Motivasyon ve Kişiyi Motive eden Faktörler: Bir Alan Araştırması, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Haziran 2010 Cilt 12 Sayı 1 (248-262.
- Yüksel, M. (2014). Cinsiyet ve Spor, Journal of History School (JOHS) September 2014. Year 7, Issue XIX, pp. 663-684.)

Üniversiteli Spor Eğitimli Öğrencilerde Vücut İmajı, Stres ve Umutsuzluk Düzeyi

Osman İMAMOĞLU¹, Ahmet Naci DİLEK², Mutlu TÜRKMEN², Hasan TAT¹

¹OMÜ Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun, TÜRKİYE

²Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: osmani@omu.edu.tr

Öz

Bu çalışmada Üniversiteli spor eğitimli öğrencilerde vücut imajı, stres ve umutsuzluk düzeyinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya 210'u erkek ve 192'si kadın toplam 402 Üniversite de spor eğitimi alan öğrenci katılmıştır. Vücut Algısı, algılanan stres ve umutsuzluk Ölçekleri uygulanmıştır. Karşılaştırmalarda farklılığın belirlenmesinde bağımsız grup t- testi kullanılmıştır. Çalışmada Spor eğitimli alan erkek öğrencilerin Vücut kitle indeksi 23,96 kg/m² ve kadınların 21,50 kg/m² olarak bulunmuştur. Ölçek puanlarına bakıldığında; vücut imajı puanı spor eğitimi alan erkeklerde 70,52 ve kadınlarda 72,95 olarak bulunmuştur. Cinsiyetler arasındaki bu fark anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Stres düzeyi spor eğitimi alan erkeklerde 26,16 ve kadınlarda 24,46 olarak bulunmuştur. Erkeklerin stres puanının kadınlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0,05). Umutsuzluk ölçek puanları erkekler öğrencilerde 6,16 ve kadın öğrencilerde 4,23 bulunmuştur. Erkek ve kadınlar arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0,001). Sonuç: Beden Kitle indeksleri ideal değerlerde bulunan spor eğitimli bayanlar erkeklere göre vücut bölümlerinden veya işlevlerinden daha fazla memnundurlar. Her iki cinste de düşük düzeyde stres seviyesi olduğu görülmüştür. Hem kadın hemde erkek spor eğitimli öğrenciler hafif umutsuzluk düzeyinde bulunmaktadır. Spor eğitiminin sedanterlerde de kurs ve seminerler şeklinde yaygınlaştırılması önerilir.

Anahtar Kelimeler: Vücut Algısı, Stres, Umutsuzluk

The Body Image, the Level of Stress and Despair in the Sports Educated University Students

Abstract

In this study, it was aimed to investigate the body image, the level of stress and despair in the sports educated university students. A total of 402 university students receiving sports education participated in the survey, 210 in male and 192 in female. The scales of body image and perceived stress and despair was applied. In the comparisons, independent group t-test was used to determine the differences. In the study, the body mass index of male students who receives sports training was found to be 23.96 kg / m² while it was 21.50 kg / m² in females. When the scale scores are examined; the body image score in male students was found to be 70,52 and while it was 72,95 in females. This difference between the genders is significant. (p<0,05). The level of stress was 26.16 in males and it was 24.46 in females. It is statistically significant that the stress scores of the males are higher than the females (p<0,05). Despair scale scores were found to be 6.16 in males and 4.23 in females. This difference between male students and female students is statistically significant (p<0,001). Results: The female sports educated female participants whose body mass indexes were found to be ideal are more satisfied with their body parts and their functions than the male participants are. Both sexes were found to have a low level of stress. Both female and male sports educated students are at a mild despair level. It is recommended that sports education be extended to courses and seminars in sedentaries.

Keywords: Body Perception, Stress, Despair

Giriş

Beden algısı; bireyin bedeninin ve bedene ait tüm duyularının zihindeki resmidir. Beden algısı tanımlaması içinde, bireylerin bedenleri ile ilgili tüm deneyimleri, tutumları ve duyguları gibi pek çok kavram yer almaktadır (Aktaş, 2010). Morrison beden algısını iki aşamalı olarak ifade etmektedir. İlk aşamada, beden algısının kişinin fiziki görünümüne dair inançları ve düşüncelerini analiz etmeyi ve değerlendirmeyi içermesidir. İkinci aşama ise kişinin görmek istediği şekilde bedene ulaşmak için çaba harcadığı, performans

sergiledikleri bireysel davranışlarını içerir (Morrison ve ark, 2004). Bireyin kendi bedenini algılaması objektiften çok sübjektiftir. Bir kişinin algısı diğerlerinin bakışlarıyla uyum göstermeyebilir (Cooper, 2007). İyi bir beden imajına sahip olmanın insanlar tarafından istenen bir durum olduğu bildirilmiştir (Koparan ve ar.,2010).

Stres, bireyin kendisi veya çevresinden kaynaklanan, ruhsal veya bedensel gerilimlere neden olan, baskı, endişe veya diğer biçimlerde endişe veren durumlar bütünü olup kişinin içsel dengeyi korumaya çalışmasıdır (Aytaç, 2009; Tutkun ve İmamoğlu,2017). Stres oluşumuna neden olan unsurlar farklılık gösterdiği için strese neden olan unsurlar da farklılık göstermektedir (Gürel ve ark., 2010). Strese bağlı olumsuz belirtiler, bireyin hem genel sağlık durumu hem de iş performansı üzerinde pek çok zararlı sonuçlar doğurabilmektedir. Algılanan stres düzeyini insanların stres unsuruna yükledikleri anlam ve olayları yorumlama biçimleri belirlemektedir (Aydın ve İmamoğlu, 2001 ; Tutkun ve İmamoğlu,2017).

Bireylerin yaşamlarındaki olumsuz yönlerin başında gelecek kaygısı yer almaktadır. Umutsuzluğun anlaşılabilmesi için öncelikle umudun tanımlanması gerekir. Umut “iyi olma duygusu veren ve kişiyi harekete geçirmek için güdüleyen bir özellik” olarak tanımlanmaktadır (Kemer ve Atik, 2005). Günümüzde yaşam koşullarının giderek zorlaşması, bireylerin geleceğe yönelik beklentilerini olumsuz yönde etkilemekte, psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir (Aktay ve Ark. 2015). Umutsuzluk güven duygusundan yoksun olma durumu olarak ifade edilebilir. Umutsuzluk bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan olumsuz beklentilerdir (Rideout and Montemuro, 1986). Umut kavramını duygu, beklenti ve istek olarak ele almakta ve umudun insan yaşamının içgüdüsel bir ögesidir ve bireylerin potansiyellerini göstermelerini kolaylaştırır. Umutsuzluk ise; gelecekte olumlu sonuçların ortaya çıkmasından ziyade olumsuz durumların olacağı yönündeki beklentileri içeren bir durum olarak değerlendirilmektedir (Erkin ve ark,2017). Gelecekte olabilecek her şeyin şimdikinden daha iyi olmayacağı düşüncesi ve geleceğe yönelik olumsuz bakış açısı umutsuzluğu oluşturmaktadır (Üngören ve Ehtiyar, 2009). İnsanlar günlük yaşamlarında çok çeşitli streslerle karşılaşmakta ve tepkiler de kişiden kişiye değişebilmektedir. Stresle ilişkili bu belirtiler duygusal düzeyde huzursuzluk, gerginlik, kaygı, öfke, depresif içerikli duygular; fizyolojik düzeyde ise gerginlik tipi baş ağrıları, alerjik tepkiler, mide ve bağırsak rahatsızlıkları, alkol ve madde bağımlılığı, bağışıklık sistemi zayıflığına bağlı hastalıklar vb. olabilir (İmamoğlu,2017). Bu olumsuz durumların spor eğitimi öğrencilerde azalacağı düşünülmektedir

Bu çalışmada Üniversiteli spor eğitimi öğrencilerde vücut imajı, stres ve umutsuzluk düzeyinin araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın evreni

Araştırma evrenini OMÜ Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır.

Örneklem

Araştırma örneğini 2016-2017 eğitim öğretim yılında Ondokuz Mayıs üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmaya 210'u erkek ve 192'si kadın toplam 402 öğrenci katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma rast gele yöntem ile seçilen ve gönüllü olarak anketleri doldurmayı kabul eden öğrencilere uygulanmıştır. Anketlerin tam doğru olarak doldurulanları değerlendirmeye alınmıştır. Örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır. Yaş, boy ve kilo durumları öğrencilerin beyanlarına göre değerlendirmeye alınmıştır.

Vücut Algısı Ölçeği: Ölçeğin ülkemizde kullanılan formu, 40 maddeden oluşan beş dereceli Likert tipi bir ölçme aracıdır (1= Oldukça beğeniyorum, 2= Oldukça beğeniyorum, 3= Kararsızım, 4= Pek beğenmiyorum, 5= Hiç beğenmiyorum). En olumlu ifade 1 puan, en olumsuz ifade ise 5 puan olarak değerlendirilir. Buna göre, alınabilecek en düşük toplam puan 40, en yüksek toplam puan 200'dür. Ölçekten alınan toplam puanın artması, kişinin vücut bölümlerinden ya da işlevinden duyduğu memnuniyetin azalmasını, puanın azalması ise memnuniyetin artmasını belirtmektedir (Kundakçı 2005). Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.82 olarak bulunmuştur.

Algılanan Stres Ölçeği: Öğrencilerin algılanan stres düzeyleri ölçeği olarak Erci (2006) tarafından geçerlilik ve güvenilirliği yapılan 10 maddelik form kullanılmıştır. Ölçeğin bu çalışma için hesaplanan Cronbach α değerinin 0.75 olduğu görülmüştür. Katılımcılar ölçek maddelerini Hiçbir zaman (1) dan çok sık (5)'a uzanan beşli Likert tipi bir ölçekte cevaplandırmaktadır. Ölçeğin dört maddesi pozitif (4, 5, 7, 8), altı maddesi negatif (1, 2, 3, 6, 9, 10) olarak puanlanmaktadır. Toplam puan belirlenmeden önce negatif puanlanan maddeler tersine çevrilmekte ve sonrasında toplam puan hesaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 10 ila 50 arasında değişmekte olup ölçek puanlarının artması kişinin algılanan stres düzeyinin arttığına işaret etmektedir. Ölçekten örnek bir madde "Son bir ay içinde kontrolünüzün dışında olan bir şeylerden dolayı hangi sıklıkta sinirlendiniz?" şeklindedir. Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.79 olarak bulunmuştur.

Umutsuzluk Ölçeği: 20 maddeden oluşan bu ölçek geleceğe yönelik duygu ve düşünceleri belirten ifadeler içermekte ve 0-1 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek maddelerinden 2, 4, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 20. sorulara verilen yanıt evet ise 1 puan 1, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 15, 19. sorulara verilen cevaplar hayır ise 0 puan verilmektedir. Bunların aksi cevaplarda ise 1 puan verilmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 0-20 arasında değişmektedir. Elde edilen toplam puan umutsuzluk puanını oluşturmaktadır ve alınan puanlar yüksek olduğunda bireydeki umutsuzluğun yüksek olduğu varsayılmaktadır. Beck ve Steer (1998) denekleri yanıtlarına göre dört grup içinde sınıflandırmıştır ve 0 ile 3 arası umutsuzluğun tamamen olmadığını, 4 ile 8 arası hafif umutsuzluk olduğunu, 9 ile 14 arası orta seviyede umutsuzluk olduğunu, 15 ile 20 arası ileri derecede umutsuzluk olduğunu bildirmişlerdir (Duman ve ark., 2009). Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.81 olarak bulunmuştur.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin analizinde 22.00 SPSS paket programı kullanılmıştır. Ölçek sonucu elde edilen veriler puanlama yönergesine uygun olarak hesaplanmıştır. Veriler değerlendirilirken "Kolmogorov Smirnov Testi" ile normal dağılıma uygunluğu araştırılmış ve tüm verilerin normal dağılıma uyduğu tespit edilmiştir. Karşılaştırmalarda farklılığın belirlenmesinde bağımsız grup t- testi kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerde cinsiyete göre antropometrik özellikler, Vücut İmajı Puanı, Stres Puanı Ve Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması aşağıdaki tablolarda verilmiştir (Tablo1 ve 2).

Tablo 1. Öğrencilerin yaş, boy ve Vücut ağırlığı durumları

	Spor Fakültesi	N	Ort.	St. sapma	Min.	Maks	t
Yaş (Yıl)	Erkeler	210	21,06	1,84	18	26	1,20
	Kadınlar	192	20,98	2,25	17	33	
Boy uzunluğu (cm)	Erkeler	210	176,35	8,64	160	191	5,60**
	Kadınlar	192	163,35	7,69	145	180	
Vücut ağırlığı (kg/m ²)	Erkeler	210	74,24	14,58	57	105	-13,37**
	Kadınlar	192	56,86	15,36	43	84	
Beden Kitle İndeksi (kg)	Erkeler	210	23,96	2,80	17	34	-6,12**
	Kadınlar	192	21,50	3,19	15	28	

*p<0,05 ve p<0,001

Tablo 2. Spor Eğitimi Alanların Cinsiyete Göre Vücut İmajı Puanı, Stres Puanı Ve Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	St. Sapma	t- test
Vücut imajı puanı	Erkek	210	70,52	24,15	-2,59*
	Kadın	192	72,95	19,01	
	Toplam	402	71,47	21,02	
Stres puanı	Erkek	210	26,16	4,76	3,66*
	Kadın	192	24,46	4,36	
	Toplam	402	24,81	4,63	
Umutsuzluk	Erkek	210	6,16	3,09	-5,82**
	Kadın	192	4,23	2,66	
	Toplam	402	5,20	3,18	

*p<0,05 ve p<0,001

Tartışma ve Sonuç

Spor eğitimi alan erkek öğrencilerin Vücut kitle indeksi 23,96 kg/m² ve kadınların 21,50 kg/m² olarak bulunmuştur (Tablo 1). Beden Kitle indeksi; ideal değerler erkekler için 22, kadınlar için 21 iken bu değerlerin sporcular için +1 yüksekini ideal kabul etmek daha doğru olacaktır (Çinar ve ark,2004).

Vücut Algısı Ölçeğinden alınabilecek en düşük toplam puan 40, en yüksek toplam puan 200'dür (Kundakçı,2005). Spor branşlarına göre yapılan bir çalışmada 100-118 arasında değişen beden imaj puanı bulunmuştur (Karagöz ve Karagün,2015). Bade ve ark. (2016) Vücut imaj puanlarını sporcularda 75,61 ve sedanterlerde 87,63 bulmuşlar ve spor yapanların daha iyi beden imajına sahip olduğunu belirtmektedirler. Deryahanoğlu ve ark. (2016) vücut algısı düzeylerini spor yapanlarda 86,51 ve spor yapmayanlarda 119,73 olarak bulurken aradaki farkın anlamlı olduğunu belirtmişlerdir. İmamoğlu ve Özlem (2017) Sanat ve Din Eğitimi Alan Öğrencilerin Vücut imajı Hakkındaki Düşüncelerinin İncelenmesi çalışmalarında cinsiyete göre vücut imajı puanını erkeklerde 103,8 ve kadınlarda 110,9 olarak bulmuştur. İmamoğlu ve Demirtaş (2017) bir araştırmada güzel sanatlar eğitimi alanlarda

vücut imajı puanını erkeklerde 90,23 ve kadınlarda 79,92 olarak bulmuştur. Yine İmamoğlu ve Demirtaş (2017) spor, sanat ve din eğitimi alan öğrencilerde Cinsiyete göre vücut imaj puanları kadınların 101,37 ve erkeklerin 98,96 bulmuştur. Özellikle Spor Fakültesi öğrencileri vücut imaj puanı 70,98 bulunmuştur (2017). Bu çalışmada vücut imajı puanı spor eğitimi alan erkeklerde 70,52 ve kadınlarda 72,95 olarak bulmuştur. Cinsiyetler arasındaki bu fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Spora katılmanın beden algısına etki ettiği, bedensel etkinlikte bulunan kişilerin kendileriyle daha fazla ilgilendikleri belirtilmiştir (Aşçı,1994). Ölçekten alınan toplam puanın artması, kişinin vücut bölümlerinden ya da işlevinden duyduğu memnuniyetin azalmasını, puanın azalması ise memnuniyetin artmasını belirtmektedir (Kundakçı,2005). Bir çalışmada spor yapan kadınların beden imajı puan ortalamaları erkeklerin puan ortalamalarından anlamlı derecede düşük olduğu bulunmuştur (Karagöz ve Karagün,2015). Buna göre bu çalışmada da spor eğitimi alan bayanlar erkeklere göre vücut bölümlerinden veya işlevlerinden daha fazla memnundurlar. Bunun nedenleri arasında kadınların beden algılarına daha çok önem vermeleri sayılabilir. Hemen hemen tüm kadınlarda beden algısı çok erken yaşta başlamakta ve hayat boyu devam etmektedir (Acar, 2010). Bu çalışmada ortaya çıkan sonuç Karagöz ve Karagün sonuçlarına benzerdir. Spor eğitimi alan bireylerde kadınların imaj puanı spor eğitimi alan erkeklere göre daha düşük olması kadınların bedenleri konusunda daha hassas davrandıkları ve kendilerini mutlu edici tedbirler aldıkları şeklinde yorumlanabilir.

Yamak ve ark (2016) stres puanını sporcularda 31,07 ve sedanterlerde 30,45 olarak bulmuştur. Ve aradaki farkta istatistiksel olarak anlamsızdır. Bir çalışmada stres puanı Güzel sanatlar eğitimi alan bireylerde erkeklerde 28,29 ve kadınlarda 30,3 olarak bulunmuştur (İmamoğlu ve Özlem,2017). Tutkun ve İmamoğlu (2017) bir çalışmada algılanan stres puanını erkek öğrencilerde 32,25 ve kadın öğrencilerde 30,43 bulmuştur ($p<0,001$). Yine İmamoğlu ve Demirtaş (2017) bir çalışmada stres puanı Güzel sanatlar eğitimi alan bireylerde erkeklerde 28,29 ve kadınlarda 30,3 olarak bulmuştur. Bu çalışmada stres düzeyi spor eğitimi alan erkeklerde 26,16 ve kadınlarda 24,46 olarak bulmuştur. Erkeklerin stres puanının kadınlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur($p<0,05$). Algılanan stres ölçeğinde 11-26 arası stres puanının olması düşük stres düzeyine, 27-41 arası olması orta ve 42-56 arası olması yüksek düzeye işaret etmektedir (Baltaş ve ark.,1998). Bu çalışmada düşük düzeyde stres seviyesi olduğu görülmüştür. Bu durum spor yapmaya bağlanabilir. Bir çalışmada Deryahanoğlu ve ark (2016) spor yapanlarda yapmayanlara oranla daha düşük algılanan stres düzeyleri olduğunu tespit etmişlerdir.

Ulucan ve ark. (2011) tarafından beden eğitimi spor yüksekokullarında okuyan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri araştırılmış ve öğrencilerin orta seviyede umutsuzluk duygusuna sahip oldukları tespit edilmiştir. Üngüren ve Ehtiyar (2009) Türkiye ve Almanya'da turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerini araştırdığı çalışmasında öğrencilerin hafif umutsuzluk düzeyinde olduğunu tespit etmiştir. Yine Şahin (2009) çalışmasında öğrencilerin hafif umutsuzluk ile orta düzey umutsuzluk sınırında olduğunu tespit etmiştir. Akdağ ve Alpay (2015) çalışmalarında cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri kız öğrencilere göre daha fazladır. Erkin ve ark (2017) bir çalışmada cinsiyete göre umutsuzluk ölçek puanları kadın seyircilerde 4,46 iken erkekler seyircilerde 7,25 bulmuştur. Bu çalışmada umutsuzluk ölçek puanları erkekler öğrencilerde 6,16 ve kadın öğrencilerde 4,23 bulmuştur. Erkek ve kadınlar arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Her iki grupta ölçek puan değerlendirmesine göre (4-8 puan aralığı hafif umutsuz) hafif umutsuzluk düzeyinde bulunmaktadırlar.

Sonuç: Beden Kitle indeksleri ideal değerlerde bulunan spor eğitilmiş kadın öğrenciler erkeklere göre vücut bölümlerinden veya işlevlerinden daha fazla memnundurlar. Her iki cinsten de düşük düzeyde stres seviyesi olduğu görülmüştür. Hem kadın hemde erkek spor eğitilmiş öğrenciler hafif umutsuzluk düzeyinde bulunmaktadır. Spor eğitiminin spor eğitimi almayan sedanterlerde de kurs ve seminerler şeklinde yaygınlaştırılması önerilir.

KAYNAKÇA

Acar, ÖT. (2010). Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi Yüksekokulu ve Mimarlık-Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinde Beden Algısı ve İyi Halinin Beden Kitle İndeksi ve Vücut Yağ Dağılımı ile İlgisi. Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi.

Aktaş, I., Alpay, DD. (2015). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulunda Öğretim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyleri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1), 15-24.

Aktaş, A., Aştı, TA., Bakanoğlu, E., & Çelebioğlu, M. (2010). Bir hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin beden imgesi algısının belirlenmesi. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 18-2.

Aşçı, FH., (1994). Genç Erkek Milli Basketbolcuların Kendini Fiziksel Algılama Ve Beden İmgelerinden Hoşnut Olma Profilleri, Spor Bilimleri Dergisi Sbd, c:7, s:4 ss:13-20.

Aydın, B., & İmamoğlu, S. (2001). Stresle başa çıkma becerisi geliştirmeye yönelik grup çalışması. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı.14, (41-52).

Aytaç, S. (2009). İş Stresi Yönetimi El Kitabı İş Stresi: Oluşumu, Nedenleri, Başa Çıkma Yolları, Yönetimi. Labour Ministry-CASGEM: İstanbul.

Baltaş, Z., Atakuman, Y., & Duman, Y. (1998). Standardization of the perceived stress scale: Perceived stress in Turkish middle managers. Stress and Anxiety Research Society. In 19th International Conference, İstanbul.2-16.

Cooper Z, Fairburn C, Hawker DM, (2007). Obezitenin Bilişsel Davranışçı Tedavisi. Çeviri ed: Çetin M, Çeviri: Sabancıoğlu F. Yılmaz Matbaası, İstanbul, 97-128.

Çınar V., Bostancı Ö., İmamoğlu O., Kabadayı M., Şahan H., (2004); Öğrenci Sporcularda Branş ve Cinsiyete Göre Antropometrik Farklılıklar, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Erzurum, Cilt 6, Sayı 2, Sh 26-34.

Deryahanoğlu, G., İmamoğlu, O., Yamaner, F., & Uzun, M. (2016). Sedanter kadınların antropometrik özellikleri ve psikolojik durumlarının karşılaştırılması. Journal of Human Sciences, 13(3), 5257-5268. doi:10.14687/jhs.v13i3.4106

Duman, S., Taşkın, Ö. ve Özdağ, S. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümünde okuyan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 11 (3), 27– 32.

Erci, Behice. 2006, “Algılanan stres ölçeğinin Türkçe versiyonunun güvenilirlik ve geçerliliği”, Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences, c. 9, s. 1, ss. 58-63.

Erkin A., Demirtaş Ö., İmamoğlu O., (2017). Davranış Değişim Basamakları Ve Cinsiyete Göre Üniversiteli Seyircilerin Tükenmişlik Ve Umutsuzluk Düzeyleri, 15th International Sport Sciences Congress, BOOK OF ABSTRACTS, sbk2017.org/SBK2017.pdf.,s.851

- Gürel, Eİ., Pehlivanoğlu, B., & Bayrak, S. (2010). Akut stres ile kan akışkanlığı arasındaki ilişki: Cinsiyet ve menstrüel döngü evrelerinin etkisi. *Türkiye Klinikleri Cardiovascular Sciences*, 22(3), 311-317.
- İmamoğlu, G. (2017). Sanat Eğitimi Öğrencileri İle Sosyal Bilimler Öğrencilerinin Sürekli Ve Durumluk Kaygılarının Karşılaştırılması. *idil*, 6 (33), s.1-20.
- İmamoğlu G., Demirtaş Ö., (2017).Güzel Sanatlar Eğitimi Alan Bireylerde Vücut İmajı, Benlik Tasarımı ve Stres Düzeyi, 15th International Sport Sciences Congress, BOOK OF ABSTRACTS, sbk2017.org/SBK2017.pdf.,s. 850
- İmamoğlu G., Demirtaş Ö., (2017). Investigation of The Effect of Art, Sport and Religious Education on Body Image. The 9th Conference of the International Society for the Social Science, Abstract Book, www.issss2017.org s.84
- İmamoğlu G., Demirtaş Ö., (2017).Sanat ve Din Eğitimi Alan Öğrencilerin Vücut İmajı Hakkındaki Düşüncelerinin İncelenmesi, 2nd international Eurasian Conference on Sport, Education, and Society, Abstact Book, www.iecses.org/, s.53
- İmamoğlu G., Demirtaş Ö., (2017). Investigation of Students' Views Who Receive Art and Religious Training about Body Image, *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, Volume 3 (Special Issue),e-ISSN : 2458-9381, s.476-483ISSN
- Kemer, G., Atık, K. (2005). Kırsal ve il merkezinde yaşayan lise öğrencilerinin umut düzeylerinin aileden algılanan sosyal destek düzeyine göre karşılaştırılması. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21:162-168.
- Koparan, Ş., Öztürk, F. ve Korkmaz, NH., (2010). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz yeterlik Algısı ve Sosyal Fizik Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Bursa Örneği). *e-Journal of New World Sciences Academy, Sports Sciences*, 2B0059, c:5, s:4, ss:286-293.
- Kundakçı, A. H. (2005), Üniversite Öğrencilerinin Yeme Tutumları, Benlik Algıları, Vücut Algısı ve Stres Belirtileri Açısından Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Morrison, T. G., Kalin, R., & Morrison, M. A. (2004). Body-image evaluation and body-image investment among adolescents: A test of sociocultural and social comparison theories. *Adolescence*, 39(155), 571.
- Rideout E, Montemuro M. (1986). Hope, Morale and Adaptation in Patient with Chronic Heart Failure. *J. Adv.Nurs*, 11:429-438.
- Şahin C. (2009). Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 271-86.
- Tutkun E.,İmamoğlu O., (2017). Üniversiteli Sporcu Öğrenciler Ve Antrenörlerde Stres Düzeyi Ve Benlik Tasarımı İlişkisi, Uluslararası Balkan Spor Bilimleri Kongresi, The International Balkan Conference in sport Sciences (IBCSS2017), Uludağ Üniversitesi Mete Cengiz Kültür Merkezi, 21-23 Mayıs BURSA, uludagbalkansporbilimleri.org/tr/, s.456
- Ulucan H., Kılınç M., Kaya K. ve Türkçapar Ü. ,(2011) .Beden eğitimi spor yüksekokullarında öğrenimlerine devam eden öğrencilerin umutsuzluk ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(3): 349-356.

Üngüren, E. ve Ehtiyar, R. (2009). Türk ve Alman öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması ve umutsuzluk düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Turizm eğitimi alan öğrenciler üzerinde bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 4(14), 2093-2127.

Smith, D., Thompson, K., Raczynski, J., and Hinler, J., (1999). Body Image Among Men and Women in a Biracial Cohort: The Cardia Study. *International Journal of Eating Disorders*, Jan 25(1), p:71-82.

Yamak B., İmamoğlu O., Çebi M.(2016). Adölesanların Fiziksel Uygunluk Seviyelerinin Vücut İmajı, Benlik Tasarımı ve Stres Düzeyine Etkisi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 34, Kasım 2016, s. 191-201

Farklı Spor Dallarında Görev Yapan Hakemlerin Öfke Düzeylerinin Araştırılması (Rize İli Örneği)

**İmdat ÇAKIR, Arslan KALKAVAN, Cengiz BAYRAKTAR, Utku IŞIK,
Nihal Akoğuz YAZICI, Halil İbrahim ÇAKIR**

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rize, TÜRKİYE

E-Posta: imdat.cakir@erdogan.edu.tr

Öz

Öfke kişiyi gündelik hayatında etkileyebilen korku, sevinç, heyecan, sevgi, nefret, karamsarlık kadar doğal bir duygudur. Öfke anında alınacak her türlü karar kişiye doğru gelebilir. Ancak insanlar hata yaptıklarını öfkeleri geçtiğinde sakinleştiklerinde çok daha iyi fark ederler. Spor yarışmalarında seyircilerden ve sporculardan kaynaklanan yoğun baskı altındaki hakemlerin saliseler içerisinde anlık doğru karar vermeleri beklenmektedir. Geniş halk kitlelerinin ilgisini çeken, yüksek düzeyde harcamalar ve yoğun rekabetin yapıldığı spor yarışmalarında, sporcuların kalitesi ve iyi oyun kadar yanlış hakem kararları da sonuca etki etmektedir. Yanlış ve hatalı verdiği kararın etkisi ile seyirci ve sporcuların tepkisine maruz kalan hakem öfkesini kontrol ederek sonraki kararlarında duygusal davranmamalıdır. Spor yarışmalarında müsabakanın zorluk derecesi, seyirci baskısı, spor dalı, hakemin tecrübe düzeyi gibi etmenler hakemlerin sakin bir şekilde müsabaka yönetmelerini etkileyebilir. Bu çalışmada farklı spor dallarında görev yapan hakemlerin öfke düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır. Rize’de farklı spor dallarında görev yapan 34 ü kadın 114 ü erkek olmak üzere toplam 148 hakeme Durumluluk ve Süreklilik Öfke Ölçeği kullanıldı. Spelberg tarafından geliştirilen Ölçeğinin (1983) Türkçe uyarlaması 1994 yılında Özer tarafından yapılmıştır. Durumluluk ve Süreklilik Öfke Ölçeği, Dörtlü Likert tipinde, dört alt boyutta (Sürekli Öfke, İçe Yönelik Öfke, Dışa Yönelik Öfke ve Öfke Kontrolü) toplam 34 maddeden oluşmaktadır. Hakemlere uygulanan ölçekten elde edilen verilere öncelikli olarak normallik testi uygulandı. Verilerin dağılımına bakılarak; cinsiyete göre t-testi, yaş, eğitim seviyesi, spor dalı, haftalık antrenman sayısı, hakemlik süresi ve hakemlik düzeyine bağlı olarak tek yönlü anova testleri uygulandı.

Anahtar Kelimeler: Spor Hakemleri, Öfke, Öfke Kontrol

Investigation on Anger Levels of Referees in Different Sports Branches (Rize Sample)

Abstract

Anger is as natural as fear, joy, excitement, love, hate, pessimism that can affect a person in his daily life. Any decision to be taken at the time of anger may come towards the person. But when people calm down, they realize that they make mistakes much better. It is expected that referees under intense pressure from the spectators and the athletes in the sports competitions will decide instantly within the split second. In sports competitions, which attract the attention of the broad masses, where high levels of expenditure and intense competition are made, the quality of the athletes and the decisions of the wrong referees as well as the good play influence the result. The referee, who is exposed to the reaction of the spectators and the athletes with the effect of the wrong and wrong decision, should control the anger and not act emotionally in subsequent decisions. Factors such as difficulty level of competition, spectator print, sports competition, level of experience of the jury in sport competitions can affect referees' calm control of competitions. In this study, it was aimed to investigate the anger levels of referees who work in different sports branches. The Situation and Continuity Anger Scale was used to total of 148 participant's including 34 females and 114 males participating in different sports in Rize. The Turkish adaptation of the Scale (1983) developed by Spelberg was done by Özer in 1994. The Situation and Continuity Anger Scale consists of 34 items in four sub-dimensions (Continuous Anger, Border Anger, Outward Anger and Anger Control) in the form of a Quadratic Likert. The normality test was first applied to the data obtained from the scale applied to the referees. Looking at the distribution of the data; one-way ANOVA tests were performed depending on the sex, t-test, age, education level, sport range, number of weekly training sessions, refereeing time and refereeing level.

Keywords: Sports Referees, Anger, Anger Control

Giriş

İnsanları diğer varlıklardan ayıran en önemli özellik, duygu, düşünce ve davranışlarını kontrol edebilme yeteneği ve bu yeteneklerini gerektiğinde başka alanlara kaydırabilme özelliklerine

sahip olmasıdır. Günümüzde hayatın karmaşasında, insanların olaylar karışında sakin kalabilmeleri önemli bir beceri haline gelmiştir. Yaşamın her alanında olduğu gibi, Spor müsabakalarında da sıklıkla “Ne oluyor bize?” dedirten durumlarla karşılaşmaktayız. Karşılaştığımız bu ve buna benzer olaylar ekonomik, sosyal ve kişisel birçok nedenden kaynaklanabilir. Önemli olan bu olaylar esnasında takındığımız tutum ve davranışların bize ve çevremizdekilere zarar verecek boyutta olmamasıdır. Düzeni bozan, bireysel olarak kişileri zora sokan durumların nedenlerinden birinin de öfke duygusu ve bu duyguyla nasıl başa çıkılacağına bilinmemesi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, Kısaç (1997) öfkeyi, bireyin istek, ihtiyaç ve planlarının engellenmesi ve karşılaştığı farklı durumların haksızlık, adaletsizlik ve kendine yönelik bir tehdit olarak algılanması sonucunda kendini savunmak ve karşıdakini uyarmak amacıyla ortaya konulan temel bir duygulanım biçimi olarak tanımlamaktadır. (Şahin H. 2005)

Bir spor müsabakasında hakemin duygularını kontrol edebilmesi müsabakayı sağlıklı yürütebilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Hakem nitelikleri ile hakemlerin mesleki yeterliliklerinin yanında olumlu kişilik özelliklerini de taşımaları gerekmektedir. Son zamanlarda spor müsabakalarında artan şiddet olaylarının kaygı verici boyutlara ulaştığı görülmektedir. Bu eylemler pek çok durumda yaralama, öldürme gibi olaylarda spor müsabakaları ortamlarında ciddi problemlere hatta krize yol açabilmektedir (Furlong, Pavelski ve Saxton, 2002). Bu bağlamda, şiddetin önlenmesi ve müsabaka güvenliğinin sağlanması için öfkenin ortaya çıkmasında etkili olan faktörlerin anlaşılması önem kazanmaktadır. Öfke, ifade edilme tarzına göre yorumlanmakta ve ifade edilmişindeki sonuçları nedeniyle sorun yaşanmaktadır (Batıgün 2004). Öfke ve öfkenin kontrol edilememesi durumunda ortaya çıkan şiddet eylemlerinin sporun marka değerini düşürmesi, seyir zevkinin azalması ve sonuca doğrudan etki ederek haksız rekabetin ortaya çıkması açıkça gözlemlenebilmektedir. Öfkenin nasıl ifade edildiği çok önemlidir. Öfke bireylerde değişik biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Bunlar; öfke içe vurumu, öfke dışı vurumu ve öfke kontrolüdür (Bostancı, Çoban, Tekin ve Özen 2006; Özer 1997; Sung, Puskar ve Sereika 2006; Tambağ ve Öz 2005). Bu öfke tarzlarını açıklayacak olursak; Öfke içe vurumu; kişinin gizleyerek ya da öfkeyi içinde tutarak var olan öfke etkenlerine karşı kullandığı alternatif bir uyum mekanizmasıdır. Öfke dışı vurumu; oluşan öfke duygusunun sözel olarak veya davranışa dökülerek dışarıya aktarılmasıdır ve öfkenin yol açtığı stresle başa çıkmada uyumsal bir tepkidir. Öfke kontrolü ise kişinin karşılıklı ilişkilerde öfkesini ne ölçüde kontrol ettiği veya ne ölçüde sakinleşme eğiliminde olduğunu belirten durum, bireysel tepkilerle öfkeyi ifade eden kontrol deneyimleridir (Starnes ve Peters 2004).

Öfkemizi olduğu gibi, hiç gözden geçirmeden açığa vurmakta bir açıdan sakınca olmayabilir. Bunun yararlı ya da gerekli olduğu durumlar da vardır. Ama patlamak ya da kavga etmek geçici bir rahatlama sağlasa bile, fırtına dindiğinde genellikle hiçbir şeyin değişmediği görülür (Özer 1997; Lerner 2007).

Öfke, uygun bir şekilde ifade edilmediğinde, insanların öfkelenen kişiden uzaklaşmasına neden olabilir. Bu durum öfkelenen kişide olumsuz benlik kavramına, düşük benlik saygısına, kişilerarası ve aile içi iletişim çatışmalarına ve suçluluk duygusuna neden olabilir (Erdem ve ark. 2008; Erkek ve ark. 2006; Özer 1997).

Bu nedenle öfkenin iyi tanınması, anlaşılması önemlidir ve bu belirlemeler doğrultusunda hakemlerin uygun başa çıkma becerileri geliştirmesinde, ruhsal ve bedensel sorunların erken belirlenmesinde anahtar rol oynayabilir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; hakemlerin öfke ifade tarzını ve hakemin bireysel/ailesel/eğitim/cinsiyet gibi özellikleri ile öfke ifade tarzı arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Rize ilinde hakemlerin öfke ifade tarzını ve hakemin bireysel/ailesel/eğitim/cinsiyet gibi özellikleri ile öfke ifade tarzı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma betimsel tarama modelindedir. Bu modeldeki amaç, var olan durumun tanımlanması, var olan durum ile tanımlanan standartların karşılaştırılması ya da belirli olaylar arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasıdır. (Cohen, Manion ve Morrison 2007, Arlı&Nazik, 2001).

Araştırmada bu yöntemden yararlanarak Rize’de farklı spor dallarında görev yapan 34 ü kadın 114 ü erkek olmak üzere toplam 148 hakemden alınan cevaplar cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, spor dalı, haftalık antrenman sayısı, hakemlik süresi ve hakemlik düzeyi gibi değişkenler açısından incelenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Rize ilinde görev yapan hakemler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise tesadüfi yöntemle seçilmiş farklı spor dallarında görev yapan 34’ü kadın 114’ü erkek olmak üzere toplam 148 hakem oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Hakemlerin kişisel bilgilerini elde etmek için araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılırken, öfke düzeylerini belirlemek için durumluluk ve süreklilik öfke ölçeği kullanılmıştır. Spelberg tarafından geliştirilen Durumluluk ve Süreklilik Öfke Ölçeğinin (1983) Türkçe uyarlaması 1994 yılında Özer tarafından yapılmıştır. Durumluluk ve Süreklilik Öfke Ölçeği, Dörtlü Likert tipinde, dört alt boyutta (Sürekli Öfke, İç Yönelik Öfke, Dış Yönelik Öfke ve Öfke Kontrolü) toplam 34 maddeden oluşmaktadır. Sürekli öfke ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 40’tır. Sürekli Öfke Ölçeğinin güvenirlik katsayılarının .68 ile .84 arasında değiştiği görülmüştür. Alt ölçeklerin güvenirlik katsayıları ise Öfke-dışta .78, öfke-içte .62 ve öfke-kontrol .84 olarak hesaplanmıştır (Özer, 1994).

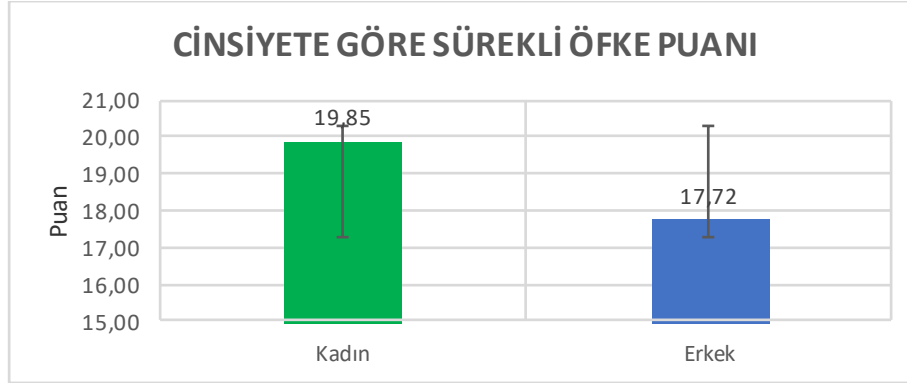
Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 24.0 paket programına aktarılmıştır. Hakemlerden elde edilen verilere öncelikli olarak normallik testi uygulandı ve verilerin normal dağılıma sahip olduğu görülmüştür. Sonrasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde ikili karşılaştırmalarda bağımsız iki grup için t-testi, üç ve üzeri karşılaştırmalarda tek yönlü anova testi uygulanmıştır. Anlamlı bulunan grupları belirlemek için ise ikinci seviye testi olarak Tukey HSD kullanılmıştır.

Bulgular

Cinsiyete İlişkin Bulgular

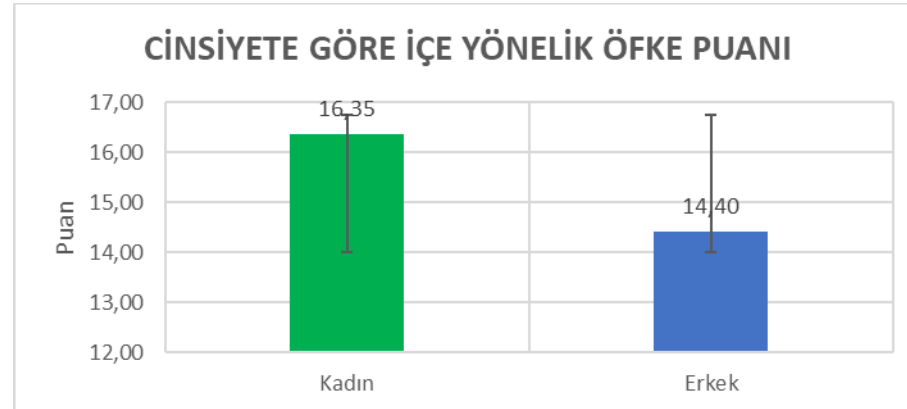
Sürekli Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Cinsiyete İlişkin Bulgular

Cinsiyete bağlı olarak hakemlerin Sürekli Öfke, İçe Yönelik Öfke, Dışa Yönelik Öfke ve Öfke Kontrol puanları arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde bağımsız örneklem t-testi uygulandı.

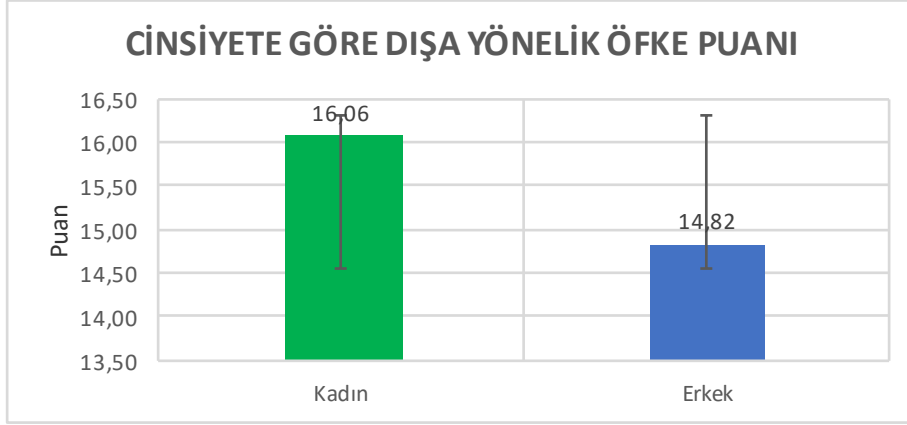
Test sonuçları cinsiyete bağlı olarak hakemlerin sürekli öfke puanları arasındaki farkın önemli olduğunu gösterdi ($t_{.146}; 2.357; P<0.05$). Kadın hakemlerin sürekli öfke puanları (19.85 ± 5.327) erkek hakemlerden (17.72 ± 4.409) anlamlı bir şekilde daha yüksek bulundu.

İçe Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Cinsiyete İlişkin Bulgular

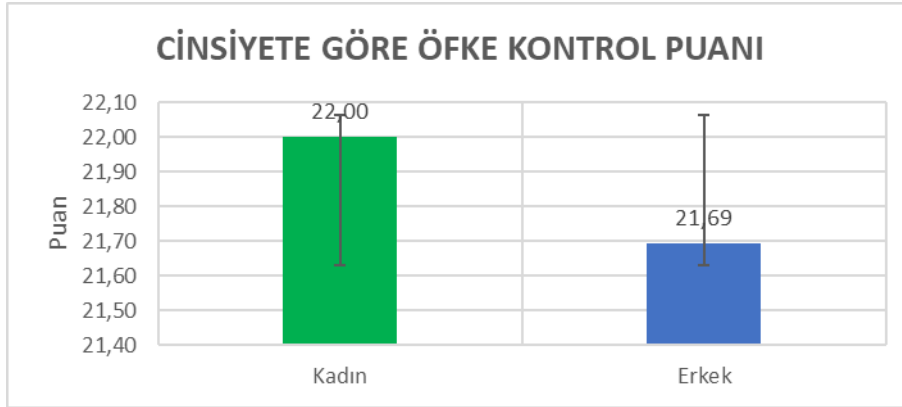
Test sonuçları cinsiyete bağlı olarak hakemlerin içe yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olduğunu gösterdi ($t_{.146}; 2.772; P<0.05$). Kadın hakemlerin içe yönelik öfke puanları (16.35 ± 3.338) erkek hakemlerden (14.40 ± 3.672) anlamlı bir şekilde daha yüksek bulundu.

Dışa Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Cinsiyete İlişkin Bulgular

Test sonuçları cinsiyete bağlı olarak hakemlerin dışa yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($t_{.146}; 1.600; P>0.05$). Kadın hakemlerin dışa yönelik öfke puanları (16.06 ± 4.278) erkek hakemlerden (14.82 ± 3.885) daha yüksek olmasına rağmen bu fark istatistiki olarak manidar bulunmadı.

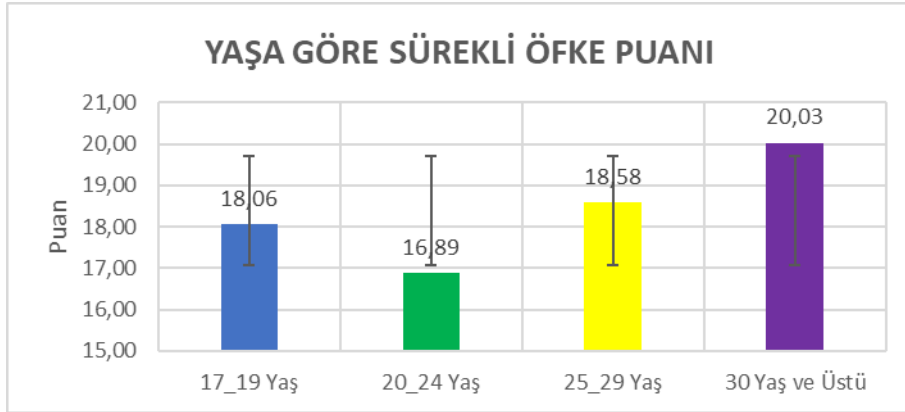
Öfke Kontrol Alt Boyutuna Ait Olarak Cinsiyete İlişkin Bulgular

Test sonuçları cinsiyete bağlı olarak hakemlerin öfke kontrol puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($t_{.146}; 0.278; P>0.05$). Kadın hakemlerin öfke kontrolü puanları (22.00 ± 5.472) erkek hakemlerden (21.69 ± 5.693) daha yüksek olmasına rağmen bu fark istatistiki olarak manidar bulunmadı.

Yaşa İlişkin Bulgular

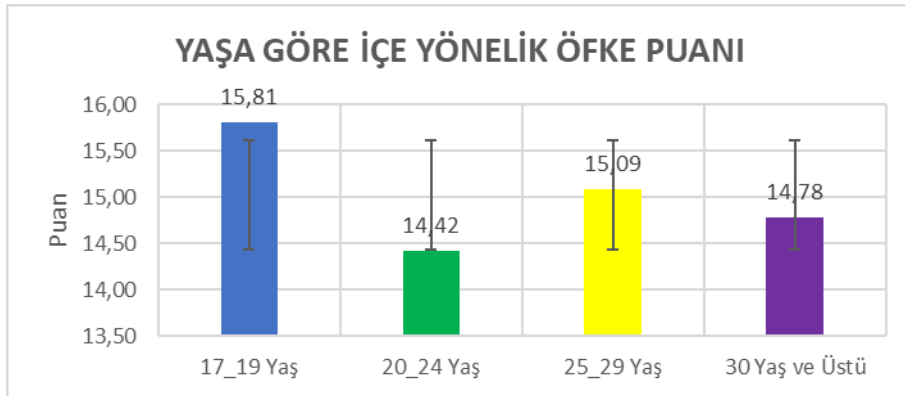
Sürekli Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Yaşa İlişkin Bulgular

Yaşa bağlı olarak hakemlerin Sürekli Öfke, İçe Yönelik Öfke, Dışa Yönelik Öfke ve Öfke Kontrol puanları arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü anova testi uygulandı.

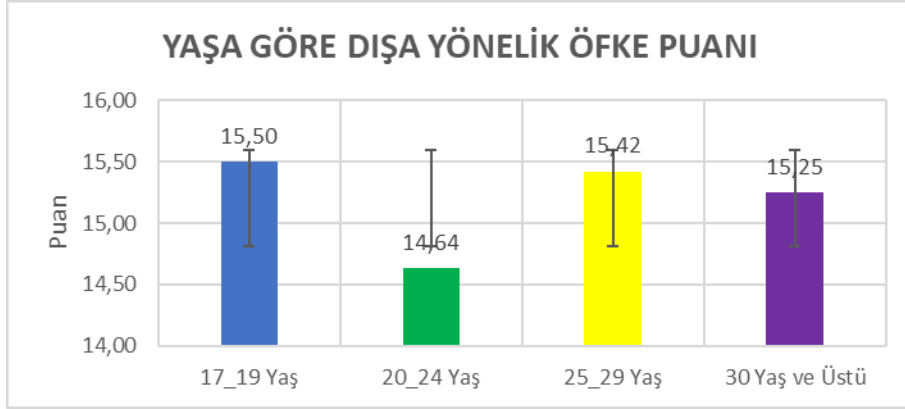
Test sonuçları yaşa bağlı olarak hakemlerin sürekli öfke puanları arasındaki farkın önemli olduğunu gösterdi ($f_{3,147}$; 3.284; $P<0.05$). Önemli farklılığı saptamak için Tukey HSD testi uygulandı. Buna göre 30 yaş ve üstü hakemlerin sürekli öfke puanları (20.03 ± 4.461), 20_24 yaş arasındaki hakemlerden (16.89 ± 4.728) anlamlı bir şekilde daha yüksek bulundu.

İçe Yönelik Öfke Alt Boyutuna ait olarak Yaşa ilişkin Bulgular

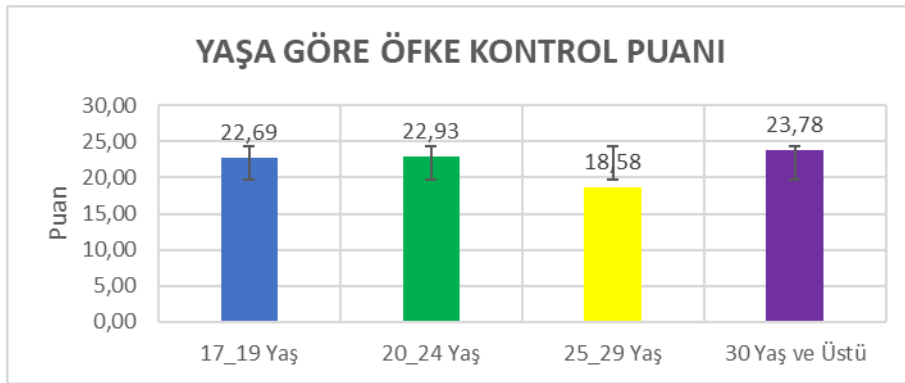

Test sonuçları yaşa bağlı olarak hakemlerin içe yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{3,147}$; 0.680; $P>0.05$). 17_19 yaş (15.81 ± 4.230) hakemlerin içe yönelik öfke puanları sırasıyla 25_29 yaş (15.09 ± 3.959), 30 yaş ve üstü (14.78 ± 3.149), 20_24 yaş aralığındaki (14.42 ± 3.594) hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

Dışa Yönelik Öfke Alt Boyutuna ait olarak Yaşa ilişkin Bulgular

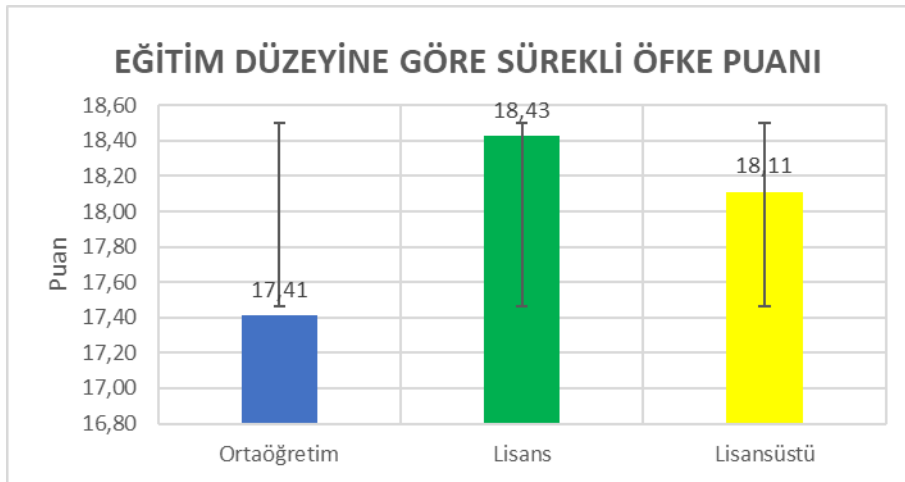
Öfke Kontrol Alt Boyutuna ait olarak Yaşa ilişkin Bulgular

Test sonuçları yaşa bağlı olarak hakemlerin öfke kontrolü puanları arasındaki farkın önemli olduğunu gösterdi ($f_{3,147}; 8.147; P<0.05$). Önemli farklılığı saptamak için Tukey HSD testi uygulandı. Buna göre 25_29 yaş arasındaki hakemlerin öfke kontrolü puanları (18.58 ± 4.191) sırasıyla 17_19 yaş (22.69 ± 4.393), 20_24 yaş (22.93 ± 6.061), 30 yaş ve üstü hakemlerden (23.78 ± 5.482) anlamlı bir şekilde daha düşük bulundu.

Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular

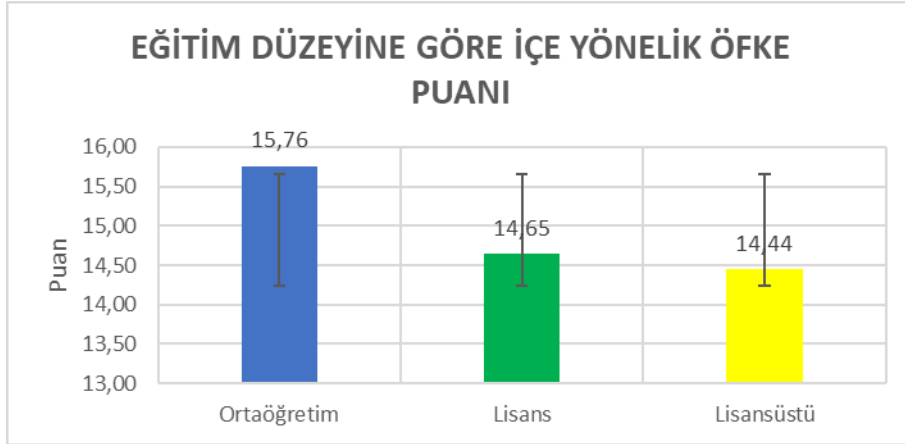
Sürekli Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular

Eğitim Düzeyine bağlı olarak hakemlerin Sürekli Öfke, İç Yönelik Öfke, Dışa Yönelik Öfke ve Öfke Kontrol puanları arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü anova testi uygulandı.

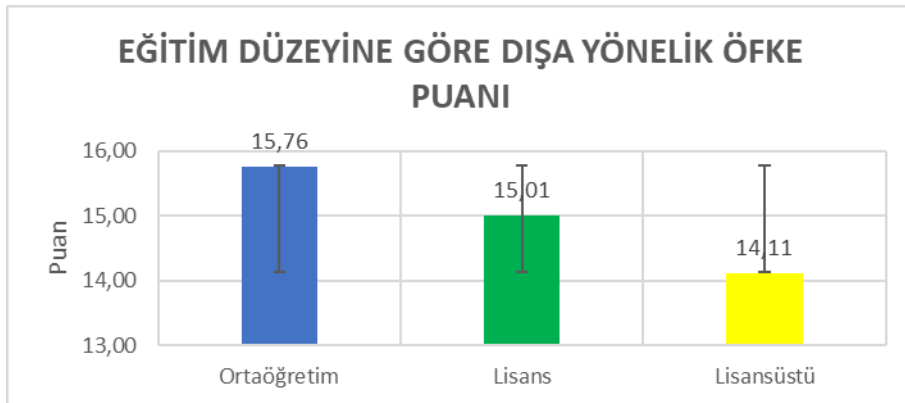
Test sonuçları eğitim düzeyine bağlı olarak hakemlerin sürekli öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}$; 0.531; $P > 0.05$). Lisans mezunu hakemlerin sürekli öfke puanları (18.43 ± 4.857) sırasıyla lisansüstü (18.11 ± 4.428) ve ortaöğretim (17.41 ± 4.230) mezunu hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

İçerik Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular

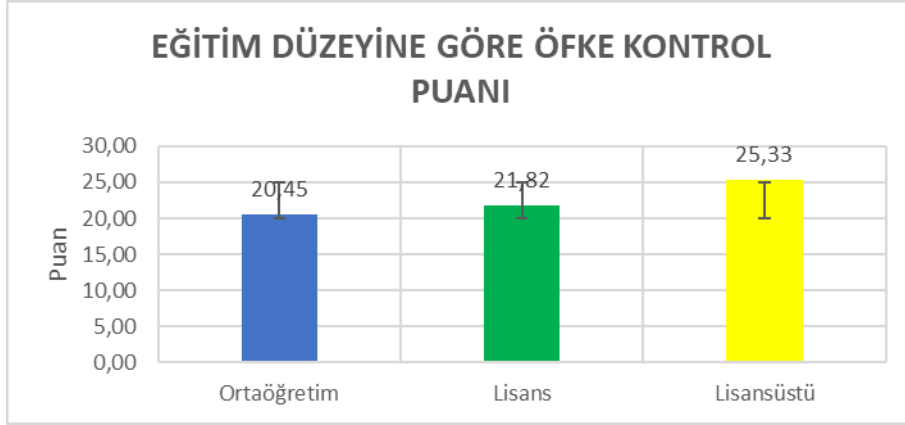
Test sonuçları eğitim düzeyine bağlı olarak hakemlerin içerik yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}$; 1.110; $P > 0.05$). Ortaöğretim mezunu hakemlerin (15.76 ± 3.280) içerik yönelik öfke puanları sırasıyla lisans (14.65 ± 3.768) ve lisansüstü (14.44 ± 3.745) mezunu olan hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

Dışerik Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular

Test sonuçları eğitim düzeyine bağlı olarak hakemlerin dışerik yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}$; 0.694; $P > 0.05$). Ortaöğretim mezunu hakemlerin (15.76 ± 3.055) dışerik yönelik öfke puanları sırasıyla lisans (15.01 ± 4.187) ve lisansüstü (14.11 ± 4.400) mezunu olan hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

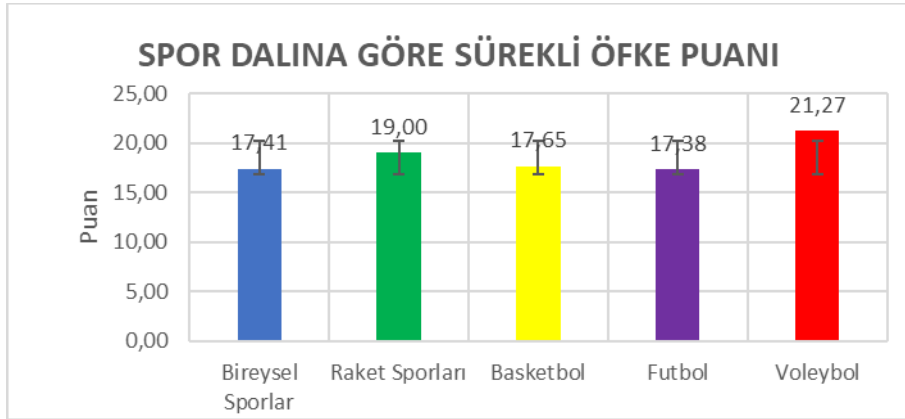
Öfke Kontrolü Alt Boyutuna Ait Olarak Eğitim Düzeyine İlişkin Bulgular

Test sonuçları eğitim düzeyine bağlı olarak hakemlerin öfke kontrolü puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}$; 2.669; $P>0.05$). Lisansüstü mezunu hakemlerin (25.33 ± 4.796) öfke kontrolü puanları sırasıyla lisans (21.82 ± 5.861) ve ortaöğretim (20.45 ± 4.469) mezunu hakemlerden daha yüksek olmasına ama bu fark istatistik olarak manidar bulunmadı.

Spor Dalına İlişkin Bulgular

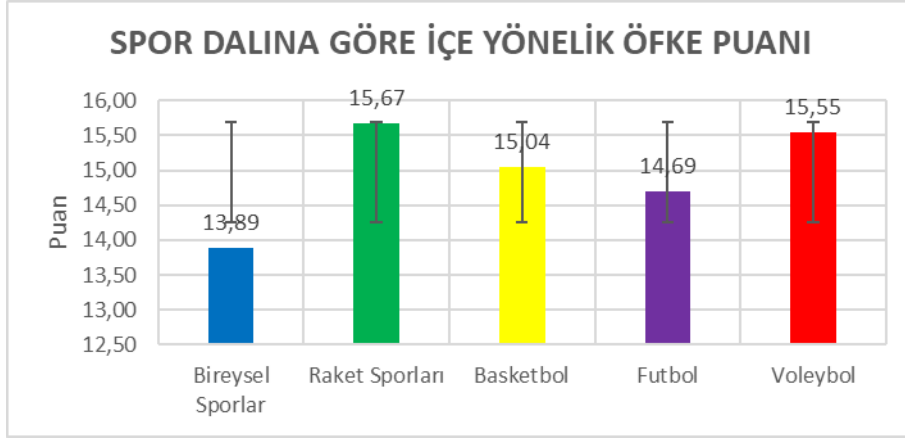
Sürekli Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Spor Dalına İlişkin Bulgular

Spor Dalına bağlı olarak hakemlerin Sürekli Öfke, İç Yönelik Öfke, Dış Yönelik Öfke ve Öfke Kontrol puanları arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü anova testi uygulandı.

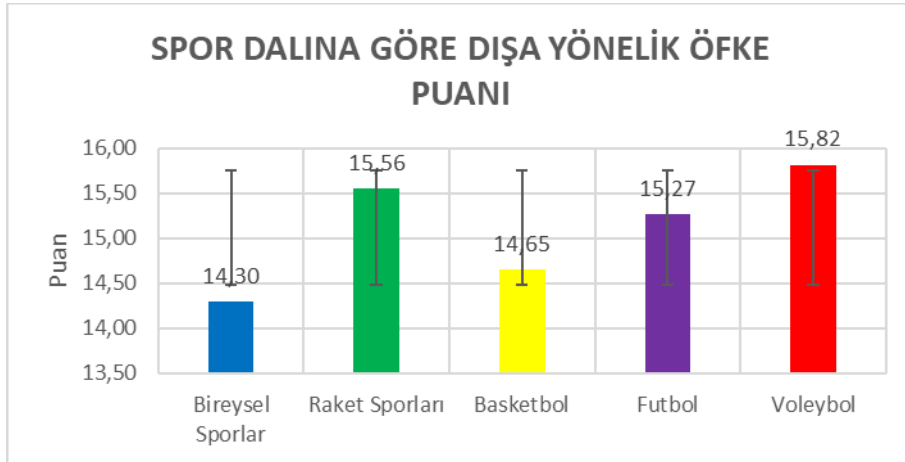
Test sonuçları spor dalına bağlı olarak hakemlerin sürekli öfke puanları arasındaki farkın önemli olduğunu gösterdi ($f_{4,147}$; 3.378; $P<0.05$). Önemli farklılığı saptamak için Tukey HSD testi uygulandı. Buna göre voleybol hakemlerinin sürekli öfke puanları (21.27 ± 4.061) sırasıyla bireysel spor hakemleri (17.41 ± 4.431) ve futbol hakemlerinden (17.38 ± 4.829) anlamlı bir şekilde daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistik olarak manidar bulunamadı.

İç Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Spor Dalına İlişkin Bulgular

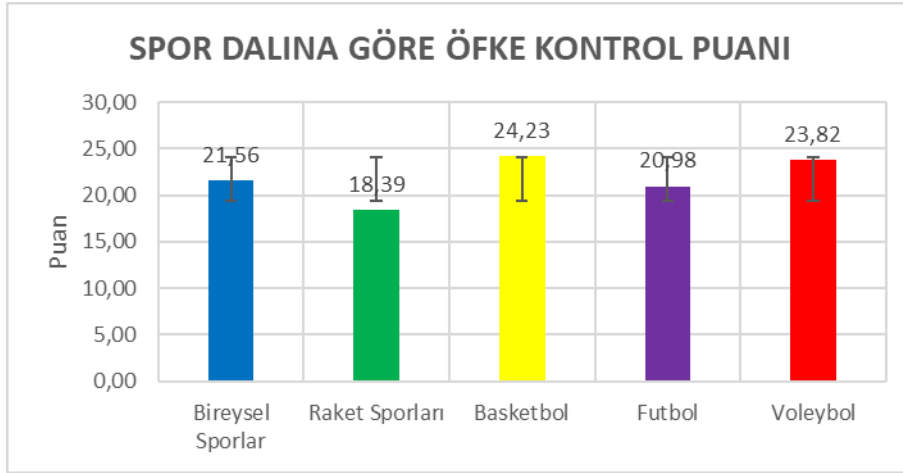
Test sonuçları spor dalına bağlı olarak hakemlerin içe yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{4,147}$; 0.919; $P > 0.05$). Raket sporları (15.67 ± 3.464) hakemlerinin içe yönelik öfke puanları sırasıyla voleybol (15.55 ± 3.247), basketbol (15.04 ± 3.527), futbol (14.69 ± 3.766) ve bireysel spor (13.89 ± 4.108) hakemlerinden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

Dışa Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Spor Dalına İlişkin Bulgular

Test sonuçları spor dalına bağlı olarak hakemlerin dışa yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{4,147}$; 0.609; $P > 0.05$). Voleybol (15.82 ± 3.361) hakemlerinin dışa yönelik öfke puanları sırasıyla raket sporları (15.56 ± 3.729), futbol (15.27 ± 4.441), basketbol (14.65 ± 3.846) ve bireysel spor (14.30 ± 3.930) hakemlerinden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

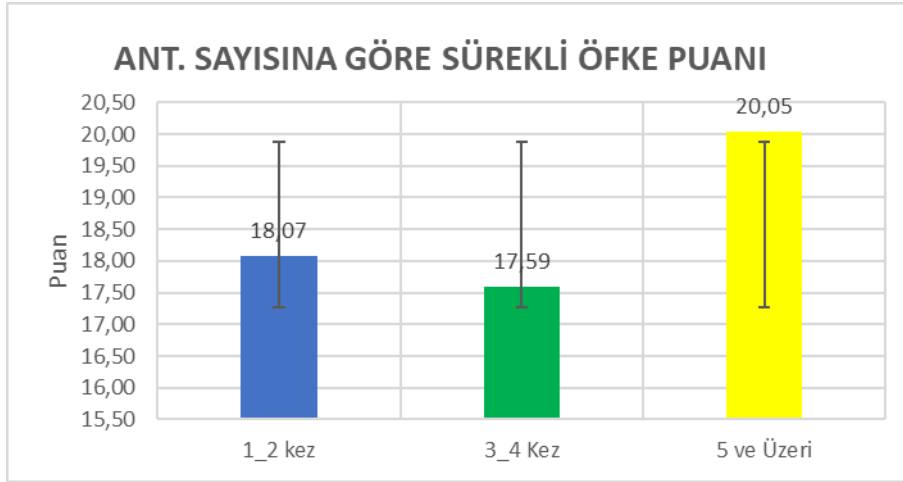
Öfke Kontrol Alt Boyutuna Ait Olarak Spor Dalına İlişkin Bulgular

Test sonuçları spor dalına bağlı olarak hakemlerin öfke kontrolü puanları arasındaki farkın önemli olduğunu gösterdi ($f_{4,147}$; 4.217; $P < 0.05$). Önemli farklılığı saptamak için Tukey HSD testi uygulandı. Buna göre raket sporları hakemlerinin öfke kontrolü puanları (18.39 ± 4.925) sırasıyla basketbol (24.23 ± 4.375) ve voleybol (23.82 ± 4.934) hakemlerinden anlamlı bir şekilde daha düşük bulundu.

Haftalık Antrenman Sayısına İlişkin Bulgular

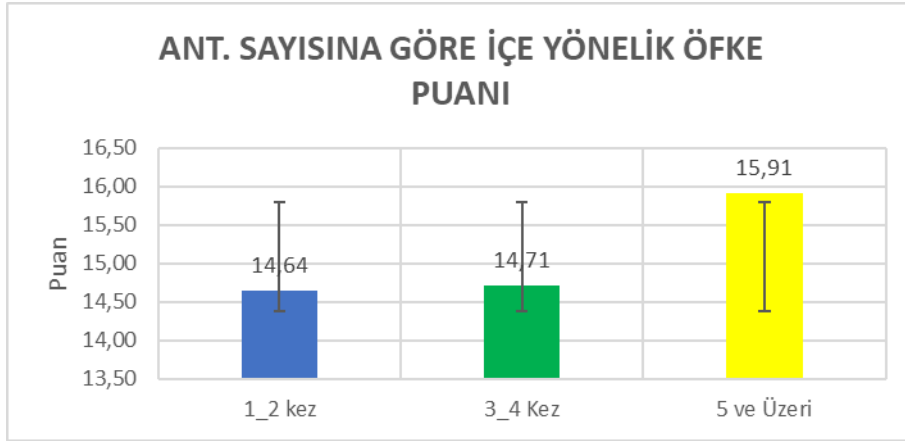
Sürekli Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Antrenman Sayısına İlişkin Bulgular

Haftalık Antrenman Sayısına bağlı olarak hakemlerin Sürekli Öfke, İçer Yönelik Öfke, Dışa Yönelik Öfke ve Öfke Kontrol puanları arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü anova testi uygulandı.

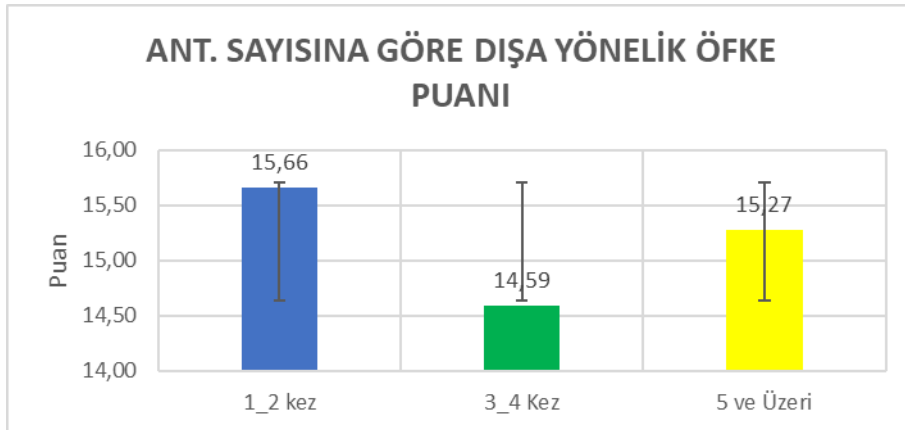
Test sonuçları haftalık antrenman sayısına bağlı olarak hakemlerin sürekli öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}$; 2.315; $P > 0.05$). Haftada 5 ve üzeri antrenman yapan hakemlerin sürekli öfke puanları (20.05 ± 4.041) sırasıyla 1_2 kez (18.07 ± 5.081) ve 3_4 kez (17.59 ± 4.431) antrenman yapan hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

İçer Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Antrenman Sayısına İlişkin Bulgular

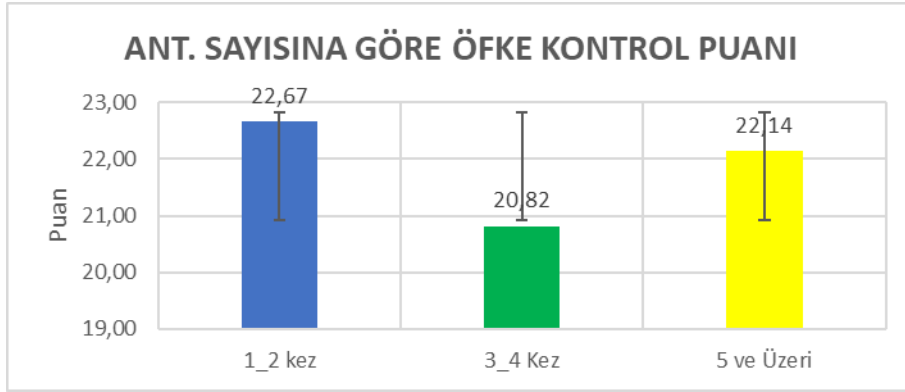
Test sonuçları haftalık antrenman sayısına bağlı olarak hakemlerin içe yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}$; 1.041; $P > 0.05$). Haftada 5 ve üzeri antrenman yapan hakemlerin (15.91 ± 3.191) içe yönelik öfke puanları sırasıyla 3_4 kez (14.71 ± 3.632) ve 1_2 kez (14.64 ± 3.946) antrenman yapan hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

Dışa Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Antrenman Sayısına İlişkin Bulgular

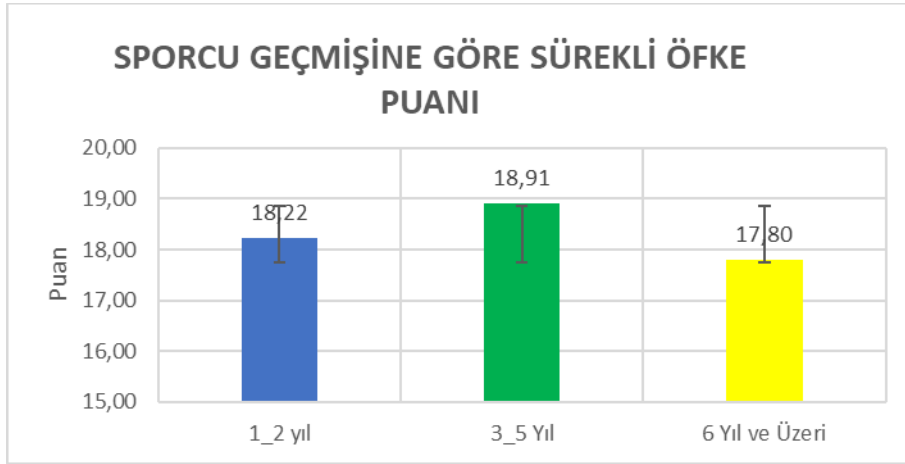
Test sonuçları haftalık antrenman sayısına bağlı olarak hakemlerin dışa yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}$; 1.101; $P > 0.05$). Haftada 1_2 kez antrenman yapan hakemlerin (15.66 ± 4.513) dışa yönelik öfke puanları sırasıyla 5 ve üzeri (15.27 ± 4.154) ve 3_4 kez (14.59 ± 3.482) antrenman yapan hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

Öfke Kontrol Alt Boyutuna Ait Olarak Antrenman Sayısına İlişkin Bulgular

Sporculuk Geçmişine İlişkin Bulgular

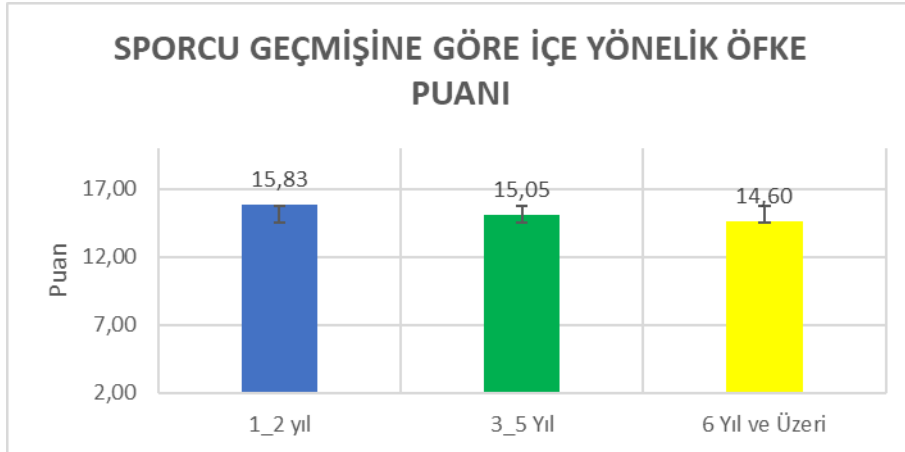
Sürekli Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Sporculuk Geçmişine İlişkin Bulgular

Sporculuk Geçmişine bağlı olarak hakemlerin Sürekli Öfke, İçe Yönelik Öfke, Dışa Yönelik Öfke ve Öfke Kontrol puanları arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü anova testi uygulandı.

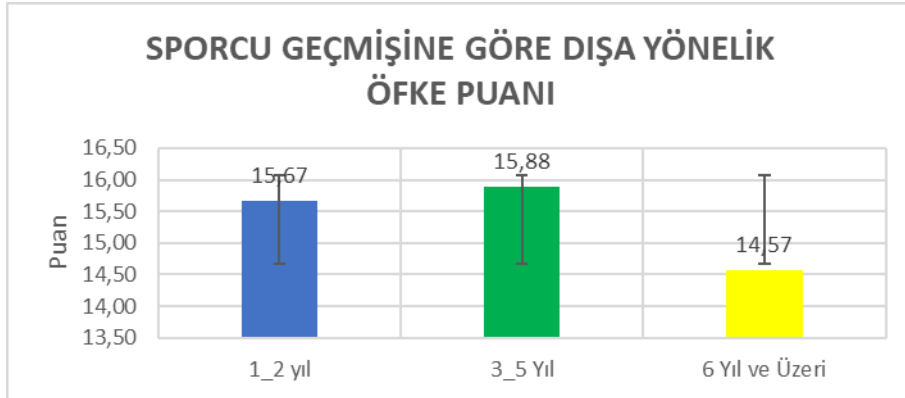
Test sonuçları sporculuk geçmişine bağlı olarak hakemlerin sürekli öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}; 0.773; P>0.05$). 3_5 yıl sporculuk geçmişi olan hakemlerin sürekli öfke puanları (19.91 ± 4.775) sırasıyla 1_2 yıl (18.22 ± 6.083), 6 yıl ve üzeri (17.80 ± 4.326) sporculuk geçmişi olan hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

İçer Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Sporculuk Geçmişine İlişkin Bulgular

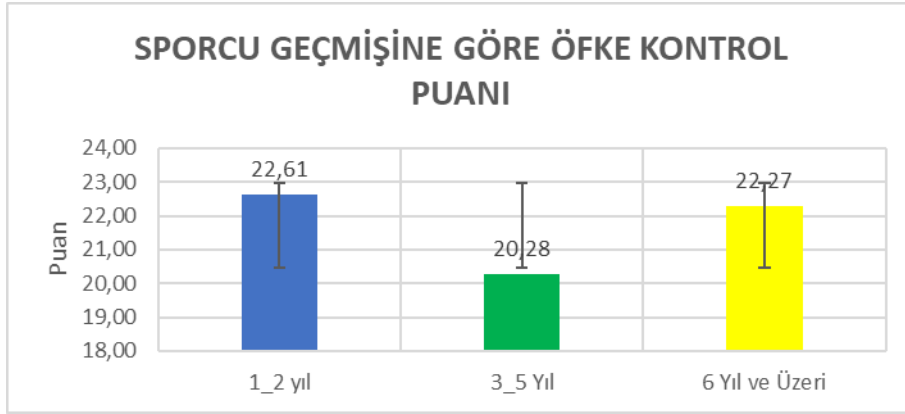
Test sonuçları sporculuk geçmişine bağlı olarak hakemlerin içe yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}$; 0.854; $P > 0.05$). 1_2 yıl sporculuk geçmişi olan hakemlerin (15.83 ± 4.176) içe yönelik öfke puanları sırasıyla 3_5 yıl (15.05 ± 3.545), 6 yıl ve üzeri (14.60 ± 3.707) sporculuk geçmişi olan hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı.

Dışer Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Sporculuk Geçmişine İlişkin Bulgular

Test sonuçları sporculuk geçmişine bağlı olarak hakemlerin dışer yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}$; 1.721; $P > 0.05$). 3_5 yıl sporculuk geçmişi olan hakemlerin (15.88 ± 4.001) dışer yönelik öfke puanları sırasıyla 1_2 yıl (15.67 ± 5.369), 6 yıl ve üzeri (14.57 ± 3.647) sporculuk geçmişi olan hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı.

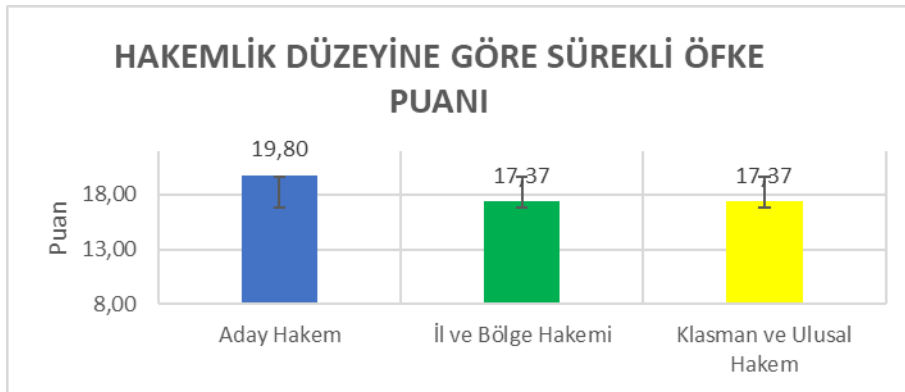
Öfke Kontrol Alt Boyutuna Ait Olarak Sporculuk Geçmişine İlişkin Bulgular

Test sonuçları sporculuk geçmişine bağlı olarak hakemlerin öfke kontrolü puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}$; 2.024; $P > 0.05$). 1_2 yıl sporculuk geçmişi olan hakemlerin (22.61 ± 6.563) öfke kontrolü puanları sırasıyla 6 yıl ve üzeri (22.27 ± 5.608), 3_5 yıl (20.28 ± 5.243) sporculuk geçmişi olan hakemlerden daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı.

Hakemlik Düzeyine İlişkin Bulgular

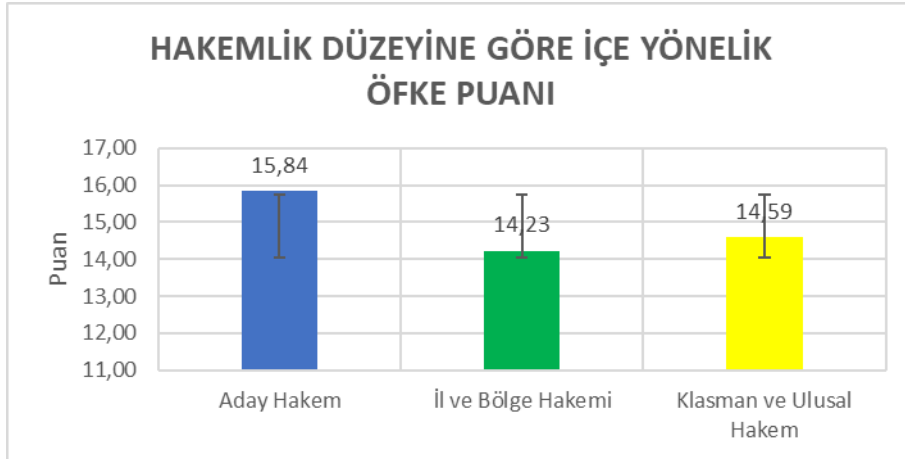
Sürekli Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Hakemlik Düzeyine İlişkin Bulgular

Hakemlik Düzeyine bağlı olarak hakemlerin Sürekli Öfke, İçerik Yönelik Öfke, Dışa Yönelik Öfke ve Öfke Kontrol puanları arasında önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde tek yönlü anova testi uygulandı.

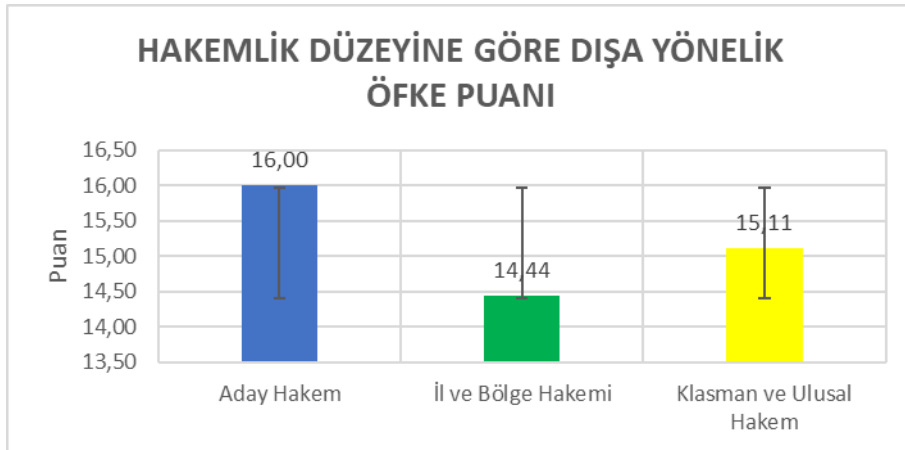
Test sonuçları hakemlik düzeyine bağlı olarak hakemlerin sürekli öfke puanları arasındaki farkın önemli olduğunu gösterdi ($f_{2,147}$; 4.695; $P < 0.05$). Önemli farklılığı saptamak için Tukey HSD testi uygulandı. Buna göre aday hakemlerin sürekli öfke puanları (19.80 ± 4.911) il ve bölge hakemlerinden (17.37 ± 4.374) anlamlı bir şekilde daha yüksek bulundu.

İçe Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Hakemlik Düzeyine İlişkin Bulgular

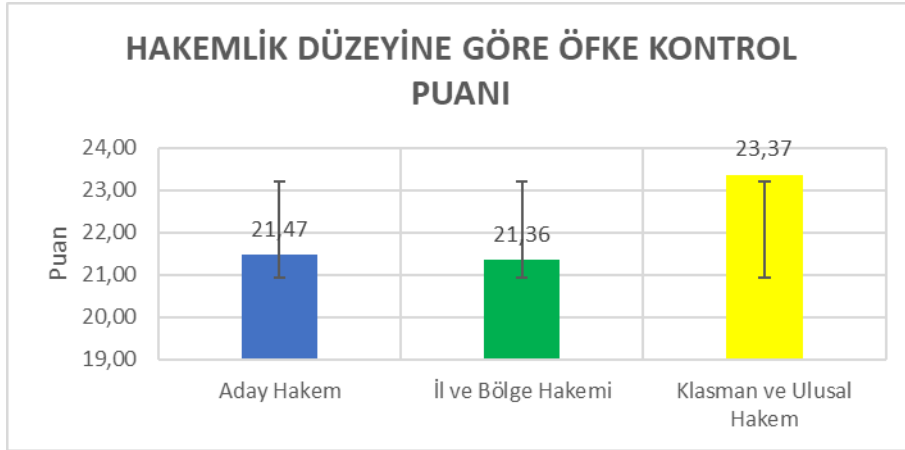
Test sonuçları hakemlik düzeyine bağlı olarak hakemlerin içe yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}; 3.001; P>0.05$). Aday hakemlerin (15.84 ± 3.776) içe yönelik öfke puanları sırasıyla klasman ve ulusal hakemler (14.59 ± 4.126), il ve bölge hakemlerinden (14.23 ± 3.311) daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

Dışa Yönelik Öfke Alt Boyutuna Ait Olarak Hakemlik Düzeyine İlişkin Bulgular

Test sonuçları hakemlik düzeyine bağlı olarak hakemlerin dışa yönelik öfke puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}; 2.277; P>0.05$). Aday hakemlerin (16.00 ± 4.280) dışa yönelik öfke puanları sırasıyla klasman ve ulusal hakemler (15.11 ± 3.755), il ve bölge hakemlerinden (14.44 ± 3.798) daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

Öfke Kontrol Alt Boyutuna Ait Olarak Hakemlik Düzeyine İlişkin Bulgular

Test sonuçları hakemlik düzeyine bağlı olarak hakemlerin öfke kontrolü puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,147}; 1,360; P>0,05$). Klasman ve ulusal hakemlerin ($23,37 \pm 5,314$) öfke kontrolü puanları sırasıyla aday hakemler ($21,47 \pm 5,364$), il ve bölge hakemlerinden ($21,36 \pm 5,890$) daha yüksek olmasına rağmen bu farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Cinsiyet

Canbaz ve ark. (2015) büyükler taekwondo milli takım seçmelerine katılan sporcuların öfke düzeylerini araştırdığı çalışmada sürekli öfke, içe yönelik öfke, dışa yönelik öfke ve öfke kontrol düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Spor yapan ve yapmayan bireylerin öfke kontrol tarzlarına yönelik yapılan bir araştırmada ise cinsiyete bağlı olarak öfke alt boyutları arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (Üzüm ve ark. 2016). Sezan (2016) ise spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmada erkeklerin dışa yönelik öfke puanlarının kadınlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Esfahani ve Soflu (2010). bayan voleybolcuların öfke düzeylerinin erkek voleybolculardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu bulmuştur. Elkin ve Karadağlı (2016) üniversite öğrencilerinin öfke ifade tarzları ve ilişkili faktörler adlı çalışmalarında erkeklerin içe yönelik ve dışa yönelik öfke düzeylerinin kadınlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında cinsiyete göre öfke düzeylerinin farklı şekillerde olabildiği görülmüştür. Bu çalışmada ise sürekli öfke ve içe yönelik öfkenin kadınlar lehinde farklılaştığı görülmektedir. Sonuçların bu denli farklılık göstermesi araştırma gruplarının sosyo-kültürel farklılıklarından kaynaklanabilir.

Yaş

Esentaş ve ark. (2017) erkek güreş hakemleri üzerine yaptığı araştırmada yaşın öfke ve kızgınlık üzerinde bir etkisinin olmadığını belirtmiştir. Sporcuların öfke ifade tarzlarının araştırıldığı bir çalışmada yaşın sporcuların öfke alt boyutları üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur (Demir ve ark. (2017). Çivilidağ ve Cooper'ın (2013) ergenlere yönelik yaptığı araştırmada öfkenin yaşa bağlı olarak farklılaşmadığını tespit etmiştir.

Ergen öğrencilere yapılan bir araştırmada yaşın sürekli öfke düzeylerini, içe yönelik ve dışa yönelik öfkeyi istatistiksel düzeyde anlamlı biçimde etkilemediği, öfke kontrol düzeylerini ise

etkilediği gözlenmiştir. Bu durumun ergenlik dönemi boyunca beyindeki yapısal değişimlere bağlı olarak öfkeyi yaşama ve ifade etme açısından farklılık olması beklentisiyle çeliştiği belirtilmiştir (Özmen ve ark. 2016). Nas ve ark. (2016) futsalcıların yaşa bağlı olarak öfke tarzlarının içe ve dışa yönelik olarak farklılaştığını ancak sürekli öfke ve öfke kontrollerinin ise farklılaşmadığını tespit etmiştir. Farklılaşan öfke boyutlarında da yaş artışının etkili olduğunu belirtmiştir. Üniversite öğrencilerinin yaşa bağlı olarak içe ve dışa yönelik öfke durumlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Yaş gruplarına bakıldığında 18- 21 yaş aralığında öfke düzeyleri en düşük seviyede iken 22-24 yaş aralığında en üst seviyeye çıktığı buna rağmen 25 yaş üstünde tekrar düştüğü görülmüştür.

Bu araştırma da ise sürekli öfke ve öfke kontrol boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuş, 30 yaş üstü hakemlerin diğerlerine göre daha fazla sürekli öfkeye sahip olduğu, genç ve tecrübeli olarak nitelendirilen 25-29 yaş aralığındaki hakemlerin ise öfkelerini kontrol etmede diğerlerine oranla daha geride olduğu görülmüştür.

Literatürdeki çalışmalar ve elde ettiğimiz bulgular ışığında hakemlerin yaşa bağlı olarak öfke alt boyutu sonuçlarında kısmen benzerlikler bulunmakla birlikte, bazı çalışmaların farklı sonuçlar verdiğini görmekteyiz.

Eğitim Düzeyi

Erkek güreş hakemleri üzerine yapılan bir çalışmada eğitim düzeyinin öfke ve kızgınlık üzerinde bir etkisinin olmadığını tespit edilmiştir (Esentaş ve ark. 2017). Sülün (2013) futbol hakemlerinin eğitim düzeyine bağlı olarak öfke puanları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır. 2007-2008 sezonunda farklı liglerde oynayan futbolcuların kişilik tipleri ve öfke ifade tarzlarının incelendiği bir çalışmada eğitim durumunun futbolcuların öfke ifade tarzlarını farklılaştırmadığı görülmüştür (Yıldız ve ark. 2008).

Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde eğitim düzeyinin sürekli öfke ve öfke tarzları alt boyutlarını farklılaştırmadığı, ancak anlamsızda olsa eğitim seviyesi arttıkça öfke kontrol düzeyinin arttığı görülmüştür. Bu durumda, eğitimin hakemler üzerinde öfke kontrolü açısından pozitif bir fayda sağladığı söylenebilir.

Spor Dalı

Ziaee ve ark. (2012) yüzme ve karate sporu yapanların öfke düzeylerinin judo ve spor yapmayanlardan daha düşük olduğunu saptamış, karate antrenmanlarının öfkeyi kontrol altına almada yararlı olduğunu ancak judo antrenmanlarının öfke kontrolünü etkilemediğini belirtmiştir. Demir ve ark. (2017) bireysel ve takım sporu yapanların öfke durumlarını araştırdığı çalışmada takım sporu yapanların öfke kontrolünde ve dışa dönük öfkede bireysel spor yapanlardan anlamlı düzeyde daha iyi olduklarını saptamıştır. Sürekli ve içe dönük öfkede anlamlı farklılıklar bulunmasa da takım sporu yapanların öfke düzeyleri bireysel spor yapanlara göre daha düşük bulunmuştur. Bu durumun temelinde de spor dallarının karakteristik özelliklerinin etkili olduğunu belirtmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında sürekli öfke düzeyinin voleybol hakemlerinde, bireysel sporlar ve futbol hakemlerinden anlamlı seviyede daha yüksek olduğu, öfke kontrolünde ise raket sporları hakemlerinin, basketbol ve voleybol hakemlerinden anlamlı seviyede daha düşük olduğu görüldü.

Haftalık Antrenman Sayısı

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında haftalık antrenman sayısına göre sürekli öfke ve öfke tarzları arasında anlamlı farklılıklar olmasa da literatürdeki çalışmayla kısmen benzerlik taşıdığını söyleyebiliriz. Haftada 5 ve üzeri antrenman yapan hakemlerin sürekli

öfke, içe ve dışa yönelik öfke düzeylerinin daha az antrenman yapanlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Üzüm ve ark. (2016) spor yapan ve yapmayan sporcuların öfke durumlarını araştırdığı çalışmada sürekli ve dışa dönük öfke düzeylerinin farklılaştığını tespit etmişlerdir. Spor yapma sıklığı arttıkça beklenenin aksine sürekli ve dışa yönelik öfke düzeyinin arttığı görülmüştür. Bununda çok sık spor yapan bireylerin yorgunluk, dinlenememe, stres, kaygı vb. durumlardan dolayı öfkelerini kontrol edemeyerek öfkelerini dışa yansıtma sebepleri olduğunu belirtmişlerdir.

Sporculuk Geçmişi

Literatürde hakemler üzerine yapılan çalışmalarda öfke düzeyinin sporculuk geçmişine bağlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür (Sülün, 2013; Esentaş ve ark. 2017). Yaptığımız bu çalışmadaki bulgular da literatürdeki çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Sporculuk düzeyi, hakemlerin sürekli öfke ve öfke tarzlarını farklılaştırmadığı görülmüş, bu duruma da hakemlik yapmaya başlayan bireylerin aktif sporculuk hayatlarından kopmaya başlamalarının ve sportif eğitim yerine hakemliğe yönelik eğitim almalarının etkili olduğu düşünülmüştür.

Hakemlik Düzeyi

Üzüm ve ark. (2016) spor yapan ve yapmayan bireylerin sürekli öfke, dışa yönelik öfke ve öfke kontrol alt boyutlarında profesyonel sporcular aleyhine anlamlı farklılıklar tespit etmiş, profesyonel sporcuların sürekli ve dışa yönelik öfke puanlarının amatör ve sağlık için spor yapanlardan yüksek, öfke kontrol puanlarının ise daha düşük olduğunu belirtmiştir. Bununda profesyonel sporcuların kazanma hırsı, daha iyi yerlere gelerek daha çok maddi gelir elde etme çabası vb. faktörlerden kaynaklanabileceğini düşünmüşlerdir. Güreş hakemlerinde hakemlik kategorisinin öfke ve kızgınlık düzeyini etkilemediği görülmüştür (Esentaş ve ark. 2017).

Bizim çalışmamızda ise aday hakemlerin sürekli öfke düzeylerinin il ve bölge hakemlerinden, klasman ve ulusal hakemlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca klasman ve ulusal hakemlerin diğerlerine göre öfke kontrollerinin daha iyi olduğu görülmüştür. Öfkelerini kontrol eden ve öfke düzeyi düşük olan hakemlerin, klasman ve ulusal hakemler olması beklendiği gibi öfke durumu iyi olanların hakemlik düzeyi olarak üste seviyelere geldiğinin bir göstergesidir.

Sonuç olarak;

Araştırma bulguları hakemlerin sürekli öfke ve öfke tarzlarının cinsiyete göre sürekli ve içe yönelik öfke, yaşa ve spor dalına göre sürekli öfke ve öfke kontrolü, hakemlik düzeyine göre ise sürekli öfke puanlarında anlamlı farklılıklar saptanmış olup, öfkenin hakemlikte üst düzeye çıkmada önemli rol oynadığı bulunmuştur.

Öneriler

Hakemlerin sürekli öfke ve öfke tarzlarının yanında, kişilik, empatik eğilim, atılganlık, benlik saygısı, saldırganlık gibi özelliklerini çoklu olarak ortaya koyan çalışmalar yapılması faydalı olacaktır.

Hakemlerin öfke durumlarının verecekleri kararları etkileyeceği düşünülürse, yaşadıkları stres ve baskılara karşı oluşan öfkelerini kontrol edebilmek için profesyonel kişilerden yardım destek alması yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdeniz H. Demirci D. Sekban G. Yurtsever Y. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Öfke Düzeylerinin Karşılaştırılması (Kocaeli Üniversitesi Örneği). Muş Alparslan Üni. Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi. 1(1). 46-60
- Balcıoğlu Y.H. Ildırım E. Balcıoğlu İ. (2016). Spor Bilimleri Alanında Öfke Duygusu ve Saldırganlığın Farklı Açılardan Değerlendirilmesi (Derleme). İÜ Spor Bilimleri Dergisi. 6(1). 1-9.
- Bostancı, N., Çoban, Ş., Tekin, Z. ve Özen, A. (2006). Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre öfke ifade etme biçimleri. Kriz Dergisi, 14(3): 9-18.
- Bridewell B.W. Change E. (1997). Distinguishing Between Anxiety, Depression And Hostility: Relations To Anger, Anger-out And Anger Control. Personality and Individual Differences. 22(4). 587-590.
- Budak S. (2000). Psikoloji sözlüğü. Bilim ve Sanat Yayınları. Ankara.
- Canbaz M. Acet.M. Yılmaz T. Şahin M. (2015). Türkiye Büyükler Taekwondo Milli Takım Seçmelerine Katılan Bay ve Bayan Sporcuların Öfke Düzeylerinin Karşılaştırılması. International Journal Of Science Culture And Sport. Special Issue 3. 498-503.
- Cengiz, R. Ve Pulur A. (2004). Hakemlerin Fair Play Olaylarına Bakış Açılıarı. CBÜ Spor Felsefesi ve Sosyal bilimleri Sempozyumu. 17–20 Kasım. Manisa.
- Certel Z. Bahadır Z. (2012). Takımı sporu yapan sporcularda benlik saygısı ve sürekli öfke, öfke ifade tarz ilişkisinin incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi. 14(2). 157-164.
- Çivilidağ A. Cooper H.T. (2013). Ergenlerde Siber Zorba ve Öfkenin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma: Niğde İli Örneği. International Journal Of Social Science. 6(1). 497-511.
- Demir H. Sezan T. Demirel H. Yağın Y.G. Altın M. (2017). Sporcuların Öfke İfade Tarzları. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 9(19). 408-414.
- Elkin N. Karadağlı F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Öfke İfade Tarzı ve İlişkili Faktörler. 21(1). 64-71
- Esentaş M. Dinçer N. Işıkgöz E. Çelik E. (2017). Erkek Güreş Hakemlerinin Öfke ve Kızgınlık Düzeyleri İle Empatik Eğilim Gösterme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Ulusal Spor Bilimleri Dergisi. 1(1). 20-28
- Esfahani N. Soflu H.G. (2010). The Comparison of Pre-Competition Anxiety and State Anger between Female and Male Volleyball Players. World Journal of Sport Sciences. 3(4). 237-242.
- Furlong, M.J., Pavelski, R., & Saxton, J. (2002). The prevention of school violence. S.Brock., P. Lazarus, & S. Jimerson (Eds.), Best practices in crisis intervention (pp. 131-149). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists. İnternette 16 Kasım 2006'da <http://www.nasponline.org/trainers/BPSCPI/7Furlong.pdf> adresinden alınmıştır.
- Kısaç, İ. (1997). Üniversite Öğrencilerinin bazı değişkenlere göre sürekli öfke ve öfke ifade düzeyleri. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Öfke ve Öfke Denetimi Yrd. Doç. Dr. Hülya ŞAHİN Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi
- Lazarus R.S. (2000). Cognitive, Motivational, Relational Theory Of Emotion. In (Emotions In Sport). Human Kinetics. United States Of America. 39-63
- Lerner H (2007). Öfke Dansı. 7.Basım. İstanbul: Varlık Yayınları, 8-9. (Çeviren: S Gül).

- Nas K. Birol S.Ş. Temel V. (2016). Futsalcıların Öfke Tarzlarının Bazı Değişkenler Açısından Belirlenmesi. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 3(1). 10-22
- Orta L. (2000). Dünya’da ve Türkiye’de futbol hakemliğinin başlangıcı ve gelişimi semineri. OMÜ BESYO. Çanakkale
- Özer, AK. (1994). Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçekleri ön çalışması. Türk psikoloji Dergisi, 31: 26-35.
- Rose J. West C. (1999). Assessment of Anger in People With Intellectual Disabilities. Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities. 12(3). 211–224.
- Sala G.(1997). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Öğrencilerinin Öfke İfade Etme Biçimlerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara
- Spielberger CD. Crane RS. Kearns WD. (1991). Anger And Anxiety İn Essential Hypertension. Stress And Emotion: Anxiety, Anger And Curiosity. New York. S. 265-279.
- Starner, TM. ve Peters, RM. (2004). Anger expression and blood pressure in adolescents. The Journal of School Nursing, 20 (6), 335-342.
- Sung, K. M., Puskar, K. R. ve Sereika, S. (2006). Psikososyal faktörler ve gençlerin baş etme stratejileri bir kırsal Pennsylvania Yüksek Okulu. Halk Sağlığı Hemşireliği, 23 (6), 523-529
- Sülün Ö. (2013). Futbol Hakemlerinin Öfke ve Kızgınlık Düzeyleri İle Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaman.
- Şahin, H. (2005). Öfke ve öfke denetiminin kuramsal temelleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(10), 1-22.
- Tambağ H, Öz F (2005). Aileleri ile birlikte ve yetiştirme yurtlarında yaşayan ergenlerin öfke ifade etme biçimleri. Kriz Dergisi, 13 (1): 11-21.
- Üzüm. H. Orhan M. Karlı Ü. Duş. MK. Yerlikaya G. Gökgöz H. (2016). Spor Yapan ve Yapmayan Bireylerin Öfke Kontrol Tarzlarının İncelenmesi. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 16(1). 453-469
- Ziaee V. Lotfian S. Amini H. Mansournia MA. Memari AH. (2012). Anger in Adolescent Boy Athletes: a Comparison among Judo, Karate, Swimming and Non Athletes. Iran J Pediatr. 22(1). 9-14.

Farklı Alan Lise Öğrencilerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması

Bülent AĞBUĞA, Gül DOĞAN

Spor Bilimleri Fakültesi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: bakboga@pau.edu.tr

Öz

Bu araştırmanın amacı farklı alan okullarında öğrenim gören lise öğrencilerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşlerini karşılaştırmaktır. Araştırmaya, İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi ve Endüstri Teknik ve Meslek Lisesi'nde öğrenim gören 9. (53 kız ve 81 erkek), 10. (59 kız ve 31 erkek) ve 11. (27 kız ve 46 erkek) sınıflar olmak üzere toplam 297 öğrenci katılmıştır. İstenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları yöntemleri belirlemek için Sayın (2001) tarafından geliştirilen, 23 maddelik İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri Ölçeği (İDÖYÖ) kullanılmıştır. Ölçekte “önleyici”, “iyileştirici” ve “cezalandırıcı” olmak üzere üç alt boyut yer almaktadır. Araştırma sonucu, öğretmenlerin farklı alan okullarında farklı oranda istenmeyen davranışları önleme yöntemlerinin kullandıkları tespit edilmiştir. Örneğin, Endüstri Meslek Lisesinde öğretmenler her üç yöntemi hem Anadolu Lisesi hem de İmam Hatip Lisesi öğretmenlerinden daha çok kullanmaktadır. Endüstri Meslek Lisesi Öğretmenleri “cezalandırıcı” ve “iyileştirici” yöntemleri benimserken, “Önleyici” yöntemi daha az kullandıkları söylenebilir. Bunun tam tersi hem Anadolu Lisesi hem de İmam Hatip Lisesi Öğretmenleri daha çok “Önleyici” yöntemi kullanmaktadır. Benzer yapılan çalışmalarda da öğrenci görüşü olarak öğretmenlerin genel olarak “önleyici” ve “iyileştirici” yöntemlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Gelecekte yapılacak araştırmalar hem öğretmen hem de öğrenci görüşlerinin nitel ve nicel olarak alınması yönünde olmalıdır. Ayrıca tecrübeli öğretmenler ile yani başlayan öğretmenlerin hangi yöntemleri kullandıkları da incelenebilir. Bu davranışların azaltılmasına yönelik yöntemlerin öğretilmesinde öğretmenlere seminer, panel verilebilir ya da bir çalıştay düzenlenebilir.

Anahtar Kelimeler: İstenmeyen Davranışlar, Lise, Yöntemler, Beden Eğitimi

Comparison of Students' Opinions on Teachers' Methods Used Against Student Misbehaviors in Different Types of High Schools

Abstract

The purpose of this study is to compare students' opinions on teachers' methods used against student misbehaviors in the different types of high schools. A total of 297 9th (53 women and 81 men), 10th (59 women and 31 men, 11th (27 women and 46 men) from İmam Hatip, Anatolian and Industrial and Technical Vocational High Schools. The 23-item Preventative Methods for Misbehavior Scale developed by Sayın (2001) was used to determine the methods employed by teachers for dealing with those misbehavior. There are three sub-dimensions on the scale, namely "preventative", "rehabilitative " and "punitive". School for only two sub-dimensions ($p < .001$ for rehabilitative and punitive sub-dimensions). As a result of the research, it has been determined that teachers use different methods of preventing misbehaviors in different types of schools. For example, teachers at the Industrial Vocational School are using all three methods more than both Anatolian High School and İmam Hatip High School teachers. It can be said that Industrial Vocational High School teachers adopt "punitive" and "rehabilitative" methods and use "Preventative" method less frequently. On the contrary, both Anatolian High School and İmam Hatip High School Teachers use the "Preventative" method. In similar studies, it has been found that teachers generally use "preventative" and "rehabilitative" methods as student opinions. Future research should be performed in terms of both teachers' and students' opinions by using both qualitative and quantitative methods. It is also possible to examine which methods are used by experienced and inexperienced teachers. Teachers can be given seminars, panels, or a workshop can be organized about teaching methods to reduce these misbehaviors.

Keywords: Misbehaviors, High School, Methods, Physical Education

Giriş

Bizi biz yapan davranışlarımızdır. Herhangi bir olay karşısında ne söyleyeceğimiz, nasıl bir tutum alacağımız ve nasıl davranacağımız bizim kim olduğumuz ile ilgilidir. Yaptığımız davranışı neden yapıyoruz? Bu sorusunun yanıtını bulmak için birçok yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Örneğin, Cüceloğlu (1996) insan davranışının nedenlerini bu farklı yaklaşımlar ışığında açıklamaktadır. Örneğin, nörobiyolojik yaklaşımda kişinin salgı bezleri, kanın kimyasal yapısı ve bireyin beslenme düzeni davranışı açıklayan temel etkenlerdir. Fenomenolojik yaklaşıma göre ise bireyin yaşamında neyin anlamlı olduğunu, neyi gerçekleştirmeye çalıştığını anlamakla davranış açıklanabilir. Davranışçı yaklaşımda bireyin gözlenebilir davranışları önemlidir. Davranışa neden olan uyarıcı, davranış türü, şiddeti, sıklığı ve pekiştirilmesidir. Bilişsel yaklaşımda bilişsel süreçlerin türü ve yapısı ile gözlenebilen davranışın türü ve yapısı arasındaki ilişki incelenir. Psikodinamik yaklaşımda davranışın nedeni cinsellik ve saldırganlık vardır. Bireyin davranışlarında bilinçaltı süreçlerin, çocukluk döneminin, kişilik gelişiminin üzerindeki etkisi ön plandadır.

İnsan davranışını etkileyen ve yön veren en önemli etmenlerden biri okullardır. Öğretmenler, yöneticiler, sınıf arkadaşları, eğitim programı, eğitim politikası vb. bu etmenin parçalarıdır. Öğrenmenin kalitesi eğitim programlarının kalitesi (içeriği, öğretim yöntemleri, öğretmenin vasıfları ve öğretim malzemeleri vb.), öğrenenin kalitesinin (bilişötesi düşünme düzeyi, güdülenmesi, çabası, zekası, yeteneği vb.) ve öğretim ortamının dengesinin birleşkesidir. Özellikle, öğretim ortamının dengesi okulun sunduğu maddi olanaklar (sınıf tertibi, laboratuvarlar, sosyal tesisler ve spor alanları vb.), öğretmenin öğrenciye sunduğu hedefler, öğrenme iklimi ve istenmeyen davranış biçimlerini içerir. Akçadağ (2005) istenmeyen öğrenci davranışlarını sınıf ortamında eğitsel amaçların gerçekleştirilmesine engel olan ve sınıf üyelerini etkileyen her türlü davranışı olarak tanımlamaktadır. Supaporn (2000) istenmeyen öğrenci davranışı ile ilgili yaptığı araştırma sonucunda istenmeyen davranışları; “öğretmenin yapma dediğini yapmak ya da yap dediğini yapmamak” olarak tanımlamıştır. Supaporn (2000) öğrencilerin görüşlerini inceledikten sonra istenmeyen öğrenci davranışlarını aldatma, aylak aylak dolaşma, derse katılmama, arkadaşlarını incitme, eleştirme ve ayrımcılık yapmak gibi çeşitli istenmeyen davranış tipleri olarak bulmuştur.

İstenmeyen öğrenci davranışları sadece davranışı yapan öğrencilerin öğrenmelerini etkilememekte diğer öğrencilerin öğrenmelerini de olumsuz etkilemekle birlikte hem öğrencilerin hem de öğretmenin moral ve motivasyonunu azaltmaktadır. Fernandez-Balboa (1991) beden eğitimi derslerinde ortaya çıkan istenmeyen davranışların öğrenmeye ayrılan zamanın azalmasına, öğretmenlerin ve öğrencilerin dikkatlerinin dağılmasına ve ders dışı konularla ilgilenmesine neden olmakta olduğunu belirtmektedir. Sonuçta öğrenme kalitesini azaltmaktadır. Öğretmenler sık sık bu davranışlar ile karşılaşmakta ve baş etmek için farklı çözümler bulmak durumundadırlar.

Supaporn (2000), öğrencilerin neden istenmeyen davranış gösterdiklerinin anlaşılması ve öğretmenlerin bu davranışlarla nasıl baş edebildikleri konusundaki görüşlerinin birlikte ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Agbuga ve diğ. (2010) başarı motivasyonu ile öğrencilerin istenmeyen davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve görev yönelimli başarı hedefleri (işi öğrenmek, kendi gerçekleştirdiği başarıyı geçmeye çalışmak vb.) olan öğrencilerin daha az istenmeyen davranışlar sergilediklerini bulmuşlardır. Sınıf ortamlarında görülen istenmeyen öğrenci davranışına dönük pek çok çalışma öğretmenlerin bakış açısıyla ele alınmış; bu çalışmalardan çok azı beden eğitimi dersi ile ilgili olarak yürütülmüştür (Fernandez-Balboa, 1991; O’Sullivan ve Dyson, 1994; Templin, 1981). Yapılan çalışmaların çoğunda öğrenci görüşlerine yer verilmemiştir (Lesley, 1981; Stinson, 1993; Türnüklü, 2002). Bu yüzden bu çalışmanın amacı, farklı alan okullarında öğrenim gören lise öğrencilerinin

istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşlerini karşılaştırmaktır.

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırmaya, İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi ve Endüstri Teknik ve Meslek Lisesi'nde öğrenim gören 9. (53 kız ve 81 erkek), 10. (59 kız ve 31 erkek) ve 11. (27 kız ve 46 erkek) sınıflar olmak üzere toplam 297 öğrenci katılmıştır ($X_{yaş} = 16.26 \pm 1.06$).

Veri Toplama Aracı

İstenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları yöntemleri belirlemek için Sayın (2001) tarafından geliştirilen, 23 maddelik İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri Ölçeği (İDÖYÖ) kullanılmıştır. Ölçekte “önleyici”, “iyileştirici” ve “cezalandırıcı” olmak üzere üç alt boyut yer almaktadır. Ölçek, 4'lü likert tipi derecelendirmeye sahiptir [1 (Hiç Kullanmıyor) ile 4 (Her Zaman Kullanıyor)]. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach's alpha güvenirlik katsayısı 0.86 olarak bulunmuştur. Verinin toplanmasından önce araştırmacılar tarafından gerekli izinler hem kurumlardan hem de öğrencilerden alınmıştır. Ölçek, gönüllü öğrencilere ders saatlerinde verilmiştir. Ölçeğin doldurulmasından önce, araştırmanın amacı ile ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ölçeğin açıklanması, doldurulması ve toplanması 30 dakika sürmüştür.

Veri Analizi

Ölçek verileri analizini yapmadan önce verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini bulmak için Kolmogorov-Smirnov analizi yapılmış ve verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir ($p < .001$). Bu yüzden nonparametrik testler olan Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testleri uygulanmıştır. Yapılan testlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Betimsel istatistik analizi sonucuna göre öğrenci gözüyle öğretmenlerin istenmedik öğrenci davranışlarına karşı uyguladıkları yöntemlerde Endüstri Meslek Lisesi öğretmenleri her üç alt boyutta (önleyici, iyileştirici ve cezalandırıcı) diğer liselere göre daha fazla başvurmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Betimleyici istatistik analizi sonucu

Okul Türü		N	X	Ss
Endüstri Meslek Lisesi	önleyici	93	2,1767	,57853
	iyileştirici	93	2,0876	,50289
	cezalandırıcı	93	1,9462	,73084
Anadolu Lisesi	önleyici	96	1,9911	,45545
	iyileştirici	96	1,6577	,30987
	cezalandırıcı	96	1,2589	,28217
İmam Hatip Lisesi	önleyici	108	2,1243	,58888
	iyileştirici	108	1,6296	,58627
	cezalandırıcı	108	1,3056	,41819

Tablo 2' de görüldüğü üzere her üç okul için iyileştirici ve cezalandırıcı alt boyutlarında farklılıklar gözükmemektedir. Bu farklılığın hangi okullardan kaynaklandığının tespiti için Mann-Whitney U istatistik analizleri yapıldı.

Tablo 2. Kruskal Wallis istatistik analizi sonucu

	önleyici	iyileştirici	cezalandırıcı
Ki-Kare	5,194	61,833	68,395
df	2	2	2
p	,074	,000	,000

Mann-Whitney U istatistik analizi sonucu Anadolu Lisesi öğrencileriyle İmam Hatip öğrencileri arasında öğretmenlerin istenmedik öğrenci davranışlarına karşı uyguladıkları yöntemlerde her üç alt boyut için farklılık göstermemektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Anadolu Lisesi öğrencileri ile İmam Hatip Lisesi öğrencileri arasındaki Mann-Whitney U istatistik analizi sonucu

	Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İyileştirici	Anadolu	96	110,77	10634,00	4390,00	,057
	İmam Hatip	108	95,15	10276,00		
Önleyici	Anadolu	96	96,74	9287,50	4631,50	,187
	İmam Hatip	108	107,62	11622,50		
Cezalandırıcı	Anadolu	96	103,30	9916,50	5107,50	,851
	İmam Hatip	108	101,79	10993,50		

Tablo 4’de Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin her üç alt boyut içinde sıra ortalamalarının Anadolu Lisesi öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Mann-Whitney U analizi sonucu bu farklılıkları istatistiki olarak da anlamlı olduğunu tespit etmiştir. Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri öğretmenlerinin istenmeyen davranışları önlemede bu yaklaşımları daha fazla kullandıklarını düşünmektedir.

Tablo 4. Anadolu Lisesi öğrencileri ile Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri arasındaki Mann-Whitney U istatistik analizi sonucu

	Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İyileştirici	Anadolu	96	70,21	6740,00	2084,00	,000**
	Endüstri	93	120,59	11215,00		
Önleyici	Anadolu	96	85,80	8237,00	3581,00	,018*
	Endüstri	93	104,49	9718,00		
Cezalandırıcı	Anadolu	96	66,56	6389,50	1733,50	,000**
	Endüstri	93	124,36	11565,50		

** $p < .001$; * $p < .05$

Son olarak Tablo 5’de Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin “iyileştirici” ve “cezalandırıcı” alt boyutları sıra ortalamalarının İmam Hatip Lisesi öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Mann-Whitney U analizi sonucu bu farklılıkların istatistiki olarak da anlamlı olduğunu doğrulamıştır. Ancak “önleyici” alt boyutunda her iki lise türü için anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Tablo 5. İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri arasındaki Mann-Whitney U istatistik analizi sonucu

	Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İyileştirici	Endüstri	93	132,08	12283,50	2131,50	,000**
	İmam Hatip	108	74,24	8017,50		
Önleyici	Endüstri	93	104,70	9737,50	4677,50	,401
	İmam Hatip	108	97,81	10563,50		
Cezalandırıcı	Endüstri	93	131,73	12251,00	2164,00	,000**
	İmam Hatip	108	74,54	8050,00		

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı, farklı alan okullarında öğrenim gören lise öğrencilerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşlerini karşılaştırmaktır. Araştırma sonucu, öğretmenlerin farklı alan okullarında farklı oranda istenmeyen davranışları önleme yöntemlerinin kullandıkları tespit edilmiştir. Örneğin, Endüstri Meslek Lisesinde öğretmenler her üç yöntemi hem Anadolu Lisesi hem de İmam Hatip Lisesi öğretmenlerinden daha çok kullanmaktadır. Endüstri Meslek Lisesi Öğretmenleri “cezalandırıcı” ve “iyileştirici” yöntemleri benimserken, “Önleyici” yöntemi daha az kullandıkları söylenebilir. Bunun tam tersi hem Anadolu Lisesi hem de İmam Hatip Lisesi Öğretmenleri daha çok “Önleyici” yöntemi kullanmaktadır. Benzer yapılan çalışmalarda da (Arslan, Saçlı ve Demirhan, 2011; Güleç ve Alkış 2004), öğrenci görüşü olarak öğretmenlerin genel olarak “önleyici” ve “iyileştirici” yöntemlerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Bu çalışma ile üç farklı okul türünde okuyan lise öğrencilerinin bakış açısından öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları yöntemlerin birbirlerinden farklı olduğu sonucunun nedenlerinden biri öğrencilerin geldikleri sosyo-ekonomik statüden kaynaklanabilir. Genellikle Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri sosyo-ekonomik seviyesi diğerlerine göre daha düşüktür. Bununla birlikte Endüstri Meslek Lisesinde okuyan öğrencilerin ve ebeveynlerin amacı biran önce meslek sahibi olmak istemeleridir. Ancak gerek İmam Hatip gerekse Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin ve ebeveynlerin temel hedefi üniversite okuyabilmektir. Bu amaç farklılıkları sınıf içi disiplini, uyumu ve öğrenme şeklini etkilemektedir. Amacı daha fazla öğrenmek ya da dersi anlamak olmayan öğrencilerin daha fazla istenmeyen davranışlar yapması beklenir. Bununla birlikte öğretmenlerin bu farklı okullarda okuyan öğrencilere bakış açısı ve önyargıları da kullandıkları yöntemlerin farklılaşmasına neden olabilir. Gelecekte yapılacak araştırmalar öğretmenlerin bu davranışlara karşı kullandıkları yöntemlerin etkililiğini saptamak ve kullanılan yöntemleri geliştirmek açısından önem arz etmektedir. Bulunacak sonuçlar öğrencilerin ve öğretmenlerin ders içinde dersi daha kaliteli geçirmesini sağlayabilecektir. Gelecekte yapılacak araştırmalar hem öğretmen hem de öğrenci görüşlerinin nitel ve nicel olarak alınması yönünde olmalıdır. Ayrıca tecrübeli öğretmenler ile yani başlayan öğretmenlerin hangi yöntemleri kullandıkları da incelenebilir. Bu davranışların azaltılmasına yönelik yöntemlerin öğretilmesinde öğretmenlere ve idarecilere seminer, panel verilebilir ya da bir çalıştay düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Akçadağ, T. (2005). Sorun davranışları yönetimi, H. Kıran (Ed.), *Sınıf yönetimi*, (ss. 277-311). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arslan, Y., Saçlı, F., Demirhan, G. (2011). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Derste Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 22(4), 164-174.
- Fernandez-Balboa, JM. (1991). Beliefs, Interactive Thoughts, and Actions of Physical Education Student Teachers Regarding Oupil Misbehaviors. *Journal of Teaching in Physical Education*, 11, 59-78.
- Güleç, S., Alkış, S. (2004). Öğretmenlerin sınıf ortamında kullandıkları davranış değiştirme stratejileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 247- 266.
- Lesley, TJ. (1981). Classroom misbehavior: Some field observations. *The High School Journal*, 64, 142-149.
- O'Sullivan, M., Dyson, B. (1994). Rules, routines, and expectations of 11 high school physical education teacher. *Journal of Teaching in Physical Education*, 13, 361-374.
- Sayın, N. (2001). Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu İstenmeyen Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri ile İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Stinson, S. (1993). Meaning and value: Reflections on what students say about school. *Journal of Curriculum and Supervision*, 8, 216-238.
- Supaporn, S. (2000). High school students' perspectives about misbehavior. *Physical Educator*, 57 (3), 124-135.
- Templin, TJ. (1981). Student as socializing agent. *Journal of Teaching in Physical Education*, Introductory Issue, 171-79.
- Türnüklü, A., Yıldız, V. (2002). Öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkma stratejileri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 285, 32-36.

Üniversite Futsal Takımlarında Yer Alan Sporcuların Fair Play Anlayışlarının Araştırılması

**İsa KAVALCI, Arslan KALKAVAN, Halil İbrahim ÇAKIR, Utku IŞIK,
Recep Fatih KAYHAN**

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rize, TÜRKİYE

E-Posta: isakavalc@hotmail.com

Öz

Günümüzde en önemli sektörlerden biri haline gelen sporda yazılı ve görsel medyanın da etkisiyle rekabet her geçen gün artmaktadır. Büyük paraların döndüğü, acımasız rekabetin yaşandığı spor yarışmalarında çekişme sadece profesyonel sporlarda değil, aynı zamanda amatör, okullar ve üniversitelerarası yarışmalarda da yaşanmaktadır. Bu çalışmada üniversitelerarası yarışmalara katılan sporcu öğrencilerin bazı değişkenlere bağlı olarak fair play anlayışlarının araştırılması amaçlanmıştır. 2017 yılında Türkiye Üniversiteler Federasyonunca düzenlenen Üniversitelerarası II. Lig futsal müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin Fair play anlayışlarını belirlemek için Vallerand ve arkadaşları (1997) tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeğinin Türkçe uyarlaması kullanıldı. Gülfem Sezen-Balçıklı (2003) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği 4 alt faktörden (Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluklara Bağlılık, Rakibe Saygı) oluşmaktadır. Beşli Likert tipi ölçekte toplamda 20 soru yer almaktadır. İki kısımdan oluşan ölçek yarışmalar esnasında sporcu öğrencilerin kaldıkları yerlerde kafile başkanlarından izin alındıktan sonra çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden sporcu öğrencilere uygulandı. 400 civarında öğrenciye uygulanan ölçekten eksik doldurulanlar ayıklanarak 194 ü kadın, 180 i erkek olmak üzere toplamda 374 kişiye uygulandı. Elde edilen verilere öncelikli olarak normallik testi uygulandı. Verilerin Normal dağılıma sahip olduğu görüldü. Daha sonra $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde ikili karşılaştırmalarda bağımsız iki grup için t-testi, üç ve üzeri karşılaştırmalarda tek yönlü anova testi uygulandı. Sonuç olarak kadın futsalcıların sportmenlik yönelimleri erkek futsalcılardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Fair play konusunda formal fair playe önem verilmekte informal fair play ise göz ardı edildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Fair play, Futsal, Üniversitelerarası yarışmalar

Investigation of Fairplay Levels of Sportsmen Who Placed in University Futsal Team

Abstract

Competition is increasing day by day with the influence of written and visual media, which has become one of the most important sectors in our day. Competition in sports competitions where big money returns, ruthless competition is not only in professional sports, but also in amateurs, schools and collegiate competitions. Aim of his study was investigated the fair play mentality depending on some variables of the athletes participating in the university competition. 2017 Turkey Universities Federation organized by the Interuniversity II. division of the participating student athletes to futsal competitions The Multidimensional Sportsmanship Orientation Scale was used, developed by Fair Vallerand and colleagues (1997) and adapted to Turkish, to determine the fair play understanding. The Multidimensional Sportsmanship Orientation Scale, which was adapted to Turkish by Gülfem Sezen-Balçıklı (2003), consists of 4 sub-factors (Compliance with Social Norms, Respect to Rules and Direction, Attachment to Sporda Responsibilities, Respect to Competition). The five-point Likert-type scale has 20 questions in total. After the permission of the heads of the athletes, the scale, which consist two-part, was performed to the athlete, who voluntarily participated in this work, in the places, where the athlete students stayed, during the competitions. The scale applied to the total of 374 people, including 194 women and 180 men (out of 400). After that, normality test was performed to the obtained data. Normality test scored showed that the data have normal distribution. For the group comparisons; the t-test for two independent groups and the oneway anova test for three and over groups, was applied at a level of significance of $\alpha = 0.05$. As a result, it shows that the sportswomen tendencies of female futsal players are higher than male futsal players. Regarding fair play, it is seen that formal fair play is given importance and informal fair play is ignored.

Keywords: Sport, Fair play, Futsal, Universities Competitions

Giriş

Türkçe’ de “sportif erdem” sözüne denk gelen, İngilizce kavram “Fair-Play’in kökünün geçmişine baktığımızda birleşik sözcük olan fairness ile karşılaşırız. Fairness sözcüğü dürüst davranmak, hak gözeterek karar vermek, mertçe, insana yakışır şekilde yaşamak anlamlarına gelmektedir (Yıldırım, 1992). Fair Play sporda ki ahlaktır. Sporunun istediği şeyi meşru yoldan hoş bir rekabet ortamında, rakiplerine zarar vermeden elde etmesi ve seyircinin de aynı bilinçle sportif mücadele rolünü almasıdır. Kısaca dürüst başarıdır. Kazanmak için her yolun mubah sayılmadığı, hırsın yerini azmin aldığı, hoşgörü duygularının ön plana çıktığı spor anlayışıdır (Erdemli, 1996). Fair Play kavramı en sade anlamıyla adil ve dürüst oyun olarak nitelendirilmiştir. (Yıldırım, 2005).

Fair play, özellikle performans ve yarışma sporlarında sık sık görülen ahlaki sapma ve yozlaşmalara karşı, insani bir başkaldırıyı simgeleyen uluslararası bir çağrıdır (Doğal, 2007).

Bu çerçevede, Fair Play’in kurallara ilişkin sportif erdem (formel) ve yaşama ilkesi olarak sportif erdem (informel) olarak iki yanı ortaya çıkmaktadır (Erdemli 1992). Bunlardan ilki, her ne koşulda olursa olsun yazılı kurallara uygun davranışa yani “formal fair play”e yönelik olan yapıyı içerir. Formal fair play, oyun kurallarını kabullenme ve onlara kesinlikle uyma ile ilgili yönü oluşturmaktadır. İkinci boyut ise, yazısız kurallara yönelik “informal fair play”i açıklar. İnfomal fair play, “yaptırımlarla zorunlu tutulmayan, aksine sporda kuralların talep ettiğinin ötesinde, sporunun rakibi ile eşit şartlarda yarışma arzusunun, rakibin maruz kalacağı haksız durumları gidermek için gösterilen çabayı, kendi yarar ve yargısına uygun olmasa bile hakem kararlarına saygı göstermeyi, aleyhine de olsa hakemlerin doğru karar almalarına yardımcı olmayı, galibiyet ya da mağlubiyette ölçülü davranmayı esas alan yönü oluşturur” (Yıldırım, 2004).

Spora hangi düzeyde ve biçimde katılırsak katılım (sporcu, antrenör, yönetici, hakem, seyirci vb.) bir disiplin içerisinde, dürüst, ahlaklı, erdemli, saygılı ve hoşgörülü davranmada herkesin dikkat etmesi gereken konu şu olmalıdır: Kurallar ister yazılı olsun, ister olmasın, doğruluk ve şeref kavramlarının gerekleri yerine getirilmelidir (Orhun, 1992).

Bu bağlamda ülkemizde gittikçe popülerliği artan, performans ve kazanmanın üst düzeyde olduğu spor dallarından biri olan Futsal’ın ortaya çıktığı yer üniversitelerdir. Büyük paraların döndüğü, acımasız rekabetin yaşandığı spor yarışmalarında çekişme sadece profesyonel sporlarda değil, aynı zamanda amatör, okullar ve üniversitelerarası yarışmalarda da yaşanmaktadır. Bu çalışmada üniversitelerarası yarışmalara katılan sporcu öğrencilerin bazı değişkenlere bağlı olarak fair play anlayışlarının araştırılması amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2017 yılında Türkiye Üniversite Sporları Federasyonunca düzenlenen 2. lig Futsal müsabakalarına katılan sporcu öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise 2017 yılında Üni Lig Futsal 2. lig müsabakalarına katılan ve tesadüfi küme örnekleme yöntemine göre seçilmiş yaklaşık 400 sporcu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Sporcu öğrencilerin demografik bilgilerini belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, Fair-Play anlayışlarını belirlemek için ise Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği kullanıldı.

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği

Vallerand ve arkadaşlarının geliştirdiği Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği (Multidimensional Sportspersonship Orientations Scale) (MSOS–25) 25 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşan 5’li likert tipi bir ölçektir. Orijinal MSOS’un alt boyutlarını; Sosyal Normlara Uyum (örn: Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim.), Kurallara ve Yönetime Saygı (örn: Hakem kararlarına uyarım.), Sporda sorumluluklara bağlılık (örn: Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam), Rakibe Saygı (örn: Yere düşen rakibimin kalkması için elimi uzatırım.) ve son olarak Negatif Yaklaşımlar (örn: Sporda kupa, madalya ve onurum için yarışırım.) oluşturmaktadır (Balçıkankılı, 2009).

Sezen tarafından Türkçe’ye uyarlanan ölçeğe, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği’nde bulunan 25 madde 5 alt boyuta ait ilk faktör analizi sonucunda “Negatif Yaklaşımlar” boyutunda bulunan 5 maddenin (Madde 5, 10, 15, 20, 25) çalışmadığı gözlemlenmiştir. Yapılan ikinci faktör analizinde çalışmaya bu alt boyut eklenmemiştir.

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği’nin Türkçe versiyonu 4 alt faktöre ve 20 maddeye sahiptir. Güvenirlik Cronbach Alpha değerleri; Faktör 1 (Sosyal Normlara Uyum) 0,86; Faktör 2 (Kurallara ve Yönetime Saygı) 0,83; Faktör 3 (Sporda Sorumluluklara Bağlılık) 0,91; Faktör 4 (Rakibe Saygı) 0,82 olarak tespit edilmiştir.

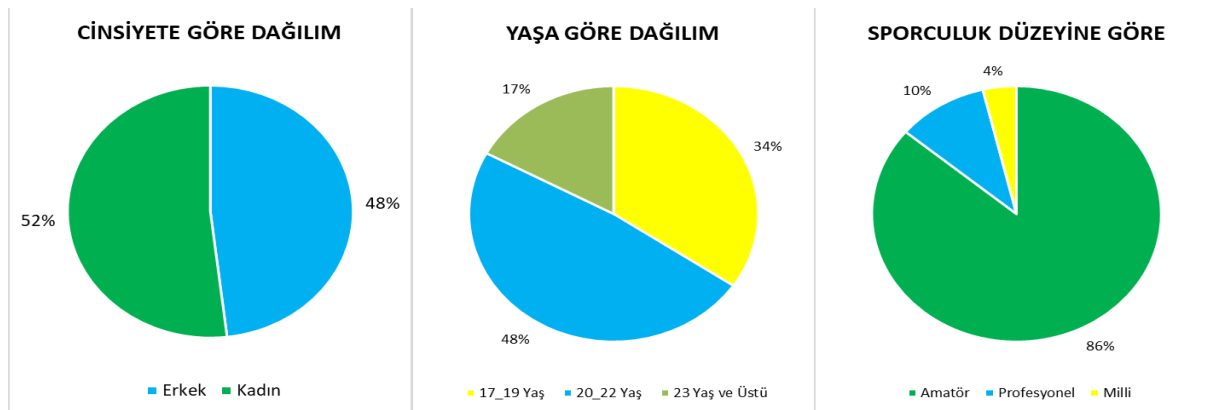
Protokol

İki kısımdan oluşan ölçek yarışmalar esnasında sporcu öğrencilerin kaldıkları yerlerde kafile başkanlarından izin alındıktan sonra çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden sporcu öğrencilere uygulandı. 400 civarında öğrenciye uygulanan ölçekten eksik doldurulanlar ayıklanarak 194’ü kadın, 180’i erkek olmak üzere toplam 374 kişi çalışmaya dâhil edildi.

İstatistik Yöntem

Elde edilen verilere öncelikli olarak normallik testi uygulandı. Verilerin normal dağılıma sahip olduğu görüldü. Daha sonra $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde ikili karşılaştırmalarda bağımsız iki grup için t-testi, üç ve üzeri karşılaştırmalarda tek yönlü anova testi uygulandı.

Bulgular

Grafik 1. Katılımcıların Genel Özellikleri

Grafik 1 incelendiğinde araştırmaya %48’i (n=180) erkek, %52’si (n=194) kadın toplam 375 futsalcı katılmıştır. Futsalcıların yaş dağılımının %34’ü (n=129) 17-19 yaş, %48’i (n=181) 20-22 yaş ve %17’si (n=64) 23 yaş ve üstü grubundan oluşurken, sporculuk düzeyleri dağılımının

ise %86'sı (n=322) amatör, %10'u (n=38) profesyonel ve %4'ü (n=14) milli sporcu oluşturmaktadır.

Tablo 1. Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	Ortalama	SS	t	p
Sosyal Normlara Uyum	Erkek (n=180)	19,84	4,63	0,337	0,736
	Kadın (n=194)	20,00	4,30		
Kurallara Yönetime Saygı	Erkek (n=180)	19,23	4,03	0,629	0,221
	Kadın (n=194)	19,72	3,69		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Erkek (n=180)	21,83	3,71	0,580	0,342
	Kadın (n=194)	22,19	3,56		
Rakibe Saygı	Erkek (n=180)	18,77	4,77	0,595	0,228
	Kadın (n=194)	18,16	4,87		

$p < 0,05$

Test sonuçları sporcuların Sosyal Normlara Uyum düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($t_{0,372}$; -0,337; $P > 0,05$). Kadınların Sosyal Normlara Uyum puanı ($20,00 \pm 4,30$) erkekler ile benzer düzeyde ($19,80 \pm 4,62$) olduğu bulundu. Kurallara Yönetime Saygı düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($t_{0,372}$; -01,225; $P > 0,05$). Kadınların Kurallara Yönetime Saygı puanı ($19,70 \pm 3,68$) erkekler ile benzer düzeyde ($19,820 \pm 4,02$) olduğu bulundu. Sporda Sorumluluklara Bağlılık düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($t_{0,372}$; -0,951; $P > 0,05$). Kadınların Sporda Sorumluluklara bağlılık puanı ($22,20 \pm 3,56$) erkekler ile benzer düzeyde ($21,80 \pm 3,70$) olduğu bulundu. Rakibe Saygı düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($t_{0,372}$; -1,20; $P > 0,05$). Erkeklerin Rakibe Saygı puanı ($18,80 \pm 4,76$) kadınlara göre daha yüksek düzeyde ($18,20 \pm 4,86$) olduğu bulundu.

Tablo 2. Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş Grupları	Ortalama	SS	F	p
Sosyal Normlara Uyum	17-19 yaş (n=130)	19,6	4,523	1,152	0,317
	20-22 yaş (n=181)	19,9	4,553		
	23 yaş ve üstü (n=64)	20,6	4,022		
Kurallara Yönetime Saygı	17-19 yaş (n=130)	19,2	3,8210	0,527	0,591
	20-22 yaş (n=181)	19,6	4,0438		
	24 yaş ve üstü (n=64)	19,6	3,3647		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	17-19 yaş (n=130)	21,9	3,9969	0,543	0,582
	20-22 yaş (n=181)	22,0	3,4952		
	25 yaş ve üstü (n=64)	22,4	3,2361		
Rakibe Saygı	17-19 yaş (n=130)	18,2	4,5966	1,716	0,181
	20-22 yaş (n=181)	18,3	5,1101		
	26 yaş ve üstü (n=64)	19,5	4,3241		

$p < 0,05$

Test sonuçları sporcuların Sosyal Normlara Uyum düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,372}$; 1.152; $P > 0,05$). 23 yaş ve üstü grubun Sosyal Normlara Uyum puanı ($20,60 \pm 4,02$), 20-22 yaş grubunun Sosyal Normlara Uyum puanı ($19,90 \pm 4,55$), 17-19 yaş grubu ise ($19,60 \pm 4,52$) olduğu bulundu. Kurallara Yönetime Saygı düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,372}$; 0.527; $P > 0,05$). 23 yaş ve üstü grubun Kurallara Yönetime Saygı puanı ($19,60 \pm 3,36$), 20-22 yaş grubunun Sosyal Normlara Uyum puanı

(19,60 ± 4,04), 17-19 yaş grubu ise (19,20 ± 3,82) olduğu bulundu. Sporda Sorumluluklara Bağlılık düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,372}$; 0.543; $P>0.05$). 23 yaş ve üstü grubun Sporda Sorumluluklara Bağlılık puanı (22,4 ± 3,23), 20-22 yaş grubunun Sporda Sorumluluklara Bağlılık puanı (22,00 ± 3,49), 17-19 yaş grubu ise (21,90 ± 3,99) olduğu bulundu. Rakibe Saygı düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,372}$; 1.716; $P>0.05$). 23 yaş ve üstü grubun Rakibe Saygı puanı (19,50 ± 4,32), 20-22 yaş grubunun Sporda Sorumluluklara Bağlılık puanı (18,30 ± 5,11), 17-19 yaş grubu ise (18,20 ± 4,59) olduğu bulundu.

Tablo 3. Sporculuk Seviyesi Değişkenine Göre Tek Yönlü Anova Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Sporculuk Seviyesi	Ortalama	SS	F	p
Sosyal Normlara Uyum	Amatör (n=323)	19,9	4,377	1,123	0,327
	Profesyonel (n=38)	20,6	4,572		
	Milli (n=34)	18,5	5,867		
Kurallara Yönetime Saygı	Amatör (n=323)	19,5	3,6401	4,634	0,01
	Profesyonel (n=38)	20,2	4,2960		
	Milli (n=34)	16,6	6,0206		
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Amatör (n=323)	22,1	3,3855	2,129	0,12
	Profesyonel (n=38)	22,2	3,7859		
	Milli (n=34)	20,1	7,1087		
Rakibe Saygı	Amatör (n=323)	18,4	4,7929	0,609	0,545
	Profesyonel (n=38)	19,2	4,6987		
	Milli (n=34)	17,9	5,8239		

$p<0,05$

Test sonuçları Sosyal Normlara Uyum düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,372}$; 1.123; $P>0.05$). Amatör grubun Sosyal Normlara Uyum puanı (19,90 ± 4,37), Profesyonel grubunun Sosyal Normlara Uyum puanı (20,60 ± 4,57), Milli grubu ise (18,50 ± 5,86) olduğu bulundu. Kurallara Yönetime Saygı düzeyleri arasında manidar bir ilişki olduğunu gösterdi ($f_{2,372}$; 4.634; $P<0.05$). Amatör grubun Kurallara Yönetime Saygı puanı (19,50 ± 3,64), Profesyonel grubunun Kurallara Yönetime Saygı puanı (20,20 ± 4,29), Milli grubu ise (16,60±6,02) olduğu bulundu. Sporda Sorumluluklara Bağlılık düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,372}$; 2.129; $P>0.05$). Amatör grubun Sporda Sorumluluklara Bağlılık puanı (22,10 ± 3,38), Profesyonel grubunun Sporda Sorumluluklara Bağlılık (22,2 ± 3,78), Milli grubu ise (20,10 ± 7,10) olduğu bulundu. Rakibe Saygı düzeyleri arasında farkın önemli olmadığını gösterdi ($f_{2,372}$; 0.609; $P>0.05$). Amatör grubun Rakibe Saygı puanı (18,4 ± 4,79), Profesyonel Rakibe Saygı puanı (19,20 ± 4,69), Milli yaş grubu ise (17,90 ± 5,82) olduğu bulundu.

Tartışma ve Sonuç

Cinsiyet değişkenine göre kadın futsalcıların erkek futsalcılara göre ‘‘Sosyal Normlara Uyum’’, ‘‘Kurallara ve Yönetime Saygı’’ ve ‘‘Sporda Sorumluluklara Bağlılık’’ alt boyut düzeyleri daha yüksek, kadın futsalcıların en düşük ortalamaya sahip alt boyutu ise ‘‘Rakibe Saygı’’ olduğu görülmüştür. Buna bağlı olarak kadın futsalcıların yazılı kurallarının uygulanmasında hassas, kural ve yönetimine saygılı verilen görevleri yerine getirmede daha mücadeleci olduğu informal kurallara uymada ise daha düşük olduğu buda kadın futsalcıların sportmenlik anlayışları formal yönde olduğunu söylenebilir.

Literatürde cinsiyet değişkenine göre yapılan çalışmaların sonucuna bakıldığında; Stornes ve Ommundsen'in (2004), genç hentbol oyuncularını üzerindeki araştırma sonuçlarına göre kadınların en düşük alt boyut rakibe saygı olduğu görülmüştür. Miller ve arkadaşlarının (2004), araştırmasında, kadın sporcuların rakibe saygı boyutu en düşük ortalamaya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Kalkan (2017), ÇBSYÖ puan ortalamalarına göre kadın hentbolcuların en düşük puan aldıkları fair play alt boyutu, rakibe saygı boyutudur. Tsai, & Fung (2005) de kadınların sportmenliği erkeklere göre daha çok önemseydiğini ortaya koymuştur. Akandere ve arkadaşları (2009), spor yapan kadın öğrencilerin ahlaki yargı düzeyinin, spor yapan erkeklerden daha yüksek olduğu ortaya koymuştur. Tucker, & Parks (2001), kadınların saldırgan davranış puanlarının erkeklerden daha düşük olduğunu bulmuştur. Coulomb-Cabagno ve Rasclé, (2006)' e göre, Hentbol ve futbol alanında yapılan bir çalışmada, erkeklerin kadınlardan daha saldırgan olduğu görülmüştür.

Yaş değişkenine bakıldığında yaş grubu arttıkça sportmenlik davranışlar artmaktadır. Bu durumun yaşın verdiği olgunluk seviyesine bağlı olumlu değişkenlik gösterdiği söylenebilir.

Literatürde bu sonucu destekler çalışma bulunmakla birlikte, tersini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Gürpınar, & Kurşun (2003), Basketbolcuların ve Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri üzerine yaptığı çalışmada 22 yaş ve üstü sporcuların sportmenlik puanları 21 yaş ve altı sporcularına göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Tsai, & Fung (2005), Basketbolcuların ve Voleybolcuların Sportmenlik Yönelimlerinin incelendiği çalışmada yaşlı büyük sporcuların sportmenlik yönelimlerini daha düşük bulmuştur. Kalkavan ve arkadaşları (2015) yaptıkları çalışmada yaş arttıkça saldırganlık düzeyinin de arttığını ortaya koymuşlardır.

Sporculuk düzeyi değişkenine göre "Sosyal Normlara Uyum", "Kurallara ve Yönetime Saygı" "Sporda Sorumluluklara Bağlılık" ve "Rakibe Saygı" alt boyutlarında milli sporcuların daha düşük ortalamaya sahip olduğu görüldü. Bu bağlamda milli sporcular sporda daha üst seviyede olduğu ve mükemmeliyetçi bir tutum içerisinde buldukları düşünülmektedir yazılı ve yazılı olmayan kurallara uyma konusunu göz ardı ettiği söylenebilir.

Genel olarak alt boyutlarda en yüksek ortalamaya sahip olan düzey profesyonel sporculuk düzeyi olarak görüldü. Literatürde yapılan çalışmalara baktığımızda çalışmamızın benzer sonuçları yanında tersini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır.

Sezen & Yıldırım (2011), profesyonel sporcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri çalışmasında profesyonel sporcuların sportmen davranış eğilim düzeyleri yüksek olduğu görülmüştür. Heinilia (1974), yapmış olduğu çalışmada profesyonel sporcuların sportmenlik dışı davranışlara daha eğilimli olduğu belirtilmiştir. Sezen (2003), profesyonel ve amatör sporcuların fair play anlayışları çalışmasında amatör futbolcuların fair play kurallarına daha fazla riayet ettikleri buna karşın profesyonel sporcularda bu oran daha düşük çıktığı görülmektedir. Coulomb-Cabagno, & Rasclé (2006), sporculuk düzeyi arttığında saldırgan davranışların da arttığını ortaya koymuştur.

Sonuçta genel olarak kadın futsalcıların sportmenlik yönelimleri erkek futsalcılardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Fair play konusunda formal fair playe önem verilmekte informal fair play ise göz ardı edildiği görülmektedir. Bir başka deyişle kural koyucu ortada var ise kurallara uymakta yok ise kazanmak için herşey mübah olduğu düşünülmektedir. Sporculuk düzeyi arttıkça sporcular fair player önem vermemek ile birlikte "sporda başarı, alman ödül olarak vurgulanmakta, dışsal sonuçlar başarının sembolünü, anlamını, önemini oluşturmakta, geçirilen süreç ise vurgulanmadığı görülmüştür.

Öneriler

Araştırmanın evreni daha fazla katılımcı genişletilebilir. Bağımlı değişken sayısı artırılabilir. Fairplay kavramı antrenörlere, sporculara, yöneticilere ve ailelere kazandırılmalıdır. Küçük yaşlarda sporcuları fair play ile tanıştırmalı böylelikle sporculara haksız yere kazanılan zaferin önemli olmadığı; kurallara, hakeme, yönetime ve sosyal normlara uymanın gerekliliği öğretilmelidir. Bunun yanında ülkemizin fair play öncülüğünü yapan TMOK yapılan her düzeyde spor turnuvaları sonunda en iyi sportmen oyuncu gibi ödüllerin verilmesinde ve bunu kitle iletişim araçları ile toplum ile kaynaştırarak fair play olgusunu yaşam parçası haline getirebilir. Basın ve yayın kuruluşları yazılı ve görsel medyada da sportmen davranışlar ile ilgili haberlere çok yer vererek sportmenlik dışı davranışlara daha az yer vermelidir.

KAYNAKÇA

Akandere, M., Baştuğ, G., Güler, De. (2009). Orta Öğretim Kurumlarında Spora Katılımın Çocuğun Ahlaki Gelişimine Etkisi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 3(1): 59–68.

Balçıkınlı, GS. (2009). Profesyonel Futbolcuların Fair Playe Yönelik Davranışları İle Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişki, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (Doktora Tezi)

Coulomb, CG., Rasclé, O. (2006). Team Sports Players' Observed Aggression As A Function Of Gender Competitive Level 63 And Sport Type. Journal of Applied Social Psychology, 36 (8), Pp. 1980-2000.

Doğal, B. (2007). Spor Sosyolojisi Ve Uygulamalı Spor Sosyolojisine Giriş, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.85.

Erdemli, A. (1996). İnsan, Spor ve Olimpizm, Sarmal Yayınevi. İstanbul.

Erdemli, A. (1992). Fair Play Ve Olimpizm, Spor Bilimleri I1. Ulusal Kongresi Bildirileri (20-22 Kasım 1992, Hacettepe Üniversitesi, Ankara), Spor Bilimleri Ve Teknolojisi Yay. No. 3, Ankara: Onlar Ajans, s. 180.

Gürpınar, B., Kurşun, S. (2013). Basketbolcuların Ve Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri, Mediterranean Journal Of Humanities, C.3, S.1, ss.171-176.

Heinilä, K. (1974). Ethics Of Sports, University Of Jyväskylä Research Reports, Nr.4, Jyväskylä.

Kalkan, T. (2007). 12-15 Yaş Grubu Kadın Hentbolcuların Müsabaka Öncesi Kaygı Durumlarının Fair Play Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi (Amasya İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kalkavan, A., Çakır, Hİ., Acet, M., Kırktepe, A. (2015). Rize’de Liselerarası Spor Müsabakalarına Katılan Öğrencilerin Saldırganlık Durumlarının Araştırılması, International Journal of Sport Research, Volume 5, No 2, pp., 25-41.

Miller, W., Roberts, C., Ommundsen, Y. (2004). Effect of Motivational Climate on Sports Personality Among Competitive Youth Male And Female Football Players. Scandinavian Journal of Medicine & Science In Sports; 14: 193-202

Orhun, A. (1992). Fair Play Okul Sporunda Bir Eğitim İlkesidir, Spor Bilimleri I1. Ulusal Kongresi Bildirileri “20-22 Kasım 1992”, Ankara: H.Ü. Spor Bilimleri Ve Teknolojisi Yüksekokulu Yayın No:3, S. 412, 413, 414.

Sezen, Balçıklı, G., Yıldırım, İ. (2011). Profesyonel Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri ve Empatik Eğilim Düzeyleri, Sporometre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 9(2): 49-56.

Sezen, G., Yıldırım, İ. (2003). Profesyonel Ve Amatör Futbolcuların “Fair-Play” Anlayışları Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, 10-11 Ekim 2003, Bildiriler Kitabı, Sim Matbaacılık, Ankara.

Stornes, T., Ommundsen, Y. (2004). Achievement Goals, Motivational Climate And Sportpersonship: A Study Of Young Handball Players. Scandinavian Journal Of Education 48(2): 205-221

Tsai, E., Fung, L. (2007). Sportpersonship in Youth Basketball and Volleyball Players. [Serial Online] [14.03.2007]. url:<http://www.athleticinsight.com/vol7iss2/sportpersonship.html>.

Tucker, L. W., Parks, J. B. (2001). “Effects of Gender and Sport Type on Intercollegiate Athletes’ Perceptions of The Legitimacy of Aggressive Behaviors In Sport”. Sociology of Sport Journal, 18 (4), 403-413.

Vallerand RJ, Briere NM, Blanchard C, Provencher P. (1997). Development and Validation of the Multidimensional Sportpersonship Orientations Scale. Journal of Sport & Exercise Psychology; 19(2): 197-206.

Yıldırım İ. (2004). Fair Play: Kapsamı, Türkiye’deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri, Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 9(4): 3-16.

Yıldırım, İ. (1992) “Sporda “Fair-Play” Kavramının Tarihsel Boyutları” Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri, Spor Bilimleri Ve Teknolojisi Yayınları, Ankara

Yıldırım, İ. (2005). Fair Play Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5,(1), S.3-16.

The Optimum Release Height for Javelin Throwers Proportion to Their Lengths

Jamal S.M.ABUBSHARA¹, Osama Abdul FATTAH²,
Ayed Ali Adulmajeed ZUREIGAT³, Assefa TARAWNEH²

¹Arab American University, PALESTINE

²Ministry of Education, JORDAN

³The University of Jordan, JORDAN

Email: jabubshara@gmail.com

Abstract

This study aimed at identifying the optimum height release for javelin throw proportion to the length of the world champions in the javelin throw event. To achieve this, the researchers used the descriptive correlative approach on a sample of international champions in this event (n=33). Data were collected through some of the previous studies. The study results showed the optimum height release of javelin throw constitutes a (105.75)% proportion to the length of the world champions in this event. The researchers recommend coaches to reconsider determine the height release of the javelin with achieving the optimum velocity and angle release

Keywords: Release Height, Javelin Throw, World Champions

Introduction

The javelin throw is one of the four track and field athletics throwing events. To achieve maximum official distance, a javelin at release must have the optimal release characteristics for maximum theoretical vacuum projectile motion, as well as for beneficial aerodynamic effects (Vitasalo , et al., 2007). The performance measure of javelin throwing was official distance, which was the distance measured by meet officials from the point of landing to the inside of the painted foul line co-linear with the point of landing and the radius of the arc of the foul line (IAAF, 2009).

The combination of basic physics and human ability is vital in the completion of optimal javelin throw. And also There are a number of factors that need to be assessed when performing a successful javelin throw with the four most crucial including: release height, speed, release angle and attack angle. The release height influences the distance greatly with the higher the release the better. This can be contributed to the analogy of throwing a javelin and then repeating this action off the top of a 30 story building. The javelin thrown from the higher height is going to cover more distance, while this difference is not as great in competition it showcases the importance of a height release (Clark,2014).

The javelin throw is to subject projectile motion physics. A throw's distance is determined by the release speed, angle, and height of the javelin along with air resistance and drag. While release angle and height play important roles in the range of the javelin, but release speed is most the crucial factor in javelin throwing distance (Liu et. al, 2010). Hay (1985) suggested that the release height is an important determinant of the distance thrown . According to (Bottchner & Kuhl, 1998) the release height parameter is mostly determined by the height of the athlete. And also the optimum height of the release should be 105% higher than the thrower's body height.

In this study the concern of the researchers is how to help javelin throwers achieve better performance. To attain better performance, one of the requirements is to throw the javelin under optimal release conditions. Therefore, finding the optimal height release parameter is the issue this study attempts to deal with. Basically, two factors are involved in determining the range of the javelin throw, one of which is the javelin's structure and the other is the release conditions.

Materials and Methods

This study was descriptive in nature. The data for this study were collected only from (n=33) International Champions of the javelin throw event, Who participated in the World Championships and the Olympic Games in the period between (1992- 2014), who achieved a horizontal displacement more than (81) m. (Table. 1)

Table 1. Describe the study sample

Throw event	Number thrower	Average length/M	Average mass/KG	horizontal displacement/M
javelin throw	33	1.91	94.88	81.44-98.38

The data for this study were collected from some of the studies (Bartonietz, et al, 1996 ; Campos, et al, 2004; Murakami, et al,2006; Lehmann, F,2009; Chiu, C,2009; Yoon, et al,2011; Chae, et al,2011; Saratlija, et al, 2013)

Statistical analysis was completed with using averages and percentages .

Results

As shown in Table 2, the Body height(BH), Release height(RH), Throw horizontal Displacement(HD), 105 of body height, %105 Of (BH) - (RH)/cm and The percentage of release high. %.

Table 2. Describe the release height International Champions of the javelin throw event(n=33)

Body height(BH)(cm)	Release height(RH) (cm)	Throw horizontal Displacement(HD) (m)	105% Of body height (m)	%105 Of (BH) - (RH)/cm	The percentage of release high%
186	189	98.38	195.3	6.3-	101.61
187	200	93.14	196.35	3.65	106.95
181	190	90.33	190.05	0.05-	104.97
200	214	89.59	210	4	107
188	195	89.58	197.4	2.4-	103.72
190	214	89.52	199.5	14.5	112.63
188	190	89.41	197.4	7.4-	101.06
190	193	89.18	199.5	6.5-	101.57
180	203	88.95	189	14	112.77
188	188	88.61	197.4	9.4-	100
190	195	87.6	199.5	4.5-	102.63
187	189	87.42	196.35	7.35-	101.06
183	184	86.6	192.15	8.15-	100.54
185	200	86.41	194.25	5.75	108.10
186	199	86.3	195.3	3.7	106.98
190	201	86.27	199.5	1.5	105.78
186	196	86.03	195.3	0.7	105.37

191	199	85.43	200.55	1.55-	104.18
186	209	85.24	195.3	13.7	112.36
188	189	85.18	197.4	8.4-	100.53
172	202	85	180.6	21.4	117.44
188	193	84.78	197.4	4.4-	102.65
196	206	84.6	205.8	0.2	105.10
191	191	84.52	200.55	9.55-	100
185	207	84.3	194.25	12.75	111.89
188	192	84.11	197.4	5.4-	102.12
184	208	83.84	193.2	14.8	113.04
188	190	83.54	197.4	7.4-	101.06
190	197	83.34	199.5	2.5-	103.68
185	191	82.42	194.25	3.25-	103.24
188	203	82.03	197.4	5.6	107.97
191	208	81.81	200.55	7.45	108.90
193	218	81.44	202.65	15.35	112.95
Average The percentage of release high%					105.75

Discussion

According to the data of the International Champions of the javelin throw event, the results obtained in (table 2) show that shows that the average height release(198)cm, as well as the average of horizontal displacement for javelin was(86.51)cm, however (51.5%) of the javelin throwers did not achieve the optimal height release , According to (Bottchner & Kuhl, 1998) the optimum height of the release should be 105% higher than the thrower`s body height, and (48.5%) of the javelin throwers They have achieved greater results from 105% higher than the thrower`s body height. And the throwers lost between (.05-9.55)cm from height release, This effects on horizontal displacement for javelin because when projection height provides longer flight time which increases horizontal displacement for javelin, According to the laws of projectiles

$$D= v_i + a.t^{21/2}$$

D: distance , v_i : initial velocity (m.s⁻¹), a: acceleration (m.s⁻²), t = time (s).

increase the height release with same velocity and angle release, it will increase the difference between the level of the release and landing, and thus increase the flight time of the javelin and the opportunity to the javelin movement under the horizontal vector, and this is

effect there by increasing the horizontal displacement for javelin. and therefore taller javelin throwers can throw farther than shorter ones even if throw with same velocity and angle release.

Based on the previous presentation the researcher tries to identify the optimum height to release for javelin proportion to the length of the world champions in the javelin event, and does achieves 105% of the length of the throwers. However, the optimum height release for javelin reached 105.75% proportion to the length of the world champions in this event. And This will helping the thrower to increase the height release to javelin (1.40) cm. Therefore This requires coaches to reconsider determine the height of the release of the javelin with achieving the optimum velocity and angle release.

Conclusion

- 1- the optimum height release for javelin throw reached 105.75% proportion to the length of the world champions in this event.
- 2- using of the optimum height release for javelin throw has positive effect on the horizontal displacement with same velocity and angle release..

REFERENCES

- Bartonietz, K., Russell, J., and Anders, A. (1996) . World's Best Athletes. New Studies in Athletics, 10(4), pp 43-63
- Bottcher, J., Kuhl, L. (1998) New Studies in Athletics, 13 (47)
- Campos, J., Brizula, G., and Ramon, V. (2004). Three-dimensional kinematic analysis of elite javelin throwers at the World Athletics Championship (Sevilla 99). New Studies in Athletics, 19(21), 47-57.
- Chae, W., Yoon, C., Lim, Y., Lee, H., and Kim, D. (2011). Three-dimensional Comparison of Selected Kinematics between Male Medalists and Korean Male Javelin Thrower at the IAAF World Championships, Daegu 2011. Korean Journal of Sport Biomechanics, 21(5): pp 653-660.
- Chiu, Ching, (2009). Discovering Optimal Release Conditions for the Javelin World Record Holders by Using Computer Simulation. International Journal of Sport and Exercise Science, 1(2), pp 41-50.
- Clark, J. (2014). Optimal Javelin Flight: Physics and Fixes. Retrieved June 11, 2015, from The Javelin Lab: <http://www.just-fly-sports.com/optimal-javelin-flight-physics-and-fixes>.
- Hay, J.(1985) The biomechanics of sport techniques (3rd edition) . Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.IAAF Competition Rules (2009).
- Lehmann, F. (2009). Biomechanical Analysis of the Javelin Throw Events at the 12 th IAAF World Championships in Athletics. Korean Society of Sport Biomechanics, pp 119-128.
- Liu, H., Leigh, S., and Yu, B. (2010) Sequences of upper and lower extremity motions in javelin throwing. Journal of Sports Sciences, 28(12), pp 1459-1467.
- Murakami, M., Tanabe, S., Ishikawa, M., Isolehto, J., Paavo, V., and Akira, K. (2006) .Biomechanical analysis of the javelin at the 2005 IAAF World Championships in Athletics. New Studies in Athletics by IAAF, 21(2), pp 67-80.

Saratlija, P., Zagorac, N., and Babic, V. (2013). Influence of Kinematic Variables on Result Efficiency in Javelin Throw. *Collegium Antropologicum* , 37(2), pp 31–36.

Vitasalo, J., Mononen, H., and Norvapalo, K. (2007). Release parameters at the foul line and the official result in javelin throwing. *Sports Biomechanics*, 2(1), pp 15-34.

Yoon, C. Lee, H. Kim, G. Kim, C. and Kim, S. (2011). Biomechanical Analysis of the Javelin Throw-Men's Finals. *Koreon society of sport Biomechanics*, pp 119-128.

Doğa Sporlarına Katılan Antrenörlerin Liderlik Davranışlarının Araştırılması

**Arslan KALKAVAN, Utku IŞIK, Cengiz BAYRAKTAR,
Nihal Akoğuz YAZICI, Merve ÇELİK**

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rize, TÜRKİYE
E-Posta: arslan.kalkavan@erdogan.edu.tr

Öz

Bu araştırmada Türkiye’de doğa sporlarının en yaygın olarak yapıldığı illerden biri olan Rize’de doğa sporları antrenörlerinin liderlik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ekim 2017 yılında Rize’de doğa sporları antrenörleri belirlenerek çalışma hakkında bilgi verildi. Araştırmaya tamamı erkek olan 51 kişi gönüllü olarak katıldı. Doğa sporları antrenörlerinin liderlik davranışlarını belirlemek için ölçme aracı olarak sporculara Sırrı Cem Dinç (2006) tarafından geliştirilen “Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği”(Katılımcı formu) kullanıldı. Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği; “Mücadele Destek, Öğretici Davranış, Demokratik Karar Verme, Grup Etkileşim Davranışı, Model Olma Davranışı, Risk Yönetim Davranışı ve Çevre Duyarlılığı Davranışı” alt boyutlarından oluşmaktadır. Antrenörlere uygulanan ölçekten elde edilen verilere öncelikli olarak normallik testi uygulandı. Verilerin dağılımına bakılarak; yaşa göre t-testi, katılım süresi, etkinliğe katılma sayısı ve spor dalına bağlı olarak tek yönlü anova testleri uygulandı. Test sonuçları antrenörlerin yaşına, katılım sağladıkları yıllara ve antrenörlük yaptıkları spor dallarına göre liderlik davranışlarında anlamlı farklılıklar ortaya koyarken; katılımcıların medeni durumlarına göre herhangi anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğa Sporları, Liderlik. Antrenör

Investigation of Leadership Behaviors of Trainers in Nature Sports

Abstract

In this research, extreme sports in Rize province, which is one of the most widely held that the nature of sports in Turkey is aimed to examine the leadership qualities of the coaches. In October, 2017, Rize, nature sports coaches were determined and information about the work was given. 51 men participated in the survey as volunteers. The "Leadership Scale for Nature Sports Activities" (Participant form), developed by Sirri Cem Dinç (2006), was used as a measurement tool to determine the leadership behaviors of sports coaches of nature sports. Leadership Scale Related to Nature Sports Activities; "Struggle Support, Teaching Behavior, Democratic Decision Making, Group Interaction Behavior, Model Behavior, Risk Management Behavior and Environmental Responsibility Behavior" subscales. While the test results show significant differences in leadership behaviors according to the age of the coaches, the years they participated and the sports which they coached, no significant difference was found with respect to the marital status of the participants.

Keywords: Outdoor Sports, Leadership, Trainer

Giriş

Lider kelimesinin kökeni İngilizce “leadership” ve fiil olarak “lead”, “yön, yol göstermek, kılavuzluk, öncülük etmek, rehberlik yapmak anlamlarına gelmektedir. “Leader” ise rehber, kılavuz, önder, baş, lider, reis anlamlarında kullanılmaktadır. Tarihsel olarak insanlığın var oluşuna kadar götürülebilen bu kavram 19. yüzyılın ilk yarısından sonra akademik manada kullanılmaya başlanmıştır (Arkanac, 1993; Arvonene ve diğ., 1999) .

Liderlik ile ilgili alan yazın incelendiğinde de bilim adamlarının bu alanla ilgili bir çok çalışma yapmış olması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bu yüzden liderliğin anlamı, liderin içinde bulunduğu zamana, konuma, gruba ve sürece bağlı olarak farklı tanımlanmalı ve algılanmalıdır (Balcık,2004; Bayrak ve Çelik,2005).

Yaklaşık yüz yıllık bir dönem içinde benimsenen liderlik tanımları birbirinin aynı değildir. Toplumsal, örgütsel, bireysel farklılıkların, içinde bulunan zaman diliminin liderliğe ilişkin algı, beklenti ve değerlendirmeleri ile geliştirilen yaklaşımların tanımları farklılaştırdığı söylenebilir (Atlioğlu, 2002). Her ne kadar liderlik tanımlarında farklılıklar olsa da liderlik tanımı ile asıl olarak vurgulanmak istenen ortak bir mesaj vardır; buda liderliğin kendine ait özellikleri ile herhangi bir grubu faaliyete geçirme yetisidir. Bir başka ifade ile bir gurubu etkileme ve onu harekete geçirme liderliğin kendi yapısında bulunmaktadır. Farklı amaçları olan bireylerin iş ve iş bölümü otorite ve sorumluluk hiyerarşisi içerisinde hareket etmeleri gerekir (Aktan, 1997). Bir gereksinim içerisinde bir topluluğu belli amaçlar etrafına toplayan lider, özellikleri sayesinde o gurubu da belirli bir yönde ilerlemesini sağlayarak grubun başarısında önemli bir etki yaratabilmektedir (Biçer, 2005; Başaran, 2004; Yılmaz; 2008). Yani, lider, birey ve grup üyelerinin hedefe gitmesinde yol gösterici olarak tanımlanır. Bu bakımdan liderler örgütsel başarı ve verimlilik için uygun davranışların neler olduğunu iyi analiz edebilen ve bu davranışları da uygulayan bireyler olması gerekmektedir (Northouse,2001; Peker ve Aytürk,2000).

Eğer bir topluluktan bahsediyorsak, orada bir liderden de bahsetmememiz gerekmektedir. Bir örgütün yönetilmesi gerekiyorsa orada bir yönetici ve lider olmalıdır. Yönetilmeyen bir örgütünde topyekûn başarıya ulaşması mümkün değildir. Sosyologların çoğuna göre liderlik, kişisel otoritenin sosyal grupları etkilemek amacı ile kullanılmasıdır. Lider, genellikle zorlayıcı yolları kullanmaz.(Bilgin, 2000). Araştırmacıların bazıları liderliğin doğuştan geldiğini söylerken; bazıları da liderliğin yaşanmışlar doğultusunda gelişebileceğini savunmaktadır. (Zaleznik,2004).

Risk düzeyi çok yüksek olan ortamlardan biri olan spor ortamında herhangi bir örgütsel yapı varsa orada liderden de söz etmemiz gerekmektedir. Bu lider sportif performans kısmında antrenör, genel organizasyon ve yönetim kısmında da kulüp yönetim birimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Literatürde spor alanındaki antrenörlerin liderlik davranışlarını inceleyen bir çok çalışmaya rastlamak mümkündür (Çeyiz, 2007; Yılmaz, 2008; Nacar, 2013; Acet ve diğ., 2017). Ancak spor ortamında en fazla risk barındıran doğa sporları antrenörleri arasında liderlik üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Günümüzde doğa sporlarına olan ilgi gittikçe artarak, her yaş ve meslek grubundan insanların ilgi odağı haline gelmiştir. Doğa sporları özellikle gelişmiş ülkelerce ilgi çekmeye başlamış adrenalini yüksek bir spor ve turizm dalıdır. Artan ilgiye bağlı olarak etkinliklere katılan insan sayısının artışı, doğa sporlarında var olan risklerin yarattığı tehlikeleri gün yüzüne çıkarmıştır. Etkinliklerin güvenli bir biçimde sürdürülebilmesi düzenli ve yeterli bir doğa sporları eğitim sürecini gerekli hale getirmiştir (Demirhan, 1995). Mitchell, (1983)’e göre, bir görevin sonuçlandırılmasında kritik önemi olan bilginin veya bir problem çözümünün kayıp, bilinmeyen veya muğlak olduğu durumlarda maceranın sonuçları belirsizdir. Bu durum doğa

sporları ve macera etkinliklerindeki durumsal değişkenleri tanımlamaktadır (Dinç, 2006). Doğa sporlarında tehlikelerden sakınmak ve başarı için lider yönetiminde birlikte hareket etmek ve kurallara uymak gerekmektedir Priest ve Gass (1991), doğa sporları etkinliğinde bir liderin var olma gerekçesini durumsal uygunluk olarak tanımladıkları Doğa Sporları Liderlik Kurumlarını şartların istendik boyutta yönlendirilmesi gerekliliğine bağlamışlardır. Doğa sporları ve macera programlaması alanında da durum farklılık göstermemektedir. Priest ve Dixon (1997) durumun uygunluğu olarak açıkladıkları, durumsal değişkenler doğrultusunda liderin esnek biçimde farklı liderlik stilini benimseyebileceğini açıklamışlardır.

Liderlik kavramını doğa sporlarının risk barındıran unsurları çerçevesinde düşündüğümüzde doğa sporlarında antrenörlük yapan bireylerin liderlik tarzlarını ortaya koymak hem liderlik çalışmaları için hem de doğa sporlarındaki liderliğin önemini vurgulamak için önem arz etmektedir. Bu anlamda bu çalışmada, Türkiye’de doğa sporlarının en yaygın olarak yapıldığı illerden biri olan Rize’de doğa sporları antrenörlerinin liderlik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinde olup, betimsel bir nitelik arz etmektedir. Bu araştırma bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu sebeple çalışmada ilişkisel tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Ayrıca, bu araştırma nitelik olarak alan çalışmasıdır. Bu çalışma aynı zamanda verilerin değerlendirilmesi bakımından nicel bir çalışmadır. Nicel çalışmalarda ölçme, veri işleme ve istatistikî yöntemlerle betimleme vardır (Geray, 2004).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreninin Rize ilinde doğa sporları antrenörlüğü yapan bireyler oluştururken; örneklem grubunu tamamı erkek olan 51 gönüllü katılımcı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada araştırmacılar tarafından oluşturulmuş ve katılımcıların yaşlarını, medeni durumlarını, antrenörlük yılları gibi bazı demografik bilgileri içeren kişisel bilgi formu ve Dinç (2006) tarafından geliştirilmiş olan Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği kullanılmıştır. İlgili ölçek 89 maddeden oluşmakta ve toplam 7 alt boyut bulunmaktadır. Alt boyutları sırasıyla mücadele destek davranışı, öğretici davranış, demokratik karar verme, grup etkileşim davranışı, model olma davranışı, risk yönetim davranışı ve çevre duyarlılığı davranışıdır.

Verilerin Analizi ve Çözümlemesi

Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Verilere öncelikle normallik dağılımını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk) testleri uygulandı. Verilerin dağılımları ve yüzdeleri tanımlayıcı istatistik ve çapraz tablolama (Descriptive Statistics and Cross Tabulation) ile belirlendi. Yaş, Medeni Durum, Liderlik Kursuna Katılma Durumuna ve Kuruma göre; parametrik verilere $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde bağımsız örneklem T-Testi (Independent Sample T Test); Katılım Yılı, Yıllık Katılım Sayısı ve Etkinlik Türüne göre parametrik test olarak $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde Tek Yönlü Anova (oneway) testleri uygulanmıştır. Anlamlı bulunan gruplar arası farklılıklar için ise ikinci seviye testi olan Tukey HSD uygulandı.

Bulgular

Bu bölümde Antrenörlerin anket formuna vermiş oldukları cevaplar sonucunda elde edilen kişisel bilgiler yüzde ve frekans şeklinde betimlenmiştir. Ayrıca araştırmanın bağımsız değişkenlerine göre elde edilen ölçek puanları SPSS'te analiz edildikten sonra, elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Özellik	Değişken	f	%
Yaş	24-29 Yaş	38	74,51
	30 Yaş ve üstü	13	25,49
Medeni Durum	Evli	7	13,70
	Bekar	44	86,30
Katılım Yılına Göre	3-5 Yıl	13	25,50
	6-8 Yıl	10	19,60
	9 Yıl ve Üstü	28	54,90
Etkinlik Türüne Göre	Dağcılık	15	29,41
	Kano	22	43,14
	Rafting	14	27,45

Tablo 1'de katılımcıların demografik bilgileri gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların %74,51'i (N=38) 24-29 yaş aralığında bulunmakta; %86,30'u (N=44) bekar; %54,90'ı (N=28) da 9 yıl ve üzerinde bu etkinliklere katılmaktadır. Ayrıca katılımcıların %43,14'ü (N=22) kano branşında antrenörlük yapmaktadırlar.

Tablo 2. Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği Alt Puanlarının Yaşa Göre T-Testi Sonuçları

Alt boyut	Yaş	Ort.	SS	t	p
Mücadele Destek	24-29	45,68	2,62	-3,36217851	0,002
	30 ve üstü	48,31	1,70		
Öğretici Davranış	24-29	45,84	2,53	-3,57869551	0,001
	30 ve üstü	48,46	1,19		
Demokratik Karar Verme	24-29	19,45	1,24	-3,33437026	0,002
	30 ve üstü	20,69	0,85		
Grup Etkileşim Dav.	24-29	39,24	2,24	-3,08664166	0,003
	30 ve üstü	41,31	1,49		
Model Olma Davranışı	24-29	26,24	1,61	-3,00104855	0,004
	30 ve üstü	27,69	1,10		
Risk Yönetim Davranışı	24-29	26,34	1,56	-2,86626306	0,006
	30 ve üstü	27,69	1,10		
Çevre Duyarlılığı Dav.	24-29	26,18	1,59	-2,98936878	0,004
	30 ve üstü	27,62	1,12		

Tablo 2'de katılımcıların doğa sporları etkinliklerine ilişkin liderlik ölçeğinden almış oldukları puanların yaşa göre t-testi sonuçları gösterilmektedir. Yapılan t-testi analizine göre liderlik ölçeğinin tüm alt boyutlarında 30 ve üstünde yaş aralığına sahip olan katılımcılar 24-29 yaş aralığındaki katılımcılara göre anlamlı derece de daha yüksek ortalamalar elde etmişlerdir.

Tablo 3. Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği Alt Puanlarının Medeni Duruma Göre T-Testi Sonuçları

Alt boyut	Medeni Dur.	Ort.	SS	t	p
Mücadele Destek	Evli	47,29	2,36	0,996	0,324
	Bekar	46,20	2,71		
Öğretici Davranış	Evli	47,29	2,36	0,871	0,388
	Bekar	46,39	2,56		
Demokratik Karar Verme	Evli	20,14	1,46	0,843	0,403
	Bekar	19,70	1,25		
Grup Etkileşim Dav.	Evli	40,57	1,99	1,018	0,314
	Bekar	39,64	2,29		
Model Olma Davranışı	Evli	27,14	1,46	0,936	0,354
	Bekar	26,52	1,65		
Risk Yönetim Davranışı	Evli	27,14	1,57	0,827	0,412
	Bekar	26,61	1,57		
Çevre Duyarlılığı Dav.	Evli	27,43	0,98	1,585	0,119
	Bekar	26,41	1,65		

Tablo 3’de katılımcıların doğa sporları etkinliklerine ilişkin liderlik ölçeğinden almış oldukları puanların medeni duruma göre t-testi sonuçları gösterilmektedir. Yapılan t-testi analizine göre liderlik ölçeğinin tüm alt boyutlarında medeni durum açısından herhangi anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır ($p>0,05$). Tüm alt boyutlarda evli olan katılımcılar bekarlara göre anlamlı farklılıklar elde etmiş olsa da bu farklar manidar bulunmamıştır.

Tablo 4. Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği Alt Puanlarının katılım yılı değişkenine göre yapılan Anova testi sonuçları

Alt Boyutlar	Değişkenler	N	Ort.	SS	F	p	Fark Tukey
Mücadele Destek	3-5 Yıl	13	48,00	1,958	3,979	0,025	1-2
	6-8 Yıl	10	45,30	2,791			
	9 Yıl ve Üstü	28	45,96	2,646			
	Toplam	51	46,35	2,667			
Öğretici Davranış	3-5 Yıl	13	47,92	2,060	3,284	0,046	1-2
	6-8 Yıl	10	45,50	2,677			
	9 Yıl ve Üstü	28	46,21	2,485			
	Toplam	51	46,51	2,533			
Demokratik Karar Verme	3-5 Yıl	13	20,46	1,127	4,914	0,011	1-2
	6-8 Yıl	10	18,90	1,101			
	9 Yıl ve Üstü	28	19,75	1,236			
	Toplam	51	19,76	1,274			
Grup Etkileşim Dav.	3-5 Yıl	13	41,23	1,589	4,928	0,011	1-2/1-3
	6-8 Yıl	10	38,60	2,119			
	9 Yıl ve Üstü	28	39,50	2,285			
	Toplam	51	39,76	2,259			

(Tablo 4 devamı)

Alt Boyutlar	Değişkenler	N	Ort.	SS	F	p	Fark Tukey
Model Olma Davranışı	3-5 Yıl	13	27,31	1,316	2,047	0,140	
	6-8 Yıl	10	26,00	1,563			
	9 Yıl ve Üstü	28	26,50	1,711			
	Toplam	51	26,61	1,626			
Risk Yönetim Davranışı	3-5 Yıl	13	27,46	1,198	2,239	0,118	
	6-8 Yıl	10	26,40	1,776			
	9 Yıl ve Üstü	28	26,43	1,574			
	Toplam	51	26,69	1,568			
Çevre Duyarlılığı Dav.	3-5 Yıl	13	27,69	,751	5,978	0,005	1-2/1-3

Tablo 4 de katılımcıların doğa sporları etkinliklerine ilişkin liderlik ölçeği alt puanlarının katılım yılı değişkenine göre yapılan Anova testi sonuçlarına göre model olma davranışı ve risk yönetimi davranışı dışındaki diğer tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır ($p < 0,05$). Katılımcıların mücadele etme alt boyutunda 3-5 yıl katılım sağlayan katılımcıların ortalama puanları ($X=48,00 \pm 1,95$) 6-8 yıl arasında katılım sağlayanların ortalama puanlarından ($X=45,30 \pm 2,79$) anlamlı derecede daha yüksek ortalamalar elde etmişlerdir ($F_{(2,48)}=3,979, p < 0,05$). Yine öğretici davranış alt boyutunda ve demokratik karar verme alt boyutlarında da 3-5 yıl katılım sağlayan katılımcıların ortalama puanları 6-8 yıl arasında katılım sağlayanların ortalama puanlarından anlamlı derecede daha yüksektir. Grup Etkileşim Davranışı ve Çevre Duyarlılığı alt boyutlarında ise 3-5 yıl arasında katılım sağlayanlar diğer katılımcılara göre anlamlı derecede daha yüksek ortalamalar elde etmişlerdir ($p < 0,05$).

Tablo 5. Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği Alt Puanlarının Antrenör Yaptıkları Spor Dalına Göre Yapılan Anova Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Değişkenler	N	X	SS	F	p	Fark Tukey
Mücadele Destek	Dağcılık	15	45,33	2,526	4,515	0,016	1-3
	Kano	22	46,00	2,795			
	Rafting	14	48,00	1,881			
	Total	51	46,35	2,667			
Öğretici Davranış	Dağcılık	15	45,53	2,503	3,788	0,030	1-3
	Kano	22	46,27	2,567			
	Rafting	14	47,93	1,979			
	Total	51	46,51	2,533			
Demokratik Karar Verme	Dağcılık	15	19,33	1,175	3,114	0,053	
	Kano	22	19,64	1,329			
	Rafting	14	20,43	1,089			
	Total	51	19,76	1,274			
Grup Etkileşim Dav.	Dağcılık	15	38,80	2,366	4,676	0,014	1-3
	Kano	22	39,55	2,220			
	Rafting	14	41,14	1,562			
	Total	51	39,76	2,259			

(Tablo 5 Devamı)

Alt Boyutlar	Değişkenler	N	X	SS	F	p	Fark Tukey
Model Olma Davranışı	Dağcılık	15	26,13	1,727	2,343	0,107	
	Kano	22	26,45	1,654			
	Rafting	14	27,36	1,277			
	Total	51	26,61	1,626			
Risk Yönetim Davranışı	Dağcılık	15	26,13	1,598	3,156	0,052	
	Kano	22	26,55	1,625			
	Rafting	14	27,50	1,160			
	Total	51	26,69	1,568			
Çevre Duyarlılığı Dav.	Dağcılık	15	26,00	1,648	5,379	0,008	1-3/2-3
	Kano	22	26,23	1,688			
	Rafting	14	27,64	,745			
	Total	51	26,55	1,604			

Tablo 5 de katılımcıların doğa sporları etkinliklerine ilişkin liderlik ölçeği alt puanlarının antrenör yaptıkları spor dalına göre yapılan Anova testi sonuçlarına göre mücadele destek, öğretici davranış, grup etkileşim davranışı ve çevre duyarlılığı davranışlarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkarken diğer alt boyutlarda herhangi anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Örneğin; grup etkileşimi alt boyutunda, Rafting spor dalında antrenörlük yapanların ortalama puanları ($X=41,14\pm 1,56$) dağcılık spor dalında antrenörlük yapanların ortalamalarından ($X=38,80\pm 2,36$) anlamlı şekilde daha az ortalamalar elde etmişlerdir ($F_{(2,48)}=4,676$ $p<0,05$). Mücadele destek ve öğretici davranışlar alt boyutunda da rafting sporunda antrenör olanlar dağcılık sporunda antrenör yapanlara göre anlamlı derecede daha yüksek ortalamalar elde etmişlerdir ($p<0,05$). Ayrıca çevre duyarlılığı davranışı alt boyutunda da rafting sporunda antrenörlük yapanlar hem kanoculara göre hem de dağcılara göre anlamlı derecede daha yüksek ortalamalara sahiptirler.

Tartışma ve Sonuç

Yapılan bu çalışmada 30 Yaş ve üzerindeki katılımcılar Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeğine ait tüm alt boyutlarda 24-29 yaş aralığındaki katılımcılara göre anlamlı derecede daha yüksek ortalamalar elde etmişlerdir (Tablo 2). Liderlik özelliklerinin yaş ile birlikte artmış olduğuna yönelik olarak literatürde pek çok çalışma mevcuttur (Konter, 2009; Karayol, 2013; Rainey ve ark.,1992). Literatürde bu sonucu destekler çalışmalar bulunmakla birlikte, tersini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Acet ve ark. (2017) futbol antrenörlerinin liderlik becerilerinin yaş değişkeninden etkilenmediğini ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde Cengiz ve ark. (2007)'da yaş değişkeninin liderlik yansıtma üzerinde bir fark yaratmadığını belirtmişlerdir. Solmaz ve Aydın (2015)'in yaptıkları başka bir çalışmada da Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin liderlik özelliklerinin yaş değişkeninden etkilenmediğini belirtmişlerdir. Özellikle doğa sporları gibi ciddi bir ortamda yaş ile birlikte olgunluğun artışı ve liderlik özelliklerinin değişmesi beklenmektedir. Doğa sporları ortamlarında yaşı büyük olanlara özel bir saygı duyulmakta, bireyin bu konudaki tecrübesiyle ona duyulan özgüven artmaktadır. Bu durumda bireyin liderlik özelliklerinde değişimlere neden olması doğal bir sonuçtur.

Yapılan çalışmada medeni durumu evli olan katılımcıların bekar olan katılımcılara oranla alt boyutlarda daha yüksek ortalamalar elde etmiş oldukları görülmektedir. Fakat bu fark anlamlı değildir (Tablo 3). Karayol (2013)'ün yaptığı çalışmada doğa sporlarına katılan katılımcıların medeni duruma göre sadece model olma alt boyutunda farklılık olduğu; bu farkında

çalışmamızdan farklı olarak bekar katılımcıların daha yüksek ortalamalar elde edildiği görülmüştür. Memişoğlu ve ark. (2015)'nin yaptığı bir başka çalışmada ise medeni durumun liderlik özellikleri üzerinde herhangi bir etki yaratmadığını belirtmişlerdir. Alkın (2006)'nın yaptığı bir başka çalışmada da evlilerin bekarlara göre daha fazla liderlik özelliklerine sahip oldukları belirtilmiştir.

Tablo 4'de katılım yılı 3-5 yıl arasında olan katılımcıların Mücadele Destek Davranışı, Öğretici Davranış ve Demokratik Karar Verme alt boyutunda 6-8 yıl etkinliğe katılanlara göre; Grup Etkileşim Davranışı alt boyutlarında ise her iki yaş grubuna göre de daha yüksek ortalamalar elde etmiş olduğu görülmüştür. Doğa sporlarına yeni başlayan katılımcıların spor içerisindeki gereklilikleri hızlı bir şekilde öğrenerek liderlik davranışları sergiledikleri anlaşılmaktadır. Karayol (2013)'ün yaptığı çalışmada doğa sporlarına katılan katılımcıların spora katılma yılları bakımından alt boyutlar arasında herhangi anlamlı farklılıklara rastlanılmamıştır.

Tablo 5'den rafting sporu yapan katılımcıların liderlik özellikleri açısından genel anlamda daha yüksek ortalamalara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Solmaz ve Aydın'ın (2015) yapmış oldukları çalışmada bireysel yada takım sporlarında mücadele etmek bireylerin liderlik özelliklerinde herhangi bir değişime neden olmamaktadır. Eskiyecek ve diğ. (2014)'nin yaptıkları bir başka çalışmada ise takım sporları yapan bireylerin bireysel sporlar yapan katılımcılara oranla daha fazla liderlik özellikleri gösterdikleri anlaşılmaktadır. Karayol (2013)'ün yaptığı çalışmada da takım sporları ve doğa sporları ile uğraşan katılımcılar arasında liderlik özellikleri arasından fark olduğu görülmektedir. Rafting sporunun Kano ve Dağcılık sporlarına göre çok daha hızlı ve beklenmeyen durumlarla karşı karşıya gelme durumunun çok daha yüksek olduğu düşünüldüğünde bu durumun ortaya çıkması doğal bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acet, M., Gumusgul, O., & Isik, U. (2017). Leadership Characteristics Of Football Coaches. *Sport & Society/Sport si Societate*. Special Issue
- Aktan CC. (1997) Değişim ve Yeni Global Yönetimi. MESS Publishing, İstanbul, pp. 37.
- Arkonac S. (1993) *Grup İlişkileri*. Alfa Publishing, İstanbul, pp. 176.
- Arvonen J, Ekvall G (1999). *Effective leadership style*. Creativity Innovat Manage; 8: 242.
- Atlioglu Y, Sahin A. (2002) Liderlik anlayışımız. *Milli Eğitim Dergisi*; 155: 36.
- Balcik B. (2004) *İşletme Yönetimi*. Atlas Publishing, Konya, pp. 158.
- Başaran IE. (2004). *Yönetimde İnsan İlişkileri*. Nobel Publishing, Ankara, pp. 71.
- Baser E. (1994) *Futbolda Psikoloji ve Basari*, Yayınevi Publishing, İstanbul.
- Bayrak C, Celik V.O. (2005) *A Research About Transformational Leadership Features Of Amateur Football Trainers And Their Graduate Level*. 46. ICHPER Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, pp. 179.
- Bicer T. (2005) *Liderlik ve Ötesi*. Kobi Efor, İstanbul, pp. 78.
- Bilgin N. (2000) *Sosyal Psikolojiye Giriş*. 3. Baskı, Ege Üniversitesi Publishing, İzmir.
- Cengiz, R., Özkara, A., Çolakoğlu, T., (2007). *Futbol Antrenörlerinin Liderlik Özelliklerini Futbolculara Yansıtma Biçimleri*, Vith World Congress On Science And Football, 15-20 January 2007, Antalya/Turkey

- Çeyiz, S. (2007) *Adana İlinde Futbol Antrenörlüğü Yapan Bireylerin Liderlik Tarzlarının Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Chelladurai P, Saleh SD. (1980) Dimensions of leader behavior in sports: Development of a leadership scale. *J Sport Psy*, 2: 34–45.
- Demirhan, G. (1995) *Sporda Becerileri Öğreniminde Merkezli Yönetimi Erişi ve Kalıcılığa Etkisi*, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dinç, S., (2006), *Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeğinin Geliştirilmesi*, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Donmezer S. (1994) *Toplumbilim*. 11. Baskı, Beta Publishing, İstanbul, pp. 163.
- Gökdeniz, A. (2003). *Boş Zaman & Rekreasyon Yönetimi*, Detay Publishing, Ankara.
- Karayol, M. (2013) *Takım Sporları Ve Doğa Sporları Yapan Erkek Sporcuların Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi*, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Konter,E. (2009). Antrenörlerin ve sporcuların yas gruplarına göre liderlik gücü algıları, *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4 (31), 61-68.
- Lougheada TM, Hardy J. (2005) An Examination Of Coach And Peer Leader Behaviors In Sport. *Psychol Sport Exercise*; 6: 303–312.
- Memişoğlu, S. Çakır, M, Çakır G. (2015) Anadolu Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Liderlik Stilllerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching* Mayıs 2015 Cilt:4 Sayı:2 Makale No: 02 ISSN: 2146-9199
- Mitchell, R., J. (1983). *Mountain experience, The Psychology and Sociology of Adventure*. University of Chicago Press, Chicago.
- Nacar, E. (2013). A study on leadership styles of coaches of the turkish professional handball first league. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*. 7(2), p. 612-617, ISSN 1991-8178.
- Northouse PG. (2001). *Leadership: Theory and practice (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Peker O, Ayturk N. (2000). *Etkili Yönetim Becerileri*. Ankara, Yargı publishing, pp. 47-49.
- Priest, S., Dixon, T. (1991) Toward a New Theory of Outdoor Leadership. *Leisure Studies*. 10, 163-170.
- Priest, S., Gass, A. M. (1997). *Effective Leadership in Adventure Programming*, Human Kinetics, Champaign.
- Riemer, H. A. ve Chelladurai, P. (1995). Leadership and satisfaction in athletics. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 17, 276-293.
- Solmaz, D., & Aydın, G. (2015). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmen Adaylarının Liderlik Özelliklerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Journal Of International Social Research*, 8(41).
- Yılmaz I. (2008). *Sporcu algıları çerçevesinde farklı spor branşlarındaki antrenörlerin liderlik davranış analizleri ve iletişim beceri düzeyleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.

Yılmaz, İ. (2008). *Sporcu Algıları Çerçevesinde Farklı Spor Branşlarındaki Antrenörlerin Liderlik Davranış Analizleri Ve İletişim Beceri Düzeyleri*. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Zaleznik A. (2004) Managers and leaders. United States: *Clin Leadership Management Review*, 3:171.

Türkiye Grekoromen Şampiyonasına Katılan Güreşçilerin Mental Dayanıklılıklarının Araştırılması

**Arslan KALKAVAN, Halil İbrahim ÇAKIR, Recep Fatih KAYHAN,
İsa KAVALCI, Gökhan ÇAKIR**

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rize, TÜRKİYE
E-Posta: arslan.kalkavan@erdogan.edu.tr

Öz

Bütün spor dallarında önemli olmakla beraber bireysel sporlarda özellikle güreş gibi mücadelenin üst düzeyde sergilendiği spor dallarında zihinsel dayanıklılık önem arz etmektedir. Bu çalışmada Türkiye Grekoromen Şampiyonası gibi üst düzeyde mücadelenin sergilendiği yarışmalara katılan güreşçilerin zihinsel dayanıklılıklarının araştırılması amaçlanmıştır. Güreşçilerin zihinsel dayanıklılıklarını araştırmak için 27-30 Aralık 2017 tarihleri arasında Rize’de yapılan Türkiye Grekoromen Şampiyonasına katılan sporculara “Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği” uygulandı. Ölçeği gönüllü olarak eksiksiz dolduran 175 sporcuya ait veriler çalışma için değerlendirildi. Sheard ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen, “Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği” (sport mental toughness questionnaire) 14 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır (Confidence, Constansy, Control). Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeğinin Türkçe uyarlaması Pehlivan (2014) ve Altıntaş (2015) tarafından yapıldı. Dörtlü Likert yapıda olan ölçek de toplamda 14 soru ve Genel zihinsel dayanıklılığın yanı sıra üç alt boyut (Güven 0.72, Devamlılık 0.71 ve Kontrol 0.66) bulunmaktadır. Ölçekten elde edilen verilere öncelikli olarak normallik testi uygulandı. Verilerin dağılımına bakılarak; millik durumu ve madalya alma durumuna göre yapılan karşılaştırmada t-testi uygulandı. Yaş, güreş yapma yılı ve gelir düzeyine göre yapılan karşılaştırmalarda ise tek yönlü anova testi uygulandı. Sonuç olarak güreşçilerin yaşları yükseldikçe kendilerine olan güven duygusunun arttığı görüldü. Yaş gruplarına göre güreşçilerin devamlılık, kontrol ve toplam puan düzeylerinin en üst seviyede olduğu yaş grubu 18-20 belirlendi. Buna bağlı olarak güreşçilerde zihinsel dayanıklılık düzeyinin 18-20 yaş aralığında yüksek performansa ulaştığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Güreş, Spor, Zihinsel Dayanıklılık

Investigation of Mental Toughness of Wrestlers Who Participated at Grekoromen Championship of Turkey

Abstract

While all kinds of sport are important, mental stability is important in sport branches, which are exhibited at a high level such as featured wrestling in individual sports. In this study, it is aimed to investigate the mental endurance of wrestlers who participating in The Turkey Greco-Roman Wrestling Championship where top-level combat was performed. To investigate the mental endurance, the wrestlers who participated in the Turkey Greco-Roman Wrestling Championship made between 27 to 30 December 2017 in Rize, Sports Mental Toughness Questionnaire was applied. A total of 175 athletes who voluntarily filled the scale were evaluated for the study. The "Sports Mental Toughness Questionnaire was applied" developed by Sheard et al. (2009) consists of 14 items and 3 sub-dimensions (Confidence, Constancy, Control). Pehlivan (2014) and Altıntaş (2015) did the Turkish adaptation of the Questionnaire. The quadripartite Likert type scale was consist total 14 questions in three sub-dimensions and general mental endurance (Confidence 0.72, Continuity 0.71 and Control 0.66). After data was obtained, the normality test was performed for checking of normality. In order to distribution of the data, t-test was applied in comparison with the national situation and medal-taking status. Oneway ANOVA test was performed for comparison of age, wrestling year and income level. As a result, as the ages of the wrestlers rose, the sense of confidence in them increased. According to age groups, age group 18-20, where the continuity, control and total score levels of the wrestlers were at the highest level was determined. Accordingly, it can be said that the level of mental endurance in wrestlers reached high performance in the age range of 18-20 years.

Keywords: Wrestling, Sport, Mental Toughness

Giriş

Duygular, düşünceler, davranışlar ve vücut insanın bütünü oluşturur. Spor ortamında, sporunun zihinsel ve duygusal durumunun, performansı ile yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir. Buna bağlı olarak, hedeflenen performansa ulaşabilmek için, sporcuların vücut, duygu, düşünce ve davranışlarıyla bir bütün olarak karşılaşmaya hazırlanması önem taşımaktadır (Konter, 2006).

Sporcuların başarılı performans göstermesi, yeteneklerini ortaya koyabilmesi için iki faktör vurgulanmaktadır. Bunlardan birincisi, iyi bir teknik ve kondisyon becerisi, ikinci faktör ise, sporunun zihinsel (mental) yetenekleridir. Bununla ilgili olarak, Loehr'in (1982), "doğru düşünmenin önemini vurgulayarak, zihinsel yönden güçlü olmanın ve üst düzey performans göstermenin kalıtımsal bir özellik olmadığını, öğrenebilecek bir duygu olduğunu" söylediğini aktarmıştır. Ek olarak, ideal performans durumunu yakalamak için bir takım zihinsel ve psikolojik faktörlerin olduğunu ve bunların bir beceri gibi öğrenilebildiği belirtilmektedir. İdeal performans için gerekli olan zihinsel ve psikolojik faktörleri ise; kendini motive etmek ve yönlendirmek, olumlu ve gerçekçi olmak, kendinden emin olmak, istekli ve hazır olmak, kararlı olmak, odaklanmak ve yoğunlaşmak, kendine güven duymak ve sorumluluk almak olarak sıralamıştır (Biçer, 2008).

Ruhsal ve fiziksel işlevler ile performans kapasitesi arasındaki yakın ilişki göz önüne alınmadan yapılan antrenman ve yarışmalar sporda performansı sınırlayan ve yaralanmalara yol açan nedenlerin başında gelmektedir (Kuter ve Öztürk 1999).

İnsanoğlu karşılaştığı olumsuz durumlar karşısında başlangıçta olumsuz duygu durumları yaşamakla birlikte, stres yaratan olaylar ile hayatlarını değiştirebilen durumlara, zaman içerisinde çoğunlukla uyum sağlayabilmektedirler. Bu uyumun sağlanmasında en temel faktör, kişilerin bir takım adımlar atmasını gerekli kılan, çaba ve zaman gerektiren devamlı bir süreç olan "zihinsel dayanıklılık" olgusudur (Garmezy, 1991; Luthar, 1991; Luthar, Cichetti ve Becker, 2000; Masten, 2001; Werner, 1995). Diğer bir deyişle, zihinsel dayanıklılık, baskı ile etkili başa çıkma, psikolojik olarak güçlü olmak, bağlı olmak, yüksek konsantrasyon becerisi, yüksek düzeyde kararlılık ve sağlam benlik yapısı gibi kavramları içermektedir (Crust, 2008; Gucciardi, 2012; Perry, Clough, Earle ve Nicholls, 2013).

Genel olarak sporun sporcuya yüklediği birçok talep ile rakiplerinden daha iyi bir şekilde başa çıkmanızı sağlayan, özel olarak da baskı altındayken kararlı, odaklanmış, kendine güvenen ve kontrol altında kalmada rakiplerinden daha tutarlı ve daha iyi olmanızı sağlayan doğal ya da geliştirilmiş sınıra sahip olmasıdır. Kimi diğer araştırmacıların bu tanımın mental dayanıklılığın tam olarak ne olduğundan çok, sporculara neler yapmalarına imkan sağladığını vurguladığını belirtmelerine rağmen, bu tanım bazı araştırmacılar arasında popüler olmuştur. En önemli kısım, mental dayanıklılığın bir şekilde genetikten etkilenebildiğini, ancak öğrenme ve deneyim yoluyla da geliştirilebileceğini belirten "doğal geliştirilmiş" ifadesidir (Crust ve Clough, 2011). Tanımdan yola çıkarak zihinsel dayanıklılığın öğrenilebilir bir kişisel özellik olduğunu da ortaya koymaktadır (Beardslee ve Podorefsky, 1998). Bu noktada zihinsel dayanıklılık, karşı karşıya kalınan gerçekler karşısında algılanarak fark edilen, öğrenilen ve gelişimsel süreç içeren bir olgu olmaktadır (Masten, Best ve Garmezy, 1990)

Bilindiği üzere spor ortamı özellikle sporcular için pek çok zorluk, problem, stres ve hatta başarısızlık gibi kavramları bünyesinde barındırabilmektedir. Bu nedenle sporcuların başarıya ulaşabilmeleri ya da çabuk toparlanabilmeleri için bu tarz olumsuz durumlar karşısında zihinsel dayanıklılıklarını mümkün olduğu kadar yüksek tutmaları gerekmektedir (Altıntaş 2015).

Yukarıdaki bilgiler ışığında literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde zihinsel (mental) dayanıklılık, sporcuların performanslarında, başarı ve başarısızlık elde etmelerinde etkili bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Zihinsel dayanıklılık performansının çeşitli değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bu değişkenleri tespit ederek sporcuları yönlendirmede araştırmamız önem teşkil etmektedir.

Bu bağlamda bu araştırmanın amacı Türkiye Grekoromen Şampiyonasına Katılan Güreşçilerin Mental (Zihinsel) Dayanıklılıklarının Araştırılması, zihinsel dayanıklılık düzeylerinin tespit edilmesi ve karşılaştırılmasıdır.

Yöntem

Güreşçilerin zihinsel dayanıklılıklarını araştırmak için 27-30 Aralık 2017 tarihleri arasında Rize’de yapılan Türkiye Grekoromen Şampiyonasına katılan sporculara “Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği” uygulandı. Ölçeği gönüllü olarak eksiksiz dolduran 175 sporcuya katılım gösterdi.

Sheard ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen, “Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği” (sport mental toughness questionnaire) 14 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır (Confidence, Constancy, Control). Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeğinin Türkçe uyarlaması Pehlivan (2014) ve Altıntaş (2015) tarafından yapıldı. Dörtlü Likert yapıda olan ölçek de toplamda 14 soru ve Genel zihinsel dayanıklılığın yanı sıra üç alt boyut (Güven 0.72, Devamlılık 0.71 ve Kontrol 0.66) bulunmaktadır.

Ölçekten elde edilen verilere öncelikli olarak normallik testi uygulandı. Verilerin dağılımına bakılarak; millik durumu ve madalya alma durumuna göre yapılan karşılaştırmada t-testi uygulandı. Yaş, güreş yapma yılı ve gelir düzeyine göre yapılan karşılaştırmalarda ise tek yönlü anova testi uygulandı.

Bulgular

Tablo 1. Yaş Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş Grupları	Ortalama	SS	F	p
Güven	10_17 Yaş	14,65	2,91	1,482	0,221
	18_20 Yaş	15,46	3,18		
	21_27 Yaş	15,91	2,83		
	28 yaş ve üstü	16,18	2,44		
Devamlılık	10_17 Yaş	10,42	2,12	2,613	0,053
	18_20 Yaş	11,03	2,23		
	21_27 Yaş	10,14	1,67		
	28 yaş ve üstü	10,18	1,22		
Kontrol	10_17 Yaş	9,04	2,34	2,177	0,092
	18_20 Yaş	10,06	3,37		
	21_27 Yaş	8,78	3,05		
	28 yaş ve üstü	8,86	2,59		
Toplam	10_17 Yaş	34,12	4,93	1,629	0,184
	18_20 Yaş	36,56	6,89		
	21_27 Yaş	34,83	4,82		
	28 yaş ve üstü	35,23	3,05		

Test sonuçları grekoromen şampiyonasına katılan güreşçilerin Güven puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 1.482; $P>0.05$). Yaş gruplarına göre güven

düzeyleri; 10-17 yaş grubunun (14.7±2.91), 18-20 ya grubunun (15.5±3.17), 21-27 yaş grubunun (16.2±2.82), 28 yaş ve üstü yaş grubunun ise (16.2±2.44) olarak belirlendi. Yaş grubu yükseldikçe güven düzeyinin artış göstermesine rağmen gruplar arasındaki farklar istatistik olarak önemli bulunmadı.

Güreşçilerin Devamlılık puanları arasındaki farkın anlamlı olduğunu gösterdi ($f_{3,172}$; 2.613; $P<0.05$). Yaş gruplarına göre devamlılık düzeyleri; 10-17 yaş grubunun (10.42±2.11), 18-20 ya grubunun (11.03±2.22), 21-27 yaş grubunun (10.13±1.66), 28 yaş ve üstü yaş grubunun ise (10.18±1.22) olarak belirlendi. 18-20 yaş grubundaki sporcun devamlılık düzeyleri diğer gruplara göre daha yüksek bulundu ve yaş grupları arasında manidar bir ilişki belirlendi.

Güreşçilerin Kontrol puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 2.17; $P>0.05$). Yaş gruplarına göre kontrol düzeyleri; 10-17 yaş grubunun (9.03±2.34), 18-20 ya grubunun (10.6±3.37), 21-27 yaş grubunun (8.78±3.04), 28 yaş ve üstü yaş grubunun ise (8.86±2.58) olarak belirlendi. 18-20 yaş grubu sporcularının kontrol düzeyleri diğer gruplara göre daha yüksek belirlendi ve gruplar arasındaki farklar istatistik olarak önemli bulunmadı.

Güreşçilerin Toplam Puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 1.629; $P>0.05$).

Yaş gruplarına göre toplam puan düzeyleri; 10-17 yaş grubunun (34.11±4.92), 18-20 ya grubunun (36.55±6.89), 21-27 yaş grubunun (34.83±4.82), 28 yaş ve üstü yaş grubunun ise (35.22±3.05) olarak belirlendi. 18-20 yaş grubundaki sporcun toplam puan düzeyleri diğer gruplara göre daha yüksek bulundu ve yaş grupları arasında manidar bir ilişki belirlendi.

Tablo 2. Spor Yapma Yılı Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Alt Boyutlar	Spor Yapma Yılı	Ortalama	SS	F	p
Güven	1_5 Yıl	15,03	3,65	1,661	0,177
	6_10 Yıl	15,35	2,84		
	11_14 Yıl	16,40	2,66		
	15 Yıl ve Üstü	15,78	2,53		
Devamlılık	1_5 Yıl	10,77	2,42	0,747	0,525
	6_10 Yıl	10,58	1,89		
	11_14 Yıl	10,42	1,88		
	15 Yıl ve Üstü	9,94	1,39		
Kontrol	1_5 Yıl	9,43	3,50	0,549	0,649
	6_10 Yıl	9,53	3,03		
	11_14 Yıl	8,91	2,97		
	15 Yıl ve Üstü	8,83	2,68		
Toplam	1_5 Yıl	35,23	6,97	0,196	0,899
	6_10 Yıl	35,46	5,42		
	11_14 Yıl	35,72	5,32		
	15 Yıl ve Üstü	34,56	4,18		

Test sonuçları grekoromen şampiyonasına katılan güreşçilerin Güven puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 1.661; $P>0.05$). Spor yapma yılı gruplarına göre güven düzeyleri; 1-5 yıl grubunun (15.03±3.65), 6-10 yıl grubunun (15.35±2.83), 11-14 yıl grubunun (16.39±2.66), 15 yıl ve üstü grubunun ise (15.77±2.53) olarak belirlendi. Spor yapma yılı yükseldikçe güven düzeyinin artış gösterdiği belirlenmesine rağmen gruplar arasındaki farklar istatistik olarak önemli bulunmadı.

Güreşçilerin Devamlılık puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 0.747; $P>0.05$). Spor yapma yılına göre devamlılık düzeyleri; 1-5 yıl grubunun (10.76±2.41), 6-10 yıl grubunun (10.57±1.88), 11-14 yıl grubunun (16.39±2.66), 15 yıl ve üstü grubunun ise (15.77±2.53) olarak belirlendi. Spor yapma yılı yükseldikçe devamlılık düzeyinin azaldığı görüldü. Spor yapma yılı grupları arasındaki farklar istatistiki olarak önemli bulunmadı.

Güreşçilerin Kontrol puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 0.649; $P>0.05$). Spor yapma yılı gruplarına göre kontrol düzeyleri; 1-5 yıl grubunun (9.43±3.50), 6-10 yıl grubunun (9.52±3.03), 11-14 yıl grubunun (8.90±2.97), 15 yıl ve üstü grubunun ise (8.83±2.68) olarak belirlendi. Spor yapma yılı yükseldikçe kontrol düzeyinin azaldığı gösterdiği belirlenmesine rağmen gruplar arasındaki farklar istatistiki olarak önemli bulunmadı.

Güreşçilerin Toplam Puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 0.196; $P>0.05$).

Spor yapma yılı gruplarına göre toplam puan düzeyleri; 1-5 yıl grubunun (35.23±6.96), 6-10 yıl grubunun (35.45±5.42), 11-14 yıl grubunun (35.72±5.32), 15 yıl ve üstü grubunun ise (34.55±4.17) olarak belirlendi. Spor yapma yılı yükseldikçe toplam puan düzeyinin genel olarak artış göstermesine rağmen gruplar arasındaki farklar istatistiki olarak önemli bulunmadı.

Tablo 3. Milli Olma Durumuna Göre t testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Millilik Durumu	Ortalama	SS	F	p
Güven	Evet	15,7	2,8612	0,116	1,102
	Hayır	15,1	3,2062		
Devamlılık	Evet	10,4	1,8902	0,473	-1,209
	Hayır	10,8	2,0992		
Kontrol	Evet	9,3	3,0438	0,830	0,479
	Hayır	9,1	3,1484		
Toplam	Evet	35,5	5,4468	0,312	0,425
	Hayır	35,1	5,9591		

Test sonuçları grekoromen şampiyonasına katılan güreşçilerin Güven puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi (t_{174} ; 1.102; $P>0.05$). Milli sporcu olan grubun güven düzeyi (15.72±2.86) iken milli sporcu olmayan grubun güven düzeyi (15.13±3.20) belirlendi. Milli sporcuların milli olmayan sporculara göre güven düzeyinin daha yüksek olmasına rağmen gruplar arasında manidar bir ilişki bulunmadı.

Güreşçilerin Devamlılık puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi (t_{174} ; -1.209; $P>0.05$). Milli sporcu olan grubun devamlılık düzeyi (10.41±1.89) iken milli sporcu olmayan grubun güven düzeyi (10.84±2.09) belirlendi. Milli sporcuların milli olmayan sporculara göre devamlılık düzeyinin daha düşük olmasına rağmen gruplar arasında manidar bir ilişki bulunmadı.

Güreşçilerin Kontrol puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 0.830; $P>0.05$).

Milli sporcu olan grubun kontrol düzeyi (9.34±3.04) iken milli sporcu olmayan grubun güven düzeyi (9.07±3.14) belirlendi. Milli sporcuların milli olmayan sporculara göre kontrol düzeyinin daha yüksek olmasına rağmen gruplar arasında manidar bir ilişki bulunmadı.

Güreşçilerin Toplam Puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 0.196; $P>0.05$).

Milli sporcu olan grubun devamlılık düzeyi (35.48 ± 5.44) iken milli sporcu olmayan grubun güven düzeyi (35.05 ± 5.95) belirlendi. Milli sporcuların milli olmayan sporculara göre Toplam Puan düzeyinin daha yüksek olmasına rağmen gruplar arasında manidar bir ilişki bulunmadı.

Tablo 4. Milli Olma Durumuna Göre t testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Madalya Durumu	Ortalama	SS	F	p
Güven	Evet	15,84	2,68	0,026	1,239
	Hayır	15,29	3,24		
Devamlılık	Evet	10,54	1,84	0,179	0,230
	Hayır	10,47	2,07		
Kontrol	Evet	9,40	3,20	0,206	0,561
	Hayır	9,14	2,88		
Toplam	Evet	35,78	5,54	0,892	1,046
	Hayır	34,90	5,55		

Test sonuçları grekoromen şampiyonasına katılan güreşçilerin Güven puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi (t_{174} ; 1.239; $P > 0.05$). Madalya kazanan sporcu grubun güven düzeyi (15.72 ± 2.86) iken Madalya kazanmayan grubun güven düzeyi (15.13 ± 3.20) belirlendi. Madalya kazanan sporcuların kazanmayan sporculara göre güven düzeyinin daha yüksek olmasına rağmen gruplar arasında manidar bir ilişki bulunmadı.

Güreşçilerin Devamlılık puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi (t_{174} ; -0.230; $P > 0.05$). Madalya kazanan sporcu grubun devamlılık düzeyi (10.53 ± 1.83) iken Madalya kazanmayan grubun güven düzeyi (10.46 ± 2.07) belirlendi. Madalya kazanan sporcuların kazanmayan sporculara göre devamlılık düzeyinin daha yüksek olmasına rağmen gruplar arasında manidar bir ilişki bulunmadı.

Güreşçilerin Kontrol puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi (t_{174} ; 0.561; $P > 0.05$).

Madalya kazanan grubun kontrol düzeyi (9.40 ± 3.20) iken Madalya kazanamayan grubun güven düzeyi (9.14 ± 2.88) belirlendi. Madalya kazanan sporcuların kazanmayan sporculara göre kontrol düzeyinin daha yüksek olmasına rağmen gruplar arasında manidar bir ilişki bulunmadı.

Güreşçilerin Toplam Puan puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi (t_{174} ; -1.046; $P > 0.05$). Madalya kazanan sporcuların Toplam Puan düzeyi (35.77 ± 5.53) iken Madalya kazanmayan grubun Toplam Puan düzeyi (34.89 ± 5.55) belirlendi. Madalya kazanan sporcuların kazanmayan sporculara göre toplam puan düzeyinin daha yüksek olmasına rağmen gruplar arasında manidar bir ilişki bulunmadı.

Tablo 5. Gelir Düzeyine Göre Anova Sonuçları

Alt Boyutlar	Gelir Düzeyi	Ortalama	SS	F	p
Güven	1500 TL ve Altı	15,24	2,64	3,108	0,028
	1501 -2500 TL	15,09	3,25		
	2501-5000 TL	16,03	2,59		
	5001 TL ve Üstü	17,50	2,32		
Devamlılık	1501 TL ve Altı	11,03	2,50	1,438	0,233
	1502 -2500 TL	10,45	1,85		
	2501-5000 TL	10,22	1,50		
	5002 TL ve Üstü	11,00	2,70		
Kontrol	1502 TL ve Altı	9,79	3,30	0,344	0,794
	1503 -2500 TL	9,12	2,83		
	2501-5000 TL	9,29	2,91		
	5003 TL ve Üstü	9,17	4,61		
Toplam	1503 TL ve Altı	36,07	7,19	1,281	0,283
	1504 -2500 TL	34,66	5,22		
	2501-5000 TL	35,54	4,53		
	5004 TL ve Üstü	37,67	7,29		

Test sonuçları grekoromen şampiyonasına katılan güreşçilerin Güven puanları arasındaki farkın anlamlı olduğunu gösterdi ($f_{3,172}$; 3.108; $P<0.05$). Gelire göre güven düzeyleri; 1500TL ve altı grubun (15.03 ± 2.64), 1501TL - 2500TL grubun (15.09 ± 3.25), 2501TL-5000TL grubun (16.03 ± 2.58) ve 5001TL ve üzeri gelir gurubundakiler ise (17.50 ± 2.31) olarak belirlendi. Gelir arttıkça güven düzeyinde artış görülmüş ve gruplar arasında manidar bir ilişki bulundu.

Güreşçilerin Devamlılık puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 1.438; $P>0.05$). Gelire göre güven düzeyleri; 1500TL ve altı grubun (11.03 ± 2.49), 1501TL - 2500TL grubun (10.44 ± 1.85), 2501TL-5000TL grubun (10.22 ± 1.49) ve 5001TL ve üzeri gelir gurubundakiler ise (11.00 ± 2.69) olarak belirlendi. En düşük gelire sahip olan grupla en yüksek gelire sahip grubun devamlılık düzeylerinin yüksek olmasına rağmen gruplar arasındaki farklarda ilişki bulunmadı.

Güreşçilerin Kontrol puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 0.344; $P>0.05$).

Gelire göre kontrol düzeyleri; 1500TL ve altı grubun (9.79 ± 3.29), 1501TL - 2500TL grubun (9.11 ± 2.82), 2501TL-5000TL grubun (9.28 ± 2.90) ve 5001TL ve üzeri gelir gurubundakiler ise (9.16 ± 4.60) olarak belirlendi. Geliri 1500TL ve altı grubun en yüksek kontrol düzeyinde görülmesine rağmen gruplar arasında manidar bir ilişki bulunmadı.

Güreşçilerin Toplam Puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığını gösterdi ($f_{3,172}$; 1.283; $P>0.05$).

Gelire göre toplam puan düzeyleri; 1500TL ve altı grubun (36.06 ± 7.19), 1501TL - 2500TL grubun (34.65 ± 5.21), 2501TL-5000TL grubun (35.54 ± 4.53) ve 5001TL ve üzeri gelir gurubundakiler ise (37.66 ± 7.29) olarak belirlendi. Geliri 5001TL ve üzeri gelir grubun en yüksek toplam düzeyinde görülmesine rağmen gruplar arasında manidar bir ilişki bulunmadı.

Tartışma ve Sonuç

Güreşçilerin yaşları yükseldikçe kendilerine olan güven duygusunun arttığı görüldü. Yaş gruplarına göre güreşçilerin devamlılık, kontrol ve toplam puan düzeylerinin en üst seviyede olduğu yaş grubu 18-20 belirlendi. Buna bağlı olarak güreşçilerde zihinsel dayanıklılık düzeyinin 18-20 yaş aralığında yüksek performansla ulaştığı söylenebilir.

Crust ve Swann (2011), yaş ortalamaları 20 olan 135 sporcu üzerinde zihinsel dayanıklılık ile optimal performans duygu durumu arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırma sonucunda, genel zihinsel dayanıklılık ile optimal performans duygu durumu arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.

Spor yapma yılı yükseldikçe güven düzeyinin artış gösterdiği belirlenmesine rağmen devamlılık ve kontrol düzeyinin azaldığı görüldü. Uzun süre güreşen sporcuların tecrübe ile güven kazandıkları ancak bunun devamlılığını ve kontrolünü sağlamadıkları söylenebilir. Spor yapma yılı yükseldikçe toplam puan düzeyinin genel olarak artış göstermesine rağmen 15 yıl ve üstü grubun en düşük düzeyde olduğu görüldü. Bu duruma bağlı olarak güreşçilerin zihinsel dayanıklılıklarının üst performansa ulaşma süresi 14 yıla kadar olduğu söylenebilir.

Connaughton ve arkadaşları (2008), yaptığı çalışmada antrenman yaşı fazla sporcuların, deneyimsiz ya da antrenman yaşı az olan sporculara göre daha yüksek mental dayanıklılık puanları aldığını belirtmektedir. Nicholls ve arkadaşları (2009), tarafından yapılan çalışmanın sonucunda antrenman yaşının meydan okuma ve hayat kontrolü alt boyutunda yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Kayhan ve arkadaşları (2017) takım spor dallarıyla ilgilenen sporcuların cinsiyet, yaş, spor dalı değişkenleri ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında farklılık oluşturmadığını ancak spor yapma yılı arttıkça zihinsel dayanıklılık düzeyinin artış gösterdiğini ortaya koymuştur. Kalkavan ve arkadaşları (2017) ise masa tenisi sporcularının, yaşa, cinsiyete, spor yapma yılına ve lisanslı olarak yapılan kategoriye göre zihinsel dayanıklılık puan ortalamalarında anlamlı bir farkın olmadığını belirtmektedir.

Milli sporcuların kendilerine daha güvenli ve kontrollü oldukları belirlendi ve zihinsel dayanıklılıklarının milli olmayan sporculara göre yüksek olduğu görüldü. Milli olmayan sporcuların ise devamlılık düzeyi milli sporculara göre yüksek olarak belirlendi. Madalya kazanan sporcuların güven, devamlılık, kontrol ve toplam puan düzeyinin yüksek olduğu belirlendi. Buna bağlı olarak sporcunun başarısı zihinsel dayanıklılık düzeyi ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir.

Gelir arttıkça güven düzeyinde artış belirlendi. En düşük gelire sahip olan grupla en yüksek gelire sahip grubun devamlılık düzeyi yüksek olarak belirlendi. En yüksek kontrol düzeyi geliri 1500TL ve altı olan grup olarak belirlendi. Geliri yükselen güreşçilerin zihinsel dayanıklılık durumun da artış olduğu belirlendi.

Farklı bir çalışmada ise Gucciardi (2010), 214 Avusturyalı futbolcu üzerinde yapmış olduğu çalışma sonrasında, görev yönelimli sporcuların içsel güdülenme düzeylerinin de yüksek olduğunu ve bununla birlikte zihinsel dayanıklılık puanlarının da benzer bir şekilde yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Buhrow ve arkadaşları (2017), araştırmasına zihinsel dayanıklılık düzeyinin cinsiyete göre farklılık göstermediğini bundan dolayı tüm atletlerde zihinsel dayanıklılık geliştirme tekniklerini uygulanabileceğini belirtmiştir. Gerber (2012), ergen bireylerin fiziksel aktivite düzeylerine göre zihinsel dayanıklılıklarının ilişkisinin çalıştığı çalışmada cinsiyete göre erkek katılımcıların zihinsel dayanıklılık seviyelerinin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Literatürde yapılan birçok çalışmaya göre erkek sporcuların daha yüksek düzeyde zihinsel dayanıklılık gösterdiği ifade edilmektedir (Nicholls ve ark. 2009, Newland ve ark. 2013). Hacıcaferoğlu ve arkadaşları (2017) takım spor dalları ile ilgilenen sporcuların ferdi spor dalları ile ilgilenenlere göre zihinsel dayanıklılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlemiştir.

Sonuç olarak, üst seviye mücadele gerektiren güreş spor dalında başarıya ulaşmak için zihinsel dayanıklılık düzeyi önem arz etmekte ve bu düzeyin yüksek seviye ulaşma yaşının 18-20 yaş olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, A. (2015). Sporcuların Zihinsel Dayanıklılıklarının Belirlenmesinde Optimal Performans Duygu Durumu, Güdülenme Düzeyi Ve Hedef Yöneliminin Rolü, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
- Beardslee, WR., Podorefsky, MA. (1998). Resilient Adolescents Whose Parents Have Serious Affective And Other Psychiatric Disorders: Importance Of Selfunderstanding And Relationships. *Am J Psychiatry*, 145: 63-69.
- Biçer, YS., Aysan, HA. Mental Konsantrasyon Çalışmalarının Bilek Güreşi Erkek Sporcularının Reaksiyon Zamanlarına Etkisi. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 2008; 6(2): 147–153
- Buhrow, C., Digmann, J., Waldron, JJ. (2017). The Relationship between Sports Specialization and Mental Toughness, *International Journal of Exercise Science: Vol. 10 : Iss. 1, Pages 44 - 52.*
- Connaughton, D., Wadey, R., Hanton, S., & Jones, G. (2008). “The development and maintenance of mental toughness: Perceptions of elite performers. *Journal of Sport Sciences*” Vol: 26, 83–95.
- Crust, L., Clough, PJ. (2011). Developing mental toughness: from research to practice. *Journal of Sport Psychology in Action*, 2, 21-32.
- Crust, L. (2008). A Review And Conceptual Re-Examination Of Mental Toughness: Implications For Future Researchers. *Personality And Individual Differences*, 45: 576583.
- Crust, L., Swann, C. (2011). Comparing Two Measures Of Mental Toughness. *Personality And Individual Differences*, 50: 217-221
- Garnezy, N. (1991). Resilience And Vulnerability To Adverse Developmental Outcomes Associated With Poverty, *American Behavioral Scientist*, 34: 416-430.
- Gerber, M., Kalak, N., Lemola, S., Clough, P. J., Pühse, U., Elliot, C., & Brand, S. (2012). Adolescents' exercise and physical activity are associated with mental toughness. *Mental Health and Physical Activity*, 5(1), 35-42.
- Gucciardi, DF. (2010). Mental toughness profiles and their relations with achievement goals and sport motivation in adolescent Australian footballers. *Journal of Sports Sciences*, 28(6): 615-625.
- Gucciardi, DF. (2012). Measuring Mental Toughness In Sport: A Psychometric Examination Of The Psychological Performance Inventory–A And Its Predecessor, *Journal Of Personality Assessment*, 94(4): 393–403
- Kalkavan, A., Acet, M., Çakır, G. (2017). *Investigation of the Mental Endurance Levels of the Athletes Participating in the Table Tennis Championship of Universities in Turkey.* *International Journal of Science Culture and Sport*, 5(4), 356-363.
- Konter E. Sporda Karşılaşma Psikolojisi. 1. Basım, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım. 2006a; 3, 59–63; 85–87
- Kuter, M., Öztürk, F. (1999). Antrenör ve Sporcu El Kitabı Ankara. Bağır gan Yayınevi.
- Loehr, JE. (1982). “Athletic excellence: Mental toughness training for sports” New York: Plume.

- Luthar, SS. (1991). Vulnerability And Resilience: A Study Of High-Risk Adolescents. *Child Dev.*, 62: 600-616.
- Luthar, SS., Cichetti, D., Becker, B. (2000). The Construct Of Resilience: A Critical Evaluation And Guidelines For Future Work. *Child Dev.*, 71: 543-562
- Masten, AS. (2001). Ordinary Magic: Resilience Processes In Development. *Am Psychol.*, 56: 227-238.
- Masten, AS., Best, KM., Garmezy, N. (1990). Resilience And Development: Contributions From The Study Of Children Who Overcome Adversity. *Dev Psychopathol.*, 2: 425-444.
- Newland A, Newton M, Finch L, Harbke RC, Podlog L. (2013). Moderating variables in the relationship between mental toughness and performance in basketball. *J Sport Health Sci* 2:184-192
- Nicholls, AR., Polman, RC., Levy, AR., Backhouse, SH. (2009). Mental toughness in sport: Achievement level, gender, age, experience, and sport type differences. *Personality and Individual Differences*, 47(1), 73-75.
- Pehlivan, H. (2014). Sporda Mental Dayanıklılık Ölçeği Uyarlama: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Manisa.
- Perry, JL., Clough, PJ., Crust, L., Earle, K. & Nicholls, AN. (2013). Factorial Validity Of The Mental Toughness Questionnaire-48. *Personality And Individual Differences*, 54: 587-592.
- Sheard, M.. (2009). *Mental toughness: The mindset behind sporting achievement*. New York. Routledge.
- Werner, EE. (1995) Resilience In Development. *Curr Dir Psychol Sci.*, 4: 81-85.
- Kayhan RF., Hacicaferoğlu S., Aydoğan H., Erdemir İ. (2017). Takım Sporları İle İlgilenen Sporcuların Zihinsel Dayanıklılık Durumlarının İncelenmesi. IX. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 364- 364. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum).
- Hacicaferoğlu S., Hacicaferoğlu B., Kayhan RF. (2017). Takım ve Ferdi Sporlar İle İlgilenen Sporcuların zihinsel Dayanıklılık Durumlarının İncelenmesi. Hestourex - World Health, Sport, Tourism Congress Exhibition, 207-207. (Özet Bildiri/Sözlü Sunum).

Bocce Sporcularının Kişilik Özellikleri ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Araştırılması

**Murat SARIKABAK, Ender EYUBOĞLU, Ali Asker RECEP,
İsmail KARATAŞ, Mert AYRANCI**

Bartın Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, TÜRKİYE

E-Posta: msarikabak@bartin.edu.tr

Öz

Bu araştırmada, Bocce sporcularının disiplinlerine göre kişilik özelliklerinin ve duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Literatürdeki kişilik ve duygusal zekâ araştırmalarının incelenmesi sonucunda kişilik ve duygusal zekânın, sporcu performansı ve davranışları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Araştırmaya aktif olarak Bocce sporu ile ilgilenen 93' ü kadın 97' si erkek olmak üzere toplam 190 sporcu katılmıştır. Araştırma verileri; Kişisel Bilgi Formu, Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizi için, ANOVA, t- testi ve Korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, Uyumluluk, Öz Disiplin ve Deneyime Açıklık alt boyutlarının Bocce disiplinleri değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p < 0.05$). Sonuç olarak; kişilik özelliklerinin alt boyutları ile duygusal zekâ alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Volo branşıyla uğraşan sporcuların, Beş Faktör Kişilik Özellikleri alt boyutlarına bakıldığında, Petank ve Raffa branşıyla uğraşan sporculara göre daha uyumlu, daha öz disiplinli ve daha deneyime açık olduğu görülmüştür. Sporcuların duygusal zekâ alt boyutlarından olan, iyimserlik hali arttıkça düşük düzeyde dışa dönüklüğü ve öz disiplini de artmaktadır. Ayrıca sporcunun iyimserliği arttıkça orta düzeyde uyumluluğu ve deneyime açıklığı artmaktadır. Öte yandan sporcunun, duygularının değerlendirmesi arttıkça düşük düzeyde uyumluluk ve deneyime açıklığı da artmaktadır. Bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Duygusal Zekâ, Kişilik, Bocce

Examination of Bocce Athletes Personal Characteristic and Emotional Intelligence Levels

Abstract

In this research, it is aimed to investigate the personality traits and emotional intelligence levels of Bocce athletes according to the disciplines . Examination of the personality and emotional intelligence from the literature has shown that personality and emotional intelligence are influential on athlete performance and behavior. A total of 190 athletes participated in the survey, 93 of them are women and 97 of them are men who were active in Bocce sports. . In research data; Personal Information Form, Five Factor Personality Scale and Schutte Emotional Intelligence Scale were used. For the statistical analysis of the data, ANOVA, t-test and correlation analysis were used. As a result of the analyzes made, it was seen that the subscales of Compatibility, Self-Discipline and Clarity for the Experience significantly differed according to the Bocce disciplinary variables ($p < 0.05$). As a result; it was found that positive correlations were found between the sub-dimensions of personality traits and sub-dimensions of emotional intelligence. When the Five Factor Personality traits sub-dimensions were examined, the athletes dealing with the volo branch were found to be more coherent, more self disciplined and more experiential than the athletes dealing with the Petanque and Raffa branches. The sub-dimension of the athletes emotional intelligence showed that when the athletes the state of optimism increases, the Outward and Self discipline also increase. Moreover, when the optimism of the athlete increases, the moderate level of Harmony and clarity to the Experiences also increase. On the other hand, as the appraisal of the athlete's feelings increases, the Compatibility and clarity to Experience which are at the low level are also increasing. The findings were discussed in the light of relevant literature and suggestions for future researches were made.

Keywords: Emotional Intelligence, Personality, Bocce

Giriş

Bocce, ülkemizde yer alan Raffa, Volo, Petank ve Çim Topu olarak bilinen dört farklı oyun sisteminin tamamına verilen isim olarak bilinmektedir. Bocce alt dallarından olan Raffa sistemi İtalyanlar tarafından geliştirilmiştir ve İtalyanlar bu sistemi Bocce diye adlandırmışlardır. Ülkemizde kullanılan ilk kelime de Bocce kelimesi olmuş ve bu oyun sistemi dilimize böyle yerleşmiştir. 20. yüzyıl başından itibaren Fransa'da geniş kitlelere yayılan Volo sistemi diğer bölgelerde de federasyonlar kurulmasını sağlamıştır. Petank oyunu ise Marsilya yakınlarındaki balıkçı köyü olan La Ciotat'da (1910) ortaya çıkmıştır. Günümüzde ise Bocce oyun sistemleri, dünyada geniş kitlelere ulaşmış ve yaygın bir biçimde oynanmaktadır (Türkmen, 2011).

Modern yaşamda spor yapmak insanların hayatında önemli rol oynamaktadır. Spor yapmanın kişinin hem ruh hem de fiziksel yapısını güçlendirerek, kişilik özelliklerine katkı sağladığı yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur (Shokoufeh, 2014). Kişilik, bireyin düşünme ve davranış biçimlerini tetikleyerek kendine özgü bir özellik ortaya çıkarır. Birey sürekli olarak içten ve dıştan gelen uyarıcılarla boğuşmaktadır. Kişilik bireyin tüm davranışlarını kapsar, kişiliğin oluşmasında bireyin kendine özgü özellikleri ve çevrenin de etkisini görmek mümkündür (Yelboğa, 2016).

Çevrenin kişilik gelişiminde etkisinin olması sonucunda, sosyal yaşantımızı şekillendiren sporun da kişilik gelişimi üzerinde önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz. Kişinin sportif faaliyetler içinde bulunması, sosyalleşmesiyle birlikte farklı kültürlerden etkilenmesi, sosyal çevrelere uyum sağlaması, spor yaparken karşılaştığı durumları çözümlenmesi ve girdiği diyaloglar ile kendini geliştirmesi, bilimsel olarak kanıtlanmış bir gerçektir (Dalkıran, 2014). Spor bu yönü ile bireyin alışmışın dışına çıkarak daha geniş bir dünyada yönünü bulmasını başka bireylerin düşüncelerinden etkilenmesi ve onları etkilenmesini sağlayarak bireylerin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır (Küçük ve Koç, 2003).

Kişilik özellikleri açısından sporcuların performansları ve başarı düzeyleri, fizyolojik, anatomik yapıları ve düzenli olarak antrenman yapmalarının yanı sıra beden ve zihinsel etkileşimlerinde düşüncelerini ve duygularını doğru kullanma süreçlerine bağlıdır (Syer ve Connolly, 1998). Sporcuların kişilik özelliklerinin yanı sıra duygu ve düşüncelerini doğru kullanması literatürde de ilgi çekmiş ve üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır. Duygusal zekâ üzerine yapılan çalışmalar neredeyse duygusal zekâyı her şeyin anahtarı gibi göstermiştir (Tok, 2008). Başarı için önemli görülen “başkalarının duygu ve düşüncelerini anlayabilme, duyguları ifade etme, kişiler arasındaki sorunları çözme ve iyimserlik gibi duygusal nitelikleri açıklamak için kullanılan duygusal zekâ kavramının değerli olması, 1995'te ünlü yazar Daniel Goleman'ın “Duygusal Zekâ (Emotional İntelligence)” kitabını yazması ve yayımlaması ile başlamıştır (Özdemir ve Özdemir, 2007). Duygusal zekâsı yüksek olan bireylerin rahat ve etkili iletişim kurması, yapmış oldukları sporda en yüksek verime ulaşmalarını sağlayabileceği gibi duygusal zekâ düzeyinin yüksek oluşu, daha mutlu ve huzurlu bir çalışma ortamı da oluşturabilir. Duygusal zekâ düzeyi gelişmiş olanlar, içinde buldukları ortam ve kurumlara katkı sağlayabilirler. Bütün bu etmenlerin sonucunda ise başarıya ulaştıkları gözlemlenmektedir (Altan, 1999).

Spor ile ilgili araştırmalar, spordaki başarının sadece fiziksel beceri ile ilgili olmadığını, diğer bilim alanlarını da kapsadığını göstermiştir. Bir sporcunun başarılı olmasında zihinsel ve duygusal alanın çok geniş bir yeri olduğu saptanmıştır. Sporda daha başarılı olabilmek için kişisel faktörlerin neler olabileceği araştırılırken, karşımıza çıkan en önemli kavramlardan biri Duygusal Zekâ'dır. Kişinin duygu ve düşüncesiyle birlikte karakterinin de spora yansarak onu daha başarılı kılacağı düşünülmüştür. Sporda başarılı olmak ve başarının devamlılığını sağlamak için, kişilik ve duygusal zekâ kavramlarının araştırılması, farklı branşlarda

yapılacak olan yetenek seçimlerinden, antrenman verimliliğinin artırılarak sürdürülmesine kadar birçok konuyu etkileyebilir.

Yöntem

Türkiye Bocce Bowling ve Dart Federasyon'una bağlı, aktif olarak Bocce sporu ile ilgilenen sporcuların, kişilik özellikleri ve duygusal zeka düzeylerinin araştırılmasına yönelik olarak yapılan bu çalışma, tarama modelinde betimsel araştırmadır. Tarama modelleri, eski tarihte ya da şuan mevcut olan bir durumu, var olduğu şekliyle tasvir etmeyi amaçlayan, araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya süje olan vaka, fert ya da obje, kendi şartları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar,2005). Yapılan bu araştırmada, Sporcuların Duygusal zekâ düzeylerini ölçmek için, Tatar, Tok ve Saltukoğlu'nun Türkçeye uyarlamış olduğu "Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği" kullanılmıştır. Sporcuların kişilik özelliklerini ölçmek için ise Harzum, Ayas ve Padır'ın Türkçeye uyarlamış olduğu "Beş Faktör Kişilik Ölçeği" kullanılmıştır.

Türkiye Bocce Bowling ve Dart Federasyon'una bağlı vizeli bocce sporcuları, araştırmanın evrenini, 2018 yılında Türkiye Bocce Bowling ve Dart Federasyonunun düzenlediği faaliyetlere katılan aktif, vizeli 97'si Erkek 93'ü Kadın olmak üzere toplam 190 sporcu ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Düzenlenen faaliyetlerde rastgele seçilen örneklem sayısından daha fazla (250) anket dağıtılmış; bunlardan 210 tanesi geri dönmüş ve 190 tanesi geçerli kabul edilip, değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler bilgisayar ortamında, SPSS 21.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen verilerin analizinde frekans, yüzdeler dağılım, aritmetik ortalama, standart sapma, t testi (Independent Sample t Test), Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen veriler, t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) için 0.05 ve Pearson Korelasyon Analizi için ise 0.01 anlamlılık düzeyinde yorumlanmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Sporcuların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

	N	%
15-17	94	49.5
18-20	55	28.9
20- üstü	41	21.6
Toplam	190	100.0

Tablo 1 incelendiğinde sporcuların 94 'ü (%49.5) 15-17 yaş aralığında; 55' i (%28.9) 18-20 yaş aralığında; 41' i ise (%21.6) 20 ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Sporcuların Cinsiyete Göre Dağılımı

	N	%
Erkek	97	51.1
Kadın	93	48.9
Toplam	190	100.0

Tablo 2 incelendiğinde sporcuların 97' sinin (%51.1) erkek, 93' ünün ise (%48.9) kadın olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Bocce Branşının Alt Dallarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi İle Karşılaştırma Sonuçları

		N	X	SS	F	p
Dışa Dönüklük	Petank	63	3.23	.76	.97	.38
	Raffa	64	3.22	.68		
	Volo	63	3.38	.69		
Uyumluluk	Petank	63	3.55	.73	6.34	.00*
	Raffa	64	3.52	.67		
	Volo	63	3.92	.66		
Öz Disiplin	Petank	63	3.21	.62	7.68	.00*
	Raffa	64	3.43	.63		
	Volo	63	3.66	.65		
Duygusal Denge	Petank	63	3.00	.73	1.51	.22
	Raffa	64	2.94	.78		
	Volo	63	2.76	.84		
Deneyime Açıklık	Petank	63	3.26	.65	4.51	.01*
	Raffa	64	3.31	.62		
	Volo	63	3.59	.68		

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde sporcuların bocce branşının alt dallarının kişilik özelliklerine göre karşılaştırılmasında tek yönlü varyans (ANOVA) analizi uygulanmıştır. Sonuçlar Uyumluluk (F= 6.34; p<0.05), Öz Disiplin (F= 7.86; p<0.05) ve Deneyime Açıklık (F= 4.51; p<0.05) alt boyutlarının, branşlara göre anlamlı şekilde farklılaştığını göstermiştir. Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Post Hoc LSD testi sonuçlarına göre; Uyumluluk alt boyutunda Volo branşıyla uğraşan sporcuların uyumluluk puanı, Petank ve Raffa branşıyla uğraşan sporcuların uyumluluk puanına göre daha yüksektir. Öz disiplin alt boyutunda, Volo branşıyla uğraşan sporcuların öz disiplin puanı, Petank ve Raffa branşıyla uğraşan sporcuların öz disiplin puanından daha yüksektir. Öte yandan Deneyime açıklık alt boyutunda ise Volo branşıyla uğraşan sporcuların deneyime açıklık puanı, Petank ve Raffa branşıyla uğraşan sporcuların deneyime açıklık puanına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Sporcuların Duygusal Zekâ Düzeylerinin Bocce Branşının Alt Dallarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi İle Karşılaştırma Sonuçları

		N	X	SS	F	p
İyimserlik/Ruh Halinin Düzenlenmesi	Petank	63	44.15	7.90	3.25	.04*
	Raffa	64	43.04	7.32		
	Volo	63	46.44	7.59		
Duyguların Kullanımı	Petank	63	19.42	3.10	1.16	.31
	Raffa	64	20.04	3.26		
	Volo	63	20.36	4.08		
Duyguların Değerlendirilmesi	Petank	63	35.49	6.39	1.80	.16
	Raffa	64	35.71	6.35		
	Volo	63	37.44	6.18		

*p<.05

Tablo 4 incelendiğinde sporcuların bocce branşının alt dallarının duygusal zekâ düzeylerine göre karşılaştırılmasında tek yönlü varyans (ANOVA) analizi uygulanmıştır. Sonuçlar sadece iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi (F= 3.25; p<0.05) alt boyutunda, branşlara göre anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir. Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Post Hoc LSD testi sonuçlarına göre; Volo branşıyla uğraşan sporcuların iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi puanının, Raffa branşıyla uğraşan sporcuların iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi puanından daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Sporcuların Kişilik Özellikleri ve Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişki-Pearson Korelasyon Sonuçları

		Dışa dönük	Uyumluluk	Öz Disiplin	Duygusal Denge	Deneyime Açıklık
İyimser/Ruh Halinin Düzenlenmesi	r	,209**	,301**	,193**	-,093	,355**
	p	,004	,000	,008	,201	,000
Duyguların Kullanımı	r	,021	,071	,011	,012	,030
	p	,778	,331	,883	,867	,677
Duyguların Değerlendirilmesi	r	,138	,191**	,122	-,074	,239**
	p	,058	,008	,094	,309	,001

*p<.05 , **p<.01

Tablo 5. Sporcuların kişilik özellikleri ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, duygusal zekâ alt boyutlarından iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi alt boyutu ile kişilik özellikleri alt boyutlarından, dışa dönüklük ve öz disiplin arasında pozitif yönde düşük, uyumluluk ve deneyime açıklık ile de pozitif yönde orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Öte yandan duygusal zekâ alt boyutlarından duyguların değerlendirilmesi alt boyutu ile kişilik özellikleri alt boyutlarından uyumluluk ve deneyime açıklık alt boyutu arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.

Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulguların değerlendirilmesine yönelik yorumlara yer verilmiştir. Literatür taraması yapıldığında Bocce sporcularının duygusal zekâ düzeyleri ve kişilik özelliklerini ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bocce sporcuları üzerinde yapılan çalışmaların çok az sayıda olduğu görülmüştür. Sporcular üzerinde yürütülen kişilik çalışmasında Egloff ve Gruhn, 1996: dışadönüklük, duygusal denge faktörlerinin etkili olduğunu göstermiştir. Azimkhani'nin(2014) “Genç ve yetişkin kayakçılarda zihinsel beceri, duygusal zeka ve yarışma kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi” isimli araştırmasında kayak sporcularının duygusal zeka düzeylerini ölçerken iyimserlik alt boyutunun puanını 40.48 ± 6.88 bularak, bu alt boyutun diğer alt boyutlar arasında baskın olduğu sonucuna ulaşmıştır (Azimkhani, 2014, s.68). Bir diğer çalışmada (Özdenk, 2015) araştırmamızı destekler nitelikte olup, araştırma kapsamında iyimserlik puanı grup ortalaması yüksek çıkarken, yine aynı çalışma da takım sporcularının duygusal zekâ puanlarının yüksek olduğunu vurgulamıştır (Özdenk,2015,s.84). Çarıkçı ve ark. (2010) yapmış olduğu çalışmada, kişilik özelliklerinin, duygusal zeka üzerindeki etkisinin önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamıştır. Bocce branşının alt dallarını ele aldığımızda, Petank ve Raffa sporcularına göre Volo sporcularının daha uyumlu, öz disiplinli ve deneyime açık olduğu görülmektedir. Salar ve ark., (2012) yapmış olduğu çalışmada, sporun psikolojik özellikler ile kişilik gelişimine etkisini incelemiş, farklılıkların ilgilenilen spor dalı ile de bağlantılı olabileceğinden bahsetmiş ve spor dalının türü, içerisinde barındırdığı bir takım psikolojik özellikleri (motivasyon, bireysel mücadele, takım ruhu, konsantrasyon ve motivasyon vb.) nedeniyle bireyin de psikolojik ve duygusal durumunu farklı yönlerde etkileyebileceğine değinmiştir. Örneğin takım sporu ile ilgilenen bireyler ile ferdi spor dalları ile ilgilenen bireylerin psikolojik ve duygusal özellikleri, yaptıkları spor dalının içeriğine göre, birbirlerinden farklı olabileceğinden dolayı, petank, raffa ve volo sporcularının kişilik özellikleri ve duygusal zekâ düzeylerinin de farklı olması beklenebilir. Nitekim Volo alt disiplini ile ilgili bulguları, bu alt disiplinin Bocce'nin diğer alt disiplinlerine oranla daha zorlu olması ile açıklayabiliriz.

Sonuç

Bu çalışmada, Bocce Sporcularının, Kişilik Özellikleri ve Duygusal Zeka Düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır. Yapılan istatıksel analizler sonucunda Bocce Sporcularının Kişilik ve Duygusal Zeka Düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler görülmüştür. Ortaya çıkan bu sonuçlardan yola hareketle, sporcuların kişilik özelliklerine bakıldığında, Volo alt disiplini ile uğraşan sporcuların, Petank ve Raffa alt disipliniyle uğraşan sporculara göre daha Uyumlu, daha Öz Disiplinli ve daha Deneyime açık oldukları görülmüştür. Sporcuların duygusal zeka düzeylerine bakıldığında ise ortaya çıkan sonuç, Volo branşıyla uğraşan sporcuların İyimserlik düzeylerinin, Raffa ile uğraşan sporcuların iyimserlik düzeylerine göre daha yüksek olduğudur. Bu sonuçlara göre, sporcunun iyimserlik hali arttıkça, düşük düzeyde Dışa

dönüklüğü ve Öz disiplini de artmaktadır. Ayrıca sporcunun iyimserliği arttıkça, orta düzeyde Uyumluluğu ve Deneyime açıklığı artmaktadır. Öte yandan sporcunun Duygularının değerlendirmesi arttıkça, düşük düzeyde Uyumluluk ve Deneyime açıklığı da artmaktadır. Ulaşılan bulguların nedeni düşünüldüğünde, Pied-Tanque (bitişik ayaklar) anlamına gelen Petank alt disiplinin sporcuyu fazla zorlamadığı, daha az performans dayalı olduğuna rastlandığı, Raffa alt disiplinin ise kapalı alan da daha fazla oynayarak dinlenmenin daha fazla olduğu görülmüştür. Elde edilen bu önemli bulgular neticesinde, duygusal zeka düzeyleri ve kişilik özelliklerinin alt boyutlarıyla, Volo disiplinini karşılaştırdığımız da bu disiplinin daha fazla mücadele ruhuna sahip, hem fiziksel hem de zihinsel gücün ön plana çıktığı bir branş olduğu için, kişilik özellikleri ve duygusal zeka düzeyinde anlamlı farklılıklar oluşturmuş olabileceği söylenebilir. Bu önemli bulgular ışığında, ileride bu konuda gerçekleştirilecek araştırmalar için, bocce sporcuları üzerine yapılacak olan çalışmaların sayısının artırılması önerilebilir. Ayrıca bu özellikler (kişilik-duygusal zeka), takım ve bireysel olarak yarışan sporcular için, yapılacak yeni çalışmalarda da değerlendirilebilir. Sporcuların branşa özgü yetenek seçimleri gerçekleştirilirken, bu verilerden yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

- Altan, M. (1999). *Çoklu zeka kuramı*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, s. 117.
- Azimkhani, A. (2014). “Genç ve Yetişkin Kayakçılarda Zihinsel Beceri, Duygusal Zeka Ve Yarışma Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. Spor Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum, 72-80.
- Çarıkçı, İ., Kanten, S. & Kanten, P. (2010). *Kişilik, Duygusal Zekâ ve Örgütsel Vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik bir araştırma*.
- Dalkıran, MA. (2014). *Ortaokul öğrencilerinin spor branşlarına göre kişilik özelliklerinin incelenmesi: Osmaniye örnelemi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Egloff, B., & Gruhn, AJ. (1996). *Personality and endurance sports. Personality and Individual Differences*, 21(2), 223-229.
- Horzum, MB., Tuncay, A., & Padır, MA. (2017). *Beş Faktör Kişilik Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması*. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 398-408.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım. s. 77.
- Küçük, V., Koç, H. (2003). *Psiko-sosyal selişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9, 211-221.
- Özdemir, YA. ve Özdemir, A. (2007). *Duygusal zekâ ve çatışma yönetimi stratejileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi: Üniversitede çalışan akademik ve idari personel üzerine uygulama*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18, ss. 393-410.
- Özdenk, S. (2015). *Bireysel ve takım sporuyla uğraşan sporcular ile spor yapmayan bireylerin duygusal zekâ ve liderlik özelliklerinin incelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Salar, B., Hekim, M., & Tokgöz, M. (2012). *15-18 Yaş grubu takım ve ferdi spor yapan bireylerin duygusal durumlarının karşılaştırılması*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (6), 123-135.

Shokoufeh, S. (2014). *Erzurum'da farklı branşlarla ilgilenen sporcular ile spor yapmayan sedanterlerin kişilik ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*: Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A.(2000). *Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması*. Türk Psikoloji Dergisi, 17(49), 21-33.

Syer, J., Connoly, C. (1998). *Sporcular için zihinsel antrenman*, (Çev. Erkan, F.U.) Ankara: Bağır gan Yayınevi.

Tatar, A., Tok, S., & Saltukoğlu, G. (2011). *Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi*. Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology, 21(4), 325-338.

Tatar, A., Tok, S., & Saltukoğlu, G. (2011). *Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi*. Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology, 21(4), 325-338.

Tok, S. (2008). *Üst düzey performans sporcusu ve sedanterlerde duygusal zekâ kişilik özelliklerinin araştırılması*. Yayınlanmış doktora tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.

Türkmen, M. (2011). *Çim topu, petank, raffa ve volo oyun sistemleriyle; BOCCE: Tanımlar, tarihçe ve oyun kuralları*. Ankara, Neyir Yayınları.

Yelboğa, A. (2006). *Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.. *İş, Güç*” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 8(2), 196-211.

Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüklerinde Çalışan Antrenörlerin Örgütsel Bağlılıklarının İncelenmesi

Onur Mutlu YAŞAR, Murat TURĞUT, Özkan SUKAS

Kastamonu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kastamonu, TÜRKİYE

E-Posta: omyasar@kastamonu.edu.tr

Öz

Örgütsel bağlılık kavramı son dönemlerde sosyal bilimler alanında çalışmaların arttığı bir kavram olarak görülmektedir. Bu bağlamda örgütsel bağlılık kavramı ile literatürde ilgili birden çok tanım bulunmaktadır. Porter ve arkadaşları örgütsel bağlılık kavramını örgütle yaşanana amaç birliği ve bu amacın gerçekleşmesi için ortaya konulan istek olarak tanımlamışlardır. Örgütsel bağlılığın yüksek olması bireyin, örgütün hedeflerine ulaşmasına yardımcı olan bir kavram olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmanın amacı GSB il müdürlüklerinde görev yapmakta olan antrenörlerin örgütsel bağlılık seviyesini tespit etmektir. Çalışma betimsel bir çalışmadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Mayer ve Allen tarafından geliştirilen, toplam 18 ifade ve 3 alt boyuttan oluşan (Duygusal, Devam ve Normatif bağlılık) Örgütsel Bağlılık Ölçeği Kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 665 GSB antrenörü oluşturmuştur. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin normalliğinin tespiti için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmış ve verilerin normal olduğu tespit edilmiştir (,417 / ,576). Bu bağlamda verilerin analizinde parametrik testler olan bağımsız T-testi ve TekYönlü Varyans analizi kullanılmıştır. Ayrıca verilerin güvenilirliği Cronbach Alpha Katsayısı ile ölçülmüş ve verilerin güvenilir olduğu (,710) tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre katılımcıların örgütsel bağlılık toplam puanı 58,81 olarak tespit edilmiş ve skala içerisinde iyi seviyede bir örgütsel bağlılık puanı olarak yorumlanmıştır. Ayrıca alt boyut puanları toplamında en yüksek duygusal bağlılık boyutunda tespit edilmiştir (21,61). Katılımcıların kişisel özellikleri ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki incelendiğinde kadın ve erkek katılımcılar arasında bir fark tespit edilememiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların yaş parametresi ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki incelendiğinde 41-50 yaş grubunun 21-30 yaş grubuna göre örgütsel bağlılık düzeyleri anlamlı olarak yüksek çıkmıştır. Ayrıca eğitim durumu değişkenine göre lise grubunun örgütsel bağlılık düzeyleri üniversite ve lisansüstü gruba göre anlamlı düzeyde yüksek tespit edilmiştir. Boylu ve arkadaşlarının akademisyenlerin örgütsel bağlılıklarını ölçmek amaçlı 2007 de yaptıkları çalışmada akademisyenlerin örgütsel bağlılıkları da iyi düzeyde tespit edilmiştir. Bu bağlamda yapılan çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel Bağlılık, Antrenör, Spor

Analysis of Organizational Commitment of Coaches Working in Government

Abstract

The concept of organizational commitment has recently been seen as an increasing concept of work in the field of social sciences. In this context, the concept of organizational commitment and multiple definitions are related in the literature. Porter et al. Have described the concept of organizational commitment as an alliance of purpose with the organization and a desire to be put forth to achieve this purpose. It is stated that the high level of organizational commitment is a concept that helps the individual to reach the goals of the organization. The purpose of this study is to determine the level of organizational commitment of coaches in GSB (Ministry of Sport) provincial directorates. The study is a descriptive study. The Organizational Commitment Scale (Emotional, Continuance and Normative commitment) consisting of 18 expressions and 3 sub-dimensions developed by Mayer and Allen was used as data collection tool in the study. The study group of the study was 665 GSB trainer. Easy sampling method was used in the study. Skewness and kurtosis values were determined for the normalization of the data obtained in the study and the data were found to be normal (417 /, 576). In this context, parametric tests, independent T-test and univariate analysis of variance, were used in the analysis of data. Moreover, the reliability of the data was measured by the Cronbach Alpha Coefficient and the data were reliable (710). According to the findings of the study, the organizational commitment total score of the participants was determined as 58.81 and it was interpreted as a good organizational commitment score within the scale. Furthermore, subscale scores were found to be the highest emotional attachment dimension (21,61). When the relationship between personal characteristics of participants and their organizational commitment was examined, no difference was found between male and female participants. In addition, when the relationship between age parameter and organizational commitment of participants was examined, organizational commitment levels were significantly higher than 41-50 age group and 21-30 age group. Moreover, organizational commitment levels of high school group were found to be significantly higher than university and graduate group according to educational status variable. In 2007, Boylu and his colleagues used their academicians' organizational commitment to measure their organizational commitment to academics at a good level. This is similar to the work done in this context.

Keywords: Organizational Commitment, Coach, Sports

Giriş

İçinde yaşadığımız bilgi çağında rekabet şartları ve yönetim paradigmaları büyük bir hızla değişmektedir. Bu hızlı değişime ayak uydurabilmek için örgütlerin, dolayısıyla da yöneticilerin iş görenlerle olan mevcut ilişkilerini gözden geçirmesi ve yeniden yapılandırması gerekmektedir.

Bu ilişkideki en kritik noktalardan biri ise örgütsel bağlılıktır. Örgütsel bağlılık, iş görenin çalıştığı örgüte karşı hissettiği bağın bir ifadesidir ve bu bağlamda verimin artması ve azalması noktasında etkilidir (Gül ve Çöl, 2005). İş görenlerin yaptıkları işten ve çalıştıkları örgütten memnun olmalarını sağlamak, artık örgütler tarafından mal ve/veya hizmet üretmek gibi temel bir amaç olarak görülmektedir. Bu amacın gerçekleştirilmesinde bireyin çalıştığı örgütün hedeflerini benimsemesi ve o örgüt içinde varlığını sürdürmeyi istemesi anlamına gelen örgütsel bağlılık ön plana çıkmaktadır. Örgütsel bağlılık kavramının kurumlar ve çalışanlar üzerindeki etkileri çeşitli çalışmalar ve araştırmalarla tespit edilmeye çalışılmış ve bu araştırmalarda, genel olarak örgütsel bağlılığı yüksek olan çalışanların, kuruma katkıların daha fazla olacağı yönünde yorumlar yapılmıştır (Boylu ve ark., 2007). Bu kavram üzerine yapılan ilk bilimsel çalışmayı, Whyte 1956 yılında yapmıştır (Dolu, 2011). Devam eden süreçte ise birçok bilim adamı örgütsel bağlılık kavramını farklı açılardan değerlendirerek, kavramın gelişmesi ve tanınırlığına katkıda bulunmuşlardır (Dolu, 2011).

Bu bağlamda Örgütsel bağlılık kavramı son dönemlerde sosyal bilimler alanında çalışmaların arttığı bir kavram olarak görülmektedir. Örgütsel bağlılık kavramı ile literatürde ilgili birden çok tanım bulunmaktadır. Porter ve arkadaşları (1974) örgütsel bağlılık kavramını örgütte yaşanan amaç birliği ve bu amacın gerçekleşmesi için ortaya konulan istek olarak tanımlamışlardır. Balay (2000) örgütsel bağlılığı; “iş görenlerin örgütlerine ve kurumlarna sadakatleriyle ilgili bir tutumdur” şeklinde tanımlamıştır.

Bu konuda birçok çalışması bulunan bilim insanları Meyer ve Allen'e (1990) göre ise örgütsel bağlılık kavramı; çalışanın, örgüte karşı olan psikolojik bakış açısını anlatmakta ve örgütle olan ilişkisini sürdürmesine yol açan bireysel durumu ifade etmektedir. Bu ifadeler ve tanımlar doğrultusunda örgütsel bağlılığın önemi ortaya çıkmaktadır. Türkiye'nin spor politikasının yapılması ve uygulanması noktasında önemli pozisyonda bulunan antrenörlerin örgütsel bağlılık seviyelerinin tespit edilmesi de bu bağlamda önemli bulunmuştur. Bu çalışmanın amacı ise GSB il müdürlüklerinde görev yapmakta olan antrenörlerin örgütsel bağlılık seviyesini tespit etmektir.

Yöntem

Ölçme Aracı

Çalışma betimsel bir çalışmadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Mayer ve Allen (1991) tarafından geliştirilen, toplam 18 ifade ve 3 alt boyuttan oluşan (Duygusal, Devam ve Normatif bağlılık) Örgütsel bağlılık Ölçeği Kullanılmıştır. Meyer ve Allen (1991) tarafından geliştirilen “Örgütsel Bağlılık Ölçeği” (Organizational Commitment Questionere: OCQ), örgütsel bağlılığı; duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık olmak üzere üç temel bileşene ayırarak ölçmeyi amaçlamıştır (Baysal ve Paksoy, 1999:8). Araştırmada veri toplamak için kullanılan Meyer ve Allen'in örgütsel bağlılık ölçeği, 5'li Likert sıkalasına göre tasarlanmış olup, 5'li ölçekteki ifadelerin puanlaması; “1: kesinlikle katılmıyorum”, 2:katılmıyorum, 3:kararsızım, 4:katılıyorum ve 5:kesinlikle katılıyorum” şeklinde yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini Karadeniz bölgesinde görev yapmakta olan, Gençlik Hizmetleri Ve Spor İl Müdürlüklerinde çalışan Antrenörler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Karadeniz bölgesinde görev yapmakta olan, Gençlik Hizmetleri Ve Spor İl Müdürlüklerinde Çalışan 665 antrenör oluşturmuştur. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde, evren içinden seçilecek örnek grubun araştırmacının isteği ve yargısı tarafından belirlendiği tesadüfi olmayan örnekleme yöntemidir. Kolayda örnekleme yönteminde veriler, evrenden hızlı, ekonomik ve daha elverişli şekilde toplanır (Malhotra, 2004: 321, Aaker vd., 2007: 394, Zikmund, 1997: 428).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

		N	%
Cinsiyet	<u>Erkek</u>	456	68,6
	<u>Kadın</u>	209	31,4
Yaş	<u>21-30</u>	167	25,1
	<u>31-41</u>	258	38,8
	<u>41-50</u>	154	23,12
	<u>51 ve üstü</u>	86	12,9
Eğitim	İlk Öğretim	36	5,4
	Orta Öğretim	97	14,6
	Lisans	463	69,6
	Lisans Üstü	69	10,4
Hizmet Yılı	1-3 yıl	184	27,7
	4-7 yıl	204	30,7
	7 ve üstü	277	41,7
Kadro Durumu	Kadro lu	435	65,4
	Sözleşmeli	230	34,6
Toplam		665	

Verilerin Analizi

Araştırma da elde edilen verilerin normalliğinin tespiti için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmış ve verilerin normal dağılıma sahip olduğu tespit edilmiştir (,417/,576). Huck (2012), verilerin normal dağılım gösterebilmeleri için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerlerinin -1 ile +1 arasında olmasının yeterli olacağını belirtmiştir. Bu bağlamda verilerin Analizinde parametrik testler olan bağımsız T-testi ve Tek Yönlü Varyans analizi kullanılmıştır. Ayrıca verilerin güvenilirliği Cronbach Alpha Katsayısı ile ölçülmüş ve verilerin toplam puanlarının güvenilirliği ,71 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca alt boyutlara ilişkin güvenilirlik değerleri Tablo 2 de belirtilmiştir.

Tablo 2. Ölçeğin Geneline ve Kapsadığı Boyutlara İlişkin Güvenirlik Düzeyleri

Değişkenler	İfade Sayısı	Cronbach Alpha
Duygusal Bağlılık	6	,73
Devam Bağlılığı	6	,70
Normatif Bağlılık	6	,70
Toplam	18	,71

Bulgular

Çalışmada elde edilen bulgulara göre katılımcıların örgütsel bağlılık toplam puanı 58,81 olarak tespit edilmiş ve skala içerisinde iyi seviyede bir örgütsel bağlılık puanı olarak yorumlanmıştır.

Örgütsel Bağlılık	N	X	S.d.	Skewness	Kurtosis
Duygusal Bağlılık	665	21,61	4,07	,417	,576
Devam Bağlılığı	665	19,55	3,72		
Normatif Bağlılık	665	16,98	3,78		
Toplam Puan	665	58,81	8,52		

Bunun yanı sıra katılımcıların yaş parametresi ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki incelendiğinde 41-50 yaş grubunun 21-30 yaş grubuna göre örgütsel bağlılık düzeyleri anlamlı olarak yüksek tespit edilmiştir. Ayrıca duygusal ve normative bağlılık alt boyutlarında da 41-50 yaş grubunun 21-30 yaş grubuna göre örgütsel bağlılık düzeyleri anlamlı olarak yüksek çıkmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Yaşlarına Göre Örgütsel Bağlılık Algılarına İlişkin Sonuçlar

Yaş	X	S.d.	Fark	
21-30	52,85	5,83	,038*	3<1
31-40	53,78	6,94		
41-50	57,91	6,12		
50 ve üstü	55,56	5,98		

Ayrıca eğitim durumu değişkenine göre İlk Öğretim ve Lise grubunun örgütsel bağlılık düzeyleri üniversite ve lisansüstü gruba göre anlamlı düzeyde yüksek tespit edilmiştir. Bu sonuç diğer bütün alt boyutlar için de geçerlidir.

Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Örgütsel Bağlılık Algılarına İlişkin Sonuçlar

Eğitim Durumu	X	S.d.	Fark	
İlköğretim	58,23	4,84	,031*	1,2<3,4
Orta Öğretim	55,77	3,97		
Lisans	52,34	4,33		
Lisans Üstü	53,78	5,86		

Bir diğer değişken olan çalışılan yıl değişkenine göre 7 yıl ve üstü grup lehine diğer gruplar aleyhine istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Ayrıca bütün alt boyutlarda da 7 yıl ve üstü grup lehine diğer gruplar aleyhine istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir

Tablo 5. Katılımcıların Çalışılan Yıl Değişkenine Göre Örgütsel Bağlılık Algılarına İlişkin Sonuçlar

Çalışılan Yıl	X	S.d.	Fark	
1-3 yıl	53,76	7,96	,037	3<1,2
4-6 yıl	53,25	7,85		
7 yıl ve üstü	57,94	6,98		

Cinsiyet değişkenine göre ise kadın ve erkek grupların arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Kadro durumu değişkenine göre toplam puanda ve bütün alt boyutlarda kadrolu ve sözleşmeli gruplar arasında istatistiksel olarak kadrolu grup lehine istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Kadro Durumu Değişkenine Göre Örgütsel Bağlılık Algılarına İlişkin Sonuçlar

Kadro Durumu	X	S.d.	Fark	
Kadrolu	58,59	8,43	,002*	1<2
Sözleşmeli	53,77	7,76		

Tartışma

Bozkurt ve İrfan'ın (2013) yaptıkları akademisyenlerin örgütsel bağlılıklarını inceledikleri çalışmada aynı ölçek kullanılmış ve genel olarak akademisyenlerin örgütsel bağlılıkları iyi seviyede tespit edilmiştir. Bu bağlamda yapılan çalışma ile Bozkurt ve İrfan'ın çalışması arasında benzerlik bulunmaktadır

Ayrıca Karakaya ve Karademir (2013) tarafından beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel bağlılıklarını araştırdıkları çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel bağlılıkları cinsiyet değişkenine göre erkekler lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Jackson'ın (2004) yaptığı çalışmada kadınların örgütsel bağlılık düzeyleri erkekler lehine daha yüksek tespit edilmiştir. Farklı çalışmalarda erkek ve kadınlar arasındaki örgütsel bağlılık düzeyleri arasında farklı sonuçlar tespit edilmekte ve genel itibari ile kesin bir yargıya ulaşılmamıştır

Karakaya ve Karademir (2013) tarafından beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel bağlılıklarını araştırdıkları çalışmada kadrolu öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları kadrosuz öğretmenlere göre daha yüksek seviyede tespit edilmiştir. Nartgun ve Menep (2010)'ün yaptıkları araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmış, kadrolu olmayan öğretmenlerin, kadrolu ve sözleşmeli öğretmenlere göre devam bağlılıklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda değerlendirilen çalışmalar ile yapılan çalışma arasında benzerlikler tespit edilmiştir. Genel itibari ile alanyazında kardoya sahip olmanın örgüte bağlılığı olumlu etkilediği belirtilmektedir.

Korkmaz (2010)'ın yaptığı araştırmada yaş ile örgütsel bağlılık arasında bir ilişki tespit edilmemiştir. Lee ve diğ. (2000) yapmış oldukları yazın taramasında, birçok çalışmada yaş ve kıdem mesleğe yapılan yatırımlardaki artış, güçlenen mesleki kimlik, daha deneyimli ve ileri yaşlardaki çalışanlarda azalan kariyer olanakları nedeni ile ilişkili olarak mesleki bağlılık ile pozitif ilişkiler içerisinde olduğunun öngörüldüğünü belirlemişlerdir Yaş ve kıdem arttıkça yapılmış olan yatırımların dolayısıyla bağlılığın da artacağı öngörülmekte ve ilerleyen yaş ile birlikte çalışanların alternatiflerinin azalması üzerine de vurgu yapılmaktadır (Colarelli and Bishop, 1990; Meyer ve diğ., 1993). Suliman ve Iles (2000)'in yaptıkları araştırmada, mesleki kıdem sürekli bağlılığı arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. İnce ve Gül (2005) ise çalışanın hizmet süresi arttıkça örgüte yatırımın ve örgütten elde edilecek kazançların arttığı, bu sebeple ayrılma durumunda oluşabilecek kayıpları yaşamamak adına örgüte bağlılığın arttığı şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmanın verileri yalnızca Karadeniz Bölgesindeki iller içerisinde toplanmıştır.
- Antrenörlerin branşlarına göre ayrımı yapılmamıştır.
- Antrenörlerin medeni durumlarına göre araştırma yapılmamıştır.
- Kullanılan ölçeğin yanı sıra farklı bir örgütsel bağlılık ölçeği ile veri toplanıp iki ölçeğin arasındaki korelasyon incelenmemiştir.

KAYNAKÇA

Aaker, DA., & Kumar, V. & Day, GS. (2007). Marketing Research, 9. Edition, John Wiley & Sons, Danvers.

Allen, NJ. & Meyer, JP. & John P. (1990) "The Measurement And Antecedents Of Affective, Continuance And Normative Commitment To The Organization", Journal Of Occupational Psychology, 63, 1-18 (1990).

Balay, R. (2000). Yönetici Ve Öğretmenlerde Örgütsel Bağlılık, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Baysal, AC. ve Paksoy M. (1999). "Mesleğe Ve Örgüte Bağlılığın Çok Yönlü İncelenmesinde Meyer-Allen Modeli", İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt:28, No:1, Ss. 7-15

Boylu, Y. & Pelit, E. & Güçer, E. (2007). "Akademisyenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma". Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt: 44 Sayı:511, Ss.55-74

Bozkurt, Ö., & Yurt, İ. (2013). Akademisyenlerin Örgütsel Bağlılık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Yönetim Bilimleri Dergisi, 135.

Colarelli, S, & Bishop, R. (1990). Career Commitment: Functions, Correlates And Management. Group And Organizational Studies, 15, 158-176

Çöl, G. & Gül, H. "Kişisel Özelliklerin Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkileri Ve Kamu Üniversitelerinde Bir Uygulama", Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi. 19:1, 2005, 291-306.

Dolu, B.(2011). Bankacılık Sektöründe Çalışanların Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma, (Tezsiz Yüksek Lisans Bitirme Projesi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta

Huck, SW. (2012). Reading Statistics And Research (6th Ed). Boston: Pearson.

- İnce, M, Gül, H. (2005). Yönetimde Yeni Bir Paradigma: Örgütsel Bağlılık, Ankara: Çizgi Yayınları.
- Jackson, P. (2004). Employee Commitment To Quality. International Journal Of Quality And Reliability Management, 21 (4), 714-730.
- Karakaya, E., Y., & Karademir, T. (2013) Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Organizational Commitment Levels Of Physical Education Teachers Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe Journal Of Sport Sciences 2013, 24 (1), 37-44
- Korkmaz, HTE., (2010). İşte Yaşanan Olay Kategorileri İle Duygu Durumları Ve İşe Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler: Duygusal Olaylar Kuramının Test Edilmesi. Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Bölümü. Psikoloji Anabilim Dalı, 71.
- Lee, K, Carswell, JI, Allen, Nj. (2000). A Metaanalytic Rewiew Of Occupatioanl Commitment: Relations With Person And Work-Related Variables. Journal Of Applied Psychology, 85 (5), 799-811.
- Malhotra, N. K. (2004). Marketing Research An Applied Orientation, 4. Edition, Pearson Prentice Hall, New Jersey
- Meyer, JP. and Allen, NJ., (1991), “A Three Component Conceptualization Of Organizational Commitment”, Human Resources Management Review, Vol.1, Pp. 61-89.
- Meyer, J, Allen, N, Smith, C. (1993). Commitment To Organization And Occupations: Extension And Test Of A Three-Component Conceptualization. Journal Of Applied Psychology, 78 (4), 538-551.
- Mowday, RT., Porter,LW. And Steers, RM. (1982), Employee-Organizational Linkages: The Psychology Of Commitment, Absenteeism And Turnover, Academic Press Inc., New York.
- Nartgun, Ş. S. & Menep, İ. (2010). The Analysis Of Perception Levels Of Elementary School Teachers With Regard To Organizational Commitment: Şırnak / İdil Case,Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7 (1),308-309
- Porter, L.;& Steers, R. & Mowday, R.; & Boulian, P. (1974). Organizational Commitment, Job Satisfaction And Turnover Among
- Suliman, A, & Iles, P. (2000). Is Continuance Commitment Beneficial To Organizations?, Commitment-Performance Relationship: A New Look. Journal Of Managerial Psychology,15 (5), 415-416.
- Zikmund, WG. (1997). Business Research Methods, 5. Edition, The Dryden Press, Orlando.

2. Mersin Uluslararası Maratonuna Katılanların Organizasyon Memnuniyet Düzeylerinin Araştırılması

Mehmet KUMARTAŞLI, Ali ÖZERDİNÇ, Olcay SALİCİ

Süleyman Demirel Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Isparta,, TÜRKİYE

E-Posta: mehmetkumartasli@sdu.edu.tr

Öz

Büyük emek ve hazırlık gerektiren spor organizasyonları, farklı ülkelerden, sporseverleri, sporcuları, antrenörleri ve yöneticileri bir araya getirmektedir. Organizasyonun başarısında, müsabakaların iyi geçmesi kadar katılımcıların memnuniyeti de önemlidir. Bu spor dallarından birisi de koşunun insan sağlığı ile olmazsa olmaz önemini gösteren koşu maratonlarıdır. Bu çalışmanın amacı; Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen 2. Uluslararası Maraton'a farklı ülkelerden katılanların, memnuniyet ölçütünün araştırılmasıdır. Araştırmanın evrenini organizasyona katılan 27000 kişi oluşturmuştur. Bu kişilerin yüzde 21'inin ilk defa katıldığı, buna karşın yüzde 79'unun daha önceki organizasyonda yer aldığı gözlemlenmiştir. Örneklem bakıldığında bunlar içinde random yönetimi ile belirlenmiş 200 kişi oluşturmuştur. Bunların 151'i Türk, 49 tanesi ise farklı ülkelerden gelen kişilerdir. 139 erkek gruba karşın 61 bayan grup yer almıştır. Araştırma yöntemi olarak çoktan seçmeli sorular ve 5'li likert yöntemine göre hazırlanan 14 sorudan oluşan anket geliştirilmiştir. Anketlerden elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programı kullanılarak tanımlayıcı istatistik ve yüzdelerle karşılaştırmalar yapılmış, tablo ve grafiklerle sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda; sözkonusu maratonda güvenliğin üst düzeyde yer aldığı, sağlık önlemlerinin yeterli derecede alındığı, organizasyon sonunda ödül töreninin iyi olduğu, maratonun seyirciye uygun şartlarda hazırlanıldığı tespit edilmiştir. Program akışı ve müsabaka sonuçları ilanının zamanında yapıldığı belirtilirken, katılımcıların maratonun tanıtımının biraz daha geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Atletizm, Organizasyon Yönetimi, Spor, Mersin Maraton

Investigation of the Organization Satisfaction Levels of the 2nd Mersin International Marathon's Participants

Abstract

Sport organization that require great labor and preparation put together sport fans,athletes,trainers and directors from different countries. In the success of the organization,the satisfaction at the participants is also as important as the pass well of competitions.One of these sport branches is also jogging marathons that show indispensable importance of running with human health. The aim of this study investigates the satisfaction mecsure of the participants from different countries to the 2nd International Marathon organized by Mersin in 2016 Metropolitan Municipality.The universe of the research was formed by 2700 people who participated in the organization.It was observed that 21 percent of these people participated for the first time,where as 79 percent were involved in the previous organization. When was looked at thesample,400 people were determined by random method in these.32 percent of these are Turkish,79 of them are people who came from different countries.In contrast to 278 male group take part in 122 female group.As research method a questionnaire consisting of 14 questions prepared according to multiple choice questions and 5 point likert method. The statistics and percentage comparison were done for the detos were got from polls by using SPSS 22.0 packet program are presented in graphics and tables. As a result of the search,it was diagnosed that security play a high part,health precautions were taken at enough level,at the end of the organization,reward ceremony was good,and the marathon was prepared for the audiences.While the announcement of the program follow and results of the competition were done on time.Participants told that the advertisement of the marathon should be improved.

Keywords: Athletizm,Organization M anagement,Sports,Mersin Marathon

Giriş

Spor yarışmaları ile sportif amaca yönelik olarak düzenlenen; toplantı, panel, seminer, kurs, kamp vb. faaliyetlerin belli bir program çerçevesinde hazırlık, yürütme, sonuçlandırma ve değerlendirme aşamalarında yapılan çalışmalara spor organizasyonu denir (Erdal, 2012). Spor organizasyonlarının etkili pazarlanabilmesi pazarlamanın tüm aşamalarının etkili şekilde yerine getirilmesi ile mümkün olmaktadır. Pazarlamanın üretim öncesi harekete geçtiği nokta tüketici istek ve ihtiyaçlarının belirlenmesidir. Modern pazarlama anlayışının gereği bunu zorunlu hale getirmiştir (Serarslan, 2009).

Global bir yapıya kavuşan dünyamızda spor organizasyonları ülkelerin tanıtımı ve birlikteliklerin geliştirilmesi için büyük bir öneme sahiptir. Teknolojik gelişmelere paralel olarak dünyanın herhangi bir ülkesindeki faaliyeti canlı olarak izleme ve haber alma olanağı mevcuttur. Bu önemli nokta dikkate alınarak organizasyon yapılmalıdır. Uluslararası spor organizasyonları çeşitli amaçlar göz önüne alınarak organize edilmelidir. Bu amaçlar şunlardır (Güney, 2000; Fişek,1998;).

Spor hizmetlerinin aynı içerik ve kalitede sunulmasına rağmen tüm insanlar üzerinde aynı etkiyi yaratmadığı düşünülmektedir. Hizmetlerde ortalama bir kaliteden bahsedilmemektedir. Her müşterinin ihtiyaçlarına cevap verebilmek önem arz etmektedir. Hizmetin çok kaliteli ve üstün olduğunun iddia edildiği durumlarda dahi, birinin memnuniyetsizliği, hizmetin kalite bütünlüğüne gölge düşürebilmektedir (Şahin, Koç ve Yılgin 2003, s124).

Bu çalışmada 2.Mersin Uluslararası Maratonuna katılanların organizasyondan beklentilerinin ne ölçüde karşılandığı ortaya konularak farklı ülkelerden katılımcıların aynı hizmetlerden ne ölçüde memnuniyet duyduklarının belirlenmesi amaçlanmaktadır

Materyal ve Yöntem

Araştırma Mersin ilinde yapılan Uluslararası Maratona katılan Yaş ortalamaları 36.54 ± 14.513 olan, 139 u Erkek 61, i kadın olmak üzere toplam 200 gönüllü sporcudan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Rıza Erdal ve Ahmet Ketten tarafından geliştirilen, Atletizm Şampiyonasına katılanların organizasyon memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi adlı anket uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen veriler SPSS 16.0 paket programı kullanılarak tanımlayıcı istatistik ve yüzdelik karşılaştırmalar yapılmış, tablo ve grafiklerle sunulmuştur

Bulgular

Araştırmanın sonucundan elde edilen verilere göre;

	f	%
Evet	152	76,0
Hayır	42	21,0
Toplam	194	98,0

Tablo 1 Mersin maratonuna yarışmacıların büyük çoğunluğu ilk defa katılım gerçekleştirdiMersin Maratonuna katılım gerçekleştirenlerin % 76, sının Evet diyerek ilk defa, % 21inin Hayır diyerek daha önce katılım gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Mersin Maratonundan nasıl haberdar olma şekli,

	f	%
Gazete	14	7,0
Dergi	3	1,5
Radyo	5	2,5
Tv	18	9,0
İnternet	79	39,5
Pankart	10	5,0
Afiş	23	11,5
Diğerleri	48	24,0
Toplam	200	100,0

Tablo 2 Mersin maratonundan büyük çoğunluğunun internetten haberi olduğu görülmüştür. Mersin Maratonuna katılım gerçekleştirenlerin % 39,5 internet, % 11,5 afiştan haberdar olduğu görülmüştür.

Mersin Maratonuna Katılım

	f	%
Hiç katılmam	10	5,0
Katılmam	18	9,0
Kararsızım	22	11,0
Katılıyorum	65	32,5
Tamamen katılıyorum	85	42,5
Toplam	200	100,0

Tablo 3 Mersin maratonuna katılanların yeterince tanıtıldığı görülmüştür. Mersin Maratonuna katılım gerçekleştirenlerin % 75 inin yeterince tanıtıldığı sonucuna vardığı görülmüştür.

Mersin Maratonundaki personelden memnuniyet düzeyi

	f	%
Hiç katılmam	14	7,0
Katılmam	9	4,5
Kararsızım	22	11,0
Katılıyorum	60	30,0
Tamamen katılıyorum	93	46,5
Toplam	198	99

Tablo 4 Mersin maratonuna katılanların büyük çoğunluğunun personelden memnun kaldığı görülmüştür. Mersin Maratonuna katılım gerçekleştirenlerin % 76,5 inin personelden memnun kaldığı sonucuna vardığı görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Mersin maratonuna yarışmacıların büyük çoğunluğu ilk defa katılım gerçekleştirdi. Mersin Maratonuna katılım gerçekleştirenlerin % 76, sınıfın Evet diyerek ilk defa, % 21'inin Hayır diyerek daha önce katılım gerçekleştirdikleri görülmüştür. Bu da organizasyonunun tanınırlılığının daha fazla yapılması gerektiğini göstermiştir. R.Erdal ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2015) 'ın yapmış olduğu çalışmada ise Türkiye'den organizasyona katılanlardan 165 kişi (% 38), diğer ülkelerden katılanlardan 208 kişinin (% 50) organizasyona katılım cevabını verdiği görülmüştür. Ö.K.Tüfekçi 2014, nin y Runtalya maratonu ile ilgili yaptığı çalışmada ise sporcuların İlk kez, %10,34, 2.Kez %13,79, 3.Kez % 34,48, 4.Kez % 44,48 oranıyla katılım gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Mersin maratonuna katılanların haberdar olma şekillerine bakıldığında, internet %39,5 ile en yüksek değeri aldığı ikinci olarak diğerleri olarak % 24,0 ile işaretlendiği görülmüştür. Hur ve arkadaşlarının (2011), yapmış oldukları internet ile tanıtım konulu çalışmada, amaca ulaşmada internet sitesinin kaliteli ve kolay ulaşılabilir olmasının hizmeti alacak hedef kitle açısından önemli olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar yapılan çalışmayı desteklemektedir.

Mersin Maratonunun katılım düzeyine baktığımızda, Tamamen katılım % 42,5, katılım % 32,5 Katılım ile yüksek düzeyde memnuniyet ve katılım oranının gerçekleştiği görülmüştür. R.Erdal ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları çalışmada ise; Türkiye'den organizasyona katılanlardan 401 kişi (% 87), tamamen katılım, diğer ülkelerden katılanlardan 360 kişinin (% 85) katılım ve tamamen katılım cevabını verdiği görülmektedir. Bu sonuçlarda bizim yaptığımız çalışma ile aynı sonuçları göstermektedir. Bu sonuçlara göre Mersin Maratonunu katılımcılar Başarılı bulmaktadırlar.

Mersin maratonundaki personelden memnuniyet düzeyine baktığımızda ise tamamen katılım, % 46,5, katılım % 30 şeklinde % 76,5 ile memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. R.Erdal ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları çalışmada ise; Türkiye'den organizasyona katılanlardan 366 kişi (% 82), diğer ülkelerden katılanlardan 308 kişinin (% 72) katılım cevabını verdiği görülmektedir. Bizim yaptığımız çalışma ile aynı sonuçları göstermektedir. Bu sonuçlara göre Mersin Maratonunda görev alan personel yüksek kalitede hizmet vermeye çalışarak, katılımcıların Memnun kalmasını sağlamışlardır.

Bu organizasyonun daha verimli ve kaliteli olabilmesi için görev alan personel organizasyonla ilgili eğitime tutulmalı, Katılımı en yüksek düzeye ulaştırabilmek içinde Şehir içinde ve Türkiye çapında reklama ve tanıtıma önem verilmelidir.

Sonuç olarak; Mersin maratonuna katılan katılımcıların organizasyonu genel olarak başarılı buldukları tespit edilmiştir

KAYNAKÇA

Erdal, R. (2012). Sporda Yönetişim ve Organizasyon. Bedray Basın Yayıncılık Ltd. Şti., İstanbul.

Güney, S. (2000). Yönetim ve Organizasyon El Kitabı. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s70.

Hur, Y., Ko, Y.J., Valacich, J. (2011). A Structural Model of the Relationships Between Sport Website Quality, E-Satisfaction, and E-Loyalty. Journal of Sport Management, 25, 458-473.

Fişek, K. (1998). Spor Yönetimi. Bağrgan Yayımevi, Ankara.

Rıza ERDAL, Ahmet KETEN, Zekiye BAŞARAN, Mehmet Yavuz TAŞKIRAN, Mine GÜL, Ertay SEYRE (2015). 14. Dünya Salon Atletizm Şampiyonasına Katılanların

Organizasyon Memnuniyet Düzeylerinin Belirlenmesi” International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS) .

Ömer Kürşad Tüfekçi, “ Spor pazarlamasında tüketici temelli marka değerini belirlemeye yönelik nitel bir araştırma: 9.Uluslararası ÖGER Antalya Maratonu (Runtalya) örneği” Volume: 11 Issue: 2 Year: 2014. Journal of Human Sciences.

Serarslan Z. (2009). Futbol Pazarlaması. (TFF Eğitim Yayınları, Sayı: 9). Elma Basım, İstanbul, s10

Şahin M, Koç S, Yılgin A. (2003). Beden Eğitimi ve Sporda Sponsorluk. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s124.

Theoretical Framework of Motivation in Labour Productivity

Yulia KRET

Lviv State University of Physical Culture, Lviv, UKRAINE

E-Mail: yulkr88@gmail.com

Abstract

In order to determine the impact of motivation on labour productivity, we have analyzed peoples' needs, interests, and motives as well as we have carried out their classification. An important factor in revealing the process of motivation is the mutual stipulation of motives and needs.

Problem statement. The topicality of the article is determined by the necessity in studying the basis of motivational theory in depth.

The object of the research is to reveal the agents of motivation, employee stimulation and the factors of motivational development.

The subject of the study is to single out a set of methods, forms and means for the effective control on the employee motivation.

The analysis of recent researches and publications. The methodological foundations of the study about motivation on labour productivity have been laid by such scholars as A. Maslow, F. Taylor, D. McGregor, B. Ouchi, A. Schopenhauer, D. McClelland. The scientists paid particular attention to the ways of encouraging and boosting labour productivity.

The purpose of the article. The purpose of the article is to find out as well as to analyze the specifics, the content and structure of the motivational labour concept.

Keywords: Motivation, Theory of Needs, Activity, Organization, Stimulation

Introduction

The presentation of the main material. The main principle of successful functioning of an enterprise or an organization is the formation of a proper motivational basis. Its task is to encourage employees to perform their work efficiently, quickly and with the least expenses for an employer.

The first theory of motivation have been formed from the historical experience of human behaviour. This theory of motivation has been used up to this date and it is called the theory of “a carrot or a stick”. The theory reflects the method of encouragement and punishment.

At the first time, the term “motivation” was used by the German philosopher A. Schopenhauer in his article “Four Principles of Sufficient Reason” (1900-1910). The idea of the article was to confirm that motives were the inner desires of man, which came true through application of the specific actions.

The same issue was investigated by such scholars as A. Maslow, F. Taylor, D. McGregor, B. Ouchi, V. Vroom, G. Shchekin etc.

The needs are interdependent with the motivation. This phenomenon results in bringing up self-stimulation as well as the stimulation of the other employees in order to comply the tasks and reach certain goals.

In 1943 A. Maslow formed the theory of needs, which reflected the boundless world of people’s needs and their influence on the labour efficiency. The theory has been devised in the form of a pyramid which consists of five groups:

1. Physiological needs include the need for food, need for water, need for warmth. These needs are satisfied first and foremost. A large number of people who work and get their salary are able to meet their physiological needs.
2. Safety and security needs. These needs are satisfied in case a person earns sufficiently high salary up to which a person can meet not only his/her physiological needs, but also make savings as well as be secured with social guarantees by the state.
3. Social needs. These are ones of the urgent needs of a person; they help people to get information, to gain experience and to convey it. It means that social needs are essential for an information exchange process.
4. Esteem needs. In order to feel comfortable, a person should possess a feeling of self-esteem as well as a feeling of being respected by the others. The need in being respected is provoked by the constant competitions among people and the ability to reach the goals.
5. Self-actualizing needs pertain to the necessity of the highest order; these needs are not up to everyone to satisfy. Self-actualizing needs demand a person to work not only for the sake of a material factor, but also for the recognition of the importance of his/her work.

It is the hierarchy of A. Maslow’s needs that is the basis for the employees’ motivation, albeit it is wrong to regard this basis as a rigid scheme under which an employer should act.

F. Taylor made up the list of the most effective factors of production:

high day rate;

good working conditions;

high level of payment for the norm implementation;

reduction of wages for the non-implemented norm;

the norm must be tense so that it can be performed by a first-rate employee;

F. Taylor found that when an employer sets high standards of production and employees are paid 60% more for satisfying these standards, it affects the growth of their welfare positively and makes employees more efficient [1].

The disadvantage of this system is the assertion that salary is a major factor in staff stimulation. The system considers the interests of entrepreneurs and determines the most profitable norms of production for them. Furthermore, the development of economic and society ideas requires consideration of the paramount importance of psychological aspects.

In the 50's K. McGregor formed two theories "X" and "Y". These theories were based upon Maslow's theory of need and their formation was caused by the fact that employees' productive potential was not used effectively.

The "X" theory is based on the fact that a person is a lazy creature who is unable to perform his/her work in an accurate, efficient way and within an allotted period of time. He/she avoids liability at any possible time. Therefore, we can conclude that this theory is based on strict coercion to work and permanent control and supervision.

The theory of "Y", in contrast, is completely opposite to the theory "X". It says that people work for their pleasure and constant supervision of the director is not the only way to get people do their work.

You can find people both of the category "X" and of the category "Y" to work at all organizations. An employer should take into account all the peculiarities of the employees from the category "X" and motivate them to move into the category "Y".

American professor V. Ouchi supplemented the theory of K. McGregor with the theory of "Z". His theory is based on the principle of collectivism where the group interests prevail over individual ones. The theory was developed on the managerial experience in Japanese companies. The basic principles of it are:

decisions are made collectively;

everyone is responsible for the work done;

slow career growth.

The application of such theory will not be appropriate for the enterprises with a multilevel organizational structure, since not every employee will be satisfied with a slow career growth.

In order to find out the reasons of satisfaction or dissatisfaction with work, as well as the causes of increase and decrease in productivity, F. Herzberg developed a two-factor theory of motivation (theory of work satisfaction), in which he concluded that satisfaction is associated with internal, substantive characteristics of work, as well as dissatisfaction – with external characteristics and context of work. Thus, all factors that influence the employee productivity are divided into motivating ("motivators") and hygienic [2].

The hygiene factors include the environment in which employees work, safety and working conditions, social guarantees, salary, workplace relationships, control over the work tasks.

According to the theory, an employer should allow for the fact that the salary increase is not a major factor in maximizing labour productivity. This tendency occurs due to the fact that employees are getting used to higher level of income and they happen to consider salary as being a hygienic factor. Regular payments of cash rewards preserve a sense of satisfaction and employees become motivated when they want something very much, however when they obtain the desired result they lose interest in it.

The motivating factors include employees' self-expression, career growth, creative approach to work, relationships between colleagues, ability to present themselves in various situations, praise.

When a manager applies F. Herzberg's theory, he/she should combine motivational and hygienic factors effectively. This manager's ability will improve the production process without much material cost, since an employee performs his/her duties with full dedication and inspiration for self-development. Therefore, it results in the development of the whole enterprise. Furthermore, labour productivity increases by several times, and vice versa, labour productivity decreases by insufficient motivation.

According to the theory of D. McClelland, the main agents of motivation among modern employees are the needs for power, the needs for success and the needs for socialization.

He believed that an employee's physiological needs, safety and security needs can be easily satisfied and they do not make a significant impact on the behaviour.

The need for power is one of the basic human needs when decisions are being implemented (usually decisions are implemented not only by individual actions, but also the actions can be initiated by other employees). This fact works out in case an individual is valued, i.d. his/her intelligence, logic, virtues, authority and influence.

However, the most important thing is that the authority assumes responsibility to dispose of additional resources such as people, their energy, opportunities, financial resources, material and technical resources, information, communications, etc.

The need for success is one of the most desired needs to be satisfied; the need for success equals respect and self-esteem. A person is considered to fulfill the task when he/she has done the tasks properly, has solved the problems set and has gained his/her goals. Moreover, a person is highly-interested not only in the official proclamation of success, but also in the process of success achievement. Since the pursuit of success is typical for lots of people, the degree of risk is purely individual.

However, one should remember that only the verified risk is justified. This means a manager is aware of all the necessary information, he/she understands the dynamics of the development, he operates regularities and mechanisms, and he considers labour resources.

An effective manager who knows his/her staff productivity is able to ensure the success of the team, since the success is impossible without the success of every employee or at least more than a half of all employees. A person is not always able to realize his/her need for success, as this need can exist in both explicit and implicit way.

The need for socialization coincides with the social need in A. Maslow's hierarchy. A manager should allow for this need while organizing the work within his/her subdivision; the manager should comfort the employees as well as establish rapport in order to fulfill all the assigned tasks successfully [3].

D. McClelland identified the main types of managers in his research. They are:

- Institutional managers: they have a high level of self-control, and an irresistible need for power;
- Managers whose need for power prevails over the need for socialization, but they are more open and socially active in comparison to institutional managers;
- Managers who are also open and socially active, but their need for socialization prevails over the need for power.

Having analyzed the theory of motivation by D. McCulland, we can conclude that when the need for success is being gradually grown, one can increase labour productivity. Finally, employees who aim to reach success will achieve it in the future.

It is necessary to strive for a more competent distribution of labour resources, and to involve people into specific activities in the areas where they can maximize social and organizational performance.

The above-mentioned needs are good motivational factors for employee's productivity.

Consequently, the effective work of employees is largely dependent on rational motivation, based on the principles of the chosen theory. If it does not create the appropriate conditions for the productivity of the individual and, therefore, restrict his/her desire, then it will restrict the development of motivational factors. The theoretical generalization of the system management of motivation and labour behaviour has been carried out.

REFERENCES

Ruliev, VA., Hutkevych, SO. (2011). Management: students book. Kyiv, http://pidruchniki.com/14051003/menedzhment/ranni_teoriyi_motivatsiyi (accessed May 9, 2018)

Kayliuk, EM., Andryeeva, VM., Grynenko, VV. (2010). Strategical management: students book: 57

Lytvak, B. (2013). Strategical management. http://stud.com.ua/18711/menedzhment/teoriya_potreb_makllellanda (accessed May 11, 2018)

The Impact of the High-Intensity Interval Training on the Speed Power and the Performance of Shooting from Jump Skill in Handball

Serbout ABDELMALEK¹, Brahimi MABROUK², Baouche KHALED²

Institute of sciences and techniques of physical and sport activities, University of Djelfa, ALGERIA

Institute of sciences and techniques of physical and sport activities, University of Bouira, ALGERIA

Email: serbout4@gmail.com

Abstract

This research aimed at identifying the impact of the high-intensity interval training on the speed power and the performance of shooting from jump skill in handball. It was carried out on a sample of (14) players of Kaderia youth team, after taking the pre-measures and post-measures of the sample and applying the program of high-intensity interval training, the data were treated by the software SPSS v.24. The results were as follows:

- The used exercises of the method of high-intensity interval training significantly developed the level of speed power of the arms of handball players, category (U17).
- The used exercises of the method of high-intensity interval training significantly developed the level of speed power of the legs of handball players, category (U17).
- The used exercises of the method of high-intensity interval training slightly developed the performance of the shooting from jump skill of handball players, category (U17), the researchers attribute that to the need for the development of other kinetic and physical abilities beside speed power.

The researchers recommend:

- Encourage the trainers to use the method of high-intensity interval training because of its big importance in developing the physical and technical sides and staying away from the traditional methods used in training.
- Not using the method of high-intensity interval training more than two units a week.
- The need for insertion of exercises of the method of high-intensity interval training to develop the explosive power and the speed power because of their importance in many skills.

Keywords: High-Intensity Interval Training, Speed Power, Shooting From Jump Skill

Introduction

Handball is a game of goals which means that the team that scores more goals than the other will win the match. Thus, mostly, shooting is the most significant skill to score goals with, which means it is the skill that defines the results of the match (Fathi Ahmed Hadi, 2010, p57). Therefore, it is considered one of the main and important skills in handball and the line between winning and losing, all the basic skills and the attack plans with all their kinds are futile without finishing them with successful shootings.(MonirJerjes, 2004, p 112)

The muscle strength is an essential element and a key factor in the skillful performance of training and competition with the varying degree of reliability in sports including handball. researchers in sports training field agree on the importance of each of the explosive power and the speed power, thus, the player who owns big explosive power can by it jump and form a block-wall against the shootings on the goal or he can perform shooting with all its kinds and in a skillful and well way, in addition, the importance of speed power lays in sports games and events “ that the speed power plays a big role as one of the basic attributes of the components of the physical preparation that characterize the sports activities such as running, jumping, high jumping and shooting in football and handball. (Adel Abdelbassir, 1999, p99)

In the present time, the fulfillment of the sports achievements become necessary and it requires many necessary requirements in order to develop the level of the sports performance and achieve the best achievement, that is carried out through following the best ways and methods that achieve all that. However, the high-intensity interval training is considered one of the training methods that form and regularize the exercises used in the training program which is characterized by successive alternation of effort and comfort. Moreover, the interval training is used in most sports events because it affects the anaerobic ability, thus it contributes a lot in the occurrence of adaptation by its efficient impact on all sports activities. (AljilaliOuiss, 2001, p17)

The problem of the study is to answer the following questions:

- To what extent does the high-intensity interval training affect speed power of the arms of handball players?
- To what extent does the high-intensity interval training affect speed power of the legs of handball players?
- To what extent does the high-intensity interval training affect the shooting skill in handball?

❖ Research hypotheses:

- High-intensity interval training affect positively the speed power of the arms of handball players.
- High-intensity interval training affect positively the speed power of the legs of handball players.
- High-intensity interval training affect positively the shooting skill of handball players.

❖ Research aims:

- Showing the importance of the high-intensity interval training in developing the speed power of the arms of handball players.

- Showing the importance of the high-intensity interval training in developing the speed power of the legs of handball players.
- Showing the importance of the high-intensity interval training in developing the shooting skill of handball players.

Materials & Methods

Methodology:

The researchers used the experimental approach with one-group method that suits the nature of the study.

Sample of research(Participants):

The study sample was presented in (14) handball players of Kaderia youth team, and the sample of research was selected intentionally.

The scientific principles of the tests:

The researchers started by extracting the coefficients (self-honesty and stability) of the applied tests on the research population in the exploratory experiment to the validity of the tests and their correctness in measurement (speed power of the arms, speed power of the legs, the accuracy of shooting from jump).

- Stability:

The consistency of the test means “the degree of trust” which means that the test does not change in results (consistent value) during the repetition recurrence. In other words, giving the same results that researchers found if the experiment is repeated on the same group (Ferhat, 2005, p143)

The researchers calculated the consistency coefficient using the method of applying the test and repeating it ‘test-retest) with duration of 5 days on the exploratory sample of (5). After calculating the correlation coefficient (person) between the degrees of the first application and the second application, the statistical process showed a group of results that the researchers sum up in the table (01).

- Test honesty:

Honesty is considered the most important criterion of the good test, which indicates to the extent to which the test has achieved its aim that it was put for. Test honesty means “the test validity to measure what is meant to measure”.

The researchers extracted the tests self-honesty from Stability coefficient, through the calculation of the square root of the consistency coefficient.

$$\text{Self-honesty} = \sqrt{\text{Stability coefficient}}$$

Table 1. Shows the scientific coefficient of the tests

Test	Unit of measurement	Application	Average	Standard deviation	Level of significance	Stability coefficient	Self-honesty
Test of the speed power of the arms	repetitions	First application	6.90	1.37	0.05	0.87	0.93
		Second application	6.94	1.25			
Test of the speed power of the legs	Meter	First application	21.4	1.3	0.05	0.79	0.89
		Second application	21.6	1.14			
Test of the shooting accuracy	Degree	First application	8.6	2.3	0.05	0.81	0.9
		Second application	8.2	2.04			

From table (01), it is shown that all tests are featured by high degree of stability, thus the lowest value reached (0.79) in the test of speed power of the legs and the highest value was (0.87) in the test of speed power of the arms, whereas the value of stability in shooting accuracy test reached (0.81) which all indicate to the strong correlation between the results of both applications (tests and retest).

Through the results written in the table above, it is shown that all tests have high degree of self-honesty, thus the lowest value reached (0.89) in the test of speed power of the legs and the highest value in the test of speed power of the arms reached (0.93), while the value of self-honesty in shooting accuracy test reached (0.9).

Objectivity:

One of the feature of a successful test is to be objective, and it is meant by the objectivity of the test the accordance in the performance in more than a judge for the arrangement or evaluation of the individuals during the test and staying away of self-appreciation. (Loay et al, 2010, p52)

The tests used in the study are far away from self-appreciation and bias, they are clear and understood by the sample individuals, and they depend on clear measurement tools.

Tests used in the research

❖ **Test of shooting from high jumping**(Alkhiyat and Alhiyali, 2001, p508)

- **Purpose of the test:** shooting accuracy from high jumping.
- **Tools:** (12) balls, high jumping device of 150 cm height and the distance between the two bar is 2 m, 4 squares with the dimensions of (40x40 cm) representing the four corners of the goal.

Way of performance:

- The player stands behind the starting line depending on the shooting arm and in front of the jump device bar catching the ball.
- The player starts taking 2-3 steps then performs shooting from high jump to the square (1) then (2) then (3) then (4).
- The player repeats the performance three times which means aiming and shooting 12 balls every square three times.

Rules and criteria:

- More than three steps is not allowed.

Scoring:

One point is scored when the ball enters the aiming square, zero is scored for shooting outside the square, no point is scored when the player takes more than three steps.

- ❖ **Test of front bending(bending and extending the arms) continuously for 10 seconds** (Hassanein, 2003, p286)
 - **The test purpose:** measuring the speed power of arms muscles.
 - **Tools:** Playground, electronic chronometer watch, whistle to give sign to start and finish.

Way of performance:

The test-taker takes the position of front bending on the ground so that he is straight, at the starting sign test-taker fully bends and extends the arms so he continues repeating the performance for the big number he can in 10 seconds.

Rules and criteria:

- Stopping is not allowed.
- Notice of the straightness of test-taker's body during the performance.
- The need that chest touches the ground during the performance.
- The notice of bending and extension of both the arms.

Scoring:

- The degree of the test-taker is the number of the correct repetitions through 10 seconds.
- ❖ **Test forward long jump for 10 seconds:**(Abdeljabbar and Bastouisi, 1987, p346)
 - **Test purpose:** measuring the speed power of the legs.
 - **Tools:** tape of measurement, playground, whistle, stopping watch.
 - **Ways of performance:**

Test-taker stands behind the starting line and when hearing the whistle, he starts performing jumps forward then the distance he jumped through 10 seconds.

Rules and criteria:

- Only feet can touch the ground.
- Spending the maximum effort by the test-taker to record the longest possible distance.

Scoring:

The longest distance spent by the test-taker through 10 seconds is recorded and three attempts are given to him and the rest time between each attempt is 5-7 minutes to recover and record the best attempt.

Statistical Analysis

The nature of the subject and its aim impose on the researcher the use of specific statistical methods that help him analyze and explain the results and the data of the study subject. In this study, the researchers relied on a collection of the statistical methods that suit the nature of study design, and they are as follows:

- Average
- Standard deviation.
- Correlation coefficient (pearson).
- T tests of the correlational samples.

Note: the gathered results from the test was treated by the software of statistical packages SPSS v.24

Results

- **Presentation and discussion of the pre-test and post-test of speed power of the arms**

Table 2. shows averages, standard deviations, calculated value of (T) of the pre-test and post-test of speed power of the arms.

Test	(cmAverage) \bar{x}	Standard deviation S	Calculated value of (T)	significance
Pre-test	6.92	2.37	2.90	S. significant
Post-test	7.43	2.5		

From the results shown in the table (02) it is shown that the value of the pre-test average reached (6.92) with standard deviation of (2.37). however, the post-test average reached (7.43) with standard deviation of (2.5), whereas the calculated value of (T) reached (**2.90**) which is more than the scheduled value of (T) that is (**2.16**) at the level of significance (0.05) and freedom degree (**13**) which indicates to the existence of significant differences in favor of the post-test. The researchers attribute this difference to the effectiveness of the exercises used of high-intensity interval training that the researcher inserted in the training program of research sample. thus researchers see that the transition in the recruitment of the largest possible number of highly active muscles at the beginning of the exercise and then move to lower recruitment in the lowest intensity gives a recovery period for the muscles recruited at the beginning of the exercise, making them work more efficiently when moving to the second exercise. That what “Abu Alaa Ahmed” emphasizes when he says “The ability to quickly fill the largest number of muscle fibers at the beginning of the movement is from the important features to develop the speed power, for that it is necessary to perform high-resistance exercises at the beginning of movement then reduce the resistance at the next period”.

Researchers also see that the development happened due to the nature of the high-intensity interval training and the way of performance of exercises from the research sample, that it

was performing the exercises with maximum strength and the shortest possible time, which means the work on binding the power with speed because speed power develops through the training on binding the speed with power so that led to increase in the compatibility ability between the two, that what characterize the trained handball players whom we find the beauty and harmony in their performance and through binding both components together.

- Presentation and discussion of the results of pre-test and post-test of speed power of the legs.

Table 3. shows the averages, standard deviations and the calculated value of (T) of pre-test and post-test of speed power of the legs.

Test	Average(m) \bar{x}	Standard deviation S	Calculated value of (T)	Significance
Pre-test	21.07	1.73	2.68	S. significant
Post-test	22.07	0.91		

From the results shown on the table (03) above, it is shown that the average of pre-test reached (21.07) with standard deviation of (1.73), however, the average of post-test reached (22.07) with standard deviation of (0.91) while the calculated value of (T) reached (**2.68**) which is more than the scheduled value of (T) (**2.16**) at the level of significance (0.05) and freedom degree (13) which indicates to the existence of significant differences in favor of post-test. The researchers attribute that difference to the the exercises used in the method of high-intensity interval training and the correct rationing of the training loads in accordance of the scientific principles which affected efficiently the increase of the speed power as a result of the adaptation of the muscles and its development, that what “AbdelkarimSarih” emphasized “the muscle fibers have the ability to produce big power through the change of the kind of resistance so that the number of the functioning kinetic units will increase and follows that increase in their ability to produce energy. (AbdelkarimSarih, 2003, p175)

“Bastouisi” points out to the results of rationing and continuous training of high-intensity interval loads which works on the extension of the Capillaries in a quick way which allows the pass of more oxygen and the mineral sells such as phosphate and potassium as well as ferments in the functioning muscles, all that is one of the reasons for the delay of tiredness for a long time and the recommended rest periods for that intensity and thus improves not only speed but also speed and power together (Bastoise, 1999, p. 306).

- Presentation and discussion of the results of pre-test and post-test of the performance of shooting from jump skill.

Table 4. shows the averages, standard deviations and the calculated value of (T) of pre-test and post-test of the performance of shooting from jump skill.

Test	Average (degree) \bar{x}	Standard deviation S	Calculated value of (T)	Significance
Pre-test	6.93	1.32	2.26	S. significant
Post-test	8.29	1.54		

From the presented results in the table (04) above, it is shown that the average of pre-test reached (6.93) with standard deviation of (1.32), however, the average of post-test reached (8.29) with standard deviation of (1.54), while the calculated value of (T) reached (**2.26**)

which is more than the scheduled value of (T) that is (2.16) at the level of significance (0.05) and freedom degree (13) which indicated to the existence of significant differences in favor of post-test, in other words, high-intensity interval training affected the speed power of the arms and legs muscles, although the differences are significant, the researchers see that the development of shooting from jump skill requires the development of some kinetic and physical abilities beside the development of speed power, that what (Hassanein and Abdelmonim, 1997, p20) emphasize” the need for physical abilities is important and big for the integration of skills performance and raise the level”. Researchers also agree with (Hajaj, 1995, p53) “the improvement of physical abilities has a big efficient impact and direct and main role in enhancing the level of skills performance, and without developing those requirement, it is hard to master the specific technical skills”.

Conclusion

Depending on what was concluded from the measures and tests used in the study, and in the limits of the study sample which is the team of sports association of Kaderia category (U17) which trains three times a week and through the exercises used in the method of high-intensity interval training that the researchers inserted in the training program applied on the research sample, and in the light of the aims of the study, its tools, the used materials and the available capacities, and through the collection of the accurate data, and basing on the followed scientific procedures and basing on the results of the statistical method, we could reach the following conclusions:

- The used exercises of the method of high-intensity interval training significantly developed the level of speed power of the arms of handball players, category (U17).
- The used exercises of the method of high-intensity interval training significantly developed the level of speed power of the legs of handball players, category (U17).
- The used exercises of the method of high-intensity interval training slightly developed the performance of the shooting from jump skill of handball players, category (U17), the researchers attribute that to the need for the development of other kinetic and physical abilities beside speed power.

Recommendations

- Encourage the trainers to use the method of high-intensity interval training because of its big importance in developing the physical and technical sides and staying away from the traditional methods used in training.
- Not using the method of high-intensity interval training more than two units a week.
- Paying attention to the use of flexibility and prolongation exercises before and after each training unit.
- The need for insertion of exercises of the method of high-intensity interval training to develop the explosive power and the speed power because of their importance in many skills.
- The emphasis on the need for binding between some physical and kinetic abilities and the performance of the other skills in handball.
- The necessity to continue training on the specific physical abilities during the competition period to guarantee the stability in the improvement of the skills performance level.

REFERENCES

- AljibaliOuiss (2001). Sports Training Theory and Application, 2nd ed, Dar Atibaa for publishing and distribution, Cairo,
- Adel, AB. (1999). Circular Training and Integration in Theory and Practice, 1, Al-Kuttab Publishing Center Press, Cairo,
- Abdul-Jabbar, QN. and Ahmad Bastawisi (1987). Tests and Principles of Statistics in the Field of Sports, Higher Education Press, Baghdad
- Abdul Karim Al-Fadhli (2003). Effect of resistance training changes in improving the shape and ability of the muscles of the legs, research published in the Journal of Physical Education, Volume 12, No. 01,
- Bastoti, A. (1999). Principles and Theories of Sports Training, Dar AlfikrAlarabi, Cairo
- Diaa Al-K., Nofal Mohammed Al-H. (2001). handball, Dar al-Kutb for printing and publishing, Mosul
- Fathi Ahmed Hadi (2010). Modern scientific training in handball sport, i 1, Horus International Publishing Foundation, Alexandria,
- Farahat Laila El Sayed (2005). Measurement and Testing in Education, 2 nd, Book Center for Publishing, Cairo
- Hajaj, H. (1995). The Significance of the Contribution Some Physical Attributes in The Skills Level of the Emerging Competitions, Applications and Theories Magazine, Issue 24, the Faculty of Sports Education for Boys, Alessandria
- Hassanein, MS. (2003). Measurement and Evaluation in Physical Education and Sports, I5, C2, Dar Al-Fikr Al-Arabi, Cairo
- Hassanein, M. and Abdel Moneim, H. (1997). The Scientific Foundations of Volleyball and Methods of Measurement for Physical Evaluation - technical-psychological-cognitive-Analytical, The Book Center for Publishing, Cairo,
- LouayGhanem Al-Sumaida'i et al. (2010). Statistics and Testing in the Field of Sports, i 1, Erbil,
- Mohamed Hassan Allawi and Mohamed Nasir EddinRadwan (2000). Measurement in Physical Education and Sports Psychology, I 2, Arab Thought House, Cairo,
- MounirGerges (2004). Handball for All (Comprehensive Training and Distinguished skills), Dar Al-Fikr Al-Arabi, Cairo,

Rize’de Doğa Sporlarına Katılan Sporcuların Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi

Merve ÇELİK, Arslan KALKAVAN, Cengiz BAYRAKTAR, Nihal Akoğuz YAZICI

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rize, TÜRKİYE

E-Posta: clkkmerve9@gmail.com

Öz

Doğa sporlarında liderlik faaliyet süresince liderlik yapan bireylerin sergileyebileceği özel davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Doğa sporları son yıllarda yükselişe geçmiş ve gelişmiş ülkelerde ilgi çekmeye başlamış bir turizm dalıdır. Doğa yürüyüşleri, kaya tırmanışı, dağcılık, rafting, kano, kayak vs. gibi spor dalları doğa sporları içinde yer almaktadır. Diğer spor dallarında olduğu gibi doğa sporlarında da liderlik tehlikelerden sakınmak ve başarı için önemlidir. Grup halinde yapılan etkinliklerde pek çok tehlikeden sakınmak için birlikte hareket etmek ve liderliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Liderler, çevrelerindeki önderlik ederek doğru yolu gösterirler. Ekip lider sayesinde başarıya ulaşmak için neler yapması gerektiğini daha kolay ve hızlı öğrenir. Doğa sporlarına katılan bireyler yalnız sportif bir etkinliğe katılmazlar. Aynı zamanda liderlik davranışları da ön plana çıkar. Bu çalışmada doğa sporlarına katılan sporcuların liderlik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. 2017 yılında, Rize’de doğa sporları yapan sporcular belirlenerek çalışma hakkında bilgi verildi. Araştırmaya 154 Erkek, 44 kadın olmak üzere toplam 198 kişi gönüllü olarak katıldı. Sporculara, Dinç (2006) tarafından geliştirilen “Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği” uygulandı. Yedili likert tipi ölçek “Mücadele Destek, Öğretici Davranış, Demokratik Karar Verme, Grup Etkileşim Davranışı, Model Olma Davranışı, Risk Yönetim Davranışı ve Çevre Duyarlılığı Davranışı” alt boyutlarından oluşmaktadır. Elde edilen verilere öncelikli olarak normallik testi uygulandı. Verilerin dağılımına bakılarak; cinsiyete bağlı olarak Mann-Whitney-U testi, yaş ve katılım yılına bağlı olarak Kruskal-Wallis testleri uygulandı. Test sonuçları cinsiyete, Yaş, Katılım yılına ve spor türüne bağlı olarak Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği; tüm alt boyutları puanları arasındaki farkın önemli olmadığını gösterdi.

Anahtar Kelimeler: Doğa Sporları, Liderlik

An Investigation of Leadership Features of Sporsman who Participated the Nature Sports at Rize

Abstract

Leadership in nature sports is defined as specific behaviors that individuals who lead during the activity can exhibit. In recent years, outdoor sports have become popular and developed countries have attracted attention. Nature walks, rock climbing, mountaineering, rafting, canoeing, skiing, etc. are among the sports of nature. As in other sport branches, leadership in nature sports is also important for success and to avoid danger. Group activities require leadership and action together to avoid many hazards. Leaders show the right way by leading their surroundings. The team leader learns more easily and quickly what needs to be done to achieve success. Individuals participating in nature sports do not participate solely in a sporting event. At the same time leadership behaviors are at the forefront. In this study, it is aimed to examine the leadership characteristics of sportsmen participating in nature sports. Sportsmen who perform nature sports in Rize were determined and information was given about the work in 2017. A total of 198 people, 154 male, 44 female, participated in the research voluntarily. "Leadership Scale Related to Activities of Nature Sports" developed by Dinç (2006) was applied. The Seven Likert type scale consists of the sub-dimensions of "Struggle Support, Teaching Behavior, Democratic Decision Making, Group Interaction Behavior, Model Being Behavior, Risk Management Behavior and Environmental Responsibility Behavior". Firstly normality test with a significance level were applied to obtained data. For two independent groups with non-normal distribution, Mann-Whitney-U test was performed depending on the sex. For three or more groups with non-normal distribution Kruskal-Wallis tests were applied depending on age and participation year. The results of the tests were based on the students' gender, Age, participation year and type of sport the Leadership Scale for the Activities of Nature Sports; Struggle Support, Tutorial Behavior, Democratic Decision Making, Group Interaction Behavior, Model Behavior, Risk Management Behavior and Environmental Responsibility Behavior scores were not significant.

Keywords: Nature Sports, Leadership

Giriş

21.yüzyılda gelişen teknoloji ve sanayileşme süreçleri toplumda etkin rol oynayan bireylerin doğal yaşamdan uzaklaşarak modern hayata entegre olmasına neden olmuştur. Ancak, doğal dünyanın bir parçası olan insanın doğadan ayrı kalması düşünülemez. Doğa sporları, günümüzde insanların modern hayatın yoğunluğundan uzaklaşıp doğayla buluşmasını sağlayan bir spor dalıdır. İnsanlar doğa sporları sayesinde farklı ortamlarda spor yapma imkânı bulmanın yanı sıra kısıtlamalardan uzaklaşıp, kendilerini daha özgür hissedebilir. Doğa sporları, doğada sağlık, macera, ruhsal doyum, eğlence gibi bireyin bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişimine katkı sağlayan birçok farklı spor türünü içermektedir. Bunlardan bazıları; yürüyüş, bisiklet, doğa fotoğrafçılığı, kampçılık, kaya tırmanışı, dağcılık, rafting kano, nehir kayağı, yön bulma, mağaracılık, yelken, yamaç paraşütü, gibi aktivitelerdir. Literatürde, Doğa sporlarında risk algılama düzeylerine yönelik yapılan bir çalışmada 19 farklı doğa sporu belirtilmiştir (Demirhan, G. 2005). Bunlar dağ çevresi, vahşi yaşam ortamı, su üstü, akarsu ve havacılık sporlarını içinde barındırmaktadır. Bu sporların ortak yanı ise doğal ortam ile insan gücünün harmanlanmasıdır. İnsanın doğaya geri dönmesi, doğasına yeni bir yorum getirme arayışından kaynaklanabilir. (34, 110). Doğa sporları etkinlikleri, motor gücü desteği alan motor-kros, kar motoru, araba yarışı, motorlu tekne gibi etkinlikler ve hayvan gücü desteği alan; ata binme, köpekli kızak gibi etkinlik alanları değildir. İlgili alanyazına bakıldığında farklı doğa sporları tanımlamaları görülmektedir. Mengütay (2003), doğa sporlarını insanları doğayla bütünleştiren, içinde heyecan ve tutku bulunduran, bununla birlikte de doğa özlemini ortaya koyan spor dalı olarak tanımlamıştır. Demirhan (2003) ise doğa sporlarını bilişsel, duyuşsal ve devinimsel yetenekleri kullanarak doğada yapılan spor olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımda ise dağcılık, rafting, trekking ve sörf gibi doğal ortamlarda yapılan sporlara verilen genel ad olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2005). Doğa sporları hava, su ve kara sporları olarak üç grupta toplanmaktadır. (Morpa, 2005) Su sporları, suda aletli veya aletsiz olarak yapılan sporlardır. Kano, rafting, yelken, serbest dalış, kürek, su kayağı, rüzgar sörfü, doğada yapılan su sporu örneklerindedir. Doğada yapılan hava sporları ise belirli teknikler ve uçuş araçları kullanılarak yapılmaktadır. Paraşüt, yamaç paraşütü, delta kanat, planör gibi spor dalları doğada yapılan hava sporlarından. Doğada yapılan kara sporları ise, izcilik, doğa yürüyüşü, dağcılık, doğa kampçılığı, mağaracılık, kaya tırmanışı, zirve tırmanışı gibi spor dallarını içermektedir. Doğa sporlarının kişiye özgü davranış biçimlerinden problem çözme, risk alma, güven, iletişim, takım çalışması yapma, karar verme gibi özellikleri kazandırdığı ve bunların etkisinin uzun bir süre gözlemlendiği çalışmalarla saptanmıştır.(Buller 1995, akt: Çelebi, 2002). Bu davranışlar alanyazında liderlik tanımı içerisinde yer almaktadır. Soreon'a (2000) göre liderlik kelimesi ilk defa 1300'lerde İngiliz dilinde kullanılmıştır. Soreson kelimenin kökeninin seyahat etmek veya yol göstermek anlamına gelen "leden" kelimesine dayandığını ve liderlik ile ilgili ilk bilimsel çalışmaların 20. yüzyıl sonlarında Amerika'da yapıldığını belirtmiştir (Sorenson G., 2000). Genel olarak liderlik, belirlenmiş, hedefler doğrultusunda insanları etki altına alabilme becerisi ve bunun için harcanan çaba, kullanılan bilgi ve doğuştan var olan veya yaşam içerisinde geliştirilen kabiliyet ve yaşantıların ortaya konma süreci olarak tanımlanabilir (Wallece & Weese, 1995). Etkili liderlik için takım çalışması, risk alma, problem çözme ve güven olguları birbiri içerisine geçmiş bir bütün halinde düşünülmektedir (Weinberg,1995). Doğa sporları, bireysel ve grup halinde yapılabilen bir spor türüdür. Grup içi iletişimin kalitesinin artırılması ve (Hortaçsu, N. 1997) üyelerin birbirleriyle bağımlılık durumları ile işbirliğinin geliştirilmesinde etkili grup liderliği önemli bir role sahiptir. Doğa sporlarında en dikkat çekici özellik durumsal değişebilen risk faktörüdür. Etkinlik sırasında var olan uzmanlık düzeyi ile risk alma arasında sistematik bir ilişkinin olduğu düşünülmektedir. Birey, deneyimi ve uzmanlık düzeyi düşükse, yüksek risk içeren etkinlikler karşısında aşırı uyarılmışlık

nedeniyle kaygı ve endişe duyar (Dinç, 2006). Bu psikolojik durumun oluşmaması için etkinlikler yeterli deneyim ve uzmanlığa sahip liderler tarafından gerçekleştirilmelidir (Mitchell R. J., 1983). Doğa sporlarına katılan bireylerin etkinlikler sırasında sergiledikleri, yardımlaşma, risk alma, takım çalışması, problemle başa çıkma ve özgüven gibi davranışları liderlik becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir ön basamaktır. Yani, liderler doğa sporları sayesinde bilgi ve tecrübelerini beceriye dönüştürürler. Doğa sporları bu özellikleri yönüyle planlama, örgütlenme, ikna etme, yönlendirme, ilişkileri geliştirme ve harekete geçirme yeteneklerine sahip olan kişilerde liderlik özelliğinin gelişmesine katkı sağlar (Eren 2004). Yaşadığımız yüzyılda, insanların boş zamanlarının artması rekreasyonel amaçlı gelişme gösteren doğa sporlarının tercih edilme oranını artırmıştır. Her spor dalına has olan risk doğa sporlarında da katılımcı güvenliği ve memnuniyeti açısından etkili bir doğa sporları liderliği gerektirmektedir (Dinç 2006).Türkiye doğa sporlarına elverişliliği açısından coğrafi olarak büyük bir zenginliğe sahiptir. Doğu Karadeniz bölgesi yapılan spor çeşitliliği açısından bu zenginliğe, rafting, trekking, kano, yelken, serbest dalış, kürek, paraşüt gibi sporlarla doğa sporlarına ciddi katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın amacı Doğu Karadeniz bölgesinde Rize ilinde doğa sporları yapan bireylerin liderlik özelliklerinin incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Doğu Karadeniz bölgesinde Rize ilinde doğa sporları yapan bireylerin liderlik özelliklerinin incelendiği bu çalışma betimsel tarama modeline göre yapılmıştır. Bu modeldeki amaç, var olan durumun tanımlanması, var olan durum ile tanımlanan standartların karşılaştırılması ya da belirli olaylar arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasıdır. (Cohen, Manion ve Morrison 2007, Arlı&Nazik, 2001). Araştırmada bu yöntemden yararlanarak Rize ilinde doğa sporlarını yapan ve çalışmamıza gönüllü olarak katılan 198 kişiden alınan cevaplar cinsiyet, yaş, katılım yılı değişkenleri açısından incelenmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2017 yılı güz mevsiminde Rize ilinde doğa sporları yapan sporcular oluşturmaktadır. Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği bütündür. Elde edilen bilginin genellenebilmesi için evrenin olabildiğince geniş tutulması istenir. Ancak soyutlaşan ve büyüyen evrenin maliyet ve kontrol güçlükleri ile etik zorunluluklar evrenin tamamında çalışma imkânını ortadan kaldırmaktadır. Bu durumda örneklem alma yöntemine başvurulmaktadır (Karasar, 2003: 109-111). Araştırma evreninin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise, 2017 yılı güz mevsiminde Rize ilinde doğa sporları yapan 198 sporcu katılmıştır. Çalışma grubundaki sporcuların 154'ü erkek, 44'ü kadındır.

Verilerin Toplama Aracı

Araştırmada kullanılmak üzere araştırmacılar tarafından hazırlanmış, sporcuların yaş, cinsiyet vb. bilgilerini içeren kişisel bilgi formu ve Dinç (2006) tarafından geliştirilen “Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği”(Katılımcı formu) uygulanmıştır. Ölçekte 7’li likert tipi bir ölçeklendirme kullanılarak katılımcıların her bir maddenin kendilerine uygunluk derecesini (1“kesinlikle katılmıyorum”, 2 “katılmıyorum”, 3 “pek katılmıyorum”, 4 “fikrim yok”, 5 “biraz katılıyorum”, 6 “büyük ölçüde katılıyorum” ve 7 “tamamen katılıyorum”)

belirlemeleri istenmiştir. Ölçek 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar ; “Mücadele Destek, Öğretici Davranış, Demokratik Karar Verme, Grup Etkileşim Davranışı, Model Olma Davranışı, Risk Yönetim Davranışı ve Çevre Duyarlılığı Davranışı”dır.

Verilerin analizi

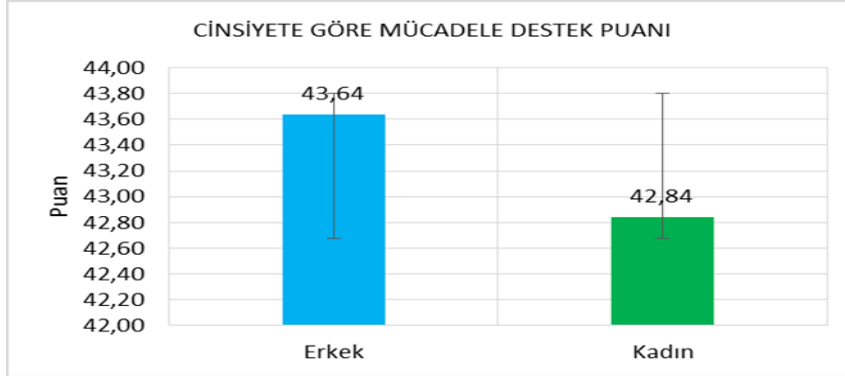
Dinç (2006) tarafından geliştirilen “Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği”(Katılımcı formu) yedili likert tipi ölçek “Mücadele Destek, Öğretici Davranış, Demokratik Karar Verme, Grup Etkileşim Davranışı, Model Olma Davranışı, Risk Yönetim Davranışı ve Çevre Duyarlılığı Davranışı” alt boyutlarından oluşmaktadır. Elde edilen verilere öncelikli olarak normallik testi uygulanmıştır. Verilerin dağılımına bakılarak; cinsiyete bağlı olarak Mann-Whitney-U testi, yaş ve katılım yılına bağlı olarak ise Kruskal-Wallis testleri uygulanmıştır (Büyüköztürk 2008).

Bulgular

Bu bölümde doğa sporlarına katılan sporculara uygulanan Yedili likert tipi ölçek “Mücadele Destek, Öğretici Davranış, Demokratik Karar Verme, Grup Etkileşim Davranışı, Model Olma Davranışı, Risk Yönetim Davranışı ve Çevre Duyarlılığı Davranışı” alt boyutları ile demografik özellikler dikkate alınarak değerlendirilmiş ve katılımcıların liderlik özelliklerine ilişkin sonuçlarına yer verilmiştir.

Cinsiyete İlişkin Bulgular

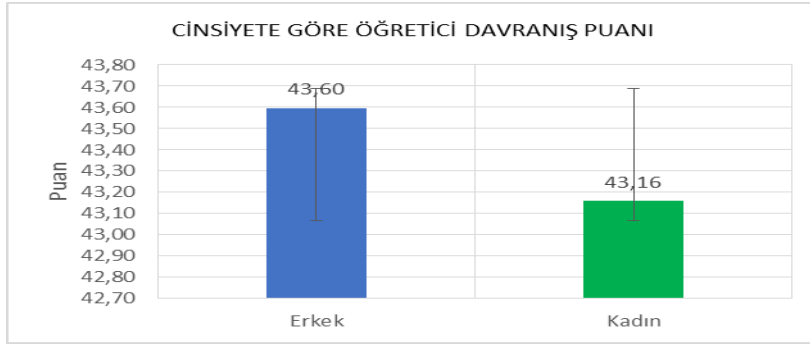
Mücadele Destek Alt Boyutuna Ait Olarak Cinsiyete İlişkin Bulgular

Cinsiyete göre ölçeğin mücadele destek alt boyutunda cinsiyete ilişkin önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde Mann Whitney_U testi uygulanmıştır.

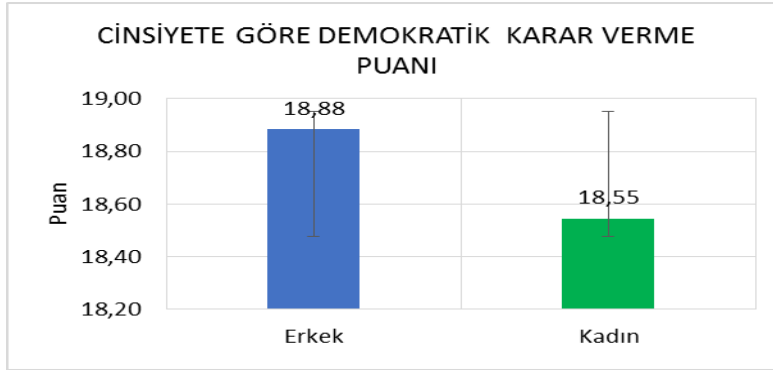
Mücadele destek alt boyutuna ait olarak yapılan Mann-Whitney_U testinin sonucunda ankete katılan sporcuların mücadele destek alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($U=3240.5$, $p>0.05$). Erkeklerin ortalama puanının ($\bar{X}=43,64$) kadınların ortalama puanından ($\bar{X}=42,84$) daha yüksek olmasına rağmen, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Grafik 1).

Öğretici Davranış Alt Boyutuna ait olarak Cinsiyete ilişkin Bulgular

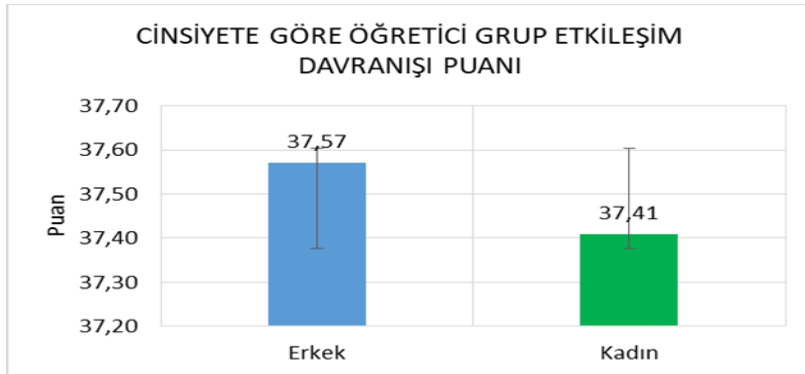
Öğretici davranış alt boyutuna ait olarak yapılan Mann-Whitney U testinin sonucunda ankete katılan sporcuların öğretici davranış alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($U=3334$, $p>0.05$). Erkeklerin ortalama puanının ($\bar{X}=43,60$) kadınların ortalama puanından ($\bar{X}=43,16$) daha yüksek olmasına rağmen, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Grafik 2).

Demokratik Karar Verme Alt Boyutuna ait olarak Cinsiyete ilişkin Bulgular

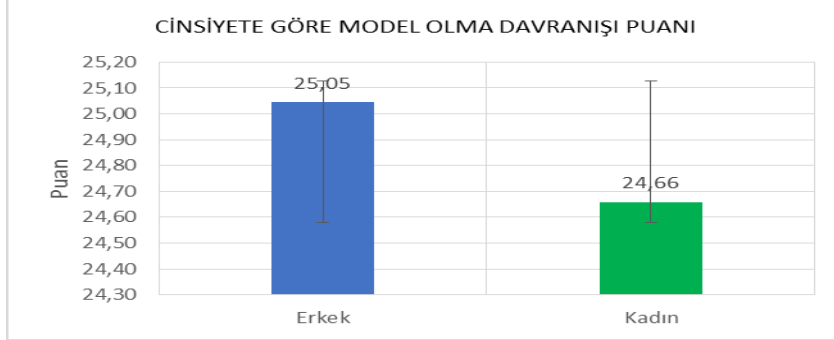
Demokratik karar verme alt boyutuna ait olarak yapılan Mann-Whitney U testinin sonucunda, ankete katılan sporcuların demokratik karar verme alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($U=3255.5$, $p>0.05$). Erkeklerin ortalama puanının ($\bar{X}=18,88$) kadınların ortalama puanından ($\bar{X}=18,55$) daha yüksek olmasına rağmen, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Grafik 3).

Grup Etkileşim Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Cinsiyete ilişkin Bulgular

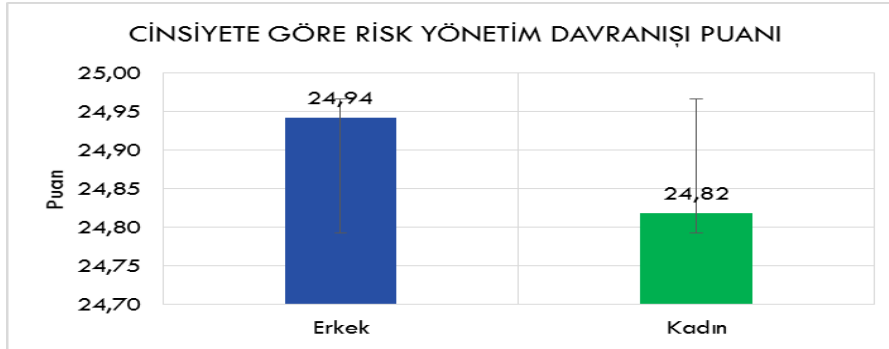
Grup Etkileşim Davranışı alt boyutuna ait olarak yapılan Mann-Whitney U testinin sonucunda ankete katılan sporcuların grup etkileşim davranışı alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($U=3261.5$, $p>0.05$). Erkeklerin ortalama puanının ($\bar{X}=37,57$) kadınların ortalama puanından ($\bar{X}= 37,41$) daha yüksek olmasına rağmen, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Grafik 4).

Model Olma Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Cinsiyete İlişkin Bulgular

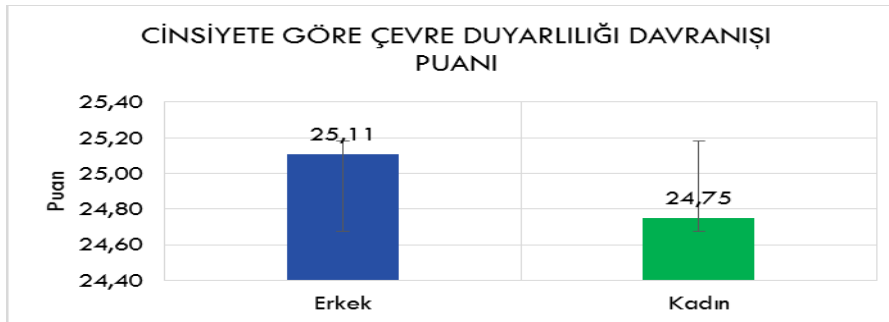
Model Olma Davranışı alt boyutuna ait olarak yapılan Mann-Whitney U testinin sonucunda ankete katılan sporcuların model alma davranışı alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($U=3112.5$, $p>0.05$). Erkeklerin ortalama puanının ($\bar{X}=25,05$) kadınların ortalama puanından ($\bar{X}= 24,66$) daha yüksek olmasına rağmen, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Grafik 5).

Risk Yönetim Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Cinsiyete İlişkin Bulgular

Risk Yönetim Davranışı alt boyutuna ait olarak yapılan Mann-Whitney U testinin sonucunda ankete katılan sporcuların risk yönetim davranışı alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($U=3125.5$, $p>0.05$). Grafik incelendiğinde, Erkeklerin ortalama puanının ($\bar{X}=25,11$) kadınların ortalama puanından ($\bar{X}= 24,75$) daha yüksek olmasına rağmen, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Grafik 6).

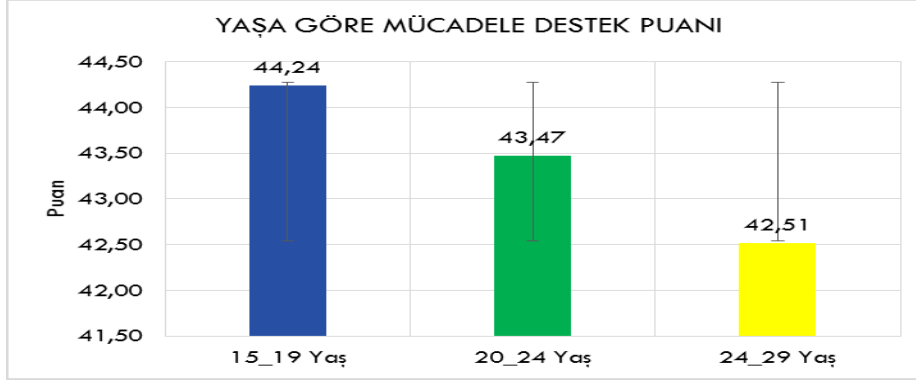
Çevre Duyarlılığı Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Cinsiyete İlişkin Bulgular

Çevre Duyarlılığı Davranışı alt boyutuna ait olarak yapılan çevre duyarlılığı testinin sonucunda ankete katılan sporcuların risk yönetim davranışı alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı ($U=3384$, $p>0.05$). Erkeklerin ortalama puanının ($\bar{X}=25,11$) kadınların ortalama puanından ($\bar{X}= 24,75$) daha yüksek olmasına rağmen, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Grafik 7).

Yaşa ilişkin Bulgular

Mücadele Destek Alt Boyutuna Ait Olarak Yaşa İlişkin Bulgular

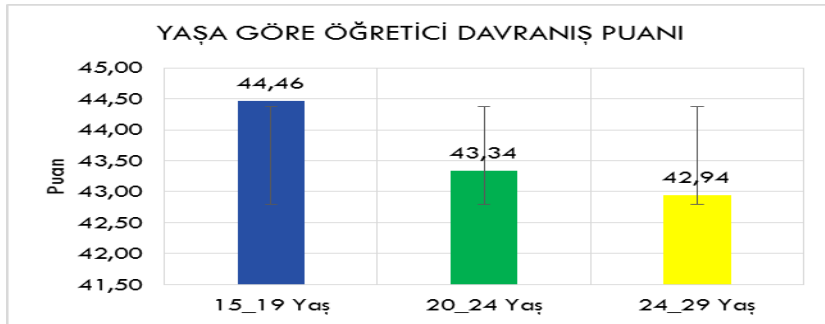

Yaşa bağlı olarak ölçeğin mücadele destek alt boyutunda yaşa ilişkin önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Mücadele destek alt boyutuna ait olarak yapılan Kruskal Wallis testinin sonucunda ankete katılan sporcuların mücadele destek alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($\chi^2 =2 198$; 0.949, $p> 0.05$).

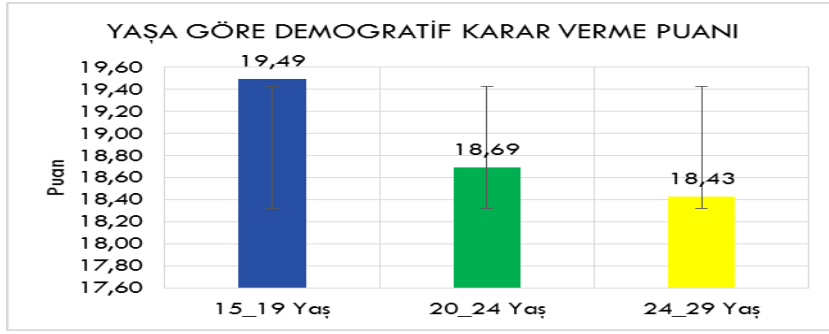
15-19 yaş ortalama puanı ($\bar{X}= 44,24$) ve 20_24 yaş grubu yaş ortalama puanı ($\bar{X}= 42,84$) ve 24-29 yaş ($\bar{X}= 42,51$) dir .Puanlar arasında fark bulunmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı (Grafik 8).

Öğretici Davranış Alt Boyutuna ait olarak Yaşa ilişkin Bulgular

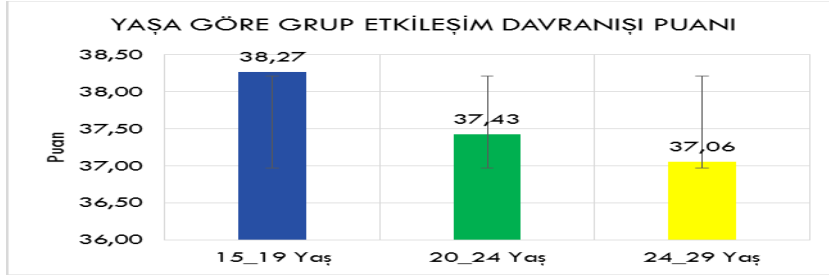
Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin öğretici davranış alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür ($\chi^2 2 198$; 0.9, $p> 0.05$). 15-19 yaş ortalama puanı ($\bar{X}= 44,46$) ve 20_24 yaş grubu yaş ortalama puanı ($\bar{X}=43,34$), 24-29 yaş ($\bar{X}= 42,94$) ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı (Grafik 9).

Demokratik Karar Verme Alt Boyutuna ait olarak Yaşa ilişkin Bulgular

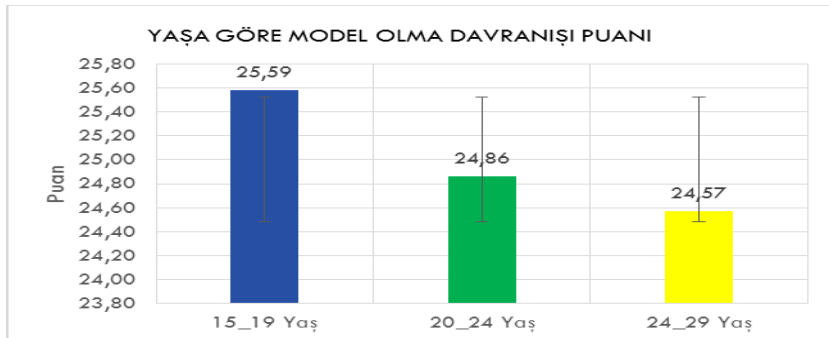
Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin demokratik karar verme alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 2 198; 1.68, $p > 0.05$). 15-19 yaş ortalama puanı ($\bar{X} = 19,49$), 20_24 yaş grubu yaş ortalama puanı ($\bar{X} = 18,69$) ve 24-29 yaş ($\bar{X} = 18,43$) ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı (Grafik 10).

Grup Etkileşim Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Yaşa ilişkin Bulgular

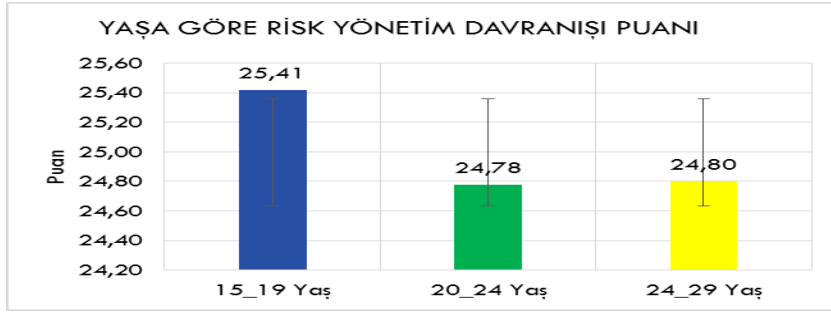
Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin grup etkileşim davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 2 198; 1.042, $p > 0.05$). 15-19 yaş ortalama puanı ($\bar{X} = 38,27$) ve 20_24 yaş grubu yaş ortalama puanı ($\bar{X} = 37,43$), 24-29 yaş ($\bar{X} = 37,06$) ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı (Grafik 11).

Model Olma Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Yaşa ilişkin Bulgular

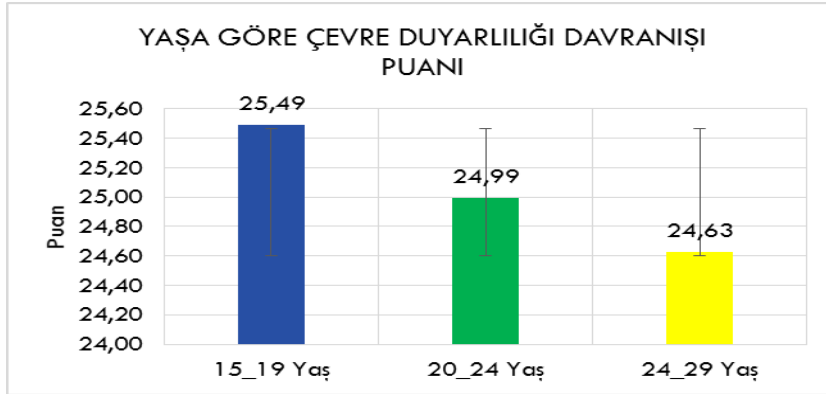
Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin model olma davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 2 198; 1.642, $p > 0.05$). 15-19 yaş ortalama puanı ($\bar{X} = 25,59$) ve 20_24 yaş grubu yaş ortalama puanı ($\bar{X} = 24,86$), 24-29 yaş ($\bar{X} = 24,57$) ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı (Grafik 12).

Risk Yönetim Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Yaşa ilişkin Bulgular

Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin risk yönetim davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 2 198; 3.643, $p > 0.05$). 15-19 yaş ortalama puanı ($\bar{X} = 25,41$) ve 20_24 yaş grubu yaş ortalama puanı ($\bar{X} = 24,78$), 24-29 yaş ($\bar{X} = 24,80$) ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı (Grafik 13).

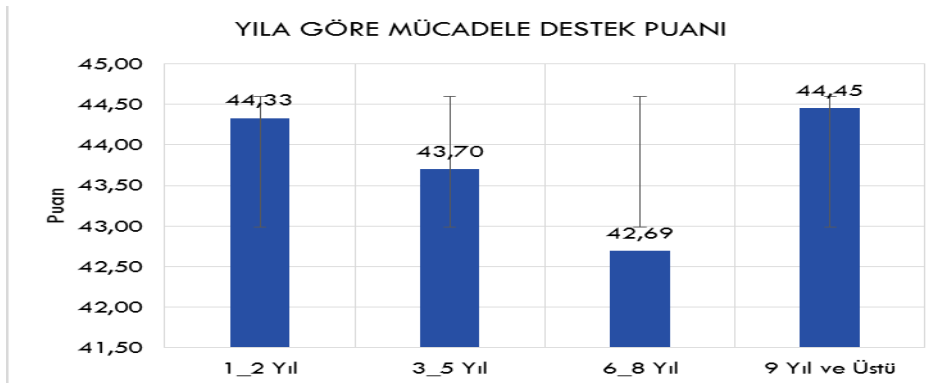
Çevre Duyarlılığı Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Yaşa ilişkin Bulgular

Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin çevre duyarlılığı davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 2 198; 0.71, $p > 0.05$). 15-19 yaş ortalama puanı ($\bar{X} = 25,49$) ve 20_24 yaş grubu yaş ortalama puanı ($\bar{X} = 24,99$), 24-29 yaş ($\bar{X} = 24,63$) ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmadı (Grafik 14).

Katılım Yılına İlişkin Bulgular

Mücadele Destek Alt Boyutuna Ait Olarak Katılım Yılına İlişkin Bulgular

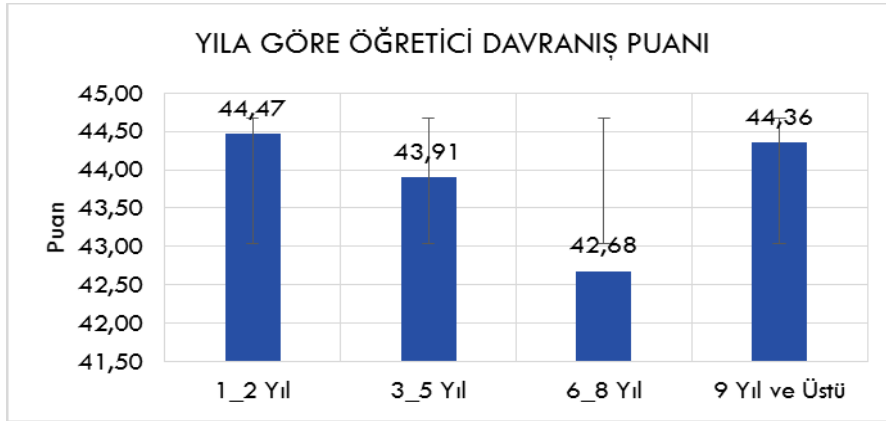

Katılım yılına bağlı olarak ölçeğin mücadele destek alt boyutunda yaşa ilişkin önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin mücadele destek alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 3 198; 1.906, $p > 0.05$),

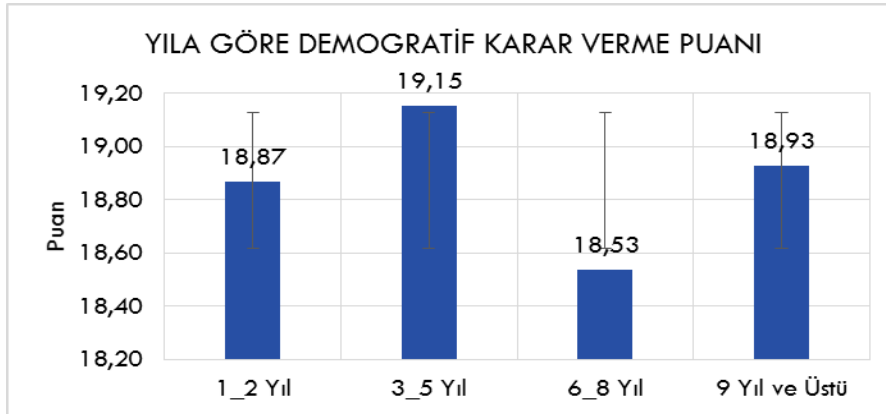
1-2 yıl katılanların ortalama puanı ($\bar{X} = 44,33$) ve 9 yıl üstü katılanların ortalama puanı ($\bar{X} = 44,45$), 3-5 yıl ($\bar{X} = 43,70$) ve 6-8 yıl ($\bar{X} = 42,69$) katılanlardan daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 15).

Öğretici Davranış Alt Boyutuna ait olarak Katılım Yılına ilişkin Bulgular

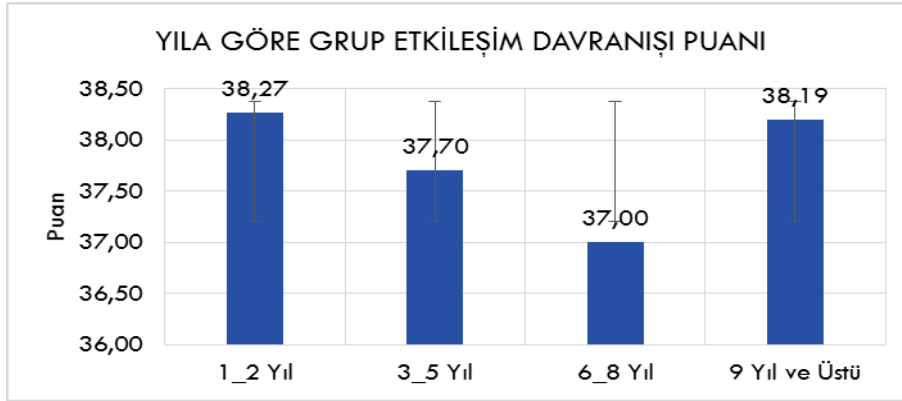
Katılım yılına göre yapılan karşılaştırmada sporcuların analiz sonuçları, doğa sporları liderlik ölçeğinin öğretici davranış alt boyutundan alınan puanların anlamlı bir farklılık göstermemektedir (χ^2 3 198; 2.113, $p > 0.05$). 1-2 yıl katılanların ortalama puanı ($\bar{X} = 44,47$) ve 9 yıl üstü katılanların ortalama puanı ($\bar{X} = 44,36$), 3-5 yıl ($\bar{X} = 43,91$) ve 6-8 yıl ($\bar{X} = 42,68$) katılanlardan daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 16).

Demokratik Karar Verme Alt Boyutuna ait olarak Katılım yılına ilişkin Bulgular

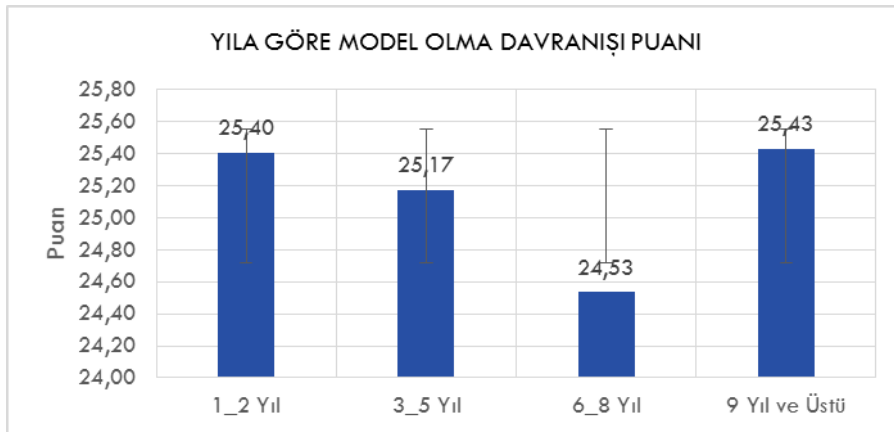
Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin demokratik karar verme alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 3 198; 0.597, $p > 0.05$). 3-5 yıl katılanların ortalama puanı ($\bar{X} = 19,15$), 1-2 yıl ($\bar{X} = 18,87$), 6-8 yıl ($\bar{X} = 18,53$) ve 9 yıl üstü katılanların ortalama puanından ($\bar{X} = 18,93$) daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 17).

Grup Etkileşim Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Katılım Yılına ilişkin Bulgular

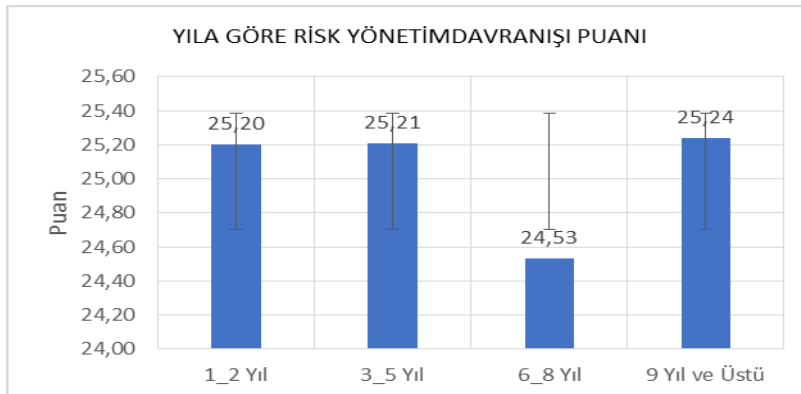
Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin grup etkileşim davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 3 198; 2.311, $p > 0.05$). 1-2 yıl katılanların ortalama puanı ($\bar{X} = 38,27$) ve 9 yıl üstü katılanların ortalama puanı ($\bar{X} = 38,19$), 3-5 yıl ($\bar{X} = 37,70$) ve 6-8 yıl ($\bar{X} = 37$) katılanlardan daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 18).

Model Olma Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Katılım yılına ilişkin Bulgular

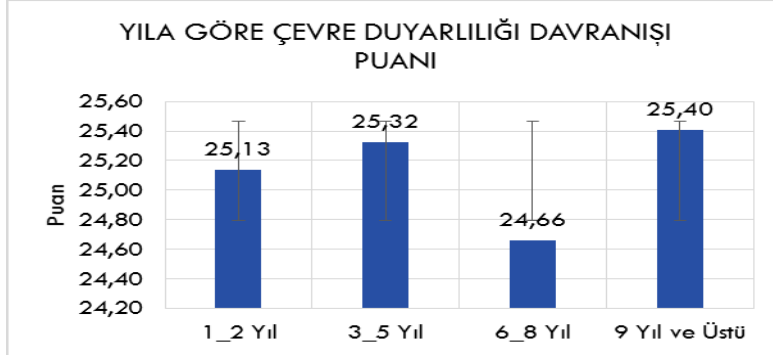
Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin model olma davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 3 198; 3.422, $p > 0.05$). 1-2 yıl ($\bar{X} = 25,40$), 3-5 yıl ($\bar{X} = 25,17$) ve 9 yıl üstü katılanların ortalama puanı ($\bar{X} = 25,43$), 6-8 yıl ($\bar{X} = 24,53$) katılanlardan daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 19).

Risk Yönetim Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Katılım yılına ilişkin Bulgular

Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin risk yönetim davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür ($\chi^2_{3,198} = 0.815, p > 0.05$).

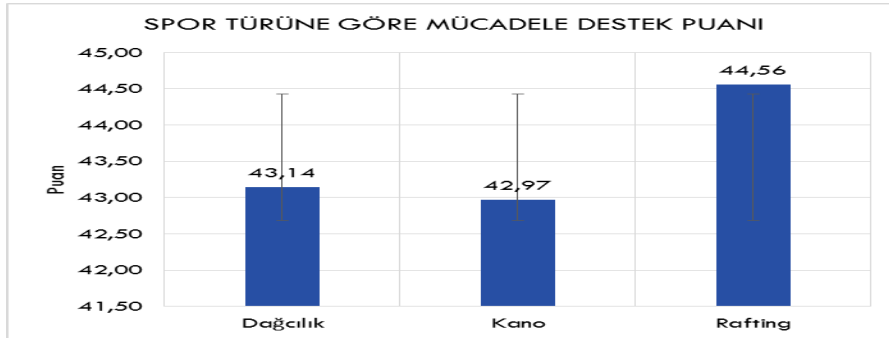
Çevre Duyarlılığı Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Katılım yılına ilişkin Bulgular

Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin çevre duyarlılığı davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür ($\chi^2_{3,198} = 1.087, p > 0.05$). 1-2 yıl ($\bar{X} = 25,13$), 3-5 yıl ($\bar{X} = 25,32$) ve 9 yıl üstü katılanların ortalama puanı ($\bar{X} = 25,40$), 6-8 yıl ($\bar{X} = 24,66$) katılanlardan daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 20).

Spor türüne ilişkin bulgular

Mücadele Destek Alt Boyutuna Ait Olarak Spor Türüne İlişkin Bulgular

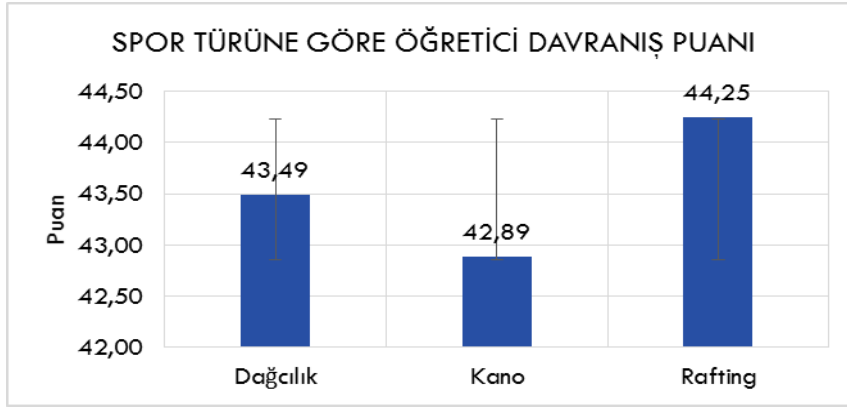

Spor türüne bağlı olarak ölçeğin mücadele destek alt boyutunda yaşa ilişkin önemli bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin mücadele destek alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür ($\chi^2 = 0,650, p > 0.05$),

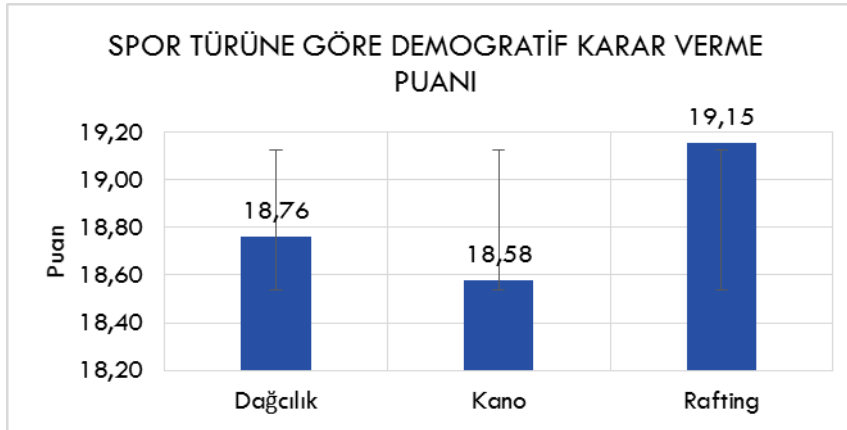
Rafting yapan sporcuların ortalama puanı ($\bar{X} = 44,56$), Dağcılık ($\bar{X} = 44,14$) ve Kano ($\bar{X} = 42,97$) sporlarını yapan katılımcıların ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 20).

Öğretici Davranış Alt Boyutuna ait olarak Spor Türüne ilişkin Bulgular

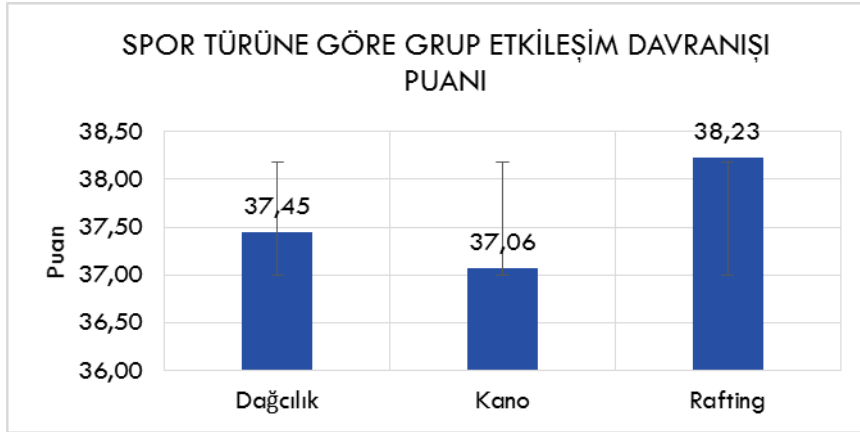
Katılım yılına göre yapılan karşılaştırmada sporcuların analiz sonuçları, doğa sporları liderlik ölçeğinin öğretici davranış alt boyutundan alınan puanların anlamlı bir farklılık göstermemektedir. (χ^2 3 198; 2.113, $p > 0.05$). Rafting yapan sporcuların ortalama puanı ($\bar{X} = 44,25$), Dağcılık ($\bar{X} = 43,49$) ve Kano ($\bar{X} = 42,89$) sporlarını yapan katılımcıların ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 21).

Demokratik Karar Verme Alt Boyutuna ait olarak Spor Türüne ilişkin Bulgular

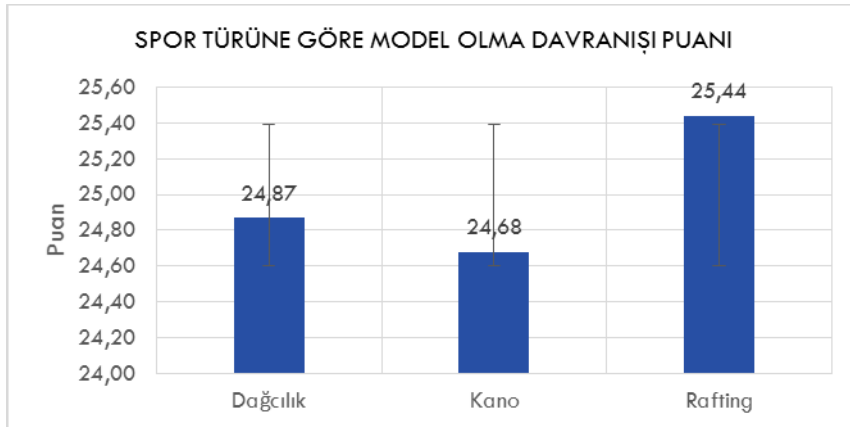
Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin demokratik karar verme alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 3 198; 0.597, $p > 0.05$). Rafting yapan sporcuların ortalama puanı ($\bar{X} = 19,15$), Dağcılık ($\bar{X} = 18,76$) ve Kano ($\bar{X} = 18,58$) sporlarını yapan katılımcıların ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 22).

Grup Etkileşim Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Spor Türüne ilişkin Bulgular

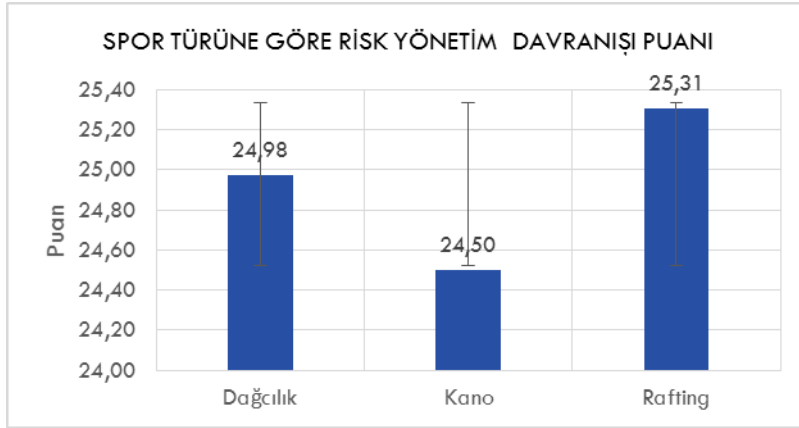
Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin grup etkileşim davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 3 198; 2.311, $p > 0.05$). Rafting yapan sporcuların ortalama puanı ($\bar{X} = 38,23$), Dağcılık ($\bar{X} = 37,45$) ve Kano ($\bar{X} = 37,06$) sporlarını yapan katılımcıların ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 22).

Model Olma Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Spor Türüne ilişkin Bulgular

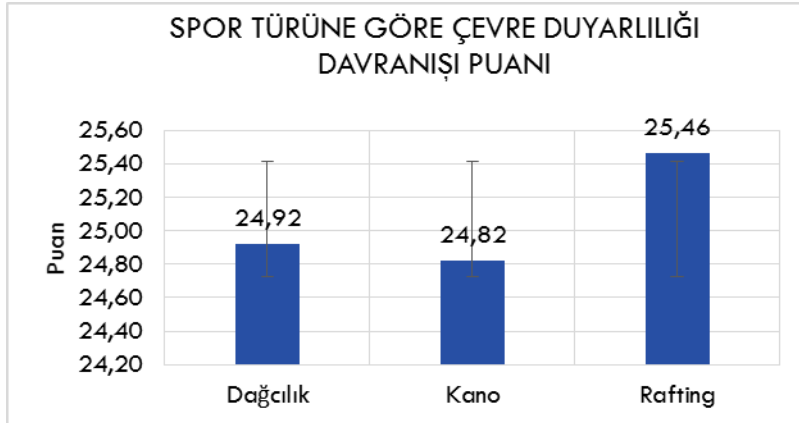
Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin model olma davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 3 198; 3.422, $p > 0.05$). Rafting yapan sporcuların ortalama puanı ($\bar{X} = 25,44$), Dağcılık ($\bar{X} = 24,87$) ve Kano ($\bar{X} = 24,68$) sporlarını yapan katılımcıların ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistiki olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 23).

Risk Yönetim Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Spor Türüne ilişkin Bulgular

Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin risk yönetim davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 3 198; 0.815, $p > 0.05$). Rafting yapan sporcuların ortalama puanı ($\bar{X} = 25,31$), Dağcılık ($\bar{X} = 24,98$) ve Kano ($\bar{X} = 24,50$) sporlarını yapan katılımcıların ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistikî olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 24).

Çevre Duyarlılığı Davranışı Alt Boyutuna ait olarak Spor Türüne ilişkin Bulgular

Analiz sonuçları, çalışmaya katılan sporcuların doğa sporları liderlik ölçeğinin çevre duyarlılığı davranışı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (χ^2 3 198; 1.087, $p > 0.05$). Rafting yapan sporcuların ortalama puanı ($\bar{X} = 25,46$), Dağcılık ($\bar{X} = 24,92$) ve Kano ($\bar{X} = 24,82$) sporlarını yapan katılımcıların ortalama puanından daha yüksek olmasına rağmen, farklar istatistikî olarak manidar bulunmamıştır (Grafik 25).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya katılan doğa sporları sporcularının açısından liderlik özellikleri cinsiyete göre göre liderlik davranış “Mücadele Destek, Öğretici Davranış, Demokratik Karar Verme, Grup Etkileşim Davranışı, Model Olma Davranışı, Risk Yönetim Davranışı ve Çevre Duyarlılığı Davranışı” alt boyut puanları arasında istatistikî olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p > 0,05$).

Kaplan A., ve Ardahan F.’nin yaptığı çalışmada ise Kadınların toplumda üstlendikleri roller, yetiştirilme tarzları, gelenekler gibi nedenlerden dolayı zorlu doğa sporlarıyla uğraşma oranlarının erkeklere göre daha düşük olduğu; bunların yanında fiziksel güç gerektiren açık

alan doğa sporlarının en hafifi olan doğa yürüyüşüne kadın katılımının daha fazla olduğu görülmüştür.

Çalışmamızda cinsiyete bağlı farklılığın olmaması kültür faktörünün etkisi ile Kadınların toplumda üstlendikleri roller, yetiştirilme tarzları, geleneklerinin bölgeden bölgeye değişmesi ve kadın ve erkek liderlerinin doğa harikası olan Karadenizde günlük yaşamlarında yaylalarda, doğayla iç içe olmaları nedeniyle doğa liderliği konusunda cinsiyet faktörünün önemli olmadığı düşünülebilir.

Yaşa göre yapılan karşılaştırmada sporcuların Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği; Mücadele Destek (χ^2 2 198; 0.949, $p > 0.05$), Öğretici Davranış (χ^2 2 198; 0.9, $p > 0.05$), Demokratik Karar Verme (χ^2 2 198; 1.68, $p > 0.05$), Grup Etkileşim Davranışı (χ^2 2 198; 1.042, $p > 0.05$), Model Olma Davranışı (χ^2 2 198; 1.642, $p > 0.05$), Risk Yönetim Davranışı (χ^2 2 198; 3.643, $p > 0.05$) ve Çevre Duyarlılığı Davranışı (χ^2 2 198; 0.71, $p > 0.05$) alt boyutları puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Karayol M.'nin erkek takım sporu liderlerine yönelik yaptığı çalışmada, çalışmamıza benzer sonuca rastlanmış, yaş gruplarına göre liderlik davranış puanları arasında istatistikî olarak anlamlı fark bulunamamıştır.

Buradan yola çıkarak, seçilen sporcuların yaş aralığı olarak daha büyük yaşa ait sporcuların seçilmesi halinde liderlik özelliklerine ait daha farklı sonuçlar elde etmemizi sağlayabileceği söylenebilir.

1. Katılım yılı

Katılım yılına göre yapılan karşılaştırmada sporcuların Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeği; Mücadele Destek (χ^2 3 198; 1.906, $p > 0.05$), Öğretici Davranış (χ^2 3 198; 2.113, $p > 0.05$), Demokratik Karar Verme (χ^2 3 198; 0.597, $p > 0.05$), Grup Etkileşim Davranışı (χ^2 3 198; 2.311, $p > 0.05$), model olma davranışı (χ^2 3 198; 3.422, $p > 0.05$), risk yönetim davranışı (χ^2 3 198; .815, $p > 0.05$) ve çevre duyarlılığı davranışı (χ^2 3 198; 1.087, $p > 0.05$). alt boyutları puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Benzer şekilde, 'Takım sporları ve doğa sporları yapan erkek sporcuların liderlik özelliklerinin incelenmesi' başlıklı çalışmada da doğa sporlarıyla uğraşan erkek sporcuların spor ile uğraşma yıllarına göre Mücadele Destek, Öğretici Davranış, Demokratik Karar, Grup Etkileşimi, Model olma, risk yönetimi ve çevre duyarlılığı değişkenleri içerisinde liderlik davranış puanları arasında istatistikî olarak anlamlı fark bulunmadığı görülmüştür (Karayol M. 2013.)

Bu sonuç doğa sporu liderlerinin yıllar içerisinde herhangi bir tecübe ya da liderlik özelliği kazanamadıklarını ifade etmektedir. Doğa sporu lideri seçiminde yıllara göre daha tecrübeli sporcuların seçilmesi halinde daha farklı sonuçlar alınabileceği düşünülebilir.

2. Spor Türü

Doğa sporları spor türüne göre göre; Mücadele Destek, Öğretici Davranış, Demokratik Karar Verme, Grup Etkileşim Davranışı, Model Olma Davranışı, Risk Yönetim Davranışı ve Çevre Duyarlılığı Davranışı alt boyutları puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Benzer şekilde, 'Takım sporları ve doğa sporları yapan erkek sporcuların liderlik özelliklerinin incelenmesi' başlıklı çalışmada da takım sporu liderlerinin spor dalına göre göre liderlik davranış puanları arasında istatistikî olarak anlamlı farka rastlanmadığı görülmüştür ($p > 0,05$, Tablo 4.6).

Bu sonuç erkek takım sporu liderlerinin branşlarına göre liderlik özelliklerinin belirlenmesinde futbol, voleybol, hentbol ve basketbol branşlarının tam anlamı ile liderlik

özelliklerini gösteremediği görülmüştür. Fakat daha farkı takım sporlarının da araştırmaya dahil olması halinde farklı sonuçlar elde edilmesi düşünülebilir.

Bireyin serbest zamanlarını hangi etkinlikleri yaparak geçirdiği spor türü seçiminde oldukça etkilidir. Yapılan bazı çalışmalarda, Bireyin tercih ettiği rekreatif etkinlikler çizelgesinde yaş arttıkça bireyin etkinliğe aktif katılımı da azaldığı görülmüştür. Gençler daha çok güce dayalı ve aktif katılımı gerektiren etkinlikleri tercih ederken, ileri yaşta olanlar daha çok pasif katılımı tercih etmektedirler. Diğer bir deyişle; 20'li yaşlarında açık alan etkinliklerine aktif katılan bir kişilerin 60'lı, 70'li yaşlarında kampçılık gibi, karavan gezileri gibi daha pasif olunan etkinlikleri tercih ettiği görülmüştür (Ardahan ve Lapa, 2011).

Öneriler

-Doğa sporları ile diğer etkinlik tiplerinde belirlenen liderlik davranışları karşılaştırılarak farklı spor alanlarındaki liderlerin özellikleriyle doğa sporları liderlerinin özellikleri, aynı ve farklı yönleri araştırılabilir. Böylece, spor dalının özelliği hem de var olan durumsal değişkenler ışığında lider davranışlarının yorumlanması mümkün olabilecektir.

-Araştırma bölgelere göre farklı illerde ve daha çok sayıda takım sporu ve doğa sporu yapan sporcular ile yapılabilir.

-Doğa sporları sporcuları ve liderlerine halk eğitim merkezleri tarafından düzenli eğitimler verilebilir.

-Etkinlik sonrası katılımcılara liderlerin performanslarını değerlendirebilecekleri bir anket uygulanıp katılımcıların doğa sporları lideri hakkındaki görüşleri alınırsa liderler kendilerini katılımcıların eksik gördüğü açılardan geliştirebilirler.

-Doğa sporları ile Farklı etkinlik tiplerinde de liderlik davranışları karşılaştırılarak, doğa sporları ile farklı dallardaki liderlik özellikleri arasındaki benzerlik veya farklılıklar araştırılabilir. Böylece, spor dalının özelliği hem de var olan durumsal değişkenler ışığında lider davranışlarının yorumlanması mümkün olabilecektir.

-Liderlik davranışlarının araştırıldığı bu çalışmada farklı demografik özelliklere yer verilebilir.

KAYNAKÇA

Ardahan, F. ve Yerlisu Lapa, T. (2011). Açıkalan Rekreasyonu: Bisiklet Kullanıcıları ve Yürüyüşçülerin Doğa Sporları Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1): 1327–1341.

Büyüköztürk, Ş. ve Diğerleri (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayınları

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. Sixth Edition. New York: Routledge. pp:40m50. 8

Çelebi M. (2002) *Doğa eğitimi etkinliklerinin liderlik becerilerinin ortaya çıkarılmasındaki rolü*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yayınlanmamış doktora tezi, Bolu

Demirhan, G. (2003). *Boş zamanları değerlendirme*. 1. Gençlik Boğ Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, 246m272, Ankara.

Demirhan,G., Mountaineers Risk Perception In Outdoor-Adventure Sports A Study of Sex And Sports Experience, *J. Of Perceptual And Motor Skills*, 2005

- Dinç, S.C., (2006). *Doğa sporları etkinliklerine ilişkin liderlik ölçeğinin geliştirilmesi*, hacettepe üniversitesi sağlık bilimleri enstitüsü, Doktora tezi, Ankara.
- Eren, E., *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Beta Basım, İstanbul, 2004.
- Hortaçsu, N., *Grup İçi ve Gruplar Arası Süreçler*, İmge Kitap Evi, Ankara,1997
- Kaplan A., ve Ardahan F. (2012). *Doğa Sporları Yapan Bireylerin Profilleri, Doğa Sporunu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar: Antalya Örneği*. 12. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (12. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karayol M. (2013). *Takım sporları ve doğa sporları yapan erkek sporcuların liderlik özelliklerinin incelenmesi*. İnönü Üniversitesi
- Mengütay, S. (21m22 Mayıs 2003). *Boş zamanları değerlendirme*. 1. Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, 246m272, Ankara.
- Mitchell, R., J., *Mountain experience, The Psychology and Sociology of Adventure*. University of Chicago Press, Chicago,1983
- Morpa Spor Ansiklopedisi. (2005). Cilt 3, İstanbul, Asır Matbaası. [SEP]
- Sorenson G., (2000), *An Intellectual History of Leadership Studies*, American Political Science Association Congress, Washington D.C.
- ŞAHİN, H.Murat., *Beden eğitimi ve spor sözlüğü* Morca yay. s.113. İstnbul. 2005.
- Wallace,M., Weese,W.,J. *Leadership, Organizational Culture and Job Satisfaction in Canadian YMCA Organization.*, *Canadian Journal of Applied Sport Sciences* 9, 182m193, 1995
- Weinberg, R.S., Gould, D., (1999). *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. Second Edition, *Human Kineticks*, Champaign,

Spor Eğitimi Öğrencilerde Serbest Zaman Tatmini

Mehmet GÜL¹, Osman İMAMOĞLU², Mehmet TÜRKMEN³, Levent CEYLAN¹

¹Cumhuriyet Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, TÜRKİYE

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, TÜRKİYE

³Muş Alparslan Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, TÜRKİYE-Kırgızistan Manas Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, KIRGIZİSTAN

E-Posta: mgulsivas@gmail.com

Öz

Bu çalışmada spor eğitimi öğrencilerde serbest zaman tatmin düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır. Anketleri tam dolduran toplam 415 üniversite Spor Fakültesi öğrencisi “Serbest Zaman Tatmin Ölçeği” değerlendirilmiştir. İstatistiksel işlemlerde Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Cinsiyete göre erkek ve kadın öğrencilerin serbest zaman tatmin düzeyleri bakımından “psikolojik”, “eğitim” ve “rahatlama” alt boyutlarında anlamlı farklılıklar görüldü. Sosyal alt boyutu, fizyolojik ve estetik alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0,05$). Yaş kategorisine serbest zaman tatmin düzeyleri bakımından sadece estetik boyutta anlamlı farklılık ($p<0,05$) bulunurken psikolojik, eğitim, Sosyal, rahatlama ve fizyolojik alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0,05$). Öğrencilerin aktif ve pasif katılım durumunda Sportif aktivite de psikolojik, sosyal, rahatlama ve fizyolojik; Sosyal aktivitelerde psikolojik, eğitim, sosyal ve rahatlama; Kültürel ve sanatsal aktivitelerde eğitim, sosyal ve estetik alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0,05$ ve $p<0,001$). Sonuç olarak Öğrencilerin serbest zaman tatminleri arttıkça algıladıkları öz gürlükte artmıştır. Sportif, sosyal ve sanatsal/kültürel etkinliklere aktif katılım gösteren katılımcıların pasif katılım gösteren katılımcılara oranla serbest zaman tatmin düzeyleri ilişkin farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma daha çok sayıda kadın ve erkek öğrencilerde ayrı ayrı ve bölgesel olarak da yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Serbest Zaman, Tatmin Düzeyi

Evaluation of Leisure Time Satisfaction Level of Sport Science Faculty Students

Abstract

In this study, the purpose was to investigate leisure time satisfaction levels of sport science students. The purpose of this study was to investigate leisure time satisfaction levels of Sport Science Faculty students. Method: 415 students from Sport Science Faculty of Ondokuz Mayıs University participated to this study. “Leisure Time Prediction Scale” adapted to Turkish by Karlı was used. Mann Whitney U and Kruskal Wallis test were applied for statistical calculations. Findings: Based on gender, there was significant difference between male and female students for “psychology”, “education”, and “relaxing” sub-dimensions for leisure time satisfaction levels. There was no significant difference for “social”, “physiological”, and “aesthetic” sub-dimensions ($p>0.05$). Based on age, there was significant difference for “aesthetic” sub-dimensions for leisure time satisfaction levels ($p<0.05$), where there was no significant difference for “psychology”, “education”, “relaxing”, “social”, and “physiological” ($p>0.05$). When frequency of participation to leisure time activities were compared, there was significant difference in “psychologic”, “social”, “relaxing”, and “physiological” for sport activities, “psychologic”, “education”, “social”, and “relaxing” for social activities, and “education”, “social”, and “aesthetic” for cultural and art activities ($p<0.05$ and $p<0.001$). Results: Results indicated that as leisure time satisfactions of students increased, perceived freedom increased. Students who participated sportive, social, and art/cultural activities more frequently had difference for leisure time satisfaction level for less frequent students. This study could be expanded to different regions by including high number of female and male students.

Keywords: Leisure Time, Satisfaction Level, Sport Science Students

Giriş

Zaman bireyler için çok değerlidir ve yararlı kullanıldığında insanlara önemli yararlar getirebilir (Çerez ve ark., 2006; Çebi ve ark., 2016). Zaman her bireyin hissettiği ama dokunamadığı geri dönüşü olmayan hayatımızdaki en gerekli, ayrıca tasviri zor ve soyut bir kavramdır (Passing, 2005). Vakit, insanların kendilerini planlamak, hayatlarını düzenlemek ya da düzenlenen planlara ayak uydurmak için kullanılan hayattaki en önemli kavram olarak belirtilmektedir (Özbey ve Çelebi, 2003). Günümüzde boş zaman en geniş ifadeyle rahatlama, dinlenme, gerekli gereksinimlerin dışında kullanılan ve yine o zorunlu zamanlar için tekrar yapılanma olarak tarif edilebilir (Uygurtaş, 2011). Serbest zaman faaliyetlerine katılan bireylerin tek bir hedefi vardır: tatmin edici ya da doyurucu bir tecrübe elde etmektir. İlaveten, bu tür faaliyetlerde karşılaşılan doyum seviyesine göre şahıslar bu tür etkinliklere katılımlarını iyi ya da kötü olarak değer biçmektedir (Stebbins, 2012).

Tatmin “gereksinimlerin ya da beklentilerin yerine getirilmesidir.” (Mannell, 1989). Tatmin kavramı, insanın fiziksel ve sosyal koşulların yanında günlük yaşamdaki faaliyetlere olan duygusal bir tepki ve insanın psikolojik durumundaki beklentilerinin karşılanma seviyesi olarak tanımlanmaktadır. Tatmin, bireylerin isteklerini yerine getirme durumunda hissedilen değerler olarak da betimlenebilir. Tatmin devamlı olabileceği gibi, duruma göre olması da mümkündür (Ardahan ve Lapa, 2010). Boş zaman doyumunu ise bireylerin serbest zaman faaliyetlerine iştirakları sonucunda alaka, istek ve ihtiyaçlarının yerine getirilmesidir. (Mannell ve Kleiber, 1997). Bu his, şahısın mevcut durumunda serbest zaman deneyimleri ve durumlarıyla ilgili olarak memnuniyet ya da hoşnutluk derecesidir (Beard ve Ragheb, 1980). Bireylerin sadece kendisi tarafından hissetmesi ile oluşan mutluluk ile iç huzuru anlatmak için kullanılan bir kavram olan tatmin duygusu, bireyin memnuniyeti algılayış modeline göre değişebilmektedir (Amestoy ve ark., 2008). Tatmin duygusu artışında bireyler üzerinde olumlu tesirler yaparken azalışında ise huzursuzluk ve memnuniyetsizlik gibi olumsuz hissiyatlar ortaya çıkarabilir. Serbest zaman tatmini; dışardan gelen zorlamalara bağlı kalmadan, bireyin yeni beceriler edinmek, sağlık, sosyal, kültürel, sportif veya sanatsal taleplerle gönüllü, herhangi bir parasal kazanç beklemeden, sağlık, eğlenme, hoşnutluk, yenilenmek ve mutluluk hissi edinmek için etken ya da edilgen olarak katıldığı faaliyetlerden taleplerinin karşılama düzeyidir (Ardahan, Yerlisu Lapa, 2010). Bireylerin serbest zaman etkinliğine katılma sebepleri başka olsa dahi, hepsinin paydaş olarak toplandığı bir nokta vardır. Birey serbest zaman etkinliğinden haz almak ve aldığı haz sonucu tatmin olmak için katılır (Serdar ve Ay,2016; Çelik, 2011).

Serbest zaman tatmininin alt boyutlarını psikolojik boyut, eğitim boyutu, sosyal boyut, rahatlama boyutu, fizyolojik boyut ve estetik boyutu olarak belirtilmiştir (Beard ve Ragheb,1980). Psikolojik boyut eğlence, güven ve başarıma hissine, eğitsel boyut kişilerin kendileri ve çevreyi anlamalarına, sosyal boyut başkalarıyla olan kazançlı ilişkilere, rahatlama boyutu stresten rahatlama ve duygusal iyi oluşa, fizyolojik boyut sağlıklı kalma ile fitnessin geliştirilmesine ve son olarak estetik boyut ise iyi tasarlanmış, ilginç, güzel ve memnun edici serbest zaman yapılarına bağlı olmaktadır (Sevil, 2015; Cheng ve ark., 2010).

Bu çalışmada spor eğitimi öğrencilerde serbest zaman tatmin düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Evren ve Örneklem: Çalışmanın örneklem grubunu Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören ve yaşları 17-25 arasında değişen 415 öğrenci oluşturmuştur. Bu çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının geçerli ve güvenilir olduğu ve çalışmanın amacına uygun olduğu varsayılmıştır. Çalışma katılımcıların “Serbest Zaman Tatmin Ölçeği” ve kişisel bilgi formu maddelerine verdikleri cevaplar ile sınırlıdır. Yanlış veya eksik doldurulan anketler değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin yaş, cinsiyet, öğrenim gördükleri üniversite ve bölüm, haftalık sahip oldukları serbest zaman süresi ve katıldıkları serbest zaman etkinliklerinin türü gibi bilgi edinmeye yönelik hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği (SZTÖ): Serbest zaman etkinliklerine katılımlarından duydukları tatmin düzeylerini belirlemek amacıyla, Beard ve Ragheb (1980) tarafından geliştirilen ve Karlı ve arkadaşları (2008) tarafından Türkçe’ye uyarlanarak, geçerlilik ve güvenilirliği yapılan “Serbest Zaman Tatmin” ölçeği kullanılmıştır. Ölçek; (1) Psikolojik, (2) Eğitim, (3) Sosyal, (4) Rahatlama, (5) Fizyolojik ve (6) Estetik olmak üzere toplam 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Karlı ve Arkadaşları (2008) tarafından yapılan geçerlilik ve güvenilirlik sonucunda ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı 0.92’dir. Ölçeğe verilen cevaplar; 1 “Benim için hemen hemen hiç geçerli değil”, 5 “Benim için hemen hemen her zaman geçerli” şeklinde cevaplanmakta ve 5’likert tipi ölçek üzerinden hesaplanmaktadır (Karlı ve ark., 2008). Ölçeğin alt boyutları şu maddeleri kapsamaktadır: Psikolojik alt boyutu: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. maddeler, eğitim alt boyutu: 9,10,11,12,13,14,15,16,17. maddeler, sosyal alt boyut:18,19,20,21,22,23,24,25. maddeler, rahatlama alt boyutu: 26,27,28,29. maddeler, fizyolojik alt boyut: 30,31,32,33,34,35. maddeler ve estetik alt boyut: 36,37,38,39. maddeler.

İstatistiksel işlemler: SPSS 21 paket program kullanılmıştır. Her iki ölçeğin alt boyutlarının normal dağılım gösterip göstermediği test etmek amacı ile Kolmogrov-Smirnov testi yapılmış ve bunun sonunda Serbest Zaman Tatmini ölçeğinin tüm alt boyutların normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Buna göre $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde 2 değişkenli veriler için Mann Whitney U testi, 2’den fazla değişkenler için ise Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeyleri

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Sıra Değer Ort.	Z	P
Psikolojik	Erkek	220	195,16	-2,69	0,007*
	Kadın	205	227,29		
Eğitim	Erkek	220	181,87	-4,69	0,000**
	Kadın	205	237,93		
Sosyal	Erkek	220	207,54	-0,82	0,41

	Kadın	205	217,38		
Rahatlama	Erkek	220	196,34	-2,52	0,012*
	Kadın	205	226,34		
Fizyolojik	Erkek	220	223,39	-1,56	0,118
	Kadın	205	204,68		
Estetik	Erkek	220	215,09	-0,32	0,751
	Kadın	205	211,33		

*p<0,05

Tablo 1' e baktığımızda, cinsiyete göre erkek ve kadın öğrencilerin serbest zaman tatmin düzeyleri bakımından “psikolojik” , “eğitim” ve “rahatlama” alt boyutlarında anlamlı farklılıklar görülmüştür. “Sosyal“, “fizyolojik“ ve “estetik“ alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmamıştır(p>0,05).

Tablo 2. Yaşa göre Serbest Zaman Tatmin Düzeyleri

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Sıra Değer Ort.	Z	P
Psikolojik	20 yaş ve altı	199	216,52	-,636	,525
	21 yaş ve üstü	225	208,95		
Eğitim	20 yaş ve altı	199	219,24	-1,067	,286
	21 yaş ve üstü	225	206,54		
Sosyal	20 yaş ve altı	199	210,98	-,241	,809
	21 yaş ve üstü	225	213,85		
Rahatlama	20 yaş ve altı	199	221,10	-1,370	,171
	21 yaş ve üstü	225	204,89		
Fizyolojik	20 yaş ve altı	199	210,22	-,361	,718
	21 yaş ve üstü	225	214,51		
Estetik	20 yaş ve altı	199	199,74	-2,038*	,042
	21 yaş ve üstü	225	223,78		

*p<0,05

Tablo 2'ye göre, yaş kategorisine göre serbest zaman tatmin düzeylerine bakıldığında, sadece estetik boyutta anlamlı farklılık (p<0,05) bulunurken, “psikolojik“, “eğitim“, “sosyal“, “rahatlama“ ve “fizyolojik“ alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 3. Öğrencilerin Bölümlere göre Serbest Zaman Tatmin Düzeyleri

	Bölüm	N	Sıra Değer Ort.	Z	P
Psikolojik	Öğretmenlik	124	224,56	-1,24	0,212
	Antrenörlük	301	208,24		
Eğitim	Öğretmenlik	124	215,43	-0,26	0,793
	Antrenörlük	301	212,00		
Sosyal	Öğretmenlik	124	223,11	-1,09	0,275
	Antrenörlük	301	208,83		
Rahatlama	Öğretmenlik	124	203,85	-0,99	0,320
	Antrenörlük	301	216,77		
Fizyolojik	Öğretmenlik	124	237,73	-2,62*	0,008
	Antrenörlük	301	202,81		
Estetik	Öğretmenlik	124	230,67	-1,92	0,054
	Antrenörlük	301	205,72		

*p<0,05

Tablo 3’de bölüme göre katılımcıların serbest zaman tatmin düzeyleri bakımından sadece fizyolojik boyutta anlamlı farklılık ($p<0,05$) bulunurken psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama ve estetik alt boyutunda anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4. Öğrencilerin sınıf düzeyine göre Serbest Zaman Tatmin Düzeyleri

	Sınıf	N	Sıra Değer Ort.	Ki kare	p
Psikolojik	1	105	205,89	,559	,906
	2	101	215,16		
	3	104	218,02		
	4	115	213,06		
Eğitim	1	105	187,96	13,086*	0,004
	2	101	248,33		
	3	104	206,91		
	4	115	210,34		
Sosyal	1	105	156,50	39,412**	0,000
	2	101	256,40		
	3	104	203,28		
	4	115	235,26		
Rahatlama	1	105	207,68	4,225	,238
	2	101	228,81		
	3	104	220,50		
	4	115	197,20		
Fizyolojik	1	105	176,36	12,709*	,005
	2	101	223,44		
	3	104	221,74		
	4	115	229,39		
Estetik	1	105	158,78	27,935**	,000
	2	101	229,15		
	3	104	228,05		
	4	115	234,71		

*p<0,05 ve p<0,001

Tablo 4'e göre öğrencilerin sınıf düzeyine göre serbest zaman tatmin düzeyleri arasında eğitim, sosyal, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında farklılık anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$ ve $p < 0,001$).

Tablo 5. Öğrencilerin sahip oldukları serbest zamana Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeyleri

	Serbest Zaman	N	Sıra Değer Ort.	Ki kare
Psikolojik	1-1,5 saat	67	204,83	2,225
	6-10 saat	85	198,88	
	11-15 saat	75	225,27	
	16 saat üzeri	196	215,07	
Eğitim	1-1,5 saat	67	233,43	7,028
	6-10 saat	85	203,56	
	11-15 saat	75	184,15	
	16 saat üzeri	196	218,99	
Sosyal	1-1,5 saat	67	215,31	0,653
	6-10 saat	85	205,80	
	11-15 saat	75	205,93	
	16 saat üzeri	196	215,88	
Rahatlama	1-1,5 saat	67	238,31	6,656
	6-10 saat	85	219,18	
	11-15 saat	75	187,27	
	16 saat üzeri	196	209,36	
Fizyolojik	1-1,5 saat	67	231,40	7,075
	6-10 saat	85	192,50	
	11-15 saat	75	191,99	
	16 saat üzeri	196	221,48	
Estetik	1-1,5 saat	67	224,37	1,924
	6-10 saat	85	221,43	
	11-15 saat	75	203,67	
	16 saat üzeri	196	206,87	

Tablo 5'de sahip olunan serbest zaman süresine göre serbest zaman tatmin alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 6. Bir ay içinde serbest zamanlarda rekreasyon aktivitelerine katılmaya göre Serbest Zaman Tatmin Düzeyleri

	Aktivitelere katılım	N	Sıra Değer Ort.	Ki kare	p
Psikolojik	1 kez	76	156,57	13,064*	,011
	2 kez	149	162,06		
	3 kez	65	181,30		
	4 kez	43	180,92		
	5 kez	92	248,21		
Eğitim	1 kez	76	150,66	9,536*	0,049
	2 kez	149	178,02		
	3 kez	65	163,52		
	4 kez	43	162,95		
	5 kez	92	239,91		
Sosyal	1 kez	76	148,93	8,409	,078
	2 kez	149	178,49		
	3 kez	65	154,55		
	4 kez	43	177,94		
	5 kez	92	232,21		
Rahatlama	1 kez	76	148,45	14,283*	,006
	2 kez	149	170,21		
	3 kez	65	185,16		
	4 kez	43	161,22		
	5 kez	92	247,87		
Fizyolojik	1 kez	76	166,63	4,873	,301
	2 kez	149	173,64		
	3 kez	65	147,98		
	4 kez	43	173,40		
	5 kez	92	227,93		
Estetik	1 kez	76	159,98	4,398	,355
	2 kez	149	166,32		
	3 kez	65	176,08		
	4 kez	43	168,02		
	5 kez	92	192,47		

*p<0,05 ve **p<0,001

Tablo 6'ya göre son bir ay içinde serbest zamanlarda rekreasyon aktivitelerine katılma durumuna göre serbest zaman tatmin alt boyutlarında istatistiksel olarak psikolojik, eğitim ve rahatlama alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunurken ($p<0,05$ ve $p<0,001$), sosyal, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 7. Öğrencilerin Katılım Biçimlerine Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeyleri

	Aktivite türü	Sportif aktivite Aktif n:242 Pasif n:182		Sosyal aktivite Aktif n:319 Pasif n:106		Kültürel, sanatsal aktivite Aktif n:182 Pasif n:243	
		Sıra Değer Ort.	Z	Sıra Değer Ort.	Z	Sıra Değer Ort.	Z
Psikolojik	Aktif	232,91	-	216,35	-,97	222,38	-1,37
	Pasif	185,37	3,96*	202,92		205,98	
Eğitim	Aktif	222,47	-1,935	226,00	-	232,87	-
	Pasif	199,25		173,89	3,79**	198,12	2,89*
Sosyal	Aktif	224,06	-2,24*	221,23	-	238,89	-
	Pasif	197,13		188,22	2,40*	193,61	3,77**
Rahatlama	Aktif	228,75	-3,17*	220,91	-	217,06	-,59
	Pasif	190,89		189,20	2,32*	209,96	
Fizyolojik	Aktif	232,78	-	215,31	-,675	224,59	-1,68
	Pasif	185,54	3,94*	206,04		204,32	
Estetik	Aktif	218,65	-1,20	217,81	-1,42	231,93	-
	Pasif	204,33		198,51		198,83	2,78*

*p<0,05 ve **p<0,001

Tablo 7’de boş zaman etkinliklerine aktif ve pasif katılıma göre karşılaştırdığımızda; Sportif aktivitelere katılan öğrencilerin “psikolojik“, “sosyal“, “rahatlama“ ve “fizyolojik“; Sosyal aktivitelere katılanların “psikolojik“, “eğitim“, “sosyal“ ve “rahatlama“; Kültürel ve sanatsal aktivitelere katılanların “eğitim“, “sosyal“ ve “estetik“ alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur(p<0,05 ve p<0,001).

Tartışma ve Sonuç

Ardahan ve Yerlisu Lapa (2010) tarafından yapılan çalışma sonuçları ve Ayyıldız (2015) tarafından yapılan çalışmalarda cinsiyete göre farklılık bulunmazken Serdar ve Ay (2016) çalışmasında cinsiyete göre serbest zaman etkinliklerinden tatmin olma düzeyleri bakımından psikolojik, eğitim, sosyal ve rahatlama alt boyutlarında kadınların erkeklere göre daha anlamlı puanlar elde etmişlerdir. Bu çalışmada cinsiyete göre erkek ve kadın öğrencilerin serbest zaman tatmin düzeyleri bakımından “psikolojik” (z=-2,69; p<0.05), “eğitim” (z=-4,69; p<0.001) ve “rahatlama” (z=-2,52; p<0.05) alt boyutlarında anlamlı farklılıklar görüldü. Sosyal alt boyutu, fizyolojik ve estetik alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmadı(p>0,05). Çalışmalar farklı sonuçlar göstermiştir. Bu çalışmaya göre öğrencilerde cinsiyetin serbest zaman etkinliklerinden tatmin olma düzeylerini etkilediğini söyleyebiliriz.

Serdar ve Ay (2016) çalışmalarında yaşa göre serbest zaman tatmin düzeyleri arasında “Psikolojik” ve “Rahatlama” alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu tespit ederken diğer alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı fark bulmamıştır. Bu çalışmada ise yaşa göre

katılımcıların serbest zaman tatmin düzeyleri bakımından sadece estetik boyutta anlamlı farklılık ($p < 0,05$) bulunurken psikolojik, eğitim, Sosyal, rahatlama ve fizyolojik alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmadı ($p > 0,05$).

Bu çalışmada bölüme göre katılımcıların serbest zaman tatmin düzeyleri bakımından sadece fizyolojik boyutta anlamlı farklılık ($p < 0,05$) bulunurken psikolojik, eğitim, Sosyal, rahatlama ve estetik alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmadı ($p > 0,05$). Öğretmenlik bölümü öğrencileri antrenörlük bölüm öğrencilerine göre rahatlama boyu hariç daha yüksek puan almışlardır. Fakat sadece fizyolojik boyutta anlamlı farklılık vardır. Genel olarak serbest zaman tatmin düzeylerinde öğretmenlik ve antrenörlük bölüm öğrencileri arasında benzerlik vardır denilebilir.

Bu çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyine göre Serbest Zaman Tatmin Düzeyleri arasında eğitim, sosyal, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında farklılık anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$ ve $p < 0,001$). Sınıf düzeyi arttıkça puan artışı vardır. Sınıf düzeylerine göre serbest zaman tatmin düzeylerinin değişebileceği söylenebilir.

Bu çalışmada sahip olunan serbest zaman süresine göre serbest zaman tatmin alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0,05$). Bu durum serbest zaman kavramının öğrencilerde pek önemsenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Bu çalışmada son bir ay içinde serbest zamanlarda rekreasyon aktivitelerine katılma durumuna göre serbest zaman tatmin alt boyutlarında istatistiksel olarak psikolojik, eğitim ve rahatlama alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunurken ($p < 0,05$ ve $p < 0,001$), sosyal, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0,05$). Kısa dönemli etki olarak düşünülen psikolojik ve rahatlama fark olması son bir aylık süre sorulmasına bağlı olabilir. Daha uzun süre sorulsa belki de diğer alt boyutlarda da anlamlı farklılıklar olabilir.

Serdar ve Ay (2016) çalışmasında elde edilen bulgular sonucunda üniversitede öğrenim gören öğrencilerin sportif etkinlikler katılmada fark bulunmazken sosyal etkinliklere katılım biçimlerine göre serbest zaman tatmin düzeyleri bakımından rahatlama alt boyutunda aktif katılımcılar pasif katılımcılara göre daha anlamlı puanlar elde ettiler. Bu çalışmada öğrencilerin katıldığı aktivite türüne göre aktif ve pasif olma durumuna göre sportif aktiviteye katılmada; psikolojik, sosyal, rahatlama ve fizyolojik alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$ ve $p < 0,001$). Öğrencilerin katıldığı aktivite türüne göre aktif ve pasif olma durumuna göre sosyal aktiviteye katılım durumunda; Eğitim, sosyal ve rahatlama alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$ ve $p < 0,001$). Yine Serdar ve Ay (2016) sanatsal/kültürel etkinliklere katılım biçimlerine göre serbest zaman tatmin düzeyleri bakımından fizyolojik alt boyutunda aktif katılımcılar pasif katılımcılara göre daha anlamlı puanlar almıştır. Öğrencilerin katıldığı aktivite türüne göre aktif ve pasif olma durumuna göre kültürel ve sanatsal aktivite de eğitim, sosyal ve estetik alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$ ve $p < 0,001$).

Sonuç olarak; öğrencilerin serbest zaman tatminleri arttıkça algıladıkları özgürlükte artmıştır. Sportif, sosyal ve sanatsal/kültürel etkinliklere aktif katılım gösteren katılımcıların pasif katılım gösteren katılımcılara oranla serbest zaman tatmin düzeyleri ilişkin farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma daha çok sayıda kadın ve erkek öğrencilerde ayrı ayrı ve bölgesel olarak da yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Amestoy, VC., Rosal, RS., Toscano, EV. (2008). The leisure experience. The Journal of Socio-Economics, 37: 64-78.

- Ardahan, F., Lapa, TY. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Cinsiyete ve Gelire Göre İncelenmesi. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 21(4): 129-136.
- Ayyıldız, T. (2015). Rekreatif dans faaliyetlerine katılan bireylerin serbest zaman tatmin düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Beard, JG., Ragheb, MG. (1980). Measuring leisure satisfaction. Journal of Leisure Research, 12(1): 20–33.
- Cheng, EHP., Patterson, I., Packer, J., Pegg, S. (2010). Identifying the satisfactions derived from leisure gardening by older adults, Annals of Leisure Research. 13(3): 395-419.
- Çebi, M., Çavuşoğlu, G., Ünver, Ş., İslamoğlu, İ., Acar, K. (2016). Determination of the factors preventing students of the faculty of sports sciences from participating in recreational activities: Ondokuz Mayıs University Sample. Journal Of Social Science Research, 10: 2232-2236.
- Çelik, G. (2011). Kamu kuruluşlarında çalışan engelli bireylerin serbest zaman engellerinin ve tatmin düzeylerinin incelenmesi (Antalya merkez örneği). Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Çerez, H., Yılmaz, Ş., Dinçer, Ö. (2006). Antalya merkez emniyet teşkilatında görev yapan emniyet mensuplarının rekreasyon etkinliklerine katılımlarının incelenmesi. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.
- Karlı, Ü., Polat, E., Yılmaz, B., Koçak, S. (2008). Serbest zaman tatmin ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 19 (2): 80-91.
- Lapa, TY., Ağyar, E. (2012). Üniversite öğrencilerinin serbest zaman katılımlarına göre algılanan özgürlük. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 23(1): 2433.
- Mannell, RC., Kleiber, DAA. (1997). Social psychology of leisure. State college. PA Venture Publishing.
- Mannell, RC. (1999). Leisure experience and satisfaction. in leisure studies: prospects for the twenty-first century. State College PA Venture, 235-252.
- Özbey, S., Çelebi, M. (2003). Rekreasyon spor bilimlerine giriş. Mirzeoğlu, N. (Ed.). Bağırğan Yayınevi; s: 230, Ankara
- Passing, D. (2005). Future-time-span as a cognitive skill in future studies. Futures Research Quarterly; 19(4), 27-47.
- Serdar, E., Ay Mungan, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin katıldıkları serbest zaman etkinliklerinden tatmin olma ve algılanan özgürlük düzeylerinin incelenmesi. İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 6(2): 34-44.
- Sevil, T. (2015). Terapatik rekreasyonel aktivitelere katılımın yaşlıların algıladıkları boş zaman tatmini, yaşam tatmini ve yaşam kalitesine etkisi. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Stebbins, RA. (2016). The idea of leisure, first principles. Çeviren: Demirel M, Ekinci N E, Üstün Ü D, Işık U, Gümüşgöl O. 1. Basım, Spor Yayınevi ve Kitabevi, Ankara.
- Uygurtaş, M. (2011). Alışveriş merkezlerinde çalışan gençlerin serbest zaman kullanımları üzerine bir çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Halk Oyunları Aktivitelerinin Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecindeki Katkısının İncelenmesi

Serkan HACICAFEROĞLU¹, Burhanettin HACICAFEROĞLU²,
Recep Fatih KAYHAN¹

¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize, TÜRKİYE

²Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü, Antalya, TÜRKİYE

E-Posta: serkan.hacicaferoglu@erdogan.edu.tr

Öz

Bu araştırma halk oyunlarının üniversite öğrencileri üzerindeki sosyal bütünleşmesine olan katkı düzeyini bazı demografik değişkenler açısından belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır. Tarama yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmanın örneklemini basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş gönüllü 147 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada gerekli olan verileri toplayabilmek amacıyla yedi alt boyuttan oluşan sporda sosyal bütünleşme ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada verilerin çözümlenmesinde verilerin uygunluğu için Kolmogorov Smirnov testi, sonrasında Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis H testi ve anlamlı farklılık bulunan grupların ikili karşılaştırılmasında Bonferroni düzeltmesi testi kullanılmıştır. Araştırmada örneklemdaki öğrencilerin ölçeğe verdikleri yanıtlardan hareketle, halk oyunlarına katılımın sosyal beceri algılarının tüm alt boyutlarda birbirine yakın puanlarda olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Bağımsız değişkenler bakımından ise kadın katılımcıların, daha büyük yaşlarda olanların, birinci sınıfta okuyanların ve daha fazla bu spor dalını tekrar edenlerin sosyalleşme düzeylerinde olumlu yönde gelişme olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak örneklemdaki verilere göre öğrencilerinin halk oyunları sporuna katılımlarıyla hissettikleri algı puanlarının tüm alt boyutlarda birbirine yakın ve yüksek puanların ortaya çıkması bu sporun sosyalleşmeye olan etkisinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Araştırma verilerine göre halk oyunları ile ilgilenen öğrenciler kişisel, fiziksel, sosyal, bütünleşme, psikolojik, ahlaki ve duygusal gelişimlerinde kendilerine fayda sağlamakta olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Halk Oyunları, Müsabaka, Spor, Boş zaman, Öğrenci, Üniversite

Investigation of Contribution of Folklore Activities to Socialization Process of University Students

Abstract

This research was carried out in order to determine the contribution level of folk dances to social integration on university students in terms of some demographic variables. The sample of the study using the general screening model of the screening methods was composed of 147 volunteer students selected by simple random sampling method. Social integration scale sports consisting of seven sub-dimensions in order to collect the data required in the study were used. Kolmogorov Smirnov test, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis H test and Bonferroni correction test for binary comparison of groups with significant difference were used for the analysis of data in the study. Based on the answers given by the students in the sample, it was determined that social skills perceptions of participation in folk dances were positive in all the sub-dimensions. As for the independent variables, it was determined that female participants improved on the positive level of socialization levels of those who are older, those who read first grade and those who repeat this sport more. As a result, according to the data in the sample, the perception score of the students perceived by participation of the folk dances in sport can be interpreted as a sign of the effect of this sport on socialization. According to research data, the students who are interested in folk dances seem to benefit themselves in their personal, physical, social, integration, psychological, moral and emotional development.

Keywords: Folk Dances, Competition, Sports, Leisure, Student, University

Giriş

Sosyalleşme, insanın diğer insanlar ile karşılıklı etkileşimi sonucunda belirli bir toplumun; yapma, duyma ve düşünme biçimlerini öğrenme, benimseme süreci olarak tanımlanmaktadır (Atalay, 2012). İnsanların benzer davranışlar göstermesi kültürün insanları biçimlendirdiğini göstermektedir. Toplumdaki belirli bir kültürel yapı, toplumu oluşturan bireyleri etkileyerek bireylerin toplumsal ilgileri, istekleri ve ihtiyaçların şekillenmesine yol açmaktadır (Ertürk, 2010).

Bu bağlamda sosyalleşme araçları olarak aile, oyun ve arkadaş grupları, okul ve öğretmen, komşu, iş yeri, kulüpler, dernekler, politik gruplar, dini cemaatler ve cami, sanat faaliyetleri ve kitle iletişim araçlarını (Özguven, 1996) sayabiliriz. Yine de bu sosyalleşme araçları içerisinde bireyin diğer insanlarla etkileşimi sonucu oluşan psiko-sosyal öğrenmenin olması gerekir. Birey bu öğrenmeler doğrultusunda sosyal yaşama uyumu etkin biçimde öğrenir (Özdiñ, 2005). Bireyin bir cemiyette maddi ve manevi kültür unsurlarının bir araya gelerek bir mana ifade edecek ve işleyen bir bütün meydana getirecek tarzda birbirlerini tamamlamaları, sosyal bütünlük olgusunun gelişmesinde önemlidir (Alpman, 2001).

Ayrıca insanlar sosyal ilişkileri nedeniyle etkileşim içinde buldukları kişi ve gruplar ile katılım, kabullenme, yakınlık gibi bazı gereksinimlerini karşılayabilmektedirler. Bu nedenle sportif rekreasyon aktiviteleri sosyalleşmeye katkı sağlayan önemli bir hizmet süreci olarak da (Demir, Demir, Babat, 2012) görülebilir.

Günümüzde sportif etkinlikler ile insan yaşamı birbirinden ayrılmaz bir bütün haline geldiği, bilinçli ve sistemli yapılan spor etkinliklerinin, insanın tüm yaşamı boyunca sağlıklı, uyumlu, başarılı ve mutlu olmasında, moral gücünün yüksek tutulmasında önemli bir rol oynamaktadır (Ölmez, 2010). Spor, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi ve böylece çağdaş toplumların yaratılmasında önemli bir araçtır. Özellikle, çocuklar ve gençlerin beden ve ruhen sağlıklı, sosyal yönden gelişmiş birer kişilik kazanmalarına katkı sağlarken, beşeri münasebetlerinin daha düzgün, çevrelerine örnek bir insan olarak yetişmesinde büyük katkılar sağlar (Yetim, 2005).

Halk oyunları, ait olduğu toplumun kültür değerlerini yansıtan; bir olayı, sevinci, üzüntüyü ifade eden; kökeni din ve büyü ile ilgili olan; müzikli olarak, tek kişi veya gruplar halinde icra edilen; ölçülü ve düzenli fiziksel hareketler olarak tanımlanır (Eroğlu, 1999). Bu minvalde halk oyunlarının güç, denge, esneklik ve kardiyolojik gelişimi gibi fiziksel faydalarının yanı sıra yeni insanlarla tanışma, farklı kültürler öğrenme, güven kazanma gibi kişinin sosyalleşme sürecine de katkı sağlamakta olduğu söylenebilir. İnsanlar kültürel ve sportif faaliyetlere katılarak, günlük yaşamın sıkıcılığından kurtulması ve başka insanlarla etkileşerek toplumsal bir kişilik kazanmasını sağlaması açısından sosyalleşmenin önemi bulunmaktadır (Bucher, Bucher, 1974).

Bu bilgiler ışığında bu araştırmanın temel problemi; halk oyunları etkinliklerine katılan üniversite öğrencilerinin sporda sosyal bütünlük algılarına etken midir? Sorusuna cevap aramaktır. Ayrıca cinsiyet, yaş, sınıf ve halk oyunlarını antrenman harici tekrar etme durumları göz önünde bulundurularak, istatistikî açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığı sorusuna cevap aranacaktır.

Materyal ve Yöntem

Araştırmada tarama modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, “çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla,

evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2015).

Araştırmanın çalışma evrenini; 2017 yılında üniversite spor federasyonunca düzenlenen halk oyunları grup ve final yarışmalarına katılan üniversite öğrencileri oluştururken, örneklemini; evrenden basit tesadüfî yöntemle seçilmiş farklı üniversitelerde okuyan gönüllü 147 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin toplanması sürecinde sporculara cinsiyet, yaş, sınıf ve bu spor dalını tekrar etme durumlarıyla ilgili demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir kişisel bilgi formu ve sporda sosyal bütünleşmelerini ölçmek amacıyla sporda sosyal bütünleşme ölçeği uygulanmıştır. Yılmaz, Karlı, ve Yetim, (2006) tarafından hazırlanan ve kişisel gelişim, sosyalleşme, fiziksel fayda, bütünleşme, duygusal gelişim, psikolojik gelişim ve ahlaki gelişim gibi yedi alt boyuttan oluşan ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,917 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin güvenilirlik katsayısı .763 olarak bulunmuştur. Ölçek, çeşitli sosyal bütünleşme düzeylerini beşli likert türünde belirlemeyi amaçlamıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, sporda sosyal bütünleşme durumunun olumlu olduğunu ifade etmektedir.

Araştırmada elde edilen değişkenler bir istatistik programı aracılığıyla depolanmış ve ilgili istatistik yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçek değişkenlerinin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi kullanılarak belirlenmiştir. Çıkan sonuç karşısında değişkenlerin normal bir dağılım izlemediği görülmüş ve araştırmamızda Mann-Whitney U Testi ile Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal-Wallis H testi analizi sonucunda anlamlı farklılık bulunan grupların ikili karşılaştırılmasında çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni düzeltmesi testi kullanılmıştır. İstatistiki açıdan anlamlılık derecesi Alpha (α) yanılma düzeyi ise $p < .05$ olarak kabul edilmiştir. Dağılımlardan elde edilen sonuçlar tablolar haline getirilmiş ve bulgular yorumlanarak gerekli çözüm önerileri getirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerden elde edilen verilere ve bu verilere ilişkin istatistiki bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet Değişkenine Bağlı Olarak Katılımcıların Halk Oyunları Sporü İle Sosyal Bütünleşme Durumları

Cinsiyet Durumu	Erkek=69	Kadın=78			
Alt Boyutlar	Mean Rank	Mean Rank	U	z	p
Kişisel Gelişim	66.30	80.81	2159.500	-2.069	.039
Sosyalleşme	61.01	85.49	1794.500	-3.496	.000
Fiziksel Fayda	70.56	77.04	2453.500	-.928	.354
Bütünleşme	73.10	75.01	2621.000	-.273	.785
Ahlaki Gelişim	73.96	74.03	2688.500	-.010	.992
Psikolojik Gelişim	70.26	77.31	2433.000	-1.009	.313
Duygusal Gelişim	73.95	74.04	2687.500	-.014	.989

Örneklemdaki öğrencilerin sporda sosyal bütünleşme ölçeğinden almış oldukları puanların, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, sosyalleşme alt boyutu

($U=2159.500$; $z=-2.069$; .05) haricinde kalan diğer alt boyutların tamamında gruplar arasında sporda sosyal bütünlük algı durumları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Katılımcıların sıra ortalama puanlarına bakıldığında kadın öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran daha fazla sosyal bütünlük hissettikleri söylenebilir.

Tablo 2. Yaş Değişkenine Bağlı Olarak Katılımcıların Halk Oyunları Sporu İle Sosyal Bütünleşme Durumları

Yaş Durumu	a) 17-20	b) 21-24	c) 25-28	d) 29-32				
Alt Boyutlar	Mean Rank	Mean Rank	Mean Rank	Mean Rank	X ²	sd	p	Bonf.
Kişisel Gelişim	65.69	75.41	95.98	70.5	8.339	3	.040	c-a
Sosyalleşme	73.25	71.44	89.17	72.67	2.197	3	.532	-
Fiziksel Fayda	70.19	73.18	83.30	98.99	3.105	3	.376	-
Bütünleşme	80.08	71.49	61.60	74.83	2.754	3	.431	-
Ahlaki Gelişim	73.71	73.67	70.67	84.00	.184	3	.980	-
Psikolojik Gelişim	68.82	80.04	69.57	65.53	2.965	3	.397	-
Duygusal Gelişim	76.69	74.94	65.53	41.50	2.673	3	.445	-

Sporda sosyal bütünleşme ölçeği ile yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda öğrencilerin yaş gruplarının sıra ortalamaları arasındaki fark kişisel gelişim alt boyutu haricinde ki ($\chi^2=8.339$; $sd=3$; .05) diğer alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Anlamlı farklılık bulunan kişisel gelişim boyutunun ikili karşılaştırılmasında kullanılan Bonferroni düzeltmesi testi sonucunda farklılığın 17-20 yaş grubunda bulunan öğrenciler ile 25-28 yaş grubu arasında olduğu ve 25-28 yaş grubu lehine gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=1271.500$; $z=-2.745$; .008).

Tablo 3. Sınıf Değişkenine Bağlı Olarak Katılımcıların Halk Oyunları Sporu İle Sosyal Bütünleşme Durumları

Okuduğu Sınıf Durumu	1. sınıf	2. sınıf	3. sınıf	4. sınıf			
Alt Boyutlar	Mean Rank	Mean Rank	Mean Rank	Mean Rank	X ²	sd	p
Kişisel Gelişim	70.69	74.08	75.36	75.30	.245	3	.970
Sosyalleşme	80.88	70.46	71.76	75.78	1.266	3	.737
Fiziksel Fayda	81.24	79.31	71.01	62.77	4.060	3	.255
Bütünleşme	76.91	72.99	70.35	77.33	.615	3	.893
Ahlaki Gelişim	76.02	69.19	78.16	74.72	1.099	3	.777
Psikolojik Gelişim	65.21	73.29	78.73	77.59	1.963	3	.580
Duygusal Gelişim	68.31	76.07	80.88	68.03	2.282	3	.516

Öğrencilerin okudukları sınıf değişkeni ile sporda sosyal bütünleşme algı durumları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Katılımcıların sıra ortalama puanlarına bakıldığında sosyalleşme, fiziksel fayda ve ahlaki gelişim alt boyutlarında birinci sınıf öğrencilerin, kişisel gelişim, psikolojik gelişim ve duygusal gelişim

alt boyutlarında üçüncü sınıf öğrencilerin, bütünleşme alt boyutunda ise dördüncü sınıf öğrenciler lehine daha fazla sosyal bütünlük algılandığı söylenebilir.

Tablo 4. Halk Oyunları Sporunu Birden Fazla Yapma Durumuna Bağlı Olarak Öğrencilerin Sosyal Bütünleşme Durumları

Tekrar Etme Durumu	a) 1-3	b) 4-7	c) 8-10	d)11 üstü				
Alt Boyutlar	Mean Rank	Mean Rank	Mean Rank	Mean Rank	X ²	sd	p	Bonf.
Kişisel Gelişim	70.13	89.97	81.45	71.23	3.754	3	.239	-
Sosyalleşme	70.57	79.37	81.27	74.16	.996	3	.802	-
Fiziksel Fayda	59.11	89.84	66.14	84.16	13.495	3	.004	-
Bütünleşme	68.42	76.53	59.64	80.93	3.942	3	.268	-
Ahlaki Gelişim	86.68	65.5	50.73	69.02	1.637	3	.651	-
Psikolojik Gelişim	86.39	76.66	95.95	57.84	16.769	3	.001	a-d/c-d
Duygusal Gelişim	86.68	65.50	50.73	69.02	10.248	3	.017	a-c

Araştırmada sporda sosyal bütünleşme ölçeği ile antrenman harici halk oyunları sporunu yıl içerisinde tekrar etme durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda öğrencilerin tekrar etme gruplarının sıra ortalamaları arasındaki fark fiziksel fayda ($x^2=13.495$; $sd=3$; .05), psikolojik gelişim ($x^2=16.769$; $sd=3$; .05) ve duygusal gelişim alt boyutu haricinde ki ($x^2=10.248$; $sd=3$; .05) diğer alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Anlamlı farklılık bulunan ve ikili karşılaştırılmalarda kullanılan Bonferroni düzeltmesi testi sonucunda farklılığın psikolojik gelişim alt boyutunda 1-3 kez tekrar eden grupta bulunan öğrenciler ile 11 ve üzerinde tekrar eden ($U=1057.000$; $z=-3.580$; .008); 8-10 kez tekrar eden ile 11 ve üzerinde tekrar eden öğrenciler arasında olduğu ve sosyal bütünleşmenin her iki grupta da 11 ve üzeri tekrar eden öğrenciler lehine gerçekleştiği belirlenmiştir ($U=137.000$; $z=-3.159$; .008). Duygusal alt boyutunda ise anlamlı farkın 1-3 kez tekrar eden grup ile 11 ve üzeri tekrar eden grup arasında olduğu ve bütünleşmenin 1-3 kez antrenman harici halk oyunlarını tekrar eden öğrenciler lehine olduğu saptanmıştır ($U=144.500$; $z=-2.809$; .008). Fiziksel fayda alt boyutunda çıkan anlamlı farkın ise rastgele sebeplerden kaynaklandığı söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmaya katılan üniversitelerin farklı fakültelerinde okuyan öğrencilerin halk oyunları sporuna katılımlarıyla elde ettikleri sosyal beceri algılarının tüm alt boyutlarda sıra ortalamalarının yüksek puanlarda olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda bu spor dalıyla katılımcıların toplum içerisinde daha fazla yer alabildikleri söylenebilir. Halk oyunları gibi fiziksel aktivitelerin sosyalleşmeye ve entelektüel yetenekleri geliştirmede etkili olduğu (Ferreira, 2017), bireysellik, saygı ve yaratıcı olmalarını konusunda sporcuları motive ettiği (Vlah, Križić, 2017) ifade edilmektedir. Bu bağlamda bireylerin sportif aktiviteler sayesinde bencillikten kurtulma ve işbirliği bilincinin kuvvetlenmesi ile sorumluluk duygularının gelişmesi ile katılımcıların kendilerine olan öz güvenlerinin tamamlandığı (Bişkin, 2001) söylenebilir. Konu ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda sportif etkinliklerin sosyalleşmeye etkisi olduğu belirtilmektedir (Akçalar, 2007; Filiz, 2010; Öztürk, 2016/a; Şahan, 2007; Tunçalp, 2011). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insanlar spor sayesinde birçok farklı ortamda, farklı düşünceden ve farklı kültürden insanlarla bir araya gelerek etkileşimde

bulunabilmektedirler (Küçük, Koç, 2003). Bu bakımdan gerek insanların sosyalleşmesinde gerekse kendini ifade edebilmesinde kullanabilecekleri en kolay yollardan bir tanesinin de spor ve sportif rekreasyon etkinliklerin olduğu (Tunçalp, 2011; Öztürk, Abakay, 2014) söylenebilir.

Örneklemdaki öğrencilerin sporda sosyal bütünleşme ölçeğinden almış oldukları puanların, cinsiyet değişkenine göre sosyalleşme alt boyutu haricinde kalan diğer alt boyutların tamamında gruplar arasında sporda sosyal bütünlük algı durumları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların sıra ortalama puanlarına bakıldığında kadın öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran daha fazla sosyal bütünlük hissettikleri söylenebilir. Bu duruma kadınların müzik ve ritim eşliğinde yapılan bu spor etkinliğine daha fazla katılım sağlamaları da etken olmuş olabilir. Literatürde konu ile ilgili araştırmaların bazılarında kadınların erkeklere göre spor aktiviteleri vasıtasıyla sosyalleşme düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Aytan, 2010; Şahan, 2007; Theberge, 2000; Yılmaz, 2006). Özdiç (2005) ise yapmış olduğu araştırmada sosyalleşmek için erkeklerin kadınlara göre daha fazla spor aktivitesi yaptıklarını belirtmektedir. Buna karşın sporun hem kadınlarda hem de erkekler de sosyalleşmeye olan etkisinin eşit düzeyde olduğunu belirten araştırma sonuçları da vardır (Tunçalp, 2011). Aytan (2010) ve Yılmaz (2006) sportif etkinliklerin cinsiyet ile sosyalleşme arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu, Kaya (2003) ise anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirtmektedir.

Sporda sosyal bütünleşme ölçeği ile öğrencilerin yaş değişkenine göre sıra ortalamaları arasındaki fark kişisel gelişim alt boyutu haricinde ki diğer alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır. Anlamlı farklılığın 17-20 yaş grubunda bulunan öğrenciler ile 25-28 yaş grubu arasında olduğu ve 25- 28 yaş grubu lehine gerçekleştiği belirlenmiştir. Bu durum yaş olarak daha olgun olan katılımcıların toplum içerisinde kendisini ifade ettiği diğer insanlarla daha fazla iletişim ve etkileşim içerisinde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Öcal (2014) yapmış olduğu araştırmasında katılımcıların yaş değişkeni ile sosyal bütünleşme açısından istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulamadığını ifade etmektedir.

Öğrencilerin okudukları sınıf durum değişkenleri ile sporda sosyal bütünleşme algı durumları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların sıra ortalama puanlarına bakıldığında sosyalleşme, fiziksel fayda ve ahlaki gelişim alt boyutlarında birinci sınıf öğrencilerin, kişisel gelişim, psikolojik gelişim ve duygusal gelişim alt boyutlarında üçüncü sınıf öğrencilerin, bütünleşme alt boyutunda ise dördüncü sınıf öğrenciler lehine daha fazla sosyal bütünlük algılandığı söylenebilir. Üniversitelerde genellikle bu tarz etkinliklere sportif başarının yanı sıra katılımcı öğrencilerin kilo ve arkadaş ortamları oluşturma eğilimleri birinci sınıflarda olabilmektedir. Bu bakımdan birçok alt boyutun birinci sınıfta daha fazla yoğun hissedilmesine neden olduğu söylenebilir.

Araştırmada sporda sosyal bütünleşme ölçeği ile öğrencilerin antrenman harici halk oyunları sporunu yıl içerisinde tekrar etme durum değişkenine göre fiziksel fayda, psikolojik gelişim ve duygusal gelişim alt boyutlarında anlamlı fark bulunurken diğer alt boyutlarda istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Anlamlı farklılığın psikolojik gelişim alt boyutunda 1-3 ve 8-10 kez tekrar eden grupta bulunan öğrenciler ile 11 ve üzerinde tekrar eden öğrenciler arasında olduğu ve sosyal bütünleşmenin 11 ve üzeri tekrar eden öğrencilerin lehine gerçekleştiği belirlenmiştir. Duygusal alt boyutunda ise anlamlı farkın 1-3 kez tekrar eden grup ile 11 ve üzeri tekrar eden grup arasında olduğu ve bütünleşmenin 1-3 kez antrenman harici halk oyunlarını tekrar eden öğrencilerin lehine olduğu saptanmıştır. Fiziksel aktiviteye katılım bireyin sosyal gelişimini ve sosyal ilişkiler kurabilme yeteneğini olumlu olarak etkiler (Reppucci, 1987). Bu minvalde araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik gelişimlerinin genellikle 11 ve üzerinde tekrarlamalarında psikolojik tatmine ulaştıkları buna karşın

duygusal doyuma 1 ile 3 tekrardan sonra ulaştıkları söylenebilir. Bu bağlamda spor etkinliklerine sık katılan bireylerin az katılanlara oranla sosyal ilişkiler kurma yönünden daha aktif oldukları ve sportif etkinlikler sayesinde mesleklerinde, okul hayatlarında ve sosyal yaşantılarında aktif ve başarılı oldukları (Öztürk, 2016/b; Öztürk, 2016/c; Kızmaz, 2004; Yılmaz, 2006) söylenebilir.

Sonuç olarak; örneklemdaki üniversitelerin farklı fakültelerinde okuyan öğrencilerin halk oyunları sporuna katılımlarıyla ve yüksek oranda da tekrar etmeleriyle oluşan sosyal beceri algı puanlarının tüm alt boyutlarda birbirine yakın ve yüksek puan olarak görülmesi bu sporun sosyalleşmeye olan etkisinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Araştırma verilerine göre halk oyunları ile ilgilenen öğrenciler kişisel, fiziksel, sosyal, bütünleşme, psikolojik, ahlaki ve duygusal gelişimlerinde kendilerine fayda sağlamakta olduğu görülmektedir.

Öneriler

Halk oyunları aktiviteleri sosyalleşme sürecine olumlu katkılar sağladığı, bu spor dalının eğitimi bireylerin sosyalleşme sürecini etkin bir şekilde destekleyebileceği söylenebilir. Bu bağlamda içerisinde müzik, ritim ve sportif hareketlerin birçok bölümlerini barındıran halk oyunları aktivitelerinin üniversitelerin birçok bölümlerinde halk oyunları dersi olarak verilmesinde fayda vardır.

Ayrıca bu spor dalını öğretecek olan kişilerinde sıkı bir eğitim döneminden geçirilmesi gerekir. Okullarda genellikle eğitim öğretim dönemlerinin sonunda gerçekleştirilen spor ve kültürel etkinliklerin yıl içerisinde birden fazla tekrarlanması gerekir. Böylelikle bu spor dalı hakkında daha fazla farkındalık oluşması sağlanacak ve öğrenciler üzerinde oluşan sosyal bütünleşmeye katkı daha fazla olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akçalar, ÖS. (2007). *Ortopedik engellilerin sosyalleşmesine sporun etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Alpman, C. (2001). *Eğitimin bütünlüğü içinde beden eğitimi ve çağlar boyunca gelişimi*. Ankara: Can Matbaacılık.
- Atalay, A. (2012). *Bireylerin sosyal algı ve sosyalleşme düzeylerinin gelişiminde rekreasyonel uygulamaların önemi*. Antalya: I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, 12-15 Nisan 2012, s: 958 – 970.
- Aytan, KG. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşmelerinde sporun etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bişkin, B. (2001). *Halk oyunlarının üniversite öğrencileri üzerinde psiko-sosyal etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Bucher, CA., Bucher, RD. (1974). *Recreation for today's society*. New Jersey: Frentice-Hall.
- Demir, Ş., Demir, M., Babat, D. (2012). *Turizm bölümü öğrencilerinin serbest zaman gereksinimi-serbest zaman doyumunu ilişkisi algılamaları*. Antalya: I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, 12-15 Nisan 2012, s. 914 – 928.
- Eroğlu, T. (1999). *Halk oyunları el kitabı*. İstanbul: Mars Basımevi.
- Ertürk, YD. (2010). *Davranış bilimleri*. İstanbul: Kutup Yıldızı Yayınları.
- Ferreira, GS. (2017). A Prática da capoeira e o desenvolvimento das habilidades emocionais. *Olive– Rev Eletron Olive*, 2(1): 8–26.

- Filiz, Z. (2010). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşmesinde spora katılımın değerlendirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3): 192–203.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, S. (2003). *Yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin boş zaman değerlendirme eğilimi ve etkinliklerin sosyalleşmeye etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kızmaz, M. (2004). *Bireysel ve takım sporu yapan sporcuların kişilik özelliklerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Küçük, V., Koç, H. (2003). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi BESYO Sosyal Bilimler Dergisi*, 9: 211.
- Öçal, A. (2014). Yetiştirme yurtlarında kalan 6. ve 8. sınıf öğrencilerinin sosyalleşme becerilerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4): 1567–1584.
- Ölmez, E. (2010). *Görme engelli bireylerin sosyalleşme sürecine sporun etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Özdiñç, Ö. (2005). Çukurova üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri. *Sportmetre Dergisi*, 3(2): 77–84
- Özgüven, M. (1996). *Toplum bilimlerine giriş*. Bursa: Ekin Kitapevi.
- Öztürk, H., Abakay, U. (2014). Research of attitudes of the students studying in schools of physical education and sport toward disabled kids. *Turkish Journal Of Sport And Exercise*, 16(3): 66–68.
- Öztürk, H. (2016-a). Recreation habits of the students staying at residence. *The Online Journal Of Recreation And Spor*, 5(1): 25–33.
- Öztürk, H. (2016-b). The role of sports in kindergarten teachers' recreational habits. *Educational Research And Reviews*, 11(3):113–119.
- Öztürk, H. (2016-c). The analysis of the participation motivation in leisure time activities of university students doing badminton sport. *Niğde University Journal Of Physical Education And Sport Sciences*, 10(1): 89–99.
- Reppucci, ND. (1987). Prevention and ecology: teenage pregnancy, child sexual abuse, and organized youth sports. *American Journal Of Community Psychology*, 15: 1–22.
- Şahan, H. (2007). *Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Theberge, N. (2000). *Gender and sport* In: J. Coakley And E. Dunning (Ed.) *Handbook Of Sport Studies*. London: Sage.
- Tunçalp, Ö. (2011). *Seçilmiş ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde beden eğitimi ve spor aktivitelerinin rolü ve önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Vlah, N., Križić, K. (2017). *Coaches' Perceptions Of The Benefits And Challenges In Improving Capoeira Training*. The 9th International Conference Of The Faculty Of Education And Rehabilitation Sciences University Of Zagreb 17–19 May, Croatia, Zagreb.
- <<http://Bib.İrb.Hr/Prikazi-Rad?Rad=877348>> (Erişim: 14 Temmuz 2017).
- Yetim, AA. (2005). *Sosyoloji ve spor*. Yayıncılık Matbaası. İstanbul: Mopa Kültür Yayınları.

Yılmaz, B. (2006). *Doğa sporlarına katılımın sosyal bütünleşmeye etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi,

Yılmaz, B., Karlı, Ü., Yetim, AA. (2006). Sporda sosyal bütünleşme ölçeği (ssbö) geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(4): 3–10. <<http://Dergipark.Gov.Tr/Download/Article-File/290334>> (Erişim: 20 Ekim 2017).

Salon Sporları Hakemlerinin Uğradıkları Yıldırma Davranışlarının Bazı Değişkenlerle İncelenmesi

Serkan HACICAFEROĞLU

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize, TÜRKİYE

E-Posta: serkan.hacicaferoglu@erdogan.edu.tr

Öz

Bu araştırma salon sporları hakemlerinin uğradıkları yıldırma davranışlarının bazı değişkenler açısından belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır. Tarama yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılarak yapılan araştırmanın örneklemini basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş gönüllü 198 hakem oluşturmuştur. Araştırmada gerekli olan verileri toplayabilmek amacıyla salon sporları hakemlerine yönelik mobbing ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada verilerin çözümlenmesinde verilerin uygunluğu için Kolmogorov Smirnov testi, sonrasında Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis H testi ve anlamlı farklılık bulunan grupların ikili karşılaştırılmasında Bonferroni düzeltmesi testi kullanılmıştır. Araştırmada örneklemdaki hakemlerin ölçeğe verdikleri yanıtlardan hareketle, hakemlerin çalışma ortamlarında cinsiyet, medeni durum, yaş ve kurumdaki görev süreleri bakımından hissettikleri yıldırma eylemlerinin sıra ortalama puanlarının yüksek oranlarda olduğu belirlenmiştir. Bağımsız değişkenler bakımından bakıldığında erkek, evli, 38 ile 42 yaş aralığında olan ve 13 ila 16 yıl görev süresi bulunan hakemlerin daha çok çalışma ortamlarında yıldırıcı eylem algıladıkları belirlenmiştir. Ayrıca bağımsız değişkenler ile yıldırma davranışları arasında görev süresi değişkeni haricinde istatistiki açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Sonuç olarak; örneklemdaki salon sporları hakemlerinin (basketbol, voleybol, hentbol) hissettikleri yıldırıcı eylemlerin sıra ortalama puanlarının yadsınamayacak oranlarda olma durumu çalışma ortamlarında hakemlerin mesleki tecrübelerine yönelik bir saldırının olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Yıldırma, Hakem, Basketbol Hakemi, Hentbol Hakemi, Voleybol Hakemi, Mobbing

Examination of the Illumination Behaviors of the Hall Sports Referees by Some Variables

Abstract

This research was conducted in order to determine some variables of the intimidation behaviors of the referees of the hall sports. The sample of the research using the general screening model of the screening methods was selected by simple random sampling method. In order to collect the necessary data in the research, a mobbing scale was used for the hall sports referees. Kolmogorov Smirnov test, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis H test and Bonferroni correction test for binary comparison of groups with significant difference were used for the analysis of data in the study. Based on the answers given by the referees in the sample in the survey, it was determined that the rank average scores of the mobbing feelings of the referees in terms of gender, marital status, age and duration of duties in the working environment were high. From the standpoint of the independent variables, it was determined that the referees who were male, married, aged between 38 and 42 and had a duty of 13 to 16 years perceived more daunting actions in working environments. Besides, there was no statistically significant difference between the independent variables and the intimidation behaviors except for the duty period variable. As a result; it can be interpreted as an indicator of the occupational experience of the referees in the working environments that the average average scores of the offensive actions felt by the referees of the hall sports (basketball, volleyball, handball) in the sample are in undeniable proportions.

Keywords: Ignorance, Referee, Basketball Referee, Handball Referee, Volleyball Referee, Mobbing

Giriş

Yıldırma (mobbing) yöneten ve yönetilenlerin olduğu her ortamda yaşanabilmektedir. Ancak yıldırma veya yıldırma sürecinin neler olduğu ya da nasıl yaşanıldığı tam olarak bilinmemektedir. Bazı durumlarda yaşananların bir işyeri geleneği olarak düşünülmesi bu konu hakkındaki bilgi eksikliğini ön plana çıkartmaktadır. İş veriminde ve işyerlerindeki performans düşüklüğünde ciddi kayıplara neden olan yıldırmanın, çalışma ortamları için olağan bir durum olmadığının bilinmesi insanlar açısından oldukça önemlidir (Bulut, 2007).

Günümüzde çalışma ortamlarında, insan ilişkilerinin öneminin giderek arttığı görülmektedir. Örgütlerde, çalışanların verimliliği kadar sosyal ilişkilerdeki yeterlilikleri de önem kazanmıştır. Bir örgütte çalışanların birbirleriyle olan iletişimi ve sosyal ilişkileri, örgütü ayakta tutan en önemli güçtür. İş yaşamında varlığını sürdürmede çalışanın önemini kavrayan yöneticiler, özellikle son yıllarda, onları iş yerinde mutlu etme yollarını arar olmuşlardır (Gökçe, 2008). İnsan unsurunun önem kazandığı çağımız yönetim anlayışında insana değer vermek, ona bunu göstermekle belli edilir. Bu bağlamda bireye karşı yapılan her türlü yıldırma davranışları çalışanlara karşı bu değer verilmediğini göstermektedir (Yaman, 2009).

Yıldırma davranışları üzerine yapılan araştırmaların Avrupa'da başladığı daha sonra diğer ülkelerin üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. İşyerinde yıldırma kavramı, ilk kez 1980'li yılların sonunda Alman çalışma psikoloğu Heinz Leymann tarafından tanımlanmıştır (Tınaz, 2006). Son yıllarda yıldırma ile ilgili yapılan araştırmaların artması da bu olgunun giderek önemli boyutlara ulaştığını göstermektedir.

Yıldırma aniden ortaya çıkan bir durum değildir. Bir süreci ifade eder. Bu süreç, iş yerinde belirli kişi ya da kişilerin zarar verici davranışlara hedef alınmasıyla başlamaktadır (Kirel, 2008). Yıldırma sürecinde hedef seçilen kişi, saygı duyulmayan biri haline gelebilmekte, süreç boyunca hedef seçilenin itibarını zedeleyecek davranışlar ortaya çıkabilmektedir. Yıldırma sürecinde düşmanca tavırlar, etik olmayan iletişim ve davranışlar söz konusudur (Gökçe, 2008).

Verimli ve kârlı olduğu kadar insana saygılı işyerleri oluşturmak için, yıldırma belirtilerini zamanında fark edip önlem almak çok önemlidir. Bu olguyla doğru mücadele edebilmek için yıldırma davranışlarını yakından tanımak gerekmektedir (Baltas, 2009). Bu bağlamda gündelik çalışma hayatında bireylerin karşı karşıya kaldıkları davranışları ya da kötü muameleleri yıldırma olarak nitelendirebilmemiz için bir takım koşulların gelişmesi gerekmektedir (Güngör, 2008). Süreç sonrası örgütlerde oluşabilecek bu tarz davranışları engellemede insan kaynağına verilen önem önemlidir. Bu tarz uygulama yapan örgütlerde yıldırma davranışlarına daha az rastlandığı belirtilmektedir (Ocak, 2008).

Araştırmanın içeriğini oluşturan salon sporları hakemlerinin, görevlerini verimli bir şekilde yerine getirebilmeleri için kendilerini, fiziksel yönden olduğu kadar ruhsal yönden de iyi hissetmeleri gerekir. Özellikle riskli bir meslek olarak kabul edilen hakemlik (Hançerlioglu, 1992) mesleği için; oyun bilgisi, iletişim kurma ve değerlendirme yetenekleri gibi çok yönlü özellikler gerekmektedir. Kitlelerin kendi tarafları yönünde beklentilerinin olduğu bir ortamda doğru kararlar verebilmesi için hakemlerin, meslek bilgilerinin ve tecrübelerinin dışında, dışarıdan gelebilecek olumsuz etkenlerden de etkilenmemesi gerekmektedir.

Bu bilgiler ışığında bu araştırmanın temel problemi; salon sporları hakemlerinin çalışma ortamlarında yıldırma davranışlarına uğramakta mıdır? Sorusuna cevap aramaktır. Ayrıca cinsiyet, medeni durum, yaş ve çalışma süreleri göz önünde bulundurarak, istatistikî açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığı sorusuna cevap aranacaktır.

Materyal ve Yöntem

Araştırmada tarama modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, “çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2015).

Araştırmanın evrenini Türkiye’deki salon sporlarında (Basketbol, Hentbol ve Voleybol), profesyonel ve amatör liglerde faal olarak görev yapan, farklı klasmanlara sahip toplam 907 hakem oluşturmuştur (Basketbol Federasyonu, 2016; Hentbol Federasyonu, 2016; Voleybol Federasyonu, 2016). Örneklemini ise; evrenden basit tesadüfî yöntemle seçilmiş (Basketbol (n=54), Hentbol (n=60) ve Voleybol (n=84) Federasyonları) ve çeşitli liglerde faal olarak görev yapan, farklı klasmanlara sahip toplam 198 salon sporları hakemi oluşturmuştur. Betimsel araştırmalarda küçük evrenlerde ulaşılması gereken sayının minimum %20’ye ihtiyaç duyulduğu (Arlı, Nazik, 2001) dikkate alındığında örnekleme sayısının evreni temsil ettiği söylenebilir.

Verilerin toplanması sürecinde hakemlere cinsiyet, medeni durum, yaş ve görev süreleriyle ilgili demografik özelliklerini belirlemeye yönelik bir kişisel bilgi formu ve çalışma ortamlarında hissettikleri yıldırma eylemlerini ölçmek amacıyla salon sporları hakemlerine yönelik mobbing ölçeği uygulanmıştır. Hacıcaferoğlu, (2014) tarafından hazırlanan ve 14 madde ile tek bileşenli bir yapı gösteren ölçek maddelerin cronbach’s alpha katsayısının 0.82 olduğu, faktör yüklerinin ise 0.48 ile 0.76 arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada ise söz konusu ölçeğin cronbach’s alpha katsayısının 0.76 olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada elde edilen değişkenler bir istatistik programı aracılığıyla depolanmış ve ilgili istatistik yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçek değişkenlerinin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi kullanılarak belirlenmiştir. Çıkan sonuç karşısında değişkenlerin normal bir dağılım izlemediği görülmüş ve araştırmamızda Mann-Whitney U Testi ile Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal-Wallis H testi analizi sonucunda anlamlı farklılık bulunan grupların ikili karşılaştırılmasında çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni düzeltmesi testi kullanılmıştır. İstatistiki açıdan anlamlılık derecesi Alpha (α) yanılma düzeyi ise $p < .05$ olarak kabul edilmiştir. Dağılımlardan elde edilen sonuçlar tablolar haline getirilmiş ve bulgular yorumlanarak gerekli çözüm önerileri getirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan salon sporları hakemlerinden edilen verilere ve bu verilere ilişkin istatistiki bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Salon Sporları Hakemlerinin Cinsiyet Değişkenine Bağlı Olarak Yıldırma Davranışlarına Maruz Kalma Durumları

Cinsiyet Durumu	N	%	Mean Rank	U	z	p
Erkek	171	86.4	100.10	2206.500	-.369	.712
Kadın	27	13.6	95.72			
Toplam	198	100				

Örnekleme hakkındaki hakemlerinin salon sporlarına yönelik yıldırma ölçeğinden almış oldukları puanların, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını

belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda istatistiki açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Katılımcıların sıra ortalama puanlarına bakıldığında ise erkek hakemlerin kadın hakemlere nazaran çalışma ortamlarında daha fazla yıldırıcı davranışlar hissettikleri söylenebilir.

Tablo 2. Medeni Durum Değişkenine Bağlı Olarak Salon Sporları Hakemlerinin Yıldırma Davranışlarına Maruz Kalma Durumları

Medeni Durum	N	%	Mean Rank	U	z	p
Bekar	69	34.8	97.07	4283.000	-.437	.662
Evli	129	65.2	100.80			
Toplam	198	100				

Araştırmada örneklemdaki hakemlerinin salon sporlarına yönelik yıldırma ölçeğinden almış oldukları puanların, medeni durum değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda istatistiki açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Katılımcıların sıra ortalama puanlarına bakıldığında evli hakemlerin bekâr hakemlere nazaran daha fazla yıldırıcı davranışlar algıladıkları söylenebilir.

Tablo 3. Salon Sporları Hakemlerinin Yaş Değişkenine Bağlı Olarak Yıldırma Davranışlarına Maruz Kalma Durumları

Yaş Durumu	N	%	Mean Rank	X ²	sd	p
28-32 yaş	66	33.3	104.37	2.462	3	.482
33-37 yaş	72	36.4	92.47			
38-42 yaş	38	19.2	106.18			
43-47 yaş	22	11.1	94.07			
Toplam	198	100				

Salon sporları hakemlerinin yıldırma ölçeğinden almış oldukları puanların, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda istatistiki açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Katılımcıların sıra ortalama puanlarına bakıldığında ise 38 ile 42 yaş gurubunda bulunan hakemlerin daha fazla puanla diğer yaş guruplarında bulunan hakemlere göre daha fazla yıldırıcı davranışlar hissettikleri söylenebilir.

Tablo 4. Hakemlerin Görev Yılı Değişkenine Bağlı Olarak Yıldırma Davranışlarına Maruz Kalma Durumları

Görev Yılı	N	%	Mean Rank	X ²	sd	p
a) 1-4 yıl	2	1.0	87.50	9.672	5	.049
b) 5-8 yıl	37	18.7	93.24			
c) 9-12 yıl	78	39.4	97.58			
d) 13-16 yıl	54	27.3	114.46			
e) 17-20 yıl	6	3.0	123.25			
f) 21 ve üzeri yıl	21	10.6	73.52			
Toplam	198	100				<i>Bonferroni</i> d-f

Araştırmada hakemlerin salon sporlarına yönelik yıldırma ölçeği ile kurumdaki görev süresi değişkenine göre almış odluları puanların anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda istatistikî açıdan anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır ($\chi^2=9.672$; $sd=5$; $.05$). Anlamlı farklılık bulunan ve ikili karşılaştırılmalarda kullanılan Bonferroni düzeltmesi testi sonucunda anlamlı farkın 13 ile 16 yıl arasında çalışanlar ile 21 ve üzerinde çalışanlar arasında olduğu ve yıldırmanın 13 ile 16 yıl bu görevi yapan hakemlerin lehine olduğu saptanmıştır ($U=328.000$; $z=-2.826$; $.003$).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmaya katılan salon sporları hakemlerinin çalışma ortamlarında cinsiyet, medeni durum, yaş ve görev süreleri bakımından hissettikleri yıldırma eyleminin sıra ortalama puanlarının yüksek oranlarda olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda katılımcı hakemlerin mesleki yeterliliklerine doğru bir saldırının olduğu söylenebilir. Gürpınar ve Güven (2011) yapmış oldukları araştırmada, hakemlerin davranış türü açısından en çok karşılaştıkları sportmenlik dışı davranışın psikolojik baskı olduğu sonucuna ulaştıkları görülmüştür. Hacıcaferoğlu (2010) araştırmasında yıldırma davranışlarına maruz kalma durumunu orta altı düzeylerde olduğunu belirtmektedir. Buna karşın Alkan (2011) ile Tüzel (2009) araştırmalarında katılımcıların yıldırma davranışlarına maruz kalma durumlarını, düşük düzeylerde olduğunu belirtmektedirler.

Örneklemdaki hakemlerin yıldırma ölçeğinden almış oldukları puanların, cinsiyet değişkenine göre istatistikî açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların sıra ortalama puanlarına bakıldığında erkek hakemlerin kadın hakemlere nazaran çalışma ortamlarında daha fazla yıldırıcı davranışlar hissettikleri söylenebilir. Bu durum araştırmaya katılan kadın hakemlerin nispeten az olması, erkeklerin egemen olduğu ortamlarda kadınların zayıflığına karşı daha saldırgan bir tutum izlendiği (Leymann, 1993) şeklinde yorumlanabilir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında; kadınların erkeklere göre daha fazla yıldırma eylemlerine maruz kaldıkları (Bülbül, Ünal, Bozaykut, Korkmaz, Yücel, 2013; Köse, Uysal, 2010) belirtilirken bazı araştırmalarda ise erkeklerin kadınlara göre daha fazla yıldırma davranışlarına maruz kaldıkları belirtilmektedir (Bulut, 2007; Güneri, 2010; Gökçe, Oğuz, 2009; Tüzel, 2009). Ayrıca cinsiyet değişkeni ile yıldırma arasında anlamlı bir farkın olduğu (Bülbül ve ark., 2013; Güneri, 2010; Hacıcaferoğlu, Gündoğdu, 2014), bazı araştırmalarda ise anlamlı bir farklılığın olmadığı (Doğan, Çınar, Duman, Yurdagül, 2011; Tanoğlu, 2006; Yavuz, 2007) belirtilmektedir.

Araştırmada örneklemedeki hakemlerinin salon sporlarına yönelik yıldırma ölçeğinden almış oldukları puanların, medeni durum değişkenine göre istatistiki açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların sıra ortalama puanlarına bakıldığında evli hakemlerin bekâr hakemlere göre daha fazla yıldırıcı davranışlar algıladıkları söylenebilir. Bu durum evli olan personelin geçim kaygı ve sorumluluklarının bekâr personellere oranla daha fazla olabileceği, iş yerlerindeki sorumlulukları ve yaşadıkları sıkıntıları daha fazla önemsedikleri şeklinde yorumlanabilir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda; evli katılımcıların bekâr katılımcılara göre daha yüksek oranda yıldırıcı davranışlara maruz kaldıkları belirlenmiştir (Aydın, Özkul, 2007; Hacıcaferoğlu, Gündoğdu, 2014; Köse, Uysal, 2010; Tüzel, 2009). Buna karşın bekâr katılımcıların evli katılımcılara göre daha fazla yıldırma duygusu yaşadıklarını ifade eden araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Akkar, 2010; Bülbül ve ark., 2013). Yine alan yazında medeni durum değişkeni ile yıldırma davranışları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını belirten araştırma sonuçları olduğu gibi (Doğan ve ark., 2011; Gökçe, Oğuz, 2009; Güneri, 2010; Işık, 2007; Yavuz, 2007), anlamlı bir ilişkinin var olduğunu belirten araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Alkan, 2011; Bülbül ve ark., 2013; Hacıcaferoğlu ve Gündoğdu, 2014).

Katılımcı hakemlerinin yaş değişkenleri ile yıldırma ölçeğinden almış oldukları puanları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların sıra ortalama puanlarına bakıldığında ise 38 ile 42 yaş gurubunda bulunan hakemlerin daha fazla puanla diğer yaş guruplarında bulunan hakemlere nazaran daha fazla yıldırıcı davranışlar hissettikleri söylenebilir. Kişinin yaşı arttıkça kazandığı deneyimin yanında mesleki açıdan almış olduğu eğitimlerde artacaktır. Böyle bir durumda olan hakemlerin varlığı diğer hakemler veya unsurları rahatsız edebilir ve ona karşı bir yıldırma sürecinin başlatılabileceği söylenebilir. Konu ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda; yaş değişkenine göre yıldırma davranışlarının 30'lu yaşların altında daha fazla olduğu belirlenmiştir (Bülbül ve ark., 2013; Güneri, 2010; Köse, Uysal, 2010; Orhan, 2009). Bu sonuçlara karşın Cengiz (2008) araştırmasında, yaş arttıkça algılanan yıldırma boyutunun da arttığı sonucuna ulaştığı, Ceylan (2005) ise yıldırma eylemlerinin 40 ile 55 yaş aralığında gerçekleştiği sonucuna ulaştığı görülmektedir. Ayrıca Bülbül ve ark., (2013) araştırmalarında yaş ile yıldırma arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Araştırmada hakemlerin salon sporlarına yönelik yıldırma ölçeği ile görev süreleri değişkenine göre almış oldukları puanlar arasında istatistikî açıdan anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır. Anlamlı farkın 13 ile 16 yıl arasında çalışanlar ile 21 ve üzerinde çalışanlar arasında olduğu ve yıldırmanın 13 ile 16 yıl bu görevi yapan hakemlerin lehine olduğu saptanmıştır. Bu duru kişiyi, artan tecrübe ile kazanılan deneyim diğer hakem guruplarından bir adım daha öne çıkartabilir. Bu sebepten dolayı çalışma süresi yüksek olan hakemler bazı unsurlarca yıldırıcı eylemlere maruz kalabilirler. Konu ile ilgili araştırmalara bakıldığında katılımcıların meslek hayatlarının ilk yıllarında yıldırma eylemlerine maruz kaldıklarını ifade eden araştırma sonuçları olduğu gibi (Hacıcaferoğlu, 2010; Tüzel, 2009), çalışma yılı daha uzun, tecrübe sahibi olan çalışanların da daha fazla yıldırma davranışı algıladıklarını belirten sonuçlar da bulunmaktadır (Ceylan, 2005; Gökçe, Oğuz, 2009; Gürpınar, Güven, 2011). Yine alan yazında görev süreleri değişkeni ile yıldırma davranışları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını belirten araştırma sonuçları olduğu gibi (Gökçe, Oğuz, 2009; Işık, 2007), anlamlı bir ilişkinin var olduğunu belirten araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Dilman, 2007; Hughes, 2001).

Sonuç olarak; örneklemedeki salon sporları hakemlerinin (basketbol, voleybol, hentbol) çalışma ortamlarında hissettikleri yıldırıcı eylemlerin sıra ortalama puanlarının yadsınamayacak oranlarda olma durumu hakemlerin mesleki tecrübelerine karşı bir saldırının

olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir. Araştırma verilerine göre cinsiyet, medeni durum, yaş ve kurumdaki çalışma süresi değişkenlerinde yıldırıcı eylemler hissedildiği görülmektedir.

Öneriler

Salon sporları hakemlerinin yöneticisi pozisyonunda olan Merkez Hakem Kurullarının hakemler üzerine baskı kuracak olan unsurlara karşı koyabilmelidirler. Ayrıca hakem atamalarında ve klasman yükselmelerinde uygulanacak kurallar daha objektif olmalıdır.

Olumsuz yansımaların engellenebilmesi için yönetimin (MHK), hakemlerin performansını etkileyecek her türlü yıldırma davranışlarının varlığının tespit edilerek üstesinden gelinebilmesi için, hakemlere yıldırma konusunda uzman kişiler tarafından eğitimler verilerek konu hakkın da farkındalık sağlanmalıdır. Ayrıca hakemler çeşitli gruplardan gelen yıldırma baskılarına boyun eğmemeli ve kuralları esnetmeden herkese eşit şekilde uygulamadrlar.

KAYNAKÇA

Akkar, A. (2010). Meslek liseleri yöneticisi ve öğretmenlerinde psikolojik yıldırma (mobbing). Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Alkan, E. (2011). Yıldırma (mobbing) davranışlarının beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişliği üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.

Arılı, M., Nazik, H. (2001). Bilimsel araştırmaya giriş. Ankara: Gazi Kitabevi.

Aydın, S., Özkul, E. (2007). İş yerinde yaşanan psikolojik şiddetin yapısı ve boyutları: 4-5 yıldızlı otel işletmeleri örneği. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2): 69-186.

Baltaş, A. (2009). İnsana ve işe değer katan yeni ik. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Basketbol Federasyonu (2016). <<http://www.tbff.org.tr/detay/2016/07/10/klasman-hakemleri-ve-seminer-tarihleri>> (Erişim: 25 Kasım 2016).

Bulut, UH. (2007). Ortaöğretim öğretmenlerinde psikolojik şiddet düzeyi (mobbing). Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi.

Bülbül, OP., Ünal, E., Bozaykut, T., Korkmaz, M., Yücel, AS. (2013). Sağlık çalışanlarında mobbing: Kamu ve özel sağlık kurum çalışanlarının karşılaştırmalı Türkiye örneği. Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi, 3(7): 1-21.

Cengiz, R. (2008). Profesyonel futbol kulübü yöneticilerinin dönüşümsel liderlik stilleri ile kulüplerinin örgüt sağlığı ve futbolcuların yıldırma (mobbing) yaşamaları arasındaki ilişki. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Ceylan, L. (2005). Psikolojik baskı ve sınıf öğretmenleri. Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi.

Dilman, T. (2007). Özel hastanelerde çalışan hemşirelerin duygusal tacize maruz kalma durumlarının belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Dogan, D., Cinar, M., Duman, D., Yurdugul, H. (2011). Bilişim teknolojileri öğretmenlerinin iş ortamında psikolojik yıldırma (mobbing) ilişkin algı ve görüşleri. <<http://web.firat.edu.tr/icits2011/papers/27675.pdf>> (Erişim: 12 Ağustos 2015).

Güngör, M. (2008). Çalışma hayatında psikolojik taciz. İstanbul: Derin Yayınları. Gökçe TA (2008). Mobbing: iş yerinde yıldırma: Eğitim örneği. Ankara: Öğretici Yayınları.

- Gökçe, TA., Oğuz, E. (2009). Yükseköğretimde yıldırma. Edirne: Uluslararası 5. Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi, 2009.
- Gürpınar, B., Güven, O. (2011). Futbol hakemlerinin karşılaştıkları sportmenlik dışı davranışların incelenmesi. SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 9(1): 7-14.
- Güneri, MB. (2010). Öğretim elemanlarının maruz kaldıkları yıldırma davranışlarının işe yabancılaşmaları üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Hacıcaferoğlu, S. (2010). Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü personelinin çalışma ortamlarında maruz kaldıkları yıldırma (mobbing) davranışları. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Hacıcaferoğlu, S. (2014). Salon sporları hakemlerine yönelik mobbing ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesi. International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue 1: 789-797.
- Hacıcaferoğlu, S., Gündoğdu, C. (2014). Surveying the exposure level of intimidation (mobbing) behaviour of the football referees. Journal of Physical Education and Sport (JPES), 14(1): 120-126.
- Hançerlioğlu, O. (1992). Türk dili sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hentbol Federasyonu (2016). <<http://www.thf.gov.tr/haberler/tabid/192/ArticleID/142/Default.aspx>> (Erişim: 25 Kasım 2016).
- Hughes, S. (2001). New Mexico high school sports officials' perceptions of athlete coach and spectator conduct. Doctorate Thesis, The University of New Mexico Albuquerque.
- Işık, E. (2007). İşletmelerde mobbing uygulamaları ile iş stresi ilişkisine yönelik bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Karasar, N. (2015). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kırel, Ç. (2008). Örgütlerde psikolojik taciz (mobbing) ve yönetimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, 206; 11.
- Köse, S., Uysal, Ş. (2010). A Kamu personelinin yıldırma (mobbing) ve boyutları hakkındaki düşünceleri üzerine yönelik bir çalışma: Manisa tarım il müdürlüğü örneği. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1): 261-276.
- Leymann, H. (1993). Atiologie Atiologie und haufigkeit von mobbing am arbeitsplatz-eine ubersicht uber die bisherige forschung. In: Z Personalforsch, 7: 271-284.
- Ocak, S. (2008). Öğretmenlerin duygusal tacize (mobbing) ilişkin algıları (Edirne ili örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Orhan, U. (2009). Akademisyenlere uygulanan psikolojik tacizin (mobbing) nedenleri ve etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gazi Osman Paşa Üniversitesi.
- Tanoğlu, SC. (2006). İşletmelerde yıldırmanın (mobbing) değerlendirilmesi ve bir yüksek öğrenim kurumunda uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Tınaz, P. (2006). İşyerinde psikolojik taciz: mobbing. İstanbul: Beta Basım.
- Tüzel, E. (2009). Araştırma görevlilerinin maruz kaldıkları yıldırma (mobbing) davranışlarının araştırma görevlilerinin sahip oldukları çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Gazi eğitim fakültesi örneği. The 1st International Congress of Educational Research, 1-3 May Çanakkale, p. 212. Turkey.

Voleybol Federasyonu. (2016). <<http://www.tvf.org.tr/haberler/detay/7528/>> (Erişim: 25 Kasım 2016).

Yaman, E. (2009). Yönetim psikolojisi açısından işyerinde psikolojik şiddet mobbing. 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yavuz, H. (2007). Çalışanlarda mobbing (psikolojik şiddet) algısını etkileyen faktörler: SDÜ tıp fakültesi üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

Spor Bilimleri Fakültesinde Seçmeli Buz Pateni Dersi Alan Öğrencilerin Hareket Gelişimlerinin İncelenmesi (Kocaeli Üniversitesi Örneği)

Sinem Didem ŞİMŞEK¹, Betül BAYAZIT², Hakan AKDENİZ²

¹Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli, TÜRKİYE

²Kocaeli Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Kocaeli, TÜRKİYE

E-Posta: snm.4171@hotmail.com

Öz

Bu çalışmanın amacı, Kocaeli Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören ve seçmeli buz pateni dersi alan 18-26 yaş öğrencilere eşli çalışma ve komut yöntemi uygulanarak yapılan temel buz pateni eğitiminin hareket gelişimine etkisini incelemektir. Araştırmada, ön test - son test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Çalışmaya yaşları 18-26 yaş arasında değişen 15 erkek ve 5 kız olmak üzere toplam 20 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Öğrenciler rastgele yöntem ile iki gruba ayrılarak deney (10 öğrenci) ve kontrol grubu (10 öğrenci) oluşturulmuştur. Deney grubu ve kontrol grubuna 8 haftalık çalışma öncesinde araştırmacılar tarafından geliştirilen psikomotor alan davranış gözlem formu (beş temel hareket (öne kayma, önden geriye geçiş, geri kayma, geriden öne geçiş, kayarken oturup kalkma) 5'li likert tipi ölçek uygulanarak iki araştırmacının ortalama puanları baz alınarak ön test değerleri kayıt edilmiştir. Deney grubu haftada 1 gün ve 120 dakikadan oluşan çalışmalarda eşli çalışma yöntemi ile temel buz pateni alıştırılmaları yaparken kontrol grubu haftada 1 gün ve 120 dakikadan oluşan çalışmalarda aynı alıştırılmaları komut yöntemiyle yapmışlardır. Her iki grup 8 haftalık çalışmalar sonunda tekrar teste tabi tutularak son test değerleri alınmıştır. Sporculardan ikişer ölçüm alınmış, en iyi olan veri değerlendirmede dikkate alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS 21.0 paket programında tanımlayıcı istatistikler hesaplanarak, Wilcoxon Signed testi ile analiz edilmiştir. Anlam düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Grup içi araştırma grubu ön test son test karşılaştırıldığında tüm hareketler için anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Grup içi kontrol grubu ön test son test karşılaştırıldığında tüm hareketler için anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Sonuç olarak, 18 yaş üzeri bireylerde 8 haftalık temel buz pateni eğitimi çalışmalarının komut veya eşli çalışma yöntemiyle hareket gelişimini desteklediği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Psikomotor Gelişim, Buz Pateni, Denge, Hareket

Exemination of the Moment Development of Students Who Take Elective Ice-Skate Course at Sport Sciences Faculty (Kocaeli University Example)

Abstract

The purpose of this study is to investigate the effects of basic ice skating training on movement development with two different teaching methods applied to 18-26 year old students who are studying at Kocaeli University Faculty of Sports Sciences. Pre - test and post - test control groups were used in the study; a total of 20 students, aged between 18-26 years and 15 male and 5 female, participated in the study voluntarily. The students were randomly divided into two groups (10 students) and control group (10 students). Pre-test values were recorded in the experimental group and the control group by applying the psychomotor field behavior observation form developed by the researchers before the 8-week study, based on the average scores of the two researchers. Experimental group performed basic ice skating practice with 1 hour and 120 minutes of work with cooperative working method and control group performed same exercises with same practice with 1 day and 120 minutes of work per week working with command method. Both groups were retested at the end of 8 weeks of study and posttest values were obtained. Two measurements were taken from the sportsmen and the best data was taken into consideration. The obtained data were analyzed with Wilcoxon Signed tests and statistical significance level ($p < 0,05$) was calculated by using descriptive statistics in SPSS Version 21 program. In the pre-test and post-test comparisons, the experimental and control group results were determined as and a significant difference was found ($p < 0,05$). In conclusion, it can be said that 8-week basic ice-skating training studies, in 18 years and older individuals, support movement development by command or partnership exercise.

Keywords: Psychomotor Development, Ice Skating, Balance, Motion

Giriş

Dünyada yalnızca hayvanlar doğar doğmaz kendi kendilerine yetebilecek ve hayatlarını sürdürebilecek durumdadır. Ama insanlar doğdukları andan itibaren öğrenme ihtiyacı içinde bulunurlar. İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli farkı öğrenme kapasiteleridir. İnsan doğumdan itibaren öğrenmeye başlar ve yaşamı boyunca birçok şey öğrenir (Gültekin,2009).

Öğrenme sonucunda mutlaka bir davranış değişikliği meydana gelir. (Özden,2005:13–14);(Kemertaş,2004: 37).

Psikomotor gelişim sürecinde sinir-kas koordinasyonu büyük bir öneme sahiptir. Çünkü hareket becerilerinin düzenlenmesinde sinir-kas sistemi görev yapmaktadır. Dolayısıyla bir hareketin amacına uygun bir biçimde gerçekleştirilmesi ancak sinir-kas sisteminin uyumlu çalışması ile mümkündür (İnan, 2004). Motorsal özelliklerin kazanılması bir anda gerçekleşmemektedir. Bireyin belirli bir motorsal beceriyi kazanması için öncelikli olarak bazı alanlardaki gelişimini tamamlaması gerekmektedir. Bu kapsamda bireyin öncelikli olarak motorsal hareketi gerçekleştirmenin alt yapısını oluşturan ön becerileri kazanması gereklidir. Bu durum, motorsal gelişimin de diğer gelişim alanları gibi süreklilik arz ettiğini göstermektedir (Topkaya, 2011).

Spor etkinliklerine katılım motor gelişimi doğrudan etkilemekte, özellikle kuvvet gibi temel motorik özelliklerin doğal olarak gelişmesine katkı sağlamaktadır (Lancaster ve Teodorescu, 2008).

Denge; kişinin, yerçekimi merkezinin, varolan algısal çevrede, dayanma yüzeyinin alanı içerisinde tutulabilmesidir(Yahya, 2008). Her spor branşı kendine özgü olarak belirli düzeyde denge içermektedir. Dengeyi ve vücut pozisyonunu korumak, sürdürmek çoğu hareket uygulamalarının ayrılmaz bir parçasıdır. Denge kaybı ya da vücut pozisyonunun korunamaması gibi durumlar sporcunun beklenen performansı gerçekleştirmesine engel olabileceği gibi aynı zamanda yaralanmalara da neden olabilmektedir. Dengenin sportif becerilerde sporcular arasındaki performans ayrımında da bir etken olabileceği yapılan çalışmalarla desteklenmektedir. İnsanın denge sağlamadaki yeteneği, diğer motor sistemlerin gelişmesinde belirleyici bir faktör olarak tanımlanabilir(Erkmen, 2006).

Spor açısından denge son derece önemli ve geliştirilebilir bir motorik özelliktir. İyi bir performans sergilemek ve performansı arttırmak için son derece gerekli bir unsurdur. Çoğu spor da güç ve hızlı hareket yeteneği kazanmadan önce daha önemli olan faktör stabiliteyi yani sabitliği kazanabilmektir. Yön değiştirmede, durmada, başlamada, tutma konusunda, nesneyi hareket ettirmede, vücudun belli pozisyonda korunmasında önemli roller aldığı bilinmektedir. Denge durumunun bozulması, hareketin olması sonucudur. Aslında basit bir adım bile bir kontrollü yere inme hareketidir(Can, 2007).

Komut Yönteminde öğretmen bilgi, beceri ve kavramları direkt olarak öğrencilere aktarır. Becerilerin öğretilmesinde önce gerekli açıklamalarda bulunur ve hareketi yaparak öğrencilere gösterir (Demirhan, 2006). Komutla öğretimde hareket yönteminde sürekli tekrar esastır. Öğretmen öğrenilecek hareketi seçmede tek uzman kişidir. Bu yöntemde bireysel farklılıklar dikkate alınmaz ve grup eğitimi yapılır (Fidan, 1986).

Eşli çalışma stilinde öğrenciler birbirleri ile işbirliği yaparak çalışırlar. Çalışmada her eş belli bir görev yerine getirir. Bir eş (uygulayıcı) konuyu gerektirdiği uygulamayı yapar ve kararları verir. Diğer öğrenci ise, öğretmen tarafından hazırlanmış ölçütlere dayalı olarak eşinin performansı hakkında bilgi verir. Bir kişi hareketi uygular, diğeri ise gözlemler ve hataları düzeltmeye çalışır. Çalışma esnasında eşlerin rolleri devamlı değişir(Musston ve Ashworth, 2009).

Bu çalışmanın amacı ilk kez buz pateni eğitimi alacak olan 18 yaş ve üzeri bireylerin buz pateni temel hareketlerinden oluşan 5 hareket (öne kayma, önden geriye geçiş, geri kayma, geriden öne geçiş, kayarken oturup-kalkma) için hareket gelişiminin kontrol yöntemi ve eşli çalışma yöntemine göre incelenmesidir.

Materyal ve Yöntem

Bu araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Kocaeli Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim görmekte olan ve seçmeli Buz Pateni dersi alan 20 öğrenci oluşturmaktadır. Bireylerin yaş ortalamaları $20,55 \pm 2,89$ yıl, boy ortalamaları $171,35 \pm 9,22$ cm olarak tespit edilmiştir.

Bireyler Antrenman Grubu (10 kişi) ve Kontrol Grubu (10 kişi) olmak üzere rastgele yöntemle iki gruba ayrıştırılmıştır. Araştırma grubu sporcularının yaş ortalamaları $19,60 \pm 2,79$ yıl, boy ortalamaları $168,30 \pm 9,39$ cm olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan kontrol grubu sporcuların yaş ortalamaları $21,5 \pm 2,79$ yıl, boy ortalamaları $174,40 \pm 8,42$ cm olarak tespit edilmiştir.

Araştırma, deneysel desene dayanmaktadır. Çalışmamızda iki araştırmacının gözlem formlarının ortalamaları alınarak ön test ve son test uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin hareket gelişimini incelemek için beş hareketten oluşan gözlem formu oluşturulmuştur. 8 haftalık buz pateni eğitimi öncesinde araştırmacılar tarafından ön test olarak gözlem formları doldurulmuş ve ortalama değerleri alınarak kayıt edilmiştir. 8 haftalık eğitim dönemi tamamlandığında son test olarak aynı gözlem formu kullanılmış ve ortalamalar alınıp analizler yapılmıştır.

Deney grubu haftada 1 gün ve 120 dakikadan oluşan çalışmalarda eşli çalışma yöntemi ile temel buz pateni alıştırmaları yaparken kontrol grubu haftada 1 gün ve 120 dakikadan oluşan çalışmalarda aynı alıştırmaları komut yöntemiyle yapmışlardır. Her iki grup 8 haftalık çalışmaları sonunda tekrar teste tabi tutularak son test değerleri alınmıştır.

Gözlem Formuna bakılacak olunursa;

Öne kayma, Geri Kayma, Önden geriye geçiş, Geriden öne geçiş ve Kayarken Oturup kalkma temel hareketleri beşli likevt ölçek ile puanlandırılmıştır.

Sporculardan ikişer ölçüm alınmış, en iyi olan veri değerlendirilmede dikkate alınmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 21.0 paket programında tanımlayıcı istatistikler hesaplanarak, frekans analizi ve Wilcoxon Signed testleri ile analiz edilmiş ve İstatistiksel anlamlılık derecesi ($p < 0,05$) düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet Değişkeni	n	%
Erkek	15	75,0
Kadın	5	25,0
Toplam	20	100,0

Tablo 1’de araştırmaya katılan bireylerin 15’i Erkek 5’i Kadın olmak üzere toplam 20 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaş ve Boy Değişkeni Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	n	Min.	Max.	X	ss
Yaş Değişkeni	20	18,00	26,00	20,5500	2,89237
Boy Değişkeni	20	155,00	190,00	171,3500	9,22967

Tablo 2’de çalışmaya katılan bireylerin yaş ortalamaları $20,55 \pm 2,89$ yıl, boy ortalamaları $171,35 \pm 9,22$ cm olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Araştırma Grubu ve Kontrol Grubuna Ait Yaş ve Boy Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	n	Min.	Max.	X	ss
Araştırma Grubu Yaş Değişkeni	10	18,00	26,00	19,6000	2,79682
Araştırma Grubu Boy Değişkeni	10	155,00	178,00	168,3000	9,39326
Kontrol Grubu Yaş Değişkeni	10	18,00	26,00	21,5000	2,79881
Kontrol Grubu Boy Değişkeni	10	160,00	190,00	174,4000	8,42219

Tablo 3’de çalışmaya katılan araştırma grubu sporcularının yaş ortalamaları $19,60 \pm 2,79$ yıl, boy ortalamaları $168,30 \pm 9,39$ cm olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan kontrol grubu sporcuların yaş ortalamaları $21,5 \pm 2,79$ yıl, boy ortalamaları $174,40 \pm 8,42$ cm olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. Araştırma Grubu ve Kontrol Grubuna Ait Ön Test Karşılaştırılması

AG-KG Ön Test	n	x	ss	z	p
Araştırma Grubu Öne Kayma Ön Test	10	2,50	1,08	-1,040	,298
Kontrol Grubu Öne Kayma Ön Test	10	2,00	,94		
Araştırma Grubu Önden Geriye Geçiş Ön Test	10	1,40	,51	-1,732b	,083
Kontrol Grubu Önden Geriye Geçiş Ön Test	10	1,10	,31		
Araştırma Grubu Geri Kayma Ön Test	10	1,50	,70	-1,134b	,257
Kontrol Grubu Geri Kayma Ön Test	10	1,20	,63		
Araştırma Grubu Geriden Öne Geçiş Ön Test	10	1,00	,00	,000c	1,000
Kontrol Grubu Geriden Öne Geçiş Ön Test	10	1,00	,00		
Araştırma Grubu Kayarken Oturup Kalkma Ön Test	10	2,00	,81	-1,000b	,317
Kontrol Grubu Kayarken Oturup Kalkma Ön Test	10	1,70	,82		

Tablo 4’de Araştırma Grubu ve Kontrol Grubuna ait 5 temel hareket için Ön Test Sonuçları karşılaştırıldığında tüm hareketler için istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 5. Araştırma Grubu Ön Test-Son Test Karşılaştırılması

A.G. Ön Test-Son Test	n	x	ss	z	p
Araştırma Grubu Öne Kayma Ön Test	10	2,50	1,08	-2,701 ^b	,007
Araştırma Grubu Öne Kayma Son Test	10	4,20	1,47		
Araştırma Grubu Önden Geriye Geçiş Ön Test	10	1,40	,51	-2,558 ^b	,011
Araştırma Grubu Önden Geriye Geçiş Son Test	10	3,00	1,33		
Araştırma Grubu Geriden Kayma Ön Test	10	1,50	,70	-2,588 ^b	,010
Araştırma Grubu Geriden Kayma Son Test	10	3,50	1,58		
Araştırma Grubu Geriden Öne Geçiş İlk Test	10	1,00	,00	-2,565 ^b	,010
Araştırma Grubu Geriden Öne Geçiş Son Test	10	2,80	1,13		
Araştırma Grubu Kayarken Oturup Kalkma İlk Test	10	2,00	,81	-2,719 ^b	,007
Araştırma Grubu Kayarken Oturup Kalkma Son Test	10	3,80	1,54		

Tablo 5' Araştırma Grubuna ait 5 temel hareket için Ön Test ve Son Test Sonuçları karşılaştırdığında tüm hareketler için istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır($p < 0,05$).

Tablo 6. Kontrol Grubu Ön Test-Son Test Karşılaştırılması

K.G. Ön Test-Son Test	n	x	ss	z	p
Kontrol Grubu Öne Kayma Ön Test	10	2,00	,94	-3,051 ^b	,002
Kontrol Grubu Öne Kayma Son Test	10	3,10	1,10		
Kontrol Grubu Önden Geriyeye Geçiş Ön Test	10	1,10	,31	-2,449 ^b	,014
Kontrol Grubu Önden Geriyeye Geçiş Son Test	10	1,70	,67		
Kontrol Grubu Geri Kayma Ön Test	10	1,20	,63	-2,449 ^b	,014
Kontrol Grubu Geri Kayma Son Test	10	1,80	,91		
Kontrol Grubu Geriden Öne Geçiş Ön Test	10	1,00	,00	-2,121 ^b	,034
Kontrol Grubu Geriden Öne Geçiş Son Test	10	1,60	,69		
Kontrol Grubu Kayarken Oturup Kalkma Ön Test	10	1,70	,82	-2,236 ^b	,025
Kontrol Grubu Kayarken Oturup Kalkma Son Test	10	2,20	,91		

Tablo 6'da Kontrol Grubuna ait 5 temel hareket için Ön Test ve Son Test Sonuçları karşılaştırıldığında tüm hareketler için istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p < 0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde elde edilen veriler araştırma problemleri açısından yorumlanmış ve yine bu konuda yapılmış daha önceki araştırmalarla elde edilen veriler karşılaştırılmıştır.

Çalışmamız sonuçlarına bakılacak olunursa;

Araştırma grubu ve kontrol grubuna ait ön test karşılaşmasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($p > 0,05$). Bu sonuca göre iki grubunda birbirine eş hareket gelişimi düzeyinde olduğu söylenebilir.

Araştırma grubu ön test-son test karşılaştırmasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. ($p < 0,05$). Bu sonuca göre araştırma grubu için 8 haftalık komut yöntemi ile uygulanan temel buz pateni çalışmasının hareket gelişimini desteklediği söylenebilir.

Aynı şekilde kontrol grubuna ait ön test-son test karşılaştırılmasında da anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Yine bu sonuca göre kontrol grubu için 8 haftalık eşli çalışma yönteminin temel buz pateni çalışmasının hareket gelişimini desteklediği söylenebilir.

Böke, (2006)'nın 137 7. Sınıf öğrencisi ile 'Beden Eğitimi Derslerinde Farklı Özel Öğretim Yöntemlerinin Kullanılmasının Öğrencilerin Bilişsel, Duyuşsal Ve Psikomotor Davranışlarına Etkisinin Araştırılması' adlı çalışmasında veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen parmak pas ve manşet pas başarı testini 6 farklı özel öğrenme grubu deneklerine uygulamış ve araştırmada, öğrencilerin psikomotor davranışlar açısından alıştırmaya yöntem grubunun parmak pas tekniği gözlem son test puanı ($x=33,10$) ve manşet pas tekniği gözlem son test puanının ($x=32,89$) diğer gruplara göre en yüksek olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, beden eğitimi dersinde psikomotor alan gelişimi açısından en etkili yöntemin alıştırmaya yöntemi olduğuna varmıştır. Bizim çalışmamızda ise deney grubuna komut yöntemi, kontrol grubuna eşli çalışma yöntemi uygulanmış ve iki grubunda ön test-son test sonuçlarına göre anlamlılık bulunmuştur.

Sural,(2015)'in 'Farklı Öğretim Yöntemleriyle İşlenen Basketbol Dersinin Öğrencilerin Psikomotor Erişi Düzeylerine Etkisi' adlı Yüksek Lisans Tezindeki çalışmasında Gazi Üniversite Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü'nde basketbol dersini alan 60 1. Sınıf erkek öğrenci ile yaptığı çalışmada Model 1 grubuna Spor Eğitim Modelini, Model 2 grubuna ise Komut yöntemini uygulamış ve psikomotor alan gelişimlerini belirlemek amacı ile Yrd. Doç. Dr. Seyfi SAVAŞ tarafından geliştirilen gözlem formundan yararlanmıştır. Bu çalışma sonucunda 14 hafta öncesinde ön test değerleri kaydedilmiş ve sonrasında son test değerleri arasında karşılaştırmalar yapılmıştır.

Sonuç olarak;

Spor Eğitimi Model'inin hem de Doğrudan Öğretim Model'inin öğrencilerin; basketbol dersindeki psikomotor beceriler konusunda gelişimlerine katkı sağladığı söylenebilir olduğu sonucuna varmıştır.

Özcan,(2009)'un 'Aktif Öğretim Ve Klasik Öğretim Yöntemlerinin Badminton Ders Konusuna Yönelik Duyuşsal Ve Psikomotor Erişi Düzeylerine Etkisi' adlı Yüksek Lisans Tezindeki çalışmasında beden eğitimi ders programı kapsamında öğretilen badminton dersinde rastgele yöntemle oluşturulmuş 1.grup 10 erkek ve 20 kız, 2.grup 12 erkek ve 18 kız öğrenciye 'Badminton Beceri Gözlem Formu' ile 1.gruba klasik öğretim yöntemi 2.gruba ise aktif öğretim methodu uygulanmıştır. Sonuçlar analiz edildiğinde; aktif grubunun son test beceri puanları ($x=95.80 \pm 3.4$) klasik grubun beceri puanlarından ($x= 86.70 \pm 7.05$) anlamlı biçimde yüksek bulunmuştur.

Ünal,(2016)'nın 'Beden Eğitimi Ve Spor Dersinde Kullanılan Farklı Öğretim Yöntemlerinin Ortaokul Öğrencilerinin Bilişsel Ve Psikomotor Erişileri Üzerine Etkisi İle Beden Eğitimi Ve Spor Dersine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi' adlı Yüksek Lisans Tezinde Ortaokul 5. Sınıf öğrencilerinin belirlenen kazanımlara (öne takla, geriye takla ve elbaş dengesi) ulaşmada kullanılan farklı öğretim yöntemlerini kullanmış ve ön test ve son test skorlarına göre eşli çalışma öğretim yönteminde istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmamıştır. Bu çalışma ise bizim çalışmamızla zıtlık göstermektedir.

Yoncalık,(2006)'nın 'İlköğretim 2.Kademe 1.Sınıf Beden Eğitimi Derslerinde Eşli Çalışma Stili Uygulamalarının Öğrenci Tutumuna ve Başarısına Etkisi' adlı Yüksek Lisans Tezinde 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Ankara'nın Mamak ilçesindeki toplam 37 6.sınıf öğrencilerine yaptığı çalışmasında sadüfi şekilde deney grubuna seçilen 19 öğrenci grubuna eşli çalışma yöntemi 18 kişilik kontrol grubuna ise komut yöntemi kullanmış 14 hafta sonunda son test değerleri alınmıştır.Sonuç olarak her iki öğretim yönteminde de istatistiksel

olarak anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Bu çalışma da yine bizim çalışmamız ile zıtlık göstermektedir. Sonuç olarak, yaş aralığı 18-26 arası değişen bireylerin temel buz pateni eğitimi için hem komut yönteminin hem de eşli çalışma yönteminin hareket gelişimini desteklediği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Altay, F. (2001).Ritmik Cimnastikte İki Farklı H ızda Yapılan Chainé Rotasyon Sonrasında Yan Denge Hareketinin Biyomekanik Analizi, Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü,

Böke,Hulusi,(2016). Beden Eğitimi Derslerinde Farklı Özel Öğretim Yöntemlerinin Kullanılmasının Öğrencilerin Bilişsel, Duyuşsal Ve Psikomotor Davranışlarına Etkisinin Araştırılması;Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi .

Can B.(2007). Bayan Voleybolcularda Denge Antrenmanlarının Yorgunluk Ortamında Proprioepsiyon Duyusuna Etkisi. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Demirhan, G. (2006). Spor eğitiminin temelleri. Ankara: Bağır gan.

Erkmen N.(2006). Sporcuların Denge Performanslarının Karşılaştırılması, Doktora Tezi; Ankara, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı.

Fidan, N. (1986). Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Kadio ğlu.

Gültekin, B. (2009). İlköğretim 5. Ve 6. Sınıf Beden Eğitimi Derslerindeki Bazı Basketbol Temel Becerilerinin Öğretiminde Görsel Materyallerin Psikomotor Öğrenmeye Etkisinin İncelenmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi

İnan, M., (2004).Çocuk ve spor. İstanbul: Mopa Kültür Yayınları.

İri R.,Başlamışlı A., Göksu Ö.C., (2003). 18-21 Yaş Arası Erkek Hentbolcularda Hazırlık Döneminde Uygulanan Çabuk Kuvvet Antrenmanının Fiziksel ve Motorik Özelliklerinin İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Spor Bilim Dergisi, 11(3): 47-52.

Journal of Clinical&ExperimentalInvestigations /2011, Klinik ve Deneysel Arastirmalar Dergisi, Vol. 2 Issue 1, p69-73, 5p, 1 Chart, 1 Graph Chart; found on p71

Lancaster, S.B., (2008).Athleticfitnessforkids. Australia: Human Kinetics

Mosston M., ve Ashworth S., (2009) Beden eğitimi öğretimi, (ÇevE.TüzemenEd. Demirhan G. Ed.)Ankara: Spor Yayınevi (Eserin Orijinali 1992’de Yaymlandı.)

Özcan,(2009),’ Aktif Öğretim Ve Klasik Öğretim Yöntemlerinin Badminton Ders Konusuna Yönelik Duyuşsal Ve Psikomotor Erişİ Düzeylerine Etkisi’,Yüksek Lisans Tezi,Mersin Üniversitesi,Mersin

Sural,(2015). Farklı Öğretim Yöntemleriyle İşlenen Basketbol Dersinin Öğrencilerin Psikomotor Erişİ Düzeylerine Etkisi. Ankara :Gazi Üniversitesi

Ünal,(2016),’Beden Eğitimi Ve Spor Dersinde Kullanılan Farklı Öğretim Yöntemlerinin Ortaokul Öğrencilerinin Bilişsel Ve Psikomotor Erişileri Üzerine Etkisi İle Beden Eğitimi Ve Spor Dersine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi’,Yüksek Lisans Tezi,Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,Burdur

Yahya, H. Oktar, A.(2008).Vücutumuzdaki kusursuz denge sistemi. Bilim ve Teknik Dergisi İstanbul.

EKLER

Ek 1. Buz Pateni Psikomotor Alan Davranış Model (Gözlem) Ölçeği

BUZ PATENİ

PSİKOMOTOR ALAN DAVRANIŞ MODEL (GÖZLEM) ÖLÇEĞİ

Öğrencinin;

Yaş	
Cinsiyet	
Boy	

Puanlama:

Çok iyi (5): Hareket istenilen şekilde gösterildi.

İyi (4): Hareket gösterildi fakat noksanlık var.

Orta (3): Hareketi yapmaya çalıştı fakat oldukça azını gösterebildi.

Zayıf (2): Hareketin çok az kısmını gösterdi.

Gözlenemedi (1): Hareket gözlenemedi.

DAVRANIŞ BASAMAKLARI	Çok İyi (5)	İyi (4)	Orta (3)	Zayıf (2)	Gözlenmedi (1)
1.Öne Kayma					
2.Önden Geriye Geçiş					
3.Geri Kayma					
4.Geriden Öne Geçiş					
5.Kayarken Oturup Kalkma					
TOPLAM					
GENEL TOPLAM					

Gözlemcinin Adı- Soyadı

Some Peculiarities of Student's Independent English Language Learning

Natalia BAZYLIAK, Olha MATVIYAS

Ukrainian and foreign language, Lviv State University of Physical Culture, Lviv, UKRAINE

E-Mail: nat.nataly0070@gmail.com

Abstract

Nowadays one cannot imagine successful career without knowledge of foreign languages. Since sport and culture are going far beyond national borders, the only way to become a competitive worker at the labour market is to be able not only to communicate with colleagues but to do it professionally that means to master professional terminology. The full-time students, who are at the same time top athletes, are greatly pressed by time because of intensive training and a number of qualifying competitions. They have little opportunity to attend lectures and classes being far away from the University. This is the very relevance of the specific teaching of disciplines, in particular, foreign languages. Thus we have worked out some autonomous programs and tasks for such students. The purpose of our study is to analyze teaching materials for autonomous learning. As it is rather difficult to learn any foreign language out of linguistic environment, which partly possible to be created in the classroom, our task is to put up teaching materials suitable for autonomous learning in electronic networks. The rapid progress of Internet technologies provides the opportunity for high-quality distance learning. The subject of the study is the methodological materials designed for autonomous learners. The object of the study is the educational process of I-III year students of the Sport Department. Having analyzed the available teaching materials, we should note that for their qualitative remote application it is necessary to create their e-version accessible for the students to learn.

Keywords: Top Athletes, Full-Time Students, Autonomous Learners, English Language, Individual Programs

Introduction

Considering globalization of the professional environment, knowledge of foreign languages is an integral part of any expert's professional competence. Therefore, the urgent task of training specialists is to provide the opportunity to carry out professional-oriented communication in a foreign language, both oral and written. However, according to numerous studies by domestic and foreign scholars (Bazyliak, Matviyas, Romanchuk, Telychko, Vashchenko, Moroz, Reeve, Bolt, Harmer and others), the realities of the educational process in colleges and universities suggest that there are certain problems that impede the acquisition of students in a foreign language at a level sufficient for professional communication: insufficient level of foreign language proficiency, lack of motivation for the acquisition of a foreign language and practically complete absence of independent work skills. In the context of reducing the time allocated in the curriculum for the study of a foreign language, there was a need to intensify and improve the ways of organizing independent work of students, whose main tasks are consistent development of skills of effective independent professional (practical and theoretical) activities at the level of European and world standards (Kremin, 2004; Nikolaiev, 2003).

The relevance of the research

Given the aforementioned discrepancy between the urgent needs of the present and the readiness of students to study a foreign language at colleges and universities, we consider it relevant to study ways of organizing independent work of students in the process of learning a foreign language.

The purpose of the study is to determine the ways of optimization of independent work of students in the process of studying a foreign language.

The objectives of the study are:

- to identify the features of the content of educational material, which is subject to independent development;
- to make a list of forms and methods of organization of independent work of students;
- to analyze the peculiarities of the compilation and selection of teaching materials for independent study of the foreign language by students.

Materials and Methods

To conduct the study we used the following methods: analysis of available teaching materials, curricula and programs, documentary method, pedagogical observation and monitoring, and interviewing. Full-time students of the Sport Department were chosen as the object of the study since among them we had found the largest number of top athletes. We have analyzed their progress in learning English language as a professional one and found it rather little mainly because of their absence at classes. The reason of the students' absence was their scheduled training sessions, competitions and championships. The teachers of the Foreign Languages Department worked out some autonomous programs and tasks for the full-time students who are under pressure of workouts, training sessions and competitions. Especially we paid attention to those sports which are cultivated in Ukraine and in particular at the University. As well we worked out a lot of tests (Bazyliak, 2009) to monitor and control the students' progress in learning and mastering professional English. All the materials are aimed at the professional language skills. The materials are full of terms necessary for the students-athletes professional communication and future career of coaches, referees, managers and

journalists in the sporting area. The main difficulty lies in the constant feedback of the students with the teacher, the solution of which is urgent issue.

Results and discussion

According to the results of annual tests of freshmen of Lviv State University of Physical Culture (further the University) we could point out a disconcerting discrepancy between the requirements for the foreign language proficiency level of graduates of public schools and the actual level of language proficiency: students read and translate adapted texts with the dictionary; the reading technique is rather poor; almost all students have a bad pronunciation; the total active vocabulary is less than 300-400 units, hence the dialogue and monologue speech are also poor, first-year students can discuss a few topics - usually learned by heart; badly guided in grammar material. This level of foreign language skills correlates with the level of A1 in terms of the Council of Europe (Kremin, 2004; Nikolaiev, 2003).

As the curriculum defines the content of a student's training, teachers are forced to adhere to classroom requirements that do not correspond to the actual level of students' knowledge. Consequently, a promising form of improving professional English skills is the independent activity of students. In the curricula, the total amount of student workload is divided into classroom and independent work. In existing curricula, these forms of training are usually given in following proportions (Table 1).

Table 1. The amount of academic hours divided into classroom, independent and individual academic hours

	Year of study	Classroom hours	Independent hours	Individual hours	Total hours
1	I year	60	16	14	90
2	II year	62	14	14	90
3	III year	62	14	14	90
4	Totally	184	44	42	270

Thus, if the total amount of academic hours in the bachelor's training curriculum for full-time students of Sport Department that is 270 academic hours, then the total amount of classroom and independent hours taken together is 86, that is less than a one third of total amount. Designing a pilot individual program for students engaged in sport we proposed to enlarge the amount of controlled independent and individual hours but the amount of classroom academic hours to reserve unchangeable since the students' attendance is unpredictable. The most optimal ratio of classroom and independent hours we consider 40% to 60% correspondingly.

Independent work of the student is an integral part of the educational process in the University, which consists in the student's performance of the planned tasks under the supervision of a teacher, but without his/her direct participation. Since a significant number of students, especially freshers, does not have a sufficient level of a foreign language knowledge, this requires to develop, within a short period of time, the necessary competencies in all types of speech activities. According to the educational qualification of a specialist, admitted to the University, they must obtain the level of B1- B2 (Kremin, 2004; Nikolaiev, 2003). and be prepared for the mastering of a professionally oriented foreign language course at level B1. Considering the requirements for B1 which should be the basis for the professionally oriented

course for independent work students must know: elementary English grammar and use of the language; speak clearly, with a good pronunciation, understandable for others; be able to talk about their education and work experience, express their opinions on various issues, use phrasal verbs and idioms in speech, do not simplify the language, use complex grammatical constructions (different types of conditional sentences, indirect speech, etc.). They should read special professionally oriented texts, listen and watch a lot of sport programs, watch sport events. Besides they should do some writing: informal or small official letter, fill in official papers, describe in writing the places, events, people, to comment on the competitions.

Mastering the language is checked by means of tests, which involve checking both grammatical and lexical material. The organization of independent work is determined by the individual program and methodological recommendations, and usually consists of the following types of work: translation of English thematic texts into native language; writing progress tests; various projects connected with the chosen sport, etc.

However, we consider such a list as formal, since in practice it is not applicable. The low level of students' motivation to study a foreign language at the University, as well as the short course of a foreign language, requires improvement of approaches to the organization of independent work of students and more thorough selection of teaching materials. Therefore, we consider it expedient to develop a training complex based on authentic audio and video materials.

While preparing for the review and the actual viewing of sport programs, students are expected to do a lot of preparatory tasks that include a set of exercises to learn lexical, grammatical and socio-cultural material. The task is divided into three sections: before, during and after watching or listening. The tasks for watching the sport programs or events are divided into tasks for the anticipation of content as well as sociocultural and linguistic anticipation. These tasks include, in particular:

- Read the title of the program.
- Make your own assumptions about content. Who? What? When? Where? How?
- Fill in the chart of the assumptions.
- The film is about ... What do you know about this problem right now? etc.
- Make a list of the questions you want to be answered.
- Make the list of words and phrases. Which ones do you expect to hear in the program?
- View the list of persons engaged in the program.

Tasks during watching or listening are divided into tasks for verifying the comprehension of the content and speech tasks for the acquisition of lexical, grammatical and phonetic material. To check the content, a system of tasks with the following content is proposed:

- Place quotes in the order they appear in the program.
- Check the list of words / phrases / citations.
- View the list of assertions on the storyline. Mark them as true or wrong.
- Watch the video without sound. What do you think it was about? What was said in the episode?
- Stop the video. Make assumptions about storyline / persons behavior and more.

For the acquisition of lexical and grammatical material students are offered the following exercises:

- Fill in the gaps.
- Find synonyms / antonyms of the following words: ...
- Pay attention to the grammatical constructions that are used by persons in the program.
- Write out words / phrases on the topic ...

Tasks after watching or listening are divided into tasks for controlling the comprehension of the content and writing tasks, since in a mode of independent work the teacher can not control the students' speaking skills. The tasks performed by students after watching or listening the program, in particular, include:

- Rewrite the content of the program within 50 - 60 words.
- Restore the sequence of events, using quotations or key words, etc.
- Return to the tasks that you performed before watching or listening the program.
- Retell the story line on behalf of one of the persons.

Portfolio of student writing, offered in the framework of independent study of a foreign language, may include the following documents:

- Application for participation in a volunteer project abroad;
- CV;
- Application for a job;
- Report on sport event (match, game, championship).

Special attention should be paid to using of all possible e-dictionaries (Lingvo, Webster's Dictionary, Longman Dictionary, Macmillan English Dictionary and others). Students should learn to find the word with all its meanings and possible grammatical forms, listen to its pronunciation and consider examples of sentences containing this word in order to better understand its meaning in different contexts. They can be actively used for independent work with text, audio and video materials, and so on. One of the most effective and most interesting methods of independent work of students in the study of foreign languages is the method of projects, which enables students to independently look for ways to solve a problem, find and select the necessary information, analyze, create a new practical product for them, draw their conclusions and present them to a wide audience. Since the activities of athletes as prospective experts in sport area are of global importance, cooperation with representatives of other countries requires communication in a foreign language professionally-oriented.

To motivate students engaged in big sport we designed a number of methodological recommendations in a form of workbooks each of them is devoted to a separate sport, totally 39. All of them are designed to help students in their autonomous learning. Each workbook has got similar structure and all of them are the same language level. Here we'd like to present the scheme of the workbook. Let it be "Water Polo" designed as a pocket book; 20 pages only.

First go a list of active vocabulary about 30 units, all of them are strictly connected with a given sport and more than a half of them are terms. Then there is a text A taken from the authentic sources (Mood, 1999), its length is about two pages. The text A deals with the origin of the sport and its general description. If the text contains some proper names or abbreviations we give some notes, full names or explanations below the text.

After reading the text a student should do some post-text exercises such as:

1. Give Ukrainian (native language) equivalents to the following phrases and make up your own sentences.
2. Match the definitions to the notions.
3. Combine the following words and translate the collocations.
4. Fill in the blanks (in separate sentences) with an appropriate preposition.
5. Complete the sentences with words or word combinations.
6. Match the endings to the sentence beginnings.
7. Answer the following questions and write 10 questions of your own.
8. Complete the sentences.

Then goes the text B which describes the history of water polo. It takes as well about 2 pages and is taken from the same source. If the text A is full of terms, the text B contains more general words and is easy for discussion. Thus we offer the following tasks to do:

1. Divide the text into paragraphs. Give headings to them.
2. Find in the text information about ...a), b), c), d), e).
3. Are the following sentences True or False; if False correct them.
4. Write summary to the text.
5. Make up a story on the basis of the text and retell it.

The final reading is text C which contains Rules and Regulations of water polo. This text should be translated in written form and presented as a formal document.

Each workbook contains Glossary of about 50 terms.

The final activities are:

1. To compile the vocabulary of terms using texts A, B, C.
2. Present your sport (in this case water polo).

After three year pedagogic observation we notice a significant increase in a number of motivated students. This happened mainly because they are interested in a sport they have chosen and are competent in it.

As we've mentioned above there are 39 workbooks available, namely: Acrobatics, Aikido, Alpine skiing, Archery, Automobile sport, Badminton, Baseball, Basketball, Biathlon, Bodybuilding, Boxing, Chess, Cross country skiing, Cycling, Dances, Equestrian sport, Fencing, Football, Gymnastics, Handball, Judo, Kayaking and canoeing, Kickboxing, Kyokushin, Luge, Orienteering, Powerlifting, Rowing, Rugby, Shooting, Swimming, Table tennis, Track and field, Tennis, Triathlon, Volleyball, Water polo, Weightlifting, Wrestling.

Conclusions

Having analyzed teaching materials on English as a foreign language for the autonomous learners, in our case full-time students who are at the same time top athletes, we made the following conclusions:

1. Typical tasks designed for learning in the classroom are not always suitable for distance and autonomous learning.

2. To increase motivation to learning professional English students are offered to do the tasks strictly connected with the sports they have chosen. For this purpose we designed a number of methodological recommendations in a form of workbooks each of them is devoted to a separate sport, totally 39. All of them are designed to help students in their autonomous learning. Each workbook has got similar structure and all of them are the same language level.
3. The low level of students' motivation to study a foreign language at the University, as well as the short course of a foreign language, requires improvement of approaches to the organization of independent work of students and more thorough selection of teaching materials. Therefore, we consider it expedient to develop a training complex based on authentic audio and video materials.
4. Designing a pilot individual program for students engaged in sport we proposed to enlarge the amount of controlled independent and individual hours but the amount of classroom academic hours to reserve unchangeable since the students' attendance is unpredictable. The most optimal ratio of classroom and independent hours we consider 40% to 60% correspondingly.

REFERENCES

- Bazyliak, NO., Dmytriv, UM., Koval, OP., Matviias, O., Styfanyshyn, IM., Yurko, NA., Borovska, O. [Ed.] . (2009). Anhliiska mova kontrolni roboty dlia studentiv spetsialnosti "fizychno vykhovannia", "olimpiiskyi ta profesiyni sport" zaochnoi formy navchannia. Lviv: "Norma"
- Bazyliak, NO. (2008). Movni stratehii v polikulturnomu prostori. Vyscha osvita Ukrainy. №4. s. 85-90. Ukraine. Kyiv: Pedohohichna presa.
- Harmer J, (2007) The Practice of English Language Teaching of English Language Teaching. England: Pearson Education Limited.
- Kremin, VH. (Ed.). Vyscha osvita Ukrainy I Bolonskyi protses (2004). Ukraine, Ternopil "Vezha"
- Mood D, Masker F, Rink J (1999) Sports and Recreational Activities. USA: The McCraw-Hill Companies, Inc. – 663
- Nikolaiev, S. Yu. (2003). Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity. Kyiv
- Reev, J., Bolt, E., & Cai, Y. (1999). Autonomy-supportive teachers: How they teach and motivate students. Journal of educational Psychology 91 (3), 537-548.
- Romanchuk, O., Matviias, O., Hoshovska, L., Denysenko, S. [Ed.]. (2011). Anhliiska mova: Navchalnyi posibnyk za napriamamy pidhotovky "fizychno vykhovannia" ta "sport. Lviv: "Norma"
- Telychko, MV., Abramiv, OV. (2017). Samostiina navchalna diialnist studentiv u protsesi vyvchennia inozemnoi movy. Materialy konferentsii "Osvita i nauka v umovakh hlobalnykh transformatsii". Ukraine. Dnipro.
- Vashchenko, SV., Moroz, MV., Saiko, MM. (2018). Shliakhy orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv v protsesi vyvchennia inozemnoi movy. Pedahohichni nauky. Vypusk 4. Ukraine.

Spor Fakültesi, Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinde Sosyal Görünüş Kaygısı

Gülten İMAMOĞLU¹, Arif SATICI², Egemen ERMİŞ², Aydan ERMİŞ³

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Samsun, TÜRKİYE

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun, TÜRKİYE

³Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Samsun, TÜRKİYE

E-Posta: egemen.ermis@omu.edu.tr

Öz

Bu çalışmada Spor, Güzel Sanatlar ve Eğitim fakültesi öğrencilerinde sosyal görünüş kaygısının karşılaştırılması amaçlanmıştır. 472 Öğrencinin tam olarak doldurduğu sosyal görünüş kaygısı ölçeği değerlendirilmiştir. İstatistiksel olarak t-testi, tek yönlü varyans analizi ve farklılığın tespiti için LSD testleri kullanılmıştır. Fakülte türüne göre sosyal görünüş kaygısı ölçeği puanları güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinde 33,02, spor fakültesi öğrencilerinde 31,05 ve Eğitim Fakültesi sosyal alanlar bölüm öğrencilerinde 37,03 olarak bulunmuştur. Fakülte türüne göre sosyal görünüş kaygısı ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,001$). Sosyal görünüş kaygı ölçek puanı kadınlarda 33,43 ve erkeklerde 34,09 olarak bulunurken spor yapanlarda 31,93 ve spor yapmayanlarda 35,61 olarak bulunmuştur. Sosyal görünüş kaygısı ölçek puanlarında cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık görülmemiş iken ($p > 0,05$), spor yapanlarla spor yapmayanlar anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,001$). Sonuç olarak sosyal görünüş kaygısının spor eğitimi alan ve spor yapanlarda spor eğitimi almayanlardan ve spor yapmayanlardan daha düşük olduğu bulunmuştur. Güzel sanatlar eğitimi alanlarda da spora benzer etki olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Görünüş Kaygısı, Spor, Güzel sanatlar

Social Appearance Anxiety in Students of the Faculties of Sport Sciences, Fine Arts and Education

Abstract

The purpose of this study is to compare social appearance anxiety in the students of the Faculty of Sport Sciences, the Faculty of Fine Arts and the Faculty of Education. Social appearance anxiety scale, which was answered by 472 students, was used in the study to assess social anxiety. For statistical analysis, t-test and one way ANOVA were used, while LSD tests were used to find out differences. In terms of the type of faculty, social appearance anxiety scale scores were found as 33,02 in the students of the faculty of fine arts, as 31,05 in the students of the faculty of sports sciences and as 37,03 in the students of the faculty of education, social sciences education department. Statistically significant difference was found between social appearance anxiety scores of the students in terms of the type of faculty ($p < 0,001$). While social appearance anxiety scale score was found as 33,43 in female students and as 34,09 in male students, it was found as 31,93 in students who did sports and as 35,61 in students who did not. While no significant difference was found between social appearance anxiety scores in terms of gender ($p > 0,05$), significant difference was found between students who did sports and those who did not ($p < 0,001$). As a conclusion, social appearance anxiety was found to be lower in students who were educated in sports and who did sports when compared with those who were not educated in sports and who did not do sports. A similar effect as in sports faculty students is thought to exist in students of fine arts faculty.

Keywords: Social Appearance Anxiety, Sport, Fine arts

Giriş

Bireyin görünümüyle ilgili fakat fiziksel görünümünden daha çok bedenine yönelik düşüncelerini içeren durumlardan biri de sosyal görünüş kaygısıdır. Sosyal kaygı bağlamında ele alınması gereken sosyal görünüş kaygısı kişinin kendi bedenini değerlendirmesi olarak da düşünülebilir (Yüceant, 2013). Sosyal görünüş kaygısı, insanların, başkaları tarafından kendi fiziksel yapılarının değerlendirilmesine karşı hissettikleridir. İnsanların, kendi fiziki yapıları üzerine algıları vardır. Bazı insanlar, başkaları tarafından kendi görüntülerinin nasıl algılandıkları konusunda kaygı duyarlar. Bireyler, başkaları üzerine olumlu izlenim yapmak için harekete Geçerler ve olumlu izlenim yapmada başarısız olduklarında hayal kırıklığına

uğrayabilirler (Mülazımoğlu Ballı, ve ark., 2014). Hart ve arkadaşlarına (2008) göre ise sosyal görünüş kaygısı kavramı boy, kilo, kas yapısı gibi genel fiziksel görünüşün ötesinde bireyin ten rengi ve yüz şekli (burnu, gözlerinin uzaklığı, gülüşü vs.) gibi özellikleri de içeren daha kapsamlı bir kavramdır.

Kendini fiziksel açıdan olumlu değerlendirenler, kişiler arası ilişkilerde daha güvenli ve işlerinde daha başarılı olurken, kendini beğenmeyen, kendinde birçok kusurlu yanın bulunduğunu düşünen insanlar ise yaşamlarının çeşitli dönemlerinde sürekli huzursuz, güvensiz ve değersiz duygular içindedirler (Ergür 1996, Demirer, 2005). Sosyal görünüş kaygısı, bireylerin sosyal, akademik ve mesleki yönleri üzerinde olumsuz etkileri bulunur (Dindar ve Akbulut,2015). Üniversite ortamında öğrencilerde fiziksel görünüşleri ile başka insanlar üzerinde olumlu izlenimler yaratma eğilimi bulunmaktadır. Dolayısıyla fiziksel yapısından hoşnut olmayan üniversite öğrencilerinin psikolojik açıdan bazı sorunlar yaşamaları beklenen bir durumdur (Kılıç, 2015).

Fiziksel aktiviteye katılımın insanlarda, doğal olarak kendini anlatma ve kendine güveni artırdığı, başarı ve sosyal iletişim becerilerini geliştirdiği, dayanışma ve centilmenlik ruhunu artırdığı, zihin yorgunluğu ve gerginliği azaltmada yardımcı olduğu düşünülmektedir (Gür ve Küçükkoğlu,1992). Fiziksel aktivite, insanlara kişisel kimlik, sosyal kimlik ve grup üyeliği duygusu vererek onları bir araya getirir. Ayrıca fiziksel aktivite, ırk, cinsiyet, yaş ve kültür ayrımı gözetmeyen bir olgu olması nedeniyle, gerilim ve çatışmanın sınırını aşarak, insanlar ve toplumlar arasındaki iletişimin kurulmasını sağlar. Fiziksel aktivite, bireyleri bir ailenin, komşunun, şehrin veya milletin takım üyeleri haline getirecek güce sahip bir araçtır (Yıldıran ve Yetim, 1996). Sosyal görünüş kaygıları, cinsiyet, fakülte ve sınıf değişkenine göre farklılık göstermekte midir? Yine sosyal görünüş kaygıları spor yapma, kendi kilo ve boyundan memnun olmaya göre değişip değişmediği merak edilmiştir.

Bu çalışmada spor, güzel sanatlar ve Eğitim fakültesi öğrencilerinde sosyal görünüş kaygısının karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi yaşları 18-24 yıl arasında değişen Yaşar Doğu Spor bilimleri fakültesi, Güzel sanatlar fakülteleri ve Eğitim Fakültesi sosyal alanda eğitim alan öğrencilere bazı bilgileri içeren anket ve sosyal görünüş kaygısı ölçeği gönüllü olarak doldurtulmuştur. Bu anketlerden eksiksiz olarak doldurulan 472 adeti değerlendirilmiştir.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, bireylerin Sosyal Görünüş Kaygılarını ölçmek amacıyla Hart ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiştir. Daha sonra Doğan (2010) tarafından Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek 16 maddeden oluşmaktadır. Sosyal Görünüş

Kaygısı Ölçeği 5' liLikert tipinde (1) Hiç Uygun Değil, (5) Tamamen Uygun şeklinde bir cevaplama anahtarına sahiptir. Ölçeğin birinci maddesi tersten kodlanmaktadır. Tek boyutlu olarak sosyal görünüş kaygısını ölçen Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinden alınan yüksek puanlar görünüş kaygısının yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.82 olarak bulunmuştur.

Verilerin analizi

Verilerin analizinde istatistiksel yöntem olarak; betimsel istatistikler (frekans, yüzde dağılımları, aritmetik ortalama, standart sapma), bağımsız gruplar için t-testi, bağımsız gruplar için tek yönlü varyans analizi ve farklılıkların tespiti için LSD testleri kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya konu olan öğretmen adaylarının, fiziksel aktiviteye katılım ve Sosyal görünüş kaygılarının ne düzeyde olduğu ve sosyal görünüş kaygıları ilgili tablolar aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Yaş, Boy ve Vücut ağırlığı durumları

		N	Ort.	St. sapma	Min.	Maks	t
Yaş (Yıl)	Erkeler	210	22,16	1,84	18	26	1,20
	Kadınlar	192	21,93	2,25	17	33	
Boy uzunluğu (cm)	Erkeler	210	175,45	8,64	160	191	5,60**
	Kadınlar	192	165,55	7,69	145	180	
Vücut ağırlığı (kg/m ²)	Erkeler	210	75,24	14,58	57	105	-11,37**
	Kadınlar	192	61,86	15,36	43	84	
Beden Kitle İndeksi (kg)	Erkeler	210	24,35	2,80	17	34	-5,12**
	Kadınlar	192	22,70	3,19	15	28	

*p<0,05 ve p<0,001

Tablo 2. Fakülte türüne göre Sosyal görünüş kaygısı ölçeği karşılaştırılması

	N	Ortalama	St.sapma	Min.	Mak.	F/LSD
Güzel sanatlar (1)	137	33,02	12,16	16	69	21,20** 1>2 3>1,2
Spor fakültesi (2)	165	31,05	8,44	16	80	
Eğitim fakültesi(3)	170	37,03	11,59	21	72	
Toplam	472	33,75	11,08	16	80	

Tablo 3. Cinsiyete ve Spor yapma durumuna göre Sosyal görünüş kaygısı ölçeği karşılaştırılması

		N	Ortalama	St.sapma	t-test
Cinsiyet	Kadın	252	33,43	10,57	-0,83
	Erkek	220	34,09	11,61	
Spor durumu	Spor yapan	220	31,93	9,54	-4,68**
	Spor yapmayan	252	35,61	12,19	

**p<0,001

Tablo 4. Sınıf değişkenine göre Sosyal görünüş kaygısı ölçeği puanları karşılaştırılması

	N	Ortalama	St.sapma	Min.	Mak.	F/LSD
1. sınıf	150	42,92	12,28	22	72	15,77**
2. sınıf	122	35,03	10,08	20	63	1>2,3,4
3. sınıf	105	35,02	9,42	19	69	
4. sınıf	95	32,38	11,037	16	80	

** p<0,001

Tablo 5. Şu anki Vücut ağırlığı ve boy uzunluğu durumuna göre Sosyal görünüş kaygısı ölçeği karşılaştırılması

		N	Ortalama	St.sapma	F/LSD
Vücut ağırlığı	Memnunum (1)	191	32,00	11,92	13,49**
	Kararsızım (2)	53	34,19	12,02	1<3
	Memnun değilim (3)	228	36,39	10,00	
Boy uzunluğu	Memnunum (1)	214	32,46	11,86	11,09**
	Kararsızım (2)	170	37,32	9,63	1<2,3
	Memnun değilim (3)	98	35,94	10,75	

** p<0,001

Tablo 6. Üniversiteye gelmeden önce Yerleşim yerine göre Sosyal görünüş kaygısı ölçeği karşılaştırılması

	N	Ortalama	St.sapma	Min.	Mak.	F/LSD
İl	237	32,27	10,66	16	69	9,15**
İlçe	133	35,51	11,01	16	72	1<2,3
Belde ve köy	102	36,01	12,09	16	80	

**p<0,001

Tartışma ve Sonuç

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları erkekler 22,16 yıl ve kadınlar 21,93 yıl şeklindedir. Her iki cinsten de Vücut ağırlığı, boy uzunluğu ve Beden Kitle indeks değerlerinde cinsiyete göre anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$ ve $p<0,001$). Fakat Beden Kitle indeksleri normal sınırlar içerisinde. Bu araştırmada spor yapanlar ve spor fakültesi öğrencileri Beden Kitle indeks değerlerini yükseltmiş olabilirler. Beden Kitle indeksi 20-25 arası normal kabul edilirken; ideal değerler erkekler için 22, kadınlar için 21 ise de bu değerlerin sporcular için +1 yüksekini ideal kabul etmek daha doğru olacaktır (Çinar ve ark,2004).

Tekeli (2017) çalışmasında beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin sosyal görünüş kaygılarının diğer eğitim bölümlerindeki öğrencilerden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bunun nedenlerini beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünün öğrencilerinin

fiziksel görünümüne daha fazla önem vermelerinin ve fiziksel görünüm konusunda daha takıntılı olmalarına bağlamıştır. Yıldırım ve arkadaşları (2011)'nin yaptıkları bir araştırmada, farklı bölümlerde eğitim gören öğretmen adaylarının sosyal kaygı seviyelerinde önemli farklılıkların olmadığını belirtmişlerdir. Kılıçaslan (2006)'ın öğretmenler üzerinde yaptığı çalışmada, beden eğitimi öğretmenlerinin fiziksel benlik algılarının diğer branş öğretmenlerine göre %81 oranında olumlu çıktığını belirtmiştir. Tekeli yaptığı çalışmada (2017) okul türüne göre sosyal görünüş kaygılarını Beden eğitimi ve spor öğrencilerinde 34,51 ve Eğitim Bilimleri öğrencilerinde 31,42 olarak bulmuş ve bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir. Bu araştırmalara karşı olan çalışmalarda vardır. Örneğin Alemdağ ve Öncü (2015) çalışmalarında Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğretmen adaylarının sosyal görünüş kaygılarının diğer bölümlere göre daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Bu araştırmada Fakülte türüne göre sosyal görünüş kaygısı ölçeği puanları güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinde 33,02, spor fakültesi öğrencilerinde 31,05 ve Eğitim Fakültesi sosyal alanlar bölüm öğrencilerinde 37,03 olarak bulunmuştur (Tablo2). Fakülte türüne göre sosyal görünüş kaygısı ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,001$). Spor fakültesi öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı ölçek puanı en düşük, güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinde spor fakültesi öğrencilerinden biraz yüksek ve Eğitim fakültesi sosyal alanlar öğrencilerinde ise en yüksektir. Spor fakültesi öğrencilerinin belirli bir sporcu özgeçmişlerinin olması, katıldıkları müsabakalar, farklı zamanlarda farklı sosyal çevrelerde bulunmaları, bu çevrelerde farklı kültürlerden sporcularla ve kişilerle iletişim halinde olmaları ve sporun kişiye kazandırmış olduğu güven duygusunu günlük yaşantılarında fazlasıyla hissettirmeleri, sosyal kaygı seviyelerinin diğer bölüm öğrencilerine göre düşük çıkmasının bir sebebi olarak gösterilebilir. Yine güzel sanatlar alanında eğitim alanlarda sanatın spora benzer etki yapabileceği düşüncesini destekler. Çünkü Heise'e (2004) göre, "Sanat eğitiminin görsel kültürle kesişimi, anlamlı, kültürlerarası, öğrencileri demokratik bir toplumda yer almaya hazırlayan öğrenme deneyimleri yaratabilir".

Özdemir ve arkadaşları (2010)'nin üniversite öğrencilerinde farklı türde egzersiz uygulamalarının sosyal fizik kaygı üzerine etkisini incelemek amacıyla yürüttükleri çalışmalarının sonucunda, swissball egzersizlerine katılan bireylerin 10 haftalık sürede sosyal fizik kaygı düzeylerinin hem kontrol hem de aerobik grubundaki bireylere göre anlamlı biçimde düştüğünü belirtmiştir. Egzersize katılımın sosyal fiziksel kaygı üzerinde olumlu etkileri olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Marquez ve McAuley, 2001; Edwards vd., 2005). Yüceant (2013) çalışmasında beden eğitimi öğretmen adaylarının, sosyal görünüş kaygısı

Ölçeğinden elde ettikleri ortalamalar açısından sosyal görünüş kaygı düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Tekeli yaptığı çalışmada (2017) katılımcıların sosyal görünüş kaygısının 32,98 olan puanlarının orta düzeyin altında olduğunu belirtmiştir. Literatürde yer alan benzer araştırma bulguları da farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının sosyal görünüş kaygılarının orta düzeyin altında olduğunu ortaya koymaktadır (Alemdağ, 2013). Bu araştırmada da Spor Fakültesi öğrencilerinin sosyal görünüş kaygısı orta düzeyin altındadır.

Soylu ve ark.,(2017) çalışmalarında ergenlerde katılımcıların görünüş kaygısı puanlarında cinsiyet değişkenine göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Erkeklerin, kızlara göre daha yüksek sosyal görünüş kaygısına sahip oldukları belirlenmiştir. Çepikkurt ve Çoşkun (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada kadınların fiziksel görünümünden daha az hoşnutluk duydukları, bu nedenle erkeklere kıyasla fiziksel görünüm konusunda daha fazla negatif duyguya sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Birchwood ve arkadaşları (2006) ve Dilbaz'ın (1997) yapmış oldukları araştırmalarda sosyal kaygının erkeklerde kadınlardan daha fazla görüldüğü ortaya konulmuştur. (Alemdağ ve Öncü,2015) çalışmalarında sosyal görünüş kaygı puanlarıyla

cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Villiers (2009)'in yaptığı bir araştırmada erkeklerin kadınlardan daha az sosyal kaygıya sahip olduklarını belirtmiştir. Doğan (2009)'ın araştırmasında, erkeklerin kadınlardan daha yüksek sosyal kaygı taşıdıklarını belirtmiştir. Fayhout ve arkadaşları (2005) ve Eren Gümüş (2002)'ün yapmış oldukları araştırmalarda sosyal kaygının cinsiyete göre değişmediği bildirilmiştir. Ümmet (2007)'in yaptığı araştırmada; öğretmen adaylarının sosyal kaygı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Literatür bilgisi ve yapılan araştırmalar çelişkili bilgiler ortaya koymaktadır. Smits ve arkadaşları (2006)'nın yaptıkları bir araştırmada, kadınlarda erkeklere oranla daha fazla sosyal kaygıya rastlanıldığı bildirilmiştir. Ülkemizde de kadınların erkeklerden daha fazla sosyal kaygı yaşadığını ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır. Sosyal kaygının kadınlarda erkeklere oranla daha fazla görüldüğünü ortaya koyan çalışmaların yanı sıra erkeklerde daha fazla olduğunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Alemdağ ve Öncü,2015). Bu araştırmada sosyal görünüş kaygı ölçek puanı kadınlarda 33,43 ve erkeklerde 34,09 olarak bulunmuştur. Yine sosyal görünüş kaygı ölçek puanı spor yapanlarda 31,93 ve spor yapmayanlarda 35,61 olarak bulunmuştur (Tablo-3). Sosyal görünüş kaygısı ölçek puanlarında cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$). Buna karşılık spor yapanlarla spor yapmayanlar arasındaki farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,001$). Bu araştırmada sosyal görünüş kaygıda cinsiyetler arasında herhangi bir farklılık bulunmamasının; araştırmaya dahil olan öğrencilerin aynı üniversitede okuyan öğrenciler olmasından ve benzer sosyal faaliyetlerde bulunma, benzer sosyal alanlara sahip olma, aynı şehrin ortak etkilerine maruz kalma gibi sebeplerden kaynaklanabileceğini düşündürmektedir.

Telli ve Ünal (2016) araştırmalarında araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygısının öğrencilerin yaş, öğrenim gördükleri bölüm, sınıf düzeylerine göre farklılık gösterdiğini bulmuştur. Tekeli çalışmasında (2017) 1. Sınıf Beden Eğitimi öğrencilerinde en yüksek sosyal görünüş kaygısı olduğunu bulmuştur. Alemdağ ve Öncü (2015) çalışmalarında 1. sınıf ve 2. sınıf öğretmen adaylarının SGKÖ ifade puanlarının ortalamasının, 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının ifade puanları ortalamasından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, 1. ve 2. sınıf öğretmen adaylarının sosyal görünüş kaygılarının 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden daha fazla olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, sınıf seviyesi arttıkça sosyal görünüş kaygısının azaldığını söyleyebiliriz. Baltacı (2010)'nın yaptığı araştırmada 2. sınıf öğretmen adaylarının sosyal kaygı düzeylerinin 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Yıldırım ve arkadaşları (2011)'nin yaptıkları araştırmada, birinci sınıf öğretmen adaylarının sosyal kaygı düzeylerinin dördüncü sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Witchen ve Fehm (2003)'in üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, alt sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin üst sınıflarda okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada sosyal görünüş kaygı ölçek puanı birinci sınıflarda 42,92, 2. Sınıflarda 35,03, 3. Sınıflarda 35,02 ve 4. Sınıflarda 32,38 puan olarak bulunmuştur (Tablo-4). Sınıflar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,001$). Bu farklılık birinci sınıfların sosyal görünüş kaygısı yüksekliğinden kaynaklanmıştır. Birinci sınıfların uyum sorunu çekmelerinin sosyal görünüş kaygılarına neden olabileceği düşünülmektedir.

Tekeli çalışmasında (2017) en yüksek sosyal görünüş kaygısına beden eğitimi bölümlerinde eğitim gören düşük kilolu katılımcıların sahip olduğu, en yüksek sosyal görünüş kaygısına ise eğitim bölümlerindeki düşük kilolu katılımcıların sahip olduğunu bulmuştur. Bu çalışmada şu an vücut ağırlığından memnun olanların ölçek puanı 32,00 ve memnun değilim diyenlerin 36,39 puan olduğu, boy uzunluğundan memnun olanların 32,46 ve memnun değilim diyenlerin 35,94 olduğu tespit edilmiştir (Tablo-5). Vücut ağırlığı ve boy uzunluğundan memnun olanların sosyal görünüş kaygı puanlarının memnun değilim diyenlerden düşük

olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,001$). Boy uzunluğu konusunda psikolojik ama vücut ağırlığı konusunda kilo düşme yöntemlerinden faydalanarak sosyal görünüş kaygısı azaltılabilir.

Yüceant (2013) çalışmasında beden eğitimi öğretmen adaylarının; cinsiyet, öğrenim gördüğü sınıf düzeyi, aile gelir durumu ve öğrenim gördüğü üniversite değişkenleri açısından anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır. Ancak beden eğitimi öğretmen adaylarının spor branşları ve doğup büyüdüleri yerleşim yeri değişkenleri açısından yapılan karşılaştırmalarda ise anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Tekeli çalışmasında (2017) öğrencilerin sosyal statü düzeylerinin hayatın çoğunluğunun geçtiği yerleşim yeri türüne göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini bulmuştur. Sosyal statü toplam puanının yaşamlarının büyük bir bölümü büyükşehirde geçen öğrencilerin lehine yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada Üniversiteye gelmeden önce Yerleşim yerine göre Sosyal görünüş kaygı ölçek puanı İl'de yaşayanlarda 32,27 ilçede yaşayanlarda 35,51 ve Belde/köyde yaşayanlarda 36,01 puan olarak bulunmuştur (Tablo-6). Üniversiteye gelmeden önceki yaşama yerine göre anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p < 0,001$). Bu farklılık il'de yaşayanların sosyal görünüş kaygısının daha az olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum üniversiteye gelmeden önce il merkezlerinde yaşayanların üniversite de il merkezlerinde yaşamaları çevresel bir değişikliğe maruz kalmadıkları ama Belde ve Köyde yaşayanların ise yaşadıkları çevrenin değişmesinin etkisi olabilir.

Sonuç olarak sosyal görünüş kaygısının spor eğitimi alan ve spor yapanlarda spor eğitimi almayanlardan ve spor yapmayanlardan daha düşük olduğu bulunmuştur. Güzel sanatlar eğitimi alanlarda da spora benzer etki olduğu düşünülmektedir. Spor eğitimi almayanlara spor yaptırma, sporla ilgilenenlere sanatla ilgilenme şansı sunma sporcu ve sanatçıların sosyal görünüş kaygılarını azaltmada etken olabilir.

KAYNAKÇA

Alemdağ, S. (2013). Öğretmen Adaylarında Fiziksel Aktiviteye Katılım, Sosyal Görünüş Kaygısı ve Sosyal Öz-Yeterlik İlişkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. aradeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.

Alemdağ, S., Öncü E. (2015). Öğretmen Adaylarının Fiziksel Aktiviteye Katılım ve Sosyal Görünüş Kaygılarının İncelenmesi, International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), Special Issue 3, s.287-300.

Çepikkurt, F., Çoşkun, F. (2010). Üniversiteli Dansçıların Sosyal Fizik Kaygı ve Beden İmgisinden Hoşnut Olma Düzeyleri. Pamukkale Journal of Sport Sciences, 1(2), 17-24.

Çınar V., Bostancı Ö., İmamoğlu O., Kabadayı M., Şahan H. (2004). Öğrenci Sporcularda Branş ve Cinsiyete Göre Antropometrik Farklılıklar, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Erzurum, Cilt 6, Sayı 2, Sh 26-34.

Demirer Y. (2005). Beden algısı ve ruh sağlığı. <http://www.acilservis.pro/beden-algisi-ve-ruh-sagligi>

Dilbaz, N. (1997). Sosyal fobi. Psikiyatri Dünyası Dergisi. 1: 18-24.

Dindar, M., Akbulut Y. (2015). "Role of self-efficacy and social appearance anxiety on gaming motivations of MMOFPS players", *Computers and Education*, Volume 81, (26-34).

Doğan, T. (2009). bilişsel ve kendini değerlendirme süreçlerinin sosyal anksiyete açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Edwards, S. D., Ngcobo, H. S., Edwards, D. J. and Palavar, K. (2005). Exploring the relationship between physical activity, psychological well-being and physical self-perception in different exercise groups. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 27(1), 59-74.

Eren Gümüş, A. (2002). Sosyal kaygıyla basa çıkma programının üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ergür, E. (1996). Üniversite öğrencilerinde beden-benlik algısı ve ruh sağlığı arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Faytout, M., Tignol, J., Swendsen, J., Grabot, D., ve Aouizerate, B. (2005). Social phobia, fear of negative evaluation and harm avoidance. *European Psychiatry*: 21:1-5.

Gür, H. ve Küçüköğlü, S. (1992). Yaşlılık ve fiziksel aktivite, 9. Roche Yayınları.

Hart, T.A., Flora, D.B., Palyo, S.A., Fresco, D.M., Holle, C., & Heimberg, R.C. (2008). Development and Examination of the Social Appearance Anxiety Scale. *Assessment*, 15, 48-59.

Heise, D. (2004). Is Visual Culture Becoming Our Canon of Art? *Art Education*. 57 (5), 41-46 (September).

Kılıç, M. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Görünüş Kaygıları İle Benlik Saygıları ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya.

Kılıçarslan, E. (2006). Beden Eğitimi Öğretmenleri ile Diğer Branşların Fiziksel Benlik Algılarının Karşılaştırılması: (Kdz. Ereğli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Marquez, D.X., McAuley, E. (2001). Physique anxiety and self-efficacy influences on perceptions of physical evaluation. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 29(7), 649-659.

Mülazımoğlu Ballı, Ö., Erturan İlker, G. ve Arslan, Y. (2014). Achievement Goals in Turkish High School PE Setting: The Predicting Role of Social Physique Anxiety. *International Journal of Educational Research*, 67, p.30-39.

Özdemir, R.A., Çuğ, M. ve Çelik, Ö. (2010). Genç yetişkin üniversite öğrencilerinde farklı türde egzersiz uygulamalarının sosyal fizik kaygı düzeyine etkisi. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*. 21 (2), 60-70.

Smits, A.J., Powers, B.M., Buxkamper, R., ve Telch, M.J., (2006). The efficacy of videotape feedback for enhancing the effects of exposure-based treatment for social anxiety disorder: a controlled investigation. *Behaviour Research and Therapy*, 44: 1773-1785.

Soylu Y., Atik F., Öçalın M., (2017). Ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeylerinin İncelenmesi, *Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, SI (1), 38-45

Tekeli Ş.C., (2017). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmeni Adayları İle Diğer Öğretmen Adaylarının Sosyal Görünüş Kaygısı Ve Akademik Öz - Yeterlik Düzeylerinin Karşılaştırılması, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi.

- Telli E.,Ünal Z. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Sosyal Görünüş Kaygısı: Bir Alan Araştırması, Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,cilt 8, sayı15, sh.134-146
- Ümmet, D., (2007).Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının cinsiyet rolleri ve aile ortamı bağlamında incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Villiers, DP. (2009).Perfectionism and social anxietyamongcollegestudents. Counseling Psychology Dissertations, 4.
- Wittchen, HU., Fehm, L. (2003).Epidemiology and naturalcourse of social fears and phobia. ActaPsychiatrScand, 103 (Supl. 417), 4-18.
- Yıldıran, İ. ve Yetim, AA. (1996). Ortaöğretimde beden eğitimi ve spor dersinin öncelikli amaçları üzerine bir araştırma. Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1(3), 1996.
- Yıldırım, T., Çırak, Y. ve Konan, N. (2011). Öğretmen adaylarında sosyal kaygı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 12(1), 85-100.
- Yüceant, M. (2013). Beden eğitimi öğretmen adaylarının sosyal görünüş kaygı düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aksaray.

Spor Merkezlerine Devam Eden Kişilerin Spordan ve Spor Merkezlerinden Beklentilerinin Araştırılması

**Osman İMAMOĞLU, Alperen ERKİN, İsmail POLATCAN,
M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL**
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, TÜRKİYE
E-Posta: osmani5@hotmail.com

Öz

Bu araştırmanın amacı; Samsun'da değişik spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma durumlarının incelenmesidir. Çalışmaya gönüllü olarak katılan 498 kişinin 212'si kadın ve 286'sı erkektir. Araştırmada Bingöl (2010)'ün “Spor merkezlerinden beklentilerin karşılanma düzeyi ölçeği” kullanılmıştır. Verilen cevaplar arasındaki anlamlı farklılık t-test, ANOVA ve LSD testleri ile belirlenmiştir. Kadınların spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri 3,87 ve erkeklerin 4,07 olarak bulunmuştur. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,001$). Yaş gruplarına, spora devam etme süresine, gelir durumu, yapılan spor türü ve aylık aidat ödeme durumuna göre spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Sonuç olarak; spor merkezlerinden bu merkezlere giden insanların beklentilerin karşılanma düzeyi iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin daha yüksek oranda karşılanması için bu merkezler gerekli çalışmalar yapmalıdır lar.

Anahtar Kelimeler: Beklenti, Spor, Spor Merkezi

Examination of the Expectations of Athletes Attending to Sports Centers from Sports and Sport Centers

Abstract

The purpose of this research is to study the state of the meeting of the expectations of the individuals who attend different sports centers in Samsun from sports and sports centers. Of the 498 people who attended the study as a volunteer, 212 were females and 286 were males. In the research, Bingöl (2010)'s "Scale of meeting level of the expectation from sports centers" was used. Significant differences between the responses given were determined by t-test, ANOVA and LSD tests. The expectation meeting level of females from sports and sports center was found to be 3.87 and of males was found to be 4.07. This difference was found to be statistically significant ($p < 0.001$). Significant differences were found between the expectation meeting level from sports and sports center depending on age groups, duration of continuing to sports, income status, type of sports made, and the status of payment of monthly dues ($p < 0.001$). As a result, it is concluded that sports centers have a good expectation meeting level for those who go to these centers. These centers should do the necessary work in order to meet the expectations from sports and sports centers at a higher rate.

Keywords: Expectation, Sport, Sport Center

Giriş

Spor, insanın tüm hayatı boyunca sağlıklı, başarılı, mutlu olmasında ve moral gücü yüksek tutulmasında önemli bir rol oynamaktadır (Yalçinkaya ve ark., 1993). Sağlık ve zindelik hareketi dünyada hızla gelişen bir durumdur (Aftinos, Theodorakis ve Nassis, 2005). Özellikle son yıllarda sağlık ve zindelik hareketi ülkemizde de gelişmeye başlamıştır. Reklam, televizyon programları ve ağızdan ağıza pozitif iletişimin etkisiyle toplumumuzun büyük kısmında sağlık ve zindelik olgusuna yönelik farkındalık oluşmaktadır. Bu olguya önem veren bireyler son zamanlarda spor merkezlerine yönelmeye başlamışlardır (Yıldız ve Tüfekçi, 2010).

Sağlıklı yaşam ve spor merkezleri Türkiye’de de sayıları giderek artan ve hizmet sektöründe geniş bir yer kaplayan sektör halini almıştır. Özellikle yoğun iş temposu ve hareketsiz yaşantıya maruz kalan insanların fiziksel, sosyal ve zihinsel anlamda kendilerini tamamlamak için, sağlıklı yaşam ve spor merkezlerine ciddi anlamda ilgi gösterdiği bilinmektedir (Öztürk ve ark.2011).

Spor merkezleri, sporun cinsiyet yaş, eğitim durumu ve bazı fiziksel yeterlilikler gözetmeksizin toplumun her kesiminde yaygınlaşması ve tüm yaşam süresi içerisinde düzenli olarak spor yapabilmesi yönündeki önemli görevleri üstlenen kurumlardan bir tanesidir (Açık ve Karataş,2016).

Sporun cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve bazı fiziksel yeterlilikler gözetilmeksizin toplumun her kesiminde yaygınlaşması ve tüm yaşam süresi içerisinde düzenli olarak yapabilmesi yönündeki önemli görevleri üstlenen kurumlardan bir tanesi de özel spor salonlarıdır. Bu işlev ve sorumlulukları sebebiyle özel spor salonlarının, kullanım amaçlarına yeterince hizmet edebilecek düzeyde olması beklenmektedir (Bingöl ve Doğan,2010). Spor işletmeleri, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetleri üretip pazarlamak üzere faaliyet veren kurumlardır. Bu kurumlar verdikleri hizmet karşılığında maddi kazanç temin etseler bile esas itibarıyla, insanların spor ihtiyaçlarını karşılamak için kurulurlar (Ekenci ve İmamoğlu,2002).

Beklenti kavramı, gerçekleşmesi beklenen şey, bireyin belli şartlar ve durumlarda alacağı biçimler veya kendisinden beklenenler konusundaki öngörüşü olarak tanımlanmaktadır. Beklenti sübjektiftir, değişebilir, şüpheli, bulanık ve hatta ifade edilmesi çoğu zaman güç olabilmektedir. İhtiyaç ve beklentilerin bazıları açık olmakla birlikte bazılarının keşfedilmesi gerekmektedir (Silvestro, 2002).

Sporunda insanların beklentilerinin karşılanması hem var olan tüketicilerin elde tutulması hem de yeni tüketicilerin bu merkezlere üye olması açısından önemlidir (Kim ve Kim, 1998). Spor tüketicilerinin bu merkezlerde fiziksel etkinliklere katılmasını etkileyen birçok etken vardır. Yapılan araştırmalar fiziksel (sağlıklı olma, kilo verme, vs.), sosyal, arkadaşlık, bir gruba dahil olma, vs.), duygusal (neşeli ve mutlu olma, iyi ve güzel görünme, mücadele isteği artışı vs.) ve psikolojik (stres ve kaygı durumundan uzaklaşma, saldırgan duyguların boşaltımı, vs.) ihtiyaçların fiziksel etkinliklere aktif olarak katılmayı etkilediğini göstermektedir (Katırcı ve Oyman, 2011). Araştırmaya konu olan spor tesislerinin büyük bir çoğunluğu çok amaçlı olarak işletilmekte olan fitness, pilates, yoga, yüzme, halı saha ve dövüş sporları salonlarında faaliyet göstermektedirler. Bu değişik fonksiyonları yerine getirmeye çalışan spor merkezlerinin, bu merkezlere devam eden bireylerin beklentilerine ne ölçüde cevap verebildiğinin belirlenmesi oldukça önemlidir.

Bu araştırmanın amacı; Samsun'da değişik spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma durumlarının incelenmesidir.

Yöntem

Çalışma 2016-2017 yılları tarihleri arasında Samsun ilinde bulunan özel spor merkezlerinde yapılmıştır. Bireyler bu spor merkezlerinden herhangi birine aktif olarak devam edenlerden seçilmiştir. Çalışmaya gönüllü olarak katılan 498 kişinin 212'si kadın ve 286'si erkektir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmada Bingöl (2010)'ün "Spor merkezlerinden beklentilerin karşılanma düzeyi ölçeği" kullanılmıştır. Anket toplam 18 sorudan oluşmaktadır. Anket için 5'li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek maddeleri 1: Hiç katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Az Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum seçenekleriyle verilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Anketten elde edilen verilerin analizinde, SPSS 21.0 Paket Programı kullanılmıştır. Çalışmaya katılan bireylerin fitness salonlarından beklentilerinin gerçekleşmesine ilişkin ankete verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı farklılık t-test ve ANOVA ve LSD testleri ile belirlenmiştir. Anlamlılık seviyesi olarak da 0,05 seçilmiştir.

Tablo 1. Kadın ve Erkeklerin Beklentilerinin Karşılanma Düzeyleri Arasındaki Farklılığın Araştırılması

Cinsiyet	n	Ortalama	St sapma	t
Erkek	286	4,07	,62	3,31**
Kadın	212	3,87	,64	

**p<0,001

Tablo 2. Yaş Aralığına Göre Beklentilerin Karşılanma Düzeyleri Arasındaki Farklılık

Yaş	n	Ortalama	St sapma	Min.	Maks.	F/LSD
18-23 (1)	206	3,84	,63	2,28	5,00	12,49** 3>1,2
24-29 (2)	194	3,89	,58	2,67	5,00	
30 ve yukarı (3)	98	4,21	,67	2,44	5,00	
Toplam	498	3,93	,63	2,28	5,00	

**p<0,001

Tablo 3. Bireylerin Spora Devam Etme Süresine Göre Dağılımı

	n	Ortalama	St sapma	Min.	Maks.	F/LSD
5 yıl üzeri (1)	76	4,12	0,68	3,11	5,00	8,74** 1>4,5 2,3>5 4<5
3-4 yıl (2)	72	4,00	0,68	2,44	5,00	
1-2 yıl (3)	102	4,05	0,60	2,39	4,83	
6 ay-1 yıl arası (4)	122	3,88	0,59	2,28	4,94	
6 aydan az (5)	126	3,67	0,60	2,56	5,00	
Toplam	498	3,93	0,64	2,28	5,00	

**p<0,001

Tablo 4. Gelir Durumuna Göre Beklentilerin Karşılama Düzeyleri Arasındaki Farklılık

Gelir	n	Ortalama	St sapma	Min.	Maks.	F/LSD
0-10000 TL (1)	268	3,82	,58	2,28	5,00	12,42**
1000-2000 TL (2)	130	3,97	,61	2,56	5,00	2>1
2001 TL ve yukarısı (3)	100	4,17	,73	2,44	5,00	3>1,2
Toplam	498	3,93	,63	2,28	5,00	

**p<0,001

Tablo 5. Branş Durumuna Göre Beklentilerin Karşılama Düzeyleri Arasındaki Farklılık

Branşlar	n	Ortalama	St sapma	Min.	Maks.	F/LSD
Fitness, aerobik (1)	136	3,91	,61	2,44	4,67	15,73**
Halı saha (2)	104	3,44	,49	2,28	4,50	1>2,3
Yüzme (3)	60	3,68	,47	2,67	4,72	3>2
Plates, yoga(4)	106	4,30	,54	2,56	5,00	4,5>1,2,3
Dövüş sporları (5)	92	4,39	,51	2,83	5,00	
Toplam	498	3,93	,63	2,28	5,00	

**p<0,001

Tablo 6. Aylık Aidat Ödeme Durumuna Göre Beklentilerin Karşılama Düzeyleri Arasındaki Farklılık

Aylık ödeme	n	Ortalama	St sapma	Min.	Maks.	F/LSD
0-200 TL (1)	412	3,86	,61	2,28	5,00	16,65**
201-400 TL(2)	58	4,20	,69	2,56	5,00	1<2,3
401 TL ve üzeri (3)	28	4,41	,56	3,17	5,00	
Toplam	498	3,93	,63	2,28	5,00	

**p<0,001

Tartışma ve Sonuç

Bingöl ve Doğan çalışmalarında (2010) erkek deneklerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılama düzeyleri (4,12), bayan deneklerin beklentilerinin karşılama düzeylerinden (3,83) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğunu bulmuştur. Açıkar ve Karataş (2016), Yetim (2014), Bektaş (2015), Öztürk (2010), Yüzgenç ve Alay Özgül (2014) çalışmalarında ise farklılık yoktur. Bu çalışmada Kadınların spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılama düzeyleri 3,87 ve erkeklerin 4,07 olarak bulunmuştur. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,001). Spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılama düzeylerinde cinsiyet değişkeninin belirleyici bir faktör olup olmamasının konusunda literatürde çalışmaların çeliştiği görülmektedir. Bu çalışmada da spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılama düzeylerinde cinsiyet değişkeninin belirleyici bir faktör olduğu yönünde sonuç bulunmuştur.

Açak ve Karataş(2016), Afthinos ve ark. (2005), Öztürk ve ark.(2011) ile Yerlisu Lapa ve Baştaç (2012) tarafından yapılan çalışmalarda da bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin değerlendirmesinin yaşa göre anlamlı bir fark göstermediği ortaya konulmuştur. Buna karşılık Bingöl ve Doğan çalışmalarında (2010) farklı yaş gruplarındaki deneklerin, spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada da yaş gruplarına göre spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Bu farklılık 30 yaş ve yukarı gruptakilerin puanının diğer gruplardan yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Araştırmalarda yaş farkına göre zıt sonuçlar çıkması denek grupları ve yaş sınıflamalarının farklılığından kaynaklanabilir.

Açak ve Karataş (2016) bireylerin spor yapma zamanı değişkenine göre spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Bingöl ve Doğan çalışmalarında (2010) spor yaşı farklı olan deneklerin, spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Yıldız ve ark.(2013), (Yıldız ve Tüfekçi (2010)'nin araştırma sonuçları da farklılık olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada da spor yaşı farklı olan deneklerin, spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasında 0,001 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık genel olarak bir yıldan az spor yapanların bir yıldan daha fazla spor yapanlar arasındaki farkından kaynaklanmıştır. Spor merkezlerine devam eden insanların spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanmasında spor yapma ay veya yıl süresi değişkeninin belirleyici bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katırcı ve Oyman (2011), Yetim (2014), Yüzgenç ve Alay Özgül (2014), Akgül ve ark. (2014)'nin yapmış oldukları araştırma sonuçları spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanmasında gelir düzeyi değişkeninin belirleyici bir faktör olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Açak ve Karataş çalışmalarında (2016) gelir düzeyleri değişkenine göre spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu bu farklılığın düşük ve yüksek gelir grubu farkından kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu çalışmada gelir düzeyleri değişkenine göre spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Gelir grubu yükseldikçe ölçek puanı da yükselmiştir.

Bu çalışmada yaptıkları branş durumuna bakıldığında spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanmasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Plates, yoga ve dövüş sporları yapanların ölçek puanı daha yüksektir (Tablo 5). Spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanmasında branş durumunun belirleyici bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada aylık aidat ödeme durumuna göre bakıldığında spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanmasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,001$). Aylık 200 Tl ödeyen grup daha fazla aidat ödeyen gruplardan anlamlı şekilde düşük puan almıştır (Tablo 6). Spor merkezlerine ödenen aidat arttıkça spor merkezlerine devam eden bireylerin spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin karşılanmasındaki oran artmıştır.

Sonuç olarak; Spor merkezlerinden bu merkezlere giden insanların beklentilerin karşılanma düzeyi iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Spordan ve spor merkezlerinden beklentilerinin daha yüksek oranda karşılanması için bu merkezler gerekli çalışmalar yapmalıdırlar.

KAYNAKÇA

Açak, M., Karataş, Ö. (2016). Malatya'da Spor Merkezlerine Devam Eden Bireylerin Spordan Ve Spor Merkezlerinden Beklentilerinin Karşılama Düzeylerinin İncelenmesi, Turkish Studies, Volume 11/18 Fall, p. 215-226

Afthinos, Y., Theodorakis, ND., Nassis, P. (2005). Customers' expectations of service in Greek fitness centers'. *Managing Service Quality*, 15 (3). 245- 258.

Akgül, BM., Ayyıldız T., Karaman M., (2014). Spor Merkezlerinde Rekreatif Faaliyetlere Katılan Bireylerin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Cilt:8. Sayı:3. 278-287.

Bektaş, M. (2015). İstanbul'da Zincir Fitness Merkezlerinde Sunulan Hizmetlerin Üye Memnuniyeti Açısından Değerlendirilmesi. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Bingöl, A. (2010). Spor Merkezlerine Devam Eden Bireylerin Spordan ve Spor Merkezlerinden Beklentilerinin Karşılama Düzeyleri. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Bingöl A., Doğan AA. (2010). Spor Merkezlerine Devam Eden Bireylerin Spordan Ve Spor Merkezlerinden Beklentilerinin Karşılama Düzeyi, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 12 (3): 199–203

Ekenci, G., İmamoğlu, AF. (2002). Spor işletmeciliği, 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Katırcı, H., Oyman M. (2011). Spor Merkezlerinde Tüketici Tatmini ve Sadakat Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Cilt: 5. Sayı: 2. 90-100.

Kim, C., Kim, SY. (1998). Segmentation of sport center members in Seoul based on attitudes toward service quality. *Journal of Sport Management*. 12. 273-287.

Öztürk, H., Adiloğulları, İ., Mungan, Ay S. (2011). Sağlıklı Yaşam ve Spor Merkezi Müşterilerinin Tatmin Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 6 (2)

Öztürk, H. (2010). Sağlıklı Yaşam ve Spor Merkezi Müşterilerinin Tatmin Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkisinin Karşılaştırılması. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Silvestro, R. (2002). Dispelling the modern myth: Employee satisfaction and loyalty drive service profitability, *International Journal of Operations & Production Management*, 22 (1). 30–49.

Yerlisu Lapa, T, Baştaç, E. (2012). Antalya'da Fitness Merkezlerine Devam Eden Bireylerin Yaş, Cinsiyet ve Eğitimlerine Göre Bu Merkezlere Yönelik Hizmet Kalitesi Değerlendirilmelerinin İncelenmesi. Pamukkale Journal Of Sport Sciences, Vol:3. No:1. Pg:42-52.

Yetim, G. (2014). Boş Zaman İlgileniminin Boş Zaman Tatmini ve Sadakati Üzerine Etkisi: Eskişehir'deki Fitnes Merkezleri Üzerine Araştırma. Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Eskişehir.

Yıldız, S.M., Tüfekçi, Ö. (2010). Fitness Merkezi Müşterilerinin Hizmet Kalitesine Yönelik Beklenti ve Algılarının Değerlendirilmesi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt: 13. Sayı: 24. Aralık. ss.1-11.

Yüzgenç, A.A., Alay Özgül, S. (2014).Yerel Yönetimlerin Sunduğu Spor Hizmetlerinde Hizmet Kalitesi (Gençlik Merkezleri Ve Aile Yaşam Gençlik Merkezleri Örneği) Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. Of Sport Sciences, 25 (2), 79–93.

Şişmanlığın Tarihi ve Felsefesi

Çetin YAMAN¹, Zeki TAŞ², Merve Nur YAŞAR¹, Turgay Semih YAŞAR¹

¹Sakarya Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Sakarya, TÜRKİYE

²Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: cyaman@sakarya.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı geçmişten günümüze “şişmanlık” kavramının geçirdiği evreleri incelemek ve çeşitli kültürlerin şişmanlık üzerine bakış açılarından yola çıkarak oluşturdukları ilkelere ulaşmaktır. Şişmanlık, tarihin belirli dönemlerinde gücü ve bolluğu temsil ederken, son zamanlarda fiziksel eylemsizliği, yetersizliği simgelemekte, aşırı kilolar nedeniyle birçok hastalığa neden olan bir sağlık sorunu olarak görülmektedir. 16. yüzyılda “toplu”, “toparлак”; 17. yüzyılda “tombul”, “göbekli” gibi kelimelerle onore edilen şişmanlık 18. yüzyılla birlikte miskinliğin ve yetersizliğin göstergesi sayılmaya başladığı gibi bazı hastalıkların da habercisi konumuna dönüşmüştür. Bunun ötesinde, on sekizinci yüzyılda hemen her toplum, özellikle kadınların şişman olmasını eleştirirken, günümüzde de bedensel inceliğe, narinliğe ve zayıflığa teşvik vardır. Bireylerin kendilerinde ve diğer kişilerin bedenlerinde olan değişiklikleri fark etmelerinde ve bu değişikliklerin yorumlanmasında kültürün de etkisi olduğu bilinmektedir. Tarihi süreç içinde şişmanlığa verilen anlam değişikliğe uğradığı gibi, aynı dönemde farklı kültürlerle ait bakış açıları da değişimler gözlemlenmektedir. Bu kapsamda yazılmış kitaplar, makaleler, tezler ile kavram hakkında bilgilerin yer aldığı eserler sistematik derleme yöntemiyle derlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şişmanlık, Güzellik Algısı, Beden Algısı, Kültür

History and Philosophy of Obesity

Abstract

The aim of this study is to examine the past view of the concept of "obesity" from the past and to reach the principles that various cultures have devised by considering how they think about obesity. While obesity represents power and abundance in certain periods of history, physical anxiety has recently been seen as a health problem that causes many diseases due to excessive weight. In the 16th century, "collective", "roundabout"; In the seventeenth century, obesity, like "chubby" or "belly", became an indicator of misconduct and inadequacy with the 18th century, and became a news reader of some illnesses. Moreover, in the eighteenth century, almost every society has left its place to physical thinness, delicacy and weakness, especially when women are criticized for the fatness of their lines. It is known that individuals perceive the changes in their own bodies and in the bodies of other persons, and that the interpretation of these changes is influenced by the cult. Books, articles, theses written in this context and works containing information about the concept are compiled and evaluated by systematic compilation method.

Keywords: Obesity, Beauty Perception, Body Perception, Culture

Giriş

Şişmanlık, vücutta normal kabul edilen değerlerin üzerinde yağ depolanmasının neden olduğu, çoğu zaman ilk bakışta bile fark edilebilen bir fiziksel gerçekliktir. Bu durum fiziksel, sosyal, duygusal, psikolojik ve ekonomik alanları birleştiren multidisipliner bir sağlık sorunudur (Yaman, 2018). Obezite, genetik veya çevresel nedenler sonucu vücuda besinler ile alınan enerjinin, harcanan enerjiden fazla olmasından kaynaklanan ve vücut yağ kitlesinin, yağsız vücut kitlesine oranla artması ile karakterize olan kronik bir metabolik hastalıktır. Obezite, vücudun tüm organ ve sistemlerini etkileyerek çeşitli bozukluklara ve hatta ölümlere yol açabilen önemli bir halk sağlığı problemidir

Vücutta aşırı yağ birikimi olarak bilinen şişmanlık (obezite) toplumlar tarafından çeşitli şekillerde yorumlanmıştır. Şişmanlık kimi zaman gücün, kuvvet ve kudretin, heybet ve azametinin temsili; kimi zaman da doğurganlığın, bolluk ve bereketin simgesi; ama genelde sağlığın göstergesi olarak algılanmış ve anlatılmıştır. Hatta bu durum Türk toplumunda “bir dirhem et bin ayıp örter” şeklinde ifade bulmuştur (Yaman, 2018).

Ancak çok değil 50 yıl öncesine kadar sağlıklı bir birey olmanın en temel ögesi sayılan şişmanlık, son yıllarda gıda ve beslenme imkânlarına ulaşmadaki kolaylık ile kilo sorunlarının neden olduğu rahatsızlıklardaki artış (sağlık ve moda) nedeniyle, insanlığın düşmanı sayılacak kadar büyük bir problem halini aldı (Yeniğün, 19958).

Her dönemde ve kültürde insan bedeninde fazlalığın çağrıştırdığı anlam farklıdır. Aynı dönemde bile farklı kültürlerde şişmanlığa dair algılar değişebilir. Aynı durum farklı dönemlerde, aynı kültür içinde geçerlidir.

Obezite, şu anda tarihteki sürecinden daha yaygın ve belirgin bir durumdadır. Bu durum özellikle son 30 yıldır artış gösteriyor. Bugün tüm insanlık tarih öncesinde yaşayan insanlardan 3-5 kat daha şişmanlar (Bray & Bouchard, 2003:3).

Günümüzde de sadece estetik bir sorun olmaktan çıkan şişmanlık için çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımların bulunduğu ortak nokta ise kilo fazlasının, fizyolojik ve psikolojik zararlarının olduğu gerçeğidir. Bu büyük zararlar sosyolojik problemlere de yol açabilmektedir (Yaman, 2018).

Şişmanlık bedenin kuşkusuz en çok yargılanan özelliklerinden biridir. Fiziksel kısıtlamalarından ve olumsuz psikolojik ve duygusal etkilerinden ziyade görseelliği onu ön plana çıkarmıştır. Bu özellik bazı toplumlarda benimsenirken, tarih boyunca ona yüklenen ötekileştirme, şişman insanların toplumdaki yeri gibi anlamlardan dolayı önemli değişimler göstermiştir (Damcı, 2017).

Tarihin birçok döneminde besin kıtlığının sonucu olarak, şişmanlığın ve yağlı vücudun iyi olduğunu sonucuna varılmıştır ve sanat eserlerinde, edebiyatta, zamanın tıbbi düşüncesine göre “şişman” ve “irilik” çekici olarak yansıtılmıştır (Eknoyan, 2006).

Toplum tarafından dayatılan güzellik standartları sadece çağımızda gerçekleşen bir olay değildir. Obezite, günümüzde iyi tanımlanmış patolojik sonuçlara sahip kronik bir hastalık olarak tanımlanmakla birlikte yüzyıllar öncesinde de bu algı değişik sebeplerden dolayı çok farklı olmuştur. Bütün bir insanlık tarihi incelendiğinde çoğu zaman boyunca yiyecek kıtlığı yaşayan insanoğlu için, şişmanlık iyi-sağlıklı olmanın göstergesi, zenginliğin ve servetin temsili, gücün cesaretin timsali dolayısı ile arzu edilen bir durumdur. Bunun sonucu olarak sanat ve edebiyat açısından da güzelliğin sağlığın temsili olarak algılanmış ve resmedilmiştir. On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı şişmanlık arzu edilen bir durum olarak karşımıza çıkmaktaydı. On dokuzuncu yüzyılın sonlarında ve yirminci yüzyılla birlikte şişmanlık sağlık ilişkisi somutlaştırılınca algı değişmeye başlamıştır.

Kronik gıda eksikliği ve yetersiz beslenme insanlık tarihi boyunca insanoğlunun belası olduğu gerçeği unutulmamalıdır.

Bundan 10,000 yıl önce hayvanların evcilleştirilmesi ve tarımın keşfedilmesi ile avcı toplayıcı durumunda ki insanoğlunun besin kaynaklarına ulaşmasındaki risk azalmıştı. Artık besine ulaşma yolunda daha az hayati riski olan insanoğlu, daha mütevazı olmaya başladığından, kıtlık ya da bolluk arasında yaşamaya kendisi karar verecekti, insanoğlu artık kendi besinini yetiştirebiliyordu (Fogel, 2004)

Farklı coğrafyalarda yaşayan toplumlardan geriye kalan bilgi, belge ve kalıntılar şişmanlık konusundaki dönemin ve kültürlerin bakış açısıyla ilgili ipuçları verirken, bu bakışın süreç içerisindeki dönüşümünü de çok net şekilde ortaya koymaktadır.

Zaman içerisinde insanoğlunun değer yargılarını etkileyen faktörler bu yargılarla birlikte soyut ve somut algılarını da etkilemiştir, estetik ve sağlığın göstergesi sayılabilecek olan beden algısı da bunlardan biridir.

Beden Algı Bozukluğu (BAB): küçük bir fiziksel bozukluk ya da, vücut imajındaki bozukluğun kaygısı ve aşırı derecede endişe duyulmasıyla karakterize edilen karmaşık bir durumdur. BAB sosyo-kültürel çevrenin vücut imajının algısını dolaylı yoldan etkileyebilmesi sebebiyle yıllar boyunca değişime uğradı. Güzellik ve fiziki çekicilik bakımından yeni standartların oluşması, dikkat çekme kapasitesini artırma, iş davetlerine yakıştırılabilir olma en önemli güzellik parametreleridir. Ayrıca teknolojik ilerlemeler ve dünya çapında internet kullanımının hızla artması, erkek ve kadın vücudunun “çekiciliği” ve “sağlıklı” oluşu konusunda yeni fikirlerin yayılmasında büyük katkı sağladı. (Vacla, 2004)

Yiyecek kıtlığı ve yetersiz beslenme, tarihin doğuşundan beri insanoğluna zarar veriyordu. 18.yy teknolojik ilerlemelerinden sonra ulaşılabilir besin kaynakları artmaya başladı. Bu ilerlemenin ilk etkisi olarak besin çeşitliliği, beden ölçülerini ve yaşam süresini arttırdı, besin kalitesini, miktarını ve bunlara bağlı olarak da halk sağlığına katkıda bulundu. Teknolojik gelişmeler ilk olarak olumlu sonuçlar doğurdu ancak, 2. Dünya savaşının sonrasında besine ulaşmanın çok kolay hale gelmesi, fiziksel aktivite oranının yarı yarıya düşmesi, obezitenin yayılmasında en önemli sebeplerinden bazılarıdır. Obezite patolojik sonuçlar doğuran, tarihi bir yüzyılı aşmamış kronik bir hastalıktır. (Eknoyan, 2006)

Paleolitik döneme ait olduğu anlaşılan Avusturya’daki kazılar sonucunda ortaya çıkarılan ve bundan 23.000 - 25.000 yıl öncesi döneme ışık tutan 11 cm boyunda, kireç taşıdan imal edilerek fırınlanmış ve fildişi renklerde olan “Willendorf Venüsü” olarak adlandırılan figürde abdominal şişmanlığa vurgu yapılmaktadır (Bray, 2009). Anadolu’da bulunan Neolitik döneme (M.Ö. 5500 - 8000 yılları) ait “Ana Tanrıça” (Mother Goddess) figüründe de şişmanlık bereket göstergesi olarak betimlenmektedir. Aynı döneme ait benzer figürler Avrupa ve diğer kıtalarda da bulunmuştur (Christopoulou, 2006). Görüldüğü üzere tarihin belli dönemlerinden, şişmanlığı vurgulayan figürler bulunmaktadır. Afrika kültürleri hariç, neredeyse tüm dünyaya bu figürler dağılmıştı. Afrika’da bu figürlerin ortaya çıkmamasının sebebi bilinmiyor. Vücuttaki yağ oranı, vücut sıcaklığını arttırdığı için olabilir. Orta ve Güney Amerik’da bulunan kolomb öncesi döneme ait, obeziteye işaret eden heykeller, bu bölgedeki insanların ataları arasında obezite probleminin yaygın olduğunu kanıtlıyor. Araştırmalarda, obezitenin yaygın olduğu görülen Latinlerin, ilk yerli Amerikalıların soyundan geldiği görülmektedir. (Bray & Bouchard, 2003).

Eski Mısırlıların döneminde şişman insanların bazen Ankh-ma-Hor’un mezarında bir aşçı gibi görüldüğüne inanılırdı ve Mereruka’nın mezarına şişman bir adamın sevdiği yiyecekler, güvendiği hizmetlisi tarafından önceden gönderilirdi. Asil mumyaların yeniden yapılan cilt kıvrımları çalışmaları; King Ramases III, Hatshepsut ve Queen Inhapy’nin de dâhil olduğu

bazı kimselerin şişman olduğunu ortaya çıkarmıştır. Genel olarak, eski mısırdaki şişman insanlar sıra dışı olarak görülmemiştir. Yüksek sınıflar arasında çok az bir kesimin ise ilginç bir şekilde şişmanlığın sakıncalı olduğu görüşleri vardı. (George, 2009)

Şişmanlığın bolluğu, zenginliği, statüyü simgelediği bu uzun süreçten toplum genelinde bir sağlık sorunu olarak ta kabul edilmesi uzun bir süreç içerisinde gerçekleşmiştir. Bu genel kabul olmadan önce de şişmanlığı tehlikeleri ve hastalıklarla ilişkisi ilk defa antik Yunanlılar tarafından vurgulanmıştır. Hipokrat şişmanlığın verimsizlik ve erken ölümlere neden olduğunu belirtmiştir. M.Ö. 460 - 370 yılları arasında yaşayan Hipokrat, aşırı şişmanlığın bir takım hastalıklara sebep olabileceğini, tedavi edilmemesi durumunda ölümlerle sonuçlanabileceğini belirtmiştir. Antik Roma uygarlığının en önemli hekimlerinden olan Galen (M.S. 129 - 201) aşırı şişman olanların görüntüsünün estetik açıdan kötü olduğunu açıklamış, bu kişilerin hareket kabiliyetlerinin kısıtlı olduğunu, oturma esnasında bile mide rahatsızlıkları yaşayabileceğini, kişinin nefes alıp vermede zorlanabileceğini, terlemeden bir yere gidemeyeceğini, kadınlarda doğum zorluklarına sebep olacağını ifade etmiştir. Tıpla ilgili ilk sistematik incelemeleri yapan Roma'lı bilim adamı Celcus (M.Ö. 25 - M.S. 45) ise fiziki görünümün en ideal olanını ne şişmanlık ne de zayıflık olarak nitelmiş, ikisinin ortasındaki durumun ideal olduğunu belirtmiştir. Tıp ve eczacılığa dair beş kitaptan oluşan bir ansiklopedisi bulunan Pedanius (M.S.40-90) döneminde aşırı şişman olanların zayıflatılmasına yönelik belli besinleri ve bazı maddeleri önererek şişmanlığın tedavi edilmesi gereken bir hastalık olduğunu bildirmiştir. Klasik dönemin en iyi doktorlarından olan Soranus (M.S. 98 - 138) şişmanlığın tedavi edilmesi gereken kronik bir hastalık olduğunu kan alma ve boşaltıma yönelik bir takım tedavi yöntemleri önermiştir. Diyarbakır'da doğup İskenderiye Tıp okulunda eğitim alan Aetius (M.S. 502 - 575) bu hastalığın sadece yaradılıştan aynı zamanda yanlış alışkanlıklar ile de ortaya çıkabilecek bir durum olduğunu belirtmiştir. Askeri hekimlerin öncüsü olarak görülen Alexander (M.S. 525 - 605) aşırı şişmanlığın insan mizacındaki aşırı soğuma ve ısınmanın meydana getirdiği organlardaki işlev bozukluğunun obeziteye neden olabileceğini ortaya atmıştır. Ortaçağ'da, Avrupa ve Arap dünyasında referans kitap olarak gösterilen ve yedi kitaptan oluşan "Epitomes Iatrikes Biblio Hepta"nın yazarı olan Paul (M.S. 625 - 690) aşırı şişmanlıktan kurtulmanın aktif egzersizin düzenli bir şekilde yapılmasından geçtiğini bildirmiştir (Akt. Okka ve Durduran, 2013). Hintli fizikçi Sushurat (Susruta) ve Charak (M.Ö. 500-400) şekerli, yağlı yiyeceklerin şişmanlığa sebep olduğunu belirtir ve fazla yemek yiyenleri şişman olarak tanımladılar ve birçok hastalığın bu durumdan etkilendiğini gözlemlediler (Bray, 2009)

Batıda "Avicenna" olarak da tanınan ünlü Türk-İslam filozofu ve hekimi İbni Sina'da obezite ile ilgilenmiştir. İbni Sina teoloji, zeka ve felsefe üzerine 145 ilmi eser veren ve 40 dan fazla tıbbi çalışması basılan etkili ve üretken bir bilim adamıdır. İbni Sina 11 yy. başlarında sağlık üzerine yazdığı ansiklopedilerinde, diyabetik idrardaki şeker oranını tanımladı, bunu obeziteyle ilişkilendirdi ve sağlığa zararlı olduğundan bahsetti (Bray, 2009).

Bulgular neticesindeki figürlerin şişman olarak tasvir edilmesi şişmanlığın kendi dönemlerinde genel bir kabul görme durumunun bulunduğunu göstergesidir. M.Ö. birçok tabip ve bilim adamı şişmanlığı farklı biçimlerde ele almaları toplumların şişmanlığa aşına olduğunu ortaya koymaktadır.

İdeal vücut standartları kültürel olarak değişebilir (Eknoyan, 2006), Antik Çin'de kadınlar haremde krala ve ülkeye daha iyi hizmet edebilmek için, dönemin güzellik algısı olan "sıskalık" "ekstra zayıflık" yarışı vardı ve kadınlar bunun için aç bırakılıyordu (Xu,1994).

Farklı toplumalarda ve kültürlerde şişmanlığın benimsenmesi veya eleştirilmesi sürecine M.S. 600'lü yıllarda gelen İslam inanç ve esasları da önemli etkilerde bulunmuştur. İslam Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s.) "Ümmetim hakkında korktuğum şeylerin en korkuncu

(tehlikelisi) şunlardır: Karın büyüklüğü (göbek bağlamak), çok uyku, (maddi ve manevî) tembellik ve yakîn (iman) zayıflığıdır " (Suyuti, Fethu'l-Kebir, 1/58) buyurarak, şişmanlıktan uzak durmayı, hareketsizlikten çok çalışkanlığı tavsiye etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.) diğer bir hadis-i şeriflerinde ise "Âdemoğlu karından daha kötü bir kap doldurmamıştır. Oysaki Âdemoğlu için belini doğrultacak birkaç lokma yeterlidir. Şayet mutlaka yemesi gerekiyorsa, o zaman (midesinin) üçte birini yemek, üçte birini su, üçte birini de nefes için ayırsın." (Tirmizi, Zühd, 47) buyurarak yemek konusundaki ölçüyü İslam'a tabi olanlara bildirmiştir. Bu düsturlar kendisini Müslüman olarak niteleyenlerin buldukları toplumlarda yankı bulmuş, herhangi bir hastalık veya gerekçe olmadan şişman olmak o zamandan beri tasvip edilmeyen bir hal olmuştur.

Toplumlar şişmanlık konusuna her zaman tıpçıların veya din adamlarının penceresinden bakmamıştır. Çok iri bedenler, gücü, ataları simgelediğinden zenginliği ve bolluğu barındıran toplumlarda beğeni toplamıştır. Açlıkla mücadele eden insanlarda daimi bir tokluğu temsil etmesi bakımından şişmanlık özellikle bir beğeni kaynağı olmuştur. Özellikle 1300'lü yıllarda verimsiz toprakların artması yiyecek ürünlerin eksikliğine yol açmış, zorlu ulaşım şartları kötü hava koşulları ve sürekli tekrarlanan kıtlıklar nedeniyle Ortaçağ döneminde açlığın ve yaşam koşullarının kısıtlılığı olarak ortaya çıkarmıştır. Şişmanlık, bolluğu ve zenginliği belirginleştirmesi, sağlığı simgelemesi gibi yönlerden istikrarsızlığın kol gezdiği bu dönemde kabul görmüştür (Viğarello, 2010).

14. yy'da ise şişmanlık sadece fiziki bir durum olarak kişinin bedeninin büyük miktarlarda et ve yağ taşınması, durumunda gözle görülür bir farklılık bulunması şeklinde tasvir edilmiştir. Ortalama şişmanlar, resimlerde ve kelimelerde bulunmamakla birlikte neredeyse sakat denilebilecek durumdaki kişiler hariç, hiç bir şekilde aşırı iri olmaktan söz edilmez. Bu da, gelecekte ortaya çıkacak nüanslar tarafından reddedilecek hatırı sayılır derecede ağır kimselerin kabul edilir, hatta şanslı sayılmalarına sebep olabilmektedir (Akt. Kayacan, 2016).

Garabet'in 2006 yılında yapmış olduğu (A History of Obesity, or How What Was Good Became Ugly and Then Bad) çalışmasında Rönesans döneminde Michelangelo'nun sanat eserlerinde şişman kadın figürleri işlendiğini tespit eder bu durum döneme ait kabul gören fiziki değer algılayışının sanatta kendini göstermesi olarak kabul edilebilir. Özellikle Sistine Şapel'inde ki kadın heykelleri bu durumu kanıtlar niteliktedir (Eknoyan, 2006).

1572'de Jean Liebault tarafından söylenen "Güzelliğe, zayıflıktan çok şişmanlık yakışır" (Liebault, 1582) sözü, toplumdaki şişmanlık tercihinin halen hâkim olduğunu göstermektedir. Zayıflık hala bir takım olumsuz özellikleriyle tasvir edilmektedir. Örneğin 1560'lı yıllarda kraliçe Louise de Vaudemont'un çocuk sahibi olmasının önündeki engel zayıflıktır. Kendisini yakından tanıyanlar ona "Teni çok solgun bir renge sahip aslında her şeyden öteye zayıf" yakıştırmaları yapması da yine şişmanlığa olan hayranlığa bağlılığın devam ettiğini göstermektedir (Liebault, 1582). 15. yy. şişman olmak ve olmamak arasında yapılacak bir tercih konusunda çelişkilerin yaşandığı bir dönemdir. Bir taraftan aççılık, fırıncılık, kasaplık gibi mesleklerin değerli bulunduğu ve bu meslekleri yapanların iri olarak tasvir edildiği yeni bir bakış açısı getirmiştir. Özellikle dönemin sonuna doğru halkın alt sınıfının şişmanlıkla, seçkin sınıfın ise incelikle bağdaştırıldığı bir toplumsal ölçütün yerleşmesi belirginleşmeye başlasa da şişmanlık hala baskındır (Akt. Kayacan, 2016). Yani bu yüzyılda konu ile ilgili olarak beğeni ve tercihlerin çok homojen olmadığı bir dönem olarak niteleyebiliriz.

Esas itibarı ile dönemin özellikleri göz önüne alındığında temsil durumunda olan, göz önünde ki kişiler ve yöneticiler bir et yığını durumunda olmaktan duydukları hazdan dolayı değil şişmanlığın temsil ettiklerinden dolayı belki de arzu edilmekteydi. Çünkü şişmanlık hassasiyete karşı dayanıklılığın, zayıflığa karşı gücün, açlığa karşı bolluğun, huzursuzluğa karşı emniyet ve huzurun temsili gibi algılanmaktaydı. Kaba saba bir görüntüden uzak, sefil

bir hantallıktan ziyade dayanıklılığın ve göreceli bir asaletin peşinde olmak istenmektedir. Toplumun şişmanlığa bakışında veya onun tedavi edilmesi noktasındaki tavırda ise her hangi bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. Değişmeyen diğer bir husus ta şişmanlığa dair tıpçıların ve bilim adamlarının onun tedavi edilmesinden çok komik bulması olduğudur. Yani bir hastalık olduğu kanaati var olmasına rağmen asıl sıkıntılı bulunan durum estetik noksanlığıdır. Halkın şişmanlık konusundaki bilinçlilik düzeyi ise yok denecek kadar azdır.

16. ve 17. yüzyılda şişmanlığın sınırlanması toplumun genel eğilimi olmaya başlamasıyla ve mekanik engellere olan inanç, kişileri kemer, korse ve levha gibi giysilerin sıkıştırılarak beden hatlarının dayatılan ölçülere boyun eğmesini sağlamaya ittiği görülmüştür. Sıkı bir bel görünümüne sahip olmak isteyenlerin tercih ettiği bedenin iki tarafına konulan teneke levhalar özellikle seçkin kadınlar tarafından yaygınlaştırılmış, öyle ki kadınlar ve çocuklar için korse üreten bir lonca dahi kurulmuştur. 1700'lü yıllardan itibaren beden hatlarının değerlendirilmesi köklü bir değişime uğramıştır (Laura, 2009)

Özellikle doktorların hassasiyeti nedeni ile şişmanlık algısı ölçü, tartı gibi kavramlar yardımı ile tanımlanarak diyetle yönelik uygulamalar kendini göstermeye başlar ve beden ile ilgili olarak nasıl olunması gerektiği sorusuna cevaplar aranmaya başlar. Bu dönemin insanların şişmanlıktan çok bedenlerin ortalama haline daha çok önem verdikleri görülse de, şişmanlık bazı meslek guruplarına ait kişilerde hala ön plandadır. Maliyeci, bankacı, tüccar, kentsoylusu gibi kişilerin zenginliğini ve nüfuzunu göstermesi bakımından her ne kadar toplumu tam anlamıyla temsil etmeseler de hala şişmanlığı tercih ettikleri görülmektedir. Devasa siluetin reddedilmesi, toparlak siluetin kabul görmesinden daha sık rastlanır bir şeydir. Şişman kişi artık gereksiz ve verimsiz bir insan olmak yolunda yavaş yavaş ilerlemektedir. Tıbbın şişmanlarla daha çok ilgilenmesiyle bedenlerini canlı bir görünüme kavuşturmak isteyen bu dönemin yani aydınlanma döneminin insanı sıkılaştırıcı, uyarıcı aletler yordamıyla diyet programlarını birleştirmeye başlamıştır. Çünkü artık çoğu kişilerce vurgunculara ve halkı aç bırakanlara has olduğu düşünülen şişmanlık kınanmaya başlanmıştır (Akt. Kayacan, 2016).

18.yy'ın son yarısında Avrupa'da estetik sebeplerden dolayı, şişman beden yaftalanmış ve 20 yy. şişmanlığın ölüm riskini arttırdığının geçerliliği kabul edilmişti(Eknoyan,2006)

Amerika'da ise şişmanlık algısı eski zamanlarda, büyük altın saatli, yuvarlak ve büyük karınlı bir erkek figürü Amerika'nın refahını ve kuvvetini simgeliyordu. Buna karşılık bir yüzyıl öncesi korse giyen, tombul yanaklara ve kollara sahip bir kadın, güzelliği; büstle (1800'lü yıllarda kadınların kabarık görünmesi için giydikleri yastık, metal ve kemikten oluşan bir tür kumaş) giyen kadın kalçaların önemini ve dolgunluğunu vurguluyordu. Kadınların kilosunun fazla olması ile çekiciliği arasında orantı vardı. Amerikalılar, o günlerde şişman kesimin bulaşıcı hastalıklarla savaşmada çoğu insandan daha fazla şanslı olduğuna ve bol yemek yemenin zenginlik göstergesi olduğunu düşünüyorlardı. Eğer bir kadının vücudunda yağ oranı fazla ise, daha doğurgan olacağı inancı yaygındı ve soğuk gecelerde yanında sarılarak ısınacağı düşünülürdü. (Laura, 2009).

Şişmanlığın ölçülebilir olan somutlandırılmış herkes tarafından kabul edilen tanımlamalarının yapılması konunun daha homojen olarak ele alınmasını sağlamıştır.

Topum tarafından dayatılan güzellik standartları sadece çağımızda gerçekleşen bir olay değildir. Tarih'te Yunan haremelerinde yüzü çok fazla solgunsa, çok çekici bulunuyordu ya da

19 yy. da kadın belini yükseltmede kullanılan korseler kullanıyorlardı, ikinci dünya savaşından sonra çekçi olarak pin-up figürü¹ ortaya çıkmıştır (Ekonyan,2006).

1894'te kadın dergilerinde yazan tıp profesörü Woods Hutchinson; bu yeni görüşe karşı şişmanlığı savundu. Wood Hutchinson şişmanların sık sık Frankenstein gibi korkunç bir şekilde resmedilmesi, doğurganlık ile ilgili hastalıkların aslında zararsız ve masum bir konu olduğunu savunmuştur (Laura, 2009).

Benzer durum Avrupa'da da kendini göstermekteydi 19yy'ın sonlarında sanatsal imaj keskin ve hızlı bir şekilde değişti ve buna en iyi örneklerden biri William-Adolphe Bouguereau'nın "aşk tanrıça" eserinin ince görüntüye sahip olmasıydı (1825-1905) (Ekonyan, 2006).

Ölümün er ya da geç geleceğini bu durumun şişmanlıktan bağımsız olduğunu ileri sürmüştür (Hutchinson,1894:395) Hutchinson, Cosmopolitan dergisinin okuyucularını, şişmanlığın sadece yararlı olduğuna değil aynı zamanda çekici olduğuna da inandırmıştır. Ona göre, şehirlerin tümünde güzel kadın anketi yapılacak olsaydı, şişman kadınların zayıf kadınlardan üç kat daha güzel olduğu görüşü desteklenirdi. Kişinin vücut kütlelerinin hiçbir yolla %10'dan fazlasının değişmeyeceğini, insanın kilosunu kendi kontrol altında tutmasını, egzersiz ya da diyet ile herhangi bir değişim göstermeyeceğini tavsiye etmiştir. W. Hutchinson makalesinde "Yapabilecekleri her şeye rağmen, şişman erkek şişman kalmaya, zayıf kadın zayıf kalmaya meyillidir ve ikisi de son derece sağlıklıdır" demiştir (Laura, 2009).

18 yy. da teknolojinin ilerlemesi Dünya tarihinde ikinci tarım devrimine sebep oldu, ulaşılabilir besin kaynakları iyice arttı. Besin çeşitliliğinin, kalitesinin ve ulaşılabilirliğinin artması, insanın ömrünün ve vücut kütlelerinin ortalamasını arttırdı. İnsanın vücut kütlesi büyümesi ve sağlıklı olması ekonomik gelişimi hızlandırırken, boş zaman arttı ve iş yükü azaldı. Bu yüzden Fogel'in önerisine göre 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana fiziksel aktivite iki katı kadar düştü ve yiyeceğe ulaşımın kolaylaşması şişman ve obez insanların sayısını arttırdı. (Fogel, 2004)

Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır (Bayansalduz, 2017)

Günümüzde bazı değerlerin eskiye oranla bazı delikliklere uğramış olduğunu görmekteyiz. Furnham ve arkadaşları 2002 yılında yapmış oldukları bir çalışma ile aynı yıl Feng'in bir makalesinde kadınlar için ideal vücut imajı; vücudunda tüy olmadan, pürüzsüz bir cilde, sıkı hatlara dolgun dudaklara, belirgin elmacık kemiğine, küçük çene ve buruna sahip olmasıdır demişlerdir. Tiggemann ve arkadaşları ise 2007 yılında günümüzün değer algısına ışık tutacak bir çalışmalarında bakımlı erkek için, ideal vücut şekli kaslı yapı, iyi geliştirilmiş göğüs ve kol kasları, geniş omuzlar, dar ve V şeklinde beldir. Erkeği genelde daha az tüylü olmak ve gerçekte olandan daha uzun görünmesi, daha çekici kılar tespitinde bulunmuşlardır (Furnham, Badmin & Sneade, 2010).

İdeal vücut standartları kültürel olarak değişebilir. Amerikalı kadınlar için 1960'lı yıllardan beri ideal vücut ölçüleri zayıflık olarak görülüyordu. (Fallon 1990; Wiseman, Gray, Mossiman, Ahrens, 1992). Amerikalı modeller ideal vücudu betimlerken, o zamanlarda Amerika'da ideal sayılan 12-14 bedenden 2 beden daha ince olduğunu dile getiriyorlardı (Halliwel & Dittmar, 2004).

¹ İngilizce kökenli bu kelimenin anlamı "iğnelemek", "raptiyelemek". Yansıttığı anlam ise özellikle II. Dünya savaşında askerlere savaşı daha çekilebilir kılmak için gönderilen, sevimli jest ve mimiklerle cazibeli ve güzel kızların duvara asılmak üzere tasarlanmış fotoğraf ve posterleri. (Buszek, 2006)

Ancak bu değerler kültürler arasında farklılıklar gösterebilir. Siyahi kadınlarda, daha geniş ve büyük görünüm, şehveti ve çekiciliği arttıran bir durumdur. Siyahi Amerikalılar beyaz Amerikalılar ile karşılaştırıldığında, beyaz Amerikalıların ideal vücut ölçülerini uygun bulmuyorlardı (Gluck & Geliebter, 2002). Son 20 yıldır siyahi Amerikalı modellerin sayısı artarken, beyaz Amerikalı modellerin sayısı azalıyor Siyahi kültür ile tanımlanan Siyahi Amerikalılar, ince olabilme üzerine daha az baskı hissediyorlar (Dawson-Andah, Gray & Sato,2011; Sypack, Gray & Ahrensi,2004).

20. yüzyılla birlikte toplumsal bilinç dünyada daha fazla yer almaya başlamakta, artan sanayileşmenin de etkisiyle eski geleneğe göre açlıktan kırılan varlıklar olarak görülen fakirler daha önce hiç sahip olmadıkları hacimlere ulaşmaktadırlar. Artık soylularla yoksullar yaşamıştır. Zaten bir kaç on yıldan beri, fark edilir şişmanlık artık şişmanlığın değil, korkunçluğun dünyasına aittir (Mouriquand,1926). Teknolojik gelişmeler, istatistiki verilerin kullanımı şişmanlığın hem yaşamsal hem de güzelliği tehdit eden bir tehlike olması toplum genel kabulü olmuştur.

Günümüzde insanoğlu yiyeceğe çok kolay bir şekilde ulaşabilir durumda ve sınırsız seçeneği var, ayrıca dünyadaki tüm lezzetleri sadece buzdolabına yürüyerek veya süpermarkete arabasıyla giderek minimum enerji ile ulaşabiliyor (Ekonyan;2006).

Toplumda şişman insanların oranı arttıkça insanların güzellik algısı daha zayıfa yönelmiş olabilir. Sosyolojik olarak daha nadir görünenin insanlar için daha çekici olması şişmanlık algısı konusunda yorumlanabilir. Şişmanlık algısı olarak dönemsel değişikliklere bakıldığında fiziksel hareketliliğe teşvik eden veya onu kısıtlayan durumlar göz önünde bulundurulmalıdır. Besin kaynaklarına ulaşım ve çeşitliliği de şişmanlık algısını etkilemektedir. Kuraklık veya kıtlık döneminde diğerlerinden hiyerarşik olarak daha üst kademede bulunan bir insan yeterli besine ulaşmada, o besini üretenlerden daha az enerji harcayacağı için tükettiği besin kaynağını minimum enerji ile ulaşmış olur. Bu da kalori dengesini bozar ve şişmanlık kaçınılmaz olur. Daha alt tabakadaki insanlar için besine ulaşmak daha zordur ve ona ulaşmak için fazla enerji harcanması gerekir. Bu durum onlar için şişmanlığı imkânsız ve ulaşılamaz kılar. Zengin insanların besine ulaşma kolaylıkları onları şişmanlatır ve halkın büyük bir kesimi tarafından ilgiyle karşılanır. Bu durum şişmanlık algısını olumlu anlamlar yüklemeye sebebiyet vermiş olabilir.

Hem yaşam tarzı hem de artan tüketimin etkisiyle şişmanlık artık toplumun düzenini bozan bir bela olarak görülmektedir. Şişmanlığın görülümü genellikle kişilerin gelir düzeyiyle ters orantılı olmaktadır (Rolland & Bellisle, 1986).

Bu durumda şişmanlığın toplumu istilasını söz konusudur. Yavaşça ilerleyen sinsi ve tüm gezegene yayılmış olan risk durumundadır. Öyle bir risk ki şişman veya fazla kilolu kişilerde yüksek tansiyon üç ila dört kat daha fazla, şeker hastalığına ise dört ila dokuz kat daha sık rastlanmakta, ölüm oranı ile beden kitle indeksi arasında neredeyse doğru orantı bulunmaktadır (Obesite et mortalite, 2006). Şişman bir insanın senelik sağlık harcamaları normal bir insanınkinin iki katıdır, 1263 Avroya karşılık 2500 avrodur (Emery, 2007). Bu ölümcül risklerine karşı toplum toplu bir savunma oluşturmuştur. Bolluk türleri, rekabet, reklamlar, sanayinin yaygınlaşması, yemeklerin bir tören olmaktan çıkması hareketsizlik türleri hakkında yeni sorgulamalar başlamıştır. Yiyecek ve içecek porsiyonları ve gıda makineleri yoğun bir şekilde kımanmaktadır. Günümüzde şişmanlık hem bir hastalık hem de büyük bir estetik problem olarak etkilenmektedir. Şişman insanlar tarihsel süreçteki en zor zamanlarını yaşamaktadırlar (Damcı, 2017).

Şişmanlık tarihindeki dönemlerde bu değişimler gözlenirken şişmanlığa bakış açısı aynı dönem içindeki farklı kültürlerde değişebilmektedir. Günümüzde Batı'nın oluşturduğu sınırlar

beden kadın, zayıf olmanın güzel olmakla eşdeğer tutulması gibi imajlar Moritanya'da tam tersi bir bakış açısıyla ilerlemektedir. Dünyanın başka yerlerinde kadınlara zayıflaması için baskı yapılırken burada kadınlara özel şişmanlatma kampları düzenlenmektedir. Kadının ne kadar şişmansa o kadar güzel sayıldığı Moritanya'da anneler kızlarına zengin talipliler bulabilmek adına şişmanlamasını sağlamaktadır. "Leblouh" denilen uygulamayla bir insanın günlük tüketiminden kat kat fazla kalori tüketilmesi sağlanan kadınların kat kat göbeğe sahip olması ve yağdan kıvrım kıvrım olması beklenmektedir. Toplumsal bakış açısının şişman kadınların beğeni toplaması üzerine kurulduğu sistemde, erkeklerinde şişman kadınlar için yoğun bir rekabet ortamına girdiği görülmektedir (haberler.com).

KAYNAKÇA

- Bayansalduz, M. (2017). Türk Toplumunun Futbola Yüklediği Değer Algılarının Öğretmen Adaylarının Görüşleri Bakımından Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 81-95.
- Bray, GA. (2009). Eastern Medical Traditions. W. Gareth, & F. Gema içinde, Obesity Science to Practice (s. 5). Oxford: Wiley-Blackwell Publication.
- Buszek, ME. (2006). Pin-up Grrrls: Feminism, Sexuality, Popular Culture. Durham and London: Duke University Press.
- Christopoulou-Aletra H, Papavramidou N, Pozzilli P. (2006). Obesity in the Neolithic Era: A Greek Female Figurine. *Obes Surg*;16 (8) :1112-4.
- Dawson-Andoh, NA., Gray, JJ., Soto, JA., & Parker, S. (2011). Body shape and size depictions of African American women in JET magazine, 1953–2006. *Body Image*, 8(1), 86-89.
- Eknayan, G. (2006). A History of Obesity, or How What Was Good Became Ugly and Then Bad. *Advances in Chronic Kidney Diseases*, 421-407.
- Emery, C. (2007). "Evaluation du cout associe a lobesite en France", *La Presse medicale*, 36v. cilt Temmuz 2007.
- Fallon, AE. (1990). Culture in the Mirror: Sociocultural Determinants of Body Image. T. P. F. Cash içinde, *Body Images: Development, Deviance and Change* (s. 80-109). New York: Guilford Press.
- Fogel, RW. (2004). *The Escape from Hunger and Premature Death, 1700–2100*. Cambridge University Press.
- Geliebter, A., & Gluck, ME. (2002). Racial/ethnic Differences in Body Image and Eating Behaviors. S. E. Mazzeo içinde, *Eating Behaviors* (s. 143-151). Pergamon.
- George, A. (2009). Obesity of History. W. Gareth, & G. Frühbeck içinde, *Obesity Science to Practice* (s. 3). John Wiley, Sons.
- Halliwell E., Dittmar, H. (2004). Does size matter? The impact of model's body size on advertising effectiveness and women's body-focused anxiety and advertising effectiveness. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 104-122.
- Kayacan, Y. (2016). Ortaçağdan 20. yy'a Şişmanlığın Tarihi. Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş. 1.b., s.40-41. İstanbul.
- Laura, F. (2009). A Brief History of Fat in United States. D. R. Esther, & S. Sondra içinde, *The Fat Studies Reader* (s. 11-12). New York: New York University Press.

Liebault, J. (1582). *Toris Livres de l'embellissement et ornement du corps humain, pris du Latin de M. Jean Liebault.* s.556, Paris. Aktaran Kayacan. Y. (2016).

Mouriquand, G. (1926). *Precis de dietetique et des maladies de la nutrition*, Paris, 1926, "Symptomes, complications et formes", s. 528.

Ibid, Voir aussi, *Obesite et mortalite*, La Lettre de la NSFPA, 21. sayı, Eylül 2006

Okka, B., Durduran, Y. (2013). *Eski Yunan ve Bizans Döneminde Obezite*. *Turkiye Klinikleri JMed Ethics*; 21 (3).

Rolland-Cachera, MF., Bellisle, F. (1986). "No correlation adiposity and food intake: why are working class children fatter?", *American Journal Clinic of Nutrition*, 44. sayı.

Sypeck, MF., Gray, JJ., Ahrens, AH. (2004). *No longer just a pretty face: Fashion magazines' depictions of ideal female beauty from 1959 to 1999*, *International Journal of Eating Disorders*, 342-347

Tommaseo. MN. (1838). *Relations des ambassadeurs italiens sur les affaires de France au XVI siecle*, c.2. s.631. Paris.

Vaela, D. (2004). *Advances in a Cognitive Behavioural Model of Body Dysmorphic Disorder*, Elsevier, 113-125

Vigarelo, G. (2010). *Les Metamorphoses du gras: Historie de l'obesite Du Moyen Age au XX*. Seul.

Yaman, Ç. (2018). *Her Alanda Kadın Olmak*, sayfa 191.

Yenigün, M. (Ed). (1995). *Her Yönü İle Diabetes Mellitus*, Haseki Hastahanesi Vakfı Yayınevi, İstanbul, s.758.

Xu, Z.-Q. D. (1994). *Mei: Jiu aai ni shen pang [Beauty: Just Next to You.]*. Beijing: Beijing Normal University Press.

İnternet Kaynakları

Damcı, Taner. (2017). <http://www.akbanksanat.com/etkinlik/prof-dr-taner-damcisanattasismanlik> 10.12.2017 tarihinde alınmıştır.

www.haberler.com. 28.12.2017 tarihinde alınmıştır.

web: <https://www.haberler.com/moritanya-da-kadinlar-ne-kadar-sismansa-o-kadar-8569123-haberi/>

Egzersiz Engelleri: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Pilot Çalışma

Emrah ATAY¹, Mehmet KUMARTAŞLI², Olcay SALICI²

¹Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Beden eğitimi ve spor Yüksekokulu, Burdur, TÜRKİYE

²Süleyman Demirel Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Isparta, TÜRKİYE

E-Posta: emrahatay@mehmetakif.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin egzersiz engellerinin farklılıklarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Metod: Çalışmaya yaşları 21.65 3.50 yıl olan 87 erkek, 83 kadın toplam 150 üniversite öğrencisi gönüllü katılmıştır. Öğrencilerin egzersiz engellerini ortaya koymak için Ortabag ve arkadaşları (2010) tarafından Türkçeye kazandırılan egzersiz engelleri ölçeği kullanılmıştır. On dört maddeden oluşan ölçek 4'lü likert tipidir. Ölçekte alınacak en düşük puan 14, en yüksek puan 56'dır. Verilerin analizinde Sosyal Bilimler için Geliştirilmiş İstatistiksel Program kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uyup uymadıklarına Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre karar verilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermeği görülmüş olup verilerin değerlendirmesinde Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Veriler %95 güven aralığında ve 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Bulgular: Cinsiyetler bakımından egzersiz engelleri değerlendirildiğinde erkekler ve kadınların egzersiz engelleri önemli düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Öğrencilerin egzersiz engelleri okudukları bölümlerin program süresi (Ön lisans, Lisans, Yüksek Lisans) bakımından önemli derecede farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin egzersiz engellerinin farklılıklarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Egzersiz, Engel, Öğrenci

Exercise Obstacles a pilot Study on University Students

Abstract

Aim: The purpose of this study was to demonstrate the differences in the exercise barriers of university students. **Method:** A total of 150 university students participated in the study, 87 males and 83 females aged 21.65 ± 3.50 years. In order to reveal the exercise barriers of the students, the exercise barriers scale which translated in Turkish by Ortabag and colleagues (2010) were used. The scale consisting of fourteen items is a 4-point likert type. The lowest score to be taken on the scale is 14, the highest score is 56. In the analysis of the data, the Improved Statistical Program for Social Sciences was used. It was decided according to the results of the Kolmogorov-Smimirnov test whether the data fit the normal distribution. Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis test were used in the evaluation of the data. The data were assessed at 95% confidence interval and 0.05 significance level. **Findings:** Exercise barriers for gender are significantly different between men and women ($p < 0.05$). Part of the students with exercise barriers differ significantly in terms of program duration (Associate, Bachelor, Master) ($p < 0.05$). **Result:** While strategies for promoting physical activity on university students are determined, the identification of different strategies according to the gender and the program they are studying will increase the effectiveness of the initiative.

Keywords: Exercise, Obstacles, Student

Giriş

Fiziksel aktivite enerji tüketimi ile sonuçlanan her hangi bir beden hareketi olarak tanımlanmaktadır. İnaktif yaşamının dünya genelinde 3.2 milyon ölümün nedeni olduğu vurgulanmaktadır. Düzenli yapılan yürüyüş, bisiklet gibi orta şiddetteki aktiviteler kardiyovasküler hastalık, diyabet, kolon ve göğüs kanseri, depresyon, obezite, kalça kırılması gibi hastalıklara karşı risk faktörlerini azaltmaktadır (URL1).

Teknolojik gelişmelerle birlikte insanlar bir takım yaşam kolaylıkları kazanmıştır. Bunun yanında bu yaşam kolaylıkları insanları daha az hareket etmesine neden olmuştur. Teknolojinin sağladığı kolaylıkların yansımaları olan yetersiz fiziksel aktivitenin neden olduğu sağlık sorunları günümüzde hastalıkların büyük bir yükünü oluşturmaktadır. Bu yüzden dünya sağlık örgütü fiziksel aktiviteyi artırıcı önemlerin alınmasını üye ülkelere tavsiye etmektedir.

Yıllardan beri spor bilimciler ve sağlık/dinçlik çalışanları çoğu hastalığa karşı en mükemmel savunma yolunun bedensel etkinlik olduğunu iddia etmektedirler(Heyward, 2002). Amerika'da yapılan bir araştırma majör kronik hastalıklardan meydana gelen ölümlerin %23'ünün inaktif yaşam stili ile ilgili olduğu ortaya konulmuştur (URL 3).

Amerika'da halk sağlığına önderlik eden kurumlar bedensel etkinliğin birkaç kronik hastalığı doğrudan azalttığını, diğer risk etmenlerine de pozitif bir yarar sağladığını ve hastalıkların tedavisinde rehabilitasyon amaçlı olarak önemli ölçüde katkısının olduğunu vurgulamaktadırlar (Corbin, Lindsey ve Welk, 2000)

Fiziksel aktivitenin sağlık üzerine olumlu etkileri bilinmesine rağmen dünya genelinde yetişkinlerin %23'ü, okula giden adolesanların %81'i yeterince aktif değildir (URL 2).

Bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarını engelleyen kültürden kültüre, toplumdaki topluma, bölgeden bölgeye, bireyden bireye değişen farklı nedenleri vardır. Bu çalışma üniversite öğrencileri arasında sosyodemografik özelliklere göre fiziksel aktiviteyi engelleyen nedenleri kıyaslamak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Çalışmaya yaşları 21.65 ± 3.50 yıl olan 87 erkek, 83 kadın toplam 150 üniversite öğrencisi gönüllü katılmıştır. Öğrencilerin egzersiz engellerini ortaya koymak için Sechrist (1987) ve arkadaşları tarafından geliştirilen Ortobag ve arkadaşları (2010) tarafından Türkçeye kazandırılan egzersiz engelleri ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlamasındaki güvenilirliği 0.80 dir. Yapılan çalışmada ölçeğin güvenilirliği 0.65 dir. On dört maddeden oluşan ölçek 4' lü likert tipidir. Ölçekte alınacak en düşük puan 14, en yüksek puan 56 dir.

İstatistiksel analiz

Verilerin analizinde Sosyal Bilimler için Geliştirilmiş İstatistiksel Program kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uyup uymadıklarına Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre karar verilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermediği görülmüş olup verilerin değerlendirilmesinde Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Veriler %95 güven aralığında ve 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Cinsiyetlere Göre Egzersiz Engelleri Puanları

Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	z	p
Erkek	87	94.14	-2.350	.01
Kadın	83	76.44		

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların cinsiyetlere göre egzersiz engelleri önemli düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0.01$).

Tablo 2. Eğitim Düzeyine Göre Egzersiz Engelleri Puanları

Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	df	p
On Lisans	7	85,36	2	.01
Lisans	145	89,35		
Lisans Üstü	18	54,56		

Tablo 2 de görüldüğü üzere katılımcıların eğitim düzeylerine göre egzersiz engelleri önemli düzeyde farklılık göstermektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Üniversiteye gelmeden Önceki Yaşamlarını Geçirdikleri Yerleşim Yeri

	n	Sıra Ortalaması	df	p
Koy-Kasaba	9	45,72	3	0.07
Ilce merkezi	41	92,68		
Il merkezi	42	83,44		
Buyuk sehir merkezi	78	87,42		

Tablo 3’de görüldüğü üzere öğrencilerin üniversiteye gelmeden önceki yaşadıkları yerleşim yerlerine göre egzersiz engelleri değerlendirildiğinde anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. Öğrencilerin yaşamlarını sürdürdükleri Yer bakımında Değerlendirme

	n	Sıra Ortalaması	df	p
Yurt	23	75,24	3	0.48
Apartment	88	88,38		
Ev	37	90,42		
Diğer	22	76,43		

Tablo 4 ‘de görüldüğü üzere öğrencilerin kaldığı yer bakımından değerlendirildiğinde kalma yerleri bakımından egzersiz engelleri bakımından anlamlı fark yoktur ($p>0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Fiziksel aktivite engelleri toplumdan topluma, bireyden bireye, kültürden kültüre farklılık göstermekle birlikte genel olarak fiziksel aktivitenin yeterince önemini kavrayamama, fiziksel aktiviteden hoşlanmama, zaman eksikliği, çocuğa sahip olma ve daha önemli diğer önceliklerinin olması gibi engeller fiziksel aktiviteye katılımı sınırlandırmaktadır (Solman ve ark., 2003).

Karar alıcıların yapacağı girişimler ile fiziksel aktiviteye katılımın artırılabilceği literatürde vurgulanmaktadır. Bu girişimler spor alanlarının, yürüyüş yapılabilecek yolların, parkların, bisiklet yollarının sayısının artırılması ve trafiği güvenli kılacak önlemlerin alınmasıdır. Bunun yanında halkın fiziksel aktivitenin yararları konusunda bilinç düzeyinin artırılması da fiziksel aktiviteye katılımı arttıracığı vurgulanmaktadır (Solman ve ark., 2003).

Fiziksel aktiviteye katılımı engelleyen çok sayıda faktör vardır. Bu faktörler bireysel, çevresel ve sosyal olarak sınıflandırılmaktadır (Demir, 2016). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılacak fiziksel aktiviteyi artırıcı girişimlerin stratejileri belirlenirken bu farklılıkların göz önünde bulundurularak cinsiyetlere ve öğrencilerin okudukları programa göre farklı stratejilerin belirlenmesi girişimin etkinliğini arttıracaktır.

KAYNAKÇA

Corbin, CB., Lindsey, R., Welk, G. (2000). Concepts of Fitness and Wellness: A Comprehensive Lifestyle Approach. Thirt Edition. Dubuque: McGraw-Hill Companies.

Demir, R. (2016). Physical Activity/Environmental and Social Effects to Exercise-PA Barriers. 2(1):141-5

Ortabag, Ceylan, Akyuz, Bebis. (2010). The validity and reliability of the exercise benefits/barriers scale for Turkish Military nursing students. South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation, (32):

Salmon Jo, David Crawford, Neville Owen, Adrian Bauman, James F. Sallis. (2003). Physical Activity and Sedentary Behavior: A Population-Based Study of Barriers, Enjoyment, and Preference. Health Psychology .;22(2):178-188

Vivian H. Heyward. (2002). Advanced Fitness Assessment and Exercise Prescription. Fourth Edition. Champaing: Human Kinetics Publisher.

URL 1. World Health Organzition. Physical Activity. http://www.who.int/topics/physical_activity/en/ Erişim Tarihi: 15.05.2018

URL 2. World Health Organzition. Physical Activity Reduces the Risk of Dishease. <http://www.who.int/news-room/facts-in-pictures/detail/physical-activity> Erişim Tarihi: 15.05.2018.

URL 3. Physical Activity fundamental to Preventing Disease June 20, 2002 Aavailable at: <http://aspe.hhs.gov/health/report/physicalactivity/> 29.01.2008

Spor Organizasyonları Hizmet Kalitesi Algısının İncelenmesi: Taekwon-Do Türkiye Şampiyonası Örneği

OlcaY SALİCİ, Mehmet KUMARTAŞLI

Süleyman Demirel Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Isparta, TÜRKİYE

E-Posta: olcaysalici@sdu.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı, spor organizasyonlarının hizmet kalitesini katılımcıların bakış açısı ile incelemektir. Araştırma; Isparta ilinde yapılan Türkiye kulüpler arası Taekwon-do şampiyonasına katılan ve yaş ortalaması 18.54 ± 3.08 olan 157 gönüllü katılımcı üzerinde yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Akdağ ve ark (2015) tarafından geliştirilmiş olan ölçek kullanılmıştır. Kullanılan ölçeğe yeniden faktör analizi uygulanmış ve ortaya çıkan yeni formun geçerlilik, güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Buna bağlı olarak 15 sorudan oluşan yeni formun, organizasyon katılımcıları hizmet kalitesi algılarını güvenilirliği kanıtlanmış olan 4 alt boyutta (oda hizmetleri, ulaşım hizmetleri, güvenlik hizmetleri, genel hizmetler) % 70 güç ile temsil ettiği hesaplanmıştır. Toplam puanlara göre (ayrı ayrı boyutlara bakılmaksızın) en az 15, en çok 75 puanlama yapılabilen bu ölçüm metodu ile katılımcıların hizmet algısının 50.63 ± 10.08 (%67.5) düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan bu algının ölçeğin alt boyutlarına göre cinsiyet ve yaşa göre olmasa da, müsabaka yaşı ve eğitime göre anlamlı farklar gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hizmet Kalitesi, Hizmet Kalitesi Algısı, Spor Organizasyonu Hizmet Kalitesi

Sports Organizations Evaluation of Service Quality Perception: The Sample of Turkey Championship

Abstract

The purpose of this study is to examine service quality of sports organizations from the point of view of their participants. The research was conducted on 157 volunteers who mean age 18.54 ± 3.08 , in Clubs Championship Of Turkey held in Isparta. The scale developed by Akdağ et al (2015) was used as data collection tool. Factor analysis was applied to the used scale and validity and reliability analysis of the new form were performed. Accordingly, it was calculated that the new form consisting of 15 questions, the service quality perceptions of participants represented the in 4 sub-dimensions (room services, transportation services, security services, general services) with 70% reliability. It was determined that the service perception of the participants was 50.63 ± 10.08 (67.5%) with this measurement method which can be scored at least 15 and at most 75 according to the total scores (regardless of individual dimensions). On the other hand, it has been determined that this subtype has significant differences according to experience in branch and education, although not according to gender and age.

Keywords: Service Quality, Service Quality Perception, Sport Organization Service Quality

Giriş

Ciddi emekler ile paralar harcanarak ve büyük sorumluluklar alınıp organize edilen spor etkinlikleri için geri bildirimler, katılımcıların memnuniyet düzeyi ve sunulan hizmet kalitesi algısı çok büyük önem arz etmektedir. Böylelikle tekrar edilmesi düşünülen bu organizasyonların devamlılığı ve katılımın artırılarak yayılması planlanmaktadır. Bu planlama süreci dâhilinde katılımcıların beklentileri ve memnuniyetleri ile bunlara bağlı sunulacak olan hizmet önemli rol oynamakta olup bu bilginin doğrudan katılımcılardan bilimsel yollarla temin edilmesi ihtiyacı açığa çıkmaktadır.

Sportif organizasyonlarla ilgili beklenti, memnuniyeti, hizmet kalitesi algısını açıklayan ve yoklayan birçok çalışma mevcuttur. Literatüre göre memnuniyet “tüketicinin aldığı mal veya hizmetten tatmin olma tepkisi” şeklinde tanımlanmaktadır (Oliver, 1997: 13). Buradan yola çıkarak memnuniyet tüketicinin tekrar satın alma davranışını göstermesine, bu destinasyonda düzenlenecek başka organizasyonlara katılmasında veya başkalarını katılmaya teşvik etmesinde büyük önem taşımaktadır (Tüfekçi, 2014: 236). Öte yandan hizmet kalitesi algısı ise genel olarak literatürde; beklenen ile alınan hizmet arasındaki algı farkı olarak tanımlanmaktadır (MacKay & Crompton, 1988: 46).

Tsitskari ve ark. (2006) Spor organizasyonlarında hizmet kalitesi adıyla yaptıkları çalışmalarında bu alanın henüz yapılanma aşamasında olduğunu ancak ihtiyaç duyulan ve mutlaka üzerinde durulması gereken bir mecra olduğunu söylemişlerdir. Shonk ve Chelladurai (2008) Spor turizminin ve turistinin gelişim aşamasında olduğunu ve memnuniyet düzeyinin çok önemli etkisi olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca bunun için bir model önerisinde bulunmuşlardır. Yıldız (2009) da spor organizasyonlarında hizmet kalitesi algısı ve modelleri ile ilgili yaptığı çalışmanın sonucunda benzer bir düşünce sergileyerek gerek literatürün gerek ise uygulama alanının henüz randımanlı olarak kullanabileceği bir modellemeye sahip olmadığından ve fikir birliği sağlanmadığından bahsetmiştir. Ancak gelişmekte olan bu alan için önem vurgusu yapmayı da ihmal etmemiştir.

Literatür incelenmeye devam edildiğinde günümüze gelindikçe sportif alanların birçoğunda hizmet kalitesi ve memnuniyet düzeyinin incelenmeye başlandığı göze çarpmaktadır. Örneğin; Salici (2016) doktora tezinde Türkiye masa tenisi turizmi katılımcılarının tutum ve memnuniyet düzeylerinin araştırılması ve masa tenisi turizminin geliştirilmesine yönelik öneriler sunarken Pala ve ark. (2016) fitness merkezlerindeki hizmet kalitesi beklentisini, Özen ve ark (2016) gençlik hizmetleri etkinliklerine katılan bireylerin hizmet kalitesi algısını, Yıldız ve ark (2013) ise spor ve rekreasyon hizmetlerinde algılanan hizmet kalitesini incelemişlerdir. İlgili literatüre destek sağlamak ve daha planlı organizasyonlar tertip edilmesine yardımcı olmak adına bu çalışmanın amacı spor organizasyonları hizmet kalitesi algısının incelenmesidir.

Materyal ve Metod

Araştırma; Isparta ilinde yapılan Türkiye kulüpler arası Taekwon-do şampiyonasına katılan ve yaş ortalaması 18.54 ± 3.08 olan 157 (73 kadın, 81 Erkek) gönüllü katılımcı üzerinde yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Akdağ ve ark (2015) tarafından geliştirilmiş olan ölçek kullanılmıştır. Kullanılan ölçeğe faktör analizi uygulanmış ve ortaya çıkan formun geçerlilik, güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Buna bağlı olarak 15 sorudan oluşan formun, organizasyon katılımcıları hizmet kalitesi algılarını güvenilirliği kanıtlanmış olan 4 alt boyutta (oda hizmetleri, ulaşım hizmetleri, güvenlik hizmetleri, genel hizmetler) % 70 güç ile temsil ettiği hesaplanmıştır.

Ölçeğin boyutlarının ve genelinin güvenilirlik katsayıları hesaplandığında yine sırasıyla 0.874, 0.873, 0.728, 0.833, 0.876 olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan test sonucu verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiş olup yapılan ikili ve çoklu karşılaştırmalarda Mann Whitney-U testi ile Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır.

Bulgular

Toplam puanlara göre (boyutlara ve cinsiyet farkına bakılmaksızın) en az 15, en çok 75 puanlama yapılabilen bu ölçüm metodu ile katılımcıların hizmet algısının 50.63 ± 10.08 (%67.5) düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Detaylı inceleme için Tablo 1’de cinsiyet analizi, Tablo 2’de korelasyon analizi ve Tablo 3’de eğitim düzeyi analizi aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Cinsiyete Göre Katılımcıların Hizmet Kalitesi Algılarının Analizi

Ölçek	Cinsiyet	n	En Az	En Çok	\bar{X}	Ss±	Sıra Ortalaması	p
Toplam puan	Kadın	73	19.00	71.00	49.99	11.52	64.66	0,95
	Erkek	55	29.00	71.00	50.69	9.95	64.28	
Genel hizmetler	Kadın	73	7.00	35.00	22.87	6.83	64.62	0,97
	Erkek	55	9.00	35.00	23.24	5.68	64.34	
Ulaşım hizmetleri	Kadın	73	3.00	15.00	10.07	3.42	62.95	0,58
	Erkek	55	3.00	15.00	10.46	3.20	66.55	
Oda hizmetleri	Kadın	73	3.00	15.00	10.08	3.00	62.80	0,55
	Erkek	55	3.00	15.00	10.44	2.98	66.75	
Güvenlik hizmetleri	Kadın	73	2.00	10.00	6.96	1.94	67.27	0,32
	Erkek	55	2.00	10.00	6.56	2.34	60.82	

*p<0.05

Tablo 1. incelendiğinde katılımcıların ölçekten aldıkları gerek toplam, gerekse de alt boyutlar puanlarında cinsiyete dayalı anlamlı bir fark göstermedikleri gözlemlenmektedir (p>0.05).

Tablo 2. Yaş ve Tecrübeye Göre Katılımcıların Hizmet Kalitesi Algılarının Analizi

Ölçek		Toplam puan	Genel hizmetler	Ulaşım hizmetleri	Oda hizmetleri	Güvenlik hizmetleri
Yaş	r	0,00	0,06	-0,06	-0,04	-0,02
	p	0,97	0,47	0,53	0,63	0,78
Müsabık Olma Yaşı	n	127	127	127	127	127
	r	-0,11	-0,07	-,211*	0,01	-0,03
	p	0,27	0,47	0,03*	0,92	0,73
	n	108	108	108	108	108

*p<0.05

Tablo 2. incelendiğinde katılımcıların yaşına göre anlamlı bir hizmet kalitesi algısı gözlemlenmezken ($p>0.05$), müsabık olma yaşları kapsamında “ulaşım hizmetleri” boyutunda anlamlı bir algı ayrılığı tespit edilmektedir ($p<0.05$). Negatif ilişkinin olduğu bu duruma göre müsabık olma yaşı arttıkça ulaşım hizmetleri hizmet kalitesi algısı düşmektedir. Ancak diğer boyutlarda ve toplam puanlarda herhangi bir fark gözlemlenmemektedir ($p>0.05$).

Tablo 3. Eğitim Düzeyine Göre Katılımcıların Hizmet Kalitesi Algılarının Analizi

Ölçek	Eğitim Düzeyi	n	Min	Max	\bar{X}	Ss±	Sıra Ortalaması	U	p
Toplam puan	L. M.	58	29.00	71.00	51.36	8.84	50.29	940.00	0.31
	Ü. M.	37	19.00	71.00	48.42	12.74	44.41		
Genel hizmetler	L. M.	58	9.00	35.00	23.28	5.27	49.75	971.50	0.44
	Ü. M.	37	7.00	35.00	22.20	6.88	45.26		
Ulaşım hizmetleri	L. M.	58	3.00	15.00	10.78	3.02	53.41	759.00	0.02*
	Ü. M.	37	3.00	15.00	9.24	3.27	39.51		
Oda hizmetleri	L. M.	58	3.00	15.00	10.34	2.77	47.28	1031.00	0.75
	Ü. M.	37	3.00	15.00	10.32	3.42	49.14		
Güvenlik hizmetleri	L. M.	58	2.00	10.00	6.96	2.05	49.41	991.00	0.53
	Ü. M.	37	2.00	10.00	6.66	2.33	45.78		

* $p<0.05$

L.M. : Lise Mezunu, Ü.M. Üniversite Mezunu

Tablo 3. incelendiğinde ulaşım hizmetleri boyutunda lise mezunu katılımcıların, üniversite mezunu katılımcılara kıyasla daha yüksek bir hizmet algısı puanına sahip oldukları ve bunun anlamlı derecede fark yarattığı tespit edilmektedir ($p<0.05$). Öte yandan diğer boyutlarda ve toplam puanlarda eğitim düzeyine göre anlamlı bir hizmet algısı düzeyi gözlemlenmemektedir ($p>0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın amacı, spor organizasyonları hizmet kalitesi algısının incelenmesidir. Amaca bağlı olarak Isparta’da yapılan Taekwon-do branşı Türkiye kulüpler şampiyonasına katılan sporcuların hizmet kalitesi algıları ölçülmüş ve %67.5 memnuniyet düzeyi ölçülmüştür.

Araştırmadan elde edilen veriler detaylı analiz edildiğinde katılımcıların ulaşım hizmetleri boyutunda memnuniyet farkı gösterdikleri ve bu durumun müsabık olma yaşı ile eğitim düzeyi gruplar ayrımında olduğu tespit edilmiştir. Shonk ve Chelladurai (2008) ortaya koydukları hizmet kalitesi modellemesinde, katılımcıların memnuniyet düzeyini etkileyen önemli bir faktörün spor organizasyonlarına olan ülkeler arası, şehirlerarası ve şehir içi ulaşımın olduğunu belirtmektedirler. Literatür incelendiğinde Akdağ ve ark. (2015) aynı ölçüm metodunu kullanarak yaptıkları çalışmalarında Mersin’de düzenlenen Akdeniz Oyunları katılımcılarında ulaşım boyutunda bu çalışma ile aynı sonuca ulaşmamışlardır.

Ancak Salici (2016) doktora tezinde ülkenin muhtelif yerlerinde yapılan organizasyonlarda ulaşım boyutunda anlamlı farklar bulmuş ve bunun havayolları eksikliği olan yerleşim yerlerinde olduğunu ifade etmiştir.

Isparta’da yapılan bu organizasyon için ulaşım hizmetlerinde tespit edilen bu hizmet kalitesi algısı farklılığı için kentte bulunan ulaşım imkânlarının iyileştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Şehir merkezine uzak olan havalanı ve uçak seferlerinin sıklığı bu durumu ortaya çıkarmış olabileceği gibi yeterli direkt bağlantıya sahip olmayan otobüs seferleri de bu sonuca sebep vermiş olabilir.

Buna benzer çalışmaların literatüre dâhil edilmesi ile daha saptayıcı sonuçlara ulaşmak ve kıyas anlamında daha zengin bir ortamın oluşması şüphesiz ki daha belirleyici olacaktır. Bu bağlamda çalışma öncesi toplanacak olan demografik bilgilerin önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akdağ, G., Güler, O., Duran, A., Dalgıç, A., Benli, S., Dönmez, B. (2015) Spor organizasyonlarında algılanan hizmet kalitesi ve memnuniyet: 17. Akdeniz oyunlarına katılan sporcular üzerine bir araştırma, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12:1, 1-25

Mackay, KJ. & Crompton, JL. (1988). A conceptual model of consumer evaluation of recreation service quality. Leisure Studies, 7, 41–49.

Oliver, RL. (1997). Satisfaction: A behavioral perspective on the consumer, Boston, MA: Irwin, McGraw-Hill.

Pala, A., Kargün, M., Biner, M., Kolayış, H. (2016) Fitness Merkezlerindeki Hizmet Kalitesi Beklentisinin İncelenmesi, Akademik Bakış Dergisi, 54: 1-9

Salici, O. (2016) Türkiye Masa Tenisi Turizmi Katılımcılarının Tutum Ve Memnuniyet Düzeylerinin Araştırılması Ve Masa Tenisi Turizminin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ISPARTA

Shonk, DJ., Chelladurai (2008), Service Quality, Satisfaction, and Intent to Return in Event Sport Tourism, Journal of Sport Management, Human Kinetics, 22, 587-602

Tüfekçi, K. (2014) Spor Organizasyonlarında Destinasyon Pazarlaması İle Memnuniyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Anadolu Kupası Yüzme Müsabakalarında Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Y.2014, C.19, S.1, s.233-249.

Yıldız SM. (2009), Katılıma Dayalı Spor Hizmetlerinde Hizmet Kalitesi Modelleri, Ege Akademik Bakış, 9:4, 1213-1224

Yıldız, Y., Onağ, AO., Onağ, Z. Spor Ve Rekreasyon Hizmetlerinde Algılanan Hizmet Kalitesinin İncelenmesi: Fitness Merkezi Örneği, Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, 2:3, 114-130

Technological Innovations Improving Sports Performance

Iryna STYFANYSHYN, Nadiya YURKO, Andriana LYTVYN

Lviv State University of Physical Culture, Lviv, UKRAINE

E-Mail: iryna80@ukr.net

Abstract

Technology has been closely linked to the development and progress of the human race from the very beginning. It has allowed us to adapt to our environment, meet basic needs, and satisfy our desires. The advancement of technology shows no signs of stopping, and is present in all aspects of our day-to-day lives. It brings greater quality of life and increased productivity in almost any task, including improved athletic performance, among other benefits. The actuality of the research is the sports technologies influence the result of athletes' performance. The research is aimed to study out the sports technologies impact on the athletic performance improvement. The task of our scientific work is: to look at the modern sports-related technologies and examine their influence to achieve the best results. Theoretical and methodological bases of the research consist in the literature analysis and the comparative method. The analysis of recent researches and publications. With graduates going on to further research or working with national bodies and major sports brands, the work universities do around sports technology will continue to have an impact in both sports performance and wider health contexts. The technologies now available to researchers enable previously unanswerable questions to be addressed, with a greater level of accuracy in data than had previously been possible.

Keywords: Technology, Sports Performance, Athletic Improvement

Introduction

Nowadays, to improve performance sports use increasingly complex technologies. As a direct result of technology used during competition or in training there are some considerable leaps forward in sporting performance. Technological results have a great influence on sport. The use of technology is just one of those areas that has made an impact on sports today. The sport world is ceaselessly varying over the years. One criticism of the technology usage is that it can slow down the speed of the game, but on the other hand for many people it makes watching it more enjoyable to see the correct decisions being made. We agree with the definition that comes from the University of Ulster:

“Sporting technologies are man-made means (methods), developed to reach human interests or goals in or relating to a particular sport. Technology in sports is a technical means by which athletes attempt to improve their training and competitive surroundings in order to enhance their overall athletic performance.” In other words athletes, coaches and officials try to use technology to increase results and to improve sport.

Thanks to the latest technological developments, most people’s lives have been enhanced and simplified. While the true essence of sports lies in the talent of athletic performers, their game can be greatly improved by making use of modern technologies, ensuring a superior game and positive results.

Many athletes have happily embraced such technologies, utilizing sensors and chips to aid them in evaluating their performance. They have welcomed scientifically designed sports gear to assure their movements are as efficient as possible, consequently increasing their chances of winning medals and trophies.

Significant sports technologies, such as ‘smart’ sports gear, are immensely popular amongst athletes to analyze their performance. Such equipment includes sensors and computers as part of their training regime. Examples of ‘smart’ equipment technologies comprises of devices to measure reaction time and frequency of movements.

Latest achievements technologies of sport have created a variety of products aimed to improve and increase athletic performance. The athletics’ health and fitness can be supported and observed, and injuries treated, through the technologies development such as heart rate monitors, pedometers and body-fat monitors. The use of these means have given persons greater skills of the body and its capacity to absorb exercise, which in turn has permitted athletes to train and compete in sports to a much older age. The safety of the involved sportsmen has also be helped through the development of certain sporting equipment, such as helmets and body protection which are used for example in cricket and hockey to help prevent injuries. Modern sporting technologies have also made officiating easier and more accurate, and spectator interest and excitement is enhanced by broadcasting and in-stadium displays or scoreboards.

Technology is used to enhance athletic results. Nowadays athletes use high-tech materials constantly measuring their performances and analysing their health that were not so available for professionals some years ago. Thanks to materials like fibreglass, carbon fibre and polyurethane, which also have the pros, athletes can improve their outcomes.

Technology has been at the forefront of sporting performance advances, with improvements in areas such as equipment design, uniforms, footwear, running surfaces and stadiums. So, any improvements must still be within the rules of the sport. Also, data analysis helps reduce the traumas’ risk, but even when it occurs new therapies and prostheses accelerate the healing process.

Sports clothing and footwear needs to be user-friendly and include valuable advances such as strength, flexibility, toughness, resistance to moisture and more importantly cost. Footwear is generally chosen more for comfort and to avoid injury rather than to improve performance.

Sporting equipment such as the composite tennis racket has been created to provide increased ball speed, and reduce injuries potential at the elbow joint. Also, a connected tennis racket stores information about players games such as shot power and ball impact location on racket along with number of strokes, etc.

Thereby, many athletes in professional clubs now wear special shirts that measure their vital signs during training or games. New technology analyses data about every second of the game and the players performance. It helps to improve, create new strategies and thus boost players' results. There are a lot of gadgets, chips and clothing measuring vital signs and devices which actively enhance the performance!

To measure performance there are such technologies as 'smart' equipment. These include devices used for exercise stress testing and cardiovascular assessment, human reaction time and frequency of movement meters, and devices such as force platforms that measure the characteristics of jumping and running. To analyse performance such modern technologies as motion capture analysis are also used. This involves digitally recording on cameras, the athletes movements during sporting activities which can then be used for evaluation by the performer or their coach, or for enhanced spectator entertainment.

Out of all the changes that have been made, though, these are more than 20 effective technological innovations in sports history. Some of them are:

- 1) **High tech stadiums.** The most technologically advanced stadiums today boast amenities that make them look and feel more like resorts than ball parks.
- 2) **Titanium Golf Clubs.** Allowing for a larger sweet spot and a faster swing due to its light-weight material, titanium drivers have now become the weapon of choice for all professional golfers.
- 3) **In-Helmet Headsets in football.** By speaking with their coaches via radio waves, QBs have been able to more easily relay play calls to the huddle, and make necessary adjustments on the fly.
- 4) **Online booking systems** saves your staff time.
- 5) **Lighter, Flatter Track Shoes in track and Field.** Through years of testing and experience, athletes and sports scientists have worked to find the perfect blend of light-weight shoes with optimal grip which uses synthetic microfibers and smoother spike plates to help him get the job done.
- 6) **Doping testing** is a key component enforced by anti-doping authorities to detect and deter doping in sport.
- 7) **LZR Swimsuits.** The suits are water-repellent, reduce drag, improve buoyancy and use a corset-like grip to maintain optimal body position in the water.
- 8) **Carbon Fiber Skis and Snowboards.** Skis and snowboards have undergone numerous design changes over the past few decades, with materials like wood, metal, fiberglass and, finally, carbon fiber being used by riders hit the slopes.
- 9) **Regenokine in** Baseball, Basketball, Hockey, Football, Golf, Tennis; Regenokine is a method of blood-spinning used to reduce chronic pain and arthritis by enriching the patient's blood with platelets and anti-inflammatory agents.

10) **HANS Device in F1 Racing**; the HANS device established itself as the premiere option for serious motorists looking to protect their necks.

11) **Hawk-Eye and Cyclops Machines in tennis**. Implemented to address a long history of disputed line calls, this new technology machines use a team of cameras and ball-tracking technology to accurately predict where a tennis ball has landed on the court.

12) **Steroids in Baseball, Football, Track and Field, Basketball, Hockey, Cycling**; Unfortunately, the techniques used to mask doping have also become equally advanced, so it appears that chemical advantages have just become a part of the game.

13) **Wind tunnels**. Using computational fluid dynamics, they analyse the wind resistance of people or objects to develop aerodynamic materials

14) **Fantasy sports Web sites**. fantasy sports have ballooned in popularity thanks in part to Web sites which offer live scoring, an easy-to-use draft application, injury reports, and detailed statistical analysis and player comparisons. Most importantly, the sites' chat forums offer a convenient place to hone your trash-talking skills.

15) **Games on demand**. The luxury of watching any game you want isn't restricted to your laptop. You can watch live action from a half-dozen games at once with a split-screen format.

16) **The shot clock in basketball**. Before the shot clock was introduced, basketball was struggling to gain any traction as a major, mainstream sport.

17) **Advanced prosthetics for disabled athletes**. The reduced mass of the device makes it firm yet supple for sprinters, and provides some shock absorbing properties for marathon runners.

18) **Nutrition and Fitness**. Technology such as software programs are being used to monitor and analyse an athlete's nutrition and fitness levels in much more accurate ways than previously.

19) **Composite Tennis Racquets**. Thanks to a lighter, sturdier frame and a larger hitting surface, the newer racquets allowed for more spin, harder hitting and better control than their wooden counterparts, quickly rendering them obsolete.

20) **Goal-Line Technology in hockey and soccer**. By using an overhead camera, referees can consult instant replay to decide whether or not the ball (or puck) crossed the goal line - a crucial determinant in the outcome of every game.

What we do know is that it is not likely that a single gene (or group of genes) is solely responsible for someone's athletic talents. A genetic profile that favours explosive, fast twitch muscle fibres is not the only thing an athlete needs to compete in the 100-metre sprint at the Olympics. For that you also need the right lung capacity and specific muscle and bone profiles, among many other things. And of course diet, environment and culture, perseverance and psychological resilience also play a pivotal role in an athlete's success. Understanding how all these different factors interact can help coaches put together training regimes to help an athlete maximise performance.

Coaches are interested in marginal gains. Accomplishing even a 0.001% improvement in any area of an athlete's performance could mean an advantage, no matter how slight it may seem, because adding up these advantages could mean much more significant improvements. Analysing the millions upon millions of data points gathered by wearables and sensors means athletes and sports teams can see even the smallest failures or successes in a performance. With data analytics, every little thing an athlete does can be studied, assessed and broken down into its individual elements. The conditions that led to these failures or successes can then either be removed or recreated to improve future performance.

Up until recently, coaches used video footage to train and prepare for matches and study athletic performance, but VR offers unprecedented analysis methods and enables athletes to visualise games – on the virtual representation of the field – before playing them. Using 3D simulators, athletes can see various tactical options and face their opponents before the actual game or competition takes place. The technology also helps with simulating the mental and emotional pressure of competitions or experiencing the sensation of a jump that an athlete hasn't tried before. With virtual reality, he can literally see and experience it with his own eyes.

Conclusions

To sum up, whether it's for the purpose of making a good thing great, or fixing a broken system altogether, technology has played a major role in perfecting the sports that we love to analyze and agonize over. Some people decry the use of technology to improve sports performance but in reality it is inevitable. The research and development of sport apparatus and apparel is an industry in itself which creates opportunity for investment and employment. Technology will continue to enhance athlete performance. And at some point we will have to put specific rules and regulations in place about which enhancements are allowed – whether it's a piece of tech or a genetics-based training regimen.

REFERENCES

Gus Turner. Complex. The 20 Biggest Tech Advancements in Sports History.

[http://www.complex.com/pop-culture\(2013.06\)](http://www.complex.com/pop-culture(2013.06)).

The medical futurist newsletter. Technology changes the future of professional sports.

<http://medicalfuturist.com/>

Russ Thorne. Evolving athletic performance with the help of new sports technologies.

<http://www.independent.co.uk>

Jon Brodtkin, Network World 10 sports technologies to love and 5 to hate.

<http://www.networkworld.com>

Technology in sport - A Level Physical Education. <http://alevelphysicaleducation.co.uk>

Technologist 09. Sports and Tech. How athletes make use of the latest inventions.

[http://www.technologist.eu/the-sports-revolution\(2016.04\)](http://www.technologist.eu/the-sports-revolution(2016.04))

Problems of Using Informational Technologies in the Process of Teaching Foreign Language for Sportsmen

Mariya TELYCHKO¹, Olga ABRAMIV¹, Martha HAIDUK²

¹Lviv State University of Physical Culture, Lviv, UKRAINE

²Lviv Politechnic National University, Lviv, UKRAINE

E-Posta: m.telichko.1980@gmail.com

Abstract

The article investigates the main problems of using information technologies in teaching foreign languages for sportsmen in higher educational establishments. Particular attention is paid to innovative methods of teaching and improving foreign language for sports communication. Statement of problem in general and substantiation of its relevance. It is important to develop communicative competence of university students and the strategies they need for effective participation in the learning process or during professional communication (Bakayeva and Borysenko, 2005). Identification of previously unsettled parts of the general problem: since pedagogical technologies are closely related to widespread use of information technologies, students of higher educational institutions should have favorable conditions for the use of modern means communication technological capabilities both for the search and receiving information, and for the development of cognitive and communicative abilities. Formation of the purposes of the article. The development of sports in Ukraine during the last decades has led to the emergence of increased interest and the growing popularity of learning a foreign language for sports communication. Thus, most foreign language curricula for professional communication determine that the creation of the *European Higher Education* presents challenges to increase student mobility, more effective international communication, easier access to information, and other facts. Therefore, it is necessary to develop communicative competence of university students and the strategies they need for effective participation in the learning process and in situations of professional communication they may face, including the sports sphere (Bakayeva and Borysenko, 2005).

Keywords: Information Technologies, Professional Communication, Sports Sphere, Foreign Language Sports Communication, Sports Higher Educational Institution

Introduction

Presentation of the main research material

Nowadays, the system of higher education focuses on the interpersonal relations democratization. A university graduate should possess a high level of overall development, information and communication competence, high professionalism and productive adaptation to changing conditions. All these challenges lead to the fact that we require innovative pedagogical activity, which is one of the essential factors of successful educational activity at higher educational establishments.

In recent years, information technology has become increasingly widespread in higher education institutions. Not only are modern technical means taken into account but also new approaches to the learning process. As far as the teaching process is concerned, the task of the teacher is to create all the necessary prerequisites for the practical language mastering for each student. This involves choosing the teaching methods that would allow him to reveal his activity and creativity. Modern innovative technologies related to the use of various information technologies and Internet resources are of great importance in this case (Gryshkova, 2007).

A key component in learning process is the formation and development of communication efficiency, which means that the message should be put across in clear, successful and relevant way. Specialized course in professional foreign communication requires basic knowledge in various disciplines, such as "Sport Management" and others.

Thus, it can be noted that the subject "Foreign language for sports communication" is a set of actions aimed at:

1. Education. The goal is achieved thanks to appropriate teaching skills;
2. Language competence. It is formed and developed on the basis of typical situations in professional sports communication.

The characteristic feature of the modern process of adjustment to international standards of education requires the introduction of appropriate language teaching methods that would lead to the correct understanding and application of professional vocabulary, minimization of linguistic (semantic, syntactic, pragmatic) uncertainties associated with the acquisition of the lexical base.

Studying a foreign language for sportsmen includes a variety of techniques that allow you to master the skills of both oral and written speeches most efficiently.

Variation principle is of vital importance, which contributes to the construction of the pedagogical process in accordance with a certain educational model. The development of different education content versions leads to creating new ideas, as well as the introduction of the pedagogical technology concept in education. Pedagogical technology is a set of psychological and pedagogical rules that determine special set and layout of forms, methods, ways of teaching, educational means. All of them form organizational and methodical tools of pedagogical process.

The following pedagogical technologies have been successfully tested: multilevel learning; collaborative learning; an individual and differentiated approach to learning; project method. All of them contribute to education development, provide for the pedagogical technologies improvement and methods related, techniques and teaching aids, thus, develop students creative thinking and natural potential.

Pedagogical technologies are closely linked to the wide use of information technologies. Students of higher educational establishments in the field of sports should also be provided with favorable conditions for using technological possibilities of modern means of communication both for the searching and receiving information, and for the development of cognitive and communicative abilities. This process can be successful by means of using information and communication technology training, which includes specific methods and technical means (computers, audio and video media, telecommunication networks) for working with information (Sirazeyeva et al. 2018).

At present, higher educational institutions in the field of sports use the most innovative technologies in the learning process; periodically seminars and conferences on the introduction of such technologies are held. Personally oriented technologies are represented by differentiation technologies and individualization of learning as well as project technologies.

The main forms of information technology used in higher educational institutions:

1. Multimedia lessons conducted on the basis of computer training programs;
2. Classes on the basis of personal computer presentations during lectures, seminars, students reports.

So, by means of Power Point computer program, teachers organize a series of multimedia classes, training modules, and e-learning manuals that allow the integration of audiovisual information presented in various forms: graphics, slides, texts, and video footage.

3. Testing on computers;
4. Telecommunication projects, work with audio and video resources online;
5. Distance learning, which includes all forms of educational activity, carried out without personal contact of a student and a teacher;
6. Voice chat used to study phonetics;
7. Lingo phone devices.

All these factors are aimed at creating a foreign language environment in the process of studying. For instance, computer training programs during foreign language classes allow to use the following forms of work: phonetic drills; grammar material studying; expanding vocabulary; writing; monologue and dialogue broadcasting, etc.

Today, as it is known, the priority of information retrieval is increasingly being given to the Internet, which offers a wide range of sources essential for educational process. The Internet information resources are successfully integrated into the learning process, helping to solve various tasks during the course of a foreign language studying. The examples are as follows:

1. Reading skill trainings;
2. Vocabulary replenishment of the language studied;
3. Written speech improvement, for example, writing answers to the interlocutor;
4. Improvement of listening skills on the basis of the original sound texts on the Internet;
5. Introduction to culture, linguistic etiquette, peculiarities of linguistic behavior, sports terminology of the country, the language of which is being studied;
6. Monologue and dialogue skills perfection;

7. Motivation for foreign language activities and knowledge academic writing features (Verba, 2003).

Implementing the tasks mentioned above gives the students excellent opportunities for broadening their minds, self-education and research work and the ability to be self-organized. It is important to create online libraries to facilitate the search on the Internet. Additional pages will be of great importance, as they will contain the most valuable sources of information on the research topic in the field of sports .

One should be aware of the fact that Internet resources information on sports issues also contribute to the development of communicative competence in this field. Although these resources are not an educational material, nonetheless, they allow you to work with authentic texts, which serve as a source of motivation for students, and therefore can be used in the educational process.

Within the framework of the foreign language course in higher education institutions, the following issues should be considered: how to tell about your sport and the history of its emergence and development; how to present yourself and your achievements in the particular kind of sport; simulation of meetings and negotiations; telephone conversation modeling; description of a particular sport peculiarities.

At the same time, due to the rapid development of international relationship in the field of sports and the involvement of more and more athletes in the international cooperation, the English language is used as the international language and undergoes significant changes (Koptilov 2003). However, after studying a foreign language for sports communication, students will have the following benefits:

1. Will be able to communicate confidently;
2. Will be able to speak more clearly and freely;
3. Will successfully take part in negotiations;
4. Will improve the written language, including writing e-mails;
5. Will expand their own vocabulary;
6. Will better learn grammar of the foreign language studied;
7. Will successfully work in international environment.

It should also be taken into account that during communication with each other, discussions often extend to a wider range of issues. Therefore, the teacher should enable students to train in conversations on more general topics, such as current news; issues of society and the environment; political issues; education and training; advertising and media.

The approach to teaching foreign languages in higher education institutions for sportsmen should be clear and accessible in all areas. After all, according to the European Council main methodological principle, the methods used in the study, teaching and learning languages should be considered in terms of their greatest effectiveness in achieving goals consistent with the needs of students in their social context. The effectiveness of teaching is conditioned by the motivation and characteristics of the students, as well as the nature of the human and material resources that can be applied.

Conclusions and Perspectives

The course of foreign language for sports communication should be supplemented with various components that reflect the peculiarities of professional sports communication. Priorities in the teaching of a foreign language for international sporting communication should be as follows: the knowledge of the peculiarities of the national character and norms of communicative behavior of the people, which provides for the establishment of relations in the field of sports, as well as the skills of respectful attitude towards representatives of other cultures formed in the course of studying a foreign language, deprivation of cultural centrism and readiness for mutual understanding and cooperation in the field of sports.

REFERENCES

- Bakayeva, GE., Borysenko, OA. (2005) English language program for professional communication. Kyiv: 119.
- Gryshkova, RO. (2007) Foreign socio-cultural competitiveness formation of students of non-philological specialities: monographical research/R O Gryshkova. Mykolayiv State Humanitarian University named after Petro Mohyla: 424.
- Sirazeyeva, AF., Valeyeva, LA., Morozova, AF. Innovative technologies of English language teaching in higher educational institution. Electronic scientific magazine "Nowadays problems of science and education". URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=17983> (accessed May 9, 2018).
- Verba, LG. (2003) Comparative lexicology of English and Ukrainian languages. Kharkiv, "Nova Knyha": 203.
- Koptilov, V. (2003) Theory and practice of translation. Kyiv: 185.

Historical Review of Future Specialists' in Physical Education and Sports Professional Training for Recreational and Health-Related Activities

Myroslava DANYLEVYCH, Olha ROMANCHUK, Victoriia HUTSULIAK

Lviv State University of Physical Culture, Lviv, UKRAINE

E-Mail: mdanylevych@ukr.net

Abstract

The article deals with the problem of specialists training for recreational and health-related activities. Various aspects of specialists' training in recreational and health-related area have been studied by many Ukrainian scholars. The research is carried out in accordance with the research plan of Lviv State University of Physical Culture. The comparative analysis of Physical Education Institutes curricula has been carried out. Comparative analysis of subjects studying indicators of specialization "Recreation and Recreational Activities" in the curricula of Lviv State Institute of Physical Culture have been done. So a retrospective analysis of educational curriculum of physical education and sports specialists' training for recreational and health-related activities has been carried out. The results are very important for the current perception of professional training organization of physical culture staffs. It is indicated how the specialization "Recreational and health-related activity" has been historically developed. Taking into account the achievements of the past, it would contribute to the training of highly qualified specialists in physical education and sports, the demand for which in the field of physical recreation is constantly increasing.

Keywords: Recreation, Health-Related Activities, Staff Training, Physical Education And Sport

Introduction

The key to successful development and theoretical substantiation system of future specialists' professional training in physical education and sports for recreational and health-related activities is to study the preconditions and achievements of the Ukrainian high school Departments of Physical Recreation.

Various aspects of specialists' training in recreational and health-related activities have been studied by many Ukrainian scholars T.Y. Krutsevych, O.V. Andreeva, O.L. Blahiy (2015), M.V. Dutchak (2016), O.M. Zhdanova (2001), V.V. Levytskyi (2009), E.N. Prystupa (2010), M. Danylevych (2018) etc. However, despite the presence of scientific and pedagogical studies number of specialists' training for the physical recreation field, O.V. Andreeva (2015) indicates, - beyond the scientists' attention there was a retrospective of the specialists' training in physical recreation and the use of this experience at the present stage of the development of Ukraine.

From the current point of view, there was an urgent need for the qualified specialists' training in physical education and sports for recreational and health-related activities, the demand for which grows every year due to the rapid development of leisure and recreation market.

The research is carried out in accordance with the research plan of Lviv State University of Physical Culture on the theme: "The Population Involving Technology to Health-Related and Motor Activities" (state registration number 0117U 003040).

The **objective** of the work was to carry out a retrospective analysis of curricula for the specialists' training in physical education and sports for recreational and health-related activities in Ukraine.

In our research, we used a set of theoretical **research methods**, such as analysis, synthesis, historical analysis, comparison, systematization and generalization, logical and theoretical analysis of archival documents.

O. Andreeva conducted an analysis of the current condition of physical recreation specialists' training in Ukraine and abroad, touching the history issue of physical recreation personnel training in Kyiv State Institute of Physical Culture (Andreeva, 2014). We have analyzed the curricula of Lviv State University of Physical Culture specialists' preparation in physical education and sports.

In 1958, the Committee on Physical Culture and Sports under the Council of Ministers of the former USSR developed curricula for the institutes of physical culture on the "Physical Culture and Sport" specialty. The curricula were considered as state document that was mandatory for all institutions of physical culture.

For the full-time study form, two curricula were proposed with 4 years term. The first curriculum included 22 compulsory academic subjects and 9 elective. The specialist qualification who was assigned after completing this curriculum was "Physical Culture and Sports Teacher".

The second curriculum included 19 compulsory and 5 elective subjects. The specialist qualification who was assigned after completing this curriculum was a "Sports teacher and coach". The total number of training sessions in these curricula was the same and amounted to 3724 hours.

The curricula analysis for the 'Physical Culture and Sports' speciality for the Physical Culture Institutes for the 1958 period made it possible for us to conclude that there are no vocational-

oriented educational subjects in these curriculum, the study of which would be aimed at preparing graduates for recreational and health-related activities.

In 1961, the Central Council of Sport Society and Organisations Union of the former USSR, the Scientific Methodological Department and the Department of Physical Education Institutions developed curricula in specialization Physical Culture and Sports for pedagogical and sports faculty. The term of study was 4 years.

For students of the Pedagogy Faculty, the specialist qualification was "Physical culture and sports teacher", for the sports faculty - "Sports teacher and coach."

The curriculum analysis in "Physical Culture and Sports" specialty for Physical Culture Institutes in 1961 showed the lack of specialized educational subjects that are necessary for the professional training of physical education and sport specialists to conduct recreational and health-related activities.

It should be noted that in the curriculum for 1961 in comparison with similar curriculum for 1958 significantly increased the total number of subjects and increased the volume of production practices more than in 2.5 times (from 15 to 38 weeks).

Consequently, there was the emphasis shift from theoretical to practical training of physical education and sports specialists to professional activities, however, further, in the curriculum there were no specialized subjects for the professional readiness formation for work in the field of physical recreation.

Since 1972, Physical Culture Institutions of the former USSR have started to prepare specialists in physical education and sport in two specialties: 2114 "Physical education" and 1906 "Physical culture and sports".

The new curricula increased the time for theoretical training and examination sessions through the normalization of the pedagogical practice terms and training camp meetings. The emphasis is on enhancing students' self-study work and developing research skills. In order to improve professional training, a new hourly network of pedagogical and special cycles' subjects were introduced, and increased the time spent on studying these cycles. Also, the curriculum envisaged courses and elective workshops, the bulk of which had to be related to special subjects. According to the curriculum, students are required to choose at least three courses or workshops on their choice.

In comparison with 1961, these curricula increased the number of academic subjects, reduced by more than 2 times of production practices (from 38 to 17 weeks) and reduced the total number of hours. In these curricula, there are no specialized subjects, the study of which is aimed at training specialists in physical education and sports for recreational and health-related activities.

In 1977 there were approved new curricula for Physical Culture Institution in such specialties as 2114 "Physical education" and 1906 "Physical Culture and Sport" by former Ministry of Higher and Secondary Education of the former USSR.

In general, in the curricula of physical culture institutions for 1977, there were still no subjects that would directly affect the professional training of physical education and sports specialists for recreational and health-related activities. The analysis showed no significant differences between the curricula of 1972 and 1977.

In 1978, the former USSR's Ministry of Higher and Secondary Education introduced new curricula for pedagogical and coaching departments already in one specialty 1906 "Physical Culture and Sport". The pedagogical faculty curriculum provided for the training of physical

education teachers for four years in two directions: on the teaching physical education methodology and on the methodology of organizational mass activities on physical culture and sports.

The students' specialization in the above-mentioned two directions was carried out during 5-8 terms and was provided by the Theory and Methods of Physical Education Management, and the History of Physical Culture and Sports departments. The pedagogical faculty curriculum provided specialists' training with higher education, which were assigned the "Teacher of Physical Education" qualification. The trainer's faculty curriculum was designed for the training sports trainers during four years and provided the specialists with the "Sports teacher and coach" qualification. The subjects approved by the council of the higher educational institution were included in the mandatory list of the curriculum.

Since 1978, the Physical Culture Institutions of the former USSR have created the preconditions for future specialists profile preparation in physical education and sports for recreational and health-related activities.

Thus, in the terms of specialty 1906 "Physical Culture and Sport" the specialization "The Organizational Mass Activities Methodology on Physical Culture and Sports" was introduced. This specialization provided the graduates with the opportunity to work in sporting committees, voluntary sports associations and departments, and physical culture groups. Practically, in 1978 in Physical Culture Institutes there was introduced profession-oriented specialists' training in physical education and sports, to organize mass activities on physical culture and sports, which can be considered as a prototype of modern recreational and health-related activities. However, the graduates' qualification "Teacher of Physical Education" remained unchanged and did not reflect the profile of specialization, which students studied.

Since 1982, for the first time physical education institutions' curricula provided 290 hours for specialization "The organization of mass fitness and health-related activity and tourism". The total number of hours' distribution for these subjects was carried out by each Institute of Physical Education autonomously.

The Pedagogical Faculty graduates, who during the 3-8 terms successfully studied and mastered such profile teaching subjects as "Methodology of certain types of mass activities organization on physical culture and sports", "The Mass Activities Organization in the Physical Culture and Sports" and "Method of physical culture and health-related mass activities and tourism" were assigned the "Teacher and facilitator of physical and health-related activity, and tourism" qualification.

It can be assumed that since 1982 in the former USSR has officially begun the professional training of teachers and facilitators in physical and health-related activity, and tourism in the Physical Culture and Sports Institutes. This is confirmed by O. V. Andreeva, who considers the 80-s of the last century to be the first stage of physical recreation personnel training, which developed theoretical issues of health-related physical culture (Andreeva, 2014).

Since 1983 new curricula have been introduced in the 1906 specialty "Physical Culture and Sport", which included training for three specialties: "The organization and methods of teaching physical culture: teaching the chosen sport"; "The Organization of physical culture and health mass activities and tourism" and "Organization and Methods of Teaching Sports."

Since 1985, Physical Culture Institutes have started staffs training in two specialties:

1906 - "Physical Culture and Sports" with the assignment to the graduates: "Sports teacher and coach"; "Teacher and facilitator of physical and health-related activity and tourism" qualifications;

2114 - "Physical education" with the assignment to the graduates: "Teacher of Physical Culture" qualification.

Physical Culture Institutions, which trained specialists in specialty 1906, should have been guided by the curricula approved by the former Ministry of Higher and Secondary Education in 1983.

The curriculum of specialty 2114 was an improved version of the Pedagogical Faculty curriculum of Physical Culture Institutes specializing in "Organization and Methods of Teaching Physical Culture", which was approved in 1982. This plan was provided for a 19-week continuous pedagogical practice during the 4-year courses at Physical Culture Institute.

In 1988, a joint curriculum for the 0303 specialty "Physical Culture" was approved for 4 years term. Graduates were assigned the "Physical Education Teacher" or "Sports Coach" qualifications.

In this curriculum, 486 hours were envisaged for such specialization subject as "The Organization of physical culture and health mass activities and tourism ", which remained unchanged since 1985.

We believe that in the curricula of the new 0303 specialty "Physical Culture", the professional training of "Teacher and facilitator of physical and health-related activity, and tourism" in Physical Culture and Sports Institutes of the former USSR, which started in 1982, was extended. The volume of the three subjects of the specialization increased from 290 hours to 486 hours, during the period since 1982 to 1988. In addition, it is worth to note that the new curricula retained the specialization practice with a break out of studying in the volume of 216 hours in the 8th term.

It should be emphasized that the curricula of 1988 for the 0303 specialty "Physical Culture" were the final one of the first training stage for physical recreation.

The comparative analysis of Physical Education Institutes curricula since 1958 to 1988 is presented in Table 1.

Table 1. Comparative Analysis of Curricula for Physical Culture Institutions since 1958 to 1988

Year	Speciality	Qualification	General number of hours	Amount of subjects	Number of examinations	Quantity (weeks) work placements
1958	Physical culture and sports	Physical culture and sports teacher	3724	22	25	2/15
	Physical culture and sports	Sports teacher and coach	3724	21	25	2/15
1961	Physical culture and sports	Physical culture and sports teacher	3993	26	27	4/38
	Physical culture and sports	Sports teacher and coach	3998	25	27	4/38

	sports	coach				
1972	2114 «Physical education»	Physical education teacher	3614	33	29	3/17
	1906 «Physical culture and sports»	Physical culture teacher and sports coach	3634	29	32	2/17
1977	2114 «Physical education»	Physical education teacher	3528	30	29	2/12
	1906 «Physical culture and sports»	Physical culture teacher and sports coach	3528	29	30	2/12
1982	1906 «Physical culture and sports»	a)Physical culture teacher; b)Teacher and facilitator of physical and health-related activity, and tourism	3846	34	30	2/14
	1906 «Physical culture and sports»	Sports teacher and coach	3616	31	29	2/14
1985	2114 «Physical education»	Physical culture teacher	3828	34	33	4/19
	1906 «Physical culture and sports»	a) Sports teacher and coach; b) Teacher and facilitator of physical and health-related activity, and tourism	3616	31	29	2/14
1988	0303 «Physical culture»	a)Physical culture teacher; b) Sports coach	3412	29	26	4/24

In the 90^s of the 20th century, when Ukraine became an independent and sovereign state, the institutions of physical culture, which trained physical culture personnel, received more freedom and autonomy. Each institution of higher education developed and approved its own curriculum. As an example, let's give the curricula analysis for Lviv State University of Physical Culture specialists.

In 1999 Lviv State Institute of Physical Culture prepared specialists in the field of 0102 in three specialties.

The training curriculum analysis for specialists in 7.010201 specialty "Physical education" showed that in addition to the subject "Theory of physical education" (270 hours), there were other subjects that helped to train specialists in physical education for recreational and health-related activities. It is necessary to include "Organization and methods of sports and health-related activities" with a total number of 162 hours and "Organization and methods of sports and educational activities in children's and youth organizations" with a total number of 54 hours. In addition, in the cycle of professional and practical training, such subject as "Recreational and health-related activity" with a total number of 432 hours was added.

In 2001, in the curriculum of Lviv State Institute of Physical Culture, 7.010201 specialty "Physical education" the subject "Organization and methodology of sports and educational activities in children's and youth organizations" was removed and was introduced the subject "Modern technologies of recreational and health-related activities", with a total number of 54 hours, among which 16 hours - lectures, 20 hours - seminars and 18 hours - self-study activities. In the cycle of professional and practical training optional and professional subjects "Recreational and health-related activity" remained, however, their volume significantly decreased (Table 2).

Table 2. Comparative Analysis of Subjects Studying Indicators of Specialization "Recreation and Recreational Activities" in the Curricula of Lviv State Institute of Physical Culture for 1999 and 2001

№	Indicators	1999	2001
1.	Total number of hours	432	162
	Lectures	100	20
2.	Seminars, practical classes	188	88
3.	Individual activities	144	54
4.	Term of study and form of control	7 term – exam ; 8 term – exam.	7 term – exam; 8 term – exam.

Thus, the total number of hours assigned to their study decreased from 432 hours to 162 hours, among them: lectures - from 100 hours to 20 hours, practical classes - from 188 hours to 88 hours, and self-study - from 144 hours to 54 hours. The terms of the subjects studying have not been changed - the final year, 7 and 8 terms.

In 2007, Lviv State University of Physical Education have already provided the preparation of bachelors in the field of 0102 "Physical education and sports" in specialty 6.010201 "Physical education" and "Physical education and sports" qualification.

In 2011, Lviv State University of Physical Education carried out the specialists' training in the field of study 0102 Physical education, sports and human health. The curriculum for 6.010201 – Physical education, "Bachelor" was designed for 4-year term of studying and assigned the qualification of "Specialist in physical education and sports" to graduates.

Table 3. Comparative Analysis of Lviv State Institute of Physical Education Curricula for the bachelors' Preparation in the Field of Study 6.010201 Physical Education in 2007 and 2011

№	Indicators	2007	2011
1.	Qualification	Specialist in Physical education and sports	Specialist in Physical education and sports
2.	Preparation cycles	5	3
3.	Cycle of Humanitarian, Social and Economic subjects	1620 hours (15 subjects)	1458 hours (15 subjects)
4.	Scientific cycles	1161 hours (10 subject)	Absent
5.	Cycle of fundamental subjects	Absent	1296 hours (15 subjects)
6.	Cycle of professional subjects	1215 hours (13subjects)	Absent
7.	Cycle of professional-oriented subjects	1782 hours (12 subjects)	1782 hours (39 subjects)
8.	Optional subjects	1620 hours (15 subjects)	Optional subjects indicated in each cycle
9.	Total	7884	7380
10.	Work placements	14 weeks	14 weeks
11.	Educational subjects quantity: - compulsory; - optional; - total	50 15 65	31 18 49
12.	Exams	27	29

The comparative analysis of Lviv State University of Physical Education curricula for the bachelors' preparation 6.010201 "Physical education" for 2007 and 2011, which is presented in Table 3, pointed out some differences, in particular:

in the curriculum for 2011, the total number of preparation cycles decreased to three (there were 5 cycles in the curriculum for 2007);

- the total number of hours for the humanitarian, social and economic cycle decreased from 1620 hours in 2007 to 1458 hours in 2011, while the number of academic subjects in this cycle remained unchanged - 15 subjects;

- in the curriculum for 2007 there were cycles of sciences subjects, general-professional subjects and optional ones. There were no such cycles in the curriculum for 2011, however, in each of the cycles there were compulsory subjects and optional ones;

- in the curriculum for 2011 there was a cycle of fundamental subjects, which was absent in the curriculum for 2007;

- the total number of the curriculum hours has decreased from 7884 to 7380 hours;

- the hours devoted to students' self-study activities increased from 3039 to 3548 hours;

in the curriculum for 2011 the number of profession-oriented cycle subjects has significantly increased (from 12 subjects in 2007 to 39 - in 2011), however, the total number of hours for the cycle remained unchanged and amounted to 1782 hours;

- the number of compulsory academic subjects has significantly decreased (from 50 to 31 subjects) and the total number of subjects in the curriculum (from 65 subjects to 49 subjects), while the number of optional subjects has insignificantly increased (from 15 subjects to 18 subjects).

Conclusions

Thus, a retrospective analysis of educational curriculum of physical education and sports specialists' training for recreational and health-related activities has been carried out. The results are very important for the current perception of professional training organization of physical culture personnel. It is indicated how the specialization "Recreational and health-related activity" has been historically developed. Taking into account the achievements of the past, it would contribute to the training of highly qualified specialists in physical education and sports, the demand for which in the field of physical recreation is constantly increasing.

REFERENCES

- Andreeva, OV., Blahiy, O. (2015). The System of Training and Professional Development of Specialists in Physical Recreation. Historical, Philosophical, Legal and Personnel Problems of Physical Culture, 2, 5-10. [in Ukrainian].
- Andreeva OV. (2014). Physical Recreation: [monograph]. Kyiv: LLC "RVP Poligrafservis. [in Ukrainian].
- Danylevych, MV., Romanchuk, OV., Stefanyshyn, VM. (2018). The Retrospective Analysis of specialists' training curricula in physical education and sport in the territory of Ukraine, Historical, Philosophical, Legal and Personnel Problems of Physical Culture, (6), 36-41. [in Ukrainian].
- Dutchak, MV. (2016). Future Specialists' Readiness in Physical Education and Sports for Work in the Field of Physical Recreation: X All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation (pp. 351-353). Lviv. [in Ukrainian].
- Zhdanova, ON., Danylevych, MV., Hrybovskaya, IB. (2001). Personnel Provision of the Recreational and Health-related Sphere. Abstract of Papers '01: Problems of Vocational Education in Physical Culture and Sport: Materials IV International Scientific and Practice Conference. (18-20). Kaliningrad. [in Ukrainian].
- Krutsevych, TU., Andreeva, OV., Blahiy, OL. (2009). The Retrospective of Personnel Training on Physical Recreation, Sports Medicine, 1-2, 3-7. [in Ukrainian].
- Levytskyi, VV. The Methodology of Specialists Preparation in the Field of Health-related Physical Culture, The Olympic Sport Science [Spec. release], 84-93. [in Ukrainian].
- Prystupa, Ye., Zhdanova, O., Lynets, M., (2010). Physical Recreation, [monograph]. Lviv: LSUPC. [in Ukrainian].

Türkiye’deki Dart Sporcularının Dart Branşına Yönelme Nedenleri ve Beklentileri

İrem TÜRKMEN¹, Gürkan ELÇİ²

¹Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın, TÜRKİYE

²Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: gurkaneci@gmail.com

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’deki Dart sporcularının demografik değişkenleri ve bu branşa yönelme nedenleri, uğraşma nedenleri ve bu spordan gelecek beklentilerinin belirlenmesidir. Araştırma kapsamında Şehit Demet Sezen Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarından lisanslı dart sporcusu olan 75 sporcu katılmıştır. Basit yansız örneklem seçme yöntemi kullanılarak belirlenen örneklem grubu üzerinde bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin frekans ve yüzde dağılımları bulunmuş ve veriler ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde dart sporcuları, bu branşa yönelmelerinde antrenörü ile uzun süre beraber çalışma fırsatı olan sporcuların daha etkili olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda dart sporcuları, bu branşa yönelmelerinde basın-yayın organlarının ve TV kanallarının etkisinin yok denecek kadar az olduğunu belirtmiştir. Sporcular, dart branşı ile uğraşma nedenleri arasında, başarı ve kazanmaktan zevk duymayı önemli bir neden olarak belirtirken, maddi geliri arttırmayı önemsiz bir neden olarak belirtmiştir. Sporcular dart branşından en önemli beklentilerinin milli takıma seçilmek olduğunu ayrıca iyi bir fiziki görünüme sahip olmanın önemli olmadığını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Dart, Dart Branşına Yönelme, Beklenti

The Tendency Reasons and Expectations of Dart Players in Turkey to Darts

Abstract

This study aims to find out, personal variables and reasons of tendency this branch, reasons of involvement, future expectations from this sport of Dart players in Turkey. As part of research, 75 players participated licensed dart players from Şehit Demet Sezen Turkey Dart Championship Ranking Tournament. Using simple unbiased sample selection method, survey model was used in this study on the determined sample group. Data obtained from the survey frequency and percentage distributions were found and analyzed by chi-square test. When the research findings are examined, dart players indicated that dart players opportunity to work together with trainer for a long time is more effective in tendency this branch. At the same time dart players indicated that media organs and TV channels have had almost no influence on their decision. Players considered the enjoyment of success and acquisition as an important reason for engaging in karate, while increasing revenue was considered an unimportant. Dart players indicated that the most important expectation from the dart branch is to be chosen as a national team and it is not important to have a good physical appearance.

Keywords: Dart, Tendency Reason, Expectation

Giriş

Spor, insanlarda doğuştan var olan saldırganlıktan uzak ve barışçı olmalarını sağlayan, saldırganlığın bastırılması için uygun bir ortamı hazırlar. Benzer bir tanımda; spor egzersiz ve yarışma halinin düzenlenmesinden oraya çıkar ve insanlara saf duyguları aşılır. Aslında spor insanı geliştirecek ve onun her türlü yeteneğini ortaya çıkarabilecek başlıca özelliktir. Sporu toplumsal ihtiyaç olarak yorumlayanlar bulunmaktadır (Çankaya,2001). Bu doğrultuda spor toplumsal bir faaliyet olarak da görülebilir.

Sosyalleşme önce aile içinde başlar, arkadaş ve okul çevresi olarak da hayat boyu devam eder. Sosyalleşen insan diğer insanlarla iletişime geçerek sosyal grup oluşturur (Yetim,2006). Spor insanlara kişisel, sosyal kimlik fikri, grup üyesi olma hissi vererek onları bir araya toplar. Spor bu özelliğini değişik yollarla yerine getirebilir. Sporun tercih edilmesi, grup, millet, cinsiyet ve yaş ayrımı olmayan bir etkinlik oluşu, insanların kişisel rol ve görevlerini kolaylıkla gerçekleştirmesini sağlar (Yılmaz ve ark., 2006).

Dart birbirinin içinde değişik renklerde halkalardan var olan hedefe, belli bir mesafeden atılan küçük okları, hedefe isabet ettirerek, en yüksek puanı almayı hedefleyen bir oyun ve de spordur. Dart, Orta Çağda okçuları eğitmek üzere başlamıştır. İlk defa İngiltere’de oynanmıştır (WEB_1, 2017).

Türkiye’de dart yeni bir spor dalıdır. Dart sporu 2000 yılında GSGM bünyesindeki Atıcılık ve Avcılık federasyonuna bağlanıp, Türkiye’de resmi bir spor oldu. 2004 yılında Bocce Bowling ve Dart Federasyonu’nun kurulunca, Dart kendi federasyonuna sahip oldu. Türkiye Bocce Bowling ve Dart Federasyonu, 16 Ekim 2006 tarihinde Dünya Dart Federasyonuna tamamiyle üyeliğini gerçekleştirmiştir (WEB_2, 2017).

Dart için sahip olunması gereken malzemelerin diğer birçok spor dalından daha az maliyetli olması, küçük bir alanda oynanabilmesi, branşa özgü belirli bir kıyafet gerektirmemesi ve en önemli nokta da başarılı bir sporcu olmak için yaş, cinsiyet vücut özellikleri (boy, kilo ve güç) gerektirmemesi, dart sporunun gittikçe oynanmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra bedensel engelin bu sporu yapmak için engel oluşturmaması da önemli bir unsurdur. Dart, kişilerin yorgunluklarını atlatmak; günlük streslerden uzaklaşmasını sağlamak; yoğun zihinsel ekinlikler sonunda dinlenebilmek için oldukça etkilidir. Dart gençlik merkezleri, kamplar, sosyal dinlenme ve eğlenme tesisleri, öğrenci yurtları, öğrenci kulüpleri, turizm işletmeleri, vb. birçok alan için uygun bir serbest zaman faaliyetidir (WEB_2, 2017).

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’deki Dart sporcularının kişisel değişkenleri ve bu branşa yönelme nedenleri, uğraşma nedenleri ve bu spordan gelecek beklentilerinin belirlenmesidir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni ve Örneklem

Araştırma kapsamında Şehit Demet Sezen Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarından lisanslı dart sporcusu olan 75 sporcu katılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlanmıştır. Basit yansız örneklem seçme yöntemi kullanılarak belirlenen örneklem grubu üzerinde bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri, dart sporcularına araştırmacı tarafından hazırlanan anket ile toplanmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu, Sunay ve Saracaloğlu (2003) ve Alibaz, Gündüz ve Şentuna'nın (2006) çalışmalarından yararlanarak hazırlanmıştır. Daha sonra uzman, beden eğitimi öğretmeni, antrenör ve sporcuların görüşleri alınarak anket formuna son şekli verilmiştir. Anketten elde edilen verilere dayalı olarak, anketin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .908 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, araştırmada uygulanan aracın güvenilir bir araç olduğundan söz edilebilir.

Araştırmada kullanılan anket içinde toplam 31 soru yer almaktadır. Anketin birinci bölümde yaş ve spor yılı soruları yer alırken, dart sporcularının diğer bölümlerde sorulara hiç(1), az(2), orta(3), fazla(4), çok fazla(5) şeklinde cevap vermeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada anket yoluyla toplanan veriler kullanılarak frekans ve yüzde dağılımları bulunmuş ve Chi-Square testi uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında ise “SPSS 22.0 For Windows” istatistik paket program kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Dart Sporcularının Demografik Özellikleri

Değişkenler	Alt Kategoriler	n	%
Yaş	10-15	21	28,0
	16-20	35	46,7
	21-25	8	10,7
	26 ve üzeri	11	14,7
Spor Yılı	1 Yıldan Az	20	26,7
	1-3 Yıl	40	53,3
	4-6 Yıl	6	8,0
	7-9 Yıl	7	9,3
	10 Yıl ve Üzeri	2	2,7

Tablo 1’de sporcuların demografik bilgileri incelendiğinde Anketimize katılan dart sporcularının yaşlarına bakıldığında; “16-20” yaş arası % 46,7 ile en yüksek orandadır. “10-15” yaş grubu % 28,0, “26 ve üzeri” yaş grubu % 14,7’dir. En düşük yüzdeler oran ise % 10,7 ile “21-25” yaş grubu dart sporcularıdır. Dart sporcularının spor yılı incelendiğinde; % 53,3’ü “1-3 yıl”, % 26,7’si “1 yıldan az”, % 9,3’ünün “7-9 yıl”, % 8,0’ünün “4-6 yıl”, % 2,7’sinin ise “10 yıl ve üzeri” dart oynadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Dart Sporcularının, Dart Branşını Tercih Etmelerindeki Çeşitli Unsurlara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Anket Maddeleri		Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
Anne, Baba ve Kardeşin Darta Yönelmedeki Etkisi	n	27	6	18	11	13
	%	36	8	24	14,7	17,3
Yakın Çevredeki Bir Antrenörün Darta Yönelmedeki Etkisi	n	9	6	8	18	34
	%	12	8	10,7	24	45,3
Basın-Yayın Organlarının Darta Yönelmedeki Etkisi	n	45	12	10	1	7
	%	60	16	13,3	1,3	9,3
Televizyon Kanallarının Darta Yönelmedeki Etkisi	n	49	9	9	3	5
	%	65,3	12	12	4	6,7
Her Mevsim ve Şartta Yapılabilir Olmasının Etkisi	n	7	7	12	15	34
	%	9,3	9,3	16	20	45,3

Tablo 2’ de dart sporcularının, dart branşını tercih etmelerindeki çeşitli unsurlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; Dart sporcularının “Yakın Çevredeki Bir Antrenörün Darta Yönelmedeki Etkisi” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; bu maddeye ilişkin dart sporcularının görüşleri daha çok; % 45,3 oranında “çok fazla” olmuştur.

Dart sporcularının “Basın-Yayın Organlarının Darta Yönelmedeki Etkisi” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; bu maddeye ilişkin dart sporcularının görüşleri daha çok % 60 oranında “hiç” olmuştur. Dart sporcularının “Televizyon Kanallarının Darta Yönelmedeki Etkisi” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; bu maddeye ilişkin dart sporcularının görüşleri daha çok % 65,3 oranında “hiç” olmuştur. Dart sporcularının “Her Mevsim ve Şartta Yapılabilir Olmasının Etkisi” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; bu maddeye ilişkin dart sporcularının görüşleri daha çok % 45,3 oranında “çok fazla” olmuştur.

Tablo 3. Dart Sporcularının, Dart Branşıyla Uğraşma Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Anket Maddeleri		Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
Maddi Geliri Arttırmak	n	39	12	13	8	3
	%	52	16	17,3	10,7	4
Dart Branşını Sevmek	n	2	4	7	17	45
	%	2,7	5,3	9,3	22,7	60
Dart Branşıyla Uğraşarak Boş Zamanlarımı Olumlu Değerlendirmek	n	2	9	15	16	33
	%	2,7	12	20	21,3	44
Başarı ve Kazanmaktan Zevk Duymak	n	4	4	8	11	48
	%	5,3	5,3	10,7	14,7	64
Arkadaşlarla Birlikte Bir Takım Ruhu İçinde Hareket Etmek	n	5	1	15	17	37
	%	6,7	1,3	20	22,7	49,3

Tablo 3’de Dart sporcuların, dart branşıyla uğraşma nedenlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde; dart sporcularının “Maddi Geliri Arttırmak” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; % 52 oranında “hiç” olmuştur.

Dart sporcularının “Dart Branşını Sevmek” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; bu maddeye ilişkin dart sporcularının görüşleri daha çok % 60 oranında “çok fazla” olmuştur. Dart sporcularının “Sporun Olumlu Katkılarından Haberdar Olmak” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; bu maddeye ilişkin dart sporcularının görüşleri daha çok % 34,7 oranında “çok fazla” olmuştur. Dart sporcularının “Başarı ve Kazanmaktan Zevk Duymak” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; bu maddeye ilişkin dart sporcularının görüşleri daha çok % 64 oranında “çok fazla” olmuştur.

Tablo 4. Dart Sporcularının, Dart Branşından Beklentilerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Anket Maddeleri		Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
İyi Bir Fiziki Görünüme Sahip Olmak	n	29	17	17	3	9
	%	38,7	22,7	22,7	4	12
İyi Bir Sporcu olmak ve Hayatımı Spordan Kazanmak	n	9	12	13	15	26
	%	12	16	17,3	20	34,7
İlerde Sporla İlgili Üniversite Düzeyinde Eğitim Görmek	n	16	12	7	13	27
	%	21,3	16	9,3	17,3	36
Antrenör Olmak	n	12	12	5	14	32
	%	16	16	6,7	18,7	42,7
Milli Takıma Seçilmek	n	6	1	5	5	58
	%	8	1,3	6,7	6,7	77,3

Tablo 4’ de Dart sporcularının, dart branşıyla uğraşma nedenlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde; dart sporcularının “İyi Bir Fiziki Görünüme Sahip Olmak” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; bu maddeye ilişkin dart sporcularının görüşleri daha çok % 38,7 oranında “hiç” olmuştur.

Dart sporcularının “İlerde Sporla İlgili Üniversite Düzeyinde Eğitim Görmek” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; bu maddeye ilişkin dart sporcularının görüşleri daha çok % 26 oranında “çok fazla” olmuştur. Dart sporcularının “Milli Takıma Seçilmek” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; bu maddeye ilişkin dart sporcularının görüşleri daha çok % 77,3 oranında “çok fazla” olmuştur.

Tablo 5. Dart Sporcularının, Yaş Değişkenine Göre Dart Branşını Sevmek Maddesine İlişkin Ki-Kare Analiz Sonucu

		Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	
Yaş	10-15	Gözlenen	1	0	0	5	15
		Beklenen	,6	1,1	2,0	4,8	12,6
	16-20	Gözlenen	1	1	3	9	21
		Beklenen	,9	1,9	3,3	7,9	21,0
	21-25	Gözlenen	0	1	4	1	2
		Beklenen	,2	,4	,7	1,8	4,8
	26ve üzeri	Gözlenen	0	2	0	2	7
		Beklenen	,3	,6	1,0	2,5	6,6

Bu tabloya ilişkin sonuçlara bakıldığında; dart sporcularının, dart branşıyla uğraşma nedenlerinden “Dart Branşını Sevmek” sorusunun yaşa göre dağılımına bakıldığında, bunun beklenen teorik dağılımdan anlamlı biçimde farklı olduğu görülmektedir. Buna göre tablo incelendiğinde, 16-20 yaş aralığındaki sporcuların, 21-25 yaş aralığındaki sporculara göre dart branşını daha fazla sevmesi beklenmektedir. Bu durumda yaşın, dart sporcularının, dart branşıyla uğraşma nedenlerinden “Dart Branşını Sevmek” üzerinde anlamlı etkisinin olduğu söylenebilir [$\chi^2=26,4712_{(12)}$; $p<0,05$].

Tablo 6. Dart Sporcularının, Yaş Değişkenine Göre İyi Bir Fiziki Görünüme Sahip Olmak Maddesine İlişkin Ki-Kare Analiz Sonucu

		Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	
Yaş	10-15	Gözlenen	10	4	5	0	2
		Beklenen	8,1	4,8	4,8	,8	2,5
	16-20	Gözlenen	10	8	10	0	7
		Beklenen	13,5	7,9	7,9	1,4	4,2
	21-25	Gözlenen	4	1	0	3	0
		Beklenen	3,1	1,8	1,8	,3	1,0
	26ve üzeri	Gözlenen	5	4	2	0	0
		Beklenen	4,3	2,5	2,5	,4	1,3

Bu tabloya ilişkin sonuçlara bakıldığında; dart sporcularının, dart branşından beklentilerinden “İyi Bir Fiziki Görünüme Sahip Olmak” sorusunun yaşa göre dağılımına bakıldığında, bunun beklenen teorik dağılımdan anlamlı biçimde farklı olduğu görülmektedir. Buna göre tablo incelendiğinde, 16-20 yaş aralığındaki sporcuların, 21-25 yaş aralığındaki sporculara göre, iyi bir fiziki görünüme sahip olmasına ilişkin beklentilerinin olmadığı söylenebilir. Bu durumda yaşın, dart sporcularının, dart branşından beklentilerinden “İyi Bir Fiziki Görünüme Sahip Olmak” üzerinde anlamlı etkisinin olduğu söylenebilir [$\chi^2=34,9922_{(12)}$, $p<0,05$].

Tablo 7. Dart Sporcularının, Yaş Değişkenine Göre İlerde Sporla İlgili Üniversite Düzeyinde Eğitim Görmek Maddesine İlişkin Ki Kare Analiz Sonucu

		Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	
Yaş	10-15	Gözlenen	1	3	5	5	7
		Beklenen	4,5	3,4	2	3,6	7,6
	16-20	Gözlenen	5	4	2	6	18
		Beklenen	7,5	5,6	3,3	6,1	12,6
	21-25	Gözlenen	2	2	0	2	2
		Beklenen	1,7	1,3	,7	1,4	2,9
	26ve üzeri	Gözlenen	8	3	0	0	0
		Beklenen	2,3	1,8	1,0	1,9	4,0

Bu tabloya ilişkin sonuçlara bakıldığında; dart sporcularının, dart branşından beklentilerinden “İlerde Sporla İlgili Üniversite Düzeyinde Eğitim Görmek” sorusunun yaşa göre dağılımına bakıldığında, bunun beklenen teorik dağılımdan anlamlı biçimde farklı olduğu görülmektedir. Buna göre tablo incelendiğinde, 16-20 yaş aralığındaki sporcuların, 21-25 yaş aralığındaki sporculara göre, ilerde sporla ilgili üniversite düzeyinde eğitim görme beklentilerinin olmadığı gözlemlenebilir. Bu durumda yaşın, dart sporcularının, dart branşından beklentilerinden “İlerde Sporla İlgili Üniversite Düzeyinde Eğitim Görmek” üzerinde anlamlı etkisinin olduğu söylenebilir [$\chi^2=35,2132_{(12)}$, $p<0,05$].

Tablo 8. Dart Sporcularının, Yaş Değişkenine Göre Milli Takıma Seçilmek Maddesine İlişkin Chi-Square Analiz Sonucu

		Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	
Yaş	10-15	Gözlenen	1	1	0	0	19
		Beklenen	1,7	,3	1,4	1,4	16,2
	16-20	Gözlenen	0	0	0	3	32
		Beklenen	2,8	,5	2,3	2,3	27,1
	21-25	Gözlenen	0	0	2	1	5
		Beklenen	,6	,1	,5	,5	6,2
	26ve üzeri	Gözlenen	5	0	3	1	2
		Beklenen	,9	,1	,7	,7	8,5

Bu tabloya ilişkin sonuçlara bakıldığında; dart sporcularının, dart branşından beklentilerinden “Milli Takıma Seçilmek” sorusunun yaşa göre dağılımına bakıldığında, bunun beklenen teorik dağılımdan anlamlı biçimde farklı olduğu görülmektedir. Buna göre tablo incelendiğinde, 16-20 yaş aralığındaki sporcuların, 21-25 yaş aralığındaki sporculara göre, milli takıma seçilme beklentilerinin olmadığı söylenebilir. Bu durumda yaşın, dart sporcularının, dart branşından beklentilerinden “Milli Takıma Seçilmek” üzerinde anlamlı etkisinin olduğu söylenebilir [$\chi^2=49,017_{(12)}$, $p<0,05$].

Tablo 9. Dart Sporcularının, Spor Yılı Değişkenine Göre Basın-Yayın Organlarının Darta Yönelmedeki Etkisi Maddesine İlişkin Chi-Square Analiz Sonucu

		Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla	
Spor Yılı	Bir yıldan az	Gözlenen	14	1	4	0	1
		Beklenen	12	3,2	2,7	,3	1,9
	1-3 Yıl	Gözlenen	25	7	6	1	1
		Beklenen	24,0	6,4	5,3	,5	3,7
	4-6 Yıl	Gözlenen	5	0	0	0	1
		Beklenen	3,6	1,0	,8	,1	,6
	7-9 Yıl	Gözlenen	0	3	0	0	4
		Beklenen	4,2	1,1	,9	,1	,7
	10 yıl ve üzeri	Gözlenen	1	1	0	0	0
		Beklenen	1,2	,3	,3	,0	,2

Bu tabloya ilişkin sonuçlara bakıldığında; dart sporcularının, dart branşını tercih etmesinde etkili olan unsurlardan “Basın-Yayın Organlarının Etkisi” sorusunun spor yılına göre dağılımına bakıldığında, bunun beklenen teorik dağılımdan anlamlı biçimde farklı olduğu görülmektedir. Buna göre tablo incelendiğinde, 1-3 yıl arası spor yapan sporcuların, 10 yıl ve üzeri spor yapan sporculara göre dart branşını tercih etmelerinde, basın-yayın organlarının etkisi olmadığını belirtmesi beklenmektedir. Bu durumda spor yılının, dart sporcularının, dart branşını tercih etmesinde etkili olan unsurlardan “Basın-Yayın Organlarının Etkisi” üzerinde anlamlı etkisinin olduğu söylenebilir [$\chi^2=35,9862_{(16)}$, $p<0,05$].

Tartışma

Bu çalışmada, dart branşındaki Şehit Demet Sezen Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarındaki lisanslı dart sporcularının bu branşa yönelme, beklenti ve uğraşma nedenlerine ilişkin görüşlerini incelenmiştir.

Dart sporcularının, dart branşını tercih etmelerinde yakın çevredeki bir antrenörün darta yönelmedeki etkisinin daha etkili olduğu belirtilmiştir. Bu sonuç Özbek ve Şanlı (2011) ve Alibaz ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında ise ailenin etkisi yüksek bulunmuş ve çalışmada bulunan sonuç, bu sonuç ile çelişir görünmektedir. Olumlu iletişim ortamının olduğu, olumlu ilişkilerin sağlandığı bir alanda ortaya çıkan pozitif bir antrenör-sporcu ilişkisi, sporcu motivasyonunu, sporcu doyumunu artırır bunun yanı sıra sporculara yeteneklerini iletirmek için de uygun bir ortam sağlamaktadır (Altıntaş ve ark., 2012). Bu bilgiler ışığında antrenörün, sporcunun spora başlaması ve devam etmesi konusunda önemli bir etkisi söylenebilir.

Dart sporcularının, dart branşına yönelmelerinde basın-yayın organlarının ve TV kanallarının etkisinin yok denecek kadar az olduğu saptanmıştır. Ölçücü ve arkadaşlarının (2012) çalışması ile örtüşmektedir. Karaküçük ve arkadaşlarının (1996) yaptığı bir araştırmada Türkiye'de bulunan altı televizyon kanalının, Avrupa'daki televizyon yayınlarına bakıldığında spor programlarına daha az yer verdiğini ve bu spor programlarının da çoğunlukla futbol ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca aynı araştırmada, devlet televizyonunun spor programları açısından yetersizliği de ortaya konmuştur. Bu sebepten Türkiye'de bulunan televizyon ile basın ve yayın kuruluşlarının futbol dışında insanları ekranlardan aktif spora yönlendirecek diğer sporların tanıtımları konusunda eksik kaldıkları görülmektedir (Sunay ve Saracaloğlu, 2003).

Dart sporcularının, dart branşıyla uğraşma nedenleri arasından başarı ve kazanmaktan zevk duymak önemli bir neden olarak görülürken maddi geliri arttırmak önemsiz bir neden olarak görülmüştür. Bu sonuç Özbek ve Şanlı (2011) ve Şimşek ve Gökdemir'in (2006) çalışmalarında da elde edilmiştir. Maddi geliri arttırmak gibi bir uğraşma nedeni olmayan dart sporcularının, bu sporu severek yaptığı ve parasal bir kaygı ve beklentisinin olmadığı sonucuna ulaşabiliriz.

Dart sporcularının, dart branşından beklentileri arasında milli takıma seçilmek önemli bir beklenti olarak belirtilmiştir. Salman ve Sunay'ın (2012), Alibaz ve arkadaşlarının (2006) ve Özbek ve Şanlı'nın (2011) çalışmalarıyla örtüşmektedir. Dart branşından beklentileri olan iyi bir fiziki görünüme sahip olmak ise önemsiz olarak görülmüştür. Literatürdeki bu değişkene ilişkin çalışma sonuçları ile de benzerlik göstermektedir (Salman ve Sunay, 2012; Ölçücü ve ark. 2012).

Dart sporcularının, yaş değişkenine göre, dart branşıyla uğraşma nedenlerinden dart branşını sevmek, yaş grubu küçüldükçe daha önemli bir sebep haline gelmektedir. Dart sporcularının, yine yaş değişkenine göre, dart branşından beklentilerinden olan iyi bir fiziki görünüme sahip olmak, ileride sporla ilgili üniversite düzeyinde eğitim görmek ve milli takıma seçilmek yaş grubu küçüldükçe daha yüksek düzeyde bir beklentiyken, yaş grubu yükseldikçe daha düşük düzeyde bir beklentidir.

Dart sporcularının, spor yılı değişkenine göre, dart branşını tercih etmesinde etkili olan unsurlardan basın-yayın organlarının etkisinin 7-9 yıl arası sporcularda önemli olduğu diğerlerinde ise bir öneminin olmadığı tespit edilmiştir. Dart sporcularının, yine spor yılı değişkenine göre, dart branşıyla uğraşma nedenlerinden sporcu olarak arkadaşlarını tarafından tanınıp sevilme sayılmak, ün kazanmak, sporla daha uzun süre uğraştıkça, daha önemli olarak görülmüştür.

Spor yılı değişkenine göre, dart branşıyla uğraşma nedenlerinden maddi olanaklara kavuşmak, 1-3 yıl arası sporcularda büyük önem teşkil ederken diğer spor yıllarında çok da önemli olmadığı saptanmıştır. Özbek ve Şanlı'nın (2011) çalışmasında ise spor yılı arttıkça maddi beklenti de artmış ve yapılan çalışma ile bu sonuç farklı çıkmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Dart sporcularının spora yönelmesinde büyük payı olan antrenörlerin gerekli eğitim seviyesine ulaştırılması, sporcuların ileriki spor yaşantılarında sağlıklı bir yaşantı sürebilmeleri için gereklidir. Bu hususta sporla alakalı olan tüm kamu, özel kurum ve kuruluşlarının, spor eğitimi almış tüm sporcu, antrenör, yönetici, beden eğitimi öğretmenlerinin sorumluluğu büyüktür.

Sonuçlar doğrultusunda basın-yayın organlarının ve TV kanallarının etkisinin çok az olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre yapılması gereken halk kitlelerini en kolay bilgilendirme aracı olan medyanın doğru şekilde kullanılarak, dart sporunun tanıtım ve haberlerinin yapılması ve daha büyük bir kitleye tanıtılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda medya kuruluşlarının imkan ve olanaklarını futbol dışında başka branşlar içinde kullanması gereklidir.

Dart sporcularının, dart branşını sevdiği, başarı ve kazanmaktan zevk duyduğu için yaptığı ve maddi gelirini arttırmak için yapmadığı ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Bu doğrultuda onları motive edebilecek en önemli şey teşvik edilmeleri ve başarılarının göz ardı edilmemesidir. Bu nedenle başarılı sporcuların, bu başarılarının daha büyük kitlelere duyurulması sağlanmalıdır.

Sporcuların büyük çoğunluğunun beklentisi milli takıma seçilmektir. Sporcuların bu beklentisine yanıt verebilmek için dart branşına yönelik imkan ve tesislerin artırılması gerekmektedir.

Sporcuların gelecekteki beklentileri arasında antrenör olmak vardır. Bu konuda ise yapılan antrenörlük eğitimlerinin artırılması gerekebilir. Sporculara bu hususta alanlarında daha donanımlı ve bilgili olmaları sebebiyle öncelik tanınması sağlanabilir. Bu doğrultuda ileriye yönelik yetişen antrenörlerin daha yeterli ve alanında uzman olması sağlanmış olur.

KAYNAKÇA

Alibaz, A., Gündüz N., Şentuna M. (2006) Türkiye’de Üst Düzey Taekwando, Karate ve Kick-Boks Sporcularının Bu Spor Branşına Yönelmelerinde Teşvik Eden Unsurlar, Yapma Nedenleri ve Geleceğe Yönelik Beklentileri. *Sportmetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 91-102.

Altıntaş A., Çetinalp KZ., Aşçı FH. (2012) Antrenör-Sporcu İlişkisinin Değerlendirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences*, 23 (3), 119–128.

Çankaya, C. (2001) *Spor Tesisleri İşletmeciliği Ve Planlamacılık Ders Notları*. Bursa.

Erkal, E., M, Güven, Ö., Ayan, D.(1998) *Sosyolojik Açıdan Spor.*, (s139-146) İstanbul: Der. Yayınları.

Karaküçük S., Yenel F., Yaman M. (1996) Sporun Toplumaya Yaygınlaştırılması Bakımından Televizyon Spor Programlarının Etkinliği. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 54.

Kılıçgil, E., Gezgin, MF., Gürbüz, F., Çamdeviren, H. (2000). Elit Sporcularda Branş Değiştirerek Spora Yönelmede Etkili Faktörler. *1. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi*.

Kılıçgil, E. (1985) *Sosyal Çevre-Spor İlişkileri*. Ankara: Bağırın Yayınevi

Ölçücü B., Erdil G., Bostancı Ö., Canikli A., Aybek A. (2012) Üniversiteler Arası Tenis Müsabakalarına Katılan Sporcuların Tenise Başlama Nedenleri Ve Beklentileri. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 5-11.

Özbek O. ve Şanlı E. (2011). Karate Branşındaki Üniversite Elit Sporcularının Bu Branşa Yönelme Nedenleri Ve Beklentileri. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5 (3), 213-214.

Salman Ö. ve Sunay H. (2012) Ankara’da 14-16 Yaş Arası Basketbolcuların Basketbola Başlama Nedenleri ve Beklentileri. *Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10 (1), 25-34.

Sunay H. ve Saracaloğlu A.S. (2003) Türk Sporcusunun Spordan Beklentileri İle Spora Yönelen Unsurlar. *Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 43-48.

Şimşek D. ve Gökdemir K. (2006) Ortaöğretimde Atletizm Yapan Sporcu Öğrencilerin Atletizm Branşına Yönelme Nedenleri Ve Beklentileri. *Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 83-90.

WEB_1, (2017). Dart Nedir? <http://www.dart.gen.tr/> (erişim tarihi: 05.06.2017).

WEB_2, (2017) Tbbdf. Dartın Tarihçesi, Türkiye’de Dart, Dartın Özellikleri. http://www.tbbdf.gov.tr/dart_1 (erişim tarihi: 05.06.2017)

Yetim, AA. (2006). *Sosyoloji ve Spor*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Yılmaz, B., Karlı, Ü., Yetim, AA. (2006). Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği (SSBÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11 (4),3-10.

Olympic Tourism as a Possible Direction of Olympic Education

Yaroslav TYMCHAK, Orysy YARMOLIUK

Lviv State University of Physical Culture, Lviv, UKRAINE

E-Mail: tymchakj@ukr.net

Abstract

In the last ten-fifteen years there is a process of separating a new type of organized travel - Olympic tourism in the field of international tourism. It has been noticed by scholars of this sphere of activity and is currently undergoing its theoretical study in foreign publications and scientific papers (Weed, 2008) and Ukrainian as well (Skavronska, 2010; Ustyenko, 2013). This type of activity, and the corresponding system tourism industry, have been formed around the Olympic Games - the popular and grandiose in scale and spectacle of sporting events that take place permanently in clear cycles. The term "Olympic tourism" was used to her in the journalistic and scientific publications related to the sphere of tourism. Today, the process of theoretical understanding of this phenomenon as a separate kind of tourism activity is still ongoing. There is a search for a successful conceptual outline. And also there are differences in his interpretation by the specialists.

Keywords: Olympic Tourism, Olympic Education

Introduction

Methods: analysis of literary sources, general theoretical research methods.

Discussions: There is a describing of Olympic tourism in Mikes Weed book "Olympic tourism", it looks like this work extensively considering the issue of identification of Olympic tourism (Weed, 2008). He regards it primarily as a sporting event (Olympic Games), which contributes to the growth of the tourist flow to the venue. In the work, the author focuses on his event component, which, in our opinion, narrows its cognitive aspect.

In the writings of local experts, theorists of tourism, Olympic tourism is mentioned, too, but quite superficial. For example: Ustylenko, in her describing of event tourism, cites the data of tour operators ("Voyage", "Antares-tour", "Spectacular of wanderings"), according to which, clients often choose well-known events, including the Olympic Games (Ustylenko, 2013), and also Skavrovskaya indicates that the conduct of the sport events attracts attention to the capital city of the Olympic games, both during the organization of the event and after its completion. In her opinion, the right tourism strategy can stimulate not only Olympic but the post-Olympic tourism (Skavrovskaya, 2010). The authors pay attention to international sporting events as a separate tourist product and analyze this phenomenon in the context of event tourism.

Opportunities for Olympic tourism in the context of Olympic education in the writings of these authors and specialists in Olympic education are not considered.

Results: In our opinion, Olympic tourism is a kind of event and cognitive tourism, which involves visiting places related to the cultural and historical heritage of the Ancient Olympiads, the modern Olympic Games, as well as institutions, cultural objects (museums, memorials of sports glory, etc.) and infrastructure (sports palaces, stadiums, etc.) of the International Olympic Movement.

The historical and cultural heritage of the Olympic Games is impressive! Here in the cognitive context we can speak of a thousand-year history of Ancient Olympiads - the Greek and Roman periods of their conduct. Monuments of ancient Greek agonists in Olympia, Delphi, Nemei, Corinth, Athens, as well as the remains of ancient Roman amphitheaters in Capua and Rome have long been known as international tourism objects (Bulatova, Bubka, 2012).

Also, over the centuries-old legacy of the modern international Olympic movement, because in many cases, some of the Olympic facilities (first of all, the Olympic stadiums) after the Games of the Olympiad continue to function, and within them, in order to preserve the cultural heritage and interest of the subjects of the international sphere tourism, memorial complexes, museums, permanent exhibitions, etc. are formed. Separately, in this context, should be mentioned the Olympic Museum in Lausanne (Switzerland) and the International Olympic Academy in the territory of Olympia (Greece), along with ancient buildings of the ancient Greek period. There are stored and exhibited unique attractions of the International Olympic Movement since the first Olympiads of the present to this day: IOC archives, photo, audio and video collections of materials from the Olympic Games, philately and other attributes of the Olympic Games.

Olympic tourism: cognitive aspect:

- Historical and cultural heritage of the Olympiads of antiquity - ancient Greek and Roman periods (XVIII century BC - IV century AD);
- Historical and cultural heritage of the modern Olympic movement (from 1896 to today).

Figure 1. Olympic tourism: cognitive aspect.

It should be noted that the travels in the field of Olympic tourism in this aspect from a certain time (the middle of XX century) continued, and not related to the timeline of Olympiads, and their preparation and realization only stimulates the interest of its potential participants.

Modern Olympics - a sports and cultural event of world-class and scale. A huge number of people watches their progress (it is known that the XXV Games of the Olympics in Barcelona were able to observe 3.5 billion people through telecommunications) (Platonov, 1994). Hundreds of thousands of tourists want to visit and directly attend competitions where the elite of world sports is going. Therefore, Olympic tourism has sufficient grounds to be classified as an event type of tourism.

Obviously, the journey with purpose of visit to the Olympic Games has begun from the organizing and holding the first summer Olympiad (1896, Athens), and subsequently Winter Olympic games (1924, Chamonix). The time determinism and the regularity of these events set the appropriate tourist "rhythm" for these journeys. Until 1992, the Olympics were held every four years in the first year of the Olympic four years, and therefore tourist activity in this area was appropriate four-year cycle.

Since 1960, the constituent element of competition of the international Olympic movement Paralympic Games are taking place shortly after the Olympics Games and the Olympic Winter Games.

Since 1992, the International Olympic Committee (IOC) decides on the "separation in the time" of the Olympics Games and Winter Olympic Games, so from that time they occur every two years.

In 2010, the IOC introduces another latest form of competition - the Youth Olympic Games, and since 2012 - the Youth Winter Olympics. So now the Olympic activities in the field of tourism has a two-year cycle, and the flow area of interest for tourists is divided into three streams: visitors to Olympic Games, Paralympic Games and Youth Games.

Olympic tourism: an eventful aspect:

- Games of the Olympiad (since 1896);
- Winter Olympics (since 1924);
- Paralympic Games (since 1960);
- Youth Olympic Games and Winter Youth Olympic Games (2010 and 2012).

Figure 2. Olympic tourism: an eventful aspect.

In our time, the promotion of Olympic ethics in the world is due primarily to the Olympic education - an important specialty of the activities of the International Olympic Committee and the International Olympic Academy. The international Olympic movement, based on the philosophical concept of modern Olympism, accumulates a rich spiritual and material heritage, as the period of the Olympics of Antiquity, and over the centennial history of the Olympic Games of the present, the main idea and humanistic value of which is the ideal of a harmoniously developed person, its aspiration for perfection and progress of mankind in general. Is not it the best he manifests himself in the Olympic slogan - "Citius! Altius! Fortius! " the original Christian reading of which sounded like: " Spirit is higher! Mind- faster! The body is stronger! " The organization and holding of the modern Olympic Games and other international sports competitions under the patronage of the International Olympic Committee promotes the dissemination of Olympic ideals and values on a worldwide scale.

In the time of the formation of this type of activity, in the course of the XX century, several main directions of the international education of the Olympics, which are functioning today, have emerged. First of all, these are special forms of promotion of Olympic values and ideals on the eve of and during the Olympic Games. This is a series of Olympic ceremonies and rituals, including: the baton of the Olympic fire, the performance of the Olympic anthem and the lifting of the Olympic flag, the parade of the participants in the games and the Olympic oath (Tymchak, Korchovsky 2014).

The next such direction, in our opinion, is the Olympic education through special sport-mass events that are dedicated to the great dates of the history of the Olympic Movement and occur annually. This is, in particular, the celebration of the Olympic Day on June 23 as the anniversary of the establishment of the IOC (celebrated on the international level since 1947) and the International Day of Sport for Peace and the progress of the timed date for the opening of the first Olympic Games of today (set April 6, 1986, and since 2013 Every year).

Another area of Olympic education initiated with the opening of the International Olympic Academy (1961) and national Olympic academies from different countries (70-ies) became the Olympic education as part of educational programs. Thanks to the decision of UNESCO (1983), this trend became a necessary complement to the educational programs of the national education systems in many countries.

Olympic tourism, in our opinion, completing in the event aspect the first direction, creates additional favorable opportunities for the dissemination and popularization of Olympic ideals and values in society, and can be considered as another possible direction of the Olympic education.

The main directions of the Olympic education of the international level:

- Olympic education within special sporting events;
- Olympic education within the framework of the Olympic Games;
- Olympic education as a component of educational programs;
- Olympic education within olympic tourism.

Figure 3. The main directions of the Olympic education of the international level.

Conclusions

1. In the last ten-fifteen years in the field of international tourism, the process of separating of a new particular type of travel - Olympic tourism - took place.
2. In addition to the eventual aspect of Olympic tourism (trips to the Olympic Games and other international competitions under the patronage of the IOC) noted in the writings of many authors, we draw attention to his powerful cognitive potential, given the rich historical and cultural heritage of the Olympiads of antiquity and the modern Olympic movement.
3. Olympic tourism, which unfolds on the basis of the operation of the international Olympic movement, can complement existing international forms of Olympic education and become, in our opinion, its separate direction.

As a result, we propose to consider Olympic tourism as a possible separate direction of the Olympic education, as it directly or indirectly contributes to the objectives of the International Olympic Committee and the International Olympic Academy in this context.

REFERENCES

- Bulatova, MM. (2008), Olympism as a universal concept of education and education of young people. Journal: Physical education at school 1: 40-43
- Bulatova, MM., Bubka, SN. (2012), *Cultural heritage of Ancient Greece and the Olympic Games*. Kiev: Basic Books.
- Ermolova, VM. (2011) *Olympic Education: theory and practice*. Kiev: Basic Books.
- Platonov, VN., Guskov, SI. (1994). *Olympic Sport*. Kiev: Basic Books
- Romero, F. (2013), Sports tourism in Ancient Greece. Journal of Tourism History 5: 146-160.
- Skavrovska, IV. (2010). International sporting events as a diversified tourist product at the heart of the image policy of the country. Journal of Geography and Tourism 7: 83-86.
- Tymchak, Y., Korchovsky, O. (2014). Olympic ceremonies and rituals as a form of affirmation and popularization of the ideals of Olympism. Journal of Sport Science of Ukraine. 5: 8-16, <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/258>
- Ustymenko, LM. (2013), Event Tourism as Historical and Cultural Phenomenon. Journal: Culture and modernity 1:88-92.
- Weed, M. (2008). *Olympic Tourism*. Oxford: Basic Books.

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin; Memnuniyet Durumları, Beden Eğitimi Dersine ve Spora Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Faruk Salih ŞEKER¹, Büşra SÜNGÜ²

¹Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, TÜRKİYE

²Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, TÜRKİYE

E-Posta: salih_seker@hotmail.com

Öz

Yabancı uyruklu öğrenci sayısının her geçen yıl artmasıyla birlikte Kültürel ekonomik ve bilimsel etkileşimler gerçekleşmektedir (Hürriyet, 2018). Bu doğrultuda Türkiye'ye deki Süleyman Demirel Üniversitesi ile Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde eğitim alan yabancı uyruklu öğrencilerin beden eğitimi dersine ve spora yönelik tutumlarını irdelemek bu çalışmanın amacıdır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2016 – 2017 eğitim-öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesi ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde öğrenim gören 24 farklı ülkeden 96 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin %26'sı Türkmenistan'dan, %8,3'ü Azerbaycan ve Irak'tan, %7,3'ü Suriye'den, %5,2'si de Afganistan ve Somali'den geldi Araştırmada veri toplama aracı olarak 24 soruluk anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS veri analiz programı ile test edildi. Çalışmanın sonucu olarak; katılımcıların %37,5' mezun olduktan sonra Türkiye'de kalmak istemiyor, katılımcıların %44,8'i beden eğitimi dersini zaman kaybı olarak görmemekte ve katılımcıların %1'i spor yapmanın hastalıklardan korunmayı sağlamayacağını belirtti.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Yabancı Uyruklu Öğrenci, Beden Eğitimi, Spor

Examination of the Satisfaction Levels and Attitudes of Physical Education and Sport Classes of Foreign Students

Abstract

As the number of foreign students are increasing with each passing year, cultural, economic and scientific interactions are taking place. Due to this interaction, it is aimed to carry out a scientific study about foreign students. The main purpose of this study is to examine the attitudes of foreign students studying in Süleyman Demirel University and Mehmet Akif Ersoy University towards physical education lesson and sport. The participants of the study consist of 96 foreign students from 24 different countries studying at Süleyman Demirel University and Mehmet Akif Ersoy University in 2016-2017 academic year. The distribution of participants by percentage is as follows: 26% of these students are from Turkmenistan, 8.3% from Azerbaijan and Iraq, 7.3% from Syria, 5.2% from Afghanistan and Somalia. A questionnaire with 24 questions was used as data collection tool in the research and the collected data were analyzed by SPSS data analysis programme. According to the findings of the research, it is concluded that 37.5% of the participants don't want to stay in Turkey after graduation, 44.8% of the participants don't think physical education lesson is waste of time, 1% of the participants think that sport doesn't protect from diseases.

Keywords: Academic Education, Foreign Student, Physical Education, Sport

Giriş

Bir üniversitede alanları, eğilimleri, akademik durumları, kültürleri farklı olsa da öğrencilerin ortak dili olarak öne çıkan etkinlik beden eğitimi dersleri ve spor etkinlikleridir. Yabancı uyruklu öğrenci sayısının her geçen yıl artmasıyla birlikte kültürel, ekonomik ve bilimsel etkileşimler gerçekleşmektedir (Hürriyet, 2018). Bu doğrultuda Süleyman Demirel Üniversitesi ile Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin beden eğitimi dersine ve spora yönelik tutumlarını irdelemek bu çalışmanın amacıdır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin çevreyle kurdukları iletişim kanallarında sporun önemli bir yer tuttuğunu görmekteyiz. Üniversitelerin her yıl düzenlediği bahar spor şenlikleri ve üniversiteler arası spor karşılaşmalarında yabancı uyruklu öğrencilerin artan ilgisi bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Mülteci ve sığınmacı olgusu giderek dünyanın en önemli sorunları arasında sayılmaya başlamıştır. Savaşlar, doğal afetler, ekonomik sorunlar, otokratik yönetimler sığınmacılığın yoğunlaşarak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için önemli bir sorun olmasına sebep olmaktadır. Türkiye, son zamanlarda bölgemizdeki yeni gelişmeler ve son yıllarda gösterdiği sosyal ve ekonomik gelişmeler nedeniyle hem göç alan hem de göçmenlere geçiş alanı oluşturan bir ülke konumuna gelmiştir. Bu durum Türkiye’de giderek daha çok uluslararası mülteci ve sığınmacı meselesiyle karşı karşıya kalacağını göstermektedir (Hürriyet, 2018).

Küreselleşen dünyada diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da hızlı değişimler gözlenmektedir. Bu değişimin bir sonucu olarak her alanda ortaya çıkan ortak pazar anlayışı eğitim alanında da kendisini göstermektedir. Bu eğitim pazarının önemli bir ayağını yabancı uyruklu öğrenci dolaşımı oluşturmaktadır (Kıroğlu K, Kesten A, Elma C, 2010).

UNESCO İstatistik Enstitüsü verilerine göre 2000 yılında 2,1 milyon olan uluslararası öğrenci sayısı 2005 yılında 3 milyona, 2012’de ise 4,1 milyona ulaştı. Bu sayının 2020 yılı itibarıyla 7 milyonu aşacağı tahmin ediliyor (Hürriyet, 2018). UNESCO 2015 verilerine göre; Türkiye’yi en fazla tercih eden ilk beş yabancı uyruklu öğrencilerin ülkeleri; Azerbaycan’dan 10.638, Türkmenistan’dan 9.092, Suriye Arap Cumhuriyeti’nden 5.560, İran İslam Cumhuriyeti’nden 5.302 ve Afganistan’dır. Toplam barındırılan yabancı uyruklu öğrenci sayısı 72.178 iken Türkiye’den yurtdışına giden öğrenci sayısı ise 45.820’dir (Unesco, 2018).

Unesco istatistiklerine göre dünya çapında milyonları aşan genç nüfus hareketliliği Türkiye’de yüz bin civarı olduğu tahmin edilmektedir. Bu hareketlilik ulusların din, dil, ırk ve kültürel anlamda birbirini tanımasını sağlamaktadır.

Yöntem

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2016 – 2017 eğitim-öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesi ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu 24 farklı ülkeden 96 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin; memnuniyet durumları, beden eğitimi dersine ve spora yönelik tutumlarının incelenmesi için veri kaynağını olarak uygulanan anketlerden toplanan veriler oluşturmaktadır. Anket 26 sorudan ve 2 bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların tanımlayıcı bilgilerini yansıtan 8 madde bulunmaktadır. İkinci bölümde beden eğitimi dersine ve spora yönelik tutumlarını yansıtan 18 maddede bulunmaktadır.

Katılımcılara uygulanan anketlerden elde edilen bilgiler kodlanarak bilgisayara yüklenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 24.0 istatistik programı kullanılmıştır. Toplanan veriler istatistik paket programı olan SPSS programıyla istatistikî işlemlere tabi tutularak, yorumlanabilecek tablolar haline getirilmiştir.

Bulgular

Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin;

- %67,7’si erkektir.
- %46,9’u evde konaklamaktadır.
- %46,9’unun aylık geliri 800TL ve altındadır.
- %58,3’ü sınıf arkadaşlarından çok memnundur.
- %61,5’i üniversitesinden çok memnundur.
- %70,8’i yaşadığı şehirden çok memnundur.
- %57,3’ü konakladığı yerden çok memnundur.
- %37,5’i ülkelerine geri dönmek istiyor.

Yabancı uyruklu öğrenciler beden eğitimi derslerini;

- Oyun oynamak, spor yapmak ve profesyonellik için ilk adım olarak nitelendirmektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin;

- %65,6’sı aktif spor yapıyor.
- %34,4 ü spor yapmıyor.

Spor yapma nedenleri;

- Fiziksel gelişim, iyi bir dış görünüş sağladığından ve hastalıklardan korunmayı sağladığı için spor yaptıklarını belirttiler.

Spor yapmama nedeni;

- Zamanının olmayışı ve üşençlik olarak belirttiler.

Sonuç

Katılımcıların %37,5’i mezun olduktan sonra Türkiye’de kalmak istemiyor, katılımcıların %44,8’i beden eğitimi dersini zaman kaybı olarak görmemekte ve katılımcıların %1’i spor yapmanın hastalıklardan korunmayı sağlamayacağını belirtti.

Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin; %67,7’si erkek, evde konaklayanların oranı ise %46,9’dur, aylık geliri 800TL ve altı ise %46,9’dur.

Sınıf arkadaşlarından %58,3’ü çok memnun, Üniversitesinden %61,5’i çok memnun, Yaşadığı şehirden %70,8’i çok memnun, Konakladığı yerden %57,3’ü çok memnundur.

Öğrencilerin %37,5’i ülkelerine geri dönmek istiyor.

Yabancı uyruklu öğrenciler beden eğitimi derslerini;

Oyun oynamak, spor yapmak ve profesyonellik için ilk adım olarak nitelendirilmektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin %65,6'sı spor yapıyor yapma nedeni olarak;

Fiziksel gelişim, iyi bir dış görünüş sağladığından ve hastalıklardan korunmayı sağladığı için spor yaptıklarını,

Spor yapmayan %34,4'ü ise spor yapmam nedeni olarak;

Zamanının olmayışı ve üşençlik olarak belirttiler.

Tartışma

Öğrencilerin memnuniyet durumları yüksek görünmektedir. Bu öğrencilerin aylık gelirlerinin düşük olması ve Türkiye'de kalmak istemeleri göz önüne alındığında; göçlere, genç işsizlik oranının artmasına ve nitelikli işsizliğin artmasına neden olabilecektir. Bu tutum sosyologların, psikologların ve ekonomistlerin bu konuyu daha da irdelemeleri ve yeni akademik araştırmalar yapılması önerilerimiz arasındadır.

Yabancı uyruklu öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalar bu öğrencilerin yalnızlık, uyumsuzluk, çekingenlik, kültürel şok ve psikolojik sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuştur ayrıca barınma, yemek, sağlık, iklim, ulaşım ve ev özlemi, sosyo-kültürel sorunların yanı sıra ekonomik durumun da yabancı uyruklu öğrencilerin önemli sorunlarından biri olduğu görülmüştür (Biggs, 1999; Furnham, 1997; Lewins, 1990; Tomich ve ark., 2000; Berry 1997; Arubayi, 1980; Güçlü, 1996; Sandhu ve Asrabadi, 1994; Kiroğlu ve ark. 2010)

Türkiye'ye öğrenim görmek amacıyla gelen yabancı uyruklu öğrencilerin; dile, eğitime ilişkin sorunları sosyal yapıya uyumlarını, stres kaynakları, başa çıkma tarzları ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi ele almışlar ile ilgili sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir (Açıkalin ve ark., 1996; Adıgüzel, 1994; Dağaşan, 1994; Tutar, 2002; Soyutürk, 2000; Kiroğlu ve ark. 2010; Otrar ve arkadaşları 2002; Ercan 2001).

Bu öğrencilerin beden eğitimi dersine, spora yönelik tutumlarının ve memnuniyetlerinin incelenmesi ile ilgili araştırma yapılmadığına rastlanmıştır.

KAYNAKÇA

Açıkalin, A., Demirel, Ö., Önsoy, R. (1996). Türkiye'de yüksek öğrenim gören Türk cumhuriyetleri öğrencilerinin sorunları. Ankara: Pegem A Yayıncılık. Adıgüzel, M. S. (1994). Türkmen öğrencilerinin Türkiye Türkçesi öğrenim problemleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Arubayi E, A. (1980). A comparative analysis of identified problems as perceived by Nigerian students enrolled in the regents' systems of Kansas. Unpublished M.A thesis, Kansas State University, Manhattan, KS. (ERIC Document Reproduction Service Number ED 198- 424).

Berry, JW. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. Applied Psychology, 46(1), 5-34.

Biggs, J. (1999). Teaching international students: Teaching for quality learning at university. England: SRHE and Open University Press.

Dağaşan, D. (1994). Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nden (Azerbaycan-Özbekistan-Kazakistan) gelen öğrencilerin Türkiye Türkçesine intibakta karşılaştıkları güçlükler. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Furnham, A. (1997). The experience of being an overseas student. In McNamara, D. and Harris, R. (Eds), *Overseas students in the higher education*. London: Routledge. Güçlü N, (1996), Yabancı öğrencilerin uyum problemleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12, 101-110.

Kıroğlu, K., Kesten, A., Elma, C. (2010). Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2).

Lewins, H. (1990). Living needs. In Kinnell, M. (Ed.), *The learning experiences of overseas students*. Buckingham: Open University Press.

Otrar, M., Ekşi, H., Dilmaç, B., Şirin, A. (2002). Türkiye’de öğrenim gören Türk ve akraba topluluk öğrencilerinin stres kaynakları, başa çıkma tarzları ile ruh sağlığı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2 (2), 473-506.

Sandhu, D.S., Asrabadi, BR. (1994). Development of an acculturative stress scale for international students: Preliminary findings. *Psychological Reports*, 75, 435-448.

Soyutürk, M. (2000). Balkan ülkelerinden eğitim-öğretim için gelen öğrencilerin (Batı Trakya örneği) sosyal yapıya uyumları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tomich, P., McWhirter, JJ., King, WE. (2000). International student adaptation: Critical variables. *International Education*, 29 (2), 37-46.

Tutar, H. (2002). Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklarından gelen öğrencilerin başarısızlık nedenleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

<http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow>(24 Ocak 2018 tarihinde erişim sağlanmıştır).

<http://www.hurriyet.com.tr/uluslararası-ogrenci-hareketliliği-ve-türkiye-40139736> (24 Ocak 2018 tarihinde erişim sağlanmıştır).

<http://oygm.meb.gov.tr/www/bakanligimizca-sinifinda-yabanci-uyruklu-ogrenci-bulunan-ogretmenler-icin-el-kitabi-yayinlandi/icerik/511#> (24 Ocak 2018 tarihinde erişim sağlanmıştır).

Yüksek İrtifa Antrenmanlarında Biyoiklimsel Konforun Önemi

Fatih KILINÇ¹, Fahriye Esra BAŞ YİĞİT¹, Cumhuri BOYRAZ²

¹Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, TÜRKİYE

²Çukurova Üniversitesi, Adana, TÜRKİYE

E-Posta: fatihkilinc@sdu.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı sporcu ve ya takımların açısından kamp ve dinlenme bölgelerinin belirlenmesinde biyoiklimsel konforun öneminin ortaya konmasıdır. Profesyonel sporcular performanslarını artırmak için birçok faktörleri olumlu olabilecek şekilde değerlendirme gayretleri son yıllarda ön plana çıkmaktadır. Bunlardan bir tanesi de Yüksek İrtifa antrenmanlarıdır. Yüksek irtifa antrenmanları özellikle sezon başında (yaz aylarında) sporcuların nöro fizyolojik adaptasyonlarını sağlamak hem de iklimsel faktörlerin negatif etkilerini azaltmak için tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra eğitim antrenmanları ile de kuvvet ve dayanıklılık özelliklerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Yüksek irtifa antrenmanlarının etkin olabilmesi için biyoiklimsel konfor önem arz etmektedir. Biyoiklimsel konfor; bireyin veya sporcunun temel iklim unsurlarını oluşturan ısı, nem, yükselti ve rüzgar değerlerinin optimum seviyede olması koşullarıdır. Genel olarak biyoiklimsel konforda optimum değerler yükselti 1000-1500 m., ısı 18-25 C, Nem %35-60, Rüzgar 0-5 km/saat olmalıdır. Sportif performans açısından tercih edilen yerlerini biyoiklimsel koşulları taşıması sporcuların gelişim veya yapılan kamp eğitimlerinin verimli olması açısından önem arz etmektedir. Bunun temelinde organizmanın hemoastatik ve adaptasyon özellikleri etki tepki prensiplerine göre etkilenmesine bağlı doğru biyoiklimsel konfor taşıyan yer tercihleri performans gelişimi sağlarken yeterli ve düzensiz biyoiklimsel konfor tercihleri performans gelişiminin tam aksine performans düşmelerine sebep olabilir. Sportif performans gelişimi amaçlı sporcu veya takımların yüksek irtifa tercihlerinde biyoiklimsel konfor değerlerinin göz önüne alınarak tercihlerin yapılması gerekmektedir. Bu tercihlerde özellikle rakım değerlerine bağlı yükseklik ısı, nem ve rüzgâr değerleri ele alınması gerekmektedir. Bununla birlikte eğitim düzeylerin de yükselti, ısı ve rüzgâr değerleri ele alınarak planlamaların yapılması önemli olduğu düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Yüksek İrtifa, Biyoiklimsel Konfor

The Importance of Bioclimatic Comfort in High Quality Training

Abstract

The aim of this study is to demonstrate the importance of bioclimatic comfort in defining camping and recreation areas in terms of the athlete or teams. Efforts to evaluate many factors in a positive way in order to increase the performance of professional athletes have come to the forefront in recent years. One of them is High Altitude training. High altitude training is preferred in order to provide neurophysiological adaptations of athletes, especially at the beginning of the season (summer), as well as to reduce the negative effects of climatic factors. In addition to this, it is aimed to improve the strength and endurance characteristics with the slope training. Bioclimatic comfort is important for high altitude training to be effective. Bioclimatic comfort; is that the temperature, humidity, altitude and wind values that make up the basic climate elements of the individual or the athlete are at optimum levels. In general, optimum values for bioclimatic comfort should be 1000-1500 m, temperature 18-25 C, humidity 35-60%, wind 0-5 km / h. In terms of sportive performance, preferred places are important for the development of athletes who are carrying bioclimatic conditions or for the efficiency of camp training. On the other hand, adequate hemodynamic and adaptation characteristics of the organism are influenced according to reaction response principles, and favorable bioclimatic comfort place performance provides performance improvement while adequate and irregular bioclimatic comfort preferences may cause performance degradation in contrast to performance development. In high altitude preferences of sports performance teams, preferences should be made considering. In these preferences, altitude heat, humidity and wind values, especially related to altitude values, need to be considered. On the other hand, it can be considered that the planning is done by considering the elevation, temperature and wind values of the slope levels.

Keywords: High Altitude, Bioclimatic Comfort

Giriş

Profesyonel sporcular performanslarını artırmak için birçok faktörleri olumlu olabilecek şekilde değerlendirme gayretleri son yıllarda ön plana çıkmaktadır. Bunlardan bir tanesi de yüksek irtifa antrenmanlarıdır. Son yıllarda ülkemizde birçok branşlarda olduğu gibi en çok futbol takımlarının ve diğer branşların antrenman ve performansların gelişimlerinin artması amacı ile yüksek irtifa merkezleri tercih edildiği görülmektedir.

İnsanlar fiziksel bir çevre içinde yaşarlar ve bu çevreye ait özellikler, insanların yaptığı bütün aktiviteler üzerinde derin etkilere sahiptir. Anlık hava durumları ve iklim çevresel faktörler arasında yer almakta ve zaman zaman insan faaliyetleri üzerinde son derece etkili olmaktadır. (Rudel vd., 2007). Yapılan branşa göre anlık hava durumları oldukça önem taşır, herhangi bir saha da ya da açık hava da yapılan bireysel ya da takım sporlarında değişen anlık hava durumlarında eğer uyum sağlanamazsa performansı olumsuz etkilediği görülecektir.

Performans: Sporcunun fiziksel, fizyolojik, biyomotorik, teknik, taktik ve psikomotorik ortaya koyduğu üründür.

Performansı etkileyen iç faktörler: Kalıtım, yaş, cinsiyet, biyoriyim, fiziksel yapı, fizyolojik özellikler, biyomotorik özellikler, psikolojik özellikler, sağlık durumu olarak incelenir.

Performansı etkileyen dış faktörler: Yükselti, hava koşulları, beslenme, doping, araç ve gereç, saha durumu, antrenör +spor bilimci, antrenman programları, sosyal yapı olarak incelenir.

Sağlıklı ve konforlu ortamlar yaratılması açısından sıcaklık, bağıl nem, güneşli günler ve rüzgâr gibi iklim verilerinin öngörülen eşik değerler içerisinde bulunması ve olumlu olması gerekmektedir. İklim koşullarının belirlediği biyoiklimsel konfor, planlama açısından önem taşır (Çetin vd., 2010). Biyoiklimsel konfor bakımından yapılan faaliyetlerin, antrenmanların ve yarışlar için sıcaklık, nem oranı, yüksek ve rüzgâr şiddeti oldukça önemlidir.

Yüksek irtifa merkezlerinde alan kullanım planlarında iklimle denge kurulsa bile, birçok ortamda biyoiklimsel konfor koşulları oluşturulmamakta ya da yetersiz kalmaktadır. Bu durumda yerleşim alanlarının akciğeri ve fiziksel denge unsuru olarak kabul edilen yeşil alanlar, tamamlayıcı bir eleman olarak önem kazanmaktadır. Bu bakımda yerleşim alanlarının fiziksel planlamasında, yeşil alanların optimal konumlarının ve diğer alan kullanımlarıyla organizasyonunun iklimsel açıdan belirlenmesine gereksinim duyulacaktır (Altunkasa, 1987).

1000 m- 1500 m ve üzerindeki rakımlar yükseklik(yükselti) olarak kabul edilmektedir. Dünya üzerindeki birçok yerleşim bölgesi 1000 m- 1500m 'nin üzerindedir ve buralarda milyonlarca insan yaşamakta ve egzersiz yapmaktadırlar. Böyle bir rakımda yaşayan insanlar bir problemle karşılaşmasalar da, deniz seviyesinde veya 1000 m – 1500 m rakımdan daha düşük rakımda yaşayan insanlar ve sporcular, böyle bir rakım yüksekliğinde yaşamak ve egzersiz yapmak zorunda kaldıklarında yükselti ile oluşan bir takım problemlerle karşılaşmaktadırlar. (Roberts, A.D.Daley,P.J. Andothers 1998) Buradan anlaşılacağı üzere yıllık antrenman planlamalarında yapılacak olan organizasyonların yer ve tarihlerine göre antrenman ve çalışma programları belirlenirse uyumsuzluk yerine adaptasyon dönemi tamamlandıktan sonra uyum ve performansın artışı için olumlu sonuçlar alınacaktır.

Deniz seviyesinden yüksek irtifaya çıkıldıkça havanın nem, ısı ve yoğunluğunun ve barometrik basıncının da düştüğü bilinmektedir. (Bailey,D., Davies,B.1997)

Her 1000 m'de sıcaklık ortalama 2° düşer. Rüzgâr varsa bu düşüş daha hızlı olur. 3000 metreden sonra hipotermi sorunu büyüktür. UVL ışınlarının etkisi %15 artar.(Bonnon,M., Noel-Jorand, M. C. And Others 1999)

Hipotermi soğuk havada uzun süre korumasız kalan kişilerde görülür. Zamanında müdahale edilmeyen kişilerde kalp ritim bozukluğu, kalp yetersizliği hatta ani kalp durmasına yol açabilir. Hipotermi durumlarında süreç yavaş gelişebileceğinden kişi bu durumun farkına varmayabilir. Uyku hali, konuşmada ağırlaşma, derin soluk alma isteği, el ve ayaklarda uyuşma hissi ve davranış bozuklukları görülmeye başlar.

Değişik atmosfer koşullarında yapılan bedensel etkinliklerin performans üzerine olan etkileri birçok araştırmacının ilgisini çekmektedir. Yapılan çalışmalarda; değişik atmosfer koşullarının sportif performansa etkisi araştırılarak, hem performansta hem de vücutta meydana gelen fizyolojik değişiklikler ortaya konmaya çalışılmıştır.(Schone, R. B.1999)

Özellikle yükseltide yapılan dayanıklılık yarışmalarında performans bozulabilmektedir. Bu nedenle antrenman bilimi açısından bu yükselti durumuna sporcuların uyum (aklimatizasyon) sağlaması zorunluluk olarak görünmektedir. Yükseltilere çıkıldıkça sporcu daha önce bu yükseltide bulunmamış ise oksijen azlığı, hava basıncı düşüklüğü, ışınlar ve farklı aerosoller gibi tanımadığı bir çok ekolojik etkenle karşı karşıya gelir.

Yüksek irtifanın insan üzerine etkilerine yönelik tespitleri nedeniyle, egzersiz fizyolojisinde karşılaşılan ilk isim Bert, tarih ise 1878 yılıdır. Daha sonra 1894'te asistanlarıyla yüksek irtifada araştırmalar başlatan İtalyan fizyoloğu Angello Musso ismiyle karşılaşılır. Konuyu spor teknokratlarının gündemine getiren en önemli olayın ise 1968'de yapılan Mexico Olimpiyat Oyunları olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü daha önceki yıllarda yapılan araştırmaların keşif tırmanışlarına yönelik olduğu veya askeri amaçla desteklendiği göze çarpmaktadır. 1960'lı yılların ikinci yarısı ve daha sonra yapılan çalışmaların ise daha çok sporculara yönelik olduğu görülmektedir. (Burtscher, M., Nachbauer, W. And Others 1996)

Araştırmamızda yüksek irtifa antrenmanlarında biyoiklimsel konfor önemi üzerine iklimi ele alacak olursak; İklim oldukça geniş bir bölge içinde ve uzun yıllar boyunca değişmeyen ortalama hava koşullarına denilmektedir (Erol, 1993). Aynı zamanda bir sahada uzun yıllar boyunca hüküm süren hava olaylarının ortalama sonucu o sahanın iklim özelliklerini belirlemektedir (Özçağlar, 2000).Yapılacak olan antrenman ve müsabaka ya da yarışların planlanması iklim koşulları bu yüzden araştırmamız için önemlidir.

İklim, doğanın 3 temel unsuru olan toprak, su ve atmosferin karşılıklı etkilerinden ortaya çıkan doğal bir olaydır. Güneş ışınları ve atmosferin karşılıklı ilişkilerinden “ışık”, “sıcaklık”, “hava”, “yağışlar” ve “hava hareketleri” gibi iklim öğeleri veya meteorolojik veriler meydana gelmektedir. Bu veriler beraberce iklimi meydana getirmektedir. Bu iklim faktörleri, meteoroloji istasyonları tarafından ölçülür ve uzun yılların ortalaması olarak bir yerin genel iklim karakteristikleri ortaya çıkar (Erol, 1984). Araştırmamız da biyoiklimsel konfor önemi için rüzgar –yükseklik –ısı ve nem ile ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Biyoiklim, iklim elemanlarının tek tek ya da gruplar halinde canlılar üzerinde oluşturdukları etkileri inceleyen bilim dalıdır. İnsanların iklim elemanları açısından etkinliklerini en konforlu biçimde gerçekleştirebilecekleri duruma ise biyoiklimsel konfor denir. Biyoiklimsel konforun sağlanabilmesi canlıların çevrelerine en az enerji harcayarak uyum sağladığı koşullar olarak tanımlanabilir.

Doğa ile insanın tasarladığı çevre arasındaki bağlantıların aktarılması ve geçmişte kullanılan tasarım yöntemlerini, günümüz şartlarına göre irdelenmesine biyoiklimsel çalışmalar diyebiliriz.(Altunkasa, F. ve Gültekin, E. 1991.)

İnsanlar biyoiklimsel konfor durumuna ulaşmak veya çevresine kendisini uydurabilmek için belirli miktarda enerji harcamaktadır. Çınar (2004)'ın Berköz (1969)'dan bildirdiğine göre

biyoiklimsel konfor durumu; insanın en az miktarda enerji harcayarak çevresine uyabildiği koşullar olarak tanımlanmaktadır. (Çınar, İ., 1999.)

Materyal ve Metod

Bu araştırmanın amacı yüksek irtifa antrenmanlarında biyoiklimsel konforun öneminin araştırılmasıdır. Biyoiklimsel konfor; bireyin veya sporcunun temel iklim unsurlarını oluşturan ısı, nem, yükselti ve rüzgar değerlerinin optimum seviyede olması koşullarıdır. Genel olarak biyoiklimsel konforda optimum değerler yükselti 1000-1500 m., ısı 18-25 C, Nem %35-60, Rüzgar 0-5 km/saat olmalıdır. Biyoiklimsel konforun belirlenmesinde en çok kullanılan yöntemlerden birisi Olgay'ın geliştirdiği "Biyoiklimsel Konfor Çizelgesi"dir. (Evans, J.M., 2003.) Olgay' a (1973) göre, biyoiklimsel konfor değeri; açık alanda 21,0 – 27,5 °C sıcaklık değeri, % 30 – 65 nem ve 5 m/sn'ye kadar olan rüzgâr hızı kombinasyonu olarak alınmış ve biyoiklimsel değerlendirmede kullanılmıştır. (Toy, S., Yılmaz, S., Yılmaz, H., 2005.)

Çizelge 1. Biyoiklimsel konforun belirlenmesinde hissedilen sıcaklık değerleri (Hobbs 1995, Çınar, 2004'den alınmıştır)

Hissedilen Sıcaklık (°C)	Konfor Sınıfı
28>	Konfor yüksek derecede bozulur
27-28	Konfor bozulur
25 - 26.9	Geçiş değeri (sıcak)
17 - 24.9	Konfor
15-16.9	Geçiş değeri (soğuk)
15<	Konfor bozulur

Çizelge 1'de görüldüğü üzere hissedilen sıcaklık konfor sınıfına göre değerlendirildiğinde 28 °C nin üzerine çıkarsa konfor yüksek derecede bozulduğu 15 °C nin altına düştüğünde konforun bozulduğu ancak 17-24.9/25 °C konfor ortamı olduğu görülmüştür.

Çizelge 2. Biyoiklimsel Konforun Belirlenmesinde Hissedilen Nem Değerleri

Hissedilen Nem (%)	Konfor Sınıfı
68-70	Konfor Yüksek Derecede Bozulur
65-68	Konfor Bozulur
60-65	Geçiş Değeri
% 35-60	Konfor
35-30	Geçiş Değeri
30-24	Konfor Bozulur

Çizelge 2'de görüldüğü üzere hissedilen nem oranı konfor değeri %35-60 olarak belirlenmiştir. Geçiş değerlerine bakılınca nem oranı düşüş sebebi ile %30-24 altında konforun bozulduğu, diğer bir geçiş değerine bakılınca nem oranı yükseldiğinde %65 ve üzerinde konforun yüksek derece de bozulduğunu söyleyebiliriz.

Çizelge 3. Biyoiklimsel Konforun Belirlenmesinde Hissedilen Rüzgâr Değerleri

Hissedilen Rüzgâr (km/saat)	Konfor Sınıfı
35-40	Konfor Yüksek Derecede Bozulur
15-30	Konfor Bozulur
5-10	Geçiş Değeri
0-5	Konfor

Çizelge 3’de görüldüğü üzere hissedilen rüzgar konfor değerinin 0-5 km/saat olduğu görülmektedir. Hissedilen rüzgar geçiş değerinden sonra 15-30 km/saat şiddeti ile konfor bozulmaya başlar ve 35-40 km/saat ve üzeri değerlerde hissedilen rüzgar konforunun yüksek derecede bozulduğunu görürüz.

Çizelge 4. Biyoiklimsel Konforun Belirlenmesinde Yükseklik Rakım Değerleri

Yükseklik (m)	Konfor Sınıfı
2500 -3000	Konfor Yüksek Derecede Bozulur
2000 -2500	Konfor Bozulur
1500 -2000	Geçiş Değeri
1000 -1500 m	Konfor
500 - 1000	Geçiş Değeri
0 - 500	Konfor Bozulur

Çizelge 4’de görüldüğü üzere Yükseklik konfor değeri 1000-1500m olarak görülmektedir. Deniz seviyesinde yapılan antrenmanlarda genel de konfor ortamının bozulduğu bilinmektedir. Yükseklik artması ile birlikte 2500-3000 m den sonra konfor yüksek derece de bozulduğunu görebiliriz.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı sporcu ve ya takımların açısından kamp ve dinlenme bölgelerinin belirlenmesinde biyoiklimsel konforun öneminin ortaya konmasıdır. Yapılan ya da yapılacak olan antrenman, müsabaka ya da yarışların yukarıda verilen çizelgelere göre planlanması takımsal olarak da bireysel olarak da performansı olumlu etkileyeceği öne sürülmektedir. Sportif performans gelişimi amaçlı sporcu veya takımların yüksek irtifa tercihlerinde biyoiklimsel konfor değerlerinin göz önüne alınarak tercihlerin yapılması gerekmektedir. Bu tercihlerde özellikle rakım değerlerine bağlı yükseklik ısı, nem ve rüzgâr değerleri ele alınması gerekmektedir. Bununla birlikte eğim düzeylerin de yükselti, ısı ve rüzgâr değerleri ele alınarak planlamaların yapılması önemli olduğu düşünülebilir.

Tarihte ilk kez 1968 Mexico City olimpiyatlarında 2,5 dakikadan daha fazla sürede sonlanan yarışların hiç birisinde dünya rekoru kınamamıştır. Bu olimpiyatlarda, düzenli olarak yüksek irtifada antrenman yapan Afrikalı koşucuların üstünlüğü dikkat çekicidir. Hiç şüphe yoktur ki

yüksek irtifada antrenman yapmak, yüksek irtifada yapılan yarışmalarda başarı elde etmek için ön şarttır. (Güzel N.A, Şenel Ö. 2001) Yükseltiye uyum açısından ne kadar uzun süre yükseltide kalınırsa performansta da o derece uyum gerçekleşir.

Antrenörlerin, elit sporcular için, yüksek irtifa antrenmanı içeren yıllık antrenman programlarını tercih etmelerinin en önemli sebepleri şunlardır:

- Yüksek yoğunluktaki antrenman öncesinde aerobik artış sağlamak için
- Deniz seviyesindeki dayanıklılık karşılaşmaları için avantaj sağlayacak performans için
- Hız/Kondisyon gelişimi için
- Sakatlıklar sırasında ve sonrasında eorobik fiziksel uygunluk için
- Yarışma ve ya müsabakalar arasında ve deniz seviyesindeki yarışmalar arasında daha çabuk toparlanmayı sağlamak için

Bu kapsamda birçok profesyonel kulüp ve sporcu kamp planlamalarını bu temel faktörlere bağlı olarak planlayacağı ifade edilebilir. Sporcu ve sedanterlerin biyoiklimsel konforu olarak bu dört (Rakım 1000- 2000 m., Sıcaklık 18-23 0C, Nem oranı %35-60 ve Rüzgar hızı da 0-5 km/saat) faktörün dikkate alınması yerinde olacaktır. Bu faktörler göz önüne alınarak spor tesislerinin oluşturulması ve tesis faaliyetlerinin bu faktörlere uygun düzenlenmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

Altunkasa, MF. (1987). Çukurova Bölgesi'nde Biyoklimatik Veriler Kullanılarak Açık ve Yeşil Alan Sistemlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 224s, Adana.

Altunkasa, F. ve Gültekin, E. (1991). Şanlıurfa'da İklimle Dengeli Kentsel Alan Kullanım İlkeleri ve Yeşil Alan Sistemlerinin Belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 6: 23-38.

Bailey,D., Davies,B. (1997). Physiological implications of altitude training for endurance performance at sealevel: a revive, British journal of sportsmedicine, pp: 183-190

Bonnon,M., Noel-Jorand, M. C. And Others (1999). Criteria for psychological adaptation to high-altitude, Perceptual and motor skills, 89 pp:3-18, August

Burtscher, M., Nachbauer, W. And Others (1996). Benefits of training at moderate altitude versus alevel training in amateur runners, Europe anjournal of applied physiology, pp:558-563

Çetin, M., Topay, M., Kaya, L.G., Yılmaz, B., (2010). Biyoiklimsel Konforun Peyzaj Planlama Sürecindeki Etkinliği: Kütahya Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 1, 83-95.

Çınar, İ., (1999). Fiziksel Planlamada Biyoiklimsel Veriler Kullanarak Biyokonforun Oluşturulması Üzerine Fethiye Merkezi Yerleşimi Üzerinde Araştırmalar. Yüksek Lisans Tezi, EÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, 89s.

Erol, O. (1993). Genel Klimatoloji. Gazi Büro Kitapevi, 286s, Ankara.

Erol, O., (1984). Genel Klimatoloji. Çantay Yayınevi, 884s, Ankara.

Evans, JM. (2003). Evaluating comfort with varying temperature: a graphic design tool, Energy and Bulding, 35(2003) 87-93.

Güzel, NA., Şenel, Ö. (2001). Yüksek İrtifada Yapılan Dayanıklılık Antrenmanlarının, Kayak-Kros Sporcularının Bazı Performans, Solunum Ve Kan Parametreleri Üzerindeki Etkileri Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi besbd), 4:29 – 36

Özçağlar, A. (2000). Coğrafya'ya Giriş. Ümit Ofset, 298s, Ankara.

Roberts, AD., Daley, PJ. (1998). Andothers : Sealevel VO_{2max} fail stop redict VO_{2max} and performance at 1800 m altitude, Medicine and science in sports and exercise,pp: 62-8

Rudel, E., Matzarakis, A., Koch, E. (2007). Summer Tourism in Austria and Climate Change. In: Oxley, L. and Kulasiri, D. (eds) MODSIM 2007 International Congress on Modelling and Simulation Modelling and Simulation Society of Australia and New Zealand, 4-7, 1934-1939.

Schone, RB. (1999). The brain at high altitude, Wilderness environmental medicine, pg: 93-96

Toy, S., Yılmaz, S., Yılmaz, H. (2005). Determination of bioclimatic comfort in three different land uses in the city of Erzurum, Turkey, Bulding and Environment. 42 (3):1315 - 1318.

Bisikletçilerin ve Doğa Sporları Yapan Sporcuların Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Ayşe KANSIZ, Arslan KALKAVAN, Utku IŞIK, Halil İbrahim ÇAKIR

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rize TÜRKİYE

E-Posta: arslan.kalkavan@erdogan.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı; bisiklet ve doğa sporları yapan katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeylerini farklı demografik özelliklere göre karşılaştırmaktır. Çalışmaya 127 Bisiklet, 23 Doğa Sporları ile uğraşan olmak üzere toplam 150 katılımcı gönüllü olarak katılmışlardır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Sheard ve ark. (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Altıntaş (2015) tarafından gerçekleştirilen "Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri" kullanılmıştır. Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri Güven, Kontrol ve Devamlılık olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırma da katılımcıların betimsel istatistiklerini belirleyebilmek için frekans ve ortalama değerlerinden faydalanılmıştır. İkincil olarak veri toplama araçlarının normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek amacıyla değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmış, değerlerin 2+/-2 arasında değiştiği görülerek parametrik testlerden faydalanılmasına karar verilmiştir (Karaatlı,2008). 2'li grup karşılaştırmaları için Independent Sample T-test 3 ve daha fazla gruplu değişkenler için One-Way ANOVA testlerinden faydalanılmıştır. Sonuç olarak, profesyonel düzeyde bisiklet ve doğa sporları ile ilgilenen sporcuların cinsiyet, spor dalı, millilik durumu, yaş, eğitim durumu gibi değişkenler açısından zihinsel dayanıklılıklarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmazken; antrenman ortamında daha fazla kalmak sporcuların daha fazla zihinsel olarak dayanıklılık sergilemelerine neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğa Sporları, Bisiklet, Zihinsel Dayanıklılık

The Comparison of the Mental Toughness Levels of Bicycler and Outdoor Sports Attendance

Abstract

The aim of this study is; the comparison of cycling and nature sports participant's mental toughness levels according to different demographic characteristics. A total of 150 participants participated as volunteers, including 127 cyclists, 23 dealing with nature sports. Sheard et al. " Sport Mental Toughness Questionnaire " developed by Altıntas (2015) and adapted to Turkish was used. The Sport Mental Toughness Questionnaire consists of three sub-dimensions; confidence, control and contancy. The research also utilized the frequency and average values to determine the descriptive statistics of the participants. Secondly, in order to test whether the data collection tools are normally distributed, the parameters of skewness and kurtosis are examined and the values are changed between 2 +/- 2 and it is decided to use parametric tests (Karaatli, 2008). Independent Sample T-test for 2-group comparisons and One-Way ANOVA tests for 3-group variables were used. As a result, while there were no significant differences in the mental toughness of the athletes dealing with cycling and nature sports at the professional level in terms of variables such as gender, sport status, nationality, age, education status; but more stay in the training environment causes the athletes to exhibit more mental toughness.

Keywords: Outdoor Sports, Bisyycle, Mental Toughness

Giriş

Günümüzde spor alanındaki bilim ve teknolojik gelişmeler, sporcularda bedensel ve zihinsel sınırların zorlanarak yetenek ve becerilerin üst düzeyde geliştirilmesi ve etkili kullanılmasını zorunlu hale getirmektedir. Bu süreçte bedensel ve zihinsel beceriler çok önemli olmakta, sporcunun düşünme, anlama, sorgulama, sorun çözme işlemlerini kolaylaştırmaktadır (Güneş, 2013). Özellikle sporcuların fiziksel olarak yeterli durumda olmalarına rağmen müsabakalarda düşük performans sergilemeleri zihinsel dayanıklılığın önemini giderek artırmaktadır (Altıntaş, 2015).

Sporcu ve antrenörler için müsabaka döneminde büyük önem taşıyan zihinsel dayanıklılık, literatürde zor yaşamsal tecrübeler karşısında kişinin kendisini toplama gücü, baskı ile etkili başa çıkma, psikolojik olarak güçlü olmak, bağlılık, yüksek konsantrasyon becerisi, yüksek düzeyde kararlılık ve sağlam benlik yapısı gibi kavramları içermektedir (Basım ve Çetin, 2011; Connaughton ve ark. 2010; Perry ve ark. 2013; Sheard, 2013). Bu anlayış; düşünen, araştıran, öğrenen, kendini yöneten, çalışma ve üretmeyi içselleştiren, verimliliğini sürekli artıran sporcuların yetişmesinin temel amacı olmaktadır (Cengiz ve ark., 2016).

Bu amaca ulaşmak için sporcuların; rakibinin oyun alanındaki hareket noktalarını görme, beden dilini bilinçli kullanma, rakibinin beden dilini okuma, doğa sporları için doğa da karşısına çıkabilecek olan riskleri değerlendirebilme, pozisyona göre yapılabilecek hareketleri sezinleme, stresle başa çıkma, olumsuz duygulardan korunma, antrenörlerden gelen mesajları alma, değerlendirme ve kullanma becerisi için bilinçli farkındalık önemli etkenlerdir. Bununla birlikte doğa sporcularının özellikle bisikletçilerin, bilinçli farkındalık ile spor yılı, haftalık antrenman sayısı ve millik durumu arasındaki ilişki yeterince bilinmemektedir.

Profesyonelliğe aday bisikletçilerin bilinçli farkındalık becerileri olan şimdiye odaklanma ile birlikte kişilik, değer yargısı, hedef ve beklentilerinin sportif anlayış yansıtılmasına yönelik davranışları önem kazanmaktadır. Farkındalıkta, düşünce ve duygular, reddedilmemekte, yargılanmamakta, bastırılmaya ya da onlardan kaçınılmaya çalışılmamaktadır. Böylelikle kişi olumlu ve olumsuz anlık yaşantıları kabul ederek üzüntü, kaygı, öfke gibi olumsuz yaşantılarına karşı tahammül kapasitesini de artırmaktadır (Cengiz ve ark., 2016).

Spor ortamı genel itibari ile çok fazla risk barındırmaktadır. Ancak doğa sporları ve bisiklet çok daha fazla risk içermektedir. Günümüzde doğa sporlarına olan ilgi gittikçe artarak, her yaş ve meslek grubundan insanların ilgi odağı haline gelmiştir. Eğlence, ulaşım ve yarışma amacıyla bisiklet sürmenin giderek yaygınlaşması bisiklet sporunu daha da geliştirmiştir. Ama bu yaygınlaşmada, bisikletin yeni gelişmelerle daha rahat ve kolay kullanılabilir bir araç haline gelmesinin de etkisi olmuştur. Bisiklete binmek en basit mekanik ulaşım biçimidir. Ritmik hareketler gerektirdiğinden sağlığa çok yararlıdır. Mitchell, (1983)'e göre, bir görevin sonuçlandırılmasında kritik önemi olan bilginin veya bir problem çözümünün kayıp, bilinmeyen veya muğlak olduğu durumlarda maceranın sonuçları belirsizdir. Bu durum doğa sporları ve macera etkinliklerindeki durumsal değişkenleri tanımlamaktadır (Dinç, 2006). Belirsizliğin olmuş olduğu bir ortamda kaygı ve stres faktörleri de oldukça gün yüzüne çıkar, bireyler kendilerini güvende hissetmezler de stres faktörleriyle başa çıkma noktasında oldukça zorlanırlar. Zihinsel dayanıklılık düzeyi işte bu stres faktörlerini elimize etme noktasında bireye yardımcı olabilir. Zorlu şartlara uyum sağlama noktasında doğa sporları ve doğa sporlarının içerisinde kabul ettiğimiz bisiklet sporu ile uğraşan bireylerin zihinsel dayanıklılık düzeyleri hem birbirlerinden hem de farklı demografik özelliklere göre farklılıklar gösterebilir. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı; bisiklet ve doğa sporları yapan katılımcıların zihinsel dayanıklılık düzeylerini farklı demografik özelliklere göre karşılaştırmaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nicel araştırma deseni esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, çok sayıda elemandan oluşan bir evrede, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir örneklem üzerinde taramanın yapıldığı genel tarama modeli, araştırma değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemeye dönük olduğundan genel tarama modellerinden de ilişkisel tarama modeline uygundur (Kalayci, 2009).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreninin Rize ilinde doğa sporları ve bisiklet spor dallarıyla ilgilenen bireyler oluştururken; örneklem grubunu 23'ü doğa sporu 127'si bisiklet spor dalı ile uğraşan toplam 150 katılımcı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada; Sheard ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Altıntaş (2015) tarafından gerçekleştirilen "Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri" (Sport Mental Toughness Questionnaire-SMTQ-14) kullanılmıştır. Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri'nde yer alan 3 alt boyutun açıklaması şu şekildedir; Güven: Mücadele gerektiren zor durumlarda hedefe ulaşmak için yeteneklere inanma ve rakiplerden daha iyi olduğunu düşünme. Kontrol: Baskı altında veya beklenmedik durumlar karşısında soğukkanlılığı koruma, kontrollü ve rahat olma. Devamlılık: Belirlenen hedefler doğrultusunda sorumluluk alma, konsantre olma ve mücadele etme. Zihinsel Dayanıklılık Ölçeğinde, 4'lü Likert Tipi (1=Tamamen yanlış, 2= Yanlış, 3= Doğru, 4= Tamamen doğru) maddeler yer almaktadır.

Verilerin Analizi ve Çözümlemesi

Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS 21,0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırma verilerinin istatistiksel analizi 4 adımda gerçekleştirilmiştir. İlk olarak katılımcıların betimsel istatistiklerini belirleyebilmek için frekans ve ortalama değerlerinden faydalanılmıştır. İkincil olarak veri toplama araçlarının normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek amacıyla öncelikle onsimple Kolmogorov-Smirnov testinden faydalanılmıştır. Test sonuçlarında alt boyutların normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır ($p>0,05$). 2'li gruplar için Independent Sample T-test 3 ve daha fazla gruplu değişkenler için One-Way ANOVA testlerinden faydalanılmıştır. Anlamlı bulunan gruplar arası farklılıklar için ise ikinci seviye testi olan Tukey HSD uygulanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde katılımcıların anket formuna vermiş oldukları cevaplar sonucunda elde edilen kişisel bilgiler yüzde ve frekans şeklinde betimlenmiştir. Ayrıca araştırmanın bağımsız değişkenlerine göre elde edilen ölçek puanları SPSS'te analiz edildikten sonra, elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1'de katılımcıların demografik bilgileri gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların %84,7'si (N=127) bisiklet spor dalı ile ilgilenirken; %73,30'u (N=110) milli değil; %74,70'i (N=112) erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların haftalık antrenman sayıları incelendiğinde katılımcıların en fazla %38,0 oranla (N=57) 5-6 kez antrenman yapmış oldukları görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Özellik	Değişken	f	%
Spor Dalı	Bisiklet	127	84,7
	Doğa Sporları	23	15,3
Millilik Durumu	Milli	40	26,7
	Milli Değil	110	73,3
Cinsiyet	Kadın	38	25,3
	Erkek	112	74,7
Yaş	12-17 Yaş	30	20,0
	18-20 Yaş	33	22,0
	21-24 Yaş	33	22,0
	25-30 Yaş	23	15,3
	31 Yaş ve Üstü	31	20,7
Haftalık Antrenman	1 ve 2 kez	25	16,7
	3 ve 4 kez	47	31,3
	5 ve 6 kez	57	38,0
	7 ve üzeri	21	14,0

Tablo 2. Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Alt Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Alt boyut	Cinsiyet	Ort.	SS	t	p
Güven	Kadın	16,974	4,17	-1,146	0,254
	Erkek	17,759	3,45		
Devamlılık	Kadın	9,868	1,43	-,259	0,796
	Erkek	9,786	1,78		
Kontrol	Kadın	10,526	3,23	-,897	0,371
	Erkek	10,063	2,57		
Toplam Puan	Kadın	37,368	5,73	-,209	0,835
	Erkek	37,607	6,20		

Tablo 2’de katılımcıların sporda zihinsel dayanıklılık ölçeğinden almış oldukları puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları gösterilmektedir. Yapılan t-testi analizine göre sporda zihinsel dayanıklılık ölçeğinin tüm alt boyutları ve toplam puanları arasında herhangi anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$). Toplam puanda erkek katılımcıların puanları ($X=37,607\pm6,20$) kadın katılımcıların puanlarından ($37,368\pm5,73$) yüksek olsa da bu fark manidar bulunmamıştır.

Tablo 3. Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Alt Puanlarının Spor Dalına Göre T-Testi Sonuçları

Alt boyut	Spor Dalı	Ort.	SS	t	p
Güven	Bisiklet	17,591	3,36	,240	0,811
	Doğa S.	17,391	5,03		
Devamlılık	Bisiklet	9,803	1,71	-,059	0,953
	Doğa S.	9,826	1,64		
Kontrol	Bisiklet	10,126	2,60	-,564	0,574
	Doğa S.	10,478	3,50		
Toplam Puan	Bisiklet	37,520	5,87	-,127	0,899
	Doğa S.	37,696	7,23		

Tablo 3’de katılımcıların sporda zihinsel dayanıklılık ölçeğinden almış oldukları puanların spor dalına göre t-testi sonuçları gösterilmektedir. Yapılan t-testi analizine göre sporda zihinsel dayanıklılık ölçeğinin tüm alt boyutları ve toplam puanları arasında herhangi anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$). Toplam puanda doğa sporları yapan katılımcıların puanları ($X=37,696\pm 7,23$) bisiklet sporu yapan katılımcıların puanlarından ($37,520\pm 5,87$) yüksek olsa da bu fark manidar bulunmamıştır.

Tablo 4. Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Alt Puanlarının Millilik Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Alt boyut	Millilik	Ort.	SS	t	p
Güven	Evet	18,250	4,40	1,399	0,164
	Hayır	17,309	3,32		
Devamlılık	Evet	9,750	1,49	-,246	0,806
	Hayır	9,827	1,77		
Kontrol	Evet	10,300	2,79	,321	0,749
	Hayır	10,136	2,74		
Toplam Puan	Evet	38,300	6,40	,915	0,361
	Hayır	37,273	5,95		

Tablo 4’de katılımcıların sporda zihinsel dayanıklılık ölçeğinden almış oldukları puanların millilik durumuna göre t-testi sonuçları gösterilmektedir. Yapılan t-testi analizine göre sporda zihinsel dayanıklılık ölçeğinin tüm alt boyutları ve toplam puanları arasında herhangi anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$). Toplam puanda milli olan sporcuların puanları ($X=38,300\pm 6,40$) milli olmayan sporcuların puanlarından ($37,273\pm 5,95$) yüksek olsa da bu fark manidar bulunmamıştır.

Tablo 5. Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Alt Puanlarının Haftalık Antrenman Sayısına Göre Yapılan Anova Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Değişkenler	N	X	SS	F	p	Fark Tukey
Güven	1 ve 2 Kez	25	16,360	3,6729	3,695	0,013	1-3/2-3
	3 ve 4 kez	47	16,830	3,8069			
	5 ve 6 kez	57	18,737	2,8380			
	7 ve üzeri	21	17,429	4,5119			
	Total	150	17,560	3,6536			
Devamlılık	1 ve 2 Kez	25	9,720	1,9476	,119	0,949	
	3 ve 4 kez	47	9,766	1,9805			
	5 ve 6 kez	57	9,807	1,3016			
	7 ve üzeri	21	10,000	1,7607			
	Total	150	9,807	1,6976			
Kontrol	1 ve 2 Kez	25	10,120	2,8478	,867	0,460	
	3 ve 4 kez	47	9,766	2,4866			
	5 ve 6 kez	57	10,281	2,7951			
	7 ve üzeri	21	10,905	3,0968			
	Total	150	10,180	2,7516			
Toplam Puan	1 ve 2 Kez	25	36,200	6,6144	2,004	0,116	
	3 ve 4 kez	47	36,362	6,6901			
	5 ve 6 kez	57	38,825	4,8702			
	7 ve üzeri	21	38,333	6,4910			
	Total	150	37,547	6,0740			

Tablo 5 de katılımcıların haftalık olarak antrenman sayılarına göre zihinsel dayanıklılık ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanlara göre Anova testi sonuçları gösterilmektedir. Buna göre “Güven” alt boyutunda haftalık olarak 5-6 kez antrenman yapan katılımcıların ortalamaları ($X=18,737\pm 2,83$) hem 1-2 kez antrenman yapan katılımcıların ortalamalarından ($X=16,360\pm 3,67$) hem de 3-4 kez antrenman yapan katılımcıların ortalamalarından ($X=18,830\pm 3,80$) anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur ($F_{(3,146)}=3,695;p<0,05$). Diğer alt boyutlarda ve toplam puanda ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Ayrıca katılımcıların spor geçmişleri, yaşları ve eğitim durumları ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasında herhangi anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Yapılan bu çalışmada katılımcıların cinsiyetleri açısından zihinsel dayanıklılık alt boyutlarında ve toplam puanında herhangi anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Tablo 2). Sheard ve diğ. (2009)’nin «Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeğini» geliştirdikleri çalışmada güven alt boyunda erkek katılımcılar kadın katılımcılara oranla anlamlı derecede yüksek ortalamalar elde etmişlerdir. Ortalama açısından değerlendirdiğimizde bu çalışmada da erkek katılımcılar güven alt boyutunda daha yüksek ortalamalar elde etmiş ancak bu fark anlamlı olmamıştır. Sheard ve diğ. (2009)’nin yaptıkları çalışmada devamlılık ve kontrol alt boyutlarından kadın katılımcılar erkek katılımcılara oranla daha yüksek ortalamalar elde etmiş ancak bu fark anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu çalışmamızla birebir örtüşmektedir. Kozak ve ark. (2017) tarafından elde edilen bulgular incelendiğinde ise cinsiyet ile zihinsel dayanıklılık arasında anlamlı fark görüldüğü rapor edilmektedir ve erkek sporcuların kadın sporculara göre zihinsel dayanıklılık ortalama puanları açısından daha yüksek aritmetik ortalamaya sahip olduklarını belirtmektedir.

Yapılan çalışmada haftalık antrenman sayısının güven alt boyutu üzerinde anlamlı bir etki yarattığı ancak diğer alt boyutlarda herhangi bir etkiye neden olmadığı görülmüştür (Tablo 5). Cengiz ve ark. (2017)’nin yaptığı çalışmada da benzer olarak haftalık antrenman sayısı arttıkça sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin arttığı görülmüştür. Yine Crust ve Swann (2011), yaptıkları bir başka çalışmada haftalık antrenman sayısının zihinsel dayanıklılık üzerinde doğrusal bir etkisinden bahsetmişlerdir.

Yapılan ANOVA testi sonucunda Yaş değişkeni açısından herhangi anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Sheard ve diğ. (2009)’nin «Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeğini» geliştirdikleri çalışmada yaş arttıkça zihinsel dayanıklılığın arttığına yönelik olarak bulgular bulmuşlardır. Özellikle doğa sporları ve bisiklet branşlarıyla uğraşan katılımcıların yaş değişkeninden çok fazla etkilenmemiş olmaları sporun kendine özgü olan genel özelliklerinden kaynaklanıyor olabilir.

Katılımcıların spor geçmişlerinin zihinsel antrenman üzerinde herhangi anlamlı bir etki yaratmadığı yapılan analizler sonucunda anlaşılmıştır. Cengiz ve ark. (2017)’nin yaptığı çalışmada güven ve devamlılık alt boyutlarında spor yapma yılı arttıkça artışlar meydana gelmiştir. Spor yılı arttıkça bireylerin kendilerine güvenleri ve bu sporda ki devamlılıklarına inanmaları yapılan diğer çalışmalarla da kanıtlanan bir gerçektir (Salar ve diğ., 2012; Kırımoglu ve diğ., 2010; Certel ve Bahadır, 2012; Welk ve Eklund, 2003). Yapılan çalışmada herhangi bir farklılığın ortaya çıkmaması katılımcıların spor yapma yıllarının birbirlerine yakın olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Hem bisikletçiler hem de farklı doğa sporları ile uğraşan bireyler doğa içerisinde benzer risklerle karşılaşmaktadır. Spor dallarına göre katılımcıların arasında zihinsel dayanıklılık açısından herhangi anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmamasını bu duruma bağlayabiliriz.

Sonuç olarak, profesyonel düzeyde bisiklet ve doğa sporları ile ilgilenen sporcuların cinsiyet, spor dalı, millilik durumu, yaş, eğitim durumu gibi değişkenler açısından zihinsel dayanıklılıklarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmazken; antrenman ortamında daha fazla kalmak sporcuların daha fazla zihinsel olarak dayanıklılık sergilemelerine neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

Altıntaş, A. (2015). Sporcuların Zihinsel Dayanıklılıklarının Belirlenmesinde Optimal Performans Duygu Durumu, Güdülenme Düzeyi Ve Hedef Yöneliminin Rolü, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Basım, HN. Çetin, F. (2011). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması, Türk Psikiyatri Dergisi, 22(2), 104-116.

Certel Z., Bahadır Z. (2012) Takım Sporunu Yapan Sporcularda Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı İlişkisinin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 14 (2): 157-164

Cengiz, R., Isik, U., Yaşartürk, F. (2016). Investigating Mental Toughness and Mindful Attention Awareness Levels of Professional Football Candidates. ERPA International Congresses on Education, Sarajevo/Bosnia and Herzegovina, 2-6 June.

Connaughton, D. Hanton, S. Jones, G. (2010). The development and maintenance of mental toughness in the world's best performers. The Sport Psychologist, 24: 168-193.

Crust, L., Swann, C. (2011). Comparing two measures of mental toughness. Personality and Individual Differences, 50: 217-221.

Dinç, S., (2006). Doğa Sporları Etkinliklerine İlişkin Liderlik Ölçeğinin Geliştirilmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.

Güneş, F. (2013). Zihin Yönetimi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, Kış, 2 (2);1, 1-14, Bartın.

Kırmoğlu H., Filazoğlu Çokluk G., Yıldırım Y. (2010). Yatılı İlköğretim Bölge Okulu 6. 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Spor Yapma Durumlarına Göre Yalnızlık Ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi (Hatay İli Örneği), SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, VIII (3) 101-108

Kozak, M., Certel, Z., Celik, B., Bahadır, Z. (2017) The Examination of Mental Toughness and Emotional Intelligence of Students In Faculty of Sport Science. Multidisciplinary Academic Conference, Czech Technical University in Prague, 8-10 December.

Mitchell, R., J. (1983). Mountain experience, The Psychology and Sociology of Adventure. University of Chicago Press, Chicago.

Perry, JL. Clough, PJ. Crust, L. Earle, k. & Nicholls, AN.(2013). Factorial validity of the Mental Toughness Questionnaire-48. Personality and Individual Differences, 54: 587-592.

Salar B., Hekim M., Tokgöz M. (2012). 15-18 Yaş Grubu Takım ve Ferdi Spor Yapan Bireylerin Duygusal Durumlarının Karşılaştırılması, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 4 Sayı: 6.

Sheard, M. (2013). Mental Toughness: The Mindset Behind Sporting Achievement. Second Edition, Hove, East Sussex: Routledge.

Abbasi Sarayında Nedim Olmak: Ebu Bekir Sûlî Örneği

Mustafa HİZMETLİ

Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: mustafahizmetli@gmail.com

Öz

Başta Sasaniler, Romalılar, Emeviler ve Abbasiler dönemlerinde kişiliği, bilgisi ve marifetleriyle hükümdarları eğlendiren ve onlara arkadaşlık eden kişiler bulunmuştur. Nedim denilen bu kişiler sohbet ve işret meclislerinde hükümdara eşlik etmekte, söyledikleri şiir ve nükteler ile icra ettikleri şarkılarla onu eğlendirmekteydiler. Nedimleri ilk kez bir düzene koyan, bu işi kurallara bağlayan Sasani devletinin kurucusu Babek oğlu Erdeşir'dir. Emevilerden Yezid b. Abdümelik dönemine kadar Sasanilerin geleneği değişmeden uygulanmıştır. Yezid b. Abdümelik ve Velid b. Yezid ise uygulamalarda değişimler meydana geldi. Nedimlik mesleği meclisinde bulunduğu hükümdarla uyum gerektirdiğinden nedimler yerine göre ciddi ve düşündürücü, yerine göre şakacı ve nüktedan, ayrıca tehlike anında kendini ona siper etmekten çekinmeyecek ölçüde cesur olmalıdır. Bu özelliklerinin yanı sıra edebiyat ve satranç alanındaki ustalığı dolayısıyla saray muhitine giren Ebu Bekir Suli, dönemin satranç ustası el-Maverdi'yi yenerek büyük itibar kazanmış ve halifelerin nedimleri arasına girmiştir. Suli, Mu'dazid'dan Razi'ye kadar dört halifenin döneminde saray nedimliği yapmıştır. Özellikle şehzadelikte hocalığını yaptığı Razi'nin halifelikte rahat bir hayat sürmüş ve önemli eserlerini yazmıştır. Suli'nin halife Razi Billah'ın nedimi olarak yaptığı görevler şunlardır: Halifelik görevi sırasında kullanacağı lakabı önermek, sohbet meclisine katılacakların listesini hazırlamak, bu meclislerde halifeye eşlik etmek, yolculuğa veya ava çıktığında onunla çıkmak, sıkıntılı anlarında halifeyi dinleyip teselli etmek, yerine göre sırdaşı veya dert ortağı olmaktır. Razi Billah'tan sonra gelen halifelerin döneminde Ebu Bekir Suli'nin yerini muhafaza edememiştir.

Anahtar Kelimeler: Abbasiler, Nedim, Sohbet, Ebu Bekir Suli, Razi Billah

Being Courtier in Abbasi Palace: Ebu Bekir Sûlî Example

Abstract

During the Sassanian, Romans, Umayyads and Abbasids, there were people who entertained and companions of the rulers with their personality, knowledge and ingenuity. These people, called Courtier, accompanied the rulers in the conversation and libation councils, and they were entertaining them with the poems and wits they spoke and the songs they performed. The founder of the Sasanian state, whose courtiers put a plan for the first time and connected this rule to the rule, was the son of Babek, Erdesir. From the Umayyads until the time of Yazid b. Abdülmelik, the tradition of the Sasans was practiced unchanged. Yazid b. Abdülmelik and Walid b. Yazid came to the changes in practice. Because courtierhood needs to be in harmony with the ruler in his jurisdiction, the gods must be brave enough to be serious and thought-provoking, joyful and humorous in his place, and not afraid to defend himself in the event of danger. In addition to these features, Ebu Bekir Suli, who entered the palace district due to his mastery in the field of literature and chess, gained great reputation and became one of the nephews of the caliphs, defeating the chess master al-Maverdi of the period. Suli was the palace god in the period of four caliphs from Mu'dazid to Razi. Especially in his prince time, Razi, who was a teacher, had a comfortable life and wrote important works. Suli's role as caliph Razi Billah is as follows: to prepare a list of candidates to participate in the meeting, to accompany the deacons in the councils, to go out with him when the journey or hunt is over, to listen and comfort the caliph in his troubled times, or to be a partner in trouble. Ebu Bekir Suli's place could not be preserved during the period of the caliphs after Razi Billah.

Keywords: Abbasids, Courtier, Convesation, Ebu Bekir Suli, Razi Billah

Giriş

Tarihçe

Tarih boyunca hükümdar saraylarında bilhassa Sasaniler, Romalılar, Emeviler ve Abbasiler dönemlerinde kişiliği, bilgisi ve türlü marifetleriyle hükümdarları eğlendiren ve onlara arkadaşlık eden kişiler bulunmuştur. Söz gelimi Roma imparatorluğunun son dönemlerinde bu geleneğe uyan imparatorlar “Kayzerin dostları”nı ziyafetlerde ve içki masalarında toplamaktaydı (Mez, 2000: 177). İbn Habib’in el-Muhabber’de verdiği bilgilere göre, Cahiliye döneminde Kureyş ileri gelenlerinin birer nedimi vardı (İbn Habib :173-176). Bir kabilenin mensuplarıyla yakın arkadaşlık yapan başka kabileden biri o kabilenin nedimi sayılmaktaydı. Nuaym b. Mesud, Beni Kurayza’nın nedimi idi (İbn Hişam :229).

Saraylarda görev yapan nedimler sohbet ve işret meclislerinde hükümdara eşlik etmekte, söyledikleri şiir ve nükteler ile icra ettikleri şarkılarla onu eğlendirmekteydiler. Münademe kelimesi bu hizmeti ifade etmek için kullanılmıştır. Eserinde nedimlikle ilgili özel bir bölüm ayıran Cahiz’e göre konuyla ilgili ilk kuralları koyanlar Sasani hükümdarlarıdır. Hükümdarlık kurallarını, maiyetini düzenleme ve halkı yönetme sanatını onlardan öğrendiğimizi belirten müellife göre, nedimleri ilk kez bir düzene koyan, bu işi kurallara bağlayan Sasani devletinin kurucusu Babek oğlu Erdeşir’dir (226-240). Ona göre nedimler üç tabakaya ayrılır:

1. Asil süvariler ve şehzadeler ilk tabakayı oluşturur. Bunların meclisi hükümdarın perdesinden on arşın ötededir.
2. İkinci tabakayı oluşturan hükümdarın nedimleri, şeref ve ilim ehlinde sohbet arkadaşlarının meclisi ilk tabakanınkinden on arşın ötededir.
3. Komiklik yapan hokkabazlar, oyun ve eğlenceyle uğraşan kimseler üçüncü tabakayı oluşturur. Bunların meclisi de ikinci tabakanınkinden on arşın ötededir. Ancak aslı bozuk, seviyesiz, uzuvları eksik, aşırı uzun veya çok kısa, sakat, kusurlu, anası babası belirsiz, dokumacılık, hacamatçılık gibi matah olmayan işlerle uğraşanların çocukları gaybı bilseler bile bu tabakaya katılamazlar (Cahiz, 2015: 28-29; Hasan, 1987 :253-254; Bozkurt :509-510).

Hükümdarın meclisinde oturma düzeni şöyleydi: Birinci tabakanın hemen karşısında müzisyenler ve şarkıcılar yer alır; ikinci tabakanın karşısında ise ikinci sınıf müzisyenler yer alır; hokkabaz ve meddahlardan oluşan üçüncü tabakanın karşısında çalgıcılar yer alır. Usta çalgıcılar sadece usta şarkıcılara çalar. Eğer hükümdar bunun aksini emrederse kendisine bu durumu bildirirler ve kuralı hatırlatırlardı. Yezdicerd oğlu Behram-ı Gûr (420-438)’un saltanatına kadar Sasani hükümdarları bu geleneklere bağlı kaldılar. O ise, nedim ve şarkıcılardan oluşan iki tabakayı eşitledi ve en alt seviyeden olsalar bile kendisini çoşturanların konumlarını yükseltmiş, isteklerine yerine getirmeyenleri ise ikinci dereceye düşürdü. Böylece Erdeşir’in koyduğu düzeni bozdu. Enuşirvan’ın (531-579)² kısıralığına kadar bu durum böyle devam etti. O eski düzeni tekrar uygulamaya koydu. Erdeşir’den Yezdicerd’e kadar Sasani hükümdarları nedimlerden bir perde ile gizlenirlerdi. Hükümdarla ilk tabaka arasında yirmi arşın mesafe bulunurdu. Hükümdarın meclisinde hiç kimse perde hareket ettirilene kadar ağzını açmaya, hayır veya şer bir şey söylemeye cesaret edemezdi. Perdedar kendisine emir gelince onu muhatabına bildirirdi (Cahiz, 2015 :29-30).

Yezid b. Abdülmelik’in hükümdarlığına kadar bu gelenek değişmedi. Ancak o, üst tabaka ile alt tabakayı birbirine katmış, düzeni bozmuştur. Eğlenceyi seven tabiatına yenik düştüğünden egemenlik kanunlarını hafife almış, meclisinde nedimlere konuşma, gülme ve kendisine cevap

² *Kisrâ Enûşirvân I. Hüsrev b. Kubâd (ö. 579)hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmed Tefazzülü, “Enûşirvan”, DİA, XI, 255.*

verme hakkı tanımıştır. O şaka ile de olsa yüzüne karşı kınanan ilk halife olmuştur. İshak b. İbrahim'in (ö.235/850) bildirdiğine göre, Emevi halifeleri Muaviye, Mervan, Abdülmelik, Velid, Süleyman, Hişam ve Mervan b. Muhammed ile nedimleri arasında perde bulunurdu. Nedimlerin hiçbiri halifenin yaptığını göremezdi. Diğer Emevi halifeleri nedimler ve şarkıcıların yanında raks etmekten, çıplak durmaktan çekinmezlerdi. Yine de hiç birisi Yezid b. Abdülmelik ve Velid b. Yezid kadar nedimlerin gözlerinin önünde zevk ve eğlenceye düşkün olmamıştı. Bu ikisi yaptıklarının görülmesini umursamazlardı. Bu yüzden nedimleri onları reddetmekten çekinmezlerdi. Yalnız Ömer b. Abdülaziz'in halifeliğinden vefatına kadar kulağna hiç musiki nağmesi değmediği nakledilmektedir (Cahiz, 2015 :31; Hasan, 1987 :254-255.).

Abbasi Sarayında Nedim Olmak

İlk Abbasi halifesi Ebu'l-Abbas es-Seffâh(750-754), ilk günlerinde nedimlerin yanına çıkardı. Ancak bir yıl sonra perde arkasına çekilmiştir. Kimsede bulunmayan bir huyu vardı huzuruna onu eğlendirmek için çıkan nedimler az veya çok mutlaka bir harçlık veya hilat ile ödüllendirilirdi. Ebu Cafer el-Mansur(754-775), hiçbir nedimin yanına çıkmamıştır. Su dışında bir şey içerken de görülmemiştir. Kendisiyle perde arasında yirmi arşın, nedimlerle perde arasında da yirmi arşın uzaklık vardı. Söylenen şarkılarla eğlenen ve zaman zaman alkış da tutan Mansur, nedimlerine veya başkalarına para saçmamıştır. Meclisine gelen kimseye de bir karış toprak vermemiştir (Cahiz, 2015 :31-32; Hasan, 1987 :235-236).

Mehdî (775-785), halifeliğinin ilk senesinde Mansur'a benzemek maksadıyla nedimlerine görünmemiş, daha sonra görünmeye karar vermiştir. Kararının sebebi sorulunca şöyle demiştir: "İşin tadı insanların yüzündeki sevinci ve bana bu mutluluğu yaşatan kişileri görmektedir. Perde arkasında durmanın yararı nedir?" O nedimlerini zengin etmesiyle meşhur olmuştur. Herkese bol bol verir, fazlasıyla iyilik ve ihsanda bulunur, nedimlerini bıksa bile kolay kolay terk etmezdi. Müziği seven ve dinlemekten çok hoşlanan Hadi (785-786) ise bu sanata olan hayranlığını bu konuda yetenekleriyle meşhur olmuş musiki sanatkârları olan İbn Câmî (ö. 192/808), İbrahim Mevsîlî (ö. 188/804), Zübeyr b. Dihman ve Ganevî'yi yakınları arasına alarak göstermiştir. Geçimsiz, tahammülsüz ve kötü zan besleyen bir şahsiyet olarak nitelenen Hadi'nin bu huylarını bilip de tahammül eden kişilerden servet kazanmayanların nadir olduğu nakledilmektedir. Nağme ve titreşimleri az, pek neşelendirmeyen orta musikiden hoşlandığı nakledilen bu halife dinlediği şarkı kendisini coşturduğunda icra eden şarkıcıya bir milyon dirheme varan armağanlar vermiştir (Cahiz, 2015 :32; Taberî, 1967 :46; Suyuti, 2014 :205; Ragıb el-İsfahani, 1420 :795; Hasan, 1987 :236).

Halife Harunurreşid (786-809), nedimlerine verdiği ihsanlar, bağışlar ve hilatlar haricinde Mansur'u örnek almış, bu hususlarda ise Ebu'l-Abbas ve Mehdî gibi davranmıştır. İçki meclislerine sadece has cariyelerinin alındığı bu halife, kimi şarkılarda coşar kiminde de mutedil davranırdı. O, şarkı ve musikiye düşkünlüğü ve icracılara bol ihsan ve armağanlar vermesiyle diğer Abbasi halifelerini geride bırakmıştır. Bu halifeler arasında şarkıcıları ve müzisyenleri İran kisraları gibi sanatlarındaki kabiliyet ve güçlerine göre sınıflandırmasıyla temayüz etmiştir. İbrahim Mevsîlî, İbn Câmî ve Zelzel birinci derecedeydi. Zelzel çalıyor, diğer ikisi söylüyordu. İkinci tabakayı Süleym b. Selam, Amr el-Gazzal gibi sanatçılar oluşturuyordu. Çeşitli sınıflarıyla çalgıcılar ise üçüncü tabakayı oluşturmaktaydı. Hepsi mertebelerine göre armağan ve harçlıklarını alırdı. Müzisyen veya icracılardan herhangi biri sanatında parladığı takdirde halife onu bir üst tabakaya yükseltirdi. İkinci tabakaya mensup İshak Bersûma bu şekilde yükseltilenlerdendir (Cahiz, 2015 :33-34; Hasan, 1987 :236-237). Asmai, Halife Harunurreşid'in gece oturmasını sevdiğini ve insanların sohbetini dinlemekten

hoşlandığını naklediyor. “Bazen canı sohbet istediğinde gece karanlığı çökünce beni çağırır, kendisiyle oturup sohbet ederdik”, diyor (Ebu Hanife ed-Dineveri, 2017 :446).

Halife Emin (809-813), kendisiyle nedimleri arasında yüz perde olsa hepsini yırtıp onlarla beraber yerde oturacak yapıdaydı. Coşup heyecanlandığında en çok bahşiş ve ihsan dağıtan, altın ve gümüşü saçan biriydi. O, Bağdat’ta kardeşi Me’mun’un orduları tarafından kuşatıldığında eğlence meclisleriyle teselli bulmaya çalıştığı, İbrahim b. el-Mehdi’yi kendisini avutması için yanına çağırıldığı nakledilmektedir (Cahiz, 2015 :35-36; Hasan, 1987 :244-245).

Me’mun halife olduktan sonra yirmi ay hiç şarkı dinlememiş, daha sonra babasının uygulamasını sürdürerek perde arkasından dinlemeye başlamıştır. Yedi sene perde arkasından dinledikten sonra nedimlerine görünmeye başlamıştır. Şarkıları çok beğendiği veya beğendiğini gösterdiği zaman hanedan üyeleri şaşırmıştır. Me’mun’a kibirli ve gururlu olarak tanıtıldığı için saraya çağırılmayan İshak Mevsilî, talebesi Zürzür’ün ünlü şarkıcıya ait bir şarkıyı okuması üzerine halife tarafından meclisine çağırılmış ve nedimleri arasına katılmıştır (Cahiz, 2015 :36; Hasan, 1987 :246-247.). Me’mun, Bağdat’a döndüğü 813 yılından sonra ilim meclislerine çağırılacakların listesini hazırlamıştır. Bu davetliler topluluğu halifenin eğilimlerine göre, edipler, bilginler, saray mensupları ve askerler gibi tabakaların birinden veya bir kaçından oluşmaktaydı (İbn Tayfur, 2002 :46 vd; Mez, 2000 :177).

İshak, Harunurreşid ile oğulları Emin, Me’mun ve Mu’tasım için şarkı söylemiştir. İshak 60 yaşındayken halife olan Mu’tasım için söylediği kasidelerle bu halifenin hayranlık ve takdirini kazanmıştır (Hasan, 1987 :248-249).

Halife Ebu Cafer Vâsik (842-847) hiçbir halife ve şehzadede bulunmayacak ölçüde müzik yeteneğine sahipti. Yeni ses ve nağmeler bulduğu, yeni şarkılar bestelediği nakledilmektedir. Halifelerin musikide en bilgisi, iyi bir ud sanatkârı olan Vâsik, yeni keşfettiği nağme ve seslerle yüz şarkı bestelemiştir. İshak Mevsilî’yi nedimleri arasında bulduran, sarayında şiir ve musiki meclisleri düzenleyen Vâsik, onun şarkı söyleyişini beğenmiş ve çeşitli seferlerinde yanında götürmüştür (Suyuti, 2004 :248-252; Hasan, 1987 :249; Kan :549.).

Halife Mütevekkil (847-861)’in kurduğu meclislerde şairler, edipler ve dalkavuklar bir araya gelmişti. Onun nedimleri arasında şair Buhtüri (ö. 284/897), Müberred (ö. 286/900), Ebü’l-Anbes Saymerî (ö. 275/888) bulunmaktadır. Bir mecliste kendisini güldürdükleri için bu üçüne onbin ile onbeş bin dirhem arasında bahşişler vermiştir. Özellikle dalkavuk Ebu’l-Anbes’ten eşeği, eşeğinin ölümü ve rüyasında eşeğinin kendisine okuduğu şiir hakkında bilgi vermesini istemiştir. Dalkavuşu dinleyen halife bu hikayeden çok hoşlanmış, çalgıcı ve şarkıcıların eşek şiirini çalıp söylemelerini emretmiş, çok neşelenip coşmuş ve Ebu’l-Anbes’e çok iltifatta bulunup bol miktarda bahşiş vermiştir (Hasan, 1987 :397-399.).

Nedimlik sadece şiir ve musiki alanlarıyla sınırlı değildi. Halifelerin nedimleri arasında değişik konularda ilim, kültür ve yetenek sahibi olanlar da bulunmaktaydı. Behlül-i Dana, Belazüri ve İbn Hurdazbih’in de nedimlik yaptığı bilinmektedir.

Musiki, şarkı ve eğlenceye çok düşkün olan halife Mu’temid (870-892), bir gün nedimleriyle sohbet halindeyken onlar arasında bulunan meşhur coğrafyacı İbn Hurdazbih’ten İslam dünyasında musikinin durumu, usta bir şarkıcıda bulunması gereken özellikler, musikinin çeşitleri, ses uyumu, çeşitleri ve aralarındaki farklar, beste ve ses ahengi hakkında bilgi vermesini istemiştir. İbn Hurdazbih (ö. 300/912-13)’in bu konularda verdiği bilgilerden çok memnun olan ve neşelenen halife, ona ve diğer nedimlerine hilatler giydiren bahşişler vermiştir. O, İbn Hurdazbih’i diğer nedimlerden üstün tutmaktaydı. Halife Mu’temid edebi sohbetlerden de büyük keyif almakta ve sıkça bu amaçla toplantılar düzenlemekteydi. Bu sohbetlerin konuları arasında şunlar sayılabilir: Nedimleri övme ve üstünlüklerini söyleme, sadece nebiz içenlerin yerilmesi ve bu konuda yazılanların dile getirilmesi (manzum-mensur),

nedimde bulunması gereken ahlaki nitelikler, içki çeşitleri, musiki çeşitleri, Araplar ve diğer milletlerde musiki, geçmişte yaşamış müzisyenler, şarkıcılar ve eğlence meclisleriyle ilgili hususlar (Hasan, 1987 :399-400).

Abbassiler döneminde nedimlerin katıldığı müzik ve eğlence meclisleri sadece halifelerin saraylarında gerçekleştirilmemiş, vezirler, emirler, valiler ve diğer yüksek düzeydeki devlet adamları da saray ve konaklarında bu tarz meclisler düzenlemişlerdir. Bermekiler, Tahiriler ve Büveyhiler ve diğer ileri gelenlerin düzenlediği meclisler tarihçiler tarafından genişçe anlatılmıştır (Hasan, 1987 :242-244; İbn Tıktaka :187).

Abbassilerden sonraki İslam devletlerinde de devam eden nedimliğin adabı, nedimlerin özellikleri ve görevleri hakkında çeşitli müellifler bilgi vermiştir. Buna göre, nedimler görgülü, erdemli, sır tutmasını bilen, güzel ahlaklı, iyi giyinen, güler yüzlü ve kültürlü olmalıdır. Güzel yazı yazabilen, şiir, tıp, astroloji, içecekler, oyun ve eğlence meclisleri, ay, çevgan, güreş gibi dönemin sporları hakkında bilgi sahibi kimseler olmalıdır. Nedimler yerine göre ciddi, yerine göre şakacı ve nüktedan, tehlike anında kendini hükümdara siper etmekten çekinmeyecek cesaretle kimseler olmalıdır. Hükümdarı hikmetli sözlerle düşündüren, şarkılarla şiirlerle coşturan, satranç ve tavla oynayıp eğlendiren, üzüntülerini gideren nedimler, yeri geldiğinde onunla en ciddi konuları konuşabilmelidir (Cahiz, 2015 :49 vd.; Ebu Bekr Necmeddin Muhammed b. Ali b. Süleyman Ravendi, 1957 :375; Keykavus-Mercimek Ahmet :91-94; Nizamülmülk, 2012 :117-120; Bozkurt: 510). Nedimler, hükümdarların iltifatlarına mazhar olmuş ve onlardan kıymetli armağanlar almışlardır.

Göreve başlamadan özel eğitim alan nedimlere, huzurda nasıl davranacakları, hükümdarla nasıl konuşacakları öğretilirdi. Özellikle hükümdara hassas konularda uyarıda bulunacakları zaman bunu doğrudan yapmamaları, geçmiş hükümdarların başlarından geçen olaylardan örnekler vererek anlatmaları tavsiye edilirdi. Nedim kıyafeti döneme ve diğer şartlara bağlı olarak değişmekteydi. Hilal es-Sabi'ye göre, nedimler genellikle altın işlemeli sarık, iç elbisesi, 'mübettana' denilen bir tür üst elbisesi ve önü açık cübbe giyer, süslenir ve koku sürünürdü (Sabi :93; Bozkurt :510).

Halife Mu'temid'in (870-892) sofrası sohbetleri bir araya getirilmiş ve yazılı olarak aktarılmıştır. İbnü'n-Nedim, bu konuda yazılan ve nedimlerle ilgili adap, usul ve menkıbeleri içeren eserler hakkında bir bölüm kaleme almıştır (İbnü'n-Nedim, :173 vd.).

Ebu Bekir Suli

869-871 yılları arasında doğmuş, satrançta dönemin usta oyuncularından olması dolayısıyla satranççı, İslam fetihleri döneminde Cürcan'ın Türk yöneticisi Sul-Tegin'in soyundan geldiği için Suli nisbesiyle bilinir. Ataları Abbassiler döneminde önemli görevler üstlenmiş, ailesi edip, şair ve katipler yetiştirmiştir. Müberred(900) ve Sa'leb(904) gibi dönemin ünlü bilgin ve ediplerinden ders almış, meşhur şair ve edip İbnü'l-Mu'tezz (ö. 908) edebi zevklerinin gelişmesinde büyük etki yapmıştır. Edebiyat ve satranç sanatındaki büyük ustalığı onu saray muhitinin aranan kişileri arasına soktu. Satranç oyunundaki maharetinden dolayı bu alanda kıymetli bir eser yazmış, bazı kişilerce bu oyunun mucidi sanılmıştır. O dönem satrançta üstad sayılan Muhammed b. Ahmed el-Maverdi'yi yenmesi kendisine büyük itibar kazandırmış, halifelerin nedimleri arasına girmiştir. Suli, Mu'tazıd Billah (892-902), Müktefi Billah (902-908), Muktedir Billah (908-932) ve Razi Billah (934-940) dönemlerinde sarayda nedim olarak görev yapmıştır. Şehzadeliğinde Razi Billah'ın muallimlik ve mürebbiliğini yapmıştır. Razi'nin halife olmasıyla rahat bir hayata kavuşan ve eserlerinin önemli kısmını bu dönemde yazan Suli, Müttaki Lillah (940-944) döneminde sıkıntılarla karşılaşmıştır. Kendisi Müttaki'den nedim istemediğini duyduğunu ve şimdiye kadar hiçbir halife böyle bir istekte

bulunmadığı için şaşırıldığını ifade ediyor. Bunun üzerine izin istemiş ve kendisine müsaade edilince de Vasıt'taki emir Beckem'in nedimleri arasına katılmıştır. Müstekfi Billah (944-946) döneminde tekrar saraya girmeye çalışmışsa da başarılı olamamıştır. Halktan ve ileri gelenler tarafından Hz. Ali hakkındaki sözleri sebebiyle ölümle tehdit edilmesi üzerine Basra'ya gidip gizlenmiş ve 946'da burada vefat etmiştir. 947'de öldüğü de rivayet edilen Suli'nin Basra'daki evinde zengin bir kütüphanesi bulunmaktaydı (Ebu Bekir Suli, 1982 :193; İbn Nedim :184; Hatib el-Bağdadi :198; İbnü'l-Cevzi :68-70; Şeşen, 1998 :63; Özaydın :492).

Razi Billah, kendisine halife olarak biat edildikten sonra Suli'den kendisi için bir lakap seçmesini istemiş, o da üç lakap yazıp bunlardan Murtaza'yı seçmesini teklif etmiştir. Ancak halife bu lakabın daha önce İbrahim b. Mehdi'nin veliahdı Mansur b. el-Mehdi tarafından kullanıldığını belirterek, başkasının kullanmadığı bir ismi seçeceğini belirtip Razi lakabını aldığını bildirmiştir (Suli, 1982 :2-4; İbnü'l-Cevzi :336).

Razi billah halife olunca hocası ve nedimi Ebu Bekir Suli'den sohbet meclisinde yer alacaklarla ilgili bir liste hazırlamasını istemiştir. Yapılan düzenlemeye göre halifenin sağında dört, solunda beş kişi oturacaktı. Sağdakiler sırasıyla en başta İshak b. Mu'temid olmak üzere, satranç oyuncusu Ebu Bekir Suli, şehzade Ebu İshak Müttaki Lillah'ın hocası Ahmed b. Muhammed el-Aruzi, Muhammed b. Abdullah b. Hamdun oturmaktaydı. Soldakiler ise Yahya b. el-Müneccim'in oğulları Yusuf ve Ahmed, Ali b. Harun b. Ali b. Yahya, hat sanatını öğreten iki Beridi İshak b. İbrahim ve Ali b. İbrahim idi. Ediplerin ağırlıklı olduğu mecliste önce çeşitli methiyeler okunarak Razi, halife olduğu için tebrik edildi. Daha sonra Razi, zor zamanda halife olmanın ağır sorumluluğundan ve şehzade iken selefinin kendisine gerektiği gibi davranmamasından şikâyet etmiş, mecliste bulunanlar tarafından tarihten münasip misaller getirilerek teselli edilmiştir. Suli, o gece Razi'nin yanında üç saat oturduklarını, kendilerinin içtiğini ama halifenin içmediğini, çünkü içkiyi tamamen bıraktığını söylüyor. Bu ilk toplantıda halifenin sağında ve solunda oturan nedimler, nöbet tutan bir grup şeklinde belirli akşamlarda yapılan toplantılara dönüşümlü/nöbetleşe olarak katılmak mecburiyetinde idiler. Suli, Razi'nin içki sofrasına her seferinde birkaç kişi davet etme âdetini özellikle takdirle anıyor. Selefî olan halifeler bir tek musahiple sofraya arkadaşlığı yapmakla yetinmişler ve nedimleri sırayla teker teker çağırılmışlardır. Sözelimi Musul dönüşü nedimlerin nöbeti ikişer gün dörder kişi olarak düzenlenmiştir (Suli, 1982 :8-9, 99, 102, 137; Mez :177-178).

Suli, hilafetinin ilk iki yılı boyunca nedimleri huzurunda içtiği halde nebiz içmediğini naklediyor. Eğlenceli sohbet meclislerinde yalnızca şurup (cullab) içerdi. Ancak nedimlerinden biri aklını çeldi. Bunun üzerine halife "Asla içki içmemek üzere Allah'a söz verdim" dedi. Yeminini bir kâğıda yazarak fakihlere göndermiş onlar da mutad bir çare bulmuşlardır. Olayı nakleden Suli, "bana yoksullara dağıtmam için bin dinar gönderdi ve içti" diyor (Suli, 1982 :47; Mez, 2000 :448).

Halifenin sohbet meclisindeki misafirlerin önlerinde şarap dolu büyük kadehlerle su bardakları konulurdu. Herkes rahatça istediğini içebilirdi. Önceleri içecekler sakiler tarafından sunulmaktaydı. Suli, meclislerde yaş ve kuru meyvelerin de önlerine konulduğunu ve diledikleri gibi yediklerini naklediyor. Halifenin meclisindeki içme yarışından söz eden Suli, "kazanan boşalan kadehi halifeye gösterirdi. Önceleri buna müsamaha gösteren ve gülen halife nihayet bundan bıktı ve bunları doktorlara verilen idrar şişelerine benzetti" diyor (Suli, 1982 :55-56).

Halife Razi'nin eğlenceleri arasında ava çıkmak da vardı. Suli, Halifenin nedimleri ve hacibiyle birlikte yanlarında 100 süvari bulunduğu halde topluca çıktıkları bir domuz avından söz etmektedir (Suli, 1982 :99).

Ebu Bekir Suli, Halife Razi'nin son günlerinde hastalığı dolayısıyla huylarının değiştiğini, nedimlerinin çoğunu meclisinden çıkardığını, sadece İshak b. Mu'temid ve kendisiyle eğlenmekle yetindiğini naklediyor (Suli, 1982 :149).

Hükümdarlar sohbete son vermek istedikleri zaman nedimleri için özel ifade yolları kullanmaktaydı. Rivayet edildiğine göre, İran kisralarının meclisin uzadığını bildirme sembolleri şöyleydi: Erdeşir (216-242), uzandığında sohbet arkadaşları (Summare) kalkardı. Kiyşasif, gözlerini ovalardı. Yezdicerd, "gece bitmiştir", Behram (420-438), "iyi geceler", Şapur(242-272), "İnsanoğlu yeter artık"derdi. II. Hüsrev Perviz iki ayağını uzatırdı. Kubad (488-531) başını göğe kaldırırdı. Enuşirvan (531-579), "gözünüz aydın" derdi.

İslam Halifelerinin işaretleri şunlardır: Halife Ömer, "namaz vakti geldi", Osman, "İzzet Allah'a mahsustur", derdi. Muaviye, "gece gitti", Abdülmelik, "izninizle", Velid, deyneği atardı, Hadi, "Size selam olsun", Harunürreşid, "Sübhanallah" derdi. Memun yatağına uzanınca, Mu'tasım nalıncısına bakınca, Halife Vasik Billah elini şakaklarına sürünce sohbet biterdi (Ragib el-İsfahani, 1420 :242; Cahiz, 2015 :6,8; Mez, 2000 :178).

Sonuç

Sohbet arkadaşlığına duyulan ihtiyaç insanlık tarihi kadar eskidir. Önemli kişiler ve hükümdarların yaptıkları işin zor, karmaşık ve ypratıcı olması dolayısıyla kendilerini rahatlatıp eğlendiren ve oyalayarak hoşça vakit geçirmelerini sağlayan nedimlere özellikle ihtiyaç duydukları açıktır. Çalışmamızın tarihçe kısmında nedimliğin Sasanilerde, cahiliye Araplarında ve Emevilerdeki seyri inceleme konusu yapılmıştır. Nedimleri belirli bir düzene koyan ve nedimlik işini kurallara bağlayan Sasani hükümdarı Babek oğlu Erdeşirdi. O nedimleri üç tabakaya ayırmıştır; asil süvariler ve şehzadeler ilk tabakayı, hükümdarın nedimleri ve ilim ehlinden sohbet arkadaşları ikinci tabakayı, komiklik yapan hokkabazlar, oyun ve eğlenceyle uğraşan kimseler ise üçüncü tabakayı oluştururdu. Erdeşir'den itibaren Sasani hükümdarları nedimleriyle aralarında perde ve belli bir mesafe bulundurlardı. Emevilerden Yezid b. Abdülmelik dönemine kadar sasanilerin bu geleneği değişmeden uygulanmıştır. Yezid b. Abdülmelik ve Velid b. Yezid ise perdeyi kaldırdıkları gibi nedimlerin huzurunda raks etmekten ve çıplak durmaktan çekinmezlerdi.

Abbasi halifelerinden es-Seffah önce nedimlerinin yanına çıkarken daha sonra perde arkasına çekilmiştir. Mansur ise nedimlerin yanına çıkmamıştır. Halifeliğinin ilk yılında nedimlerine görünmeyen Mehdi, işin tadının insanların yüzündeki sevinci görmek olduğunu söyleyerek görünmeye karar vermiştir. Müziği seven ve dinlemekten çok hoşlanan Hadi ise, İbn Cami, İbrahim Mevsili gibi meşhur müzisyenleri nedimleri arasına katmıştır.

Halife Harunürreşid, şarkı ve musikiye düşkünlüğü, icracılara bol ihsan ve armağanlar vermesiyle diğer Abbasi halifelerini geçmiştir. Yine o, şarkıcı ve müzisyenleri iran kisraları gibi sınıflandırmasıyla diğer halifelerden ayrılır. Oğlu Emin, halifeliğinde nedimleriyle beraber eğlenmeyi tercih etmesiyle ve onlara sınırsız armağanlar dağıtmasıyla meşhur olmuştur.

Memun halifeliğinin ilk yedi yılında nedimlerine görünmemiş, daha sonra hem görünmüş hem de beğendiklerine takdir duygularını göstererek hanedan üyelerin şaşkırtmıştır. Halife Vasik, Abbasilerden müzik yeteneğine sahip tek halife olup yeni keşfettiği nağme ve seslerle yüz şarkı bestelemiştir.

Halife Mütevekkil'in meclisinde şairler, edipler ve dalkavuklar bir araya gelmiştir. Musiki ve eğlenceye çok düşkün olan Hlaife mu'temid, diğer nedimlerden üstün tuttuğu nedimi meşhur

coğrafyacı İbn Hurdazbih'ten İslam dünyasında musiki ve şarkıcılar ile nedimlerin durumu konularında bilgi vermesini istemiş ve dinlediklerinden çok memnun olmuştur.

Nedimlik sadece musiki ve şiir alanıyla sınırlı olmayıp değişik konularda ilim, kültür ve yetenek sahibi olanlar da nedimlik yapmaktaydı. Dolayısıyla nedimlerin kendi aralarında müzisyen, şarkıcı, şair, sohbet ehli, ilim ehli ve dalkavuk şeklinde ayrılmaktaydı. Nedimlerin katıldığı sohbet ve eğlence meclisleri yalnızca halife saraylarında olmayıp vezirler, emirler, valiler ve diğer üst düzey devlet adamlarının konuklarında düzenlenmekteydi.

Sohbet meclislerinin başlangıcı için mutad saatler belirleyen halifeler, sohbetin bittiğini ifade etmek için de işaret ve cümleler kullanmaktaydı. Halifelerin nedimleriyle ilişkilerinden anlaşıldığı kadarıyla şahsiyetlere göre bazı değişiklikler göstermekle birlikte adap ve erkanı bulunmaktaydı ve bu kuralların dışına çıkanlar cezalandırılmaktaydı. Nedimlik bazı sanatsal, edebi veya aristokratik bazı yetenekler gerektiriyordu. Bu farklılıklar dolayısıyla nedimler Sasani Kısrası Erdeşir'den itibaren bu nitelikleriyle orantılı olarak tabakalara ayrılmış, gerek hükümdarın meclisindeki oturdukları yerler ve hükümdarı memnun ettiklerinde aldıkları armağan ve bağışlar bu konularına göre olmuştur. Hükümdarlık adabı ve ahlakıyla alakalı yazılan eserlerde nedimlik adabı, nedimlerin özellikleri ve görevleri hakkında bilgi verilmiştir.

Görgülü, bilgili, erdemli, sır tutmasını bilen, iyi giyimli, kültürlü, güler yüzlü kişiler nedimlik yapabiliirdi. Nedimlerin ilgi alanları arasında güzel yazı yazma, şiir, tıp, astroloji, içecekler, oyun ve eğlence meclisleri yer almaktaydı. Onların ayrıca av, çevgan ve güreş gibi dönem sporları hakkında bilgi sahibi olması istenirdi. Nedimlik mesleği meclisinde bulunduğu hükümdarla uyum gerektirdiğinden nedimler yerine göre ciddi ve düşündürücü, yerine göre şakacı ve nüktedan, ayrıca tehlike anında kendini ona siper etmekten çekinmeyecek ölçüde cesur olmalıdır. Hükümdarı satranç ve tavla gibi oyunlarla eğlendiren, musiki ve şarkılarla coşturan, kederli anlarında teselli eden nedimler bu hizmetleriyle orantılı kıymetli armağanlarla ödüllendirilmişlerdir.

Göreve başlamadan önce nedimlere, hükümdar huzurunda nasıl davranacaklarına ilişkin eğitim verilirdi. Döneme ve şartlara göre değişmekle birlikte altın işlemeli sarık, iç elbisesi, üst elbisesi ve önü açık cübbe giyen nedimler, süslenir ve koku sürerdi. İbn Nedim, eserinde nedimlik hakkında yazılan ve nedimlerle ilgili adab, usul ve menkıbeleri içeren eserler için bir bölüm ayırmıştır.

Abbasi saray teşkilatında halifelere en yakın kişiler olmaları dolayısıyla nedimlerin görevleri soytarınlık yapıp şarkı söylemek veya onlarla beraber oyun oynayıp spor yapmaktan ibaret değildir. Halifelerin bu sohbet meclisleri devlet işleri için bir müzakere ortamı, dini ve ilmi konuların tartışıldığı bir meclis olarak da görülebilir.

Edebiyat ve satranç alanındaki ustalığı dolayısıyla saray muhitine giren Ebu Bekir Suli, dönemin satranç ustası el-Maverdi'yi yenerek büyük itibar kazanmış ve halifelerin nedimleri arasına girmiştir. Suli, Mu'dazid'dan Razi'ye kadar dört halifenin döneminde saray nedimliği yapmıştır. Özellikle şehzadelikte hocalığını yaptığı Razi'nin halifeliğinde rahat bir hayat sürmüş ve önemli eserlerini yazmıştır. Suli'nin bu halifenin maiyetinde yaptığı görevler arasında halife olunca alacağı lakabı önermek, sohbet meclisinde nedim olarak yer alacakların listesini yapmak, sıkıntı ve endişelerini giderici sözler söylemek, ava veya yolculuğa çıktığında kendisine eşlik etmek, yerine göre sırdaşı ve dert ortağı olmak sayılabilir. Halife Razi'nin ölümüyle saraydaki durumu sarsılan Suli'nin Muttaki ve Müstekfi dönemlerinde halifenin yakınları arasına girme çabalarının sonuçsuz kalmasından, nedimlik konusunda bilgi ve yeteneğin yeterli olmadığı, halifenin şahsi tercihlerinin daha önemli olduğu sonucu çıkarılabilir.

KAYNAKÇA

- Bozkurt, N. "Nedim", DİA, XXXII, 509-510.
- Cahiz, (2015). et-Tâc fi Ahlaki'l-mülûk, (Saray Adabı), çev. Ali Benli, İstanbul.
- Ebu Bekir Suli, (1982). Ahbaru Razi Billah ve Müttaki lillah, neşr Heyworth Dunne, Beyrut.
- Ebu Bekr Necmeddin Muhammed b. Ali b. Süleyman Ravendi, (1957). Rahatü's-südur ve ayetü's-sürur, çev. Ahmet Ateş, Ankara: Türk Tarih Kurumu, II.
- Hasan, Hİ. (1987). İslam Tarihi, (çev. İ. Yiğit-S. Gümüş) İstanbul, II, III, IV.
- Hatib el-Bağdadi, Tarihu Bağdad, (ilmiyye), IV, 198.
- İbn Habib, el-Muhabber, tsh. Ilse Lichtenstadter, Beyrut: Dârü'l-Âfâkı'l-Cedîde.
- İbn Hişam, es-Siretü'n-nebeviyye, thk. Mustafa es-Sekka vd. Beyrut, Daru İbn kesir, III-IV.
- İbn Tayfur, (2002). Kitabu Bağdad, Kahire
- İbn Tıktaka, el-Fahri, 187.
- İbnü'l-Cevzi, el-Muntazam, Beyrut 1992, XIV.
- İbnü'n-Nedim, el-Fihrist (darül-marife), Beyrut 1994.
- Kan, K. "Vasik Billah", DİA, XLII, 549.
- Keykavus-Mercimek Ahmet, Kabusname, Hazırlayan Atilla Özkırmı, II.
- Mez, A., (2000). Onuncu Yüzyılda İslam Medeniyeti, çev. Salih Şaban, İstanbul.
- Nizamülmülk, (2012). Siyasetname, neşr M. A. Köymen.
- Özaydın, A. "Suli, Ebu Bekir", DİA, XXXVII, 492.
- Ragıb el-İsfahani, (1420). Muhadaratü'l-üdeba ve muhaveretü's-şuara ve'l-bulega, Beyrut.
- Sabi, H. (1986). Rüşümü Dari'l-Hilafe, thk. Mikail Avvad, Beyrut
- Suyuti (2004). Tarihu'l-Hulefa, thk. Hamdi Demirtaş.
- Şeşen, R. (1998). Müslümanlarda Tarih Coğrafya yazıcılığı, İstanbul.
- Taberî, (1967). Tarihü't-taberî: tarihü'l-ümem ve'l-müluk, thk. M. Ebü'l-Fazl İbrâhim, Beyrut, X.
- Tefazzülî, A. "Enûşirvan", DİA, XI, 255.

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma

Özkan AVCI, Çağrı SÜRÜCÜ

Bartın Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: ozkanavci@bartin.edu.tr

Öz

İletişim teknolojileri içerisinde internetin öneminin her geçen gün artması ve her kesim tarafından çok yoğun bir şekilde kullanılmasından dolayı bireyler artık görüş, fikir ve duygularını sosyal ağlar vasıtasıyla paylaşmaya başlamıştır. Bu durumda iletişimin yeni bir türü olarak internet ve dolayısıyla sosyal medya, dünya tarihinde en hızlı büyüyen iletişim ve paylaşım alanı olmuştur. Bu bağlamda yeni medya kapsamında gelişen teknoloji ile ortaya çıkan, kullanıcıların interaktif olarak etkileşimde buldukları, temelleri Web 2.0 teknolojisi üzerine kurulmuş olan sosyal medya, çalışmanın ana eksenini oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada örneklem olarak belirlenen Bartın Üniversitesi öğrencilerinin sosyal medya kullanımları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Araştırma verileri, demografik bilgiler dâhil olmak üzere toplam 58 sorudan oluşan anket formu ile toplanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS programı yardımıyla analiz edilerek, öğrencilerin sosyal medyayı hangi amaçlarla kullandıkları ve sosyal medyada yaptıkları eylemleri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Sosyal Medya, Yeni Medya, Üniversite Öğrencileri

A Study on Social Media Usage of University Students

Abstract

Since the importance of the internet has increased day by day in the communication technologies and it has been used intensely by every segment, individuals now share their opinions, ideas and feelings through social networks. In this case, as a new type of communication, the internet and circulating social media have become the fastest growing communication and sharing space in world history. In this context, social media, which is based on Web 2.0 technology, which is based on computer, internet and mobile technology developed in the context of new media, interacts interactively with users independently of time and place, is the main axis of the study. The social media usage of the students of Bartın University, which is determined as a sample in the study, has been discussed in detail. The research data were collected through a questionnaire consisting of 58 questions including demographic information. The data obtained within the scope of the research were analyzed with the help of the SPSS program, and the students' purposes of using social media and their actions in social media were evaluated.

Keywords: Internet, Social Media, New Media, University Students

Giriş

Teknolojideki gelişmeler insanların birbirleriyle iletişim kurmalarında yeni ortamlar sunmaktadır. Bu yeni ortamlar insanlara yeni iletişim teknolojilerini kullanarak düşüncelerini, eserlerini ve fikirlerini paylaşma olanağını sağlamaktadır. Ayrıca bu ortamlarda paylaşım ve tartışma esastır. Bu yeni iletişim kanallarından birisi de sosyal medyadır. Bu sanal ortam, kullanıcı tabanlı olmasının yanında toplulukları ve bireyleri ortak noktada buluşturması ve aralarındaki iletişimi arttırması nedeniyle önemlidir.

Web'in evrime uğramış bir hali olarak karşımıza çıkan sosyal medya, klasik web anlayışından (durağan, değiştirilemez) sosyal ağ olarak tanımlanabilecek kullanıcıların bilgi almaktan daha fazlasını (içeriğe müdahale, paylaşma, işbirlikçi, etkileşimli, dinamik) yapmasına olanak tanıyan yeni bir web anlayışı neticesinde oluşmuştur. Bu yeni web anlayışında kullanıcılar, pasif konumdan daha aktif konuma geçmiş ve sunulan içeriğe müdahale edebilen, hatta bu içeriği oluşturan, yorumlayabilen ve paylaşılabilen bir özellik kazanmıştır (Evans, 2010). Sosyal medya kavramı birçok yazar tarafından farklı şekilde tanımlanmıştır. Kaplan ve Haenlein (2010) sosyal medyayı, Web 2.0'nin fikri ve teknolojik temeli üzerine inşa edilmiş ve kullanıcı merkezli içeriğin oluşturulmasını ve değişimini olanaklı kılan bir grup internet tabanlı uygulamalar olarak tanımlamaktadır. Evans (2010) ise sosyal medyayı, bilginin demokratikleşmesi, bireylerin içerik okumaktan içerik yayıncısı haline dönüşmesi şeklinde ifade etmektedir. Farklı amaçlar ve uygulamalar içeren çok fazla sayıda sosyal medya aracı bulunmaktadır. Günümüzde popüler sosyal medya araçlarından bir kısmı Facebook, MySpace, Youtube, Twitter, Flickr gibi sitelerdir. Sosyal Medya (Sayımer, 2008), kullanıcılara düşünce, enformasyon, ilgi ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak karşılıklı etkileşim ve iletişim imkânı sağlayan çevrimiçi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir ifadedir.

Alican ve Saban'ın (2013) ortaokul ve lise de öğrenim gören öğrencilerin sosyal medya kullanımına ilişkin tutumlarını belirlemek için yürüttükleri çalışmada, öğrencilerin sosyal medyaya yönelik tutumlarının kısmen olumlu olduğu, cinsiyet bazında ise erkeklerin kızlara göre sosyal medyaya yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Tektaş'ın (2014) üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanımını belirlemek için yaptığı çalışmada, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin çoğunluğunun internette geçirdiği zamanın büyük bir bölümünü sosyal ağlarda harcadıkları görülmüştür. Sungur'un (2016) üniversite öğrencilerinin satın alma kararında sosyal medyadaki reklamların etkisini belirlemek için yaptığı çalışmada, sosyal medyanın tüketim davranışlarını etkilediği belirlenmiştir. Acun, Yücel, Belenkuyu ve Keleş'in (2018) üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarını incelemek için yaptıkları çalışmada ise sosyal medya kullanım sıklığının sosyal medyanın kullanım amaçlarında farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Alanyazında yapılan araştırmalar incelendiğinde (Mangold ve Faulds, 2009; Koçer, 2012; Solmaz vd., 2013; Dal ve Veysel, 2014) sosyal medya kullanımının giderek arttığı görülmektedir. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımlarının bilinmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımlarını belirlemektir.

Yöntem

Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımlarına yönelik olarak yapılan bu çalışmada "küme örnekleme" yöntemi kullanılmış ve araştırma evreni olarak Bartın Üniversitesi önlisans ve lisans öğrencilerinden gönüllülük esaslı olarak veriler toplanmıştır.

Araştırmada katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, öğrenim gördükleri bölüm, ikamet ettikleri yer gibi demografik özelliklere bağlı olarak akıllı telefon kullanım oranları, en çok kullandıkları sosyal medya ortamları, en fazla internete bağlandıkları yerler, günlük internet kullanım sıklıkları, günlük sosyal medya kullanım sıklıkları, sosyal medyayı ne kadar süredir takip ettikleri, sabah kalktıklarında ilk 15 dakika içerisinde sosyal medyayı kontrol edip etmedikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca öğrencilerin sosyal medya eylemlerini gerçekleştirme sıklıkları ve sosyal medya kullanım nedenleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma verileri, yüz yüze anket yöntemi kullanılarak elde edilmiş ve veriler SPSS 22.0 paket programında analiz edilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olan anket soruları için Koçak'ın (2012) hazırlamış olduğu Sosyal Medya Ölçeği ve Bilgi Envanteri Formundan yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların demografik özellikleri ve internet ile sosyal medya bilgilerine yönelik 12 soru yer almaktadır. İkinci bölümde öğrencilerin sosyal medya eylemlerinin ölçümü ile alakalı 20 soru yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise öğrencilerin sosyal medya kullanım nedenlerine yönelik 26 soru yer almaktadır. Ölçekte tüm değişkenler için en olumsuz şık 1 en olumlu şık 5 olarak belirlenen 5 seçenekli Likert kullanılmıştır.

Soruların algılanıp algılanmadığını ve güvenilirliklerini ölçmek için ise Cronbach Alfa katsayısı dikkate alınmıştır. Cronbach Alfa değeri 0,70 ve üstü olduğu durumlarda anketin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Durmuş vd. 2013:89). Bu kapsamda araştırmada kullanılan sosyal medya ölçeği için gerçekleştirilen güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha değeri sosyal medya eylemlerinin ölçümüne yönelik 20 alt ifade için (0,896) ve sosyal medya kullanım nedenlerinin ölçümüne yönelik 26 alt ifade için (0,930) olarak tespit edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan toplam 302 öğrencinin %54,6'sı kadın ve %45,4'ü erkektir. Yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde %86,8'inin 18-25 ve %6'sınının 26-35 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Medeni durumları açısından %89,1'inin bekâr ve %10,9'unun evli olduğu belirlenmiştir. Ankete katılanların %51,3'ü yurtlarda, %23,8'i ailesinin yanında ve %13,6'sı ise arkadaşları ile birlikte ikamet etmektedir. Bu kapsamda ankete katılanların ayrıntılı demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişken	Frekans (f)	Yüzde (%)	Değişken	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet			Medeni Durum		
Kadın	165	54,6	Evli	33	10,9
Erkek	137	45,4	Bekâr	269	89,1
Yaş			İkamet Edilen Yer		
18 - 25 Yaş Arası	262	86,8	Ailemle	72	23,8
26 - 35 Yaş Arası	18	6,0	Arkadaşlarımla	41	13,6
36 - 45 Yaş Arası	15	5,0	Yalnız	13	4,3
46 Yaş ve Üstü	7	2,3	Yurt	155	51,3
			Diğer	21	7,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre dağılımları incelendiğinde en çok katılımı %18,2 ile Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümü öğrencilerinin yaptıkları ve en düşük katılımın ise %0,7 ile Çocuk Bakımı bölümü öğrencilerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda ankete katılanların ayrıntılı öğrenim gördükleri bölümleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Bölümleri

Değişken	Frekans (f)	Yüzde (%)
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	55	18,2
Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama	8	2,6
Rekreasyon	5	1,7
Turizm ve Otelcilik	4	1,3
Grafik Tasarım	18	6,0
Bilgisayar Programcılığı	3	1,0
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	9	3,0
Yaşlı Bakım	11	3,6
Spor Yöneticiliği	4	1,3
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	4	1,3
Rehberlik Psikolojik Danışmanlık	28	9,3
Felsefe	15	5,0
İslami İlimler	10	3,3
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	4	1,3
Türk Dili ve Edebiyatı	30	9,9
Sınıf Öğretmenliği	10	3,3
Tarih Bölümü	18	6,0
Çevre Mühendisliği	4	1,3
Makina Mühendisliği	5	1,7
İnşaat Mühendisliği	3	1,0
Sosyoloji Bölümü	7	2,3
Fen Bilgisi Öğretmenliği	6	2,0
İngilizce Öğretmenliği	4	1,3
Mobilya ve Dekorasyon	4	1,3
Matematik Öğretmenliği	3	1,0
Çocuk Bakım	2	0,7
Muhasebe	4	1,3
İlk ve Acil Yardım	16	5,3
Optisyenlik	5	1,7
Antrenörlük	3	1,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %99,3 ünün akıllı telefon kullandığı tespit edilmiş ve dolayısıyla en fazla internete bağlandıkları yer olarak da %40,7 ile cep telefonunu tercih ettikleri görülmüştür. Günlük internet kullanım sıklığı olarak çoğunlukla 2-5 saat arası (%37,4) vakit ayırdıkları ve sosyal medyaya ayırdıkları kısım olarak da aynı şekilde 2-5 saat arası (%39,4) zaman dilimini günlük olarak ayırdıkları görülmüştür. En çok kullandıkları sosyal medya ortamı olarak Instagram’ı (%63,2) tercih ettikleri görülmüştür. Son olarak sabah uykudan kalktılarındaki ilk 15 dakika içerisinde sosyal medya hesaplarını kontrol edip etmedikleri incelendiğinde %67,5’inin kontrol ettiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda ankete katılanların ayrıntılı internet ve sosyal medya bulguları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların İnternet ve Sosyal Medya Üzerine Olan Bulguları

		N	%
Akıllı Telefon Kullanımı	Evet	300	99,3
	Hayır	2	0,7
En Fazla İnternete Bağlandıktan Yer	Okuldan	10	3,3
	Evden	66	21,9
	Yuttan	99	32,8
	İntemet Kafeden	2	0,7
	İş Yerinden	2	0,3
	Cepten	123	40,7
	Diğer	1	0,3
Günlük İnternet Kullanım Sıklığı	Aklıma Gelince	60	19,9
	1 saatten az	21	7,0
	2-5 saat	113	37,4
	6 saatten fazla	108	35,8
Günlük Sosyal Medya Kullanım Sıklığı	Aklıma Gelince	83	27,5
	1 saatten az	37	12,3
	2-5 saat	119	39,4
	6 saatten fazla	63	20,9
En Çok Kullandıkları Sosyal Medya Ortamı	Facebook	39	12,9
	Instagram	191	63,2
	Twitter	17	5,6
	WhatsApp	47	15,6
	YouTube	5	1,7
	Diğer	3	1,0
Sosyal Medyayı Ne Kadar Süredir Takip Ettikleri	1 yıldan az	10	3,3
	1-2 yıldır	18	6,0
	3-4 yıldır	76	25,2
	5 yıl ve üzeri	198	65,6
Sabah Kalkıldığındaki İlk 15 dk içerisinde Sosyal Medya Hesaplarının Kontrolü	Evet	204	67,5
	Hayır	98	32,5

Araştırmaya katılanların sosyal medya eylemlerine yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin yüzdeler dağılımlar, aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar sunulmuştur. Katılımcıların sosyal medyada en çok gerçekleştirdikleri eylemler olarak “Müzik dinlerim (4,19)”, “Fotoğraflara bakarım (4,17)” ve “İlgimi çeken konularla ilgili yazılar okurum (4,13)” ifadeleri belirtilmiştir. En az gerçekleştirdikleri eylemler olarak ise “Sosyal medyada yer alan oyun uygulamalarına katılırım (2,37)”, “Kendi çektiğim videoları paylaşıyorum (2,43)” ve “Durumumu/Ruh halimi/Konumumu belirtirim (2,60)” olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda ankete katılanların sosyal medya eylemlerine yönelik olarak ayrıntılı tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Sosyal Medya Eylemlerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

	Cevapların Yüzelik Dağılımı					Art.Ort.	Std. Sapma
	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Sıklıkla	Her zaman		
Video izlerim	0,0	4,0	24,5	35,4	35,4	4,03	0,87
Kendi çektiğim videoları paylaşırım	27,2	28,8	25,2	9,9	8,3	2,43	1,22
Hoşuma giden videoları paylaşırım	20,5	25,5	21,2	15,6	14,9	2,78	1,35
Fotoğraflara bakanım	1,0	4,0	15,9	32,5	43,7	4,17	0,91
Kendime ait fotoğrafları paylaşırım	5,0	13,2	27,5	25,8	26,8	3,57	1,16
Hoşuma giden fotoğrafları paylaşırım	11,3	20,5	24,8	19,5	21,2	3,19	1,30
Müzik dinlerim	3,3	5,3	11,3	27,8	51,3	4,19	1,05
Hoşuma giden müzikleri paylaşırım	25,8	22,2	19,5	13,6	17,9	2,75	1,43
Kendi ürettiğim müziği paylaşırım	66,9	9,6	6,6	7,3	7,6	1,76	1,30
İlgimi çeken konularla ilgili yazıları okurum	1,7	7,0	13,6	29,8	46,0	4,13	1,01
Yazılarımı/görüşlerimi paylaşırım	15,2	19,9	29,1	16,9	16,9	3,00	1,30
İçeriklere (video, müzik, fotoğraf, görüş,metin vb.) yorum yazırım	20,2	30,1	24,8	9,9	12,9	2,64	1,28
İlgimi çeken konulardaki tartışmalara katılırım	20,5	25,8	26,8	11,6	12,6	2,69	1,28
İlgilendiğim kişilerin sayfalarını (yazdıklarını, yükledikleri içerikleri vb.) takip ederim	3,0	6,0	24,5	29,8	36,4	3,91	1,05
Chat (çevrimiçi sohbet) yaparım	8,3	20,5	18,9	21,5	30,1	3,45	1,33
Hoşuma giden gruplara üye olurum	14,9	20,2	27,8	17,2	17,2	3,01	1,30
Durumumu/ruh halimi/konumumu belirtirim	24,5	28,1	22,5	8,6	14,9	2,60	1,34
Etkinlik sayfalarını takip ederim	6,6	16,9	30,8	26,5	18,9	3,34	1,16
Kişisel/mesleki bilgilerimi düzenli olarak güncellerim	14,6	25,8	24,8	15,2	18,2	2,96	1,32
Sosyal medyada yer alan oyun uygulamalarına katılırım	36,1	20,5	17,9	10,9	9,6	2,34	1,35

Araştırmaya katılanların sosyal medya kullanım nedenlerine yönelik verdikleri yanıtlara ilişkin yüzelik dağılımlar, aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar sunulmuştur. Katılımcılar sosyal medyayı en çok kullanım nedenleri olarak “Arkadaşlarım ve tanıdıklarım ile sürekli iletişim (4,22)”, “Güncel gelişmeleri sürekli takip etmek (4,20)” ve “Yakın çevremde olup bitenlerden haberdar olmak (4,16)” ifadeleri belirtilmiştir. En az kullanım nedenleri olarak ise “Kendimi farklı bir kimlikle tanıtıyorum (2,66)”, “Kullanmazsam çevrem tarafından bir eksiklik olarak algılanıyor (2,75)” ve “Kendimi belirli

bir gruba ait hissediyorum (2,88)” olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda ankete katılanların sosyal medya kullanım nedenlerine yönelik olarak ayrıntılı tanımlayıcı istatistikleri Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Nedenlerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

	Cevapların Yüzelik Dağılımı					Art.Ort.	Std. Sapma
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		
Eğlenceli zaman geçiniyorum	2,3	1,7	11,6	54,0	29,1	4,07	0,82
Boş zamanlarımı değerlendiriyorum	2,6	5,6	15,2	47,7	28,8	3,94	0,95
Günlük yaşamın stresinden uzaklaşıyorum	3,3	9,9	23,8	37,4	24,5	3,70	1,05
Popüler şeyler ilgimi çekiyor	4,3	10,6	12,9	42,4	28,1	3,80	1,09
Kendimi özel ve önemli hissediyorum	9,6	19,9	25,2	27,8	16,9	3,22	1,22
Arkadaşlarım ve tanıdıklarımla sürekli iletişimi içinde olabiliyorum	1,3	1,7	10,9	43,7	40,4	4,22	0,81
Yeni insanlarla tanışabiliyorum	8,3	11,3	19,5	36,4	24,5	3,57	1,20
Kendimi bir gruba ait hissediyorum	14,6	25,2	25,8	22,5	10,3	2,88	1,21
Yalnızlık hissinden kurtuluyorum	13,6	25,2	22,2	20,5	16,9	3,02	1,30
Yüzyüze iletişime göre kendimi daha rahat hissediyorum	16,6	19,9	18,9	24,5	19,2	3,10	1,37
Arkadaşlarımla bir araya geldiğimde sohbet konusu sağlıyor	7,3	13,6	16,2	39,4	22,2	3,56	1,19
Sosyal medya kullanmamak çevrem tarafından bir eksiklik olarak algılanıyor	23,2	23,5	18,9	20,5	12,6	2,75	1,35
Yakın çevremde olup bitenlerden haberdar oluyorum	1,7	5,0	9,3	43,4	40,4	4,16	0,90
Güncel gelişmeleri sürekli takip edebiliyorum	2,0	4,0	9,6	40,1	44,0	4,20	0,91
Çeşitli etkinliklerden kolaylıkla haberdar oluyorum	1,0	5,3	11,6	43,0	38,4	4,13	0,88
Diğerlerinin hayatında olup bitenleri takip edebiliyorum	3,6	9,6	9,9	46,0	29,5	3,89	1,05
Merak ettiğim konularda görüş ve tavsiyelere başvurabiliyorum	2,3	8,9	14,6	46,4	27,2	3,87	0,98
Dunumları ve olayları farklı bakış açılarından değerlendirebiliyorum	2,3	5,6	19,5	42,7	29,1	3,91	0,96
Kendim gibi düşünen insanlarla bir araya gelebiliyorum	5,6	10,3	17,5	35,8	30,1	3,75	1,15
Düşüncelenimi özgür bir şekilde ifade	5,3	10,9	18,5	33,8	29,1	3,72	1,16

edebiliyorum							
Kendime güvenim artıyor	10,9	15,2	20,5	31,5	20,2	3,35	1,27
Potansiyelimi keşfetmemi sağlıyor.	7,9	18,2	21,2	30,1	19,5	3,36	1,22
Kendimi farklı bir kimlikle tanıtabiliyorum	25,5	24,5	16,9	20,9	10,9	2,66	1,35
Fikirlerimin dikkate alındığını düşünüyorum	7,6	14,2	20,9	34,4	21,2	3,48	1,19
Tepkilerimi özgürce ifade ederek bir değişim yaratabileceğime inanıyorum	10,6	13,2	23,5	33,1	18,2	3,35	1,23
Toplumsal/siyasal konularda inançlanm ve değerlerim doğrultusunda tepki verebiliyorum	9,3	10,9	20,9	34,1	24,2	3,53	1,23

Sonuç ve Tartışma

Bartın Üniversitesi öğrencilerinin sosyal medya kullanımına yönelik yapılan bu çalışmada 30 farklı programdan farklı demografik özelliklere sahip gönüllü olarak ankete katılım sağlayan öğrencilerin verileri ele alınmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin demografik verileri doğrultusunda sosyal medya eylemleri ve sosyal medya kullanım nedenleri araştırılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda üniversite öğrencileri ele alındığı için 18-25 yaş aralığında olan bekâr ve yurtda kalan öğrenciler ankete en çok katılım sağlayanlar olmuştur. Ayrıca öğrencilerin neredeyse tamamının akıllı telefon kullandığı (%99,3) ve en çok internete cep telefonlarından (%40,7) ve yurtlardan (%32,8) bağlandıkları görülmektedir. Öğrencilerin günlük internet için ayırdıkları ortalama 2-5 saat arasının çoğunluğunu sosyal medya için (%39,4) kullandıkları ve ağırlıklı olarak 5 yıl ve üzerinden bu yana (%65,6) sosyal medyayı kullandıkları görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin %67,5'inin sabah ilk kalktığında hemen sosyal medya hesaplarını kontrol ettiği ve öncelikli olarak Instagram (%63,2), WhatsApp (%15,6) ve Facebook'u (%12,9) tercih ettikleri görülmektedir.

Ayrıca sosyal medyada en çok gerçekleştirdikleri eylemler olarak müzik dinlemeyi, fotoğraflara bakmayı ve ilgilerini çeken konulardaki yazıları okumayı sevdikleri, aksi olarak ise gençlerin sosyal medyada yer alan oyun uygulamalarına katılım sağlamayı, kendi çektikleri videoları paylaşmayı ve durumları, ruh halleri ile konularını paylaşmayı çok tercih etmedikleri görülmektedir. Sosyal medyayı kullanım nedenleri incelendiğinde ise çevresindekilerle sürekli iletişim halinde olmayı sevdikleri ve dolayısıyla güncel gelişmeleri ve yakın çevrelerinde olup bitenleri takip etmeye istekli oldukları görülmektedir. Aksi olarak kendilerini farklı bir kimlikle tanıtmaya ihtiyacı hissetmedikleri ve sosyal medyayı kullanmadıklarında bunun bir eksiklik olarak algılanacağı gibi bir hissiyata kapılmadıkları görülmektedir.

Bu kapsamda Koçak'ın (2012) yaptığı çalışmada örneklem olarak Eskişehir İlinin tercih edildiği ve yapılan dönemdeki araştırma sonuçlarında katılımcıların sosyal medya ortamı olarak en çok Facebook'u (%86,8) tercih ettikleri, ortalama 3-4 yıldır sosyal medyayı kullandıkları (%33,7), günlük 1-3 saat arasını (%41,4) sosyal medyaya ayırdıkları görülmektedir. Ayrıca katılımcıların en çok gerçekleştirdikleri eylemler arasında fotoğraflara bakmanın, müzik dinlemenin ve video izlemenin yer aldığı görülmektedir. Sosyal medyayı

kullanım nedenleri incelendiğinde ise en çok çevresindekilerle sürekli iletişim halinde olmayı ve yakın çevrelerinde olup bitenlerden haberdar olmayı sevdikleri görülmektedir. Çakmak'ın (2014) yaptığı çalışmada ise örneklem olarak farklı üniversite öğrencilerinin araştırıldığı ve yapılan dönemdeki araştırma sonuçlarında öğrencilerin akıllı cep telefonu kullanım oranının %70,7 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en fazla internete bağlandıkları yerin ev ortamı olduğu (%51), günlük internet (%44,9) ve sosyal medya (%34,9) kullanım sıklığının 2-5 saat aralığında olduğu ve öğrencilerin ağırlıklı olarak 5 yıl ve üzerinden bu yana (%52,9) sosyal medyayı kullandıkları görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin en çok gerçekleştirdikleri eylemler arasında müzik dinlemenin ve video izlemenin yer aldığı görülmektedir. Sosyal medyayı kullanım nedenleri incelendiğinde ise güncel gelişmeleri takip etmeyi, etkinliklerden kolayca haberdar olmayı ve öğrencilerin çevresindekilerle sürekli iletişim halinde olmayı sevdikleri görülmektedir.

Bu kapsamda yapılan araştırmalardaki katılımcılar karşılaştırıldığında 2012 yılında 3-4 yıl olan sosyal medya kullanım oranları 2014 yılından bu yana 5 yıl ve üzerine çıkmıştır. Ayrıca katılımcıların günlük internet kullanımlarının büyük çoğunluğunu sosyal medya için ayırdıkları tespit edilmiştir. Yapılan karşılaştırma öğrenciler bazında incelendiğinde 2014 yılında en fazla internete bağlanılan yer ev ortamı iken bu durum 2018 yılında cep telefonuna taşınmıştır. Dolayısıyla cep telefonu kullanım oranı da (2014-%70,7, 2018-%99,3) %28,6 artış göstermiştir. Katılımcıların sosyal medyada en çok gerçekleştirdikleri eylemler incelendiğinde ise 2012 yılından bu yana öncelikli olarak müzik dinlemenin popülerliğini hiç kaybetmediği görülmektedir. Sosyal medya kullanım nedenleri incelendiğinde ise çalışmaların ortak yönü olarak katılımcıların çevresindekilerle sürekli iletişim halinde olmayı sevdikleri görülmektedir. Son olarak Facebook'un geçmiş dönemdeki kullanım üstünlüğü yapılan araştırmada yerini Instagram'a bırakmıştır.

Bu durumların ana sebebi insanlık tarihinde olan hızlı değişimlerin hayatın olağan akışını da etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin 2010'lu yıllarda dünya nüfusunun yaklaşık olarak %34'ü cep telefonu kullanırken bu durum 2016'lı yıllarda %68'e yükselmiştir. Ayrıca günümüzde insanlar dijital vatandaşlık kapsamında "dijital yerliler ve dijital göçmenler" olarak iki kısımda incelenmeye başlamıştır. İlk defa Prensky tarafından 2001 yılında dile getirilen kavramlar kapsamında dijital göçmenler 1985 öncesinde doğanları oluşturmaktadır. Sonraki tarihte doğanlar ise günümüzün dijital yerlileri olarak adlandırılmaktadır (Kurubacak, 2016).

Araştırma kapsamında sosyal medyayı en çok kullanan kesim dijital yerliler olan öğrenciler olduğu için yeniliklere çok daha rahat adapte olabilmektedirler. Bu kapsamda 2004 yılında kurulan Facebook'a nazaran 2010 yılında kurularak sonradan aynı şirket çatısı altında faaliyet gösteren Instagram, katılımcılar tarafından daha fazla tercih edilmiştir. Ancak bu durum da teknolojinin hızlı gelişimi ve yeniliklerden dolayı ilerleyen yıllarda değişecek ve farklı birçok sosyal medya ortamı öncelikli olarak dijital yerlilerin yaşamında hayat bulacaktır.

Sonuç olarak değişmeyen şey değişimin kendisi olarak kalacak ve yapılan araştırmada da görüldüğü üzere yeni medyanın öncelikli rolü sürekli olarak sağladığı karşılıklı iletişim döngüsü olarak devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Acun, İ., Yücel, C., Belenkuyu, C. ve Keleş, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Amaçlarının İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 23(4), 559-602.
- Alican, C. ve Saban, A. (2013). Ortaokul ve Lise de Öğrenim Gören Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Tutumları:Ürgüp Örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(35), 1-14.
- Çakmak, V. (2014). *İletişim Kaygısının Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Olan Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Örnek Olay İncelemesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dal, NE. ve Dal, V. (2014). Kişilik Özellikleri ve Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Alışkanlıkları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 144-162.
- Durmuş, B., Yurtkoru, ES. ve Çinko, M. (2013). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Evans, D. (2010). *Social media marketing: An hour a day*. John Wiley & Sons.
- Kaplan, AM. ve Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business horizons*, 53(1), 59-68.
- Koçak, NG. (2012). *Bireylerin Sosyal Medya Kullanım Davranışlarının ve Motivasyonlarının Kullanımlar ve Doyumlar Bağlamında İncelenmesi: Eskişehir'de Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçer, M. (2012). Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinin İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları. *Akdeniz İletişim*, (18).
- Kurubacak, G. (2016). "İletişim Teknolojilerinde Yeni Özellikler". T. Volkan Yüzer ve Mehmet Emin Mutlu (Ed.), *Yeni İletişim Teknolojileri* (s.3-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Mangold, WG. ve Faulds, DJ. (2009). Social media: The new hybrid element of the promotion mix. *Business horizons*, 52(4), 357-365.
- Sayımer, İ. (2008) *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z. ve Demir, M. (2013). İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 7(4), 23-32.
- Sungur, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Satın Alma Kararında Sosyal Medyada Yayımlanan Reklamlardaki Etkili Ürün Özellikleri ve Ürün Algısı Üzerine Bir İnceleme. *Yeni Medya Araştırmaları-2*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım içinde, 141-170.
- Tektas, N. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma. *Tarih Okulu Dergisi*, 2014(XVII).

Mobilya Alımında Geleneksel Mağaza ile Sanal Mağaza Tercihinin Veri Madenciliğine Dayalı Analizi

Timuçin BARDAK¹, Özkan AVCI¹, Kadir KAYAHAN¹, Selahattin BARDAK²

Bartın Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Bartın, TÜRKİYE

²Sinop Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Sinop, TÜRKİYE

E-Posta: timucinb@bartin.edu.tr

Öz

Gelişen teknoloji ağları ve alternatifleri ile artık sadece geleneksel mağazalar değil sanal mağazalar da yapılan alışverişlerde tercih edilmeye başlamıştır. Dijital çağa uyum sürecine mobilya sektörü de dâhil olmuş ve artık sanal ağlar üzerinden istenilen mobilya modeli çok sayıda alternatif arasından kolayca bulunup, çeşitli yönleriyle karşılaştırılabilir hale gelmiştir. Dolayısıyla tüketicilerin çeşitli alternatifler arasından tercihini geleneksel mağazalardan yana mı yoksa sanal mağazalardan yana mı yaptıklarının bilinmesi veya tercihini şekillendiren faktörlerin neler olduğunun anlaşılması kritik öneme sahip olmuştur. Bu bağlamda çalışmanın amacı, mobilya alımında geleneksel mağazaların veya sanal mağazaların seçimine etki eden faktörleri belirlemektir. Bu amaç için veri madenciliği yöntemlerinden olan “*Predictive Apriori Algoritması*” ndan yararlanılmıştır. İhtiyaç duyulan veriler anket formu ile toplanmış ve pilot örneklem olarak ankete 217 kişi (%32,7 Kadın, %67,3 Erkek) katılım sağlamıştır. Katılım sağlayanların verileri arasında yer alan demografik faktörler ile mobilya alışverişindeki genel tercih, mobilya alırken hangi durumlarda sanal mağazaların tercih edildiği, mobilya alışverişi yapılan sanal mağazaya nasıl ulaşıldığı, alışveriş yapılacak sanal mağazada nelerin daha çok önemli olduğu ve sosyal medya hesaplarında geçirilen sürenin etkisi belirlenerek analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda dijital çağa rağmen mobilya konusunda geleneksel davranışların devam ettiği ve %87,1 oranı ile bireylerin bizzat görerek almayı tercih ettiği görülmektedir. İnternet alışverişi yapanların ise %56 oranında mobilyayı indirimli veya düşük fiyatlı bulduğu için tercihini sanal mağazalardan yana değiştirdiği ve kendi bildiği sitelerden alışveriş yaptığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak veri madenciliği algoritmaları sonucunda ise evli ve çocuk sahibi olan kişilerin daha çok sanal mağazaları tercih ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Mobilya, Geleneksel Mağaza, Sanal Mağaza, Veri Madenciliği

Data Mining Based Analysis of Traditional Store and Virtual Store Preference in the Purchase of Furniture

Abstract

With the advancing technology networks and alternatives, not only traditional stores but also virtual stores have begun to be preferred for shopping. The furniture industry has been involved in the process of adapting to the digital age and now the desired furniture model through virtual networks is easily found among many alternatives and can be compared with various aspects. Therefore, it is critical to know whether consumers prefer traditional stores or virtual stores among various alternatives, or to understand the factors that shape their preference. In this context, the purpose of the study is to determine the factors that are affecting the choice of traditional stores or virtual stores in the purchase of furniture. For this purpose, the "*Predictive Apriori Algorithm*" which is one of methods of data mining has been used. The required data have been collected by the questionnaire and 217 participants (32.7% female, 67.3% male) have participated in the survey as the pilot sample. The demographic factors among the participants data and the general preference in furniture shopping have been analyzed by determining in which cases virtual stores are preferred while purchasing furniture, how to reach the virtual store where furniture is purchased, what is more important in the virtual store where to shop and the effect of the time spent in social media accounts. As a result of the study, it has been observed that despite the digital age, the traditional behavior in furniture continues and individuals prefer to purchase it by seeing it in person with a rate of 87.1%. It has been determined that the internet shoppers have changed their preference to virtual stores and have been shopping on the sites that they know as they have found the furniture discounted or lowered price at the rate of 56%. As a result of data mining algorithms, it has been observed that the people who are married and have children mostly prefer virtual stores.

Keywords: Furniture, Traditional Store, Virtual Store, Data Mining

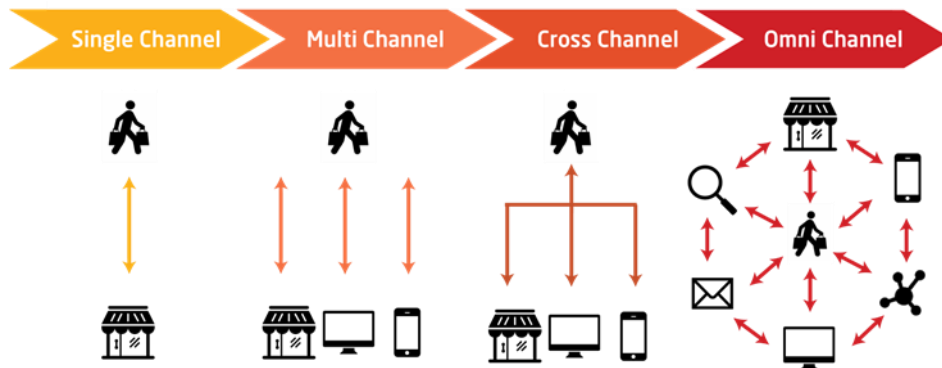
Giriş

Mobilya sektörü Türkiye’de öncü sektörlerden biri olarak tanımlanır ve bu sektördeki firmalar için tüketicilerin davranışlarını anlamak oldukça önemlidir (Sözen vd., 2017). Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler ve internetin büyük çapta benimsenmesi ile e-ticaretin kullanımı desteklenmiştir. Böylece birçok endüstride bu ticaret yönteminin rolü artmıştır (Duch-Brown vd., 2017). Aynı zamanda son yıllarda online satış yönteminde güçlü bir büyüme yaşanmıştır (Yan vd., 2018). Ancak tüm gelişmelere rağmen genel olarak satışların büyük kısmını geleneksel satış yöntemleri oluşturmaktadır (Bhatnagar ve Papatla, 2016). Tüketiciler internetin en iyi fiyat karşılaştırma değerine sahip olduğu halde fiziksel mağazalarda ürünlere hemen sahip olabildikleri için tercih edebilmektedir (Noble vd. 2005). Bu kapsamda mağazadan ve internetten alışverişin birbirinden farklı özellikleri vardır. Hem üreticiler hem de tüketiciler açısından satış kanallarının çeşitli olması avantaj oluşturmaktadır.

Tüketiciler günümüz imkanları dahilinde her türlü bilgiye sayısız teknolojik cihazla kolay bir şekilde ulaşabilmektedir. Bu durum şirketler için avantaj olduğu kadar dezavantaj da oluşturmaktadır (Yolcu vd., 2017).

Veri madenciliği ise bilgisayar bilimlerinin en önemli alanlarından biridir. Bu çalışma alanı veri kümesinden bilgi alma ve daha fazla kullanım için verilerin anlaşılabilir bir yapıya dönüştürme süreciyle ilgilenir. Veri madenciliği, veri tabanlarından bilgi keşfi olarak da bilinir. Anlamlı bilgilerin elde edilmesi genellikle ham verilerle başlamakta, veri hazırlama (örneğin, veri seçimi, temizlik ve ön işleme), özellik çıkarımı, makine öğrenmesi ile devam etmekte ve bilgi değerlendirmesiyle bitmektedir (Zhang vd., 2018). Veri madenciliği süper market satış tahmini, sahtekarlık tespiti ve hava durumu tahmini gibi çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Bu nedenle birçok veri madenciliği algoritmalarından uygun olanı seçmek önemli bir konudur (Sharma vd., 2012).

Günümüz internet teknolojisinin gelişmesine paralel olarak tüketiciye ulaşmada multi kanallı yerini artık her kanalın birbirine bağlandığı omni channel (Çok kanallı Pazarlama) almaktadır. Şekil 1’de görüldüğü üzere omni channel (çok kanallı pazarlama), elde edilen alışveriş deneyiminin entegre, tutarlı ve kusursuz olması için müşteri gözüyle gözlem yapma ve tüm kanallarda bu deneyimlerin organize edilmesi anlamına gelmektedir. Geleneksel medya kullanımının ve yaklaşımının gelişmiş versiyonu olarak benimsenen omni channel’da bir firmanın online mağaza ile fiziksel mağaza pazarlama stratejisi bir bütün olarak ele alınmaktadır. Omni-channel, alışveriş için tüketicilerin önce bir kanaldan başladığını, ardından diğer kanalları kullanarak işlemi tamamladığını varsayan bir sistem olarak ifade edilmektedir (URL-1, 2018).

Şekil 1. Omni channel (Çok kanallı pazarlama) (URL-2, 2018)

Çalışmanın amacı, mobilya alımında geleneksel mağazalardan veya sanal mağazalardan alışveriş yapan tüketicileri, veri madenciliğinin birliktelik algoritması ile değerlendirmektir. Bu amaç için Predictive Apriori Algoritmasından yararlanılmıştır. Mevcut literatürde bu konudaki çalışmalar çok kısıtlı sayıdadır. Çalışma ile bu alandaki bir eksiği tamamlamak hedeflenmiştir.

Materyal ve Metod

Bu çalışmada, anket verileri ve Predictive Apriori Algoritması ile birliktelik kurallarının çıkarılması amaçlanmıştır. Bu sayede hangi müşterinin internetten hangi müşterinin mağazadan alışverişe daha yatkın olduğu anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu doğrultuda literatürdeki yayınlar incelenerek anket soruları hazırlanmış ve bir veri kümesi oluşturulmuştur. Anket 10 adet sorudan oluşmaktadır. Sorular hazırlanırken internetten alışveriş ve mağazadan alışveriş yapan katılımcıların özelliklerinin anlaşılması hedeflenmiştir. Mobilya alışverişindeki tercihi olarak, en az bir kez dahi internetten alışverişini tercih etmeyen katılımcılara anketin güvenilirliği açısından e-ticaret ile ilgili devam eden sorular yöneltilmemiştir. Bu kapsamda katılımcıların ayrıntılı bulguları Tablo 1’de verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan toplam 302 öğrencinin %54,6’sı kadın ve %45,4’ü erkektir. Yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde %86,8’inin 18-25 ve %6’sının 26-35 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Medeni durumları açısından %89,1’inin bekâr ve %10,9’unun evli olduğu belirlenmiştir. Ankete katılanların %51,3’ü yurtlarda, %23,8’i ailesinin yanında ve %13,6’sı ise arkadaşları ile birlikte ikamet etmektedir. Bu kapsamda ankete katılanların ayrıntılı demo grafik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Bulguları

		N	%
Cinsiyetiniz	Erkek	146	67,3
	Kadın	71	32,7
Medeni Durumunuz	Bekar	116	53,5
	Evli	101	46,5
Çocuk Durumunuz	Çocuğum var	96	44,2
	Çocuğum yok	121	55,8
Yaşınız	18-24	92	42,4
	25-34	70	32,3
	35-44	43	19,8
	45 ve üstü	12	5,5

Eğitim durumunuz	İlköğretim	7	3,23
	Lise	16	7,37
	Üniversite	155	71,4
	Lisansüstü	39	18
Aylık Geliriniz	1500 TL' den az	76	35
	1500-3000	36	16,6
	3001-5000	87	40,1
	5001 TL ve üzeri	18	8,3
Mobilya Alışverişindeki Genel Tercihiniz	İnternette	28	12,9
	Mağazadan	189	87,1
Mobilya Alırken Hangi Durumlarda İnternette Alışveriş Yapmayı Tercih Edersiniz?	İstediğim mobilyayı internet dışında bulamadığımda	57	29,84
	Kişisel sebeplerle internet önceliğim olduğunda.	13	6,81
	Mağazalardan almaya zamanım olmadığımda.	14	7,33
	Mobilyayı indirimli veya düşük fiyatlı bulduğumda.	107	56,02
Mobilya Alışverişi yapacağınız e-ticaret sitesine nasıl ulaşırsınız?	Arkadaş/tanıdık vasıtasıyla ulaşıyorum	12	6,28
	Kendi bildiğim internet sitelerinden alışveriş yaparım.	82	42,93
	Reklamlar aracılığıyla ulaşıyorum	13	6,81
	Sosyal Medya (facebook, twitter vb.) hesaplarındaki yönlendirmelerle alışveriş yaparım	11	5,76
	Ürün adını yazarak arama sonuçlarından ulaşıyorum	73	38,22
Mobilya alışverişi yapacağınız e-ticaret sitesinde ilk olarak sizin için ne önemlidir?	E-ticaret sitesinin bıraktığı görsel izlenim	7	3,66
	E-ticaret sitesinin güven vermesi ve itibarı	128	67,01
	Ödeme seçenekleri ve taksit imkanı	14	7,33
	Ürünün fiyatı	39	20,42
	Ürünün teslim süresi	3	1,57
Sosyal Medya (facebook, twitter, blog, youtube vb.) hesaplarında geçirdiğiniz süre günde ortalama ne kadardır?	1 saatten az	45	23,2
	1-3 saat arası	88	45,4
	3 saatten fazla	58	29,9
	Sosyal medyada hiç vakit geçirmem	3	1,55

Verilerin analizi için Weka veri madenciliği platformu kullanılmıştır. Weka, veri ön işleme, sınıflandırma, küme sınıflı, ilişkilendirme kuralı madenciliği ve görsel etkileşimli sayfa dahil olmak üzere birçok veri öğrenme algoritması toplayan açık kaynak kodlu Java tabanlı bir veri madenciliği platformudur (Zhong, 2011). Birliktelik kurallarını elde etmek için Weka platformunda bulunan Predictive Apriori Algoritması kullanılmıştır. Bu birliktelik kuralı algoritmasında; destek ve güven aynı anda ele alınarak kestirim doğruluğu (predictive accuracy) adı altında tek bir ölçüt elde edilir. Bu kestirim doğruluğu ölçüsü birliktelik kurallarının oluşturulmasında kullanılır (Doğan, 2015).

Bulgular

Çalışmada Predictive Apriori Algoritması sayesinde güvenirliliği yüzde 2,8 ile 99,3 arasında değişen 3064 adet kural çıkartılmıştır. Aşağıda çıkarılan kuralların en güvenilir 20 tanesi verilmiştir.

Kural 1. Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var, Eğitim Durumunuz = Yüksek Lisans/Doktora (33) ==> Medeni Durumunuz = Evli (33) acc:(0.99302)

Kural 2. Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var, Sosyal Medya (facebook,twitter,blog,youtube vb.) hesaplarında geçirdiğiniz süre günde ortalama ne kadardır? = 1 saatten az (21) ==> Medeni Durumunuz = Evli (21) acc:(0.99048)

Kural 3. Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var, Aylık Geliriniz = 1500-3000 (20) ==> Medeni Durumunuz = Evli (20) acc:(0.99007)

Kural 4. Yaşınız = 35-44, Eğitim Durumunuz = Yüksek Lisans/Doktora (20) ==> Medeni Durumunuz = Evli (20) acc:(0.99007)

Kural 5. 4.Yaşınız = 35-44, Mobilya Alışverişi yapacağınız e-ticaret sitesine nasıl ulaşırsınız = Ürün adını yazarak arama sonuçlarından ulaşırım (17) ==> Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (17) acc:(0.98845)

Kural 6. Eğitim Durumunuz = Yüksek Lisans/Doktora, Sosyal Medya (facebook,twitter,blog,youtube vb.) hesaplarında geçirdiğiniz süre günde ortalama ne kadardır? = 1 saatten az (16) ==> Medeni Durumunuz = Evli (16) acc:(0.98772)

Kural 7. Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var, Aylık Geliriniz = 5000 ve üstü (14) ==> Medeni Durumunuz = Evli (14) acc:(0.98586)

Kural 8. Yaşınız = 35-44, Mobilya Alırken Hangi Durumlarda İnternette Alışverişi Yapmayı Tercih Edersiniz? = İstedğim mobilyayı internet dışında bulamadığımda (14) ==> Medeni Durumunuz = Evli, Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (14) acc:(0.98586)

Kural 9. Medeni Durumunuz = Evli, Mobilya Alışverişindeki Genel Tercihiniz = İnternette (13) ==> Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (13) acc:(0.98465)

Kural 10. Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var, Mobilya Alışverişindeki Genel Tercihiniz = İnternette (13) ==> Medeni Durumunuz = Evli (13) acc:(0.98465)

Kural 11. Medeni Durumunuz = Evli, Yaşınız? = 35-44 (41) ==> Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (40) acc:(0.98376)

Kural 12. Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var, Yaşınız? = 35-44 (41) ==> Medeni Durumunuz = Evli (40) acc:(0.98376)

Kural 13. Medeni Durumunuz = Evli, Mobilya Alırken Hangi Durumlarda İnternette Alışverişi Yapmayı Tercih Edersiniz? = İstedğim mobilyayı internet dışında bulamadığımda, Mobilya Alışverişi yapacağınız e-ticaret sitesine nasıl ulaşırsınız? = Ürün adını yazarak arama sonuçlarından ulaşırım (12) ==> Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (12) acc:(0.98318)

Kural 14. Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var, Yaşınız? = 25-34, Mobilya alışverişi yapacağınız e-ticaret sitesinde ilk olarak sizin için ne önemlidir? = Ürünün fiyatı (11) ==> Medeni Durumunuz = Evli (11) acc:(0.98137)

Kural 15. Yaşınız = 35-44, Eğitim Durumunuz = Yüksek Lisans/Doktora, Mobilya Alışverişi yapacağınız e-ticaret sitesine nasıl ulaşırsınız? = Ürün adını yazarak arama sonuçlarından ulaşırım (11) ==> Medeni Durumunuz = Evli, Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (11) acc:(0.98137)

Kural 16. Medeni Durumunuz = Evli, Yaşınız? = 45 ve üstü (10) ==> Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (10) acc:(0.97911)

Kural 17. Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var, Yaşınız? = 45 ve üstü (10) ==> Medeni Durumunuz = Evli (10) acc:(0.97911)

Kural 18. Eğitim Durumunuz = Yüksek Lisans/Doktora, Mobilya Alışverişi yapacağınız e-ticaret sitesine nasıl ulaşırsınız? = Ürün adını yazarak arama sonuçlarından ulaşırım, Sosyal Medya (facebook,twitter,blog,youtube vb.) hesaplarında geçirdiğiniz süre günde ortalama ne kadardır? = 1 saatten az (10) ==> Medeni Durumunuz = Evli, Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (10) acc:(0.97911)

Kural 19. Eğitim Durumunuz = Yüksek Lisans/Doktora, Aylık Geliriniz = 5000 ve üstü (8) ==> Medeni Durumunuz = Evli (8) acc:(0.97247)

Kural 20. Eğitim Durumunuz = Yüksek Lisans/Doktora, Mobilya Alışverişindeki Genel Tercihiniz = İnternette (8) ==> Medeni Durumunuz = Evli, Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (8) acc:(0.97247)

Bu kapsamda **Kural 1'e** göre; yüzde 99.3 doğruluk ile Çocuk Durumu=Çocuğum Var ve Eğitim Durumu=Yüksek Lisans/Doktora ise Medeni Durumunuz=Evlidir. Benzer şekilde diğer kurallarda okunabilir. Elde edilen 3064 adet kuraldan internette ve mağazadan alışverişi ile ilgili kurallar analiz edilmiş ve güvenilirliği yüksek kurallar yorumlanmıştır. Aşağıda seçilen kurallar gösterilmiştir.

Kural 2. Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var, Sosyal Medya (facebook,twitter,blog,youtube vb.) hesaplarında geçirdiğiniz süre günde ortalama ne kadardır? = 1 saatten az (21) ==> Medeni Durumunuz = Evli (21) acc:(0.99048)

Kural 5. Yaşınız? = 35-44, Mobilya Alışverişi yapacağınız e-ticaret sitesine nasıl ulaşırsınız? = Ürün adını yazarak arama sonuçlarından ulaşırım (17) ==> Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (17) acc:(0.98845)

Kural 8. Yaşınız? = 35-44, Mobilya Alırken Hangi Durumlarda İnternette Alışveriş Yapmayı Tercih Edersiniz? = İstedğim mobilyayı internet dışında bulamadığımda (14) ==> Medeni Durumunuz = Evli, Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (14) acc:(0.98586)

Kural 9. Medeni Durumunuz = Evli, Mobilya Alışverişindeki Genel Tercihiniz = İnternette (13) ==> Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (13) acc:(0.98465)

Kural 29. Yaşınız? = 35-44, Mobilya alışverişi yapacağınız e-ticaret sitesinde ilk olarak sizin için ne önemlidir? = Ürünün fiyatı (7) ==> Çocuk Durumunuz = Çocuğum Var (7) acc:(0.96746)

Elde edilen kurallara göre çocuk sahibi ve evli olanlar sosyal medyada daha az zaman geçirmektedir. Aynı zamanda evli ve çocuk sahibi olanlar sosyal medyadan ziyade e-ticarete arama motorları ile ulaşmaktadır. Kurallardan elde edilen bir başka yorum ise evli ve çocuk sahibi olanlar internette alışverişi daha çok tercih etmektedir. Yaşı 35-44 arası değişen ve çocuk sahibi olan katılımcılar e-ticareti tercih ederken en çok fiyata önem vermektedir.

Sonuçlar ve Tartışma

Veri madenciliği gizli kalmış ve anlamlı bilgilerin ortaya çıkartılmasında günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda bu konuda uzman kişilere her geçen gün ihtiyaç artmaktadır. Çalışmanın ana odak noktası mağazadan ve internetten alışveriş yapan kimselerin özelliklerini çıkarmaktır. Predictive Apriori Algoritmasından elde edilen bilgilere göre internetten alışverişte evli ve çocuk sahibi olmak önemli bir faktör olarak görülmektedir. Aynı zamanda internetten alışveriş tercihinde en çok ürün fiyatının etkili olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde veri madenciliğini içeren mobilya sektörüne yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda daha fazla kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır. Hazırlanan çalışma bir başlangıç olarak görülmekte ve konunun daha kapsamlı ve büyük veriyi de içerecek şekilde yeni çalışmalarla desteklenmesi hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

- Bhatnagar, A., and Papatla, P. (2016). "Increasing online sales by facilitating spillover shopping," *Journal of Retailing and Consumer Services*, Pergamon, 29, 58–69. DOI: 10.1016/J.JRETCONSER.2015.11.009
- Doğan, O. (2015). "Bir E-Ticaret Sitesi Kullanıcı Hesaplarında Şifre Yapılarının Birliktelik Kuralları ile İncelenmesi," *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, 6(2), 49–61.
- Duch-Brown, N., Grzybowski, L., Romahn, A., and Verboven, F. (2017). "The impact of online sales on consumers and firms. Evidence from consumer electronics," *International Journal of Industrial Organization*, North-Holland, 52, 30–62. DOI: 10.1016/J.IJINDORG.2017.01.009
- Noble, S. M., Griffith, D. A., & Weinberger, M. G. (2005). Consumer derived utilitarian value and channel utilization in a multi-channel retail context. *Journal of Business Research*, 58(12), 1643-1651.
- Sharma, M., Choudhary, J., and Sharma, G. (2012). "Evaluating the performance of apriori and predictive apriori algorithm to find new association rules based on the statistical measures of datasets," *International Journal of Engineering Research & Technology (IJERT)*, 1(6).
- Sözen, E., Bardak, T., Peker, H., and Bardak, S. (2017). "Apriori Algoritması Kullanılarak Mobilya Seçimde Etkili olan Faktörlerin Analizi," *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6(3), 679–684.
- Yan, Y., Zhao, R., and Liu, Z. (2018). "Strategic introduction of the marketplace channel under spillovers from online to offline sales," *European Journal of Operational Research*, North-Holland, 267(1), 65–77. DOI: 10.1016/J.EJOR.2017.11.011
- Yolcu, T., Gökdemir Ekici, S., Altunışık, R., ve Özkaynar, K. (2017). "Online mı? Offline mi? Tüketici Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(5), 1027-1033.
- Zhang, C., Cao, L., and Romagnoli, A. (2018). "On the feature engineering of building energy data mining," *Sustainable Cities and Society*, Elsevier, 39, 508–518. DOI: 10.1016/J.SCS.2018.02.016
- Zhong, X. (2011). "The Research And Application of Web Log Mining Based on the Platform Weka," *Procedia Engineering*, Elsevier, 15, 4073–4078. DOI: 10.1016/J.PROENG.2011.08.764
- URL-1:<http://digiboard.com.tr/omnichannel-pazarlama-nedir/>(Erişim Tarihi:12.04.2018).
- URL-2:<https://www.emrahacikgoz.com.tr/2018/04/25/singlemulticross-ve-multi-channel-nedir/> (Erişim Tarihi:13.04.2018).

Federasyonların Özerkleşmesi Sürecinde Ne Değişti? İdari, Hukuki ve Pratik Sonuçların Eleştirilmesi

Mutlu TÜRKMEN

Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu, BARTIN

E-Posta: turkmenm@yahoo.com

Öz

14 Temmuz 2004'te yayımlanarak yürürlüğü giren “Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsü” ile Türk sporunun ulusal ve uluslararası ölçekteki etkinliklerini yürütme sorumluluğunu taşıyan federasyonlarımız yeni bir mecraya girmişti.

Kimilerine göre bu yeni dönem, merkezi idare denetiminden kurtulan federasyon yönetimlerinin “keyfi” tutumları nedeniyle Türk sporuna yarardan çok zarar getirmiştir. Bu yaklaşımı benimseyenler, savlarını doğrulamak için federasyonların içerisine düştüğü kısır hukuki çekişmeleri ve suiistimal ithamlarını da sıklıkla gündeme taşımaktadır. Bu nedenle onlara göre özerklik girişimi, “başarısız bir macera” olmaktan öteye geçmemiştir.

Diğer yandan özerkliğin çağdaş spor yönetiminin bir gereği olduğunu savunanlar ise, başarılı örneklere de referansta bulunarak özerkliğin daha da genişletilmesi/geliştirilmesi fikrini savunmaktadır. Bu savunma -haklı olarak- atılan doğru adımların bireysel yanlışlara kurban edilmemesi önermesini de içerisinde taşımaktadır. Dolayısıyla yapılan yanlışların hesabını sormakla yükümlü olan otoriteler, görevini layıkıyla yerine getirdiğinde, suiistimal ithamları da minimize edilmiş olacaktır.

Tabi ki her iki yaklaşımın da haklı yanları vardır. Her iki savı öne sürenlerin kendilerini doğrulayacak örnekler bulunmaktadır. Bu sunumda her iki sav ve günümüzde gelinen nokta teferruatlı bir biçimde tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Federasyon, özerklik, çerçeve statü, bağımsız federasyon

What Has Changed after the Federations Gained Autonomy? Evaluation of Administrative, Legal, and Practical Results

Abstract

When the “Autonomous Sports Federations Frame Statute” was published on the 14th of July 2004, the sport federations which are responsible for national and international level sport activities entered into a new direction.

Some think that after the federations gained autonomous statute, they were released from the control of the central sport authority and this resulted with a totally arbitral way of administration leading to many cases of abuse in the federations. These people also referred many unsuitable occasions taking place in federations’ administrative structures and misuse accusations which became very often. Therefore, these people think that autonomy of federations has never been a successful attempt in Turkish national sport administration.

On the other hand, some other people who think autonomy is a vital part of modern sport organizations still support that this process should go further until a total autonomy is gained referring to the successful examples of the federations. This proposal includes the truth that individual wrong applications shouldn’t shadow the total organizational mechanisms. Therefore, if the authorities which are responsible for controlling, monitoring and evaluating the jobs of the federations do their jobs properly, misuse accusations will be minimized.

Of course, both thoughts have the right aspects and there are examples which would justify their approaches. In this presentation, an objective evaluation will be given in order to underline the actual administrative and legal status of the federations.

Keywords: Federation, autonomy, frame statute, autonomous federation

Giriş

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, Türkiye Cumhuriyetinin kurucu kadrosu beden eğitimi ve spora özel bir önem vermiş ve bu alanı yönetmek üzere yasal ulusal spor teşkilatlarının oluşturulmasına büyük bir önem verilmiştir. Ayrıca bu teşkilatların gerekli işlerini en sağlıklı biçimde yürütebilmesi için bütçe sağlanmasına özen gösterilmiştir. Bu çerçevede ülkemizdeki ilk ulusal spor teşkilatı olan ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan devamla Cumhuriyet döneminde de faaliyetlerini sürdüren Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ), hükümetten sürekli destek almış ve dahası hükümetin önemli isimleri bu cemiyetin yöneticisi olmaktan imtina etmemiştir. Ancak bu ilişki 1930'lu yıllara gelindiğinde siyasi isimlerin cemiyete tam nüfuz etme talebine dönüşünce zaman zaman gerilimler de meydana gelmiştir. Bu ilişkiler ve TİCİ'nin Türk Spor Kurumuna (TSK) dönüşmesi sürecini beraberinde getirmiştir (Türkmen, 2011). Bundan sonra artık ulusal spor teşkilatlarının siyasi otoriteyle ilişkisi sürekli olarak tartışılmıştır.

Türkiye'de her bir spor branşında ulusal ve uluslararası düzeydeki faaliyetleri planlamak, düzenlemek ve denetlemek/izlemekle yükümlü olan federasyonların bağlı olduğu ulusal çatı spor teşkilatlarının çok sıklıkla siyasi/idari müdahalelere maruz kalması, bu müdahalelerin neticesinde ortaya çıkan hukuki değişiklikler Türk sporunun istikrarsızlaşmasında da önemli bir rol oynamıştır. Kamusal bir hizmet birimi olarak spor faaliyetlerini yürütmekle sorumlu federasyonların sıklıkla mevzuat değişikliğine maruz kalması, bir yandan uzun erimli spor politikalarının uygulanmasını engellerken diğer yandan sporu yönetmekle yükümlü olan bu organların kurumsal kimliğinin gelişmesini ve kurumsal hafızasının oluşmasını da engellemiştir.

Ulusal Spor Teşkilatları ve Spor Federasyonları ile ilgili yapılan kanuni düzenlemelere bakıldığında, ortalama olarak her on yılda bir önemli bir değişiklik yapıldığı anlaşılmaktadır;

1922: TİCİ (Özerk)

1936: TSK (CHP'ye bağlandı)

1938: Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü (BTGM) (Başbakanlığa bağlandı)

1942: BTGM (MEB'na bağlandı)

1960: BTGM (Başbakanlığa bağlandı)

1970: BTGM (Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlandı)

1982: Anayasa'nın 58-59. maddeleri çıktı

1983: BTGM (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlandı)

1986: BTGM artık BTSGM oldu (3289 sayılı kanun)

1989: BTSGM-GSGM oldu (Devlet Bakanlığına bağlandı)

1992: TFF Kuruluş Kanunu çıktı

1993: Spor Federasyonları Yönetmeliği çıktı (Sadece başkan seçimleri var)

2004: Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsü yayınlandı

2006: Çerçeve Statünün seçim maddesi değiştirildi

2009: Yeni TFF Kanunu çıktı

2011: GSGM-SGM oldu (Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlandı)

2012: Bağımsız Spor Federasyonları Yönetmeliği çıktı

Bu düzenlemeler yakından değerlendirildiğinde, spor yönetimindeki benimsenen yaklaşımın (Demokrat/Liberal, Devletçi/Merkeziyetçi-Otoriter, Partici/Siyasal Vesayetçi, Otonom/Özerk-Bağımsız) ne olacağından bağımsız olarak asıl can yakıcı sorunun istikrar sorunu olduğu anlaşılmaktadır. Bu istikrar sorununun pençesinde kıvranan Türk Spor Teşkilatının ana yönetim unsurlarından olan spor federasyonları, 1990'lı yıllardan itibaren yapılan bir dizi kanuni düzenlemeyle kendi yolunda yürüme imkânı yakalamıştır.

Federasyonlarda Seçim Süreci

Federasyonların ulusal spor teşkilatına bağlı olmakla birlikte yapılan hukuki düzenlemelerle önlerinin açılması ancak 1990'lı yıllarda mümkün olmuştur. Bu çerçevede ilk olarak 3289 no'lu GSMG kanununun 19. maddesi, 1991 yılında çıkarılan 3703 sayılı kanunun 13. maddesi ile değiştirilmiş ve Federasyon başkanlarının seçimle iş başına gelmesi kararı alınmıştır. Böylelikle spor federasyonlarının yönetiminde ilk kez demokratik ve katılımcı bir anlayış benimsenmiş, atama uygulamasına son verilmiştir. Bu düzenleme 1993 yılında çıkarılan Federasyon Başkanları Seçim Yönetmeliği ile fiili olarak uygulamaya sokulmuştur.

Bu yönetmelik federasyon yönetimiyle ilgili 4 önemli nokta düzenlemeyi getirmiştir;

1. Başkan adaylarının nitelikli olması (yabancı dil bilgisi, yükseköğrenim, branşla ilgili tecrübe zorunluluğu getirilmiştir).
2. Seçimlerde tüm kulüplerin temsili, üst liglerde yarışan kulüplerin ve başarılı olanların ilave delegeyle temsili (Federasyonların ana unsuru olan kulüpler seçime katılmak suretiyle yönetimin bir parçası haline gelmiştir.)
3. Seçimler Merkez Seçim Kurulu eliyle yapılması (Seçimlerin merkezi bir otorite eliyle yapılması suretiyle mevcut yönetimin seçim sürecini kendi lehine yürütebilmesi ihtimali ortadan kaldırılmıştır.)
4. Oylama işlemleri il seçim kurullarında yapılması (Delegelik hakkı kazanan tüm bireyler oylama işlemi buldukları il merkezinden yapabilmektedir. Bu sistemde önemli bir dezavantaj ise yerinde sayım yapılması ve verilen oyların bir biçimde gizliliğinin ihlal edilmesidir.)

Federasyonların Özerkleşmesi

Federasyonlarda özerklik sürecinin temelleri, 2000'li yılların başında **Spor Üst Kurulu** modelinin önerildiği dönemde (Fikret Ünlü'nün bakanlık dönemi) atılmıştır. Ardından Ak Parti'nin iktidara gelmesiyle kamu idaresinde yönetim yaklaşımının esas alınmış ve devletçilik ilkesinin terk edilmesi (AB ile entegrasyon & Kamu Yönetimi reformu çerçevesinde) eğilimine paralel olarak sporda özerklik süreci hızlandırılmıştır. Bu sürecin ilk adımı, 14 Temmuz 2014'de Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsü'nün yayımlanması ile atılmıştır. Çerçeve statünün yayımlanmasının ardından takip eden yıllarda tüm federasyonlar hızla özerklik kazanmış ve genel kurullarını düzenleyerek tamamı seçimle göreve gelen idari birimlerini (başkan, yönetim kurulu, denetim kurulu ve disiplin kurulu) oluşturmuştur.

Çerçeve statünün Federasyonlar için en önemli kazanımı, Federasyon Başkanlarının yanında yönetim kurulu, denetim kurulu ve disiplin kurullarının da seçimle belirlenmesi olurken, diğer yandan Genel Kurul üye sayısının en fazla 250 ile sınırlandırılması ve seçim işlerinin mevcut yönetimin eliyle yürütülmesi ise bu statünün en önemli yanlışları/eksiklikleri olarak dikkat çekmektedir.

Çerçeve statüyle birlikte geçilen özerklik sürecinin istenilen başarılı sonucu ortaya koymaması, kanımızca başlıca şu sebeplerin bir sonucudur;

- Federasyonların idari yapısında şeffaflık sağlanamadı.
- Yönetime katılım sınırlı kaldı.
- Etkili denetim mümkün olmadı.
- Ortak idari çatı (insiyatif) oluşturulamadı.

Bağımsız Spor Federasyonları Yönetmeliği

Özerklik sürecinden istenilen verimin elde edilememesine bağlı olarak, yeni kurulan Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2012 yılında yeni bir hukuki düzenleme yapmış ve 19 Temmuz tarihinde “Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” yayınlamıştır. Ancak yönetmelik bırakın atılacak ileri adımlarla ilgili düzenlemeler getirmeyi, özerklik sürecinden atılan birçok geri adımla gerçek anlamda bir hayal kırıklığına yol açmıştır. Çünkü bu yönetmelik, genel kurulların oluşumu ve seçim sürecini, mevcut yönetimlerin inisiyatifini daha da güçlendirecek bir şekilde dizayn etmekle kalmayıp, federasyonları yönetecek alternatif iradelerin ortaya çıkmasını daha da zora sokmuştur. Dahası aktif sporcu, antrenör ve hakemlerin genel kurul delegesi olmasının önu kesilerek, sporu ana unsuru olan bireylerin yönetime katılım imkanı tamamıyla ortadan kaldırılmıştır.

Aslında spor camiasının beklediği şeffaf ve adil bir genel kurul süreci, ilkesel olarak tarafsız bir seçim kurulu eliyle ve ön şartsız adaylık olanağı ile sağlanabilir, spor camiasının özdenetim imkânının önu açılabilirdi. Bu şansın kaçırıldığını ve mevcut şartların uygulamada ortaya çıkardığı pek çok adli sorunların giderilmesi için yeni bir düzenlemelinin gerektiği ise günümüzde yaygın bir biçimde dillendirilmektedir.

1993 yılından itibaren yapılan düzenlemeyle seçimlerin yapıldığı federasyonlarda, her üç dönemin özelliklerini şöyle karşılaştırabiliriz;

	1993 Fed. seçimleri	Ozerk Fed. seçimler	Bağımsız Fed. seçimler
Camianın katılımı açısından	Geniş katılım / yerinden	Sınırlı / merkezi	Sınırlı/merkezi-karma sandık
Seçim işleri	Merkez seçim kurulu eliyle (mevcut yönetim istifâ)	Mevcut yönetim eliyle	Mevcut yönetim eliyle
Delegelik	Açık / herkes delege olabilir	Açık / herkes delege olabilir	Kapalı/ antrenör-hakem—sporcu delege olamaz
Seçim kapsamı	Sadece başkan	Yönetim/Denetleme/ Disiplin	Yönetim Denetleme ve disiplin kısmı
Adaylık	Nitelikli/ehliyetli herkese açık	Nitelik yok Herkes e açık (başvuru ücreti muallak)	Nitelik yok %15 imza zorunluluğu Başvuru ücreti sınırlı
Siyasi müdahale	Yerinde sayım sorunu Yönetim/kurullar müdahaleye açık	Sandıklar ayrı Kurullar seçiliyor Çarşaf liste yok	Sandıklar karma Adaylık sorunu Denetleme/Disiplin merkezi atama Siyasi müdahale

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Günümüzde spor politikasını üretmekle sorumlu olan siyasi iradeler ve bürokratlar önemli bir içsel çelişki ile yüzleşmektedir. Zira federasyonların özerkleşmesi veya bağımsızlaşması süreci, her yeni yasal düzenlemede atılan geri adımlarla kesintiye uğrarken, bu geri adımların açıklanması sadedinde ortaya atılan en önemli savunma; federasyon yönetimlerinin “liyakat/ehliyet eksikliği” ve “ahlaki yozlaşma” ithamları oluyor. Yine de hukuki düzenlemeleri uygulamaya sokan irade, bu ithamlara maruz kalan yönetimlerin mevcut pozisyonlarını tahkim edecek düzenlemeler yapmaktan geri durmuyor.

Öyleyse birincil elden sporu yönetmekle sorumlu olan kurumların, spor camiasının sivilleşmesini temin edecek adımları atmaktan geri durmalarının kısır bir döngüyü de beraberinde getirdiğini görmek gerekiyor. Bu noktada cesur adımlar atmaktan imtina etmemek gerekiyor. Spor yönetenler gerekli adımları attıktan sonra, federasyonları yönetmeye talip olan kadrolar da sorumluluğu üstlenmekten geri durmayacaktır.

Spor camiasının maniple edilmesine izin vermeyecek, çoğunluğun mutabakatını sağlayacak, meşvereti esas alacak, özdenetimi mümkün kılacak bir teşkilat yapısı oluşturulmadıkça, federasyon yönetimleri sürekli bir yozlaşma söyleminin de muhatabı olmaya devam edecektir.

Sonuç olarak, Türk sporunun yarınlara daha parlak olmasının tek yolunun; şeffaf, hesap veren, çoğulcu, paylaşımcı, katılımcı ve her yönüyle sivil yönetimler oluşturmaktan geçtiğini görmek gerekiyor.

KAYNAKÇA

Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2012), <http://www.Resmigazete.Gov.Tr/Eskiler/2012/07/20120719-7.Htm>

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsü (2014), <http://kanunlar.biz/kanunlar/21927.html>

Gençlik Ve Spor Genel Müdürlüğü Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsünde Değişiklik Yapılmasına Dair Statü (2006), <http://www.Resmigazete.Gov.Tr/Eskiler/2006/07/20060708-11.Htm>

Gençlik Ve Spor Genel Müdürlüğü Federasyon Başkanları Seçim Yönergesi (2009), https://sgm.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/SGM/Mevzuat/Federasyon_Baskanlari_Secim_Yonergesi.pdf

Gençlik Ve Spor Genel Müdürlüğü Federasyon Başkanları Seçim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle (2012), <http://sporvehukuk.blogspot.com.tr/2012/12/genclik-ve-spor-genel-mudurlugu.html>

Türkmen, M. (2012). Siyasal Toplumsallaşma Aracı Olarak Beden Eğitimi ve Spor; İşçi Sporları ve Türkiye'deki Etkileri (1923-1938). Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Türkiye ile AB Ülkelerindeki Spor Yönetimi Yüksek Lisans Programlarının Karşılaştırılması

Esra ÇETİN, Elif BOZYİĞİT, Ömür DUĞAN

Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: cetinesra@yahoo.com

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye ile Avrupa birliği (AB) ülkelerindeki Spor Yönetimi (SY) yüksek lisans programlarının karşılaştırılmasıdır. Spor Yönetimi alanında Yüksek Lisans (SY-YL) programları incelendiğinde farklı isim ve eğitim programları uygulandığı tespit edilmiştir. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmada, Türkiye ve AB ülkelerinde resmi web sitelerine ulaşılabilen üniversitelerin SY-YL programları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın örnekleme “Benzeşik Örnekleme” yöntemi ile oluşturulmuştur. Bu sayede, Türkiye’den 8, AB ülkelerinden 8 olmak üzere toplam 16 üniversite örnekleme dahil edilmiştir. Programlardan elde edilen veriler iki aşamada sınıflandırılmıştır. Birinci aşama ders aşaması, ikinci aşama tez aşamasıdır. Birinci aşamayı zorunlu, seçmeli ve tez hazırlık dersleri (seminer); ikinci aşamayı ise tez, uzmanlık alan ve staj dersleri oluşturmaktadır. İnceleme sonucunda programların TR üniversitelerinde 4 dönem (2 yıl), AB ülkelerinde ise 2 (1 yıl) ile 4 dönem (2 yıl) arasında değiştiği bulunmuştur. Ders sayıları bakımından TR üniversitelerinin min=11, max=14, AB ülkelerinin ise min=6, max=38 ders olduğu bulunmuştur. Eğitim süresince TR üniversitelerinde 13, AB ülkelerindeki üniversitelerde ise ortalama 15 ders alındığı görülmüştür. Programlar AKTS bakımından karşılaştırıldığında TR üniversitelerinde 120, AB ülkeleri üniversitelerinde min=60, max=180 AKTS olduğu bulunmuştur. AKTS’lerde bulunan bu farkın dönem sayıları farklılıklarından olduğu söylenebilir. Sonuç olarak Türkiye ve AB ülkelerindeki Spor Yönetimi yüksek lisans eğitim programlarının dönem, ders sayısı ve AKTS bakımından birbirinden farklı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Avrupa Birliği ülkeleri, yüksek lisans, spor yönetimi, program

Comparison of Sport Management Graduate Programs in EU Countries and Turkey

Abstract

The purpose of this research is to compare the graduate programs of Sports Management (SM) in the European Union (EU) countries and Turkey. When the Master of Science (MSc) programs in Sport Management were examined, it was found that they were named and structured differently. General screening model was used in the study. The official web sites data can be accessed were used in this study to compare SM programs of different EU countries. The sample of the research was formed by the "Analogous Sampling" method. A total of 16 graduate SM programs were analyzed including eight programs from Turkey and eight programs from EU countries. The data obtained from the programs were classified in to two groups. The first group was the course and the second group was the thesis group. The course group consisted of; compulsory, elective and thesis preparation courses (seminar) ; while the thesis group consisted; the actual thesis, expertise and internship courses. One of the results indicated by the study was that the programs changed between 4 semesters (2 years) in TR universities and 2 (1 year) to 4 semesters (2 years) in EU universities. In terms of number of courses, TR universities have (min = 11/max = 14) and EU universities have (min = 6/max = 38) courses. During the course period, an average of 13 courses was found in TR universities while in EU universities this number is an average of 15. When the programs were compared in terms of ECTS, it was found that Turkish programs had 120 ECTS while EU country university programs differ from a minimum of 60 ECTS to a maximum of 180 ECTS. It is thought that the difference in ECTS is due to differences in the number of terms each program has. As a result, it can be pointed out that; Turkey's Sport Management master's degree programs and EU country programs differ according to the number of terms, number of courses and number of ECTS.

Keywords: Turkey, European Union countries, master degree, sports management, program

Giriş

Lisansüstü eğitim, bireyin ilgi duyduğu alanda, lisans eğitiminden sonra uzmanlaşmak için öğrenim gördüğü bir yükseköğretim programıdır. Lisansüstü eğitim yüksek lisans ile başlar ve doktora ile devam eder.

Spor Yönetimi yüksek lisans programında amaç;

Spor yönetiminde hem akademik hem de uygulama açısından yeterli düzeyde bilgiye ve uygulama becerisine sahip olan, tek başına bilimsel araştırma yapıp devam ettirebilen, sonuçları bilimsel çerçevede yorumlayıp sonuçlandırabilen bireyler yetiştirmektir. Mezunlardan bunlara ek olarak vizyon sahibi, nitelikli, etkin bireyler olarak spor sektöründe iyi birer yönetici rolü oynamaları beklenmektedir. Bu sayede spor kültürüne olumlu katkılarda bulunulması hedeflenmektedir.

Spor yöneticiliği bölümlerinin Türkiye'deki tarihi incelendiğinde ilk olarak 1993 yılında Marmara Üniversitesi'nde açılmaya başlandığı ve dünyadaki Spor Yönetimi programlarına bakıldığında ise ilk olarak Ohio Üniversitesi'nde 1957 yılında bu programın açıldığı görülmektedir (Çetin ve ark. 2013). Daha sonra yıllar içerisinde küresel alanda hızla yayılan spor yönetimi yüksek lisans programlarının açılmasıyla ilerlemeye başlamış, bu ilerleme günümüze kadar devam etmiştir.

Günümüzde spor yöneticiliği yüksek lisans programları üniversitelere bağlı olarak değişmekle birlikte Sağlık Bilimleri Enstitüleri veya Sosyal Bilimler Enstitüleri çatısı altında lisans sonrası eğitim vermektedir. Bunun yanı sıra spor yönetimi alanında verilen yüksek lisans eğitimi, ülkelere ve üniversitelere göre farklılıklar göstermektedir. Türkiye'de "Spor Yönetimi Tezli Yüksek Lisansı" adı altında iken, Avrupa Birliği Ülkeleri'nde "Master of Business Administration" olarak adlandırılmıştır.

Akademik bir disiplin olarak spor yönetimin yeri ve geleceği konusundaki mevcut karışıklık, alanın büyüme ve gelişimine yönelik ihtiyaçları ve yönleri öngörmek için temel oluşturmaktadır (Chalip, 2006). Bu temelde spor yöneticiliği yükseköğretim programlarının belirli bir standart ve birlik içerisinde olması gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışma ile ilgili üniversitelerin hem ülkemizdeki hem de Avrupa Birliği ülkelerindeki örnek öğretim programlarının karşılaştırılarak aralarındaki benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi ve elde edilen sonuçların öğretim programlarının geliştirilmesine katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada, Türkiye ve AB ülkelerinde resmi web sitelerine ulaşılabilen üniversitelerin Spor Yöneticiliği Yüksek Lisans programları karşılaştırılmıştır. Spor Yönetimi alanında Yüksek Lisans (SY-YL) programları incelendiğinde farklı isim ve eğitim programları uygulandığı tespit edilmiştir.

Araştırmada genel tarama yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın örnekleme "Benzeşik Örnekleme" yöntemi ile oluşturulmuştur. Bu sayede, Türkiye'den 8, AB ülkelerinden 8 olmak üzere toplam 16 üniversite örnekleme dahil edilmiştir. Türkiye'den örnekleme dahil edilen üniversitelerin 7'si devlet üniversitesi, 1 tanesi vakıf üniversitesidir. Avrupa Birliği ülkelerinden örnekleme dahil edilen üniversitelerin hepsi ise özel üniversite statüsündedir.

İncelenen tüm üniversitelerin 2017-2018 akademik yılındaki müfredatları kullanılmıştır. Programlardan elde edilen veriler iki aşamada sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalar

içerisinde; zorunlu ve seçmeli dersler teorik ve pratik kredileri ile AKTS'leri bakımından gruplandırılmış ve son olarak toplam kredileri ve AKTS değerleri tablolarda belirtilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Spor yönetimi yüksek lisans programlarının ders ve AKTS değerleri – Türkiye

ÜNİVERSİTE ADI	TÜRÜ	DÖNEM TOPLAM	DERS AŞAMASI								TEZAŞAMASI				TOPLAM		
			Zorunlu Ders				Seçmeli Ders				Zorunlu				n	AKTS	
			n	T	U	AKTS	n	T	U	AKTS	n	T	U	AKTS			
1	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ (SAÜ)	D	4	4	11	0	24	8	24	0	48	1	0	0	48	13	120
2	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ (PAU)	D	4	6	18	0	45	2	6	0	15	4	12	0	60	12	120
3	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ (OMÜ)	D	4	1	0	0	0	5	15	0	60	5	12	0	60	11	120
4	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (MÜ)	D	4	6	14	4	32	5	15	0	28	2	0	0	60	13	120
5	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ (MCBÜ)	D	4	3	6	0	18	7	3	0	42	4	0	0	60	14	120
6	EGE ÜNİVERSİTESİ (EÜ)	D	4	5	12	0	30	5	15	0	30	4	0	0	60	14	120
7	ABANT İZZAT BAYSAL ÜNİVERSİTESİ (AİBÜ)	D	4	1	0	2	6	9	27	0	54	4	10	2	60	14	120
8	BAHÇESEHIR ÜNİVERSİTESİ (BAÜ)	V	4	4	9	0	36	5	15	0	34	2	0	0	50	11	120

T: Teorik, U:Uygulama, AKTS: Avrupa Kredi Transfer Sistemi, D:Devlet, V:Vakıf

Tablo 1.'e bakıldığında Türkiye Üniversiteleri'nde 4 dönem boyunca alınan AKTS'nin 120 olduğu görülmektedir. Ders aşamasında bulunan zorunlu derslerdeki uygulama ders kredilerine bakıldığında sadece Marmara Üniversitesi (4) ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde (2) uygulama krediye sahip derslerin olduğu, diğer üniversitelerde sadece teorik krediye sahip derslerin bulunduğu görülmektedir.

Ders aşamasındaki ders sayılarına bakıldığında zorunlu derslerde en çok 6 (PAÜ, MÜ), en az 1 (OMÜ, AİBÜ) ders; seçmeli derslerde en çok 9 (AİBÜ), en az 2 (PAÜ) ders olduğu saptanmıştır. AKTS'lere bakıldığında; zorunlu derslerde en yüksek 45 AKTS (PAÜ), en düşük 0 (OMÜ); seçmeli derslerde en yüksek 60 AKTS (OMÜ), en düşük 15 AKTS (PAÜ) olduğu saptanmıştır.

Tez aşamasındaki ders sayılarına bakıldığında en çok 5 (OMÜ), en az 1 (SAÜ) ders bulunduğu; AKTS'lere bakıldığında ise 6 üniversitenin 60 AKTS olduğu, bunların dışında 48 AKTS (SAÜ) ve 50 AKTS'ye (BAÜ) sahip müfredatların bulunduğu görülmektedir.

Tablo 2. Spor yönetimi yüksek lisans programlarının ders ve AKTS değerleri – AB ülkeleri

ÜNİVERSİTE ADI	TÜRÜ	DÖNEM TOPLAM	DERS AŞAMASI				TEZAŞAMASI				TOPLAM		
			Zorunlu Ders		Seçmeli Ders		ZORUNLU		STAJ				
			n	T U	AKTS	n	T U	AKTS	n	T U	AKTS	AKTS	n
1 HOCHSCHULE HEIDELBERG (DE)	Ö	4	5		72			1		24	24	6	120
2 FACHHOCHSCHUL E KUFSTEIN TIROL (AT)	Ö	4	34		86	2		6	2	20	8	38	120
3 UNITED INTERNATIONAL BUSINESS SCHOOLS (BE)	Ö	2	12		24	11		22	4	14		27	60
4 JOHAN CRUYFF INSTITUTE (ES-1)	Ö	2	7		45			1		6	9	8	60
5 UNIVERSIDAD CATOLICA SAN ANTONIO DE MURCIA (ES-2)	Ö	2	10		40			1		10	10	11	60
6 ACADEMIE INTERNATIONALE DES SCIENCES ET TECHNIQUES DU SPORT (CH)	Ö	2	6		62			1		28		7	90
7 LITHUANIAN SPORTS UNIVERSITY (LT)	Ö	3	10		60			1		30		11	90
8 SHEFFIELD HALLAM UNIVERSITY (UK)	Ö	2	8		120			1		60		9	180

T: Teorik, U:Uygulama, AKTS: Avrupa Kredi Transfer Sistemi, O:Ozel.

Tablo 2.'ye bakıldığında Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin üniversitelerinde dönem sayılarının 2 ile 4 dönem, AKTS sayılarının ise 60 ile 180 AKTS arasında değiştiği görülmektedir. AB üniversitelerinde TR'den farklı olarak staj dersinin bulunduğu (DE, AT, ES1, ES2) ve AKTS'lerinin 9 ile 24 AKTS arasında değiştiği saptanmıştır.

Ders aşamasında bulunan seçmeli derslere bakıldığında sadece FH Kufstein University (2 ders 6 AKTS) ve United International Business School (11 ders 22 AKTS) üniversitelerinde ders olduğu saptanmıştır.

Ders aşamasındaki zorunlu ders sayılarına bakıldığında en çok 34 (AT), en az 5 (DE) ders olduğu, AKTS'lere bakıldığında ise en yüksek 120 AKTS (UK), en düşük 24 (BE) olduğu saptanmıştır.

Tez aşamasındaki AKTS sayılarına bakıldığında en yüksek 60 (UK), en düşük 6 (ES-1) AKTS olduğu; ders sayılarına bakıldığında ise 6 üniversitenin müfredatında 1 ders olduğu, bunların dışında 2 ders (AT) ve 4 derse (BE) sahip müfredatların da olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinde spor yöneticiliği yüksek lisans programı bulunan toplam 16 üniversitenin müfredatları; ders aşaması ve tez aşaması olarak 2 kısımda incelenmiş, bu aşamalardaki seçmeli ve zorunlu dersler ile tez, uzmanlık alan dersleri ve staj dersleri; teorik, pratik kredileri ile toplam kredileri ve AKTS'leri açısından karşılaştırılmıştır.

Sonuç olarak Türkiye’de eğitim veren üniversitelerin müfredatlarının kendi aralarında benzer olmasına rağmen Avrupa Birliği ülkelerindekilerden oldukça farklı olduğu saptamıştır.

Bozyiğit (2017) çalışmasında Türkiye’deki spor yöneticiliği lisans programlarını karşılaştırdığında, bizim çalışmamıza paralel olarak, öğretim programlarının birbirinden bağımsız olduğunu fakat AKTS’ler bakımından uyumlu olduğunu bulmuştur.

Spor yöneticiliği eğitim programları ülkemizde gelişmekte olan eğitim programlarıdır. Bu programların gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla yapılacak inceleme ve karşılaştırma çalışmalarının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Chalip, L. (2006). Toward a distinctive sport management discipline. *Journal of Sport Management*, 20(1), 1–21.

Çetin E., Orhan S., Sertkaya Ö., (2013). Spor Yöneticiliği Eğitim Programlarının Karşılaştırılması: Ohio Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi. *6.Uluslararası Spor Bilimleri Öğrenci Kongresi*, 17-19 Mayıs 2013, Kayseri, ss.72.

Bozyiğit, E. (2017). Sports Management Education in Turkish Universities, Analysis of Undergraduate Programs, *Journal of Sport Science* 5, 345-348.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi (AIBÜ) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 14.01.2018, <http://sbe.ibu.edu.tr/images/programlar/tezliymufredat/2016-17guzmufredatsporoyoneticiligitezli>

Academie Internationale Des Sciences Et Techniques Du Sport (Ch) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 23.01.2018, <https://www.aists.org/faq>

Bahcesehir Üniversitesi (BAÜ) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 14.01.2018, <http://www.bahcesehir.edu.tr/icerik/3853-mba-spor-yonetimi-ders-plani>

Ege Üniversitesi (EÜ) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 14.01.2018, <https://eby.s.ege.edu.tr/ogrenci/ebp/organizasyon.aspx?kultur=trTR&Mod=2&ustbirim=193&birim=51&altbirim=1&program=4401&organizasyonId=60074&mufredatTurId=932001#Anchor3>

Fachhochschule Kufstein Tirol (AT) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 23.01.2018, <https://www.fh-kufstein.ac.at/en/Study/Master/Sports-Culture-Events-Management-FT/Curriculum>

Hochschule Heidelberg (DE) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 23.01.2018, <https://www.hochschule-heidelberg.de/de/studium/masterstudium/sportmanagement/>

Johan Cruyff Institute (ES-1) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 23.01.2018, <https://johancruyffinstitute.com/en/programa/official-masters-degree-sport-management-barcelona/>

Lithuanian Sports University (LT) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 25.01.2018, http://www.lsu.lt/sites/default/files/paveikslėliai/turizmo_ir_sporto_vadyba_i_kursas_anglu.pdf

Manisa Celal Bayar Üniversitesi (MCBÜ) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 14.01.2018, <http://katalog.cbu.edu.tr/Site/SourceStructure.aspx?ProgramID=1362&lang=1>

Marmara Üniversitesi (MÜ) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 14.01.2018, <http://lp.marmara.edu.tr/OrganizasyonInfo.aspx?kultur=trtr&Mod=2&ustbirim=5400&birim=5451&altbirim=5453&program=366&organizasyonId=360&mufredatTurId=932001>

North American Society for Sport Management (NASSM), Erişim Tarihi:13.01.2018, <https://www.nassm.com/Programs/AcademicPrograms/Europe>

Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 14.01.2018, <http://ebs.omu.edu.tr/ebs/ders.php?dil=tr&zs=2&mod=2&program=4854&did=114887&mid=294664&pmid=5204>

Pamukkale Üniversitesi (PAÜ) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 14.01.2018, <http://ebs.pau.edu.tr/bilgigoster/Program.aspx?lng=1&dzy=6&br=427&bl=8439&pr=623&dm=3&ps=0>

Sakarya Üniversitesi (SAÜ) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 14.01.2018, <https://ebs.sabis.sakarya.edu.tr/DersPlan/tr/2017/2441/22/3/0/0/0>

Sheffield Hallam University (UK) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 30.01.2018, <https://www.shu.ac.uk/>

United International Business Schools (BE) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 24.01.2018, https://www.uibs.org/graduate_master_business_studies.html

Universidad Catolica San Antonio De Murcia (ES-2) Müfredat, 2017-2018. Erişim Tarihi: 25.01.2018, <http://www.sportsmanagement.ucam.edu/en/programs/murcia/mba-sports-management/plan-studies>

Yükseköğretim Kurumu (YOK) , Erişim Tarihi:13.01.2018, <https://istatistik.yok.gov.tr>

Voleybol Hakemlerinin Kendi Kendine Liderlik Düzeylerinin İncelenmesi

Elif BOZYİĞİT, Ömür DUĞAN

Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: ebozyigit@gmail.com

Öz

Modern liderlik yaklaşımlarından olan kendi kendine liderlik bireyin içindeki özliderlik enerjisinin ortaya çıkarak kendi işlerini ve görevlerini yerine getirmesi ve bu konuda kendi motivasyonunu yaratması olarak tanımlanabilir. Bu araştırmanın amacı, Voleybol aday hakemlerinin kendi kendine liderlik düzeylerinin belirlenmesi ve bazı değişkenler açısından incelemektir. Araştırmanın örneklemini 2017 yılında Denizli’de Voleybol Aday Hakemi olan 34 kadın, 36 erkek toplam 70 birey oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Houghton ve arkadaşlarının (2012) geliştirdiği “Abbreviated Self-Leadership Questionnaire (ASLQ)”i Türkçe’ye kazandırılan, geçerliliği ve güvenilirliğini test eden Şahin’in (2015) “Kendi Kendine Liderlik Ölçeği-KKLÖ” kısa formu kullanılmıştır. 5’li Likert tipinde olana ölçekte 9 madde bulunmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 9 en yüksek puan ise 45’tir. Bu araştırmada yapılan güvenilirlik analizi sonucu KKLÖ-Kısa Formu Cronbach Alpha değeri .827 olarak bulunmuştur. Ölçekte bulunan 9 madde ile yapılan analizler sonucunda; katılımcıların cinsiyetleri ile 4. madde arasında, çalışma yılı ile 2., 4. ve 7. maddeler arasında, spor yapma durumu ile 9. madde arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş ($p < .05$). Ölçekte bulunan 9 madde ile katılımcıların yaşları, büyüdüğü yer, geçim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Toplam puan üzerinden yapılan analizler sonucunda KKLÖ’nden alınan puanlar ile cinsiyet, yaş, büyüdüğü yer, çalışma yılı, geçim durumu, spor yapma durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Araştırmaya katılanların 54’ü üniversite öğrencisi ($\bar{x} = 37.06$ puan), 3’ü öğretmen ($\bar{x} = 40.00$ puan), 13’ü ise diğer meslek gruplarında (Spor Eğitim Uzmanı, İşçi, Askeri Personel, Antrenör, Memur, Editör vb.) görev yaptıklarını ($\bar{x} = 35.92$ puan) belirtmişlerdir. Meslek değişkeni normal dağılım göstermediği için analize alınmamış ortalama toplam puan değerleri verilmiştir. Sonuç olarak, ölçekten alınan puanlara göre Voleybol aday hakemlerinin kendi kendine liderlik düzeylerinin yüksek olduğu, ancak bazı değişkenlerde farklılık olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, kendi kendine liderlik, spor, voleybol, hakem

Examination of Self-Leadership Levels of Volleyball Referees

Abstract

Self-leadership is one of the modern leadership approaches which can be defined as the rising of self-leadership energy within an individual to fulfill his or her tasks and tasks by being able to create self-motivation. The purpose of this research is to determine the “self-leadership levels of volleyball candidate referees” by examining them according to demographic variables. The sample of the study consists of a total of 70 volleyball referees who were candidates in Denizli in 2017, whom 34 are women and 36 are men. “Abbreviated Self-Leadership Questionnaire (ASLQ)” which is the short version of “the Revised Self-Leadership Scale (RSLQ)” developed by Houghton et al. (2012) was used as the data collection tool of the study. The validity and reliability of the short version (ASLQ) was tested by Şahin (2015) and adopted (Kendi Kendine Liderlik Ölçeği-KKLO) to the Turkish language. There are 9 items on the scale which are designed in a 5-point Likert type. The lowest score that can be taken from the scale is 9 whereas the highest score is 45. The result of the reliability analysis of the short version of KKLO made in this study was found to have a Cronbach Alpha value of .827. As a result of the analysis; there was a statistically significant difference between the genders of participants and item 4, between the study year and items 2, 4 and 7, and between the sport activity state and item 9 ($p < .05$). There was no statistically significant difference between the 9 items on the scale with age, place of growth and income level of the participants ($p > .05$). As a result of the analysis based on the total scores, there was no statistically significant difference between the scores obtained from KKLO and gender, age, place of growth, work experience, level of income and sport activity state variables ($p > .05$). 54 of the participants attending the study were college students ($\bar{x} = 37.06$ points), 3 were teachers ($\bar{x} = 40.00$ points), and 13 were working in other professions ($\bar{x} = 35.92$ points) such as; Sports Training Specialist, Employee, Military Personnel, Coach, Officer, Editor etc. The average total point of profession variable was not taken into consideration due to the non-normal distribution of data. As a result, it was found that; there are only a few differences in some variables and volleyball candidate referees have high self-leadership levels according to total points gained from the self-leadership questionnaire.

Keywords: Leadership, self-leadership, sport, volleyball, referee

Giriş

Şişman (2002) da tarihsel olarak insanlığın var oluşuna kadar götürülebilen liderlik kavramının 19. yüzyılın ilk yarısından sonra akademik manada kullanılmaya başlandığını belirtmiştir. Liderlik, insanoğlunun kendi tarihi kadar eski bir olgudur (Parlak, 2016). Toplumların ya da örgütlerin liderlere her yerde ve her zaman ihtiyaç duydukları ve duyacakları kaçınılmaz bir gerçektir (Bayrak, 1997). Her alanda olduğu gibi liderlik konusunda yapılan çalışmalar da gelişmekte ve yeni yeni liderlik teorileri ortaya çıkmaktadır. Bunlardan en son olanı Modern Liderlik Teorileridir.

Modern liderlik teorilerine bakıldığında öğretimsel liderlik, kültürel liderlik, etik liderlik, vizyoner liderlik, süper liderlik, kendi kendine liderlik vb. gibi liderlik stillerinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Modern Liderlik Teorilerinden olan Kendi Kendine Liderlik (KKL) bireyin içindeki özliderlik enerjisini ortaya çıkararak kendi işlerini ve görevlerini yerine getirmesi ve bu konuda kendi motivasyonunu yaratması olarak tanımlanabilir.

Bireylerin kendini kontrol sistemleri tartışmaları örgütlerdeki kontrol mekanizmalarının merkezindedir. Bu davranışların yararlı olduğu, ancak öz-etkinin eksik bir görünümünü sağladığı savunulmaktadır (Manz, 1986). Kendi kendine liderlik, dışsal faktörlerden etkilenmeden bireyin kendini yönetme ve öz motivasyonu için gerekli davranışlarını sağlayan bir süreçtir (Houghton ve Neck, 2002). Bu süreçte bireyler bilişsel stratejiler aracılığıyla kendi kendini etkilerler. Bu liderlik biçimi, bireylerin düşünceleri ve kendi davranışları üzerine odaklanır (Neck ve Manz, 1996). Bu odaklanma kendi kendine konuşma, zihinsel imgeler, düşünce kalıpları, inançlar ve varsayımlar şeklinde olur (Manz, 1986; Manz ve Sims, 1980; Neck ve Houghton, 2006).

Liderlik ile ilgili yapılan tanımların çoğunda işgörenleri güdüleyerek işlerini daha verimli yapmalarını sağlamak, bir gruba önderlik etmek, harekete geçirmek, belirli bir amaç doğrultusunda bir grup insanı toplayabilme, sorun algılayıp çözüm seçeneklerini üyelere gösterme gibi ifadeler bulunmaktadır (Sungur, 1997; Koray, 1997; Eren, 2000; Doğan, 2007). Genel olarak liderliğe bakış açılarında tarihin her döneminde insanların sosyal bir varlık olmalarından dolayı doğaları gereği liderlere her zaman ihtiyaç duyulacağı (Bayrak, 1997), önemini kaybetmeyeceği (Parlak, 2016) gelecek yıllarda örgütlerde daha fazla yoğunlukta liderliğe gereksinim duyulacağı belirtilmektedir (Tengilimoğlu, 2005). Ancak günümüzde bireyin kendi kendine yetebilmesi ve bir şeyleri başarabilmesi, kendi kendine başlatabilmesi beklenir.

Doğrudan ihtiyacımız olsun olmasın, sahip olduğumuz potansiyeli azami ölçüde kullanabilmek ve bunun için yeni bilgi, beceri ve davranışları kazanmak isteriz (Yıldırım, 1999). Günümüzde insanların bireysel özellikleri ve bilgi birikimleri artmakta ve bu potansiyellerini kendileri etkin bir şekilde kullanmak istemektedirler.

Kendi Kendine Liderlik (self-leadership)

Bireylerin kendini yönetmesi, etkilemesi ve doğrudan kendi görevlerini ifa etmesi kendi kendine liderliktir (Manz, 1986). Ayrıca, bireylerin kendi düşüncelerini ya da onları etkileme nedenleri süreci olarak da kavramsallaştırılmaktadır (Neck ve Manz 1992). Houghton ve Neck (2002) de bireysel bir kendini yönetme ve öz motivasyon için dış etkiler olmaksızın gerekli davranışı sağlayan etkili bir süreci kendi kendine liderlik olarak ifade etmişlerdir. Yine başka bir çalışmada kendi kendine liderlik, kişinin gerekli ve kaçınılmaz olarak gördüğü şeyi gerçekleştirmek için gereken en uygun motivasyon ve kendi-yönelimine ulaşmak için bir kendini-etki süreci olduğu belirtilmiştir (Kazan, 1999). Kendi kendine liderlik, bireylerin

düşünceleri ve kendi davranışları üzerine odaklanır. Bu odaklanma kendi kendine konuşma, zihinsel imgeler, düşünce kalıpları, inançlar ve varsayımlar şeklinde olur (Manz ve Sims, 1980; Manz, 1986; Neck ve Manz, 1996; Neck ve Houghton, 2006).

Bazı özel kendi kendine liderlik beceri alanları ve pratik stratejiler, kendi kendini gözlemlene, kendi hedefini belirleme, kendini ödüllendirme, prova, kendi kendini yeniden tasarlama ve iç diyalogların ve zihinsel imgelerin kendi yönetimini içerir (Pearce ve Manz, 2005). Sosyal bilişsel teoride ve içsel motivasyon kuramındaki teorik temellere dayanarak, kendi kendine liderlik üç farklı stratejiden oluşur ve bu stratejiler bir birbirini tamamlarlar. Bu stratejiler: 1. davranış odaklı stratejiler (behaviour-focused strategies), 2. doğal ödül stratejileri (natural reward strategies) ve 3. yapıcı düşünce kalıpları stratejileri (constructive thinking pattern strategies) (Anderson ve Prussia, 1997; Kazan, 1999; Manz ve Sims, 2001; Houghton ve Neck, 2002; Manz ve Neck, 2004; Neck ve Houghton, 2006).

Liderlik önemli bir alan olduğu için yöneticiler ve araştırmacılar üzerinde çalışmaya devam etmektedir. Üzerinde çalışılmaya devam etmekte ve yeni fikirler yeni teorileri ve bakış açılarını geliştirmeye devam etmektedir

Yöntem

Araştırmanın amacı, Voleybol aday hakemlerinin kendi kendine liderlik düzeylerini belirlemek ve bazı değişkenler açısından incelemektir. Araştırmada nicel tarama yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın örneklemini 2017 yılında Denizli ilinde görev yapan 70 Voleybol aday hakemi oluşturmaktadır (kadın %49, erkek %51). Aday hakemlerin; yaş grupları: 20 yaş ve altı 32 (%46), 21-25 yaş 26 (%37), 26-30 yaş 12 (%17); büyüdüğü yer: il 44 (%63), ilçe 15 (%21), köy 11 (%16); spor yapma durumu: evet 58 (%83), hayır 12 (%17); bir işte ücretli olarak çalışma durumu: çalışıyorum 22 (%31), çalışmıyorum 48 (%69); çalışma yılı: 1-5 yıl 14 (%20) ve 6-10 yıl 6 (%9) hakemdir, 2 hakem çalışma yılını bildirmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, katılımcıların kişisel özelliklerini öğrenmek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” oluşturulmuştur.

Araştırmada kullanılan asıl veri toplama aracı Houghton ve arkadaşları (2012) tarafından geliştirilen “Abbreviated Self-Leadership Questionnaire (ASLQ)”dir. Araştırmada veri toplama aracı olarak asıl ölçeği (ASLQ) Türkçe’ye kazandıran, geçerliliği ve güvenilirliğini test eden Şahin’in (2015) “Kendi Kendine Liderlik Ölçeği-KKLÖ” kısa formu kullanılmıştır. 5’li Likert tipinde olan ölçekte 9 madde bulunmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 9 en yüksek puan ise 45’tir. Ölçek, “1-Kesinlikle katılmıyorum” ve “5-Kesinlikle katılıyorum” aralığında bir derecelemeye sahiptir.

Analizler

Yapılan bu araştırmada istatistiksel işlemler için SPSS 15 programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde, değişkenlerden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek için Z Testi ve Kolmogorov-Smirnov (K-S) testleri uygulanmıştır. Yapılan işlem sonucu verilerin normal dağılmadığı durumlarda iki grup arasındaki farkı belirlemek için ilişkisiz Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup arasındaki farkı belirlemek için Kruskal Wallis H testi (Büyüköztürk, 2018) uygulanmıştır. Normal dağılım gösteren veriler için T Testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında .05 anlamlılık düzeyinde yorumlanmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan Voleybol aday hakemlerinin Kendi Kendine Liderlik (KKL) düzeyleri ile ilgili elde edilen verilere ait bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Yapılan güvenilirlik analiz sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha değeri .827 olarak bulunmuştur. P değeri 0.05'tir.

Tablo 1. Aday hakemlerin KKL puanlarının cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları

Maddeler	Cinsiyet	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
M1	Kadın	34	38.24	1300.00	519.00	-1.246	.213
	Erkek	36	32.92	1185.00			
M2	Kadın	34	37.51	1275.50	543.50	-.890	.374
	Erkek	36	33.60	1209.50			
M3	Kadın	34	39.65	1348.00	471.00	-1.738	.082
	Erkek	36	31.58	1137.00			
M4	Kadın	34	39.90	1356.50	462.50	-1.979	.048*
	Erkek	36	31.35	1128.50			
M5	Kadın	34	38.15	1297.00	522.00	-1.147	.251
	Erkek	36	33.00	1188.00			
M6	Kadın	34	38.40	1305.50	513.50	-1.306	.192
	Erkek	36	32.76	1179.50			
M7	Kadın	34	36.68	1247.00	572.00	-.533	.594
	Erkek	36	34.39	1238.00			
M8	Kadın	34	39.49	1342.50	476.50	-1.692	.091
	Erkek	36	31.74	1142.50			
M9	Kadın	34	34.63	1177.50	582.50	-.376	.707
	Erkek	36	36.32	1307.50			
Toplam Puan	Kadın	34	40.10	1363.50	455.50	-1.847	.065
	Erkek	36	31.15	1121.50			
	Toplam	70					

*p<.05

Ölçekte bulunan maddeler ile yapılan analizler sonucunda, katılımcıların cinsiyetleri ile sadece 4. madde arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (U=462.50, p<.05).

Tablo 2. Aday hakemlerin KKL puanlarının yaş gruplarına göre Kruskal Wallis H testi sonuçları

Maddeler	Yaş grubu	N	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
M1	20 yaş ve altı	32	35.06	.230	2	.891
	21-25 yaş	26	35.00			
	26 yaş ve üstü	12	37.75			
M2	20 yaş ve altı	32	38.30	1.723	2	.423
	21-25 yaş	26	34.37			
	26 yaş ve üstü	12	30.50			
M3	20 yaş ve altı	32	34.38	2.086	2	.352
	21-25 yaş	26	39.38			
	26 yaş ve üstü	12	30.08			
M4	20 yaş ve altı	32	34.44	.628	2	.730
	21-25 yaş	26	37.69			
	26 yaş ve üstü	12	33.58			
M5	20 yaş ve altı	32	38.31	2.210	2	.331
	21-25 yaş	26	35.08			
	26 yaş ve üstü	12	28.92			

M6	20 yaş ve altı	32	32.36	4.573	2	.102
	21-25 yaş	26	34.83			
	26 yaş ve üstü	12	45.33			
M7	20 yaş ve altı	32	34.53	.519	2	.771
	21-25 yaş	26	37.48			
	26 yaş ve üstü	12	33.79			
M8	20 yaş ve altı	32	34.16	.350	2	.839
	21-25 yaş	26	36.12			
	26 yaş ve üstü	12	37.75			
M9	20 yaş ve altı	32	36.48	4.722	2	.094
	21-25 yaş	26	30.25			
	26 yaş ve üstü	12	44.25			
Toplam Puan	20 yaş ve altı	32	34.69	.291	2	.865
	21-25 yaş	26	37.17			
	26 yaş ve üstü	12	34.04			

p>.05

Ölçekte bulunan maddeler ile katılımcıların yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05).

Tablo 3. Aday hakemlerin KKL puanlarının büyüdüğü yere göre Kruskal Wallis H testi sonuçları

Maddeler	Büyüdüğü yer	N	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
M1	İl	44	36.50	.659	2	.719
	İlçe (kasaba)	15	32.20			
	Köy	11	36.00			
M2	İl	44	38.51	3.404	2	.182
	İlçe (kasaba)	15	31.90			
	Köy	11	28.36			
M3	İl	44	35.99	1.292	2	.524
	İlçe (kasaba)	15	38.27			
	Köy	11	29.77			
M4	İl	44	37.20	1.316	2	.518
	İlçe (kasaba)	15	34.17			
	Köy	11	30.50			
M5	İl	44	38.65	4.472	2	.107
	İlçe (kasaba)	15	33.53			
	Köy	11	25.59			
M6	İl	44	39.20	5.790	2	.055
	İlçe (kasaba)	15	26.53			
	Köy	11	32.91			
M7	İl	44	33.57	1.620	2	.445
	İlçe (kasaba)	15	40.27			
	Köy	11	36.73			
M8	İl	44	35.82	.830	2	.660
	İlçe (kasaba)	15	37.83			
	Köy	11	31.05			
M9	İl	44	37.15	2.456	2	.293
	İlçe (kasaba)	15	36.63			
	Köy	11	27.36			
Toplam Puan	İl	44	38.80	4.236	2	.120
	İlçe (kasaba)	15	33.50			
	Köy	11	25.05			

p>.05

Ölçekte bulunan maddeler ile katılımcıların büyüdüğü yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 4. Aday hakemlerin KKL puanlarının spor yapma durumuna göre U-Testi sonuçları

Maddeler	Spor yapma durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	P
M1	Evet	58	34.28	1988.00	277.000	1.261	.207
	Hayır	12	41.42	497.00			
M2	Evet	58	36.22	2100.50	306.500	.715	.475
	Hayır	12	32.04	384.50			
M3	Evet	58	35.72	2071.50	335.500	.204	.838
	Hayır	12	34.46	413.50			
M4	Evet	58	35.29	2047.00	336.000	.211	.833
	Hayır	12	36.50	438.00			
M5	Evet	58	35.84	2079.00	328.000	.338	.735
	Hayır	12	33.83	406.00			
M6	Evet	58	35.21	2042.00	331.000	.299	.765
	Hayır	12	36.92	443.00			
M7	Evet	58	35.28	2046.00	335.000	.230	.818
	Hayır	12	36.58	439.00			
M8	Evet	58	35.17	2040.00	329.000	.315	.753
	Hayır	12	37.08	445.00			
M9	Evet	58	38.22	2216.50	190.500	2.659	.008*
	Hayır	12	22.38	268.50			
Toplam	Evet	58	35.88	2081.00	326.00	.344	.731
Puan	Hayır	12	33.67	404.00			
	Toplam	70					

* $p < .05$

Ölçekte bulunan maddeler ile yapılan analizler sonucunda; aday voleybol hakemlerinin spor yapma durumu ile 9. madde arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$).

Tablo 5. Aday hakemlerin KKL puanlarının çalışma durumuna göre T-Testi sonuçları

Maddeler	Çalışma durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	P
M1	Çalışıyorum	22	36.50	803.00	506.00	-.317	.751
	Çalışmıyorum	48	35.04	1682.00			
M2	Çalışıyorum	22	33.25	731.50	478.50	-.692	.489
	Çalışmıyorum	48	36.53	1753.50			
M3	Çalışıyorum	22	31.68	697.00	444.00	-1.115	.265
	Çalışmıyorum	48	37.25	1788.00			
M4	Çalışıyorum	22	36.32	799.00	510.00	-.256	.798
	Çalışmıyorum	48	35.13	1686.00			
M5	Çalışıyorum	22	33.73	742.00	489.00	-.535	.593
	Çalışmıyorum	48	36.31	1743.00			
M6	Çalışıyorum	22	38.25	841.50	467.50	-.864	.388
	Çalışmıyorum	48	34.24	1643.50			
M7	Çalışıyorum	22	37.34	821.50	487.50	-.581	.561
	Çalışmıyorum	48	34.66	1663.50			
M8	Çalışıyorum	22	36.50	803.00	506.00	-.296	.767
	Çalışmıyorum	48	35.04	1682.00			
M9	Çalışıyorum	22	37.43	823.50	485.50	-.582	.560
	Çalışmıyorum	48	34.61	1661.50			
Toplam	Çalışıyorum	22	35.11	772.50	519.50	-.108	0.914
Puan	Çalışmıyorum	48	35.68	1712.50			
	Toplam	70					

$p > .05$

Ölçekte bulunan maddeler ile katılımcıların çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 6. Aday hakemlerin KKL puanlarının çalışma yılına göre T-Testi sonuçları

Maddeler	Çalışma yılı	N	\bar{x}	SS	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
M1	1-5 Yıl	14	4.50	.519	.139	2.023	18	.058
	6-10 Yıl	6	3.67	1.366	.558			
M2	1-5 Yıl	14	4.50	.519	.139	2.222	18	.039*
	6-10 Yıl	6	3.33	1.862	.760			
M3	1-5 Yıl	14	3.07	1.207	.322	.401	18	.693
	6-10 Yıl	6	3.33	1.633	.667			
M4	1-5 Yıl	14	4.64	.497	.133	2.512	18	.022*
	6-10 Yıl	6	3.33	1.862	.760			
M5	1-5 Yıl	14	4.21	.893	.239	1.272	18	.220
	6-10 Yıl	6	3.50	1.643	.671			
M6	1-5 Yıl	14	4.43	.514	.137	1.102	18	.285
	6-10 Yıl	6	4.00	1.265	.516			
M7	1-5 Yıl	14	4.57	.514	.137	2.202	18	.041*
	6-10 Yıl	6	3.67	1.366	.558			
M8	1-5 Yıl	14	3.93	1.072	.286	.120	18	.906
	6-10 Yıl	6	4.00	1.549	.632			
M9	1-5 Yıl	14	4.36	.745	.199	1.072	18	.298
	6-10 Yıl	6	3.83	1.472	.601			
Toplam Puan	1-5 Yıl	14	38.21	3.332	.891	1.752	18	.097
	6-10 Yıl	6	32.67	11.075	4.522			

* $p<.05$

Ölçekte bulunan maddeler ile yapılan analizler sonucunda; katılımcıların çalışma yılı ile 2., 4. ve 7. maddeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$).

Tartışma ve Sonuç

Ölçekte bulunan maddeler ile yapılan analizler sonucunda, katılımcıların cinsiyetleri ile 4. madde, spor yapma durumu ile 9. madde ve çalışma yılı ile 2., 4. ve 7. maddeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$).

Ölçekte bulunan maddeler ile katılımcıların yaş grupları, büyüdükleri yer ve geçim durumu değişkenleri ile diğer maddeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$).

KKLÖ'nden alınan toplam puanlar ile cinsiyet, yaş, büyüdüğü yer, çalışma yılı, geçim durumu, spor yapma durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Sonuç olarak, ölçekten alınan puanlara göre Voleybol aday hakemlerinin Kendi Kendine Liderlik düzeylerinin yüksek olduğu ($\bar{x}=36.97$ puan) ve bazı değişkenlerde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

- ✓ KKLÖ spor bilimleri alanında ilk defa kullanıldığı için farklı örneklem gruplarına uygulanabilir.
- ✓ Örneklem sayısı arttırılabilir.
- ✓ Ölçeğin alt boyutları ile değerlendirme yapılabilir.

- ✓ KKL düzeyleri yüksek olan bireylerin yaptıkları iş, odaklandıkları alanlar ile verimlilik artışına katkı sağlayıp sağlamadığı ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Anderson, J.S. and Prussia, G.E. (1997). The self-leadership questionnaire: Preliminary assessment of construct validity, *The Journal of Leadership Studies*, 4, pp.119-143.
- Bayrak S. (1997). Değişen liderlik anlayışı ve Türkiye gerçeği, 21. Yüzyıl Liderlik Sempozyumu, İstanbul, 1, s.355-358.
- Büyükoztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. 24. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, Doi: 10.14527/9789756802748.
- Doğan, S. (2007). *Vizyona dayalı liderlik*, 2. Baskı, İstanbul: Kare Yayınları.
- Eren, E. (2000). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Houghton, D.J. and Neck, C.P. (2002). The revised self-leadership questionnaire: Testing a hierarchical factor structure for self-leadership, *Journal of Managerial Psychology*, 17(8), pp.672-691.
- Kazan, A.L. (1999). Exploring the concept of self-leadership: Factors impacting self-leadership of Ohio Americorp's Members, Doctoral Dissertation, Ohio: The Ohio State University.
- Koray, M. (1997). 21. yüzyıl: Yeni beklentiler, yeni liderlik alanları ve kadınlar, 21.YY.da Liderlik Sempozyumu, İstanbul: DHO Matbaası.
- Manz, C.C. (1986). Self-leadership: Toward an expanded theory of self-influence processes in organizations, *Academy of Management Review*, 11(3), pp.585-600.
- Manz, C.C. and Neck, C.P. (2004). *Mastering self-leadership: Empowering yourself for personal excellence*, 3rd Edition, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Manz, C.C. and Sims, H.P. (1980). Self-management as a substitute for leadership: A social learning theory perspective. *Academy of Management Review*, 5(3), pp.361-367.
- Manz, C.C. and Sims, H.P. (2001). *The new superleadership: Leading others to lead themselves*, Berrett-Koehler Store.
- Neck, C.P. and Houghton, J.D. (2006). Two decades of self-leadership theory and research: Past developments, present trends, and future possibilities, *Journal of Managerial Psychology*, 21, pp.270-295.
- Neck, C. P. and Manz, C.C. (1992). Thought self - leadership: The influence of self - talk and mental imagery on performance, *Journal of Organizational Behavior*, 13(7), pp.681-699.
- Neck, C.P. and Manz, C.C. (1996). Thought self - leadership: The impact of mental strategies training on employee cognition, behavior, and affect, *Journal of Organizational Behavior*, 17(5), pp.445-467.
- Parlak, B. (2016). *Yönetim bilimi ve çağdaş yönetim teknikleri*, 3. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Pearce, C. L. and Manz, C.C. (2005). The new silver bullets of leadership: The importance of self-and shared leadership in knowledge work, *Organizational Dynamics*, 34(2), pp.130-140.

Şahin, F. (2015). The convergent, discriminant, and concurrent validity of scores on the abbreviated self-leadership questionnaire, *The Journal of Human and Work*, 2(2), pp.91-104.

Şişman, M. (2002). *Öğretim liderliği*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünce*, Ankara: Evrim Yayınları.

Tengilimoğlu, D. (2005). Kamu ve özel sektör örgütlerinde liderlik davranışı özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir alan çalışması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), s.01-16.

Yıldırım, R. (1999). *Öğrenmeyi Öğrenmek*, Dördüncü Basım, İstanbul: Sistem Yayıncılık: 147 Geliştiren Kitaplar Dizisi.

Sporda Kariyer Planlamasına İlişkin Kavram Analizi

İsa ÇİFTÇİ, Çetin TAN, Mikail TEL

Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Elazığ, TÜRKİYE

E-Posta: iciftci@firat.edu.tr

Öz

Günümüz iş yaşamında yaşanan değişim ve gelişimler örgütlerin misyonlarını, vizyonlarını, stratejilerini ve organizasyon yapılarını güçlü şekilde etkilemektedir. Örgütler ayakta kalabilmek ve varlıklarını sürdürebilmek için yaşanan bu değişimlere ayak uydurmak ve her türlü gelişimi takip etmek zorundadırlar. Değişim ve gelişim içerisinde özellikle kariyer planlaması örgütler açısından oldukça büyük öneme sahiptir. Kurum ve kuruluşlarda kariyer planlamasına gereken önemin verilmesi; iş doyumu, bireyin motivasyonu ve çalıştığı kuruma bağlanması gibi nedenlere dayanır. Kariyer, tüm yaşam boyunca gelişen olayları, meslekleri ve diğer yaşam koşulları sonucu, mesleki hayatında gerileme, duraklama ve ilerlemeyi kapsayan süreçlerin bütünüdür. Sporda Kariyer Planlaması; sporcunun branşına bağlı oluşan avantajlar, dezavantajlar ve riskler göz önünde bulundurulur. Bu durumlar tespit edildikten sonra en uygun plan-program oluşturulur. Belli aralıklarla şart ve zamana göre güncellenme yapılır. Sporcunun belirlenen plana göre hareket etmesi gerekir. Sporcuların profesyonel hayatları ile kişisel hayatlarında neler yapıp-yapmayacağı konularında da gerekli düzenlemelerde bulunabilirler. Günümüzde spor bilimleri fakültelerinden yetişen öğrencilerin sayısal artışı ve buna bağlı olarak mezun öğrencilerin kamuda istihdam edilmesinde yaşanan zorluklar da göz önünde bulundurulduğunda, üniversitelerin öğrencilerini kariyer planlamasına yönlendirilecek adımlar atması gerekli görülmektedir.

Literatür tarama yöntemi kullanılarak hazırlanan bu araştırma ile sporda kariyer planlamasının kapsamı, geçirdiği tarihsel süreç ve örgütler, bireyler için öneminin açıklanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Kariyer, Planlama

Concept Analysis of Career Planning in Sport

Abstract

The changes and developments that are experienced in today's business life strongly influence the organizations' missions, visions, strategies and organizational structures. Organizations have to keep up with these changes and follow all kinds of developments in order to survive and sustain their existence. In change and development, career planning in particular has a great importance on organizations. It is based on the reasons such as giving the necessary fundamentals to career planning in institutions and organizations; job satisfaction, motivation of the individual and attachment to the institution they work with. Career is the whole of the processes that include the events that develop throughout the whole life, the profession and other life conditions, the decline in the professional life, the pause and the progress. In Sport Career Planning; the advantages, disadvantages and risks associated with the athlete's branch are taken into consideration. Once these situations are identified, the most appropriate plan-program is created. Updates are periodically made according to condition and time. The athlete must act according to the determined plan. The athletes can also make the necessary arrangements on what to do or not to do in their professional and personal life. Considering the numerical increase in the number of students coming from sports science faculties and the difficulties in the employment of graduated students in the public sector, it is necessary to take steps to direct the students to career planning.

With this research, which is prepared by using the literature review method, it is aimed to explain the scope of career planning in sport, the historical process it is going through and its importance for organizations and individuals.

Keywords: Sport, Career, Planning

Giriş

Günümüz iş yaşamında yaşanan değişim ve gelişimler örgütlerin misyonlarını, vizyonlarını, stratejilerini ve organizasyon yapılarını güçlü şekilde etkilemiştir. Özellikle küreselleşmenin artmasıyla birlikte rekabet artmış ve örgütlerin değişim yaşamaları zorunlu hale gelmiştir. Örgütler ayakta kalabilmek ve varlıklarını sürdürebilmek için yaşanan bu değişimlere ayak uydurmak ve her türlü gelişimi takip etmek zorundadırlar. Örgütler özellikle çalışma şekilleri, çalışan özellikleri, sistem ve süreçlerini bu şartlara göre değiştirerek, kaynaklarını en etkin verimli şekilde kullanarak varlıklarını sürdürebilir hale gelmiştir. Bu kaynaklar içinde insan kaynağı; örgütlerin başarısı, verimliliği, devamlılığı, rekabet gücü ve diğer kaynakları kullanması açısından en önemli ve stratejik kaynaktır. Örgütün insan kaynağının kalitesi diğer tüm kaynakları etkilemekte ve örgüt kalitesine yön vermektedir. Bu sebeplerden ötürü son yıllarda örgütlerin insan kaynakları birimleri örgüt strateji ve hedeflerinin belirlenmesinde, gelişmelerin takibinde ve değişimlere ayak uydurulmasında önemli bir rol oynamaktadır. İnsan kaynakları birimleri ilgilendiği bordro, özlük işleri, ücretlendirme, işe alım fonksiyonlarının geliştirerek, insan kaynakları planlaması, kariyer planlama, kariyer yönetimi, çalışan eğitimi ve geliştirilmesi gibi konulara daha fazla ağırlık vermeye başlamıştır. Bu fonksiyonlar arasında özellikle kariyer yönetimi örgütler açısından büyük öneme sahiptir. Fakat kariyer yönetimin başarılı şekilde oluşturulup, devam etmesi için diğer insan kaynakları fonksiyonu ile desteklenmesi ve uyum içinde sürdürülmesi gerekir. Özellikle işe alım ve eğitim fonksiyonları kariyer yönetimi için önemli ve destekleyici fonksiyonlardır.

Değişimden diğer alanlar gibi kariyer alanı da etkilenmiştir. Kariyer gelişimleri boyunca eğitim süreci, iş hayatı ve kendi hayatını anlamlandıran kişiler, zamanla değişimden etkilenirler. Bireyler, hayatları boyunca bu etkilerin yansımalarını sosyal ilişkilerinde ve çalışma yaşamlarında görmektedirler (Hurley, 2013).

İş hayatına ait unsurlar uzun yıllardan beri insanların ekonomik ve sosyal hayatlarında anlamlı ve belirleyici bir değişken olarak alan yazınında yerini almaktadır. Bireyler küçük yaşlardan itibaren saygın, yüksek geliri ve güvenli bir iş bulmaları konusunda aile ve toplum baskısına maruz kalmakta ve kendilerini aynı işi hedef edinmiş rakipleriyle zorlu ve bitmeyen bir yarışmanın içerisinde bulmaktadırlar. Bireyin hem kendisiyle, hem başkalarıyla yaptığı bu mücadele bir taraftan kişisel gelişimlerine katkı sağlarken diğer yandan da kariyer basamaklarını adım adım oluşturmaktadır (Birasnav ve Rangnekar, 2012:124-138), (Henderson, 2013).

Kariyer

Kariyer Kavramının Tanımı

Kariyer, bireylerin mesleklerini icra ederken belirledikleri amaç ve hedefler doğrultusunda gerekli eğitim aşamalarını görüp mesleki ve kişisel açıdan gelişimlerini kapsar. Hızla değişen ve gelişen dünya da, bireylerin kendi gelişimlerini sağlayıp, çalışma koşullarına uyum sağlamaları gerekir (Tengilimoğlu, 2009:191).

Kariyer, bireyin çalışma hayatı sürecinde üstlendiği işlerin bütününe kapsamakla beraber daha geniş anlamlara gelir. Kariyer bireyin sadece sahip olduğu işler değil, kendisine verilen iş rolüne ilişkin amaç, duygu, beklenti ve arzularını gerçekleştirme için eğitilmesi ve böylelikle sahip olduğu bilgi, beceri, yetenek ve çalışma arzusu ile o örgütte ilerleyebilmesi anlamını taşır (Bayram, 2008:19).

Kariyer Gelişimi

Kariyer oluşturma, kariyere karar verme, kariyer ile ilgili yaşam rollerini bütünleştirme, ilgi, yetenek, değer gibi bireysel farklılıkları ortaya çıkarma gibi süreçleri kapsayan yaşam boyu devam eden bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Herr vd., 2004).

Kariyerin Boyutları

Kariyerin İçsel Boyutu

Bireyin, kendi iç dünyasında sürekli sorgulama yapması “Gerçekte ne istediği”, “Nereye ulaşmak istediği”, “Hedeflerine ulaşmak için nelere sahip olduğu” gibi sorulara cevap aramasıdır. Bu şekilde kendini tanıması ve geleceğe dönük hedefini de belirlemiş olur. Örgütsel Davranış biliminde “kendini gerçekleştirme” olarak tanımlanır. Kendini gerçekleştirerek birey kariyerinde gelişmek, yükselmek, hedeflediği noktalara ulaşmak için çalışacaktır (Soylu, 2002:6).

Kariyerin Dışsal Boyutu

Objektif yönünü ifade eder. Öncelikli olan işletmenin amaç ve hedeflerinin farkında olup, bireyin kendi amaç ve yönelimini, işletmeye zarar vermeden kendine uydurma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu şekilde “amaçların bütünleştirilmesi” amaçları ile bireysel amaçların özdeşleşmesi gereğini vurgular. Organizasyon, ana ilke olarak bu uyumu sağlayamadığı ölçüde, özellikle üst pozisyonların yetkin ve başarı güdülerini yüksek yöneticilerle doldurulması gerçekleştirilemez (Kaynak vd., 1998:231).

Kariyer Aşamaları

Kariyer aşamaları, bireyin bir işe başlangıcından bitimine kadar yaşadığı süreçlerdir. Bu nedenle bireyin işe başlama yaşı, kariyer başlangıcı için çok önemli olmaktadır. Bununla birlikte, birey bir işi bir süre yaptıktan sonra farklı bir işe başladığında kariyer aşamalarını sırasıyla yaşayacaktır (Çalık ve Eres, 2006).

Oluşum ve Keşif Aşaması

Bireylerin çocukluk, ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemlerinden oluşur. Çocukluk döneminde bazı meslekler konusunda bilgi sahibi olmaya ve ilgilenmeye başlar. Bilgiler sınırlıdır. Daha çok bulunduğu çevredeki kişilerin mesleklere ilgi duyar. Bu nedendir ki çocukların bu aşamadaki mesleki ilgileri sınırlı bilgileri çerçevesinde bir hevesten ibaret olmaktadır (Yaman, 1998).

Gelişme Evresi

Bireyin çalıştığı kurumda görev ve sorumlulukları yerine getirirerek mesleğinde ilerleyerek, üst basamaklara doğru yükselir. Bu süreçte kurum içerisindeki performans ve verimliliğine bakılır. Performansı iyi olan birey işine devam eder ya da yükselme gösterir. Performansı olumsuz olan birey ise farklı bir iş ve görevde ya da farklı bir kurumda devam eder (Şimşek, 2004).

Sürdürme ve Kariyer Ortası Aşaması

Birey büyük oranda artık işinde uzmanlaşmış, hiyerarşik olarak birkaç basamak üstlere çıkmıştır. Bireyin fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarında azalma başlamış, başarı ve saygınlık gibi durumlar kendini göstermeye başlamıştır (Kök, 2007:13).

Kariyer Sonu (Emeklilik) Aşaması

En uzun süreç olup, kariyerin sonuna geline noktaadır. Bireyler çalışmanın en üst noktasına ulaşmıştır. Performanslarının azaldığı ve hali hazırdaki işlerinde odaklanıp kaldığını fark ederler (Korkmaz, 2003:51).

Birçok örgüt, kariyerlerinin artık son noktalarında olan bu bireyleri güven verici, tecrübeli, bilgili, daha az devamsızlık yapan, daha az iş değiştirme eğiliminde olan çalışanlar olarak görmelerine rağmen işten çıkartmak istemekte ya da elde tutmak veya deneyimlerinden yararlanmak için çaba göstermemektedir (Barutçugil, 2004:329).

Kariyer Planlaması

Kariyer planlama sürecindeki kişiler; kariyer ilerlemelerindeki talep ve isteklerinin yanı sıra yetenek, beceri ve yeterliliklerine uygun olarak kariyer rotalarını belirlemeli ve elverişli koşulları değerlendirip kendilerine uygun bir kariyer planı oluşturmalarıdır (Adomaitiene ve Zubrickiene, 2010:87-99).

Kariyer planlamasının bireye sağladığı birçok fayda bulunmaktadır. Bireylerin kendilerini geliştirmeleri, kariyer yollarıyla ilgili bilgi sağlama, hedeflerin belirlenmesi ve bu hedefe ulaşmada kolaylaştırıcı yolları izleme, bireyin yeteneklerinin üstleri tarafından fark edilerek, daha üst bir kademe de çalışması gibi faydalar örnek olarak gösterilebilir (Fındıkçı, 2012).

Kariyer planlamanın hem birey hem de örgüt açısından çeşitli faydaları vardır. Örgüt açısından; uluslararası istihdamı kolaylaştırma, çalışanların iş sadakatini artırma, terfi edecekleri belirleme, yerleştirme ve örgütsel yedeklemeyi oluşturma, hedef belirlemeyi kolaylaştırma, performans yönetimi ve değerlendirilmesini sağlama, ücret sistemini oluşturma gibi yararları vardır. Birey için de; motivasyonunu artırma, kişisel vizyonunu ve hedeflerini belirleme, gelecekte kendisini nelerin beklediğini görme, verimliliğini artırma, örgütsel bağlılığını ve iş sadakatini artırma gibi faydaları vardır.

Bireysel kariyer planlaması, bireylerin başarılı olması için istenen amaçlara doğru nasıl hareket edileceğini, eksikliklerin nasıl tamamlanacağını ve kişisel gelişimin nasıl sağlanacağını ortaya çıkarmaktadır (Çetiner, 2014).

Kariyer Yönetimi

Kariyer yönetimi, örgütün gereksinimleri ile bireylerin gereksinimlerini göz önünde bulundurarak değerlendirmeye alan ve bu gereksinimleri örgütün sistemi ile entegre eden bir süreçtir (Şimşek ve Soysal, 2007:50).

Kariyer yönetimi genel olarak, insan kaynakları yönetimi içerisinde, organizasyonun yapısına, işletmenin büyüklüğüne, işletmenin ekonomik ve mali gücüne veya işletmenin faaliyetini gerçekleştirdiği coğrafi bölgeye göre farklılık gösterebilir (Antonü ve Isac, 2008:45-48).

Kariyer yönetimi örgüt ve birey açısından maliyeti yüksek ve fazla zamana ihtiyaç olmasına rağmen, birçok yaşamsal amacı gerçekleştirmesi açısından önemlidir. Çünkü rekabetin olmasıyla işletmelerin devam etmesi, üstünlük sağlayabilmesi ancak kariyer yönetimi ve insan kaynakları yönetiminin geliştirmesi ile sağlanabilir. Bu gibi nedenler işletmelerin, program ve planlar oluşturmalarına ve çalışanlara kariyerlerini geliştirme fırsatı ve olanağı vermektedir (Zeyrek, 2008:23).

Kariyer Yönetiminin Önemi

Çalışan bireyin motivasyonu, iş doyumunu ve işletmeye olan bağlılığı gibi nedenlerden kariyer yönetimi önemlidir.

İşletmelerde üretimin artırılması temel amaç olduğundan boş kadroların doldurulması, üzerinde düşünülmesi gerekli planlama yönetimini gerektirmektedir. Değişen şartlara göre başarılı olan bireyin işletme de tutulması, yer değiştirmesi, yeteneklerinin çıkarılması ve geliştirilmesi kariyer yönetiminin önemine duyulan ihtiyacı gösterir (Kılıç, 2008:23).

Bireylerin çoğu için kariyer süreci, yaşamda neleri ne kadar iyi yaptıklarını gösteren psikolojik bir karne gibidir. Çok az insan bu karnede iyi puan elde ettiğini ve sonuçtan tatmin olduğunu düşünür. Daha da önemlisi, bireyin kariyeri aynı zamanda onun aktif yaşamının en büyük bölümünü ifade eder. Kariyer, birey ile şirket arasında yürütülen en temel psikolojik bağlardan biridir. Diğer açık sözleşmelerin aksine, bireyler ile kurum arasındaki kariyer anlaşmaları açık değil, belirsizdir ve kesinlikle ilişki süresince değişim gösterir (Yaylacı, 2006:87).

Kariyer Yönetiminin Amaçları

İşletmeden işletmeye farklılık göstermesine rağmen, temelde şu amaçları taşımaktadır (Tuna, 1996);

- Bireylerin kendini tanıması ve anlamlandırması için yol haritası belirlenir. Birebir(yüz yüze) yapılan danışmanlık ya da eğitim broşürleri ile tanıtımın yapılması vb.
- İşletme içi ve dışı fırsatların değerlendirilip, çalışan personelin başarılı olduğu alanlar ve yeni iş pozisyonları hakkında bilgilennmelerini sağlar.
- Kurum içi oturumlar gerçekleştirilir. Danışmanlar, yöneticiler, uzmanlar ve personel veya işletmede bulunan etkili kişiler tarafından oturum yürütülür.
- Çalışanların ve işletmenin amaçlarına ulaşmak için plan-program hazırlanır.
- İş memnuniyetini ve çalışan bireylerin gelişimini sağlamak.

Kariyer Yönetiminin Faydaları

Örgütsel faydaları;

- Bireylerin alınması, eğitilmesi, yer değiştirilmesi, ihtiyaçlarının giderilmesi, yetenekleri gibi özelliklerini ortaya çıkarmak,
- İleriki süreçlerde insan kaynaklarını karşılamak ve daha iyi bir duruma getirmek,
- Daha geniş bir açıdan örgütün tüm aşamalarını içeren, değişen sürece ayak uydurmak ve ilerlemek.
- Örgütün çeşitli aşamalarında beklentilerin karşılanması ve gelişmesini sağlar.
- Düşük motivasyon ve verimliliğin artırılmasını ve eğitilmesini sağlamak (Sonnenfeld, 1984:4).

Bireysel faydaları;

- Öncesinden bilgi sahibi olduğumuzdan kariyerimizi ona göre şekillendirmek,
- İşimizde karşılaşacağımız olumsuzlukları en aza indiririz,
- Kariyer hedeflerimizi belirlemek ve daha tutarlı hale getirmek (Sonnenfeld, 1984:4).

Kariyer Yönetiminin Fonksiyonları

İşe Alma

Herhangi bir iş, deneyim/tecrübe, eğitim ile bağlantılı bireyin özgeçmiş bilgileri kurum tarafından değerlendirilir (Yılmaz, 2010).

Seçme ve Değerlendirme

Çeşitli yöntemler kullanılır; ön görüşme, başvuru formu, ön eleme, telefon görüşmesi, bazı testler, sağlık kontrolü, referans vb. aşamalardan oluşur (Yılmaz, 2010).

Eğitim ve Geliştirme

İş içerisinde uygulama ve iş dışında teorik olacak şekilde birbirini tamamlayan programdan oluşur. Amaç; bilgi, beceri yetenek, verimlilik ve bağlılığı geliştirmek (Yılmaz, 2010).

Terfi

Çalışanın üst pozisyona atanmasıdır. Doğru yapılması çalışanların motivasyonunu, işletmeye olan bağlılığını ve güvenini sağlar (Velipaşalar, 2006).

Yer Değiştirme (Rotasyon)

Bir birimden başka bir birime, bir işten başka bir işe ya da bir işyerinden başka bir işyerine gibi değişimleri ifade eder (Çakır, 2009:77-94).

İşten Çıkarma

Çalışanın iradesi dışında gelişen bir durum olup iş ile olan ilişkinin kesilmesi ile neticelenir. Performans düşüklüğü, değişen bakış açısı, işyerinin kapatılması, üretimin durması ya da değişmesi, işletmenin küçülmeye gitmesi gibi durumlarda çıkarma işlemi gerçekleştirilebilir (Kozak, 2009:89).

Emeklilik

Örgütsel kariyer yönetim kararlarından biri de bireyin emekliliğine odaklanıldığı karardır. Aslında örgütlerin büyük çoğunluğunda emeklilik kararını çalışanların kendisi vermektedir. Bu kararın verilmesinde, bireyin yaşının ilerlemesi, emeklilik sonrası farklı bir işte çalışabilme fırsatının doğması, özellikle kadın çalışanların işten ayrılmak istemesi etken olabilmektedir. Bu kararın verilmesi, çalışma yaşamının son aşaması olması nedeniyle, bireyler tarafından güçlükle alınan bir karar olmaktadır. Çünkü birey, bu kararı aldığı anda, bulunduğu örgüt ve bu örgütteki görevi ile ilgili sosyal statülerinden vazgeçmek durumunda kalacaktır. Gerek zorunlu olarak gerekse de bireyin isteğine bağlı olarak verilecek bir emeklilik kararında, örgütler çalışanlarına destek olmalıdırlar (Çalık ve Eres, 2006).

Örgütsel Yedekleme

Planlı bir şekilde ileride oluşacak eksiklerin yetenekli ve deneyimli kişilerin getirilmesi çalışanların örgütteki yüksek mevkiler için yetiştirilmesini amaçlayan bir süreçtir (Karaevli, 2008:145-167).

Sporda Kariyer Yönetimi

Spor Kariyeri

Spor kariyeri kavramı, spor yaşamındaki ilerleyiş, sorumluluk bilincinde olma, güç, saygınlık ve statü sahibi olmak. Kariyer sürecinde elde edilen bilgi, spor sürecinde elde ettiği yetenek, beceriler, uzmanlık vb. durumları da içerisinde bulundurur.

Bir kişinin spor kariyeri, spora ilişkin kendisine biçilen rol, hedef, beklenti, arzularına ulaşabilmesi için belli bir eğitimden geçmesi bu şekilde sahip olduğu bilgi yetenek, beceri ve çalışma motivasyonu ile spor kariyeri aşamalarında mesafe almasını sağlamaktadır.

Spor kariyeri, sporcunun spor hayatındaki ilerleme ve bunun neticesinde bir görev üstlenmek, güç, saygınlık ve statü elde etmek anlamına gelmektedir. Genel olarak kariyer kelimesi ilerleme kaydetme manasında kullanılmaktayken, yapısal açıdan bu kavram sürekli ilerleme

anlamına gelmektedir. Sporcunun zaman içerisinde elde etmiş olduğu tecrübe, bilgi ve beceriler kariyer kapsamında ele alınması gereken bir uzmanlık olarak karşımıza çıkmaktadır (De Cenzo DA & Robbins, 1996).

Sporcular açısından spor kariyeri, onlara verilen iş rolüyle alakalı arzu, istek, beklenti ve hedef gibi öğelere bağlı olarak verilen eğitimleri alması, böylelikle edindiği beceri, bilgi ve tecrübeyle spor yaşamında ilerleme kaydedebilmesi anlamına gelmektedir (De Cenzo DA & Robbins, 1996).

Spor kariyeri diğer mesleklere göre daha kısa sürebilmektedir. Özellikle farklı spor alanlarında yaş sınırı oldukça önemlidir. Başka mesleklerde 65-70 yaşlarına kadar çıkan kariyer hedeflerinin yerine spor alanındaki kariyer 30 yaşa kadar düşebilmektedir.

Bu durum spor alanında kariyer kısıtlamasına da neden olabilmektedir (Karakılıç vd., 2008:220-37). Spor alanında kariyer yapmayı planlayan bireylerin önlerine yaş sınırlamasının çıkması, ilerleyen yaşlarda hangi alanlarda uğraşacakları bir soru işareti olarak karşılına çıkmaktadır. 30'lu yaşlarda spor kariyerini tamamlayan bireyler için gelecek yaşamlarının nasıl geçirileceği önemli bir soruna dönüşebilmektedir.

Sporla Kariyer Planlaması

Sporcu birey de var olan bilgi, beceri yetenek ve motivasyonun geliştirilmesi ya da yükselmesini sağlamak.

Sporcuların kendi kişisel ihtiyaç ve değerlerini, spor içerisinde ki deneyim, fırsatları arasında uyum içerisinde problemleri çözüp karar almayı planlar.

E spor Kariyer

Kariyer alanlarında biri de E-spor olmuştur. Çok kısa bir süre de takip edilmesi çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Özellikle gençler geleneksel spor yerine e- sporla ilgilenirken, yetişkinler biraz uzak kalmıştır. Kısa sürede büyümesi ve ilgi duyulmasının nedenleri arasında oyunların eğlenceli olması ve çok yüksek miktarlarda ödüllerin bulunması olmuştur. Milyonlarca rakibinin olduğu düşünülürse başarılı olması için erken yaşlarda ilgilenmesi, yönelmesi, günün büyük kısmını oyun oynaması ve kendisini geliştirmesi gerekiyor (Kocadağ, 2017:2564-7202). Bir kısım bilim insanı e-sporcularında gerçek sporcularla benzer stres, heyecan ve fiziksel süreçlere sahip olduklarını yaptıkları çalışmalarda görmüşlerdir. E-spor sporcusu ile maraton koşucusu aynı nabza sahip olduğu çalışmalarla elde edilmiştir (Schütz, 2016).

Sporcu Kariyer Yönetimi

Sporcunun branşına bağlı oluşan avantajlar, dezavantajlar ve riskler göz önünde bulundurulur. Bu durumlar tespit edildikten sonra en uygun plan-program oluşturulur. Belli aralıklarla şart ve zamana göre güncellenme yapılır. Sporcunun belirlenen plana göre hareket etmesi gerekir. Sporcuların profesyonel hayatları ile kişisel hayatlarında neler yapıp-yapmayacağı konularında da gerekli düzenlemelerde bulunabilir.

Sporla Emeklilik (Kariyer Sonu)

Performansının azalması ve yaşın da ilerlemesi gibi etkenlerden dolayı geri çekilme söz konusudur. Diğer emeklilikler gibi görünse de aslında öyle olmadığı sporda olan emeklilik daha sıkıcı olabilir yaşantı değişikliği beraberinde yetenek, sosyal yaşam, psikolojik durumları etkileyebilir (Erpic, 2004:45-59).

Elit Sporcu Kariyer Planlaması

Büyük organizasyon-Müsabakalarda fazla sporcunun katılmasını sağlayıp, genç ve potansiyeli yüksek bir takım meydana getirmek. Kaliteli iyi yetiştirilmiş ve sayının çoğalmasında madalya kazanma şansımızı da arttıracığından yetenek havuzumuzun büyümesini de sağlayacaktır (Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, 2017).

Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada, nitel araştırmada veri toplama yöntemlerinden biri olan derleme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla, araştırmaya ilişkin literatür bilgileri, internet, kitap, makale, tez, vb. kaynaklar taranarak doküman analizleri yapılmış ve elde edilen veriler araştırma konusu kapsamına yönelik bilgiler derleme yöntemi ile düzen ve uyum içinde sıralanmıştır.

Bulgular ve Sonuç

Kariyerde bireylerin iş dünyasını tanıma ve iş bulmasına yardımcı olmasını sağlayan öncelikli olan üniversiteler (eğitim kurumları) dir. Bu da müfredatta yer alan kariyer planlaması tarafından yapılmaktadır. Amaç; mezun olacak öğrencilerin kariyerlerini geliştiren, iş dünyasında seçkin meslekler hakkında bilgi sahibi olmalarını ve çalışmalarını sağlamak. Öğrencilere ve mezun olacak olanlara kariyerleri ile ilgili plan-program çalışmaları sunulur. İş sektörü ile etkin bağlantılar kurarak öğrencilere bilgi akışı sağlar. İyi düzeydeki işletme kurumlarının insan kaynakları temsilcileriyle yakın ilişkiler içine girip, öğrencilere bilgiye ulaşma olanağına sağlar. İş alanları konusunda gerekli ön araştırmaları yaparak güncel bilgileri öğrencilere aktarır. Öğrencilerin kendi yetenek, beceri, potansiyel ve bireysel özelliklerini görmesi için tespitler yapar.

İnsanın yaşamı boyunca vereceği en önemli kararlardan biri mesleki karar nasıl olacaktır. Bu karar zamanı bireyin en kritik dönemini oluşturur. Bireyin yaşamını etkileyecek olan bu süreç gençlik çağlarında olması durumunda yanlış ve yanlış payını arttırmaktadır (Pelit ve Arslantürk, 2011:163-184). Yanılma ve yanlış yapma durumunu en aza indirmek yada tamamen yok etmek için, yol göstericinin (mentor) seçiminin erken zamanda yapılması, geciktirilmemesi gerekir (McDonagh, 2008:12-15).

Kariyer planlaması, bireyin örgütte kendisine kariyer yolu belirleyerek, ilerlemeye başlama süreci ile, bu süreç içerisinde kariyer amaçlarını ve bu amaçları gerçekleştireceği araçları belirleme süreci olarak nitelendirilmektedir (Türkkahraman ve Şahin, 2010:75-88).

Bireyin seçeceği meslek, amacını, hayatını, kişiliğini, ekonomik kazanımı ve zamanını nasıl geçireceğine şekil verir (Ehtiyar ve Üngüren, 2008:373-388).

Kariyerle ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında; bireyin yetenekleri, ekonomik durumu ve şahsi özellikleri kariyerlerinde belirleyici olduğu tespit edilmiştir (Sav, 2008).

Kariyer hizmetlerinde grup çalışmaları yerine daha çok kurslar ve danışmanlık hizmetleri üzerinde durulmaktadır (Halasz & Kempton, 2000:157-170).

Mezun olduktan sonra, kısa süre içerisinde iyi bir iş bulabilmeleri ve kariyerlerinde başarılı olabilmeleri için üniversitelerde öğrencilere verilen dersler kadar, öğrencilerin ilgi ve kişisel becerilerine uygun kariyer düşüncelerini belirlemeleri ve bu hedeflere ulaşmalarını sağlayacak etkili bir kariyer planı geliştirmeleri bulunan sonuçlar arasındadır (Zengin vd., 2011:217-225).

Bireylerin kariyer deneyimlerinde hem objektif hem de subjektif kariyer başarılarının sonuçları oldukça önem taşımaktadır. Kariyer başarısı "zaman içinde kişinin iş deneyimlerinin

herhangi bir noktada arzu edilen iş ile ilgili sonuçlarının başarısı" olarak tanımlanır. Geleneksel kariyer araştırmacıları kariyer başarısında; objektif göstergelere, örgütsel konuma ve elde edilen promosyonlar üzerine odaklanmıştır. Kişisel kariyer başarısı, birinin kariyeri ile ilgili memnuniyetini ve başarı duygusunu ifade eder. Kişisel kariyer başarısında en çok kariyer memnuniyeti üzerinde durulmaktadır (Vos & Soens, 2008:449-456).

İnsanların her zaman beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılayacak bir kariyer seçme ve oluşturma konusunda endişeleri bulunmaktadır. Kariyer planlama süreci hem bireysel hem de kurumsal bir sorumluluk gerektirmektedir.

Çağdaş iş çevresinde ve yüksek rekabetin olduğu bir ortamda kariyer yönetiminin sorumluluğu bireyler üzerinde giderek artmaktadır. Ayrıca kurumlarında kariyer yönetim sistemlerine yetkin çalışanın bulunması, rekabet avantajı için ana kaynak olan personelin bulunması, gelişmiş şirketlerde uygulanan kariyer yönetim sistemlerine ulaşabilmek, hem kendileri ve hem de personellerine yarar sağlamak için ihtiyaç duymaktadırlar.

Beden Eğitimi ve Spor alanındaki gelişmeler birlikte spor endüstrisinin gelişimini, yeni iş alanlarının doğmasını ve yeni imkânların yaratılmasını mümkün kılabilmektedir. Günümüzde Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarından mezun olan öğrencilerin alanında aldığı eğitimi istediği şekilde değerlendirememesi bu alandaki mevcut sorunlar olarak görülmektedir.

Bütün bunların yerine getirilebilmesi ve gereksinim duyulan iş gücü için yükseköğretim programları meslek ve kariyer gelişiminin temelini oluşturmaktadır. Günümüzde meslek sahibi olmak en önemli toplumsal ve ekonomik sorunlardan biri olarak görülmektedir. Bu sorun Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okullarından mezun olan kişilere de önemli derecede yansımakta ve bu sorun gittikçe büyümektedir. Bu bölümlerden mezun olan kişilerin mesleklerini yapmakta zorluk çekmeleri, çoğunlukla eğitim gördükleri alan dışında çalışmak zorunda kalmaları ya da meslek sahibi olamamaları, bu bölümlerde okuyan öğrencilerin meslekleri ile ilgili geleceğe yönelik beklentilerini olumsuz yönde etkilediği gözlenmektedir. Tüm bu şartların öğrencilerin okula ve derslere karşı tutumlarını, ders çalışmaya yönelik motivasyonlarını ve başarılarını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülebilir.

Küreselleşen dünyada insanların hayatına yön vereceği dönüm noktalarından birisi, istediği ve başarılı olabileceği mesleği seçebilme özgürlüğüne sahip olmasıdır. Meslek seçimi geleceğe dönük hayat biçimini seçmek olup, doğru ve mutlu olacağı meslek seçiminin yapılması büyük bir önem arz etmektedir. Öğrencilerin yetenekleri ve kariyer değerleri hakkında bilgilerinin olması, ileride yaşamında mutlu olacakları bir işte çalışmaları anlamına gelmektedir. Ayrıca mesleğe başladıktan sonra, geçen süreç kariyer değerini daha da belirginleştireceği de unutulmamalıdır. Bu nedenle öğrenci, kariyer seçimini belirlerken, kişisel yetenekleri ve değerlerini karşılaştırarak en iyi meslek seçimini yapma hedefi içerisinde olmalıdır.

Kariyer yönetiminin sonuçları, çalışanlar ve kurum yararına olmak üzere iki temel grupta ele alınabilir. Çalışanlar yararına olan sonuçlar; kendini daha iyi tanıma ve değerlendirme, kararlılık, hedef belirleme becerilerinin gelişmesi, kurum içinde var olan olanakların daha fazla farkında olma, kişisel ve mesleki gelişme şeklinde özetlenebilir. Kurum için ise, yöneticilik potansiyeli olan çalışanların belirlenmesi, yüksek pozisyonlara kurum içinden eleman alma, çalışanlarla kurumun ihtiyaçlarının denkleştirilmesi, kurumun imajının olumlulaştırılması, işe yönelik tutumlarda olumlulaşma, olumsuz iş davranışı ve alışkanlıklarında azalma gibi olumlu sonuçlar gözlenebilmektedir (Sümer, 1999).

Kariyer planlama ve kariyer gelişimi konusu, her ne kadar birey odaklı görünüyorsa da, bireyin örgütte yükselebileceği pozisyonların planını yapmak, seçenekleri sunmak ve bu doğrultuda eğitim ve geliştirmeye tabi tutulmak, bireyin tek başına yapabileceği şeyler, alabileceği kararlar değildir. Örgüt içinde iş görenlerin bu işlemlerini gerçekleştirmede

yardımcı kişilerin olması gerekir. Bu nedenle birey ve örgütü birbirinden soyutlamak mümkün olmamaktadır. Ancak Kariyer planlamasının asıl ağırlığının çalışanın üzerinde olduğu söylenebilir (Aytaç, 1997).

KAYNAKÇA

Adomaitiene J, Zubrickiene I (2010). Career Competences And Importance Of Their Development In Planning Of Career Perspective'. Bridges / Tiltai, 53(4): 87-99.

Antoniu E, Isac N (2008). Career Management Within The European Union Organizations'. Economic Science Series, 17(4): 45-48.

Aytaç S (1997). Çalışma Yaşamında Kariyer Yönetimi, Planlaması, Geliştirilmesi ve Sorunları. Epsilon Yayıncılık, İstanbul.

Barutçugil İ (2004). Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi. 1. Baskı. İstanbul: Kariyer Yayınları, s. 329.

Bayram C (2008). Etkin ve Objektif Bir Yükselme Kariyer Planlama ve Yönetimi. 1. Baskı, İstanbul: Kum Saati Yayınları, s. 19.

Birasnav M, Rangnekar S (2012). The role of career management between human capital and interim leadership: An empirical study. Journal of Advances in Management Research, 9(1): 124-138.

Çakır Ö (2009). Avrupa Birliği' nde Güvenceli Esneklik ve Eğilimler. Hacettepe Üniversitesi Piyasa Ekonomisi ve Girişimciliği Geliştirme Merkezi Sosyo-Ekonomik Hakemli Bilimsel Süreli Dergisi, 5(10): 77-94.

Çalık T, Eres F (2006). Kariyer Yönetimi, Tanımlar, Kavramlar ve İlkeler. Ankara: Gazi Kitabevi, s.53.

Çetiner M (2014). Bireysel Kariyer Planlaması İle Kişilik Arasındaki İlişkinin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Isparta.

De Cenzo DA, Robbins SP (1996). Human Resource Management. 5th. Edit. JohnWiley and Sons. New York.

Ehtiyar R, Üngüren E (2008). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Seviyeleri ile Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki ilişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1 (4):373-388.

Erpic' SC, Wylleman P, Zyponcız M (2004). The effect of athletic and non-athletic factors on the sport career termination process. Psychology of Sport and Exercise, 5: 45-59.

Fındıkçı İ (2012). İnsan Kaynakları Yönetimi. İstanbul: Alfa Yayınları.

Halasz TJ, Kempton CB (2000). Career Counseling of College Students: An Empirical Guide to Strategies That Work. Career Planning Workshops and Courses, (Ed: Luzzo, D. A.), Washington, US: American Psychological Association, s. 157-170.

Henderson M (2013). Career management strategies and perceived career success and satisfaction: Are women disadvantaged. Doctoral Thesis, Claremont Graduate University, USA.

Herr EL, Cramer SH, Niles SG (2004). Career Guidance and Counseling through the Life-span. 6th ed. Boston, Pearson Education.

- Hurley L (2013). A quantitative analysis investigating career decision-making difficulties, self-efficacy and ego identity status among college students (Master thesis). Dublin, Dublin Business School.
- Karaevli A (2008). Yönetici Yedekleme Planı Bir Örgütün Değişim Kapasitesini Nasıl Azaltabilir? Kuramsal Bir Model. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(2):145-167.
- Karakılıç M, Alay S, Koçak S (2008). Kadın ve Yönetici: Aday Yöneticiler, Yönetimsel Becerilerde Cinsiyete- Özgü Kalıplara Sahip midirler?. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4): 220-37.
- Kaynak T vd., (1998). İnsan Kaynakları Yönetimi. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 231.
- Kılıç G (2008). Kariyer Yönetimi ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki: Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, s. 23.
- Kocadağ M (2017). Elektronik Spor Kariyeri ve Eğitim. *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 1/2, e-ISSN: 2564-7202.
- Korkmaz A (2003). Kariyer Yönetimi Ve Kariyer Planlama. Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, s.51.
- Kozak MA (2009). İnsan Kaynakları Yönetimi. 3.Baskı, Ankara: Detay Yayınları, s.89.
- Kök SB, Halis M (2007). Kariyer Yönetimi. Ankara: Orion Yayınevi, s. 13.
- Mcdonagh TK (2008). Identifying Grant Funding: Mentored Career Development and Transition Awards. *American Society of Hematology*, 12-15.
- Pelit E, Arslantürk Y (2011). Turizm İşletmelerinin İş Etiğine Yönelik Uygulamalarının Çalışma Yeri Tercihindeki Önemi: Turizm Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1): 163-184.
- Sav D (2008). Bireysel Kariyer Planlamada Etkili Olan Faktörler ve Üniversitelerin Etkisi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Schütz M (2016). Science shows that eSports professionals are real athletes. *Deutsche Welle*. <http://www.dw.com/en/science-shows-that-esports-professionals-are-real-athletes/a-19084993>.
- Sonnenfeld JA (1984). *Managing Career Systems*. Richard D.Irwin,Inc., Homewood, Illinois, s.4.
- Soylu A (2002). Yalın Örgütlerde Kariyer Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, Afyon: Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.6.
- Sümer C (1999). İnsan Kaynakları Yönetimi Etkinliği Olarak Örgütsel Kariyer Planlama ve Geliştirme, *Türk Psikoloji Bülteni*, Türk Psikologlar Derneği.
- Şimşek MŞ, Çelik A (2004). Kariyer Yönetimi. Ankara: Gazi Yayınları.
- Şimşek MŞ, Soysal A (2007). Örgütlerde Kariyer Yönetimi. *Kariyer Yönetimi ve İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları*. Gazi Kitabevi, Ankara, s. 50.
- Tengilimoğlu D, Atilla EA, Bektaş M (2009). İşletme Yönetimi. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 191.
- Tuna M (1996). Organizasyonlarda Kariyer planlaması ve Geliştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Türkkahraman M, Şahin K (2010). Kadın ve Kariyer. Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 2(1): 75-88.
- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Stratejik Plan 2012-2016. http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Upload/Menu/775671_Stratejik%20plan.pdf 05.12.2017.
- Velipaşalar S (2006). Örgütsel Kariyer Gelişim Programları. <http://www.ikademi.com/egitim-ve-gelistirme/13-orgutsel-kariyer-gelism-programlari.html> (17 Haziran 2011).
- Vos DA, Soens N (2008). Protean Attitude and Career Success: The Mediating Role of Self-Management. *Journal of Vocational Behavior*, 73: 449–456.
- Yaman F (1998). Peryön Bülteni”, Kariyer Aşamaları. <http://www.ikademi.com/kariyer-planlama/98-kariyer-devreleri.html>, (7 Nisan 2011).
- Yaylacı GÖ (2006). Kariyer Yaşamında Duygusal Zeka ve İletişim Yeteneği. İstanbul: Hayat Yayınları, s. 87.
- Yılmaz A (2010). İnsan Kaynakları Yönetimi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin B, Şen ML, Taşar O (2011). Marmara Bölgesinde Turizm Lisans Öğrencilerinin Konaklama Sektöründe Cinsiyete Göre Kariyer Düşünceleriyle İlgili Bir Araştırma. *International Conference On Eurasian Economies*, s. 217-225.
- Zeyrek AO (2008). MEB 2005 Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yükselme Sınavında Öğretmenlerin Başarı Durumları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, s. 23.

Futbol Taraftarlarının Renkleri Kullanımı

Gülten İMAMOĞLU¹, Özlem DEMİRTAŞ²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Anasanat Dalı, Samsun, TÜRKİYE

²Hitit Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Çorum, TÜRKİYE

E-Posta: ozlemsarioğlu@hitit.edu.tr, ozlemedair@gmail.com

Öz

Bu çalışmada taraftarların futbol maçları sırasında veya öncesinde renkleri kullanımı üzerinde durulacaktır. Literatür taraması ve görsellerden yararlanılmıştır.

Futbol taraftarları kendi ülkelerinden kültürel olarak etkilenecek değişik canlı renkleri kıyafetlerinde ve vücutlarında, özellikle baş ve yüz kısımlarını boyayarak kullanmışlardır. Renklerle birlikte bazı sembollere de yer vermişlerdir. Özellikle kadın taraftarlar kullandıkları renklerle futbol turnuvalarını daha renkli hale getirebilmektedirler.

Sonuç olarak; futbol maçlarında canlı olarak seçilen renklerin kadınlar veya erkekler üzerinde tamamlayıcı olarak semboller ile birleştiğinde olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Taraftarların seçtiği canlı renkler ve sembollerin futbola olan ilgiyi artırabileceği düşünüldüğünde, güler yüzlü görüntülerinin ve yaptıkları sevimli hareketlerin de sporda şiddeti azaltabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Futbol, Taraftar ve Renkler

Colors Used by Football Fans

Abstract

This study will focus on the use of colors by fans during or before football matches. Literature search and visuals were used.

Football fans have been influenced culturally from their own country. They used different vivid colors in their clothes and bodies, especially the head and face parts. Place was given to some symbols together with colors also by the fans. Especially women fans can make football tournaments more colorful with the colors they use. The colors used by the fans, the good-humored images and the cute movements make can reduce violence in sports.

When the vibrant colors selected in football matches are combined with the symbols, positive results are thought to be produced on women or men. The vibrant colors chosen by the fans can increase the interest in football.

Keywords: Footballs, Fan and Colors

Giriş ve Amaç

Literatür araştırmaları, renklerin insan psikolojisi ve performansı üzerine etkilerinin olduğunu göstermiştir. Renkler bilinçaltımızı etkilemektedir. Kırmızı renk, etkileyici enerjiye sahip bir renktir. Kişiyi sevgi, aşk, tutku ve adrenalin boyutunda kendine çekmektedir. Yeşil renk de kendine çekmektedir. Fakat bu sefer kişide denge, huzur, güven ve istikrar duygularını doğurmaktadır. Turuncu renk olumlu duyguları öne çıkarır ve yapıcı ve neşeli hisler uyandırmaktadır. Sarı renk kişiyi enerjik, hareketli bir benliğe kavuştururken, idealleri ve hırsları ortaya çıkarmaktadır. Araştırmalar insanların en çok mavi rengi sevdiklerini, bunu kırmızı ve yeşilin takip ettiğini göstermektedir. Erkekler yeşil, deniz mavisini, turuncu ve koyu mor renkleri tercih ederken, kadınların firuze yeşili, açık mavi, pembe gibi açık-uçuk renkleri, çocukların ise; mavi, kırmızı, yeşil, sarı ve turuncu gibi canlı renkleri sevdikleri belirtilmektedir. Kırmızıyı sevenlerin 'arkadaş canlısı', sarıyı sevenlerin 'entelektüel', turuncuyu sevenlerin 'cesur ve maceracı', siyahı sevenlerin 'otoriter', maviyi sevenlerin ise 'popüler' kişilik yapısına sahip olduğu belirtilmektedir (Matsumoto ve ark., 2005; İmamoğlu ve Demirtaş, 2017 c; <https://www.haber3.com>).

Araştırmalarda erkeklerin sarıyı ve kadınların ise turuncuyu tercih ettiği bulunmuştur. Erkeklerin güçlü renkleri daha fazla seçtiği görülmektedir. Renklerin doğru kullanımı üretkenliği artırıp ve görsel yorgunluğu minimaliz edebilmektedir. Sarı insan gözü tarafından ilk fark edilen renk olup dikkat çekmek için kullanılmaktadır. Sarı üzerine siyah yazı dikkat çeken ve en çok hatırlanan bir kombinasyon olmaktadır. Pembe renk hapishanelerde saldırgan hükümlülerin sakinleştirilmesi için kullanılmıştır. Bir kişi öfkeli ve saldırgan olmak istese bile pembe rengin varlığında bunu yapamadığı, kalp kaslarının daha fazla çalışmadığı ve kişinin enerjisinin emildiği belirtilmektedir. Bu etkinin uzun süreli olmadığı ve zamanla vücudun bunu dengelediği açıklanmaktadır (Morton, 1991).

Futbolun toplumun bir aynası olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda yüksek duygusallık, idealize edilmiş umutlar ve hayaller dünyası için gerçekliğin geçici olarak askıya alınması olarak görülebilmektedir. Futbol taraftarları; yaş, cinsiyet, kültür, din ve sosyoekonomik statü farklılıklarını aşarak takımını desteklemektedir. Sporun kendisi, takımlar arasında dayanışma, adil oyun ve üyeler arasındaki karşılıklı saygı ve kuralları ve uygulamaları çerçevesinde kurulmuş ilişkiler için var olmaktadır. Yine de 'güzel oyun' bir paradoksu barındıran bir oyundur. Futbol da pek çok alanda belirsiz bir biçimde savaşa benzeyebilecek, rakiplerin diğer tarafı kazanmak için mücadelede birbirlerine bakabileceği, seyircilerin gürültülü ve vurgulu desteğiyle gerçekleşen bir oyundur. Başka hiç bir spor, dünyada kültürel çeşitliliği futbol kadar yansıtamamaktadır. Dünya Kupası, Euro veya Şampiyonlar Ligi gibi uluslararası etkinlikleri, dünyanın neredeyse her köşesinde takip edilen kültürel kimliklerden oluşan bir vitrindir. Örneğin, 2013-2014 sezonunda dünyanın en popüler şampiyonası olan İngiliz Premier Ligi, tüm kıtalardan en az 70 farklı milletten oyuncu katılmıştır (Sontag and Ranc, 2015). Bir araştırmada sporcu, seyirci ve teknik sorumluların sevinç ve kızgınlıkla yapmış oldukları el, kol, baş ve vücut hareketlerinin müsabaka seyri üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür (İmamoğlu ve ark., 2015). Dolayısıyla her milletin insanlarında tarihten gelen kahramanlar, semboller, renkler vs. farklı olduğu için futbol sahalarında farklı renklerde ve sembollerle kendini gösteren seyircilere rastlanmaktadır.

Bu çalışmada futbol seyircilerinin maçlar esnasında veya öncesinde renkleri ve sembolleri kullanımı üzerinde durulacaktır.

Gelişme ve Sonuç

Milyonları peşinde koşturan futbol kulüpleri hep renkleri ile anılmaktadır. Taraftarlar gönül verdikleri kulüplerin renklerine bürünerek stadyumlara koşmakta, atkılar, formalar, birçok özel eşya bu renklere boyanmaktadır. Futbolseverler için formalarının desenleri bile yan yana gelmiş iki renkten çok daha fazlasını anlatmaktadır. Taraftarlar formada buluşan o iki rengin büyümesine kapılır, hatta bazıları, evinin eşyasını, arabasını alırken, giyinirken, hatta yiyeceklerken ezeli rakiplerin renklerinden kaçınmaktadır (<http://www.trthaber.com>).

Kırmızı, kışkırtıcı ve tahrik edici etkisinden dolayı, sporcu ya da spor kulüplerinin dikkat etmesi gereken bir renk olmaktadır. Kırmızı, bir yandan gücü temsil ederken, diğer yandan rakip oyuncuların daha saldırgan davranmalarına ve daha fazla konsantre olmalarına neden olabilmektedir. Kırmızı ve sarı bu anlamda rakibi daha saldırganlaştırırken, yeşil ve mavi de aksine uyuşturur, durgunlaştırmaktadır. Dolayısıyla forma renklerinin spor ve spor psikolojisi açısından iyi seçilmesi, başarı ve kazanma şansını etkilemektedir. Bu nedenle mavi forma giymiş bir takımın, kırmızı renkli forma giymiş bir takıma karşı daha avantajlı olduğu söylenebilmektedir. Çünkü kırmızı, rakip takımın daha hırslı oynamasına neden olur, kırmızıya karşı oynayanlar daha saldırgan ve daha yıpratıcı oynamaktadırlar. Yani kırmızı forma giyenler karşılarında daha dirençli bir takım bulmaktadır. Burada tek olumlu durum ise, kırmızı formaya karşı oynayanların daha fazla ceza alma ihtimallerinin bulunmasıdır. Kırmızı renge karşı oynayan takımda sarı kart ya da kırmızı kart görme ihtimalinin her zaman daha yüksek olduğu söylenmektedir. Mavi ve yeşil renk ise rakip takımı sakin bir psikolojik yapıya sokup, mavi renk formalar, rakip oyuncuları adeta uyuşturmaktadır. Bu nedenle mavi formalara karşı, saldırgan bir oyun hemen hemen mümkün değildir. Tek olumsuz durum ise mavi formaya karşı oynayanlar, kolay kolay kırmızı ya da sarı kartla ceza alıp oyun dışı olmamaktadırlar (<https://www.haber3.com>).

Siyah; bütün dünyada olduğu gibi futbolda da, acının ve kederin rengi sayılmaktadır. Önemli birisini kaybedildiğinde, futbolcuların kollarına taktıkları siyah bant acıyı bir kez daha hatırlatmaktadır. Her ne kadar keyifli bir oyun olsa da futbol, siyah renk bu oyunun içinde acının da olduğunu hatırlatmaktadır. Beyaz renk; saflığı ve temizliğiyle birlikte futbolun olmazsa olmazlarından. Bütün skorboardların kaderini değiştiren topundan tutun da herkesi heyecanlandıran penaltı noktasıdır. Şayet beyaz renk olmasaydı, “top bizi sevmedi”, “top çizgiyi geçti”, “hakem tereddütsüz beyaz noktayı gösterdi” ve bunun gibi birçok tartışma futbol sözlüğünde yer alamazdı. Beyaz top getirilip, beyaz noktaya konulur ve beyaz kale çizgisini geçmesi beklenmektedir. Beyaz renk futbolda hem saf, hem temiz hem bir heyecan patlaması olarak da görülmektedir. Futbolda sarı renge, kimi tuttuğu takımın rengi, kimi de korner bayrağı diyebilmektedir. Futbolda hiçbiri sarı karttan daha önemli değildir. Nitekim sarı renk havada belirince, futbolcuyu bir endişe sarmaktadır. O karttan sonra daha temkinli davranmaya başlamaktadır. Sarı renk futbolda tedbir ve endişeyi anımsatmaktadır (<http://www.salom.com>).

Ofsayt renklerden siyah ve kahverengide ise; siyah renk forma, oyuncuyu olduğundan daha çelimsiz ve zayıf, beyaz ve sarı renk ise olduğundan daha iri ve hacimli göstermektedir. Bu yüzden beyaz ya da sarı renk formaya karşı oynayan siyah formanın başarı şansı azalmaktadır. Kahverengi forma giymiş oyuncular sahada kaybolmaktadırlar. Ayrıca kahverengi giymiş takımı rakip takım ciddiye almamaktadır. Bu yüzden kahverengi forma da asla tercih edilmemelidir. Turuncu rengin bulunduğu grubu sayıca çok gösterdiğini ifade edilmektedir. Bir futbol maçında turuncu renk forma giymiş bir takımın sanki 11 kişi değil de, 15 kişi ile oynuyormuş izlenimi verdiği belirtilmektedir (<https://www.haber3.com>).

Yapılan araştırmalar mavi rengin rekor denemeleri için ideal bir renk olduğunu göstermektedir. Haltercilerin, atletlerin ve yüzücülerin mavi renk salonlarda, mavi formalarla

yarışmalarının, rekor kırma ihtimallerini yükseltmek için olduğu bilinmektedir (https://www.haber3.com).

Tablo 1. EURO 2016’da Bazı Taraftarların Kullandığı Renk ve Semboller

 <p>Arnavutluk: Yüzdeki çift başlı kartal</p>	 <p>Fransa: Horoz (genellikle milli takımın simgesi)</p>	 <p>Romanya: Kalp</p>
 <p>Belçika: Patates kızartmalı kafa (Belçika’nın ulusal yiyeceği patates kızartması)</p>	 <p>İspanya: Matadorlar: Boğa gürreşçisi: hızlı ve çevik hareket</p>	 <p>İzlanda: Cesur Viking: Viking kılığındaki İzlandalı</p>
 <p>Hırvatistan:Hırvat öpücüğü: Hırvatların kırmızı-beyaz kareli geleneksel forması taraftarları için çok önemli</p>	 <p>Belçika: Oburiks: Çizgi dizi “Asteriks ve Oburiks” aslında Fransız. Ancak tüm vücudu ülkesinin ‘kırmızı şeytanlar’ın renkleri olan siyah-sarı-kırmızı ile kaplı</p>	 <p>İtalya: Gök Mavililer’in lejyonerleri</p>
 <p>İrlanda: Bahçe cücelerinin sırtında her yeri yorulmadan geziyorlar</p>	 <p>Almanya: Bıyık: Bayrağının renklerinden oluşan bıyığı yüzünde gururla taşıyor</p>	 <p>İsveç: İsveç’in ünlü çizgi film karakteri Pippi Uzunçorap’ın peruğunu takan iki İsveçli</p>
 <p>Fransa-Romanya karşılaşmasında taraftarlar farklı kostümleri</p>	 <p>Rusya-İngiltere karşılaşmasına katılan İngiliz taraftarlar</p>	 <p>Efsaneye göre gökkuşağının bittiği yerde yaşadığına inanılan yeşil cin Leprechaun şapkası</p>

 <p>Paris'teki Paris des Princes stadyumundaki Romanya-İsviçre karşılaşmasında İsviçreli bir taraftar Alplerdeki 'inekleri' kılığında</p>	 <p>İtalyalı bir taraftar, Euro-2016'da ünlü ressam Leonardo da Vinci'nin Mona Lisa tablosuna dönüştü</p>	 <p>Rusya-İngiltere karşılaşması öncesinde Rus taraftarlar masal kahramanları kılığında</p>
 <p>Avrupa Futbol Şampiyonası'nda Türk taraftarlar</p>	 <p>Gol sevincine bir Hırvat taraftarın katılımı</p>	 <p>Gol sevincine bir Hırvat taraftarın katılımı</p>

Kadın taraftarlar turnuvayı daha renkli hale getirmektedirler. Kadınların futbola olan ilgisi son yıllarda epey artmaktadır. Bu durumu Fransa'daki 2016 Avrupa şampiyonası tribünlerinde de görmek mümkündür (<http://www.haberself.com/h/49902>).

Tablo 2. Euro 2016 Avrupa Şampiyonasında Bazı Kadın Taraftarların Kullandıkları Renk ve Semboller

Renkler canlı olarak seçilip, güzel kadınlar veya erkekler üzerinde tamamlayıcı olarak semboller ile birleştğinde olumlu sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin Belçika taraftarı bir kadın taraftar, maçta çekilen fotoğraflarıyla çok konuşulmuş, büyük bir kozmetik firmasından teklif almıştır. Brezilya'daki Dünya Kupası'nda tribünde görüntülenmesinin ardından ünlü olan kadın taraftar Fransız kozmetik firması L'Oreal ile model olarak anlaşma yapmıştır (www.haberturk.com).

Futbolda ayrıca renkler kadar önemli olan Sertifikalı Taraftar' Projesi, Türkiye ve dünyada ilk olma özelliği taşımaktadır. Türkiye Futbol Federasyonunun, futbolda şiddeti ve düzensizliği önlemek amacıyla daha önce uygulamaya koyduğu projede mavi bayrak almaya hak kazanmıştır (http://spor.beyazgazete.com/).

Bazı taraftarlar takımlarının rengini benimsemiştir. Hatta bu rengin günlük yaşamlarında kullanımı içinde gayret göstermektedirler. Örneğin Manisa'da profesyonel liglerde mücadele eden Manisa spor, Akhisar spor ve Turgutlu spor taraftarları, Manisa Büyükşehir Belediyesi'nin 'çevre dostu elektrikli otobüslerin rengini belirlemek için ankete katılmışlardır. Bu taraftar grupları, otobüs renklerinin kendi takımlarının renklerinin olması için yoğun çaba sarf etmişlerdir. Ankette, Kırmızı-Sarı-Mavi-Yeşil renkler seçenek olarak sunulurken, bu renkler, ortaya ilginç bir rekabeti doğurmuştur. Yeşil-Siyahlı taraftarlar, sosyal medyada yaptıkları paylaşımlarla bu konuya ilgi gösterilmesi gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Ankete Manisa ile ilgisi olmayan kulüp taraftarlarının da katılması dikkat çekmiştir. Kırmızı-Siyah renkleri bulunan Eskişehirsporlu taraftarların da otobüsün 'Kırmızı' rengi olması için oylamaya katılması, olayın boyutlarını gözler önüne sermiştir (http://www.manisamanset.gen.tr).

Tablo 3. Bazı Taraftarların Kafa ve Yüzlerindeki Renkler ve Gülümsemeleri

Sonuç olarak futbol maçlarında canlı olarak seçilen renklerin kadınlar veya erkekler üzerinde tamamlayıcı olarak semboller ile birleştğinde olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Taraftarların seçtiği ve kullandığı canlı renklerin futbola olan ilgiyi artırdığı, taraftarların güler yüzlü görüntülerinin ve yaptıkları sevimli hareketlerin sporda şiddeti azaltabileceği kanısındayız.

KAYNAKÇA

Akkin C, Eğrilmez S, Afrashi F (2004). *Renklerin İnsan Davranış ve Fizyolojisine Etkileri*. T.Oft. Gaz. 33,274-282.

Hill RA, Barton RA (2005). *Red Enhances Human Performance in Contests*. Nature, 435, 293–294. PubMed doi:10.1038/435293a.

İmamoğlu G, Yamaner E, Berk Y(2017 a). *Characteristics and Effects of Maskots in Organizations of Olympic Games and Some World Champions*, The 9th Conference of the International Society for the Social Science, Abstract Book, www.issss2017.org.s.80.

İmamoğlu G, Yamaner E, Kaplan A (2017 b). *Logos and Mascots of The Selected Football Teams*, The 9th Conference of the International Society for the Social Science, Abstract Book, www.issss2017.org.s.81.

İmamoğlu G, Demirtaş Ö (2017d). *Minder Güreşinde Sembol Logo ve Maskot Kullanımı/ Symbol, Logo and Mascot Use in Modern Wrestling*. Uluslararası Türk Halkları Geleneksel Oyunlar - Sporlar Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Kahramanmaraş, s. 512-518.

İmamoğlu G, Demirtaş Ö (2017c). *Geleneksel Güreşlerde Kullanılan Kıyafetler ve Renkler/ Clothes and Colors Used in Traditional Wrestling*, 6. Uluslararası Türk Halkları Geleneksel Oyunlar - Sporlar Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Kahramanmaraş,s.474-480.

İmamoğlu R, İmamoğlu O, Gökalp M, Taşmektepligil MY (2015). *Sporcu, Seyirci Ve Teknik Sorumluların Sevinç, Kızgınlık Gösterileri Ve Yapmış Oldukları El, Kol, Baş Ve Vücut Hareketlerinin Müsabaka Seyri Üzerindeki Etkisi*, Uluslararası Spor Bilimleri Araştırma Kongresi,10-13 Eylül. Çanakkale.

Matsumoto D, Jun K, Stephanie H, Masayuki T (2005). *Blue Judogis May Bias Competition Outcomes*, Research Journal of Budo,1-10.

Morton W (1991). *The Power of Color*, New York, Avery Publishing Group, pp.50-52

<http://www.colormatters.com/entercolormatters.html.culturematters.html>.

Sonntag A, Ranc D (2015). *Colour? What Colour, Report on The Fight Against Discrimination and Racism in Football*, Published in 2015 by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, UNESCO Publishing, France.

<https://tr.sputniknews.com/foto/20160620/1023453208/avrupa-futbol-sampiyona-taraftarlar.html>

<http://spor.beyazgazete.com/haber/2017/4/8/sertifikali-taraftar-projesinde-ilk-egitim-tamamlandi-3816409.html>

<https://www.haber3.com/guncel/sporda-galibiyet-getiren-renkler-haberi-1400979>

<http://www.haberturk.com/spor/2016-avrupa-sampiyonasi/haber/1260618-irlandali-taraftarlara-paris-kentinin-madalyasi-verilecek>

<http://www.haberturk.com/galeri/diger/440012-geldigi-gibi-gitti>

http://www.salom.com.tr/haber-88385-renklerin_diliyle_futbol_.html

<http://www.manisamanset.gen.tr/mobil/haberdetay.php?HaberNo=24493>

<http://www.trthaber.com/haber/spor/formada-en-cok-hangi-renkler-tercih-ediliyor-34230.html>

Spor ve Güzel Sanat Eğitimi Alan ğrencilerin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi

Özlem DEMİRTAŞ¹, Gülten İMAMOđLU², Faruk YAMANER³

¹Hitit Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi/ÇORUM

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi/SAMSUN

E-Posta: ozlemsarioğlu@hitit.edu.tr, ozlemedair@gmail.com

z

Bu çalışmada üniversitede spor ve güzel sanatlar eğitimi alan bireylerde saldırganlık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesinden ve Güzel Sanatlar Fakültesinden yaşları 17-24 arasında değişen 275 erkek ve 223 kadın olmak üzere 498 öğrenciye saldırganlık leği uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Student t testi, tek yönlü Anaova ve LSD testleri kullanılmıştır.

Genel saldırganlık puanı cinsiyet ayrımı yapılmadan 125,4 olarak bulunmuştur. Genel saldırganlık puanı erkelerde 123,9 ve kadınlarda 126,9 olarak bulunmuştur. Edilgen saldırganlıkta kadınların puanının erkelerden yüksek bulunması anlamlı iken ($p < 0,05$), yıkıcı, atılğan ve genel saldırganlık puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Spor bilimleri fakültesi ğrencilerinin genel saldırganlık puanı 124,89 ve güzel sanatlar fakültesi ğrencilerinin 125,9 bulunmuştur. Sadece atılğanlık alt ölçeğinde spor fakültesi ğrencilerinin puan ykseklėđi anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$). Bireysel sporların genel saldırganlık puanı 126,4 ve takım sporcularının ise 124,4 bulunmuştur. Bireysel ve takım sporcularının yıkıcı, atılğan, edilgen ve genel saldırganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Sonuç olarak; saldırganlık puanı niversite de spor ve güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerde atılğanlık dışında benzer saldırganlık eğilimi bulunmuştur. Bu benzerlik nedenleri olarak aldıkları spor ve sanat eğitiminin etkili olduğu düşünülmektedir. Saldırganlıkla baş etme konusunda bilimsel yayınlardan ve psikolojik danışmanlardan faydalanılmalıdır. Ayrıca güzel sanat eğitimi alanlara spor, spor eğitimi alanlara güzel sanatlar konusunda eğitim ve seminerler verilmesi saldırganlık düzeylerini daha fazla düşürebileceği önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Spor, Saldırganlık

Investigation of Aggressiveness Levels of Students Who Sports and Fine Arts Faculty

Abstract

In this study, it is aimed to examine the aggressiveness levels of individuals who are studying sports and fine arts in university. The sample of the study consists of totally 498 students (223 female, 275 male; aged between 17-24) which were randomly chosen from Yasar Dogu Sports Science Faculty and Ondokuz Mayıs University Fine Arts Faculty in Samsun. In this research, "Aggressiveness Inventory" was used to collect data which was developed by Ipek Iltter Kiper. The data was analyzed in SPSS for Windows 20,0 package program, by using student t test, One-way ANOVA and LSD test statistical analysis methods.

The general aggression score was found to be 125,4 without gender discrimination. The general aggression score was found to be 123,9 for men and 126,9 for women. While it was significant that the score of women in passive aggression was higher than that of men ($p < 0,05$), there was not a significant difference between the aggressive, aggressive and general aggression scores according to sex ($p > 0,05$). The general aggression score of sports students is 124,9 and 125,9 of the students of fine arts faculty are found. The scores of sport faculty students were found to be significant only in the assertiveness subscale ($p < 0,05$). The general aggression score of individual sports was found 126,4 and the team athletes 124,4. There was no significant difference between individual and team athletes' destructive, aggressive, passive and general aggression scores ($p > 0,05$).

As a result; students who get educated in sports and fine arts had similar aggression tendencies, except assertiveness. The reason for this similarity is thought to be the influence of sport and art education. Scientific publications and psychological counselors should be used to deal with aggression. In addition, sports-related training and seminars can be given to students who study fine arts, and of course vice versa. Thus, it can further reduce the level of aggression.

Keywords: Sports, Aggression

Giriş ve Amaç

Genel olarak saldırganlık, diğer bir insana fiziksel, duygusal ya da psikolojik olarak zarar verme niyetiyle yapılan davranış olarak tanımlanmaktadır (Kirsh, 2006). Saldırganlık, kişinin sözel veya davranışsal bir güç harcayarak bir hedefe yönelmesi veya karşıdan gelen bir hedefin davranışını engellemesi olarak ifade edilmektedir (Karaca, 2007). Saldırganlık, sözlü, fiziksel ya da dolaylı olarak bir başkasına zarar vermeyi amaçlayan herhangi bir harekettir (Kesen ve ark, 2007). Saldırganlık, sağlıklı bir yoldan bireyin kendini ortaya koyabilmesi biçiminde yerinde ve öz koruyucu olabileceği gibi, yıkıcı davranışlarda olduğu gibi olumsuz da olabilmektedir (Budak, 2003). Saldırganlık, fiziksel ve ilişkisel, duygusal ve araçsal, savunucu ve yıkıcı; düşmanlık içeren ve doğrudan ya da dolaylı, sözel ya da fiziksel, aktif ya da pasif; düşmanca saldırganlık gibi farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır (Ainsworth, 2002; Kirsh, 2006).

Saldırganlık; yıkıcı saldırganlık, atılğanlık ve edilgen saldırganlık olmak üzere üç başlıkta incelenmektedir. Yıkıcı saldırganlık; düşmanlık içeren saldırganlıkla eş anlamlı olarak düşünülür. İnsanlar beklentilerini gerçekleştiremediği zamanlarda hayal kırıklığı, üzüntü, korku gibi olumsuz duygular içerisine girebilmektedir. Bu duygu yoğunluğu içindeki kişi, toplumun kabul etmeyeceği saldırgan bir tutum sergileyebilmektedir. Burada, kişi kendine zarar verdiği inandığı kaynağa doğru hareketle, zarar verme amacını taşımaktadır (Bostan ve Kılıçgil, 2008). Atılğanlık; kişiler arası iletişim ve etkileşimi kurmadaki sağlıklı davranış biçimlerinden birisidir. Atılğanlık aynı zamanda bireyin haklarını korumada, düşüncelerini, duygularını ve inançlarını doğrudan, dürüst, uygun yollarla ve başkalarının haklarını gözeterek ortaya koyma şeklidir (Dervent ve ark.,2010). Atılğanlık davranışında düşünce kabul ettirilmeye çalışılırken, saygı çerçevesi içerisinde yapılmaktadır. Edilgen saldırganlık ise, karşısındaki kişiyi öfkelenmeden saldırganlık duygusunun tatmin edilmesidir. Edilgen saldırganlık pasif bir davranış şekli olduğu için, burada sürekli mücadeleden kaçma söz konusudur. Edilgen saldırganlık dolaylı bir saldırganlık türü olarak değerlendirilebilmektedir (Bostan ve Kılıçgil, 2008; Tutkun ve ark., 2010; Hasta ve Güler, 2013).

Freud (2007) sanatçıların yaratıcılıkları ile üzerlerindeki gerginliği atabildiği, ayrıca oluşturdukları sanat yapıtı ile izleyiciye verdikleri hazzın da izleyicide gerginliğin azaltılmasını sağladığı görüşü, sanat eğitimcilerinin görüşüyle paralel özellikler taşımaktadır. Freud (2007) sanatçıların izleyiciye sunduğu hazdan “ayartı ödülü” ya da “ön haz” olarak bahsetmekte ve bu hazzın insan ruhundaki gerilimleri giderdiğini belirtmektedir. Kuru (2000) Sporda ortaya konulan saldırganlığın bir boşalma vasıtası olduğunu, sporun, saldırgan dürtülerin boşalmasına olanak verdiğini ifade eder. Aristoteles, sanatın amacını sadece estetik haz uyandırmak olmayıp, sanat yapıtı sayesinde ruhun kötülüklerden arınması olarak açıklamaktadır (Taşekesen, 2013).

Hem spor karşılaşmalarına katılan sporcular arasında hem de seyirciler arasında saldırganlık içeren davranışlar görülmekte ve bu olaylara karışanlar, bu davranışlarını kendilerince haklı çeşitli gerekçelere dayandırmaktadırlar. Sporda saldırganlık, sportif yarışma veya müsabaka esnasında bahsedilen olaya dahil olan öğelerden (sporcu, antrenör ve seyirci) bir veya birkaçının psikolojik, biyolojik ya da sosyal faktörlerden etkilenecek, spor dalına özgü belirlenmiş kurallarının dışına çıkarak, karşısındakine zarar vermek ya da bir hedefe ulaşmak amacıyla gerçekleştirdiği sözel ya da fiziksel eylemler olarak tanımlanabilir (Devrent, 2007). Bir grup araştırmada, saldırganlık ögesi yoğun olan sporları yapan bireylerin, spor dışı yaşamlarında daha sıklıkla saldırgan davranışta buldukları, diğer bir grup araştırmada ise bu sporları yapanların spor dışı yaşamlarında saldırgan davranışları daha kolaylıkla kontrol ettikleri, dolayısıyla daha az saldırgan davranışlarda buldukları yönünde bulgular ortaya çıkmaktadır (Eripek, 1993).

Sportif saldırganlığın artması performansı daha çok arttırmaktadır. Buna çok fazla uyarılma neden olarak gösterilmektedir. Çünkü aşırı uyarılmışlık düşmanlık içeren saldırganlığın bir aracıdır. Aynı durum araçsal saldırganlıkta da geçerlidir (Cox, 1985). Silva (1980), saldırganlığın performansı kolaylaştırdığını çünkü saldırganlığın uyarılmışlık düzeyini arttırdığını, dikkatin performansla ilgili olmayan yönlere (rakibe zarar vermek gibi) kaydığını belirtmektedir.

Bu çalışmada üniversitede spor ve güzel sanatlar eğitimi alan bireylerde saldırganlık düzeylerinin incelenmesi ve bu iki alanın saldırganlık üzerine etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metod

Araştırmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesinden (Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, Antrenörlük ve spor yöneticiliği bölümü) ve Güzel Sanatlar fakültesinden (Görsel iletişim tasarımı, resim bölümü, seramik-cam bölümü) yaşları 17-24 arasında değişen 275 erkek ve 223 kadın olmak üzere 498 öğrenciye saldırganlık ölçeği uygulanmıştır. Ayrıca Spor Fakültesi öğrencileri bireysel sporlar; boks, güreş, judo ve tekvando sporcularından oluşurken, takım sporları basketbol, futbol, hentbol ve voleybol sporcularından oluşmaktadır.

Saldırganlık Envanteri Ölçeği

Çalışmada 30 maddeden oluşan “Saldırganlık Envanteri” (Kiper, 1984) kullanılmıştır. Envanter, yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlık için üç alt test içermektedir. Her alt test 10 sorudan oluşmaktadır. Yıkıcı saldırganlıkla ilgili maddeler 1, 2, 3, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 29., atılganlıkla ilgili maddeler 4, 5, 6, 10, 11, 12, 19, 20, 21, 28., edilgen saldırganlıkla ilgili maddeler ise 7, 8, 9, 16, 17, 18, 25, 26, 27,30. maddelerdir. Envanterde kullanılan sorular “bana hiç uymuyor” ve “bana çok uyuyor” uçları arasında değişen 7’ li likert tipidir. Kurumsal olarak her bir alt testte, her soruya bana çok uyuyor yanıtı veren denek 70, bana hiç uymuyor yanıtı veren denek ise 10 puan almaktadır. Bu araştırmaya, tüm deneklerin gönüllü olarak katılmışlardır. Alt ölçeklerinin güvenilirliği sözel saldırganlık 0,83 ve düşmanlık için 0,7 iken öfke için 0,83 ve sözel saldırganlık için 0,78 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin genel genel güvenilirlik katsayısı ise 0.89 olarak hesaplanmıştır.

İstatistiksel analiz

Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Normal dağılıma uymayan veriler ortanca (minimum-maksimum), uyan veriler ortalama \pm standart sapma ve sayı (%) olarak verilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde Student t testi, tek yönlü anaova ve LSD testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular**Tablo 1.** Sınıf Düzeyine Göre Ölçek Puanları Karşılaştırılması

	Sınıf	n	Ort.	St sap.	Min.	Max.	F/LS D
Yıkıcı	1	130	38,18	12,41	16,00	62,00	3,08*
	2	127	36,37	14,69	10,00	61,00	2<3,4
	3	124	40,28	10,42	14,00	66,00	
	4	117	41,81	9,84	18,00	61,00	
	Toplam	498	39,31	12,10	10,00	66,00	
Atılgan	1	130	51,91	10,05	30,00	67,00	1,75
	2	127	46,85	16,49	11,00	70,00	
	3	124	47,64	11,16	27,00	70,00	
	4	117	50,44	13,22	18,00	70,00	
	Toplam	498	48,77	13,47	11,00	70,00	
Edilgen	1	130	35,18	10,83	21,00	58,00	1,86
	2	127	35,81	12,71	14,00	65,00	
	3	124	37,52	11,86	10,00	66,00	
	4	117	39,48	9,12	18,00	53,00	
	Toplam	498	37,31	11,37	10,00	66,00	
Genel Saldırganlık	1	130	125,27	23,50	89,00	168,00	2,60*
	2	127	119,04	34,97	35,00	186,00	2<4
	3	124	125,44	26,65	79,00	195,00	
	4	117	131,74	26,31	55,00	174,00	
	Toplam	498	125,40	29,25	35,00	195,00	

*p<0,05

Tablo 2. Cinsiyete Göre Ölçek Puanları Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	Stsapma	t
Yıkıcı	Erkek	275	38,85	11,13	-0,57
	Kadın	223	39,70	12,90	
Atılgan	Erkek	275	49,29	14,36	0,37
	Kadın	223	49,47	12,68	
Edilgen	Erkek	275	34,65	10,37	-3,83*
	Kadın	223	40,72	11,69	
Genel Saldırganlık	Erkek	275	123,89	27,50	0,09
	Kadın	223	126,9	30,56	

*p<0,5

Tablo 3. Fakülte Durumuna Göre Ölçek Puanları Karşılaştırılması

	Fakülte	N	Ortalama	Stsapma	t
Yıkıcı	Spor	270	38,70	11,13	-0,48
	Güzel sanatlar	228	39,85	12,90	
Atılgan	Spor	270	51,29	14,36	-3,69*
	Güzel sanatlar	228	47,47	12,68	
Edilgen	Spor	270	36,65	10,37	0,23
	Güzel sanatlar	228	38,72	11,69	
Genel saldırganlık	Spor	270	124,89	27,50	0,19
	Güzel sanatlar	228	125,9	30,56	

*p<0,05

Tablo 4: Bireysel ve Takım Sporü Yapma Durumuna Göre Ölçek Puanları Karşılaştırılması

	Branş	N	Ortalama	Stsapma	t
Yıkıcı	Bireysel sporlar	125	41,37	12,08	2,37*
	Takım sporları	145	37,35	12,07	
Atılğan	Bireysel sporlar	125	48,36	12,04	-0,38
	Takım sporları	145	49,19	14,92	
Edilgen	Bireysel sporlar	125	38,28	9,49	1,62
	Takım sporları	145	36,23	13,06	
Genel Saldırğanlık	Bireysel sporlar	125	125,39	24,85	1,02
	Takım sporları	145	124,38	33,39	

*p<0,05

Tablo 5. Ölçek Saldırğanlık Korelasyonlarının Durumu

	Atılğan	Edilgen	Genel saldırğanlık	Branş	Cinsiyet
Yıkıcı	,451**	,685**	,888**	-,084	,035
Atılğan	1	,203**	,727**	,023	-,023
Edilgen	,203**	1	,766**	-,099	,228**
Genel Saldırğanlık	,727**	,766**	1	-,062	,093
Branş	,023	-,099	-,062	1	,003
Cinsiyet	-,023	,228**	,093	,003	1

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, genel saldırğanlık, cinsiyet ayrımı yapılmadan 125,4 olarak bulunmuştur. Dervent ve ark., (2010) çalışmalarında genel saldırğanlığı spor yapan erkelede 125,5 ve spor yapan kadınlarda 130,7 olarak bulmuşlardır. Yine Dervent (2007) çalışmasında Spor yapan deneklerin atılğanlık puanları ortalamasını spor yapmayan deneklerinkinden daha yüksek,

yıkıcı saldırganlık ortalaması ise düşük bulurken edilgen ve genel saldırganlık puanlarında ise gruplar arası farklılaşma belirgin olmadığını belirtmiştir.

Bazı çalışmalar da sınıf düzeyine göre saldırganlık düzeyinin anlamlı farklılıklar gösterdiği yönündeyken, bazılarında göre anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır. Bu çalışmada sınıf düzeyine göre bakıldığında 2. sınıf öğrencilerinin yıkıcı saldırganlığı 3 ve 4. sınıf öğrencilerinde daha az olduğu anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$). Yine 2. sınıf öğrencilerinin genel saldırganlık puanı 4. sınıf öğrencilerinden düşük bulunmuştur ($p < 0,05$). Her ne kadar anlamlı farklılık bulunmasa da 3. ve 4. sınıf öğrencilerin saldırganlık puanlarının 1. ve 2. sınıflardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yıldız yaptığı bir çalışmada (2009), saldırganlık için elde edilen puanın cinsiyetler bakımından karşılaştırılmasında bayan ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$). Güner (2006), 240 sporcu üzerinde yaptığı çalışmada, erkek sporcuların saldırganlık puanı ile bayan sporcuların saldırganlık puanları arasında anlamlı fark bulunamamış, ancak bireysel spor yapan oyuncuların, takım sporu yapan oyuncularından daha saldırgan olduklarını tespit etmiştir. Lise öğrencilerinin spora katılım düzeylerini inceleyen bir çalışmada, bayan ve erkeklerin saldırganlıklarında fark bulunurken, spor yapıp yapmamaya göre cinsiyetler arası fark belirlenememiştir (Kırımoğlu ve ark., 2008). Tukun ve ark., (2010) çalışmalarında, bayan sporcuların saldırganlık alt puanlarının erkek sporculardan daha yüksek olduğu ancak aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını belirtmişlerdir. Erşan ve ark. (2009) ise yapmış oldukları çalışmada, erkeklerin bayarlara göre yıkıcı saldırganlık puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Dervent (2007) kız ve erkeklerin yıkıcı ve genel saldırganlık alt ölçeği ortalama puanları birbirine yakın bulunmuştur. Bu çalışmada ise genel saldırganlık puanı erkeklerde 123,9 ve kadınlarda 126,9 olarak bulunmuştur. Edilgen saldırganlıkta kadınların puanının erkeklerden yüksek bulunması anlamlı iken ($p < 0,05$), yıkıcı, atılgan ve genel saldırganlık puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Yıldız (2009) çalışmasında edilgen saldırganlık ve saldırganlık alt boyutları için elde edilen puanlar spor branşları bakımından incelendiğinde basketbol, hentbol, futbol, masa tenisi, yüzme ve tekvando branşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Çalışmalarda farklılıkların oluşmasında olgu farklılığı yanında kadınların sosyo-kültürel yapıları, içinde yaşadıkları toplumun kadına verdiği önem ve hassasiyet düzeyi, ailelerin özellikle çocuk yetiştirmedeki cinsiyet ayrımıyla ilgili tutumları etkili olabilir.

Bir araştırmada güzel sanatlar ve spor lisesi resim bölümü öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin genel lise öğrencileri ile karşılaştırıldığında daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Taşkesen, 2013). Bayav (2007) sanatla iç içe gelişen bireylerde uyumlu-üretici kişiliğin, yaratıcı davranışın, estetik ve pratik yargı gücünün geliştiğini vurgulamaktadır. Buyurgan ve Buyurgan (2007) sanat eğitimiyle hem bireyde yaratıcılığı ortaya çıkaran şartların hazırlandığını hem de bireyin kişilik kazanma sürecine etkililiğini belirtmektedir. Fromm (2008) şiddetin türlerinden bahsederken, ödünleyici şiddeti, güçsüz bir kişide üretici etkinliğin yerine geçen şiddet olarak tanımlar ve yaratamayan insanın yok etmek isteyeceği, yaratırken, yok ettiğinde üstleneceği yaratık rolünün ötesine geçebileceğini söylemektedir. Bu çalışmada, spor fakültesi öğrencilerinin saldırganlık puanı 124,9 ve Güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinin 125,9 olarak bulunmuştur. Spor fakültesi öğrencilerinin ölçek alt puanları ile güzel sanatlar fakültesi alt ölçek puanları arasında yıkıcı, edilgen saldırganlıkta ve genel saldırganlıkta anlamlı bir farklılık bulunmazken ($p > 0,05$) atılgan saldırganlıkta $p < 0,05$ seviyesinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Tablo 3). Bu durumun spor yapan öğrencilerin güzel sanatlarla ilgilenen öğrencilere göre bedensel daha aktif olmalarından kaynaklanmış

olduğu düşünölmektedir. Genel olarak spor ve sanat eğitiminin saldırganlığı azaltmada benzer etki yaptığını söyleyebiliriz.

Bu çalışmada bireysel sporların genel saldırganlık puanı 126,4 ve takım sporcularının ise 124,4 bulunmuştur. Bireysel ve takım sporcularının yıkıcı, atılğan, edilgen ve genel saldırganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Spor, bireyleri ve grupları karşılıklı rekabet ve yarışma içine sokmaktadır. Direkt rekabet bireyler veya gruplar arasında tartışmalara, kavgalara, çatışmalara neden olabilmektedir. Bu çatışmalar esnasında saldırganlık içeren davranışlar sergilenebilmektedir. Bunlar sözlü veya fiziksel olabileceği gibi, doğrudan bir obje kullanarak diğer bir sporcuya yönelmiş hareketler de olabilmektedir. Bireysel sporların birçoğunda rakibe doğrudan saldırıda bulunma söz konusu oyunun taktiksel bir sonucu olarak görülürken, takım sporlarında rakibe temasa sınırlı kurallar çerçevesinde izin verilmektedir. Birçok takım sporlarında rakibe doğrudan fiziksel saldırı hemen oyundan uzaklaştırılmayı veya sporcuyu ya da takımına ağır cezayı gerektirirken, bireysel sporlarda bu tür hareketler puan almaya yönelik davranışlar olarak algılanabilir. Sportif ortamda, amaca yönelik her hareket rakip tarafından bir engellenme ile karşılanmaktadır. Dolayısıyla engellenme ile ortaya çıkan gerginlik ve öfke saldırganlığa neden olabilmektedir (Tutkun ve ark.,2010). Kuruç ve Bayar (1989), bireysel spor yapan erkeklerin takım sporu yapan erkeklerden daha saldırgan davranışlar sergilediklerini bildirmektedir. Tutkun ve ark., (2010) çalışmalarında bireysel spor ile takım sporu yapan katılımcıların genel saldırganlık ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit etmişlerdir. Bu çalışmada ise genel saldırganlıkta anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Tutkun ve ark., (2010) çalışmalarında bireysel spor yapan oyuncuların yıkıcı saldırganlık puanlarının, takım sporu yapan oyunculardan istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada da yıkıcı saldırganlık puanları bireysel sporlarda takım sporcularından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Bu sonuç rakiple direk teması gerektiren bireysel sporların, yıkıcı saldırganlıktaki artışa etkisi olduğunu düşündürmektedir. Buna karşılık bazı çalışmalarda ise takım sporu yapan oyuncuların, bireysel spor yapan oyunculara göre daha yüksek seviyede saldırganlık sergiledikleri ortaya konulmuştur (Erşan ve ark., 2009; Ramazanoğlu ve ark., 2002). Erşan ve ark., (2009) yapmış oldukları çalışmada da, takım sporu yapan sporcuların atılğanlık puanları ile bireysel spor yapan sporcuların puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmazken, takım sporu yapan sporcuların atılğanlık puanlarını daha yüksek tespit etmişlerdir. Bu çalışmada da takım sporu yapanlarda anlamlı fark olmasa da atılğanlık puanları yüksek bulunmuştur. Devrent (2007) çalışmasında doğrudan saldırganlık içeren tekvando ve karate dövüş sporları yıkıcı saldırganlık alt ölçeği ortalama puanlarının diğer branşlardan yüksek bulmuştur. Çalışmalardaki farklı sonuçların denek farklılığı ve spor branş farklılıklarından da kaynaklanabileceği düşünölmektedir.

Bireysel sporcuların müsabakalarda kendi kararlarını çoğunlukla kendilerinin vermesi, yaşadıkları ruhsal veya toplumsal durum, spordaki beklentilerine ulaşamama ve bundan etkilenme şekilleri, müsabakalardaki hakemlerle ilgili negatif algıları veya beklenenin altında performans sergilemeleri türünden pek çok sebep bireysel sporcuların saldırgan davranışları takım sporcularına göre yüksek olarak ortaya koymalarına neden olabilir. Rakiple doğrudan teması gerektiren sporların takım sporlarına göre saldırganlığa ve şiddete daha yatkın oldukları belirtilmiştir (Tutkun ve ark., 2010). Bu çalışmada takım ve bireysel sporlarda genel saldırganlık puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmaması öğrenci sporcuların aldıkları spor eğitiminden kaynaklandığı düşünölmektedir. Sporda saldırganlığın ve şiddetin önlenmesine yönelik girişimler için saldırganlığın kökenlerinin bilinmesi; koç, sporcuyu ve kulüp yöneticilerinin sorumluluk almaları; medya kuruluşlarının saldırganlık yaratacak yayınlardan

kaçınmaları; seyirci, taraftar ve dolayısıyla toplumun fair-play çerçevesinde davranması için eğitilmesi desteklenmesi gibi koşulların sağlanması gereklidir (Yıldız, 2009). Spor eğitimi öğrenciler bu konularda bilinçlendirilmektedirler.

Bu araştırmada korelasyon durumlarına bakıldığında yıkıcı saldırganlığın atılgen, edilgen ve genel saldırganlıkla anlamlı ilişki içinde olduğu görülmüştür. Tüm saldırganlıkların birbiri ile ve genel saldırganlıkla ilişkisi anlamlıdır. Ayrıca edilgen saldırganlığın cinsiyetle ilişkisi bulunmuştur (Tablo 4).

Sonuç olarak; saldırganlık puanı üniversite de spor ve güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerde atılgenlik dışında benzer saldırganlık eğilimi bulunmuştur. Bu benzerlik nedenleri olarak aldıkları spor ve sanat eğitiminin etkili olduğu düşünülmektedir. Saldırganlıkla baş etme konusunda bilimsel yayınlardan ve psikolojik danışmanlardan faydalanılmalıdır. Ayrıca güzel sanat eğitimi alanlara spor ve spor eğitimi alanlara güzel sanatlar konusunda eğitim ve seminerler verilmesi saldırganlık düzeylerini daha fazla düşürebileceği kanısındayız.

KAYNAKÇA

Ainsworth PB (2002). *Psychology and Policing*. Les Johnston. Frank Leishman, Tim Newburn (Eds.). Cullompton, Devon: Willan Publishing.

Bostan G, Kılıcıgil E (2008). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencisi Olan ve Olmayan Ankara Üniversitesi Öğrencilerinin Saldırganlık Boyutları*. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, VI, (3), 133-140.

Bayav D (2007). *Sanat Eğitimiyle Gelişen Uyumlu Kişilik, Azalan Şiddet Eğilimi*. 3.Ulusal Sanat Eğitimi Sempozyumu, 19 – 21 Kasım. Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara.

Budak S (2003). *Psikoloji Sözlüğü*. İkinci Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Buyurgan S, Buyurgan U (2007). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Cox RH (1985). *Sport Psychology*. Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown.

Dervent F (2007). *Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Dervent F, Arslanoğlu E, Şenel Ö (2010). *Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi (İstanbul İli Örneği)*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 7 (1): 523–525.

Eripek S (1993). *Spor Psikolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Erşan EE, Doğan O, Doğan S (2009). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Sosyo-demografik Açından Değerlendirilmesi*. Cumhuriyet Tıp Dergisi. 31: 231–238

Freud S (2007). *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*. (Çev. K. Şipal).(Dördüncü baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Fromm E (2008). *Sevgi ve Şiddetin Kaynağı*. (Çev.Y. Salman, N. İçten) (7.Basım). İstanbul: Payel yayıncılık (Eserin orijinali 1964’de yayımlandı).

- Güner BÇ (2006). *Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Hasta D, Güler ME (2013). *Saldırganlık: Kişilerarası İlişki Tarzları ve Empati Açısından Bir İnceleme*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4 (1).
- Karaca M (2007). *Organizasyonlarda Saldırgan Davranışlara Maruz Kalma ve Mağdurların Kişiliğiyle İlişkisi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Kayseri.
- Kesen NF, Deniz ME, Durmuşoğlu N (2007). *Ergenlerde Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişki: Yetiştirme Yurtları Üzerinde Bir Araştırma*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı 17.
- Kırımoğlu H, Parlak N, Dereceli Ç, Kepoğlu A (2008). *Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Spora Katılım Düzeylerine Göre İncelemesi*. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt 2, Sayı 2,
- Kiper İ (1984). *Saldırganlık Türlerinin Çeşitli Ekonomik, Sosyal ve Akademik Değişkenlerle İlişkisi*, Ankara Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Kirsh, SJ (2006). *Children, Adolescents, and Media Violence: A Critical Look at the Research*. London: Sage Publications.
- Koruç Z, Bayar P (1989). *Sporun Kişilik Üzerine Etkileri Araştırma Raporu*. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü. SESAM, Ankara
- Kuru E (2000). *Sporda Psikoloji*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Yayınları.
- Ramazanoğlu F, Canikli A, Saygın Ö (2002). *Futbolcular ile Taekwondocuların Saldırganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Atatürk Üniversitesi BESYO, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Erzurum, 4 (2) :37-39.
- Silva JM (1980). *Understanding Agressive Behavior And Its Effects Upon Athletic Performance*. In: W.F. Straub. Sport Psychology: An Analysis Of Athlete Bahavior. Ithaca, New York: Mouvament.
- Taşkesen O (2013). *Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Resim Bölümleri ile Genel Lise Öğrencilerinin Sanat Eğitimi Alma Durumlarına Göre Saldırganlık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma*. EÜSBED [VI] 1, sh.33-55.
- Tutkun E, Güner BÇ, Ağaoğlu SA, Soslu R (2010). *Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 1 (1), 23-29.
- Yıldız S (2009). *Spor Yapan ve Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya.

6 Haftalık Core Antrenmanın Futbolda Şut Performansına Etkisi

Tevfik AKOL¹, Ayşegül YAPICI², Engin Güneş ATABAŞ¹

¹ Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli, TÜRKİYE

² Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: akoltevfik@gmail.com

Öz

Bu çalışmanın amacı; genç futbolcularda 6 haftalık core antrenmanlarının şut performansına etkisini araştırmaktır. Bu çalışmaya; Serinhisar Futbol Takımı'nda bulunan 20 sağlıklı (Xyaş: 27.55 ± 0.71 yıl, Xboy: 1.73 ± 0.11 m, Xva: 74.42 ± 6.01 kg) futbol oyuncusu gönüllü olarak katılmıştır. Deneklere futbola özgü isabet testi uygulanmıştır. Testte futbolcular hentbol kalesinde belirlenen alanlara 5 vuruş gerçekleştirmişler, alanlara isabet eden vuruşlar isabetli olarak kaydedilmiştir. Deneklere 6 hafta boyunca 8 hareketten oluşan (plank, side plank, crunch, bird dog, roller ile omuz köprü, ball abductor crunch, squat, lunge) core antrenman programı uygulanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde futbolcuların motorik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı analizleri ortalama ve standart sapma olarak hesaplanmıştır. Ön test-son test karşılaştırmalarında Bağımsız Gruplarda T-Testi analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ değeri alınmıştır. Grubun ön test ve son test performansları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Sonuç olarak; futbolcuların 6 haftalık core antrenman programı sonrası şut performanslarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarından hareketle antrenörler, futbolcuların şut isabetliliğini artırmak için core antrenman programlarının sporcular üzerindeki olası kuvvet artışı etkilerini dikkate alarak, sezon içinde yapılan antrenmanlara core antrenmanlarını da eklemelidir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Core Antrenman, Şut, İsbet

The Effect of 6 Weekly Core Training on Shooting Performance on Soccer

Abstract

The aim of this study is to investigate the effect of 6 weeks core training on shooting performance of young soccer players. In this study 20 football players ($X_{age}: 27.55 \pm 0.71$ years, $X_w: 1.73 \pm 0.11$ m, $X_{bw}: 74.42 \pm 6.01$ kg) voluntarily participated in, from the Serinhisar Soccer Team. The soccer-specific accuracy test was applied to the players. In the test, the soccer players performed 5 shoots to the designated areas in the handball field, and the shoots that accuracy the fields were recorded correctly. Players were given a core training program consisting of 8 movements (plank, side plank, crunch, bird dog, roller shoulder bridge, ball abductor crunch, squat, lunge) for 6 weeks. In the statistical analysis of the data, the descriptive analyzes of the soccer players' motor characteristics were calculated as mean and standard deviation. T-test analysis was used in independent groups in pre-test-post-test comparisons. The level of significance was taken as $p < 0.05$. There was a significant difference between the pre-test and post-test performances of the group ($p < 0.05$). As a result; a significant difference was found in the shooting performances after the 6 weeks core training program of the soccer players. Taking into account the results of this study, the coaches should also add core training to seasonal training, taking into account the effects of possible strength increase on the athletes of the core training programs in order to increase the shoot accuracy of the soccer players.

Keywords: Soccer, Core Training, Shooting, Accuracy

Giriş

Core antrenman son yıllarda büyük bir ilgi görmektedir ve antrenman planlarının temel bir parçası haline almıştır (Riewald 2003). Kişinin kendi vücut ağırlığı ile yapılan, omurgayı dengede tutan derin kasların ve lumbo pelvik bölge kaslarının güçlendirilmesini amaçlayan egzersiz programına core antrenman adı verilir (Atan 2013). Core antrenman, bir core kas veya kas aktivitesine yönelik olarak özel dizayn edilmiş antrenman olarak tanımlanabilir. Core kasları abdominal alt ve sırt bölgesinin kaslarını içerir ve vücudun alt ve üst yarısı arasındaki kuvvet aktarımından sorumludur (Herrington ve Davies 2005). Core antrenman ile vücut kontrolü ve dengesi geliştirilebilir, birçok büyük ve küçük kasın güçlenmesiyle sakatlık riski azaltılabilir ve denge artışına bağlı olarak hareketlerdeki veya hareketler arası geçişlerdeki verimlilik artar (Herrington ve Davies 2005). Bu çalışmanın amacı genç futbolcularda 6 haftalık core antrenmanlarının şut performansına etkisini araştırmaktır.

Materyal ve Metod

Deneklere 6 haftalık core antrenman programı uygulanmıştır. İlk 3 haftada denekler Plank, Side Plank, Crunch, Bird Dog, Roller ile Omuz Köprü, Ball Abductor Crunch, Squat, Lunge hareketlerinden oluşan programı 2 set şeklinde uygulamış, deneklere her hareket için 15 saniye çalışma süresi, 60 saniye dinlenme süresi verilmiştir. İlk 3 haftanın ardından diğer 3 haftada denekler aynı core hareketlerini 3 set şeklinde uygulamış, deneklere her hareket için 15 saniye çalışma süresi, 60 saniye dinlenme süresi verilmiştir.

Deneklere, futbola özgü isabet testi uygulanmıştır. Denekler 3 x 2 metre boyutlarındaki hentbol kalesine en az 21 metre uzaklıktan belirlenen bölgelere istedikleri ayaklarıyla 2'şer şut çekmişlerdir. Verilerin istatistiksel analizinde deneklerin şut performanslarına ilişkin tanımlayıcı analizleri ön test-son test karşılaştırmalarında yüzde değerleriyle karşılaştırılmıştır.

Bulgular

Deneklere uygulanan bu çalışmada elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Deneklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

		Min	Max	X^{-}	Ss
GRUP (n=20)	Yaş (Yıl)	21	32	27.55	2.71
	Boy (m)	1.67	1.80	1.73	3.17
	Vücut Ağırlığı (kg)	65	84	74.42	1.01

Tablo 2. Deneklerin Şut İsabetliliği

	Ön Test	Son Test
Şut İsabetliliği	%54	%74

Tablo 2'ye bakıldığında, deneklerin ön test sonucunda %54 isabetliliğe, son test sonucunda %74 isabetliliğe ulaştıkları görülmektedir.

Tartışma

Core kasları abdominal kaslar, kalça ve sırt kaslarını kapsar. Bu kaslar postürü desteklemek, hareketi gerçekleştirmek, kas aktivitelerini kontrol etmenin yanı sıra stabiliteyi sağlamak, gücü absorbe etmek, güç üretmek, vücut boyunca gücü aktarmaktan sorumludur (Handzel 2003). Bu araştırmada futbolculara uygulanan 6 haftalık core antrenman programının şut performansına etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre 6 haftalık antrenman programı sonrasında şut performansının artış gösterdiği görülmektedir. Balaji ve Murugavel (2013) 6 haftalık core kuvvet antrenmanı sonrasında hentbolcuların sürat, çeviklik, bacak patlayıcı gücü ve üst vücut kuvvetinin anlamlı düzeyde artış gösterdiğini bildirmiştir. Fakat bu araştırmada deney ve kontrol grubunda yer alan hentbol oyuncularının normal hentbol antrenmanlarına devam edip etmedikleri açık değildir. Bu araştırmanın sonuçlarına benzer olarak Tse ve ark (2005) core dayanıklılık egzersiz programının etkisini kürekçilerde incelemiştir. Sekiz hafta boyunca haftada 2 kez uygulanan core dayanıklılık antrenman programı sonrasında uzun atlama ve dikey sıçrama performanslarında anlamlı değişim saptanmadığı bildirilmiştir. Yapılan diğer bir araştırmada tenis oyuncularının servis atış hızına core antrenmanın etkisinin incelenmiş ve core antrenmanın tek başına servis hızını artıramayabileceği vurgulanmıştır. Yazarlar üst ve alt ekstremitte vücut kuvvet ve kondisyonunun artırılması ile core antrenmanın tenis servis hızına etkisinin olabileceğini bildirmiştir (Smart ve ark 2011).

Core antrenman ve performans hakkındaki araştırmaların sonuçlarına bakıldığında; core antrenmanın performansa etkisi varsa bunun çok küçük olduğunu işaret ettiği görülmektedir. Eğer amaç performansı geliştirmekse kuvvet ve kondisyon uzmanları core antrenmana çok fazla yer vermemeleri gerekebilir. Çünkü clean, snatch, jerk, pull, deadlift ve squat gibi çoklu eklem egzersizlerinin kullanımı ile performans gelişimi gerçekleştirilebilir (Cissik 2011). Optimal sportif performans için core antrenman gereklidir ve göz ardı edilemez. Core kuvvet/stabilitenin rolünü belirlemek ilave araştırmalar gerektirir ve onun etkinliğinin spora özgü olarak belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Tek bir test bireyin core stabilite/kuvvet değerlerini belirleyebilir fakat sportif performans açısından tüm vücut hareketlerine ilişkin core antrenmanın rolünün doğru anlaşılması spora özgü test yapmayı gerekli kılar (Nesser ve ark 2008).

Sonuç

Bu araştırmanın sonuçları, futbol oyuncularına uygulanan 6 haftalık core antrenman programının futbol oyuncularının şut performanslarını geliştirebileceğini işaret etmektedir. Bu çalışma, yapılan çalışmaların sonuçları açısından değerlendirildiğinde birçok araştırmayla

paralellik, bazı araştırmalar ile de farklılıklar göstermektedir.). Araştırmadan elde edilen bulgular ve literatür incelendiğinde elde edilen test sonuçlarının iyi değerlendirilmesi ve uygulamaya aktarılması, uzun vadeli sağlık ve performans düzeylerinde önemli pozitif etkiler sağlayacağı için kullanılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Atan, T. (2013). Effect of jogging and core training after supramaximal exercise on recovery. Turkish Journal of Sport and Exercise. 15(1), 73-77.

Balaji E, Murugavel K. (2013). Motor fitness parameters response to core strength training on Handball Players. International Journal for Life Sciences and Educational Research,1(2):76-80.

Cissik JM (2011). The Role of core training in athletic performance, injury prevention, and injury treatment. Strength and Conditioning Journal, 33(1):10-15.

Goodman, P. J., Handzel, T. M., Haff, G. G., Riewald, S. T., & Wein, D. (2003). Feature: Core Training.

Herrington L, and Davies R. (2005). The Influence of Pilates Training on the Ability to Contract the Transverses Abdominis Muscle in Asymptomatic Individuals. Journal of Body Work And Movement The Rapiers, 9(1):52-57.

Handzel TM (2003). Core training for improved performance. NSCA's Performance Training Journal. 2(6):26-30.

Nesser TW, Huxel KC, Tincher JL, Okada T. (2008). The relationship between core stability and performance in Division I football players. J, Strength Cond Res. 22:1750–1754.

Smart J, McCurdy K, Miller B, Pankey R. (2011). The effect of Core Training on Tennis Serve Velocity. J Strength Cond Res, 25(1):103-104.

Tse MA, McManus AM, and Masters RSW. (2005). Development and validation of a core endurance intervention program: Implications for performance in college-age rowers. J Strength Cond Res,19:547–552.

12-14 Yaş Basketbolcularda Denge İle Çeviklik İlişkisinin İncelenmesi

Eylem ÇELİK¹, Ayşegül YAPICI¹, Müşerref DORUK¹

¹ Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli

E-Posta: dorukmuserref21@gmail.com

Öz

Bu çalışmada, 12-14 yaş basketbolcuların denge performansları ile çeviklik performansları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Denizli ilindeki forum çamlık basketbolda küçük dev adımlar sosyal projesindeki 12-14 yaş erkek basketbolcular gönüllü olarak katılmıştır. Oyunculara denge hata puanlama sistemi (DHPS) ve T Testi olmak üzere iki ölçüm uygulanmıştır. Normal dağılım gösteren parametrelerde Pearson korelasyon katsayısı ve normal dağılım göstermeyen parametrelerde Spearman korelasyon katsayısı dikkate alınmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak ($p < 0.05$) Çeviklik performansının çift ayak duruş, tek ayak duruş ve köpük zemin toplam denge puanlarıyla anlamlı düzeyde ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır. ($p < 0.05$) Çeviklik ile köpük zeminde elde edilen denge puanları arasında tüm parametrelerde tüm denekler aynı puanı aldığı için korelasyon analizi yapılamamıştır. Diğer taraftan çift ayak duruş ve tandem duruş toplam denge puanlarının çeviklik performansı ile anlamlı ilişkisi olmadığı belirlenmiştir. ($p < 0.05$) Çeviklik performansı ile tek ayak duruş ve toplam DHPS puanları arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. ($p < 0.05$) Sonuç olarak yaş grubu erkek basketbolcularda çeviklik performansı ile denge performansı arasında pozitif yönde ve anlamlı seviyede ilişki olduğu belirlenmiştir. İncelenen yaş grubundaki basketbolcularda çeviklik performansının değerlendirilmesiyle denge performansı hakkında da fikir yürütülebileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Denge, Çeviklik, Basketbol

Investigation of the Relationship between Balance and Agility in 12-14 Year Basketball Players

Abstract

In this study, it is aimed to investigate the relationship between the balance performances and agility performances of 12-14 age basketball players. Two measures were applied to the players: balance error scoring system (DHPS) and T test for Agility for two different conditions (flat floor and foam floor). For balance measurement subjects were asked to maintain their positions for 20 seconds with closed eye, without any support, on two different positions (flat and foam) in three different positions (two legs, one leg and tandem). For agility performances T test was used. Pearson correlation analysis was performed on the normal distribution data to determine the relationship level. According to the results of this study, the balance performance of the basketball players was higher than the flat zone in the foam zone. It was determined that there was no relationship between agility performance and single foot posture, flat tandem posture, and total balance scores on the flat floor ($p \geq 0,05$). The fact that the balance test was applied at the flat floor and the level of difficulty was low, so it was considered to be the reason why there was no significant correlation between these parameters. When the balance scores in the foam floor are examined, it was seen that all subjects had the same scores. So that the relationship with agility has not been studied. However, basketball players' balance performance on the foam surface seems to be higher than flat level.

Keywords: Balance, agility, basketball

Giriş

Denge özelliği basketbol için en önemli koordinasyon yeteneklerinden biridir (Kostopoulos vd 2012). Dengeyi kontrol etmek ve bu kontrolü sürdürebilmek basketbol branşından mükemmelleşebilmek için oldukça gereklidir (Kaushik ve Sharma, 2013). Çeviklik ise, sporcunun spor dalının özel koşulları içinde çabuk, tam ve koordineli bir şekilde eylem yapabilme yeteneğidir. Ani pozisyon değişimini içeren basketbol gibi birçok spor dalında başarı için çeviklik çok önemli rol oynamaktadır (Lancaster ve Teodorescu, 2008). Dinamik ve statik şartlar altında dengenin kontrolü ve sürdürülmesi fiziksel ve günlük aktiviteler için temel gereksinimdir (Lepers ve ark 1997). Dengenin sporda başarılı performans için gerekli olan vücut kompozisyonunu koruyabilmede önemli bir rol üstlendiği bilinmektedir. Bu nedenle hareket örüntüsünde ani değişiklikler içeren dinamik sporlar için temel oluşturmaktadır (Altay 2001). Bu çalışmanın amacı 12-14 yaş grubu erkek basketbolcularda farklı yüzeylerdeki denge ile çeviklik arasındaki ilişkisinin incelenmesidir.

Yöntem

Çalışma grubunu düzenli olarak basketbol spor okuluna katılan 12-14 yaş aralığındaki (yaş = $13,19 \pm 0,75$ yıl; boy = $1,63 \pm 0,08$ m; vücut ağırlığı = $53,31 \pm 7,61$ kg) olan erkek basketbol oyuncularını oluşturmaktadır. Boy ve vücut ağırlığı ölçümü: 0,01 kg ve 0,01 cm hassasiyeti olan SECA (284, Almanya) ile sporcular çıplak ayak, tişört ve şort giymiş olarak ölçülmüş değerler kg ve cm olarak kaydedilmiştir. Deneklerin denge performansı ölçümünde BalanceErrorSystem (BESS) olan ve Denge Hata Puanlama Sistemi (DHPS) olarak Türkçeye çevrilmiş bir test kullanılmıştır. (Erkmen vd. 2009). Deneklerden iki farklı yüzeyde (düz ve köpük) 3 duruş pozisyonunda (çift ayak, tek ayak ve tandem) gözleri kapalı hiçbir destek almadan pozisyonlarını 20 sn sürdürmeleri istenmiştir. Düz yüzey için basketbol sahasının zemini kullanılmıştır. Köpük yüzey için ise 50 x 41 x 6 cm ebatlarında orta yoğunluklu bir köpük blok kullanılmıştır (AirexBalancePad, Alcan Airex AG, CH-5643 Sins/Switzerland).

Çeviklik performans ölçümleri: Deneklere ilk olarak A noktasından başlayarak B noktasındaki huniye sağ eliyle dokunması istenilmiştir. Daha sonra B hunisinden C hunisine doğru kayma adımlarıyla gidip ve sol eliyle dokunması istenilmiştir. C hunisinden D hunisine doğru yana kayma adımlarıyla giderek sağ eliyle dokunup ve tekrar yana koşu adımlarıyla giderek B hunisine sol eliyle dokunduktan sonra A noktasına doğru geri geri koşu test tamamlanmıştır. Deneklerin testi bitirme süreleri kronometreyle ölçülmüştür. Her denek testi iki kez tekrar edip en iyi süre kişinin derecesi olarak saniye cinsinden kaydedilmiştir (Pauole ve ark. 2006). Ölçümü yapılan parametreler arasındaki ilişkinin tespit edilmesinde korelasyon analizi uygulanmıştır. Normal dağılım gösteren parametrelerde Pearson korelasyon katsayısı ve normal dağılım göstermeyen parametrelerde Spearman korelasyon katsayısı dikkate alınmıştır. Tüm istatistiksel analizler için SPSS 17.0 paket programı kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Çeviklik ve Denge Testlerinden Elde Edilen Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma
Çeviklik (sn)	13,88	0,95
Çift ayak düz zemin	0,00	0,00
Tek ayak düz zemin	5,06	3,92
Tandem duruş düz zemin	6,06	4,25
Çift ayak köpük zemin	0,00	0,00
Tek ayak köpük zemin	10,00	0,00
Tandem duruş köpük zemin	10,00	0,00
Toplam DHPS Toplam	31,13	7,79

Tablo 2. Çeviklik ile Düz Zeminde Elde Edilen Denge Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi

		Çift Ayak Toplam	Tek Ayak Duruş	Tandem Duruş	Düz Zemin Toplam
Çeviklik	r	.a	0,35	0,22	0,29
	p	.	0,19	0,42	0,27

Çeviklik performansının çift ayak duruş, tek ayak duruş ve köpük zemin toplam denge puanlarıyla anlamlı düzeyde ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Çeviklik ile köpük zeminde elde edilen denge puanları arasında tüm parametrelerde tüm denekler aynı puanı aldığı için korelasyon analizi yapılamamıştır. Diğer taraftan çift ayak duruş ve tandem duruş toplam denge puanlarının çeviklik performansı ile anlamlı ilişkisi olmadığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Çeviklik performansı ile tek ayak duruş ve toplam DHPS puanları arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Köpük zeminde tüm parametrelerde tüm denekler aynı puanı aldığı için korelasyon analizi yapılamamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Sporcularda ve sağlıklı bireylerde denge performansını inceleyen birçok araştırmada DHPS (BESS) kullanılmıştır (Foxvd.,2008; Onatevd., 2007). Bu çalışmanın sonuçlarına göre basketbolcuların denge performansı köpük zeminde düz zemine göre daha yüksek çıkmıştır.

Literatürde DHPS çalışmalarında yorgunluğun etkisine bakılan çalışmalara yeterince rastlanmaktadır (Suscovd. 2004; Erkmen vd., 2010). Çalışmamızda düz zeminde uygulanan çift ayak duruşta denge hatası tespit edilmediği için bu parametreyle çeviklik performansı arasında korelasyon analizi uygulanmamıştır. Çeviklik performansı ile düz zemin tek ayak duruş, düzzemin tandem duruş ve toplam denge puanları arasında ilişki olmadığı belirlenmiştir. Denge testinin düz zeminde uygulanmış olması ve zorluk seviyesinin düşük

olması bu parametreler arasında anlamlı düzeyde ilişki olmamasına neden olarak görülmektedir. Köpük zeminde denge puanları incelendiğinde tüm deneklerin aynı skorları aldığı görülmektedir. Çeviklik ile arasında ilişki incelenememiştir. Ancak basketbolcuların köpük yüzeyde denge performanslarının düz zemine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. İncelenen yaş grubundaki basketbolcularda çeviklik performansının değerlendirilmesinde denge performansı hakkında da fikir yürütmenin zor olduğu söylenebilir. Ancak basketbolcularda denge yetisinin DHPS ile değerlendirildiği ve diğer motorik özelliklerle ilişkisini inceleyen çalışmalar farklı yaş gruplarında yapılabilir.

KAYNAKÇA

Altay F. (2001). Ritmik Jimnastikte İki Farklı Hızda Yapılan Chainé Rotasyon Sonrasında Yan Denge Hareketinin Biyomekanik Analizi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. Ankara.

Erkmen N, Taşkın H, Sanioğlu A, Kaplan T. (2009). Futbolcularda yorgunluğun denge performansına etkisi. E-Journal of New World Sciences Academy Sports Sciences, 4 (4): 289-299.

Kaushik, A., Sharma S. (2013). A Correlation Between Latency Period of Transverse Abdominis and Dynamic Balance: An EMG Study. Physiotherapy and Occupational Therapy Journal, 6(3).

Kostopoulos N., Bekris E., Apostolidis N., Kavroulakis E., Kostopoulos P. (2012). The Effect Of A Balance And Proprioception Training Program On Amateur Basketball Players' Passing Skills. Journal of Physical Education and Sport, 12(3):316-323.

Lepers R, Bigard AX, Diard JP, Gouteyron JF, Guezennec CY. (1997). Posture Control after Prolonged Exercise. Eur J Appl Physiol. 76, 55-61.

Poule, The Effects of a 6-Week Plyometric Training Program on Agility Journal of Sports Science Medicine 2006 sep;5(3): 459-465

120°/Sn Hızda Yapılan İzokinetik Güçlendirme Egzersizinin Kalp Hızı Değişkenliği Üzerine Etkisi

Gülin FINDIKOĞLU¹, Ömer ZAMBAK², Özkan BURAK¹, Ayşegül YAPICI³,
Engin Güneş ATABAŞ³

¹ Pamukkale Üniversitesi, Tıp fakültesi, FTR bölümü, Denizli, TÜRKİYE

² Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütayha, TÜRKİYE

³ Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: gatabas@gmail.com

Öz

Sporcular tarafından 120°/sn'de yapılan izokinetik güçlendirme egzersizinin kardiyak otonomik aktivite göstergesi olan kalp hızı değişkenliği üzerine etkisini araştırmaktır. Ortalama yaşı 21,8±4,8 olan 16 sporcu 120°/sn hızda 5 set*10 tekrar olmak üzere ve setler arasında 1'er dk dinlenme süreleri olacak şekilde çalışmışlardır. Kalp hızı değişkenliği ile ilgili zamana bağlı parametrelerden rSMMD ve PNN50; frekansa bağlı parametrelerden HF, LF ve HF/LF oranı istirahat halinde, egzersizden hemen sonra, egzersizden 30,60 ve 90 dk sonra ritim holter cihazı ile elde edilmiştir. Veriler Freidman ve Mann-Whitney U testi kullanılarak analiz edilmiştir Bonferroni düzeltmesi ile p<0.0033 anlamlı kabul edilmiştir. İstirahatte rSMMD değeri 47,79±28,04 ve pNN50 değeri olup 21,03±5,06 egzersiz bitişinde, 30, 60, 90 ve 120. dakikalarda ile karşılaştırılmıştır. istirahat durumuna göre egzersiz bitişinde her 2 değişken için sırası ile 24,93±18,02 ve 7,10±11,27 anlamlı fark tespit edilirken (p<0.0033), diğer ölçümlerde fark bulunmamıştır (p>0.0033). LF/HF oranı istirahatte 2,42±0,57 iken egzersiz bitişinde 5,22±4,53 olup anlamlı fark tespit edilmiştir (p<0.0033). Bu oran ait değerler 30,60,90 ve 120. dakikalarda anlamlı farklılık göstermemiştir (P>0.0033). Sporcuların 120°/sn hızda 5 set*10 tekrar olmak üzere yapılan izokinetik egzersizin kalp hızı değişkenliği üzerine etkisi rSMMD, PNN50 ve değeri ile LF/HF oranı ile değerlendirildiğinde egzersizin kalp üzerine olan etkisinin istirahat göre egzersizden hemen sonra başladığı ve 30.dakikaya kadar devam ettiği gösterilmiştir. Bu etkilerin 60,90, ve 120 dakikada devam etmediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İzokinetik, Kalp hızı değişkenliği, Egzersiz, Kardiyak, Otonomik

The Effect of Strengthening Isokinetic Exercise At 120°/Sec On Heart Rate Variability

Abstract

The aim of this study is to investigate the effect of isokinetic concentric type strengthening exercise at 120°/s on heart rate variability as an indicator of cardiac autonomic activity. 16 sportsmen with a mean age of 21,8±4,8 years and with a mean height and weight of 173,4cm and 77,6kg are included for the study. On the day of exercise, sportsman worked at 120°/s angular velocity with about maximal power with 5 sets of 10 repetitions. Considering HRV, rSMMD and PNN50 as time domain variables and HF, LF and HF/LF ratio as frequency domain variables were obtained by Beneware CardioTrack Holter System at rest, immediately after exercise, 30 min after exercise, 60 min after exercise, 90 min after exercise, 120 min after exercise. Data was analysed by Friedman and Mann Whitney-U test for repeated measures in dependent variables with SPSS 17 software. Bonferroni correction was used due to utilization of non-parametric tests and $p < 0.0033$ was taken as significant. rSMMD, measured immediately after exercise was found to be significantly different compared to resting state. pNN50, measured immediately after exercise was found to be significantly different compared to resting state. HF, measured immediately after and 30min exercise were found to be significantly different compared to resting state. LF, was found to be indifferent for measure taken at each time point compared to resting state. HF/LF ratio, measured immediately after exercise was found to be significantly different compared to resting state. The changes on heart rate showed significant differences immediately after exercise compared to resting state but, this effect diminished 30 minutes and after that. The measurements did not show a significant change in 60th, 90th, and 120th minutes compared to resting state. The findings of our study demonstrated that autonomic nervous system effect of isokinetic strengthening exercise made at 120°/s as an increase in sympathetic activity last less than 30 min.

Keywords: isokinetic, heart rate variability, exercise, cardiac, autonomic

Giriş

Kalp Hızı Değişkenliği (KHD) ölçümü, otonom sinir sistemini değerlendiren pratik, tekrar edilebilir ve girişimsel olmayan bir yöntemdir. KHD, EKG kayıtlarında birkaç dakikadan 24 saate kadar değişebilen süreler içinde ardışık kalp atımları arasında atımdan atıma olan zaman değişikliğini ifade eder. KHD'yi elde etmenin en basit ve orijinal yolu zamana bağlı değişkenlerin incelenmesidir (1,2). Zaman alanındaki değişkenler, KHD'yi normal R dalgasından R dalgasına kadar geçen aralığın bir süre içindeki değişimine göre belirlir. rMSSD: Art arda gelen NN (RR) aralıkları arasındaki farkın karekökünün aritmetik ortalamasıdır. pNN50: NN50 sayısının toplam NN aralığı sayısına olan oranıdır (3,4). Güç spektral analizi veya frekans alanındaki analizler de KHD'yi değerlendirmede sıklıkla kullanılan diğer yöntemlerdir. Bu yöntemler ile N-N frekans aralığındaki değişikliklere göre değerlendirme yapılır. HF'nin esas olarak parasempatik aktiviteyi yansıttığı düşünülürken, LF bileşeni hem sempatik hem parasempatik sistemi yansıtmakla birlikte özgül değildir. LF/HF oranındaki artışın sempatik aktivite lehine olduğu üzerinde durulmuştur. İzokinetik kasılma sırasında eklem hareket açıklığı boyunca hareketin her açısında kasların kasılma hızı sabit ve maksimal güçte olur. İzokinetik cihazlar hem kas dengesi ve kuvvetiyle ilgili bilgi verir hem de antrenman ve rehabilitasyon amacıyla kullanılabilir. Patlayıcı güç ve hız istenen durumlarda yüksek hız dereceleri (180°/sn, 240°/sn, 300°/sn) uygun iken kuvvet artışı istenen durumlarda düşük hız derecelerinin (30°/sn, 60°/sn, 90°/sn) kullanımı uygundur (3). Kalp hızının modülasyonu oldukça komplekstir ve birçok farklı bölgeden afferent uyarılar ile santral sistemin de katkısıyla düzenlenir. Bu kadar kompleks bir kontrol sisteminin farklı hemodinamik, hormonal ve metabolik durumda ve egzersiz tipine, yoğunluğuna, süresine ve aktive olan kaslara göre verdiği cevap oldukça değişkendir. Çalışmamızın amacı sporcular tarafından 120°/sn'de yapılan konsantrik izokinetik güçlendirme egzersizinin kardiyak otonomik aktivite göstergesi olan kalp hızı değişkenliği üzerine etkisini araştırmaktır.

Materyal ve Metod

Ortalama yaşı 21,8±4,8; boyu 173,4cm ve kilosu 77,6kg olan 16 sporcu çalışmaya dahil edildi. Isomed 2000 cihazı kullanılarak sporculara farklı bir günde maksimal izokinetik test yapılmıştır. Çalışmaya sabah saatlerinde ancak farklı günlerde 1 sporcu alınmıştır. Çalışma günü, sporcular 120°/sn hızda, konsantrik tipte ve maksimale yakın kuvvette 5 set*10 tekrar olmak üzere ve setler arasında 1'er dk dinlenme süreleri olacak şekilde çalışmışlardır. Kalp hızı değişkenliği ile ilgili olarak Beneware CardioTrack Holter System kullanılmıştır. Zamana bağlı parametrelerden rMSSD ve PNN50; frekansa bağlı parametrelerden HF, LF ve LF/HF oranı istirahat halinde, egzersizden hemen sonra, egzersizden 30 dk sonra, egzersizden 60 dk sonra, egzersizden 90 dk sonra, egzersizden 120 dk sonra, yatar pozisyonda 5 dk boyunca ritm holter cihazı ile elde edilmiştir. Veriler SPSS 17 paket programı ile bağımlı değişkenlerde tekrarlayan ölçümler arasındaki farkı göstermek üzere önce Friedman ve sonra Mann-Whitney U testi kullanılarak analiz edilmiştir. Non-parametrik testlerin kullanılması nedeni ile Bonferroni düzeltmesi ile p<0.0033 anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

rMSSD değerleri istirahatte 47.79 olup egzersizden hemen sonra 24.93 30 dk sonra 34.,71; 60dk sonra 40.64; 90 dk sonra 39.07; 120 dk sonra 40.93 olup egzersizden hemen sonra ölçülen rSMMD değeri istirahate göre anlamlı derecede farklı bulunmuştur. pNN50 değerleri istirahatte 21.03 olup egzersizden hemen sonra 7.1 30 dk sonra 10.84; 60dk sonra 14.63; 90 dk sonra 14,76; 120 dk sonra 16.45 olup egzersizden hemen sonra ölçülen pNN50değeri

istirahate göre anlamlı derecede farklı bulunmuştur. HF değerleri istirahatte 1201.0 olup egzersizden hemen sonra 368 dk sonra 790.43; 60dk sonra 973; 90 dk sonra 594.57; 120 dk sonra 680.29 olup egzersizden hemen sonra ve 30 dk sonra ölçülen HF değeri istirahate göre anlamlı derecede farklı bulunmuştur. LF değerleri istirahatte 1247.93 olup egzersizden hemen sonra 3796.57; 30 dk sonra 1566,21; 60dk sonra 2252,29; 90 dk sonra 1543.93; 120 dk sonra 2252.50 olup, LF değeri için egzersizden sonra yapılan tüm ölçümlerde istirahat göre anlamlı fark bulunmamıştır. LF/HF oranı değerleri istirahatte 22.42 olup egzersizden hemen sonra 5.22; 30 dk sonra 5,59; 60dk sonra 4.58; 90 dk sonra 4.32; 120 dk sonra 4.99 olup egzersizden hemen sonra ölçülen LF/HF oranı değeri istirahate göre anlamlı derecede farklı bulunmuştur.

Tartışma

Egzersizden sonraki anlık değişiklikleri göstermek üzere kısa süreli ölçümlere duyarlı olan rMSSD ve pNN50 değerleri ile LF/HF oranı kullanılmıştır. HF'nin esas olarak parasempatik aktiviteyi yansıtmaktadır ve çalışmamızda egzersizden hemen sonra düşmesi sempatik aktivite lehinedir. LF bileşeni ise özgül değildir. Bütün ölçümlerimizde istirahat göre fark göstermemiştir. LF/HF oranındaki artış sempatik aktiviteye işaret eder. Çalışmamızda egzersizden hemen sonra anlamlı artış sempatik aktivitenin arttığını göstermektedir. Bu değerlerle uyumlu olarak rMSSD ve pNN50 değerleri de egzersizden hemen sonra azalarak sempatik aktivitenin arttığına işarete etmektedir. Kalp hızı üzerindeki etkinin egzersizden hemen sonra istirahate göre anlamlı derecede farklı olduğu ancak 30.dk dan itibaren bu etkinin kaybolduğu tespit edilmiştir. 60.,90. ve 120.dk da ölçülen değerler istirahate göre fark göstermemektedir. Akut direnç egzersizlerinin sağlıklı genç erişkinlerde kardiyak parasempatik modülasyonu aerobik egzersizlere göre daha fazla azalttığı bilinmektedir (4). KHD'deki parasempatik parametrelerin direnç egzersizi grubunda daha fazla baskılanmış olması kardiyovasküler olaylar açısından direnç egzersizlerinin endurans egzersizlerine göre daha yüksek risk teşkil ettiğini gösterebilir. Bununla birlikte kesin sonuçlar için daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

Sonuç

Sonuç olarak, sporcularda 120 °/sn'de yapılan izokinetik güçlendirme egzersizinin sempatik aktivitenin artışı şeklindeki otonomik etkilerinin kısa süreli olduğuna (<30 dk) işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz S, Diker E. (1996). Kalp hızı degiskenligi. MN Kardiol;3:275–8.

Kingsley JD, Figueroa A. (2016). Acute and training effects of resistance exercise on heart rate variability. Clin Physiol Funct Imaging; 36:179–87.

Sahin Ö.(2010). Rehabilitasyonda izokinetik degerlendirmeler. Cumhuriyet Tıp Derg;32:386-96.

Task Force of the European Society of Cardiology and the North American Society of Pacing and Electrophysiology (1996). Heart rate variability: standards of measurement, physiological interpretation, and clinical use. Eur Heart J;93:1043-65.

Basketbolcular da Bazı Fiziksel Ve Fizyolojik Parametrelerin Farklı Liglere Göre İncelenmesi

Meryem İMER, Ayşegül YAPICI

Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: meryemimer2111@gmail.com

Öz

Basketbolda, oyuncuların oynadıkları liglere göre farklı fiziksel ve fizyolojik gereksinimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın amacı; lig seviyesi farklı basketbolcuların bazı fiziksel ve fizyolojik parametrelerinin incelenmesidir. Çalışmaya; Türkiye erkekler basketbol 2. liginden yaş ortalaması $22,60 \pm 3,47$ yıl, boy ortalaması $196,10 \pm 0,07$ cm ve vücut ağırlığı $90,75 \pm 12,99$ kg olan 20 basketbolcu ile bölgesel ligden yaş ortalaması $20,20 \pm 2,44$ yıl, boy ortalaması $193,85 \pm 0,08$ cm ve vücut ağırlığı $86,45 \pm 9,72$ kg olan 20 basketbolcu olmak üzere toplam 40 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Sporcuların, boy ve vücut ağırlığı, vücut yağ ölçümleri, pençe kuvveti, esneklik, aerobik güç, dikey sıçrama performansı alınmıştır. Ölçümler müsabaka döneminde yapılmış olup testlerle ilgili gerekli bilgilendirmeler test uygulamalarından önce bütün sporculara açıklanmıştır. İstatistiksel analiz için SPSS 13.0 istatistik paket program kullanılmıştır. Normallik sınamasına göre, normal dağılım gösteren veriler için parametrik testlerden bağımsız gruplarda t-testi kullanılmış olup, bu çalışmada hata düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Yaş, sol el pençe kuvveti ve anaerobik güç değişkenleri bakımından bölgesel lig ile 2. lig arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Sonuç olarak, araştırmadan elde edilen bulgular ve literatür incelendiğinde kuvvet ve anaerobik güç parametrelerinin basketbol sporu için performansta belirleyici bir ölçüt olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Basketbol, Anaerobik güç, Aerobik güç, Esneklik

Examination of the Some Physical and Physiological Parameters on Basketball Players According to Different Leagues

Abstract

Many studies have been done to determine anthropometric and physiological profiles in basketball. Body composition, endurance, speed, aerobic-anaerobic power, balance etc. is important for basketball players (Tsunawake et al., 2003). The purpose of this study was to examine of the some physical and physiological parameters on the basketball players according to level of different leagues. A total of 40 male basketball players, second league 20 and local league 20, were examined. The mean (SD) age is 22.60 ± 3.47 years, height is 196.10 ± 0.07 cm and body weight 90.75 ± 12.99 kg, for the second league; the mean age is 20 ± 20.20 years, height is 193.85 ± 0.08 cm and a body weight of 86.45 ± 9.72 kg for the local league. Body weight, body fat, flexibility, grip strength, anaerobic power, aerobic power, vertical jump performance, dynamic balance, standing long jump, speed measurement were taken by the basketball players. The measurements were applied to the contest season and the aims of all tests were explained to the basketball players before the tests were conducted. SPSS 17.0 statistical program was used for the data analysis. In order to explain difference between leagues, Independent-Samples t-Test was used according to the results of the test of normality. The significance level was taken as 0.05. It is found significant differences in second league and local league for age, left hand grip strength, anaerobic power, standing long jump test, dynamic balance and speed variables ($p < 0.05$). As a result, when the findings are obtained from the research and the literatures are examined, it is considered that the strength and anaerobic power parameters are a determining criterion for performance for basketball sport.

Keywords: Basketball, Anaerobic power, Aerobic power, Flexibility

Giriş

Basketbol oyunu küçük sahada büyük seyirci önünde çok hızlı oynanan bir oyundur (Baker, 1993). Atlayış, duruşlar, vuruşlar, sprintler, yürüme, durma ve koşu gibi düşük yoğunluklu aktiviteler gerektiren aerobik tabanlı anaerobik bir spordur, teknik ve taktik elementlerin oyun içerisinde ani ve değişken pozisyonlarda uygulanma zorunluluğu, koordinasyon gibi özelliklerin gelişmesinde de büyük bir etkidir (Akçayaka, 2009). Gelişme ve motor performans arasındaki ilişki genelde antropometrik faktörlere bağlıdır ve performansın gelişmesine katkıda bulunur. Basketbol fiziki ve fizyolojik özelliklerinin bilinmesi antrenman bilimi açısından spora çok yönlü yenilikler getirmiştir. Antrenörler, antrenman planlarını bu bilgilerle geliştirebilmekte ve kendine özgülük teknikler oluşturabilmektedirler (Duvul, 2005). Bu çalışmanın amacı; lig seviyesi farklı basketbolcuların bazı fiziksel ve fizyolojik parametrelerinin incelenmesidir.

Materyal ve Metod

Çalışmaya: Türkiye erkekler basketbol 2. liginden 20 basketbolcu ile bölgesel ligden 20 basketbolcu olmak üzere toplam 40 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Deneklerin boy uzunlukları ve vücut ağırlığı ölçümleri hassaslık derecesi 0.01 m ve 0.01 kg olan stadiometre (Seca, Almanya) ile ölçülmüştür. Esnekliğin ölçülmesinde otur-eriş testi uygulanmış ve deneklerin ölçümü iki defa alınmış en iyi değer cm cinsinden kaydedilmiştir. Denge testinde SEBT denge testi kullanılmıştır. Aralarında 120 derece açı bulunan 3 adet mezura. Anterior, posteromedial ve posterolateral yönlere, her yönde alınan 3 ölçümün ortalaması alındı. Asıl ölçümden önce ikişer deneme verildi. Asıl ölçüme geçmeden önce 5 dakika dinlendirildi. Ölçümlerde iki bacakta da her yön için üçer ölçüm alındı. Uzanan bacağın ayak parmak uçları ile çok hafif dokunup başlangıç pozisyonuna dönmeleri istendi. Her iki bacak boy uzunluğu avrı avrı ölçülmüştür. Durarak uzun atlama testi ölçümü mezura yardımıyla ölçülmüştür. Çalışmaya katılan deneklere 2 tekrar hakkı verildi ve en iyi değer cm cinsinden kayıt edilmiştir. Sıçrama testinde, iPhone MY Jump programı kullanılmıştır. Sıçranılan mesafe Lewis formülünden anaerobik güç değerleri hesaplanmıştır. $P = (\sqrt{4.9} (Ağırlık) \sqrt{D^n})$, $P = Güc$, $D^n = Dikey sıçrama mesafesi (m)$ 10-20 m sürat ölçümleri New test ile ölçülmüştür. Deneklere iki deneme hakkı verilmiş ve sonunda elde edilen en iyi test skoru değerlendirilme ve alınmıştır. Elde edilen dereceler saniye cinsinden kaydedilmiştir. Aerobik güç ölçümleri 20 m mekik koşu testi ile ölçüldü. VO_{2Max} değerleri indirek yolla hesaplandı. Yağ yüzdeleri; Holtain skinfold kaliper ile iki bölgeden (Suprailiac, Triceps) deri kıvrım kalınlığı ölçüldü (Sloan ve Weir'in erkekler için geliştirdiği formül ile VYY% olarak bulundu.

$$Yağ \% = \left[\frac{4.57}{Yoğunluk} - 4.142 \right] 100$$

Pence kuvveti ölçümleri 0-100 kg arası kuvvetölçen TAKEI Grip-D marka el dinamometresi ile yapıldı. Her iki el ölçümü için 2 deneme yapılmıştır ve kg cinsinden kaydedilmiştir. İstatistiksel analiz için SPSS 17.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Normallik sınamasına göre, normal dağılım gösteren veriler için parametrik testlerden bağımsız gruplarda t-testi kullanılmış olup, bu çalışmada hata düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Tablo.1. Araştırma Grubunun Liglere Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	2. Lig		Bölgesel Lig		2. Lig + Bölgesel Lig		
	n=20		n=20		Ortalamalar arası fark	t	p
	Ortalama	Sd	Ortalama	Sd			
Yaş (yıl)	21,6	3,47	19,2	2,44	2,4	4,638	0,000*
Boy (m)	196,1	0,07	193,85	0,08	2,25	1,651	0,107
Vücut Ağırlığı (kg)	91,75	12,99	86,45	9,72	5,3	2,012	0,051
Sağ El Pençe Kuvveti (kg)	44,58	11,99	38,91	10,49	5,668	1,591	0,12
Sol El Pençe Kuvveti (kg)	44,56	10,98	35,82	7,74	8,74	2,908	0,006*
Esneklik (cm)	27	7,38	23,6	5,61	3,4	1,639	0,109
VO ₂ Max (ml/kg/dk)	51,8	11,54	45,65	3,97	6,15	1,518	0,142
Anaerobik Güç (kg-m/sn)	170,33	22,59	156,78	17,27	13,55	2,131	0,040*
Yağ %	12,48	6,38	13,08	5,4	0,593	0,317	0,753
Durarak Uzun Atlama Testi	178,32	25,76	164,42	18,29	13,925	2,486	0,03*
Sağ Dinamik Denge	11,21	0,58	9,98	0,42	1,24	0,923	0,041*
Sol Dinamik Denge	9,22	0,41	7,89	0,35	1,33	0,715	0,022*
10 Metre Sürat Testi	1,90	0,10	1,94	0,13	-0,04	0,156	0,020*
20 Metre Sürat Testi	3,32	0,14	3,36	0,26	-0,04	0,356	0,043*

Tablo 1'e göre; yaş, sol el pençe kuvveti anaerobik güç (kg-m/sn), durarak uzun atlama testi, sağ dinamik denge, sol dinamik denge, 10 metre sürat testi, 20 metre sürat testi değişkenleri bakımından bölgesel lig ile 2. Lig arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). 2. ligde oynayan sporcuların değerleri bölgesel ligde oynayan sporcuların değerlerinden daha yüksek bulunmuştur. Diğer değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0.05$).

Tartışma

Hakinen ve ark.(1993), elit düzey 16 erkek basketbolcu üzerinde yaptıkları çalışmada; VO₂max kapasiteleri ortalamalarını 48.0 ± 6.6 ml/kg/dk olarak bulmuşlardır. Kutlay (1984), 46 sporcu üzerinde yapmış olduğu bir çalışmada basketbolcuların esneklik testi ortalaması 15 ± 4.32 cm., olarak tespit edilmiştir. Erol ve Sevim (1993), yapmış oldukları bir çalışmada basketbol oyuncularının sağ el pençe kuvvet ortalamasını $47,32 \pm 7,47$ kg ve sol el pençe kuvvet ortalaması $44,79 \pm 7,96$ kg. olarak bulunmuştur. Bizim çalışmamıza benzer nitelikte McLeod ve arkadaşları (2009) yaptıkları çalışmada 6 haftalık denge antrenmanlarının genç lisesi basketbolcu kadınlarda Yıldız Denge Testi ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı

değişimlere neden olduğunu bulmuşlardır. Szmedra ve ark. (1990) yaptığı çalışmada sezon boyunca haftada üç kez 50 dakikalık antrenman verilen atletlerde kilodaki düşüşün %2.2, vücut yağ yüzdesindeki düşüşün %1.3 olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç

Sonuç olarak, ikinci lig takımları ile bölgesel lig takımları arasındaki fiziksel ve fizyolojik parameter sonuçları açısından değerlendirildiğinde birçok araştırmayla paralellik, bazı araştırmalar ile de farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir (Cicioğlu, 1995; Erdağlı, 2000; Büyükyazı, 2000; Viviani ve Casagrande, 2008). Araştırmadan elde edilen bulgular ve literature incelendiğinde kuvvet ve anaerobic güç parametrelerinin basketbol için performansta belirleyici bir kıstas olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçakaya, İ. (2009). Trakya üniversitesi futbol, atletizm ve basketbol takımlarındaki sporcuların bazı motorik ve antropometrik özelliklerinin karşılaştırılması (Yüksek lisanstezi). Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Baker J, (1993) Ramsbottom R, Hazeldine R. Maksimal shuttle runnin gover 40 m as a measure of anaerobic performance , British Journal of Sports Medicine, ,27(4) :228–232.
- Büyükyazı, G., Sevim, Y., (2000) Farklı aerobik antrenman programlarının 15-16 yaş grubu erkek basketbolcuların aerobik ve anaerobik güçleri üzerine etkileri, Ege Üniversitesi Spor Hekimliği Dergisi, 1, 19-28
- Cicioğlu, İ., (1995) Pliometrik antrenmanın 14-15 yaş grubu basketbolcuların dikey sıçraması ile bazı fiziksel ve fizyolojik parametrelere üzerine etkisi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi, Ankara, s. 48-55,
- Duyul, M. (2005.) Hentbol, Voleybol Ve Futbol Üniversite Takımlarının Bazı Motorik Ve Antropometrik Özelliklerinin Başarıya Olan Etkilerinin Karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi)., Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Erdağlı, A.C., (2000). Lise düzeyinde basketbol, voleybol ve hentbol takımlarındaki sporcuların fiziksel ve fizyolojik parametrelerinin karşılaştırılması, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir, s. 41
- Kutlay, Ş. (1984). Lise düzeyinde hentbol, voleybol ve basketbolcularla spor yapmayanların bazı fiziksel ve fizyolojik özellikler yönünden karşılaştırılması, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir, s. 28-33
- McLeod T. C. V., Armstrong T., Miller M., Sauers J. L. (2009) Balance Improvements in Female High School Basketball Players After a 6-Week Neuromuscular-Training Program. Journal of Sport Rehabilitation, 18: 465-481.
- Szmedra L, Mura L M, Sheron W M. (1988) Exercise tolerance body composition and blood lipids in obese African – American women following short-term training. J Sports Med Phys Fitness 38:59-65.
- Viviani, F., Casagrande, G., (2008) Somatotype characteristics of Italian male basketball, soccer, and volleyball players. J. Sports. Sci. 8, 184

Basketbolcular da Farklı Çeviklik Testleri ve Sürat Performansları Arasındaki İlişki

Ayşegül YAPICI

Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: ayapici@msn.com

Öz

Elit seviyedeki basketbol maçlarında kullanılan zaman-hareket analizleri araştırmaları, genç sporcuların yüksek yoğunlukta 40-60 tane maksimal sıçrama, yönelme ve 50-60 tane değişik hızda yapılan 991 metrelik (yüksek yoğunlukta) mesafe kat ettikleri ve her maçta yüksek yoğunlukta ortalama 105 hareket yaptıkları belirlenmiştir. Bu araştırmanın amacı; basketbolcularda çeviklik ve sürat performansları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Bu araştırmaya, Denizli ili Pamukkale Üniversitesinde okuyan kadın basketbol takımından 12 kişi (yaş:20.72 ± 1.27 yıl; boy:169.90 ± 4.20 cm; vücut ağırlığı:57.70 ± 3.66 kg) gönüllü olarak katılmıştır. Teste katılan sporcuların test başlamadan önce antropometrik ölçümleri (boy uzunlukları ve vücut ağırlıkları) yapılmıştır. Bu ölçümlerin ardından 10 dakikalık aktif ısınmadan sonra, T-test, İllionis, Koni Mekik çeviklik testleri ve 10-20 m sürat ölçümleri yapılmıştır. Her ölçüm arasında 20 dakika, her tekrar arasında 2 dakika dinlenme verilmiştir. Her test protokolü 2 tekrar ile uygulanmıştır. Verilerin analizinde sporculara ait antropometrik özellikler, çeviklik ölçümleri ve sürat ölçümlerinden elde edilen verilere ilişkin tanımlayıcı istatistikler hesaplandı. Verilerin normal dağılım varsayımına uyup uymadığını incelemek amacıyla Shapiro-Wilk testi uygulandı. Bu test sonucunda veriler normal dağılım gösterdiğinden parametrik ölçümler kullanıldı. Sürat performansları ve çeviklik ölçümleri arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon testi ile bakılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 17.0 paket programı kullanılmış ve anlamlılık olarak $p < 0.05$ değeri alındı. 10 m sürat performansları ile 3 ayrı çeviklik testi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > 0.05$). 20 m sürat performansları ile T test performansları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur ($r = 0.750$, $p < 0.01$). İllionis ve koni mekik testi ile 20 m sürat performansları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur ($r = 0.670$, $r = 0.628$, $p < 0.05$). Sonuç olarak; kadın basketbolcularda yapılan bu çalışmada sprint performansı ile çeviklik testleri arasında ilişki bulunmuştur. T testin, İllionis ve koni mekik çeviklik testlerine göre basketbolcular için daha uygun olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sprint, Çeviklik, Basketbol

The Relationship between Different Agility Tests and Sprint Performance in Basketball Players

Abstract

The time-lapse analyzes used in elite-level basketball games have shown that young athletes have a range of 40-60 max leap, orientation and 991 meters (high intensity) at 50-60 different speeds. The purpose of this research; to investigate the relationship between basketball players' agility and speed performance. This research. 12 women from the women's basketball team who read Pamukkale University in Denizli province (age: 20.72 ± 1.27 years; height: 169.90 ± 4.20 cm; weight: 57.70 ± 3.66 kg) participated voluntarily. Athletes participating in the test were subjected to anthropometric measurements before the test was started. After 10 minutes of active warm-up after these measurements, T-test, Illionis, Koni Shuttle agility tests and 10-20 m speed measurements were performed. Twenty minutes between each measurement and two minutes between each repetition were given. Each test protocol was applied with 2 repeats. The Shapiro-Wilk test was performed to investigate whether the data fit the normal distribution assumption. Parametric measurements were used because the data showed normal distribution as a result of this test. The relationship between speed performances and agility measures was examined by Pearson correlation test. SPSS 17.0 package program was used for statistical analysis of the data and $p < 0.05$ value was taken as significance. There was no statistically significant correlation between 10 m speed performance and 3 separate agility tests ($p > 0.05$). A statistically significant positive correlation was found between 20 m sprint performances and T test performances ($p < 0.01$). No statistically significant correlation was found between the Illionis and cone shuttle test and 20 m sprint performance ($p > 0.05$). As a result; in this study conducted on female basketball players, the relationship between sprint performance and T test was found. T test, illionis and cone shuttle agility tests are more suitable for basketball players.

Keywords: Sprint, Agility, Basketball

Giriş

Elit düzeyde oynanan basketbol mükemmel bir dayanıklılık, hız, çeviklik ve güç gerektiren bir spordur (Siegler ve ark., 2003; Hoffman, 2002; Polman ve ark., 2004). Doğal olarak hareket yetenekleri boyutunda, fiziksel ve fizyolojik yapı da önemlidir. Fiziksel yapının branşa özgün uyumluluğu ile fizyolojik kapasitenin yüksek olması performans açısından önemli kriterler içerisinde yer almaktadır. Basketbol, müsabaka sırasında kısa zaman içinde yüksek yoğunluklu bir aktiviteye dönüşebilir (Narazaki, 2009). Egzersiz yoğunluğunun kapsamını daha düzgün yapabilmek için yapılan bazı çalışmalardan hem performans hem de fizyolojik değişiklikler incelenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda basketbol müsabakası içerisinde oynanan sürenin %75'inde oyuncuların maksimal kalp atım hızlarının (KAH_{maks}) %85 ile oynadıkları tespit edilmiştir. Elit seviyedeki basketbol maçlarında kullanılan zaman-hareket analizleri araştırmasına göre genç sporcular yüksek yoğunlukta 40-60 maksimal sıçrama, yönelme ve 50-60 değişik hızda yapılan 991 metrelik (yüksek yoğunlukta) bir mesafe katederlerken, her maçta yüksek yoğunlukta ortalama 105 hareket yaptıkları bildirilmiştir (Abdelkrim ve ark., 2010). Bu araştırmanın amacı; basketbolcularda çeviklik ve sürat performansları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Materyal ve Metod

Çalışmamıza; Denizli ili Pamukkale Üniversitesinde okuyan, 12 sağlıklı kadın basketbolcu (yaşı 20.72 ± 1.27 yıl, boyu 169.90 ± 4.20 cm, kilosu 57.70 ± 3.66 kg) katılmıştır. Teste katılan sporcuların test başlamadan önce antropometrik ölçümleri; boy uzunlukları ve vücut ağırlığı ölçümleri hassaslık derecesi 0.01 m ve 0.01 kg olan stadiometre (Seca, Almanya) ile ölçüldü. Ardından 10 dakikalık aktif ısınma yaptırıldı. Deneklere t-test, illionis, koni mekik koşusu alıştırmaya çeviklik testi ve 20 m sürat ölçümleri yapılmıştır. Her ölçüm arasında 20 dakika, her tekrar arasında 2 dakika dinlenme verilmiştir. Her test protokolü 2 tekrar ile uygulanmıştır. Çeviklik ölçümlerinde t-test, illionis, koni mekik koşusu testleri uygulanmış ve tek kapılı fotosel ve huni kullanılmıştır. Sürat ölçümlerinde sporcular belirlenen 20 m mesafede fotosel arasında maksimal eforla koşturuldu. Verilerin normal dağılım varsayımına uyup uymadığını incelemek amacıyla Shapiro-Wilk testi uygulandı. Bu test sonucunda veriler normal dağılım gösterdiğinden parametrik ölçümler kullanıldı. Sürat performansları ve çeviklik ölçümleri arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon testi ile bakılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 17.0 paket programı kullanılmış ve anlamlılık olarak $p < 0.05$ değeri alındı.

Bulgular

Basketbolcuların, 10 m ve 20 m sürat performans değerleri ile t test, illionis ve koni mekik çeviklik testleri tanımlayıcı istatistikleri Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Deneklerin sürat ve çeviklik test performansları

10 m sürat (sn)	1.91 ± 1.02
20 m sürat (sn)	3.32 ± 0.14
T Test (sn)	9.30±0.77
Illionis (sn)	9.74±0.49
Koni Mekik (sn)	9.61 ±0.35

Basketbolcuların 10 m ve 20 m sürat performans değerleri ile t test, illionis ve koni mekik çeviklik testleri arasındaki ilişki tablosu Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2. Deneklerin sürat ve çeviklik test performansları arasındaki ilişki

n=12	T Test	Illionis	Koni Mekik
10 m sürat	0.08	0.21	0.31
20 m sürat	0.00**	0.35	0.27

*p<0,05; ** p<0,01

10 m sürat performansları ile 3 ayrı çeviklik testi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p>0.05). 20 m sürat performansları ile T test performansları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur (p<0.01). İllionis ve koni mekik testi ile 20 m sürat performansları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p>0.05).

Tartışma ve Sonuç

Young ve arkadaşları (2001), iki guruba ayırdığı sporculara 6 hafta boyunca düz sürat ve içerisinde 3-5 yön değiştirmesi olan sürat antrenmanı yaptırmıştır. Düz sürat antrenmanının düz sürat performansını %3 oranında artırdığını ancak, 5 yön değiştirme içeren çeviklik testi performansında bir gelişime neden olmadığını belirtmişlerdir. Çeviklik antrenmanı yapan gurubun ise hem düz sürat, hem de yön değiştirmeli sürat testlerindeki performanslarında bir gelişime neden olmadığını gözlenmiştir. Diğer bir çalışmada McBride ve arkadaşları (2002), 8 hafta skuat sıçrama antrenmanının maksimum kuvvet performansında %8'lik bir artışa, maksimum kuvvetin % 30'unda da %10' luk bir artışa neden olduğunu belirtmiştir. Buna rağmen, T-testi çeviklik testinde ise yön değiştirmeli sürat performansında ise %1.7' lik bir değişim olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışmalar, tek başına bir antrenman olarak yaptırılan kuvvet ve güç çalışmalarının, kuvvet ve gücün artırılmasında belirgin rol oynadığını ancak,

sürat ve çeviklik performanslarını direk olarak etkilemediğini sadece bu özelliklere temel hazırladığını göstermektedir.

Sonuç olarak; kadın basketbolcularda yapılan bu çalışmada sprint performansı ile çeviklik testleri arasında ilişki bulunmuştur. T testin, İllionis ve koni mekik çeviklik testlerine göre basketbolcular için daha uygun olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Abdelkrim B; Castagna C., El Fazza S., El Ati. J, (2010). The effect of players' Standard and Tactical strategy on game demands in men's basketball. *Journal of strength and conditioning research*. 24(10) 2652-2662.

Hoffman J. (2002). Principles of training. In: Physiological aspects of sport training and performance. J. Hoffman, ed. Champaign, IL: Human Kinetics, 71-76.

Narazaki, K., Berg, K., Stergiou, N., and Chen, B. (2009) Physiological demands of competitive basketball. *Scand J Med Sci Sports* 19: 425-432.

Polman RCJ, Walsh D, Bloomfield J, Netsi M. Effective conditioning of female soccer players. *J. Sports Sci*. 2004; 22:191-203.

Siegler, J., Gaskill, S. and Ruby, B. (2003). Changes evaluated in soccer-specific power endurance either with or without a 10-week, in-season, intermittent, high-intensity training protocol. *Journal of Strength and Conditioning Research* 2, 379-387.

Young WB, McDowellMH, Scarlett BJ. (2001(a)). Specificity of sprint and agility training methods. *J.Strength Cond Res*. 15:315-9.

Farklı İzokinetik Hızlarda Yapılan Güçlendirme Antrenmanının Zamana Bağlı Olarak Kan Basıncı ve Damar Sertliği Üzerine Etkisi

Gülin FINDIKOĞLU¹, Ömer ZAMBAK², Özkan BURAK¹, Ayşegül YAPICI³

¹ Pamukkale Üniversitesi, Tıp fakültesi, FTR bölümü, Denizli, TÜRKİYE

² Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütayha, TÜRKİYE

³ Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: ayapici@msn.com

Öz

Farklı izokinetik hızlarda güçlendirme antrenmanı yapan sporcularda kan basıncının ve damar sertliğinin akut olarak zamana bağlı değişimini incelemek üzere düzenlenmiştir. Çalışmaya 15 ve 16 kişilik 2 grup sağlıklı genç erkek sporcu dahil edilmiştir. Gruplara farklı bir günde izokinetik kuvvet test uygulanmıştır. Grup 1, ve grup 2 sırası ile 60 ve 120°/sn hızda 5 set*10 tekrar olmak üzere ve setler arasında 1 er dk dinlenme süreleri olacak şekilde çalışmışlardır. Sistolik, diastolik kan basıncı, ogmentasyon basıncı ve nabız dalga hızı istirahatte iken, izokinetik egzersiz biter bitmez, bittikten 30,60,90 ve 120 dk sonra ölçülmüştür. Sistolik, diastolik kan basıncı, ogmentasyon basıncı ve nabız dalga hızı değerleri tüm ölçümlerde gruplar arasında anlamlı fark göstermemiştir (p<0.05). Grup1 ve 2'nin kendi içindeki değerlendirilmelerine bakıldığında, egzersiz bitimindeki sistolik kan basıncı sırası ile 137,33±17,89 ve 132,50±10,37 olup diğer tüm ölçümlerden anlamlı olarak farklı bulunmuştur (p<0.05). Egzersizden sonra grup 1 ve 2 diastolik kan basıncı sırası ile 81,07±10,32 vs 79,50±4,14 ve ogmentasyon indeksi ise 6,53±5,59 vs 6,17±4,36 olup tüm ölçümlerde gruplar içi fark göstermemiştir (p>0.05). Nabız dalga hızı ise egzersiz sonrası her iki grupta 5,38±0,63 vs 5,25±0,29 olarak bulunmuş ve diğer tüm ölçümlerden anlamlı fark göstermiştir (p<0.05). 60 ve 120°/sn'lik hızlarda yapılan izokinetik egzersizlerinde sistolik ve diastolik kan basıncı ve damar sertliğine işaret eden nabız dalga hızı ve ogmentasyon indeksi açısından fark yoktur. Sistolik kan basıncı ve nabız dalga hızı egzersizden hemen sonra en yüksek değere ulaşmaktadır ancak yarım saat sonra bu etki kaybolmaktadır. İzokinetik egzersizlerin kan basıncı ve damar sertliği indeksleri üzerinde etkisi 30 dk içinde sonlanmaktadır ve yapılan izokinetik egzersizin hızından etkilenmemektedir.

Anahtar Kelimeler: izokinetik, kan basıncı damar sertliği

Temporal Effect of Isokinetic Strengthening Training at Different Angular Velocities on Blood Pressures and Arterial Stiffness

Abstract

Blood encounters with a resistance while it is pumped from heart to periphery. In order to overcome the resistance, the blood needs to be pumped in to the blood stream with some pressure. This pressure is called as arterial blood pressure. Arterial blood pressure is dependent on two factors. These are the amount of blood pumped in to the circulation in a unite time period and the resistance of the vessel wall that the blood circulated in. Blood pressure reaches to the highest value when the heart muscle contracts and pumps blood into large vessels. This is called systolic blood pressure. Its normal value is 120 mmHg. The blood pressure decreases to its lowest value in the diastolic phase when the heart muscle relaxes after contraction. This is called diastolic blood pressure. Its normal value is 80 mmHg. As a result, blood pressure lies between two peak values which are reached at systole and diastole. Arterial compliance is the ability of the vessel wall to dilate and contract with respect to cardiac systole and diastole. Compliance, works to convert intermittent and pulsatile blood flow nature to laminar blood flow in response to cardiac systolic and diastolic response. Arterial stiffness which is the opposite of compliance is related with a decrease in vessel wall elasticity. Pulse wave velocity (PVW) is defined as the velocity of the pressure waves composed of pulse pressure radiating from aorta to periphery. Pulse wave velocity (PVW) is considered as the golden standard for arterial stiffness and is an important indicator arterial stiffness. PVW increases with a decrease in arterial elasticity and increase in vessel stiffness. PVW is between 3-5m/s in youngsters but increases with age. Acute resistive exercise is found to be related with increased arterial stiffness and hemodynamic stress. Acute changes following exercise in PVW is found to be related with sympathetic activity and the effect of molecules produced from striated muscle on smooth muscle of vessel wall. The muscular contraction velocity is constant through the joint range of motion and with maximal power during isokinetic contraction. Isokinetic machines generate information related with muscular force and balance. They can be used for training and rehabilitation. High velocity of motion (180°/s, 240°/s, 300°/s) is suitable when explosive power and speed whereas low velocity of motion (30°/s, 60°/s, 90°/s) is suitable when increase in muscle strength is desired. The aim of this study is to compare acute effects of exercise in blood pressure and PVW between 2 groups of sportsmen making strengthening training at 60 and 120°/s angular velocities. Furthermore, same parameters were investigated for their change with respect to time.

Keywords: isokinetic, blood pressure, arterial stiffness

Giriş

Kan kalpten dolaşım sistemine pompalanıp vücuda dağılırken bir dirençle karşılaşır. Bu direnci yenmek için kanın kalpten belli bir basınçla itilmesi gerekir. Bu basınca “atar damar basıncı” adı verilir. Atar damar basıncı temel olarak iki etkene bağlıdır: Pompalanan kan miktarı, yani kalpten birim zaman içinde dolaşım sistemine gönderilen toplam kan ve bu kanın içinde dolaştığı damar duvarlarının gösterdiği direnç. Kalp kasılıp içindeki kanı geniş damarlara pompaladığı sistol evresinde basınç en yüksek düzeye ulaşır. Buna sistolik kan basıncı adı verilir. Değeri 120mmHg'dır. Kasılmayı izleyen ve kasın gevşeyerek kalbin yeniden kanla dolmaya başladığı diyastol evresinde ise basınç en düşük değerine iner. Buna diastolik kan basıncı adı verilir. Değeri 80mmHg'dır. Sonuç olarak kan basıncı sistol ve diyastol evrelerinde ulaştığı iki uç değer arasında bulunur. Arter kompliyansı bir arterin kardiyak sistol ve diyastol cevabına bağlı olarak genişlemesi ve daralmasını yansıtır. Kompliyans, kan akımının aralıklı ancak pulsatil bir akımdan daha düzgün ve laminar bir akıma dönmesine yarar. Kompliyansın tersi olan arteriyel sertlik damar esnekliğinin azalması ile ilgilidir. Nabız dalga hızı (NDH) nabız basıncının aort üzerinden periferde dağılmasıyla olan basınç dalgasının hızı olarak tanımlanmaktadır. Nabız dalga hızı (NDH) arteriyel sertlik ölçümünün altın standardı olarak kabul edilir ve santral arteriyel sertliği gösteren önemli bir işarettir. Arteriyel elastikiyetin azalması ve damar sertliğinin artmasıyla NDH artış göstermektedir. Gençlerde bu hız 3-5 m/sn gibi hızlardayken yaşla birlikte artış görülür (Caro, 1978; Safar et al., 2003). Akut dirençli egzersizler artmış arteriyel sertlik ve hemodinamik stres ile ilişkili bulunmuştur. Egzersiz sonrasında NDH'deki akut değişiklikler sempatik aktivite ve aktif kas tarafından üretilen metabolitlerin düz kas tonusu üzerine yaptığı değişikliklerle ilgili bulunmuştur. İzometrik kasılma sırasında eklem hareket açıklığı boyunca hareketin her aşısında kasların kasılma hızı sabit ve maksimal güçte olur. İzometrik cihazlar hem kas dengesi ve kuvvetiyle ilgili bilgi verir hem de antrenman ve rehabilitasyon amacıyla kullanılabilir. Patlayıcı güç ve hız istenen durumlarda yüksek hız dereceleri (180°/sn, 240°/sn, 300°/sn) uygun iken kuvvet artışı istenen durumlarda düşük hız derecelerinin (30°/sn, 60°/sn, 90°/sn) kullanımı uygundur (Sahin, 2010). Çalışmamızın amacı 60 ve 120 açısal hızda izometrik güçlendirme egzersizi yapan 2 grup sporcu arasında egzersizin akut etkisi olarak kan basıncı ve nabız dalga hızı ile ilgili parametrelerde fark olup olmadığını araştırmaktır. Ayrıca her iki grup içinde aynı parametreler için zamana bağlı değişiklik olup olmadığı araştırılacaktır.

Materyal ve Metod

Sırasıyla 15 ve 16 sporcunun katıldığı, ortalama yaşı 21,8±4,8 ve 22,3±3,7; vücut kitle indeksi 24,7±2,8 ve 23,8±3,7 olan 2 grup sporcu çalışmaya dahil edildi. Isomed 2000 cihazı kullanılarak sporculara farklı bir günde maksimal izometrik test yapılmıştır. Çalışmaya sabah saatlerinde ancak farklı günlerde 1 sporcu alınmıştır. Çalışma günü, 1.grup sporcular 60 °/sn hızda; 2.grup sporcular 120°/sn hızda, konsantrik tipte ve maksimale yakın kuvvette 5 set*10 tekrar olmak üzere ve setler arasında 1'er dk dinlenme süreleri olacak şekilde çalışmışlardır. Kan basıncı ve nabız dalga hızı ile ilgili olarak Tansiyon holter cihazı (Mobil-O-Graph) kullanılarak Sistolik ve Diastolik Kan Basıncı, Ogmentasyon İndeksi ve Nabız Dalga Hızı toplam 6 defa şu surelerde ölçülmüştür. 1)istirahat halinde, 2)egzersizden hemen sonra, 3) egzersizden 30 dk sonra 4) gzersizden 60 dk sonra, 5)egzersizden 90 dk sonra, 6) egzersizden 120 dk sonra, yatar pozisyonda 5 dk boyunca alınmıştır. Veriler SPSS 17 paket programı ile parametrik değişkenlerde gruplar arası karşılaştırma için «Bağımsız Gruplarda T Testi»;Grup içi karşılaştırmalarda «Tekrarlayan Ölçümlerde Varyans Analizi» kullanılarak yapıldı. p<0.05 anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Sistolik kan basıncı açısından gruplar arasında fark bulunmadı. Yalnızca 60 °/sn hızda çalışan grupta istirahate göre egzersizden hemen sonra anlamlı bir artış tespit edildi (118,87 vs 137,33) ($p < 0.05$). Diastolik kan basıncı değeri açısından tüm ölçümlerde gruplar arası fark yoktu ($p > 0.05$). Her iki grup içinde bakıldığında istirahate göre zamana bağlı olarak anlamlı bir fark tespit edilmedi ($p > 0.05$). Ogmentasyon indeksi açısından tüm ölçümlerde gruplar arası fark yoktu ($p > 0.05$). Her iki grup içinde bakıldığında istirahate göre zamana bağlı olarak anlamlı bir fark tespit edilmedi ($p > 0.05$). Nabız Dalga Hızı açısından gruplar arasında fark yoktu ($p > 0.05$). Yalnızca 60 °/sn hızda çalışan grupta istirahate göre egzersizden hemen sonra anlamlı bir artış tespit edildi (6,53 vs 28,67) ($p < 0.05$).

Tartışma

60 °/sn ve 120°/sn hızda yapılan izokinetik güçlendirme egzersizinin kan basıncı ve damar sertliği üzerine etkileri incelendiğinde, her iki grup arasında sistolik ve diastolik kan basıncı ile damar sertliği göstergesi olan ogmentasyon indeksi ve nabız dalga basıncı arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç her 2 grubun yaptığı egzersizin ölçülen iş yükü açısından eşit olması ile açıklanabilir. Böylece eşit derecede mekanik yükte çalışan grupların kan basıncı ölçümleri de farklı çıkmamış olabilir. 60 °/sn hızda çalışan 1. grup sporcularda çalışma ile ilgili parametrelerin zaman bağlı değişimi incelendiğinde, sistolik kan basıncı ve nabız dalga hızının izokinetik egzersizden hemen sonra anlamlı olarak arttığı gösterilmiştir. 30. dk'dan itibaren 2 saate kadar yapılan ölçümlerde istirahate göre anlamlı fark bulunmamıştır. 120 °/sn hızda çalışan 2. grup sporcularda çalışma ile ilgili parametrelerin zaman bağlı değişimi incelendiğinde, bütün parametrelerin istirahate göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. American College of Sports Medicine ve American Heart Association tarafından direnç egzersizleri tavsiye edilmekle birlikte direnç egzersizlerinin arteriyel sertlikte artışa sebep olması nedeniyle bu önerilerde gelecek zamanda düzenlemeler gerekebilir (Nelson et al., 2007). Gençlerde görülen arteriyel sertlik artışları görece düşük olup özellikle genç erişkinlerde klinik yan etkilere sebebiyet vermeyecek kadar az olabilir. Yüksek direnç egzersizleri arteriyel sertlikle belirgin birliktelik göstermekle birlikte, orta seviyedeki direnç egzersizleri arteriyel sertlikle ilişkili değildir. Yüksek dirençli egzersizler gençlerde arteriyel sertlikle ilişkilidir. Yüksek direnç egzersizlerinin arteriyel sertliğe sebep olmasında sempatik sinir sisteminde artmış deşarjlar ve arter duvarında artmış vazokonstrüktör tonus rol oynamaktadır (Miyachi, 2013).

Sonuç

60 °/sn hızda çalışan grup sporcularda egzersizden hemen sonra damar sertliğinin göstergesi olan nabız dalga basıncı hemen artmakta ancak 30 dakikadan itibaren devam etmemektedir. Nabız dalga hızındaki bu artış sistolik kan basıncının artışı ile ilgili olabilir. Damar sertliğini gösteren nabız dalga hızında egzersizden hemen sonraki artış geçici bir etki olarak düşünülebilir.

KAYNAKÇA

Caro CG, Pedley TJ, Schroter RC, Seed WA. (1978). The Mechanics of the Circulation. New York: Oxford University Press:243-349.

Miyachi M. (2013). Effects of resistance training on arterial stiffness: a meta-analysis. Br J Sports Med; 47:393–6.

Nelson ME, Rejeski WJ, Blair SN, Duncan PW, Judge JO, King AC, et al. (2007). Physical activity and public health in older adults: recommendation from the American College of Sports Medicine and the American Heart Association. Circ;116:1094–105.

Safar ME, Levy BI, Struijker-Boudier H. (2003). Current perspectives on arterial stiffness and pulse pressure in hypertension and cardiovascular diseases. Circ;107:2864-9.

Sahin Ö. (2010). Rehabilitasyonda izokinetik degerlendirmeler. Cumhuriyet Tıp Derg; 32: 386-96.

Futbolculara Uygulanan Farklı Kombine Antrenman Metotlarının Kan Laktat Düzeyleri Üzerine Etkisi

Sibel DÜNDAR¹, Ayşegül YAPICI¹, Engin Güneş ATABAŞ², Müşerref DORUK²

¹ Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE

² Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli, TÜRKİYE

E-Posta: sdundar@pau.edu.tr

Öz

Futbolda, yüksek fiziksel gereksinimleri olan aralıklı sporlarda; sıçramalar, yön değiştirmeler, yüksek hızda koşular ve sprintler gibi, sıkça uygulanan yoğun aktiviteler görülmektedir. Futboldaki performans hem dayanıklılık hem de toparlanma kapasitesiyle yakından ilişkilidir. Egzersizi takiben kandan laktatın uzaklaştırılmasının bir sonraki performans için; özellikle de sonraki egzersizler tekrarlı ve yüksek yoğunluklu ise önemlidir. Bu çalışmanın amacı; futbolculara uygulanan farklı kombine antrenman metotlarının, kan laktat düzeyleri üzerine etkisini incelemektir. Bu araştırmaya, Denizli Süper Amatör Liginde oynayan Serinhisar futbol takımındaki 17 sağlıklı erkek futbol oyuncusu gönüllü olarak katılmıştır. Futbolculara 2 ayrı gün kombine antrenman uygulanmıştır. Birinci gün sıçrama ağırlıklı çalışmaların olduğu antrenman, ikinci gün sürat ağırlıklı çalışmaların olduğu antrenman uygulanmıştır. Çalışmalar 5 gün ara ile yapılmıştır. Her futbolcunun antrenman bitiminden 3 dakika sonra kulak memesinden kan laktatları alınmıştır. Futbolcuların kan laktat cevaplarına ilişkin tanımlayıcı analizleri ortalama ve standart sapma değerleri ile hesaplanmıştır. Parametrik varsayımlar karşılandığı için futbolcuların ön test-son test arasındaki ortalamalarını karşılaştırmak için Paired t-test analizi yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ değeri alınmıştır. Birinci ve ikinci gün yapılan ölçümlerde futbolcuların kan laktat cevapları arasındaki karşılaştırmada, istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu çalışmanın sonuçları; futbolcuların sürate dayalı yapılan kombine antrenmanı ile incelenen laktat eşik hızlarının, sıçramaya dayalı yapılan kombine antrenmana göre laktat eliminasyon hızı ve toparlanma nabzına göre dinlenik duruma daha hızlı döndükleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kan Laktat Düzeyi, Kombine Antrenman, Futbol, Performans

The Effects of Different Combined Training Methods on Blood Lactate Level in Soccer Players

Abstract

In the soccer, in intermittent sports with high physical requirement, frequent intense activities such as jumps, change of directions, high speed runs and sprints are seen. Soccer performance is closely related to both durability and recovery capacity. It is important that the subsequent removal of blood lactate following exercise is particularly important for subsequent performance, especially if the subsequent exercises are repetitive and of high intensity. The aim of this study is examines the effects of different combined training methods on blood lactate level in soccer players. In this research, 17 healthy male soccer players participated voluntarily from the Serinhisar football team playing in Denizli Super Amateur League. Soccer players participated in different 2 days combined training. On the first day, training was jump-based, while on the second day the training was sprints-based. The practices were done with 5 days break. Blood lactates were taken from earlobe 3 minutes after each soccer player's training. Descriptive analyzes of football players' blood lactate responses were calculated with mean and standard deviation values. Since taken parametric assumptions, it was analyzed by t-test. The level of significance was taken as $p < 0.05$. A statistically significant difference was found between the blood lactate responses of the soccer players on the first and second day measurements ($p < 0.05$). In the results of this study; showed that the lactate threshold speeds studied by the soccer players' speed training were faster in the resting state than in the lactate elimination speed and recovery pulse according to the jump training.

Keywords: Soccer, Jump, Speed, Performance

Giriş

Futbol; yön değiştirmeli sıçramalar, koşular, sprintler, topla yapılan hareketler gibi yüksek şiddetli hareketlerin bulunduğu aerobik tabanlı anaerobik bir spordur (Taşkın ve ark., 2004). Futbolda performansı etkileyen üç önemli öğe; teknik, taktik ve kondisyondan her biri yapılan karşılaşmanın özelliklerine göre başarıda değişik oranlarda rol oynayabilmektedir. Bu öğelerden kondisyon performansta oransal olarak %50'nin üzerinde bir öneme sahiptir (Bangsbo L., 1996). Futbolda başarı için sporcunun, toplu ya da topsuz rakiplerinden daha süratli olması, yüksekte gelen toplarda daha yükseğe sıçraması, ikili mücadelelerde kassal olarak daha güçlü kalması, onu her zaman rakiplerinden bir adım önde tutacaktır. Kaleye atılan şutlar, müsabaka esnasında gol yapabilmek için gerekli olan teknik becerilerden biridir ve vuruş tekniği ile ilgili olup düzgün bir vuruş tekniği ile gerçekleştirildiği zaman gol atma ve maçı kazanma olasılığını artırmaktadır (Reilly ve ark., 1996). Rakip takıma oranla, kaleye daha fazla şut atma becerisi gösteren takım daha fazla gol atma ve maçı kazanma fırsatı yakalamaktadır (Kellis ve ark., 1999). Genel olarak bir futbol müsabakasında ortalama 3000-3500 m yürüme, 4500-5000 m. jogging, 2000-2500 m. koşu ve 300-450 m. sprint gibi aktivitelerin gerçekleştiğini bildirilmiştir (Thatcher ve ark., 2004). Müsabaka içerisinde kat edilen mesafelerin toplam oyun geneline göre yüzdelik oranlarının; % 25 yürüme, %37 jogging, % 20 düşük şiddetli koşu, % 11 sprint ve % 7 geriye doğru yapılan aktiviteler olduğu belirtilmiştir (Thatcher ve ark., 2004).

Materyal ve Metod

Çalışmaya, Denizli Süper Amatör Ligi'nde oynayan Serinhisar Futbol Takımı'ndaki 14 sağlıklı erkek futbol oyuncusu (Xyaş: 26.75 ± 6.74 yıl, Xboy: 1.73±0.08 m, Xva: 71.45 ± 6.04 kg) gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan denekler test süresince herhangi bir sakatlık geçirmemişlerdir. Deneklere tam sahada 7 ayrı sprint istasyonundan oluşan çalışma uygulanmıştır. Çalışma, istasyonların uygulanmasında herhangi bir sıkışıklık olmaması için 14 kişilik grup ikiye bölünerek uygulanmıştır. Çalışma ara vermeksizin 20 dakika sürmüş, 20 dakikanın sonunda deneklerin şut çekmesi istenmiş, şuttan sonra 7 istasyonu yalnızca bir kez daha uygulaması ve tekrar şut çekmesi istenmiştir. Deneklere tam sahada 7 ayrı sıçrama istasyonundan oluşan çalışma uygulanmıştır. Çalışma, istasyonların uygulanmasında herhangi bir sıkışıklık olmaması için 14 kişilik grup ikiye bölünerek uygulanmıştır. Çalışma ara vermeksizin 20 dakika sürmüş, 20 dakikanın sonunda deneklerden şut çekmesi istenmiş, şuttan sonra 7 istasyonu yalnızca bir kez daha uygulaması ve tekrar şut çekmesi istenmiştir. Her deneğin antrenman bitiminden 3 dakika sonra kulak memesinden Lactate Plus marka kan laktat analizörüyle kan laktatları alınmıştır. Deneklerin kan laktat cevaplarına ilişkin tanımlayıcı analizleri ortalama ve standart sapma değerleri ile hesaplanmıştır. Parametrik varsayımlar karşılandığı için deneklerin ön test-son test arasındaki ortalamalarını karşılaştırmak için Paired t-test analizi yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak p<0.05 değeri alınmıştır.

Bulgular

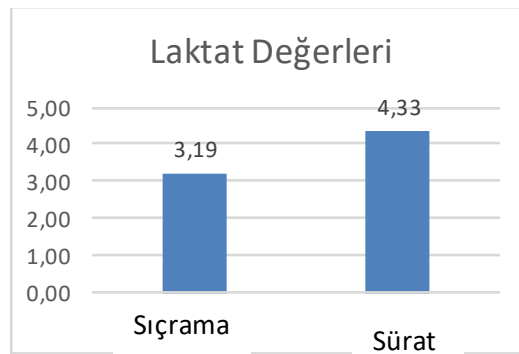
Deneklere uygulanan farklı kombine metotlarının kan laktat düzeyine etkisini incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Sporcuların Tanımlayıcı İstatistikleri

Parametreler (n:17)	Min	Max	Ort±SS
Yaş (yıl)	21	32	17.5±0,53
Boy (m)	1,67	1,80	1.66±0,11
Vücut ağırlığı (kg)	65	84	69.88±11,07

Tablo 2. Deneklerin Laktat Düzeyleri

Parametreler (n:14)	Ss	t	p
Sürat	1,9	-1,298	0,027*
Sıçrama	1,7	-618	0,04*

Birinci ve ikinci gün uygulanan sürata dayalı ve sıçramaya dayalı kombine antrenmanların ardından yapılan ölçümlerde deneklerin kan laktat cevapları arasındaki karşılaştırmada, istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Deneklerin laktat değerlerine bakıldığında sürat çalışmasının sıçrama çalışmasına göre sporcularda daha yüksek yorgunluk düzeyi oluşturduğu gözlemlenmiştir.

Tartışma

Futbol oyun sistemlerindeki gelişim, oyunun daha çabuk oynanmasına ve daha çok enerji sarfiyatına sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla bu değişim sporcularda aranan özellikleri de daha kapsamlı hale getirmiştir. Oyuncu seçiminde adayın sadece topla olan ilişkisi göz önüne alınırken artık bunun yeterli olamayacağı, bununla beraber sürat ve patlayıcı kuvvet özelliklerine de sahip olması gerekmektedir (Kamar, 1991). Sürat genetik özellikler ihtiva etse de, kuvvetle yakından ilişkilidir. Çok yönlü geliştirilen kuvvet, sürat artırımında büyük önem arz eder. Süratin artırılması ivmeyle ilgili olduğundan, bu da itici kuvvetlerin artırılması

sonucu gerçekleştirilebilir (Dolu, 2013). Futbol müsabakalarında yapılan aktiviteler, yürüme, koşma, jogging, sprint ve geriye doğru yapılan koşular gibi farklı şiddetlerde kategorilere ayrılmaktadır. Bangsbo ve ark (1991) yaptıkları çalışmada, profesyonel liglerde oynayan 14 futbolcunun müsabaka boyunca ortalama 3600 m yürüme, 5200 m jogging, 2100 m 28 koşu ve 300 m sprint gerçekleştirdiğini bildirmişlerdir. Barros ve ark (2007), 55 futbolcu için aynı mesafeleri, ortalama 5537 m yürüme, 4307 m jogging, 437 m koşu olarak belirlerken, Reinzi ve ark (2000), uluslararası seviyedeki futbolcularda kat edilen mesafeleri, ortalama 3068 m yürüme, 6111 m jogging, 887 m koşu ve 268 m sprint olarak tespit etmişlerdir. Castagna ve ark (2003), yaptıkları müsabaka analizlerinde, futbolcuların müsabaka esnasında kat ettikleri sprint mesafelerinin, ortalama 468 m olduğunu bildirirken, Thatcher ve Batterham (2004) ise bu mesafenin, ortalama 360 m olduğunu tespit etmiştir. Çalışmada sporcuların, sıçrama çalışması sonrası gözlemlenen laktat seviyeleri ortalama $3,19 \pm 0,09$ mmol/L; sürat çalışması sonrası gözlemlenen laktat seviyeleri ortalama $4,33 \pm 1,01$ mmol/L olarak belirlenmiştir. Futbolcularda, müsabaka esnasında gözlemlenen laktat konsantrasyonlarının 3-6 mmol/L arasında değiştiği gözlemlenmiştir (Bangsbo, 1996). Profesyonel futbolcuların müsabaka esnasındaki laktat seviyelerinin incelediği çalışmada, ilk yarıda futbolcuların laktat değerlerinin, ortalama 2,1-10,3 mmol/L arasında değişkenlik gösterdiği, ikinci yarıda ise ortalama 1,8-5,2 mmol/L arasında değiştiği belirlenirken, ilk yarı sonunda ortalama 4,9 mmol/L, ikinci yarı sonunda ise ortalama 3,7 mmol/L olduğu kaydedilmiştir. Müsabaka sonuna doğru, laktat seviyelerinde düşüş gözlemlendiğini belirtirken yüksek şiddetli koşuların fazlalığı ile laktat seviyesindeki artış arasında önemli bir korelasyon olduğunu gözlemlenmiştir ($r=0,61; P<0,05$) (Bangsbo, 1996). Capranica ve ark (2001), futbolcuların genel olarak laktat konsantrasyonlarının oyun süresince, ortalama 3,1 – 8,1 mmol/L arasında değiştiğini gözlemlenmiştir. Brewer ve Davis (1994), bir futbol maçı esnasındaki laktat seviyelerini inceledikleri çalışmada, kadın futbolcularda laktat değerlerinin ilk yarı sonunda ortalama 5,1 mmol/L, ikinci yarı sonunda ortalama 4,6 mmol/L olarak belirlemişlerdir. Çalışmamızda, deneklerin yorgunlukla birlikte değişen laktat düzeyleri incelendiğinde; sürat ve sıçrama çalışması sonrası laktat değerleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($P<0,05$). Bu farklılık, çalışmalar sonunda artış olarak gözlemlenmiştir. Meydana gelen bu artış, istenilen yorgunluk oluşumunun gerçekleştiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada sporculara uygulanan 2 ayrı çalışma sonrasında ortaya çıkan yorgunluk faktörünün sporcuların kan laktat düzeylerini nasıl etkilediği açıkça ortaya konulmuştur. Futbolcuların sürate dayalı yapılan kombine antrenmanı ile incelenen laktat eşik hızlarının, sıçramaya dayalı yapılan kombine antrenmana göre laktat eliminasyon hızı ve toparlanma nabzına göre dinlenik duruma daha hızlı döndükleri görülmüştür. Bu çalışmanın sonuçlarında antrenörlere, çağdaş antrenman metotlarını ve teknolojisini kullanarak futbolcuların müsabaka içinde daha geç yorulmalarını sağlayacak modelleri kullanmalarını önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Bangsbo L. (1996). Futbolda fizik kondisyon antrenmanı. TTF Eğitim Yayınları, İstanbul.

Dolu, E. (2013). Sprintte kuvvetin önemi ve geliştirilmesi. Atletizm Bilim ve Teknoloji Dergisi, Sayı: 12, Ankara.

Kamar, A. (2011). Futbol oyuncularına 35 m maksimal anaerobik sprint ile dikey sıçrama ve durarak uzun atlama skorları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Spor Bilimleri Dergisi, 3.

Kellis ve ark. (1999). Concentric and eccentric knee flexor moment-angular velocity relationships in pubertal and adolescent soccer players. *Journal of Sport Sciences*, 17(1): 7.

Mohr M ve ark. Physical and metabolic demands of training and match-play in the elite football player. *J Sports Sci.*24(7):665-74

Reilly ve ark. (2000). Anthropometric and physiological predis positions for elite soccer. *J. Sports Sci*; 18: 669–683.

Reilly ve ark. (1996). Circadian Variation in Sports Performance, *J. Sports Medicine*, 21; 4: 292-312.

Taşkın ve ark. (2015). Futbolcu Çocuklarda Seçilmiş Motorik Özellikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, Doi: 10.17155.

Thatcher ve ark. (2004). Development and validation of a sport-specific exercise protocol for elite youth soccer players. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 44.1: 15.

Futbolculara Uygulanan Farklı Sıçrama ve Sürat Antrenmanlarının Şut Hızına Ve İsabetlilik Performansına Etkisi

Engin Güneş ATABAŞ², Çiğdem BACAĞ², Ayşegül YAPICI¹

¹ Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli

² Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli

E-Posta: gatabas@pau.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı; futbolculara uygulanan farklı sıçrama ve sürat antrenmanının şut hızına ve isabetlilik performansına etkisini incelemektir. Bu araştırmaya, Denizli Süper Amatör Liginde oynayan Serinhisar futbol takımındaki 14 sağlıklı erkek futbol oyuncusu gönüllü olarak katılmıştır. Futbolculara 2 ayrı gün antrenman uygulanmıştır. Birinci gün sıçramaya dayalı çalışmaların olduğu antrenman, ikinci gün sürate dayalı çalışmaların olduğu antrenman uygulanmıştır. Çalışmalar 3 gün ara ile yapılmıştır. Futbolcu, 20 dakikalık antrenmanda üst üste 2 ayrı şut çekmiş ve şut hızlarının ortalaması radarla kaydedilmiştir. İsabetlilik performansının değerlendirilmesinde kaleye atılan şutun gol olup olmaması kriter olarak alınmıştır ve kaleye kaleci yerleştirilmiştir. Futbolcuların şut hızlarına ve isabetlilik performanslarına ilişkin tanımlayıcı analizleri ortalama ve standart sapma değerleri ile hesaplanmıştır. Parametrik varsayımlar karşılandığı için bağımlı gruplarda t-test ile analiz edilmiştir. Anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ değeri alınmıştır. Birinci ve ikinci gün yapılan ölçümlerde futbolcuların şut hızları, isabetlilik performansları ve laktat değerleri arasındaki karşılaştırmada istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Çalışmada, sürate dayalı yapılan antrenmanda şut isabetliliğinde %20 isabetlilik oranı varken, sıçramaya dayalı yapılan antrenmanda %60 isabetlilik oranı vardır. Sürate dayalı antrenmanda, sıçramaya dayalı antrenmana göre şut hızları yüksek çıkmıştır. Sürate dayalı antrenmanda, sıçramaya dayalı antrenmana göre laktat değerleri daha yüksek çıkmıştır. Bu çalışmanın sonuçları; sürate dayalı yapılan antrenmanın, sıçramaya dayalı yapılan antrenmana göre şut hızında daha etkili olduğu görülürken, şut isabetliliğinde daha az etkili olduğu görülmüştür. Bu çalışma antrenörlere, futbolda skoru belirleyen en önemli faktörlerden olan şut performansının geliştirilebilmesi için farklı antrenman metodlarının uygulanabilirliği açısından yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Sıçrama, Sürat, Performans

The Acute Effects of Different Jump and Speed Training on the Shooting Velocity and Accuracy Performance in Soccer Players

Abstract

Soccer; an aerobic-based anaerobic spuder with high-intensity movements such as change of direction, jumps, running, sprints, ball movements. The aim of this study; the effect of different jump and speed training applied to players on the shooting speed and accuracy performance. In this research, 14 healthy male soccer players from Serinhisar soccer team playing in Denizli Super Amateur League participated voluntarily. Soccer players participated in different 2 days practices. On the first day, training was jump-based, while on the second day the training was sprints-based. The practices were done with 3 days break. The soccer player shot 2 different shots repeatedly in a 20-minute workout, and the average of his shot speeds was recorded with the radar. In the evaluation of the accuracy performance, whether the ball reached the goal or not taken as a criterion while the goalkeeper was placed in the goal. Descriptive analyzes of soccer players' shooting speeds and accuracy performances were calculated with mean and standard deviation values. Since taken parametric assumptions, it was analyzed by t-test. The level of significance was taken as $p (<0.05)$. On the first and second day measurements, there was a statistically significant difference in the comparison between the shoot speeds, accuracy performance and lactate values ($p <0.05$). In the study, while there is a 20% accuracy rate in the shot accuracy in the speed-based training, there is a 60% accuracy rate in the training jump-based training. Shooting speed was higher in speed-based training than jump-based training. The lactate values were higher in speed-based training than jump-based training. The results of this study; It was found that the speed-based training was more effective than the jump-based training in the shooting speed, but it was found to be less effective in shooting accuracy. This study may help trainers to assess the applicability of different training methods to improve shot performance, one of the most important factors determining the score on the soccer.

Keywords: Soccer, Jump, Speed, Performance

Giriş

Futbol; yön değiştirmeli sıçramalar, koşular, sprintler, topla yapılan hareketler gibi yüksek şiddetli hareketlerin bulunduğu aerobik tabanlı anaerobik bir spordur (Taşkın ve ark., 2004). Futbolda performansı etkileyen üç önemli öğe; teknik, taktik ve kondisyondan her biri yapılan karşılaşmanın özelliklerine göre başarıda değişik oranlarda rol oynayabilmektedir. Bu öğelerden kondisyon performansta oransal olarak %50'nin üzerinde bir öneme sahiptir (Bangsbo L., 1996). Futbolda başarı için sporcunun, toplu ya da topsuz rakiplerinden daha süratli olması, yüksekten gelen toplarda daha yükseğe sıçraması, ikili mücadelelerde kassal olarak daha güçlü kalması, onu her zaman rakiplerinden bir adım önde tutacaktır. Kaleye atılan şutlar, müsabaka esnasında gol yapabilmek için gerekli olan teknik becerilerden biridir ve vuruş tekniği ile ilgili olup düzgün bir vuruş tekniği ile gerçekleştirildiği zaman gol atma ve maçı kazanma olasılığını artırmaktadır (Reilly ve ark., 1996). Rakip takıma oranla, kaleye daha fazla şut atma becerisi gösteren takım daha fazla gol atma ve maçı kazanma fırsatı yakalamaktadır (Kellis ve ark., 1999). Genel olarak bir futbol müsabakasında ortalama 3000-3500 m yürüme, 4500-5000 m. jogging, 2000-2500 m. koşu ve 300-450 m. sprint gibi aktivitelerin gerçekleştiğini bildirmiştir (Thatcher ve ark., 2004). Müsabaka içerisinde kat edilen mesafelerin toplam oyun geneline göre yüzdeler oranlarının; % 25 yürüme, %37 jogging, % 20 düşük şiddetli koşu, % 11 sprint ve % 7 geriye doğru yapılan aktiviteler olduğu belirtilmiştir (Thatcher ve ark., 2004).

Materyal ve Metod

Çalışmaya, Denizli Süper Amatör Ligi'nde oynayan Serinhisar Futbol Takımı'ndaki 14 sağlıklı erkek futbol oyuncusu (Xyaş: 26.75 ± 6.74 yıl, Xboy: 1.73 ± 0.08 m, Xva: 71.45 ± 6.04 kg) gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan denekler test süresince herhangi bir sakatlık geçirmemişlerdir. Deneklerin şut hızları Bushnell Velocity Speed Gun radar cihazıyla ölçülmüştür. İsbetlilik performansının değerlendirilmesinde kaleye atılan şutun gol olup olmaması kistas olarak alınmış ve kaleye kaleci yerleştirilmiştir. Deneklere tam sahada 7 ayrı sprint istasyonundan oluşan çalışma uygulanmıştır. Çalışma, istasyonların uygulanmasında herhangi bir sıkışıklık olmaması için 14 kişilik grup ikiye bölünerek uygulanmıştır. Çalışma ara vermeksizin 20 dakika sürmüş, 20 dakikanın sonunda deneklerin şut çekmesi istenmiş, şuttan sonra 7 istasyonu yalnızca bir kez daha uygulaması ve tekrar şut çekmesi istenmiştir. Deneklere tam sahada 7 ayrı sıçrama istasyonundan oluşan çalışma uygulanmıştır. Çalışma, istasyonların uygulanmasında herhangi bir sıkışıklık olmaması için 14 kişilik grup ikiye bölünerek uygulanmıştır. Çalışma ara vermeksizin 20 dakika sürmüş, 20 dakikanın sonunda deneklerden şut çekmesi istenmiş, şuttan sonra 7 istasyonu yalnızca bir kez daha uygulaması ve tekrar şut çekmesi istenmiştir. Parametrik varsayımlar karşılındığı için deneklerin ön test-son test arasındaki ortalamalarını karşılaştırmak için Paired t-test analizi yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ değeri alınmıştır.

Bulgular

Futbolculara uygulanan farklı sıçrama ve sürat antrenmanının şut hızına ve isbetlilik performansına etkisini incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

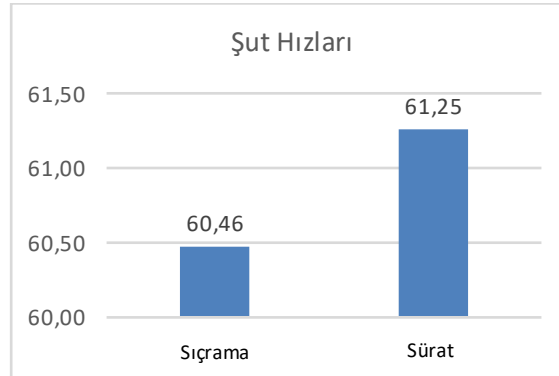
Tablo 1. Sporcuların Tanımlayıcı İstatistikleri

Parametreler (n:14)	Min	Max	Ort±SS
Yaş (yıl)	21	32	17.5±0,53
Boy (m)	1,67	1,80	1.66±0,11
Vücut ağırlığı (kg)	65	84	69.88±11,07

Tablo 2. Sporcuların Şut Hızı Analizi

Parametreler (n:14)	Ss	t	p
Sürat	3,35	-711	0,031*
Sıçrama	3,11	-605	0,043*

Sporcuların sürat ve sıçrama testlerinin ölçümleri karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

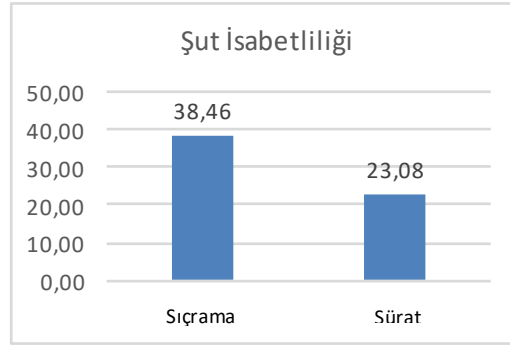

Sporcuların sıçrama çalışması ardından kaleye çektikleri şutların ortalamaları 60,46 km/s, sürat çalışması ardından şutların ortalamaları 61,25 km/s olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Sporcuların Şut İsabetliliği

Parametreler (n:14)	Sıçrama	Sürat
İsabetlilik	%38,46	%23,08

Sporcuların şut isabetliliği yüzde frekanslarına bakıldığında sıçrama çalışması sonrası isabetlilik %38,46; sürat çalışması sonrası isabetlilik %23,08 olarak bulunmuştur.

Sporcuların şut hızlarının aksine, şut isabetliliğinde sıçrama çalışması sonrasında daha yüksek bir isabet oranı gözlemlenmiştir.

Tartışma

Futbodaki değişim ve gelişim, oyunun daha çabuk oynanmasına ve daha çok enerji sarfiyatına sebebiyet vermektedir. Oyuncu seçiminde adayın sadece topla olan ilişkisi göz önüne alınırken artık bunun yeterli olamayacağı, bununla beraber sürat ve patlayıcı kuvvet özelliklerine de sahip olması gerekmektedir (Kamar, 1991).

Sürat genetik özellikler ihtiva etse de, kuvvetle yakından ilişkilidir. Çok yönlü geliştirilen kuvvet, sürat artırımında büyük önem arz eder. Süratin artırılması ivmeyle ilgili olduğundan, bu da itici kuvvetlerin artırılması sonucu gerçekleşebilir (Dolu, 2013). Çalışmaya katılan sporcular, çalışma boyunca her biri 6600 m. lik mesafeyi 20 dakikada kat etmişlerdir. Barros ve ark (2007) yaptıkları çalışmada, Brezilya 1. liginde oynayan 55 profesyonel futbolcunun müsabaka süresince, ortalama 8012 m mesafe kat ettiğini belirlerken, Di Salvo ve ark (2007), 300 elit profesyonel oyuncunun müsabaka esnasında ortalama 7400 m kat ettiklerini tespit etmişlerdir. Helgerud ve ark (2001), gençler liginde oynayan elit futbolcuların müsabakalarda kat ettikleri mesafenin, ortalama 8107 m olduğunu bildirirken, Thatcher ve Batterham (2004), İngiltere Premier Liginde oynayan futbolcuların ortalama 6741 m, genç kategorisindeki oyuncuların ise, ortalama 6274 m mesafe kat ettiklerini gözlemlenmiştir. Farklı kategorilerdeki futbolcular incelenerek yapılan müsabaka analizlerindeki kat edilen toplam mesafeler, çalışmada uygulanan test protokolündeki toplam mesafeler ile benzerlik göstermektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda, çalışmada uygulanan yorgunluk protokolünün içerdiği farklı şiddetlerdeki aktivite mesafeleri ile müsabakalarda kat edilen mesafeler farklılık göstermektedir. Müsabaka analizi içeren çalışmalarda, futbolcuların müsabaka esnasında daha fazla yürüme ve jogging aktivitesi gerçekleştirdikleri görülürken, yüksek şiddetli koşu ve sprintlerin daha az olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca kat edilen mesafelerde, belirlenen aktivitelere (yürüme, jogging, sprint ve koşu) ek olarak, geriye doğru kat edilen mesafelerin olduğu da daha önce yapılan çalışmalarda gözlemlenmiştir. Castagna ve ark (2003), futbolcuların müsabaka esnasında, ortalama 114 m geriye doğru kat ettikleri mesafenin olduğunu belirtirken, Thatcher ve Batterham (2004), bu mesafeyi ortalama 803 m, Reilly ve Thomas (1976), 668 m, Withers ve ark (1982) ise bu mesafenin, ortalama 1066 m olduğunu bildirmişlerdir.

Çalışmada uygulanan sürat ve sıçrama protokolü, farklı çalışmalarından oluşan istasyonları içermektedir. Sporcular, çalışma süresince 20 dakika boyunca 7 ayrı istasyonun gerçekleştirmişlerdir. Çalışma incelendiğinde; gerçekleştirilen sürat istasyonlarının ardından kaleye atılan şutların isabetliliği ortalama $\%23,08 \pm 0,43$; şutların hızları $61,25 \pm 6,04$; sıçrama

istasyonlarının ardından kaleye atılan şutların isabetliliği ortalama $38,46 \pm 0,48$; şutların hızları $60,46 \pm 6,17$ olarak tespit edilmiştir.

Mohr ve ark (2004), futbolculara, her iki yarı öncesi ve sonrasında tekrarlı sprint testi uygulamışlar ve elde ettikleri sonuçlara göre oyuncuların sprint performanslarında ikinci yarı öncesinde, ilk yarı öncesine göre önemli bir azalma gözlemlendiğini ortaya koymuşlardır. ($P < 0,05$).

Wragg ve ark (2000), yaptıkları tekrarlı sprint testlerinde, sporcuların sprint performanslarında anlamlı bir fark ortaya çıktığını ($P < 0,001$) tekrar sayısı ile birlikte sprint sürelerinin arttığını tespit etmiştir. Bir başka çalışmada; Krstrup ve ark (2006), ilk yarı ile ikinci yarının bitiminde ve oyun yoğunluğunun arttığı periyotlar sonrasında, sprint performanslarında azalma meydana geldiği bildirmişlerdir ($P < 0,005$).

Futbol oyununun en temel amacı rakip kaleye gol atmaktır. Futbolda başarılı olabilmek için sahip olunması gereken özelliklerin en başında topa vuruş tekniği gelmektedir (13). Futbolcular, futbolda kullanılan vuruş tiplerinden biri olan ve “üst vuruş” olarak tanımlanan, ayağın üst kısmı kullanılarak yapılan vuruş tekniğini sıklıkla kullanmakta ve küçük yaşlardan itibaren bu vuruşun eğitimi almaktadırlar. Çalışmada ise futbolcular vuruş stillerinde serbest bırakılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Sürat çalışmalarının, sıçrama çalışmalarına göre şut hızında daha etkili olduğu görülmüştür. Sıçrama çalışmalarının, sürat çalışmalarına göre şut isabetliliğinde daha etkili olduğu görülmüştür. Farklı liglerde bulunan futbol kulüplerine uygulanabilir. Farklı yaş gruplarında, denek sayısı artırılarak yapılabilir.

Bu çalışmada sporculara uygulanan 2 ayrı çalışma sonrasında ortaya çıkan yorgunluk faktörünün sporcuların şut performanslarını nasıl etkilediği açıkça ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın sonuçları antrenörlere, futbolda skoru belirleyen en önemli faktörlerden olan şut performansının geliştirilebilmesi için farklı antrenman metodlarının uygulanabilirliği açısından yardımcı olacaktır. Antrenörlere, çağdaş antrenman metodlarını ve teknolojisini kullanarak futbolcuların müsabaka içinde daha geç yorulmalarını sağlayacak modelleri kullanmaları önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Bangsbo L. (1996). Futbolda fizik kondisyon antrenmanı. TTF Eğitim Yayınları, İstanbul.
- Dolu, E. (2013). Sprintte kuvvetin önemi ve geliştirilmesi. Atletizm Bilim ve Teknoloji Dergisi, 2013, Sayı : 12, Ankara.
- Kamar, A. (2011). Futbol oyuncularına 35 m maksimal anaerobik sprint ile dikey sıçrama ve durarak uzun atlama skorları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Spor Bilimleri Dergisi, 3.
- Kellis ve ark. (1999). Concentric and eccentric knee flexor moment-angular velocity relationships in pubertal and adolescent soccer players. Journal of Sport Sciences, 17(1): 7.
- Mohr M ve ark. Physical and metabolic demands of training and match-play in the elite football player. J Sports Sci.24(7):665-74
- Reilly ve ark. (2000). Anthropometric and physiological predis positions for elite soccer. J. Sports Sci.; 18: 669–683.

Reilly ve ark. (1996). Circadian Variation in Sports Performance, *J. Sports Medicine*, 21; 4: 292-312.

Taşkın ve ark. (2015). Futbolcu Çocuklarda Seçilmiş Motorik Özellikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, Doi: 10.17155.

Thatcher ve ark. (2004). Development and validation of a sport-specific exercise protocol for elite youth soccer players. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 44.1: 15.

Genç Erkek Futbolcuların Fizyolojik Ve Motorik Özelliklerinin Mevkilerine Göre Karşılaştırılması

Meryem İMER, Ayşegül YAPICI, E.Güneş ATABAŞ, Tevfik AKOL
Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE
E-Posta: meryemimer2111@gmail.com

Öz

Futbol; yön değiştirmeli sıçramalar, koşular, sprintler, topla yapılan hareketler gibi yüksek şiddetli hareketlerin bulunduğu aerobik tabanlı anaerobik bir spordur. Bu çalışmanın amacı; genç erkek futbolcuların fizyolojik ve motorik özelliklerinin 10-30 m sürat, çeviklik, esneklik, durarak uzun atlama, dikey sıçrama, solunum parametreleri ve aerobik kapasitelerinin (Yo-Yo aralıklı toparlanma testi-seviye 1) mevkilere göre karşılaştırılmasıdır. Bu çalışmaya Denizli ilinde amatör takımlarda faal olarak futbol müsabakalarına katılan 18-22 yaş aralığındaki (defans-orta saha-forvet) sağlıklı 50 erkek futbolcu katılmıştır. Deneklere 10-30 m sürat, çeviklik, esneklik, durarak uzun atlama, dikey sıçrama performans testi için 2 hak verilmiştir. Solunum parametrelerinde; zorlu vital kapasite (FVC), maksimum istemli ventilasyon (MVV), Birinci saniye zorlu ekspirasyon volümü (FEV1) değerleri ölçülmüştür. Aerobik kapasite (Yo-Yo testi) testinde katedilen mesafe hesaplanmıştır. Futbolcuların fizyolojik ve motorik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı analizleri ortalama ve standart sapma değerleri ile hesaplanmış ve mevkilere göre fizyolojik ve motorik özellikleri arasındaki fark Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir. Anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ değeri alınmıştır. Gruplar arasındaki fark ise Tukey post-hoc analizi ile test edilmiştir. Mevkiler arası yapılan analizde orta saha ve forvet arasında 30 m sürat testinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Defans ile orta saha ve defans ile forvet arasında yo-yo testinde anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Defans ile orta saha arasında zigzag testinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). FVC değerlerinde, orta saha oyuncularını ile defans oyuncularını arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu çalışmanın sonuçları; antrenörlere, genç futbolcuların motorik özelliklerine göre mevkilere (defans-orta saha-forvet) yönlendirilmesi ve bu mevkilerde oynayan oyuncuların bu motorik özelliklere göre eksik yönlerinin tamamlayacak antrenmanların kullanılması yönünde yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Sürat, Esneklik, Çeviklik, Aerobik Performans, Solunum Fonksiyonları

The Comparison of Physiologic and Motoric Characteristics of Young Male Soccer Players According to Their Playing Positions

Abstract

The purpose of this study was to compare of physiological and motoric characteristics of second league soccer team players according to their playing positions. 50 healthy male soccer players (18-22 age) who participated in soccer competitions some sports clubs in Denizli participated in this study. Players divided into 3 groups according to the playing positions (defense, midfield, forward). Vertical jump, 10-30m speed, agility, flexibility, standing long jump, Yo-Yo intermittent recovery test level-1 (Yo-YoIR1) and pulmonary function test were applied. The difference between the physiological and motoric characteristics of the soccer players according to their position was tested by one-way ANOVA and the difference between the groups was tested by Bonferroni post-hoc analysis. It was analyzed according to their positions and there was a significant difference between midfield and forward according to 30 m speed test. ($p < 0.05$). there was a significant difference in the Yo-YoIR1 values between the defense and midfield and forward ($p < 0.05$). There was a significant difference between defense and midfield players in agility (zigzag) test ($p < 0.05$). Statistically significant difference was found between midfield players and defense in FVC values ($p < 0.05$). The results of this study produce useful information about physical characteristics of young soccer players according to their playing position and help to diagnose and improve their performance.

Keywords: Soccer, Speed, Flexibility, Agility, Aerobic Performance, pulmonary function

Giriş

Futbol, oyuncuların başarılı olmak için motorik ve fiziksel becerilere ihtiyaç duydukları dünyadaki en çok oynanan ve karmaşık sporlardan biridir (Helgerud ve ark., 2001). Atlayış, durma, koşu, yürüme, sprint ve jogging gibi düşük yoğunluklu aktiviteler gibi yüksek yoğunluklu aktiviteler gerektirir (Delextrat ve Cohen, 2009). Futbol, diğer takım sporlarına oranla geniş bir alanda oynanması ve oyunculara verilen görevlerin farklılıkları nedeni ile fizyolojik ve motorik gereksinimlerine bağlı olarak mevkisel açıdan değerlendirilmeli ve bu özellikler bakımından diğer branşlardan farklılık göstermektedir (Besler ve ark. 2010).Futbolda performansa etki eden fiziksel ve motorik özellikler boy uzunluğu, vücut ağırlığı, dayanıklılık, sıçrama kuvveti , sürat, çeviklik esneklik gibi beceri düzeyleriyle ilişkilidir (Kızılet ve ark., 2010).Literatür taramasının bir sonucu olarak, bazı çalışmalar daha iyi fiziksel ve motorik yeteneklerin daha iyi futbol becerileri üzerinde karlı bir etkiye sahip olduğunu doğrulamaktadır. Oyun pozisyonlarının her birinin kendine özgü özellikleri ve takım rolü vardır. Bu çalışmanın amacı, ikinci lig futbol çay takımlarının oyun pozisyonlarına göre fizyolojik ve motor özelliklerinin karşılaştırılmasıdır.

Materyal ve Metod

Çalışmaya Denizli ilinde amatör takımlarda faal olarak futbol müsabakalarına katılan 18-22 yaş aralığındaki, farklı mevkilerde oynayan (defans - orta saha - forvet) sağlıklı 50 erkek futbolcu katılmıştır. Deneklerin boy uzunlukları ve vücut ağırlığı ölçümleri hassaslık derecesi 0.01 m ve 0.01 kg olan stadiometre (Seca, Almanya) ile ölçülmüştür. Sporcuların sürat performansları 10 m ve 30 m New Test fotosel aracılığı ile ölçülmüştür. Test sporculara iki kez uygulanmış ve en iyi değer saniye cinsinden kayıt edilmiştir.Araştırmaya katılan futbolcuların esnekliğinin ölçülmesinde otur-uzan sehvası kullanılmıştır. Ayaklar çıplak, 2 hak verilmiş ve en iyi sonuç cm cinsinden kaydedilmiştir Dikey sıçrama performansı iPhone My Jump 1 ile ölçüldü sporculara iki ölçüm yaptırılmıştır. Sporculardan aktif sıçrama ve squat sıçrama yapmaları istenmiştir ve çıkan sonuçlar cm cinsinden kayıt edilmiştir.Çeviklik testi (zig-zag çeviklik testi) için tek kapılı fotosel ve huni kullanılmıştır. Deneklere iki deneme hakkı verilmiş ve sonunda elde edilen en iyi test skoru değerlendirmeye alınmıştır.Durarak uzun atlama testi ölçümü mezura yardımıyla ölçülmüştür. Çalışmaya katılan deneklere 2 tekrar hakkı verildi ve en iyi değer cm cinsinden kayıt edilmiştir.Solunum fonksiyon testi Cosmed BTL-08 spirometre ile ölçülmüştür. Maksimum istemli ventilasyon(MVV) , zorlu vital kapasite (FVC), 1. saniyedeki zorlu ekspirasyon hacmi (FEV1), 1. saniyedeki zorlu ekspirasyon hacminin zorlu vital kapasiteye oranı (FEV1/FVC) ölçülmüştür. Sporculara 2 deneme hakkı verilmiş en iyi değer kayıt edilmiştir. Futbolcuların aerobik performansın ölçülmesinde Yo-yo1 aralıklı yüklenme yöntemlerinden olan Yo-yo 1 testi kullanılmıştır.Futbolcuların fizyolojik ve motorik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı analizleri ortalama ve standart sapma değerleri ile hesaplanmış ve mevkilere göre fizyolojik ve motorik özellikleri arasındaki fark Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir. Anlamlılık düzeyi olarak $p<0.05$ değeri alınmıştır. Gruplar arasındaki fark ise Tukey post-hoc analizi ile test edilmiştir.

Verilerin Analizi

Futbolcuların fizyolojik ve motorik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı analizleri ortalama ve standart sapma değerleri ile hesaplanmış ve mevkilere göre fizyolojik ve motorik özellikleri arasındaki fark Tek Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir. Anlamlılık düzeyi olarak $p<0.05$ değeri alınmıştır. Gruplar arasındaki fark ise Tukey post-hoc analizi ile test edilmiştir.

Bulgular**Tablo 1.**Çalışmaya Katılan Futbolcuların Mevkilere Göre Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Mevki	Yaş (Yıl)	Boy (cm)	VücutAğırlığı (Kg)
Defans	20,81±0,75	175,63±7,60	64,34±11,94
Forvet	19,25±0,68	173,38±7,32	69±13,41
Orta saha	20,88±0,88	180,31±5,41	70,59±11,41

Tablo 2. Futbolcuların Mevkilere Göre Bazı Motorik ve Fizyolojik Özelliklerinin Tek Yönlü Anova Analizi Tablosu

	Mevki	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
Yo-Yo1	Orta Saha	1155,00	382,24	5,30	0,01*	Defans-OyunK. Defans-Forvet
	Forvet	1200,00	445,42			
	Defans	797,50	309,31			
Durarak Uzun Atlama	Orta Saha	173,31	24,86	0,41	0,67	
	Forvet	176,63	49,84			
	Defans	162,94	54,09			
Aktif Sıçrama	Orta Saha	40,56	6,34	2,46	0,10	
	Forvet	45,54	8,57			
	Defans	40,53	6,97			
Skat Sıçrama	Orta Saha	41,02	8,17	0,20	0,82	
	Forvet	41,50	5,90			
	Defans	39,84	8,31			
Esneklik	Orta Saha	23,84	6,92	0,75	0,48	
	Forvet	24,31	4,76			
	Defans	21,81	6,52			
10m sürat	Orta Saha	1,90	0,14	0,39	0,04*	Orta saha-Forvet
	Forvet	1,94	0,13			
	Defans	1,90	0,10			
30m Sürat	Orta Saha	3,36	0,26	0,91	0,04*	Orta saha-Forvet
	Forvet	3,43	0,30			
	Defans	3,32	0,14			
Çeviklik (zig- zag)	Orta Saha	10,96	0,84	0,10	0,02*	Defans-Orta saha
	Forvet	11,04	0,65			
	Defans	11,06	0,60			
FVC	Orta Saha	4,43	1,26	3,67	0,03*	Orta saha-Defans
	Forvet	5,23	1,22			
	Defans	5,58	1,21			
FEV1	Orta Saha	3,96	1,01	3,13	0,05	
	Forvet	4,31	1,24			
	Defans	4,97	1,23			

FEV/FVC	Orta Saha	90,17	13,53	1,53	0,23	
	Forvet	82,77	15,05			
	Defans	88,43	7,75			
MVV	Orta Saha	126,14	31,01	0,02	0,98	
	Forvet	128,31	44,46			
	Defans	126,60	28,69			

Defans ile orta saha ve defans ile forvet arasında yo-yo testinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Defans ile orta saha arasında zig-zag testinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). FVC değerlerinde, orta saha oyuncuları ile defans oyuncuları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Sever (2013) defans, orta saha ve forvet oyuncularının 30 m değerlerini sırasıyla 4.27 ± 0.33 m/sn, 4.31 ± 0.34 m/sn, 4.33 ± 0.38 m/sn olarak bulmuştur. (Cerrah vd., 2011) yaptığı çalışmada defans, orta saha ve forvet oyuncularının 10 m sürat değerlerini sırasıyla; 1.69 ± 0.07 m/sn, 1.72 ± 0.08 m/sn, 1.67 ± 0.09 m/sn; olarak bulmuştur. (Koç ve Arslan 2015) yaptığı çalışmada defans oyuncularının esneklik değerlerini 25.38 ± 6.91 cm, orta saha oyuncularının esneklik değerlerini 29.03 ± 5.69 cm, forvet oyuncularının esneklik değerlerini 27.15 ± 6.09 cm olarak bulmuşlardır. (Krustrup vd., 2006) tarafından yapılan bir çalışmada, elit düzeydeki bayan futbolcuların Yo-Yo aralıklı toparlanma seviye 1 test performansının, bir maçın her yarısının sonunda yapılan yüksek yoğunluktaki koşu miktarı ile önemli ölçüde ilişkili olduğu söylenmiştir. (Karavelioğlu , 2008)'de yaptığı çalışmada defans, orta saha ve forvet oyuncularının durarak uzun atlama derecelerini sırasıyla 2.30 ± 0.186 m, 2.27 ± 0.193 m, 2.23 ± 0.191 m olarak bulmuştur. (Yapıcı, 2011) yaptığı çalışmada profesyonel futbolcuların zig-zag testi ortalamasını 5.87 ± 0.27 sn, amatör futbolcuların zig-zag testi ortalamasını ise 6.17 ± 0.34 sn olarak bulmuştur. Yo-YoIR1 testi ile solun kapasitesi (FVC) arasında oyun pozisyonlarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulmuşlardır (Yapıcı ve İmer, 2017).

Bu çalışmanın sonuçları; antrenörlere, genç futbolcuların motorik özelliklerine göre mevkilere (defans-orta saha-forvet) yönlendirilmesi ve bu mevkilerde oynayan oyuncuların bu motorik özelliklere göre eksik yönlerinin tamamlayacak antrenmanların kullanılması yönünde yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Ayran T. (2006). "Ofsayt Kuralı İle Ofsayt Kuralı Olmadan Oynanan Futbol Oyunundaki Maç analiziSonuçlarının İncelenmesi", Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hareket ve Antrenman Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, s.1, Ankara, [InTurkish]

Baldari, C.etal. (2004). Lactat eremoval during active recovery related to the individual anaerobic and ventilator thresholds in soccerplayers. *Eur. J. Appl. Physiol.* 93, 224-230

Besler, M.,Acet, M., Koç, H., Akkoyunlu, Y. (2010). Profesyonel ve Amatör Liglerde Dereceye Giren Takımlardaki Futbolcuların Bazı Fiziksel ve Motorik Özelliklerinin Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 152-156.

Kızılet A., Atılan O., Erdemir I. (2010). TheEffect Of TheDifferentStrength Training On QuicknessAndJumpingAbilities Of BasketballPlayersBetween 12 And 14 Age Group. atabesbd 2010. 12 (2): 44-57

Helgerud, J. *et al.* (2001). Aerobicendurancetrainingimprovessoccerperformance. *Med. Sci. Sports Exerc.* 33, 1925-1931.

Karavelioğlu, M.B. (2008). Mevkilerine Göre Amatör Futbolcuların Fiziksel, Fizyolojik ve Psikomotor Özelliklerinin Araştırılması (Kütahya İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kütahya

Koç, H., Aslan, C.S. (2015). Amatör Futbolcuların Seçilmiş Fiziksel, Fizyolojik ve Motorik Özelliklerinin Mevkilerine Göre Karşılaştırılması, CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10(1).

Krustrup, P.,Mohr, M., Nybo, L., Jensen, J., Nielsen, J., Bangsbo, J. (2006). The Yo-Yo IR2 Test: PhysiologicalResponse, Reliability, and Application to Elite Soccer, *Medicine&Science in Sports &Exercise*, 38(9).

Sever, O. (2013). Futbolcuların Fiziksel Uygunluk Düzeylerinin Mevki ve Yaş Değişkenlerine Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Antrenman ve Hareket Bilimleri Programı, Ankara.

Yapıcı, A. İmer, M. (2017) The Comparison Of Physiological And Motoric Characteristics Of U16-U18 Basketball Players According To Their Playing Positions , *The Online Journal of Recreation and Sport – October 2017 Volume 6, Issue 4*

Yapıcı, H. (2011). Profesyonel ve Amatör Futbolcuların Anaerobik Güç, Çeviklik ve Vücut Kompozisyonu Parametrelerinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kırıkkale.

Genç Futbolcular da 6 Haftalık Core Antrenmanın Bazı Motorik Özelliklere Etkisi

Tevfik AKOL, Ayşegül YAPICI, E. Güneş ATABAŞ
Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE
E-Posta: akoltevfik@gmail.com

Öz

Bu çalışmanın amacı; genç futbolcularda 6 haftalık core antrenmanlarının bazı motorik özelliklere etkisini araştırmaktır. Bu çalışmaya; Denizlispor U19 Takımı'n da bulunan 16 sağlıklı; 8 deney grubu ($X_{yaş}$: 18.75 ± 0.54 yıl, X_{boy} : 1.73 ± 0.08 m, X_{va} : 66.55 ± 8.04 kg) ve 8 kontrol grubu ($X_{yaş}$: 18.75 ± 0.50 yıl, X_{boy} : 1.72 ± 0.08 cm, X_{va} : 67.51 ± 6.55 kg) futbol oyuncusu gönüllü olarak katılmıştır. Deneklere esneklik, çeviklik, durarak uzun atlama, 10-30 m ve Yo-Yo Aralıklı Toparlanma Testi (Seviye 1) testleri uygulanmıştır. Deneklere 6 hafta core antrenman programı uygulanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde futbolcuların motorik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı analizleri ortalama ve standart sapma olarak hesaplanmıştır. Grup içi ön test son test karşılaştırmalarında Wilcoxon analizi, gruplar arasındaki karşılaştırmalarda Mann Whitney U analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ değeri alınmıştır. Deney ve kontrol gruplarının esneklik, durarak uzun atlama, çeviklik, sürat ve Yo-Yo aralıklı toparlanma testi ön test performansları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0.05$). Deney grubunun tüm parametrelerinde çeviklik performansı ($Z = -2.38$; $p < 0.05$) ve durarak uzun atlama performansında ($Z = -1.54$; $p < 0.05$) ön test ve son test değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kontrol grubunun sadece çeviklik performansı ön test ve son test değerleri arasında ($Z = -2.52$; $p = 0.01$) ve 10m sürat performansı ön test ve son test değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z = -2.53$; $p = 0.01$). Deney ve kontrol grubunun esneklik, durarak uzun atlama, çeviklik sürat ve Yo-Yo son test değerleri arasında sadece 10 m sürat son test değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($U = 13,0$; $p = 0,04$). Sonuç olarak; futbolcuların 6 haftalık core antrenman programı sonrası sürat, esneklik, durarak uzun atlama, çeviklik ve Yo-Yo Aralıklı Toparlanma testi performanslarından, deney ve kontrol gruplarında sadece çeviklik performansı ön test ve son test değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları; antrenörler core antrenman programlarının sporcular üzerindeki olası kuvvet ve sürat artışı etkilerini dikkate alarak, futbol sezon antrenmanlarının yani sıra yapılan kuvvet ve sürat antrenmanlarına dahil edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Core Antrenman, Esneklik, Sürat, Çeviklik, Durarak Uzun Atlama, Genç Futbolcu

The Effects of 6 Weekly Core Training on Some Motoric Characteristics in Young Soccer Players

Abstract

The aim of this study is to investigate the effect of 6 week core training on young soccer players to some motoric characteristics. In this study 16 healthy soccer players, 8 test groups (Xage: 18.75 ± 0.54 years, Xw: 1.73 ± 0.08 m, Xbw: 66.55 ± 8.04 kg) and 8 control groups (Xage: 18.75 ± 0.50 years, Xw: 1.72 ± 0.08 cm, Xbw: 67.51 ± 6.55 kg) voluntarily participated in, from the Denizlispor U-19 Team. The players were tested for flexibility, agility, standing long jump, 10-30 m and Yo-Yo Test (Level 1). Core training program was applied to the players for 6 weeks. In the statistical analysis of the data, the descriptive analyzes of the soccer players' motor characteristics were calculated as mean and standard deviation. Wilcoxon analysis was used for intra-group pre-test post-test comparisons, and Mann Whitney U analysis was used for comparison between groups. The level of significance was taken as $p < 0.05$. There was no significant difference between the experiment and control groups' flexibility, standing long jump, agility, speed and pre-test performance of Yo-Yo Test ($p > 0,05$). A significant difference was found between the pre-test and post-test values in the agility performance ($Z = -2.38$, $p < 0.05$) and in the long jump performance ($Z = -1.54$, $p < 0.05$). There was a significant difference only control group in the the agility performance between pre-test and post-test values ($Z = -2.52$, $p = 0.01$) and 10m speed performance pre-test and post-test values ($Z = -2.53$, $p = 0.01$). The test and control group's flexibility, standing long jump, agility speed and Yo-Yo post test values, there was a significant difference between only 10 m and post-test values ($U = 13,0$ $p = 0.04$). As a result; flexibility, standing long jump, agility and Yo-Yo Test performances after 6 week core training program of soccer players showed a significant difference only in agility performance pre-test and post-test values between experimental and control groups. The results of this study; the coaches should be included in the strength and speed training as well as the soccer season training, taking into consideration the effects of the core training programs on the athletes' possible strength and speed.

Keywords: Soccer, Core Training, Flexibility, Speed, Agility, Standing Long Jump, Young Soccer Player

Giriş

Futbol, birbirinden farklı yaklaşık olarak 1000 ayrı hareketin yer aldığı ve hareketlerin birbiri ardına hızla değişebildiği bir oyun yapısındadır (İnal, 2006). 45'er dakikadan iki devreli oynanan oyun; temel aerobik bir yapı üzerine, düzensiz aralıklarla süratin, kuvvetin, süratte devamlılık, kuvvette devamlılık, patlayıcılık ve koordinasyonun; futbolun oyun yapısına ve beceri özelliğine bağlı olarak teknik ve taktik içerisinde sergilendiği özelliktedir (Açıkada, 1991). Core antrenman son yıllarda büyük bir ilgi görmektedir ve antrenman planlarının temel bir parçası haline almıştır (Riewald 2003). Kişinin kendi vücut ağırlığı ile yapılan, omurgayı dengede tutan derin kasların ve lumbo pelvik bölge kaslarının güçlendirilmesini amaçlayan egzersiz programına core antrenman adı verilir (Atan 2013). Core bölgesine önem verilmeden yapılan kuvvet antrenmanları sporcularda sakatlanma riskleri doğuracak ve teknik becerilerini kısıtlayacaktır. Core antrenman, bir core kas veya kas aktivitesine yönelik olarak özel dizayn edilmiş antrenman olarak tanımlanabilir. Core kasları abdominal alt ve sırt bölgesinin kaslarını içerir ve vücudun alt ve üst yarısı arasındaki kuvvet aktarımından sorumludur (Fig 2005). Core antrenman ile vücut kontrolü ve dengesi geliştirilebilir, birçok büyük ve küçük kasın güçlenmesiyle sakatlık riski azaltılabilir ve denge artışına bağlı olarak hareketlerdeki veya hareketler arası geçişlerdeki verimlilik artar (Herrington ve Davies 2005). İyi bir core bölgesi hem sporcuya daha fazla yüklenme imkanı verirken, hem de teknik hareketlerin daha verimli ve iyi sergilenmesini sağlayacaktır. Kısacası geliştirilmiş core bölgesi futbolcuların performansını büyük oranda artırır. Bu çalışmanın amacı genç futbolcularda 6 haftalık core antrenmanlarının bazı motorik özelliklere etkisini araştırmaktır.

Materyal ve Metod

Bu çalışmaya; Denizlispor U19 Takımı'nda bulunan 16 sağlıklı; 8 deney grubu ($X_{yaş}: 18.75 \pm 0.54$ yıl, $X_{boy}: 1.73 \pm 0.08$ m, $X_{va}: 66.55 \pm 8.04$ kg) ve 8 kontrol grubu ($X_{yaş}: 18.75 \pm 0.50$ yıl, $X_{boy}: 1.72 \pm 0.08$ m, $X_{va}: 67.51 \pm 6.55$ kg) futbol oyuncusu gönüllü olarak katılmıştır. Deneklerin boy uzunlukları ve vücut ağırlığı ölçümleri hassaslık derecesi 0.01 m ve 0.01 kg olan stadiometre (Seca, Almanya) ile ölçülmüştür. Sporcuların sürat performansları 10 m ve 30 m New Test fotosel aracılığı ile ölçülmüştür. Test sporculara iki kez uygulanmış ve en iyi değer saniye cinsinden kayıt edilmiştir. Araştırmaya katılan futbolcuların esnekliğinin ölçülmesinde otur-uzan sehpası kullanılmıştır. Ayaklar çıplak, 2 hak verilmiş ve en iyi sonuç cm cinsinden kaydedilmiştir. Araştırmaya katılan futbolcuların çeviklik ölçümlerinde New Test 1000 Fotosel cihazı kullanılarak Zig-zag testi uygulanmıştır. Futbolcuların aerobik performansın ölçülmesinde Yo-yo1 aralıklı yüklenme yöntemlerinden olan Yo-yo 1 testi kullanılmıştır. Durarak uzun atlama testi ölçümü mezura yardımıyla ölçülmüştür. Çalışmaya katılan deneklere 2 tekrar hakkı verildi ve en iyi değer cm cinsinden kayıt edilmiştir. Denekler 6 hafta boyunca core antrenmanı yapmıştır. İlk üç hafta 3 set, sonraki 3 hafta 4 set olarak program uygulanmıştır.

Hareket	Çalışma Haftası	Set Sayısı	Çalışma Süresi	Dinlenme Aralığı
Plank Side Plank Wall Sit With Dumbell Reverse Plank Bird Dog Swiss Ball Fly	1. Hafta	3	25 sn	60 sn
	2. Hafta	3	25 sn	60 sn
	3. Hafta	3	25 sn	60 sn
V-sit and Twist Superman Standing Side Bend Over Dips on Chair Squat Lunge	4. Hafta	4	25 sn	60 sn
	5. Hafta	4	25 sn	60 sn
	6. Hafta	4	25 sn	60 sn

Verilerin istatistiksel analizinde, futbolcuların temel özelliklerine ilişkin tanımlayıcı analizleri ortalama ve standart sapma olarak hesaplanmıştır. Grup içi ön test son test karşılaştırmalarında Wilcoxon analizi, gruplar arasındaki karşılaştırmalarda Mann Whitney U analizi kullanılmıştır. Veriler spss 15.0 programı ile girişleri yapılarak $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde analiz edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Deney (n=8) ve Kontrol (n=8) Gruplarının Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

		Min	Max		Ss
DENEY	Yaş (Yıl)	17	18	17.75	1.15
	Boy (m)	1.65	1.80	1.69	0.09
	Vücut Ağırlığı (kg)	59	71	64.17	4.14
KONTROL	Yaş (Yıl)	13	14	13.75	0.46
	Boy (m)	1.45	1.69	1.59	0.08
	Vücut Ağırlığı (kg)	38	57	45.63	6.25

Tablo 2. Esneklik, Çeviklik, Durarak Uzun Atlama, Sürat, Yo Yo Aralıklı Toparlanma Testi (Seviye 1) Testleri Ön Test Analizleri

	Esneklik	10 m Sürat	30 m Sürat	Durarak uzun atlama	Çeviklik	Yo Yo
Deney	30±3	1,47±0.02	4,11±0.07	1.77±0.22	9.30±0.77	2820±120
Kontrol	28±4	1,44±0.09	4,09±0.11	1.67±0.24	9.74±0.49	2600±100
P	0,28	0.47	0.59	0.32	0.40	0.63

Tablo 3. Deney Grubunun Esneklik, Çeviklik, Durarak Uzun Atlama, Sürat, Yo Yo Aralıklı Toparlanma Testi (Seviye 1) Testleri Ön Test – Son Test Analizleri

		X	Ss	p
Esneklik	Öntest	32,4	5,03	0,53
	Sontest	31,7	5,01	
10 m Sürat	Öntest	1,49	2,01	0,6
	Sontest	1,48	2	
30 m Sürat	Öntest	4,29	-6,15	0,32
	Sontest	4,30	-6,29	
Çeviklik	Öntest	9.29	0.78	0.02*
	Sontest	8.7	0.7	
Durarak Uzun Atlama	Öntest	1.77	0.22	0.03*
	Sontest	1.61	0.19	
Yo Yo	Öntest	2800	-200,16	0.45
	Sontest	2800	-216,88	

Tablo 4. Kontrol Grubunun Esneklik, Çeviklik, Durarak Uzun Atlama, Sürat, Yo Yo Aralıklı Toparlanma Testi (Seviye 1) Testleri Ön Test – Son Test Analizleri

		X	Ss	P
Esneklik	Öntest	31,7	6,1	0,51
	Sontest	31,9	6,51	
10 m Sürat	Öntest	1,41	2,11	0,02*
	Sontest	1,38	2,01	
30 m Sürat	Öntest	4,31	-6,15	0,39
	Sontest	4,31	-6,15	
Çeviklik	Öntest	9.71	1.18	0.02*

	Sontest	8.9	0,6	
Durarak Uzun Atlama	Öntest	1.68	0.29	0.57
	Sontest	1.69	0.33	
Yo Yo	Öntest	2820	-215,16	0.48
	Sontest	2900	-246,18	

Tablo 5. Esneklik, Çeviklik, Durarak Uzun Atlama, Sürat, Yo Yo Aralıklı Toparlanma Testi (Seviye 1) Testleri Son Test Analizleri

	Esneklik	10 m Sürat	30 m Sürat	Durarak uzun atlama	Çeviklik	Yo Yo
Deney	31±3	1,41±0.09	4,10±0.14	1.68±0.19	9.49±0.51	2900±100
Kontrol	29±2	1,36±0.11	4,10±0.12	1.69±0.24	9.42±0.55	2820±120
P	0,28	0.02*	0.18	0.21	0.38	0.38

Deney ve kontrol gruplarının esneklik, durarak uzun atlama, çeviklik, sürat ve Yo-Yo aralıklı toparlanma testi ön test performansları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Deney grubunun tüm parametrelerinde çeviklik performansı ve durarak uzun atlama performansında ön test ve son test değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Kontrol grubunun sadece çeviklik performansı ön test ve son test değerleri arasında ve 10m sürat performansı ön test ve son test değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Deney ve kontrol grubunun esneklik, durarak uzun atlama, çeviklik sürat ve Yo-Yo son test değerleri arasında sadece 10 m sürat son test değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Tartışma ve Sonuç

Yapılan 6 haftalık core antrenmanı sonucu deney grubunun, ölçülen motorik özelliklerin ön test ve son test değerleri arasında matematiksel olarak pozitif bir artış gözlenmiştir. Doğan ve arkadaşlarının (2016) futbolcular üzerinde yaptıkları 8 haftalık core antrenmanların bazı fiziksel ve fizyolojik parametreler üzerine etkisine baktıkları çalışmada kontrol grubunun ön test ve son test değerleri karşılaştırıldığında; vücut kitle indeksi, vücut ağırlığı, dikey sıçrama, bacak ve sırt kuvveti değerlerinde anlamlı bir iyileşme gözlenmiştir. Çeviklik, futbolda fizyolojik bir önkoşul olarak görülmektedir. Çünkü oyuncular oyun süresince sıklıkla bir dizi ani yön değiştirmeler yaparlar (McInnes ve ark 1995). Çeviklik performansı yön değiştirmedeki sürat ile belirlenmiş olup, anaerobik dayanıklılık, denge, kasla ilgili

koordinasyon ve esneklik özellikleri tarafından etkilenmektedir (Sheppard ve Young 2006). Çeviklik, dayanıklılık, sürat, denge, esneklik ve kas koordinasyonu tarafından etkilenen çok değişkenli fiziksel bir yetenek olarak belirtilmektedir (Sheppard ve Young 2006). Başka bir çalışmada, futbolcuların çeviklik özellikleri zigzag çeviklik testi ile değerlendirilmiş ve $5,34\pm 0,20$ saniye olarak bulunmuştur (Little ve Williams 2005).

Sonuç olarak; futbolcuların 6 haftalık core antrenman programı sonrası sürat, esneklik, durarak uzun atlama, çeviklik ve Yo-Yo Aralıklı Toparlanma testi performanslarından, deney ve kontrol gruplarında sadece çeviklik performansı ön test ve son test değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları; antrenörler core antrenman programlarının sporcular üzerindeki olası kuvvet ve sürat artışı etkilerini dikkate alarak, futbol sezon antrenmanlarının yani sıra yapılan kuvvet ve sürat antrenmanlarına dahil edilmelidir.

KAYNAKÇA

Açıkada C., Ergen E., Alpar R., Sarpyener K. (1991). Erkek sporcularda vücut kompozisyonu parametrelerinin incelenmesi. Spor Bilimleri Dergisi, 2 (2): 1-25.

Atan T. Effect of jogging and core training after supramaximal exercise on recovery. Turkish Journal of Sport and Exercise. 2013;15(1):73-77

Fig G. (2005). Strength training for swimmers: Training the core. Strength and Conditioning Journal; 27(2):40-42.

Herrington L, Davies R. (2005). The influence of Pilates training on the ability to contract the transverses abdominis muscle in asymptomatic individuals. Journal of Bodywork and Movement Therapies; 9(1):52-57.

İnal A.N. (2004). Futbol'da Eğitim Öğretim. Nobel Yayın Dağıtım. 2.Baskı, s.15.

Riewald ST. (2003). Training the "other core". Performance Training Journal. 2(3):5-6.

Takım ve Bireysel Sporlar İle Uğraşan Sporcuların Relatif Kuvvetlerinin Karşılaştırılması

Eylem ÇELİK, Ayşegül YAPICI, Müşerref DORUK
Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE
E-Posta: dorukmuserref21@gmail.com

Öz

Bu araştırmada takım ve bireysel sporlar ile uğraşan üniversite öğrencilerinin relatif kuvvetlerini karşılaştırmaktır. Araştırmaya Pamukkale Üniversitesi'nde okuyan ve profesyonel olarak spor yapan 10 basketbol, 10 futbol, 10 yüzücü ve 10 atlet olmak üzere toplam 40 sporcu katılmıştır. Sporcuların squat, leg extention, leg press, bench press, butterfly ve biceps kuvvet hareketlerinden tek tekrarlı maksimal ölçümleri alınmıştır. Daha sonra bu ölçüm değerleri, kaldırılan maksimal ağırlık/vücut ağırlığı formülü ile hesaplanarak sporcuların relatif kuvvetleri bulunmuştur. Verilerin analizinde takım ve bireysel sporlar arasındaki karşılaştırmalarda veriler normal dağılıma uygun olduğundan bağımsız gruplarda t-test kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda takım ve bireysel sporlarla uğraşan sporcular arasında squat, leg extention, leg press, bench press, butterfly ve biceps relatif kuvvet değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p < 0.05$).

Anahtar Kelimeler: Kuvvet, basketbol, futbol, yüzme, atletizm

The Comprasion of Relati ve Strength of Team And Individual Sports Player

Abstract

This research was conducted to compare the relative strengths of college students dealing with team and individual sports. A total of 40 athletes including 10 basketball players, 10 soccer players, 10 swimmers and 10 athletes participated in the research. Single repetitive maximal measurements were taken from the players' skuat, leg extension, leg press, bencg press, butterfly, biceps force movements. X_{age} in team sports: 23.25 in individual sports and X_{age} in sports: 21.10. Then these measured values are maximized. Relative forces of athletes were found by calculating with weight / body weight formula. Data Analysis of the data evaluated with the SPSS 17.0 program was performed by t-test in independent groups. No significant difference was found between the team and individual sports as a result of skuat, leg extension, leg press, bench press, butterfly and biceps strength tests ($p > 0.05$). This is due to the fact taht the measured force movements are directed to important muscle groups for four branches.

Keywords: Relative strength, basketball, football, swimming, athletics

Giriş

Kuvvet, bir dirençle karşı karşıya kalan kasların kasılabilme ya da direnç karşısında belli bir ölçüde dayanabilme yeteneğidir. Yani kaslar yoluyla güç uygulayabilme özelliğidir. Dolayısı ile kuvvet spor aktivitelerinin temel özelliğidir (Sevim 2002). Bazı sporlarda sporcunun kuvveti ile kilosuna arasındaki ilişkiye bakılmaz, sporcu hangi ağırlıkta olursa olsun önemli olan maksimal kuvvetidir. Bazı sporlarda da sporcunun kuvvetli olması yanında vücut ağırlığı da önemlidir. Bu gibi durumlarda verili bir kiloda maksimal bir değerde maksimal kuvvetin sağlanmasıdır. Burada maksimal kuvvetin vücut ağırlığına oranı relatif kuvveti verir (Bompa 2007). Sporcular arasındaki gücü karşılaştırmak için çok uygun bir metottur (McArdle, Katch ve Katch 1996) Özellikle vücut ağırlığına büyük ivmelenme gerektiren sporlarda relatif kuvvet başarının belirleyicisidir. Günümüzde kuvvet ve kuvvetli sporcu, sporcuların vücut yapıları ile birlikte, kiloları başına ürettikleri kuvvetleri ile orantı kurularak değerlendirilmektedir (Aydos, Pepe ve Karakuş 2004). Günümüzde kuvvetli sporcu denildiğinde spor branşının istediği yönde sahip olduğu kuvveti en iyi geliştiren ve yarışmalarda en iyi kullanan sporcu akla gelmektedir. Spor branşında uygulanan hareket becerileri ve teknikleri için vücut bölümlerinin de gerekli kas kuvvetine sahip olması gerekmektedir (Bompa 2007). Bütün spor dallarında kuvvetin başarıya etkisi herkes tarafından kabul edilmektedir. Bu nedenle bu çalışmada da takım ve bireysel sporlar ile uğraşan sporcuların relatif kuvvet değerlerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışma Pamukkale Üniversitesi'nde okuyan ve profesyonel olarak spor yapan 10 basketbol, 10 futbol, 10 yüzücü ve 10 atlet olmak üzere toplam 40 sporcunun gönüllü olarak katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Sporculardan aşağıda belirtilen ölçümler alınmıştır.

Boy Uzunluğu ve Vücut Ağırlığı: $\pm 0,01$ cm ve $\pm 0,01$ kg hassasiyette stadiometre ölçüm cihazı ile spor kıyafetli ile ve ayakkabısız olarak anatomik duruş pozisyonunda ayak topukları birleşik, nefesini tutarak, baş frontal düzlemde, baş üstü tablası verteks noktasına geçecek şekilde ölçüm alınmıştır. Sonuçlar “cm” ve “kg” olarak kayıt edilmiştir.

Skuat Kuvvet Testi: Testin amacı diz ekstensörlerinin kuvvetini ölçmektir. Bütün sporcular 10 dakika hafif ağırlıklarla ısındırılmış, daha sonra halter barının kenarlarına takılan ağırlıklarla sporcu barı omuzlayarak diz eklemi 90 dereceyi geçecek şekilde yere oturup kalkarak kaldırdığı maksimal ağırlık kg cinsinden kaydedilmiştir.

Leg Extension Testi: Ayak ekstensörlerinin kuvvetini ölçmek için uygulanmıştır. Omuzladıkları ağırlıklara ayak parmak uçlarında yükselerek kaldırdıkları maksimal ağırlık kg cinsinden kaydedilmiştir.

Leg Press Testi: Bacak ekstansörlerinin kuvvetini ölçmek için uygulanmıştır. Ayak tabanlarıyla uyguladıkları maksimal ağırlık kg cinsinden kaydedilmiştir.

Bench Press Testi: Dirsek ekstansör kaslarının kuvvetini ölçmek için uygulanmıştır. Sporcu sırt üstü yatış pozisyonunda çift elle halter barını presleyerek kaldırabildiği maksimal ağırlık kg cinsinden kaydedilmiştir.

Butterfly Testi: Amacı omuz ekstansör kaslarının kuvvetini ölçmektir. Sporcu oturur vaziyette kollarını 180 derece açıyla yere paralel şekilde açar ve göğsüne doğru uygulayabildiği en fazla kuvveti uygular kaldırabildiği maksimal ağırlık kg cinsinden kaydedilir.

Biceps Testi: Dirsek fleksörlerinin kuvvetini ölçmek için uygulanmıştır. Sporcular dik konumda iken elleri yere sarkık durumda, halter barına takılı ağırlıklar verilerek çift eliyle bu ağırlıkları bel kuvvetini katmadan göğüse kadar çekerek biceps kuvvet ölçümü yapılmıştır. Maksimal çekiş kg cinsinden kaydedilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 17,0 paket programında girilmiş tanımlayıcı istatistikleri yapılarak, takım ve bireysel sporla uğraşan sporcuların relatif kuvvet karşılaştırmaları arasındaki karşılaştırmada veriler normal dağılıma uygun olduğu tespit edildiği için bağımsız gruplarda t-test ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Takım ve Bireysel Sporla Uğraşan Sporcuların Boy (cm), Vücut Ağırlığı (kg), Yaş (yıl) Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

	Yaş (yıl)	Boy (cm)	Vücut Ağırlığı (kg)
Takım Spor (Basketbol ve Futbol)	23,25 ± 1,13	186,25 ± 5,92	87,5 ± 8,67
Bireysel Spor (Yüzme ve Atletizm)	21,10 ± 1,61	177,0 ± 3,24	71,0 ± 6,28

Tablo 2. Takım ve Bireysel Sporların Relatif Kuvvet Değerleri Arasındaki Bağımsız Gruplarda T-Test Tablosu

Relatif Kuvvet		X ± Ss	t	p
Squat	Takım Spor	1,33± 0,39	-1,4	0,2
	Bireysel Spor	1,54±0,53		
Leg Extension	Takım Spor	1,06±0,39	-1,6	0,1
	Bireysel Spor	1,41±1,00		
Leg Press	Takım Spor	1,75±0,59	-0,9	0,4
	Bireysel Spor	1,95±0,75		
Bench Press	Takım Spor	0,73±0,36	0,36	0,7
	Bireysel Spor	0,69±0,27		
Butterfly	Takım Spor	0,63±0,20	-1,9	0,6
	Bireysel Spor	0,88±0,54		
Biceps	Takım Spor	0,33±0,11	-0,3	0,8
	Bireysel Spor	0,34±0,12		

Tablo 3. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Squat ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Squat		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	141,5	44,84	1,44	0,52
Futbol	93	17,02	1,22	0,16
Yüzme	96,5	13,34	1,25	0,2
Atletizm	118	35,44	1,83	0,61

Tablo 4. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Leg Extention ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Leg Extention		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	105,0	26,24	1,06	0,31
Futbol	80,50	14,80	1,05	0,14
Yüzme	50,50	11,41	0,66	0,14
Atletizm	140,0	53,59	2,18	0,90

Tablo 5. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Leg Press ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Leg Press		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	153,0	71,10	1,57	0,78
Futbol	146,0	20,52	1,92	0,18
Yüzme	159,5	44,99	2,09	0,72
Atletizm	116,0	48,57	1,80	0,80

Tablo 6. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Bench Press ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Bench Press		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	103,0	22,75	1,04	0,25
Futbol	32,0	6,74	0,42	0,07
Yüzme	51,0	16,46	0,67	0,25
Atletizm	47,0	19,78	0,72	0,30

Tablo 7. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Butterfly ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Butterfly		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	71,50	23,57	0,72	0,25
Futbol	41,50	10,01	0,55	0,12
Yüzme	40,50	8,31	0,53	0,11
Atletizm	80,0	35,35	1,24	0,57

Tablo 8. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Biceps ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Biceps		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	37,25	12,38	0,38	0,14
Futbol	21,75	3,73	0,29	0,05
Yüzme	22,25	3,80	0,29	0,04
Atletizm	26,0	9,14	0,40	0,14

Tartışma ve Sonuç

Araştırmaya katılan sporcularda Tablo 1’de görüldüğü gibi yaş, boy ve kilo ortalamaları birbirine yakın olduğu ve bu yakınlığının çalışmamızda grupların homojenliği konusunda önemli olduğu görülmektedir. Tablo 2’de görüldüğü altı hareket ile yapılan kuvvet ölçümünde takım ve bireysel spor olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Bunun nedeni olarak ölçüm alınan kuvvet hareketlerinin dört spor branşı için de önemli kas gruplarına yönelik olduğu düşünülmektedir. Yine Tablo 3’e göre basketbolcuların squat kuvveti diğer spor dallarına göre daha yüksek çıkmıştır. Bu da basketbol sporunda sıçrama ve patlayıcı kuvvetin etkili olduğunu göstermektedir. Tablo 4’e göre de atletizm sporu ile uğraşan sporcuların leg extention kuvvte değerleri diğer spor dallarına göre daha yüksek çıkmıştır. Bu da atletizm sporunda bacak kuvvetinin daha ön planda olması ile açıklanabilir. Tablo 6’ ve Tablo 7’ye göre basketbolcularda bench press ve butterfly kuvveti diğer branşlara göre daha yüksektir. Bu durum basketbol sporunda bire bir mücadelede diğer branşlara göre daha fazla olduğu ile açıklanabilir. Çelenk ve Cumragil (2002) benzer bir çalışma olarak takım (voleybol, futbol) ve bireysel spor (Taekwando, Judo) yapan sporcuların pençe ve relatif pençe kuvveti değerlerini karşılaştırmışlar bireysel sporcular lehine anlamlı fark bulmuşlardır. Pehlivan ve Gökdemir (1999) ise hentbol ve basketbol oyuncularını üzerinde bacak kuvvetlerini karşılaştırmışlar basketbolcularda 111,60 kg olarak bulmuşlardır. Akkuş ve İnal (1999) basketbolcuların bacak kuvvetini 89 kg olarak tespit etmişlerdir. Bu çalışmalara göre bizim çalışmamızda da basketbolcuların bacak kuvveti değerleri benzerlik göstermektedir. Bu çalışma farklı branşlarda ve fazla sporcu sayısı ile farklı kuvvet hareketleriyle gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkuş H., İnal A. N. (1999). Gençlerde Egzersizin Vücut Üzerine Etkisi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Sayı 1.
- Aydos, L., Pepe, H., & Karakuş, H. (2004). Bazı Takım ve Ferdi Sporlarda Rölatif Kuvvet Değerlerinin Araştırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2).
- Bompa, T.O. (2007). Training Theory and Method- Periodization [Antrenman Kuramı ve Yöntemi- Dönemleme], *Sports Bookstore*, 3rd Edition, Ankara.
- Çelenk, Ç., Cumragil, B. (2002). Takım Sporcuları İle Ferdi Sporcuların Bazı Fiziksel ve Fizyolojik Parametrelerinin Karşılaştırılması, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- McArdle, W.D., Katch, F., Katch, V. (1996). Exercises Physiology, *Williams and Wilkins Co.*, s.417.
- Pehlivan, Z.,Gökdemir, K . (1999). Hentbol Ve Basketbol 1. Deplasman Ligi'nde Şampiyon Olan Takım Sporcularının Bazı Fiziksel Ve Fizyolojik Parametrelerinin Karşılaştırılması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 9-16
- Sevim, Y. (2002). Antrenman Bilgisi, *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara

Takım ve Bireysel Sporlar İle Uğraşan Sporcuların Relatif Kuvvetlerinin Karşılaştırılması

Eylem ÇELİK, Ayşegül YAPICI, Müşerref DORUK
Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli, TÜRKİYE
E-Posta: dorukmuserref21@gmail.com

Öz

Bu araştırmada takım ve bireysel sporlar ile uğraşan üniversite öğrencilerinin relatif kuvvetlerini karşılaştırmaktır. Araştırmaya Pamukkale Üniversitesi'nde okuyan ve profesyonel olarak spor yapan 10 basketbol, 10 futbol, 10 yüzücü ve 10 atlet olmak üzere toplam 40 sporcu katılmıştır. Sporcuların squat, leg extention, leg press, bench press, butterfly ve biceps kuvvet hareketlerinden tek tekrarlı maksimal ölçümleri alınmıştır. Daha sonra bu ölçüm değerleri, kaldırılan maksimal ağırlık/vücut ağırlığı formülü ile hesaplanarak sporcuların relatif kuvvetleri bulunmuştur. Verilerin analizinde takım ve bireysel sporlar arasındaki karşılaştırmalarda veriler normal dağılıma uygun olduğundan bağımsız gruplarda t-test kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda takım ve bireysel sporlarla uğraşan sporcular arasında squat, leg extention, leg press, bench press, butterfly ve biceps relatif kuvvet değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p < 0.05$).

Anahtar Kelimeler: Kuvvet, basketbol, futbol, yüzme, atletizm

The Comprasion of Relati ve Strength of Team and Individual Sports Player

Abstract

This research was conducted to compare the relative strengths of college students dealing with team and individual sports. A total of 40 athletes including 10 basketball players, 10 soccer players, 10 swimmers and 10 athletes participated in the research. Single repetitive maximal measurements were taken from the players' skuat, leg extension, leg press, bencg press, butterfly, biceps force movements. X_{age} in team sports: 23.25 in individual sports and X_{age} in sports: 21.10. Then these measured values are maximized. Relative forces of athletes were found by calculating with weight / body weight formula. Data Analysis of the data evaluated with the SPSS 17.0 program was performed by t-test in independent groups. No significant difference was found between the team and individual sports as a result of skuat, leg extension, leg press, bench press, butterfly and biceps strength tests ($p > 0.05$). This is due to the fact taht the measured force movements are directed to important muscle groups for four branches.

Keywords: Relative strength, basketball, football, swimmin g, athletics

Giriş

Kuvvet, bir dirençle karşı karşıya kalan kasların kasılabilme ya da direnç karşısında belli bir ölçüde dayanabilme yeteneğidir. Yani kaslar yoluyla güç uygulayabilme özelliğidir. Dolayısı ile kuvvet spor aktivitelerinin temel özelliğidir (Sevim 2002). Bazı sporlarda sporcunun kuvveti ile kilosuna arasındaki ilişkiye bakılmaz, sporcu hangi ağırlıkta olursa olsun önemli olan maksimal kuvvetidir. Bazı sporlarda da sporcunun kuvvetli olması yanında vücut ağırlığı da önemlidir. Bu gibi durumlarda verili bir kiloda maksimal bir değerde maksimal kuvvetin sağlanmasıdır. Burada maksimal kuvvetin vücut ağırlığına oranı relatif kuvveti verir (Bompa 2007). Sporcular arasındaki gücü karşılaştırmak için çok uygun bir metottur (McArdle, Katch ve Katch 1996) Özellikle vücut ağırlığına büyük ivmelenme gerektiren sporlarda relatif kuvvet başarının belirleyicisidir. Günümüzde kuvvet ve kuvvetli sporcu, sporcuların vücut yapıları ile birlikte, kiloları başına ürettikleri kuvvetleri ile orantı kurularak değerlendirilmektedir (Aydos, Pepe ve Karakuş 2004). Günümüzde kuvvetli sporcu denildiğinde spor branşının istediği yönde sahip olduğu kuvveti en iyi geliştiren ve yarışmalarda en iyi kullanan sporcu akla gelmektedir. Spor branşında uygulanan hareket becerileri ve teknikleri için vücut bölümlerinin de gerekli kas kuvvetine sahip olması gerekmektedir (Bompa 2007). Bütün spor dallarında kuvvetin başarıya etkisi herkes tarafından kabul edilmektedir. Bu nedenle bu çalışmada da takım ve bireysel sporlar ile uğraşan sporcuların relatif kuvvet değerlerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışma Pamukkale Üniversitesi'nde okuyan ve profesyonel olarak spor yapan 10 basketbol, 10 futbol, 10 yüzücü ve 10 atlet olmak üzere toplam 40 sporcunun gönüllü katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Sporculardan aşağıda belirtilen ölçümler alınmıştır.

Boy Uzunluğu ve Vücut Ağırlığı: $\pm 0,01$ cm ve $\pm 0,01$ kg hassasiyette stadiometre ölçüm cihazı ile spor kıyafetli ile ve ayakkabısız olarak anatomik duruş pozisyonunda ayak topukları birleşik, nefesini tutarak, baş frontal düzlemde, baş üstü tablası verteks noktasına geçecek şekilde ölçüm alınmıştır. Sonuçlar “cm” ve “kg” olarak kayıt edilmiştir.

Skuat Kuvvet Testi: Testin amacı diz ekstensörlerinin kuvvetini ölçmektir. Bütün sporcular 10 dakika hafif ağırlıklarla ısındırılmış, daha sonra halter barının kenarlarına takılan ağırlıklarla sporcu barı omuzlayarak diz eklemi 90 dereceyi geçecek şekilde yere oturup kalkarak kaldırdığı maksimal ağırlık kg cinsinden kaydedilmiştir.

Leg Extension Testi: Ayak ekstensörlerinin kuvvetini ölçmek için uygulanmıştır. Omuzladıkları ağırlıklara ayak parmak uçlarında yükselerek kaldırdıkları maksimal ağırlık kg cinsinden kaydedilmiştir.

Leg Press Testi: Bacak ekstansörlerinin kuvvetini ölçmek için uygulanmıştır. Ayak tabanlarıyla uyguladıkları maksimal ağırlık kg cinsinden kaydedilmiştir.

Bench Press Testi: Dirsek ekstansör kaslarının kuvvetini ölçmek için uygulanmıştır. Sporcu sırt üstü yatış pozisyonunda çift elle halter barını presleyerek kaldırdığı maksimal ağırlık kg cinsinden kaydedilmiştir.

Butterfly Testi: Amacı omuz ekstansör kaslarının kuvvetini ölçmektir. Sporcu oturur vaziyette kollarını 180 derece açıyla yere paralel şekilde açar ve göğsüne doğru uygulayabildiği en fazla kuvveti uygular kaldırdığı maksimal ağırlık kg cinsinden kaydedilir.

Biceps Testi: Dirsek fleksörlerinin kuvvetini ölçmek için uygulanmıştır. Sporcular dik konumda iken elleri yere sarkık durumda, halter barına takılı ağırlıklar verilerek çift eliyle bu

ağırlıkları bel kuvvetini katmadan göğüse kadar çekerek biceps kuvvet ölçümü yapılmıştır. Maksimal çekiş kg cinsinden kaydedilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 17,0 paket programında girilmiş tanımlayıcı istatistikleri yapılarak, takım ve bireysel sporla uğraşan sporcuların relatif kuvvet karşılaştırmaları arasındaki karşılaştırmada veriler normal dağılıma uygun olduğu tespit edildiği için bağımsız gruplarda t-test ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Takım ve Bireysel Sporla Uğraşan Sporcuların Boy (cm), Vücut Ağırlığı (kg), Yaş (yıl) Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

	Yaş (yıl)	Boy (cm)	Vücut Ağırlığı (kg)
Takım Sportu (Basketbol ve Futbol)	23,25 ± 1,13	186,25 ± 5,92	87,5 ± 8,67
Bireysel Sportu (Yüzme ve Atletizm)	21,10 ± 1,61	177,0 ± 3,24	71,0 ± 6,28

Tablo 2. Takım ve Bireysel Sporların Relatif Kuvvet Değerleri Arasındaki Bağımsız Gruplarda T-Test Tablosu

Relatif Kuvvet		X ± Ss	t	p
Squat	Takım Sportu	1,33± 0,39	-1,4	0,2
	Bireysel Sportu	1,54±0,53		
Leg Extension	Takım Sportu	1,06±0,39	-1,6	0,1
	Bireysel Sportu	1,41±1,00		
Leg Press	Takım Sportu	1,75±0,59	-0,9	0,4
	Bireysel Sportu	1,95±0,75		
Bench Press	Takım Sportu	0,73±0,36	0,36	0,7
	Bireysel Sportu	0,69±0,27		
Butterfly	Takım Sportu	0,63±0,20	-1,9	0,6
	Bireysel Sportu	0,88±0,54		
Biceps	Takım Sportu	0,33±0,11	-0,3	0,8
	Bireysel Sportu	0,34±0,12		

Tablo 3. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Squat ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Squat		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	141,5	44,84	1,44	0,52
Futbol	93	17,02	1,22	0,16
Yüzme	96,5	13,34	1,25	0,2
Atletizm	118	35,44	1,83	0,61

Tablo 4. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Leg Extention ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Leg Extention		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	105,0	26,24	1,06	0,31
Futbol	80,50	14,80	1,05	0,14
Yüzme	50,50	11,41	0,66	0,14
Atletizm	140,0	53,59	2,18	0,90

Tablo 5. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Leg Press ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Leg Press		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	153,0	71,10	1,57	0,78
Futbol	146,0	20,52	1,92	0,18
Yüzme	159,5	44,99	2,09	0,72
Atletizm	116,0	48,57	1,80	0,80

Tablo 6. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Bench Press ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Bench Press		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	103,0	22,75	1,04	0,25
Futbol	32,0	6,74	0,42	0,07
Yüzme	51,0	16,46	0,67	0,25
Atletizm	47,0	19,78	0,72	0,30

Tablo 7. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Butterfly ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Butterfly		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	71,50	23,57	0,72	0,25
Futbol	41,50	10,01	0,55	0,12
Yüzme	40,50	8,31	0,53	0,11
Atletizm	80,0	35,35	1,24	0,57

Tablo 8. Takım ve Bireysel Sportlara Ait Biceps ve Relatif Kuvvetlerinin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

Branş	Biceps		Relatif Kuvvet	
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Basketbol	37,25	12,38	0,38	0,14
Futbol	21,75	3,73	0,29	0,05
Yüzme	22,25	3,80	0,29	0,04
Atletizm	26,0	9,14	0,40	0,14

Tartışma ve Sonuç

Araştırmaya katılan sporcularda Tablo 1’de görüldüğü gibi yaş, boy ve kilo ortalamaları birbirine yakın olduğu ve bu yakınlığının çalışmamızda grupların homojenliği konusunda önemli olduğu görülmektedir. Tablo 2’de görüldüğü altı hareket ile yapılan kuvvet ölçümünde takım ve bireysel spor olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Bunun nedeni olarak ölçüm alınan kuvvet hareketlerinin dört spor branşı için de önemli kas gruplarına yönelik olduğu düşünülmektedir. Yine Tablo 3’e göre basketbolcuların squat kuvveti diğer spor dallarına göre daha yüksek çıkmıştır. Bu da basketbol sporunda sıçrama ve patlayıcı kuvvetin etkili olduğunu göstermektedir. Tablo 4’e göre de atletizm sporu ile uğraşan sporcuların leg extention kuvvte değerleri diğer spor dallarına göre daha yüksek çıkmıştır. Bu da atletizm sporunda bacak kuvvetinin daha ön planda olması ile açıklanabilir. Tablo 6’ ve Tablo 7’ye göre basketbolcularda bench press ve butterfly kuvveti diğer branşlara göre daha yüksektir. Bu durum basketbol sporunda bire bir mücadelede diğer branşlara göre daha fazla olduğu ile açıklanabilir. Çelenk ve Cumragil (2002) benzer bir çalışma olarak takım (voleybol, futbol) ve bireysel spor (Taekwando, Judo) yapan sporcuların pençe ve relatif pençe kuvveti değerlerini karşılaştırmışlar bireysel sporcular lehine anlamlı fark bulmuşlardır. Pehlivan ve Gökdemir (1999) ise hentbol ve basketbol oyuncularını üzerinde bacak kuvvetlerini karşılaştırmışlar basketbolcularda 111,60 kg olarak bulmuşlardır. Akkuş ve İnal (1999) basketbolcuların bacak kuvvetini 89 kg olarak tespit etmişlerdir. Bu çalışmalara göre bizim çalışmamızda da basketbolcuların bacak kuvveti değerleri benzerlik göstermektedir. Bu çalışma farklı branşlarda ve fazla sporcu sayısı ile farklı kuvvet hareketleriyle gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkuş H., İnal A. N. (1999). Gençlerde Egzersizin Vücut Üzerine Etkisi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Sayı 1.
- Aydos, L., Pepe, H., & Karakuş, H. (2004). Bazı Takım ve Ferdi Sporlarda Rölatif Kuvvet Değerlerinin Araştırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2).
- Bompa, T.O. (2007). Training Theory and Method- Periodization [Antrenman Kuramı ve Yöntemi- Dönemleme], *Sports Bookstore*, 3rd Edition, Ankara.
- Çelenk, Ç., Cumragil, B. (2002). Takım Sporcuları İle Ferdi Sporcuların Bazı Fiziksel ve Fizyolojik Parametrelerinin Karşılaştırılması, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- McArdle, W.D., Katch, F., Katch, V. (1996). Exercises Physiology, *Williams and Wilkins Co.*, s.417.
- Pehlivan, Z.,Gökdemir, K . (1999). Hentbol Ve Basketbol 1. Deplasman Ligi'nde Şampiyon Olan Takım Sporcularının Bazı Fiziksel Ve Fizyolojik Parametrelerinin Karşılaştırılması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 9-16
- Sevim, Y. (2002). Antrenman Bilgisi, *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara

Sınıf Öğretmenlerinin ve Adaylarının Enerji ve Besin Ögesi Alımları (Beslenme Alışkanlıkları) İle Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının ve Fiziksel Aktivite Düzeylerinin Belirlenmesi

Arzu ÖZKAN¹, Taner BOZKUŞ², Ali ÖZKAN^{2,3}

¹Akyurt İlkokulu-Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, TÜRKİYE

²Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bartın, TÜRKİYE

³Bartın Üniversitesi, Spor Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: ali_ozkan1@hotmail.com

Öz

Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin ve adaylarının enerji ve besin ögesi alımları (beslenme alışkanlıkları) ile sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının ve fiziksel aktivite düzeylerinin belirlenmesi ve ilişkilendirilmesidir. Çalışmaya Bartın İlinde’nde görev yapan toplam 105 öğretmen (69 kadın ve 36 erkek), Bartın Üniversitesi’nde okuyan toplam 95 erkek ve kız öğrenci (64 kadın ve 31 erkek) gönüllü olarak katılmıştır. Öğretim elemanlarının fiziksel aktivite düzeylerini belirlemede “Uluslararası Fiziksel Aktivite Değerlendirme Anketi (inaktif, minimum aktif ve HEPA aktif grupları olarak MET yöntemiyle belirlenmiştir) kısa formu kullanılırken, sağlıklı yaşam davranışlarının belirlenmesinde “Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği” (kendini gerçekleştirme (KG), sağlık sorumluluğu (SS), egzersiz (E), beslenme (B), kişilerarası destek (KD) ve stres yönetimi (SY)) kullanılarak belirlenmiştir. Beslenme alışkanlıkları ise bir günlük fiziksel aktivite kaydı ve 24 saatlik geriye dönük besin tüketim kayıtları ile belirlenmiştir. Korelasyon analizi sonucunda araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin ve adaylarının fiziksel aktivite düzeyi ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve beslenme alışkanlıkları arasında anlamlı pozitif bir ilişki belirlenmiştir ($p<0.05$). Sonuç olarak, çalışmadaki bulgular sınıf öğretmenlerinin ve adaylarının beslenmenin sağlıklı yaşam davranışı ve fiziksel aktivite düzeyini belirlemede etkin olduğu söylenebilir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin ve adaylarının enerji ve makro besin ögesi alımlarında dengesizlik ve bazı mikro besin ögesi alımlarında da yetersizlikler olduğu saptandı. Sınıf öğretmenlerinin ve adaylarının beslenme hatalarının düzeltilmesi için sağlıklı beslenme eğitimine gereksinim duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel aktivite, sağlıklı yaşam davranışı, beslenme alışkanlıkları, sınıf öğretmenleri

Determination of Energy and Nutritional Habits with Physical Activity Levels and Healthy Lifestyle Behaviors of Primary Education Teacher and Pre-service Teachers'

Abstract

The purpose of the present study was to determine and relationship of energy and nutritional habits with physical activity levels and healthy lifestyle behaviors of primary education teacher and pre-service teachers' in Bartın. 105 primary teacher (69 female, 36 male) in Bartın and 95 male and female students from (64 female, 31 male) Bartın University participated in this study voluntarily. In the study, the short form of International Physical Activity Questionnaire (Total PA levels are categorized as inactive (low), minimum active and physically active group by using MET method) was used for the determination of physical activity level of students. For the determination of healthy lifestyle behaviors Health Promotion Lifestyle Profile Questionnaire was used with self-actualization (SA), health responsibility (HR), exercise (E), nutrition (N), interpersonal support (IS) and stress management (SM) subscales and for the determination of nutrition habits was used with one day physical activity record, 24 hour food consumption records. Results of correlation analyses indicated significant positive correlations between total physical activity level, healthy lifestyle behaviors and nutritional habits ($r=.47$; $p<0.01$) in teaching staffs and total physical activity level and health responsibility ($r=.60$; $p<0.05$), exercise ($r=.69$; $p<0.05$), interpersonal support ($r=.62$; $p<0.01$), stress management ($r=.72$; $p<0.05$), nutrition ($r=.60$; $p<0.05$), and healthy lifestyle behaviors ($r=.63$; $p<0.05$) in students. As a conclusion, the findings of the present study indicated that nutritional habits were indicator of physical activity and healthy lifestyle behaviors level of university staffs and students. On the other hand, In the primary education teacher and pre-service teachers' nutrition, energy and micro nutrient imbalance and micro nutrient insufficient was determined. The primary education teacher and pre-service teachers' needs to be educated about health nutrition for adjustment of nutrition errors.

Keywords: Physical activity, health promotion lifestyle profile, nutritional habits, primary teacher

Giriş

Gelişen teknoloji ile birlikte bireylerin sedanter bir yaşam tarzına doğru yöneldikleri, başka bir deyişle hareketsiz bir yaşam sürdürdükleri bilinmektedir. Sedanter yaşam tarzı ise koroner kalp hastalığı, hipertansiyon, yüksek kan lipid düzeyi, Tip II diyabet, obezite, kolon ve göğüs kanseri gibi bazı kanser türleri ile kas-iskelet hastalıklarıyla gibi birçok hastalıklar yakından ilişkilidir. Çalışmalar düzenli olarak fiziksel aktivite ve egzersize katılmın kan basıncını düzenlemede, lipoprotein profili, C-reaktif proteinleri ile diğer koroner biyomarkerlarını geliştirmede, insülin hassasiyetini geliştirmede ve kilo kontrolünde önemli rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca düzenli yapılan fiziksel aktivite ve egzersizin bireyin depresyon ve kaygı düzeyi gibi psikolojik özelliklerinin düzenlenmesinde de önemli bir role sahip olduğu da bilinmektedir (Kin-İşler, 2011). Düzenli fiziksel aktivitenin farklı kronik hastalıkları önleyebileceği veya geciktirebileceği gerçeği günümüzde inkâr edilemez bir gerçektir (Pitta ve ark., 2006). Ayrıca yapılan fiziksel aktivite ve egzersiz bireylerin fiziksel uygunluğunu geliştirmekte ve dolayısıyla da sağlıklı bir yaşam tarzını desteklemektedir.

Sağlıklı bir yaşam tarzı için sağlığın geliştirilmesi, insanların kendi sağlıklarına dikkat ederek, sağlıklı yaşamak adına sigara içme, alkol ve madde kullanımını, beslenme davranışları, fiziksel aktivite, şiddet davranışları, cinsel davranışlar, sağlıksız kilo kontrolü, aile ile iletişim sorunları ve stres yönetimi gibi riskli davranışlardan kaçınılması gerekmektedir (Çimen, 2003). Bu davranışları tutum haline dönüştüren birey, sağlıklı olma halini sürdürebildiği gibi, sağlık durumunu daha iyi bir seviyeye getirebilir. Sağlık davranışı, bireyin sağlıklı kalmak ve hastalıklardan korunmak için inandığı ve uyguladığı davranışların bütünü olarak ele alınırken (Yalçınkaya ve ark., 2007), sağlıklı yaşam biçimi, bireyin sağlığını etkileyebilen tüm davranışlarını kontrol etmesi, günlük aktivitelerini düzenlemede kendi sağlık statüsüne uygun davranışları seçerek düzenlemesi olarak tanımlanmaktadır (Esin, 1997). Bu nedenle, bilindiği üzere fiziksel aktivite düzeyleri ile sağlık arasındaki yüksek pozitif bir ilişki olması bağlı olarak, bireylerin fiziksel aktivite düzeylerinin, şiddetinin, kapsamının, yoğunluğunun yanı sıra sağlıklı yaşam biçimi davranışları tespitinin çok önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Montoye, 2000). Kişiler sağlıklı bir gelecek oluşturmak istiyorsa ya da yaşam kalitesini artırmak amaçsa mutlaka bu davranışları hayatına adapte etmesi gerekmektedir. Çocukluk çağından itibaren düzenli aktivite alışkanlığı kazandırmak, egzersizi günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline getirmek ve en azından her birey için günlük bedensel aktivite miktarını arttırmak bireysel sağlığımızın korunması ve ileride karşılaşılabilecek sağlıktehditlerinin azaltılması konusunda oldukça büyük öneme sahiptir.

Bu anlamda kişilerin bilinçli hale gelmesi kişinin fiziksel aktivitesini artırması, sağlıklı olması ve sağlıklı yaşam davranışı sergilemesi kişinin yaşam kalitesini artırmaktadır. Öğrencilik yıllarında kişilerin hayatında fiziksel aktivitenin alışkanlık haline getirilmesi ileriki yıllarda daha sağlıklı bir yaşamın temellerini oluşturacaktır. Bu anlamda öğrencilerin sağlıklı yaşam ve fiziksel aktivite boyutlarını bilmesi ve uygulaması yaşam kalitesi açısından kişilere avantaj sağlayacaktır (Bozkuş ve ark., 2013, 45). Bu bağlamda dizayn edilen bu çalışma insanların sağlıklı bir yaşam sürmesini sağlayıcı etkinliklerin öğretilmesi sürecini kapsayan bir yapıda olan sınıf öğretmenlerinin ve adaylarının bu davranışları sergilemesi ve yeni nesile örnek olacak ve toplumun sağlıklı yaşlanmasında destek olacaktır.

Yöntem

Katılımcılar

Bu araştırmanın evrenini sınıf öğretmenleri ve adayları, örneklemi ise Bartın ilindeki sınıf öğretmenleri ve Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitimi Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilimdalı'nda yer alan öğrencilerden oluşmuştur.

Verilerin Toplanması

2017-2018 bahar dönemi başında, Bartın Üniversitesi Rektörlüğü'nden ve Bartın İl Milli Eğitimi Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmış, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitimi Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilimdalı öğrencileri ve Bartın İlinde sınıf öğretmenliği yapan öğretmenlere uygulanmıştır (Bu çalışma Arzu Özkan'ın yüksek lisans tezinde faydalanılarak hazırlanmıştır).

Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği

Sağlıklı yaşam biçimi ölçeği 1987 yılında Walker, Sechrist ve Pender tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkiye'de geçerlik ve güvenirlik çalışması 1997 yılında Esin tarafından yapılmıştır. Toplam 48 maddeden oluşan likert tipi, 4 dereceli ölçeğin bütün maddeleri olumludur. Ayrıca ölçeğin 6 alt boyutu vardır. Alt boyutları; kendini gerçekleştirme, sağlık sorumluluğu, egzersiz, beslenme, kişilerarası destek ve stres yönetimi. Her bir alt boyut bağımsız olarak tek başına kullanılabilir. Ölçeğin tümünün puanı sağlıklı yaşam biçimi davranışları puanını verir.

Enerji Ve Besin Ögesi Alımları (Beslenme Alışkanlıkları) Formu

24 saatlik besin tüketim yöntemi: Sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Bireye son 24 saat içinde veya daha fazla gün içinde tükettiği tüm besinler ve içecekler sorulur. Sıklıkla birbirini izleyen üç gün (iki günü hafta içi, bir günü hafta sonu) süre ile tekrarlanır. Soru kâğıdı bireyin kendisi tarafından yazılabildiği gibi, besin ve beslenme konusunda öğrenim görmüş diyetisyen/ beslenme ve diyet uzmanı tarafından hazırlanan forma kaydedilir. Her besinin sağladığı enerji ve besin öğeleri miktarları besin bileşim cetvelleri kullanılarak hesaplanır. Tüm günlerin toplamı gün sayısına bölünerek ortalama bir günlük besin türlerinin ve besin öğelerinin miktarı bulunur. Bulunan değerler yaş, cinsiyet, fizyolojik duruma göre "günlük tüketilmesi önerilen alım miktarları (RDA-Amerika, DRI-Amerika, RNI-FAO/ WHO, PRI-Avrupa Birliği vb.) ile kıyaslanır. Gereksinimin ne kadarının karşılandığı bulunur.

Fiziksel Aktivite Değerlendirme Anketi

Uluslararası Fiziksel Aktivite Değerlendirme Anketi (IPAQ) Dr. Micheal Booth (Sidney-Avustralya) tarafından 1996 yılında, toplumun sağlık ve fiziksel aktivite düzeylerini ve bunların arasındaki ilişkisini incelemek için tasarlanmıştır. Bunu takiben Uluslararası Fiziksel Aktivite Değerlendirme Grubu bu ankete dayanarak IPAQ'ı geliştirmişlerdir. IPAQ, yetişkinlerin fiziksel aktivite ve sedanter hayat biçimlerini tespit etmek için kısa ve uzun form şeklinde tasarlanmıştır. 1998-1999, 6 kıtada bulunan toplam 12 ülke ve 14 araştırma merkezinde IPAQ test-retest yöntemiyle güvenirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde IPAQ fiziksel aktiviteyi belirlemek için güvenilir ve geçerli bir yöntem olduğu açıklanmıştır (Ateş, 2001). Ölçeğin Türkiye'de geçerlik ve güvenirlik çalışması 2005 yılında Öztürk tarafından yapılmıştır (Öztürk, 2005).

Verilerin Analizi

Tüm veriler için tanımlayıcı istatistik (ortalama ve standart sapma) uygulanmıştır. Elde edilen enerji ve besin ögesi alımları (beslenme alışkanlıkları) ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon

analiziyle belirlenirken sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile fiziksel aktivite düzeylerinin öğretmen ya da aday olup olmamasının kıyaslanmasında bağımsız iki örnek T-test yöntemi kullanılacaktır. Tüm istatistiksel işlemler windows altında çalışan SPSS paket programında yapılacak ve yanılma düzeyi 0.05 olarak kabul edilecektir.

Bulgular

Çalışmanın örnekleminde yer alan Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitimi Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilimdalında yer alan öğretmen adaylarının ve Bartın İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez okullarda sınıf öğretmeni olarak çalışan öğretmenlerin enerji ve besin ögesi alımları (beslenme alışkanlıkları) ile sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının ve fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişkiler tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Sınıf öğretmenleri ve adaylarının enerji ve besin ögesi alımlarının ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi

	AFA	OFA	SS	E	B	SY	SYB
PAR	-.549** p=000	-.378* p=000	NS	NS	NS	.324* p=037	.331* p=037
Protein	NS	NS	.318* p=040	NS	NS	.318* p=040	.328* p=039
Vit A	NS	NS	NS	.406* p=008	NS	NS	NS
B₂ Vitamini	NS	NS	.412** p=007	.325* p=035	.331* p=032	.387* p=011	.437** p=005
B1 Vitamini	NS	NS	NS	NS	NS	NS	.323* p=042
Kalsiyum	NS	NS	.318* p=040	.368* p=016	NS	.377* p=014	.406** p=009
Potasyum	NS	NS	.318* p=040	NS	NS	NS	NS
Magnezyum	NS	NS	.333* p=031	NS	.317* p=041	NS	.321* p=044
Fosfor	NS	NS	.410** p=007	.327* p=034	.340* p=027	.374* p=015	.418* p=007
Kolesterol	NS	NS	.331* p=032	.332* p=032	NS	.454** p=033	.340* p=032

** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

Tablo 1’de sınıf öğretmenleri ve adaylarının enerji ve besin ögesi alımlarının ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve fiziksel aktivite düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 2. Sınıf öğretmenlerinin enerji ve besin ögesi alımlarının ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi

	SS	E	B	S	SYB
PAR	NS	NS	NS	.316*; p=.025	NS
Karbonhidrat	NS	-.309*; p=.029	NS	NS	.283*; p=.046
Protein	.280*; p=.049	.286*; p=.049	NS	NS	NS
B₂ Vitamini	NS	.302*; p=.033	NS	NS	NS
B₁ Vitamini	NS	.312*; p=.027	NS	NS	NS
Kolesterol	NS	.310*; p=.029	NS	NS	NS
Potasyum	.317*; p=.025	.283*; p=.046	.302*; p=.033	NS	NS
Magnezyum	.303*; p=.033	.293*; p=.039	.302*; p=.033	NS	NS
Fosfor	.352*; p=.012	.368**; p=.009	NS	.325*; p=.021	NS
Kalsium	.373*; p=.008	.395**; p=.004	NS	.318*; p=.024	NS

** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

Tablo 2’de sınıf öğretmenleri enerji ve besin ögesi alımlarının ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 3. Sınıf öğretmen adaylarının enerji ve besin ögesi alımlarının ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi

	KG	SS	E	B	KD	S	SYB	OFA
Karbonhidrat	NS	-.254* p=.022	-.233* p=.010	-.236** p=.009	NS	-.196* p=.031	-.243* p=.008	NS
Karoten	NS	.235** p=.010	NS	.212** p=.020	NS	NS	.231** p=.011	NS
B₂ Vitamini	NS	NS	NS	.186* p=.041	NS	NS	NS	-.188* p=.039
Çinko	NS	NS	NS	NS	.183* p=.046	NS	NS	NS
Fosfor	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	.194* p=.033
Kalsium	.236** p=.009	.222* p=.014	NS	.320** p=.000	NS	.187** p=.040	.256** p=.005	-.206* p=.023

** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

Tablo 3’de sınıf öğretmen adaylarının enerji ve besin ögesi alımlarının ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve fiziksel aktivite düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tartışma

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin ve adaylarının enerji ve besin ögesi alımları (beslenme alışkanlıkları) ile sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının ve fiziksel aktivite düzeylerinin belirlenerek durum tespitinin yapılacağı ve değişkenler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi amaç edinilmiştir.

Fiziksel aktivitenin ve beslenmenin yararları göz önünde bulundurulduğunda, daha sağlıklı kişiler ve sağlıklı toplum elde edebilmek için, kişilerin fiziksel aktiviteye ve sağlıklı beslenmeye yönlendirilmeleri gerekmektedir. Yaşam süresinin uzatılması, sağlıklı yaşam biçimi ve kaliteli yaşam için bu unsurların gerekliliği şarttır. Fiziksel aktivitenin artırılması ve beslenmenin düzenlenmesi, sadece çocuklar için değil, adolesan, yetişkinler ve yaşlılar için de gereklidir (Şanlı ve Güzel, 2009, 29).

Çalışmaya katılan öğretmen ve adaylarının fiziksel aktivite düzeyleri ele alındığında erkeklerin öğretmen adaylarının ağır (şiddetli) fiziksel aktivite süreleri ve toplam fiziksel aktivite süreleri yüksek bulunurken kadın öğretmen adaylarının yürüme ve orta dereceli fiziksel aktivite süreleri daha yüksek bulunmuştur. Buda bu çalışmada erkeklerin daha çok şiddetli fiziksel aktiviteyi tercih ettiği ve kadınlara göre daha çok fiziksel aktivitede yer aldığı görülmektedir. Çalışmada yer alan öğretmenlerde ise erkeklerin ağır şiddetli fiziksel aktivite süreleri ve orta şiddetli fiziksel aktivite süreleri ile toplam fiziksel aktivite süreleri yüksek bulunurken kadınların yürüme süreleri daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmadaki

öğretmenlerde ise kadınların sadece yürüyüşle yetinmesi bunun dışında herhangi bir planlı fiziksel aktivitede bulunmadıkları görülmüştür. Çalışma grubunda düzenli olarak fiziksel aktivite yapanların sıklığı çok düşüktür. Yaşla birlikte fiziksel olarak aktif olma durumunun da azaldığı ön görülebilir.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda Bartın İli'nde görev yapan öğretmenlerin ve Bartın Üniversitesi Temel Eğitimi Bölümü'nde öğrenci olan öğretmen adayları fiziksel olarak aktif olmadıkları gözlenmiştir. Sağlık açısından fiziksel aktivitenin insana kazandırdıkları göz önüne alınırsa, fiziksel aktivite yapmayan bireylerin fiziksel aktiviteye katılımını sağlamak, fiziksel aktiviteyi yeterli düzeyde yapanların ise aktivite düzeylerini yükseltme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Topluma ve öğrencilerine her yönüyle örnek olması beklenen öğretmenlerin fiziksel aktivite alışkanlıkları da toplumsal gelişim açısından önem taşımaktadır (Şanlı ve Güzel, 2009, 31).

Sağlığın geliştirilmesi, insanların kendi sağlıklarını düzelterek, kontrol ederek ve tam bir sağlık potansiyeline kavuşarak sağlanabilir. Bu hedefe ulaşılabilmesi için şiddet davranışları, sigara içme, aile ile iletişim sorunları, madde kullanımı, sağlıksız kilo kontrolü, alkol vb. gibi bazı kötü alışkanlıklardan uzak durulması gerekmektedir (Çimen, 2003). Bu tür davranışları tutum haline getirebilen kişiler, sağlıklılık halini devam ettirdiği, hatta sağlık durumunu dahada iyi bir duruma getirebilir. Sağlıklı olmak için geliştiren davranışlar, kişilerin sağlıklı kalması ve hastalıklara yakalanmaması için inandığı ve kendi hayatında uyguladığı tüm davranışlar olarak ele karşımıza çıkarken (Yalçınkaya ve diğerleri, 2007), sağlıklı yaşam biçimi davranışı, kişilerin sağlıklarını etkileyebilen tüm tavırların kontrol altına alınması, yaşamsal aktivitelerini düzenlemede kendi sağlık yaşamına uygun davranışları ele alarak düzenlemedir (Esin, 1997). Bu davranış bütünü içinde fiziksel aktivite son dönemlerde de daha da ön plana çıkmaktadır. Bilindiği gibi yaşamda ortaya çıkan hareketsizlik, sakatlık ve mortalite riski ele alındığında önemli rol oynamaktadır. Düzenli yapılan fiziksel aktivitenin bazı kronik hastalıkları önleyebileceği ve/veya geciktirebileceği günümüz koşullarında inkâr edilemezdir (Pitta ve diğerleri, 2006). Ayrıca sağlıklı bir toplum için bireyin kendi sağlığını korumaya yönelik çabalara önem vermesi gerekir. Bu sebeple, aktivite düzeyleri ile sağlık arasındaki ilişkiye bağlı olarak, günlük yaşamdaki fiziksel aktivitelerinin sıklığı, süresi, yoğunluğu ve miktarının ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi çok önemlidir (Montoye, 2000).

Sonuç olarak çalışmamıza katılan öğretmen ve adaylarının önemli bir bölümünün ideal fiziksel aktivite, sağlıklı yaşam biçimi davranışlarından ve beslenme alışkanlıklarından uzak olduğunu ve bu durumun nedenini saptayabilecek ayrıntılı araştırmalara gerek olduğunu göstermiştir. Bu çalışmalardan elde edilecek sağlıklı beslenmeyi, uygun fiziksel aktivite düzeyini ve sağlıklı yaşam biçimi davranışını engelleyen faktörleri de dikkate alan önlemler geliştirilme zorunluluğu vardır. Çünkü yükseköğrenim gençliğinin ve öğretmenlerin sağlıklı beslenmesi, sağlıklı yaşam biçimi davranışları sergilemesi ve fiziksel aktivite düzeylerini artırmaları hem kendi sağlıkları, hem de örnek model olmaları nedeni ile gelecek kuşaklara sağlıklı beslenme alışkanlıkları, sağlıklı yaşam biçimi davranışları sergilemesi ve iyi bir fiziksel aktivite kazandırmaları açısından toplumsal önem taşımaktadır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin ve adaylarının enerji ve makro besin ögesi alımlarında dengesizlik ve bazı mikro besin ögesi alımlarında da yetersizlikler olduğu saptandı. Sınıf öğretmenlerinin ve adaylarının beslenme hatalarının düzeltilmesi için sağlıklı beslenme eğitimine gereksinim duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Atenz, A. A. (2001). A review of empirically based physical activity program for middleaged to older adults. *Journal of Aging and Physical Activity*. 9(1), 38-55.
- Bozkuş, T., Türkmen, M., Kul, M., Özkan, A., Öz, Ü., Cengiz, C. (2013). Determine and relationship of physical activity level and healthy lifestyle behaviors in physical education students. *International Journal of Science, Culture, and Sport*, (3), 42-56.
- Çimen S. (2003). 15-18 Yaş Grubu Gençlerde Riskli Sağlık Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Esin, M. N. Ö. (1997). Endüstriyel Alanda Çalışan İşçilerin Sağlık Davranışlarının Saptanması Ve Geliştirilmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kin-İşler, A. (2011). Exercise Programming in Sedentary Individuals1. *International Physical Activity, Nutrition and Health Congress Abstracts CD*. 23-26 November, Antalya, 50-52.
- Montoye., H.J., Kemper, H.C.G., Saris, W.H.M. & Washburn, R.A. (1996). Measuring Physical Activity and Energy Expenditure. *Champaign, Human Kinetics*.
- Öztürk, M. (2005). Üniversitede Eğitim-Öğretim Gören Öğrencilerde Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketinin Geçerliliği Ve Güvenirliği ve Fiziksel Aktivite Düzeylerinin Belirlenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Pitta, F., Troosters, T., Probst, V.S., Spruit, M.A., Decramer, M. & Gösselink, R. (2006). KOAH'ta anketler ve hareket sensörleri ile günlük yaşamdaki fiziksel aktiviteyi belirleme. *The European Respiratory Journal*, 27, 1040-1055.
- Şanlı E., Güzel, N.A., (2009). Öğretmenlerde fiziksel aktivite düzeyi-yaş, cinsiyet ve beden kitle indeksi ilişkisi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD)*, XIV(3), 23- 32.
- Walker, S.N., Sechrist, K.R., Pender, N.J. (1987). The health promoting lifestyle profile: development and psychometric characteristics. *Nursing Research*,36(2), 76-81.
- Yalçinkaya, M., Özer, F.G., Kahramanoğlu, A.Y. (2007). Sağlık çalışanlarında sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının değerlendirilmesi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bilgisi*, 6(6), 409-420.

Beden Eğitimi ve Sporda Liderlik ve Grup Dinamiği İle İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Handan YILMAZ, Murat KUL, Fatih YAŞARTÜRK

Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bartın/74100, TÜRKİYE

Email:handanyilmazz@hotmail.com

Öz

Liderlik kavramı geçmişten günümüze bütün toplumlarda karşımıza çıkmaktadır. İnsanoğlu tarihinin her döneminde liderliğe çok büyük ilgi duymuştur. Beden eğitimi ve spor dersi ile birlikte tüm sportif faaliyetlerin, organizasyonların verimli bir biçimde yürütülmesinde de liderlik, lider, grup dinamiği önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmanın amacı; Beden Eğitimi ve Sporda Grup Dinamiği ve Liderlik İle ilgili 2010 yılından itibaren yapılan çalışmalarını inceleyerek bakış açısı sağlamak ve mevcut durumu ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama ve yazılı kaynak araştırma yöntemi kullanılmıştır. Konu ile ilgili yapılan çalışmalara ulaşmak için Google Akademik, YÖK Tez Tarama, Pubmed, Google Scholar, veri tabanları taranmıştır. Tarama yapılırken “Liderlik”, “Grup Dinamiği” ve “Beden Eğitimi ve Spor” anahtar sözcükleri Türkçe ve İngilizce olarak kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, Liderlik, Grup Dinamiği

Examination of the Studies on Leadership and Group Dynamics in Physical Education and Sports

Abstract

The concept of leadership has come into conflict with all societies from the past to the present day. The leadership has always been very interested in leadership in every period of history. Leadership, leader, group dynamics have an important place in all the sports activities and organizations. The purpose of this study is; Physical Education and Sporda Group is to provide an overview of the work on Dynamism and Leadership since 2010 and to present the current situation. In the study, literature search and written source research method were used in qualitative research methods. In order to reach the related studies, Google Academic, YÖK Thesis Scanning, Pubmed, Google Scholar, databases have been searched. The keywords "Leadership", "Group Dynamics" and "Physical Education Sports" were used in both Turkish and English.

Keywords: Physical Education, Sports, Leadership, Group Dynamics

Giriş

İnsanoğlu tarih boyunca birlikte yaşamış, birbirlerinin becerilerinden faydalanarak yaşam kalitelerini yükseltmiştir. Sosyal bir varlık olan insan hayatının her alanında çevresinde var olan diğer insanlarla paylaşmak, yardımlaşmak konuşmak ve danışmak gibi birçok faaliyette bulunmak istemiş bu gereksinimlerini gidermek için grup halinde yaşamaya ihtiyaç duymuştur ve bu nedenle yaşamın her alanında bağlı olduğu gruba göre hareket etmiş gruba uyum sağlamış ve iş bölümü yapmıştır. Liderlik kavramı geçmişten günümüze bütün toplumlarda karşımıza çıkmaktadır. İnsanoğlu tarihinin her döneminde liderliğe çok büyük ilgi duymuştur ilk çağlardan beri yol gösteren liderler ortaya çıkmıştır. Din, kültür ve yapısına bakılmaksızın bütün toplumlarda liderliğin varlığının bilindiği şimdiki dek liderliğin olmadığı hiçbir toplumdan söz edilmediği söylenmektedir (Cengiz, 2008).

Çünkü ortak amaçlara ulaşma doğrultusunda bir araya gelen insanlar, yapacakları işlerde yeterince bilgi sahibi olsalar bile başlarında onları yönlendirebilecek olan bir grup lideri olmadığı takdirde, istenilen hedef noktaya, belirlenen zaman ve maliyete kolay ulaşamazlar. Liderler grupları yönlendiren, küçük teşkilattan kurumlara tüm yapıları kuran, yöneten ve devamlılığını, grubun hedefe ulaşmasını ve iş bölümü yapılmasını sağlayan kişilerdir (Arslan, 2013). Liderlik kavramı her ne kadar arz talep meselesi gibi görünüyorsa da bu doğal bir süreçtir bu konuda yirminci yüzyılda daha kapsamlı çalışmalar başlamış günümüzde sürekli değişen rekabet ortamı dolayısıyla eskisinden çok daha fazla önem kazanmıştır.

Toplumların tümünde önemli yer teşkil eden liderlik konusunda araştırma ve incelemeler yapılmış olması bu konuya verilen önemin elle tutulur bir göstergesidir. Liderlik farklı bakış açılarıyla yaklaşıldığında, çeşitli şekillerde analiz edilen, tanımlanabilen bir kavramdır ve psikolojik, sosyolojik, politik, askeri felsefi, tarihsel açılardan analiz edilebilmektedir.

Farklı tanımlanabiliyor ve analiz edilebiliyor olmasının sebebi davranışsal özelliklere kişisel özelliklere bireyler üzerinde bıraktığı etkilerden kullanım alanlarına göre şekillenebiliyor olmasıdır. Bazen bir yetenek, bazen bir unvan, bazen istikrarlı bir tutum, güç süreci olarak tanımlanabilmektedir (Vural, 2008). Bireyin yaşadığı her yerde liderlik söz konusudur, liderlik kavramının son yıllarda bu denli öne çıkmasının sebebi sebebi de bireysel ve örgütsel hedefleri olmasıdır. Grup olarak yapılan her eylemin sonuçları ile lider arasında ilişkilendirme yapılmış sonuçları lidere atfedilmiştir grubun başarı ya da başarısızlığından lider sorumlu tutulmuştur bu nedenle başarıya ulaşmada liderlik davranışları daha da önemli hale gelmiştir (Güçlü ve Kul, 2010).

Yapılan vurgudan da anlaşılacağı üzere liderlik ve grup birbiriyle doğrudan ilişkilidir liderliğin olabilmesi için öncelikle etkilenen ve etkileyen bireylerin olması gerekmektedir. Gruplar dinamik yapılardır ve grup içerisinde belirgin bir etkileşim söz konusudur. Bu bağlamda karşımıza grup bütünlüğü çıkmaktadır. Grup bütünlüğü hedeflerin ulaşılması ve devam ettirilmesi süresince grubu birlikte tutan, dinamik bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Grup birlikteliği ve takım birlikteliği eş değer kavramlardır. Her ikisi de belirli bir amaç için çalışmakta olan takımı veya grubu birlikte tutan bağlılık olarak nitelendirilmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, antrenörler, spor yöneticileri de grupları ya da takımları belli bir amacı gerçekleştirmek için görev alacaklardır (Aydın, Kul ve Bozkuş, 2016). Bu nedenle liderlik ve grup bütünlüğü her alanda olduğu gibi spor dünyasında da çok önemli bir kavramdır (Ayan, Ünsar ve Dindar, 2013). Öyle ki lider spor dünyasında da diğer alanlara paralel iş probleminin çözüme ulaşmasında etrafındakilerle hareket eder, yol gösterir, takımıyla hareket eder ve sonuca ulaşır. Bu bakımdan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin antrenörlerin, spor yöneticilerinin liderlik davranışları diğer meslek gruplarının liderlik davranışlarıyla benzerlik göstermektedir (Kurudirek, 2011).

Beden eğitimi ve spor dersinde ve tüm sportif faaliyetlerin, organizasyonların verimli bir biçimde yürütülmesinde de liderlik, lider, grup dinamiği önemli bir yer tutmaktadır. Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, antrenörlük mesleği sporun genel amaç ve ilkeleri doğrultusunda önemli birçok vasıfa sahip olmayı gerektiren mesleklerdir bu vasıflardan en önemlisi, çevresindeki insanlara örnek ve lider olmalarıdır. Bu çalışmanın amacı 2010 yılından itibaren beden eğitimi ve sporda grup dinamiği ve liderlik ile ilgili yapılan çalışmaları inceleyerek bakış açısı sağlamak ve mevcut durumu ortaya koymaktır. Beden eğitimi ve sporda grup dinamiği ve liderlik ile ilgili literatür taraması yapılarak, liderlik grup dinamiği kavramlarını ve bu kavramların beden eğitimi ve spor alanında ki yerini ve önemini belirlemek ve bu alanda yapılan çalışmaları inceleyerek bu sayede konu ile ilgili yapılacak olan diğer çalışmalara kaynaklık etmek hedeflenmektedir.

Literatürde Liderlik ve Grup Dinamiği Kavramları

Literatürde hiçbir kavram liderlik kadar farklı anlamlarda kullanılmamıştır. Liderlik davranışı bazen kişilik özelliği ya da bir makamın özelliği bazen de bir davranış şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Liderlik ordunun, şirketlerin, resmi kurumların, spor kulüplerinin yönetilmesinden siyasi partilerin ve dini grupların yönetilmesine kadar uzanabilmektedir. Donuk liderliği belirli koşullar altında kişisel veya grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere bir kişinin başkalarının faaliyetlerinin yönlendirmesi lideri ise çalışanların bağlı buldukları kurumun amaçları doğrultusunda davranmaya teşvik eden kişi olarak tanımlamış, liderlik sürecinin esasını bir kişinin başkalarını etkileyebilmesi olarak belirtmiştir. Donuk'a göre lider grubun amaçları doğrultusunda gelişmesini sağlamada başlatıcı rol oynayan bireydir; liderde bulunması gereken özellikleri ise; hitap gücü, heyecanlı olmak ufkunu genişletmek, iletişim kurmak, güvenilir olmak, disiplin, empati kabiliyeti ve zamanı iyi kullanmak olarak aktarmıştır (Donuk, 2007).

Liderlik diğer bir tanıma göre iş görenleri örgüte ait bir konuda etkileyerek onların gönüllü harekete geçmesini sağlamak, belirli şartlar altında kişisel ve grup amacını gerçekleştirmek üzere bireyin başkalarının davranışlarını etkilemektir; liderlik davranışının yapıyı kurmak ve anlayış göstermek olarak iki boyutu vardır. Yapıyı kurmak lider ve grup üyeleri arasındaki ilişkiyi belirlemek ve grubun kalıplarını ortaya koymayı, anlayış gösterme boyutu ise arkadaşlık ve güvenme bunun yanı sıra içtenliği kapsamaktadır. Bir başka tanımda liderlik değişim doğrultusunda örgütsel amaçları gerçekleştirirken lider ve izleyici kitlelerini etkileyen bir süreç, lider ve izleyici arasında bir etkileme ilişkisi olarak nitelendirilmektedir. Liderlik karar verme sürecini, geri bildirim, bireyler arası etkileşimi, guruba güven verme ve yönlendirme gibi birçok faktörü içermektedir (Çepikkurt, Kale ve Tiryaki, 2014). Liderlik önceden belirlenmiş grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere bir kimsenin başkalarını etkilemesi ve yönlendirmesi olarak tanımlanırken, lider çalışanlarını grubun amacını gerçekleştirilmeye yönelten kişidir (Çelik, 2016).

Aslında liderlik güce dayalı bir ilişkidir, iş görenler tarafından paylaşılan grup üyelerin amaca yönelik katkıda bulunmalarını sağlayan bir süreçtir, lider ise aydınlatan, grubun gücünü ortaya çıkararak hedefe ulaşmasını sağlayan kişidir. (Erdem ve Dikici, 2009) Lider ise bir problem durumunu açıkça tarif edebilen sınırlılıkları ve imkânları belirleyip isabetli uygulamalar yapmak için gerekli etkenleri belirleyen ve problemi çözmek için harekete geçen kişidir. Gruptaki aktiviteleri kontrol eder ve grubu yönlendirir (Emirhan, 1998). Bir diğer tanıma göre lider grubu yönlendirerek, gücünü ortaya çıkartan, amaca ulaşmaları konusunda yön veren kişidir. Liderin başlıca görevleri; grubun amacını belirlemek amacı gerçekleştirmek için motivasyonu sağlamak, grup içerisinde ki iletişimsizliklere çözüm bulmaktır (Erdem ve Dikici, 2009).

Bireylerin grup olabilmesi için belirli bir süreçte belirli amaçlara ulaşmak için rolleri oynayarak sosyal ilişkilerin devamını sağlayan, birçok bireyin meydana getirdiği topluluktur, kişilerin grup oluşturduklarının bilincinde olmaları ön faktördür (Çoban ve Coşkun, 2016). Grup dinamiği; grubun önemli bir güç haline gelmesini sağlayan dinamik özelliklerin tümüdür (Atay, 2007). Bir başka tanıma göre grup dinamiği; grubun bir kısmında meydana gelen değişimlerin, grubun yapısında meydana getirdiği etkilerdir (Uluğ, 2002). Her örgütte bulunan liderle amaçları doğrultusunda grup üyelerini etkilemektedir. Grup içerisindeki etkileşim grup dinamiğinin temelini oluşturmaktadır. Bir görüşe göre grup dinamikleri grubun organize edilme ve yönetilme sürecini açıklayan kavramlardır. Grup içindeki gücün irdelenmesi temeline dayanan grup dinamiği temel konusu grubun birey üzerindeki etkisidir (Dereli ve Cengiz, 2011).

Grubun özellikleri ise; üyeler arasında sıkı bir bağ olması, ortak bir amacın paylaşılması, çevreye karşı bütüncül olarak harekete geçmeleri, kendilerini grubun üyesi olarak kabul etmeleridir. Bireylerin grup içerisinde gösterdiği davranışlar ile grup içerisinde üye olarak gösterdiği davranışlar birbirinden farklı yapıda olduğu için liderlerin bu farklılığın nedenini iyi analiz ediyor olmaları gerekmektedir (Dereli ve Cengiz, 2011).

Liderlerin grubun hedeflerine gerçekleştirebilmeleri grubun ve bireyin başarıya ulaşmasını sağlamaları için grup içi etkileşimi sağlamaları, grup dinamiğini, grubun faaliyetlerini etkileyen süreçleri iyi anlamaları, doğru şekilde değerlendirip yönetmeleri gerekmektedir.

Beden Eğitimi ve Sporda Grup Dinamiği, Liderlik Kavramları

Liderlik ihtiyacını barındıran topluluklardan biride eğitim kurumlarıdır, eğitim bireylerin beden ve ruhen sağlıklı olarak yetişebilmesi açısından önemli yer tutmaktadır, öğretmenlerin eğitimin amacını gerçekleştirebilmeleri için öncü rol oynamaları gerekmektedir (Turan, Erol ve Karaoğlu, 2016). Öğretmenlik mesleği topluma, öğrencilere, diğer öğretmenlere, çevreye karşı liderlik yapmayı içeren bir meslektir. Liderlik kavramıyla yalnızca okul yöneticisi değil öğretim alanında aktif rol oynayarak liderlik yapan öğretmenler de kastedilmektedir (Güllü ve Arslan, 2009). Her öğrenen sınıfında liderdir, eğitimin başarılı olması için öğretmenin sınıfını iyi yönlendirebilmesi gerekmektedir (Seçgel, 2005). Öğretmenler sadece sınıflarında görev yapmaz öğretim ve hakkında önemli kararlar vererek yönetim görevlerinde de bulunarak liderlik vasıfları sergilerler (Can, 2006). Bunun için birtakım yeterliliklere sahip olmaları gerekmektedir öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumlarında liderlik davranışını göstermesi çevresine destek olması, projeler üretebilmesi mesleki yeterliliğin göstergelerinden birkaçıdır. Liderlik gün geçtikçe öğretmenlik mesleğinde daha da önemli hale gelmekte bu durum ise ancak öğretmen ve öğrenci arasında ki etkileşimle oluşabilmektedir (Can, 2009).

Eğitim sürecinde öğretmenlerin kendilerine özgü liderlik tarzları vardır bu tarzlara göre baskıcı otoriter ve öğrencilerin pasif konumda olduğu ders işlenebilirken öğrencilerin aktif olduğu öğretmenin demokratik liderlik tarzını belirlediği derslerde işlenebilir. Liderlik tarzının belirlenmesinde öğretmenin bakış açısı, tutum ve davranışları, bilgi ve tecrübeleri rol oynamaktadır (Güllü ve Arslan, 2009). Liderlik tarzı hem bireysel hem de grubun amaçlarına ulaşmasında önemli rol oynamaktadır.

Liderlik tarzları; otokratik demokratik, liberal, dönüşümcü, liberal, vizyoner karizmatik, durumsal ve stratejik lider olarak, liderlerin grup içinde üstlendiği fonksiyonlar ise; hedef belirleme fonksiyonu planlama fonksiyonu, koordinatörlük fonksiyonu, hedef belirleme fonksiyonu, ödüllendirme ve cezalandırma fonksiyonu, grup temsilcisi fonksiyonu hakemlik fonksiyonu, örnek olma fonksiyonu olarak sıralanmaktadır (Donuk, 2007). İyi bir öğretmen aynı zamanda sınıfında iyi bir lider olabilmelidir. Beden eğitimi ve spor eğitimin ayrılmaz

parçasıdır ve iki eğitim de birbirini tamamlayıcı nitelik barındırmaktadır (Arslan ve Günay, 2015). Lider bir hedefi gerçekleştirmek ve bir problemin çözümü için takımıyla hareket eden kişidir, beden eğitimi ve spor öğretmenleri, antrenörler, yöneticileri de bir amacı gerçekleştirmek için görev alacaklardır (Aydın, Bozkuş ve Kul, 2016).

Bu doğrultuda beden eğitimi ve spor öğretmenleri, antrenörler, yöneticiler de amacı olan grupları yöneterek lider olarak görev almaktadırlar (Atar ve Özbek, 2009). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sahip olması gereken en önemli davranış arasında liderlik davranışı sergilemeleri vardır. Liderlik davranışını sergileyen beden eğitimi ve spor öğretmenleri içinde buldukları çevrede ve görev yaptıkları kurumda grup üyeleriyle sağlıklı etkileşim kurarak sağlıklı bir yapının oluşmasına destek olmaktadır (Durukan, 2003). Spor alanında liderlik ise bireyleri hedefe doğru yönlendirirken onlara etki eden davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Spor alanında liderliğin önemi, sporun gün geçtikçe daha da bilimsel temeller üzerine oturmasıyla artmıştır. Spor ortamında antrenörlerin liderlik niteliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu niteliklerden bazıları liderlik kabiliyeti, deneyim, ileri görüşlülük bunlardan bir kaçıdır (Yetim ve Şener, 2001).

Spor takımlarında görev yapan antrenörlerin davranışları grubun hedeflerine ulaşmasında çok önemli bir yere sahiptir (Çelik,2015). Sporda liderlik antrenörlerin davranışlarını, motivasyon tekniklerini, oyuncularla olan iletişimini içeren bir süreç olarak ele alınmaktadır. Spor takımları göz önünde bulundurulduğunda da gruplarla benzerlik gösterdiği her iki topluluğunda ortak bir amaç için toplandığı görülmektedir. Bu amaçlardan birincisi takım performansı ikincisi bireysel tatmindir. Takımı meydana getiren oyuncuları aynı amaca yönlendirmede aslında grup dinamiği yatar bu nedenle takımların başarılı olabilmeleri için güçlü iletişim sağlanmalıdır (Ulukan, 2012).

Spor ortamında lider antrenördür antrenörler takım içerisinde ortaya çıkan çatışmalara müdahale etmekle yükümlüdürler çünkü motivasyon ile sportif başarı arasında güçlü bir bağ vardır başarıya koşan bir takımda takımı oluşturan kişilerin bütünleşmesi çok önemlidir. Antrenörlerin davranışları branşa sporcuya sporcuların yaşlarına, cinsiyetlerine göre çeşitlilik gösterebilmektedir. Antrenörün davranışına göre şekillenen antrenörlük stili hangi becerilerin öğretileceği, hangi kararların alınacağı, antrenmana nasıl hazırlanılacağı, sporculara disiplin kazandırmada ne tür yöntemler kullanılacağını saptamada önemlidir. Bir lider olarak antrenör bir takımı ele alıncığında iyi ilişkiler kurabilmeli, takımını tanıyabilmeli, doğru hedefler belirlemelidir.

Başarılı liderlerin etkili eğitim davranışlarını sergiledikleri gibi, başarılı antrenörlerde ne, neden, nasıl yapılacak ile ilgili etkili öğretimde bulunabilirler (Eskiyecek, Bayazıt ve Sarı, 2008). Antrenör eğitim, ödüllendirme, motivasyon gibi davranışları yerine getirerek, sporcularıyla iletişim kurar eğitim ile ilgili davranışları sporcunun performansını artırma amacını, sporcusunun profesyonelleşmesini branşına hakim olmasını, anlatırken antrenörün destekleyici davranışları sosyal açıdan destek sunmasını ifade eder ödüllendirici davranışları ise çabasını ve ödüllendirmesini anlatır (Çepikkurt, Kale ve Tiryaki, 2009).

Grup içerisinde antrenörün etkin liderlik becerisi sergilemesi sporcusunun fiziksel, sosyal, zihinsel kapasitesinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmesinde önemli yer tutmaktadır (Donuk, 2006). Bu nedenden dolayı antrenörün etkin liderlik becerisine sahip olması için öncelikler iyi iletişim becerilerine sahip olması gerekmektedir. Antrenör sporcularıyla ve sporcularının birbirleriyle olan iletişimini çok iyi ayarlamalıdır. Etkili iletişimin sağlanması hem bireysel performansı hem de takım performansını olumlu yönde etkilemektedir.

Sporcuların sahip oldukları özelliklerin ortaya çıkarılabilmesi için antrenörlerin bu türden liderlik vasıflarına sahip olmaları gerekmektedir (Cengiz, Aytan ve Abatay, 2012). Sporcuların performansını arttırmak antrenörlerin en önemli görevlerindedir. Antrenörlerin

liderlik becerileri sporcuların, fiziksel, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmede önemli rol oynamaktadır (Ulukan, 2006).

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması ve yazılı kaynak araştırmadan faydalanılmıştır. Çalışmalara ulaşma aşamasında google akademik, yök tez tarama, Pubmed google scholar, veri tabanları taranmış, 2010 yılından günümüze kadar yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Anahtar kelimeler; beden eğitimi, spor, liderlik ve grup dinamiğidir. Bilimsel yayın niteliği taşıyan 71 kaynak tespit edilmiş konu ile direkt ilgili 32 Türkçe çalışma incelenmiştir. Yapılan çalışmaların yıl, evren, örneklem, veri toplama aracı, sonuçları ile çalışma içerisinde liderlik, grup dinamiği kavramları, beden eğitimi ve sporda liderlik ve grup dinamiği kavramlarının yeri ve önemi incelenmiştir.

Bulgular

Tablo 1. 2010 Yılından Günümüze Beden Eğitimi, Spor, Liderlik ve Grup Dinamiği Anahtar Kelimeleri Kullanılarak Yapılan Çalışmalar

Yıl	N	Örneklem Grubu	N	Veri Toplama Araçları	N
2010	2	Sporcu	9	Spor İçin Kullanılan Liderlik Ölçeği	12
2011	2	Antrenör	6	Diğer	20
2012	4	Öğretmen	4		
2013	2	Fiziksel Aktivite Katılım	4		
2014	1	Öğrenci	7		
2015	7	Spor Yöneticisi	2		
2016	8				
2017	6				

Tablo 1 incelendiğinde 2010 yılından günümüze beden eğitimi, spor, liderlik ve grup dinamiği anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan konu ile direkt ilgili olan 32 çalışma tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar yıllara göre incelendiğinde 2010 yılında 2, 2011 yılında 2, 2012 yılında 4, 2013 yılında 2, 2014 yılında 1, 2015 yılında 7, 2016 yılında 8, 2017 yılında 6 çalışma yapıldığı, yapılan 9 çalışmanın örneklem grubunun sporcular, 6 çalışmanın örneklem grubunun antrenörler, 4 çalışmanın örneklem grubunun öğretmenler, 4 çalışmanın örneklem

grubunun fiziksel aktivite katılımcıları, 7 çalışmanın örneklem grubunun öğrenciler, 2 çalışmanın örneklem grubunun spor yöneticileri olduğu tespit edilmiştir. Yapılan 12 çalışmada spor için liderlik ölçeğinden faydalanılmış, 20 çalışmada ise diğer ölçekler kullanılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Örneklem grubu okul yöneticileri olan çalışmalar incelendiğinde okul yöneticilerinin yaş ortalamalarının arttıkça etik liderlik davranışının azalmakta olduğu, mezun olunan alanın liderlik davranışı üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Örneklem grubu sporcular olan çalışmalar incelendiğinde bireysel sporcuların otokratik, takım sporcuları demokratik lider davranışı sergilediği öz yeterlilikleri ile liderlik özellikleri arasında pozitif bir ilişki olduğu, sporcuların antrenörlerinin sosyal destek liderlik davranışının yüksek olmasını bekledikleri, yaş ortalamasının arttıkça demokratik liderlik davranışının azaldığı, cinsiyet değişkenine göre incelenen çalışmalarda ise kadınların demokratik erkeklerin ise otokratik liderlik davranışı bekledikleri tespit edilmiştir. Örneklem grubu antrenörler olan çalışmalar incelendiğinde antrenörlerin çok yönlü liderlik tipi sergilediklerini ve en çok eğitici ve ödüllendirici liderlik davranışı gösterdikleri, antrenör cinsiyetinin sporcularının liderlik davranışı üzerinde etkili olumlu liderlik özelliklerinin sporcuların performansını arttırdığı tespit edilmiştir. Örneklem grubu spor yöneticileri olan çalışmalar incelendiğinde yaş ve görev sürelerine göre liderlik tarzlarının değişmekte olduğu bunun yanında motivasyon düzeyi ve deneyim süresine göre de liderlik tarzlarının değişebildiği tespit edilmiştir. Örneklem grubu fiziksel aktivite katılımcıları olan çalışmalar incelendiğinde egzersiz liderlerinin liderlik davranışları dışsal düzenlemeler boyutunda etkili olduğu, fiziksel aktiviteye katılımın anlayış gösterme liderlik davranışına olumlu etkisi olabileceği, bireylerin mesleğe yönelik tutumlarının, destekleyici ve yeni fikirlere açık olma liderlik tarzları üzerinde etkileri olduğu, yaşam boyu öğrenme ve yüksek sevgi becerileri otantik liderliği olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde liderlik tarzlarına yönelik sporda kullanılacak ölçeklerin az sayıda olduğu, performansa yönelik sporlarda başarıya ulaşmak için liderlik tarzlarının öneminin büyük olduğu, eğitici rolündeki kişilerin eğitimde verimliliği sağlamak için liderlik vasıflarını geliştirmesinin önemli olduğunu gözlemlenmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkılarak şu önerilerde bulunabiliriz; sporun yaygınlaştırılması ihtiyaçların tespit edilmesi ve giderilmesine yönelik sistemlerde görev ve sorumluluk üstlenecek bireylerin liderlik özellikleri dikkate alınarak görev ve sorumluluklar verilmelidir. Beden eğitimi ve spor alanında liderlik ve grup dinamiği ile ilgili teorik ve uygulamalı eğitimler arttırılmalıdır. Hizmet içi eğitim programlarında liderlik ve grup dinamiği ile ilgili vurgular yapılmalıdır, Liderlik ve grup dinamiği ile ilgili çalışmaların sayısı arttırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Arslan, F. (2013). *Farmatör ve Koordinatör Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Okul Müdürlerinden Algıladıkları Dönüşümsel Liderlik Stilleri İle Adanmışlık Düzeylerinin İlişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Arslan, F., Günay, M. (2015). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Okul Müdürlerinden Algıladıkları Dönüşümsel Liderlik Stilleri ile Aldanmışlık Düzeyleri İlişkisi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 5(2), 296-311.

Atay, O. (2007). *İşletmelerde Doğal Grupların İş Tatmini Üzerindeki Etkileri ve Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Atar, E., Özbek, O. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Liderlik Davranışları. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 51-59.

Ayan, A., Ünsar, S., Dindar, M. (2013). Türk Üniversitelerinin Kız Hentbol Takımlarındaki Sporcuların Demografik Özelliklerine Göre Antrenörlerin Liderlik Davranışları Algılarının Belirlenmesi. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 39, 1-16.

Aydın, R., Bozkuş, T., Kul, M. (2016). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında ki Öğrencilerin Liderlik Özelliklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(Special Issue 1), 122.131.

Can, N. (2006). Öğretmen Liderliği ve Engelleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 137-161.

Can, N. (2009). Öğretmenlerinin Sınıfta ve Okulda Liderlik Davranışları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 385-399.

Cengiz, R. (2008). *Profesyonel Futbol Kulübü Yöneticilerinin Dönüşümsel Liderlik Stilleri İle Kulüplerinin Örgüt Sağlığı ve Futbolcuların Yıldırma (Mobbing) Yaşamaları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Cengiz, R., Korucu Aytan, G., Abakay, U., (2012). Taekwondo Sporcularının Algıladığı Liderlik Özellikleri İle Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7(4), 69-78

Çelik, O. (2015). Spor Alanında Karizmatik Liderlerin Grup Bütünlüğü Üzerindeki Etkileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14, 104-122.

Çelik, O. (2016). Basketbol Antrenörlerinin Karizmatik Liderlik Algılarının Değerlendirilmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 1303-1314.

Çepikkurt, F., Kale, E., Tiryaki, Ş. (2014). Futbolcuların Algıladıkları Lider Davranışları ve Güdüsel İklim Arasındaki İlişki. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 19-25.

Çoban, B., Coşkun, Z. (2006). Sporda Grup Dinamiği ve Liderlik. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Dereli, B. Dicle, C. (2011). İnsan Kaynakları Yönetiminde Grup, Grup Dinamiği Kavramları Ve Grup Dinamiğinin Ölçülmesi Üzerine Uygulama Örneği. *Öneri C. 9*, 35-43.

Donuk, B. (2006). *Türkiye Profesyonel Futbol Ligleri Antrenörlerinin Liderlik Tarzlarının İncelenmesi ve Bir Model Yaklaşım*, Doktora Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Donuk, B. (2007). Liderlik ve Spor. Ankara: Ötüken Yayıncılık.

- Durukan, E. (2003). Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu 1. ve 3. Sınıf Öğrencilerinin Liderlik Davranışlarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Emirhan, N. (1998). *Kara Harp Okulunda Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi Liderlik Davranışlarına İlişkin Öğrenci Yaklaşımları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, Orhan., Dikici, M. (2009). Liderlik ve Kurum Kültür Etkileşimim, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 198-213.
- Eskiyecek, G., Bayazit, B., Sarı, İ. (2015). Sporcularda Tercih Edilen Antrenör Liderlik Davranışlarının Yaş Cinsiyet ve Spor Dalı Açısından İncelenmesi (Diyarbakır Örneği). *Uluslararası Hakemli Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*. 5(15), 27-41.
- Güllü, M., Aslan, C. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Liderlik Stilleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 353-368.
- Kul, G., Güçlü, M. (2010). Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri ile Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 1022-1038.
- Kurudirek, M.A. (2011). *Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Eğitim Seviyelerinin Liderlik Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Seçgel, N. (2005). Müzik Öğretmenlerinin Liderlik Stilleri. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Turan, B, Erol, Z., Karaoğlu, B. (2016). Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Okuyan Öğrencilerin Liderlik Düzeylerinin Öğretmenlik Mesleği Yordama Gücünün İncelenmesi. *İÜ Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 72-78.
- Uluğ, M. (2002). Örgütlerde Grup Yönetiminin Toplam Kalite Yönetimim Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Ulukan, M. (2006). *Futbolcuların Kulübe Bağlılıklarında Antrenörlerin Liderlik Özelliklerinin Rolü*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Vural, Ö. (2008). Okul Öncesi Eğitimi Kurumu Yöneticilerinin Liderlik Özellikleri ve Empatik Becerilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulukan, H. (2012). *İletişim Becerilerinin Takım ve Bireysel Sporculara Olan Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Karaman Mehmet Bey Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Karaman.
- Yetim, A., Şenel, Ö. (2001). Türkiye’de Spor Yöneticisi Yetiştirme Faaliyetlerinin Görünümü. *Milli Eğitim Dergisi*, 150, 18-19.

Futbol Hakemlerinin Stres Kaynaklarına İlişkin Bir Araştırma: İzmir İli Futbol Hakemleri Örneği

Kadir YILDIZ¹, Ercan POLAT², Yavuz YILDIZ¹

¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Manisa, TÜRKİYE

²Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Niğde, TÜRKİYE

E-Posta: kadiryildiz80@hotmail.com

Öz

Stres, bireysel ve durumsal faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan karmaşık bir süreçtir. Stresle mücadele edebilmek için bireysel ve durumsal faktörlerin belirlenmesi ve bunlara ilişkin çözüm önerilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Hakemlik; bilgi, deneyim, eğitim, yeterlilik, kişilik, kondisyon ve odaklanma gerektirir. Hakem, insan psikolojisinden ve toplum sosyolojisinden anlayan, insanın bireysel ve toplumsal davranışlarını yorumlayabilen, saha içindeki ve dışındaki hareketleriyle örnek olması gereken kişidir (Can, Çoban ve Soyer, 2011). Bu sebeple hakemlerin yoğun baskı altında kaldıkları müsabaka ortamlarında yanlış karar vermelerine sebep olabilecek stres faktörlerinin ortadan kaldırılması önemlidir.

Amaç

Bu çalışmada, futbol hakemlerinin stres kaynaklarının incelenmesi ve stres kaynaklarının azaltılmasına yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Metot

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel ve ilişkisel tarama modelinde yapılandırılmıştır. Veri toplama tekniği olarak ise anket tekniği tercih edilmiştir. Çalışmanın evrenini Türkiye’de görev yapan 3942 futbol hakemi oluştururken örneklemini ise basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle İzmir ilinde görev yapan hakemlerden 260 (12 Kadın, 248 Erkek) futbol hakemi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Çakmak (2011) tarafından geliştirilen “futbol hakemlerinin bireysel, çevresel ve örgütsel stres kaynakları” ölçeği kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizlerinde nonparametrik testlerden Mann-Whitney U test, Kruskal Wallis H test ve Spearman Korelasyon testi kullanılmıştır.

Bulgular

Elde edilen bulgular incelendiğinde, evli bireylerin stres kaynaklarının bekar olanlara göre daha yüksek tespit edilmiştir. Korelasyon analizleri sonuçlarına göre ise yaş, toplam gelir ve hakemlik süresi değişkenleri ile alt boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı düşük düzey ilişki tespit edilmiştir. Bireyin yaşı, gelir seviyesi ve hakemlik hizmet süresi arttıkça kısmen de olsa stres kaynakları açısından üç alt boyutta da anlamlı artışlar görülmüştür.

Sonuç

Sonuç olarak, hakemlerin bireysel, çevresel ve örgütsel stres kaynaklarının yaş, gelir seviyesi, medeni durum ve hakemlik süresi (Klasman) faktörlerden etkilendiği söylenebilir. Ayrıca araştırma sonuçları stres kaynaklarının bireysel etmenlerden kaynaklandığını göstermektedir. Bu duruma ilişkin özgüven ve sosyal uyum gibi konularda eğitimler verilmelidir. Hakemlerin stres kaynaklarını azaltmaya yönelik özellikle bireysel kaynakların ortadan kaldırılmasına yönelik psikolojik destekler sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Hakem, stres, futbol

An Investigation into the Stress Sources of Football Referees: The Case of İzmir Province Football Referees

Abstract

Stress is a complicated process resulting from personal or situational factors. In order to cope with stress, it is important to determine personal and situational factors and to propose suggestions of solution. Being a referee requires knowledge, experience, training, competence, personality, endurance and concentration. Referee is an individual who has insight into human psychology and social psychology, who can interpret one's personal and social behaviors, and who must be a role model with his acts inside and outside of the pitch (Can, Çoban and Soyer, 2011). For this reason, it is important to eliminate stress creating factors which are likely to lead to wrong decisions during the competitions in which they are exposed to intense pressure.

Aim

In this study, it is aimed to investigate the football referees' sources of stress and to develop suggestions to eliminate stress sources.

Method

The study employs descriptive and relational screening models which are among quantitative research methods. Questionnaire technique is preferred as the data collection method. While the population of the study consists of 3942 football referees working in Turkey, the sampling consists of 260 (12 Female, 248 Male) referees who are chosen through random sampling and who work in İzmir province. In the study, "the personal, environmental and organizational stress sources of football referees" scale developed by Çakmak (2011) is employed as the data collection instrument. Non-parametrical Mann-Whitney U, Kruskal Wallis H and Spearman Correlation tests are used for the statistical analysis of the data collected.

Findings

When the collected data are analyzed, it is found out that married individuals have higher stress sources than single individuals. According to the correlational analysis results, significant low level relationship is observed between the sub-dimensions and age, total income and duration of being a referee variables. As the individual's age, income level, and service period as a referee increase, though partially, significant increases in stress sources in all three sub-dimensions are seen.

Conclusion

In conclusion, it is safe to say that the referees' personal, environmental and organizational stress sources are affected by age, income level, marital status, and duration of service (classification). Furthermore, research findings suggest that stress sources result from personal factors. Trainings of certain topics such as self-confidence and social adaptation regarding that situation should be provided. Psychological support should also be provided to decrease the stress sources of the referees and particularly to eliminate personal sources of stress.

Keywords: Referee, stress, football

Giriş

Günümüzde futbol dünyanın popüler spor etkinliklerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu spor olayı, her ne kadar oyuncular ve yöneticiler odaklı dikkat çekse de, futbol hakemlerinin spor etkinliklerinde oynadıkları önemli rol gittikçe artmaktadır. Popülerliğin yanı sıra bu etkinliklerin yönetimi hakemler üzerinde önemli stres oluşturmaya başlamıştır. Stres kavramı, Cüceloğlu'na (1991) göre “bireyin fizik ve sosyal çevredeki uyumsuz koşullar nedeniyle, bedensel ve psikolojik sınırlarının ötesinde harcadığı gayret” olarak ifade edilmektedir. Bu doğrultuda stresin, bireysel ve durumsal faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan karmaşık bir süreç olduğu da söylenebilir. Dolayısıyla stresle mücadele edebilmek için bireysel ve durumsal faktörlerin belirlenmesi ve bunlara ilişkin çözüm önerilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Stres, atletik performansın bir özelliği olarak, bir sporcunun, hakemin ya da antrenörün başarıya odaklanamamasında, başarısız olarak değerlendirme korkusunda, duyguların kontrol edilememesinde ya da aynı hatayı yapmasında kısaca performans düşüklüğü sebebiyle ortaya çıkan özgüven kaybının doğal bir sonucu olarak görülmektedir (Belkacem ve Salih, 2017). Spor aktiviteleri, stres faktörlerinin olduğu önemli ortamlardandır. Gerek müsabaka aşamasında gerekse müsabakaların yönetilmesi noktasında bireysel ve çevresel faktörler stres ortamları oluşturabilir. Hakemlik; bilgi, deneyim, eğitim, yeterlilik, kişilik, kondisyon ve odaklanma gerektirir. Hakem, insan psikolojisinden ve toplum sosyolojisinden anlayan, insanın bireysel ve toplumsal davranışlarını yorumlayabilen, saha içindeki ve dışındaki hareketleriyle örnek olması gereken kişidir. Ancak müsabaka koşullarında hakemler bireysel ve çevresel etmenlerden dolayı baskı altında kalabilmektedir. Bu duruma sebep olan etmenler mesleğin getirilerinin yetersizliği gibi bireyin kendisinden kaynaklı sorunlar olabileceği gibi, müsabakalarının yapılacağı ortamların uygun olmamasına ulaşım zorlukları gibi birçok stres faktörüne, bütün bunlarla strese yol açmaktadır (Can, Çoban ve Soyer, 2011). Hakem, düz gün yaşantısı, saygın ve dürüst kişiliği ile insan psikolojisiyle toplum sosyolojisinden anlayan, insanın bireysel ve toplumsal davranışlarını yorumlayabilen, saha içindeki ve dışındaki hareketleri ile örnek olması gereken kişi olarak tanımlanmaktadır (Orta, 2002). Hakem, mesleğinin gereklilikleriyle yüzleşemediği zaman kendisine bir tehdit oluşturduğunu hisseder. Bu durum baskıların artmasına ve neticede stres ortamının oluşmasına sebep olur.

Spor etkinliklerinin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasında önemli işleve sahip olan hakemler, üstlendikleri bu rol itibarıyla her türlü stres ortamına hazır olmalıdır. Bu sebeple hakemlerin yoğun baskı altında kaldıkları müsabaka ortamlarında yanlış karar vermelerine sebep olabilecek stres faktörlerinin ortadan kaldırılması önemlidir. Bu çalışmada, futbol hakemlerinin stres kaynaklarının incelenmesi ve stres kaynaklarının azaltılmasına yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu modele göre; evren hakkında bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da alınan örneklem üzerinde çalışılır, sonuçlar evrene genellenir (Karasar, 2014)

Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Türkiye’de görev yapan 3942 futbol hakemi oluşturmaktadır. Örneklemine ise, basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle İzmir ilinde görev yapan hakemler arasından genel özellikleri, klasmanları, yaş ve öğrenim durumları itibari ile geneli temsil ettiği düşünülen 260 hakem oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler anket tekniği kullanılarak toplanmıştır. Anket iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde kişisel bilgi formu yer alırken, ikinci bölümde ise Çakmak (2011) tarafından hazırlanan “Futbol Hakemlerinin Bireysel, Çevresel ve Örgütsel Stres Kaynakları” ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu bölümde, yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, meslek, hakemlik klasmanı, hakemlik hizmet yılı ve gelir düzeyi gibi bireye ilişkin kişisel tanımlayıcı sorular sorulmuştur.

Futbol Hakemlerinin Bireysel, Çevresel ve Örgütsel Stres Kaynakları Ölçeği: Bireysel faktörler (1–18. maddeler) çevresel faktörler (19-34. maddeler) ve örgütsel faktörler (35-50. maddeler) olmak üzere stres kaynaklarının tespit edilmesi amacıyla 3 boyuttan oluşan ölçüm aracı toplam 50 maddeden oluşmaktadır. Her bir madde için verilecek cevapların puanları, “Kesinlikle Katılmıyorum” (1 Puan), “Kararsızım” (3 Puan), “Kesinlikle Katılıyorum” (5 Puan) olarak 1’den 5’e doğru giden beş seçeneğe dayalı bir Likert yöntemine dayalı bir ölçek formu düzenlenmiştir. Beşli derecelendirme ölçeğindeki aralık için $(5-1=4)$, hesaplanan aralık katsayısına göre $(4/5=0.80)$ seçenek aralıkları, “Kesinlikle Katılmıyorum” (1.00-1.79), “Katılmıyorum” (1.80-2.59), “Kararsızım” (2.60-3.39), “Katılıyorum” (3.40-4.19), “Kesinlikle Katılıyorum” (4.20-5.00) olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde ilk olarak elde edilen veriler için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri aracılığıyla normallik dağılımları incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara ($p < 0,05$) göre tüm hipotezler için nonparametrik test kararı verilmiştir. Sonrasında alt boyutlar ve bağımsız değişkenlere ilişkin betimleyici istatistikler yapılmıştır. İki kategorili bağımsız değişkenler (medeni durum) ile ölçek alt boyutları arasında karşılaştırma için Mann-Whitney U testi, üç ve daha fazla kategorili bağımsız değişkenler (eğitim düzeyi, meslek, hakemlik klasmanı) ile ölçek alt boyutları arasında karşılaştırma için Kruskal-Wallis H Testi ve nicelik veri tipindeki bağımsız değişkenler (yaş, toplam gelir, hakemlik hizmet süresi) ile ölçek alt boyutları arasındaki ilişki düzeyi için Spearman Korelasyon analizleri uygulanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1. Araştırmaya katılımcıların kişisel bilgileri

Değişkenler		f	%	Toplam	\bar{X}	S	En Az	En Çok
Cinsiyet	Kadın	12	4,6	260				
	Erkek	248	95,4					
Medeni Durum	Evli	73	28,1	260				
	Bekâr	187	71,9					
Eğitim Düzeyi	Lise	59	22,7	260				
	Ön Lisans	74	28,5					
	Lisans	118	45,4					
	Lisans Üstü	9	3,5					
Meslek	Özel Sektör	104	40,0	260				
	Kamu Sektörü	64	24,6					
	Öğrenci	92	35,4					
Hakemlik klasmanı	İl Hakemi	146	56,2	260				
	Bölgesel Hakem	75	28,8					
	Ulusal Hakem	25	9,6					
	Ulusal Yard. Hakem	11	4,2					
	Üst Klasman Hakem	3	1,2					
Yaş				260	25,56	4,27	18,0	38,0
Toplam gelir (TL)				260	2837,98	2923,54	200,0	3500,0
Hakemlik hizmet süresi (yıl)				260	5,75	3,52	1,0	18,0
Bireysel Faktörler				260	3,39	0,71	1,44	4,78
Çevresel Faktörler				260	3,25	0,81	1,13	4,69
Örgütsel Faktörler				260	3,36	0,80	1,38	5,00

Tablo 1’deki analiz sonuçları incelendiğinde; cinsiyet dağılımına göre katılımcıların % 95 (n= 248)’nin erkek, % 4.6 (n= 12)’nin ise kadın oldukları görülmektedir. Katılımcıların medeni durumu dağılımlarına bakıldığında ise % 71.6’sının bekar, % 28’inin ise evli oldukları, en son mezun oldukları eğitim kademesinde, katılımcıların büyük bir kısmının ağırlıklı olarak lisans mezunu oldukları (n=118), ve katılımcıların hakemlik klasmanına göre, % 55.9’nun il hakemi, %28.7’nin bölgesel, % 9.6’nın ise ulusal hakem oldukları vurgulanmaktadır.

Nicelik veriler incelendiğinde ise katılımcıların yaş ortalamasının $\bar{X} = 25,56$ olduğu, toplam gelir ortalamasının $\bar{X} = 2837,98$ lira ve hakemlik hizmet süresinin ise ortalama $\bar{X} = 5,75$ yıl olduğu belirlenmiştir. Ölçek alt boyutları ortalamaları incelendiğinde bireysel faktörlerin $\bar{X} = 3,39$, çevresel faktörlerin $\bar{X} = 3,25$ ve örgütsel faktörlerin $\bar{X} = 3,36$ ortalama değerlere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Medeni durum ve alt boyutlar arası Mann Whitney U karşılaştırması

Alt Boyutlar	Medeni durum	N	S.O.	S.T.	U	Z	P
Bireysel Faktörler	Evli	73	147,81	10790,00	5562,00	-2,32	0,02
	Bekâr	187	123,74	23140,00			
Çevresel Faktörler	Evli	73	149,49	10912,50	5439,50	23017,50	0,01
	Bekâr	187	123,09	23017,50			
Örgütsel Faktörler	Evli	73	153,03	11171,50	5180,50	22758,50	0,00
	Bekâr	187	121,70	22758,50			

Tablo 2 incelendiğinde üç alt boyutta da anlamlı farkların olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir. Anlamlı farkın hangi grubun lehine olduğunu belirlemek için sıra ortalamaları incelendiğinde üç alt boyutta da evli katılımcıların ortalamalarının bekâr katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuçlara göre tüm alt boyutlarda evlilerin stres kaynaklarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Eğitim durumu ve alt boyutlar arası Kruskal Wallis H Testi karşılaştırması

Eğitim Durumu		N	S.O.	Sd	X ²	p
Bireysel Faktörler			121,59			
	1. Lise	59	130,34	3	1,74	0,63
	2. Ön Lisans	74				
	3. Lisans	118	136,05			
	4. Lisans Üstü	9				
Çevresel Faktörler			117,44			
	1. Lise	59	124,17	3	3,14	0,37
	2. Ön Lisans	74				
	3. Lisans	118	137,88			
	4. Lisans Üstü	9				
Örgütsel Faktörler			148,56			
	1. Lise	59	127,45			
	2. Ön Lisans	74				
	3. Lisans	118	136,97	3	2,41	0,49
	4. Lisans Üstü	9				
			103,56			

Tablo 3 incelendiğinde eğitim durumu değişkenine göre futbol hakemlerinin stres kaynakları alt boyutlarının hiçbirinde anlamlı farkın olmadığı görülmektedir ($p > .05$).

Tablo 4. Eğitim durumu ve alt boyutlar arası Kruskal Wallis H Testi karşılaştırması

	Meslek	N	S.O.	Sd	X ²	p
			128,35			
Bireysel Faktörler	1. Özel Sektör	104		2	3,15	0,21
	2. Kamu Sektörü	64	144,45			
	3. Öğrenci	92				
			123,23			
			135,26			
Çevresel Faktörler	1. Özel Sektör	104		2	4,56	0,10
	2. Kamu Sektörü	64	141,51			
	3. Öğrenci	92				
			117,46			
			139,53			
Örgütsel Faktörler	1. Özel Sektör	104		2	4,72	0,09
	2. Kamu Sektörü	64	135,22			
	3. Öğrenci	92				
			117,01			

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların mesleklerine göre futbol hakemlerinin stres kaynakları alt boyutlarının hiçbirinde anlamlı farkın olmadığı görülmektedir(p>.05).

Tablo 5. Hakemlik klasmanı ve alt boyutlar arası Kruskal Wallis H Testi karşılaştırması

	Meslek	N	S.O.	Sd	X ²	p	Fark Grup
			122,07				
Bireysel Faktörler	1. İl Hakemi	146	138,93				
	2. Bölgesel Hakem	75		4	4,71	0,32	
	3. Ulusal Hakem	25	148,88				
	4. Ulusal Yard. Hakem	11					
	5. Üst Klasman Hakem	3	135,86				
			157,17				
			116,38				
Çevresel Faktörler	1. İl Hakemi	146	142,88				2-1
	2. Bölgesel Hakem	75		4	14,60	0,00	
	3. Ulusal Hakem	25	148,48				4-1
	4. Ulusal Yard. Hakem	11					
	5. Üst Klasman Hakem	3	176,45				
			189,83				
			120,25				
Örgütsel Faktörler	1. İl Hakemi	146	133,87				3-1
	2. Bölgesel Hakem	75					
	3. Ulusal Hakem	25	153,62	4	12,53	0,01	4-1
	4. Ulusal Yard. Hakem	11					
	5. Üst Klasman Hakem	3	171,73				4-2
			127,67				

Tablo 5 incelendiğinde hakemlik klasmanına göre hakem stres kaynakları alt boyutlarından bireysel faktörlerde ($p>0,05$) anlamlı fark görülmezken, çevresel ve örgütsel faktörler boyutlarında ($p<0,05$) anlamlı fark bulunmuştur. Ortaya çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için Mann Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre çevresel faktörlerde; bölgesel hakem ve il hakemi arasında bölgesel hakem lehine, ulusal yardımcı hakem ve il hakemi arasında ulusal yardımcı hakem lehine anlamlı farkın olduğu belirlenmiştir.

Bulgular örgütsel faktörler boyutu açısından değerlendirildiğinde; ulusal hakem ve il hakemi arasında ulusal hakem lehine, ulusal yardımcı hakem ve il hakemi arasında ulusal yardımcı hakem lehine ve son olarak ulusal yardımcı hakem ve bölgesel hakem arasında ulusal yardımcı hakem lehine anlamlı farkların olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. Yaş, toplam gelir ve hakemlik hizmet süresi ile alt boyutlar arası Spearman Korelasyon

	Yaş		Toplam gelir (TL)		Hakemlik hizmet süresi (yıl)	
	n	r	n	r	n	r
Bireysel Faktörler	260	0,16*	260	0,12*	260	0,13*
Çevresel Faktörler	260	0,25**	260	0,19**	260	0,23**
Örgütsel Faktörler	260	0,23**	260	0,18**	260	0,25**

* $p<0,05$

** $p<0,01$

Tablo 6 incelendiğinde yaş, toplam gelir ve hakemlik süresi değişkenleri ile alt boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı düşük düzey korelasyon tespit edilmiştir. Sonuçlara göre bireyin yaşı, gelir seviyesi ve hakemlik hizmet süresi arttıkça kısmen de olsa stres kaynakları açısından üç alt boyutta da anlamlı artışlar görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Futbol hakemlerinin stres kaynaklarının incelenmesi üzerine yapılan mevcut araştırmada, ölçek alt boyutlarının tümünde orta düzeyde stres kaynaklarının olduğu tespit edilmiştir. Çakmak (2011) ise bireysel ve örgütsel faktörler açısından bu araştırma sonuçlarına benzer sonuçlar olduğuna işaret ederken çevresel faktörlerde ise örgütsel stres kaynaklarının daha düşük olduğunu bulmuştur. Sayiner vd. (2009) ise basketbol hakemleri üzerine yaptıkları araştırmada hakemlerin stres kaynaklarının daha düşük seviyede olduğunu belirtirken, stres kaynaklarının çevresel faktörlerden kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Medeni durum değişkenine göre üç alt boyutta da anlamlı farkların olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlara göre tüm alt boyutlarda evlilerin stres kaynaklarına ilişkin görüşleri daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmacıardan Can vd. (2011), futbol hakemleri üzerine yaptığı araştırmasında medeni durum ve iş stresi değişkenleri arasında anlamlı bir etkileşim olmadığını belirtmiştir. Kızılet vd. (2017) ise bazı branşlardaki hakemlerin stres algılarında evlilerin daha düşük bir algıya sahip olduğunu belirtmiştir. Çakmak (2011) ise bireysel ve çevresel faktörler açısından hakemlerin stres kaynaklarına ilişkin görüşleri arasında fark

olmadığını belirtirken örgütsel faktörler açısından ise bekârların daha yüksek stres kaynaklarına sahip olduğunu belirtmiştir.

Hakemlik klasmanına göre hakem stres kaynakları alt boyutlarından bireysel faktörlerde anlamlı fark görülmezken, çevresel ve örgütsel faktörler boyutlarında anlamlı fark bulunmuştur. Ortaya çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre çevresel faktörlerde; bölgesel hakem ve il hakemi arasında bölgesel hakem lehine, ulusal yardımcı hakem ve il hakemi arasında ulusal yardımcı hakem lehine anlamlı farkın olduğu belirlenmiştir.

Bulgular örgütsel faktörler boyutu açısından değerlendirildiğinde; ulusal hakem ve il hakemi arasında ulusal hakem lehine, ulusal yardımcı hakem ve il hakemi arasında ulusal yardımcı hakem lehine ve son olarak ulusal yardımcı hakem ve bölgesel hakem arasında ulusal yardımcı hakem lehine anlamlı farkların olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılar Çakmak (2011) hakemlik klasmanlarına göre bireysel, çevresel ve örgütsel stres kaynaklarına ilişkin görüşleri arasında farklılık olmadığını belirtmiştir.

Yaş, toplam gelir ve hakemlik hizmet süresi değişkenleri ile alt boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. Sonuçlara göre bireyin yaşı, gelir seviyesi ve hakemlik hizmet süresi arttıkça kısmen de olsa stres kaynakları açısından üç alt boyutta da anlamlı artışlar görülmüştür. Kızılet vd. (2017) genç yaşlardaki hakemlerde yaş ilerledikçe stres kaynağının da arttığını belirtirken, 50 ve üzeri yaşlarda ise stres kaynakları seviyesinde önemli azalmaların olduğunu belirtmiştir. Araştırmacılar Can vd. (2011) düşük gelir düzeyindekilerin iş stresi seviyelerinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Çakmak (2011) hakemlik hizmet süresi daha kısa olanların çevresel faktörlere ilişkin stres kaynaklarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Diğer boyutlarda ise farklılık olmadığını vurgulamıştır. Şahin, Güllü, Karahüseyinoğlu ve Söyler (2016) yapmış oldukları araştırmada hakemlerde strese neden olan faktörlerin genellikle antrenör, seyirci ve medya gibi çevresel faktörlerden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Günümüzde hakemlik bir meslek olarak adlandırılmakta iken klasman derecesi azaldıkça (Alt liglerde yapılan hakemlik) bu klasmanlardaki hakemliğin, yaşamsal ihtiyaçları karşılayabilecek bir gelir kaynağı olarak değerlendirilmesi pek mümkün değildir. Dolayısıyla alt klasmanlardaki hakemlerin bu işi bir meslek olarak görmesi ve bununla ilişkili olarak stres kaynaklarının azaltılabilmesi için hakemlik ücretlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Çünkü bu iyileştirmeler motivasyonu artırıp baskıyı azaltabilir. Hakemlerin stres kaynaklarının genellikle çevresel etmenler olması Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) tarafından kurumsal önlemler alınmasını gerektirmektedir. TFF hakemlere yönelik stres kontrolü, rahatlama ve mental antrenman konularında eğitim ve uygulama desteği sağlanması hakemlerin stres kaynaklarının azaltılmasında rol oynayabilir. Bununla beraber hakemliği bir meslek edinen bireylerin kendi gelişimleri içinde bu eğitimleri kurumsal olarak verilmese bile kendi imkanlarıyla almaları yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Belkacem. C.. & Salih. K. (2018). The Relationship Between The Sources Of Psychological Stress And The Level of Self-Esteem Among Football Referees. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 3(12), 575-593.

Can, Y., Soyer, F., & Çoban, Ü. (2011). Negatif duygusallığın stres üzerindeki etkisi: Faal futbol hakemleri üzerinde bir araştırma. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 165-174.

Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Çakmak, M. T. (2011). *Faal Futbol Hakemlerinin Stres Kaynaklarının Tespiti Ankara İli Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın.

Kızılet A., Arslan E., Özkan Z., Atlı M., & Bingöl M. (2017). A comparison of stress perceptions of different levels of soccer, athletics and orienteering referees. *International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science*, 22, 1-18. Doi: 10.17368/UHBAB.2017.4.11

Orta. L. (2002). Dünyada ve Türkiye’de Futbol Hakemliğinin Başlangıcı ve Gelişimi. *Spor Araştırmaları Dergisi*, 6, 16.

Saymer, B., Ekmekçi, R., Sözen, D., Anshel, M. (2009). Basketbol Hakemlerinin Stres Kaynakları ve Başa Çıkma Yöntemleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 15(1): 27-36.

Şahin, S., Güllü, S., Karahüseyinoğlu, M.F., ve Söyler Yavuz, D. (2016) Futbol Hakem ve Gözlemcilerinin Futbol Seyircisine ve Hakemlerine İlişkin Bazı Görüşleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9), 386-396.

Muay-Thai Antrenörlerinin Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi

Korkmaz ATALAY¹, Ender EYUBOĞLU², Aydın ŞENTÜRK³

¹Türkiye Muay Thai Federasyonu, Ankara, TÜRKİYE

²Bartın Üniversitesi BESYO, Bartın, TÜRKİYE

³Kütahya Dumlupınar Üniversitesi BESYO, Kütahya, TÜRKİYE

E-Posta: endereyuboglu@hotmail.com

Öz

Çalışmanın amacı Muay Thai antrenörlerinin karar verme stratejilerinin farklı değişkenlere göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiş olan 22 (%18.5) “Kadın” ve 97 (%81.5) “Erkek” toplam 119 farklı kategorilerdeki Muay Thai antrenörü çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır.

Araştırmada, Muay Thai antrenörlerinin karar verme stratejilerini ölçmek amacıyla, Mann ve diğerleri (1998), tarafından (Melbourne Decision Making Questionary) karar vermede öz saygı ve karar verme stillerini karşılaştırmak amacıyla geliştirilmiştir. İki bölümden oluşan bir ölçektir. Ölçek Deniz (2004), tarafından karar verme stillerinin belirlenmesi amacıyla Türkçeye uyarlanmıştır. Melbourne Karar Verme Ölçeği iki kısımdan oluşmaktadır. I. kısım: Karar vermede öz saygıyı belirlemeyi amaçlamaktadır. 6 maddeden ve tek alt faktörden oluşmaktadır. II. kısım ise karar verme stillerini belirlemeyi amaçlayan, 22 maddeden ve dört alt faktörden oluşan bir ölçektir.

Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarının belirlenmesi için yüzde (%) ve frekans (f) yöntemleri; verilerin normal bir dağılıma sahip olup olmadığının belirlenmesi için Shapiro Wilks normallik testi uygulanmış ve bunun neticesinde verilerin non parametrik test koşullarına uygun olduğunun anlaşılmasından sonra anlamlı farklılıkların belirlenmesi için Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır.

Sonuç olarak; katılımcıların yaşlarına göre “Karar Vermede Özsaygı” stilinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmış, katılımcıların cinsiyet, Muay-Thai branşında sporculuk ve milli olma durumları, refah düzeyleri ile yıllarına göre .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muay-Thai, Antrenörlük, Karar verme

Investigation of Decision Making Strategies of Muay-Thai Coaches

Abstract

The purpose of the study is to examine the decision strategies of Muay Thai coaches according to different variables. For this purpose, 22 (18.5%) women and 97 (81.5%) male "male" Muay Thai coaches from 119 different categories were selected voluntarily for the study.

The study was developed to compare self-esteem and decision-making styles in decision-making by Mann et al. (1998), Melbourne Decision Making Questionary, to measure Muay Thai coaches' decision-making strategies. It is a measure of two parts. The scale was adapted to the Turkish language by Deniz (2004), in order to determine decision-making styles. The Melbourne Decision Making scale consists of two parts. Part I: The aim is to determine self-esteem without making a decision. It consists of 6 items and the only sub-factor. II. part is a measure of 22 items and four sub-factors aiming to determine decision style.

Percent (%) and frequency (f) methods for determining the distributions of personal information of participants; Mann-Whitney U and Kruskal Wallis tests were applied to determine the significance of the differences after the Shapiro Wilks normality test was performed to determine if the data had a normal distribution and that the data were suitable for non parametric test conditions.

As a result; there was a meaningful difference in the style of "Decision-based self-esteem" according to the ages of the participants and it was determined that there was no meaningful difference in participants' gender, Muay Thai branch status of sports and nationality, prosperity level and years (.05).

Keywords: Muay-Thai, Coaching, Decision Making

Giriş

Spor, sosyal hayatımızın önemli oranda artan bir olgusu halini almıştır. Bunun sebeplerinden biri de sporun modern toplumun en yaygın ve etkili sosyal kurumlarından biri olmasıdır (Demirel ve ark. 2007). Spor etkinlikleri çocuğun sağlıklı gelişiminde önemli bir işleve sahip olmasının yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişim yönünden de olumlu katkılar sağlamaktadır. Bu etkinlikler, yaratıcılık, liderlik gibi yetenekleri işlevsel hale getirmekte, mücadeleci, azimli, uyumlu, üretken, kararlı, birbirine saygılı ve anlayışlı olma, kurallara uyma, işbirliği yapma, bağımsız davranma, kendini disipline etme, çalışkan ve gayretli olma gibi kişilik özelliklerini geliştirmektedir (Ekinci ve ark., 2015).

Spor performansında sadece fiziksel kapasitedeki mükemmellik yeterli değildir. Psikolojik kapasite de küçümsenmeyecek sonuçlara yol açar. Duygu durumundaki değişimler gerçekten de önemlidir. Özellikle spor çevresi, sporcularda stres yaratacak bir neden üretir. Stres genellikle olumsuz ve istenmeyen bir durum olarak düşünülse de aynı zamanda insanı araştırmaya, çalışmaya, bir şeyler yaratmaya, kazanmaya yöneltebilir. Belirli oranda stres bedensel ve zihinsel işlevlerin verimliliğini ayakta tutmak ve olası sorunlara karşı kişiyi hazırlıklı kılmak için gereklidir (Kural, 2013, Roberts ve ark., 1999).

Karar; bir hedefe ulaşabilmek için eldeki imkan ve koşullara göre mümkün olabilecek çeşitli olası eylem biçimlerinden en uygun olanı seçmeye denir. Karar verme ise, çeşitli durumlar ve olaylar karşısında seçim ve tercih yapmakla ilgili bilişsel ve davranışsal çabaların bütünüdür (Kuzgun, 1992, Yiğit, 2005). Karar verme, belli bir eylem biçimine adapte olmaktır. Ne kadar küçük boyutlu olursa olsun, mantıklı, duygusal bir taahhüt altına girmektir (Çimen, 1999, Gacar, 2011).

Karar, bir hedefe ulaşabilmek için eldeki imkân ve koşullara göre mümkün olabilecek çeşitli olası eylem biçimlerinden en uygun görüneni seçmektir. Karar verme, çeşitli durumlar arasından seçim ve tercih yapmakla ilgili bilişsel ve davranışsal çabaların bütünüdür (Koçel, 2001, Kural, 2013). Karar verme, akıl, düşünce, bilinç ve irade ile donatılmış bulunan insanlara öz güdür (Bağrkan, 1983, Kural, 2013).

Bireylerin karar verme stilleri, bireysel özelliklerle yakından ilişkilidir. Nunnally'e (1978), göre karar verme stillerinin kavramsal olarak içerdiği ilk teorik açıklamalar, genel özelliklerden daha çok davranışlar üzerinde odaklanırken, bazı araştırmacılar bireylerin topladıkları bilgiler ile süreç bilgileri üzerinde odaklanmaktadır. Scott ve Bruce'e (1995), göre bireyler karar verme sürecinde bilgi toplarken, bu bilgileri özümsemek için hem kavramların hem de bilgilerin ayrıştırılması için daha önceden yerleşmiş bilişsel stillerini temel alırlar (Avşaroğlu, 2007).

Hakemlerin kararlarına etki ettiğini düşünülen, seyirci, deneyim, kural bilgisi, motivasyon, ön yargı, çevresel faktörler, hakem mekânı ve iç güdüsel reaksiyon gibi 8 faktör, iki ana başlıkta toparlanmış, bunlar ise, durumsal faktörler ve bireysel faktörler olarak genellenmiştir Aktaş ve Ark. (2011). Bu durum spor hakemlerinde, bireysel ve çevresel etkenlerin hakemlerin performanslarını etkilediği şeklinde (Weinberg ve Richardson,1990) yorumlanmaktadır (Kırmoğlu ve ark., 2017).

Karar verme ve karar verme stili bireyin günlük yaşamında olduğu gibi, spor ortamında da büyük önem taşımaktadır. Spor ortamında uygun ve yerinde verilen kararlar, oyunu olumlu etkileyeceği gibi; verilen yanlış kararlar ya da yanlış zamanda verilen kararlar oyun içinde sporcuyu olumsuz etkilemenin yanı sıra oyunun sonucunu da etkileyebilir (Kelecek ve ark., 2013). Bu doğrultuda çalışmanın amacı Muay-Thai antrenörlerinin karar verme stillerinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir.

Materyal ve Metod

Araştırmada, Muay Thai hakemlerinin karar verme stratejilerini ölçmek amacıyla, Mann ve diğerleri (1998), tarafından (Melbourne Decision Making Questionary) karar vermede öz saygı ve karar verme stillerini karşılaştırmak amacıyla geliştirilmiştir. İki bölümden oluşan bir ölçektir. Ölçek, Deniz (2004), tarafından karar verme stillerinin belirlenmesi amacıyla Türkçeye uyarlanmıştır. Melbourne Karar Verme Ölçeği iki kısımdan oluşmaktadır. I. kısım: Karar vermede öz saygıyı belirlemeyi amaçlamaktadır. 6 maddeden ve tek alt faktörden oluşmaktadır. II. kısım ise karar verme stillerini belirlemeyi amaçlayan, 22 maddeden ve dört alt faktörden oluşan bir ölçektir (Mann ve ark., 1998, Deniz, 2004).

Dikkatli Karar Verme Stili: Bireyin karar vermeden önce özenle gerekli bilgiyi araması ve alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçim yapma durumudur. Bu faktör altı madde (2, 4, 6, 8, 12, 16) ile ifade edilmiştir.

Kaçınan Karar Verme Stili: Bireyin karar vermekten kaçınması, kararları başkalarına bırakma eğiliminde olması ve böylece sorumluluğu bir başkasına devrederek karar vermekten kurtulmaya çalışma durumudur (Madde No:3,9,11,14,17,19).

Erteleyici Karar Verme Stili: Bireyin kararı geçerli bir neden olmaksızın sürekli erteleme, geciktirme ve sürüncemede bırakma durumudur (Madde No: 5,7,10,18,21).

Panik Karar Verme Stili: Bireyin bir karar durumu ile karşı karşıya kaldığında, kendini zaman baskısı altında hissederek aceleci davranışlar sergileyip çabuk çözümlere ulaşma çabası durumudur (Madde No: 1,13,15,20,22) (Deniz, 2004, Deniz, 2011).

Verilerin bilgisayar ortamına girilmesi ve grafiklerin çizilmesinde Windows için Microsoft Excel 2003, verilerin analizinde Windows için SPSS 20.0 paket programı ve tez yazımında Windows için Microsoft 2007 Ofis paketi kullanılmıştır.

Çalışmaya uygun örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 119 antrenör gönüllü katılım ilkesi ile araştırmaya dahil olmuştur. Çalışmaya katılan hakemlerin demografik bilgilerinin dağılımları (f) ve yüzdeleri (%) tanımlayıcı istatistik (Descriptive Statistics) yöntemi ile belirlenmiştir. Verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığının belirlenmesi için ise çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış ve bunun neticesinde verilerin non-parametrik test koşullarına uygun olduğunun anlaşılmasından sonra anlamlı farklılıkların belirlenmesi için Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis test yöntemleri uygulanmıştır ($\alpha= 0.05$).

Bulgular

Tablo 1. Araştırma Grubunun Kişisel Bilgilerinin Dağılımı

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	f	%
Cinsiyet	Kadın	22	18.5
	Erkek	97	81.5
	Toplam	119	100
Yaş	18-24	8	6.7
	25-32	27	22.7
	33-40	32	26.9
	41 ve üstü	52	43.7
	Toplam	119	100
Refah Düzeyi	Kötü	6	5.0
	Normal	58	48.7
	İyi	38	31.9
	Çok İyi	17	14.3
	Toplam	119	100
Muay-Thai Branşında Sporculuk Yaptınız mı?	Evet	101	84.9
	Hayır	18	15.1
	Toplam	119	100
Muay-Thai Branşında Milli Oldunuz mu?	Evet	34	28.6
	Hayır	85	71.4
	Toplam	119	100
Antrenörlük Kademeniz	1. Kademe	24	20.2
	2. Kademe	60	50.4
	3. Kademe	13	10.9
	4. Kademe	4	3.4
	5. Kademe	18	15.1
	Toplam	119	100
Antrenörlük Yılıınız	1-3 Yıl	28	23.5
	4-7 Yıl	36	30.3
	8-11 Yıl	14	11.8
	12-15 Yıl	12	10.1
	15'den Fazla	29	24.4
	Toplam	119	100

Tablo 1’ de katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımı verilmektedir. Verilere göre, örneklem grubunda yer alan katılımcıların, % 81.5’inin “Erkek” (n=97), % 43.7’sinin “41 ve üstü”, “Yaş” aralığında (n=52), %48.7’sinin “Normal” refah düzeyine sahip olduğu (n=58), %84.9’unun daha önce Muay-Thai branşında sporcu olduğu (n=101), %71.4’ünün (n=85) daha önce Muay-Thai branşında Milli sporcu olmadığı, %50.4’ünün (n=60) “2. Kademe” antrenörlük seviyesinde olduğunu ve %30.3’ünün (n=36) “4-7 yıl” dır antrenörlük yaptığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetlerine Antrenörler İçin Karar Verme Ölçeği Mann Whitney U Testi Sonuçları

Antrenörler İçin Karar Verme Ölçeği Alt Boyutları	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Mann WhitneyU	p
Karar Vermede Öz Saygı	Kadın	22	60.25	1325.50	1061.500	.967
	Erkek	97	59.94	5814.50		
Dikkatli Karar Verme Stili	Kadın	22	70.52	1551.50	835.500	.105
	Erkek	97	57.61	5588.50		
Kaçınan Karar Verme Stili	Kadın	22	60.89	1339.50	1047.500	.892
	Erkek	97	59.80	5800.50		
Erteleyici Karar Verme Stili	Kadın	22	72.57	1596.50	790.500	.053
	Erkek	97	57.15	5543.50		
Panik Karar verme Stili	Kadın	22	68.09	1498.00	889.000	.203
	Erkek	97	58.16	5642.00		

Katılımcıların cinsiyetlerine göre .05 anlamlılık düzeyinde karar verme davranışlarına ilişkin yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre, cinsiyete göre antrenörler için karar verme ölçeği alt boyutlarında .05 düzeyinde anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Yaşlarına Göre Karar Verme Ölçeği, Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Antrenörler İçin Karar Verme Ölçeği Alt Boyutları	Yaş	N	Sıra Ortalaması	Ss	X ²	p
Karar Vermede Öz Saygı	18-24 Yaş	8	52.75	.20637	7.997	.046
	25-32 Yaş	27	57.63			
	33-40 Yaş	32	49.75			
	41 ve Üstü	52	68.65			
Dikkatli Karar Verme Stili	18-24 Yaş	8	64.63	.32268	.489	.921
	25-32 Yaş	27	62.85			
	33-40 Yaş	32	58.20			
	41 ve Üstü	52	58.91			
Kaçıngan Karar Verme Stili	18-24 Yaş	8	51.69	.36239	3.967	.265
	25-32 Yaş	27	55.67			
	33-40 Yaş	32	54.44			
	41 ve Üstü	52	66.95			
Erteleyici Karar Verme Stili	18-24 Yaş	8	83.00	.33704	5.498	.139
	25-32 Yaş	27	52.81			
	33-40 Yaş	32	56.63			
	41 ve Üstü	52	62.27			
Panik Karar verme Stili	18-24 Yaş	8	60.50	.36419	6.614	.085
	25-32 Yaş	27	48.33			
	33-40 Yaş	32	56.92			
	41 ve Üstü	52	67.88			

Katılımcıların yaşlarına göre .05 anlamlılık düzeyinde antrenörlüğe ilişkin karar verme stillerinin belirlenmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre, yaşlarına göre karar verme ölçeği alt boyutlarından sadece “Karar Vermede Öz Saygı” alt boyutunda .05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların Muay-Thai Branşında Sporculuk Yapma Durumlarına Göre Antrenörler İçin Karar Verme Ölçeği Mann Whitney U Testi Sonuçları

Antrenörler İçin Karar Verme Ölçeği Alt Boyutları	Sporculuk Yapma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Mann WhitneyU	p
Karar Vermede Öz Saygı	Evet	101	59.02	5961.00	810.000	.418
	Hayır	18	65.50	1179.00		
Dikkatli Karar Verme Stili	Evet	101	60.28	6088.00	881.000	.831
	Hayır	18	58.44	1052.00		
Kaçıngan Karar Verme Stili	Evet	101	57.95	5853.00	702.000	.118
	Hayır	18	71.50	1287.00		

Erteleyici Karar Verme Stili	Evet	101	60.21	6081.00	888.000	.873
	Hayır	18	58.83	1059.00		
Panik Karar verme Stili	Evet	101	59.21	5980.50	829.500	.538
	Hayır	18	64.42	1159.50		

Katılımcıların Muay-Thai branşında sporculuk yapma durumlarına göre .05 anlamlılık düzeyinde antrenör karar verme stillerine ilişkin yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre .05 düzeyinde anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Muay-Thai Branşında Milli Olma Durumlarına Göre Antrenörler İçin Karar Verme Ölçeği Mann Whitney U Testi Sonuçları

Antrenörler İçin Karar Verme Ölçeği Alt Boyutları	Milli Olma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Mann WhitneyU	p
Karar Vermede Öz Saygı	Evet	34	64.49	2192.50	1292.500	.323
	Hayır	85	58.21	4947.50		
Dikkatli Karar Verme Stili	Evet	34	66.22	2251.50	1233.500	.203
	Hayır	85	57.51	4888.50		
Kaçıngan Karar Verme Stili	Evet	34	53.54	1820.50	1225.500	.189
	Hayır	85	62.58	5319.50		
Erteleyici Karar Verme Stili	Evet	34	60.60	2060.50	1424.500	.902
	Hayır	85	59.76	5079.50		
Panik Karar verme Stili	Evet	34	56.10	1907.50	1312.500	.415
	Hayır	85	61.56	5232.50		

Katılımcıların Muay-Thai branşında milli olma durumlarına göre .05 anlamlılık düzeyinde antrenör karar verme stillerine ilişkin yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre,.05 düzeyinde anlamlı farklılık ortaya bulunamamıştır.

Tablo 6. Katılımcıların Refah Düzeylerine Göre Karar Verme Stilleri, Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Antrenörler İçin Karar Verme Ölçeği Alt Boyutları	Refah Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Ss	X ²	p
Karar Vermede Öz Saygı	Kötü	6	65.50	.20637	.486	.922
	Normal	58	59.85			
	İyi	38	58.04			
	Çok İyi	17	62.94			
Dikkatli Karar Verme Stili	Kötü	6	40.67	.322.68	2.144	.543
	Normal	58	60.26			
	İyi	38	61.74			
	Çok İyi	17	62.06			
Kaçıngan Karar Verme Stili	Kötü	6	62.67	.36239	1.767	.622
	Normal	58	63.91			
	İyi	38	55.11			
	Çok İyi	17	56.65			
Erteleyici Karar Verme Stili	Kötü	6	40.08	.33704	2.472	.480
	Normal	58	62.03			
	İyi	38	58.78			
	Çok İyi	17	62.85			
Panik Karar verme Stili	Kötü	6	44.25	.36419	2.967	.397
	Normal	58	59.46			
	İyi	38	65.71			
	Çok İyi	17	54.65			

Katılımcıların refah düzeylerine göre .05 anlamlılık düzeyinde antrenörlüğe ilişkin karar verme stillerinin belirlenmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre, yaşlarına göre antrenör liderlik ölçeği alt boyutlarında .05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Tablo 7. Katılımcıların Antrenörlük Kademelerine Göre Karar Verme Stilleri, Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Antrenörler İçin Karar Verme Ölçeği Alt Boyutları	Refah Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Ss	X ²	p
Karar Vermede Öz Saygı	1. Kademe	24	58.83	.20637	3.301	.553
	2. Kademe	60	60.30			
	3. Kademe	13	72.77			
	4. Kademe	4	56.25			
	5. kademe	18	52.17			
Dikkatli Karar Verme Stili	1. Kademe	24	61.48	.322.68	1.423	.840
	2. Kademe	60	62.82			
	3. Kademe	13	51.42			
	4. Kademe	4	73.13			
	5. kademe	18	51.92			
Kaçıngan Karar Verme Stili	1. Kademe	24	63.63	.36239	4.253	.373
	2. Kademe	60	60.17			
	3. Kademe	13	68.08			
	4. Kademe	4	55.88			
	5. kademe	18	46.69			
Erteleyici Karar Verme Stili	1. Kademe	24	63.65	.33704	2.668	.615
	2. Kademe	60	66.08			
	3. Kademe	13	36.46			
	4. Kademe	4	30.50			
	5. kademe	18	58.42			
Panik Karar verme Stili	1. Kademe	24	63.77	.36419	.412	.982
	2. Kademe	60	62.63			
	3. Kademe	13	54.19			
	4. Kademe	4	34.38			
	5. kademe	18	56.11			

Katılımcıların antrenörlük kademelerine göre .05 anlamlılık düzeyinde antrenörlüğe ilişkin karar verme stillerinin belirlenmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre,.05 düzeyinde anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Yapılan bu çalışmanı amacı Muay Thai antrenörlerinin karar verme stillerini farklı değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda uygun örneklem yöntemiyle seçilmiş 119 Muay Thai antrenörü örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırmaya ilişkin bulgular alan yazınla desteklenerek aşağıda verilmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre .05 anlamlılık düzeyinde karar verme davranışlarına ilişkin yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre, cinsiyete göre antrenörler için karar verme ölçeği alt boyutlarında .05 düzeyinde anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır. Göksel ve ark. Tarafından yapılan çalışmada ise futbol hakemlerinde cinsiyete göre karar verme esnasında bocalama, sorumluluğu başkasına yükleme, karar geciktirme özellikleri cinsiyete göre farklılık göstermemiştir (Göksel ve ark. 2016). Tablo 3’de katılımcıların yaşlarına göre .05 anlamlılık düzeyinde antrenörlüğe ilişkin karar verme stillerinin belirlenmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre, yaşlarına göre “Karar Vermede Öz Saygı” alt boyutunda .05 düzeyinde anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Kırımoğlu ve ark. (2017) tarafından basketbol hakemleri üzerinde yapılan çalışmada da katılımcıların yaş grupları ile karar verme alt boyutlarından kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Katılımcıların Muay-Thai branşında sporculuk yapma durumlarına göre .05 anlamlılık düzeyinde antrenörlük karar verme stillerine ilişkin yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre .05 düzeyinde anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır. Certel ve arkadaşları (2013) tarafından takım sporları açısından karar vermede öz saygı ve karar verme stillerine yönelik çalışmada spor deneyimi az olanların karar vermede öz saygılarının da düşük olduğunu, kaçınan ve panik karar verme stillerini daha çok kullandıklarını belirlenmişlerdir. Tablo 5’de katılımcıların Muay-Thai branşında milli olma durumlarına göre .05 anlamlılık düzeyinde hakemlik karar verme stillerine ilişkin yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre,.05 düzeyinde anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır. Egesoy ve arkadaşları(1999) tarafından elit ve elit olmayan futbol oyuncularının karar verme performanslarının karar verme hızı ve verilen kararın doğruluğu açısından karşılaştırılması çalışmalarında elit ve elit olmayan futbolcuların kararların hızı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamışlardır. Bireyin sporcu ya da antrenör olarak karar verme durumunda bir güçlkle karşı karşıya olması, birden fazla seçenek içerisinde birini seçmesi, bilhassa da sporda verilen kararların çoğu zaman telafisi olmaması münasebetiyle sporcuların ve antrenörlerin karar vermede özsaygı ve karar verme stilleri puanlarının yüksek olması beklenmektedir (Akpınar ve ark. 2015). Fakat çalışmamızda branşta spor geçmişinin olmasının anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna varılmıştır. Katılımcıların refah düzeyleri ile hakemlik kademelerine göre .05 anlamlılık düzeyinde hakemliğe ilişkin karar verme stillerinin belirlenmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre, refah düzeylerine göre karar verme ölçeği alt boyutlarında .05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Katılımcıların antrenörlük yapma yıllarına göre .05 anlamlılık düzeyinde antrenörlüğe ilişkin karar verme stillerinin belirlenmesi için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre, karar verme ölçeği alt boyutlarında .05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunamamıştır. Yalçın ve ark. (2016) tarafından futbol hakemleri üzerine yapılan çalışmada ise futbol hakemlerinin hakemlik yılı değişkenine göre karar verme alt boyutları düzeyine ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, karar vermede özsaygı, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme alt boyutunda istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılık gözlenmezken dikkatli karar verme alt boyutunda hakemlik yılı 1-3 yıl olanlar ile 7 yıl ve üstü olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir (Yalçın ve ark., 2016).

Sonuç olarak; çalışmada Muay Thai antrenörlerinin karar verme stilleri farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Muay Thai antrenörlerinin karar verme stilleri yaşlarına göre “Karar Vermede Öz Saygı” alt boyutunda anlamlı farklılık gösterirken; cinsiyet, refah düzeyi, antrenörlük yılı, sporculuk ve milli olma durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

KAYNAKÇA

Akpınar, Ö., Temel, V., Birol, S., Ş., Akpınar, S., Nas, K. (2015). Üniversitede Okuyan Hokey Sporcularının Karar Verme Stillерinin Belirlenmesi. Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:9.

Aktaş, Z., Zekioğlu, A., Yazıcılar, İ., Er, N. (2011). Basketbol Hakemlerinin Verdikleri Kararlara Etki Eden Faktörlerle İlgili Algıların Değerlendirilmesi. Uluslararası Hakemli Akademik Sosyal Bilimler Dergisi. 2(1); 251-59.

Avşaroğlu S. “Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme ve Stresle Başa çıkma Stillерinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. Doktora. Konya: Selçuk Üniversitesi; 2007.

Bağırkan S. “Karar Verme”. 1.Basım.İstanbul: Der Yayınları; 1983.

Certel, Z., Bahadır, Z., Sönmez, G.T.,(2013) Takım sporları açısından karar vermede öz saygı ve karar verme stillerine yönelik bir araştırma, Niğde Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt 7 Sayı 1.

Çimen A (1999) Karar Verme, Timsah Yayınları, İstanbul.

Demirel, M., Karahan, G., B., Ünlü, H. (2007) Farklı Üniversitelerdeki Spor Taraftarlarının Takımları ile Özdeşleşme Düzeyleri. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt1, Sayı2, 2007.

Deniz M., E. (2004). Investigation Of The Relation Between Decision Making Self-Esteem, Decision Making Style And Problem Solving Skills of University Students. Eurasian Journal of Educational Research;15: 23-35.

Egesoy, H., Eniseler, N., Çamlıyer, H.,Çamlıyer, H.(1999) Elit ve elit olmayan futbol oyuncularının karar verme performanslarının karar verme hızı ve verilen kararın doğruluğu açısından karşılaştırılması, CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 1999: 3:2 (1-10).

Ekinci, E., N., Demirel, M., Demirel, H., D., Işık, U. (2015) Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Algılarının Rekreatif Etkinliklere Katılımları ve Bireysel Değişkenlere Göre İncelenmesi. Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 2 (2), 71-78, 2015

Gacar, A. (2011) Türkiye deki Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Elemanlarının Karar Verme ve Atılabilirlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Göksel, A., G., Pala, A., Yıldız, M., Şenel, E., Göral, K., Bingöl, E., Yurtseven, Y., E. (2016). The Examination of Decisiveness and Decision Making of Turkish Football Referees, ERPA International Congresses on Education, Sarajevo/Bosnia and Herzegovina 02-04 June, 29.

Kelecek, S., Altıntaş, A., Aşçı, H., F. (2013) Sporcuların Karar Verme Stillерinin Belirlenmesi. CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2013: 8(1).

Kırımoğlu, H., Zorba, E., Zorba, H. N., & Dikkaya, S. (2017). Türkiye Basketbol Federasyonu klasman hakemlerinin karar verme stillerinin incelenmesi. Journal of Human Sciences, 14(3), 2788-2796. doi:10.14687/jhs.v14i3.4627

Koçel T. “İşletme Yöneticiliği”. İstanbul: Beta Basım;2001. s.5-24.

Kural, B. (2013) Dağcıların Stresle Başa Çıkma Tutumlarının Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Stilleriyle İlişkisi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Spor Yönetim Bilimleri Programı, Yüksek Lisans Tezi.

Kuzgun, Y., (1992). “Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu”. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Türk Psikologlar Derneği. s, 161-170. Ankara.

Mann L, Radford M, Burnett P, Ford S, Bond M, Leung K, Nakamura H, Vaughan G, Yang K.S, (1998). “Cross-Cultural Differences in Self-Reported Decision-Making Style and Confidence”. International Journal of Psychology.

Roberts G, Spink K, Pemberton CL. (1999). “Learning Experiences in SportPsychology”. 2nd Edition.(U.K). Human Kinetics.

Yalçın, İ., Soyer, F., Ramazanoğlu, F., ve Aksu, A. (2016). Futbol hakemlerinin karar verme ve sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Journal of Human Sciences, 13(3), 5681-5692. doi:10.14687/jhs.v13i3.4280.

Yiğit A (2005) Lise Öğrencilerinin Karar Verme Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre Yordanması, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Weinberg Robert S., Richardson Peggy A. (1990). “Psychology of Officiating”, Leisure Press, USA.

Spor Etkinliklerinde Sinsi (Tuzak) Pazarlama Uygulamaları

Yavuz YILDIZ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Manisa, Türkiye

E-Posta: yavuz.yildiz@cbu.edu.tr

Öz

Sponsorluk, sponsor olan firmaların, hatırlanma, olumlu imaj transferi, sponsorların ürünlerine yönelik satın alma niyeti, firmanın finansal varlığını ve marka değerini arttırmasını sağlar. Firmalar, spor etkinliklerine sponsor olmak için milyonlar öderken, bu firmaların rakipleri ücret ödemediği etkinliklere dahil olmanın bir yolunu bulmaktadır. Uygulamada bu durum sinsi / tuzak pazarlama olarak adlandırılır. Resmi sponsorluğa göre kolaylık, çabuk uygulanabilirlik gibi avantajları vardır. Sinsi pazarlama, etkinliğin sponsoru olmadan onunla etkinlikle ilişkili aktiviteler gerçekleştirmektir. Bu araştırmada, sinsi pazarlama kavramı tanımlanmakta, spor etkinliklerinde görülen sinsi pazarlama uygulamaları incelenmekte ve konunun yasal çerçevesi tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinsi Pazarlama, Sponsorluk, Spor Etkinlikleri

Ambush Marketing Applications in Sport Events

Abstract

Sponsorship provide to firms, enhancing the sponsor memorization, positive image transfer, buying intention for sponsor products, corporate financial wealth and brand equity. When firms pay millions for sponsorship rights of sporting events, only to find competitors of this firms freeloading on the event. This behaviour in practice is called ambush marketing. It has some advantages like simplicity and more readily available. Ambush marketing is actualizing the activities to associate with an event for which the ambusher has not purchased sponsorship rights. For companies who have not paid for such rights to be able to imply an association with these high-profile events dilutes the value of that sponsorship. In this study, it is described the concept of ambush marketing, investigated the applications on sport events and discussed international legal approaches to the practice of ambush marketing.

Keywords: Ambush Marketing, Sponsorship, Sport Events.

Giriş ve Amaç

Son yıllarda spor alanında sponsorluk dışında sinsî pazarlama adı altında bazı etkinlikler düzenlenmekte ve bu etkinliklerin yasal boyutları tartışılmaktadır. Bu araştırmanın amacı sinsî pazarlama uygulamalarının türleri, biçimleri ve hukuki boyutu hakkında literatüre dayalı olarak güncel bilgiler sunmak ve sinsî pazarlama uygulamalarının geçerliliğini tartışmaya açmaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (Karasar, 1999).

Bu araştırmada “sporda sinsî pazarlama uygulamaları”nın amaçları, kapsamı, yasal durumu ve uygulanış biçimine yönelik durum analizi yapılmaktadır. Bu sebeple betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Spor ve sponsorluk ilişkisi

Sponsorların Amaçları

- Sporun doğasındaki enerjiyi, popülerliği, gücü, dinamizmi, heyecanı ve tutkuyu ürüne/markaya taşıyarak, tüketicinin zihninde rakiplerinden ayırmak, beğeni, itibar, sadakat ve duygusal bağlılık kazanmak.
- Spor dalı, spor kulübü, spor etkinliği veya sporcu ile markayı özdeşleştirerek popülerlik ve prestij elde etmek.
- Hayatın içinde sürekli kalabilmeyi, tüketiciyi elinde tutmayı başarmak ve bu sayede orta ve uzun vadede ticari kâr sağlamak.

Sponsor olunanların(sponsee) amaçları

- Spor hizmetlerinin yürütülmesine maddi kaynak sağlamak.
- İnsan kaynağı ve malzeme tedarik etme yoluyla harcamaları azaltmak.
- Kulüp, organizasyon (lig, turnuva), birlik (federasyon, dernek vs.) adına toplumda olumlu imaj oluşturmak, popülerlik ve prestij elde etmek (Dye, 1994, Aktaran: İnan 2011).

Sinsî (tuzak) pazarlama

Özellikle büyük organizasyonların gerçekleştirilebilmesi aynı oranda büyük mali kaynak gerektirmekte, bu kaynağın sağlanmasında sponsorluk özel bir önem arz etmektedir. Bu tip organizasyonlara sponsor olmak için çok yüksek sponsorluk ücretleri ödenmektedir. İşte bazı işletmeler, herhangi bir sponsorluk ücreti ödemeksizin, reklam veya pazarlama faaliyetlerinde kendilerini veya ürünlerini sponsor olmadıkları bir kurum veya organizasyon ile ilişkilendirmekte veya hiç değilse, ilgili kurum veya organizasyonun gördüğü ilgiden, yarattığı çekim gücünden veya ortamdan mümkün olduğu kadar yararlanmak için çeşitli pazarlama taktikleri geliştirmektedir. Sponsorluk uygulamalarındaki artışa paralel olarak, sponsor olmayan veya olamayan işletmelerin de sıklıkla bu tip pazarlama taktiklerine başvurdukları görülmektedir. Sponsor olmayan işletmeler bu sayede, hem sponsor olan rakiplerinin bu surette elde etmeyi amaçladığı başarıyı gölgelemekte, hem de kendi reklam veya pazarlama amaçlarını gerçekleştirmektedir (İnal & Baysal, 2006).

Sinsi Pazarlama ise; sponsorluk haklarını ödeyen markaya doğrudan saldırarak, etkinlikle resmi hiçbir ilişkisi olmadığı halde markanın o organizasyonla birlikte anılmasını sağlamaya yönelik faaliyetler bütünüdür (Nufer, 2010).

Sporda sinsi (tuzak) pazarlama uygulamaları

1. Doğrudan tuzak

Bir marka hiçbir şekilde sponsor değildir. Fakat kendisini bir olay veya özellikle ilişkilendirerek bundan fayda elde etmeye çalışır.

A. Yırtıcı tuzak: Kasıtlı pazar payı elde etmek için girişilen çabalardır. 1994 Kış Olimpiyatlarında (Lillehammer, Norveç) resmî sponsor olan Visa'nın olimpik köyde American Express kartlarının kabul edilmemesi yönündeki girişimi üzerine AmEx haklı olarak "Amerikalıların Norveç'e gitmek için "visa"(vize)ye ihtiyaçları yok" sloganıyla bir reklâm kampanyası hazırlamış ve American Express kartlarının Norveç'te de geçerli olduğunu duyurmuştu.

B. Self tuzak: Spor organizasyonu izni olmadan, bir oyun için ücretsiz promosyon T-shirt dağıtması gibi şeyler içerir. 1992 Olimpiyatlarında Reebok resmî sponsor iken, ABD basketbol takımının basın toplantısına Nike sponsorluk yapmıştı. Nike'nin sponsor olduğu Michael Jordan Charles Barkley ve Magic Johnson altın madalyasını alırken Reebok logosunu kapatmıştı.

C. Temalı tuzak; Doğrudan mülkiyet veya olayın resmi sponsoru olma dışında meşru bir bağlantıyı kullanarak bir özellik veya olay ile kendisini ilişkilendirmek için girişilen çabalardır. Etkinliğin yapıldığı yerdeki yetkililerden izin alınarak yollara, taşıtlara veya evlere spor etkinliğini çağrıştıran posterler asmak. Dünya kupası yaklaşırken futbol temalı reklamlar yapan TV, kola, cips markaları gibi.

2. Dolaylı tuzak

A. İlişkilendirilebilir Tuzak: İmgeleme veya bir kuruluşun bir spor olayı ya da maddi bağlantıları olduğu bir ima oluşturmak için terminolojinin kullanılmasıdır. Örneğin; Nike Pekin olimpiyatları için ürettiği özel sporcu kıyafetleriyle, olimpiyata sponsormuş gibi bir algı oluşturmuştur. Atina'da gerçekleştirilen 2004 Yaz Olimpiyat Oyunları'nda resmi sponsor olmayan Alman markası Hornbach "Hornbach Yaz Oyunları" kampanyasını sunmuş ve bazı ürünlerinin reklamını Olimpiyat oyunlarındaki spor dalları tarzında yapmıştır.

B. İsyen tuzak: Bir olay veya yakınındaki sürpriz için sokak tarzı promosyonların dağıtılması.

3. Tesadüfi tuzak

Bir sporcu veya bir takım tarafından tercih edilen ürünlerin tüketiciler tarafından resmi sponsor gibi algılanmasıdır. Örneğin; Olimpiyatlarda yüzücülerin Lazer Mayo tercih etmeleri bir çok kişi tarafından sponsor gibi algılanmasına neden olmuştur (www.pazarlamaturkiye.com).

Sinsi Pazarlamanın Aykırı Olmadığı Durumlar

Her sinsi pazarlama uygulaması dava edilmeyebilir. Bir firma, Dünya Kupası münasebetiyle müşterilerinin satın aldığı ürün başına belli bir tutarı, mesela gençler kupası organizasyonuna ödeyeceği vaadine dayalı bir promosyon yapabilir. Bu iddiasını kanıtladığı halde, Dünya Kupası'nın logosunu da kullanmadığı sürece yasaya aykırı bir iş yapmış sayılmaz. Ama zihinlerde Dünya Kupası ile ilişkilendirilir (www.pazarlamaturkiye.com).

Sinsi (tuzak) pazarlama uygulamalarının hukuki durumu

Dikkatli davranıldığında, korsanlık ve sahteciliğin aksine, sinsi pazarlama uygulamaları yüzünden firmalar hakkında hukukî olarak fazla bir şey yapılamamaktadır. Bu tip uygulamalar daha ziyade “etik olmayan hareketler” kapsamında değerlendiriliyor. Sinsi pazarlama uygulamaları, tercih eden marka lehine sonuçlar doğurmakla beraber hukuki boyutta sıklıkla haksız rekabet yarattığı tartışılmakta olup rekabet hukuku, reklam düzenlemeleri, fikri mülkiyet hukuku düzenlemeleri çerçevelerinde yaptırımlar uygulanmaktadır (İnal ve Baysal, 2006: 218). Ancak bu durumun ispat edilmesi veya hangi konularda kanuna aykırılık taşıdığı tartışmalıdır.

Konunun etik ve yasal sonuçları hem sponsorlar hem de tüketiciler açısından önemlidir. Birçok tüketici hukuki açıdan sinsi pazarlama faaliyetlerini sorunlu ve rekabet için adaletsiz bulmaktadır. Kısıtlı sayıdaki bazı araştırma bulguları (Mazodier & Quester, 2010; Preussa, Gemeindera & Se’guin, 2008; Scassa, 2011) ise, sinsi pazarlama faaliyetlerinin organizasyonları ve bu uygulamaları gerçekleştiren markaları olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Türkiye’de sinsi pazarlama yazınında araştırmalar sınırlı sayıda olup çalışmalar konunun ya hukuki yönlerini (İnal ve Baysal, 2006) ya da kavramsal çerçevenin oluşturulması sürecini (Argan ve Katırcı, 2007; Nardalı, 2009; Yılmaz, 2007) ele almaktadır (Kelemci & Karapınar, 2016).

Tartışma ve Sonuç

Küresel markaların da sinsi pazarlama faaliyetlerine yönelmeleriyle birlikte, sinsi pazarlama stratejileri ve uygulamaları gün geçtikçe daha yaratıcı ve daha pahalı olmaktadır. Ayrıca, sinsi pazarlama faaliyetleri öngörülemeyen ve mücadele etmesi zor olan uygulamalardır. Aslında bu durum küçük ve orta ölçekli işletmelere, küresel işletmeler karşısında bir avantaj sağlamaktadır. Sponsorların sinsi pazarlamadan kaçınmaları mümkün görünmemekle beraber, markalarını korumak adına spor hayranlarının desteğini almayı deneyebilirler. Ancak, sinsi pazarlama faaliyetlerinin etik olmadığını düşünen hedef kitle bu faaliyetlerden etkilenmemektedir (Pitt vd., 2010; Kelemci & Karapınar, 2016).

Sponsorluk haklarını ve değerlerini korumak için sponsorlar; tüketicileri kimin sponsor olduğuna dair bilgilendirmeli, bilinçlendirmeli ve organizasyona yaptıkları katkıyı göstermelidir (Kelemci & Karapınar, 2016). Sinsi pazarlamaya karşı birçok yasal uygulama olmasına rağmen, daha ayrıntılı kuralların getirilmesi gerekmektedir. Jonson (2010)’a göre, eğer bir spor etkinliği çok başarılı biçimde tuzaklanırsa, etkinliğin organizatörü, pazarlamacı veya spor yöneticisinin profesyonel düzeyde bir savsaklama yaptığına dair sponsor tarafından bir dava açılabilir mi tartışma konusudur.

Herhangi bir şekilde, etkinlik sahipleri ve sponsorların tuzak pazarlama uygulamalarını engelleyebilmeleri zorlaşmaktadır. Tuzak pazarlamanın etik bir uygulama olup olmadığına ve spor pazarlaması üzerinde olumlu mu olumsuz mu etki yarattığına yönelik, net bir sonuç bulunmamaktadır (Ünal, 2011). Başka bir bakış açısıyla sinsi pazarlama uygulamalarına getirilecek yasaklar yaratıcılığı baltalayacak ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin küresel işletmeler arasından seslerini duyurmalarına engel olabilecektir. Spor organizatörleri, pazarlamacıları veya yöneticileri çok çeşitli tuzak pazarlama fırsatlarının farkında olmalı ve bunları önlemeye çalışmalı, önleyemiyorsa etkilerini en aza indirmeye çaba göstermelidir.

KAYNAKÇA

<https://pazarlamaturkiye.com/pazarlama/sinsi-pazarlama-nedir/> Erişim 19.02.2018

İnal E, Baysal B. (2006). Tuzak pazarlama (ambush marketing). *İÜHFM. LXTV (L)*: 195-235.

İnan, T.T. (2011). *Sporda Sponsorluk ve Türk Hava Yolları Üzerine Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Jonson P. (2010). *Professional negligence for ambush marketing: an Australian legal perspective*. EASM Congress. 578

Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kelemci G, Karapınar E. (2016). Sinsi (tuzak) pazarlamanın marka farkındalığı ve tüketici davranışları üzerine etkisi: 2010 FIBA Dünya Şampiyonası örneği, *İşletme Fakültesi Dergisi*, 17 (2): 185-203 .

Mazodier M, Quester P. (2010). Ambush marketing disclosure Impact on attitudes toward the ambushers' brand. *Recherche et Applications en Marketing*, 25 (2): 51-67.

Nufer, G. (2010). *Ambush Marketing im Sport*. Berlin: Grundlagen-Strategien-Wirkungen.

Preussa H, Gemeindera K, Se' guin B. (2008). Ambush marketing in China: counterbalancing olympic sponsorship efforts. *Asian Business & Management*. 7: 243-263.

Scassa T. (2011). Ambush marketing and the right of association: clamping down on references to that big event with all the athletes in a couple of years. *Journal of Sport Management*. 25: 354-370.

Ünal H. (2011). Tuzak pazarlama ve spor. *Uluslararası insan bilimleri dergisi*. 8(1): 1082-1098.

Elit Düzey Kadın Boksörlerin Serbest Zaman Tutumu ve Sosyal Fiziki Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Fatih YAŞARTÜRK, Betül AYHAN, Hayri AKYÜZ, Şennur DEMİR
Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bartın/74100, TÜRKİYE
Email:fatihyasarturk@gmail.com

Öz

Bu araştırmanın amacı elit düzeydeki kadın boksörlerin serbest zaman tutumu ve sosyal fiziki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı demografik faktörlere göre incelenmesidir. Araştırmanın örneklem grubunu, 2018 yılında Türkiye Boksör Milli takım kampına katılan 63 elit düzey kadın boksör oluşturmaktadır. Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Boş Zaman Tutum Ölçeği: BZTÖ” ve “Sosyal Fiziki Kaygı Envanteri” kullanılmıştır. Verilerin analizinde; katılımcıların demografik özelliklerine göre, serbest zaman tutumu ve sosyal fiziki kaygı düzeyleri arasındaki farklılıkları incelemek amacıyla Kruskal-Wallis; değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi için ise Pearson Korelasyon testi uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularında; korelasyon testi sonuçlarında “yaş” değişkeni ile katılımcıların serbest zaman tutumu ve sosyal fiziki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). “Kişisel gelir, aile geliri ve günlük serbest zaman süresi” değişkenleri ile katılımcıların serbest zaman tutumu ve sosyal fiziki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Katılımcıların “millilik durumu” değişkeni ile serbest zaman tutumu ve sosyal fiziki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiş ($p>0,05$), buna karşın “başarı derecesi” değişkeni ile serbest zaman tutum ölçeği bilişsel alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ortalama değerler incelendiğinde Avrupada başarı yapan boksörlerin dünya ve ulusal alanlarda başarı yapan boksörlere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Son olarak, BZTÖ ve sosyal fiziki kaygı ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bunun yanı sıra sosyal fiziki kaygı ölçeği toplam puan ortalamaları ile serbest zaman tutum ölçeği duyuşsal alt boyutunda düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elite level boxers, free time attitude, social physical anxiety

An Analysis of the Relationship Between Elite Level Female Boxers' Leisure Time Attitudes and Social Physique Anxiety Levels

Abstract

The aim of this research is to examine the relationship between the level of free time and social physical anxiety of elite female boxers according to some demographic factors. Examples of the research group in 2018 Turkey joined the national team camp Boxing consists of 63 elite-level female boxer "Personal Information Form", "Leisure Attitude Scale: LAS" and "Social Physique Anxiety Scale (SPAS)" were used in the research. In the analysis of the data; according to the demographic characteristics of the participants, Kruskal-Wallis to investigate the differences between levels of social physique anxiety and free time attitude; Pearson Correlation test was applied to examine relations between variables. In the findings of the research; There was no significant relationship between "age" variables and free time attitudes and social anxiety levels of the participants in the correlation test results ($p>0,05$). There was no significant relationship between the variables "personal income, family income and daily leisure time", and the participants' free time and social anxiety levels ($p>0,05$). There was no significant difference between the "nationality" variables of the participants and the levels of leisure time and social physical anxiety ($p>0,05$), whereas there was a significant difference in the cognitive subscale of the "achievement grade" ($p<0,05$). When the average values are examined, it is seen that boxers who succeed in Europe have higher average scores than boxers who succeed in world and national fields. Finally, no significant relationship was found between the LAS and social anxiety scale total point averages ($p>0,05$). In addition, there was a significant negative correlation between the total score average of the social physical anxiety scale and the affective subscale of the free time attitude scale at low level.

Keywords: Elite level boxers, free time attitude, social physical anxiety

Giriş

Serbest zaman kavramı, günümüzde çağdaş sanayi toplumunun yapısal bir özelliğini ve bu toplum tipinin bir ürününü oluşturmaktadır (Karaküçük, 1997). Birey için ihtiyaçlarını karşılamak, geçimini sağlamak ne kadar önemli ise, serbest zaman oluşturmak ve bunu en iyi şekilde değerlendirmek de o derece önemli olmalıdır (Gülbağçe, 1996). Serbest zaman kavramı ile ilgili literatürde birçok tanım bulunmaktadır ve bu tanımlardan birkaçı şöyledir:

Tezcan (1993) serbest zamanı, “kişinin kendisi ve başkaları için zorunluluk ve bağlantılardan kurtulduğu kendi seçtiği etkinlikle uğraştığı, bağımsız ve özgür olarak davrandığı zaman” olarak tanımlanmaktadır.

Karaküçük (1999)’e göre serbest zaman, “kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevlerinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır”.

Tutum, bireyin herhangi bir grup şeye, bireylere, olaylara ve çok çeşitli durumlara karşı bireysel etkinliklerindeki seçimini etkileyen kazanılmış içsel bir durumdur (Senemoğlu, 2004).

Serbest zaman tutumu; serbest zaman aktivitelerine yönelik düşünceleri, duyguları ve davranışları tecrübe, duygu, anı ve bilgilerden derlenerek oluşan olumlu ya da olumsuz tepkiler ya da eğilimlerdir. Örneğin, seyahat etmeyi seven biri, spor yapmaktan çekinebilir veya çevreye karşı olumlu tutumu olan bir kimse dağ bisikleti ya da dağ yürüyüşü (trekking) gibi doğayla iç içe olan aktivitelere yönelebilir. Serbest zamana yönelik oluşan tutumların, daha önce değinilen tutum tanımlarında olduğu gibi bilişsel, duyuşsal, davranışsal olmak üzere üç ögesi bulunmaktadır. Bu ögeleri bir örnek üzerinden incelemek olursak; “serbest zaman aktiviteleri insana mutluluk verir” cümlesi serbest zaman tutumunun bilişsel ögesini; “serbest zaman aktivitelerimden keyif alırım” duyuşsal ögesini; “serbest zaman aktivitelerine sık sık katılırım” cümlesi ise davranışsal ögesini açıklamaktadır (Akgül, 2011).

Fiziksel görünüşünün başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğine dair endişe ve gerginlikler sosyal fizik kaygı olarak tamamlanır. Başkaları üzerinde olumlu izlenimler bırakmak isteyen bireyler davranışlarını da buna göre düzenlemektedirler (Çepikkurt ve Coşkun, 2010).

Sosyal fizik kaygı; bireyin fiziksel görünümünün sosyal çevresi tarafından olumsuz olarak değerlendirildiğini düşündüğü veya inandığı durumlarda beden imgesi ile ilişkili olarak deneyimlediği sosyal kaygı şeklinde tanımlanmaktadır (Hart, Leary ve Rejeski, 1989). İnsanların başkalarının gözünde olumlu bir izlenim kurmaya yönelik doğal bir motivasyona sahip olduğunu savunan, teorik temelleri, benlik sunumu ve etki yönetimi kuramlarına dayanan sosyal fizik kaygının, kişilerin bedensel görünüşleriyle ilgili olarak diğerlerinin gözünde istedikleri imajı kurmada yetersiz olduklarını düşündükleri durumlarda da açığa çıktığı öne sürülmektedir (Hagger ve Stevenson, 2010).

Hagger ve Stevenson (2010) sosyal fizik kaygıdaki cinsiyet ve yaş farklılıklarını çeşitli gelişim dönemindeki öğrencilerde inceleyerek kız öğrencilerin 10-11 yaş dönemi hariç diğer tüm gelişim dönemlerinde erkek öğrencilerden daha yüksek sosyal fizik kaygı ve daha düşük fiziksel benlik algısı değerlerine sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Bireyler başkalarının fiziksel görünüşleri ile ilgili negatif değerlendirmeler yaptıklarını düşündüklerinde sosyal fizik kaygıları artmaktadır. Bayanlar sosyal fizik kaygıyı erkeklere göre daha fazla yaşamaktadır. Ancak günümüzde erkekler üzerindeki baskılarında arttığı görülmektedir (Akt. Çepikkurt ve Coşkun, 2010). Bayanların sosyal fizik kaygı düzeylerinin erkeklerden yüksek olmasının sebebi olarak yeme tutumundaki etkenler burada da geçerlidir. Toplum tarafından sunulan ince beden tasarımları kadınları daha fazla etkilemektedir (Ballı ve Aşçı, 2006).

Bu bilgiler ışığında, bu araştırmanın amacı elit düzeydeki kadın boksörlerin serbest zaman tutumu ve sosyal fiziki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı demografik faktörlere göre incelenmesidir.

Yöntem

Araştırmada, araştırma amaçlarına uygun olarak “Tanımlayıcı (Betimsel) ve İlişkisel Tarama Modeli” kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, 2018 yılında Türkiye Boksör Milli takım kampına katılan 63 elit düzey kadın boksör oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formu, yaş, aile geliri, kişisel gelir, serbest zaman süresi, millilik derecesi ve başarı derecesi gibi değişkenlerden oluşmaktadır.

Boş Zaman Tutum Ölçeği: Ragheb ve Beard (1982) tarafından geliştirilen “Leisure Attitude Scale:LAS” “Boş Zaman Tutum Ölçeği”nin Türkçe uyarlaması Akgül ve Gürbüz tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alfa) Bilişsel .81 ile Duyuşsal .92 arasında değiştiği ve toplamda .92 olarak bulunmuştur (Akgül ve Gürbüz, 2010). Boş Zaman Tutum Ölçeği (1) bilişsel (2) duyuşsal ve (3) davranışsal olmak üzere eşit dağılımlı (12’şer maddelik) 3 alt boyuttan ve toplam 36 maddeden oluşmaktadır. 5’li Likert tipi olan ölçekte ifadeler; Kesinlikle katılmıyorum – Katılmıyorum – Kararsızım – Katılıyorum -Kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçekten en az 36 puan, en fazla ise 180 puan alınabilmektedir.

Sosyal Fizik Kaygı Envanteri: Hart, Leary ve Rejeski (1989) tarafından geliştirilen ve Türkiye’ye uyarlaması Mülazımoğlu Ballı ve Aşçı (2006) tarafından yapılan 12 madde ve iki alt ölçekten oluşan “Sosyal Fizik Kaygı Envanteri” kullanılmıştır. Maddeler 5’li likert tipi ölçek kullanılarak cevaplandırılmaktadır. Envanterden alınabilecek en düşük puan 20 en yüksek puan 49’dır. Sosyal Fizik Kaygı Envanterinden alınan puan arttıkça kişinin dış görünüşünden duyduğu kaygı düzeyi de artmaktadır. Envanterdeki 1., 2., 5., 8. ve 11. maddeler ters puanlanmaktadır. SFKE’nin Türkçe formunun test tekrar test korelasyon katsayısı kızlarda 0.88 ve erkeklerde 0.81 bulunmuş, iç tutarlık katsayısı kızlarda 0.81 ve erkeklerde 0.77 olarak saptanmıştır (Mülazımoğlu ve Aşçı, 2006).

Veri Analizi

Verilerin analizinde; katılımcıların demografik özelliklerine göre, serbest zaman tutumu ve sosyal fiziki kaygı düzeyleri arasındaki farklılıkları incelemek amacıyla Kruskal-Wallis; değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi için ise Pearson Korelasyon testi uygulanmıştır.

Bulgular

Bu bölüm anket formundan elde edilen bulguları içermektedir. Veriler SPSS programında analiz edilip tablo haline getirilmiş ve yorumlanmıştır.

Katılımcıların demografik değişkenlere göre frekans ve yüzde değerleri

Millilik durumu	n	%
A milli	21	33,3
B milli	15	23,8
C milli	27	42,9
Başarı derecesi		
Dünya	9	14,3
Avrupa	18	28,6
Ulusal	36	57,1

Katılımcıların yüzde %33,3'ünü A milli, %23,8,4'ini B milli ve %42,9'unu C milli elit düzey kadın boksörler oluşturmaktadır. boksörlerin 9'u Dünya, 18'i Avrupa ve 36'sı ulusal düzeyde başarı derecesine sahiptir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik değişkenlere göre ortalama değerleri

Değişken	N	\bar{x}	S
Yaş	63	20,82	4,24
Aile Geliri	63	3260,31	1058,34
Kişisel Gelir	63	1134,92	625,18
Serbest Zaman Süresi	63	5,52	2,06

Katılımcıların yaş ortalaması 20,82, aile geliri ortalaması 3260,31 TL, kişisel gelir ortalaması 1134,92 TL ve günlük serbest zaman süresi 5,52 saattir.

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre BZTÖ ve SFKÖ Korelasyon Testi Sonuçları

	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	BZTÖ	Fiziksel Görünüm Rahatsızlığı	Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	SFKÖ
Yaş	-,121	-,142	-,214	-,189	,073	,065	,098

Tabloya göre, “yaş değişkeni ile BZTÖ ve SFKÖ” arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 3. Katılımcıların Aile Geliri Değişkenine Göre BZTÖ ve SFKÖ Korelasyon Testi Sonuçları

	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	BZTÖ	Fiziksel Görünüm Rahatsızlığı	Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	SFKÖ
Aile geliri	-,187	-,167	-,104	-,174	,204	-,011	,099

Tabloya göre, “aile geliri değişkeni ile BZTÖ ve SFKÖ” arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4. Katılımcıların Kişisel Gelir Değişkenine Göre BZTÖ ve SFKÖ Korelasyon Testi Sonuçları

	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	BZTÖ	Fiziksel Görünüm Rahatsızlığı	Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	SFKÖ
Kişisel gelir	-,060	,024	-,063	-,043	,108	-,067	-,004

Tabloya göre, “kişisel gelir değişkeni ile BZTÖ ve SFKÖ” arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 5. Katılımcıların Günlük Serbest Zaman Değişkenine Göre BZTÖ ve SFKÖ Korelasyon Testi Sonuçları

	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	BZTÖ	Fiziksel Görünüm Rahatsızlığı	Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	SFKÖ
Serbest Zaman Süresi	-,028	,086	,011	,022	-,067	-,128	-,153

Tabloya göre, “serbest zaman süresi değişkeni ile BZTÖ ve SFKÖ” arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 6. Katılımcıların Millilik Derecesi Değişkenine Göre BZTÖ ve SFKÖ Puan Ortalamalarının Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Boyutlar	Gruplar	N	Ortalama	d.f.	X ²	p
Bilişsel	A milli	21	29,38	2	,659	,719
	B milli	15	32,90			
	C milli	27	33,54			
Duyuşsal	A milli	21	31,17	2	,271	,873
	B milli	15	30,70			
	C milli	27	33,37			
Davranışsal	A milli	21	31,24	2	,730	,694
	B milli	15	29,27			
	C milli	27	34,11			
BZTÖ	A milli	21	29,86	2	,701	,704
	B milli	15	31,10			
	C milli	27	34,17			
Fiziksel Görünüm Rahatsızlığı	A milli	21	32,26	2	2,448	,294
	B milli	15	26,00			
	C milli	27	35,13			
Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	A milli	21	31,02	2	,882	,644
	B milli	15	29,13			
	C milli	27	34,35			
SFKÖ	A milli	21	30,02	2	1,416	,493
	B milli	15	29,17			
	C milli	27	35,11			

Tabloya göre, Kruskal-Wallis testi sonuçlarında millilik derecesi değişkenine göre herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 7. Katılımcıların Başarı Derecesi Değişkenine Göre BZTÖ ve SFKÖ Puan Ortalamalarının Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Boyutlar	Gruplar	N	Ortalama	d.f.	X2	p
Bilişsel	Dünya	9	32,06	2	,010	,995
	Avrupa	18	32,33			
	Ulusal	36	31,82			
Duyuşsal	Dünya	9	31,33	2	,496	,780
	Avrupa	18	34,56			
	Ulusal	36	30,89			
Davranışsal	Dünya	9	26,33	2	2,026	,363
	Avrupa	18	36,50			
	Ulusal	36	31,17			
BZTÖ	Dünya	9	28,17	2	,791	,673
	Avrupa	18	34,67			
	Ulusal	36	31,63			
Fiziksel Görünüm Rahatsızlığı	Dünya	9	37,00	2	1,430	,489
	Avrupa	18	28,39			
	Ulusal	36	32,56			
Olumsuz Değerlendirilme Beklentisi	Dünya	9	27,28	2	1,855	,396
	Avrupa	18	29,03			
	Ulusal	36	34,67			
SFKÖ	Dünya	9	30,11	2	1,749	,417
	Avrupa	18	27,86			
	Ulusal	36	34,54			

Tabloya göre, Kruskal-Wallis testi sonuçlarında başarı derecesi değişkenine göre herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 8. BZTÖ ve SFKÖ Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Testi Sonuçları

	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	BZTÖ	Fiziksel Görünüm Rahatsızlığı	Olumsuz Değerlendirilme
SFKÖ	-,167	-,262*	-,021	-,161	,413**	,849**

Tabloya göre, “BZTÖ ve SFKÖ” arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda; BZTÖ ve SFKÖ arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). SFKÖ ile BZTÖ duyuşsal ($r= -,262^*$, $p<0,05$) alt boyutunda düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Yaş değişkeni ile BZTÖ ve SFKÖ arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Akyüz (2015) yılında üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu çalışmada boş zaman tutum ölçeği toplam puanları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Akyüz (2015)’ün bu bulgusu araştırmamız bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Aile geliri değişkeni ile BZTÖ ve SFKÖ arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Akyüz (2015) yılında üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu çalışmada boş zaman tutum ölçeği toplam puanları ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Akyüz (2015)’ün bu bulgusu araştırmamız bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Kişisel gelir değişkeni ile BZTÖ ve SFKÖ arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Burton, Turrell ve Oldenburg (2003) yaptıkları araştırmada bireyin gelir düzeyinin rekreasyon faaliyetlerinde katılımlarını ve yaşam doyum düzeylerini arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuç itibariyle elit düzey sporcuların gelir düzeylerinin bir bölümünü rekreatif faaliyetlerine ayırdığı takdirde sosyal fiziki kaygı düzeylerinde ve öz güvenlerinde olumlu yönde değişimler olacaktır.

aktivitelerine katılımında önemli bir etken olduğunu ifade etmişlerdir. Serbest zaman süresi değişkeni ile BZTÖ ve SFKÖ arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Mansuroğlu (2002) üniversite öğrencilerinde yaptığı çalışmada, günlük serbest zaman süresi artan kişilerin psikolojik olarak daha rahat ve çalışmalarında başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların “millilik durumu” değişkeni ile serbest zaman tutumu ve sosyal fiziki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiş ($p>0,05$), buna karşın “başarı derecesi” değişkeni ile serbest zaman tutum ölçeği bilişsel alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ortalama değerler incelendiğinde Avrupa’da başarı yapan boksörlerin dünya ve ulusal alanlarda başarı yapan boksörlere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yaşartürk’ün (2016) Elit düzey sporcular üzerinde yaptığı çalışmada, BZTÖ alt boyutları arasında anlamlı ilişki tespit edilmiş ve duyuşsal alt boyutta paralellik göstermektedir. BZTÖ ve SFKÖ arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda; BZTÖ ve SFKÖ arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). SFKÖ ile BZTÖ duyuşsal alt boyutunda düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalarda, bireylerin serbest zaman faaliyetlerine katılımlarında artış olduğu takdirde bireyin psikolojisini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla elit düzey sporcuların serbest zaman faaliyetlerinin sık sık katılması antrenman ve müsabakadaki performansını arttıracak gibi sakatlanma riskini de azaltacağını söyleyebiliriz. Böylece elit düzey sporcuların serbest zaman aktivitelerinde aktif olarak bulunması psikolojik olarak rahatlatacağı gibi sosyal fiziki kaygı düzeylerinde de azalmaya sebep olacaktır.

Sonuç olarak Elit düzey kadın boksörlerin serbest zaman faaliyetlerine yönelik tutumları arttıkça sosyal fiziki kaygı düzeylerinin boş zaman tutum ölçeği duyuşsal alt boyutu açısından azaldığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Akgül, B.M. (2011). *Farklı Kültürlerdeki Bireylerin Boş Zaman Aktivitelerine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Ankara- Londra Örneği*. (Doktora tezi), Ankara Gazi Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akgül, B.M. ve Gürbüz, B. (2010). Boş zaman tutum ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya.

Akyüz, H. (2015). *Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Bartın Üniversitesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

Ballı-Mülazımoğlu, Ö. ve Aşçı, F.H. (2006), Sosyal Fiziki Kaygı Envanterinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences*, 17 (1), 11-19.

Burton, N.W., Turrell, G., Oldenburg, B. (2003). Participation in recreational physical activity: why do socioeconomic groups differ?. *Health Education Behaviour*, 30(2):225-44.

Çepikkurt, F. ve Coşkun, F. (2010). Üniversiteli dansçıların sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 1(2): 80-120.

Gülbağçe, Ö. (1996). *Boş Zamanları Değerlendirme Alışkanlıkları*. (Yüksek lisans tezi), Erzurum Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Hagger, M.S., ve Stevenson, A. (2010). Social physique anxiety and physical self-esteem: *Gender an dage effects. Psychology & Health*, 25(1), 89 –110.

Hart, E.A., Leary, M.R., ve Rejeski, W.J. (1989). The measurement of social physique anxiety. *Journal Sport Exercise Psychic*, 11, 94-104.

Karaküçük, S. (1997). Rekreasyon boş zamanları değerlendirme kavram kapsam ve bir araştırma. Seren Ofset, Ankara.

Karaküçük, S. (1999). Rekreasyon: boş zamanları değerlendirme. Bağrgan Yayınevi, Ankara.

Mansuroğlu, S. (2002). Akdeniz Üniversitesi Öğrencilerinin Serbest Zaman Özellikleri ve Dış Mekan Rekreasyon Eğilimlerinin Belirlenmesi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 15(2). 53-62.

Ragheb, M.G. and Beard J.G. (1982). Measuring leisure attitude. *Journal of Leisure Research*, 14(2), 155-167.

Senemoğlu, N. (2004). Gelişim, öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya. Ankara: Gazi Kitabevi.

Tezcan, M. (1993). Boş zamanlar sosyolojisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayını.

Yaşartürk, F. (2016). Elit düzeydeki sporcuların rekreatif etkinlik tercihlerinde tutum, sıklık algısı ile yaşam doyumlarının incelenmesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Tutumu ile Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Hayri AKYÜZ¹, İsmail KARATAŞ¹, Süleyman GÖNÜLATEŞ²

¹Bartın Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bartın/74100, TÜRKİYE

²Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Denizli/20000, TÜRKİYE

Email:akyuz61@live.com

Öz

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin serbest zaman tutumu ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesidir. Araştırmaya, Bartın Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören 684 (454 erkek ve 230 kadın) kişi katılmıştır. Araştırmada, araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, Ragheb ve Beard (1982) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Akgül ve Gürbüz (2011) tarafından yapılan “Boş Zaman Tutum Ölçeği: BZTÖ” ve Hills ve Argyle (2002) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Doğan ve Akıncı Çötök (2011) tarafından yapılan “Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde; katılımcıların demografik özelliklerine göre, serbest zaman tutumu ve mutluluk düzeyleri arasındaki farklılıkları incelemek amacıyla t-Testi ve ANOVA; değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi için ise Pearson Korelasyon testi uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularında; t-Testi sonuçlarında “cinsiyet” değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Korelasyon testi sonuçlarında “yaş” değişkeni ile katılımcıların mutluluk düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Diğer taraftan, ANOVA testi sonuçlarında “bölüm” değişkenine göre BZTÖ “duyuşsal” alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bölüm değişkenine göre BZTÖ “duyuşsal” alt boyutu açısından anlamlı farklılığın Rekreasyon ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü öğrencileri arasında olduğu ve bu farklılığın Rekreasyon bölümü öğrencilerinin lehine olduğu bulunmuştur. Korelasyon testi sonucunda “aile geliri” değişkeni ile BZTÖ ve mutluluk ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak, “kişisel gelir” değişkeni ile mutluluk ölçeği toplam puanları arasında düşük düzeyde pozitif yönde, BZTÖ alt boyutları ve toplam puanlarında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). “Boş zaman süresi” değişkeni ile BZTÖ ve mutluluk ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Son olarak, BZTÖ ve Mutluluk ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Sonuç olarak; katılımcıların boş zaman tutumu ve mutluluk düzeylerinin yaş, bölüm ve kişisel gelir gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiği; BZTÖ ve mutluluk ölçeği arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, serbest zaman tutumu, mutluluk

The Investigation of the Relationship between University Students' Levels of Happiness and Free Time Attitude

Abstract

The purpose of this research is to examine relationship between the levels of university students' happiness and free time attitude according to some demographic variables. 684 (454 men and 230 women) people studying at Bartın University School of Physical Education and Sports participated in the research. In the research, "Personal Information Form" prepared by researchers, developed by Ragheb ve Beard (1982) and Turkish adaptation was made by Akgül and Gürbüz (2011) "Leisure Attitude Scale: LAS" and developed by Hills ve Argyle (2002) and Turkish adaptation was made by Doğan ve Akıncı Çötök (2011) "Oxford Happiness Scale Short Form" was used. In the analysis of the data; according to the demographic characteristics of the participants, t-test and ANOVA to investigate the differences between levels of happiness and free time attitude; Pearson Correlation test was applied to examine relations between variables. In the findings of the research; there was no significant difference in the t-test results according to the "gender" variable ($p>0,05$). There was a meaningful relationship at low level positive was found between "age" variable and participants' happiness levels in the correlation test results ($p<0,05$). On the other hand, in the ANOVA test results, there was a significant difference in the "affective" sub-dimension of LAS according to the "department" variable ($p<0,05$). According to the department variable, it was found that there is a significant difference between the Recreation and Physical Education and Sports Teaching Department students in terms of "affective" sub-dimension of LAS and this difference is in favor of Recreation department students. There was no significant relationship between "family income" variable and LAS and happiness scale total scores in the correlation test results ($p>0,05$). However, a meaningful relationship at low level positive was found between the "personal income" variable and the happiness scale total scores, at low level negative in LAS subscales and total scores ($p<0,05$). There was no significant relationship between "leisure time" variable and LAS and happiness scale total scores ($p>0,05$). Finally, no significant relationship was found between the LAS and happiness scale total scores ($p>0,05$). As a result; participants' leisure time attitude and happiness levels differed according to variables such as age, department, personal income; it has been found that there is no significant relationship between LAS and happiness scale.

Keywords: University students, free time attitude, happiness

Giriş

İnsanlar çalışma dışındaki boş zamanlarında dinlenmekten ve sevdikleri ile hoş vakit geçirecek işlerle uğraşmaktan zevk duymaktadırlar. Bu nedenle, çalışma dışındaki geçirilen zaman, insanlar için büyük önem taşımaktadır (Şahin, Akten ve Erol, 2009).

Boş zaman kavramı, günümüzde çağdaş sanayi toplumunun yapısal bir özelliğini ve bu toplum tipinin bir ürünü oluşturmaktadır (Karaküçük, 1997). Birey için ihtiyaçlarını karşılamak, geçimini sağlamak ne kadar önemli ise, boş zaman oluşturmak ve bunu en iyi şekilde değerlendirmek de o derece önemli olmalıdır (Gülbahçe, 1996).

Boş zaman kavramı ile ilgili literatürde birçok tanım bulunmaktadır ve bu tanımlardan birkaçı şöyledir:

Tezcan (1993) boş zamanı, “kişinin kendisi ve başkaları için zorunluluk ve bağlantılardan kurtulduğu kendi seçtiği etkinlikle uğraştığı, bağımsız ve özgür olarak davrandığı zaman” olarak tanımlanmaktadır.

Karaküçük (1999)’e göre boş zaman, “kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevlerinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır”.

Tutum, bireyin herhangi bir grup şeye, bireylere, olaylara ve çok çeşitli durumlara karşı bireysel etkinliklerindeki seçimini etkileyen kazanılmış içsel bir durumdur (Senemoğlu, 2004).

Ünal (1981)’ a göre tutum, “bir tepki veya belli türde dikkat ya da etkinlik hazırlığı” olarak düşünülebilir. Bu nedenle, tutumun kendisi bir davranış değil, davranışın ön koşuludur. Ona göre, tutumlar, hareket için rehber; bir tepki yapılmadan önce, yeni deneyimlerin başvurulduğu ve değerlendirildiği zihinsel durumlardır.

Boş zaman tutumu; boş zamana ve boş zaman aktivitelerine yönelik düşünceleri, duyguları ve davranışları tecrübe, duygu, anı ve bilgilerden derlenerek oluşan olumlu ya da olumsuz tepkiler ya da eğilimlerdir. Örneğin, seyahat etmeyi seven biri, spor yapmaktan çekinebilir veya çevreye karşı olumlu tutumu olan bir kimse dağ bisikleti ya da dağ yürüyüşü (trekking) gibi doğayla iç içe olan aktivitelere yönelebilir. Boş zamana yönelik oluşan tutumların, daha önce değinilen tutum tanımlarında olduğu gibi bilişsel, duyuşsal, davranışsal olmak üzere üç ögesi bulunmaktadır. Bu ögeleri bir örnek üzerinden incelemek olursak; “boş zaman aktiviteleri insana mutluluk verir” cümlesi boş zaman tutumunun bilişsel ögesini; “boş zaman aktivitelerimden keyif alırım” duyuşsal ögesini; “boş zaman aktivitelerine sık sık katılırım” cümlesi ise davranışsal ögesini açıklamaktadır (Akgül, 2011).

Arapçada saadet olarak tanımlanan kelimenin İngilizce karşılığı olarak “Happiness” kavramı kullanılır. “Happiness” zengin olma talihi anlamına gelir. Türkçede ise mutluluk sözcüğü bütün isteklerin yerine getirilmesi anlamında kullanılır (Gülcan ve Bal, 2014). İyi, sevinçli ve halinden memnun olma durumu olarak da belirtilmektedir. Mutluluk, en yoğun olarak ağız ve göz bölgesinde izlenir. Mutluluğun en iyi göstergesi gülümsemedir (Akpınar, 2004). Mutluluk, kişinin hissettiği olumlu duyguların olumsuz duygulardan çok olması ve genel olarak yaşamdan alınan doyum olarak tanımlanmaktadır (Özdemir ve Koruklu, 2011).

Bu bilgiler ışığında, bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin serbest zaman tutumu ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesidir.

Yöntem

Araştırmada, araştırma amaçlarına uygun olarak “Tanımlayıcı (Betimsel) ve İlişkisel Tarama Modeli” kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmaya, Bartın Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören 684 (454 erkek ve 230 kadın) kişi katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formu cinsiyet, yaş, bölüm, aile geliri, kişisel gelir ve boş zaman süresi gibi değişkenlerden oluşmaktadır.

Boş Zaman Tutum Ölçeği: Ragheb ve Beard (1982) tarafından geliştirilen “Leisure Attitude Scale:LAS” “Boş Zaman Tutum Ölçeği”nin Türkçe uyarlaması Akgül ve Gürbüz tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alfa) Bilişsel .81 ile Duyuşsal .92 arasında değiştiği ve toplamda .92 olarak bulunmuştur (Akgül ve Gürbüz, 2010). Boş Zaman Tutum Ölçeği (1) bilişsel (2) duyuşsal ve (3) davranışsal olmak üzere eşit dağılımlı (12’şer maddelik) 3 alt boyuttan ve toplam 36 maddeden oluşmaktadır. 5’li Likert tipi olan ölçekte ifadeler; Kesinlikle katılmıyorum – Katılmıyorum – Kararsızım – Katılıyorum -Kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçekten en az 36 puan, en fazla ise 180 puan alınabilmektedir.

Oxford Mutluluk Ölçeği: Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formu (OMÖ-K) Hills ve Argyle, 2002 tarafından geliştirilmiş bir formdur. Bireylerin mutluluk düzeyini değerlendirebilmek amacıyla geliştirilmiş 8 maddelik bir ölçektir. Madde analizi sonucu 4. maddenin (Çekici göründüğümü düşünmüyorum.) madde toplam korelasyonu değerinin 0,30’dan düşük olduğu (0,17) gözlenerek ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Bu aşamadan sonraki analizler geriye kalan 7 madde üzerinden yapılmıştır. OMÖ-K, bu haliyle 7 maddelik beşli Likert tipi (1-Hiç Katılmıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum) öz bildirim tarzı bir ölçek haline gelmiştir. Ölçeğin kısa ve kolay uygulanabilir oluşu nedeniyle Türk toplumunda pozitif psikolojiye yönelik araştırmalarda önemli bir ihtiyacı karşılayacağı umulmaktadır (Doğan ve Akıncı-Çötök, 2011).

Veri Analizi

Verilerin analizinde; katılımcıların demografik özelliklerine göre, serbest zaman tutumu ve mutluluk düzeyleri arasındaki farklılıkları incelemek amacıyla t-Testi ve ANOVA; değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi için ise Pearson Korelasyon testi uygulanmıştır.

Bulgular

Bu bölüm anket formundan elde edilen bulguları içermektedir. Veriler SPSS programında analiz edilip tablo haline getirilmiş ve yorumlanmıştır.

Katılımcıların demografik değişkenlere göre frekans ve yüzde değerleri

Cinsiyet	n	%
Kadın	230	33,6
Erkek	454	66,4
Bölüm		
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	204	29,8
Spor Yöneticiliği	65	9,5
Antrenörlük Eğitimi	209	30,6
Rekreasyon	206	30,1

Katılımcıların yüzde %33,6'sını kadın, %66,4'ünü erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin 204'ü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, 65'i Spor Yöneticiliği, 209'u Antrenörlük Eğitimi ve 206'sı Rekreasyon bölümünde öğrenim görmektedir.

Katılımcıların demografik değişkenlere göre ortalama değerleri

Değişken	N	\bar{x}	S
Yaş	684	20,65	2
Aile Geliri	684	2530,61	1326,63
Kişisel Gelir	684	729,80	389,36
Boş Zaman Süresi	684	5,49	2,42

Katılımcıların yaş ortalaması 20,65, aile geliri ortalaması 2530,61 tl, kişisel gelir ortalaması 729,80 tl ve günlük boş zaman süresi 5,49 saattir.

Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Örnek t-Testi Tablosu

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	sd	p																																												
Mutluluk	Kadın	230	3,5634	,66353	1,283	682	,759																																												
	Erkek	454	3,4934	,67863				Bilişsel	Kadın	230	3,9634	,72340	-,687	682	,723	Erkek	454	4,0035	,72013	Duyuşsal	Kadın	230	3,8145	,69892	-,608	682	,759	Erkek	454	3,8478	,66583	Davranışsal	Kadın	230	3,3797	,74708	-1,229	682	,664	Erkek	454	3,4523	,72069	BZO Toplam	Kadın	230	3,7192	,62037	-,993	682	,548
Bilişsel	Kadın	230	3,9634	,72340	-,687	682	,723																																												
	Erkek	454	4,0035	,72013				Duyuşsal	Kadın	230	3,8145	,69892	-,608	682	,759	Erkek	454	3,8478	,66583	Davranışsal	Kadın	230	3,3797	,74708	-1,229	682	,664	Erkek	454	3,4523	,72069	BZO Toplam	Kadın	230	3,7192	,62037	-,993	682	,548	Erkek	454	3,7679	,59790								
Duyuşsal	Kadın	230	3,8145	,69892	-,608	682	,759																																												
	Erkek	454	3,8478	,66583				Davranışsal	Kadın	230	3,3797	,74708	-1,229	682	,664	Erkek	454	3,4523	,72069	BZO Toplam	Kadın	230	3,7192	,62037	-,993	682	,548	Erkek	454	3,7679	,59790																				
Davranışsal	Kadın	230	3,3797	,74708	-1,229	682	,664																																												
	Erkek	454	3,4523	,72069				BZO Toplam	Kadın	230	3,7192	,62037	-,993	682	,548	Erkek	454	3,7679	,59790																																
BZO Toplam	Kadın	230	3,7192	,62037	-,993	682	,548																																												
	Erkek	454	3,7679	,59790																																															

Tabloya göre katılımcıların boş zaman tutum ölçeği alt boyutları, boş zaman tutum ölçeği ve mutluluk ölçeği puan ortalamaları cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Mutluluk Ölçeği ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Testi Değerleri

	Mutluluk	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	BZTO
Yaş	,080*	-,034	-,007	,012	-,011

Tabloya göre, “yaş değişkeni ile BZTÖ ve Mutluluk ölçeği” arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda; mutluluk ölçeği toplam puanlarında ($r= -080^*$, $p<0,05$) istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Mutluluk Ölçeği ile Bölüm Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik ANOVA Testi Değerleri

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Mutluluk	Gruplar arası	1,665	3	,555	1,223	,300	
	Gruplar içi	308,527	680	,454			
Bilişsel	Gruplar arası	2,844	3	,948	1,831	,140	
	Gruplar içi	352,157	680	,518			
Duyuşsal	Gruplar arası	3,586	3	1,195	2,628	,049	Öğrtmnlk ile Rek.*
	Gruplar içi	309,275	680	,455			
Davranışsal	Gruplar arası	1,571	3	,524	,983	,400	
	Gruplar içi	362,329	680	,533			
BZTÖ	Gruplar arası	2,352	3	,784	2,149	,093	
	Gruplar içi	248,085	680	,365			

Tabloya göre, bölüm değişkeni ile BZTÖ duyuşsal alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu anlamlı farklılık rekreasyon bölümü ve beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencileri arasında olup rekreasyon bölümü öğrencilerinin lehinedir.

Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Mutluluk Ölçeği ile Aile Geliri Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Testi Değerleri

	Mutluluk	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	BZTÖ
Aile Geliri	,075	-,012	-,025	,013	-,009

Tabloya göre, “aile geliri değişkeni ile BZTÖ ve Mutluluk ölçeği” arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Mutluluk Ölçeği ile Kişisel Gelir Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Testi Değerleri

	Mutluluk	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	BZTÖ
Kişisel Gelir	,088*	-,093*	-,096*	-,079*	-,104**

Tabloya göre, “kişisel gelir değişkeni ile BZTÖ ve Mutluluk ölçeği” arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda BZTÖ toplam puanları ve alt

boyutlarında negatif yönde düşük düzeyde, mutluluk ölçeği toplam puanlarında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Mutluluk Ölçeği ile Boş Zaman Süresi Değişkeni Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Testi Değerleri

	Mutluluk	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	BZTÖ
Boş Zaman Süresi	-,023	,004	,018	,018	,015

Tabloya göre, “boş zaman süresi değişkeni ile BZTÖ ve Mutluluk ölçeği” arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Boş Zaman Tutum Ölçeği ve Mutluluk Ölçeği Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Testi Değerleri

	Mutluluk	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal
BZTÖ	-,069	,855**	,911**	,799**

Tabloya göre, “BZTÖ ve Mutluluk Ölçeği” arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda; BZTÖ ve Mutluluk Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0,05$). BZTÖ ile ölçek alt boyutları olan “bilişsel” ($r = ,855^{**}$, $p < 0,05$), “duyuşsal” ($r = ,911^{**}$, $p < 0,05$) ve “davranışsal” ($r = ,799^{**}$, $p < 0,05$) alt boyutlarında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Katılımcıların boş zaman tutum ölçeği alt boyutları, boş zaman tutum ölçeği ve mutluluk ölçeği puan ortalamaları cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Akyüz 2015 yılında üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında boş zaman tutum ölçeği toplam puanlarında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Akyüz (2015)’ün bu bulgusu araştırmamız bulgusuyla örtüşmemektedir. Tingaz (2013) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin mutluluklarının cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Cihançir-Çankaya (2009), öğretmen adayları üzerinde yaptıkları çalışmada, öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu iki bulgunun araştırmamız bulgusuyla aynı doğrultuda sonuç verdiği söylenebilir.

Yaş değişkeni ile BZTÖ ve Mutluluk ölçeği arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda; mutluluk ölçeği toplam puanlarında istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ryff (1989) öznel iyi oluşun yaşla birlikte arttığı ve belli bir yaştan sonra düşmediği sonucuna varmıştır. Düzgün (2016) “Ortaokulda Görev Yapmakta Olan Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyleri İle Sınıf Yönetimi Becerileri Arasındaki İlişki” isimli yüksek lisans tezinde 51 ve üzeri yaş grubundaki öğretmenlerin diğer yaş grubundaki öğretmenlere göre anlamlı derecede daha yüksek mutluluk düzeyine sahip olduğunu bulmuştur.

Bölüm değişkeni ile BZTÖ duyuşsal alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Bu anlamlı farklılık rekreasyon bölümü ve beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencileri arasında olup rekreasyon bölümü öğrencilerinin lehinedir. Bu durum rekreasyon bölümü öğrencilerinin boş zaman faaliyetlerine yönelik daha bilinçli olmaları ve rekreasyon alanında eğitim almaları ile açıklanabilir.

Aile geliri değişkeni ile BZTÖ ve Mutluluk ölçeği arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Kişisel gelir değişkeni ile BZTÖ ve Mutluluk ölçeği arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda BZTÖ toplam puanları ve alt boyutlarında negatif yönde düşük düzeyde, mutluluk ölçeği toplam puanlarında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Şentürk (2011), gelir düzeyine bağlı olarak mutluluk düzeyinin arttığını tespit etmiştir. Atay (2012) ise çalışmasında yüksek gelir düzeyinin mutluluğu olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir. Aydemir (2008) çalışmasında gelir durumu çok iyi olanların, diğerlerine göre daha mutlu oldukları sonucuna varmıştır. Tüm bu bulgular araştırmamız bulgusuyla örtüşmektedir.

Boş zaman süresi değişkeni ile BZTÖ ve Mutluluk ölçeği arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

BZTÖ ve Mutluluk Ölçeği arasındaki ilişkiyi göstermek için yapılan korelasyon analizi sonucunda; BZTÖ ve Mutluluk Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0,05$). Buna karşılık BZTÖ ile ölçek alt boyutları olan “bilişsel”, “duyuşsal” ve “davranışsal” alt boyutlarında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Sonuç olarak; katılımcıların boş zaman tutumu ve mutluluk düzeylerinin yaş, bölüm ve kişisel gelir gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiği; BZTÖ ve mutluluk ölçeği arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Akgül, B.M. (2011). *Farklı Kültürlerdeki Bireylerin Boş Zaman Aktivitelerine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Ankara- Londra Örneği*. (Doktora tezi), Ankara Gazi Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akgül, B.M. ve Gürbüz, B. (2010). Boş zaman tutum ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya.

Akpınar, R. B. (2004). Duygusal yüz ifadelerini anlama becerisini geliştirmeye yönelik örnek bir öğretim programı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, ISSN:1303-5134.

Akyüz, H. (2015). *Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Bartın Üniversitesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

Atay, B. (2012). *Happiness in East Europe in comparison with Turkey*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydemir, R. E. (2008). *Dindarlık ve Mutluluk İlişkisi (İlk Yetişkinlik Dönemi)*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Cihangir-Çankaya Z. (2009). Özerklik desteği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: öz-belirleme kuramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 23-31.

- Doğan, F. ve Akıncı Çötök, N. (2011). Oxford mutluluk ölçeği kısa formunun Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 165-172.
- Düzgün, O. (2016). *Ortaokulda Görev Yapmakta Olan Öğretmenlerin Mutluluk Düzeyleri İle Sınıf Yönetimi Becerileri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Gülbağçe, Ö. (1996). *Boş Zamanları Değerlendirme Alışkanlıkları*. (Yüksek lisans tezi), Erzurum Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Gülcan, A. ve Bal, P. (2014). Genç yetişkinlerde iyimserliğin mutluluk ve yaşam doyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Asian Journal of Instruction*, 2(1), 41-52.
- Hills, P. and Argyle, M. (2002). The oxford happiness questionnaire: A compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences*, 33, 1073-1082.
- Karaküçük, S. (1997). Rekreasyon boş zamanları değerlendirme kavram kapsam ve bir araştırma. Seren Ofset, Ankara.
- Karaküçük, S. (1999). Rekreasyon: boş zamanları değerlendirme. Bağrgan Yayınevi, Ankara.
- Özdemir, Y. ve Koruklu, N. (2011). Üniversite öğrencilerinde değerler ve mutluluk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 190-210.
- Ragheb, M.G. and Beard J.G. (1982). Measuring leisure attitude. *Journal of Leisure Research*, 14(2), 155-167.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everthing, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Senemoğlu, N. (2004). Gelişim, öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şahin, C.K., Akten, S. ve Erol, U.E. (2009). Eğirdir meslek yüksekokulu öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarının belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, 10(1), 62-71.
- Şentürk, E. (2011). *Mutluluk Düzeyinin Sosyo-Demografik Özelliklerle Lojistik Regresyon Analiz Aracılığıyla İncelenmesi ve Türkiye İçin Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tezcan, M. (1993). Boş zamanlar sosyolojisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayını.
- Tingaz, O. E. (2013). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ile Bazı Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekâ ve Mutluluklarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, C. (1981). Genel tutumların veya değerlerin psikolojisi üzerine bir araştırma. Eğitim Psikolojisi Dizisi-1, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Spor Kulüpleri Çalışanlarının İnfornel İlişkiler ve İnfornel İletişim Algılarının İncelenmesi

Kadir YILDIZ^{1‡}, Selami ÖZSOY²

¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Manisa, TÜRKİYE

²Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Bolu, TÜRKİYE

E-Posta: kadiryildiz80@hotmail.com

Öz

Hayatın her alanında var olan iletişim, örgütlerde de verimliliği etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Örgüt iletişimi, örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için örgüt üyeleri tarafından simgelerin üretimi, iletimi ve yorumu olarak tanımlanabilir. Örgütlerde iletişim biçimsel (formel) yapıların yanı sıra biçimsel olmaksızın (informel) oluşmuş kümeler içinde gerçekleşmektedir. Örgütlerde biçimsel olmayan iletişim, örgüt performansı üzerinde biçimsel iletişim kadar etkili olabilmektedir. Bu kapsamda spor örgütlerinde de informel iletişimin nasıl yönetileceği önem taşımaktadır. Bu araştırmada, spor kulüpleri çalışanlarının informel ilişkiler ve informel iletişim algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel ve ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırma grubunu, Manisa ilindeki amatör futbol kulüplerinde yönetici, kulüp başkanı, antrenör ve kulüp çalışanı olarak görev yapan 286 (142 kadın, 144 erkek) spor kulübü çalışanı oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Memduhoğlu ve Saylık (2012) tarafından geliştirilen “İnfornel İlişkiler Ölçeği” ve Uğurlu (2014) tarafından geliştirilen “İnfornel İletişim Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel çözümlenmeleri için bağımsız *t* testi, tek yönlü ANOVA ve korelasyon testleri kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi neticesinde, örneklem kapsamındaki spor kulüpleri çalışanlarının informel iletişim ve informel ilişkiler alt boyutları ortalamaları yüksek tespit edilmiştir. Ayrıca alt boyutlar arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişkiler gözlemlenmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından farklılıklar bulunmazken, medeni durum değişkeni açısından hem informel ilişkiler hem de informel iletişim alt boyutları arasında evli olan çalışanlar lehine farklılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca informel ilişkiler ve informel iletişim düzeylerinin çalışanların mevkilerine göre farklılaştığı söylenebilir. Sonuç olarak, spor örgütlerinde biçimsel iletişim kadar biçimsel olmayan iletişimin de önemli yeri olduğu görülmektedir. Biçimsel iletişimin sağlıklı olmadığı örgütlerde, informel iletişimde ileti alışverişinin yüksek olduğu söylenebilir. Spor örgütleri için biçimsel iletişimin yanı sıra biçimsel olmayan iletişim kanallarının da yaygın bir şekilde kullanılması, örgütsel işleyişin etkili ve başarılı olmasında önemli bir unsur olarak düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Spor kulüpleri, iletişim, informel iletişim, informel ilişkiler

[‡] Sorumlu Yazar: Kadir YILDIZ, kadiryildiz80@hotmail.com

An Investigation of Perceptions of Informel Communication and Informel Relations of Sport Clubs Employees

Abstract

The communication that exists in all areas of life is one of the factors that affects productivity in organizations. Organizational communication can be defined as the production, transmission, and interpretation of symbols by members of the organization in order to achieve its goals. In organizations, communication takes place not only in formal structures but also in informal structures. Formal communication in organizations is as effective as formal communication on organizational performance. In this context, it is important to manage informal communication in sport organizations as well. In this study, it is aimed to investigate the perceptions of informal relations and informal communication of sports club employees. The research is designed in a descriptive and relational screening model of quantitative research methods. The research group is formed by 286 (142 female, 144 male) sports club employees who served as managers, club presidents, coaches and club officers in amateur football clubs in Manisa province. The *Informel Relations Scale* developed by Memduhoğlu and Saylık (2012) and the *Informel Communication Scale* developed by Uğurlu (2014) were used as data collection tools. Independent t test, one way ANOVA and correlation tests were used for statistical analysis of data. As a result of the analysis of the data obtained, the average of the informal communication and informal relations subscales of the sports club employees in the sample was high. In addition, moderate correlations were observed between the sub-dimensions in the positive direction. While there were no differences in terms of gender variable, differences were found in favor of married employees among both informal and informal communication sub-dimensions in terms of marital status variable. In addition, it can be said that levels of informal relations and informal communication differ according to the positions of employees. As a result, it appears that informal communication and formal communication have an important place in sports organizations. In organizations where formal communication is not healthy, it can be said that message exchange is high in informal communication. The widespread use of formal communication channels for sports organizations as well as informal communication channels can be considered as an important factor in the effective and successful organizational functioning.

Keywords: Sports clubs, communication, informal communication, informal relations

Giriş

İletişim en basit tanımıyla her türlü ortamda gerçekleşen mesaj alışverişidir. Hayatın her alanında var olan iletişim, örgütlerde de verimliliği etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Örgüt iletişimi, üyelerin eylemlerini örgüt hedeflerini karşılayacak şekilde eşgüdümlemek, üretime ilişkin düşünce birliği oluşturmak amacıyla örgüt üyeleri tarafından simgelerin üretimi, iletimi ve yorumu olarak tanımlanabilir (Mutlu, 2008: 227-228). İletişim kavramı, örgüt yapısını meydana getiren önemli bir unsur olarak görülmektedir (Aylor ve Oppliger, 2003).

Örgütte yapılan ve yapılacakla ilişkin bilginin dolaşması örgütün işlemesi için gereklidir. Bir örgütte görevler ne denli iyi düzenlenirse düzenlensin, görev tanımları ne denli açık olursa olsun, görevleri yürütecek iş görenler arasında iletişim olmadan eşgüdüm ve amaçlara yönelik etkileşim olmaz. Yöneticiler ancak, örgütte yeterli bir iletişim ağı kurulabildiğinde ve bunu etkili bir şekilde çalıştırabildiğinde örgütünde neler yapılabildiğini anlayabilir ve bu bilgilere dayanarak geçerli kararlar verebilir (Eroğlu, 2011: 260). İletişim, yöneticinin iş yaptırmak için kullandığı en temel araçtır. Çeşitli kademelerdeki yöneticiler arasında yapılan bir araştırmada yöneticilerin zamanlarının % 75'le %95'ini haberleşmeye ayırdıklarını göstermiştir. Telefon görüşmeleri, toplantılar, raporları inceleme, emir ve direktif verme, yazılı mesaj alışverişi gibi faaliyetler haberleşme sürecinin örnekleridir (Koçel, 1993: 292).

Çevreleriyle etkileşim halinde bulunan örgütlerde, hiyerarşik bir düzen söz konusudur. Kişiler önceden tanımlanmış bir takım rollere girerek bu rollerin gereğini yerine getirmektedirler. Örgütteki üst ve astlar arasındaki ilişkilerin nasıl olacağı örgüt şemalarında belirlenmiştir. Bu sayede iş akışlarıyla ilgili iletişim aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya, yatay ve çapraz iletişim kurulmaktadır (Işık ve Biber, 2008: 33). En üst kademedeki gönderilen bir mesaj, organizasyon ağını takip ederek bir alt kademeye veya tam tersi olarak aşağıdan yukarıya doğru akar.

Örgüt iletişimi kurallarla belirlenmiş planlı, programlı bir düzenek içinde gerçekleştirilir. Her örgütlü yapı kendine özgü bir örgüt iletişimi biçimi geliştirir. İletişim bazı örgütlerde daha katı hiyerarşik ilişkiler içinde biçimlenirken, bazı örgütlü yapılarda da daha esnek bir işleyiş gösterebilir (Güngör, 2011: 48). Örgütler genelde yapılandırılmış haberleşme kanallarına sahiptir. Ancak bunun dışında her örgütte yapılandırılmamış iletişim ağları da mevcuttur.

Örgütlerde iletişim biçimsel (formel) yapıların yanı sıra biçimsel olmaksızın (informel) oluşmuş kümeler içinde gerçekleşmektedir. Örgütlerde biçimsel olmayan iletişim, örgüt performansı üzerinde biçimsel iletişim kadar etkili olabilmektedir. Ast-üst arasındaki yazılı veya sözlü iletişime ek olarak informel haberleşme kanallarının kullanılması, iletişim sürecinin etkinliğini arttırmada önemli bir rol oynayacaktır. İçinde buldukları grup veya birbirleriyle iletişim kurma eğiliminde olan bireyler, bu eğilimlerini formel ya da informel iletişim kurma biçimleriyle gerçekleştirmektedirler. İformel iletişim, kendiliğinden gelişen, plansız ve programsız bir durumdur. Genellikle sosyal grupların amaçlarının gerçekleşmesine yardımcı olur. İformel iletişim, grup etkileşimlerinde ve sosyal ilişkilerin artırılmasında önemli katkı sağlamaktadır.

İformel iletişim kapsamında yer alan söylenti ve dedikodular örgütte formel iletişim kanallarından daha etkilidir ve daha hızlı çalışır. Çalışanlar işletmeyle ilgili haberleri öncelikle informel kanallardan öğrenirler. Aynı haber formel kanallardan iletilinceye kadar artık eski bir haber konumuna düşer. Örneğin bir yöneticinin istifa ya da kovulma haberi 30 dakika içinde tüm örgüte yayılabilir. Söylenti kulaktan kulağa dolaşırken çalışanların büyük çoğunluğuna yanlış şekilde aktarılabilir (Dubrin, 1997, aktaran: Bakan ve Büyükbeşe, 2004). Örgütte informel iletişimin doğru yönetilememesi, örgütün verimliliğini ve etkililiğini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu kapsamda spor örgütlerinde de informel iletişimin nasıl

yönetileceği önem taşımaktadır. Bu çalışmada, spor kulüpleri çalışanlarının informal ilişkiler ve informal iletişim algılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli: Araştırma nicel araştırma tekniklerinden betimsel ve ilişkisel tarama modeliyle tasarlanmıştır. Betimsel istatistik yöntemi, örneklemi değişkenler ve değişken kombinasyonları üzerinden açıklarken (Tabachnick & Fidel, 2015); İlişkisel tarama yöntemi ise araştırmacıların iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki düzeyini ölçmek amacıyla tercih ettiği modeldir (Cresswell, 2014).

Araştırma Grubu: Çalışmaya Manisa ilinde amatör spor kulüplerinde yönetici, kulüp başkanı, antrenör ve kulüp çalışanı olarak görev yapan seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 286 (142 kadın, 144 erkek) spor kulübü çalışanı katılmıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile “İnformel İlişkiler Ölçeği” ve “İnformel İletişim Ölçeği” kullanılmıştır.

İnformel İlişkiler Ölçeği: Memduhoğlu ve Saylık (2012) tarafından geliştirilen “İnformel İlişkiler Ölçeği” 17 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipi bir yapıya sahip olan ölçek; *kurum içi (10 madde, $\alpha=.80$) ve kurum dışı (7 madde, $\alpha=.86$)* olmak üzere 2 alt boyuttan meydana gelmektedir. Ölçeğin toplam puan hesaplaması bulunmamaktadır.

İnformel İletişim Ölçeği: Uğurlu (2014) tarafından geliştirilen “İnformel İletişim Ölçeği” 24 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipi bir yapıya sahip olan ölçek; *Arkadaşlık (8 madde, $\alpha=.88$), Bilgi (7 madde, $\alpha=.84$), Etkileme (4 madde, $\alpha=.73$) ve Eğlenme (5 madde, $\alpha=.77$)* alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin toplam puan hesaplaması bulunmamaktadır.

Verilerin Analizi: Elde edilen verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanıldı. Verilerin istatistiksel gösterimlerinde aritmetik ortalama, standart sapma ve yüzde değerleri verilmiştir. Verilerin normallik sınaması basıklık ve çarpıklık değerleri ile yapılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. İstatistiksel çözümler için bağımsız *t* testi, tek yönlü ANOVA ve korelasyon testleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 seviyesinde kurgulandı.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde istatistiksel testler neticesinde elde edilen verilerin test sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan katılımcılara ilişkin kişisel bilgiler

Değişkenler	Sayı	%	Toplam	\bar{X}	S	En Az	En Çok
Yaş				33.37	9.67	18	60
Çalışma yılı				6.64	5.5	1	25
Medeni durum	Evli	46.9	286				
	Bekâr	53.1					
Eğitim durumu	Lise	9.8	286				
	Önlisans	20.3					
	Lisans	51	286				
	Lisansüstü	18.9					
	Yönetici	32.9	286				
Kulüpteki görevi	Başkan	20.3	286				
	Antrenör	29.4					
	Diğer	17.5	286				

Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde %69,9'nun en az lisans mezunu olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca katılımcıların kulüpteki görevleri bakımından %32,2'sinin yönetici, %29,4'ünün kulüp antrenörü, %20,3'ünün kulüp yöneticisi ve %17,5'inin ise kulüpte herhangi bir göreve sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Cinsiyet değişkenine göre informal iletişim ve informal ilişkiler alt boyutlarına ilişkin t testi ortalamaları

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	s	Sd	t	p
Kurum içi	Kadın	142	4,02	,60	284	-,619	,537
	Erkek	144	4,06	,49			
Kurum dışı	Kadın	134	4,17	,66	284	,913	,362
	Erkek	152	4,10	,59			
Arkadaş	Kadın	142	3,97	,71	284	-1,092	,276
	Erkek	144	4,06	,64			
Eğlenme	Kadın	134	4,01	,61	284	-,222	,824
	Erkek	152	4,03	,65			
Etkileme	Kadın	142	4,02	,69	284	-,382	,703
	Erkek	144	4,05	,68			
Bilgi	Kadın	134	4,17	,59	284	,089	,929
	Erkek	152	4,16	,61			

Tablo 2 incelendiğinde, informal iletişim ve informal ilişkiler alt boyutlarına ilişkin t testi ortalamalarının cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmadığı tespit edilmiştir(p>.05).

Tablo 3. Kulüpteki görev dağılımlarına göre informal iletişim ve informal ilişkiler alt boyutlarına ilişkin ANOVA testi sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	\bar{X}	S	Varyansın Kay.	KT	Sd	KO	F	p	Fark grup
Kurum içi	1-Yönetici	94	4,01	0,58	Gruplar arası	5,596	3	1,865	6,624	,000	1-2
	2- Başkan	58	4,31	0,41	Grup içi	79,410	282	,282			
	3- Antrenör	84	3,96	0,56	Toplam	85,006	285				2-3
	4- Diğer	50	3,92	0,49							
Kurum dışı	1-Yönetici	94	4,07	0,62	Gruplar arası	7,845	3	2,615	7,053	,000	1-2
	2- Başkan	58	4,46	0,47	Grup içi	104,553	282	,371			
	3- Antrenör	84	4,08	0,71	Toplam	112,398	285				2-3
	4- Diğer	50	3,98	0,53							
Arkadaş	1-Yönetici	94	3,85	0,70	Gruplar arası	14,710	3	4,903	11,972	,000	1-2
	2- Başkan	58	4,44	0,47	Grup içi	115,497	282	,410			
	3- Antrenör	84	3,88	0,66	Toplam	130,207	285				2-3
	4- Diğer	50	4,07	0,66							
Eğlenme	1-Yönetici	94	3,89	0,67	Gruplar arası	3,281	3	1,094	2,827	,039	
	2- Başkan	58	4,19	0,56	Grup içi	109,118	282	,387			1-2
	3- Antrenör	84	4,06	0,58	Toplam	112,399	285				
	4- Diğer	50	3,98	0,66							
Etkileme	1-Yönetici	94	3,80	0,67	Gruplar arası	8,847	3	2,949	6,655	,000	
	2- Başkan	58	4,28	0,57	Grup içi	124,962	282	,443			1-2
	3- Antrenör	84	4,08	0,72	Toplam	133,809	285				
	4- Diğer	50	4,11	0,65							
Bilgi	1-Yönetici	94	4,03	0,58	Gruplar arası	10,045	3	3,348	10,216	,000	1-2
	2- Başkan	58	4,53	0,38	Grup içi	92,430	282	,328			
	3- Antrenör	84	4,09	0,62	Toplam	102,475	285				2-3
	4- Diğer	50	4,14	0,66							

Kulüpteki görev dağılımlarına göre informal iletişim ve informal ilişkiler alt boyutlarına ilişkin ANOVA testi sonuçları incelendiğinde; informal iletişim ve informal ilişkiler ölçeği alt boyutlarının katılımcıların görev dağılımları açısından farklılaştığı görülmektedir ($p < .05$).). Üst kademelerde görev yapan yöneticilerin kurum içi ve kurum dışı informal iletişim algı düzeylerinin alt kademelerde çalışanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 4. İformel iletişim ve informel ilişkiler alt boyutlar arası korelasyon testi sonuçları

		1	2	3	4	5	6
1. Kurum içi	r		,596**	,465**	,430**	,425**	,435**
	p		,000	,000	,000	,000	,000
2. Kurum dışı	r			,463**	,480**	,399**	,552**
	p			,000	,000	,000	,000
3. Arkadaş	r				,601**	,503**	,679**
	p				,000	,000	,000
4. Eğlenme	r					,589**	,584**
	p					,000	,000
5. Etkileme	r						,692**
	p						,000
6. Bilgi	r						
	p						

İformel ilişkiler alt boyutlarından kurum içi informel ilişkilerin, informel iletişim alt boyutlarından arkadaş ($r=.465$, $p<.05$), eğlenme ($r=.430$, $p<.05$), etkileme ($r=.425$, $p<.05$) ve bilgi ($r=.435$, $p<.05$) ile arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca kurum dışı informel ilişkiler alt boyutunun, informel iletişim alt boyutlarından arkadaş ($r=.463$, $p<.05$), eğlenme ($r=.480$, $p<.05$), etkileme ($r=.399$, $p<.05$) ve bilgi ($r=.552$, $p<.05$) ile arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Spor kulüpleri çalışanlarının informel ilişkiler ve informel iletişim algılarının incelenmesi amacıyla yapılan mevcut araştırma, spor örgütleri bağlamında informel iletişimin önemini ortaya koyma açısından önem arz etmektedir. Genel olarak örgütlerin varlıklarını devam ettirme noktasında önemli bir işleve sahip olan iletişim, örgüt çalışanları arasında sağlıklı ilişkilerin oluşmasında da etkili bir unsur olarak düşünülebilir.

Cinsiyet değişkeni açısından spor örgütleri çalışanlarının informel iletişim ve ilişkiler alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Literatürde kadın ve erkeklerin informel iletişim yatkınlıklarında farklılıklar olduğuna dair veriler bulunurken, incelenen spor örgütlerinde kadın ve erkeklerin informel iletişim güçlüklerinin cinsiyet faktöründen bağımsız olduğu ifade edilebilir.

Spor örgütleri çalışanlarının görev dağılımları bağlamında ANOVA sonuçları incelendiğinde tüm boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0.05$). Üst kademelerde görev yapan yöneticilerin kurum içi ve kurum dışı informel iletişim algı düzeylerinin alt kademelerde çalışanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Bu verilere göre üst düzey yöneticiler, incelenen spor örgütlerinde informel iletişimi daha başarılı bulurken, alt düzeylerde bu oranın görece daha az olduğu söylenebilir. «Başkan» konumundakilerin «yöneticilere» göre tüm alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca başkanlar, kurum içi ve kurum dışı iletişimde, arkadaş ve bilgi alt boyutunda antrenörler ve diğerlerine göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Bu sonuç, başkanların diğer yöneticilere göre yönetimde daha fazla inisiyatif aldıkları gerçeğiyle ilişkilendirilebilir. Başkanlar kulüp yönetiminde informel ilişkileri daha olumlu görmektedir. Tersinden bir okumayla spor örgütlerinde başkanların dışındaki çalışanlar, informel iletişimi yeterli görmemektedir. Buradaki eksikliklerin fark edilmesi ve giderilmesi önem taşımaktadır. Solmaz'ın (2003) araştırmasında ise katılımcılar tarafından kurum içi informal iletişimin yaygınlığı vurgulanmaktadır.

Korelasyon testi sonuçları incelendiğinde informel iletişim alt boyutlarının informel ilişkiler alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Analiz sonuçları

«informel ilişki düzeyleri» yüksek olan örgüt çalışanlarının «informel iletişim becerileri»nin de yüksek olacağını göstermektedir. Sosyal ortamlarda bir araya gelerek birbirleriyle güçlü bağlar kuran örgüt çalışanlarının, örgüt içindeki informal iletişimde de etkilidir. Kurum çalışanlarının kurum dışında sosyal ortamlarda da bir araya gelmeleri, informal iletişimin güçlenmesi için önem taşımaktadır. Benzer şekilde Bakan ve Büyükbeşe'nin (2004) yapmış oldukları çalışmada informal iletişimin örgütlerde formel iletişim araçlarına göre daha fazla etkili olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca informal iletişimlerden söylentinin günlük hayatımızda oldukça yaygın olduğu, kurum içi iletişimlerde ortaya çıkan söylentinin hem kurumsal itibar hem de motivasyon kaynakları açısından çalışanların isteklerini ve örgütün itibarını düşürebileceği gibi uzun süreli yapılan söylentiler kurumda kalite kaybına da neden olabileceği ifade edilmiştir (Üzüm, Sönmezoglu, Karlı ve Yıldız, 2015).

Sonuç olarak örgüt yapılarının sağlıklı bir işleyişe sahip olmaları noktasında formel iletişimin önemi yadsınamaz. İletişimle ilgili mesleki ve akademik çalışmalarda formel iletişim ön planda tutulurken, informal iletişim ile ilgili boyut çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Ancak örgütün en önemli kaynağını oluşturan bireylerin yönetiminde sosyal ve insani boyutun da de dikkate alınması gerekmektedir. Spor örgütleri için biçimsel iletişimin yanı sıra biçimsel olmayan iletişim kanallarının da yaygın bir şekilde kullanılması, örgütsel işleyişin etkili ve başarılı olmasında önemli bir unsur olarak düşünülebilir. Informel iletişimle ilgili bilincin artırılması için özellikle üst düzey kurum yöneticileri ile çalışanların sosyal ortamlarının genişletilmesi ve imkan dahilinde etkili iletişim eğitimleri verilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aylor, B. & Oppliger, P. (2003). Out-of-class communication and student perceptions of instructor humor orientation and socio-communicative style. *Communication Education*, 52 (2), 122–134.
- Bakan, İ., ve Büyükbeşe, T. (2004). Örgütsel iletişim ile iş tatmini unsurları arasındaki ilişkiler: Akademik örgütler için bir alan araştırması". *Akdeniz İİBF Dergisi*, (7), 1-30.
- Creswell, J. W. (2014). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*, enhanced pearson e-text with loose-leaf version--access card package. Pearson Education, Inc
- Eroğlu, E. (2011) Eğitim Kurumlarında Örgütsel İletişim, İçinde: *Etkili İletişim*, Editör: Uğur Demiray, 4. Baskı, Ankara: Pegem.
- Güngör, N. (2011). *İletişim. Kuramlar Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal.
- Işık, M., ve Biber, L. (2008). *Genel ve Teknik İletişim*, Editör: Metin Işık, Konya: Eğitim Akademi.
- Koçel, T. (1993). *İşletme Yöneticiliği*. 4. Basım. İstanbul: Beta.
- Memduhoğlu, H. B., & Saylık, A. (2012). Okullarda informal ilişkiler ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1) 211-217.
- Mutlu, E. (2008). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ayraç.
- Solmaz B. Söylentilerin Kurumsal İletişim Açısından Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama Örneği. Anadolu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Reklamcılık ve Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, 2003, Eskişehir.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. Çev. Ed. M. Baloğlu, Ankara: Nobel Yayınevi.

Uğurlu, C. T. (2014). İformel iletişim ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 83-100.

Üzüm, H., Sönmezoğlu, U., Karlı, Ü., ve Yıldız, K. (2015). Spor örgütü çalışanlarının söylentilerden etkilenme düzeylerinin kurumsal iletişim açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(4), 37-49.

Yüksel, H. (2011). İletişimin Tanımı ve Temel Bileşenleri, İçinde: *Etkili İletişim*, Editör: Uğur Demiray, 4. Baskı, Ankara: Pegem.

Dart Sporcularının Spor Karakterlerinin İncelenmesi

Suphi Eren ÖZTÜRK¹, Mutlu TÜRKMEN²

¹Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın, TÜRKİYE

² Bartın Üniversitesi, BESYO, Bartın, TÜRKİYE

E-Posta: s.erenozturk@hotmail.com

Öz

Bu araştırmanın amacı, Jang (2013) tarafından geliştirilen “Spor Karakter Ölçeği”nin (Sport Character Scale) Ölçeğinin Dart sporcularına uygulanmasıdır. Araştırmaya gönüllülük esasına dayalı olarak 350 sporcunun görüşleri alınmıştır. Sporculardan elde edilen cevaplar incelenmiş, eksik ve uç değer özelliği gösteren gözlemler veri setinden çıkarıldığında kalan 334 sporcunun görüşleri araştırmaya dahil olmak üzere; 146 kadın, 188 erkek sporcu araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların yaş dağılımlarına bakıldığında %14,7’sinin (n=49) 12 yaş ve altında, %61,4’ünün (n=205) 13-17 yaşında, %24,0’ünün (n=48) 18 yaş ve üstünde olduğu saptanmıştır. Ölçek Görgüt ve Tuncel (2017) tarafından Türkçeye uyarlanıp, Türk kültürüne uyumu, güvenilirliği ve geçerliliği kanıtlanmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan sporcuların yaşlarına göre dürüstlük karakter puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F(2,333)=3,101$; $p<0,05$). Bununla birlikte araştırmaya katılan sporcuların antisosyal($F(2,333)=3,689$; $p<0,05$) ve adalet ($F(2,333)=4,535$; $p<0,05$) karakter düzeylerinin sporcuların dart oynama sürelerine göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Sporcuların antisosyal ($t(332)=3,382$; $p<0,05$), merhamet ($t(332)=2,687$; $p<0,05$) ve sportmenlik ($t(332)=2,099$; $p<0,05$) karakterlerinin milli sporcu olma durumlarına göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Bununla beraber sporcuların antisosyal karakterlerinin çalışma şekillerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t(332)=2,949$; $p<0,05$). Sonuç olarak dart sporcularının spor karakterlerinin, sırasıyla sportmenlik (4,49), adalet (4,47), dürüstlük (4,46), merhamet (4,21) karakterlerinin yüksek düzeyde olduğu; antisosyal (1,68) karakterinin ise düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Karakter, Dart

Examination of Sport Characters of Darts Athletes

Abstract

The aim of this research, Jang (2013) developed by "Sports Character Scale" Scale is the Dart athletes. Opinions of 350 athletes were taken on the basis of voluntary research. The responses from the athletes were examined, including the opinions of the remaining 334 athletes when the observations showing missing and extreme value features were removed from the dataset; 146 women, 188 male athletes were included in the study. When the age distribution of participants was examined, it was found that 14,7% (n = 49) were 12 years and under, 61,4% (n = 205) 13-17 years, 24,0% (n = 48) were found to be 18 years and above. The scale has been adapted to Turkish by Görgüt & Tuncel (2017) and the adaptation, reliability and validity of Turkish culture has been proven. When the findings were examined, it was determined that honesty character scores showed a significant difference according to the ages of the athletes participating in the research (F (2,333) = 3,101, p <0,05). However, it was found that the level of the antisocial (F (2,333) = 3,689; p <0,05) and justice (F (2,333) = 4,535; p <0,05) of athletes participating in the study showed a significant change in the athletes. It was found that the sportsmen were more likely to be victims of antisocial (t (332) = 3,382; p <0,05), mercy (t (332) = 2,687; p <0,05) and sportsmanship (t (332) = 2,099; p <0,05) it was determined that there was a significant change according to the status of being an athlete. However, it was determined that the antisocial characters of the athletes showed a significant difference according to the study types (t (332) = 2,949, p <0,05). As a result of sports characters, respectively, of the dart athlete sportsmanship (4.49), Justice (4.47), honesty (4.46), mercy (4.21) is a high level of character; antisocial (1.68) while the number of characters has been found to be at low levels.

Keywords: Sport, Character, Dart

Giriş

Spor, insanın ruh ve beden sağlığını koruyan ve belli sporlara göre rekabet ölçüleri içerisinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve üstün gelme amacını içerir (Yamaner, 2001).

Dünyamızda ve ülkemizde meydana gelen teknolojik, kültürel, sosyal değişimler ve artan dünya nüfusu, değişen ihtiyaçlar, popüler kültürün hakim oluşu ve bağımlılıklar, insan davranışları ve karakteri üzerinde olumlu ve olumsuz bir çok değişiklik meydana getirmiştir. Bunun toplumsal boyuttaki sonuçları gün geçtikçe daha yıkıcı olmaya başlamıştır. Toplumların iyileşmesi bireysel iyileştirmelerle başlayacağından, devletler bireylerin ruhsal gelişimine ve ruh sağlığına doğrudan olumlu etki edecek faaliyetlerin önemini günümüzde daha iyi anlamış; ekonomide, çevresel düzenlemelerde, bireylerin ruh ve fiziksel sağlığı için boş zamanları artışında iyileştirmelerde bulunmaya başlamıştır.

Sporun kişilik gelişimine etkisi, bireyin ilgilendiği spor dalı ile de bağlantılı olabilir. Spor dalının türü, içerisinde barındırdığı bir takım psikolojik özellikleri (motivasyon, bireysel mücadele, takım ruhu, konsantrasyon ve motivasyon vb.) nedeniyle bireyin de psikolojik ve duygusal durumunu farklı yönlerde etkileyebilir. Örneğin takım sporu ile ilgilenen bireyler ile ferdi spor dalları ile ilgilenen bireylerin psikolojik ve duygusal özellikleri yaptıkları spor dalının içeriğine göre birbirlerinden farklı olabilir (Salar ve ark., 2012).

Dart, iç içe renkli halkalardan ve bunları kesen üçgen dilimlerden oluşan bir hedefe, ufak okların (dartların) elle atılarak saplanması suretiyle oynanan bir spor.(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Dart>) Hedef noktaları dairesel olarak belirlenmiş nişan tahtasına küçük okların atılmasıyla oynanan bir tür oyun, oklama. (www.tdk.gov.tr) Dart oyunun 2 temel noktası hedef tahtası ve dardtır. Üzerinde triple (üç katı) double (iki katı) ve single (tekli) bölümlerden oluşan 1 ila 20 sayısının dizilimleri mevcuttur. Dart oyununda başarı; iyi bir odaklanma, analitik düşünme, iyi bir strateji için iyi bir matematik ve hızlı karar vermeyi gerektirir.

TDK(2018) karakteri; bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, olarak, ÖKSÜZ(2011) davranışların birçok bileşende kişileri birbirlerinden büyük oranda ayıran ve çeşitli potansiyel hayat biçiminden sadece birini ifade eden birinci ve karmaşık bir sistem olarak, Sayın, Köknel ve Ak (2005); genetik anlamda gelen mizaçla sonradan edinilen, kültürel ve sosyal etkileşimlere açık olan; bu etkileşimler ile biçimlenen karakterin birleşimlerinden meydana gelmesi olarak, Graff (2012) başka biri tarafından izlenen bireyin, göstermiş olduğu davranış olarak, Allport Karakter,kişinin davranışlarının değerlendirilmesinde göz önüne alınan törel standartlar veya değerler sistemi, Kerschensteiner ruhta iyice yerleşen prensipler vasıtasıyla gösterilecek davranışın kesin ve belli olması üzerine ruhun istikrar kazanmış hâli olarak ifade etmektedir. Spor ya da fiziksel aktivite birey üzerinde fiziksel ve ruh sağlığı gelişiminin yanı sıra, karakter üzerindeki olumlu etkileri ile ön plana çıkması, sporcuların toplum üzerindeki statülerinin her zaman saygı ile karşılanmalarına sebep olmuştur. Ancak yarışma ve rekabet ortamında bireysel verilen kararların olumsuz bir takım etik ve ahlaki kural dışı durumlar görülebilmektedir.

1994 FIFA Dünya Kupasında doping kullanan Maradona, Dwain Chambers, Shelly-Ann Fraser, Tyson Gay, Justin Gatlin, LaShawn Merritt, Asafa Powell ve Ben Johnson gibi isimler de atlezimde doping kullanımından ceza aldı. Laure (1997) sporcuların performans arttırma sebeplerini iki ana nedene bağlamıştır. Bunlardan birincisi kuvveti ve dayanıklılığı arttırmak, yorgunlukla başa çıkabilmek ve sakatlığı gidermek gibi fizyolojik sebepler iken, ikincisi ise sosyal beklentiler, kazanma baskısı, başarılı olma isteği gibi psikososyal sebeplerdir. Yapılan birçok anket ve röportaj çalışmalarında da sporcunun doping alma sebebi olarak kazanma

isteği, en iyi performansı istemesi veya sporcuya kazanması için yapılan dış baskı gibi nedenler görülmektedir (Anshel, 1991; Laure & ark., 2004; Scarpino & ark., 1990).

Ancak sporun karakter üzerine olumlu etkilerinin olduğunu savunan sporun kişilik gelişmesi üzerine etkilerini; Çeşitli bilim insanları, düşünürler, spor ahlakçıları sportif etkinliğin kişilik üzerine etkilerini şöyle genelleştirmektedirler. 1.Spor karakteri şekillendirir, 2.Takım sporları işbirliği yapmayı öğretir, 3.Bireysel sporlar kişisel disiplini geliştirir, 4.Spor dürüstçe mücadeleli öğretir, 5.Beden eğitimindeki serbestlik ve zorunlu olmayış, öğrenci-öğretici ilişkilerini geliştirerek, sporcunun sosyalleşme sürecini kolaylaştırır, 6.Bazı spor dalları yüksek iletişim değerine sahiptir. Özellikle bedensel temasın olduğu spor dallarında bu daha belirgindir. 7.Spor, saldırganlık dürtülerini, doğal yolla ve sosyal kurallara uygun olarak boşaltmayı öğretir Başer (1984, Ankara). Dolayısıyla sporcu karakterinin toplum üzerindeki algısı iletişim becerisi iyi olan, işbirliği yapabilen, motivasyonu yüksek, mücadeleci, dürüst ve sosyal becerilere sahip olduğu varsayımdır.

Sonuç olarak Spor Karakter Ölçeğinin dart sporcularına uygulanması, Türk spor bilimleri literatürüne katkı sağlaması, dart sporcu karakterinin ahlaki davranış, adalet, hoşgörü, dürüstlük, tarafsızlık ve saygı gibi ölçeğin alt boyutlarında yer alan kavramların incelenmesi, dart antrenörlerinin ve sporcularının bilgi edinmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metod

Araştırmanın amacı

Bu çalışmada alt yaş gruplarından dart müsabakasına katılan sporcuların spor karakterlerinin ne düzeyde olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında ayrıca sporcuların;

- cinsiyetlerine,
- yaşlarına,
- dart oynama sürelerine,
- milli sporcu olma durumuna,
- çalışmalarını yürütme şekline

göre spor karakterlerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediği belirlenmiştir.

Araştırma modeli

Bu çalışmada alt yaş gruplarından dart müsabakasına katılan sporcuların spor karakterlerinin belirlenmesi ve sporcuların demografik özelliklere göre spor karakterlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi ile yürütülmüştür.Genel tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1998).

Evren – örneklem

Araştırmanın evrenini 2017-2018 yılında Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarına katılan toplam 960 sporcu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda öncelikle örnekleme seçilecek sporcu sayısı Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2014) tarafından belirtilen eşitlik ile tespit edilmiştir.

$$n = \frac{384,16}{1 + \frac{384,16}{630}}$$

Eşitlik. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesine ilişkin kullanılan eşitlik

Eşitlik sonucunda 960 sporcudan en az 275'inin örnekleme alınması gerektiği; evreni temsil edeceği belirlenmiştir. Bu doğrultuda gönüllülük esasına dayalı olarak 350 sporcunun görüşleri alınmıştır. Sporcudan elde edilen cevaplar incelenmiş, eksik ve uç değer özelliği gösteren gözlemler veri setinden çıkarılmıştır. Kalan 334 sporcunun görüşleri araştırmaya dahil edilmiştir. Görüşleri alınan sporcuların sayısal olarak evrendeki sporcuları temsil ettiği belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sporculardan %43,7'si (n=146) kız, %56,3'ü (n=188) erkektir. Sporcuların yaşlarına göre dağılımları incelenmiş ve sporcuların %14,7'sinin (n=49) 12 yaş ve altında, %61,4'ünün (n=205) 13-17 yaşında, %24,0'ünün (n=48) 18 yaş ve üstünde olduğu saptanmıştır. Sporculardan %64,7'sinin (n=216) 1-2 yıldır, %25,7'sinin (n=86) 3-4 yıldır, %9,6'sının (n=32) 5 yıl ve üzeri bir süredir dart oynadığı belirlenmiştir. Sporculardan %11,1'i (n=37) milli sporcu iken %88,9'u (n=297) milli sporcu değildir. Araştırmaya katılan sporculardan %81,4'ü (n=272) kulüp bünyesinde çalışmalarını sürdürürken %18,6'sı (n=62) ferdi olarak çalışmaktadır.

Veri toplama araçları

Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu ve Spor Karakter Ölçeği ile toplanmıştır.

Kişisel bilgi formunda dart müsabakasına katılan sporcuların cinsiyet, yaş, dart oynama yılı, milli olma durumu ve çalışmalarını sürdürme şekline yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Spor Karakter Ölçeği, Jang (2013) tarafından geliştirilmiş, Görgüt ve Tuncel (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekte 5'li likert tipinde derecelendirilmiş 27 madde yer almaktadır ve ölçekte beş boyut yer almaktadır: dürüstlük, antisosyal, merhamet, sportmenlik, adalet. Alt boyutlardan alınan yüksek puanlar, sporcuların söz konusu alt boyuta ilişkin spor karakterinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin uyarlama sürecinde ölçek maddeleri İngilizceden Türkçeye çevrilmiş, ardından tekrar İngilizceye çevrilerek ifadelerdeki tutarsızlıklar incelenmiştir. Çeviri maddelerinde anlam kayması olmadığı belirlenmiş, ardından ölçek lisede ve üniversite öğrenim gören 693 öğrenciye uygulanarak öğrencilerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonrasında ölçekte yer alan her bir maddenin ait olduğu boyutta anlamlı bir açıklayıcılığa sahip olduğu, başka bir anlamla yol katsayılarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının 0,33 ile 0,67 arasında değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Faktör yük değerlerinin dürüstlük boyutunda 0,48 ile 0,69 arasında; antisosyal boyutunda 0,56 ile 0,74 arasında; merhamet boyutunda 0,41 ile 0,78 arasında; sportmenlik boyutunda 0,73 ile 0,75 arasında; adalet boyutunda da 0,79 ile 0,82 arasında hesaplandığı tespit edilmiştir. Model veri uyum değerleri de ($\chi^2/sd=3,97$; RMSEA=0,066; RMR=0,058; SRMR=0,051; CFI=0,97; NNFI=0,96; NFI=0,95; IFI=0,97; RFI=0,95; GFI=0,88; AGFI=0,86) Türkçeye uyarlanan beş boyutlu ölçek modelinin doğrulandığını göstermiştir. Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla iç tutarlılık katsayısı ve iki yarı güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Ölçekten alınan toplam puanların iç tutarlılık katsayısı 0,90; iki yarı güvenilirlik katsayısı da 0,93 olarak hesaplanmıştır. Ölçek alt boyutlarının iç tutarlılık güvenilirlik katsayısının 0,76 ile 0,84 arasında; iki yarı güvenilirlik katsayısının da 0,76 ile 0,85 arasında değişiklik gösterdiği belirlenmiştir (Görgüt ve Tuncel, 2017).

Bu araştırma kapsamında 2017-2018 yılında Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarına katılan toplam 334 sporcunun görüşü alınmıştır. Sporcuların ölçek maddelerine vermiş oldukları cevapların güvenilirliğini belirlemek amacıyla cronbach alfa iç tutarlılık

katsayısı hesaplanmıştır. Katsayı dürüstlük boyutu için 0,839; antisosyal boyutu için 0,876, merhamet boyutu için 0,794, sportmenlik boyutu için 0,709, adalet boyutu için de 0,786 olarak hesaplanmıştır. Tüm ölçek maddelerine verilen cevapların güvenilirliği 0,818 olarak hesaplanmıştır. Kalaycı (2009) 0,60 ve üzerinde hesaplanan alfa değerinde sonuçların oldukça güvenilir olduğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda araştırma kapsamında görüşü alınan sporcuların ölçek maddelerine güvenilir cevap verdiği belirlenmiştir.

Veri analizi

Araştırma kapsamında görüşleri alınan sporcuların verilerinde öncelikle eksik veri olup olmadığı incelenmiştir. Ardından uç değer incelemesi gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda veri seti temizlendikten sonra 334 sporcudan elde edilen puanlarının dağılımı incelenmiş ve çarpıklık-basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Veri dağılımına ilişkin hesaplanan sonuçlar Tablo'da gösterilmiştir.

Tablo 1. Çarpıklık ve basıklık katsayıları

Alt boyut	Çarpıklık	Basıklık
Dürüstlük	-0,873	-0,170
Antisosyal	1,279	0,708
Merhamet	-0,722	-0,205
Sportmentlik	-1,014	-0,105
Adalet	-0,977	-0,216

Tablo1'de görüldüğü gibi spor karakter alt boyutlarında yer alan boyutların çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 değerinden aşırı sapma göstermediği, verilerin genel olarak normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Verilerin çözümleme sürecinde öncelikle betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Ardından sporcuların cinsiyetlerine, mili sporcu olma durumlarına ve çalışmalarını yürütme şekillerine göre spor karakterlerine yönelik ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Sporcuların yaşlarına ve dart oynama sürelerine göre de tek yönlü varyans analizi (OneWay ANOVA) hesaplanmıştır. Her bir analiz hesaplanmadan önce normallik ve varyansların homojenliği varsayımı test edilmiştir. Sonuçlarda p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda bulgulara yer verilmiştir.

1. Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarına katılan sporcuların spor karakterlerine sahip olma düzeyleri nasıldır?

Araştırma kapsamında görüşleri alınan sporcuların, spor karakter ölçeğinden almış oldukları puanlara ilişkin betimsel istatistikler hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sporcuların spor karakter ölçeğinden alınan puanlara ilişkin hesaplanan betimsel istatistikler

Ölçek	Madde sayısı	N	En düşük	En yüksek	\bar{X}	SS
Dürüstlük	10	334	30,00	50,00	44,63	5,42
Antisosyal	5	334	5,00	20,00	8,41	4,24
Merhamet	6	334	15,00	30,00	25,26	4,18
Sportmentlik	3	334	9,00	15,00	13,46	1,84
Adalet	3	334	9,00	15,00	13,41	1,90

Tablo2’de yer alan bilgiler incelendiğinde araştırma kapsamında görüşleri alınan sporcuların dürüstlük karakterinden almış oldukları puanların 30,00 ile 50,00 arasında değiştiği belirlenmiştir. Sporcuların dürüstlük alt boyutundan almış oldukları puanların ortalaması 44,63 ($\pm 5,42$) olarak hesaplanmıştır. Araştırmaya katılan sporcuların antisosyal karakter puanları ortalaması 8,41($\pm 4,24$); merhamet puanları ortalaması 25,26 ($\pm 4,18$), sportmenlik puanları ortalaması 13,46 ($\pm 1,84$), adalet puanları ortalaması 13,41 ($\pm 1,90$) olarak hesaplanmıştır.

Spor karakter ölçeğinin alt boyutlarındaki madde sayıları farklı olduğu için her bir alt boyuttan alınan puanlar, boyutta yer alan madde sayılarına bölünmüş ve madde bazında ortalama hesaplanmıştır. Bu doğrultuda sporcuların sırasıyla sportmenlik (4,49), adalet (4,47), dürüstlük (4,46), merhamet (4,21) karakterlerinin yüksek düzeyde olduğu; antisosyal (1,68) karakterinin ise düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

2. Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarına katılan sporcuların spor karakterlerine sahip olma düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Sporcuların cinsiyetlerine göre spor karakterlerine sahip olma düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Sporcuların cinsiyetlerine göre spor karakter düzeylerine ilişkin hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	\bar{X}	SD	t	sd	p																																												
Dürüstlük	Kadın	146	44,27	5,46	1,055	332	0,292																																												
	Erkek	188	44,90	5,39				Antisosyal	Kadın	146	8,01	3,99	1,499	332	0,135	Erkek	188	8,71	4,40	Merhamet	Kadın	146	25,32	3,78	0,225	332	0,822	Erkek	188	25,22	4,46	Sportmenlik	Kadın	146	13,40	1,82	0,558	332	0,577	Erkek	188	13,51	1,86	Adalet	Kadın	146	13,33	1,90	0,663	332	0,508
Antisosyal	Kadın	146	8,01	3,99	1,499	332	0,135																																												
	Erkek	188	8,71	4,40				Merhamet	Kadın	146	25,32	3,78	0,225	332	0,822	Erkek	188	25,22	4,46	Sportmenlik	Kadın	146	13,40	1,82	0,558	332	0,577	Erkek	188	13,51	1,86	Adalet	Kadın	146	13,33	1,90	0,663	332	0,508	Erkek	188	13,47	1,91								
Merhamet	Kadın	146	25,32	3,78	0,225	332	0,822																																												
	Erkek	188	25,22	4,46				Sportmenlik	Kadın	146	13,40	1,82	0,558	332	0,577	Erkek	188	13,51	1,86	Adalet	Kadın	146	13,33	1,90	0,663	332	0,508	Erkek	188	13,47	1,91																				
Sportmenlik	Kadın	146	13,40	1,82	0,558	332	0,577																																												
	Erkek	188	13,51	1,86				Adalet	Kadın	146	13,33	1,90	0,663	332	0,508	Erkek	188	13,47	1,91																																
Adalet	Kadın	146	13,33	1,90	0,663	332	0,508																																												
	Erkek	188	13,47	1,91																																															

*p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde, sporcuların cinsiyetlerine göre dürüstlük ($t(332)=1,055$; $p>0,05$), antisosyal ($t(332)=1,499$; $p>0,05$), merhamet ($t(332)=0,225$; $p>0,05$), sportmenlik ($t(332)=0,558$; $p>0,05$) ve adalet ($t(332)=0,663$; $p>0,05$) karakterlerinin anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir.

3. Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarına katılan sporcuların spor karakterlerine sahip olma düzeyleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Araştırmaya katılan sporcuların yaşlarına göre spor karakteri düzeylerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmıştır. Hesaplama öncesinde sporcuların yaşları bazında karakter puanlarının varyanslarının homojen olduğu belirlenmiştir (Levene; $p>0,05$). Sonuçlar Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Sporcuların yaşlarına göre spor karakter düzeylerine ilişkin hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Ölçek	Yaş	N	\bar{X}	SS	F	sd	p
Dürüstlük	12 ve altı	49	42,96	5,85	3,101	2,333	0,046*
	13-17	205	44,75	5,38			
	18 ve üstü	80	45,34	5,10			
Antisosyal	12 ve altı	49	9,37	4,05	1,501	2,333	0,225
	13-17	205	8,21	4,12			
	18 ve üstü	80	8,33	4,61			
Merhamet	12 ve altı	49	24,86	4,56	0,271	2,333	0,763
	13-17	205	25,34	4,03			
	18 ve üstü	80	25,33	4,33			
Sportmenlik	12 ve altı	49	13,29	1,70	0,481	2,333	0,619
	13-17	205	13,54	1,84			
	18 ve üstü	80	13,38	1,95			
Adalet	12 ve altı	49	13,27	1,69	0,421	2,333	0,657
	13-17	205	13,38	1,95			
	18 ve üstü	80	13,56	1,92			

*p<0,05

Tablo 4'deki bilgiler incelendiğinde araştırmaya katılan sporcuların yaşlarına göre dürüstlük karakter puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (F(2,333)=3,101; p<0,05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilmesi amacıyla çoklu karşılaştırma Tukey testi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda 12 yaş ve altında olan sporcuların (42,96±5,85); 18 yaş ve üstü sporculara göre (45,34±5,10) dürüstlük puanlarının daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Sporcuların antisosyal(F(2,333)=1,501; p>0,05), merhamet (F(2,333)=0,271; p>0,05), sportmenlik (F(2,333)=0,481; p>0,05) ve adalet (F(2,333)=0,421; p>0,05) karakter puanlarının yaşlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermediği belirlenmiştir.

4. Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarına katılan sporcuların spor karakterlerine sahip olma düzeyleri dart oynama sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Sporcuların dart oynama sürelerine göre spor karakteri düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmıştır. Hesaplama öncesinde sporcuların dart oynama yılları bazında karakter puanlarının varyanslarının homojen olduğu test edilmiş (Levene; p>0,05) ve sonuçlar Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5. Sporcuların dart oynama sürelerine göre spor karakter düzeylerine ilişkin hesaplanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Ölçek	Dart oynama süresi	N	\bar{X}	SS	F	sd	p
Dürüstlük	1-2 yıl	216	44,21	5,40	2,546	2,333	0,080
	3-4 yıl	86	45,76	5,32			
	5 yıl ve üzeri	32	44,41	5,52			
Antisosyal	1-2 yıl	216	8,55	4,08	3,689	2,333	0,026*
	3-4 yıl	86	7,53	3,81			
	5 yıl ve üzeri	32	9,78	5,80			
Merhamet	1-2 yıl	216	25,07	4,06	1,861	2,333	0,157
	3-4 yıl	86	25,98	4,25			
	5 yıl ve üzeri	32	24,63	4,63			
Sportmenlik	1-2 yıl	216	13,34	1,90	1,370	2,333	0,256
	3-4 yıl	86	13,69	1,72			
	5 yıl ve üzeri	32	13,69	1,71			
Adalet	1-2 yıl	216	13,19	1,99	4,535	2,333	0,011*
	3-4 yıl	86	13,91	1,51			
	5 yıl ve üzeri	32	13,53	2,02			

*p<0,05

Tablo 5’de yer alan bilgiler doğrultusunda sporcuların dart oynama sürelerine göre dürüstlük ($F(2,333)=2,546$; $p>0,05$), merhamet ($F(2,333)=1,861$; $p>0,05$) ve sportmenlik ($F(2,333)=1,370$; $p>0,05$) karakterlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bununla birlikte araştırmaya katılan sporcuların antisosyal ($F(2,333)=3,689$; $p<0,05$) ve adalet ($F(2,333)=4,535$; $p<0,05$) karakter düzeylerinin sporcuların dart oynama sürelerine göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma Tukey testi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda 5 yıl ve üzeri süredir dart oynayan sporcuların antisosyal karakter düzeylerinin ($9,78\pm 5,80$), 3-4 yıldır dart oynayan sporculara ($7,53\pm 3,81$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 1-2 yıldır dart oynayan sporcuların adalet karakterlerinin de ($13,19\pm 1,99$) 3-4 yıldır dart oynayan sporculara ($13,91\pm 1,51$) göre anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

5. Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarına katılan sporcuların spor karakterlerine sahip olma düzeyleri milli sporcu olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Araştırma kapsamında görüşleri alınan katılımcıların milli sporcu olma durumuna göre spor karakterlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Sporcuların milli sporcu olma durumuna göre spor karakter düzeylerine ilişkin hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları

Ölçek	Milli sporcu	N	\bar{X}	SD	t	sd	p																																												
Dürüstlük	Evet	37	43,43	6,35	1,426	332	0,155																																												
	Hayır	297	44,78	5,28				Antisosyal	Evet	37	10,59	5,68	3,382	332	0,001*	Hayır	297	8,13	3,95	Merhamet	Evet	37	23,54	4,42	2,687	332	0,008*	Hayır	297	25,48	4,10	Sportmentlik	Evet	37	12,86	2,07	2,099	332	0,037*	Hayır	297	13,54	1,80	Adalet	Evet	37	13,35	2,10	0,189	332	0,850
Antisosyal	Evet	37	10,59	5,68	3,382	332	0,001*																																												
	Hayır	297	8,13	3,95				Merhamet	Evet	37	23,54	4,42	2,687	332	0,008*	Hayır	297	25,48	4,10	Sportmentlik	Evet	37	12,86	2,07	2,099	332	0,037*	Hayır	297	13,54	1,80	Adalet	Evet	37	13,35	2,10	0,189	332	0,850	Hayır	297	13,41	1,88								
Merhamet	Evet	37	23,54	4,42	2,687	332	0,008*																																												
	Hayır	297	25,48	4,10				Sportmentlik	Evet	37	12,86	2,07	2,099	332	0,037*	Hayır	297	13,54	1,80	Adalet	Evet	37	13,35	2,10	0,189	332	0,850	Hayır	297	13,41	1,88																				
Sportmentlik	Evet	37	12,86	2,07	2,099	332	0,037*																																												
	Hayır	297	13,54	1,80				Adalet	Evet	37	13,35	2,10	0,189	332	0,850	Hayır	297	13,41	1,88																																
Adalet	Evet	37	13,35	2,10	0,189	332	0,850																																												
	Hayır	297	13,41	1,88																																															

*p<0,05

Tablo 6’da yer alan bilgiler incelendiğinde, sporcuların milli olma durumuna göre dürüstlük ($t(332)=1,426$; $p>0,05$) ve adalet ($t(332)=0,189$; $p>0,05$) karakterlerinin milli sporcu olma durumuna göre anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir.

Bununla birlikte sporcuların antisosyal($t(332)=3,382$; $p<0,05$), merhamet ($t(332)=2,687$; $p<0,05$) ve sportmenlik ($t(332)=2,099$; $p<0,05$) karakterlerinin milli sporcu olma durumlarına göre anlamlı bir değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde milli sporcu olan sporcuların antisosyal karakterlerinin ($10,59\pm 5,68$), olmayan sporculara ($8,13\pm 3,95$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde milli sporcu olan sporcuların merhamet karakter puanlarının ($23,54\pm 4,42$), milli sporcu olmayan sporculara ($25,48\pm 4,10$) göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Milli sporcuların sportmenlik karakter puanlarının ($12,86\pm 2,07$), milli sporcu olmayanlardan ($13,54\pm 1,80$) daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

6. Türkiye Dart Şampiyonası Sıralama Turnuvalarına katılan sporcuların spor karakterlerine sahip olma düzeyleri çalışma şekline göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Sporcuların çalışma şekline göre spor karakterlerinin anlamlı bir değişiklik gösterip göstermediğinin saptanması amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Sporcuların çalışma şekline göre spor karakter düzeylerine ilişkin hesaplanan ilişkisiz ölçümlerde t testi sonuçları

Ölçek	Çalışma şekli	N	\bar{X}	SD	t	sd	p																																												
Dürüstlük	Kulüp bünyesinde	272	44,54	5,53	0,649	332	0,517																																												
	Ferdî olarak	62	45,03	4,94				Antisosyal	Kulüp bünyesinde	272	8,08	4,01	2,949	332	0,003*	Ferdî olarak	62	9,82	4,90	Merhamet	Kulüp bünyesinde	272	25,17	4,22	0,831	332	0,407	Ferdî olarak	62	25,66	4,00	Sportmentlik	Kulüp bünyesinde	272	13,46	1,83	0,032	332	0,975	Ferdî olarak	62	13,47	1,89	Adalet	Kulüp bünyesinde	272	13,37	1,91	0,795	332	0,427
Antisosyal	Kulüp bünyesinde	272	8,08	4,01	2,949	332	0,003*																																												
	Ferdî olarak	62	9,82	4,90				Merhamet	Kulüp bünyesinde	272	25,17	4,22	0,831	332	0,407	Ferdî olarak	62	25,66	4,00	Sportmentlik	Kulüp bünyesinde	272	13,46	1,83	0,032	332	0,975	Ferdî olarak	62	13,47	1,89	Adalet	Kulüp bünyesinde	272	13,37	1,91	0,795	332	0,427	Ferdî olarak	62	13,58	1,88								
Merhamet	Kulüp bünyesinde	272	25,17	4,22	0,831	332	0,407																																												
	Ferdî olarak	62	25,66	4,00				Sportmentlik	Kulüp bünyesinde	272	13,46	1,83	0,032	332	0,975	Ferdî olarak	62	13,47	1,89	Adalet	Kulüp bünyesinde	272	13,37	1,91	0,795	332	0,427	Ferdî olarak	62	13,58	1,88																				
Sportmentlik	Kulüp bünyesinde	272	13,46	1,83	0,032	332	0,975																																												
	Ferdî olarak	62	13,47	1,89				Adalet	Kulüp bünyesinde	272	13,37	1,91	0,795	332	0,427	Ferdî olarak	62	13,58	1,88																																
Adalet	Kulüp bünyesinde	272	13,37	1,91	0,795	332	0,427																																												
	Ferdî olarak	62	13,58	1,88																																															

*p<0,05

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmaya katılan sporcuların dürüstlük ($t(332)=0,649$; $p>0,05$), merhamet ($t(332)=0,831$; $p>0,05$), sportmenlik ($t(332)=0,032$; $p>0,05$) ve adalet ($t(332)=0,795$; $p>0,05$) karakterlerinin çalışma şekillerine göre anlamlı bir değişiklik göstermediği görülmektedir. Bununla beraber sporcuların antisosyal karakterlerinin çalışma şekillerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t(332)=2,949$; $p<0,05$). Ortalama değerler incelendiğinde ferdî olarak çalışan sporcuların antisosyal karakterlerinin ($9,82\pm 4,90$), kulüp bünyesinde çalışan sporculardan ($8,08\pm 4,01$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma Jang (2013) tarafından geliştirilen, Görgüt ve Tuncel (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan Spor Karakter Ölçeğinin Dart sporuna uyarlanması amacıyla yapılmıştır. Araştırma sadece bir branşa yönelik yapılan tek çalışmadır.

Yapılan analizlerde dart sporcularının spor karakterlerinin, sırasıyla Sportmenlik (4,49), Adalet (4,47), Dürüstlük (4,46), Merhamet (4,21) karakterlerinin yüksek düzeyde olduğu; Antisosyal (1,68) karakterinin ise düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Spor karakterleri yüksek ve sosyal insanlar olduğu görülmüş olup cinsiyetlerine göre ise herhangi anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Ankete katılan Dart sporcularının yaşlarının büyüdükçe Dürüstlük puanlarının arttığı 18 yaş üstü sporcuların dürüstlük puanlarının 12 yaş altı sporculara göre daha yüksek boyutta olduğu, spor yaptıkça ve müsabakalara katıldıkça sporcuların olumlu anlamda kendilerini geliştirdikleri tespit edilmiştir. Beller, Stoll ve Calmeiro (2004) yapmış oldukları araştırmada

bu alandaki diğer bulgularla uyumlu olarak spor yapmayanların spor yapanlardan ve erkek sporcuların kadın sporculardan ahlaki ikilemlere anlamlı olarak daha yüksek bir akılcı yaklaşım kullandığını tespit etmiştir.

Dart oynama süreleri arttıkça sporcuların adalet duygularının ve sosyal davranışlarının pozitif anlamda değiştiğini, adalet ve anti-sosyal boyutlarının geliştiği, sporcuların daha sosyal ve adaletli oldukları saptanmıştır. Hansen ve arkadaşları (1999) yaptıkları çalışma da “günlük sportmenlik senaryolarının izlenmesi, sporcuların oyun alanındaki adil oyunu ele alırken doğru davranış sorularını cevaplamalarına meydan okur.” sonucuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla sporcuların spor yapma süreleri arttıkça sportmen davranışlarında da artış gözlemlenmektedir.

Her ne kadar Dart sporu temassız bir spor branşı da olsa sporcuların yaşları ile birlikte spor geçmişlerinin artması, bunun üzerine başarılı sonuçların devamında Milli Sporculuk statüsünü kazanmaları ve bu sporu takım halinde yapmaları karakterlerinin gelişimini olumlu yönde desteklemektedir. Milli Takımlara katılma ve Şampiyonalarda Milli Takım adına yarışma başarısı gösteren sporcuların anti-sosyal, sportmenlik ve merhamet seviyelerinin, milli olmayan sporculara göre daha yüksek olduğu görülmüş olup üst düzey maçlarda yer aldıkça daha pozitif bir gelişme sağladıkları tespit edilmiştir. Sporcuların kulüp ya da ferdi sporcu olma durumları incelendiğinde ise anti-sosyal değerlerinin kulüp sporcularında daha düşük olduğu sonucu çıkarılmış ve kulüp sporcuların daha sosyal bir yapıda oldukları belirlenmiştir. Rudd ve Stoll (2004) spor katılımının ahlaki ve sosyal özelliklere etkilerini anlamak için yaptıkları çalışmada, takım sporcularının bireysel sporculara göre sosyal boyutlarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Sporun, kulüp yada takım içerisinde yapılması kişisel gelişimleri açısından sporcuları pozitif etkilediği görülmektedir.

Sonuç olarak, dart sporcularının yaşının büyümesine paralel olarak dürüstlük düzeylerinde olumlu anlamda gelişme olmakta ve sporcuların dart oynama sürelerinin uzamasına bağlı olarak da karakterlerinin adalet ve anti-sosyal boyutlarında olumlu gelişme görülmektedir.

KAYNAKÇA

Ak, M., Nahit, K., Özşahin, A. (2008). İntihar girişimi ile mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkinin majör depresif bozukluk örnekleminde incelenmesi. Klinik Psikiyatri. 11: 33-41

Başer, E. (1986), Uygulamalı Spor Psikolojisi, Milli Eğitim Basınevi, Ankara.

Beller, J., Stoll, S., & Calmeiro, L. (2004, September). The RSBH Value-Judgment Inventory: Analysis of the Portuguese version. Poster presentation at the Association for the Advancement of Applied Sport Psychology Conference. Minneapolis, MN.

Jang, C. Y. (2013): Development and validation of the sport character scale. Doctorate thesis, The University of Utah, USA.

Graff C E (2012): The Effectiveness of Character Education Programs in Middle and High Schools. Master, State University of New York, USA. (aktaran, Görgüt İ., Öğüt S. (2017):Spor karakter ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması, 1.Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kütahya, 2.Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara)

Görgüt İ., Tuncel S. (2017):Spor karakter ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması, 1.Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kütahya, 2.Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara

Hansen, D., Stoll, S.K., & Beller, (1999). Fair play everyday video. Moscow, Idaho: University of Idaho Center for Ethics

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=KARAKTER(erişim: 01.02.2018)

<http://www.aljazeera.com.tr/> (erişim: 01.02.2018)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Dart> (erişim: 01.02.2018)

Köknel, Ö. (2005). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik (17. Basım). Akdeniz Yayıncılık, İstanbul

Laure, P. (1997). Epidemiologic approach to doping in sport. Journal of Sports Medicine and Physical Fitness, 37, 218-224.

Öksüz, T. (2011) : Bipolar Bozukluğu Olan Bireylerde Kişilik Özellikleri ile Stresle Başa Çıkma Tutumları İlişkisinin İncelenmesi ve Bipolar Bozukluğu olmayan Bireyler ile Karşılaştırılması. Yayınlanmamış doktora tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Rudd, A., & Stoll, S. (2004). What type of character do athletes possess? An empirical examination of college athletes versus college non-athletes with the RSBH Value Judgment Inventory. The Sport Journal, 7 (2), 1-10

Salar, B., Hekim, M. ve Tokgöz, M. (2012). 15-18 Yaş Grubu Takım ve Ferdi Spor Yapan Bireylerin Duygusal Durumlarının Karşılaştırılması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(6) :123-135.

Sayın, A., Aslan, S., (2005). Duygudurum bozuklukları ile huy, karakter ve kişilik ilişkisi. Türk Psikiyatri Dergisi. 4:276-283

Scarpino, V., Arrigo, A., Benzi, B., Garratini, S., La Vecchia, C., Bernardini, at all.. (1990). Evaluation of prevalence of "doping" among Italian athletes. The Lancet, 336, 1048-1050.

Atletizm Sporcularının İlgilendikleri Alt Dallara Göre Beslenme Bilgi ve Alışkanlıklarının Karşılaştırılması

Hande YAZICIOĞLU¹, Taner BOZKUŞ¹, Gürkan ELÇİ¹, Ayşegül YAPICI²

¹Bartın Üniversitesi, BARTIN, TÜRKİYE

²Pamukkale Üniversitesi, DENİZLİ, TÜRKİYE

E-Posta: tanerbozkus@yahoo.com

Öz

Bu çalışmada amaç; aktif olarak atletizm yapan sporcuların ilgilendikleri alt dallara göre beslenme bilgi ve alışkanlıklarının karşılaştırılmasıdır.

Gereç ve Yöntem; Araştırmaya 32 kadın ve 41 erkek olmak üzere toplam 73 aktif olarak atletizmle uğraşan sporcu katılmıştır. Bu çalışmada, “Kişisel Bilgi Formu” ve sporcuların beslenme bilgi düzeylerini belirlemek için araştırmacıları tarafından “Beslenme Bilgi Formu” hazırlanmış ve sporculara uygulanmıştır. Bağımlı değişkenlerin, bağımsız değişkenler üzerindeki dağılımına, beklenen ve gözlenen değerler arasındaki farkları tespit edebilmek için Ki-Kare Testi yapılmıştır.

Bu çalışmada sonuç olarak; Araştırma grubundan elde edilen verilerin analizi sonucunda; “Herhangi bir kongre, sempozyuma katıldınız mı?” sorusuna bakıldığında yüksek oranda bir katılım sağladığı ve bu anlamda bir uygulamanın gerçekleşmediği söylenebilir. “Beslenme ile ilgili herhangi bir eğitim ders ya da kurs aldınız mı?” sorusuna bakıldığında sporcuların daha çok ‘evet’ cevabı verdiği görülmüştür. Cinsiyet değişkenine ve atletizm branş dalına göre de bu sonucun farklılaşmadığı gözlemlenmektedir ($X^2=.846$; $p>0.05$). “Günlük hayatınızda, öğün dışı beslenme alışkanlığınız var mı?” sorusuna sporcuların öğün dışı beslenme alışkanlıklarına dair vermiş oldukları cevaplarda kadınlara ve erkeklere ve ayrıca atletizm branş dallarına göre herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. sporcuların yaklaşık 2/3’si öğün dışı beslenme alışkanlıklarının olduğunu dile getirmişlerdir ($X^2=3.509$; $p>0.05$). “Antrenman ve müsabakadan hemen önce, enerji artırıcı herhangi bir besin maddesi alırmısınız?” sorusuna sporcuların büyük bir çoğunluğu antrenman ya da müsabaka öncesi enerji artırıcı bir besin maddesi almadıklarını belirtmişlerdir. Cinsiyet değişkenine göre ve atletizm branşlarına göre de bu bağlamda herhangi bir farklılık tespit edilememiştir ($X^2=.186$; $p>0.05$).

Anahtar Kelimeler: Beslenme alışkanlıkları, Atletizm sporcuları

Comparison of Nutrition Knowledge and Habits According to Lower Branches of Athletics Sportsmen

Abstract

In this study aim is a comparison of nutrition knowledge and habits according to the lower limbs that the athletes who actively participate in the athletics are interested.

Materials and Methods; A total of 73 active athletic athletes, 32 female and 41 male, participated in the research. In this research, "Personal Information Form" and to determine the nutrition knowledge level of athletes "Nutrition Information Form" were prepared by researchers and applied to sportsmen. Chi-square test was performed to determine the differences between the expected and observed values for the distribution of dependent variables over the independent variables.

As a result of this study; As a result of the analysis of the data obtained from the research group; When asked whether you attended " any congress or symposium ", it can be said that it provides a high level participation and that there is no implementation in this sense. " Have you received any training courses or courses related to nutrition? it is seen that the athletes gave more 'yes' answers. According to gender variable and branch of athletics branch, this result is not differentiated ($X^2 = .846, p > 0.05$). In answer to your question, "Do you have a non-mealtime diet in your daily life?", There are no differences between the athletes and the branches of the athletics, as well as the answers given by the athletes about the non-meal nutrition habits of the athletes. ($X^2 = 3.509, p > 0.05$), which is about 2/3 of the athletes' eating habits. "A lot of the athletes stated that they did not get any energy -boosting nutrients before the training or competition," "Do you get any energy -boosting nutrients right before training and competition?" No differences were found in this context according to gender variable and athletics branches ($X^2 = .186; p > 0.05$).

Keywords: Nutrition habits, Athletics athletes

Giriş

Atletizm branşları; koşular, atlamalar, atmalar, sportif yürüyüş, çoklu branşlar olmak üzere ayrılır (TAF, 2018). Beslenme; büyüme, yaşamın sürdürülebilmesi ve sağlığın korunması için besinlerin kullanılmasıdır. Doğru ve dengeli beslenme ile sporcuların enerji rezervleri tamamlanarak, yüksek bir performansın oluşumuna imkan sağlanabilir (Alpar, 1987; Günay ve Cicioğlu, 2001). Yeterli ve dengeli beslenme, besinlerin vücudun gereksinimi kadar enerji, protein, karbonhidrat, vitamin, su ve mineralleri sağlayacak miktarda alınmasıdır (Ersoy, 2004). Bunlardan ilk üçü yakıt kaynağı olarak kullanılır ve günlük enerji ihtiyacımız karşılığında alınır. Vitamin mineraller ve suyun enerji değeri yoktur. Fakat vücut fonksiyonlarının yeterli olabilmesi ve sağlığın devamı için gereklidir (Pehlivan, A). İnsan organizmasında bir işin yapılabilmesi için gerekli enerji, besinlerle alınan ve depolanan maddelerin potansiyel enerjilerinin kimyasal reaksiyonlar sonucunda kinetik enerjiye dönüşmesi ile mümkündür (Günay ve Cicioğlu,2001). Spor dallarına yönelik beslenmede; farklı spor dallarının organizmadan beklentileri farklıdır, beslenme gösterilen etkinliğe göre düzenlenmelidir, her spor türünde beslenme bölümlere ayrılır (Nizamlıoğlu ve Çumralıgil 2001). Bu çalışmanın amacı; aktif olarak atletizm yapan sporcuların ilgilendikleri alt dallara göre beslenme bilgi ve alışkanlıklarının karşılaştırılmasıdır.

Yöntem

Araştırmaya 32 kadın ve 41 erkek olmak üzere toplam 73 aktif olarak atletizmle uğraşan sporcu katılmıştır. Bu çalışmada, “Kişisel Bilgi Formu” ve sporcuların beslenme bilgi düzeylerini belirlemek için araştırmacıları tarafından “Beslenme Bilgi Formu” hazırlanmış ve sporculara uygulanmıştır. Bağımlı değişkenlerin, bağımsız değişkenler üzerindeki dağılımına, beklenen ve gözlenen değerler arasındaki farkları tespit edebilmek için Ki-Kare Testi yapılmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Beslenme ile ilgili kongre ya da sempozyuma katılım tablosu

Beslenme ile ilgili herhangi bir kongre ya da sempozyuma katıldınız mı ?		Evet	Hayır	Toplam	
Cinsiyet	Kadın	Gözlenen	5	27	32
		Beklenen	6,6	25,4	32,0
	Erkek	Gözlenen	10	31	41
		Beklenen	8,4	32,6	41,0
Toplam ($X^2=.846$; $p>0.05$)		Gözlenen	15	58	73
		Beklenen	15,0	58,0	73,0
		Toplam Yüzde	20,5%	79,5%	100,0%

Araştırma grubundan elde edilen verilerin analizi sonucunda, sporcuların beslenme bilgi durumları ile ilgili olarak büyük bir çoğunluğu, bilgi düzeylerini artırabilecek herhangi bir eğitim almadıklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 2. Beslenme ile ilgili eğitim, ders ya da kursa katılım tablosu

Beslenme ile ilgili herhangi bir eğitim, ders ya da kurs aldınız mı ?		Evet	Hayır	Toplam	
Cinsiyet	Kadın	Gözlenen	17	15	32
		Beklenen	17,1	14,9	32,0
	Erkek	Gözlenen	22	19	41
		Beklenen	21,9	19,1	41,0
Toplam ($X^2=.002$; $p>0.05$)		Gözlenen	39	34	73
		Beklenen	39,0	34,0	73,0
		Toplam Yüzde	53,4%	46,6%	100,0%

Araştırma grubundan elde edilen verilerin analizi sonucunda, sporcuların beslenme ile ilgili olarak büyük bir çoğunluğu, bilgi düzeylerini artırabilecek eğitim aldıklarını dile getirmişlerdir. Kadınlara ve erkeklere göre herhangi bir farklılık belirlenmemiştir.

Tablo 3. Öğün dışı beslenme alışkanlığı tablosu

Günlük hayatınızda, öğün dışı beslenme alışkanlığınız var mı ?		Evet	Hayır	Toplam	
Cinsiyet	Kadın	Gözlenen	26	6	32
		Beklenen	22,4	9,6	32,0
	Erkek	Gözlenen	25	16	41
		Beklenen	28,6	12,4	41,0
Toplam ($X^2=3.509$; $p>0.05$)		Gözlenen	51	22	73
		Beklenen	51,0	22,0	73,0
		Toplam Yüzde	69,9%	30,1%	100,0%

Sporcuların öğün dışı beslenme alışkanlıklarına dair vermiş oldukları cevaplarda kadınlara ve erkeklere göre herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. Ayrıca sporcuların yaklaşık 2/3'si öğün dışı beslenme alışkanlıklarının olduğunu dile getirmişlerdir.

Tablo 4. Antrenman ve müsabakadan hemen önce enerji artırıcı besin maddesi alımı tablosu

Antrenman ve müsabakadan hemen önce, enerji artırıcı herhangi bir besin maddesi alır mısınız ?			Evet	Hayır	Toplam
Cinsiyet	Kadın	Gözlenen	5	27	32
		Beklenen	5,7	26,3	32,0
	Erkek	Gözlenen	8	33	41
		Beklenen	7,3	33,7	41,0
Toplam ($X^2=.186$; $p>0.05$)		Gözlenen	13	60	73
		Beklenen	13,0	60,0	73,0
		Toplam Yüzde	17,8%	82,2%	100,0%

Antrenman ya da müsabakadan önce enerji artırıcı bir besin maddesi almadıklarını belirtmişlerdir. Cinsiyet değişkenine göre ve atletizm branşlarına göre de bu bağlamda herhangi bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 5. Branşlara göre; beslenme ile ilgili kongre ya da sempozyuma katılım tablosu

Beslenme ile ilgili herhangi bir kongre ya da sempozyuma katıldınız mı ?			Evet	Hayır	Toplam
Atletizm Spor Dalı	Atmalar	Gözlenen	2	4	6
		Beklenen	1,2	4,8	6
	Atlamalar	Gözlenen	1	7	8
		Beklenen	1,6	6,4	8
	Koşular	Gözlenen	12	47	59
		Beklenen	12,1	46,9	59
Toplam ($X^2=.920$; $p>0.05$)		Gözlenen	15	58	73
		Beklenen	15	58	73
		Toplam Yüzde	20,50%	79,50%	100,00%

Araştırma grubundan elde edilen verilerin analizi sonucunda, sporcuların herhangi bir kongreye ya da sempozyuma katılma konusunda branşlara göre büyük bir çoğunluğu katılmadıklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 6. Branşlara göre; beslenme ile ilgili eğitim, ders ya da kursa katılım tablosu

Beslenme ile ilgili herhangi bir eğitim, ders ya da kurs aldınız mı ?		Evet	Hayır	Toplam	
Atletizm Spor Dalı	Atmalar	Gözlenen	5	1	6
		Beklenen	3,2	2,8	6
	Atlamalar	Gözlenen	5	3	8
		Beklenen	4,3	3,7	8
	Koşular	Gözlenen	29	30	59
		Beklenen	31,5	27,5	59
Toplam ($X^2=2.855$; $p>0.05$)		Gözlenen	39	34	73
		Beklenen	39	34	73
		Toplam Yüzde	53,40%	46,60%	100,00%

Araştırma grubundan elde edilen verilerin analizi sonucunda, branşlara göre sporcuların beslenme bilgi durumları ile ilgili olarak büyük bir çoğunluğu, bilgi düzeylerini artırabilecek herhangi bir eğitim almadıklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 7. Branşlara göre; öğün dışı beslenme alışkanlığı tablosu

Günlük hayatınızda, öğün dışı beslenme alışkanlığınız var mı ?		Evet	Hayır	Toplam	
Atletizm Spor Dalı	Atmalar	Gözlenen	4	2	6
		Beklenen	4,2	1,8	6
	Atlamalar	Gözlenen	5	3	8
		Beklenen	5,6	2,4	8
	Koşular	Gözlenen	42	17	59
		Beklenen	41,2	17,8	59
Toplam ($X^2=.284$; $p>0.05$)		Gözlenen	51	22	73
		Beklenen	51	22	73
		Toplam Yüzde	69,90%	30,10%	100,00%

Branşlara göre; sporcuların öğün dışı beslenme alışkanlıklarına dair vermiş oldukları cevaplara göre herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 8. Branşlara göre; antrenman ve müsabakadan hemen önce enerji artırıcı besin maddesi alımı tablosu

Antrenman ve müsabakadan hemen önce, enerji artırıcı herhangi bir besin maddesi alır mısınız ?		Evet	Hayır	Toplam	
Atletizm Spor Dalı	Atmalar	Gözlenen	2	4	6
		Beklenen	1,1	4,9	6
	Atlamalar	Gözlenen	1	7	8
		Beklenen	1,4	6,6	8
	Koşular	Gözlenen	10	49	59
		Beklenen	10,5	48,5	59
Toplam ($X^2=1.172$; $p>0.05$)		Gözlenen	13	60	73
		Beklenen	13	60	73
		Toplam Yüzde	17,80%	82,20%	100,00%

Branşlara göre; sporcuların büyük bir çoğunluğu antrenman ya da müsabakadan önce enerji artırıcı bir besin maddesi almadıklarını belirtmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada sonuç olarak; Araştırma grubundan elde edilen verilerin analizi sonucunda; ‘‘Herhangi bir kongre, sempozyuma katıldınız mı?’’ sorusuna bakıldığında yüksek oranda bir katılım sağladığı ve bu anlamda bir uygulamanın gerçekleşmediği söylenebilir. ‘‘Beslenme ile ilgili herhangi bir eğitim ders ya da kurs aldınız mı?’’ sorusuna bakıldığında sporcuların daha çok ‘evet’ cevabı verdiği görülmüştür. Cinsiyet değişkenine ve atletizm branş dalına göre de bu sonucun farklılaşmadığı gözlemlenmektedir ($X^2=.846$; $p>0.05$). ‘‘Günlük hayatınızda, öğün dışı beslenme alışkanlığınız var mı?’’ sorusuna sporcuların öğün dışı beslenme alışkanlıklarına dair vermiş oldukları cevaplarda kadınlara ve erkeklere ve ayrıca atletizm branş dallarına göre herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. sporcuların yaklaşık 2/3’si öğün dışı beslenme alışkanlıklarının olduğunu dile getirmişlerdir ($X^2=3.509$; $p>0.05$). ‘‘Antrenman ve müsabakadan hemen önce, enerji artırıcı herhangi bir besin maddesi alır mısınız?’’ sorusuna sporcuların büyük bir çoğunluğu antrenman ya da müsabaka öncesi enerji artırıcı bir besin maddesi almadıklarını belirtmişlerdir. Cinsiyet değişkenine göre ve atletizm branşlarına göre de bu bağlamda herhangi bir farklılık tespit edilememiştir ($X^2=.186$; $p>0.05$). Sonuçların genelde aynı çıkmasının sebebinin; eğitim durumları sosyal durumları ve yaptığı sporun aynı olmasından dolayı kaynaklandığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Alpar ,R.(1987). Yüzcü Beslenmesi El Kitabı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara

Demir, M. (2008). Atletizm Koşular, Atlamalar, Atmalar, Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti., Ankara

- Demirci, A. (2013). Atletizm öğretimi, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Ankara
- Ersoy, G.(1995). Sağlıklı Yaşam Spor ve Beslenme, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, 2. Baskı, Ankara
- Ersoy, G. (2004). Egzersiz ve Spor Yapanlar için Beslenme, Nobel Basımevi, 3. Baskı, Ankara
- Günay, M., Cicioğlu İ. ,(2001). Spor Fizyolojisi, Gazi Kitabevi, Ankara
- Güneş, Z. (1998). Spor ve Beslenme, Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 2. Baskı, Ankara
- Işıksoloğlu, M. (1998). Beslenme, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 4. Baskı, İstanbul
- Nizamlioğlu, M. Çumralıgil, B. (2001). Spor ve Beslenme, Selçuk Üniv. Vet. Fak. Yayınları, Konya
- Paker, SH.(1991). Sporda Beslenme, Gen Matbaacılık ve Reklamcılık, 2. Baskı, Ankara
- Pehlivan, A. (2005). Sporda Beslenme, Yayıncılık Matbaası, İstanbul
- Üstdal, M., Köker, H. (1998). Sporda Yüksek Performans Nasıl Kazanılır?, Nobel Tıp kitabevi, İstanbul

Disiplinler Arası Köprüler Kurmak “Bilimsel Araştırmalarda Köprüler Kurmak”

Erdal ZORBA¹, Akan BAYRAKDAR²

¹ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye

² Dr., Bingöl Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bingöl, Türkiye

Özet

Gelişen ve değişen dünya her geçen gün ortaya yeni alanların çıkması sonucunu doğurmaktadır. Disiplinler yaklaşımının dar sınırları içinde bu yeni gelişen alanları incelemek ve öğretmek mümkün olamamaktadır. Bu bağlamda disiplinler arası yaklaşıma ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Disiplinler arası öğretim belirli bir kavram, problem ya da konunun farklı disiplinlerin bakış açıları ile değerlendirildikten sonra tekrar bir bütün halinde getirilmesi görüşüne dayanmaktadır. Disiplinler arası yaklaşım yirminci yüzyıl terimi gibi görülmesine rağmen bu kavramın tarihsel bir geçmişi bulunmaktadır. Disiplinler arası yaklaşım ile bütünleştirme fikri ilk olarak Platon'un Politeia'sında görülmektedir.

Disiplinler arası öğretim belirli bir kavram, problem ya da konunun farklı disiplinlerin bakış açıları ile değerlendirdikten sonra tekrar bir bütün haline getirilmesi görüşüne dayanmaktadır. Disiplinler arası öğretim yaklaşımını merkeze bir konuyu, olayı, problemi, başlığı ya da deneyimi, birden fazla disiplinin yöntemi ve anlayışıyla ele alan bir yaklaşım olarak tanımlamıştır. Disiplinler arası öğretimde belirli bir kavram temel alınarak, bu kavrama değişik yönlerden ışık tutabilecek bilgi ve beceriler ilgili alanlardan alınarak bütünleştirilir. Yani disiplinler arası bir organizasyon sayesinde öğretim süreci, hem belirli disiplinlere ait bilgi ve becerilerin öğrenilmesine hem de bunların anlamlı bir biçimde bir araya getirilerek kullanılmasına yardımcı olur.

Disiplinler arası öğretim yaklaşımının son zamanlar önem kazanmasının bilim alanlarında iki önemli ihtiyaçtan kaynaklandığı söylenebilir. Bunlardan birincisi, tüm dünyada problemleri çok yönlü değerlendirebilen ve öğrenilen becerileri gerçek yaşamda karşılaşılan problemlere uygulayabilen, düşünme becerilerine sahip bireylere ihtiyaç olması ve bu sorunların kendi içinde karmaşık yapısının ancak disiplinler arası eğitim programları ile anlaşılacağı düşüncesidir. İkinci temel ihtiyaç ise 2005 ilköğretim program felsefesinin öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına dayalı öğrenme diyebileceğimiz farklı yaklaşımların eğitim programlarında değişimlerin gerçekleşebilmesi için tek disipline dayalı geleneksel yapıyı zorlamasıdır. Tüm bu sebeplerden dolayı disiplinler arası yaklaşım eğitim sisteminin önemli bir parçası haline gelmektedir.

İçerisinde bulunduğumuz dijital çağın gereksinimlerini karşılamak için 21. Yüzyıl becerileri ile donatılmış bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. 21. Yüzyılda ülke olarak her alanda gelişmek için ve liderlik edebilmek için bu becerilerden yararlanılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bunlardan en önemlisi STEM eğitimi olarak nitelendirilmektedir. STEM eğitimi disiplinler

arası ve uygulamaya yönelik yaklaşımı içeren fen, teknoloji, mühendislik ve matematik gibi dört önemli disiplinin birbirleriyle entegrasyonunu hedefleyen bir öğretim sistemidir.

Geçmişte ve günümüzde insanın yaşam içinde kendisiyle, çevresiyle ve kurumlarla ilişkilerini inceleyen birçok disiplin bulunmaktadır, bu disiplinler de genel olarak sosyal, sağlık, fen ve eğitim bilimleri vs. adı altında toplanmaktadır. Meslek grupları arasında etkili iletişimin artırılması, multidisipliner, interdisipliner ve transdisipliner modellerin oluşturulması ve çalışma politikalarında yapılacak düzenlemeler, son yıllarda en çok çalışılan konulardan birisini oluşturmaktadır.

"Disiplinler arası yaklaşım Jacobs'a (1989) göre; "Bir temanın, kavramın, problemin incelenmesi için, birden fazla disiplinin yöntem ve bilgisinden yararlanan program anlayışı", Erickson'a (1995) göre; "Farklı disiplinlerdeki kavramların kavramsal bütünleşmesi", Yıldırım'a (1996) göre; "Geleneksel konu alanlarının belirli kavramlar etrafında anlamlı bir biçimde bir araya getirilerek sunulması" olarak tanımlamıştır. Lake (1994), genel olarak disiplinler arası yaklaşımla ilgili verilen tanımların hepsinde:

- Konuların birleştirildiği,
- Planlara önem verildiği,
- Ders kitaplarının ötesinde kaynakların kullanıldığı,
- Kavramlar arasında ilişki olduğu,
- Konuya ait ünitelerin kullanıldığı,
- Programların esnek tutulduğunu bildirmektedir.

İnterdisipliner yaklaşım; ortak bir konuda, belirli disiplin bilgisine farklı disiplinlerin katkıda bulunmasıdır**. Disiplinler sınırlarını zorlar ve karşılıklı bir etkileşim içine girerler. Multidisipliner yaklaşım; Ortak bir konuda, herkesin bir diğerinin ne yaptığı ile ilgilenmesine gerek kalmadan kendi işini yapmasıdır*. Transdisipliner yaklaşım; Farklı disiplinlerdeki uzmanların hepsinin bir sorun ya da çözümlenmesi gereken bir durum karşısında ortak kesişen noktaların belirlenmesi ve kendilerine uygun çözümleri ortaya koymalarıdır.

Spor ve diğer bilim dalları, son yıllarda birbirinden ayrılmayan muhteşem gruplar olarak hayatlarına devam etmektedir. Bir çoğumuz günlük hayatta çeşitli sporlarla uğraşırız. Globalleşen dünyada spor bir endüstri haline gelmiştir. Spor ürünlerinin geliştiricileri de her daim daha iyi ürünü sporcuya sunmalıdır. Aksi halde başarı rakibin ellerinin arasına kaçır. Rekabette oluşan ortamdan yararlanan firmalar, teknolojilerini geliştirerek sporculara daha iyisini sunmayı görev edinmişlerdir. Günümüzde kullanılan; Akıllı stadyumlar, akıllı spor salonları, performansı artırıcı spor malzemeleri ve antrenman sistemleri sporcuların performansını olumlu yönde etkilemektedir.

KAYNAKÇA

Devecioğlu, S., & Altıngül, O. (2011, Mayıs). Spor teknolojilerinde inovasyon. In *6th International Advanced Technologies Symposium (LATS'11), Elazığ (16-18 Mayıs)* (pp. 46-49).

Ellis, M. J., Cordinglev, D., Girardin, R., Ritchie, L., & Johnston, J. (2017). Migraine with aura or sports-related concussion: case report, pathophysiology, and multidisciplinary approach to management. *Current sports medicine reports*, *16*(1), 14-18.

Işıköz, E. (2015). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Bilgi Ve İletişim Teknolojilerine Yönelik Tutumları: Batman Üniversitesi Örneği.

McCrory, P., Meeuwisse, W., Dvorak, J., Aubry, M., Bailes, J., Broglio, S., ... & Davis, G. A. (2017). Consensus statement on concussion in sport—the 5th international conference on concussion in sport held in Berlin, October 2016. *Br J Sports Med*, bjsports-2017.

Reilly, T., Williams, A. M., Nevill, A., & Franks, A. (2000). A multidisciplinary approach to talent identification in soccer. *Journal of sports sciences*, 18(9), 695-702.

Sorkkila, M., Aunola, K., & Ryba, T. V. (2017). A person-oriented approach to sport and school burnout in adolescent student-athletes: The role of individual and parental expectations. *Psychology of Sport and Exercise*, 28, 58-67.

Tercan, H., & Bıçakçı, M. Y. (2016). Sağlık Bilimlerinde Transdisipliner Yaklaşım İçerisinde Çocuk Gelişimcinin Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3, 156-178.

Türkmen, M., & Mutlutürk, N. (2014). Spor Malzemelerinde Nano-Teknoloji Kullanımı Ve Performansa Katkısı. *International Journal of Social Science Research*, 3(1).

Gebelik Dönemindeki Kadınların Egzersiz ve Farklı Değişkenler Açısından Durumluk Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi

Erdoğan TOZOĞLU¹, Mücahit DURSUN¹, Yunus Emre ÇİNGÖZ¹,
Gökhan BAYRAKTAR², Arzu GÜLBAHÇE¹

* Atatürk Üniversitesi, Erzurum, TÜRKİYE

** Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı, TÜRKİYE

E-Posta: gokbayraktar@gmail.com

Öz

Bu araştırmanın amacı gebelik dönemindeki kadınların doğum öncesi kaygı düzeyleri ile farklı değişkenler arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Araştırmanın evrenini 2017 yılında Erzurum da devlet ve özel hastanelerde doğum öncesi kontrole gelen kadınlar oluşturmaktadır. Örneklem grubu hamilelik döneminin 7. ve 8. ayı içerisinde olan farklı yaş gruplarının da olan 100 örnek bireyden oluşmaktadır.

Araştırmada gebe kadınların doğum öncesi kaygı düzeylerini araştırmak için Öner ve Lecompte tarafından geliştirilen “Durumluluk Kaygı Envanteri” kullanılmıştır (Öner ve Lecompte (1985). Elde edilen verilerin analizinde SPSS 21 paket programı kullanılmış ve demografik değişkenlerin dağılımı için frekans dağılımı, iki bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için T testi, ikiden fazla değişkenler arasındaki ilişkiyi bulmak için ise Anova Waryans testleri uygulanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre; Örnek bireylerin kaygı düzeyleri ile yaş ve egzersiz yapma durumları değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Egzersiz yapan gebe kadınların kaygı düzeyinin egzersiz yapmayan kadınlardan düşük olduğu, 32 yaş ve üzerindeki kadınların diğer yaş grubundaki kadınlardan kaygı düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gebelik, Kaygı, Spor

Research of the Women's State Anxiety Levels in terms of Sports and Different Variables during Pregnancy

Abstract

The aim of this study is to examine the relationship between prenatal anxiety levels and different variables of women during pregnancy. The universe of the study consists of women who went for prenatal checkups to state and private hospitals in Erzurum in 2017. The sample group consists of 100 individuals with different age groups in the 7th and 8th months of their pregnancy periods.

In the study, "Situational Anxiety Inventory" developed by Ömer and Lecompte was used to investigate the prenatal anxiety levels of pregnant women (Öner and Lecompte 1985). The data obtained were analyzed by using the SPSS 21 package program and the frequency distribution was used for the distribution of demographic variables, T test was used to examine the relationship between two independent variables, and the Anova Variance test was used to find the relationship between more than two independent variables.

According to the findings, it was determined that there was a significant difference between the anxiety levels of the sample individuals and their places of residence. It is also noteworthy that the mild level of anxiety among women aged 32 and above is higher than the women in other age groups.

Keywords: Pregnancy, Anxiety, Sports

Giriş

Kadın hayatında gebelik ve doğum insan neslinin sürmesi, aile bütünlüğünün oluşması ve toplum hayatı için çok önemli bir süreçtir. Bu dönemi, kadın yaşamında değişiklik ve yeni rollere uyum gerektiren bir kriz dönemi olarak görmek de mümkündür (Gözüyeşil 2008,).

Gelişimsel kriz ya da kritik bir dönem olarak değerlendirilen gebeliğin kadın yaşamındaki yeri oldukça önemlidir. Gebelik dönemi fizyolojik olduğu kadar kalıcı psikolojik değişikliklere de neden olmaktadır (Özkan 1994). Anne karnında gelişen bebeğin varlığı, gebeliğe özgü fizyolojik ve hormonal değişiklikler psikolojik değişikliklerin kaynağını oluşturmaktadır (Sertbaş 1998). Bu dönemde gelişen psikolojik değişikliklere kolaylıkla uyum sağlanırken, bazı kadınlarda hafif, orta ve şiddetli düzeyde ruhsal sorunlar görülebilmektedir (Karaçam ve ark. 2004).

Literatürde gebelik ve doğum dönemlerinin neden olduğu nöroendokrin ve psikososyal değişikliklerin yaşamın diğer dönemleriyle kıyaslanmasının mümkün olamayacağı belirtilmektedir (Faisal ve ark. 2007, Diego ve ark. 2009). Bu nedenlerden dolayı gebelik, kadınların yaşamında yüksek etki gösteren stres dönemidir ve sıklıkla endişe ve depresyonla birleşmektedir (Sevindik 2005, Ocaktan ve ark. 2005).

Küçük ve Koç'a göre (2004), spora katılımın insanların kişilik gelişimleri üzerine etkileri değerlendirildiği zaman, insanların kişilik gelişimlerinin desteklenmesinde spora katılımın büyük bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Özdiñ' e göre (2005), sporun sosyal yaşam içerisinde önemli bir yer bulunmakta olup, sosyal yaşama uyum spor ortamında kolaylıkla gerçekleşmektedir. Çünkü insanların sosyal açıdan gelişmeleri diğer insanlar ile etkileşim içine girmeleri ile bunun sağlanması da spor yardımı ile mümkün olabilmektedir.

Materyal ve Metod

Bu çalışmanın amacı, gebe kadınların yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, ikamet ettikleri yer, aile yapısı ve egzersiz yapma durumları değişkenleri ile doğum öncesi kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırmanın evrenini 2017 yılında Erzurum da devlet ve özel hastanelerde doğum öncesi kontrole gelen kadınlar oluşturmaktadır. Örneklem gurubu hamilelik döneminin 7. ve 8. ayı içerisinde olan farklı yaş gurupların da olan 100 örnek bireyden oluşmaktadır. Çalışmanın amacına bağlı olarak gebe kadınların doğum öncesi kaygı düzeylerini araştırmak amacıyla Öner ve Lecompte tarafından geliştirilen "Durumluluk Kaygı Envanteri" kullanılmıştır (Öner ve Lecompte, 1985).

20 maddeden oluşan durumluk kaygı envanteri, bireyin belirli bir anda ve koşulda kendini nasıl hissettiğini belirleyen bir ölçektir. Durumluk kaygı envanteri maddelerinde ifade edilen duygu ya da davranışlar yoğunluk derecesine göre (1) hiç, (2) biraz, (3) çok, (4) tamamıyla seçeneklerinden birini işaretlemek suretiyle cevaplandırılmaktadır. Envanterde 10 adet ters ifade bulunmaktadır. Bu ifadeler 1,2,5,8,10,11,15,16,19 ve 20. maddelerdir. Durumluk kaygı puanı, doğrudan ifadeler ile ters ifadelerin toplam ağırlıklı puanlarının farkına 50 puan eklenmesi ile hesaplanmaktadır. Durumluk kaygı ölçeğinde elde edilen puanlar kuramsal olarak 20- 80 puan arasında değişmektedir. 36'nın altında puan alanlarda kaygı olmadığı, 37-42 puan arasında hafif kaygı ve 42 ve üzerinde puan alanlarda yüksek kaygı bulunduğu kabul edilmektedir (Öner ve Lecompte 1985).

Bulgular

Tablo 1. Farklı Yaş Grubundaki Gebe Kadınların Durumluluk Kaygı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları ile Ortalamalar Arası Farkların Değerleri

Yaş	N	X	Ss	F	P
20 yaş ve altı	15	40,5333	6,47927	1,096	,355
21-25 yaş	37	43,4054	6,37904		
26-31 yaş	31	42,0645	5,25950		
32 yaş üzeri	17	43,6471	5,54461		
Toplam	100	42,6000	5,93738		

Farklı yaş grubundaki gebe kadınların durumluluk kaygı ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında P; 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir (P; 355). Araştırmaya katılan örneklem grubundaki 32 yaş ve üzerindeki kadınlarda düşük oranda kaygı düzeyinin diğer yaş gurubundaki kadınlardan yüksek olduğu da dikkat çeken sonuç olarak gözlenmiştir. Farklı yaş grubundaki gebe kadınların puan ortalamaları kaygı değer aralığına göre incelendiğinde 20 yaş ve altı kadınlarda hafif düzeyde kaygı, diğer yaş grubundaki kadınlarda ise yüksek düzeyde kaygı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Egzersiz yapan ve Yapmayan Gebe Kadınların Durumluluk Kaygı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamaları ve Standart Sapmaları ile Ortalamalar Arası Farkların t Değerleri

Egzersiz Yapıyor musunuz?	N	X	Ss	T	P
Evet	38	42,6842	5,55613	,110	,912
Hayır	62	42,5484	6,20332	,113	

Egzersiz yapan ve yapmayan gebe kadınların durumluluk kaygı ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında P; 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir (P; 912). Egzersiz yapan ve Egzersiz yapmayan gebe kadınların puan ortalamaları kaygı değer aralığına göre incelendiğinde yüksek düzeyde kaygı olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın amacı gebelik dönemindeki kadınların doğum öncesi kaygı düzeyleri ile farklı değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın evrenini 2017 yılında Erzurum'da devlet ve özel hastanelerde doğum öncesi kontrole gelen kadınlar oluşturmaktadır. Örneklem gurubu hamilelik döneminin 7. ve 8. ayı içerisinde olan %38'i Egzersiz yapan ve %62'si herhangi bir egzersiz yapmayan farklı yaş guruplarında 100 örnek bireyden oluşmaktadır. 7. ve 8. Ay döneminde olan gebe kadınların yaş ve egzersiz yapma durumları değişkenleri ile doğum öncesi kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Farklı yaş grubundaki gebe kadınların durumluluk kaygı ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarından elde edilen sayısal sonuçlara göre 32 yaş ve üzerindeki kadınların kaygı düzeyinin diğer yaş grubundaki kadınlardan yüksek olduğu da dikkat çeken sonuç olarak gözlenmiştir. Akbaş ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada, yaş gruplarına göre gebelerin DKO, SKO ve BDO puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Egzersiz yapan ve yapmayan gebe kadınların durumluluk kaygı ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında P; 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir (P; 912). Egzersiz yapan ve egzersiz yapmayan gebe kadınların genel puan ortalamaları kaygı değer aralığına göre incelendiğinde yüksek düzeyde kaygı olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Diego MA, Field T, Hernandez-Reif M, Schanberg S, Kuhn C, Gonzalez-Quintero V (2009). Prenatal depression restricts fetal growth. *Early Hum Dev*; 85:65-7.

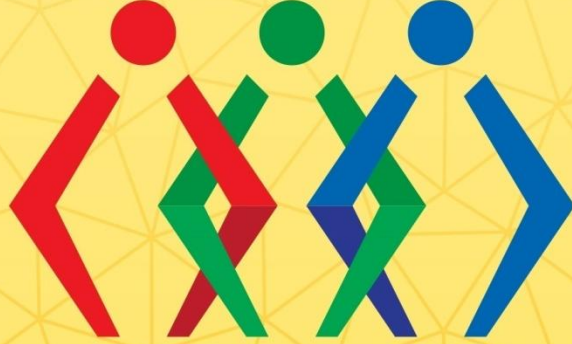
Hotun Ş.N. (2009). Seksio - Sezaryen: Yaygınlığı ve Sonuçları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*; 2(3): 94-97.

Öner, N., LeCompte A (1985). Durumluk-sürekli kaygı envanteri el kitabı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Özdiñç, Ö (2005). Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sporun ve Spora Katılımın Sosyalleşmeyle İlişkisi Üzerine Görüşleri. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 3(2), 77-84.

Sertbaş G, Bahar A (2004). Anksiyete ve anksiyete ile baş etmede hemşirelik girişimleri. *Hemşirelik Forumu Dergisi*. 39-44.

Sevindik F (2005). Elazığ ilinde gebelikte depresyon prevalansı ve etkileyen faktörler (Yüksek lisans tezi). Elazığ, Fırat Üniversitesi.

ULUSLARARASI BİLİM KÜLTÜR VE SPOR DERNEĞİ | **INTERNATIONAL SCIENCE CULTURE AND SPORT ASSOCIATION**

ISCSA_UBİKS

ISBN 978-605-83344-6-5

